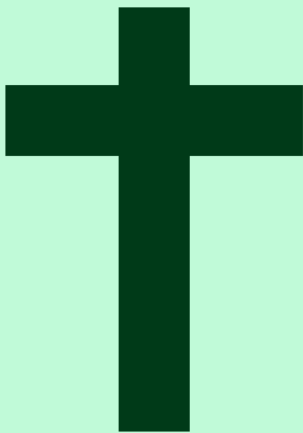

Nauəuə Asim Rəha
Uhgɪn Nəmtətɪən Vi

The New Testament in the Whitesands language of Tanna
Island, Vanuatu

Nauəuə Asim Rəha Uhgɪn Nəmtətɪən Vi
The New Testament in the Whitesands language of Tanna
Island, Vanuatu
Niutesteman long Nərak, lanwis blong Whitesands Tanna,
Vanuatu

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Whitesands

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
913a182a-255f-5344-b6b0-0294ba221e87

Contents

FRT	1
MATIU	6
MAK	83
LUK	129
JON	206
UƏK MƏN	270
ROM	338
1 KORƏN	372
2 KORƏN	403
KƏLESİƏ	423
EFƏSİS	437
FİLİPAI	448
KOLOSI	456
1 TƏSALONAİKƏ	465
2 TƏSALONAİKƏ	472
1 TIMOTI	476
2 TIMOTI	486
TAITƏS	493
FİLIMON	498
HİPRUS	500
JEMİS	530
1 Pitə	539
2 PITƏ	549
1 JON	555
2 JON	565
3 JON	567
JUT	569
NƏHAN-ƏHANIƏN	572
OTH	608
TIKSİNƏRI	609
Nəukətın mın	618

**Nauəuə Asim Rəha Uhgìn
Nəmtətian Vi
(Niutestimin)**

Niutesteman long Nərak,
lanwis blong Whitesands Tanna, Vanuatu

The New Testament in Nərak,
the language of Whitesands Tanna, Vanuatu

Le Nouveau Testament en Nərak,
langue du Whitesands de l'île de Tanna au Vanuatu

Illustrations on pages ... by Horace Knowles revised by Louise Bass
© The British & Foreign Bible Society, 1994.

Illustrations on pages ... by Horace Knowles
© The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995.

Illustrations on pages ... by Louise Bass
© The British & Foreign Bible Society, 1994.

Illustrations on pages ... used by permission of the
© 1978 David C. Cook Publishing Co.

Illustrations on pages ... used by permission of Gordon Thompson.

Illustration on page ... used by permission of Melody Carlson.

Color photographs used by permission of Mark Evans.

First Edition
2014 2M

© 2014 Bible League International

Pej min iətəm natimnati kəutatig lan

Nərgi nauəuə ... Nərgìn əkuəkir ... Pej

**Nərgi nauəuə min rəha Nəmtətian Əuas
mine nərgilah əkuəkir**

Nærgi nauæuæ	Nærgin ækuækir
Jenesis	Jen
Eksodas	Eks
Levitikas	Lev
Namba	Nam
Dutronome	Dut
Josua	Jos
Jajes	Jaj
Rut	Rut
Fas Samuel	1Saml
Seken Samuel	2Saml
Fas King	1King
Seken King	2King
Fas Kronikel	1Kron
Seken Kronikel	2Kron
Esra	Esra
Nehemaea	Neh
Esta	Esta
Job	Job
Ol Sam	Sam
Ol Proveb	Prov
Eklesiastis – Prija	Pri
Sing Blong Solomon	Sing
Aesea	Aes
Jeremaea	Jer
Ol Krae	Krae
Esikel	Esik
Daniel	Dan
Hosea	Hos
Joel	Joel
Amos	Amos
Obadaea	Obad
Jona	Jona
Maeka	Maeka
Neham	Neham
Habakuk	Hab
Sefanaea	Sef
Hagae	Hag
Sekaraea	Sek
Malakae	Mal

Mak ræha nauæuæ min ræha Næmtætæn Vi

Matiu ... Mat

Mak ... Mak

Luk ... Luk

Jon ... Jon

Uæk Min ... Uæk

Rom ... Rom

1 Koræn ... 1Kor

2 Koræn ... 2Kor

Kalesiə ... Kəl
 Efəsis ... Efəs
 Filipai ... Fil
 Kolosi ... Kol
 1 Təsalonaikə ... 1Təs
 2 Təsalonaikə ... 2Təs
 1 Timoti ... 1Tim
 2 Timoti ... 2Tim
 Taitəs, Filimon ... Tait, Flm
 Hiprus ... Hip
 Jemis ... Jem
 1 Pitə, 2 Pitə ... 1Pitə, 2Pitə
 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, Jut ... 1Jon, 2Jon, 3Jon, Jut
 Nəhan-əhanian ... Nəh

Nəghatiən tətəupən

Fastok

From wanem nao yumi transletem Baebol i kam long lanwis blong Whitesands? Taem ol man oli raetem Baebol, oli raetem long ol lanwis blong olgeta we oli kolek Hipru mo Grik mo Aramaik. Bihaen, sam man oli tanem i kam long sam defdefren lanwis. Baebol i no kam long Inglis lanwis bitim 1300 yia i pas. Be i had wok tumas blong ridim tok blong God long wan narafala lanwis. Mo nating we wan man i save rid long wan defren lanwis, be lanwis ya i no rili tajem hat blong hem. Be taem tok blong God i stap long stret lanwis blong wan man, mo hem i ridim o hem i harem, be tok blong God i tajem hat blong hem.

Fasin blong tanem tok i kam long lanwis

Mifala i wok long wan rod we i blong folem mining blong toktok. Mifala i no traem blong tanem wan wan wod, be mifala i lukluk gud ful mining blong stampa toktok, afta nao mifala i lukaotem wan rod blong talem sem mining long lanwis blong Whitesands.

Oltaem mifala i stap lukluk gud long Grik lanwis we oli raetem Niutestimin long hem fastaem, blong mekem sua se mifala i karem stret mining we i gat i stap.

Fasin blong joenem ol fes

Long wan wan ples long buk ya, bae yumi faenem sam fes we oli joenem, olsem Rom 1:3-4. Fasin blong raetem Grik lanwis mo Inglis lanwis mo Bislama lanwis hem i defren long fasin blong raetem lanwis blong Whitesands. Ale, wan wan taem ol transleta oli mas muvum sam laen we oli stap bihaen, mo oli mas pulum i kam antap smol. Mining blong Grik lanwis mo Whitesands lanwis i semak nomo, be sam laen oli muv-muv lelebet.

Ol defren mak long buk ya

Taem yu ridim sam wod we oli luk olsem: KIG RƏHA KIG MİN, hemia i min se hemi wan spesel nem blong wan man. O maet hemi tokbaot samting we oli raetem abaot wan man olsem: INU IESU, KIG RƏHA NƏTƏM ISREL, we oli putum antap long kros blong Jisas.

Taem yu luk stael *olsem*, hemi min se, bae yu ridim strong, olsem fes ya blong Rom 2:13 we i talem se, “Tol lanəha mətəu-inu səniəmə nətəmini nətəm kautətəu Lou iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhg̃in, mətəu nətəmini nətəm kautol nati iətəm Lou tətəni, ilah əha, Uhg̃in otəni məmə ilah kotəhruahru e nəhmtin.”

O maet yu ridim sam wod we oli wan defren lanwis olsem, “*Talitə kum.*” Man we i raetem i putum stret long lanwis blong Aramaik o Hipru.

Olkwestin, yumi makem olsem Bislama, we i gat mak ia “?” long stat mo long en blong laen, olsem hemia, “?Pəh təmətəi nauəuə u?”

Mak ya “!” i min se yu ridim strong. Mak ia i kam long stat mo long en blong laen olsem, “!Amərəkis muvən isəu, Setən!”

Tufala mak ya tugeta “!?” o “!!” i min se man i sapraes o hemi kros o hemi no save olgeta. Taem yu ridim, yu ridim strong, olsem, “!?Onəhgin nəpanotəhrun!?”

Mak ya “:” i min se i gat sam samting i stap kam yet, olsem wan list olsem, “Ol man blong Jisas nem blong olgeta ya: Pita, mo Jemes, mo Jon, mo...” “Ol frut blong Tabu Speret oli olsem: lav; mo gladhat; mo pis...”

Mak ya “;” i min se tingting we i kam afta i defren be klosap nomo long hemia we i go fastaem.

Stret lanwis blong Gris

Wan wan taem, i had we i had blong tanem lanwis blong Gris from sam wod long lanwis Gris, i no gat long sam narafala lanwis olsem Inglis o lanwis blong Whitesands. Mo fasin blong toktok blong ol man Gris i no semak wetem fasin blong yumi. Ale mifala i mas jusum wan defren rod blong tanem toktok. Wan wan taem mifala i jusum blong raetem wan samting we yumi savegud long lanwis, be oli gat wan defren samting long taem blong Jisas. Olsem long Bislama Baebol, oli no raetem “sid blong mastat,” be oli raetem “sid blong nambangga.” Sipos i olsem, bae yumi putum wan futnot we i talem olsem se: “stret lanwis blong Gris i talem olsem se...”

Ol futnot mo ol refrens

Wan wan taem bae yu luk wan smol leta i stap klosap long en blong wan wod o long en blong wan laen olsem hemia.* Mining blong leta i olsem se, i gat wan tok we i stap daon long en blong pej blong talemaot wan samting blong wod ya o laen ya. Luk daon long en blong pej blong faenem wan futnot we i gat wan leta we i olsem hemia long en blong laen wan. Wan wan taem bae i talemaot mining blong wan samting, mo narafala taem bae i talemaot stret lanwis Gris blong wod o laen, o bae i talemaot wan narafala ples long Baebol we i gat sem tingting or tok. I gud blong yumi lukluk ol smol tok ya.

Ananit long ol futnot, bae yu luk ol refrens. Ol refrens oli talemaot wan narafala ples long Baebol we i gat sem tingting o tok olsem ves we refrens i stap tokbaot. Traem luk daon long en blong pej ya blong faenem wan eksampol blong wan refrens blong Rom 7:23.

Taem wan stori i stap long wan defren buk bakegen

Yumi save se ol buk blong Matiu, Mak, Luk, mo Jon, oli stap tokbaot laef mo ded blong Jisas Kraes, mo olsem wanem hem i laef bakegen long ded. Plante taem yumi ridim wan stori long buk blong Matiu, be i gat sem stori nomo long Mak o Luk o Jon. Sipos i olsem, bae yumi faenem rod blong narafala stori ya ananit long blakmak, olsem hemia blong Mak 1:9:

Jon təmol bəptais e Iesu əpəha e nəhu Jotən
(*Mat 3:13-17; Luk 3:21-22*)

* **0:** Hemia nao wan eksampol blong wan futnot we i stap long japta 3 mo ves 5 long wan buk. **0:** Kal 5:17; 1 Pita 2:11 (Eksampol ya i kamaot long Rom 7:23. Ale tufala refrens ya, oli gat sem tok, o sem tingting olsem Rom 7:23.)

Ale, stori ya blong baptaes blong Jisas long Mak 1:9, hem i stap bakegen long Mat 3:13-17 mo long Luk 3:21-22.

Ol buk we oli raetem Baebol long hem fastaem

Ol man we oli raetem Niutestimin, oli bin raetem buk blong olgeta klosap tu tausin yia i pas finis. Taem man i raetem wan buk, be sam narafala man oli ridim mo oli mekem wan kopi blong hem. Oli raetem nomo wetem pen mo pepa from we oli no gat masin blong printim. Afta, sam narafala man oli ridim ol kopi ya, mo oli mekem kopi bakegen. Ol stret buk we oli raetem fastaem, yumi nomo gat naoia. Be i gat plante kopi i stap. Wan wan taem, yumi faenem se ol kopi oli no agri long sam smol ples. Taem yumi faenem wan ples olsem, yumi ting se kopi we i olfala bitim ol narawan, hemia nao i gat stret tok olsem buk we oli raetem fastaem. Be wan wan taem yumi no sua se weswan long ol kopi i stret olgeta. Ale, bae yumi putum wan futnot we i talem olsem se, “Long sam olfala kopi blong Niutestimin we oli raetem long lanwis blong Gris bifo, fes ya i talem olsem se, ...”

Tiksonari

Sipos yu no save mining blong wan wod long buk ya, traem lukluk long tiksonari bihaen. Bae yumi faenem plante wod we oli talemaot gud mining blong olgeta.

Ol Stampa Tok Long Baebol

Bihaen long tiksonari, i gat wan Baebol stadi we i soem ol ples long Niutestiman we oli tokbaot ol defren stampa tok long Baebol, olsem “God i olsem wanem,” “Hao nao bae yumi kam ol man blong Jisas Kraes,” “Famli,” “Tabu Speret i mekem wanem kaen wok.” Yumi lukluk gud ol ves we oli stap ananit long stampa tok ya.

Ol map

Bae yumi faenem sam defren map blong ol defren ples we Jisas i wokbaot long hem, mo sam map we oli soemaot wokbaot blong Pol.

Lastok

Whitesands Baebol Translesen Projek i mekem ol wok blong tanem Niutestiman i kam long lanwis blong Whitesands. Projek ya i satp ananit long Vanuatu Baebol Translesen we hem i wan Komiti blong Kristin Kaonsel blong Vanuatu.

I gat plante man mo woman oli bin givhan long wok blong tanem Niutestimin i kam long lanwis blong Whitesands. Mifala evriwan i wantem leftemap nem blong Masta mo Sevia Jisas Kraes mo talem tangkiu long hem from we hem nomo i givim paoa blong mekem bigfala wok ya. Prea blong mifala se, taem yumi ridim buk ya, bae God i tajem hat mo jenisim laef blong yumi wan wan.

Matiu Nanusian Təuvir Rəha Iesu Kristo İətəm Matiu Təmətəi Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Matiu

?Pəh təmətei nauəuə u? Matiu təmətei nauəuə u. In İətəmi tuəlaf kəti rəha İesu. Nərgin kəti mın u Lifai. Matiu in İətəm İsrəl İətəm tatos məni rəha takis rəha kəpmən rəha Rom. Mətəu İesu təmauin lan məmə in otuva rəhan kəti İətəmimi.

?Təmətəi tatuvən kəm pəh? Təmətəi nauəuə u tatuvən o nətəm İsrəl, mətəu təmətei e nəghatian Kris İətəm təhmen e Bislama rəha nətəmimi mın rəfin İkin əha. (Afin-to “Nəghatian Kris” e tiksınəri.)

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nauəuə u tatilpın Oltestimin mine Niutestimin mətəu-inu in tətəghati tətəp e nəghatian rəha İəni mın rəha Uhgın aupən İətəm kəmətəi e Oltestimin. Kəməutəhtahnin İətəmi kəti İətəm otuva mosmiəgəh ilah. Kətauin e İətəmi u məmə Kristo, u Məsaiə. E nian rəha İesu, nətəm İsrəl kəmautatis ahgəl kəpmən rəha Rom.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Matiu təmətei nauəuə u məmə otəni pətigəm vivi məmə İesu in Kristo (Məsaiə), İətəmi İətəm Uhgın təməni rəkis məmə otəpanahli=pa məmə otuva mosmiəgəh İsrəl. Matiu təməghati e nəghatian tətəp rəha Uhgın e Oltestimin İətəm İəni mın kəmotəghati lan e İesu, kəni mətəgətun məmə nəghatian mın u kohiet=pa e nəmiəgəhian rəha İesu. Kəni Matiu tolkeikei məmə nətəmimi okotəhrun məmə İesu in Kig İətəm in İlis e kig mın rəfin.

*Tipi İesu Kristo tərəh mın
(Luk 3:23-38)*

¹ İlah mın u nərgi tipi İesu Kristo tərəh mın nəuvein. Kig Tefit in tipin tərəh asoli kəti. Kəni tipin tərəh asoli mın kəti u tətəupən in Epraham.

² Epraham in tatə rəha Aisək,

kəni Aisək in tatə rəha Jekəp,
kəni Jekəp in tatə rəha Juta mine pian mın,

³ kəni Juta in tatə rəha Peres mine Serə, rəhalau məmə u Temar,
kəni Peres in tatə rəha Hesron,

kəni Hesron in tatə rəha Ram,
⁴ kəni Ram in tatə rəha Aminatap,

kəni Aminatap in tatə rəha Nason,
kəni Nason in tatə rəha Salmon,

⁵ kəni Salmon in tatə rəha Poas u rəhan məmə Rehap,
kəni Poas in tatə rəha Opet u rəhan u məmə Rut,

kəni Opet in tatə rəha Jese,

⁶ kəni Jese in tatə rəha Kig Tefit.

Kəni Kig Tefit in tatə rəha Solomən u rəhan məmə in pətan rəha Uraiə aupən,

⁷ kəni Solomən in tatə rəha Rehopom,

kəni Rehopom in tatə rəha Apia

kəni Apia in tatə rəha Asa,

⁸ kəni Asa in tatə rəha Jehosəfat,

kəni Jehosəfat in tatə rəha Jehorəm,

kəni Jehorəm in kəha tərəh rəha Usaia,

⁹ kəni Usaia in tatə rəha Jotəm,
 kəni Jotəm in tatə rəha Ahas,
 kəni Ahas in tatə rəha Hesikaiə,
¹⁰ kəni Hesikaiə in tatə Mənasə,
 kəni Mənasə in tatə rəha Amon,
 kəni Amon in tatə rəha Josaiə,

¹¹ kəni Josaiə in tatə rəha Jekonaia mine pian mīn, kəni uərisig lan, tikimīr
 mīn rəha nəuaniləuis mīn rəha Isrel kəmotəmki ilah məhuvən Papilon
 məmə ilah okəhuva slef mīn rəhalah.

¹² Kəni inu nərgi kəha mīn iətəm təmətuəuin e nian nəuaniləuis mīn rəha Isrel
 kəməhuvən Papilon.

Jekonaia in tatə rəha Sealtiel,
 kəni Sealtiel in kəha rəha Serupapel,

¹³ kəni Serupapel in tatə rəha Apiut,
 kəni Apiut in tatə rəha Eliakim,
 kəni Eliakim in tatə rəha Asor,

¹⁴ kəni Asor in tatə rəha Satok,
 kəni Satok in tatə rəha Akim,
 kəni Akim in tatə rəha Eliut,

¹⁵ kəni Eliut, in tatə rəha Eleasar,
 kəni Eleasar in tatə rəha Matən,
 kəni Matən in tatə rəha Jekəp,

¹⁶ kəni Jekəp in tatə rəha Josip u iərman rəha Meri.

Kəni Meri təmələs Iesu, kəni kətauin lan məmə Kristo iətəm Uhgīn təməni
 məmə otahli=pa.

¹⁷ Təmətuəuin e Epraham mətəuarus=pən Kig Tefit, kəha tərəh mīn əmə
 u nəuvein kəmətəi rəkis nərgilah, ilah fotin. Kəni təmətuəuin mīn e Kig
 Tefit mətəuarus=pən nəuaniləuis mīn rəha Isrel kəməhuvən Papilon, kəha
 tərəh mīn ilah rəfin fotin. Kəni təmətuəuin mīn e nəuaniləuis mīn rəha
 Isrel kəməhuvən Papilon mətəuarus=pən Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə
 otahli=pa, kəha tərəh mīn ilah rəfin fotin.

Nairiən rəha Iesu Kristo (Luk 2:1-7)

¹⁸ Inu nanusiən təuvir rəha nairiən rəha Iesu Kristo.

Məmə rəha Iesu, nərgin u Meri, kinəni rəkis məmə okos rəhan kətim kan
 məmə otitəu=pən suah kəti, nərgin u Josip. Mətəu e nian kəsieuva əhanəhiən
 muatig pəti kətiəh, kəni Josip təsuvən əhanəhiən meruh, mətəu Narmin Rəha
 Uhgīn tinol məmə Meri, iəpəu tinatig rəkis lan.

¹⁹ Kəni rəhan iauəhli Josip in iətəmi əhruahru, kəni tətəlig lan məmə otəpəh
 Meri, mətəu in təsolkeikeiən məmə otol Meri taulis, kəni nikiən təhti məmə
 otəsəni pətigəmiən kəm nətəmimi.

²⁰ Mətəu nian nikiən tətətəhti məmə in otol nətəligiən əha, kəni agelo kəti
 rəha Iərməniḡ tuva ohni e nəməhlairiən məni=pən kəm in məmə, “Josip, mipi
 Tefit tərəh. Onəsəḡiniən məmə onəkit Meri məmə in rəham pətan, mətəu-inu
 suakəku əha tətətig lan, in təmsipən əmə e Narmin Rəha Uhgīn.

²¹ Kəni in otələs nətin kəti iərman, kəni onəkəuin e nərgin məmə Iesu*
 mətəu-inu in otosmiəḡəh rəhan mīn nətəmimi e nolliən tərəh mīn rəhalah.”

²² Natimnati mīn rəfin əha kəməhuva motol əmə niḡəhriəniən e nəḡhatian
 rəha Iərməniḡ iətəm rəhan kəti iəni təməni aupən ikin məmə,

23 “Pətan mitə kəti iətəm iərman təsuvən əhanəhiən ohni, otəpəh məuig, kəni məpənələs nətin kəti iərman, kəni okauin e nərgin məmə Imaniuel,” inu nipətin təni məmə, “Uhgin tətətig kitah min.”

24 Kəni nian Josip təmair, kəni təmitəu=pən əmə nəghatien rəha agelo rəha İərmanig. Kəni təmuvən mit Meri muva e rəhan lahuənu məmə rəhan pətan,

25 mətəu in təməsuvən əhanəhiən meh matuvən mətəuarus=pən Meri tələs nətin iərman. Kəni Josip təmauin e nərgin məmə İesu.

2

Nətəmi asoli kəmotəsal e İesu

1 İesu təmair əpəha nitəni Jutiə e taun Petlehem e nian Kig Herot Asoli in təmətərmənig lan. Kəni uərisig lan, nətəmi asoli min nəuvein kəmotəspəri isəu məhuva Jerusiləm. Koteinatig vivi e nəniən nipəti məhau min. Kəni məhuva motətapuəh məmə, 2 “?Suakəku u in iə, iətəm təmair məmə in kig rəha nətəm İsrəl? İəmotəh rəhan məhau təməri əpəha pari, kəni iəkəhuva məmə iəkotəfən nisaiəən kəm in.”

3 Nian Kig Herot Asoli təmətəu nəghatien əha, ilah nətəm Jerusiləm nikilah rəfin təmərah.*

4 Kəni tuhapumın pris asoli min mine nəgətun min rəha Lou rəha nəfakien rəha nətəm İsrəl, kəni mətapuəh o lah məmə, “?Kristo iətəm Uhgın təməni rəkis məmə otahli=pa, in otair iə?”

5 Kəni kəmotəni=pən kəm in məmə, “In otair əpəha taun Petlehem e nitəni rəha Jutiə. Mətəu-inu iəni kəti rəha Uhgın əupən, təmətei tol lanu lan məmə,

6 †Ik Petlehem əpəha e nitəni Juta,† ko kəsəniən məmə ik nati əpparın e nətəmi asoli min əpəha ikin Juta, mətəu-inu iətəmi asoli kəti otsipən lam, kəni in otəteh vivi rəhak min nətəm İsrəl təhmen=pən e iətəmi tətəsal vivi o rəhan min sipsip min.’”

7 Kəni Kig Herot Asoli təmauin e nətəmi min u koteinatig vivi e nəniən nipəti məhau min kəhuva tuhapumın oneuən ilah, mətapuəh o lah məmə məhau əha təməri əhruahru e nian nak, kəni kəmotəni=pən nian rəha məhau kəm in.

8 Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Əhuvən Petlehem motəsal vivi e suakəku. Nian onəkoteruh, kəni nəkotos nəghatien lan məhuva məmə iəu min iəkuvən məfən min nisaiəən kəm in.”

9-10 Nian kəmotəni=pən nəghatien əha, kəmohtiet məhuvən, kəni motəh məhau əpələ iətəm kəmotəh əpəha pari, kəni nikilah təmagiən təmagiən ohni. Kəni məhau u təmaupən e lah muvən məhtul əhruahru əha suakəku əpələ tətəpili ikin.

11 Kəni kəməhuvən əha imə, motəh suakəku ilau rəhan məmə Meri. Kəni kəmotəsiəulin məutəfən nisaiəən kəm suakəku əha. Kəni kəmotiəlgi nautə e rəhalah kətim min iətəm nəhmtilah tiəkis, motəfən kəm in. Kəmotəfən aiən u kol toraip-oraip, mine nati kəti min iətəm nəmiəvin təuvir nian kuvan e nigəm, nərgin u frankinsens, mine fomat iətəm nəmiəvin təuvir, nərgin u mir.

1:23 Aes 7:14 1:25 Luk 2:21 2:2 Nam 24:17 * 2:3 Herot nikin təmauit məgin mətəu təmətəu məmə kig kəti min tinair. Kəhrun nəniən məmə “niki Jerusiləm rəfin təmauit,” nipətin u məmə nətəmi asoli min rəha Herot kəmotəgin. Uə məta nətəmi min rəfin nəuvein kəmotəhrun məmə nəmə kig kəti min təri, kəni okəkeiki kol nəluəginian kəti kəm nətəm Rom, mətəu-inu Rom in təmətərmənig e İsrəl e nian əha. † 2:6 Əupən ikin, nətəmi rəha İsrəl kəmotətig e profens tətəp, kəni nitəni Juta in təhmen e profens kəti rəha İsrəl. Mətəu kəməhuva slef min rəha Asiria minəhuvən ikin əha, kəni uərisig lan, kəməhuva slef min rəha Pəpilon məhuvən məutətig ikin. Nian nətəm İsrəl kəmohtəlig=pa İsrəl, mətəu kəməhuvən ikin kətiəh əmə, iuakir o Jerusiləm. Kətauin ikin əha məmə Jutiə. 2:6 Maeka 5:2; Jon 7:42
2:11 Sam 72:10-15; Aes 60:6

¹² Kəni Uhgın təməniahu ilah e nəməhlairiən məmə okəsotəlig-pəniən o Kig Herot Asoli. Kəni inəha ilah kəmotauvlək e Kig Herot məhuvən=pən e suaru pisin mautəhuvən imalah ikin.

Josip mine Meri kəmuos Iesu mihlagim mihlulvən Ijip

¹³ Nian nətəm koteinatig vivi min u kəmoħiet rəkis minautəhuvən, kəni agelo kəti rəha Uhgın təmuva miet pətigəm o Josip e nəməhlairiən mətəni=pən kəm in məmə, “Əhtul uəhai, mələs suakəku ilau rəhan məmə, onəklagim mihlulvən əpəha Ijip. Kəni onəklatig əha ikin mİLətəuarus=pən iəu əmə iəkəni=pinə min kəm ik məmə onəklatig=pə min, mətəu-inu otəsuvəhiən, Kig Herot Asoli otəsəl e suakəku u məmə otəhamu.”

¹⁴ Kəni əmeiko e nian əmə əha lapin, Josip təməhtul mələs suakəku ilau rəhan məmə mihlagim mihlulvən əpəha Ijip.

¹⁵ Kəni kəməhlatig e nitəni əha mİLətəuarus Kig Herot Asoli timis. Nati u tinuva məmə otol nİpəħriənən e nəghatiən iətəm İərmənig təmənİ rəkis əupən e nəghatiən rəha iəni kəti tətəni lanu lan məmə, “İəmauin e nətik İərmən məmə otiet rəkis Ijip.”

Soldiə min rəha Kig Herot Asoli kəmotəhamu nəpəou min nəman

¹⁶ Kəni e nian Kig Herot Asoli təməħrun məmə nətəm koteinatig vivi e məhau min kəməsotolİən nəuiən motauvlək e suaru pisin motagim, kəni nİkin təmahmə pik agin. Kəni in təmahli=pən rəhan min soldiə min məmə okəhuvən Petlehem mine ikin min rəfin titəlau lan, məmə okotəsəl e nəpəou min nəman rəhalah nu təsapirəkisiən nu keiu, kəni okotəhamu rəfin ilah. In təmitəpin nu keiu lanəha mətəu-inu nİkin təməhti məmə nian əħruəħru əha iətəm nətəm koteinatig kəmotəh məhau lan.

¹⁷ Natimnati min u təmol nəghatiən u tuva mol nİpəħriənİən lan iətəm iəni Jeriməiə təmənİ rəkis əupən ikin məmə,

¹⁸ “Nətəm Ramə kəmotətəu pətan kəti tətəsək mətəsək mətəu-inu tətətəu tərəh agin. Pətan əha in Reijel, in tətəsək o nenətin min. Kəni məsolkeikeiən məmə iətəmi kəti otuva nəghati məfəri min rəhan nətəligiən mətəu-inu nenətin min kİnohmis rəfin.”[‡]

Josip mine Meri mine suakəku kəmhliet Ijip mihlİtəligpən Nasərit

¹⁹ Uərisig e nian Kig Herot Asoli təmiimis, mətəu Josip mine Meri mine suakəku kəhlatig əhanəh əpəha Ijip, kəni agelo kəti rəha Uhgın təmuva o Josip e nəməhlairiən kəti mətəni=pən kəm in məmə,

²⁰ “Josip. Əhtul mələs suakəku mine rəhan məmə kəni mihlİtəlig=pən e nitəni İsrəl, mətəu-inu nətəmi min u kəmotolkeikei məmə okotəhamu suakəku, ilah kİnohmis rəkis.”

²¹ Kəni Josip təməhtul mələs suakəku əha mine rəhan məmə, kəni mihlİtəlig=pən min e nitəni əha İsrəl.

²² Mətəu nian Josip təmətəu məmə Akeleas təmos nimeİ rəhan tatə Kig Herot Asoli mətərmənig e Jutiə, kəni in təməgin e nitəlig-pəniən Jutiə. Kəni Uhgın təməghati kəm Josip e nəməhlairiən kəti min məmə in otəsuvəniən Jutiə, kəni təmiet muvən ikin pisin e nitəni asoli Kaləli.

²³ Kəni kəmhluvən məhlatig e nitəni əha Kaləli e taun u Nasərit. Nati u tinuva məmə otol nəghatiən rəha iəni min rəha Uhgın əupən otuva mol nİpəħriənİən. İlah kəmotəni=pən məmə, “Okotəni məmə in iətəm Nasərit.”

3

*Jon Bəptais təmanus pətigəm nəghatian rəha Uhgin
(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9,15-17; Jon 1:19-28)*

¹ Nu min nəuvein tinuva minuvən rəkis, kəni Jon Bəptais təmiet pətigəm, kəni mətəni pətigəm nəghatian rəha Uhgin əpəha Jutiə ikin təpiə-məpiə ikin,
² mətəni məmə, “Otəuhlin itəmah e rəhatəmah noliən tərəh min, kəni məhuvən o Uhgin, mətəu-inu, nian iətəm Uhgin otarməniḡ e nətəmimi rəfin tinuva iuəkir.”

³ Jon Bəptais u, iətəm Aiseə, iəni rəha Uhgin əupən, təmətəghati lan məmə, “Suah kəti tətəuin əpəha təpiə-məpiə ikin mətəni məmə, ‘Itəmah, otol əpenə-pənə e suaru rəha İərməniḡ, kəni motol rəhan suaru təhruahru.’”*

⁴ Jon tatuvən e napən iətəm kəmol e nimeime i nati miəḡəh kəti kətəni məmə kəmə, kəni rəhan kətəuti kəmol e nilosi kau, kəni niḡin nəuanian, tatun pitu mine nəhu sukəpak.†

⁵ Kəni nətəmimi tepət kəmotəsipən Jerusiləm, mine ikin min e niətəni Jutiə, mine ikin min iuəkir o nəhu əha Jotən, kəməhuva məmə okoteruh Jon.

⁶ Kəni kəmotəni pətigəm rəhalah noliən tərəh min, kəni in təmol bəptais e lah e nəhu əha Jotən.

⁷ Mətəu nian Jon təmafu məmə Farəsi min mine Satusi min tepət kəməhuva məmə otol bəptais e lah, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “! Itəmah nəkotəhmen e təḡəluə min! Rəhatəmah noliən tekəu-ekəu. Nikitəmah təsəhtian məmə, nəmə nautol əmə bəptais u, kəni onəkotəḡim rəkis e nalpinian mine niəməha rəha Uhgin iətəm otuva. !Kəpə!

⁸ Otol natimnati iətəm kəutəḡəḡun məmə nəmotəlali e nətəliḡian rəhatəmah, motəpəh pəhriən noliən tərəh min, kəni məhuvən o Uhgin.

⁹ “Kəni sotəni aruiən kəm təmah e nəfəriən məmə itəmah nəkotəhruahru əmə mətəu-inu itəmah nəuaniləuis min rəha Epraham. !Kəpə! Inu nati əpnəpin əmə. İətəni kəm təmah məmə nati əpnəpin kəpiəl min əmə, mətəu Uhgin təhrun nəuhlinian ilah kəhuva nəuaniləuis min rəha Epraham.‡

¹⁰ Mətəu-inu rəueiu mine, Uhgin tinəhtul maru rəkis məmə otəuahli niḡi iətəm təsəuələn e nəuan iətəm təuvir. Kəni in otəuahli=pən niḡi əpəha e nəukətin məraki=pən lan e niḡəm.

¹¹ “Rəueiu, iətəl bəptais e təmah e nəhu mətəu-inu, itəmah nəmotəuhlin rəhatəmah nətəliḡian e noliən tərəh min rəhatəmah. Mətəu iətəmimi kəti otuva iətəm rəhan nəsanəniən mine nepətiən tapirəkis iəu. Kəni iəu ləhtəni aḡin, iəsəhmen-pəniən məmə iəkös rəhan put təhmen e iol əhruin. Kəni suah kəha, in otol bəptais e təmah e Nərmən Rəha Uhgin mine niḡəm.

¹² In tətəhtul maru o nakiliən noliən rəha nətəmimi məmə otəuəri nətəmimi, təhmen=pən e iətəmi tətasum mətəuəri rəkis nəua wit təuvir mine nilosi wit

* **3:2** Mat 4:17; Mak 1:15 † **3:3** Nipətin rəha nəghatian u məmə, “Nian iətəmi əsoli kəti tuva, itəmah nəkotələhu əhruahru suaru mine motol vivi. Mine itəmah motol əpenə-pənə natimnati rəfin. Kəni təhmen əmə, itəmah nəkotəkeikei motələhu əhruahru nətəliḡian rəhatəmah kəni motol əpenə-pənə nikitəmah məmə nian İərməniḡ otuva, mətəu itəmah ninotəl əpenə-pənə rəkis o nətəuiən in mine nəuarisḡian lan.” ‡ **3:3** Aes 40:3 † **3:4** Jon tatuvən e napən iətəm təhmen e rəha iəni Elaiḡ təmatuvən lan əupən. (2King 1:8, Sek 13:4). Nətəm İsrəl, nikiləh təmətəhti məmə Elaiḡ otitəliḡ=pa min e nəhue niftəni nian kəti min məmə otol əpenə-pənə nətəmimi o nuvaian rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uərisiḡ, İesu təməni əpu vivi məmə Jon in iəni kəti təhmen e Elaiḡ iətəm niki nətəmimi tətəhti məmə otuva min. (Mat 11:14; 17:10-13) **3:4** 2King 1:8 **3:7** Mat 12:34; 23:33 ‡ **3:9** Nətəm İsrəl, nikiləh təhti məmə in nati əsoli məmə ilah nəuaniləuis pəhriən rəha İsrəl, mətəu nati əsoli e nəhmti Uhgin məmə nətəmimi okotəkeikei motəuhlin motəlali e rəhalah nətəliḡian kəni motol nəuiən. **3:9** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10** Mat 7:19; Luk 13:6-9 **3:11** Jon 1:26-27,33; Uək 1:5

tərah. Tatos nəua wit təuvir matuvən lahuənu. Mətəu tətəraki=pən e nilosi wit tərah e nigəm asoli iətəm tatuəu naunun tikə.”⁵

*Jon təmol bəptais e Iesu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)*

¹³ Kəni Iesu təmiet e nitəni Kaləli muva e nəhu Jotən məmə Jon otol bəptais lan.

¹⁴ Mətəu Jon tətəniəhu əskasik in məni=pən məmə, “Təhruahru əmə məmə ik onəkol bəptais lak. ?Təhro nətuva məmə iəkol bəptais lam?”

¹⁵ Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Kəpə. Pəh otol lan u rəueiu. E nolian əha, kilau okuol nati kəti iətəm Uhgın tolkeikei.” Kəni Jon təmegəhan lan.

¹⁶ Kəni Jon təmol bəptais e Iesu, kəni rəueiu agin Iesu təməri e nəhu, kəni əmeiko negəu e neai təməuag, kəni təmeruh Narmin Rəha Uhgın təmeiuaiu=pa təhmen e mak, kəni məharəg-pəri lan.

¹⁷ Kəni nəuia Uhgın təmsipəri e neai mətəni məmə, “Inu nətik keikei iətəm iəkolkəikei pik, kəni nikik tagian pik ohni.”

4

*Setən təməfən-əfən kəm Iesu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)*

¹ Kəni Narmin Rəha Uhgın təməghati=pən e niki Iesu məmə in otuvən əpəha ikin təpiə-məpiə ikin məmə Setən otəfən-əfən kəm in. Kəni Iesu təmuvən ikin.

² Kəni Iesu təməpəh nauəniən o nian fote, e nərauiə mine lapin, kəni uərisig lan nəumis təmus pik.

³ Kəni Setən təmuva minatəfən-əfən kəm Iesu məni=pən kəm in məmə, “Nəmə ik Nəti Uhgın, əni=pən kəm kəpiel min pəh kotəuhlin ilah məhuva motol piret lan.”

⁴ Mətəu Iesu təmuhalpin nəghatian rəha Setən məmə, “Kəmətəi e Nauəuə Rəha Uhgın məmə, ‘Nətəmimi ko kəsotəməgəhian e nauəniən əmə, mətəu okotətig e nəghatian min rəfin iətəm tatsipən o Uhgın.’ ”

⁵ Kəni Setən təmit Iesu mian əpəha Jerusiləm, e nəhue nimə əpəha ilis agin e Nimə Rəha Uhgın,

⁶ kəni məni=pən kəm Iesu məmə, “Nəmə ik Nəti Uhgın, iuvig pətigəm, mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, ‘Uhgın otəni=pən kəm rəhan nagelo min məmə okotəsal vivi lam, kəni motələs ik əpə ilis e nəhlmilah məmə nəsorinian nəhlkəm nəuvetin e kəpiel.’ ”

⁷ Kəni Iesu təmuhalpin nəghatian rəha Setən məmə, “Nauəuə Rəha Uhgın tətəni min məmə, ‘Ko nəsəfən-əfəniən kəm rəhatəmah İərmənig Uhgın matol məmə in tətətig itəmah min, uə kəpə.’ ”

⁸ Kəni Setən təmit min Iesu mian əpəha ilis e nitəuət asoli, kəni məgətun in e nitənimtəni min rəfin, mine nepətian rəhalah, mine natimnati təuvir agin min rəfin iətəm kəutatig lan,

⁹ kəni təməni=pən kəm Iesu məmə, “Natimnati min rəfin min əha, iəkəfina kəm ik məmə onətərmənig e lah, nəmə nəkasəiəulin=pa kəni məfəki=pa kəm iəu.”

§ 3:12 Nipəti nəghatian u məmə Uhgın otəuəri nətəmimi. Nətəmimi u kəutəhatə e Iesu okəhuvən e negəu e neai, mətəu nətəmimi u kəsotəhatəiən, otəraki=pən e nigəm asoli, inaha “hell.” 3:16 Jon 1:32 3:17 Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35 4:1 Hip 2:18; 4:15 4:2 Eks 34:28 4:4 Dut 8:3; Kol 1:16-17 4:6 Sam 91:11-12 4:7 Dut 6:16

¹⁰ Kəni Iesu təmuhalpın rəhan nəghatıən məmə, “! Amərəkis muvən isəu, Setən! Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, ‘Onəkotəfaki əmə kəm rəhatəmah İərmənig Uhgın, kəni in əmə, onautol əmə rəhan nətəlīgıən.’”

¹¹ Kəni Setən təmagim məpəh İesu, kəni nəgelo mın kəməhuva motasıru lan.

*İesu təmətuəuın mətəni pətīgəm nəghatıən rəha Uhgın e nıtəni Kaləli
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)*

¹² Kəni e nıan əha, kəmaskəlım Jon Bəptais kləfən e kaləpus. Kəni nıan İesu təmətəu nəghatıən lan, kəni in təmıet muvən e taun Nasərit e nıtəni Kaləli.

¹³ Kəni ko uərisig, təməpəh nətīgıən Nasərit, kəni mıet muvən əpəha ləuəhtəni e taun kəti, nərgın u Kapenıəm, iuəkır o nəhu Lek Kaləli, kəni mətatıg ikın əha e nıtəni asoli rəha nəuanıləuis mın rəha Sepulun mıne Nəptalı əupən.

¹⁴ Təmuvən ikın əha məmə nəghatıən rəha iəni Aiseə otuva mol nıpəhrıənıən lan iətəm təməni əupən məmə,

¹⁵ “Nıftəni rəha nəuanıləuis rəha Sepulun, mıne nıftəni rəha nəuanıləuis rəha Nəptalı tətəməhli e suaru tətuvən e nəhu Lek Kaləli, nəven=pən e nəhu Jotən. Inu nıtəni asoli Kaləli, ima Nənıhlə mın.

¹⁶ Nətəmi ikın kəmotatıg e nəpınəpuıən, mətəu kəmoteruh nəhəgəhəgıən asoli kəti. Kəni tınatıən, kəni nəhəgəhəgıən asoli təmasıgəpın ilah nətəm kəmotatıg e nəpınəpuıən rəha nımısıən u tətəhtərıən ilah nıan rəfın.”

¹⁷ Kəni mətuəuın e nıan əha, İesu təmətəni pətīgəm nəghatıən rəha Uhgın mətəni məmə, “Otəuhlın itəmah e rəhatəmah nölıən tərəh mın, kəni məhtəlīg=pən o Uhgın, mətəu-inu Nərmənıgıən Rəha Uhgın tınatıuva iuəkır.”

*İesu təməuın e nətəmımi kuvət məmə okotohtəupən in
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ İesu təmətəlıuək e nıkalı nəhu Lek Kaləli, kəni məruh suah mıl keıu ilau pıan, Antıru mıne Saimon, u nərgın kəti mın u Pıtə. İlau kətuatu e net e nəhu Lek Kaləli mətəu-inu ilau iətəmımi mıl rəha nıuvıən nəmu mın. ¹⁹ Kəni təməni=pən kəm lau məmə, “İəuva, mıtəu=pa iəu, mıəuva rəhak iətəmımi mıl, kəni iəu iəkol itəlau nəkıəuva iətəmımi mıl rəha nıuvıən nətəmımi məmə okəhuva rəhak mın nətəmımi.”

²⁰ Kəni rəueıu əgın, ilau kəmuəpəh rəhalau net, kəni mıtəu=pən.

²¹ Kəni İesu təməlııuək muvən nəuan nəuvetın mın, kəni məruh suah mıl keıu mın ilau pıan, nərgılu u Jemıs mıne Jon, nəti Səpəti mıl. Kətuəharəg e nıpəgnəua bot ilahal rəhalau tatə mətuəhlı vıvı rəhalau mın net. Kəni İesu təməuın e lau məmə okıəuva mıəuərisıg lan.

²² Kəni rəueıu əgın, ilau kəmuəhtul muəpəh bot mıne tatə rəhalau, kəni mıatəu=pən İesu.

*İesu təməgətun nətəmımi kəni matol vıvı nətəmımi
e nımısıən*

(Luk 6:17-19)

²³ Kəni İesu təməlııuək ikın mın rəfın e nıtəni Kaləli, mətəgətun nətəmımi əpəha e nımə mın rəha nuhapumınıən, kəni mətəni pətīgəm nənıusıən təuvır rəha Uhgın kəm nətəmımi, kəni matol vıvı nətəmımi nətəm kəutohmıs e nımısıən rəfın, mıne nətəmımi nətəm nıpətıləh tərəh o nımısıən rəfın.

²⁴ Kəni nənıusıən e İesu təmıtəlu rəfın e pıfens ikın Sırıə, kəni nətəmımi kəmotos nətəmımi rəfın nətəm kəutohmıs məhuva o İesu, rəhaləh nımısıən tol mın lanu: nəuveın kəutohmıs, nəuveın nıpətıləh tətəhmə, nəuveın nərmın

tərah tətətig e lah, nəuvein kautos nīmisiən rəha mənig məutauit, kəni nəuvein nīpətīlah nəuветin təmimis. Mətəu Iesu təmol vivi ilah.

²⁵ Kəni nīmanin nətəmimi kəmoħiet e ikin mīn rəfin. Moħiet e nītəni Kaləli, mīne ikin Tekapolis, mīne Jerusiləm əpəha Jutiə, mīne ikin pišin mīn nəuvein əpəha Jutiə, mīne ikin mīn nəven=pən e nəhu Jotən kəni ilah rəfin kəməħuarisig e Iesu.

5

Əpəha ilis e nītəuət, Iesu təməgətun rəhan nətəmimi nətəm kautəħuarisig lan

¹ Nian Iesu təmeruh nīmənin nətəmimi nətəm kəutoħtəu=pən in, kəni in təmuvən əpəha ilis e nītəuət, kəni mətəħarəg, kəni rəhan nətəmimi nətəm kautəħuarisig lan, ilah kəməħuva.

² Kəni mīnətuəuin mətəgətun ilah.

Nətəmimi nətəm kəutətig e nəuviriən pəħriən

Iesu təməni məmə,

³ “Nəkəutətig e nəuviriən pəħriən nian nautosiahu itəmāh, məutəni e nikitəmāh məmə nəutəhtul=pən əmə e Uħgin. In nəuviriən pəħriən mətəu-inu, itəmāh nətəmimi rəha Uħgin, kəni in tətərmənig e təmāh.

⁴ Nəkəutətig e nəuviriən pəħriən nian nəutasək kəni nikitəmāh tətəħmə.* In nəuviriən pəħriən mətəu-inu, Uħgin otosiahu nikitəmāh.

⁵ Nəkəutətig e nəuviriən pəħriən nian nəsofəri aruiən itəmāh. In nəuviriən pəħriən mətəu-inu, o nian kəti Uħgin otəfinə nəhue niftəni kəm təmāh u rəhan mīn.

⁶ Nəkəutətig e nəuviriən pəħriən nian nəkotolkeikei pik e nikitəmāh rəfin əgin məmə nəmiəgəħiən rəhatəmāh otəħruəħru e nəħmti Uħgin. In nəuviriən pəħriən mətəu-inu, Uħgin otol itəmāh nəkotəħruəħru.

⁷ Nəkəutətig e nəuviriən pəħriən nian nəkotasəkəħruin nətəmimi. In nəuviriən pəħriən mətəu-inu, Uħgin otasəkəħruin itəmāh.

⁸ Nəkəutətig e nəuviriən pəħriən nian nikitəmāh təħruəħru məuvir. In nəuviriən pəħriən mətəu-inu, onəkoteruh Uħgin.

⁹ Nəkəutətig e nəuviriən pəħriən nian itəmāh nətəmimi rəha nələħuiən nəməlinuiən. In nəuviriən pəħriən mətəu-inu, okəuin e təmāh məmə nenəti Uħgin.

¹⁰ Nəkəutətig e nəuviriən pəħriən nian nautol natimnati iətəm kotəħruəħru e nəħmti Uħgin, kəni nətəmimi kautol tərah kəm təmāh ohni. In nəuviriən pəħriən mətəu-inu, itəmāh nətəmimi rəha Uħgin, kəni in tətərmənig e təmāh.

¹¹ “Nəkəutətig e nəuviriən pəħriən nian nətəmimi kautol natimnati mīn tərah kəm təmāh mətəu-inu itəmāh nətəmimi rəħak, inəħa kəutəni rah itəmāh, kəni məutərəkin itəmāh, kəni məuteiuə e təmāh məutəni nəgħatiən tərah mīn məutərəkin itəmāh lan.

¹² Nīpəħriənən, nətəmimi kəmautol nolien əħmen mīn əmə kəm iəni mīn əupən ikin iətəm ilah kautol kəm təmāh. Kəni otəgiən pik, mətəu-inu nətəouiən əsoli rəhatəmāh tətətig əpəh e nəgəu e neai.

*Sol mīne nəħəgəħəgiən
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)*

^{4:24} Mak 6:55 ^{4:25} Mak 3:7-8 ^{5:3} Aes 57:15 * ^{5:4} Iesu təsəniən əħruəħru u ikinu məmə iətəmi kəti təməħro nikin təħmə. Nəmə təħro nikin tətəħmə o nolien tərah rəhan, uə kəmə təħro nikin tətəħmə mətəu-inu iətəmi kəti təmimis, uə nəmə təħro in nati kəti mīn. ^{5:4} Aes 61:2-3; Nəħ 7:17

^{5:5} Sam 37:11 ^{5:6} Aes 55:1-2 ^{5:10} 1Pitə 3:14 ^{5:11} 1Pitə 4:14 ^{5:12} 2Kron 36:16; Uək 7:52

13 “Itamah näkotähmen e sol o nätamimi räfin e nähue niftäni.† Mätäu nämä rähän nätähian tinikä, otähro muva mätähian min? !Täsäuvir minian o nati kätä min! Okäraki lan, käni nätamimi okotaliuäk lan.‡

14 “Itamah nähagähagian rähä nätamimi e nähue niftäni. Taun iätäm kämol epähä ilis e nitäuat, ko täsähluaiagian.

15 Käni iätämimi kätä tikä mämä otasiäpän e lait, käni masuäpäpim lan e bähkit. Käpä, nian tasläpän e lait, käni in otäkeikei maharu-päri ilis, ikin lait tätäharäg ikin mämä lait otasiägäpän räfin nipägnäua nimä o nätamimi räfin.

16 Käni e noliän ähmen min ämä, otol rähätamah lait e nämiägähian rähätamah täsiä mämä nätamimi okoteruh uäk täuvir min iätäm itamah nautol, käni ilah okotäfäri närgi tatä Uhgän iätäm tätatig e negäu e neai.”

Lou räha Mosis

17 Käni Iesu tämatäkeikei mätäni=pän käm lah mämä, “Mäta nikitamah tähti mämä iämuva mämä iäkäräkin Lou iätäm Uhgän tämäfän käm Mosis mine iäni min aupän. !Käpä! Iämäsvaiän mämä iäkäräkin ilah, mätäu iämuva mämä iäkol nipäti näghatian pährüahr min äha okähuva motol nipähriänian.

18 Pährüän, iätäni käm tämah mämä nian niftäni mine neai kätuatig, käni Lou, in min otätatig. Käni ko nati kätä otäsikäiän lan, nati änpäpän in letä äkäku ägin, käni Lou otähtul matol uäk mätäuärus=pa näghatian min räfin rähä Lou kähuva motol nipähriänian lan.

19 Käni, o nati äha inäha, iätämi kätä iätäm täpäh Lou mätägätun nätamimi min mämä ilah min okotäpäh, nati änpäpän in Lou kätä lähtäni ägin, käni okotäuin e iätämi äha mämä in lähtäni ägin e Narmänigian Rähä Uhgän. Mätäu iätämi kätä iätäm tatol Lou min äha, mätägätun nätamimi lan, käni okotäuin e iätämi äha mämä in ilis ägin e Narmänigian Rähä Uhgän.

20 Iätäni lanäha käm tämah mätäu-inu, rähätamah noliän otäkeikei mährüahrü vivi ägin e nähmti Uhgän, täpiräkis noliän min rähä Faräsi min mine nägätun min rähä Lou nätam nikälah ämä tähti mämä kotähruahrü vivi. Nämä rähäm noliän täsährüahrü viviän lanäha lan, käni ko näsuvänian matig ahgäl Narmänigian Rähä Uhgän.”

Nänian räha Iesu

o noliän niämäha

(Luk 12:57-59)

21 Käni Iesu tämäni min mämä, “Itamah nämotätäu räkis näghatian iätäm nägätun min kämotäni käm kähä min rähätamah aupän. Ilah kämotäni mämä, ‘Sotohamuän iätämi,’ käni ‘Iätämimi iätäm tämohamu iätämi, otäkeikei mähtul e nähmti kot mos nalpänian.’

22 Mätäu iäu iätäni käm tämah mämä,§ nämä iätämi kätä niämäha tatol ämä o nati kätä pian tämol, käni tährüahrü mämä iätämi äha iätäm niämäha tämol, otähtul e nähmti kot. Käni nämä iätämi kätä tätäni rah pian, käni tährüahrü mämä in otähtul e nähmti kaunsil asoli. Käni nämä iätämi kätä täuiäkän e iätämi kätä,* käni tährüahrü mämä iätämi tämäni näghatian äha otuvän e

† 5:13 Sol tatol nauänian tätähian vivi, käni mäsärahian. Täuvir mämä noliän rähatah otätasiru e nätamimi mämä ilah kähuva nätamimi nätam kotähruahrü. Mätäu tärah okämä noliän rähatah tätiuvi=pän nätamimi e noliän tärah. ‡ 5:13 Kitah kotähmen e nipäti nien nian käkiäh käni käuärin nati lan, nätamimi kotun motätäu täuvir. Mätäu nämä noliän rähatah tätiuvi=pän nätamimi e noliän tärah, käni kitah kotähmen ämä nipat e nien ko käsolian nati kätä min lan. Täuvir ämä mämä käräki lan.

§ 5:14 Jon 8:12; 9:5 5:15 Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 5:16 Efäs 5:8-9; 1Pitä 2:12 5:17 Rom 3:31

5:18 Luk 16:17; 21:33 5:19 Jem 2:10 5:21 Eks 20:13; Dut 5:17 § 5:22 Iesu tämäsäniän mämä

Lou tärah. Mätäu in tätäni pätigäm lou iätäm täuvir pik, käni mätek niki nätamimi. * 5:22 Näghatian u “täuiäkän e iätämi kätä,” tätäghati e näghatian min tähmen e “Ik iärmis,” uä “Ik ialmäli,” uä “Rähm-kapä tikä,” uä “Ik näti iärmis.”

nigəm asoli.

²³ “Kəni o nati əha inəha, nəmə nian natuvən e oltə e Nimə Rəha Uhgın məmə onəkəfən nati kəm Uhgın, mətəu ikin əha, nikim tinəhti piam iətəm tatol niəməha kəm ik o nati kəti nəmol lan təsəhmenian,

²⁴ əpəh pipim rəham nati əha, kəni muvən meruh piam muələhu əhruahru nəteligian rəhatəlau, muəpəh nolian tikimix, miəuva matuol kətiah, kəni uərisig nəpanitəlig muvən məfən nati kəti rəham kəm Uhgın e oltə əpəha e Nimə Rəha Uhgın.

²⁵ “Kəni nəmə nəmol nati kəti təsəhmenian e iətəmimi kəti, kəni iətəmi u tolkeikei məmə otələs ik nəkian e kot, təuvir məmə nəkuvən uəhai əmə, nian nasian əhanəhian e kot, kəni muələhu əhruahru pipim nipəgnəmtin rəhatəlau. Nəmə nəkəpəh, iətəmimi u otləfən ik e nəhlmi iətəm tətakil nəghatian, kəni iətəm tətakil nəghatian otləfən ik e nəhlmi polis, kəni polis otləfən ik e kaləpus.

²⁶ Nipəhriənian iətəni kəm təmah məmə, nəmə tol lanəha, ko nəsiətian e kaləpus mətəuarus nəkəkeikei mətəou e mənə rəfin agin o nalpinian rəham.”

Iətəmimi iətəm tətəkləh e pətan

²⁷ Kəni Iesu tətəkeikei mətəni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nəmotətəu rəkis nəghatian u məmə, ‘Itəmah nətəm nəmotol rəkis marit, nəsotəkləhian e nipətan pisin min.’

²⁸ Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə nian suah kəti iətəm tinol rəkis marit tateruh pətan pisin kəti matolkeikei məmə otəkləh lan, kəni in tinol rəkis təfagə tərəh e nikin, təhmen əmə məmə in tinəkləh pəhriən lan.

²⁹ Nəmə nəhmtəm tol ik natol təfagə, kəni təuvir məmə nəkələs rəkis mərəki lan. Təməuvir məmə nipətim nəuветin tikə, tapirəkis agin nəmə nipətim rəfin okəraki=pən e nigəm asoli u naunun tikə.

³⁰ Kəni nəmə nəhlməm tol ik natol təfagə, kəni təuvir məmə nəkətahtuv rəkis mərəki lan. Təməuvir məmə nipətim nəuветin tikə, tapirəkis agin məmə nipətim rəfin okəraki=pən lan e nigəm asoli u naunun tikə.”†

Iətəmimi iətəm tətəpəh rəhan pətan

(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ Kəni Iesu təməni min məmə, “Itəmah nəmotətəu rəkis nəghatian u məmə, ‘Iətəmimi iətəm tətəpəh rəhan pətan, in otəkeikei məfən nauəuə kəti kəm in iətəm tətəgətun məmə in tinəpəh.’

³² Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə, nəmə iərman kəti iətəm təmol marit tatol tifos mətəpəh rəhan pətan, mətəu pətan u təsapilən ilau suah pisin kəti, kəni rəhan iərman tatol təfagə tərəh. Kəni nəmə pətan əha tatitəu=pən suah pisin, kəni pətan əha tatol təfagə, mətəu nəmkərəpənian rəha iərman rəhan aupən. Kəni suah u iətəm tatit pətan əha, in min tatol təfagə.”

Nonəuvil min

³³ Kəni Iesu təməni min məmə, “Nəmotətəu rəkis nəghatian kəti min iətəm nəgətun min kəmotəni kəm rəhatah kəha min aupən məmə, ‘Nəsotətgəhliən

5:22 1Jon 3:15 **5:23** Mak 11:25; 1Jon 4:20-21; Hos 6:6; Aes 1:10-17; 1Saml 15:22 **5:27** Eks 20:14; Dut 5:18 **5:29** Mat 18:9; Mak 9:47 † **5:30** Inu nəghatian əuhlin iətəm tətəgətun məmə Iesu tolkeikei məmə kitah okotəkeikei motol uək əskasik o nəpəhian rəhatah nolian tərəh min. Təhmen əmə məmə kəutətahtuv rəkis nolian tərəh min. Mətəu Iesu təsolkeikeian məmə okotərəkin nipətitah, mətəu tolkeikei məmə kəutaliuək e nolian əhruahru, kəni molkeikei məmə nikitah kəutəhruahru. **5:30** Mat 18:8; Mak 9:43 **5:31** Dut 24:1-4; Mak 10:4

nonauvil min rəhatəmah iətəm nəmotos, mətəu nəkotəkeikei motol nati nak nəmotos nonauvil lan kəm Uhgın məmə nəkotol.'

³⁴ Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə, sotos əməiən nonauvil e nati kəti məmə otol rəhatəmah nəghatiən təskasik. Sotosiən nonauvil e negəu e neai mətəu inu ikin əha Uhgın tətərməniğ lan, kəni nolian əha təhmen məmə nautos nonauvil e Uhgın.

³⁵ Kəni sotosiən nonauvil e nəhue niftəni mətəu-inu ikin əha Uhgın tətərməniğ lan, kəni nolian əha təhmen məmə nautos nonauvil e Uhgın. Kəni sotosiən nonauvil e Jerusiləm mətəu-inu ikin əha in taun rəha Uhgın, u in Kig asoli ikin, kəni nolian əha təhmen məmə nautos nonauvil e Uhgın.

³⁶ Kəni sotosiən nonauvil e rəhn-kəpə təmah, mətəu-inu rəhatəmah nəsanəniən tikə lan. Nəkotəruru nəuhliniən nəuanutəmah kətiəh əmə tuva məruən uə mapin. Uhgın əmə tətərməniğ e natimnati e nəmiəğəhiən rəhatəmah. Kəni nolian əha təhmen məmə nautos nonauvil e Uhgın.

³⁷ Mətəu nian rəfin onəkotəni əmə niphəriənən, nati kəti min tikə. Kəni nəmə rəhatəmah nətəliğən e nati kəti in 'əuəh,' kəni nəkotəni əmə məmə, 'əuəh.' Kəni nəmə rəhatəmah nətəliğən e nati kəti in 'kəpə,' kəni nəkotəni əmə məmə, 'kəpə.' Nəghatiən min iətəm kotəpirəkis 'əuəh' uə 'kəpə,' kəutsipən e Sətən."

Nəlpiniən (Luk 6:29-30)

³⁸ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, "Nəmotətəu rəkis nəghatiən kəti məmə, 'Nəmə iətəmi kəti tərəkən nəhmtəm kəti, kəni nətəmimi okotərəkən min nəhmtin kəti. Kəni nəmə iətəmi kəti tərəkən nəhluvəm kəti, kəni nətəmimi okotərəkən min nəhluvən kəti.'

³⁹ Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə, nəsalpiniən nərahian iətəm iətəmimi kəti təmol kəm ik. Nəmə iətəmi kəti tahi ik məm nikapim maru, kəni nəkəkeikei malelin=pən min nikapim məuil pəh tem min.

⁴⁰ Kəni nəmə iətəmi kəti tələs ik nəkian e kot, kəni mətəkeikei ohnik məmə nəkəfən rəham sot əkəku kəm in məmə otol vivi rəhatəlau nərahian, kəni nəkəkeikei məfən min rəham sot asoli.

⁴¹ Kəni nəmə soldia kəti rəha nətəm Rom tətəkeikei ohnik məmə nəkələs rəhan kətim müvən kilomitə kətiəh, mətəu ik nəkəkeikei mələs min müvən kilomitə kəti min tol keü.

⁴² Nəmə iətəmi kəti tətəasiə ohnik, kəni ik nəkəkeikei məfən kəm in. Kəni nəmə iətəmi kəti tolkeikei məmə in otos rəham nati kəti müvən konu mos mitaliğ min muva, kəni nəsəniən məmə nəkəpəh. Nəkəkeikei məfən."

Nolian rəha nolkeikeiən tikimir min (Luk 6:27-28,32-36)

⁴³ Kəni Iesu təməni min məmə, "Nəmotətəu rəkis məmə, 'Onəkotolkeikei nətəmi min u iuəkir o təmah, kəni mətəməki e tikimir min rəhatəmah.'

⁴⁴ Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə onəkotolkeikei rəhatəmah tikimir min, kəni motəfəki o nətəmimi min u nətəm kətol nərahian kəm təmah,

⁴⁵ kəni nolian əha otəğətun məmə itəmah nənəti Uhgın rəhatəmah iətəm tətətiğ ilis e negəu e neai. Kəni otol lanəha mətəu-inu rəhatəmah Uhgın tatol mütəğar tətəsiəğəpin nətəmimi nətəm kotəvür mine nətəmimi nətəm kotərah, kəni in mətəhli=pə nuhəən kəm nətəmimi min u nətəm rəhalah nəmiəğəhiən təhruahru, mine nətəmimi min u nətəm rəhalah nəmiəğəhiən təsəhruahruən.

5:33 1Kor 7:10-11 5:33 Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21 5:34 Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12

5:35 Sam 48:2; Aes 66:1 5:38 Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21 5:43 Lev 19:18 5:44 Eks

23:4-5; Luk 23:34; Uək 7:60; Rom 12:14,20

⁴⁶ “?Nəmә nəkotolkeikei әмә нәтәмими мін у нәтәм котолкеикеи итәмәһ, кәни никитәмәһ тәһти мәмә Уһгин отәтәу итәмәһ о ноліән кәти іәтәм тәувір? !Кәпә! !Нәтәмими мін у нәтәм кәутос мәни рәһә тәкис, іәтәм кәтәни мәмә нәтәмими іләһ котәрәһ, іләһ мін котолкеикеи іләһ мін!

⁴⁷ “?Кәни нәмә нәкотос әмә итәмәһ мін нәуеин мәутәғһати кәм ләһ мін, мәтәу тәһрә? ?Никитәмәһ тәһти мәмә нәутол нәти кәти іәтәм тәувір тәпирәкис нәтәмими әрнәрәһ? Кәпә. Нәтәмими мін нәтәм кәсәтәһруниән Уһгин, іләһ мін кәутол ләһәһә.

⁴⁸ Тол ләһәһә, итәмәһ нәнәти Уһгин нәкотәкеикеи мотол ноліән іәтәм ин тәувір мәһруәһру ніән рәһин, тәһмен=пән әмә мәмә рәһәтәмәһ Тәтә Уһгин ин тәтол.”

6

Ноліән мін іәтәм тәувір кәм Уһгин

¹ Кәни Іесу тәмәни мін мәмә, “Сотоліән мәмә нәкотол ноліән тәувір мін мәмә нәтәмими окотерүһ итәмәһ оһни. Нәмә нәкотол мәмә нәтәмими окотәһ, кәни Уһгин әрәһә е нәгәу е нәи отәсәтәуиән итәмәһ оһни.

Ноліән іәтәм тәувір

о нәфәниән кәм нанрәһ мін

² “Тол ләһәһә, нәмә нәкотәфән нәти кәти кәм нанрәһ мін мәмә нәкотәсирү е ләһ, нәсәтәһліән тәүи лән мәмә нәтәмими окотәһрун. Іну тәһмен е ноліән рәһә нәфәки еиуә мін. Ніән іләһ котәсирү е нанрәһ мін, рәһәләһ нолуәк мін кәутәни пәтигәм е нимә рәһә нуһәпүминіән мінә иһлуә е суару асоли. Кәутол ләһәһә мәмә нәтәмими окотисәи іләһ. Нипәһриән іәтәни кәм тәмәһ мәмә, іләһ кинотос рәкис нәтәуиән рәһәләһ, інәһә нисәиән рәһә нәтәмими.

³ Мәтәу итәмәһ, нәмә нәкотәфән нәти кәти кәм нанрәһ мін мәмә нәкотәсирү е ләһ, нәкотәкеикеи мотол мәмә нәтәмими окәсәтәруһиән, нәти әрнәрәһ рәһәтәмәһ мін нәтәмими.

⁴ Отол ләһәһә мәмә нәтәмими окотәруру рәһәтәмәһ ноліән тәувір мін, кәни рәһәтәмәһ Тәтә іәтәм тәтәруһ рәһәтәмәһ ноліән тәувір мін нәти әрнәрәһ нәтәмими кәсәтәруһиән, ин отәтәу итәмәһ о ноліән мін әһә.”

Ноліән рәһә нәфәкиән

(Лук 11:2-4)

⁵ Кәни Іесу тәмәтәкеикеи мәтәни мәмә, “Ніән нәкотәғһати кәм Уһгин е нәфәкиән, кәни сотоліән е ноліән рәһә нәфәки еиуә мін. Нәтәмими мін әһә, іләһ котолкеикеи мәмә окотәһтүл әрәһә е нимә рәһә нуһәпүминіән, мінә иһлуә е суару асоли, кәни мотәфәки мәмә нәтәмими окотәфу мотәтәу іләһ. Нипәһриән іәтәни кәм тәмәһ мәмә іләһ кинотос рәкис нәтәуиән рәһәләһ, інәһә нисәиән рәһә нәтәмими.

⁶ Мәтәу ніән нәкотәғһати кәм Уһгин е нәфәкиән, нәкәһүвән әрәһә е нипәғнәуә нимә рәһәтәмәһ, кәни мотәһтәпәсиг, кәни мотәфәки кәм Уһгин іәтәм тәтәтиг ікүн әһә іәтәм нәтәмими кәсәтәруһиән итәмәһ. Кәни рәһәтәмәһ Тәтә іәтәм тәһ рәһәтәмәһ ноліән онәуән мін, ин отәтәу итәмәһ о рәһәтәмәһ ноліән тәувір мін.

⁷ “Кәни ніән нәкотәғһати кәм Уһгин е нәфәкиән, сотәриәруниән нәғһәтиән мін тәпәт пик у нипәтин тикә, тәһмен е нәтәм котәруру Уһгин. Никіләһ тәһти мәмә рәһәләһ уһгин мін окотәтәу іләһ о нәғһәтиән мін тәпәт іәтәм кәутәфәки мәүтәни.

⁸ Сотоліән мәмә іләһ мінә, мәтәу-ину уәрисиг нәкотәтәпуәһ оһни, мәтәу рәһәтәмәһ Тәтә Уһгин тинәһрун рәкис нәти нәк іәтәм нәкотолкеикеи.

9 “Kəni tol mɪn lanəha, nian nəkotəghati kəm Uhgɪn e nəfakiən, kəni nəkotəfaki lanu lan:

‘Tatə rəhatimah iətəm nətatig e negəu e neai, pəh nətəmimi kotisiai ik.

10 Pəh narmənigiən rəham tuva, kəni pəh nati iətəm ik nəkolkeikei in otuva mol nɪpəhriənən lan u ikinu e nəhue niftəni, təhmen=pən əmə mə inko ilis e negəu e neai.

11 Əfa-to nauənən kəm timah təhmen o nian rəueiu.

12 Kəni alu məsalpiniən, noliən tərəh mɪn rəhatimah, təhmen=pən əmə məmə itimah iəsotalpiniən motalu lan kəni məsotaskəlɪm əskasikiən e nikitimah noliən tərəh mɪn rəha nətəmimi nətəm kautol nərahian kəm timah.

13 Kəni segəhaniən e timah iəkəhuvən ima nəfeifeiən, məta oiəkotəkeikei motol noliən tərəh. Mətəu os rəkis itamah e nəhlmi Setən.’

14 “Nəmə itəmah nəkotalu e noliən tərəh mɪn rəha nətəmimi iətəm kautol e təmah məsotaskəlɪm iəkisiən e nikitamah məsotalpiniən, kəni rəhatəmah Tatə Uhgɪn e negəu e neai, in otalu məsalpiniən rəhatəmah noliən tərəh mɪn.

15 Mətəu nəmə itəmah nəsotaluiən, motaskəlɪm iəkis e nikitamah noliən tərəh mɪn rəha nətəmimi iətəm kautol e təmah, motalpɪn, kəni ko rəhatəmah Tatə Uhgɪn otəsəluən kəni malpɪn noliən tərəh mɪn rəhatəmah.”

Noliən rəha nətuəkəmiən

16 Kəni Iesu təmətəni mɪn məmə, “Nian nəkotətuəkəm motəpəh nauənən motəfaki kəm Uhgɪn, sotaliən nəhmtitəmah təpəu təhmen=pən e nəfaki eiua mɪn. Ilah kautol nəhmtiləh tol pisin, məmə nətəmimi okoteruh ilah məmə nəumis tinus ilah, kəni nətəmimi okotisiai ilah. Nɪpəhriənən iətəni kəm təmah məmə ilah kinotos rəkis nətəouiən rəhalah, inəha nisianiən rəha nətəmimi.

17 Mətəu nian nəkotətuəkəm motəpəh nauənən məutəfaki kəm Uhgɪn, onəkoteikuas e nəhmtitəmah, kəni motol məmə okeruh məmə nəkotəuivir.

18 Nautol lanəha məmə nətəmimi okəsoteruhiən məmə nəutətuəkəm məutəpəh nauənən məutəfaki kəm Uhgɪn. Kəni rəhatəmah Tatə iətəm tateruh rəhatəmah noliən oneuən mɪn, in otətəu itəmah o rəhatəmah noliən təuivir mɪn.”

Nati təuivir əpəha

e negəu e neai

(Luk 11:34-36)

19 Kəni Iesu təmətəni mɪn məmə, “Təsəuiviriən məmə nəkotəriarun rəhatəmah natimnati təuivir mɪn e nəhue niftəni u məmə rəhatəmah nautə oterət, mətəu-inu e nəhue niftəni u, uvni mɪn kotəhrun noarehreiən, kəni namrələn təhrun nərəkiniən natimnati mɪn əha, kəni nakləh mɪn kotəhrun nəhapuiən nimə məhuvən imə motəkləh e rəhatəmah natimnati.

20 Mətəu təuivir məmə nəkotəriarun rəhatəmah natimnati təuivir mɪn əpəha e negəu e neai. Ikin əha uvni mɪn kəsotoarehreiən, kəni namrələn ko təsərəkiniən natimnati mɪn əha, kəni nakləh mɪn ko kəsotəkləhiən lan.

21 Nəukəti nətəligiən u məmə onəsotaluiən lan məmə, ikin pəhruvən rəhatəmah natimnati təuivir mɪn kəutəməhli ikin, mətəu nian rəfin nikitəmah otəkeikei mətəhti natimnati mɪn əha ikin əha.

22 “Nəhmtəm in təhmen e lait iətəm tətəfinə nəhəgəhagiən kəm nɪpətim. Nəmə nəhmtəm mil kuəuivir, təhmen əmə məmə nɪpətim tərɪauəh e nəhəgəhagiən.

²³ Mætəu nəmə nəhmtəm mil kuərah, təhmen əmə məmə nīpətīm in tərīauəh e napīnəpuīən. !Kəni nəmə nəhagəhagīən e nīpətīm in napīnəpuīən əmə, təhmen əmə məmə ik nətatīg e napīnəpuīən asolī agīn!*

²⁴ “Iətəmīmī tīkə iətəm təhrun nuvaiən in slef rəha iətəmi asolī keiu. Nəmə in tətəlkut məmə otol lanəha, kəni otolkeikei kəti mol nəuīan, kəni məməki e kəti məsolīən nəuīan. Ko nəsolīən slef rəha Uhgīn mīne məni e nīan kətīəh əmə.”

*Təsəuvīriən məmə
nəkotətəlig pik
(Luk 12:22-31)*

²⁵ Kəni Iesu təmāni məmə, “Kəni o natīmnaṭi mīn əha, iəu iətəni kəm təmah məmə, təsəuvīriən məmə nəkotətəlig pik e rəhatəmāh nəmīəgəhīən məmə onəkotun nak, kəni motəmnmī nak. Kəni təsəuvīriən məmə nəkotətəlig pik e nīpətītəmāh məmə onəkotos iə rəhatəmāh napən. ?Nəukəti nəmīəgəhīən rəhatəmāh tətəmīəgəh əmə e nauənīən, uə kəpə? Kəpə. ?Kəni nati nak in nati asolī o nīpətītəmāh? ?Napən, uə kəpə? Kəpə.

²⁶ Oteruh-to mənīg mīn iətəm kəutiuvīg məutan. Ilah kəsotasumīən, kəni məsotəuləkīən, kəni ilah kəsotələhu vivīən nauənīən e nīpəgnəua nīmə, mətəu Tatə rəhatəmāh e negəu e neai, in tətəfən nauənīən kəm lah. ?Kəni e nəhmtīn, nīkītəmāh təhti məmə in tolkeikei pik itəmāh tapīrəkīs mənīg mīn? !Əuəh!
²⁷ ?Nīkītəmāh təhti məmə rəhatəmāh nətəlig pikīən təhrun nolīən rəhatəmāh nəmīəgəhīən təfəmāh? !Kəpə! Nolīən rəha nətəlig pikīən təsəfīnəiən əuə kətīəh mīn e rəhatəmāh nəmīəgəhīən.

²⁸ “?Kəni təhro nīkītəmāh tətəhti pik napən onəkəhuvən lan? Nīkītəmāh təhti-to nəugi nīgi mīn iətəm kautevīə əpnapīn əmə. Ilah kəsotol pikīən uək o nəhliən rəhalah napən.

²⁹ Mətəu iəkəni kəm təmah məmə əupən Kīg Solomən, in iətəmīmī rəhan nautə tēpət, kəni rəhan napən iətəm tatuvən lan, ilah kotəuvīr motapīrəkīs. Mətəu nəugi nīgi əpnapīn mīn kotəuvīr tapīrəkīs agīn rəhan napən.

³⁰ Uhgīn təmol nīmanuvehli əpnapīn əmə təuvīr pik e nəugi nīgi mīn əha. Mətəu nīmanuvehli əha in rəha nīan kətīəh əmə, kəni oləuīg kuvan e nīgəm. ?Kəni nəmə Uhgīn tatol vivī nīmanuvehli əha, kəni nīkītəmāh təhti məmə Uhgīn otəfīnə napən iətəm nəkotəkeikei məhuvən lan? !Əuəh! In otol lanəha. !Ei, rəhatəmāh nəhatətəiən in təkəku agīn!

³¹ “Tol lanəha, təsəuvīriən məmə itəmāh nəkotətəlig pik məmə, ?Iəkotun nak? uə ?Iəkotəmnmī nak? uə ?Iəkotos iə napən məhuvən lan?”

³² Sotətəlig pikīən. Nətəmīmī nətəm kotəruru Uhgīn, ilah kautətəlig pik e natīmnaṭi iətəm tol lanəha. Mətəu itəmāh nenəti Uhgīn mīn, kəni rəhatəmāh Tatə əpəha e negəu e neai, in təhrun məmə nəkotəkeikei motos natīmnaṭi mīn əha.

³³ Mətəu pəh onəkotol Narmənīgīən Rəha Uhgīn, mīne nəmīəgəhīən əhruahru iətəm Uhgīn tolkeikei, iləu okuəhtul əupən e nəmīəgəhīən rəhatəmāh. Nīan nəkotol lanəha, kəni Uhgīn otəfīnə mīn natīmnaṭi mīn əha kəm təmah o natīgīən.

³⁴ Tol lanəha, təsəuvīriən məmə nəkotətəlig pik e natīmnaṭi iətəm onəkotəkeikei motos oləuīg, mətəu-inu natīmnaṭi mīn rəha oləuīg, ilah rəha oləuīg. Nərəhīən rəha nīan kətīəh, in tīnəhmen rəkīs rəha nīan kətīəh.

* **6:23** Nīpətīn kəti rəha “nəhmtəm mil kuəuvīr” tənī məmə, ik iətəmi kəti iətəm nīkim tagīən o nasīruīən e nətəmīmī e rəham məni. Kəni nīpətīn kəti mīn rəha “nəhmtəm mil kuərah” tənī məmə, ik iəvrəs kəti.

6:25 Fil 4:6; 1Tim 6:6-8; 1Pitə 5:7 **6:26** Mat 10:29-31; Luk 12:6-7 **6:29** 1King 10:4-7; 2Kron 9:3-6

6:32 Mat 6:8 **6:33** 1King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17

7

*Sotakilian nolian rəha iətəmi kəti min
(Luk 6:37-38,41-42)*

¹ Nəmə nəutakil rah nətəmimi, kəni Uhgın otələhu nəghatian rəha nalpinian rəhatəmah.

² Tol lanəha mətəu-inu, nəghatian əskasik iətəm nəutəni məmə iətəmi kəti in iətəmi tərəh, kəni Uhgın otitəu=pən əmə o nənian rəhatəmah nolian tərəh min. Nəmə nəkotakil iətəmimi e nolian iətəm təhruahru, kəni Uhgın otakil itəmah e nolian iətəm təhruahru. Mətəu nəmə nəkotakil rah nətəmimi e nolian əskasik, kəni Uhgın otakil itəmah e nolian əhmen min əmə.

³ ?Təhro nəutəni nispisipi nigı iətəm tətətig e nəhmti piatəmah min, mətəu itəmah nəsoteruhian nigı asoli iətəm tətətig e nəhmtitəmah?

⁴ ?Kəni təhro nəutəni məmə, 'Ei piak, pəh iəkəs rəkis nispisipi nigı e nəhmtəm,' mətəu nəsoteruhian nigı asoli e nəhmtitəmah?

⁵ !Itəmah nəfaki eiua min! Otaupən, motos rəkis nigı asoli e nəhmtitəmah, kəni nəkotəhru nruh vivian noh rəkisian nispisipi nigı iətəm tətətig e nəhmti piatəmah min.

⁶ "Sotəfəniən natimnati rəha Uhgın kəm kuri min, kəni sotəraki-pəniən natimnati təuvir min kəm pikəh min. * Okəmə nəkotol lanəha, kəni pikəh min okotaliuek lan kəni motələli motus itəmah."

*Nolian əhruahru
o nətapuəhiən e nati kəti
o Uhgın
(Luk 11:9-13; 6:31)*

⁷ Kəni Iesu təmətəkeiki mətəni məmə, "İəkəni kəm təmah məmə, otətapuəh=pən kəm Uhgın o natimnati, kəni in otəfinə kəm təmah. Kəni otasal lan kəni onəkoteruh. Kəni otəhti-əhti doə, kəni doə oterəh o təmah.

⁸ İəkəni lanu mətəu-inu nətəmimi rəfin nətəm kəutətapuəh, ilah okotos. Kəni nətəmimi min u nətəm kəutəsal, ilah okoteruh. Kəni nətəmimi min u kəutəhti-əhti doə, kəni doə oterəh o lah.

⁹ "Itəmah pəh, nian nətin nətapuəh o pıret, mətəu in tətəfən kəpiel? !Kəpə!

¹⁰ ?Uə, nian in tətəpuəh e nəmu, mətəu in tətəfən sineik? !Kəpə!

¹¹ Nati əpnəpın itəmah nətəmimi nəkotərah, mətəu nəutəfən natimnati təuvir min kəm nenətitəmah min. !Mətəu Tatə Uhgın e negəu e neai, nolian rəhan in təuvir pik məpirəkis aɡin nolian rəhatəmah, kəni nıpəhrıənıən, in otəfən natimnati təuvir min kəm nətəmimi min u ilah kəutətapuəh ohni!

¹² "Kəni tol lanəha, otol təuvir kəm nətəmimi rəfin e nolian min rəfin iətəm nəkotolkeiki məmə nətəmimi okotol kəm təmah. Inu nıpəti Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis, mine nəukəti nəghatian iətəm təməfən kəm iəni min aupən."

*Suaru keiu
(Luk 13:24)*

¹³ İesu təməni min məmə, "İtəmah onəkotəkeiki məhuvən=pən e ket iətəm təkəku, mətəu-inu ket iətəm iahɡin mine suaru iətəm timətig əmə tatuvən o nərəkiniən, kəni nətəmimi tətəp kəutəhuvən=pən e ket əha.

7:1 Rom 2:1; 1Kor 4:5; Jem 4:11-12 7:2 Mak 4:24 * 7:6 Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, "sotəraki-pəniən rəhatəmah perəl kəm pikəh min." Perəl u, in kəpiel kəti iətəm nəhmtin tiakis. Təmsipən e niki kəuvin kəti. Kəmə təhro, "kuri" mine "pikəh" katəpsen=pən natəm kotərah. 7:7 Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 7:8 Jon 15:7; Jem 4:3; 1Jon 3:22 7:11 Jem 1:17 7:12 Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10

14 Mætəu ket iətəm təkəku, mine suaru iətəm tiəkis tatuvən o nəmiəgəhiən, kəni nətəmimi nəuan nəuvein əmə okoteruh kəni motohtəu=pən.”

*Nigi ilau nəuan
(Luk 6:43-44)*

15 Kəni Iesu təməni məmə, “Autətəu vivi itəmah o iəni eiue min. Ilah kəutəhuva məutəghati mətig e noliən əpəou təhmen e sipsip, mətəu əpəha imə e nikilah, ilah kotəhmen e kuri arpin.

16 Kəni e nəmiəgəhiən rəhalah, nəkotəruh nəuan, kəni nəkotəhrun nak tətətig e nikilah. Nətəmimi ko kəsəhuvəniən motəhli nəua krep e niləuis arfu, uə nəua fik e təliluə.

17 Tol min lanu, nigi iətəm təuvir tətəuə e nəuan iətəm təuvir, mətəu nigi iətəm tərəh tətəuə e nəuan iətəm tərəh.

18 Kəni nigi iətəm təuvir ko təsəuəiən e nəuan iətəm tərəh, kəni nigi iətəm tərəh, ko təsəuəiən e nəuan iətəm təuvir.

19 Nigi min rəfin iətəm kəsotəuəiən e nəualah iətəm təuvir, okətei rəkis ilah, kəraki=pən e lah e nigəm.

20 Tol lanəha, e nəmiəgəhiən rəha iəni eiue min əha, onəkoteruh nəua lah, kəni nəkotəhrun nak tətətig e nikilah.

21 “Səniəmə nətəmimi rəfin nətəm kəutəuən lak məutəni məmə, ‘Iərməniəg, Iərməniəg,’ nətəm ilah kotəhrun nuvəniən motətig əhğəl Nərməniəgiən Rəha Uğin, mətəu ilah min əmə u, nətəm kəutol nəuia rəhak Tatə iətəm tətətig e nəgəu e neai.

22 E nian Uğin otakil nətəmimi rəfin, nətəmimi tepət okotəni=pən kəm in məmə, ‘!Iərməniəg, Iərməniəg! ?Təhro? ?Nəkəhrun uə kəpə məmə, itimah iəməutəni pətigəm nəghatiən rəham iətəm nəməfa kəm timah, kəni motəghi pətigəm nərmən tərəh min e nərgəm, kəni məutol natimnati apispis min e nərgəm?’

23 Kəni oiəkəni=pən əhruahru kəm lah məmə, ‘Aupən iəkəruu, kəni rəueiu min iəkəruu itəmah. Itəmah səniəmə rəhak min nətəmimi. !Əhuvən isəu ohniəu, itəmah nətəm nəutol noliən tərəh!’ ”

*Iətəmimi keiu kəmuol nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)*

24 Kəni Iesu təmol nəunən e rəhan nəghatiən məmə, “Nəmə itəmah u nətəm nəmotətəu nəghatiən min u rəhak məutol, kəni onəkotəhmen e iətəmimi iətəm teinatig, təmuvləkin rəhan nimə təskasik, mel pos min kəuteiuəiu məhuvən isəu məgərain tiəkis.†

25 Kəni nuhəuən təməfuv, kəni naruah taiu, kəni nimətəgi asoli talifu moh nimə. Mətəu nimə təsəmeiən mətəu-inu təmuvləkin rəhan nimə təskasik.

26 Nəmə itəmah u nətəm nəmotətəu nəghatiən min u rəhak kəni məsotoliən, kəni onəkotəhmen e iətəmimi iətəm təsətəlig vivian e noliən natimnati, kəni in iəlməli, təməseliən rəhan pos min kəhuvən əpəha isəu, maharu rəkis əmə əpə ilis, kəni rəhan nimə təsəskasikiən.‡

27 Kəni nuhəuən təməfuv, kəni naruah taiu, kəni nimətəgi asoli talifu moh nimə. Kəni nimə təməmei. E nian təməmei, kəni mərah agin.”

Nəghatiən rəha Iesu, nəsanəniən tətətig lan

7:15 Mat 24:24; Uək 20:29; 2Pitə 2:1 **7:16** Kəl 5:19-22; Jem 3:12 **7:19** Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6

7:20 Mat 12:33 **7:21** Luk 6:46; Jem 1:25 **7:23** Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2Tim 2:19 † **7:24**

Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “in təmuvləkin=pən nəukəti rəhan nimə e kəpiel.” E nian əha ilah kəməutol rəhalah nimə min e kəpiel, mine nəukəti nimə okəkeiki kol təskasik e kəpiel. Nəmə kəsotoliən lanəha, nimə təsəskasikiən kəni təhrun nəmeiən. ‡ **7:26** Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “in təmuvləkin=pən nəukəti rəhan nimə e nipəkil əmə.”

²⁸ Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatien rəhan, kəni nətəmimi narmilah təmiuvig pik ohni,

²⁹ mətəu-inu nian tətəgətun, səniəmə təhmen e rəhalah nəgətun min rəha Lou, mətəu rəhan nəghatien təfigəm, nəpətien əha ikin.

8

Iesu təmol vivi iətəmi kəti təmos nimisian u leprosi (Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Nian Iesu təmeiuaiu=pa e nıtəuət, nətəmimi tepət kəmohtəu=pən.

² Kəni suah kəti nimisian u leprosi * təmol təmuva ohni, masiəulin=pən o Iesu, kəni məni məmə, “İərmənig, nəmə nəkolkeikei, kəni nəkəhrun nol vivian iəu kəni mafəl rəkis namikmikian lak.”

³ Kəni Iesu təmuahru e nəhlmin mələhu=pən lan, məni məmə, “Əuəh. İəkolkeikei. !Əuvir-tə!” Kəni rəueiu agin min, nimisian u leprosi təmikə lan.

⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Səni pətigəmian natimnati min u kəm nətəmimi, mətəu uvən əmə meruh pris kəti pəh in teruh məmə nıpətım tinəuvir lankonu lan, kəni əfən kəm in nati u iətəm Lou rəha Mosis təməni o iətəmi kəti iətəm rəhan leprosi tinikə, kəni nətəmimi okotəhrun məmə nıpəhrrianən ninəuvir, kəni rəham namikmikian tinikə.”

Nəhatətəian rəha iətəmi asoli kəti rəha soldia min (Luk 7:1-10)

⁵ Kəni Iesu təmuvən miet pətigəm əpəha e taun Kapeniəm, kəni iətəmi asoli kəti rəha soldia min rəha nətəm Rom təmuva meruh Iesu, kəni mətasək=pən ohni mətəni məmə,

⁶ “İərmənig, rəhak ioluək tatimis, kəni mətapili əpəha e nimə rəhak, nıpətın rəfin təmimis, kəni tətətu tərəh pik.”

⁷ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Oiekuvnə mol in təuvir min.”

⁸ Kəni iətəmi asoli rəha soldia min təməni=pən kəm in məmə, “İərmənig, iəu iətəmi kəti iətəm iəsəhruahruian, kəni iəsəhmenian məmə ik onəkuva e rəhak nıpəgnəua nimə. Əni əmə nəghatien kəti, kəni iəkəhrun məmə in otətəu təuvir min. ⁹ İəkəhrun məmə ik natos narmənigian məmə nimisian otəkeikei mol nəuiam. İəkəhrun mətəu-inu iəu min, rəhak nətəmi asoli min kəutərmənig lak, kəni iətol nəuialah. Kəni soldia min nəuvein əha ikin nətəm iəu iətarmanig e lah. Nəmə iəkəni kəm kəti məmə, ‘Uvən,’ kəni tuvən. Kəni nəmə iəkəni kəm kəti məmə, ‘Va,’ kəni tuva. Kəni nəmə iəkəni kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nati u,’ kəni tol nati əha.”

¹⁰ Nian Iesu təmətəu nəghatien əha, kəni narmin təmiuvig pik ohni, mətəu-inu nati ənnapin səniəmə in iətəm İsel, mətəu rəhan nəhatətəian təskasik e Uhgın. Kəni təməni=pən kəm nətəmimi nətəm kəutəhuərisig lan məmə, “Nıpəhrrianən iətəni kəm təmah məmə, iətəmi u səniəmə iətəm İsel, mətəu in rəhan nəhatətəian e Uhgın in təskasik. Kəni nati ənnapin nəuaniləuis min rəha İsel, mətəu iəsehian ilah kəti iətəm rəhan nəhatətəian təskasik təhmen=pən lan.

¹¹ İatəni kəm təmah məmə nətəmimi tepət okotsipən e nıkalın min rəfin rəha nəhue niftəni, məhuva motauən kətiəh e tepil ilah Əpraham, mine Aisək, mine Jekəp əpəha e narmənigian əpəha e nəgəu e neai.

7:29 Mak 1:22; Luk 4:32 * **8:2** E Nauəə Rəha Uhgın, nəghatien u “leprosi” tətəghati e nimisian pisin pisin min rəha nilositəmi. Nimisian min u tətəkin nilositəmi, kəni Lou rəha Mosis tətəni məmə iətəmi kəti iətəm təmos nimisian lanəha, in tamikmik e nəhmti Uhgın. Afın Lev 13-14. **8:4** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14 **8:11** Luk 13:29

12 Mætəu itəmah nəuaniləuis rəha Isrel tepət nətəm Uhgın təmaupən mitəpin itəmah məmə in otərməniḡ e təmah, in otərazi=pən e təmah ihluə e napinəpuian, kəni ikin əha, nətəmimi okotasək kəni motətəu tərəh, kəni mautilḡət-ərain nəhluvlah mīn.”

13 Kəni Iesu təməni=pən kəm iətəmi asoli rəha soldia mīn məmə, “Atuvən. Rəham ioluək otəuvir tol əmə məmə inu mine nəməhatətə məmə Uhgın otol lanko.” Kəni e nian əhruahru əha, niḡətə ioluək rəha iətəmi asoli rəha soldia mīn təmuva məuvir mīn.

*Iesu təmol nimisiən tepət kotəuvir mīn
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

14 Kəni təmuvən e nimə rəha Pitə, kəni muvən imə meruh uhu Pitə tətətəpu ətəpu mətapili.

15 Kəni təmuahru e nəhlmin mek nəhlmi pətauəhli u, kəni nətəpu ətəpuian tikə rəkis lan magim, kəni təhtul. Kəni minatol nauəniən niḡ Iesu.

16 Tinapinəpu mitiḡar tinatiuvig, nətəmimi kəmos nətəmimi tepət nətəm narmin tərəh tətətiḡ e lah məhuva o Iesu, kəni Iesu təməhḡi pətiḡəm narmin tərəh mīn e nəḡhatian əmə rəhan, kəni mol vivi nətəmimi rəfin nətəm kau-tohmis.

17 Natimnati mīn əha təmol lanəha məmə otol nəḡhatian rəha iəni Aiseə tuva mol niḡəriəniən lan, iətəm təməni aupən ikin məmə, “In təmos rəkis nimisiən mīn rəhatah, kəni mol niḡətətah mīn u kəutahmə, kotəuvir.”

*Iətəmimi keiu kəmuəkeikei məmə okiauərisig e Iesu
(Luk 9:57-62)*

18 Kəni nian Iesu təməsal=pən meruh nimənin nətəmimi kautəhuərisig məhuva mohtəlau lan, kəni təməni=pən kəm rəhan mīn nətəmimi məmə okəhuvən e nikali lek e nitəni=pən.

19 Kəni iəḡətuən kəti rəha Lou təmuva məni=pən kəm in məmə, “Iəḡətuən. Onəkuvən=pən iə ikin, iəkəitəu=pən ik.”

20 Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Kuri rarpin mīn, rəhalah niḡəḡ tatig məmə okotapili ikin. Kəni məniḡ mīn, nimaalah tatig məmə okotapili ikin. Mətəu iəu Nəti Iətəmimi, † nimə rəhak tikə o napiliən.”

21 Kəni iətəmimi kəti mīn rəha Iesu təmuva məni=pən kəm in məmə, “Iərməniḡ. Oiəkəitəu=pən ik mətəu, pəh iəkuvən pipim mitənim rəhak tatə.”

22 Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Itəu=pa iəu. Nətəmimi nətəm kasotoliən nəuia Uhgın, təhmen əmə məmə ilah kinohmis rəkis e nikilah. Pəh ilah okəhuvən mohtənim rəhalah nətəmimi nətəm kəmohmis.”

*Iesu təməniəhu nimətəḡi asoli
e nəhu Lek Kaləli*

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Kəni Iesu təmuvən e bot, kəni rəhan mīn nətəmimi kəhuvən ilah mīn.

24 Kəni təsuvəhiən, nimətəḡi asoli kəti təhtul kəni minol peau-peau asoli mīn e lek, kəni nəhu tətəri=pən e bot, iuəkir əmə bot tətamnim, mətəu Iesu tətəpili.

25 Kəni kəməhuvən motəhḡi-pəri Iesu motəni=pən məmə, “!Iərməniḡ! ! Osmiəḡəh itah! ! Otəsuvəhiən kotəmnim!”

8:12 Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28 **8:17** Aes 53:4 † **8:20** Nian Iesu təməni nərgin u “Nəti Iətəmimi,” tətəḡati aru lan. Nərgin u təmiet e Nauəuə rəha Daniel mine nauəuə pisin pisin mīn e Oltestimin. Kəni niḡətin təni məmə iətəmi kəti iətəm təmsipən e Uhgın kəni matos nepətiən rəha Uhgın. **8:20** 2Kor 8:9

8:24 Sam 4:8

²⁶ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Təhro nəutəgin pik? Rəhatəmah nəhatətəiən təkəku agin.” Kəni təməhtul məniəhu nimətəgi mine peau-peau asoli min. Kəni nimətəgi təmeiuaui, kəni mol nəməlinuian asoli.

²⁷ Kəni nətəmimi rəha Iesu narmilah təmiuuvig pik mautəni məmə, “!Ei! ?Iətəmimi nak u? Nati ərnəpin nimətəgi mine nəhu, mətəu ilau kəmuol nəuian.”

*Iesu təməhgi pətigəm narmin
tərah e iətəmimi keiu*

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Kəni nian Iesu təmuva miet=pa e nitəni=pən e lek, ikin Katara, kəni iətəmimi keiu narmin tərah min kəutatig e lau kəmiaiet pətigəm=pa məmə okueruh Iesu. Ilau kəmiasipən e nipəg kəpiel min, ikin katitənim nətəmimi ikin. Ilau kuəsanən matuoh nətəmimi, kəni nətəmimi kəutəgin e nuvən-pənəni ikin.

²⁹ Kəni əmeiko narmin tərah min u kəutatig e lau kəmotəgət əfəməh motəni məmə, “!Ik Nəti Uhgini! ?Nəmuva məmə nəkəhro itimah? ?Nəmuva məmə nəkol uəhai əmə nəlpinən kəm timah iətəm təsol əhanəhiən nian əhruahru rəhan?”

³⁰ Iuəkir əmə o lah, pikəh min tərət əha ikin kəutəuən,

³¹ kəni narmin tərah min kotasək=pən o Iesu motəni məmə, “Nəmə nəkəhgi pətigəm itimah, ahli=pən itimah iəkəhuvən e pikəh min əha.”

³² Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Əhuvən.” Kəni narmin tərah min kəməhiet e lau, motəiu məhuvən e pikəh min. Kəni pikəh min ilah rəfin kəmotəiu məuteiuaui e nipatu, kəni motiuvig=pən e nəhu motəmmin.

³³ Kəni nətəmimi nətəm kəutaugin pikəh min, kəmotəgim məhuvən e taun motəni pətigəm natimnati rəfin, mine natimnati iətəm Iesu təmol e suah mil u narmin tərah min kəutatig e lau.

³⁴ Kəni əmeiko nətəmimi rəfin rəha taun kəməhuvə məmə okotafu Iesu. Kəni nian kəmoteruh in, kəni kəməutəkeikei əskasik kəm in məmə otəkeikei miet əha ikin əha.

9

*Iesu təmol vivi
iətəm nipətin təmimis*

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Kəni Iesu təmuvən e bot muvən e nitəni=pən e lek, kəni miet pətigəm iman ikin, e taun Kapeniəm.

² Kəni nətəmimi nəuvein kəmotələs iətəmimi kəti məhuvə ohni. Nipətin nəuvin təmimis, kəni tətəpili e rəhan nimahan. Kəni nian Iesu təmeruh rəhalah nəhatətəiən, kəni təməni=pən kəm iətəmimi əha məmə, “Nətik, səginən. Rəham nolian tərah min ləmos rəkis rəkis.”

³ Kəni nian kəmotətəu nəghatən əha, nəgətun min nəuvein rəha Lou kotəni=pən kəm lah min məmə, “Nəghatən əha tərah. Suah kəha tətəghati təhmen məmə in Uhgini.”

⁴ Mətəu Iesu təhrun nətəligiən rəhalah kəni təməni=pən kəm lah məmə, “?Təhro itamah nəutos nətəligiən iətəm tərah min lanu lan?”

⁵ ?In pəhruvən timətig məmə oiəkəni, məmə, ‘Təməfəl rəkis rəham nolian tərah min,’ uə ‘Əhtul maliuək?’

⁶ Kəni rəueiu iəkol nati kəti məmə nəkotəhrun məmə Nəti Iətəmimi tatos nəpətiən ikinu e nəhue niftəni məmə otəfəl rəkis təfəgə tərah min.” Kəni

in tæmæni=pæn kæm suah kæha tatimis mæmæ, “Əhtul mos ræham nimahan maliuæk matuvæn lahuænu.”

⁷ Kæni suah u tatimis tæmæhtul maliuæk matuvæn lahuænu.

⁸ Kæni nian nimænin nætæmimi kæmotafu nati əha, kæni kæmotægin, kæni motæni-vivi nærgi Uhgîn iætæm tæmæfæn nepætian kæm iætæmimi mæmæ otol lanæha.

*Iesu tæmauin e Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Kæni Iesu tæmaliuæk muvæn næuvetin min, mafu suah kæti, nærgin u Matiu. In iætæmimi iætæm tatos mæni ræha takis, kæni tətæharæg ikin kætætæou=pæn takis ikin. Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm in mæmæ, “Uærisig lak, muva iætæmimi ræhak.” Kæni in tæmæhtul muærisig e Iesu.

¹⁰ Kæni Iesu tæmuvæn mætauæn e nimæ ræha Matiu, kæni nætæmimi tepæt ræha nosian mæni ræha takis kæmæhuva, kæni nætæmimi tepæt nætæm kautol tæfagæ tærah* kæmæhuva, kæni ilah kæmæhuva motæharæg motauæn ilah Iesu mine ræhan min nætæmimi.

¹¹ Kæni nian Faræsi min kæmotafu nati əha, kæni kæmotæni=pæn kæm nætæmimi ræha Iesu mæmæ, “?Tæhro ræhatæmah lægætun tætauæn pæti ilah nætæm kautos mæni ræha takis mine nætæm kautol tæfagæ?”

¹² Mætæu Iesu tæmætæu ræhalah næghatian kæni tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “Iætæmimi iætæm tæsimislæn tæsuævænian o toktæ. Mætæu iætæmi u iætæm tatimis, in otækæikei muvæn o toktæ.

¹³ Əhuvæn moteruh-to kæni motætæg əhruahru lan mæmæ nipæti næghatian u iætæm Nauæuæ Ræha Uhgîn tæteni mæmæ, ‘Nati kæti tatol nikik tætagian, inu mæmæ onəkotasækæhruin nætæmimi, mætæu sæniamæ ræhatæmah sakrifais min iætæm nautol mæutæfa kæm iæu iætæm tatol nikik tætagian.’†

Iætæni tol lanu lan mætæu iæu iæmæsuvaian mæmæ iækauin e nætæmimi min u kotæni mæmæ kinotæhruahru rækis. Mætæu iæmuva mæmæ iækauin e nætæmimi min u kotæhrun æmæ mæmæ ilah kautol nolian tærah min.”

*Nolian ræha næpæhian nauænian o Uhgîn
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

¹⁴ Kæni nætæmimi ræha Jon Bæptais kæmæhuva moteruh Iesu motæni=pæn kæm in mæmæ, “Eruh-to. Itimah iætætæuakæm mæutæpæh nauænian mæutæfaki kæm Uhgîn, kæni Faræsi min, ilah min kautol lanæha. ?Mætæu tæhro ræham nætæmimi kæsotolian lanæha?”

¹⁵ Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “?Nian nætæmimi kautol marit ræha suah kæti, kæni in tætan e nauænian ræhan ilah in min næuvein, nikitæmah tæhti mæmæ in min næuvein okotasæk? !Kæpæ! Mætæu nian əha ikin iætæm tætuva mæmæ nætæmimi okotælæs rækis iætæmimi iætæmi katol nauænian ræhan. Kæni e nian əha, in min næuvein kotæhrun næpæhian nauænian.

¹⁶ “Kæni iætæmimi kæti tikæ mæmæ otos næuveti napæn vi kæti, kæni mæhli-ærain=pæn e napæn ænnæmit ræhan iætæm tæmæhapu, mætæu-inu næmæ tol

9:6 Jon 17:2 * **9:10** Faræsi min, ilah kæmautohtæu=pæn vivi agin Lou ræfin iætæm Uhgîn tæmæfæn kæm Mosis mæmæ Mosis otæfæn kæm nætæm Isrel. Kæni ilah kautohtæu=pæn vivi min næghatian min iætæm kæmotsipæn e Lou ræha Mosis, mætæu nætæmimi æmæ kæmotol, sæniamæ Lou əhruahru min ræha Uhgîn. Kæni Faræsi min, kæutæni mæmæ nætæmimi ræfin nætæm kæsotohtæu-pænian lou ælkælæh min əha, ilah nol tæfagæ. **9:11** Luk 15:2 **9:13** Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1Saml 15:22 † **9:13** Nian Uhgîn tæmæni lanæha, nipætin u mæmæ in otæpæh sakrifais min mætæu-inu nærahian tætatig e nikilah. Uhgîn tæmæni mæmæ ilah kotækæikei motasækæhruin nætæmimi. **9:14** Luk 18:12

lanəha, kəni nəuveti napən vi təhrun nauvinian məhapuiən napən əmnəmit, kəni ikin təməhapu ikin aupən təhrun nuvaiən mol iaħgin pik aġin.

17 “Kəni iətəmimi kəti tikə məmə otos wain iətəm kəmol vi, kəni miuvi=pən e pətəl əuas u təskasik iətəm kəmol e nilosi nəni. Nəmə tol lanu lan, kəni nahgi wain otahlifu, kəni pətəl otəhapu, kəni wain otəuuvəgin, kəni pətəl otərah.‡ Mətəu wain kəmol vi okəkeikei kiuvi=pən e pətəl iətəm kəmol timətmətiġ, kəni wain mine pətəl kətuəməhli vivi.”§

Pətauəhli kəti iətəm tatimis mine pətəkəku kəti iətəm təmimisi

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Nian Iesu tətəni=pən natimnati min əha kəm lah, iətəmi asoli kəti tuva masiəulin=pən nəulin o Iesu məmə, “Nətik pətəkəku təmimisi rəueiu əmə. Mətəu va, mələhu=pən nəhlməm lan, kəni otəmiəġəh min.”

19 Kəni Iesu təməhtul mine rəhan min nətəmimi, məhuərisiġ e suah u məhuvən.

20 Kəni əmeiko pətan kəti əha ikin iətəm tatos nimisiən rəhalah niṗətan nian rəfin əmə, minos nu tuələf.* Kəni pətan əha təmsipən e nəmtah Iesu ikin, kəni meapən mek nififi napən rəhan,

21 təmol lanəha mətəu-inu tətəni aru əmə kəm in məmə, “Nəmə iəkek əmə nififi napən rəhan, kəni rəhak nimisiən otol naunun.”

22 Kəni Iesu təmeirair meruh pətan əha, kəni məni=pən kəm in məmə, “Nətik pətan, səġiniən. E rəham nəhatətəiən lak, ninuva minəuvir.” Kəni e nian əha, rəhan nimisiən təmikə.

23 Kəni nian Iesu təmuva miet pətiġəm=pa e nimə rəha iətəmi asoli əha, kəni təmuvən imə meruh nətəmimi kətaħhli nau məutani nəpuən lan rəha nimisiən, kəni nətəmimi kəməutasək pik.

24 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Ohiet məhuvən isəu, mətəu-inu pətəkəku u təsisiən, mətəu in tətəpili əmə.” Kəni ilah kəmotələh əuvsan lan.

25 Mətəu nian nətəmimi kəməhiet məhuvən ihluə, kəni tuvən imə, məskəlīm nəhlmī pətəkəku, kəni pətəkəku u təməhtul.

26 Kəni nanusiən rəha nati u təməiu mitaləu rəfin e niṗəni əha.

Iesu təmol vivi iəmnəu tərah mil keiu

27 Kəni nian Iesu təmiet ikin əha, mətəu iəmnəu mil tərah keiu kəmuittəu=pən in, kəni mətuəġət əfəməh məmə, “!Mipi Kig Tefit, asəkəhruin itimlau!”

28 Nian Iesu tinuvən əpəha imə, kəni iəmnəu tərah mil kiəuva ohni. Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “? Itələu nətuəhatətə məmə iəkəhrun nol viviən nəhmtitimlau, uə kəpə?”

Kəni ilau kuəni=pən məmə, “Əuəh, Iərməniġ.”

29 Kəni Iesu təmələhu=pən nəhlmīn e nəhmtiləu məni=pən məmə, “Uħgin otol vivi nəhmtitaləu mətəu-inu nəmuəhatətə lan.”

30 Kəni nəhmtiləu təuivir kəni kinatueruh nati. Kəni Iesu təməni=pən əskasik kəm lau məmə, “Onəsəuəni pətiġəmiən natimnati min u kəm nətəmimi.”

31 Mətəu ilau kəməiaiet mian, kəni muəni pətiġəm nanusiən rəha Iesu tuvən mitaləu ikin min rəfin e niṗəni u.

‡ 9:17 Afın futnot e Luk 5:37. § 9:17 Iesu təməni lanəha məmə in otəġətun ilah e nəġətuniən vi kəti tol pisin e nəġətuniən rəha Farəsi min mine nəġətun min rəha Lou. * 9:20 Lou təməni məmə nimisiən u təmol pətan əha tamikmik, kəni nəmə tatek iətəmi kəti, kəni in min otamikmik. 9:21 Mat 14:36 9:27 Mat 20:29-34 9:30 Mat 8:4

*Iesu tāməhgi pətigəm
narmin tərəh
e iətəm tərəru nəghatiən*

³² Nian suah mil u kəmiaiet, nətəmimi kotələs iətəmi kəti tərəru nəghatiən məhuva o Iesu. Suah kəha in tərəru nəghatiən mətəu-inu narmin tərəh tətətig lan.

³³ Kəni Iesu tāməhgi pətigəm narmin tərəh e suah kəha, kəni tinətəghati. Kəni nīmənin nətəmimi narmilah təmiuvig pik ohni, kəni motəni məmə, “Suah kəti təsehian nati kəti tol lanu u ikinu Isrel nian kəti mine.”

³⁴ Mətəu Farəsi min kəmotəni məmə, “Tatos nəsanəniən o iətəmi asoli rəha narmin tərəh min məmə otəhgi pətigəm narmin tərəh min lan.”

*Iesu nikin tāməhmə
pik o nətəmimi*

³⁵ Kəni Iesu təmalieuək matuvən e taun mine lahuənu min rəfin, kəni mətəgətun əpəha e nipəgnəua nīmə min rəha nuhapuminiən, mətəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Narməniğiən Rəha Uhgın, kəni matol vivi nətəmimi rəfin nətəm kəutohmis, mine nətəmimi rəfin nətəm nipətillah tərəh kəutəuvir.

³⁶ Nian təmeruh nīmənin nətəmimi tinəpət pik, kəni nikin təməpət pik o lah mətəu-inu kinotos pik nahməiən, kəni motəruru nasiru aruian e rəhalah nāmigəhiən, kənotəhmen e sipsip min rəhalah iətəmimi tikə o neruh vivian ilah.

³⁷ Kəni Iesu təmənipən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “! Oteruh-to! Nauəniən tēpət əpəha e nasumiən tiniməhtə, mətəu noluək min təkəku əmə kəutəulək lan.

³⁸ Otətapuəh o iətəmi asoli rəha nasumiən məmə otahli=pa noluək min tēpət məmə okəhuvən motəulək e nasumiən rəhan.”

10

*Nətəmi tueləfrəha Iesu
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)*

¹ Kəni Iesu təmauin e nətəmi tueləf rəhan kəhuva kətiəh, kəni məfən nəsanəniən kəm lah məmə ilah kəhuvən motəhgi pətigəm narmin tərəh min e nətəmimi, kəni motəhrun nol vivian nīmisiən min rəfin, mine nətəmimi min u nipətillah təmərəh.

² Kəni inu nərgi nətəmi tueləf rəha Iesu: in aupən Saimon, u nərgin kəti min u Pitə; mine notəhan Antiru; mine Jemis mine pian Jon, nati Səpəti mil;

³ mine Filip mine Patolomiu; mine Toməs mine Matiu, iətəmimi rəha nosiən mənə rəha takis; mine Jemis nati Alfias; mine Tateas;*

⁴ mine Saimon u kətauin lan məmə Selot;† mine Jutəs Iskariot u təməgəhan=pən e Iesu tuvən e nəhlmə rəhan min tikimir.‡

*Iesu təmahlə pətigəm
rəhan nətəmimi tueləf
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)*

9:33 Mak 2:12 **9:34** Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35** Mat 4:23; Mak 1:39 **9:36** Nam 27:17; 1King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34 **9:37** Luk 10:2 **10:1** Mak 6:7; Luk 9:1 * **10:3** E nauəmə mil rəha Mak mine Luk, kətauin pisin e nərgi Tateas məmə Jutəs nati Jemis. Mətəu in iətəmi kətiəh əmə. † **10:4** Selot in suah kəti iətəm in tətəhtul əskasik o kəntri rəhan. Eruh e tiksinəri. ‡ **10:4** Iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Saimon, ilau u Saimon Pita mine Saimon u kətauin lan məmə Selot. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Jemis, ilau u Jemis nati Səpəti mine Jemis nati Alfias. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Jutəs, inu Jutəs Iskariot mine Jutəs nati Jemis u kətauin pisin məmə Tateas e nauəmə u rəha Matiu.

⁵ Kəni nian Iesu təmahli pətigəm rəhan nətəmimi tueləf məmə okəhuvən motol rəhan uək, təmaupən məghati kəm lah məmə, “Itamah onəsəhuvənian o nətəmi min u səniəmə nəuaniləuis min rəha Isrel, kəni məsəhuvənian e taun kəti rəha nətəm Səmeriə,

⁶ mətəu onəkəhuvən o nəuaniləuis min rəha Isrel nətəm kotəhmen e sipsip min kəutəluei.

⁷ Kəni nian nəkəhuvən, nəkotəkeikei motəni pətigəm məmə, ‘Nian iətəm Uhgın otarmənig e nətəmimi rəfin lan, tinuva iuəkir.’

⁸ “Kəni itamah nəkotəkeikei motol nətəm kəutohmis kotəuvir min. Kəni itamah nəkotəkeikei motol nətəm kəmoħmis kotəmiəgəh min. Kəni nətəmimi nətəm leprosi tatol ilah, nəkotəkeikei motol niyətilah tuva məuvir min. Kəni nətəmimi nətəm narmin tərəh tətətig e lah, itamah nəkotəkeikei motəghi pətigəm narmin tərəh min kəhuvən isəu o lah. Kəni nəsanənian iətəm nəmotos, nəməsotosian nəħmtin. Kəni onəkotəkeikei motol əmə uək, nətəmimi okəsotətəouiən itamah lan.

⁹ Nian nəkəhuvən, nəsotosian məni e rəhatəmah pauis.

¹⁰ Kəni məsotəmkian rəhatəmah kətim min. Kəni napən iətəm nautəhuvən lan, in əmə ko, məsotosian inəuau kəti min. Kəni nəməsotosian put, mine kasikin rəhatəmah min. İətəni lanu lan mətəu-inu təhruahru əmə məmə kətəfən kəm noluək min natimnati iətəm təhruahru o natigian rəhalah.

¹¹ “Nian nəkəhuvən e taun kəti uə lahuənu kəti, nəkotəkeikei motəh iətəmimi kəti iətəm nikin tagian məmə nəkəhuvən motətig itamah min, kəni nəutətig ikin əha mətəuarus=pən nian nəkohiet min.

¹² Nian nəkəhuvən motətig e niamə kəti, nəkotəkeikei motəghati vivi kəm lah məmə, ‘Nəməlinuian tətətig o təmah.’

¹³ Kəni nəmə nətəmimi e niyəgnəua nimə u, nikilah tagian məmə okotos itamah, kəni pəh rəhatəmah nəghatian rəha nəməlinuian tətətig o lah. Mətəu nəmə nikilah təsəgiənian o təmah, nəkotəkeikei motos nəghatian rəha nəməlinuian məutəhuvan.

¹⁴ “Kəni nəmə nətəmimi nəuvein kəsotolkeikeian məmə okotit itamah nəkəhuvən e rəhalah niyəgnəua nimə, uə kəsotətəligian e rəhatəmah nəghatian, kəni nian nautohiet e nimə rəhalah, uə rəhalah lahuənu, nəkotəkeikei motəhrəpispis rəkis niməulul e nəħkitəmah məmə ilah okotəhruən məmə nəmətəuhlin=pən pəhriən nəmətəməh o lah motəpəh agin ilah.

¹⁵ Niyəhriənian iətəni kəm təmah, e nian iətəm Uhgın otakil nətəmimi, nalpinian rəha nətəmi min əha in otəskasik pik məpirəkis nalpinian rəha nətəm kotərəh aupən e taun mil əha, Sotəm mine Kəmorə.”§

Nətəmimi okotol tərəh kəm nətəmimi rəha Iesu

¹⁶ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Otətəlig-to. İətəhli=pən itamah nautəhuvən təhmen e sipsip min iətəm kəməhuvən e nəlugi kuri rəpən min. Onəkotəkeikei moteinatig vivi təhmen e məlikim, kəni itamah motən mətig təhmen e məniğ mak.

¹⁷ Onəutətəu vivi itamah o nətəmimi. İlah okotələs itamah məhuvən məmə nəkotəhtul e nəħmti kəunsil rəhalah mətəu-inu itamah nətəmimi rəhak. Kəni okotalis itamah əpəha e nimə rəha nuħapuminiən.

10:6 Jer 50:6 **10:7** Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 **10:9** Luk 10:4 **10:10** Luk 10:7; 1Kor 9:14
10:12 Luk 10:5-6 **10:14** Luk 10:10-12; Uək 13:51 § **10:15** Sotəm mine Kəmorə, ilau taun mil
aupən ikin iətəm təfəgə tərəh tətətəpət əha ikin. Kəni Uhgın təmol nalpinian kəm lau məhli=pən nigəm
məmə otus ilau. **10:15** Mat 11:24; Jaj 7 **10:16** Luk 10:3; Rom 16:19

18 “Kæni okoteikæpan itamah nækæhuvæn motæhtul e næhmti nætæmi asoli min ræha kæpmæn min, mine kig min mæmæ onækotæni pætigæm næghatæn tæuvir ræhak e næhmtilah, kæni mine e næhmti Nanihlua min.

19 Nian ilah okæhuva motælæs itamah, kæni nikitæmah tæsæhti pikæn mæmæ onækæhuvæn motæni mæmæ nak, uæ nækotæhro lanu lan motæghati. Næsotæginæn mætæu-inu Narmin Ræha Ughin, in otæfinæ næghatæn iætæm onækotæni e nian æhruahru æha.

20 Næsotæginæn mætæu-inu sæniæmæ itamah onækotæghati, mætæu Narmin Ræha ræhatæmah Tatæ Ughin, otæfinæ næghatæn kæm tæmah mæmæ nækotæni pætigæm.

21 “Nætæmimi okotegæhan=pæn e pialah æhruahru min kæm ræhalah tikimir min mæmæ okotohamu ilah, kæni tatæ min okotol min lanæha kæm nenætilah æhruahru min, kæni kælkælæh min okotæhtul motol nolæn æhmen min æmæ kæm ræhalah tatæ min mine mæmæ min mæmæ okotohamu ilah.

22 Nætæmimi ræfin okotæmæki e tæmah o nærgæk. Mætæu iætæmi otæhtul æskasik mætæuarus=pæn natimnati min u okotol naunun, kæni Ughin otosmiægæh.

23 Nian okotol tærah kæm tæmah e taun kæti, kæni nækohiet motagim mæhuvæn e taun pisin kæti min. Iætæni pæhriæn kæm tæmah mæmæ ko næsæhuvæn ræfinæn e taun min ræha Isrel mætæuarus=pæn Næti Iætæmimi in otuva min.

24 “Nætæmimi nætæm kætægætun ilah, ko kæsotapirækisæn ræhalah iægætun. Kæni noluaek min, ko kæsotapirækisæn ræhalah iætæmi asoli.

25 Nætæm kætægætun ilah, kotækeikei motagæn mæmæ okæhuva motæhmen e iægætun ræhalah, kæni noluaek min kotækeikei motagæn mæmæ okæhuva motæhmen e iætæmi asoli ræhalah. Iæu, iæu iætæmi asoli ræha nimæ. Næmæ nætæmimi næuvein kotæni rah iæu mæmæ iæu Pielsepul, u nærgin kæti ræha Setæn, kæni ko tæhmen min æmæ e noluaek min ræha nimæ ræhak. Inæha, nætæmimi okotæni rah ilah min tapirækis.”

*Iætæmimi ræha Iesu
tæsæginæn e nætæmimi
(Luk 12:2-7)*

26 Kæni Iesu tæmæni mæmæ, “Tol lanæha, sotæginæn e nætæmimi. Natimnati iætæm nætæmimi kautæht-ærain, Ughin otæfætigæm ikin tæhagæhag ikin, kæni natimnati iætæm nætæmimi kæutæhluuig lan, Ughin otæfætigæm, nætæmimi ræfin okotafu.

27 Natimnati iætæm iætæni kæm tæmah æmæ æha ræueiu, itamah onækotækeikei motæni pætigæm min tæhagæhag kæm nætæmimi ræfin. Kæni tæhmen æmæ, natimnati iætæm iætæni oneuan, itamah onækotækeikei motæni pætigæm e næhmti nætæmimi.

28 “Sotæginæn e nætæmimi nætæm kotæhrun nohamuiæn nipætætæmah, mætæu ko kotæruuru nohamuiæn narmitæmah. Mætæu nækotægin e Ughin iætæm tæhrun nærækinæn nipætætæmah mine narmitæmah e nigæm asoli.

29 Oteruh-to. Nimænig ælkælæh min, nætæmimi kautos næhmtilah e mæni ækæku æmæ. Mætæu næmæ ræhatæmah Tatæ Ughin tæsægæhanæn e lah, ko kæti tæsimisæn.

30 Kæni Ughin tæhrun vivi agin itamah mine. Kæni nati æpnæpin næuanætæmah ko e ræhn-kapæ tæmah in sæniæmæ nati agin kæti, mætæu Ughin in iætæfin ræfin ilah.

31 !Toll lanæha, sotæginæn! Ughin tolkeikei pik itamah tapirækis mænig ælkælæh min æha.

32 “Tol lanaha, namə iətamimi otəni pətigəm nərgək e nəhmti nətəmimi, kəni iəu min, iəkəni pətigəm nərgin e nəhmti rəhak Tatə e negəu e neai.

33 Mətəu namə iətamimi otəni pətigəm e nəhmti nətəmimi məmə in səniəmə rəhak, kəni iəkəni pətigəm e nəhmti rəhak Tatə e negəu e neai məmə in səniəmə rəhak.

34 “Nikitəmah təsəhtian məmə iəmuva məmə iəkaləhu nəməlinuian e nəhue niftani. Iəməsuvaian məmə iəkaləhu nəməlinuian, mətəu iəmuva məmə iəkol nətəmimi kotərgəhu.

35 Iətəni lanaha mətəu-inu iəmuva məmə iəkol iərman mine rəhan tatə okətəurah o lau min, kəni pətan mine uhun okətəurah o lau min,

36 kəni iətamimi otol tikimiri ilah aru rəhan min.*

37 “Kəni iətamimi iətəm tolkeikei pik rəhan tatə mine məmə tapirəkis iəu, in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətamimi. Kəni iətamimi iətəm tolkeikei pik nətən iərman uə pətan tapirəkis iəu, in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətamimi.

38 Kəni iətamimi iətəm təsələsian rəhan nigə kəməluau muərisig lak,† in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətamimi.

39 Kəni iətamimi iətəm tatol pik uək əmə məmə rəhan nəmīəgəhian e nəhue niftani u in otəuvir, otəmkarəpən e nəmīəgəhian pəhriən. Mətəu iətamimi iətəm otimis o nərgək, in otos nəmīəgəhian itulin.

40 “Kəni iətamimi iətəm tatos itəmah e nikin agian kəni təhmen əmə məmə tatos iəu e nikin agian. Kəni iətamimi iətəm tatos iəu e nikin agian, kəni təhmen əmə məmə tatos iətəmi u iətəm təmahli=pa iəu.

41 Kəni iətamimi iətəm təhrun məmə suah kəti in iəni kəti rəha Uhgīn, kəni tatos e nikin agian, in otos nətəouian lan, təhmen əmə e iətəm iəni min kautos. Kəni iətamimi iətəm tatos e nikin agian iətəmi əhruahru, in otos nətəouian lan, təhmen e iətəmi əhruahru.

42 Kəni namə iətamimi kəti tətəfən nati kəti kəm suah kəti mətəu-inu təhrun məmə in rəhak iətamimi, nīpəhriənian Uhgīn otətəou in o rəhan nolian təuvir u, nati əpnəpin rəhan nəfəniən in nati əkəku əmə təhmen e nəhu ətəpu nəuan nəuvetīn əmə, uə rəhak iətamimi in ləhtəni agian.”

11

Iesu mine Jon Bəptais (Luk 7:18-35)

1 Nian Iesu tinol naunun nəgətunian rəhan nətəmimi tuələf, təmīet ikin əha muvən e taun min e nitəni Kaləli, mətəgətun nətəmimi kəni mətəni pətigəm nəghatian rəha Uhgīn kəm lah.

2 E nian əha, Jon Bəptais tətətig e kaləpus, kəni in təmətəu nanusian e uək iətəm Iesu tatol. Kəni təmahli=pən rəhan nəuvein nətəmimi kəhuvən motətapuəh ohni məmə,

3 “?Təhro? ?Ik u iətəm kəmətəni aupən məmə suah kəti otuva, uə itimah iəutəhtahnin iətamimi kəti min məmə otəpanuva min?”

10:33 Luk 12:8-9 10:36 Maeka 7:6; Luk 12:51-53 * 10:36 Famli nəuvein okotəhapu ilah min mətəu-inu nəuvein e famli min okəhuərisig e Iesu, kəni nəuvein e famli əmə əha okotəmaki e Iesu. 10:37 Luk 14:26-27 † 10:38 Nipəti nəghatian rəha Iesu səniəmə rəhan nətəmimi okotəkeikei mohmis e nigə kəməluau təhmen əmə lan. Nipəti nəghatian u məmə kitah rəfin kətiah kətiah kotəkeikei motegəhan lan məmə Uhgīn otol nəuian e nəmīəgəhian rəhatah nati əpnəpin məmə rəhan nətəligian məmə kəutatig e nian iəkis min. Nəmə təhro nətəmimi okotol nərahian kəm tah, nəmə təhro kitah okohmis o nərgin, uə nəmə təhro nərahian min əha otəsuvaian e nəmīəgəhian rəhatah. Kitah kotəruu, mətəu kotəhtul maru əmə o natigian e nəmīəgəhian iətəm Uhgīn tolkeikei. 10:39 Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 10:40 Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Əhuvən moteruh Jon motəni=pən nati nak iətəm nəməhuva motətəu kəni moteruh:

⁵ nətəmi nəhmtilah təpis kinauteruh nati. Kəni nətəmimi nətəm nəhlkilah tərəh kinotətəu təuvir kəni minəutaliuək. Kəni nətəmimi min u kəmotos nīmisiən leprosi, niłosilah tənəuvir. Kəni nətəmimi min u niyəgtəlgilah təmalu, rəueiu əha kinautətəu nati. Kəni nətəmimi min u kəmoħmis, kinotəmiəgəh min. Kəni rəueiu, iətəmi kəti tınatəni pətigəm nanusiən təuvir kəm nanrah min.

⁶ İətəmimi otatig e nəuviriən pəhriən nəmə in təsəhlmaniən e nəhatətəiən lak o natimməti min iətəm iəu iatol uə iəsoliən.”

Iesu təməghati e Jon Bəptais

⁷ Nian nətəmimi rəha Jon kautohtəlig, kəni Iesu tınətuəuin mətəghati e Jon kəm nətəmimi min u kəutəharəg əha ikin, mətəni məmə, “? Aupən, nəmətəhuvən ikin təpiə-məpiə ikin məmə nəkotəh nak? ? Nəməhuvən məmə nəkotafu iətəmi əpnəpin əmə kəti təhmen e nimanuvehli əfəməh iətəm nīmətəgi tətəlifə alifə əpnəpin əmə? Kəpə.

⁸ ?Kəni təhro itəmah nəmoħiet, məmə nəkotafu iətəmi kəti iətəm tətuvən e nəpən təuvir nəhm̄tin təkis? Kəpə. Nətəmimi kəutəhuvən e nəpən təuvir tol lanəha, nian rəfin kəutatig e nīmə rəha kig.

⁹ ?Mətəu nati nak əha nəməhuvən məmə nəkoteruh, iəni kəti, uə? Əuəh, pəhriən, mətəu iətəni kəm təmah məmə in ilis tapirəkis iəni.

¹⁰ Suah u inu Nauəuə Rəha Uħgin təmətəghati lan. Uħgin təməni məmə, ‘Otəfu-to. İətəhli=pinə iəhləpis iətəm otos rəhak nəghatiən. In otəupən lam məmə otol əpenə-pənə e rəham suaru.’

¹¹ Nipəhriəniən iətəni kəm təmah məmə, nətəmi u kəmotair e niftəni u, kəti təsapirəkisiən suah kəha Jon Bəptais. Kəni mətəu iətəmi in ləhtəni əgin e Narmənigiən Rəha Uħgin, in ilis tapirəkis Jon.*

¹² E nian Jon Bəptais təmətuəuin mətəni pətigəm nəghatiən rəha Uħgin mətəuarus=pa rəueiu, Narmənigiən Rəha Uħgin in təskasik məmə otol uək matuvən. Kəni nətəmimi nətəm kotəskasik kotalkut pik məmə okəhuvən motatig əhğə.†

¹³ İətəni lanəha mətəu-inu, aupən əgin mətəuarus=pa nian rəha Jon, nəghatiən min rəha Lou iətəm Uħgin təməfən kəm Mosis, mine nəghatiən min rəha iəni min rəha Uħgin, kəutəni pətigəm Narmənigiən Rəha Uħgin.

¹⁴ Kəni nəmə nikitəmah tagiən məmə nəkotos nətəligiən u, iəkəni məmə Jon in Elaijə iətəm in iəni kəti aupən kəmətəni məmə otuvə mol əpenə-pənə e suaru rəha Məsaia.

¹⁵ İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u.

¹⁶ “?Nətəmimi min u nətəm kəutatig rəueiu, ilah kotəhro lanu lan? İlah kotəhmen=pən e kəlkələh min kəutəharəg ikin katol makit ikin məutəhkul məutəuin e lah min nəuvein məmə,

11:5 Aes 35:5-6; 61:1 **11:10** Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:11** Fes u tətəni məmə uək rəha Jon, in uək iətəm tatos nisiaiən. In tatol əpenə-pənə suaru rəha Kristo iətəm Uħgin otəhli=pa, kəni in tətəni pətigəm məmə Kristo tınətuva. Uək u in uək asoli. Kəni Jon in iətəmi asoli mətəu-inu in tatos uək əha. Mətəu nati kəti iətəm in təuvir tapirəkis uək rəha Jon, inu nəmə suah kəti tətəva iətəmi rəha Uħgin nian in tətəhatətə e Iesu Kristo. † **11:12** Suaru kəti min o nəuhliniən fes u tol lanko lan məmə: E nian Jon Bəptais təmətuəuin mətəni pətigəm nəghatiən rəha Uħgin mətəuarus=pa rəueiu, mətəu nətəmimi kəutəluagin ilah nətəmimi nətəm kəutatig əhğə Narmənigiən Rəha Uħgin. Kəni nətəmimi rəha nəluəginin kəutalkut məmə okotiivi rəkis nətəmimi rəha Uħgin məmə kəhuva nətəmimi rəhalah.

11:13 Luk 16:16 **11:14** Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13; Mak 1:1-8

17 'Itimah iəmotahli nau kəm təmah məmə onəkautol danis rəha nagianian lan, mətəu itəmah nəstollian danis. Kəni itimah iəməutasək eiə rəha nianisian, mətəu nəstotəsəkien kitah min itəmah.'

18 "Kəni təhmen əmə, itəmah nəstolkeikeian Jon, kəni məsoltolkeikeian iəu. İətəni lanəha lan mətəu-inu Jon təmuva, kəni mətətuakəm mətəpəh nauənian mətəfaki kəm Uhgın, kəni məsəmnimian wain. Kəni nəmotəpəh in motəni məmə, 'Suah kəha narmin tərəh kəti tətətig lan.'

19 "Mətəu nian iəu, Nəti İətəmini, iəmuva kəni mətəuən kəni mətəmnim wain, mətəu nəmotəpəh min iəu motəni məmə, 'Otafu-to, suah kəha in iətəmini rəha nauən pikian mine iətəmini rəha napisian, kəni mətan pəti ilah nətəmini rəha nosian məni rəha takis, mine nətəmini nətəm nol təfagə tərəh.' Mətəu nətəmini min u kəutətəlig e nolian rəhak mine rəha Jon, kotəhrun nehian məmə nati iətəm iəmuol təhmen vivi pəhriən."

Nəhməian asoli otuva
(Luk 10:13-15)

20 Kəni İesu təməghati əskasik e natigian rəha nətəmini e taun min əha iətəm in təmol nati apispis tətət ikin e nəhmtilah. Təməghati lanəha mətəu-inu ilah kəməsotəuhlinian nətəligian rəhalah o rəhalah nolian tərəh min.

21 Təməni məmə, "İtəmah nətəm Korasin, kəsi, nərahian asoli otuva o təmah! İtəmah nətəm Petsaitə, kəsi, nərahian asoli otuva o təmah! Mətəu-inu iəmol pau nati apispis tətət e taun mil rəhatəmah mətəu itəmah nəstotəuhlinian nətəligian rəhatəmah! Kəni nəmə iəmol natimnati min əha əpəha Taea mine Saedon aupaən, ko nətəmini əha ikin əha kəmotəuhlin rəhalah nətəligian e nolian tərəh min, kəni ilah məhuvən e napən əuas min məhuvən məutəharəg e nəhmtahu e nigəm məutəgətun məmə kəutətəu tərəh agin o nolian tərəh min rəhalah.

22 "Mətəu iətəni kəm təmah məmə e nian əha iətəm Uhgın otol nalpinian kəm nətəmini, nalpinian rəhatəmah otəskasik, mapirəkis nalpinian rəha nətəm Taea mine Saedon u aupaən.

23 ?Kəni itəmah nətəm Kapeniəm, nəkitəmah təhti məmə Uhgın otəfəri=pən itəmah əha ima nisian əpəha e negəu e neai? !Kəpə! Mətəu Uhgın otəhlman e təmah nəkoteuiau ləhtəni agin, ima naulisian, mətəu-inu iəmol nati apispis tətət e taun rəhatəmah. Kəni nəmə iəmol natimnati min u əpəha Sotəm, iətəm taun əha təfagə tərəh min tətət ikin, kəni nətəm ikin kəmotəuhlin rəhalah nətəligian, kəni nəmə Uhgın təməsərkianian Sotəm, kəni təmətatig əmə mətəuərus=pa u rəueiu.

24 Mətəu iətəni kəm təmah məmə e nian əha iətəm Uhgın otol nalpinian kəm nətəmini, nalpinian rəhatəmah otəskasik, mapirəkis nalpinian rəha nətəm Sotəm aupaən ikin."

İtəmah nətəm ninotəpəou
(Luk 10:21-22)

25 Kəni e nian əha, İesu təmətəfaki mətəni məmə, "Tətə Uhgın, ik İərməniğ rəha natimnati rəfin ilis e neai mine ləhtəni e nəhue niftəni. İətəni-vivi ik mətəu-inu nəməhluaiğ e nıpəti natimnati min u e nəhmti nətəmini nətəm koteinatig motəhrun vivi nati. Kəni nəmol əpu kəm nətəmini nətəm kotəhmen=pən əmə e kəlkələh min məmə okotəhrun vivi.

26 Əuəh, Tətə, inu nati kəti iətəm ik nəkolkeikei."

27 Kəni İesu təmətəkeikei mətəni kəm lah məmə, "Rəhak Tətə təmegəhan=pa rəkis natimnati rəfin e nəhlmək. Kəni iətəni kəti tikə iətəm təhrun vivi iəu

u Nəti Uhgín, məmə iəu pəh əhruahru. Mətəu Tatə Uhgín əmə təhrun. Kəni iətəmi kəti tikə iətəm təhrun vivi Uhgín, mətəu iəu pişin əmə u Nəti Uhgín, iəkəhrun, mine nətəmimi nətəm iəu iəmitəpin məmə iəkəl pətīgəm Tatə Uhgín kəm lah.

²⁸ “Əhuva ohniəu, itəmah nətəm nahgítəmah nikə kəni ninotəpəou e natipəian e katipə figəm min, kəni iəkəfinə nəmeigian.”[‡]

²⁹ Itəmah otos uək iətəm iəkəfinə kəm təmah, kəni pəh iəkaupən məgətun itəmah lan. Iətəni lanəha mətəu-inu iəu iətəmi mətīg, kəni rəhak nətəligian in ləhtəni. Kəni onəkotos nəmeigian e nikitəmah.

³⁰ Tol lanəha mətəu-inu rəhak uək iəkəfinə kəm təmah in timətīg, kəni rəhak katipə in təhvevig.”[§]

12

Iərməniğ rəha Sapət

(Mak 2:23-3:6; Luk 6:1-11)

¹ Kəni e nian əha e Sapət kəti, Iəsu mine rəhan min nətəmimi kəməutaliuək mətohapumin e nasumiən rəha wit,* kəni rəhan min nətəmimi nəumis təmus ilah, kəni kəmətəhli nəua wit kəni mautun.

² Mətəu nian Fərsi min kəmotaфу ilah, kəni kəmotəni=pən kəm Iəsu məmə, “!Ei, əfu-to! Rəham nətəmimi kautol nati kəti iətəm kəutatgəhli Lou rəha Sapət.”[†]

³ Kəni Iəsu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmotəfin uə kəpə, nati nak iətəm Kig Təfit təmol aupən, nian in mine rəhan min nətəmimi nəumis təmus ilah?”

⁴ In təmuvən imə e Nima Tapolin Rəha Uhgín, kəni mos piřet mun iətəm pris min kinotəfən rəkis kəm Uhgín. Kəni nolian əha tətətgəhli Lou, mətəu-inu piřet əha, Lou tətəni məmə pris min əmə kotəhrun nunian.

⁵ ?Kəni nəmotəfin e Lou uə kəpə, məmə nian rəfin e Sapət, pris min əpəha e Nimə Rəha Uhgín, ilah kautol uək rəhalah iətəm tətətgəhli Lou rəha Sapət? Mətəu Uhgín tateruh məmə nati əha in təhruahru əmə.

⁶ Mətəu iətəni kəm təmah məmə iətəmi kəti u ikinu in ilis tapirəkis Nimə Rəha Uhgín.

⁷ E Nauəuə Rəha Uhgín, in tətəni məmə,
‘Nati kəti tatol nikik tətagian, inu məmə onəkotasəkəhruin nətəmimi, mətəu səniəmə rəhatəmah sakrifais min iətəm nautol məutəfa kəm iəu iətəm tatol nikik tətagian.’

11:27 Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 † **11:28** Nəghatian u “natipəian e katipə figəm min” tətəghati e Lou rəha nətəm Isrel iətəm kotəhmen e nati figəm mətəu-inu Lou min u, ilah kotəskasik pik, kəni tiəkis o nolian. **11:28** Jer 31:25 **11:30** 1Jon 5:3 § **11:30** Nian Iəsu təməni “rəhak katipə in təhvevig,” nəghatian əhruahru rəha katipə, in “iok.” In nati kəti kəmol e nigə iətəm kəmələhu=pən e nentəui nati miəgəh əsanən kəti, kətəni məmə “okis,” nati miəgəh u təhmen e kau. Nətəm Isrel kəutələhu=pən iok e nentəui okis, kəni motəlis=pən nati kəti lan məmə okis otiuvi, təhmen e “kat” uə

“plau,” nati iətəm tətəhlu e niftəni. Nətəm Isrel kəmotəni məmə nitəu-pəniən Lou rəha Mosis in təhmen e iok kəti mətəu-inu in uək əskasik. Mətəu iok iətəm Iəsu tətəfa kəm tah in təhvevig mətəu-inu, nian təmimis e nigə kəmələuu mos nalpinian o təfəgə tərəh min rəhatah, kəni in tinol rəkis uək rəhatah. In tənə məmə kitah kotəkeiki məutəhatə əmə lan. Kəni in otasiru e tah məmə okotaliuek e suaru əhruahru rəha Uhgín. * **12:1** Wit in nati kəti təhmen e rais. Afin-to e tiksinar. **12:1** Dut 23:25 † **12:2** Lou rəha nətəm Isrel tətəgəhan məmə iətəmimi təhrun nosian nəua wit e nasumiən rəha nətəmimi nian tətəliuek mətohapumin e lah (Dut 23:25). Fərsi min nikilah təmərah mətəu inko nətəmimi min rəha Iəsu kəmautol uək rəha nəuləkian, u in kəti rəha tətə-nain nolian min kəmənəiəhu agin məmə okəsolian e nian rəha Sapət. (Eks 20:8-11; 34:21; Dut 5:12-15) **12:4** 1Saml 21:1-6 **12:4** Lev 24:5-9 **12:5** Nam 28:9-10 **12:6** Mat 12:41-42 **12:7** Hos 6:6; Mat 9:13

Nəmә nəkotəhrun nıpəti nəghatıən u, kəni nətəmimi mın u nətəm kotəhruahru, ko nəsotakilıən ilah mōtəni məmә ilah kautol nolıən təräh.

⁸ İətəni lanu lan mətəu-inu iəu, Nəti İətəmimi, iəu İəterməniğ e nian rəha Sapət.”

⁹ Kəni İesu təmıet ikın əha, malıuək matuvən əpəha imə e nımə rəha nuhapumınıən rəhalah.

¹⁰ Kəni əmeiko ikın əha, İətəmi kəti əha ikın nəhlmin təmımıs, təsuahruıən lan. Kəni kəmotətapuəh o İesu məmә, “?Təhro? ?In təhruahru e Lou məmә e Sapət, İətəmi təhrun nol vıvıən İətəmimi İətəm tatımıs?” İlah kəmotətapuəh ohni mətəu-inu kəutəsəl e nətəliğıən təräh kəti rəha İesu uə nolıən kəti rəhan təhmen e nol vıvıən İətəmi e Sapət, İətəm ilah okotləfən in e kot ohni.

¹¹ Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmә, “?Okəmә İtəmah kəti rəhan kəti sipsip, kəni sipsip u tiuvıg=pən e nımıl e Sapət, nıkitamah təhti məmә İətəmi əha otuvən mıuvi-pəri=pa mın? !Əuəh! Otəkeıkeı muvən mıuvi-pəri.

¹² !Mətəu İətəmimi, in nati keıkeı tapırəkıs sipsip! Konu, in təhruahru əmə e Lou məmә natol nati təuvır mın əmə kəm nətəmimi e Sapət.”

¹³ Kəni təməni=pən kəm İətəmi nəhlmin təmımıs məmә, “Uahru-to e nəhlməm.” Kəni təmuahru e nəhlmin, kəni nəhlmin tuva mınəuvır ağın mın, məhmen e nəhlmin u kəti mın.

¹⁴ Mətəu Fərəsi mın kəmoɦıet məhuvən ihluə mınəutətəi nəuə ohni məmә okotohamu İesu.

Ioluək İətəm Uɦıın təmıtəpın

¹⁵ Kəni İesu təməhrun nətəliğıən rəhalah, kəni təmıet ikın əha. Kəni nətəmimi tepət kəmoɦuərisıg lan. Kəni in təmöl vıvı nımısıən rəfın rəhalah kəutəhuva məutəuvır mın.

¹⁶ Kəni təmənıəhu ilah məmә okəsotəni pətıgəmıən in kəm nətəmimi mın.

¹⁷ Natımnati mın əha kəmoɦıet məmә nəghatıən rəha Nauəuə Rəha Uɦıın otuva mol nıpəhrıənıən lan. Uɦıın təməfən kəm İəni Aıseə u aupən o nəni pətıgəmıən məmә,

¹⁸ “İnu İoluək rəhak İətəm İəu İnıtəpın rəkıs, İəkolkeıkeı pık in, kəni nıkık tagıən pık ohni.

Kəni İəu İəkol məmә Narmın Rəhak otuva mərıəuəh lan.

Kəni in otəni pətıgəm nolıən əhruahru rəhak mıne nosmıəğəɦıən rəhak e nəhmtı nətəmimi e nıtəni pısın pısın mın.

¹⁹ Ko in təsorgəɦııən kəni məsəgət əfəməɦıən, məsəğhati pıkiən ikın nətəmimi kəutuhapumın ilah mın ikın.

²⁰ In İətəmi mətiğ,

kəni in otol təuvır kəm nətəmimi nətəm kəutəpəou kəni rəhalah nəsanənıən tıkə.‡

In otol lanəha mətəuarus=pa nolıən İətəm in təhruahru otol win e nolıən İətəm təräh.

²¹ Kəni nətəmimi mın u səniəmә nəuanıləuıs mın rəha İsrəl, ilah okotələhu=pən əskasık rəhalah nətəliğıən tətatiğ lan, məmә in otosmıəğəh ilah.”

İesu mıne Pıelsepul

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

12:10 Luk 14:3 **12:12** Luk 14:5 **12:14** Jon 5:16 **12:16** Mat 8:4; Mak 3:12 **12:18** Mat 3:17

‡ **12:20** Nəghatıən Kırıs əhruahru rəha fes 20 tətəni məmә, “Ko təsatğəɦlıən niuıg kəti İətəm təməgəu, kəni ko təsəmkəpıs ağınıən wık rəha lait İətəm tətənah əmə.” **12:21** Aes 42:1-4

²² Kəni nətəmimi kəmotos iətəmi kəti məhuva kəm Iesu iətəm nəhmtin təpis kəni təsəghatiən mətəu-inu narmin tərəh kəti tətətig lan. Kəni Iesu təmol vivi min, kəni iətəmi kəha tınateruh nati kəni minətəghati.

²³ Kəni nətəmimi rəfin narmiləh təmiuviḡ motəni məmə, “?Nəmə təhro suah u in Mipi Kig Tefit iətəm Uhgın təməni məmə otahlı=pa?”

²⁴ Kəni nian Farəsi min kəmotətəu nati əha mine nəghatiən lan, kəni kəmotəni məmə, “Suah kəha tətəhḡi pətiḡəm narmin tərəh min e nəsanəniən əmə rəha Pielsepul u iətəmi asoli rəha narmin tərəh min.”

²⁵ Mətəu Iesu təhrun nətəliḡiən rəhalah, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə nətəmimi e kəntri kəti kəutəhəpu ilah min, kəni okotərəkin rəhalah kəntri. Kəni təhmen=pən əmə e taun kəti uə lahuənu kəti, nəmə nətəmimi kəutəhəpu ilah min, kəni okotərəkin taun u uə lahuənu u.

²⁶ “Kəni nəmə Setən tətəhḡi pətiḡəm narmin tərəh min rəhan e nətəmimi, kəni tatol aru əmə tikimır kəm in. ?Kəni otəhro lanu, rəhan narmənḡiḡiən otəhtul?”

²⁷ ?Kəni nəmə iəu iətəhḡi pətiḡəm narmin tərəh min e nəsanəniən rəha Pielsepul, kəni təhro e rəhatəmah min nətəmimi? İlah kəutəhḡi pətiḡəm narmin tərəh min e nəsanəniən rəha pəh? ?Rəha Setən? Kəpə. Kəni tərəh məmə nautəni məmə iəu iatol lanəha. Tol lanəha, rəhatəmah nətəmimi okotakil nəghatiən min rəhatəmah, motəni məmə in neiuəiən.

²⁸ Mətəu nəmə iətəhḡi pətiḡəm narmin tərəh min e nəsanəniən rəha Narmin Rəha Uhgın, kəni Narmənḡiḡiən Rəha Uhgın tinuvnə rəkis o təmah.

²⁹ “Kəni iəkəni e suaru kəti min tol lanəha məmə, iətəmimi kəti tikə məmə təhrun nuvniən e nimə rəha iətəmimi kəti iətəm nahḡin tətət təhmen e Setən məmə otəmki rəhan natimnati. Mətəu iətəmimi kəti iətəm nahḡin tətət aḡin otəupən məlis-ərain iətəmimi u iətəm nahḡin tətət, uərisiḡ təpanuvən imə məmki rəkis rəhan natimnati.

³⁰ “İtəmi u in təsuərisiḡiən lak, in rəhak tikimır. Kəni iətəmi u in təsoriaruniən sipsip min, in tatol ilah kəutəḡim atiti.

³¹ Tol lanəha iətəni kəm təmah məmə, Uhgın otəfəl rəkis nolien tərəh pişin pişin min rəfin, § mine nəghatiən tərəh pişin pişin min rəfin iətəm nətəmimi kəutəni lan, mətəu otol nalpinian, kəni məsaluian e nəghatiən tərəh min iətəm nətəmimi kəutəni e Narmin Rəhan.

³² Kəni nəmə iətəmimi tətəni rah iəu, Nəti İtəmimi, kəni Uhgın otəlu kəni məsalpinian. Mətəu iətəmimi iətəm tətəni rah Narmin Rəha Uhgın, Uhgın ko təsaluian lan e nian kəti, e nəhue niftəni u, mine e nian iətəm tətəva.*

³³ “Nəmə niḡi in təuvir; kəni nəuan in otəuvir; nəmə niḡi in tərəh, kəni nəuan in otərəh. Tol lanəha mətəu-inu itəmah nəkotəruh əmə e nəua niḡi məmə niḡi in təuvir uə niḡi in tərəh.†

³⁴ !İtəmah nəkotəhmen e sineik! İtəmah nautol nolien ekəu-ekəu, kəni itəmah nətəm nəkotərəh. Ko nəsotəniən nati təuvir kəti, mətəu-inu nian iətəmimi tətəghati, tətəni əmə nati nak iətəm təriəuəh e nikin.

12:24 Mat 9:34; 10:25 **12:28** Uək 10:38; 1Jon 3:8 **12:30** Mak 9:40; Luk 9:50 § **12:31** Uhgın tətəfəl rəkis nolien tərəh min nian nətəmimi kəutəhlin rəhalah nətəliḡiən kəni məutətapuəh ohni məmə in otəlu məsalpinian rəhalah nolien tərəh min. **12:31** Hip 6:4-6 * **12:32** Nətəmimi nəuvein kotəni məmə nəghatiən u tətəghati e nətəmi min u nətəm kəməutəni məmə Iesu tatol vivi nətəmimi e nəsanəniən rəha Setən. Təhmen əmə məmə ilah kotauin lan məmə Narmin Rəha Uhgın in Setən. Nətəmimi nəuvein min kotəni məmə nəghatiən u tətəghati e nətəmimi nətəm kəsotəhatətə əhanəhian e Iesu, kəni mətəpəh ək rəha Narmin Rəha Uhgın. † **12:33** Nipəti nəghatiən rəha Iesu məmə in iətəmi təuvir mətəu-inu tatol əmə natimnati təuvir min. **12:33** Mat 7:16-20 **12:34** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45

³⁵ Ietəmimi ietəm nətəligiən təuvir tərīauəh e nīkin, nian rəfin in tətəni nati ietəm in təuvir. Kəni ietəmimi ietəm nətəligiən tərāh tərīauəh e nīkin, nian rəfin in tətəni nati ietəm tərāh.

³⁶ Ietəni kəm təmah məmə e nian Uhgīn otakil nətəmimi lan, nətəmimi okotəkeiki motəni pətīgəm kəm in məmə təhro ilah kəməutəni nəghatiən tərāh əpnapīn mīn rəfin agin rəhalah.

³⁷ Tol lanəha, in otakil rəfin nəghatiən pīsīn mīn rəhatəmāh, məmə itəmah nətəm nəkotəhruahru uə nətəm nəkotərāh.”

Nəmtətīən rəha Jonə
(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

³⁸ Kəni nəgətun mīn nəuvein rəha Lou mīne Farəsi mīn kəmotəni=pən kəm in məmə, “Iəgətun. Iəkotolkeiki məmə iəkoteruh nəmtətīən kəti ietəm tapīspīs ik onəkol.”

³⁹ Mətəu təməni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nətəmimi rəueiu mīne, nəkotərāh, nəmotəpəh rəhatəmāh nəhatətəiən e Uhgīn, təhmen e pətan kəti tətəpəh rəhan iərman mətītəu=pən suah pīsīn. Kəni rəueiu nəkotolkeiki məmə iəkol nəmtətīən kəti ietəm otəgətun məmə iəmsipən e Uhgīn. Mətəu Uhgīn otəfinə əmə nəmtətīən kətīəh əmə, kəni inəha nəmtətīən rəha iəni əha Jonə.

⁴⁰ Təhmen əmə məmə Jonə təməməhli o nian kisil lapīn mīne lənian e nərfi nəmu asoli təfla, kəni Nəti Ietəmimi, in otəməhli o nian kisil lapīn mīne lənian əpəha e niki niftəni.

⁴¹ “E nian əha ietəm Uhgīn otakil nətəmimi rəfin, kəni nətəm Ninivə aupən, ilah okotəhtul motəni pətīgəm məmə itəmah nəuaniləuis rəha Isrel nəkotərāh. Okotəhrun nəniən lanəha mətəu-inu nian ilah kəmotətəu nəghatiən rəha iəni əha Jonə, ilah kəmotəuhlin rəhalah nətəligiən e rəhalah nolīən tərāh mīn. Kəni oteruh-to, ietəmi kəti ietəm ilis tapirəkis Jonə tinuva, mətəu itəmah nəotəuhliniən rəhatəmāh nətəligiən e rəhatəmāh nolīən tərāh mīn.

⁴² Kəni e nian əha Uhgīn otakil nətəmimi rəfin, kəni kwīn rəha nitəni pesi ikin, otəhtul məni pətīgəm məmə itəmah nətəm nəkotərāh. Otəhrun nəniən lanəha mətəu-inu, in təmīet e nīkali nitəni əpəha isəu agin, kəni maliuək muva məmə otətəu nəghatiən rəha Kig Solomən u ietəm teinatig pik. Kəni oteruh-to, suah kəti ietəm in ilis agin mapirəkis Kig Solomən tinuva, mətəu itəmah nəotətəligiən.

⁴³ “Nian narmin tərāh tiet e ietəmimi, kəni in otuvən maliuək mətan əpəha ikin niği mīne nian mitə tikə ikin, kəni nəhu tikə ikin, mətəsəl ikin otatig məmeig ikin, mətəu təsehiən.

⁴⁴ Kəni təni aru əmə kəm in məmə, ‘Iəkītəlig=pən e rəhak nīmə[‡] ietəm iəmsipən ikin.’ Kəni nian tuva meruh nīmə, ietəmimi tikə ikin, kəni kəmafəl, kəni kəməlin vivi natimnati.

⁴⁵ Kəni tuvən mit narmin tərāh səpīn mīn u kotərāh pik motapirəkis in, kəni məhuvən imə motatig. Kəni natigīən rəha ietəmi əha rəueiu tərāh pik tapirəkis rəhan natigīən ietəm aupən. Kəni kotəhmen əmə e təmah nətəm nəkotərāh nətəm nəutatig rəueiu.”

Məmə rəha Iesu
mīne pian mīn
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

12:38 Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 **12:39** Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12 **12:40** Jona 1:17
12:41 Jona 3:5 **12:42** 1Kīng 10:1; 2Kron 9:1 ‡ **12:44** Nəghatiən u “nīmə” tətəghati e ietəmi u
ietəm narmin tərāh təmīet rəkis lan. **12:45** Luk 11:24-26; 2Pitə 2:20

⁴⁶ Nian Iesu tətəghati əhanəh kəm nətəmimi, kəni rəhan mamə mine pian min kautəhtul əpəha ihluə məutətapuəh lan məmə okotəghati kəm in.

⁴⁷ Kəni iətəmimi kəti təməni=pən kəm Iesu məmə, “Rəham mamə mine piam min əpəha ihluə kəutəhtul. İlah kətolkeikei məmə okotəghati kəm ik.”[§]

⁴⁸ Kəni Iesu təməni=pən kəm iətəmi təməni pətigəm məmə, “?Pəh u rəhak məmə, kəni pəh u piak min?”

⁴⁹ Kəni muahru=pən e nəhlmin məgətun=pən rəhan nətəmimi, kəni məni məmə, “!Inu rəhak məmə mine piak min!

⁵⁰ İatəni lanəha lan mətəu-inu pəh u tatol nəuia rəhak Tatə əpəha ilis e nəgəu e nəi, in piak, mine nəuvinik, mine rəhak məmə.”

13

Nəghatiən əhlin e niftəni (Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

¹ E nian əmə kəha, Iesu təmiet e nimə muvən mətəharəg əpəha iuəkir e nikali nəhu Lek Kaləli.

² Mətəu-inu nətəmimi tərət kəməhuva mətəhtul titəlau lan, kəni in təmuvən e bot kəti u tətəhtul iuəkir əmə o nıpəkil, kəni mətəharəg. Kəni nətəmimi kəməutəhtul ipari.

³ Kəni in təməni=pən natimnati min tərət kəm lah e nəghatiən əhlin min.

Təməni məmə, “İtəmimi kəti təmuvən məmə otearəgrəg nikiti wit rəhan əpəha e rəhan nasumiən.*

⁴ Kəni nian təmətarəgrəg nikiti wit rəhan, nəuvein kəmətəmei=pən e suaru, kəni məni min kəməhuva motun rəfin ilah.

⁵ Kəni nikiti wit nəuvein kəməhməgrəg=pən e niftəni iətəm kəpiel iuəkir əmə. Kəməteviə uəhai əmə mətəu-inu niftəni nəuan nəuветin əmə.

⁶ Nian mətiğar təri, kəni məhgi ilah kotaukei-aukei mətəu-inu nokilah təseiuaiu pikiən.

⁷ Kəni nikiti wit nəuvein kəmətəmei=pən e niki niləuis u tol nihlın, kəni nian nikiti wit min kəteviə mətəu niləuis tətəu-atu ilah kəni kəhmis.

⁸ Kəni nikiti wit nəuvein min kəmətəmei=pən e niftəni iətəm təuvir, kəni kəmətəuə e nəualah. Nəuvein nəualah tate, nəuvein nəualah sikiste, nəuvein nəualah uan-hanrit.

⁹ İtəmah rəfin mətəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni mətəhrun nəghatiən min u.”

¹⁰ Kəni nətəmimi rəha Iesu kəməhuva mətətapuəh ohni məmə, “?Təhro nətəghati kəm nətəmimi e nəghatiən əhlin min?”

¹¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İtəni lanəha mətəu-inu itəmah u, Uhgın təmərəh e suaru o təmah məmə itəmah onəkotəhrun nəghatiən oneuən min rəha Narməniğiyən Rəha Uhgın. Mətəu ilah, Uhgın təməserəhiən e suaru lanu o lah.

¹² Tol lanəha mətəu-inu, iətəmi u iətəm rəhan əha ikin nəhruniən, Uhgın otəfən min nəhruniən kəm in, kəni rəhan nəhruniən in otepət pik. Mətəu iətəmi u iətəm rəhan nəhruniən tikə, Uhgın otos rəkis rəfin rəhan nəhruniən iətəm niki təhti məmə in tatos.

¹³ İtəghati e nəghatiən əhlin kəm lah mətəu-inu ilah kətafəu pau mətəu kəsotəhruniən, kəni ilah kəutəhtul pau mətəu kəsotəhrun viviən.

[§] **12:47** E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəməti e nəghatiən Kris əupən, fes 47 tikə.

12:50 Rom 8:29 **13:2** Luk 5:1-3 * **13:3** Afin-to “wit” e tiksınəri. **13:12** Mat 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26

14 Nəmiəgəhiən rəhalah tatol nəghatien rəha iəni Aiseə tətuvə matol niphəriənian lan. In təməni məmə, 'Okautətəu, mautətəu, mautətəu, mətəu ko kəsotəhrunian.

Kəni okauteruh, mauteruh, mauteruh, mətəu ko kəsotəhrunian nian kəti.

15 In tol lanəha mətəu-inu nikilah tiniəkis rəkis.

Kəmotəsisig e matəlgilah mine nəhmtilah.

Mətəu kəmautol lanəha məmə, okəsoteruhian e nəhmtilah, kəni okəsotətəuiən e matəlgilah, kəni nikilah təruru nəhrunian.

Kəni məsəhuvaian ohniəu məmə iəkosmiəgəh ilah.'

16 Mətəu itəmah u, Uhgın təməfinə rəhan nəuvəriən kəm təmah, kəni nian nəkotəruh, motəhrun, kəni nian nəkotətəu motəhrun.

17 Niphəriənian iətəni kəm təmah məmə, iəni min tēpət mine nətəm kotəhruahru min tēpət kəmotolkeikei pik məmə okoteruh nati nak iətəm nauteruh, mətəu kəməsoteruhian. Kəni motolkeikei pik məmə okotətəu nati nak iətəm nautətəu, mətəu kəməsotətəuiən."

18 Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, "Itəmah otətəlig vivi-to məmə nəkotəhrun niphəriənian nəghatien əuhlin rəha iətəni u iətəm təməarəgrəg nikiti wit.

19 Nikiti wit iətəm təməmei e suaru, tətəgətu=pən iətəmimi iətəm tətəu nəghatien rəha Narməniəgəh Rəha Uhgın, mətəu in təsəhrunian. Kəni Setən tuva mos rəkis uəhai əmə nəghatien əha iətəm təmuvən e nikin.

20 "Kəni nikiti wit iətəm təməmei=pən e niftəni iətəm kəpiel iuəkir əmə, tətəgətu=pən iətəmimi iətəm tətətəu nəghatien rəha Uhgın, kəni mos e nikin əgian,

21 mətəu nokin təseiuaiu pikian, kəni tətəhtul o nian əkuəkir əmə. Nian nəəsəuian, uə nərahian tuva e nəmiəgəhiən rəhan o nəghatien əha, kəni təmei uəhai əmə e rəhan nəhatətəian.

22 "Kəni nikiti wit iətəm təməmei=pən e niki nıləuis tol nihlin, tətəgətu=pən iətəmimi iətəm tətəu nəghatien rəha Uhgın, mətəu rəhan nətəligian tatuvən pik o natimnati rəha nəhue niftəni, kəni in tolkeikei məmə rəhan nautə otepət; kəni nətəligian min əha kotatu-atu nəghatien rəha Uhgın, kəni nəghatien əha təsəuian e nəuan.

23 "Mətəu nikiti wit iətəm təməmei=pən e niftəni təuvir, tətəgətu=pən iətəmimi iətəm tətəu nəghatien rəha Uhgın kəni məhrun niphəriən. Kəni e nəmiəgəhiən rəhan, in otəuə e nəuan, nian nəuvein nəuan tate, nian nəuvein nəuan sikiste, kəni nian nəuvein nəuan uan-hanrit."

Nəghatien əuhlin e manuvehli iətəm tərəh

24 Kəni Iesu təməni nəghatien əuhlin kəti min kəm lah mətəni məmə, "Nəghatien əuhlin u tətəgətu=pən Narməniəgəh Rəha Uhgın. Iətəmimi kəti təməarəgrəg e nikiti wit təuvir e rəhan nasumian.

25 Mətəu nian in mine rəhan min nətəmimi kəmautapili, rəhan kəti tikimir təmuvən məraki e nikiti nimanuvehli tərəh min e rəhan nasumian, kəni məgim.

26 Kəni nikiti wit təuvir mine nikiti manuvehli tərəh koteviə kəni kotəhmen əhmen əmə. Mətəu wit təmaupən mol nəuan, kəni e nian əha, noluek min kotəhrun neruhian məmə manuvehli tərəh, ilah min əha ikin.

²⁷ “Kəni noluək min rəha iətəmimi əha, kəməhuva moteruh in, motəni məmə, ‘İətəmi asoli. ?Nikiti wit min iətəm nəmearəgrəg e rəham nasumian, ilah nikiti wit təuvir min əmə, uə kəpə? ?Mətəu təhro nikiti manuvehli tərəh min kinotəri?’

²⁸ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, ‘Tikimir kəti təmol nati əha.’

“Kəni rəhan min noluək min kotəni=pən kəm in məmə, ‘?Mətəu təhro? ?Nəkolkeikei məmə itimah iəkəhuvən moteuvi rəkis manuvehli tərəh min əha?’

²⁹ “Mətəu təməni=pən kəm lah məmə, ‘Kəpə. Otəpəh. Nəmə itəmah nəkəhuvən moteuvi rəkis manuvehli tərəh min, kəni məta nəkoteuvi rəkis min wit təuvir min.

³⁰ Pəh kotəri pəti əmə mətəuərus=pən wit timəhtə. Kəni iəkəni=pən kəm nətəmimi nətəm okotəulək e wit məmə ilah okotaupən moteuvi rəkis manuvehli iətəm tərəh motəlis o nəraki-pəniən e nigəm. Uərisig okotəulək e wit təuvir min motəmki məhuvən e nimə rəhak iətəm kətəlin nauəniən ikin.’ ”

Nəghatiən əuhlin

e nikiti mastət

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Kəni İesu təməni nəghatiən əuhlin min kəti kəm lah məmə, “Narməniğian Rəha Uğin in otəkeikei mepət təhmīn, təhmen e nikiti mastət[†] iətəm iətəmimi təmos muvən mərfei e rəhan nasumian.

³² Nikiti mastət əha in natiəkəku agin, mətəu nian in oteviə, in otuva iahgin təhmen e nigī kəti, kəni mənig min iətəm kəutiuvig ilis okəhuva motol nimaalah e nəhlmin min.”[‡]

Nəghatiən əuhlin e is

(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

³³ Kəni İesu təməni nəghatiən əuhlin kəti min məmə, “Narməniğian Rəha Uğin in otəkeikei mepət təhmīn, təhmen=pən e is nəuan nəuəvin iətəm pətan kəti tətəlkīn e flauə tēpət iətəm kəmol=pən e pesin asoli, kəni təhgi flauə rəfin tətəsisī matol iahgin.”

³⁴ Natimnati min rəfin əha, İesu təməghati əuhlin lan kəm nətəmimi. In təmatəgətun əmə nətəmimi e nəghatiən əuhlin.

³⁵ Noliən əha təmol nəghatiən rəha iəni aupən tətuva matol nīpəhrīniən lan. Təməni məmə,

“İəkəni pətiğəm rəhak nəghatiən e nəghatiən əuhlin min.

İəkəni pətiğəm natimnati iətəm iəməhluaig e lah e nian iəmətuəuin matol niftəni mətəuərus=pə u rəueiu.”

İesu təməni nīpəti

nəghatiən əuhlin e manuvehli

³⁶ Kəni İesu təmīet rəkis e nətəmimi, kəni muvən min e nīpəgnəua nimə kəti. Kəni rəhan min nətəmimi kəməhuva ohni motətapuəh məmə, “Əni-to kəm timah nīpəti nəghatiən əuhlin e manuvehli iətəm təməri e nasumian.”

[†] **13:31** Mastət in nigī iətəm katol=pən nikitin e nauəniən məmə təpien vivi. Nikitin in natiəkəku agin, mətəu tateviə matol nigī asoli lan. [‡] **13:32** Nəghatiən əuhlin e mastət mine pīret u is tikə lan tətəgətun=pən Narməniğian Rəha Uğin tətətuəuin mətig əmə, kəsəni pikīən nepətiən rəhan məmə nətəm İsrəl min kətolkeikei mine. Nəghatiən əuhlin min u kəutəgətun itah e: (1) məmə təhro lanu Narməniğian Rəha Uğin tətərməniğ vivi agin e nəmiəğhiən rəha nətəmimi kətiəh kətiəh u ilah rəhan min, (2) məmə təhro lanu Narməniğian Rəha Uğin e nəhue niftəni, mətəfa nətəmimi tēpət kəutəhuva e nəhatətəlan lan. Suaru rəha Narməniğian Rəha Uğin tətərməniğ e nətəmimi e nəmiəğhiən mine nimisiən rəha İesu, keruh məmə təkəku, məpəəu məsəhmenian o nati kəti (məmə in əha nətəm İsrəl nikiləh tətəhti mine), mətəu nian kəti nətəmimi rəfin okoteruh nepətiən mine nəhəğəhəgiən asoli rəhan. **13:35** Sam 78:2

37 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “İətəmimi iətəm təmeərəgræg nikitı wıt təuvır mın e nasumıən, tətəgətun=pən iəu, Nəti İətəmimi.

38 Kəni nasumıən, tətəgətun=pən nəhue nıftəni. Kəni nikitı wıt təuvır mın, ilah u kəutəgətun=pən nətəmimi rəha Uhgın nətəm tətərməniğ e lah. Kəni manuvehli tərəh mın, ilah kəutəgətun=pən nətəmimi rəha Setən.

39 Kəni tikimır iətəm təmuvən meərəgræg manuvehli tərəh, tətəgətun=pən Setən. Kəni nıan okəulək e nasumıən, tətəgətun=pən naunun nıan, kəni nətəmimi nətəm kəutəulək e nasumıən, kəutəgətun=pən nagelo mın.

40 Okotəmki manuvehli tərəh motuvan əhtuv e niğəm, nolıən əha təhmen e naunun nıan.

41 “İəu Nəti İətəmimi, iəkahlı=pən nagelo mın rəhak okəhuvən ikın iətərməniğ ikın, motos rəkis natimnati rəfin mıne nətəmimi rəfin nətəm kəutiuvı=pən nətəmimi o nolıən təfəgə tərəh mın mıne nətəmimi rəfin nətəm kəutol nolıən tərəh mın.

42 İlah okotəraki=pən e lah e niğəm asoli, kəni ikın əha nətəmimi okotasək kəni məutığət-ərain nəhlulvahl mın ikın.

43 Kəni nətəm kotəruahru okotasıə təhmen e mitıgar e narməniğiən rəha rəhalah Tatə Uhgın. İtəmah rəfin mətəlgitəmah tatıg, otətəliğ vıvi, kəni motəhrun nəghatıən mın u.”

Nəghatıən əuhlin e bokis məni iətəm tətəhluaiğ

44 Kəni Iesu tətətəkəikəi mətəni məmə, “Nəghatıən əuhlin u tətəgətun=pən Narməniğiən Rəha Uhgın. Bokis məni kəti tətəhluaiğ e nıftəni kəti. Kəni iətəmimi kəti tətətən mafu bokis məni əha, kəni tatıg mıtənım mın. Nıkin tətəğiən pik, kəni təmuvən mol səlim e natimnati rəfin rəhan, kəni mos nəhmti nıftəni əha.”

Nəghatıən əuhlin e kəpiel perəl

45 Kəni Iesu təməni məmə, “Nəghatıən əuhlin u tətəgətun=pən Narməniğiən Rəha Uhgın. İətəmimi kəti tətəsəl e natimnati, kəni mətol səlim mın lan. Kəni in tətəsəl e kəpiel təuvır mın nəhmtılah tiəkis, kətəni məmə perəl.

46 Nıan tətəruh perəl kəti iətəm təuvır pik ağın, kəni in təmuvən mol səlim e rəhan natimnati mın rəfin, kəni muvən mos nəhmti perəl əha, kəni mələs rəhan.”§

Nəghatıən əuhlin e net rəha niuviən nəmu

47 Kəni Iesu tətətəkəikəi mətəni məmə, “Nəghatıən əuhlin u tətəgətun=pən Narməniğiən Rəha Uhgın. Nətəmimi kəutəraki=pən e net əpəha itəhi məutos nəmu pısin pısin mın lan.

48 Nıan net tinəriəuəh e nəmu, kəni kotıuvi-parı net, kəni motəuəri nəmu mın mətaipei=pən nəmu təuvır mın e kətim asoli mın rəhalah, mətəu okotəraki e nəmu mın iətəm kotərəh.

49 Kəni e naunun nıan, nagelo mın okəhuva motos rəkis nətəmimi nətəm kotərəh e nətəmimi nətəm kotəruahru,

50 kəni motəraki=pən e nətəmimi kotərəh e niğəm asoli, kəni ikın əha nətəmimi okotasək məutığət-ərain nəhlulvahl ikın.

51 “?İtəmah nəkotəhrun natimnati mın u, uə kəpə?” Kəni ilah kəmotəni kəm in məmə, “Əuəh.”

13:41 Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27 13:42 Mat 8:12 13:43 Dan 12:3 § 13:46 Nıpəti nəghatıən əuhlin mil u məmə, Narməniğiən Rəha Uhgın in təuvır pik ağın. In təruahru məmə kitah kotəfən rəfin natimnati mın rəhatah məmə kotəhrun nosıən. 13:50 Mat 13:42; Luk 13:28

⁵² Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Tol lanəha, nəgətun mīn rəfin rəha Lou iətəm kəməgətun vivi ilah e Narməniğiən Rəha Uhgīn, kotəhmen e iətəmi asoli rəha nimə iətəm rəhan nautə tepət. Kəni nian kəti in tatos rəkis nati vi e rəhan nautə, kəni nian kəti mīn tatos rəkis nati əuas.”*

Iəni iətəm kəsisiəiən
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Nian Iesu tinol naunun nəghatiən e nəghatiən əuhlin mīn əha, kəni təmiət ikin əha,

⁵⁴ muvən iman ikin. Kəni təmətəgətun nətəmimi əpəha e nimə rəha nuhapuminiən, kəni narmilah təmiuvig, kəni kotəni məmə, “Suah u təmos iə neinatigiən əha mīne nəsanəniən əha o noliən nati apispis mīn?”

⁵⁵ Suah kəha, kitah kotəhrun vivi in. ?In nəti iətəmimi iətəm tatol nimə, uə kəpə? ?Kəni rəhan māmə, in Meri, kəni pian mīn ilah Jemis, mīne Josip, mīne Salmon, mīne Jutəs, uə kəpə?

⁵⁶ ?Kəni rəhan kakə mīn kitah mīn ilah, uə kəpə? ?Təmos iə nəhruniən o noliən natimnati mīn əha?”

⁵⁷ Kəni nīkilah təsagiəniən ohni kəni motəuhlin nəmtahlah ohni.

Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə iətəmi kəti in iəni, nətəmimi rəfin kautisiai. Mətəu rəhan mīn nətəmimi əpəha lahuənu mīne rəhan mīn nətəmimi e nīpəgnəua nimə rəhan, ilah əmə kəsotisiaiən.”

⁵⁸ Kəni təməsoliən nati apispis tepət ikin əha, mətəu-inu ilah kəsotəhatətəiən lan.

14

Kig Herot Antipas

təməghati o Iesu

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ E nian əha, Kig Herot Antipas* u tətarməniğ e nītəni Kaləli, təmətəu nanusiən rəha Iesu.

² Kəni təməni=pən kəm rəhan mīn nətəmimi asoli məmə, “Suah u in Jon Bəptais iətəm təməmiəgəh mīn e nīmisiən. Tol lanəha tatos nəsanəniən əha o noliən nati apispis mīn.”

Nīmisiən rəha Jon Bəptais

³⁻⁴ Herot Antipas təməghati lanəha mətəu-inu in təmoəhamu rəkis Jon Bəptais. Inu nanusiən e nīmisiən rəha Jon Bəptais, tol lanu lan.

Aupən ikin, Kig Herot Antipas təməkləh e Herotias u pətauəhli rəha pia Herot u, Filip Kətiəh. Kəni Jon təməni=pən kəm in məmə, “Təsəhruahruəiən məmə nəkos pətan u, mətəu-inu nətatgəhli Lou.” Kəni Herot Antipas təmaskəlim Jon o Herotias, məlis-ərain, mīləfən e kaləpus.

⁵ Herot Antipas tolkeikei məmə in otoəhamu Jon, mətəu təməsoliən mətəu-inu tətəgin e nətəmimi. Ilah kautisiai Jon məutəni məmə in iəni kəti.

⁶ Mətəu nian kəti, Herot Antipas təmol lafet kəti rəha nian təmair lan, kəni pətan mītə, nəti Herotias, təmol danis aupən e nəhmti nətəmimi rəfin. Kəni rəhan noliən danis təmol Herot Antipas nīkin təmuvən pik lan,

⁷ kəni tol lanəha, in təməni əskasik mos nonauvil məmə in otəfən nati nak iətəm pətan mītə əha tolkeikei.

* **13:52** Kəmə təhro nəghatiən u “nati əuas” tətəghati e nəghatiən rəha Uhgīn iətəm kəmətəi e Nauəuə Rəha Uhgīn əpəha Oltestimin, kəni nəghatiən u “nati vi e rəhan nautə” tətəghati e nəgətuəniən vi rəha Iesu. **13:54** Jon 7:15 **13:55** Jon 6:42 **13:57** Jon 4:44 * **14:1** Afin-to “Herot” e tiksīnəri meruh famli rəha Herot. **14:3-4** Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20 **14:5** Mat 21:26

⁸ Kəni Herotias təməghati kəm nətin, kəni nətin təməni=pən nəghatien rəha Herotias kəm Herot Antipas məmə, “Os rəhn-kapə Jon Bəptais e pilet kəti muva u ikinu məfa kəm iəu rəueiu.”

⁹ Kəni kig, nikin təpəou. Mətəu təməni=pən kəm rəhan nətəmimi məmə ilah okotol nəuia nəti Herotias, mətəu-inu o rəhan nonauvil mine nəniəskasikian iətəm təmol e nəhmti nətəmimi.

¹⁰ Kəni təmahlī=pən nətəmimi nəuvein kəhuvən e kaləpus, kəni ilah kəmotəuahtuv rəkis rəhn-kapə Jon ikin əha,

¹¹ motələhu=pən e pilet kəti, motos məhuva, motəfən kəm nəti Herotias, kəni in təməfən kəm rəhan məmə.[†]

¹² Kəni nətəmimi rəha Jon kəməhuvən motos nīpətīn məhuvən mohtənim, kəni məhuvən motəni=pən kəm Iesu.

Iesu təmaugin

nətəmimi faif-tausin

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Nian Iesu təmətəu nanusian əha, kəni təmuvən e bot kəti muvən əpəha ikin nətəmimi kohkə ikin. Mətəu nian nīmənīn nətəmimi kəmotəhrun ikin təmuvən ikin, kəni ilah kəmohtiet e rəhalah lahuənu mīn motaliuək ipari məhuərisig e Iesu.

¹⁴ Kəni Iesu təmuvəri, mafu məmə nīmənīn nətəmimi tēpət, kəni nikin tēpət o lah, molkeikei ilah, kəni mol vivi nīmīsian mīn rəhalah.

¹⁵ Kəni ləhnaiuv iuəkīr o napinəpuiən, rəhan mīn nətəmimi kəməhuva ohni mautəni məmə, “Ikinu, ikin nətəmimi kohkə ikin, kəni otəsuvəhian tapinəpu. Ahli=pən nīmənīn nətəmimi məmə okəhuvən lahuənu mīn motos nəhmti niglah nəuvein nauənian.”

¹⁶ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Kəpə. Otəpəh əmə ilah kautol u ikinu, kəni itəmah əmə otəugin ilah.”

¹⁷ Mətəu kotəni=pən kəm in məmə, “Itimah iautos əmə pīret faif mīne nəmu keiu.”

¹⁸ Kəni təni məmə, “Otos məhuva kəm iəu.”

¹⁹ Kəni məni=pən kəm nətəmimi məmə okotəharəg ləhtəni e nīmanuvehli. Kəni təmos pīret faif mīne nəmu keiu əha, məsal-pəri əpəha e neai, məfaki=pən lan, kəni məhapu pīret. Kəni məfən kəm rəhan mīn nətəmimi, kəni kotəfən kəm nīmənīn nətəmimi.

²⁰ Kəni ilah rəfin kəmotəuən, nərfilah tāsisi. Kəni nīpispisi nauənian iətəm kəmotəpəh, nətəmimi rəha Iesu kəmotəipei=pən e kətim asoli ilah tueləf kotəri vivi.

²¹ Kəni nətəmimi nətəm kəmotəuən, nəman əmə təhmen e faif-tausin, mətəu kəsafinian nīpətīn mīne kəlkələh mīn.

Iesu təmaliuək e nəhue nəhu

(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

²² Kəni Iesu təməni kəm rəhan nətəmimi məmə ilah okəhuvən e bot məhuvən e nəven=pən əpəha e lek, mətəu in otahlī=pən nətəmimi kohtəlīg=pən imalah mīn ikin.

²³ Nian tinahlī=pən rəkis nətəmimi, kəni muvən əpəha ilis e nītəuət kəti in pīsīn əmə, məmə otəfaki. Nian tinapinəpu, Iesu pīsīn əmə əha ikin,

²⁴ mətəu bot tīnūvən rəkis e nəlugi lek, kəni mīnətələs pīkin nīmətəgi, kəni peau-peau mīn kīnəutoh bot.

[†] **14:11** Herotias təmolkeikei məmə kəmafən rəhn-kapə Jon e pilet məmə təgətun məmə Jon in təmimis pəhrīn. In təgətun mīn məmə Herotias in iərmis e patan. **14:19** Mat 15:35-39; Mak 8:6-10 **14:23** Luk 6:12; 9:28

²⁵ Kəni lapin iuəkir o nianian, Iesu təmalieuək e nəhue nəhu mətuva o lah.

²⁶ Mətəu nian nətəmimi rəha Iesu kəmotafu in tətaliuək e nəhue nəhu, kəni kəmotəgin pik maütəni məmə, “!Ei, narmi iətəmimi kəti!” Kəni kəmotasək əfəməh mətəu-inu kəutəgin.

²⁷ Mətəu uəhai əmə, Iesu təməghati kəm lah məmə, “!Ei, nikitəmah təhtul məha-məha. Mə iəu əpə. Sotəginlən!”

²⁸ Kəni Pitə təni məmə, “!Ərmənig, nəmə ik pəhriən, kəni auin lak iəkaliuək e nəhue nəhu muvna.”

²⁹ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Va.”

Kəni Pitə təmeuəu e nəhue bot, kəni maliuək e nəhue nəhu matuvən o Iesu.

³⁰ Mətəu nian nikin təməhti nimətagi asoli, kəni nikin təməgin pik, kəni minətəmmim mətasək=pən o Iesu mətəni məmə, “!Ərmənig, asiru lak!”

³¹ Kəni rəueiu əgin Iesu təmeapən maskəlīm Pitə, kəni məni=pən kəm in məmə, “!Ik rəham nəhatətəiən təkəku əgin. ?Təhro rəham nəhatətəiən təkəku ohniəu?”

³² Kəni nian kəmuəri=pən e bot, kəni nimətagi təmeuəu.

³³ Kəni ilah əha e nəhue bot kəmotəfən nisaiən asoli kəm in maütəni məmə, “Pəhriən, ik Nəti Uhgın.”

³⁴ Nian kinəhuvən e nəve nitəni=pən, kəməhuvəri=pən e nitəni Kenesəret.

³⁵ Kəni nian nətəmimi əha ikin əha kinotəhrun Iesu, motəhli=pən nəghatiən tuvən mitaləu o nətəmimi e lahuənu min rəfin əha ikin. Kəni kəmotos rəhalah min nətəmimi nətəm kəutohmis məhuva o Iesu,

³⁶ kəni kəmotəkeikei o Iesu məmə ilah nətəm kəutohmis okotek əmə nififi napən rəhan. Kəni ilah rəfin nətəm kəmotek nififi napən rəhan, rəhalah nimisiən təmikə, kəni kəmotəuvir.

15

Nati iətəm tatol iətəmimi tətamikmik (Mak 7:1-23)

¹ Kəni Farəsi min nəuvein mine nəgətun min nəuvein rəha Lou kəmotəspən Jerusiləm məhuva o Iesu. Kəni motətapuəh ohni məmə,

² “?Təhro rəham min nətəmimi kəutatgəhli kastim rəhatah iətəm rəhatah kəha min aupən kəmotəgətun itah lan? Ilah kəutəuən mətəu kəsotaupəriən moteikuas e nəhlmiləh.”

³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “? Mətəu təhro itəmah min nəutatgəhli Lou rəha Uhgın o naskəlīm əskasikiən kastim pisin pisin min rəhatəmah?

⁴ İətəni lanəha mətəu-inu, Uhgın təməni məmə, ‘Nəkotisiai rəhatəmah tatə mine məmə,’ kəni təməni min məmə, ‘İətəmimi iətəm otəghati rah e rəhan tatə uə məmə, okəkeikei kohamu.’

⁵ Mətəu itəmah nəkotəni məmə, nəmə iətəmi kəti rəhan kəti məni əha ikin iətəm in təhrun nasiruəiən e rəhan tatə mine məmə, in təhrun nəniən kəm lau məmə, ‘Kəsi, iəmələhu pisin məni u məmə rəha Uhgın.’

⁶ kəni təsəfəniən məni u kəm rəhan tatə, kəni nolien əha tətəgətun məmə ko in təsisiəiən in. E nolien əha, itəmah nəutol nəghatiən rəha Uhgın tatol nati əpnapin lan, mətəu-inu itəmah nəkotolkeikei məmə nəkotaskəlīm kastim min əmə rəhatəmah.

⁷ !İtəmah nəfəki eiə min. Nəkotəhmen e kəhvitei. Inu ihluə nəkotəuvir, mətəu nəkəutamikmik e nikitəmah. İəni Aisə təməghati əhruahru e təmah nian təməni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın iətəm tətəni məmə,

8 ‘Nətəmimi mın u kautisiai iəu e nohlilah əmə, mətəu nikilah isəu ohniəu,

9 Rəhalah noliən rəha nəfakiən kəm iəu in nati əpnəpın əmə, kəni nian kəutəgətun, kəutəni məmə nəghatiən mın rəhak, mətəu in nəghatiən mın rəha nətəmimi əmə.’ ”

10 Kəni Iesu təmuəin e nətəmimi məmə okəhuva ohni, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Otətəlig-to, kəni motəhrun nati u.

11 Nati nak iətəm nətəfən e nohlım matun, təsoliən ik nəkamikmik e nəhmti Uhgın, mətəu nati nak iətəm tatiet e nohlım, in tatol ik nəkamikmik e nəhmti Uhgın.”

12 Kəni rəhan mın nətəmimi kəməhuva ohni məutətapuəh məmə, “? Nəkəhrun məmə Fərəsi mın, nikilah tərəh nian kəmotətəu nəghatiən əha?”

13 Kəni təməni=pən məmə, “Nigi mın rəfin iətəm rəhak Tatə əpəha e negəu e neai təməsərfeien, okeuvi-pəri ilah nokin.

14 Əpəh ilah. İlah kautit nətəmimi, mətəu nəhmtiləh təpis. Nəmə iətəmimi, iətəm nəhmtin təpis tit iətəmimi kəti iətəm nəhmtin təpis, kəni ilau pəti okiauvig=pən e nımil.”

15 Kəni Pitə təməni=pən kəm in məmə “Əni-to nıpəti nəghatiən əuhlin u kəm timah.”

16 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “? İtməh rəhak mın nətəmimi, mətəu itməh mın nəsotəhrun əhanəhiən?

17 ? Nəkotəhrun uə kəpə məmə, nati nak iətəm tatuvən e nohli iətəmimi meuiəu e nərfın, kəni miet mın e nıpəti iətəmimi?

18 Mətəu natimnati mın iətəm kəutohiet e nohli iətəmimi, ilah kəutsipən e niki iətəmimi. Kəni natimnati mın tərəh əpəha e niki iətəmimi kəutol iətəmimi u tətamikmik e nəhmti Uhgın.

19 Tol lanəha mətəu-inu, natimnati iətəm kəutsipən e niki iətəmimi kotol lanu lan: nətəligiən tərəh mın; nohamuəin iətəmimi; nakləhiən e pətan; nıpətan mine nəman mine, kautit oneuən ilah mın; nakləhiən; nəghati eiuəin e nətəmimi; nəni rahien nərgi iətəmimi.

20 İnu natimnati iətəm tol iətəmimi tətamikmik e nəhmti Uhgın. Mətəu nəmə iətəmi kəti təseikuasiən e nəhlmın kəni mauən, inu təsoliən in tamikmik e nəhmti Uhgın.”

Nəhatətəiən

rəha pətan İanihluə

(Mak 7:24-30)

21 Kəni Iesu təmiet ikin əha, kəni muvən ikin iətəm taun keiu əha, Təə mine Saedon kətuəməhli ikin.

22 Kəni pətan kəti əha ikin, İanihluə pətan Kenan, təmuva ohni mətasək əfəməh məmə, “Tərmənig, Mıpi Tefit, asıru lak. Narmin tərəh kəti təskasik tətətig e nətik pətan mətərəkın in.”

23 Mətəu Iesu təsəni=pən aginiən nəghatiən kəti kəm in. Kəni rəhan nətəmimi kəməhuva məutəkeikei ohni, motəni məmə, “Ahli=pən in isəu, mətəu-inu tətasək əfəməh matuərisig e təh.”

24 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Kəməhli=pa əmə iəu o sipsip mın rəha nəuaniləuis rəha İsrəl nətəm kəmotəluəi.”

25 Mətəu pətan əha təmuva misin nəulın əupən e Iesu mətəni məmə, “Tərmənig, asıru lak.”

26 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Təsəhruahruian məmə iəkos nauəniən nig kəlkələh min, kəni məraki=pən kəm kuri min.”*

27 Kəni pətan u təməni=pən məmə, “Əuəh, İərməniğ. Mətəu kuri min kautun nipişpisi nauəniən iətəm tətəmei e tepil rəha narməniğ min rəhalah.”

28 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Ei, pətan. !Rəham nəhatətəiən in iahgin! Nati nak iətəm nəkolkeiki, otuva mol niphəriənən.” Kəni rəueiu ağin, nətin pətan təuvir min.

Iesu təmol vivi nımisiən tepət

29 Kəni Iesu təmiet ikin əha maliuək e nikali nəhu Lek Kaləli. Kəni məri muvən əpəha ilis e nitəuat kəti kəni mətəharəğ.

30 Nımənin nətəmimi kəməhuva ohni, mautos nətəmi min u nətəm nəhlikilah təməpaiu-əpaiu, mine nətəmi min u nəhmtilah təpis, mine nətəmi min u niphətilah nəuvevin təmimis, mine nətəmi min u kotəruru nəghatien, mine nımisiən pisin pisin min. Kəni motəlin=pən ilah iuəkir o Iesu, kəni tol vivi ilah.

31 Kəni nımənin nətəmimi narmilah təmiuvig nian kəmotafu nətəmimi kotəruru nəghatien kəmotəghati, mine nətəm niphətilah nəuvevin təmimis kotəuvir, mine nətəm nəhlikilah təməpaiu-əpaiu kotaliuək, mine nətəm nəhmtilah təpis koteruh nati. Kəni mautəni-vivi Uhgın rəha İsrəl.

Iesu təmaugın

nətəmimi fo-tausin

(Mak 8:1-10)

32 Kəni Iesu təmauin e rəhan min nətəmimi kəhuva ohni, təməni=pən kəm lah məmə, “Nikik nahmə pik o nətəmimi min u. Kitah min ilah o nian kisiil əha rəueiu, kəni nati tikə məmə okotun. İəsölkeikeiən məmə iəkahli=pən ilah kəutəhuvən, nəumis tus ilah, mətə nəuvein kohmieseah e suaru.”

33 Kəni rəhan nətəmimi kotəni=pən kəm in məmə, “?Okotos iə pıret u ikinu, ikin təpiə-məpiə ikin iətəm təhmen məmə okotaugın nımənin nətəmimi lan?”

34 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Pıret ko kuvəh u nautos?”

Kəni kotəni=pən məmə, “İautos pıret səpin mine nəmu əkəku nəuan nəuvein əmə.”

35 Kəni Iesu təməni=pən kəm nımənin nətəmimi məmə okotəharəğ e niftəni.

36 Kəni təmos pıret ilah səpin, mine nəmu əlkələh, kəni məfaki məni tagkiu kəm Uhgın ohni, kəni məhapu ilah, məfən kəm rəhan min nətəmimi, kəni kotəfən kəm nətəmimi.

37 Kəni ilah rəfin kəmotun nərfilah tasisi. Kəni nətəmimi rəha Iesu kəmotaipei=pən nipişpisi nauəniən iətəm kəmotun motəpəh e kətim asoli ilah səpin, kəmotəri vivi.

38 Nətəmimi nətəm kəmotun, nəman ilah fo-tausin, mətəu kəsafiniən niphətan mine kəlkələh min.

39 Kəni Iesu təhli=pən nımənin nətəmimi kəutəhuvən, kəni in təmuvən e bot muvən ikin Makatən.

16

Fərəsi min mine Satusi min kəutətapuəh o nəmtətien kəti.

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

* **15:26** Nəghatien u “kəlkələh” tətəghati e nətəm İsrəl, kəni nəghatien u “kuri” tətəghati e Nanihlua min. Nəghatien u səniəmə nəghatien təuvir ağin. Iesu in tətəni əmə nəghatien rəha nətəm İsrəl mine rəhan min nətəmimi kəutəni. Kəni rəueiu in tolkeiki məmə otəğətin ilah e nati kəti məmə nəhatətəiən rəha pətan u tətəğətin məmə səniəmə in nati əpnəpin əmə e nəhmti Uhgın. **15:31** Mak 7:37 **15:32** Mat 14:14

¹ Kəni Farəsi min mine Satusi min kəməhuva o Iesu, kəni kəmotəghati əuhlin kəm in məmə otol kəm lah nəmtətian kəti rəha negəu e neai, inu nati apispis asoli iətəm otəgətun məmə Uhgın təmahli=pə in.

² Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Nian tinəhnaiuv, nəkotəni məmə, ‘olauig tərəuia, mətəu-inu nəpuə tətəruvarəuv.’”

³ Kəni ləplapın nəkotəni məmə, ‘Nuhuən otəfuv, mətəu-inu nəpuə tinəruvarəuv mitaləu.’* Nəkotəhrun nəniən məmə nıpəti nəmtətian min e nimali nəpuə iətəm tətiet, mətəu nəkotəruru nəniən nıpəti nəmtətian iətəm nəuteruh əha rəueiu, inəha nati agin min iətəm kəutəhuva e nəmiəgəhiən rəhatəmah rəueiu.

⁴ “İtəmah nətəmimi rəueiu mine, nəkotərah, itəmah nətəm Isrel nəmotəpəh rəhatəmah nəhatətəian e Uhgın, təhmen e pətan kəti tətəpəh rəhan iərman mətitəu=pən suah pisin. Kəni rəueiu nəkotolkeikei məmə ləköl nəmtətian kəti iətəm otəgətun məmə iəmsipən e Uhgın. Mətəu Uhgın otəfinə əmə nəmtətian kətiəh əmə, kəni inəha nəmtətian rəha iəni Jonə.”† Kəni in təməpəh ilah matuvən.

Is rəha Farəsi min

mine Satusi min

(Mak 8:14-21)

⁵ Nian Iesu mine rəhan min nətəmimi kəmautəhuvən e nəve nəhu=pən e nəhu Lek Kaləli, rəhan nətəmimi kəmotalu məmə okotos pıret nəuvein. Kəni nian kinəhuvən e nəve nəhu=pən,

⁶ Kəni təməni=pən kəm rəhan nətəmimi məmə, “Onəutətəu itəmah o is rəha Farəsı min mine Satusi min.”

⁷ Kəni nəruuiən tinos ilah, kəni kəmotəni=pən kəm lah min məmə, “Tətəghati lanəha mətəu-inu kəmotalu e nəmkian pıret nəuvein.”

⁸ Mətəu Iesu tinəhrun rəhalah nətəligian, kəni təməni=pən kəm lah məmə. “Ei, rəhatəmah nəhatətəian təkəku agin. ?Təhro nəutəni=pən kəm təmah min məmə pıret tikə o təmah? Mətəu təhro nəutətəlig pik məmə pıret tikə?”

⁹ ?Nəsotəhrun əhanəhiən, uə kəpə? ?Ninotalu e pıret faif u iətəm iəmaugin nətəmimi faif-tausin lan, kəni uərisig, nauəniən tepət əha ikin kəməpəh, kəni nəməhuveipei=pən nıpispisi nauəniən e kətim asoli tepət?

¹⁰ ?Kəni ninotalu e pıret səpın u iətəm iəmaugin nətəmimi fo-tausin? Kəni kəpəh nıpispisi nauəniən tepət əha ikin, kəni nəmotaıpeı=pən e kətim asoli tepət.

¹¹ ?Təhro itəmah nəsotəhrunian məmə iəu iəsəghatian e pıret? Autətəu itəmah o is rəha Farəsi min mine Satusi min.”

¹² Təməni lan əha, kəni e nian əha, ilah kəmotəhrun məmə in təsəghatian e is rəha noliən pıret məmə okautətəu ilah ohni, mətəu okotətəu ilah o nəghatian min iətəm Farəsi min mine Satusi min kəutəgətun nətəmimi lan.

Pitə təməni məmə

Iesu in Kristo

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Nian Iesu təmuva ikin Sisəriə Filipai, məni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “?Nətəmimi kəutəni iəu məmə iəu pəh, Nəti İstəmimi?”

16:1 Mat 12:38; Luk 11:16 * **16:3** Inu e Nıtəni kotəni məmə, “Nəmə nəpuə apin tinəri, kəni otəsuvəhiən təfuv.” † **16:4** Nian təfla təməgei Jonə, in təhmen məmə təmimis, kəni nərfi təfla u təhmen e suvat rəhan. Təmatig e nərfi təfla o nian ksil. Nian təfla təmeu e Jonə, təhmen məmə təməmiəgəh min e rəhan nimisian. Iesu tənı məmə in otimis, kəni nətəmimi okohtənim e suvat kəti. In otatig e suvat o nian ksil, kəni otəmiəgəh min. Tol lanəha, nəmtətian rəha Jonə məmə Iesu otimis matig e suvat o nian ksil məmiəgəh min e nimisian. Afın-to Mat 12:40 mine Jonə 1:17. **16:6** Luk 12:1 **16:9**

Mat 14:17-21 **16:10** Mat 15:34-38

14 Kəni kotəni=pən məmə, “Nəuvein kautəni məmə ik Jon Bəptais, nəuvein kautəni məmə ik iəni Elaijə, kəni nəuvein kautəni məmə ik iəni Jerimaia, uə iəni kəti aupən ikin.”

15 Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “?Mətəu təhro e təmah? ?Nəkotəni məmə pəh u iəu?”

16 Kəni Saimon Pitə təməni=pən məmə, “Ik Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. Ik Nəti Uhgın iətəm tətətig mətəmiəgəh.”

17 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Uhgın təməfinə rəhan nəuviriən kəm ik, Saimon nəti Jonə, mətəu-inu səniəmə iətəmimi əmə təmol pətigəm nati u kəm ik, mətəu rəhak Tatə əpəha e negəu e neai iətəm təmol əpu nati u kəm ik.

18 Kəni iəkəni=pinə kəm ik Pitə, u nıpətin təni məmə kəpiel. Kəni iəkuvləkin rəhak niməfaki e kəpiel u, kəni ko nəsanəniən rəha nımisiən otəsapirəkisiən.

19 Iəkəfinə kəm ik nepətiən iətəm tatsipən o Uhgın əpəha e negəu e neai. Kəni əpəha e negəu e neai, Uhgın tinegəhan rəkis e nəuiam iətəm onəkəni e nəhue niftəni. Nian onəkahtipəsige e nati kəti, uə nəkegəhan e nati kəti, kəni otol.”

20 Kəni məni=pən əskasik kəm rəhan nətəmimi məmə okəsotəni-pəniən kəm iətəmi kəti məmə in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.

Iesu təməni pətigəm rəhan nımisiən

(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

21 E nian əha, Iesu təmətuəuin mətəni pətigəm kəm rəhan nətəmimi məmə in otəkeikei muvən Jeruslām, kəni pris asoli mın, mine nəgatun mın rəha Lou, mine nətəmi asoli mın rəfin rəha nətəm Isrel okotol in tətəu nahməiən e narəhiən tətət, kəni okotohamu in. Kəni uərisig e nian kisi lan, in otəmiəgəh mın e nımisiən.

22 Kəni Pitə tos pisin Iesu, kəni mətəuəuin mətəniəhu mətəni məmə, “Iərmanig, Uhgın otəkeikei mahtipəsige e nati əha. !Nati əha ko təsuvaieən mol nıpəhriəniən lan!”

23 Kəni Iesu təlali məni=pən kəm Pitə məmə, “!Setən! !Uvən isəu ohniəu! Ik nətəhtul-pəsige lak. Rəham nətəligiən səniəmə nətəligiən rəha Uhgın, mətəu in nətəligiən rəha nətəmimi əmə.”

24 Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan nətəmimi məmə, “Iətəmimi iətəm tolkeikei məmə otuərisig lak, otəkeikei malu aru lan, kəni mələs rəhan nigə kəməluau mītəu=pa iəu.

25 Tol lanəha mətəu-inu, iətəmimi iətəm tatol pik uək əmə məmə rəhan nəmiəgəhiən e nəhue niftəni u in otəuvir, otəmkarəpən e nəmiəgəhiən pəhriən. Mətəu iətəmimi iətəm otimis o nərgək, in otos nəmiəgəhiən itulin.

26 ?Nəmə iətəmimi kəti tatos rəfin natimnati e nəhue niftəni, mətəu təsosiən nəmiəgəhiən itulin, in təmol wın e nati təuvir, uə kəpə? Kəpə. Ko iətəmi əha təsəfəniən nati kəti rəha nəhue niftəni kəm Uhgın məmə Uhgın otəfən nəmiəgəhiən itulin kəm in.

27 Tol lanəha mətəu-inu, iəu Nəti Iətəmimi iəpanuva itimah nagelo mın e nəsanəniən mine nepətiən əhagəhag asoli rəha Tatə rəhak, kəni iəkəfən nətəuiəən kəm nətəmimi rəfin e uək əhruahru iətəm kəmotol.

28 Iətəni=pinə nıpəhriəniən məmə nətəmimi nəuvein kautəhtul u ikinu nətəm kəsəhmisiən motəmiəgəh əmə moteruh Nəti Iətəmimi u in kig, nian tətəuva e narəniəgiən rəhan.”

17

*Nipəti Iesu təmuva mol pisin
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)*

¹ Nian sikis tinuva minuvən rəkis, Iesu tit Pitə, mine Jemis, mine Jon u pia Jemis, mit ilahal məhuvən əpəha ilis e nıtəuət əfəməh, ilah pisin əmə.

² Kəni ikin əha, nipəti Iesu təməuhlin muva mol pisin. Rəhn-kapə təmasiə məhagəhag təhmen e mitigar, kəni rəhan napən tinuva məruən məhagəhag.

³ Rəueiu agin, Mosis mine Elaijə kəmiaietigəm=pa məhləghati ilahal Iesu.

⁴ Kəni Pitə təməni=pən kəm Iesu məmə, “!İərmənig! Təuvir məmə itimahal u iəmluva u ikinu. Nəmə nəkolkeikei, iəkol nimauvlavl kəti u ikinu, rəham kəti, rəha Mosis kəti, kəni rəha Elaijə kəti.”

⁵ Nian Pitə təmətəghati əhanəh, nəpuə əhagəhag kəti təmuva məuveg ilah, kəni kəmotətəu nəuia iətəmi kəti təmiet e nəpuə mətəni məmə, “Inu nətik iətəm iəkolkeikei pik. Nikik tagiən pik ohni. !Nəklətəlig lan!”

⁶ Nian suah milahal əha kəmhlətəu nəghatiən əha, mihləmei=pən məhlitənim=pən rəhn-kapə lahal e niftəni məhləgin pik.

⁷ Mətəu Iesu təmuva mek ilahal mətəni məmə, “Ləhtul. Sləginian.”

⁸ Nian kəmhələsal-pəri, məsleruh minian iətəmi kəti, mətəu Iesu pisin əmə.

⁹ Nian kəmotəiuaiu=pa e nıtəuət, Iesu təni kəm lahal məmə, “Nəsləniən kəm iətəmi kəti nati nak iətəm nəmhleruh mətəuarus=pən Nəti İətəmi otəmiəgəh min e nimisiən.”

¹⁰ Kəni kihləni=pən məmə, “?Mətəu təhro nəgətun min rəha Lou kəutəni məmə Elaijə otəkeikei maupən muva min?”*

¹¹ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Nipəhrianian məmə Elaijə otəkeikei maupən muva məmə otol vivi min natimnati rəfin.

¹² Mətəu iəkəni=pinə kəm təmahal məmə, Elaijə tinuva rəkis, mətəu nətəmi otəməni kəsotəhrunian in, kəni motol tərəh lan. E nolian əhmen min əmə, Nəti İətəmi otətəu nəhməiən e nəhlmiləh.”

¹³ Kəni rəhan nətəmi kinotəhrun məmə tətəghati e Jon Bəptais kəm lah nian tətəghati e iəni Elaijə.

*Iesu təməhgi pətigəm
narmin tərəh e suakəku kəti
(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)*

¹⁴ Nian kinohiet=pa o nimənin nətəmi, suah kəti tuva misin nəulən aupən e Iesu,

¹⁵ kəni məni məmə, “İərmənig, asiru e nətik. Tətauit, kəni mətətəu pik nəhməiən lan. Nian tepət tətəmei=pən e nigəm, mətəmei=pən e nəhu.

¹⁶ İəmələs muvən o rəham min nətəmi, mətəu kotəruuru nol vivian.”

¹⁷ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “!Ei! İtəmah nətəmi rəueiu nəsotəhatətəiən, kəni ninəhuvən isəu o suaru rəha Uhgın. !?Kərmə oiəkətig kitah min itəmah mətəuarus=pən nian nak nəmanotəhatətə lak!? !?Kəni kərmə onəhgın iəpanəmeig e təmah!? !Otit suakəku ko məhuva kəm iəu!”

¹⁸ Kəni Iesu təməghati əskasik kəm narmin tərəh, kəni tiet e suakəku, kəni rəueiu agin suakəku təməuvir.

17:2 2Pitə 1:16-18 **17:5** Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22 * **17:10** Nian Uhgın təməghati kəm lahal əpəha e nıtəuət, ilahal kiləhrun məmə Iesu in Kristo iətəm otuva. Kəni kiləhrun məmə Elaijə otəkeikei maupən muva min, mətəu kəmsleruhian məmə Elaijə təmuva mol əpənə-pənə natimnati rəfin. Tol lanəha, rəhalah nətəligiən tinol nəruvian, mətəu-inu Iesu iətəm in Kristo tinuva rəkis, mətəu Elaijə təməsuvaian. **17:10** Mal 4:5 **17:11** Mal 4:5-6 **17:12** Mat 11:14 **17:13** Luk 1:17

19 Kəni rəhan nətəmimi kəməhuva motəhtul pisin ilah Iesu, kəni motətapuəh ohni məmə, “?Təhro itimah iəkotəruru nəhgi pətigəmian narmin tərəh?”

20 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Mətəu-inu rəhatəmah nəhatətəian təkəku əmə, təsəhmenian. Mətəu iətəni pəhriən kəm təmah məmə, nəmə rəhatəmah nəhatətəian əha ikin, nati əpnəpin təhmen e nikiti mastət u təkəku aɡin, kəni nəkotəhrun nəni-pəniən kəm niəuət u məmə, ‘Iet u e nimeim, muvən ikin əha,’ kəni niəuət otiet, kəni nati kəti tikə iətəm itəmah nəkotəruru nolian.”†

22 Nian kəməhuva kətiah əpəha Kaləli, Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iəu Nəti Iətəmimi, suah kəti oteɡəhan=pən lak e nəhlimi tikimir min.

23 Nətəmimi okotohamu iəu, kəni uərisig e nian kisil, Uhgın otosmiəgəh min iəu e nimisiən.” Kəni rəhan min nətəmimi kəmotətəu tərəh pik aɡin o nəghatian əha.

Takis rəha Nimə Rəha Uhgın

24 Nian Iesu mine rəhan nətəmimi kəməhuva Kapeniəm, nətəmimi rəha nosian məni rəha takis rəha Nimə Rəha Uhgın, kəməhuva o Pitə motəni məmə, “?Təhro? ?Rəham iəɡətun tatətəu takis u, uə kəpə?”

25 Kəni Pitə təməni=pən məmə, “Əuəh, tatətəu.”

Nian Pitə təmuvən e niəpəgnəua nimə, kəni Iesu təmaupən məghati mətəni kəm in məmə “?Saimon, nikim təhti məmə nak? ?Kig min rəha nəhue niftəni kautos takis o pəh, kautos o rəhalah min nətəmimi, uə nətəmimi pisin min?”

26 Pitə təməni=pən məmə, “Kautos o nətəmimi pisin min.”

Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Kəni tol lanəha, nətəmimi rəha kig kəsotətəuian.‡

27 Mətəu kitah kəsotolkeikeian məmə kotol ilah kotətəu tərəh o tah. Kəni tol lanəha, təuvir məmə ik onəkuvən əpəha ləuahtəni e lek, mərəki rəham niəpien o niuviən nəmu. Nəmu iətəm nəkaupən miuvi, məharu niəpəgnəuan, kəni meruh məni silfə kəti təhmen o nətəuian takis. Mos muvən məfən kəm lah o nətəuian rəhalau takis.”

18

Iətəmi asoli

e Narmənigiən Rəha Uhgın

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 E nian əha, nətəmimi rəha Iesu kəməhuva ohni motətapuəh ohni məmə, “? Pəh u in iətəmi asoli e Narmənigiən Rəha Uhgın?”

2 Kəni Iesu tauin e suakəku kəti tuva məhtul e nəlugin e lah,

3 kəni məni məmə, “Pəhriən iətəni kəm təmah məmə nəmə nəsotəuhlinian itəmah məhuva motəhmen e kəlkələh min, ko nəsəhuvənian motatig əhgəl Narmənigiən Rəha Uhgın.

4 Tol lanəha, pəh u otosiahu in təhmen e suakəku u, in iətəmi asoli e Narmənigiən Rəha Uhgın.

17:19 Mat 10:1 † 17:20 E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatian Kris apun, nəghatian pisin kəti min əha ikin iətəm tatilpin nəghatian u mətəni məmə, “21 Mətəu suah kəti iətəm tolkeikei məmə otəhgi pətigəm narmin tərəh min lanəha, in otəkeikei mətəfaki kəni mətəuakəm.”

17:20 Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1Kor 13:2 17:22 Mat 16:21 17:24 Eks 30:13; 38:26

‡ 17:26 Inu tol lanu məmə nətəm Rom ilah kəutarmanig e niətəni u Isrel. Kəni nətəm Isrel ilah kəutətəu takis tatuvən o Rom. Mətəu nətəm Rom, ilah kəsotətəuian takis. Mətəu e fes u, in tətəghati e takis pisin kəti o Nimə Rəha Uhgın u nətəm Isrel ilah kəutətəu. Mətəu Iesu tətəni məmə, in Nəti Uhgın pəhriən. Kəni Nimə Rəha Uhgın in rəhan min. Ko ilah kəsotətapuəhian o Iesu məmə in otətəu takis u. 18:1

Luk 22:24 18:3 Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17

⁵ “Nəmə iətəmi kəti in ləhtəni təhmen e suakəku u, kəni iətəmimi kəti nikin tagiən o nosiən iətəmimi u muvən e nipəgnəuan nimə rəhan, kəni nəmə tatol e nərgək, kəni in təhmen məmə tatos iəu min e nikin agiən.

⁶ “Rəhak iətəmimi u tətəhatətə lak təhmen e suakəku əha. Kəni nəmə iətəmimi kəti tatiuvi=pən suakəku kəti əha məmə tatol təfagə tərəh, kəni iətəmimi əha, Uhgın otol nalpiniən asoli kəm in. Kəni nalpiniən əha otəskasik tapirəkis nəmə kətu=pən kəpiel kəti e nentəui, kəni kəraki=pən lan əpəha ləuantəhi lokammim təmmim.

⁷ “Kəsi, nahməiən asoli otuva o nətəmimi rəha nəhue niftəni, nətəm kautəfən-əfən kəm nətəmimi məmə okotol təfagə tərəh. Nəfən-əfəniən min əha okotəkeiki məhuva. Mətəu kəsi, nahməiən asoli otuva o iətəmimi u iətəm in suaru rəha nərahien əha.

⁸ Nəmə nəhlməm uə nəhлкəm tol ik natol təfagə, kəni nəkətei rəkis məraki lan. Mətəu-inu təuvir pik məmə nian nəkuvən e negəu e neai, nəhлкəm kəti uə nəhlməm kəti tikə, tapirəkis agin məmə ik nətəskəlim nəhlməm pəti mil mine nəhлкəm pəti mil əha ikin, kəni kəraki=pən lam e nigəm iətəm tatuəu naunun tikə.

⁹ Nəmə nəhmtəm tol ik natol təfagə, kəni isul rəkis məraki lan. Mətəu-inu təuvir pik məmə nian nəkuvən e negəu e neai, nəhmtəm kəti tikə, tapirəkis agin inu məmə ik nətəskəlim nəhmtəm pəti mil, kəni kəraki=pən lam e nigəm asoli iətəm tatuəu naunun tikə.”*

Nəghatiən əuhlin e sipsip iətəm təməluēi

(Luk 15:3-7)

¹⁰ Kəni İesu təməni=pən məmə, “Nəkotəkeiki motəhrun vivi məmə nəsotəhəuiən nətəmimi rəhak min nətəm kotəhmen e kəlkələh min, mətəu-inu iətəni kəm təmah məmə nagelo min nətəm kautəh ilah, nian rəfin ilah kautəhtul e nəhmti rəhak Tatə u tətətig əpəha e negəu e neai məmə okotəni pətigəm ilah kəm in.†

¹² “?Nikitəmah təhti məmə nak? ?Nəmə iətəmimi kəti rəhan sipsip uanhanrit, kəni kətiəh təluēi mətən, kəni iətəmi əha otol nak? In otəpəh naintinain əpəha nitəuət, kəni muvən məsal e inu iətəm təməluēi.

¹³ Kəni nəmə təmeruh, iətəni pəhriən kəm təmah məmə, nikin otəgiən o sipsip u kətiəh əmə, tapirəkis min ilah u naintinain u kəməsotəluēiən.

¹⁴ E nolian əhmen min əmə, rəhatəmah Tatə əpəha e negəu e neai, in təsolkeikeiən məmə nətin kəti otuvən məluēi.”

Piam iətəm tatol nərahien kəm ik

(Luk 17:3)

¹⁵ Kəni İesu təməni məmə, “Nəmə piam kəti tol nolian tərəh kəti kəm ik, uvən meruh itələu pisin əmə, kəni nəkəni=pən nati nak iətəm təmol təsəhrəuhrəiən. Nəmə tətətəlig lam, rəham nəghatiən otol in titəlig=pa min muəuvir o təlau min.

¹⁶ Mətəu nəmə təsətəligiən lam, os iətəmimi kətiəh uə keiu mihlövən min mihleruh məmə nəghatiən min rəfin onəkotəni, okotəhrun məmə ilah rəfin nipəhriənən əmə.

18:5 Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20

18:6 Mak 9:42; Luk 17:1-2

18:8 Mat 5:29-30

* **18:9** Inu nəghatiən əuhlin iətəm tətəgəgun məmə İesu tolkeiki məmə kitah okotəkeiki motol uək əskasik o nəpəhian rəhatah nolian tərəh min. Təhmen məmə kəutətahtuv rəkis nolian tərəh. Mətəu in təsolkeikeiən məmə okotərəkin nipətitah. **18:9** Mak 9:43-48 † **18:10** E kopi əuas min nəuvein rəha Niutəstimin iətəm kəmətei e nəghatiən Kris əupən, nəghatiən pisin kəti min əha ikin iətəm tətilipin nəghatiən u mətəni məmə, †¹¹ Kəni iəu, Nəti İətəmimi, iəmuva məmə iəkəsmiəgəh ilah u kəmətəluēi.”

18:10 Hip 1:14

18:15 Luk 17:3; Kəl 6:1

18:16 Dut 19:15; Jon 8:17

17 Mætəu nəmə təsətəlig minian e təmah, nəkəni=pən kəm niməfaki kəni pəh iətəmi kəti rəha niməfaki otəghati kəm in. Mætəu nəmə təsətəligian e niməfaki, kəni niməfaki otol in məmə İanihiluə uə iətəmimi rəha nosian məni rəha takis.

18 “İətəni pəhriən kəm təmah məmə, əpəha e negəu e neai, Uhgın tiningəhan rəkis məmə nəuiatəmah iətəm nəkotəni e nəhəu niftəni. Nian nəkəutahtipəsəg e nati kəti uə nəkauteğəhan e nati kəti, kəni otol məmə inu mine.

19 “Kəni iətəni pəhriən min kəm təmah məmə, nəmə itələu keiu nəkuəni əskasik nəghatian kəti o nati kəti kəni muətəpuəh ohni e nəfakian kəm Uhgın, kəni rəhak Tatə əpəha e negəu e neai otol nati nak iətəm nəkotətapuəh ohni.

20 Tol lanəha mətəu-inu, ikin pəhruvən iətəmimi keiu uə kisis kihluva kətiəh e nərgək, iəu əha ikin e nəlugin.”

Nəghatian əhlin

e iətəmimi iətəm təsaluian e kauin rəha iətəmi kəti.

21 Kəni Pitə təmuva o İesu kəni mətəpuəh ohni məmə, “İərməniğ. ?Nəmə piak kəti tatol tərəh kəm iəu, kəni oiəkalu məsalpiniən e nolian tərəh rəhan mau kuvəh? ?Mau səpin?”

22 Kəni İesu təməni=pən məmə, “İəkəni=pinə kəm ik məmə, səniəmə mau səpin əmə, mətəu mau səpinte-səpin.”[‡]

23 “Nəkəkeiki mol lanəha mətəu-inu Nərməniğian Rəha Uhgın təhmen e nəghatian əhlin u. Kig kəti tolkeiki məmə oteruh-to kauin min iətəm rəhan nətəmimi kəmotol kəm in məmə ilah okotətəu.

24 Nian tinətəuain uək əha, kotələs rəhan kəti ioluək məhuva ohni iətəm təmol rəhan kauin iahgin ağin, təhmen e fifti-tausin-miliən vatu (50,000,000,000 vatu).

25 Mətəu suah kəha tinəruru nətəuian, kəni tol lanəha, kig təməni məmə okotol səlim lan, mine rəhan pətan, mine rəhan min kəlkələh min, mine rəhan natimnati min rəfin məmə otətəu rəhan kauin.§

26 “Kəni rəhan ioluək təmeiuiəu misin nəulin əupən lan. Kəni mətəkeiki ohni mətəni=pən kəm in məmə, ‘Pale. ?Nəkəhrun nəfaiən nian əkuəkir nəuətəin kəm iəu məmə iəkətəu rəfin rəhak kauin?’

27 Kəni rəhan iətəmi asoli təməsəkəhruin in, kəni məpəh rəfin rəhan kauin məmə otəsətəuian nian kəti mine, kəni meğəhan lan məmə tuvən.

28 “Mətəu nian ioluək u təmuvən, kəni meruh iətəmimi kəti u təmol kauin kəm in, təhmen e uan-hanrit təusin vatu (100,000 vatu). İlau pəti ioluək mil katuol uək kətiəh əmə rəha iətəmi asoli u. Kəni ioluək iətəm iətəmi asoli təmalu e rəhan kauin, in təməskəlim iətəmimi u kəti kəmatuol pəti uək, kəni mətəmkəhtuv nentəui, mətəni məmə, ‘!Ətəu=pa rəham kauin iətəm nəmol kəm iəul!’

29 “Kəni ioluək əha iətəm təmol kauin kəm in, teiuiəu misin nəulin mətəkeiki ohni mətəni məmə, ‘Pale. ?Nəkəhrun nəfaiən nian əkuəkir nəuətəin kəm iəu məmə iəkətəu rəhak kauin?’

30 “Mətəu in təni məmə, kəpə. Kəni təmuvən məni məmə okələs suah u kan kləfən e kaləpus mətuərus otətəu rəfin rəhan kauin iətəm təmol.

31 Mətəu noluək min nəuvein min kəmoteruh nati əha, nikilah təmahmə pik ohni, kəni məhuvən motəni=pən kəm iətəmi asoli natimnati rəfin iətəm kəmoteruh.

18:18 Mat 16:19; Jon 20:23 **18:19** Mak 11:24; Jon 15:7 ‡ **18:22** Nipəti “mau səpinte-səpin” məmə kitah kotəkeiki motalu e nərahian rəha iətəmi kəti nian rəfin, naunun tikə. **18:22** Luk 17:4

§ **18:25** Inu nolian əskasik rəhalah e nian min əha.

32 “Kæni iætæmi asoli tæmauin e ioluæk æha tuva tæni=pæn kæm in mæmæ, ‘Ik ioluæk tærah agin. Iæmæpæh ræfin ræham kauin mætæu-inu næmatækeikei ohniæu.

33 ?Tæhro næsasækæhruiniæn iætæmi u natuol pæti uæk itælau min, tæhmen=pæn æmæ e iætæm iæmol kæm ik?”

34 ?Kæni niæmæha tæmol iætæmi asoli, kæni tæni mæmæ okælæs kan klæfæn e kalæpus mæmæ iætæm tætahtul o kalæpus otaskælim in mætæuarus=pæn otætæou ræfin ræhan kauin iætæm tæmol.”

35 Kæni nian Iesu tæmol naunun e næghatiæn æuhlin, tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “Kæni e suaru kætiæh æmæ, ræhak Tætæ æpæha e negæu e neai, otol kæm tæmah ræfin, næmæ næutalpin mæsotalu pæhriæniæn e nærahien iætæm piatæmah min kautol kæm tæmah.”

19

Iærman mine pætan

kætuæpæh ilau min

(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

1 Nian Iesu tæmol naunun e næniæn nætimnati min u, kæni miet Kalæli muvæn e nitæni Jutiæ e nitæni=pæn e nikali næhu Jotæn.

2 Kæni niæmænin nætæmimi kæmætuæhuærisig lan mæhuvæn æha ikin æha, kæni tæmol vivi ilah e niæmisien min.

3 Kæni Faræsi min næuvein kæmotol næniæn ekæu-ekæu mæmæ otiuvi=pæn Iesu e næghatiæn kæti iætæm tæsæhruæhruæniæn. Kæmæhuva o Iesu motæni mæmæ, “?Lou tætæni mæmæ iærman tæhrun næpæhiæn ræhan pætan mol difos lan o nati æpnæpin æmæ kæti uæ kæpæ?”

4 Kæni tæmol aulis ilah mæni=pæn mæmæ, “? Næmotafin uæ kæpæ mæmæ, e nætuæuiniæn nian muva mætæuarus=pa u ræueiu, Uhgîn u iætæm tæmol nætæmimi ræfin, tæmol iærman mine pætan?”

5 Kæni Uhgîn u inu, u tæmæni mæmæ, ‘O nati æha in æha, iærman otæpæh ræhan tætæ mine mæmæ, kæni mætæuatig ilau ræhan pætan. Kæni ilau okiæuua niætæilau kætiæh.’

6 Kæni ræueiu, ilau sæniæmæ keiu, mætæu kætiæh æmæ. Uhgîn tinilpin ilau kiniæuva minuol kætiæh, kæni o nati æha, pæh iætæmimi æpnæpin æmæ kæti ko tæsæhtæuviæn ræhalau natigien.”

7 Kæni Faræsi min kotæni=pæn mæmæ, “? Mætæu tæhro Mosis tæmæni mæmæ iætæmimi tæhrun næfæniæn nauæuæ kæti kæm ræhan pætan o næpæhiæn mol difos lan, kæni mahli=pæn tatuvæn?”

8 Kæni Iesu tæmæni=pæn mæmæ, “Mosis tæmegæhan e tæmah nætæm Isrel mæmæ onækotæpæh ræhatæmah niætætan min motol difos e lah mætæu-inu ræhn-kapæ tæmah tæskasik pik. Mætæu æupæn, e nætuæuiniæn nian muva mætæuarus=pa u ræueiu tæmæsoliæn lanu.

9 Mætæu iætæni kæm tæmah mæmæ, næmæ suah kæti tatol tifos mætæpæh ræhan pætan mætæu pætan u tæsapiliæn ilau suah pisin kæti, kæni suah u in mit pætan pisin, tæhmen æmæ mæmæ in tatol tæfagæ mætaclæh e pætan æha.”

10 Kæni nætæmimi ræha Iesu kotæni mæmæ, “Næmæ natigien ræha iærman mine pætan tæskasik pik lanu, tæuvir mæmæ iærman mine pætan okæsuoliæn marit.”

11 Kæni Iesu tæmæni=pæn mæmæ, “Sæniæmæ nætæmimi ræfin okotæhrun nosiæn næghatiæn u, mætæu nætæmimi æmæ min konu nætæm kæmæfæn næghatiæn u kæm lah, mæmæ ræhalah æmæ.

¹² Tol lanəha mətəu-inu, nətəmimi nəuvein okəsotoliən marit o nati pisin pisin min. Kəti ko təsoliən marit mətəu-inu nipətin nəuветin tərəh nian təmair. Kəti ko təsoliən marit mətəu-inu nətəmimi kəmotərəkın nipətin nəuветin. Kəni kəti tətəni aru məmə in otəsoliən marit məmə otol uak rəha Narməniğian Rəha Uhgın. İətəmimi İətəm təhrun nosiən nəghatiən u, in təkəikei mos.”

Iesu təməfaki o kəlkələh min
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Kəni nətəmimi kəmotos kəlkələh min məhuva o Iesu məmə otələhu=pən nəhlmin e lah, kəni məfaki o lah. Mətəu nətəmimi rəha Iesu kəmotəniəhu ilah.

¹⁴ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Pəh kəlkələh min kəhuva ohniəu, sotəniəhuiləh, mətəu-inu Narməniğian Rəha Uhgın in rəha nətəmimi min u kotal lanu.”

¹⁵ Kəni təmələhu=pən nəhlmin e lah məfaki o lah, kəni miet ikin əha.

İətəm aluə İətəm
rəhan nautə tepət

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Kəni suah kəti təmuva o Iesu məni=pən məmə, “İəğətun. ?İəu oiəkəikei mol uak nak İətəm in təuvir məmə İəkos nəmiəğəhiən itulin?”

¹⁷ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “?Təhro nətətapuah ohniəu o nati nak İətəm təuvir? İətəmi kətiəh əmə İətəm in təuvir. Nəmə nəkolkeikei məmə nəkos nəmiəğəhiən itulin, itəu=pən nəghatiən min rəha Lou.”

¹⁸ Kəni suah u təməni=pən məmə, “?Lou min pəhruvən?”

Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Sohamuiən İətəmimi, kəni məsakləhiən e pətan, kəni məsakləhiən, kəni məseiuiəiən e kot,

¹⁹ kəni misiai rəham tatə mine məmə, kəni molkeikei ik kəti təhmen əmə məmə nəkolkeikei aru ik.”

²⁰ Kəni İətəm aluə u təməni=pən məmə, “Natimnati rəfin ko iatol. ?Nati nak min əha ikin İətəm İəsoliən?”

²¹ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Nəmə nəkolkeikei məmə rəham noliən otəhruahru agin, uvən mol nətəmimi kotos nəhmti rəham nautə, kəni məfən məni lan kəm nanrah min. Kəni ik onəkos nəuviriən tepət əpəha e negəu e neai. Kəni muva, muərisig lak, mol məmə rəhak İətəmimi.”

²² Nian İətəm aluə təmətəu nəghatiən əha, kəni təmagim matuvən. Nikin təpəu mətəu-inu rəhan nautə tepət.

²³ Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “İətəni pəhriən məmə, tiəkis o İətəmimi İətəm rəhan nautə tepət məmə otuvən matig ahgəl Narməniğian Rəha Uhgın.

²⁴ Kəni İətəni min kəm təmah məmə, tiəkis məmə kaməl* otuvən=pən e nipəğ nitil, mətəu tiəkis pik məmə İətəmimi rəhan nautə tepət otuvən matig ahgəl Narməniğian Rəha Uhgın.”

²⁵ Nian nətəmimi rəha Iesu kəmotətəu nəghatiən əha, narmiləh təmiuvig pik, mətəu nikiləh təhti məmə ilah u nətəm rəhaləh nautə tepət, konu Uhgın tolkeikei pik agin ilah, mətəu in tətəsiru e lah. Kəni motəni=pən məmə, “?Kəni pəh təhrun nosiən nəmiəğəhiən itulin?”

²⁶ Kəni Iesu təməsal=pən əhruahru meruh ilah kəni məni məmə, “Nati u, ko İətəmimi təsoliən. Mətəu Uhgın, in təhrun noliən natimnati rəfin.”

²⁷ Kəni Pitə təməni=pən məmə, “İəmotəpəh natimnati rəfin məmə İəkotəhtəu=pinə ik. ?Nati nak u, o nian kəti in rəhatəmāh?”

28 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İətəni pəhriən kəm təmah məmə, e nian iətəm natimnati rəfin okotəuhlin məhuva motiuvı, kəni Nəti İətəmi otəharəg e rəhan jeə rəha kig iətəm in təhagəhag məuvır agin, kəni itəmah ko nətəm nəmotohtəu=pa iəu, onəkotəharəg min e jeə rəha kig ilah tueləf, kəni məutakil məutarməng e nəuaniləuis min ilah tueləf rəha İsrəl.

29 Kəni nətəmi rəfin u nətəm kəmotəpəh rəhalah nımə min, uə pialah min, uə nəuviniləh min, uə rəhalah tatə uə məmə, uə nenətıləh min, uə rəhalah nıpətan min o nərgək, Uhgın otəfən natimnati min əha tēpət pik agin kəm lah, kəni məfən nəmiəgəhiən itulin kəm lah.

30 Mətəu nətəmi tēpət nətəm kəutəhtul əupən e nəhue nıftəni rəueiu, okəhuva motəhtul uərisig e nəmiəgəhiən iətəm otuva. Kəni nətəmi tēpət kəutəhtul uərisig e nəhue nıftəni rəueiu, okəhuva motəhtul əupən e nəmiəgəhiən iətəm otuva.”

20

Nəghatiən əuhlin e noluək min əpəha e nasumiən

1 “Tol lanəha mətəu-inu Narməngiən Rəha Uhgın təhmen e nəghatiən əuhlin u. İətəmi əsoli kəti rəha nasumiən təmıet ləplapın agin məmə otəsəl e nətəmi məmə okəhuva motol uək e rəhan nasumiən.

2 Kəni in təməni məmə otətəu ilah kətiəh kətiəh uan tənariəs* e nian kətiəh, kəni mahli=pən ilah kəhuvən e rəhan nasumiən.

3 “İuəkır o nain klok ləplapın, təmıet muvən e makit meruh nətəmi nəuvein kəutəhtul məsotoliən nati kəti.

4 Kəni təməni=pən kəm lah məmə, ‘İtəmah min, əhuvən motol uək əpəha e rəhak nasumiən, kəni iəkətəu itəmah e məni iətəm təhruahru.’

5 Kəni kəməhuvən.

“Kəni iuəkır o tinə, təmıet muvən mol nati kətiəh əmə, kəni mol min e tri klok ləhnaiuv.

6 Kəni iuəkır e faif klok ləhnaiuv, təmıet muvən meruh nətəmi nəuvein min kəutəhtul ənpapın əmə. Kəni təməni=pən kəm lah məmə, ‘? Təhro nəutəhtul u ikinu nian apiəpiə kəti, məsotoliən nati kəti?’

7 Kəni kotəni=pən məmə, ‘Mətəu-inu iətəmi kəti təsəsaliən e timah məmə iəkotol uək rəhan.’ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, ‘İtəmah min əhuvən motol uək e rəhak nasumiən.’ Kəni ilah kəməhuvən.

8 “Nian tinəhnaiuv, iətəmi əsoli rəha nasumiən təməni=pən kəm rəhan iətəmi iətəm tətəsəl o noluək min məmə, ‘Auiən e noluək min kəhuva, nəkəfən rəhalah məni. Nəkətuəuin mətəu nətəmi nətəm kəməhuva uərisig muvən mətəuarus nətəmi kəmotəupən motol uək.’

9 “Kəni noluək min nətəm kəməhuva motol uək e faif klok, kəməhuva kəni təmətəu ilah uan tənariəs kətiəh kətiəh.

10 Tol lanəha, nətəmi min u nətəm kəmotəupən motol uək, nıkilah təhti məmə okotos məni təpirəkis nətəmi min u kəmotol uək uərisig. Mətəu ilah kətiəh kətiəh kəmotos min əmə uan tənariəs.

11 Nian kəmotos məni, kəni nıkilah tinərah minəutəni nıkalı iətəmi əsoli rəha nasumiən, kəni motəni=pən kəm in məmə,

19:28 Mat 25:31; Luk 22:30; Nəh 3:21 19:30 Mat 20:16; Luk 13:30 * 20:2 “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Tənariəs kətiəh in təhmen e nətəuian rəha uək o nian kətiəh. Rəueiu, 1 tənariəs təhmen e 1,000 vatu. 20:8 Lev 19:13; Dut 24:15

12 ‘Nətəmimi mīn u nətəm kəmotol uək uərisig, kəmotol uək əmə e auə kətiəh əmə, mətəu ik nəmətəou itimah təhmen-əhmen əmə. Mətəu itimah iəmotol uək asoli e nərauə əskasik e nian apiəpiə.’

13 “Mətəu iətəmi asoli təməni=pən kəm lah məmə, ‘Iəu kəti. Iəsakləhiən kəm ik. ?Nəməni məmə nəkol uək o uan tənariəs, uə kəpə?”

14 Os rəhəm məni matuvən. Iəkolkeikei məmə iəkətəou iətəmimi u iətəm təmol uək uərisig təhmen əmə lam.

15 Rəhak u məni. ?Iəkəhrun nolian lanəha nati nak iətəm iəkolkeikei, uə kəpə? ?Nətəməki lak mətəu-inu iatol təuvir?”

16 Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatiən əuhlin, təməni=pən kəm lah məmə, “Tol lanəha, iətəmi tatuərisig otəupən, kəni iətəmi tətəupən otuərisig.”

Iesu təməni pətigəm

rəhan nīmisiən

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Kəni nian Iesu təmatuvən Jerusiləm, təmos rəhan nətəmimi tuələf motəhtul pisin, kəni təməni=pən kəm lah məmə,

18 “Kautəhuvən əpəha ilis Jerusiləm, kəni iəu Nəti Iətəmimi, okegəhan=pən lak kəm pris asoli mīn mine nəgətun mīn rəha Lou. Kəni okotiuvu pətigəm iəu məmə iəkimis,

19 kəni motəfən iəu kəm Nanihlə mīn məmə okotəuvsan lak, kəni motalis motoh, kəni motətu-pəri iəu e nigə kəməluu məmə iəkimis. Kəni uərisig e nian kisi, kəni Uhgīn otosmiəgəh mīn iəu e nīmisiən.”

Nətapuəhiən rəha məmə kəti o Iesu

(Mak 10:35-45)

20 Kəni pətan rəha Səpəti, tos nətilau mil muva misin=pən nəulin o Iesu, mətətapuəh e nati kəti ohni. (Ilau iətəmimi mil rəha Iesu.)

21 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “?Nəkolkeikei nak?”

Kəni pətan təməni=pən məmə, “Pəh nəkegəhan lan məmə nətik mil u, ilau pəti kəti otəharəg e nikalim maru, kəni kəti təharəg e nikalim məuil, ikin ima nəsanəniən mine nisaiəh, nian onəkarməniḡ lan.”

22 Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “Nəkuəru nati iətəm nətuətapuəh ohniəu. ?Təhro? ?Itəlau, nikitəlau təhti məmə nəkuəhrun məmə ko nəkuos nəhməiən u oiəkos məmə oiəkətəu tərah?”† Kəni kuəni=pən kəm Iesu məmə, “Əuəh, iəkuəhrun.”

23 Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “Pəhriən, onəkuəmnim=pən e rəhak kap rəha nətəuiən nəhməiən. Mətəu o nəharəgiən e nikalik maru mine məuil, səniəmə rəhak məmə iəkəni. Ikin mil əha, ilau rəha nətəmimi mīn u iətəm Uhgīn təmol əpenə-pənə o lah.”

24 Nian nətəmimi ten mīn rəha Iesu kəmotətəu nəghatiən əha, kəni niəməha təmol pik ilah o suah mil ilau pian mətəu ilah mīn kotolkeikei məmə kəhuva motepət.

25 Mətəu Iesu təmauin e lah kəhuva kətiəh, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəkotəhrun rəkis nolian rəha nətəmi asoli rəha Nanihlə mīn. Ilah kəutol təskasik pik kəm rəhalah mīn nətəmimi. Kəni rəhalah kərpmən mīn kəutol ilah kəutəməhli ləhtəni e narməniḡiən rəhalah.

20:16 Mat 19:30; Mak 10:31 **20:18** Mat 16:21; 17:22-23 **20:21** Mat 19:28; Luk 22:30

† **20:22** Nəghatiən Kris əhrəuəru tətəni məmə, “?Itəlau, nikitəlau təhti məmə nəkuəhmen məmə kitəhal okihləmnim pəti e kap rəha nətəuiən nəhməiən iətəm iəu iəkəkeikei məmnim lan?” **20:22** Mat 26:39; Jon 18:11 **20:25** Luk 22:25-26

26 Mætəu itəmaha, ko nəsotoliən lanəha. Mætəu nəmə itəmaha kəti tolkeikei məmə otuva in iətəmi asoli kəti rəhatəmaha, in otəkeikei muva məhmen e ioluək kəti rəhatəmaha,

27 kəni nəmə itəmaha kəti tolkeikei məmə otəhtul aupən e təmah, in otəkeikei muva slef rəhatəmaha.

28 Noliən əha təhmen əmə lak, Nəti Iətəmimi. Iəməsuvaian məmə nətəmimi okotol uək rəhak, mətəu iəmuva məmə iəkol uək rəhalah, kəni iəkəfən rəhak nəmiəgəhian məmə iəkitis ilah e rəhalah noliən tərəh min.”

Iəmnəu mil kəmuəruh nati
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Nian Iesu mine rəhan min nətəmimi kəmohtiet e taun Jeriko, nimənin nətəmimi kəmohtəu=pən.

30 Kəni iəmnəu mil keiu kətuəharəg e nəkali suaru, kəni nian kəmuətəu məmə Iesu tətaliuək e suaru mətəuva, kəni kəmuəgət əfəməh muəni məmə, “! Iərmənig, Mipi Kig Tefit, asəkəhruin itimlau!”

31 Kəni mətəu, nimənin nətəmimi kəutəniəhu ilau, motəni=pən məmə kəsəgət pikiən, mətəu ilau kuəgət pik agin min məmə, “! Iərmənig, Mipi Tefit, asəkəhruin masiru itimlau!”

32 Kəni Iesu təhtul mauin e lau, məni=pən məmə, “? Nəkuolkeikei məmə iəkol nak kəm təlau?”

33 Kəni kuəni=pən məmə, “Iərmənig, iəkuolkeikei məmə iəkuəruh nati.”

34 Kəni Iesu təmasəkəhruin ilau, kəni mek nəhmtilau. Kəni rəueiu agin, kinatueruh nati, kəni matuitəu=pən Iesu.

21

Iesu təmuəvən əpəha Jerusiləm mol əpu məmə

in Kig

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Nian kinəhuva iuəkir o Jerusiləm, minəhuva Petfas e Nitəuət Rəha Nigi U Olif, kəni Iesu təməhlirəkis rəhan mil iətəmimi keiu,

2 kəni məni=pən kəm lau məmə, “! Tan əpəha e lahuənu aupən e tah, kəni ikin əha nəkuəruh uəhai əmə togki kəti kəmohrain ilau nətin. Kəni nəkiatis ilau muasig miəuva kəm iəu.

3 Nəmə iətəmi kəti təni nati kəti kəm təlau, nəkuəni=pən kəm in məmə Iərmənig tolkeikei ilau, kəni otəpanahli=pa uəhai əmə ilau.”

4 Nati u təmuva məmə otol nəghatian nak iətəm iəni təməni otuva mol nipiəhrənian. Iəni təməni məmə,

5 “Otəni=pən kəm nətəmimi əha Jerusiləm* məmə, ‘Oteruh-to, rəhatəmaha kig tətəuva o təmah, rəhan nətəligian in ləhtəni, kəni mətasuə e togki, mine togki u in nətin əmə.’ ”

6 Kəni iətəmimi mil rəha Iesu kəmian muol nati nak iətəm Iesu təməni məmə okuol.

7 Kəmuasig togki mine nətin, kəni muələhu-pəri rəhalau kot min e togki mil, kəni Iesu təməharəg-pəri lan.

8 Nimənin nətəmimi tətət kəutəpin rəhalah min kot əpəha e suaru, kəni nəuəvin kotətəi nimali nigə min, kəni motəpin ilah e suaru e nisəiaən.

20:26 Mat 23:11; Mak 9:35 20:28 Luk 22:27; Fil 2:7 * 21:5 Nəghatian əhrəuhru rəha Kris təni məmə, “Nətin Pətan Saion” kəni nipiətə nəghatian u məmə “nətəmimi rəha Jerusiləm.” Saion in nərgin kəti min rəha Jerusiləm. 21:5 Sek 9:9

⁹ Kəni nımənin nətəmimi nətəm kəutaupən e Iesu, mine nımənin nətəmimi nətəm kautəhuərisig e Iesu, kəutagət əfəməh mautəni məmə,
 “!Hosanə† o Mipi Tefit!
 !İərmənig Uhgın tətətig ilau iətəmimi u iətəm tətuvə e nərgin!
 !Hosanə o Uhgın əpəha ilis e negəu e neai!”

¹⁰ Nian Iesu təmiet=pən Jerusiləm, nətəmimi rəfin əha ikin nıkilah təmauit, kəni mautəni nəghatiən tepət məutətapuəh məmə, “?Pəh u?”

¹¹ Kəni nımənin nətəmimi kotəni məmə, “Inu iəni Iesu, rəha Nasərit, əpəha e nitəni Kaləli.”

Iesu əpəha
e Nımə Rəha Uhgın
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Kəni Iesu təmuvən əpəha imə e Nımə Rəha Uhgın, kəni məhgi pətigəm nətəmimi nətəm kautol səlim mine mautos nəhmtin natimnati əha ikin məmə okotol sakrifais lan. Kəni mahuvihin tepil min iətəm kətəhlin məni ikin, kəni mahuvihin jeə min rəha nətəmimi min u kautol səlim e iəuein min.‡

¹³ Kəni məni=pən kəm lah məmə, “Kəmətei e Nauəuə Rəha Uhgın məmə, ‘Rəhak nımə, okauin lan məmə nımə rəha nəfakiən kəm Uhgın,’ mətəu itəmah nəmotol məmə in ‘nımə rəha iakləh min.’ ”

¹⁴ Kəni nətəmimi nətəm nəhmtiləh tərəh mine nətəmimi nəhkliləh təməpaiu-əpaiu kəməhuva ohni əpəha e Nımə Rəha Uhgın, kəni tol vivi ilah.

¹⁵ Kəni pris asoli min mine nəgətun min rəha Lou kəmoteruh nati təuvir min iətəm in təmol, kəni moteruh min kəlkələh min kəutagət əfəməh əpəha e Nımə Rəha Uhgın, mautəni məmə, “!Hosanə o Mipi Tefit!”

Mətəu nətəmi asoli əha, niəməha təmol ilah.

¹⁶ Kəni kotəni=pən kəm Iesu məmə, “?Nətətu nati nak kəlkələh min kəutəni, uə kəpə?”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Əuəh. Nəmotafin, uə kəpə, nəghatiən iətəmi kəti təməni kəm Uhgın iətəm tətəni lanu lan məmə,
 ‘E nohli kəlkələh agin min mine nəpəou min agin,
 nəmol məmə ilah okotəni-vivi ik.’ ”

¹⁷ Kəni təməpəh ilah miet Jerusiləm muvən e taun Petəni, mapılı ikin.

Nigi kəti fik təmaukei-aukei
(Mak 11:12-14,20-26)

¹⁸ Ləplapin agin, Iesu təmitəlig=pən min Jerusiləm, kəni nəumis tinus.

¹⁹ Kəni təmafı nigi u fik e nıkali suaru, kəni təmuvən ohni mətəu təsehian nəuan kəti, mafu əmə nımalin. Kəni tənı=pən kəm nigi u məmə, “!Ko nəsəuə minian!” Kəni rəueiu agin, nigi təmaukei-aukei.

† **21:9** Nipəti nəghatiən u “Hosanə” tənı məmə, “əni-vivi.” Nətəmimi kəməutəni pətigəm məmə Iesu in Məsəia, iətəmimi u Uhgın təməni məmə in otəhli-pa məmə otosmıəgəh ilah. **21:9** Sam 118:26

‡ **21:12** Afin-to e tiksınarı “Nımə Rəha Uhgın” o nəhrunian natimnati nian Iesu təmuvən məhgi pətigəm nətəmimi e Nımə Rəha Uhgın. **21:13** Aes 56:7 **21:13** Jer 7:11 **21:16** Sam 8:2

²⁰ Nian rəhan nətəmimi kəmoteruh nati əha, kəni narmilah təmiuvig, kəni motəni=pən kəm Iesu məmə, “?Təhro nigı əha fik təmaukei-aukei uəhai əmə lanəha?”[§]

²¹ Mətu Iesu təməni=pən məmə, “İətəni=pinə nıpəhrıənıən məmə nəmə nau-tos nəhatətəın, kəni rəhatəmah nətəlıgıən təsolıən keıu, nəkotəhrun nolıən nati nak iətəm iəmol e nigı u fik. Mətu səniəmə in əmə əha, nəkotəhrun nəni-pənıən kəm nıtəuət əha məmə ‘Uvən miuvig mamnim əpəha ləuantəhi,’ kəni otol nəuiatəmah.

²² Nəmə nəkotəhatətə, kəni onəkotos nati nak iətəm nəutətapuəh lan e nəfakıən.”

Nətapuəhiən o nepətiən

rəha Iesu

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Iesu təmuvən e Nımə Rəha Uhgın, kəni nian təmətəgətun, pris asoli mın mine nətəmi asoli rəha nətəm İsrəl, kəhuva ohni motəni=pən məmə, “?Natol natımnati mın u e nepətiən rəha pəh? ?Kəni pəh təməfinə nepətiən ko?”

²⁴ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “İəkətapuəh=pinə mın e nəghatiən kəti kəm təmah. Nəmə nəkotəfa nəghatiən kəti, kəni iəkəni=pinə kəm təmah məmə nepətiən nak iətəm iatol natımnati mın u lan.

²⁵ ?Nepətiən rəha Jon təmsipən iə o nolıən bəptais? ?Təmsipən e negəu e neai, uə rəha nətəmimi əmə?”

Kəni kəmotəni=pən kəm lah mın məmə, “Nəmə kotəni məmə, ‘Nepətiən rəha Jon təmsipən e negəu e neai,’ kəni otəni məmə, ‘?Mətu təhro nəsotəniən nıpəhrıənıən lan?’

²⁶ Mətu nəmə kotəni məmə, ‘Rəha nətəmimi əmə,’ kitah kəutəgin e nımənin nətəmimi ikinu rəueıu mətu-inu nikilah təhti məmə Jon in iəni kəti rəha Uhgın.”

²⁷ Tol lanəha, kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “İtimah iəkotəruru.”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Kəni ləu mın, ko iəsəniən kəm təmah məmə e nepətiən nak iatol natımnati mın u lan.”

Nəghatiən əuhlin

e suah mil keıu.

²⁸ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “?Təhro? ?Nikitəmah tətəhti məmə nak? Suah kəti, nətin iərman keıu. Kəni təmuvən məni=pən kəm iətəm iahgin lan məmə, ‘Nətik, uvən mol uək rəueıu əpəha e nasumiən.’

²⁹ Mətu nətin təməni=pən məmə, ‘İəkəpəh.’ Kəni matig məuhlin mın rəhan nətəlıgıən, kəni muvən e nasumiən.

³⁰ “Kəni tatə təmuvən o nətin iətəm təkəku, məni=pən mın kəm in nati kətiəh əmə. Kəni nətin təməni=pən məmə, ‘Əuəh, tatə, iəkuvən,’ mətu təməpəh=pən e nasumiən.

³¹ “?Otəni-to məmə suakəku mil u in pəhrıvən, təmol nəuia rəhan tatə?”

Kəni kəmotəni=pən məmə, “Suakəku iətəm iahgin lan.”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Əuəh, in əhrıahru. Kəni iətəni=pinə nıpəhrıənıən məmə, nətəmi kautos məni rəha takis, mine nıpətan rəha suaru kəutəhıvən e Narməniğıən Rəha Uhgın əupən e təmah,

§ 21:20 E Oltestimin, nigı u fik tatol nəmtətiən e nətəm İsrəl. Iesu in təmol nigı u fik taukei-aukei məmə otəgətun nətəmi asoli rəha İsrəl, okul nalpinıən kəm lah. Uə təhmen əmə lanu məmə Uhgın otol nalpinıən kəm nətəmimi mın u kəsotolıən nəuan uə məsotəfakıən kəm in (Aiseə 5:1-7 mine Jereməe 8:4-13 rəhalau nəghatiən təhmen əhmen; eruh mın Matiu 24:2 mine futnot). Mine Iesu təməgətun mın lanu məmə otəgətun rəhan mın nətəmimi o rəhalah nəhatətəın, u inu, rəhalah nəhtulıən e Uhgın.

21:21 Mat 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1Kor 13:2 21:22 Mat 7:7-11; 18:19 21:26 Mat 14:5

³² mətəu-inu Jon təmuva o təmah məmə otəgətun suaru rəha nolian əhruahru, kəni mətəu itəmah nətotənian niphərianian lan. Nəti suah u iətəm təkəku tətəgətun=pən itəmah. Mətəu nətəm kautos məni rəha takis, mine niphətan rəha suaru kəmotəni niphərianian lan. Nəti suah iətəm tətəp lan tətəgətun=pən ilah. Kəni nəmoteruh pau nati əha, mətəu nəmətotəuhliən itəmah e rəhatəmah nolian tərəh min, kəni mətotənian niphərianian lan.*

Nəghatian əhlin e nətəmimi tərəh nətəm kəutasum e nasumian

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Kəni Iesu tətəkeiki mətəni məmə, “Otətəlig-to e nəghatian əhlin kəti min. İətəmi asoli kəti rəha nasumian, təmol nasumian kəti e niləuis kəti kətəni məmə krep, u katol wain lan. Kəni mol kəlkəl e kəpiel muvən mitalau lan. Kəni mol ikən kəti o nolian nimev nəvig-əvigian e nəua krep məmə nəhu krep otaiu kəni mol wain lan. Kəni mol nimə kəti iətəm in ilis məmə iətəmi otəri lan mətəsal vivi o nasumian o nati miəgəh min mine nətəmimi.†

“Kəni təmegəhan=pən e nasumian kəm nətəmimi məmə okotasum lan, kəni məuəri nəua krep, nəuvein rəhan, nəuvein rəhalah. Kəni miet muvən e nəluəkian ikən pisin pisin kəti.

³⁴ “Nian krep tənimarəg, kəni təhli=pən rəhan ioluək min məmə okəhuvən e nasumian rəha krep, mətəpuəh o nətəmimi nətəm kətol uək e nasumian məmə okotəfən rəhan krep nəuətin kəm lah.

³⁵ “Mətəu nətəm kətol uək e nasumian kəmotaskəlim rəhan ioluək min, kəni motoh kəti, motohamu kəti, mətəhti e kəpiel iətəm tatol kisil lan.

³⁶ Kəni təhli=pən min ioluək min nəuvein kəhuvən o lah, ilah tətəp tapirəkis in min əupən. Kəni nətəmimi nətəm kətol uək e nasumian kotol tərəh e lah e nolian əhmen min əmə məmə kəmotol e in min əupən.

³⁷ Naunun agin, təhli=pən nətin iərman tuvən o lah, kəni məni məmə, ‘İlah okotəkeiki mətisai nətik.’

³⁸ “Mətəu nian nətəmimi min kətol uək e nasumian kəmotafu nətin, kəni kotəni=pən kəm lah min məmə, ‘İnu nəti iətəmi asoli iətəm otərməni e nasumian nian rəhan tətə otimis. Pəh kəhuvən motohamu min, kəni motos nasumian məmə rəhatəmah motərməni lan.’

³⁹ Kəni kəmotaskəlim motatu pətigəm lan e nasumian, kəni motohamu.”

⁴⁰ Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatian əhlin, kəni məni məmə, “?Tol lanu lan, nian iətəmi asoli rəha nasumian otuva, kəni otol nak e nətəmimi nətəm təmegəhan=pən e nasumian kəm lah?”

⁴¹ Kəni kəmotəni=pən məmə, “Otərəkən agin nətəm kotərah min əha, mohamu ilah. Kəni uərisig, təpanəgəhan e rəhan nasumian əha tuvən e nəhli nətəmimi pisin nəuvein, kəni e nian əhruahru iətəm krep tətəmarəg, ilah okotəfən nəuətin rəhan.”

⁴² Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmotəfin e Nauəuə Rəha Uəgin u, uə kəpə? Tətəni məmə, ‘Pos u iətəm nətəmimi rəha nuvləkiniən nimə kətotolkeikiən mətəpəh,

* **21:32** Nətəmimi rəha nosian takis mine niphətan rəha suaru, ilah kətol tətəgə tərəh, kəni ilah kotəhmen e suakəku u iətəm tətəp lan. Əupən kəmotəhti nəuia Uəgin, mətəu uərisig ko kotol nati nak təməni. Nətəmi asoli rəha nətəm İsrəl mine nətəm u kətotəhatətəian e Iesu kotəhmen e suakəku u iətəm təkəku. Kəutəni əmə e nohliəh məmə kotolkeiki Uəgin kəni motol nəuəni, mətəu nikiləh isəu o Uəgin.

21:32 Luk 3:12; 7:29-30 † **21:33** Natimnati iətəm Iesu tətəghati lan e fes 33 tətəghati e nolian rəha nolian wain **21:33** Aes 5:1-2 **21:38** Mat 27:18 **21:39** Hip 13:12

in tinuva pos iatəm tol nəhgin o noliən nimə.‡

Iərməniḡ təmol nati u,
kəni in nati təuvir aḡin e nəhmtitah.'

43 Tol lan əha, iətəni kəm təmah məmə Narməniḡian Rəha Uhgın okos rəkis o təmah, kəni kəfən kəm nətəmimi mın u nətəm okotol nəuialah.

44 Nəmə iətəni kəti otaiu mələs pıkin pos u, nıkilkilin titəḡit əḡit. Uə nəmə pos u otəmei məməhli-ərain in, otəuvtəuvtə mərah aḡin."§

45 Nian pris asoli mın mine Farəsi mın kəmotətəu nəḡhatian əuhlin iətəm Iesu təməni, kəni kəmotəhrun məmə tətəḡhati e lah.

46 Kəni kinəutəsəl e suaru kəti məmə okotaskəlim Iesu motləfən e kaləpus, mətəu kəutəḡin e nımənin nətəmimi, mətəu-inu nətəmimi kəutəni məmə in iəni kəti.

22

Nəḡhatian əuhlin

e nauəniən asoli rəha marit

1 Kəni Iesu təməni mın nəḡhatian əuhlin kəti mın məmə,

2 "Nəḡhatian əuhlin u tətəḡətuən=pən Narməniḡian Rəha Uhgın. Kig kəti iətəm təmol əpenə-penə e nauəniən asoli o marit rəha nətın.

3 Kəni mahli=pən rəhan noluək mın məmə okəhuvən o nətəmimi mın u nətəm təmahli=pən rəkis nəḡhatian o lah məmə okəhuva o nauəniən rəha marit. Mətəu kotəni məmə ko kəsəhuvaian.

4 "Kəni tahli=pən rəhan noluək nəuvein mın, məni=pən kəm lah məmə, 'Əhuvən motəni=pən kəm nətəmimi mın u nətəm iəmahli=pən rəkis nəḡhatian o lah məmə, inol əpenə-penə rəkis e rəhak nauəniən. Rəhak kau mın mine nəti kau mın u kotasisi vivi, iəməh rəkis ilah, kəni natimnati rəfin tinəhmen. Əhuva e nauəniən rəha marit.'

5 "Mətəu kəsotətəliḡian e noluək mın, kəni motaiu atiti, kəti tatuvən e rəhan nəsumian, kəti tatuvən e rəhan bisnis.

6 Kəni nəuvein kotaskəlim noluək mın rəhan, motol tərah e lah, kəni motohamu ilah.

7 Kəni kig, niəməha təmol pık. Kəni tahli=pən rəhan soldia mın kəhuvən, kəni motohamu nətəmimi mın u nətəm kəmotohamu rəhan noluək mın, kəni motasiəpən e rəhalah taun asoli.

8 "Kəni məni=pən kəm rəhan noluək mın məmə, 'Kinol əpenə-penə rəkis e nauəniən rəha marit, mətəu nətəmimi mın u iəmahli=pən rəkis nəḡhatian o lah, noliən rəhalah təsəhmenian məmə okəhuva.

9 Tol lanəha, əhuvən əpəha e suaru asoli mın kəni motəni=pən kəm nətəmimi əpnəpın rəfin nətəm nəkotəruh məmə okəhuva e nauəniən rəha marit.'

10 Kəni noluək mın kəməhuvən əpəha e suaru asoli mın, kəmotuhəpumin nətəmimi rəfin u kəmotəruh ilah, nətəmimi nətəm kotəuvir mine nətəmimi mın u nətəm kotərah, kəni ikin kətauən ikin təməriaueh e nətəmimi.

11 "Mətəu nian kig təmuva meruh nətəmimi, təmeruh mın iətəmimi kəti əha ikin iətəm təsuvəniən e napən rəha marit.

‡ 21:42 "pos" — Nəḡhatian Kris əhruahru tətəni məmə, "kəpiel." E nian əha, nətəmimi kəmotol nimə e kəpiel. Kəni kəpiel keikei in kəpiel ləhtəni aḡin u tətəskəlim nimə mətuvləkin nimə lan. Rəueiu u Tanna, nətəmimi tēpə kəutol nimə e pos mine napət. Kəni pos iətəm in nati keikei in pos u iətəm tol nəhgin maskəlim nəhḡi nimə. Iesu tətəḡhati aru lan məmə in pos iətəm tol nəhgin. 21:42 Sam 118:22-23;

Rom 9:33; 1Pitə 2:6-8 § 21:44 E kopı əuas mın nəuvein rəha Niutəstimin təuvir aḡin iətəm kəmətei e nəḡhatian Kris əupən, nəḡhatian rəha fes 44 u tika. 22:6 Mat 21:35

12 Kəni kig təməni=pən məmə, “?İəu kəti, nəməhro? ?Nəmuva imə mətəu nəməsuvənən e napən rəha marit?” Kəni suah u tınəruru nuhalpiniən nəghatiən rəhan.*

13 “Kəni kig təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, ‘Otəlis-ərain nəhlmin mine nəhlikin, kəni motəraki pətigəm əpəha e napinəpuian ikin kətəkək ikin, kəni katigət-ərain nəhluvtəmi ikin.’”

14 Kəni İesu tətətəkəikei mətəni məmə, “Tol lanəha mətəu-inu nətəmimi tətət, kətəhli=pən nəghatiən o lah, mətəu nəuan nəuvein əmə nətəm katitəpin ilah.”

Takis rəha Kig Sisə

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Kəni Fərəsi min kəmohiet məhuvən motol nəghatiən ekəu-ekəu min məmə otiuvi=pən İesu o nəniən nəghatiən kəti iətəm təsəhruahruian.

16 Kəni kotəhli=pən rəhalah nətəmimi kəhuvən o İesu ilah nətəmimi rəha pati rəha Herot. Kəni motəni=pən məmə, “İəgətun. İəkotəhrun məmə ik iətəmi əhruahru, kəni mətəgətun pəhriən suaru əhruahru rəha Uhgın. Nəsolian məmə nətəligiən rəha nətəmimi okotiuvi rəkis rəham nətəligiən, mətəu-inu natol təhmen-əhmen əmə kəm nətəmimi rəfin, nəmə in iətəmi asoli uə iətəmi əpnəpin əmə.

17 Kəni əni-to kəm timah rəham nətəligiən e nati u. ?Təhruahru məmə okətəou=pən takis kəm Kig Sisə, uə kəpə?”

18 Mətəu İesu tınəhrun rəhalah nətəligiən tərəh min, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “!İtamah kəuit kəsua min! ?Təhro nəutalkut məmə nəkotol kekəu-ekəu ohni iəu?”

19 Otəgətun-to məni iətəm katətəou takis lan.” Kəni kotos məni † məhuva kəm in,

20 kəni təməni=pən kəm lah məmə, “?Narmi pəh u, kəni nərgi pəh u e məni u?”

21 Kəni kəmotəni=pən məmə, “Kig Sisə.”

Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Narmın tətəgətun məmə inu in nati kəti rəhan pəhriən. Kəni tol lanko, nak u rəha Kig Sisə, otəfən kəm Kig Sisə. Kəni nak u rəha Uhgın, otəfən kəm Uhgın.”

22 Nian kəmotətəu nəghatiən əha, narmilah təmiuvig. Kəni kəmotəpəh İesu motəgim.‡

Nian Uhgın otosmiəgəh nətəmimi e nimisiən.

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 E nian əha inəha, Satusi min kəməhuva o İesu. İlah kəutəni məmə nətəmimi okəsotəmiəgəh minian e nimisiən. Kəni kotəni=pən kəm İesu məmə,

24 “İəgətun. Mosis təməni kəm tah məmə, nəmə iərman kəti otimis, kəni məpəh rəhan pətən, kəni məsueləsiən nətəlau kəti mine, kəni pian otəkəikei

* **22:12** Nətəmimi nəuvein rəha nolien stadi e Baebol ilah nikilah təhti məmə kig təməfən napən rəha marit kəm nətəmimi rəfin məmə okəhuvən lan, mətəu inkonu kəmos əpnəpin əmə nətəmimi nətəm kəməfu ilah e suaru min. Mətəu iətəmimi u nikin təməhti məmə otəsuvənən e rəhan napən əha kəməfən məmə otuvən lan, inu nolien u tətəgətun məmə in təsisiəin kig mine nətin. **22:13** Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:15** Mak 3:6 † **22:19** Məni iətəm kəmosot məhuva in koin kəti, nərgin u “tənarıas,” iətəm təhmen e 1,000 vatu. **22:21** Rom 13:7 ‡ **22:22** Nəmə İesu tuhalpin kəni məni məmə okəsotətəouian takis, in otol nati kəti nətəm Rom nikilah otəsəgəniən ohni, kəni ko kotəhrun nələsiən in. Nəmə in tuhalpin məni məmə okotəkəikei motətəou takis, kəni in otol nati kəti nətəm İsrəl nikilah otəsəgəniən ohni, kəni okotələs in. Mətəu rəhan nuhalpiniən in tol pisin, rəhan nəghatiən təməu nikilah e nati əha: u niki iətəmimi. Kəni ilah kəməsotələsiən in mine ilah kəmotəuit pəhriən e nəghatiən əha.

mit pətalimis əha, məmə okuələs nətilau kəti ko, kəni suakəku u otos nimej rəhan tatə asoli əpəha tinimis rəkis.

²⁵ “Kəni ikin əha imatimah ikin, nəman ilah səpin, u rəhalah tatə kətiəh. Kəni iətəm tətət e lah təmaupən mit pətan kəti, kəni məsuələsiən nətilau kəti, kəni mimis. Kəni pian iətəm tatol keiu lan tit pətalimis.

²⁶ Kəni in min təmimis məsələsiən nətin kəti, kəni iətəm tatol kisil lan mine ilah rəfin məhuvən mətəuarus=pən iətəm tatol səpin, kəmotol nati kətiəh əmə.

²⁷ Kəni əmeiko, pətalimis timis.

²⁸ ? Tol lanəha, əni-to kəm timah məmə, e nian iətəm Uhgın otosmiəgəh nətəmimi lan e nimisiən, pətan əha in rəha pəh, mətəu-inu ilah rəfin əha səpin kəmotol marit e pətan əha?”

²⁹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İtəmah nəmotəni arəpən rəhatəmah nəghatiən mətəu-inu nəsətəhruniən Nauəuə Rəha Uhgın mine nəsanəniən rəhan.

³⁰ Nian Uhgın otosmiəgəh nətəmimi e nimisiən, kəni nətəmimi okəsotoliən marit, okotəhmen e nagelo min əpəha e negəu e neai.

³¹ ? Nəmotəfin uə kəpə, Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəghati e nian Uhgın otosmiəgəh nətəmimi e nimisiən? Tətəni məmə,

³² ‘İəu Uhgın rəha Epraham, iəu Uhgın rəha Aisək, kəni iəu Uhgın rəha Jekəp.’ In səniəmə Uhgın rəha nətəm kəmotəhmis, mətəu in Uhgın rəha nətəmimi nətəm kəutəmiəgəh, təhmen=pən min e suah milahal, u nati əppənəpən nipiətilahal təmimis nuvəh rəkis, mətəu narmilahal tətətig əhanəh u rəueiu.”

³³ Nian nimənin nətəmimi kəmotətəu nəghatiən əha, narmiləh təmiuvig o nəgətuniən rəhan.

Lou iətəm in ilis pik

(Mak 12:28-34)

³⁴ Nian Farəsi min kəmotətəu məmə Iesu təmisisig e nohli Satusi min e rəhan nəghatiən, kəni Farəsi min kəməhuva kətiəh.

³⁵ Kəni kəti iətəm təhrun pik Lou, təməni=pən nəghatiən kəti kəm Iesu məmə Iesu otəni nəghatiən kəti təsəhruahruian, məmə

³⁶ “İəgətun. ?Lou pəhruvən rəha Uhgın u in ilis pik?”

³⁷ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Nəkəkeikei molkeikei İərməniğ Uhgın rəham e nikim rəfin rəham, mine nətəligiən rəfin rəham, mine nəmiəgəhiən rəfin rəham.

³⁸ Inu in Lou iətəm tətaupən kəni in ilis pik.

³⁹ Kəni Lou iətəm tatol keiu lan, in iuəkir təhmen əmə, məmə, ‘Nəkəkeikei molkeikei ik kəti təhmen əmə məmə nəkolkeikei aru ik.’

⁴⁰ Kəni Lou mil u keiu, ilau nəukəti Lou rəfin, mine nauəuə rəha iəni min rəfin aupən.”

Kristo in nəti pəh

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Kəni e nian Farəsi min kəutəhapumın ilah min, Iesu təməni=pən məmə,

⁴² “? Nikiəmah təhti məmə nak, e Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa? ?In tatsipən e nəuaniləuis rəha pəh?”

Kəni ilah kotəni=pən məmə, “In mipi Kig Təfit.”

⁴³ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Mətəu təhro e Təfit, iətəm tətəghati e Narmin Rəha Uhgın, tətauin e Kristo məmə ‘İərməniğ.’ Mətəu-inu tətəni məmə,

⁴⁴ İərməniğ Uhgın təməni=pən kəm rəhak İərməniğ məmə,

“Əharəg u e rəhak maru, ikin ima nəsanənian mine nisialən, mətəuarus=pən iəu iəkələs iahu rəham tikimir min məlin=pən ilah əpəha ləhtəni e nəhlkəm, məmə nəfarmənig e lah.”⁷

⁴⁵ ?Kəni nəmə Tefit tətauin e Kristo məmə ‘rəhak İərmənig,’ kəni otəhro məmə Kristo in mipi Tefit tərəh?”

⁴⁶ Kəni iətəmimi kəti təruru nuhalpinian nəghatian rəha İesu. Kəni e nian əha matuvən, kəmotəgin e nətapuəhian e nəghatian kəti min.

23

*İesu təmagət əskasik
e nəgətun min rəha Lou
mine Farəsi min*

(Mak 12:38-40; Luk 11:37-54; 20:45-47)

¹ Kəni İesu təməni=pən kəm nımənin nətəmimi, mine rəhan min nətəmimi məmə,

² “Nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min kautos nepətian məmə okotəni pətigəm Lou rəha Mosis kəm təmah.

³ Tol lanəha, nəkotəkeikei motohtəu=pən kəni motol natimnati min rəfin iətəm kəutəni kəm təmah. Mətəu nəsotolian kəmə ilah u kəutəni əmə nati, mətəu ilah kəsotolian nati iətəm kəutəni pətigəm.

⁴ Kəutəkeikei o nətəmimi məmə okotohtəu=pən lou əskasik min iətəm kotəhmen e katipə figəm, mətəu ko ilah kəsotəfənian nəuanəhlmilah məmə okotasiru e lah.

⁵ “Natimnati rəfin iətəm ilah kəutol, kəutol əmə məmə nətəmimi okoteruh. Nəkotəhrun pəuis kəti kətəni məmə failaktri iətəm nətəmimi kəmotəpei=pən nəghatian rəha Nauəuə Rəha Uhgın ikin, konu motəlis rəhn-kapə lah mine nəhlmilah lan.* Mətəu rəha nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min, rəhalah pəuis in iəhgin tapirəkis. Kəni nəkotəhrun niləuis əlkələh min iətəm kəutəhkul=pən e nıpəgnəmti kot min, iətəm tətəgətun məmə iətəmimi in tətəhtul əskasik o nifəu-pənian Lou. Mətəu rəha nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min, rəhalah niləuis təfəməh pik.

⁶ Kəni e lafet min, ilah kotolkeikei ima nisialən, kəni e nımə rəha nuhəminian, ilah kotolkeikei məmə okotəharəg e jəə əupən.

⁷ Kəni e ikin katol makit ikin, ilah kotolkeikei məmə nətəmimi kotəni təuvir kəm lah, kəni mətauin e lah məmə ‘Rapai’ u nıpətin təni məmə ‘iəgətun kətsial.’[†]

⁸ “Mətəu sətolian məmə nətəmimi okotəuin e təmah məmə ‘Rapai,’ mətəu-inu rəhatəmah İəgətun kətsial kətiəh əmə, kəni itəmah piatəmah min.

⁹ Kəni sətəuinian e iətəmi kəti u e nəhəue nifəni məmə, ‘Tətə, iətəm kətsial,’ mətəu-inu Tətə rəhatəmah kətiəh əmə əpəha ilis e nəgəu e neai.

22:44 Sam 110:1; Mat 26:64 * **23:5** “pəuis” — inu bokis əkəku kəti kəmol e nilosi kau. Kəmətei rəkis=pən nəghatian rəha Nauəuə Rəha Uhgın e letə əkəku agin mətəpei=pən lan (Eks 13:1-10, 11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Nətəmimi kəmotol lanəha mətəu-inu kəmotolkeikei məmə otol nəghatian iətəm tətatig e Dut 6:8 mine 11:18. Kəni nəman min u nətəm İsrəl min rəfin nətəm kinotəs rəkis nu tatin, ilah okotəfan pəuis min əha nian təpət, kəni nian rəfin e nian rəha nəfəkiən. Kətəlis e nıpənəgin mine nəhlmin məuil e niləuis kəmol e nilosi kau. E nəghatian İnglis, kətəni pəuis min əha məmə, “Phylacteries.” **23:5** Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † **23:7** Nəmə iəgətun rəha Lou təmalıuək mətəvən iuəkiri ohnik, nəkəhtul e nisialən, kəni nəkəni təuvir kəm in, məuin lan məmə, “iətəmi əsoli,” uə “Rapai.” Kəni nətəm İsrəl kətauin e rəhalah nəgətun əsoli min nətəm ilah ilis pik məmə, “Rapai,” u nıpətin təni məmə “iətəmimi in ilis” uə “iətəmimi tətəmkı nətəmimi” uə “iəgətun kətsial.”

10 Kəni sotoliən məmə nətəmimi okotauin e təmah məmə, 'Iəgətun,' mətəu-inu rəhatəmah Iəgətun kətiəh əmə, Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.

11 İətəmimi u in tepət e təmah, in təkeikei muva ioluak rəhatəmah.

12 Tol lanəha mətəu-inu, iətəmimi iətəm otəfəri aru in, Uhgın otosiahu, kəni iətəmimi iətəm otosiahu aru in, Uhgın otəfəri.

13 "!"Kəsi, itəmah min u nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min, nərahian asoli otuva o təmah! !İtəmah nəfaki eiuə min! Nəutasisig e suaru o nətəmimi o nuvənian matig ahgəl Narmənigiən Rəha Uhgın. Mətəu itəmah nəsəhuvənian, kəni nəsotegəhanian məmə nətəmimi kəhuvən ikin, nati əpnəpin ilah koltokeikei məmə okəhuvən.‡

14 "!"Kəsi, itəmah min u nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min, nərahian asoli otuva o təmah! !İtəmah nəfaki eiuə min! Nikitəmah tagiən əmə məmə nəkəhuvən isəu e negəu, uə e naliuəkian əmə o nuvənian e niftəni pisin pisin min məmə nəkotiuvi=pa iətəmimi kətiəh əmə e nəfakian rəhatəmah. Mətəu nian iətəmimi kəti tatos nolian min əha rəhatəmah, kəni tətəva iətəmi tərah tapirəkis itəmah, kəni nəmotol məmə in otəkeikei mos nalpinian e nigəm asoli tapirəkis itəmah.

15 "!"Kəsi, nərahian asoli otuva o təmah nətəm nautit nətəmimi mətəu nəhmtitəmah təpis! İtəmah nəutəni məmə, 'Nəmə iətəmi kəti tatos nonauvil e Nimə Rəha Uhgın məmə otol rəhan nəghatian tətəhtul əskasik, nəmə təsolian, mətəu in nati əpnəpin əmə. Mətəu nəmə iətəmi kəti tatos nonauvil e aien u kol tətəraip-oraip rəha Nimə Rəha Uhgın, kəni in otəkeikei mol nəuian iətəm təmos nonauvil ohni.'

17 !İtəmah nətəm nəkotalməli, nəhmtitəmah təpis! ?Naku u in ilis, aien u kol tətəraip-oraip, uə Nimə Rəha Uhgın iətəm tatol aien u tətəsim?

18 Kəni nəkotəni min məmə, 'Nəmə iətəmi kəti tatos nonauvil e oltə, in nati əpnəpin əmə. Mətəu nəmə iətəmi kəti tatos nonauvil e sakrifais iətəm tətəharəg lan, kəni in otəkeikei mol nəuian iətəm təmos nonauvil ohni.'

19 !İtəmah nətəm nəkotalməli, nəhmtitəmah təpis! ?Nak u in ilis, sakrifais uə oltə iətəm tatol sakrifais tətəsim?

20 Tol lanəha, iətəm tatos nonauvil e oltə, pəhriən, tatos nonauvil e oltə mine natimnati rəfin iətəm tətəharəg lan.

21 Kəni iətəm tatos nonauvil e Nimə Rəha Uhgın, pəhriən tatos nonauvil e Nimə Rəha Uhgın mine Suah u tətətig ikin.

22 Kəni iətəmi tatos nonauvil e negəu e neai, pəhriən tatos nonauvil e jeə rəha kig u in rəha Uhgın, kəni tatos nonauvil e Suah u tətəharəg-pəri lan.

23 "!"Kəsi, itəmah min u nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min, nərahian asoli otuva o təmah! !İtəmah nəfaki eiuə min! Nəutəfən tait rəhatəmah e natimnati rəfin muvən mətəuarus=pən e nimali nigə əlkələh min agin nəmiəviləh tətəpien u kətəfən e nauənian, kətəni məmə minit, mine til, mine kumin. Mətəu nəutəpəh nati asoli e Lou, inu iətəmimi tatol təhruahru kəni məhmen-əhmen əmə kəm nətəmimi, kəni mətasəkəhruin nətəmimi, kəni tatol nian rəfin nati iətəm təkeikei matol. Təvuir nautol lou əlkələh min, mətəu nəkotəkeikei mautol lou asoli min, mətəu kəpə, nəsotolian.

23:11 Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 23:12 Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14 ‡ 23:13 E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatian Kris əupən, nəghatian pisin kəti min əha ikin iətəm tatilpin nəghatian u mətəni məmə, "14 Kəsi, nəhməian asoli otuva o təmah nəgətun min rəha Lou, mine Farəsi min. !İtəmah nəfaki eiuə min! Nəutəkləh e natimnati rəha pətəlimis min, mətəu nian kətiəh əmə, nautol nəfakian əfəmah min məmə nətəmimi okotisiai itəmah. E nolian əha, rəhatəmah nalpinian otəskasik təhmin min." 23:16 Mat 15:14 23:22 Aes 66:1; Mat 5:34 23:23 Lev 27:30; Maeka 6:8

24 !Itamah nautit nətəmimi mətəu nəhmtitəmah təpis! !Itamah nətəmimi nəutəsəl e mənman e rəhatəmah kap məmə o nəsotərgeiən, mətəu nautərgei nati miəgəh asoli u kau!

25 “!Kəsi, itamah min u nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min, nərahian asoli otuva o təmah! !Itamah nəfaki eiua min! Nautol nolian min nəuvein məmə nətəmimi nikilah otəhti məmə itamah nəkotəhruahru kəni rəhatəmah nolian min kotəuvir. Mətəu əpəha imə e nikitəmah, itamah nəumis min, kəni nian rəfin nautol əmə natimnati tərəh min iətəm tətətig e rəhatəmah nətəligiən. Itamah nəkotəhmen e kap mine pilet min. Nəutafəl vivi ihluə e kap mine pilet, mətəu əpəha imə tamikmik məriauəh e nəpieniən rəha nəmnəmitiən.

26 !Itamah Farəsi min, nəhmtitəmah təpis! Otaupən motafəl əpəha imə e kap mine pilet, kəni ihluə min e kap mine pilet, in təuvir təsamikmikiən, u nipətin tol lanu lan. Otaupən motol nikitəmah təhruahru, kəni uərisig, rəhatəmah nolian min otəhruahru min.

27 “!Kəsi, itamah min u nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min, nərahian asoli otuva o təmah! !Itamah nəfaki eiua min! Nəkotəhmen e suvət rəha nətəm kəmoħmis iətəm kəmuħ e pen ruən. Ihluə nətəmimi koteruh məmə təuvir, mətəu əpəha imə təriauəh e nikilkili nətəm kəmoħmis, mine natimnati rəfin iətəm tamikmik. §

28 E nolian əhmen min əmə, ihluə, e nolian rəhatəmah, nətəmimi, nikilah tətəhti məmə itamah nəkotəhruahru. Mətəu imə, e nikitəmah, nəkotəriauəh e nəghatiən nəkotəni məsotolien, mine nolian tərəh agin min.

29 “!Kəsi, itamah min u nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min, nərahian asoli otuva o təmah! !Itamah nəfaki eiua min! Nəutuvləkin nimə e kəpiel rəha suvət rəha iəni aupən mine nətəm kotəhruahru, kəni mautol nahlu e kəpiel, kəni mautol malə-malə lan.

30 Kəni nəkotəni=pən məmə, ‘Nəmə itimah iəmotətig e nian min rəha tipitah min, ko itimah iəməsotasiruiən e lah motohamu iəni min.’

31 E nəghatiən əha, nautəni pətigəm məmə itamah nəuaniləuis əhruahru rəha tipitəmah min aupən nətəm kəmotəhamu iəni min əha, kəni nəkotəhmen əhmen əmə e lah.

32 Kəni təuvir əmə, itamah nəkotəkeikei motol naunun e uək iətəm tipitəmah min kəmotətəuəin.

33 “!Itamah sineik min, mine nəti sineik min! ?Nikitəmah tətəhti məmə ko nəkotəgim e nalpiniən e nigəm asoli? !Kəpə!

34 Tol lanəha, iəkahli=pinə iəni min, mine nətəm koteinatig, mine nəgətun min. Nəuvein, itamah onəkotohamu ilah motətə-pəri ilah e nigə kəməluəu, nəuvein onəkotalis motoh ilah əpəha e nimə rəha nuħapuminiən rəhatəmah, kəni nəuvein nəkotəgəu rəkis ilah kohiet e taun kəti mohiet məhuvən e kəti.

35 Kəni tol lanəha, itamah onəkotos nalpiniən rəha nətəmimi nətəm kəmotəhamu nətəmimi rəfin nətəm kotəhruahru, iətəm tətəuəin e Epil iətəm təhruahru, muvən mətəuarus=pən Səkarəea, nəti Perekəea, iətəm tipitəmah min kəmotəhamu e Nimə Rəha Uħgin nəlugin e oltə mine nimə.*

23:25 Mak 7:4 § 23:27 Lou rəha nətəmi Isrel təni məmə, nian iətəmimi kəti tatek nipəti iətəmi kəti tinimis, kəni tamikmik e nəhmti Uħgin o nian səpin. Kəni təkəikei mitəu=pən nolian rəha neikuəsiən məmə rəhan namikmikiən otikə. Nəmə təsəliən nolian əha, kəni nətəm Isrel kotəkeikei motəpəh in. In səniamə iətəmi Isrel u rəuei. Afin e nauəuə u Namba jəptə 19. 23:27 Uək 23:3 23:28 Luk 16:15 23:31 Uək 7:52 23:33 Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7 23:35 Jen 4:8; Hip 11:4 23:35 Sek 1:1 * 23:35 E nauəuə rəha nətəm Isrel, Epil in iətəmimi əhruahru iətəm kəmaupən agin kohamu, kəni Səkarəea in naunun. 23:35 2Kron 24:21

³⁶ Iætəni pəhrīən kəm təmah məmə, nalpīnīən rəfin u otuva o nətəm Isrel nətəm kəutatig u rəueiu.

³⁷ “!Əui, kəsi, nətəm Jerusiləm! Itəmah nəutohamu iəni mīn rəha Uhgīn, kəni nətəmimi nətəm Uhgīn təmahli=pa kəm təmah, nəutahtim u ilah e kəpiel apīn, inəha nətəmimi u rəha Uhgīn nətəm kautos nəghatīən rəhan. Nīan tēpət iətigaru əfəməh e nəhlmək məmə iəkəs vivi itəmah, təhmen=pən e mənīg iətəm tatuu nənətīn mīn e nīkəuvkəuvīn, mətəu nīkītəmah təsagīənīən, kəni məutəpəh iəu.

³⁸ Otafu-to. Uhgīn tīnəpəh itəmah, rəhatəmah nīmə nərahīən otələs, kəni nati tikə ikin.

³⁹ Kəni iəkəni kəm təmah məmə, nati əha in nīpəhrīənīən mətəu-inu onəsoteruh mīnīən iəu mətəuərus nəkotəni məmə,

‘Iərmənīg Uhgīn tətətig ilau suah u iətəm tətuvə e nərgīn.’ †

24

Nəmtətīən mīn rəha naunun nīan

(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

¹ Iəsu təmīet e Nīmə Rəha Uhgīn maliuək matuvən, kəni rəhan mīn nətəmimi kəhuva motāni=pən kəm in məmə oteruh-to nīmə mīn u kəm ol e kəpiel mīn əpəha e Nīmə Rəha Uhgīn.

² Kəni Iəsu təmāni=pən məmə, “Əuəh, oteruh-to nīmə mīn əha. Nīpəhrīənīən iətəni kəm təmah məmə nīmə mīn əha nətəmimi okotoharəg-rəg kəpiel mīn e lah. Ko kəpiel kəti təsəmāhliən e nīmeīn.”

³ Kəni uərisīg lan, Iəsu təmaliuək ilah rəhan mīn nətəmimi məhuvən əpəha e Nītəuət Rəha Nīgī U Olif kəni mətəharəg. Kəni rəhan mīn nətəmimi kotagīm rəkis e nətəmimi məhuva pīsīn əmə ohni motāni=pən məmə, “?Əni-to məmə natīmna ti mīn u okəhuva e nīan nak, kəni nəmtətīən nak otol əpu məmə rəham nuvaiən mīne naunun nīan tīnuva iuəkīr?”

⁴ Kəni Iəsu təmāni=pən kəm lah məmə, “Oteh vivi itəmah məmə iətəmimi kəti otəseiuələn e təmah,

⁵ mətəu-inu nətəmimi tēpət okəhuva motos nərgək motāni məmə, ‘Iəu Kristo iətəm Uhgīn təmāni məmə otahli=pa,’ kəni okoteiuə e nətəmimi tēpət.

⁶ Onəkotətəu nanusīən mīn rəha nəluaginīən mīn, kəni onəkotətəu nəghatīən əpnapīn mīn məmə nətəmimi kəufəluagin. Mətəu onauteh vivi itəmah məmə nəsoətəginīən. Natīmna ti mīn əha okotəkēkēi məhuva motol nīpəhrīənīən lan, mətəu naunun nīan otəpanuva.

⁷ Nəgəu mīn okotoh nəgəu mīn, kəni nītəni mīn okotoh nītəni mīn. Nəumis otan, kəni nəmīg otəlauəl e ikin mīn tēpət.

⁸ Natīmna ti mīn əha, ilah nətuəuinīən əmə rəha nərahīən, təhmen e pətan iətəm tīnətəuīn mətətəu nəhməiən o neməkīən.

23:38 1King 9:7-8; Jer 22:5 **23:39** Sam 118:26; Luk 13:34-35 † **23:39** 1. Nīpilga nətəmimi u kəmotol stadi vivi e Baebol, kotāni məmə nəghatīən u, u təmīetīgəm e Oltestīmīn in tətəni lanu: Nətəmimi nəuvein ko kəsotəuhlinīən ilah məmə kəhuva o Uhgīn mīne ko kəsotəhatətəiən e Iəsu məmə in otosmīgəh ilah. Nati əpnapīn nəmə ilah kəmotol nolīən mīn tol lanəha, kəni e nīan Uhgīn o takil nətəmimi, ilah mīn okotəkēkēi motāni məmə, nīpəhrīənīən, Iəsu in Iərmənīg, kəni okotəfəri nərgīn. Kol 2:9-11. 2. Mətəu nətəmimi mīn nəuvein u kəmotol vivi stadi e Baebol ilah kotāni məmə Iəsu in təghatī e nīan kəti u in otəpanuva e nəhue nīfətəni. Kəni e nīan əha, nətəm Isrel ilah okəhuva nəkalasi mīn e lah kəni okotəhatətə e Iəsu məmə in Iosmīgəh rəhalah. **24:2** Luk 19:44 **24:5** Mat 24:23-24; 1Jon 2:18

9 “E nian min əha, nətəmimi okotegəhan=pən e təmah məmə okol nərahian kəm təmah, kəni kohamu itəmah, kəni nətəmimi rəha nitəni min rəfin okotəməki e təmah mətəu-inu o nərgək.

10 Kəni e nian min əha, nətəmimi tepət okotəpəh rəhalah nəhatətəian, kəni okotegəhan=pən e lah min e nəhlmi tikimir min rəhalah, kəni motəməki e lah min,

11 kəni iəni eiua min tepət okəhuva moteiua e nətəmimi tepət.

12 Mətəu-inu nərahian tinepət, iuəkir nətəmimi rəfin rəhalah nolkeikeian o Uhgın otikə,

13 mətəu iətəmimi iətəm tətəhtul əskasik mətəuarus naunun nian, Uhgın otosmiəgəh in.

14 Kəni nanusian təuvir əha rəha Narməniəgian Rəha Uhgın, okəni pətəgəm ikin min rəfin e nəhue niftəni, məmə suaru əha ikin rəha nitəni min rəfin o nətəligian, kəni naunun nian otuva.

15 “Iəni u Daniəl təməghati e nati kəti kətəni məmə, ‘nati iətəm Uhgın təsolkeikeian, kəni matol Nīmə Rəha Uhgın təsasimian’ (*nian iətəmi kəti tafin nati u, pəh otətəlig e nipətin*). Tol lanəha, nian nati tərəh əha tətəhtul e Nīmə Rəha Uhgın,

16 kəni itəmah nətəm nəutatig Jutiə, nəkotaiu motəgim məhuvən motəhluaig e nitəuət min.

17 Nəmə iətəmimi tətəmeig ihluə e rəhan nīmə, ko təsuvəniən imə mos min rəhan natimnati.

18 Nəmə iətəmimi əpəha e nasumiən rəhan, ko təsitəlig-pəniən lahuənu mos rəhan kot.

19 !Kəsi! Nahməian asoli o nipətan nətəm kəmotol nərfiləh mine nipətan kəutəfən nah kəm nəpəou min. E nian əha okotos pik nahməian.

20 Təuvir nəkotəfəki məmə onəsotəgimiən e nərahian əha e nian rəha nətəpuiən, uə e nian rəha Sapət,

21 mətəu-inu e nian əha, nərahian asoli otuva iətəm iətəmimi təsafuiən tol lanəha aupən mətəuarus=pa u rəueiu, kəni ko nərahian asoli kəti min tol lanəha otəsuvə minian nian kəti təhmen e inəha.

22 Kəni nəmə Uhgın təsətəi əkuəkiriən nian rəha nərahian əha, ko iətəmimi kəti təsəmiəgəhian. Mətəu Uhgın təmətəi əkuəkir rəkis nian əha o rəhan min nətəmimi nətəm tinitəpin rəkis ilah.

23 “E nian əha, nəmə iətəmi kəti otəni=pinə kəm təmah məmə, ‘!Otafu-to, inu Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otəpanahl=pa!’ uə ‘!In əpəha!’ sotəniən nipəhriənian lan,

24 mətəu-inu nətəmimi nəuvein okəhuva motəni məmə ilah Kristo, mine iəni eiua min okəhuva, kəni ilah okotol nəmtətiən asoli min, mine nati apispis min məmə okoteiua e nətəmimi nətəm Uhgın təmitəpin rəkis ilah, nəmə ilah kotəhrun nolian.

25 Nikitəmah otəkeikei mətəhti vivi nəghatiən min u iətəm iəməni rəkis kəm təmah, uərisig natimnati min u okəhuva motol nipəhriənian lan.

26 “Tol lanəha, nəmə iətəmi kəti təni kəm təmah məmə, ‘In əpəha, ikin təpiə-məpiə ikin,’ səhuvəniən. Uə iətəmi kəti təni məmə, ‘In əpə imə,’ nəsotəniən nipəhriənian lan,

27 mətəu-inu nian Nəti İətəmimi otitəlig=pa min, otuva uəhai əmə, kəni nətəmimi rəfin okoteruh in, təhmen e noraipən iətəm təmoraip masiə misipəsi muva məsəu-pahav rəfin əpə ilis e nimagəuagəu.

28 Nian tiapən min tətət kınətəri, kəni nəkotafu mənig min ləuantəhi kəhuva.* E nolien əhmen min əmə, nian nəkoteruh nəmtətian min əha, nəkotəhrun məmə otəsuvəhiən iəkuva min.

29 “Nian əhruahru nərahien əha otol naunun, kəni ‘mitigar otəpis agin, kəni məuig otəsasiə minien, kəni məhau min okotəmei e neai, kəni Uhgın otələuəl e nəsanəniən e nati iəkis min əpəha e neai.’††

30 “E nian əha, nəmtətian rəha Nəti İətəmimi okeruh pətigəm əmə e neai, nətəmimi e negəu min rəfin e nəhue niftəni okotasək e nəginien. Kəni okoteruh iəu, Nəti İətəmimi iəkuva e nəpuə e neai e nəsanəniən mine nepətian əhagəhag asoli rəha Uhgın iətəm otasiə mitələu lak.

31 Kəni iəkahli=pən rəhak nagelo min kohiet nian okotətəu təui otəsək əfəməh, kəni ilah okəhuvan ikin min rəfin e nəhue niftəni, motos rəkis rəhak min nətəmimi nətəm Uhgın təmitəpən rəkis ilah, kəni motuhapumın ilah kətəh.

32 “Nikitəmah otəkeikei mətəhti nigı u fik.§ Nian əhruahru iətəm nəhlmin min kınəutətuəuin mautevia, kəni nimalin min kınəutəpılil, itəmah nəkotəhrun məmə nian əha inəha iətəm nəkotasum lan rəhatəmah.

33 Kəni e nolien əhmen min əmə, nian nəkoteruh nəmtətian min əha, onəkotəhrun məmə otəsuvəh aginien iəkuva min.

34 İatəni pəhriən kəm təmah məmə nətəmimi nətəm kəutatig u rəueiu, ko kəsəhmis rəfinien mətəuarus natimnati min əha okəhuva motol nıpəhriənien lan.*

35 Neai mine niftəni okiakə, mətəu nəghatien min rəhak ko kəsəhkəien.” †

İətəmimi tikə iətəm təhrun nuvaian rəha İesu Kristo

36 Kəni İesu tətətəkeikei mətəni məmə, “İətəmimi kəti təsəhrunien nian uə auə əhruahru rəha natimnati min əha. Nagelo min əpəha e neai kotəruu, kəni iəu min Nəti İətəmimi iəkəruu. Mətəu Tatə Uhgın əmə in təhrun nian əhruahru əha.

24:27 Mat 24:37-39 * 24:28 Nəghatien əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “Nian nati miəgəh kəti təmimis, nəkotafu kueria min kəhuva məmə okoton.” 24:28 Luk 17:37 24:29 Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2Pitə 3:10; Nəh 6:12-13 † 24:29 Məta “nəsanəniən min əpəha e neai” tətəgətun=pən narmın min, uə nəmə təhro natimnati təhmen=pən e mitigar mine məuig əpəha e neai. ‡ 24:29 Aupən aupən agin, nian Uhgın təmöl natimnati min rəfin, e nian təm tatol kuvət lan, in təmələhu=pən mitigar mine məuig mine məhau e neai (Jen 1:14-19). Mətəu e fes 29, koteruh məmə təmos rəkis min ilah. Nəghatien əhmen min u tətətig min e ikin min tətət e Oltestimin, nian Uhgın tətəghati e nian in otakil natəmim lan. Afın-to fes min u: Aes 13:9-13; 24:21-23; 34:4; Esik 32:7-8; Joel 2:10,31; 3:15; Amos 8:9; 2Pitə 3:10; Nəh 6:12-13. 24:30 Dan 7:13; Sek 12:10; Nəh 1:7 24:31 1Kor 15:52; 1Təs 4:16 § 24:32 Nigı u fik təhmen e niməh. * 24:34 Suaru kəti min rəha nəuhlinien fes 34 tətəni məmə, “İatəni pəhriən kəm təmah məmə nəuaniləuis u rəha İsrəl otəsikəien mətəuarus natimnati min əha okəhuva motol nıpəhriənien lan.” 24:34 Mat 16:28 24:35 Mat 5:18 † 24:35 Nəghatien u e japtə u təmuva rəkis nu 40 uərisig e nian İesu təmimis kəni mair min lan. Nati u təmuva nian nətəm İsrəl kəmotəməu ilah nətəm Rom, kəni soldia min rəha Rom kəməhuva motoh motərkın kantri rəha İsrəl. Mətəu nəghatien rəha İesu tətəghati əhanəh min e nuvaian min e Nian Uərisig məmə otəpanu.

24:36 Uək 1:7; 1Təs 5:1-2

³⁷ E nian iəu, Nəti İətəmimi, iəkuva lan, otəhmen=pən əmə e nian rəha Noa aupən, iətəm nətəmimi kəmotol natimnati min məsotəhruniən məmə Uhgın otol nati kəti lan, məsotol əpenə-pənəiən.

³⁸ E nian əha, iətəm naruah əhanəhiən, nətəmimi kətauəən, məutənnim, mautol marit, inəha natimnati min rəfin kəmautol e nəmiəgəhiən rəhalah, mətəuarus=pən nian Noa təmuvən imə e niyəgnəua nəgəu asoli rəhan,

³⁹ kəni ilah məsotəhruniən nati nak otuva mətəuarus=pa naruah təmaiu məmki ilah rəfin. In əha otol təhmen əmə e nian Nəti İətəmimi otuva lan.

⁴⁰ İətəmimi keiu e nasumiən, kəni okos kətiəh, kəpəh kətiəh.

⁴¹ Pətan keiu kətuəharəg pəti matuol nauəniən, kəni okos kətiəh, kəpəh kəti.

⁴² “Tol lanəha, nəkotəkəikei motair, mətəu-inu nəkotəruru nian nak rəhatəmah İərmənig otuva lan.

⁴³ Mətəu nəkotəkəikei motəhrun nati u. Nəmə iətəmi asoli rəha nimə təhrun nian əhruahru lapin iətəm iakləh otuva lan, kəni in otəkəikei mətair məteh vivi rəhan nimə məmə iakləh otəsəhapuiən muvən imə.

⁴⁴ Kəni itəmah min onəkotəkəikei mautəhtul maru, mətəu-inu Nəti İətəmimi otuva e əuə əmə iətəm nikitəmah təsəhtian.

⁴⁵ “Nikitəmah otəkəikei mətəhti vivi nolian rəha ioluək iətəm in teinatig kəni tətaskəlim vivi uək rəhan kəni məsəpəhiən. İətəmi asoli təmələhu məmə ioluək əha otərmənig e rəhan min rəfin noluk min məmə in otəfən nauəniən kəm lah e nian əhruahru.

⁴⁶ Kəni nəmə iətəmi asoli otuva məruh iətəm tətərmənig e noluk min rəhan, kəni matol vivi rəhan uək, kəni otəfən nətəouiən kəti kəm iətəmi əha.

⁴⁷ Niyəhriniən iəkəni kəm təmah məmə, iərmənig in otəfəri ioluək əha tuva mol iətəmi asoli lan məmə in otərmənig e natimnati rəfin rəhan.

⁴⁸ Mətəu nəmə ioluək əha, in iətəmi tərəh, kəni nikin otəhti məmə, ‘Rəhak iətəmi asoli təsuvaian nuvəh,’

⁴⁹ kəni mətuəuin mətoh noluk min nəuvein, kəni muvən mətauəən mətənnim ilah nətəm kəutəpis.

⁵⁰ Kəni iətəmi asoli rəha noluk min əha otuva e nian mine əuə iətəm ioluək nikin təsəhtian məmə rəhan iətəmi asoli otuva lan.

⁵¹ İətəmi asoli əha otol nalpiniən asoli kəm ioluək əha kəni məraki=pən lan ima nəfaki eiue min. İkin əha, nətəmimi okotasək mautigət-ərain nəhluvlah ikin.”

25

Nəghatiən əuhlin e niyətan əlkələh ten

¹ Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Nərmənigiən Rəha Uhgın e nian iətəm rəhatəmah İərmənig otuva min lan. Niyətan miətə* ilah ten kəməhiet lapin məmə okəhuvən e marit kəti, kəni mətəhtəhnin iətəmi otol marit otuva mos rəhan pətan muvən e rəhan nimə, əpəha ikin katol lafet ikin. İlah ten kəmotos rəhalah lait.

² Faif kotalməli, kəni faif koteinatig.

³ Niyətan min u ilah faif nətəm kotalməli kəmotos rəhalah lait min, mətəu kəsotəsiən kərəsin nəuətin min o niuvi-pəniən e lait.

24:37 Jen 6:5-8 **24:39** Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 **24:42** Mat 25:13 **24:43** Luk 12:39-40; Nəh 16:15 **24:47** Mat 25:21,23 * **25:1** Niyətan əha, kəsotol əhanəhiən marit. Rəhalah nu tuenti mine. **25:1** Luk 12:35; Nəh 19:7

4 Mætəu nɪpətən mɪn u ilah faif nətəm koteinatɪg kəmotos rəhalah lait mɪn, kəni motos mɪn kərəsin nəuvetɪn mɪn o niuvi-pənɪən e rəhalah lait.

5 Kəni iətəmi otol marit təsuva uəhaiən, kəni napilɪən tɪnos ilah, kəni mɪnəutapili.

6 “Kəni lapɪn aɟɪn, iətəmi təmagət əfəməh məmə, ‘!Iətəmi iətəm tatol marit tɪnatuva əha rəueiu! !Əhuva moteruh!’

7 “Kəni nɪpətən mɪtə mɪn u ilah ten kəmotair motuerin asoli rəhalah mɪn lait.

8 Kəni nɪpətən nətəm kotalməli kotəni=pən kəm nɪpətən nətəm koteinatɪg məmə, ‘!Əui! Otəfa rəhatimah nəuvetɪn kərəsin mətəu-inu rəhatimah kərəsin e rəhatimah lait kinotamɪr, okotəpis rəueiu.’

9 “Mætəu nɪpətən nətəm koteinatɪg kotəni=pən kəm lah məmə, ‘! Kəpəl Kərəsin mɪn u kəsotəhmenɪən e tah rəfɪn. Mætəu ohtəlig məhuvən motos nəhmtɪ rəhatəmāh kətɪ kərəsin əpəha e stəuə.’

10 “Mætəu nɪpətən nətəm kotalməli kəmohtəlig məhuvən o kərəsin, kəni iətəmi iətəm otol marit təmuva. Kəni nɪpətən mɪtə nətəm kautəhtul maru, kəməhuvən ilah mɪn e nauənɪən rəha marit, kəni məhuvən imə. Kəni kəsɪsɪg e doə.

11 “Uərəsɪg, nɪpətən mɪtə nətəm kotalməli kəmohtəlig=pa motauɪn motəni məmə, ‘!Iətəmi asoli, iətəmi asoli! !Egəhan e tɪmah iəkəhuvnə imə!’

12 “Mətəu iətəmi otol marit təməni=pən kəm lah məmə, ‘!Iətəni=pɪnə pəhrɪən məmə, iəu iəkəruu itəmāh.’ ”

13 Kəni nɪn Iəsu təmol naunun e nəghatɪən əuhlin, təməni=pən kəm lah məmə, “Tol lanu lan, itəmāh nəkotəkəkei məutair, mətəu-inu nəkotəruru nɪn mɪnə əuə rəha rəhatəmāh Iərmənɪg otuva lan.”

Nəghatɪən əuhlin e noluək mɪn kɪsɪl

14 Kəni Iəsu təməni nəghatɪən əuhlin kətɪ mɪn məmə, “!əkəni mɪn nəghatɪən əuhlin u tətəgətun=pən Nərmənɪgɪən Rəha Uhgɪn e nɪn iətəm rəhatəmāh Iərmənɪg otuva mɪn lan. Iətəmi asoli kətɪ təmol əpenə-penə məmə otaliuək muvən isəu e nɪtəni pɪsɪn kətɪ. Kəni mauɪn e rəhan noluək mɪn kəhuva, kəni tələhu=pən e nəhlmɪlah rəhan məni məmə okotol nati kətɪ lan.

15 Təməfən tɪtəu=pən rəhalah nəhrunɪən məmə okotol uək lan. Iətəmi kətɪəh təfən faif-milɪən vatu. Kəni kətɪ mɪn təməfən tu-milɪən vatu. Kəni naunun lanko təməfən uan-milɪən vatu.† Kəni iətəmi asoli təmɪet muvən e rəhan naliuəkɪən.

16 “Kəni ioluək iətəm təmos faif-milɪən vatu təmuvən uəhai əmə mol bɪsnɪs təpət lan, kəni mos mɪn faif-milɪən vatu.

17 Kəni təhmen əmə e iətəm təmos tu-milɪən vatu, təmuvən mol bɪsnɪs təpət mɪn lan, kəni mos mɪn tu-milɪən vatu.

18 Mətəu ioluək iətəm təmos uan-milɪən vatu, in təmuvən mil nɪmɪl məhluəɪg=pən e məni rəha rəhan iətəmi asoli ikɪn.

19 “Kəni nu təpət tɪnuva mɪnuvən, kəni iətəmi asoli rəha noluək mɪn u təmɪtəlig=pa, kəni mauɪn e rəhan noluək mɪn məmə oteruh-to məmə ilah kəmotol nak e məni mɪn iətəm təməfən kəm lah.

20 Ioluək iətəm təmos faif-milɪən vatu, təmos mɪn faif-milɪən vatu muva məhtul e nəhmtɪ iətəmi asoli kəni məni məmə, ‘!Iətəmi asoli. Aupən nəmələhu=pa faif-milɪən e nəhlmək. Kəni iəmol bɪsnɪs lan, kəni mos mɪn inəuəu faif-milɪən u.’

25:11 Luk 13:25-27 25:12 Mat 7:23 25:13 Mat 24:42 † 25:15 E Nəghatɪən Kris əhrəuəru tətəni məmə, təməfən “talən” pɪsɪn pɪsɪn mɪn kəm lah, faif talən, mɪnə tu talən, mɪnə uan talən. 25:15 Rom 12:6

21 “Kəni iətəmi asoli təməni=pən kəm in məmə, ‘Nəmol təuvir, kəni ik ioluək təuvir iətəm nətaskəlīm vivi uək rəham kəni məsəpəhiən. Nəmol təuvir lanu e natimnati min əha nəuan nəuəvətīn, kəni iəkələhu ik nəkarmənīg e natimnati tepət. !Va imə matīg ahgəl nagiənīən rəha iətəmi asoli rəham!’

22 “Ioluək iətəm təməfən tu-miliən vatu kəm in, təmuva məni=pən məmə, ‘Iətəmi asoli. Aupən nəmələhu=pa-tu miliən vatu e nəhlmək. Kəni iəmol bisnis lan, kəni mos min inəuau tu-miliən u.’

23 “Kəni iətəmi asoli təməni=pən kəm in məmə, ‘Nəmol təuvir, kəni ik ioluək təuvir iətəm nətaskəlīm vivi uək rəham kəni məsəpəhiən. Nəmol təuvir lanu lan e natimnati min əha nəuan nəuəvətīn, kəni iəkələhu ik nəkarmənīg e natimnati tepət. !Va imə matīg ahgəl nagiənīən rəha iətəmi asoli rəham!’

24 “Ioluək iətəm kəməfən uan-miliən vatu kəm in, təmuva məni=pən məmə, ‘Iətəmi asoli. Ik iətəmi nətəkeikē pik kəm nətəmimi. Kəni ik natos nauəniən e nasumiən iətəm nəməsasumiən lan, kəni mətəhli nəua nigī e nigī iətəm nəməsərfeiən.

25 Kəni iəməgin lam, məmə nəmə iəmərəkin rəham məni, kəni onəköl nəlpiniən asoli kəm iəu, kəni iəmos rəham məni muvən məhluaig e niftəni. Ah, inu rəham məni.’

26 “Kəni rəhan iətəmi asoli təməni=pən məmə, ‘!Ik ioluək tərāh, ik iəlpah! Ik nīnəhrun rəkis məmə iatos nauəniən e nasumiən iətəm iəsasumiən lan, kəni mətəhli nəua nigī e nigī iətəm iəsərfeiən.

27 ?Təhro nəsuəvəniən əmə mələhu=pən rəhak məni e bank? Nəmə nəmol lanəha, niən iəmitəlig=pa, iəkuvən mos rəhak məni, kəni iəkos məni nəuəvətīn min iətəm bank otəfa.’

28 Kəni iətəmi asoli təməni=pən kəm rəhan ioluək pišin məmə, ‘Os rəkis məni ohni məfən kəm ioluək u iətəm təmos faif-miliən,

29 mətəu-inu iətəmimi u iətəm tiнос rəkis nati kəti mol uək lan tuva mepət, kəni okəfən min nəuəvətīn min, rəhan natimnati tepət. Mətəu iətəmimi iətəm təsolīən uək e rəhan natimnati tuva mepət, okos rəkis rəfin natimnati ohni.

30 Kəni ioluək u iəlpah iətəm təruru nolīən nati təuvir kəti, ərakī=pən lan ihlu e napinəpuīən, ikin əha kətəsək ikin katigət-ərain nəhlvtəmi ikin.’ ”

Sipsip min mine nəni min

31 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Nəti Iətəmimi otuva e nepətīən əhagəhag mine nəsanəniən rəhan, ilah nagelo min rəfin. In Kig, kəni in otəhərəg e rəhan jəə rəha Kig mətarmənīg e nəsanəniən mine nepətīən əhagəhag rəhan.

32 Nətəmimi rəfin e nəuaniləuis min rəfin e nəhue niftəni, okotuhapumīn ilah min e nəhmtīn, kəni in otəuəri nətəmimi təhmen e iətəmimi iətəm tateh sipsip min tatəuəri sipsip min mine nəni min.

33 In otəuəri sipsip min kəhuva e nəhlmin maru, kəni nəni min okəhuvən e nəhlmin məuil.‡

34 “Kəni Kig otəni=pən kəm nətəmimi min əha e nəhlmin maru məmə, ‘Əhuva-tə, itəmah u nətəm rəhak Tatə Uhgīn təməfinə rəkis nəuvirīən rəhan kəm təmah. Əhuva-tə motos nati nak u iətəm Uhgīn təmələhu pišin rəhatəmah. Əhuva motatīg ahgəl narmənīgīən rəhan iətəm təmol əpenə-penə lan uərisig təmanol nitəni.

25:21 Mat 24:45-47; Luk 16:10 25:29 Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 25:30 Mat 8:12; Luk 13:28 25:31 Mat 16:27; 19:28 25:32 Esik 34:17; Nəh 20:11-13 ‡ 25:33 Nətəmimi rəha Iesu kotəhrun məmə lapin, nətəmimi rəha nəsalīən e sipsip min, okotəkeikē motəuəri sipsip min mine nəni min mətəu inko nəni min kotəkeikē motapili pišin u nətəpuīən təsepət pikian ikin. Təuvir min məmə kəhrun məmə nətəm Isrel ilah kotolkeikē sipsip min tapirəkis nəni min.

35 Əhuva motos, mətəu-inu nian nəumis təmatus iəu, nəkotəfa nauəniən iəkun; kəni iəmətəuauə, nəkotəfa nəhu iəkəmnim; kəni iəu iəpispis, nəmotit iəu kəhuvən e rəhatəmah lahuənu;

36 kəni rəhak napən tikə, kəni nəkotəfa napən kəm iəu; kəni matimis, nəkoteh vivi iəu; kəni iəmətatig e kaləpus, nəkəhuva motəsal=pa lak.'

37 "Kəni nətəmimi nətəm kotəhruahru okotəni=pən kəm in məmə, ' ? İərməniğ, nian nak iəmoteruh ik nəumis təmus ik, kəni iəkotaugin ik; uə nəməuauə, kəni iəkotəfinə nəhu məmə nəkəmnim?

38 ?Nian nak iəmoteruh ik iəpispis, kəni iəkotit ik məhuvən lahuənu; uə rəham napən tikə, kəni iəkotəfinə napən kəm ik?

39 ?Nian nak iəmoteruh ik natimis, uə nətatig e kaləpus, kəni iəkəhuvnə motəsal=pinə lam?'

40 "Kəni Kig otəni=pinə məmə, 'İətəni=pinə niyəhrriənən məmə nati nak iətəm nəmotol kəm piak min u kəti, nati əpnəpən in ianrah, mətəu nəmotol kəm iəu.'

41 "Kəni in otəni=pən kəm nətəmimi min u e nəhlmin məuil məmə, 'Əhuvən iəu ohniəu. Uhgın tinələhu rəkis rəhatəmah nalpiniən. Əhuvən e niğəm asoli iətəm tatuəu naunun tikə u Uhgın təmol rəha Setən min nagelo min rəhan.

42 Əhuvən iəu mətəu-inu nian nəumis təmus iəu, nəsotəfaiən nauəniən kəti məmə iəkun; kəni iəmətəuauə, nəsotəfaiən nəhu məmə iəkəmnim;

43 kəni iəu iəpispis, nəsotəuiniən lak məmə iəkuva lahuənu; kəni rəhak napən tikə, nəsotəfaiən napən kəti rəhak; kəni iəmatimis, mətatig e kaləpus, nəsotəuivəniən motəsal=pa lak.'

44 "Kəni ilah min okotəni=pən məmə, ' ! İərməniğ! ? Nian nak iətəm iəmoteruh ik nəumis təmus ik, uə mətəuauə, uə ik iəpispis, uə rəham napən tikə, uə nəmatimis, uə nəmətatig e kaləpus kəni iəsəhuvnəniən motəsal=pinə lam?'

45 "Kəni in otəni=pən kəm lah məmə, 'İətəni=pinə pəhrriən kəm təmah məmə, nəmə nəməsotasiruiən e piak min u kəti, nati əpnəpən in ianrah, mətəu nəməsolian kəm iəu.'

46 "Kəni ilah okəhuvən motos nalpiniən iətəm naunun tikə. Mətəu nətəmimi nətəm kotəhruahru okotos nəmiəğəhiən itulin."

26

Nəpəkəuiən o nohamuiən İesu

(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

1 Nian İesu təmol naunun e nəğhatian min əha kəm rəhan nətəmimi, kəni məni=pən kəm lah məmə,

2 "Nəkotəhrun məmə lafet rəha Pasova otuva, nian keiu əmə əha ikin. Kəni iəu, Nəti İətəmimi, okeğəhan=pən lak məmə okətu-pəri iəu e niği kəməluau."

3 Kəni pris asoli min mine nətəmi asoli rəha nəuaniləuis rəha İsrəl kəmotəhəpumiən ilah min e nimə rəha pris asoli ağin u nərgin u Kaiəfəs.

4 Kəni mətləpəkəu məmə okotaskəlim İesu e noliən ekəu-ekəu, məmə okotəhamu in.

5 Mətəu kəmətəni məmə, "Səniəmə e nian rəha lafet rəha Pasova, okotol məta nətəmimi kotoh ilah min motoh min itah."

*Pətan kəti təməueiu Iesu
e nati pien-pien min
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)*

⁶ Nian Iesu əpəha Petəni e nimə rəha iətəmi əha, nərgin u Saimon u aupən leprosi təmol,

⁷ kəni pətan kəti təmuva ohni mos səntə kəti u nəhmtin tiəkis, kəmiuvi=pən e pətəl kəmol e kəpiel iətəm nəhmtin tiəkis, kətəni məmə alapastə. Nian Iesu tətəharəg e tepil mətəuən, kəni pətan u təməueiu rəhn-kapə e səntə əha.

⁸ Nian nətəmimi rəha Iesu kəmotafu nati əha, niəməha təmol ilah, kotəni məmə, “?Təhro katərəkkin nati u?”

⁹ Səntə u, kəhrun nolian səlim lan, kəni kos məni asoli lan, kəfən kəm nanrah min.”

¹⁰ Mətəu Iesu tinəhrun nəghatian iətəm kəutəni, kəni təni=pən kəm lah məmə, “?Təhro nəutəni rah pətan u? In təmol nati təuvir agin kəm iəu.

¹¹ Nanrah min nian rəfin kəutatig itəmah min ilah. Mətəu iəu, iəsatiğian kitah min itəmah nian rəfin.

¹² Nian təməueiu niətək, təmol məmə otol əpenə-penə o nitənimian iəu.

¹³ Iətəni pəhriən kəm təmah məmə, ikin min rəfin e nəhue niftəni iətəm okəni pətiğəm nanusiən təuvir u, kəni okəkeikei kəni pətiğəm min nati nak iətəm pətan u təmol, kəni nikilah otətəhti min in.”

*Pris asoli min kəmotətəou Jutəs
məmə otegəhanpən e Iesu
e nəhlmi rəhan tikimir min
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)*

¹⁴ Kəni iətəmimi tuələf u kəti rəha Iesu, nərgin u Jutəs Iskariot, təmuvən meruh pris asoli min,

¹⁵ kəni məni=pən məmə, “?Onəkotəfa nak kəm iəu nəmə iəkegəhan=pinə e Iesu kəm təmah?” Kəni kəmotəfin məni ilah rəfin tate iətəm kəmol e silfə.

¹⁶ Kəni tətəuən e nian əha, Jutəs təmətəsəl e suuru məmə otegəhan=pən Iesu e nəhlmi rəhan min tikimir min.

Nauun nauəniən

(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1Kor 11:23-26)

¹⁷ E nian əha e nətuəniən nian iətəm lafet rəha Piret u Is Tikə Lan, nətəmimi rəha Iesu kəməhuva motəni=pən kəm in məmə, “?Nəkolkeikei məmə itəmah iəkotol əpenə-penə iə rəham nauəniən rəha lafet rəha Pasova məmə nəkauən ikin?”*

¹⁸ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Əhuvən əpəha e taun. Iətəmi kəti əha ikin initəpin rəkis, kəni onəkoteruh in. Kəni nəkotəni=pən kəm in məmə, ‘Iəgətuən tətəni məmə: Nian iətəm Uhgın təmitəpin rəkis məmə rəhak, tinuva iuəkir. Kəni iəkol lafet rəha Pasova kitah min itəmah rəhak min nətəmimi e rəham nima.’”

¹⁹ Tol lanəha rəhan nətəmimi kəmotol nati nak iətəm Iesu təməni məmə okotol o nol əpenə-penəian o nauəniən rəha lafet rəha Pasova.

²⁰ Nian tinəpinəpu, Iesu tətəharəg ilah rəham nətəmimi tuələf əpəha e tepil.

²¹ Kəni nian kəməutəuən, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Iətəni pəhriən kəm təmah məmə itəmah kəti otegəhan=pən lak e nəhlmi tikimir min rəhak.”

²² Kəni nikilah tinəpəou, kəni ilah rəfin kətiəh kətiəh kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “?Əh, Iərməniğ, pəh u? ?Iəu?”

23 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “İətəmimi iətəm oteğəhan=pən lak e nəhlmi tikimir mın rəhak, in rəhak kəti iətəm tatos niğın pıret məfən məuveri e pilet pəti əmə itımlau mın.”†

24 Kəni iəu Nəti İətəmimi oiakəkeikei mimis məmə inu Nauəuə Rəha Uğın təməni lak mine. !Mətəu kəsi, nərahian asoli o iətəmi u iətəm oteğəhan=pən e Nəti İətəmimi e nəhlmi rəhan tikimir mın! Təuvir pik ağın nəmə təməsair əməian.”

25 Kəni Jutəs u iətəmi oteğəhan=pən e Iesu e nəhlmi rəhan tikimir mın təməni=pən məmə, “İəğətun. ?Pəh kəha? ?İəu?”

Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Əuəh, ik. Ik aru nəməni.”

26 Nian kəməutauən, Iesu təmos pıret, məfaki məni tagkiu ohni, məhapu, məfən kəm rəhan mın nətəmimi, məni=pən məmə, “Otos motun, inu niyətik.”

27 Kəni mos kap wain, məfaki məni tagkiu ohni, məfən kəm rəhan mın nətəmimi, məni=pən məmə, “Otəmnim, itəmah rəfin.

28 Inu nırak iətəm tatol məmə nəniəskasikian rəha nasiruiən in tətəhtul mətəmiəğəh. Nırak u otaiu o nımənin nətəmimi təpat məmə otafəl rəkis rəhalah noliən tərəh mın.

29 İətəni pəhrıən kəm təmah məmə iəsəmnim minian wain u mətəuərus=pən nian iətəm iəkəmnim wain vi kitah mın itəmah əpəha e negəu rəha Tətə rəhak.”

30 Kəni kəmotani nəpuən əfaki kəti, uərisig kohiet məhuvən əpəha e Nıtəuət Rəha Nıgi U Olif.

Iesu təməni pətigəm məmə Pitə otəpəh in

(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

31 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “O lapın əmə u, nəkotəhlman e rəhatəmah nəhatətəian lak o nati iətəm okol lak. Nauəuə Rəha Uğın iətəm təkeikei mol niyəhrıənıən, təməni məmə, ‘İəu iəkəhamu iətəmimi iətəm tətəsəl o sipsip mın, kəni sipsip mın okotaiu kətiah kətiah.’

32 Mətəu nian iəkəmiəğəh mın e nımisiən, iəkaupən muvən əpəha Kaləli, kəni itəmah nəmanəhuərisig.”

33 Kəni Pitə təməni=pən məmə, “Mətə, ilah rəfin okotəpəh rəhalah nəhatətəian lam, mətəu iəu, kəpə, iəsəpəhian rəhak nəhatətəian lam nian kəti mine.”

34 Kəni Iesu təməni=pən kəm Pitə məmə, “İətəni=pinə pəhrıən kəm ik məmə, lapın əmə u, məniğ otəsəkəkə əhanəhian, onəkəni mau ksil məmə nəkəruru iəu.”

35 Mətəu Pitə təməni məmə, “!Nati əpnəpın iəkəkeikei mimis kilau mın ik, ko iəsənıən məmə iəkəruru ik!” Kəni rəhan mın rəfin nətəmimi kəmotəni mın təhmen e Pitə.

Iesu təməfaki

əpəha Kətsəməni

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Kəni Iesu mine rəhan mın nətəmimi kəməhuvən ikin kəti kətəni kəmə Kətsəməni, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Əutəharəğ u ikin u, pəh iəu iəkuvən ikin əha məfaki=pən kəm Uğın.”

37 Kəni təmit Pitə mine nəti Səpəti mil ilah mın, nıkin tınahmə pik, kəni tınətəu tərəh.

† 26:23 E nian rəha Iesu, nian nətəmimi kotauən pəti, in nəmtətən məmə rəhalah niəli in təuvir.

26:23 Sam 41:9 26:28 Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1Kor 10:16 26:30 Luk 22:39; Jon 18:1 26:31 Sek 13:7; Jon 16:32 26:32 Mat 28:7,16 26:34 Mat 26:69-75

38 Kəni təməni=pən kəm lahal məmə, “Iəkətəu nīkik tīnahmə pīk, iuəkīr iəkīmīs lan. Itəmāhal ələharəg u ikin u, məhlair kitah min iəu.”

39 Kəni muvən nəuan nəuветin əmə, meiuaiu misin=pən rəhan kapə e niftəni mətəfaki, mətəni məmə, “Rəhak Tatə, nəmə suaru kəti min əha ikin o rəham nəlpəkaiian, pəh nəkoh rəkis ohniəu nərahian iətəm tətuvə.” Matəkeikei məmə, “Mətəu səniəmə nəkol nəuiak, mətəu nəkol nəuiam.”

40 Kəni təmitəlig=pa meruh ilahal kəhlapili. Kəni təməni=pən kəm Pitə məmə, “!Təhro nəslairiən kitah min iəu o auə kətiəh əmə mine!?”

41 İhlair kəni mihləfaki məmə nəhləhtul əskasik nian nəfən-əfəniən tuva o təmāhal. Nīkitəmāhal tolkeikei, mətəu nīpətītəmāhal təpəu.”‡

42 Kəni mītəlig=pən min mətəfaki mau keiu, mətəni məmə, “Rəhak Tatə, nəmə iəkəikei mos nərahian iətəm tətuvə, kəni pəh nəkol nəuiam.”

43 Kəni nian təmitəlig=pa, təmeruh ilahal kīnlapili mətəu napiliən təmos ilahal.

44 Kəni təpəh ilahal mītəlig=pən min mətəfaki mau kisil, mətəni əmə nəghatiən kətiəh əmə.

45 Kəni mītəlig=pa mənī=pən kəm lahal məmə, “? Nəhlapili əhanəh məhləmeig? Lahfu-to, nian tīnuva iuəkīr əha rəueiu, kəni iəu Nəti İətəmimi, okeghən=pən lak e nəhlmi nətəm nol təfagə tərāh.

46 !İhləhtul-tə, kautəhuvən! Lahfu-to, iətəmimi u tətəghən=pən lak e nəhlmi tikimīr min, əpəha tətuvə.”

Tikimīr min

Kəmotaskəlim İesu

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:2-11)

47 Nian İesu təmətəghati əhanəh, Jutəs, in iətəmi tuələf kəti rəha İesu, təmiətīgəm=pa ilah nīmənin nətəmimi nətəm kautəmki nau asoli rəha nəluaginian mine neim. Pris asoli min mine nətəmi asoli rəha nəuaniləuis min rəha İsrəl kəmotahli=pa ilah.

48 Jutəs təmənī=pən rəkis nəghatiən kəm lah məmə, “Pəh u iətəm iəkol nəmtətiən kəti rəha nolkeikeiən lan, kəni nəkotaskəlim.”§

49 Kəni rəueiu agin, Jutəs təmaliuək muvən o İesu mənī=pən kəm in məmə, “!Təuvir, İəgətun!” Kəni təmol nəmtətiən rəha nolkeikeiən kəm in.

50 Kəni İesu təmənī=pən kəm in məmə, “İəu kəti, ol nati nak iətəm nəmuva ohni.”

Kəni nətəmimi kəməhuvə motaskəlim İesu məmə okotləfən e kaləpus.

51 Kəni iətəmimi kəti rəha İesu təmeapən meuvi rəkis nau rəha nəluaginian, kəni mauəh lan mohatuv rəkis matəlgī ioluək rəha pris asoli agin.

52 Kəni İesu təmənī=pən kəm in məmə, “Əfən rəham nau e nimein, mətəu nətəmi min kətauəh e nau, okohmis e nau.

53 ?Nəkəhrun uə kəpə məmə iəkəhrun nauinian e rəhak Tatə, kəni rəueiu agin min otahli=pa nagelo min tausin tətəp tətəp* məmə okotasiru lak?

54 Mətəu nəmə iəkol lanəha, ko Nauəuə Rəha Ughin otəsuvaiən mol nīpəhrinian lan, iətəm tətəni məmə otuva tol lanu lan.”

55 E nian əha, İesu təmənī=pən kəm nīmənin nətəmimi məmə, “? Təhro nəməhuvə motəmki nau asoli min mine neim min? ?Nīkitəmāh təhti məmə

26:38 Jon 12:27 ‡ **26:41** İesu tolkeikei məmə ilahal okəhləhtul əskasik məsləhlmanian e rəhalahal nəhatatəian lan. Afin min fes 31-35. **26:46** Jon 14:31 § **26:48** E nəghatiən Kris əhruahru, Jutəs təmənī məmə “İətəmi u iətəm iəkəpəh nīkapin, kəni nəkotaskəlim.” E nolian rəha nətəm İsrəl aupən, nəpahian in nəmtətiən rəha nolkeikeiən. **26:51** Jon 18:26 **26:52** Jen 9:6; Nəh 13:10 * **26:53** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Kəmpəni rəha nagelo tuələf,” iətəm təhmen e nagelo səpinte-tu-tausin.

iaü iohamu itämi kätï matol nälüaginian o näläs iahüian kəpmən, uə? !Kəpə! Nian rəfin iətəharəg əpəha e Nimə Rəha Uhgïn mətəgətun nətəmimi, kəni nəsəhuvaian motaskəlīm iäu.

⁵⁶ Mətəu natimnati rəfin min u tinuva minol nipəhriänian lan məmə Nauəuə Rəha Uhgïn iətəm iəni min aupən kəmotətēi otuva mol nipəhriänian lan." Kəni rəhan min nətəmimi kəmotəpəh in motagin.

Iesu təməhtul e nəhmti kaunsil

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:12-14,19-24)

⁵⁷ Nətəmimi min u kəmotaskəlīm Iesu, kəmotələs məhuvən o Kaiəfəs u in pris asoli agin. İkin əha, iəgətun min rəha Lou mine nətəmi asoli rəha nəuaniləuis rəha İsrəl, kəutəhuva motəhapumin ikin.

⁵⁸ Mətəu Pitə tətən təlig-təlig matuərisig e Iesu, muvən əpəha lahuənu rəha pris asoli agin. Kəni təmuvən əpəha e iat mətəharəg ilah soldia min məmə otəruh-to məmə okol nak e Iesu.

⁵⁹ Pris asoli min mine nətəmimi rəfin rəha kaunsil kəutəsəl e nəghatian eiua min e Iesu məmə okohamu o nəghatian min əha.

⁶⁰ Mətəu kəsoteruhian nolian tərəh kəti rəhan e nəghatian eiua min rəha nətəmimi, nati əpnəpin nəghatian eiua min tēpət kəmohtiet.

Kəni əmeiko, iətəmimi keiu kiəuva aupən,

⁶¹ kəni muəni pətigəm məmə, "Suah u tətətəni məmə təhrun nərəkiniän Nimə Rəha Uhgïn, kəni muvləkin min e nian kisil əmə."

⁶² Kəni pris asoli agin təhtul mənī=pən kəm Iesu məmə, "? Təhro nəsəghatian? ?Təhro e nəghatian min əha iətəm kətəni pətigəm tətələs pikin ik?"

⁶³ Mətəu Iesu təpnəpin əmə məsəghatian.

Kəni pris asoli agin tətəni=pən kəm in məmə, "Onəkəkeiki mos nonəuvil kəti e Uhgïn iətəm tətəmiəgəh, kəni mənī pətigəm nipəhriänian kəm timah məmə ik Nəti Uhgïn mine Kristo iətəm Uhgïn tətəni məmə otahli=pa, uə kəpə."

⁶⁴ Kəni Iesu tətəni=pən məmə, "Əuəh, tol əmə məmə inu nəməni mine. Mətəu iəkəni=pinə kəm tətəh rəfin məmə, e nian iətəm otuva, onəkoteruh iäu Nəti İətəmimi iəkəharəg e nikalin maru e Uhgïn u iətəm rəhan nəsanəniän iahgin, kəni mətēiuaü=pa e neai e nəpuə."

⁶⁵ Kəni pris asoli agin tearis rəhan napən mətəu-inu niəməha təmol o nəghatian rəha Iesu,[†] kəni mənī məmə, "!Tətəghati rah e Uhgïn![‡] ?Təhro məmə suah kəti min təkēiki məghati min lan? Otətəlig-to, nəmotətəu nəghatian tərəh kəha.

⁶⁶ ?Nikitəmah təhti məmə nak?"

Kəni kəmotəni=pən məmə, "Otəkēiki mimis."

⁶⁷ Kəni kəmotəghə əpnəpin əmə nəhmtin, kəni motəhti e nəhlmilah. Nəuvein kotem e nəhlmilah,

⁶⁸ kəni motəni=pən məmə, "Ei, Kristo. ?Əni pətigəm e nəsanəniän rəha Uhgïn məmə pəh tətəh ik?"

Pitə tətəni məmə təruru Iesu

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)

26:55 Luk 19:47; 21:37 **26:61** Jon 2:19-21 **26:63** Aes 53:7; Mat 27:12 **26:64** Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 † **26:65** Nətəmimi rəha kaunsil, kəsotəniän nipəhriänian məmə Iesu in Məsaia, nəti Uhgïn. İətəmi asoli rəha pris min tətəhapu rəhan napən mətəu-inu niəməha təmol o nəghatian rəha Iesu. Lou rəha Mosis e Lev 10:6 mine 21:10 tətəni məmə iətəmi asoli rəha pris min otəsəhapuiän napən rəhan. ‡ **26:65** İətəmi asoli rəha pris min tətəni məmə Iesu tətəni məmə İesu tətəni məmə in təhmen əmə e Uhgïn. **26:65** Mat 9:3; Jon 10:33 **26:66** Lev 24:16; Jon 19:7 **26:67** Aes 50:6; 53:5

⁶⁹ E nian əha, Pitə tətəharəg ihluə e iat rəha nimə, kəni pətan miətə kəti u in ioluək tuva ohni məni=pən kəm in məmə, “Ik min u, nəmatuərisig e Iesu, iətəm Kaləli.”

⁷⁰ Mətəu Pitə təmeiüə e lah rəfin məmə, “İəkəruru nati ko iətəm nətəni.”

⁷¹ Kəni maliuək muvən e ket rəha iat, kəni ikin əha pətan miətə kəti min təmeruh in, kəni təməni=pən kəm nətəmimi ikin əha məmə, “suah u kəti u təmatuərisig e Iesu İətəm Nasərit.”

⁷² Mətəu Pitə təmeiüə əskasik min mos nonauvil məmə, “!İəkəruru suah kəha!”

⁷³ Təsuvəhiən, nətəmimi min u kautəhtul ikin əha kəməhuvən o Pitə motəni=pən məmə, “Pəhriən məmə ik kəti əha, mətəu-inu nolien rəha nəghatien rəham təhmen əmə e lah.”[§]

⁷⁴ Kəni təni məmə nəmə tateiüə pəh nərahien rəha Uhgın otuva ohni. Kəni təmos nonauvil məmə, “!İəkəruru suah kəha!”

Kəni rəueiü agin, mənig təkakə. ⁷⁵ Kəni Pitə nikin təhti nəghatien iətəm Iesu təməni kəm in məmə, “Uərisig mənig təkakə, onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.” Kəni Pitə təmiet muvən ihluə, nikin titəgit kəni təmasək pik.

27

Jutəs təmarin aru in

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Ləplapın agin, pris asoli min rəfin mine nətəmi asoli min rəha nətəmimi kəmotuhapumın min motətei nəuə məmə okotohtəu=pən suaru nak o nohamuian Iesu.

² Kəmotəlis in, kəni motələs məhuvən motəhlman=pən lan e nəhlmi Pailət, kəpmən rəha Rom.

³ Nian Jutəs u iətəm təmegəhan=pən e Iesu e nəhlmi rəhan min tikimır, təmafu məmə kəmotiüvi pətigəm Iesu məmə otimis, nikin tinahmə pik o nati iətəm təmol, kəni təmki məni əha kəmol e silfə ilah tate, məmə otəfən kəm pris asoli min mine nətəmimi asoli min rəha nətəm İsrəl.

⁴ Kəni məni=pən məmə, “Inol təfagə tərəh mətəu-inu iəmegəhan=pən e nəhlmi tikimır min iətəmi kəti iətəm təsolien nati kəti tərəh.”

Kəni kotəni=pən məmə, “Inu nati əpnəpin əmə o timah. !In nati kəti rəham əmə!”

⁵ Tol lanəha, Jutəs təməmki məni morin=pən əpəha e Nimə Rəha Uhgın, kəni in miet magim muvən marin aru in.

⁶ Kəni pris asoli min kəməhuvən mətəuəri-əuəri məni, kəni motəni məmə, “Təsəhruahru-pəniən e rəhatah Lou məmə okotələhu=pən məni u ilah məni rəha Nimə Rəha Uhgın, mətəu-inu kəmos nəhmti nira iətəmimi lan.”

⁷ Kəni kautəni məmə okotos məni kəha məhuvən motos nəhmti niftəni kəti u aupən kətəni məmə, “niftəni rəha iətəmi kəti iətəm tatol sospən e niftəni,” kəni kautəni məmə okatitənim napispis min ikin.

⁸ Tol lanəha, muva mətəuərus=pa u rəueiü, nətəmimi kətauin e niftəni əha məmə, “Niftəni E Nirə.”

⁹ Kəni nəghatien nak iətəm iəni Jerimaia təməni aupən, təmuva mol nıpəhriənien lan. Təməni məmə, “Kəmos məni tate əha iətəm kəmol e silfə, inu nəhmtin iətəm nətəm İsrəl kəmotəni o iətəmi u,

¹⁰ kəni kautos məni əha məmə okotos nəhmtin ‘niftəni o nolien sospən,’ təhmen əmə məmə İərmənig təməni kəm iəu.”

[§] **26:73** Pitə in iətəm Kaləli, kəni nəghatien rəhan tol pisin nəuan nəuəvetin e nətəm Jerusiləm. **26:75**
Mat 26:34 **27:5** Mat 26:14-15; Uək 1:18-19 **27:10** Sek 11:12-13

Iesu tēmāhtul e nāhmti Pailət
(*Mak 15:2-15; Luk 23:3-5,13-25; Jon 18:33-19:6*)

11 Kəni Iesu təmuvən məhtul e nāhmti Pailət, kəni Pailət tēmətapuəh ohni məmə, “Ik kig rəha nətəm Isrel?”

Kəni Iesu təmāni=pən məmə, “Əuəh, tol əmə məmə inu nəmāni mine.”

12 Nian pris asoli min mine nətəmi asoli min rəha Isrel kautəni pətigəm nəghatən min e Iesu, mətəu Iesu təsuhəlpinən rəhalah nəghatən.

13 Kəni Pailət təmāni=pən kəm in məmə, “? Natətəu nəghatən min iətəm kautəni tataləs pikin ik, uə kəpə?”

14 Mətəu Iesu təpnəpin əmə məsəghatən, kəni məsuhəlpin minən nəghatən kəti ilah kəutəni, kəni Pailət, narmın təmiuvig pik.

15 Kəni e nian rəha lafet rəha Pasova, in noliən rəha kəpmən məmə otahli pətigəm iətəmimi kəti e kaləpus iətəm nīmənin nətəmimi kəmotəni.

16 E nian əha, iətəmi kəti tətəməhli e kaləpus, nərgin u Parəpəs. Kəni nətəmimi rəfin kotəhrun məmə in təmol tərəh pik agin.

17 Kəni nian nīmənin nətəmimi kinəhuva, kəni Pailət tēmətapuəh o lah məmə, “? Nəkotolkeikei məmə iəkəhli pətigəm pəh e kaləpus tiet matuvən, Parəpəs, uə Iesu, kətauin lan məmə Kristo?”

18 Təmāni lanəha mətəu-inu in təhrun məmə kəmotəghəhan=pən e Iesu e nəhlmin mətəu-inu kautetət Iesu.

19 Nian Pailət tətəharəg e jeə rəha nakiliən nəghatən, rəhan pətan tahl=pən nəghatən kəm in məmə, “Suah konu təsoliən nati tərəh kəti. Soliən nati kəti lan, mətəu iəməməhlair lan, kəni rəueiu iətətəu tərəh agin ohni.”

20 Mətəu pris asoli min mine nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəmotəghati kəm nīmənin nətəmimi məmə okotəuhlin nətəligiən rəhalah. Kəni ilah kəmotətapuəh o Pailət məmə otahli pətigəm Parəpəs, kəni kotohamu Iesu.

21 Kəni Pailət tēmətapuəh o lah məmə, “? Suah mil u, in pəhruvən lan iəkəhli pətigəm?”

Mətəu nīmənin nətəmimi kəmotəni=pən məmə, “Parəpəs.”

22 Kəni Pailət təmāni=pən məmə, “? Kəni oiəkəhro Iesu u kətəni məmə Kristo?”

Kəni nīmənin nətəmimi rəfin kəmotəni=pən məmə, “! Okətu-pəri e nigı kəməluuu otimis!”

23 Kəni Pailət təmāni=pən kəm lah məmə, “? O nak? ?Təmöl nati tərəh nak?”

Mətəu nīmənin nətəmimi kəmotəgət əfəməh, motəni məmə, “! Okətu-pəri in e nigı kəməluuu otimis!”

24 Kəni nian Pailət təmeruh məmə ko təsələhuian nəghatən rəhalah, kəni ilah kinəutəhtul maru o norgəhuian, kəni tos nəhu meikuas e nəhlmin e nāhmti nīmənin nətəmimi, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəghatən kəti rəhək tikə o suah u, məmə niran otəməhli=pa lak. ! Nimişian rəhan tətəməhli=pinə e nəhlmitəmah!”

25 Kəni nətəmimi rəfin kəmotəni məmə, “! Pəh niran tətəməhli=pa o timah mine kəlkələh min rəhatimah min!”

26 Kəni Pailət təmahli pətigəm meğəhan=pən e Parəpəs kəm lah. Mətəu təmāni məmə okalis Iesu, kəni təmeğəhan=pən lan məmə okətu-pəri e nigı kəməluuu məmə otimis.

Soldiə min kəməutəuvsan e Iesu

27 Kəni soldiə min rəha Pailət kotələs Iesu məhuvən əpəha imə e nīmə asoli rəha kəpmən, kətəni məmə Praetoriəm. Kəni kəmotəuvin rəfin e soldiə min kəhuva mohtəlau lan.

28 Kəni motəmkirəkis rəhan natimnati, məhuvən=pən e kot ərarəuv kəti kəm in, təhmen e kot rəha kig kəti.

29 Kəni motol niləuis iətəm nihlin əha ikin motol kəfəfau lan, motəfəfau=pən e rəhn-kapə Iesu motaləh əvsan lan məmə in hat rəha kig kəti. Kəni motaləhu=pən nəuanigi kəti e nəhlmin maru məmə in nigri rəha kig, kəni motisin nəulilah əupən lan, motaləh əvsan, motəni=pən kəm in məmə, “! ləkotisiai ik, kig rəha nətəm Isrel!”

30 Kəni motagəh lan, kəni motələs nəuanigi motoh rəhn-kapə lan motau tepət.

31 Nian kinotol əvsan rəkis lan, kəni motəpeg rəkis kot ərarəuv, məhuvən=pən min e rəhan natimnati. Kəni motələs məhuvən məmə okotətu-pəri e nigri kəməluau məmə otimis.

Kəmətu-pəri Iesu

e nigri kəməluau

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

32 Nian kəmətəhuvən, motafu iətəm Sairəni kəti, nərgin u Saimon, kəni kəmotəni=pən əskasik ohni məmə otələs nigri kəməluau.*

33 Kəməhuva ikin kəti kətəni məmə, Kolkota, u nipətin tətəni məmə Louipil-uipil.

34 İkin əha kəmotəfən wain kəm Iesu iətəm kəmalikin ilau nati tarfu. Mətəu nian Iesu təməmnim əskəuvin, kəni məpəh nəmnimian.†

35 Nian kəmətu-pəri e nigri kəməluau, kəni moturin tais o rəhan napən.

36 Kəni məutəharəg maüteruh Iesu ikin əha məmə otimis agin.

37 İlis e rəhn-kapə, kəmətei=pən nipəgnəmti nəniən tətəni məmə,

INU IESU,

KIG RƏHA NƏTƏM ISREL.

38 Kəni iətəmi keiu iətəm kətuoh nətəmi mətuakləh e rəhalah natimnati, kəmətu-pəri ilau e nigri kəməluau, kəti e nikalin maru, kəti e nikalin məuil.

39 Kəni nətəmi min u kəmətəliuək məutəhuva məutəhuvən, məutəni=pən nəghatiən tərəh kəm Iesu, məuturin-urin rəhn-kapə lah,

40 məutəni məmə, “Nəmətəni məmə onəkərəkın Nimə Rəha Uhgın kəni ik pişin əmə muvləkın o nian kisil. ! Osmiəgəh aru ik! ! Kəni eiuai e nigri kəməluau nəmə ik Nəti Uhgın pəhrin!”

41 E nolian əhmen min əmə, pris asoli min, mine iəgətun asoli min rəha Lou, mine nətəmi asoli min rəha nətəm Isrel kotol əvsan,

42 motəni məmə, “Təmosmiəgəh nətəmi, mətəu ko təruru nosmiəgəh aru in. In kig rəha Isrel. Nəmə teiuai aru e nigri kəməluau, kəni okotəni nipəhrinian lan.

43 Tətəhatətə e Uhgın. Təməni məmə in Nəti Uhgın, kəni pəh Uhgın tos rəkis in əha rəueiu nəmə in tolkeikei.”

44 E nolian əhmen min əmə, iakləh mil iətəm kəmətu-pəri ilau ilahal min e nigri kəməluau, kətuəni=pən nəghatiən tərəh tepət kəm in.

Iesu tinimis

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

27:28 Luk 23:11 27:30 Aes 50:6 * 27:32 Iesu tinəpəu rəkis mətəu kəmotəlis pik kəni motoh pik. † 27:34 Məta nati tarfu u in nati kəti təhmen e mərsin məmə otol təsətəu pikian nəhməian, məmə otol iətəmi təsətəlig viəivən. Mətəu Iesu in təsolkeikeian məmə otəsətəuian nəhməian, kəni molkeikei məmə rəhan nətəligiən otətəuvir əmə. Tol lanəha in təməsmnimian mərsin u. 27:34 Sam 69:21

27:35 Sam 22:18

27:38 Aes 53:12

27:39 Sam 22:7; 109:25

27:40 Mat 26:61; Jon 2:19

27:43 Sam 22:8

45 Kəni e tueləf klok mətəuarus=pən tri klok, napinəpuian təmeiuaiu mirəuei rəfin natimnati.

46 Kəni iuəkir e tri klok ləhnaiuv, Iesu təmasək əfəmäh e rəhan nəghatian məni məmə, “!Eli, Eli! ?Lema sapaktəni?” Nipəti rəhan nəghatian təni məmə, “!Uhgın rəhak, Uhgın rəhak! ?Təhro nətəpəh iəu?”‡

47 Nian nətəmimi nəuvein nətəm kəmatəhtul əha ikin kəmotətəu təmasək əfəmäh lanəha, kəni kotəni məmə, “In tətəuin e Elaijə.”

48 Kəni rəueiu agin min, kəti təmaiu muvən mələs nati kəti təhmen e kotin, § kəni məueiu wain u tarfu, məu e nigı, kəni məfan məmə Iesu otəmmim.

49 Kəni ilah min nəuvein kotəni=pən məmə, “Əpəh əmə. Pəh kauteh-to nəmə Elaijə otuva mosmiəgəh in, uə kəpə.”

50 Kəni Iesu təmasək əfəmäh min, megəhan aru lan məmə otimis, kəni rəhan nehagian tiet.

51 E nian əhruahru əha, napən iətəm tətəhkul e Nimə Rəha Uhgın təməhapu mol nəuətəin keiu, təmatəuain əpəha ilis muva mol naunun əpəha ləhtəni. Mol təməlauəl, kəni kəpiel min kəmotəhapu.

52 Kəni suvət min u kəmol e nipəg kəpiel kəmotəuag, kəni nətəmimi nətəm kotəhruahru tətət nətəm kəmoħmis rəkis, kəmotəmiəgəh min.

53 Kəmoħiet e suvət min, kəni uərisig Iesu təmanəmiəgəh min e nimisian, kəni ilah kəməhuvən əpəha Jerusiləm moħiet=pən o nətəmimi tətət.

54 Kəni iətəmi asoli rəha soldia min rəha nətəm Rom ilah rəhan soldia min nətəm kəmoteruh Iesu, kəmotafu nəmig mine natimnati min əha. Kəni kəmotəgin pik, kəni motəni əfəmäh məmə, “!Nipəhrionian, inu Nəti Uhgın pəhrion!”

55 Nipətan tətət kəmatəhtul isəu məutarfu. Ilah kəmotəsipən ikin Kaləli maotohtəu=pən Iesu məutasiru lan e nati pisin pisin min.*

56 Ilah min nəuvein u Meri Maktələ, kəni Meri u mamə rəha Jemis mine Josıs, kəni mamə rəha nəti Səpəti mil.

Kəmitənim Iesu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

57 Iətəm Aramatia u rəhan nautə tətət, nərgin u Josip, in iətəmimi kəti rəha Iesu. Nian tinətuva iuəkir o napinəpuian,

58 təmuvən meruh Pailət, kəni mətapuah o nipəti Iesu, kəni Pailət təmegəhan e nipəti Iesu kəm in.

59 Kəni Josip təmos nipəti Iesu muvən məuveg e napən ruən vi kəti, nərgin u linən,

60 kəni mələs muvən mələhu=pən e suvət vi kəmol e nipəg kəpiel. Suvət u rəha Josip. Kəni misuə=pən e kəpiel asoli kəti mahtipəsıg e nipəg kəpiel lan, kəni matuvən.†

61 Meri Maktələ, mine Meri kəti min kətuəharəg əha iuəkir o suvət.

Soldia min nətəm kəmotəh nipəg kəpiel

62 Nian əha, in nian katol əpenə-penə o Sapət lan, kəni kəməni lauig lan e Sapət, pris asoli min mine Farəsi min kəməhuvən moteruh Pailət.

27:46 Sam 22:1 ‡ 27:46 “Eli, Eli” in nəghatian Hipru, kəni “Lema sapaktəni” in nəghatian Aramaik (nəghatian u in iuəkir əmə o nəghatian Hipru). Iesu mine rəhan min nətəmimi kəutəghati pik e nəghatian mil u mine nəghatian Kris. § 27:48 Nati u təhmen nipispisi matris. 27:48 Sam 69:21 27:51 Eks 26:31-33; Hip 10:19-20 * 27:55 Nipətan min əha kəmotəasiru e Iesu e nati pisin təhmen e nauənian, mine nəhu, mine ikin rəha napilian. 27:55 Luk 8:2-3 27:58 Dut 21:22-23 † 27:60 Kəpiel u kətahtipəsıg=pən lan e nipəg suvət lan, kəmətei təharəg əharəg təhmen e whil rəha lotə asoli kəti, təhmen e uan mitə mine e nəharəg əharəgian rəhan. 27:60 Aes 53:9

⁶³ Motəni=pən məmə, “Iətəmi asoli. Nikitimah tinəhti məmə, nian suah kəha, iətəmi rəha neiuəiən, tətətəmiəgəh əhanəh, mətəni məmə, ‘Nian kisił otuva muvən, kəni Uhgın otosmiəgəh mın iəu e nımisiən.’”

⁶⁴ Tol lanəha, ahli=pən rəham nəuvein soldiə okəhuvən məuteh nıpəg kəpiel suvət motətəuarus=pən nian kisił tuva muvən. Məta rəhan mın okəhuva motakləh e nıpətın, kəni motəni=pən kəm nətəmimi məmə tətəmimiəgəh mın e nımisiən. Kəni neiuəiən u, in otərah tapirəkis iətəm aupən.”

⁶⁵ Kəni Pailət tətəni=pən məmə “Otos soldiə mın, kəni məhuvən motol natimnati rəfin iətəm nəkotolkeikei məmə okotol e neh vivian suvət e nıpəg kəpiel.”

⁶⁶ Kəni soldiə mın kəməhuvən mauteh vivi nıpəg kəpiel, motələhu=pən nətətian kəti e kəpiel.‡ Kəni kəmotələhu soldiə mın məmə okauteh ikin əha.

28

Iesu tətəmimiəgəh mın

e nımisiən

(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ E Sante* ləplapın agın, tətətian məsian vivian, Meri Maktələ mine Meri kəti mın kəmian məmə okuasal=pən e suvət e nıpəg kəpiel.

² Kəni əmeiko, nəmig asoli kəti tətələual mətəu-inu agelo kəti rəha lərmənig təmsipəri e nəgəu e neai muvən e nıpəg kəpiel, kəni misuə rəkis e kəpiel, kəni mətəharəg-pəri lan.

³ In tətasiə təhmen e noraipian, kəni rəhan napən mın kotəruən təhmen e nəuui nitəhi.

⁴ Soldiə mın kəmotəgin pik, kəni motərəmrumin, narmilah təmikə təhmen e nətəm kəməhmis.

⁵ Kəni agelo tətəni=pən kəm pəta mil məmə, “Suəginian, mətəu-inu iəkəhrun məmə nətuəsal e Iesu iətəm kəmətəu-pəri e nigı kəmələuau.

⁶ Tikə u ikin inu. In tətəmimiəgəh mın e nımisiən təhmen əmə e inu tətəni mine aupən. Iəuva mueruh ikin tətətəməhli ikin.

⁷ Kəni ian uəhai, kəni muəni=pən kəm rəhan mın nətəmimi məmə, ‘In tətəmimiəgəh mın e nımisiən, kəni in tətəupən e tətəh matuvən əpəha Kaləli. Kəni ikin əha, onəkoteruh in ikin.’ Intələh, rəhak u nəghatian inəni kəm təlau.”

⁸ Kəni pəta mil kəmuagim uəhai əmə e suvət e nıpəg kəpiel, mətəuəgin, mətəu nikilau tagian, mətian məmə okuəni=pən kəm nətəmimi mın rəha Iesu.

⁹ Kəni əmeiko, Iesu tiet pətigəm o lau, məni=pən kəm lau məmə, “Təuvir.” Kəni kəmiəuva o Iesu, muaskəlim nəhlikin, kəni muəfaki kəm in.

¹⁰ Kəni Iesu tətəni=pən kəm lau məmə, “Suəginian. Ian muəni=pən kəm piak mın məmə okəhuvən Kaləli. Ikin əha okoteruh iəu ikin.”

Nəghatian rəha soldiə mın

¹¹ Nian pəta mil kəmualiuək mətian, kəni soldiə mın əha nəuvein kəməhuvən e taun, kəni motəni=pən kəm pris asoli mın natimnati rəfin iətəm kəmoteruh.

27:63 Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 ‡ **27:66** Rəueiu, kitah kəsotəhrun əhrəuhruiən məmə kəmol nətətian əha e nolian nak. Kəmə təhro kəməlis niləuis kəti iətəm təmöl mak lan, uə kəmə təhro, kəmöl plastə. Mətəu nətəmimi rəfin kotəhrun məmə iətəmi kəti otəsəkian nati əha məsələs rəkisiən. Kəni nəmə kəuteruh nətətian kəti məmə tətəhapu=pən, uə təmiet rəkis, kəni soldiə mın okotəhrun məmə iətəmi kəti təmahuvihin rəkis kəpiel. * **28:1** Nəghatian Kris əhrəuhru tətəni məmə, “Nian Sapət tinol naunun, e nian iətəm tətəupən e wik” **28:6** Mat 12:40; 16:21 **28:10** Mat 26:32

¹² Nian pris asoli min kəməhuvən moteruh nətəmimi asoli rəha nətəm Isrel, kəni motol nəuə kəti motəlis nəghatian lan. Kəni motəfən məni asoli kəm soldia min,

¹³ motəni=pən kəm lah məmə, “Nəkotəni=pən kəm nətəmimi məmə, ‘Rəhan min nətəmimi kəməhuva lapin nian itimah iəmotapili, motakləh e nipətin motələs motəgim.’

¹⁴ Nəmə kəpman otətəu nanusian u, kəni itimah iəkəhuvən motəni nəghatian kəti kəm in. Kəni itimah onəsotosian nərahian kəti lan.”

¹⁵ Tol lanəha, soldia min kəmotos məni, kəni motol təhmen=pən əmə məmə kəməni mine kəm lah. Kəni nəghatian eiua u təmuvən mitəlau e nətəm Isrel muva mətəuarus=pa rəueiu.

Iesu təmiet pətigəm

o rəhan min nətəmimi

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ Kəni nətəmi lepən rəha Iesu kəməhuvən Kaləli, məhuvən e nitəuət iətəm Iesu təməni kəm lah məmə okəhuvən ikin.

¹⁷ Nian kəmoteruh in, kəni kəmotəfaki kəm in, mətəu nəuvein rəhalah nətəligian tatol keiu.

¹⁸ Kəni Iesu tuva o lah, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəpətian rəfin rəha negəu e neai mine nəhue niftəni o narmənigian, Uhgən təməfa kəm iəu.

¹⁹ Tol lanu, onəkəhuvən motiuvə nətəmimi e nəuaniləuis min rəfin e nitəni min rəfin məmə okəhuva rəhak nətəmimi, kəni motol bəptais e lah e nərgi Tate Uhgən, mine Nətin, mine Narmin,

²⁰ kəni motəgətu ilah məmə okotohtəu=pən rəfin nəghatian min iətəm iəməni kəm təmah. Kəni nṗəhrinian, iətətig kitah min itəmah nian min rəfin mətəuarus naunun nian.”

Mak Nanusian Təuvir Rəha İesu Kristo İtəm Mak Təmətəi Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Mak

?Pəh təmətəi nauəuə u? Jon Mak təmətəi nauəuə u. In səniəmə iətəmi tueləf kəti rəha İesu. Mətəu kətəni məmə in niəli təuvir kəti rəha Pitə İətəm ilau kətian ikin min tepət. Nauəuə rəha Uək Min tətəni məmə in təmuvən ilau Pol e rəhan naliuəkiən iətəm təmaupən mol, kəni uərisig lan, təmuvən ilau Panəpəs.

?Təmətəi tatuvən kəm pəh? Kəmotəni məmə Mak təmətətig Rom nian in təmətəi nauəuə u, kəni nəmə təhro ilau Pitə, uərisig kohamu Pitə. Mak təmətəi nauəuə u tatuvən o nəfaki min əpəha Rom u ilah Nanihlua min. Kitah kotəhrun lanəha mətəu-inu in tətəni pətigəm niyəti noliən min rəha nətəm İsrəl iətəm kətul. Kəni e nauəuə u, təmətəi nəghatian nəuvein e nəghatian Aramaik iətəm nətəm İsrəl kinotəhrun rəkis. Mətəu in təməuhlin nəghatian min u tuva e nəghatian Kris iətəm Nanihlua min əpəha Rom kəutəghati lan.

?Nətigian təhro lanu nian təmətəi? E nian Mak təmətəi nauəuə u, kəni nətəm Rom kəutarmənig e nitəni asoli iətəm titəlau e Nitəhi Metiterenian. Rəhalah nəghatian kətiah əmə, kəni rəhalah suaru kotəuvir, kəni rəhalah noliən o nəhli-pəniən nəghatian min in təuvir. Nian əha, in nian təuvir o nəni pətigəmian Nanusian Təuvir rəha İesu Kristo. E nian əha, Nanusian Təuvir təmai uəhai əmə e nitəni pisin pisin min e suaru min rəha Rom.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Mak tolkeikei məmə otəni pətigəm əhruahru nanusian rəfin rəha İesu, məmə in pəh, kəni in təmol nak, kəni mətəgətun nak. Nəmə təhro in tolkeikei məmə otəfəri nətəligian rəha nəfaki min əpəha Rom, mətəu-inu nətəmimi tepət kəmol nərahian kəm lah. Mak təmətəi nətəligian tepət o nian iəkis min iətəm otəpanuva e nəmiəghian rəha nətəmimi rəha İesu. Kəni in təməni pətigəm noliən rəha İesu məmə in min təmətətig e nian iəkis min.

*Jon Bəptais təmol əpenə-penə e suaru
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)*

¹ Inu nətuəuiniən rəha Nanusian Təuvir rəha İesu Kristo, Nəti Uəgin.

² İəni rəha Uəgin, nərgin u Aiseə təmətəi lanu e nauəuə aupən. Uəgin təməni məmə,

“Otafu-to. İətəhli=pinə iəhləpis iətəm otos rəhak nəghatian. In otaupən lam məmə otol əpenə-penə e rəham suaru.”

³ “İətəmimi u tətəuin əpəha ikin təpiə-məpiə ikin mətəni məmə, ‘İtəmah, otol əpenə-penə e suaru rəha İərmənig, kəni motol rəhan suaru təhruahru.’”

⁴ Kəni iəhləpis u in Jon Bəptais. Tol lanəha, təmiet=pa ikin təpiə-məpiə ikin matol bəptais e nətəmimi, kəni mətəni pətigəm nəghatian rəha Uəgin kəm lah məmə okotəkeikei motəuhlin nəmtəhlah o noliən tərah min rəhalah, kəni məhuvən o Uəgin, məmə in otəfəl noliən tərah min rəhalah, kəni nəmtətiən kəti o nati u, okol bəptais e lah.

⁵ Nətəmimi tepət pik e nitəni Jutiə mine taun əha Jerusiləm, kəməhuva motətəlig e rəhan nəghatian, kəni motəni pətigəm rəhalah noliən tərah min, kəni Jon təmol bəptais e lah əpəha e nəhu Jotən.

⁶ Jon tәмәsuvәniәn e napәn tәuvir. Rәhan napәn tәhmen әmә e rәha iәni u Elaijә aupән. Rәhan napәn kәmol e nimeimei kamәl, kәni rәhan kәtәuti kәmol e nilosi kau, kәni matun әmә pitu mine nәhu sukәpak e nikinati.

⁷ Kәni tәмәni pәtigәm kәm nәtәmimi mәmә, “Iәtәmi kәti u tatuәrisig lak, rәhan nәsanәniәn mine nepәtiәn tapirәkis iәu. Kәni iәu lahtәni agin, iәsәhmen miniaәn mәmә iәkeiuaiu mitis rәkis nilәuis e rәhan put.

⁸ Iәtol bәptais e tәmah e nәhu, mәtәu in otәpanol bәptais e tәmah e Narmin Rәha Uhgин.”

Jon tәmol bәptais e Iesu әpәha e nәhu Jotәn

(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹ E nian әha, Iesu tәmiet әpәha Nәsәrit, lahuәnu kәti әpәha Kalәli muva. Kәni Jon tәmol bәptais lan әpәha e nәhu Jotәn.

¹⁰ Nian Iesu tәmәri әpәha e nәhu, kәni mәsal-pәri mafu negәu e neai tәmәuag, kәni Narmin Rәha Uhgин tәmeiuaiu=pa ohni tәhmen=pән e mak.

¹¹ Kәni nәuia Uhgин tәmsipәri әpәha e negәu e neai mәtәni lanu lan mәmә, “Ik nәtik keikei, iәkolkeikei pik ik, kәni nikik tagiәn pik agin ohnik.”

Setәn tәmfәn-әfәn kәm Iesu

(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹² Kәni rәueiu agin min, Narmin Rәha Uhgин tәmiti=pән Iesu әpәha ikin tәpiә-mәpiә ikin,

¹³ ima nati rarpin min. Tәmatig ikin mos nian fote. E nian min әha Setәn tәtәfәn-әfәn kәm in. Kәni nagelo min kәmotasiru lan.

Iesu tinәtuәuin mәtәni pәtigәm Nanusiәn Tәuvir

(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

¹⁴ Nian kinlәfәn rәkis Jon e kalәpus, Iesu tәmuvәn әpәha Kalәli mәtәni pәtigәm Nanusiәn Tәuvir rәha Uhgин kәm nәtәmimi.

¹⁵ Tәмәni mәmә, “!Nian tinuva әhruahru әha rәueiu! !Rәhan nian tinuva! !Nian rәha Narmәniәniәn Rәha Uhgин tinatuva iuәkir! !Otәuhlin nәtәligiәn rәhatәmah, motәpәh pәhriәn noliәn tәrah min, kәni mәhuvәn o Uhgин, kәni motәhatәtә e Nanusiәn Tәuvir!”

Iesu tәmauin e nәtәmimi kuvәt rәha niuviәn nәmu

(Mat 4:18-22; Luk 5:1-11)

¹⁶ Nian Iesu tәmәtәliuәk e nikali nәhu Lek Kalәli, kәni meruh suah mil keiu, rәha niuviәn nәmu min, nәrgilau u Saimon mine pian Antiru. Kәtuatu e net.

¹⁷ Kәni Iesu tәмәni=pән kәm lau mәmә, “Iәuva, muitәu=pa iәu, miәuva rәhak iәtәmimi mil, kәni iәu iәkol itәlau nәkiәuva iәtәmimi mil rәha niuviәn nәtәmimi mәmә okәhуva rәhak min nәtәmimi.”

¹⁸ Kәni әmeiko kuәpәh rәhalau net, kәni muitәu=pән.

¹⁹ Kәni Iesu tәmәliuәk muvәn tәhmin min nәuветin, kәni meruh nәti Sәpәti mil Jemis mine pian Jon kәtuәharәg e rәhalau bot mәtuәhli vivi rәhalau net.

²⁰ Kәni e nian әmә kәha inәha, Iesu tәmauin e lau lan, kәni kuәhtul muәpәh rәhalau tatә Sәpәti mine rәhan noluәk min kәutәharәg e nipәg nәua bot, kәni muitәu=pән Iesu.

Iesu tәmәhgi pәtigәm

narmin tәrah min e iәtәmi kәti әpәha Kapeniәm.

(Luk 4:31-37)

²¹ Kəni Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməhuvən əpəha lahuənu Kəpeniəm. Kəni e nian rəha Sapət, Iesu təmuvən əpəha e nimə rəha nuhapuminiən mətəgətun nətəmimi.

²² Kəni nətəmimi kəmotətəu rəhan nəghatiən, narmilah təmiuvig pik ohni mətəu-inu rəhan nəghatiən təfigəm, nepətiən əha ikin, kəni mapirəkis rəha nəgətun min rəha Lou.

²³ Kəni e nian əha, iətəmi kəti narmin tərəh tətətig lan təmuva imə mətagət əfəməh məmə,

²⁴ “!Ik Iesu iətəm Nasərit! ?Nəmuva məmə onəkəhro e timah? !Nəmə təhro nəmuva məmə onəkərəkən itimah! İəu inəhrun rəkis ik, ik İətəmi Asim rəha Uhg’in!”

²⁵ Kəni mətəu Iesu təməni=pən əskasik kəm narmin tərəh kəha məmə, “!Ah! Səghatiən, miet e suah u.”

²⁶ Kəni narmin tərəh təmol nipəti suah kəha tərəmrumin, magət əfəməh miet lan.

²⁷ Kəni nətəmimi kəmotəuit mətəni=pən kəm lah min məmə, “!Ei, nak u! Nəgətuniən vi kəti u. !Suah u tatos nəsanəniən o nəghatiən kəm narmin tərəh min, kəni kəutətəlig lan məutol nəuiian!”

²⁸ Kəni kəmanus ueiuəhai əmə Iesu, tuvən mapəköl əpəha e nitəni Kaləli.

Iesu təmol vivi

nətəmimi tēpət

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Nian Iesu mine Jemis, Jon, Saimon, mine Antiru kəmohiet e nimə rəha nuhapuminiən, kəni motaiu əhruahru məhuvən əpəha lahuənu ima Saimon mine Antiru ikin.

³⁰ Nian kəməhuvən, mətəu uhu Saimon tətətəpu-ətəpu, kəni mətapili pəri e rəhan pet, kəni kəmotəni=pən kəm Iesu məmə pətan əha tatimis.

³¹ Kəni Iesu təmuvən meapən o nəhlmin kəni masiru lan təhtul. Kəni nətəpu-ətəpuin tagim lan. Kəni tuvən matol niglah nauəniən.

³² Tinapinəpu mitigar tinatiuvig, nian rəha Sapət tinol naunun, kəni nətəmimi min u kəutohmis, mine nətəmimi narmin tərəh tətətig e lah, pialah min kəmosot ilah məhuva o Iesu.

³³ Nətəmimi rəfin e lahuənu əha kəməhuva motuhapumən əmə ilah min əpəha e namtiəluə e nimə əha rəha Saimon mine Antiru.

³⁴ Kəni Iesu təmol vivi nətəmimi tēpət u kəutos nimisiən pisin pisin min kotəuvir, kəni məhgi pətigəm narmin tərəh tēpət e nətəmimi, mətəu təməniəhu narmin tərəh min məmə okəsotəghatiən, mətəu-inu kinotəhrun rəkis məmə pəh u Iesu.

Iesu təmətanus pətigəm rəhan nəghatiən əpəha Kaləli

(Luk 4:42-44)

³⁵ Kəni ləplapin agin, fətukai təsəri əhanəhiən, Iesu təmiet muvən əpəha ikin nətəmimi kohkə ikin mətəfaki.

³⁶ Kəni Saimon mine in min nəuvein kəməhuvən məutəsəl lan.

³⁷ Nian kəmoteruh, kəni kəmotəni=pən kəm in məmə, “Nətəmimi rəfin kəutəsəl lam.”

³⁸ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Kəpə. Pəh kəhuvən əpəha e lahuənu pisin min nəuvein, iəkanus pətigəm rəhak nəghatiən kəm nətəmimi mapəköl mətəu-inu, nati u inu iəmuva ohni məmə iəköl.”

³⁹ Kəni muvən mapəköl rəfin e nıtəni əpəha Kaləli, mətanus pətigəm rəhan nəghatıən əpəha e nımə rəha nuhapuminiən min, kəni məhgi pətigəm narmın tərəh min e nətəmimi.

Iesu təmol vivi suah kəti leprosi təmol
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Suah kəti leprosi təmol, təmuva misin=pən nəulin o Iesu mətasək=pən e nəuviriən ohni məmə, “Nəmə nəkolkeikei, kəni nəkəhrun nol vivian iəu kəni mafəl rəkis namikmikian lak.”

⁴¹ Kəni Iesu nikin təmahmə pik ohni, kəni təmuahru e nəhlmin mələhu=pən lan, məni məmə, “Əuəh. İəkolkeikei. !Əuvir-tə!”

⁴² Kəni rəueiu aɡin min, nımisiən leprosi təmagim mikə lan, kəni nıpətin təuvir, namikmikian tikə.

⁴³⁻⁴⁴ Kəni Iesu təməni=pən əskasik kəm suah kəha məmə, “Nəsəni pətigəmiən natimnati min u kəm nətəmimi, mətəu uvən əmə meh pris kəti pəh in teh məmə nıpətim tinol lanu lan, kəni əfən kəm in nati u iətəm Lou rəha Mosis təməni o suah kəti iətəm rəhan leprosi tinikə, kəni nətəmimi okotəhrun məmə nıpəhriniən ninəuvir, kəni rəham namikmikian tinikə.” Kəni mahli=pən tatuvən.

⁴⁵ Mətəu suah u təmuvən kəni məni pətigəm nati u kəm nətəmimi min rəfin mol məmə Iesu təsuvəniən e lahuənu min məghati mətəu-inu nımənin nətəmimi tepət pik kautəhtul pəsig lan. Kəni o nati əha inəha, təmətan ikin nətəmimi kohkə ikin. Kəni nətəmimi kotsipən ikin min rəfin məutəhuva ohni.

2

Iesu təmol vivi suah kəti nıpətin nəuvetin təmimis
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Nian nəuvein kinəhuva rəkis minəhuvən, Iesu təmitəlig=pən min əpəha Kəpeniəm, kəni nəghatıən təmaiı muvən kəm nətəmimi min məmə Iesu əpəha e rəhan nımə.

² Kəni nətəmimi tepət kəməhuva motəriauəh vivi əpəha imə, mine ihluə mine, kəni nəua nımahan kəti tikə o iətəmimi kəti min. Kəni Iesu tətəni pətigəm rəhan nəghatıən kəm lah.

³ Kəni nətəmimi kuvət kəmotəlis pialah kəti məhuva o Iesu iətəm nıpətin nəuvetin təmimis mətapili-pəri əmə e rəhan nımahan.

⁴ Nian kəməhuva, mətəu nətəmimi nəri əpəha imə, kəni ko kəsəhuvəniən imə moteruh Iesu. Kəni kotələs məhuvən əpəha ilis e nəhue nımə motos rəkis nəhgi nımə nəuvetin əhruahru əmə əha Iesu tətəhtul ikin imə,* kəni motəhlman-əhlman e iətəmi u teiuaıu e nımahan rəhan muvən iuəkir əmə o Iesu.

⁵ Nian Iesu təmeruh nəhatətəiən rəhalah, kəni təni=pən kəm iətəm tatimis əha məmə, “Nətik, iəu inos rəkis rəkis noliən tərəh rəham.”

⁶ Mətəu nəgətun min nəuvein rəha Lou kəutəharəg əpəha imə, kəni nıkilah təməhti məmə,

⁷ “?Təhro suah u tətəni rah Uhgın? Nəghatıən əha tərəh. Uhgın əmə təhrun nos rəkisiən noliən tərəh rəha iətəmimi. !Pəh min təhrun nos rəkisiən!”

⁸ Kəni rəueiu aɡin min, Iesu təhrun rəhalah nətəligiən, kəni məni məmə, “? Təhro nikitəmah tətəhti pik natimnati min lanu lan?”

1:39 Mat 4:23; 9:35 1:43-44 Lev 14:1-32 * 2:4 E nian əha, kəmol nəhgi nımə e tael. Kəni nətəmimi min u kəmos rəkis tael min nəuvein məmə kotol nıpəg təhmen e iətəmi u iətəm tatimis.

⁹ ?In pəhruvən timətig, iətəm inu məmə iəkəni=pən kəm suah u məmə, 'Inos rəkis rəkis rəham nolian tərəh,' uə inu timətig məmə, 'Əhtul, mələs rəham nimahan matuvən?'

¹⁰ Mətəu iəkol nati kəti məmə onəkotəhrun məmə iəu Nəti İətəmimi, iatos nepətian u ikinu e nəhue niftəni o nos rəkisian nolian tərəh rəha nətəmimi." Kəni məni=pən kəm suah kəha məmə,

¹¹ "İətəni=pinə kəm ik məmə, əhtul, mələs rəham nimahan matuvən imam ikin."

¹² Kəni əmeiko suah u təməhtul, mələs rəhan nimahan, maliuək matuvən, kəni ilah rəfin kəmoteruh, motauit, narmiləh təmiuvig ohni, kəni motəni-vivi Uhgın motəni məmə, "İəsotəh əhanəhiən nati kəti tol lanu lan nian kəti mine."

Iesu təmauin e Lifai məmə otuva muərisig lan.

(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Iesu təmuvən min mətaliuək əpəha e nikali nəhu Lek Kaləli, kəni nimənin nətəmimi kəməhuva ohni, kəni tətəgətun ilah.

¹⁴ Kəni kətəliuək matuvən kəni meruh Lifai nəti Alfias, in iətəmimi rəha nosian məni rəha takis, tətəharəg imə matol uək. Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, "İtəu=pa iəu, muva rəhak iətəmimi." Kəni əmeiko təhtul muərisig lan.

¹⁵ Kəni nian kəti, Iesu təmuvən mətauən əpəha ima Lifai ikin ilah nətəmimi rəha nosian məni rəha takis, mine nətəmi kətəni məmə nol təfagə tərəh nəuvein.† Mətauən pəti ilah Iesu mine rəhan min nətəmimi mətəu-inu nətəmimi tēpət kotal təfagə tərəh lanəha mautəhuərisig e Iesu.

¹⁶ İəgətun min nəuvein rəha Lou, ilah Farəsi min. Kəni nəuvein kəmotəh məmə Iesu tətəuən pəti əmə ilah nol təfagə min əha, mine nətəmimi rəha nosian məni rəha takis, kəni kotətapuəh o nətəmimi rəhan min məmə, "?Təhro Iesu tətəuən pəti əmə ilah nətəm kəutol lanəha?"

¹⁷ Kəni Iesu təmətəu rəhalah nəghatian kəni təməni=pən kəm lah məmə, "Nətəmimi min u kəsohmis-ohmisian kəsəhuvənian o toktə, mətəu nətəmimi min u kəutohmis-ohmis, toktə təkeikei muvən meruh ilah. İəu iəməsuvaian məmə iəkəuin e nətəmimi min u kotəni məmə kinotəhruahru rəkis. Mətəu iəmuva məmə iəkəuin e nətəmimi min u kotəhrun əmə məmə ilah kəutol nolian tərəh min."‡

Kotəpəh nauəniən o nəfakian

(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Kəni e nian əha, nətəmimi min rəha Jon Bəptais mine Farəsi min kəmotəpəh nauəniən məutətuəkəm o nəfakian kəm Uhgın. Kəni nətəmimi nəuvein kəməhuva motəni=pən kəm Iesu məmə, "Afu-to, nətəmimi rəha Jon Bəptais minə Farəsi min kəutətuəkəm o nəfakian. ?Mətəu təhro rəham min kəsotolian lanəha?"

¹⁹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, "?Nian katol lafet lan rəha iətəm tatol marit, kəni iərman u otol marit tətətig əhanəh ilah in min nəuvein

† **2:15** Farəsi min, kətəni e nətəmimi tēpət məmə ilah nol təfagə tərəh. Nəmə təhro ilah kəsotəfaki vivian, uə nəmə təhro ilah nanihluə min, uə nəmə təhro nətəmimi kəsotolkeikeian ilah, uə nəmə təhro ilah nipatan rəha suaru uə nətəmi rəha nosian takis, uə nəmə təhro ilah kəsotohtəu=pən vivian nipilga lou əlkələh min e Lou asoli rəha Mosis. **2:16** Mat 11:19 ‡ **2:17** Farəsi min mine nətəmi asoli rəha nətəm İsrəl, nikiləh təhti məmə ilah kotəhruahru e nəhmti Uhgın mətəu-inu kəutohtəu=pən Lou Rəha Mosis. Uhgın təhrun nikiləh məhrun məmə ilah nol təfagə pəhriən. Mətəu Iesu təruru nasiruiən e lah mətəu-inu ilah kəsotəghəhanian məmə ilah nol təfagə. Mətəu nətəmimi tēpət kəmotəhrun məmə ilah nol təfagə motolkeikei məmə kotəpəh nolian tərəh min rəhalah motolkeikei məmə Uhgın otafəl rəkis təfagə tərəh min rəhalah. Iesu təni məmə in təmuva məmə otasiru e lah.

mautol lafet, nikitəmah təhti məmə otətuakəm məpəh nauəniən? !Kəpə! Nian tətətig əhanəhiən ilah min, kəni nikipəh tətəgiən, məutauən əmə.

²⁰ Mətəu nian əpəha ikin məmə okəpanələs rəkis suah kəha lan, kəni e nian əha in əha, in min nəuvein nikipəh otahmə ohni, kəni kəpanotətuakəm mətəpəh nauəniən lan.”

²¹ Kəni təmatig məni məmə, “Suah kəti min ko təsəhli-pəniən nəuveti napən vi kəti e napən ənnəmit iətəm təməhapu. Nəmə otəhli=pən, kəni napən vi u təhrun nəhapu asolien napən ənnəmit u.

²² “Iətəmi kəti min ko təsiuvi-pəniən wain vi kəti e nilosi nati əuas kəti, mətəu-inu nəmə otuvi=pən wain vi e nilosi nəni əuas iətəm təkaskik, kəni wain otahlifu kəni nilosi nəni əuas u otasisi kəni məhapu, kəni wain mine nilosi nəni u okuərah. Mətəu wain vi okiuvi=pən əmə e nilosi nəni vi iətəm timətmətig.”[§]

Nətəmimi min rəha Iesu kəmotəhli wit e Sapət

(*Mat 12:1-8; Luk 6:1-5*)

²³ E nian kəti e Sapət, Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməutaliuək məutohapumin e niki nasumiən rəha wit, kəni nətəmimi min rəha Iesu kəmotəhli wit məmə okotun.

²⁴ Kəni Farəsi min u kəutaskəlim əskasik Lou rəha Mosis kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “!Ei, afu-to! E Sapət, kəsəuləkien e nasumiən mine kəsolien natimnati min lanəha kotərəkin Lou. ?Təhro rəham min nətəmimi kautol lanəha?”

²⁵⁻²⁶ Iesu təmuhəlpin rəhalah nəghatien məmə, “Nəmə təhro itəmah nəsofafin əhanəhiən nati u Təfit təmol əupən nian Apitə in pris asoli agin rəha Uhgın. Itəmah ninoəfafin rəkis məmə Təfit nəumis təmus, kəni tuvən əpəha e Nima Tapolin rəha Uhgın, kəni mələs piret asim u pris min əmə kautun, kəni in mələs muva mun ilah in min nəuvein.”

²⁷ Kəni təmatig məni=pən min kəm lah məmə, “!Kəməsolien Sapət məmə in nati figəm kəm nətəmimi, mətəu kəmol Sapət məmə otasiru e lah kotəmeig!”^{*}

²⁸ Tol lanəha, iəu Nəti Iətəmimi iətərməniğ rəfin e natimnati min, kəni mətərməniğ min e Sapət.”

3

Iesu təmol vivi

nəhlmi suah kəti təməpaiu

(*Mat 12:9-14; Luk 6:6-11*)

¹ E Sapət kəti min, Iesu təmitəlig=pən min əpəha e nimə rəha nuəpuminien kəni meruh suah kəti nəhlmin təmimis, təsuəhruien lan.

² Nian Iesu təmuvən imə, kəni nətəmimi nəuvein kəməuteruh vivi məmə otol vivi iətəmi u e Sapət, uə kəpə. Nəmə in tatol, kəni okotəni məmə in tətərəkin Lou rəha Sapət.

³ Kəni Iesu təməni=pən kəm suah u məmə, “Əhtul muva u əupən,” kəni təhtul muvən əpəha əupən.

⁴ Kəni Iesu təməhi ilah məmə, “Təkolkəiki məmə iəkətapuah nati kəti o təmah. ?Təhro? ?E nian rəha Sapət, nolien nak in təhruəhru e Lou məmə okol, kəhrun nolien nati təuvir uə kəhrun nolien nati tərah? ?Okosmiəgh iətəmi, uə okuəhamu itəmi?” Mətəu kotəpnəpin əmə.

§ 2:22 Afın futnot e Luk 5:37 2:24 Dut 23:25 2:25-26 1Saml 21:1-6 2:25-26 Lev 24:5-9

2:27 Dut 5:14 * 2:27 Farəsi min kəmotol lou əlkələh min tēpət tēpət rəha Sapət, kəni tiəkis məmə nətəmimi okotol rəfin ilah. Inu tatol məmə Sapət in nati figəm. Mətəu nəteligian rəha Uhgın məmə Sapət in nian kəti iətəm nətəmimi okotəmeig magien lan. 3:4 Luk 14:3

⁵ Kəni Iesu təməsal=pən meruh ilah, kəni niəməha tol, kəni nikin təhmə o lah mətəu-inu rəhn-kapə lah tiakis pik. Kəni məni=pən kəm suah u məmə, “Uahru-to e nəhlməm.” Kəni suah u təmuahru e nəhlmin, əmeiko nəhlmin təuvir.

⁶ Kəni Fərəsi min əha kəməhiet motaiu əhruahru əmə məhuvən moteruh rəhalah tikimir min e pati rəha Herot, motol məhuva əmə kətiəh motəsal e suaru məmə okotələs Iesu motohamu.

Nimənin nətəmimi kəmətəhuərisig e Iesu

⁷ Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməhiet moteiuaiu məhuvən əpəha e nəhu Lek Kaləli. Nimənin nətəmimi kəmətəhuərisig e lah. Nətəmimi min u nəuvein kəmətsipən e lahuənu rəhalah e nitəni Kaləli,

⁸ nəuvein kətsipən əpəha e lahuənu əlkələh min e nitəni əpəha Jutiə; nəuvein kətsipən Jerusiləm. Nəuvein min kəmətsipən e nəuvein min əpəha nitəni Itumiə mine nəve nəhu Jotən e nitəni=pən matuvən. Nəuvein min kəmətsipən pəhav əpəha ikin min e taun mil u Təə mine Saedon. Nətəmimi min u kinotətu rəkis natimnati min u Iesu tatol ilah, kəni kəməhuva məmə okoteruh.

⁹ Kəni nimənin nətəmimi kəməhuva pik, kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə okotol əpenə-pənə e bot kəti məmə otuvən məharəg lan, məmə nimənin nətəmimi okəsotəhgi-əhgi pikian in.

¹⁰ Mətəu-inu tinol vivi rəkis nətəmimi tərət, kəni nətəmimi min u kətohmis əhanəh kəutəhgi-əhgi ilah min məmə okəhuva iuəkir motek Iesu.

¹¹ Kəni nian nətəmimi nətəm narmin tərəh min kəutatig e lah kəmotafu Iesu, kəmotaiu əpən lan motəmei=pən ohni motagət əfəməh məmə, “Ik Nəti Uhgini!”

¹² Mətəu Iesu təməniəhu əskasik narmin tərəh min u məmə kəsotəni pətigəmiən in kəm nətəmimi.

Iesu təməuin e rəhan nətəmimi ilah tuələf məmə okəhuərisig lan.

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Kəni Iesu mine kəməhuvən əpəha e nəhue nitəuət, kəni tətauin e nətəmimi nəuvein əmə okəhuva ohni.

¹⁴ Nian kəməhuvən, kəni təmətəpin rəkis ilah tuələf kəni məfəri ilah məmə aposil min. In təməni min məmə nətəmimi min əha, ilah əha okotaliuək ilah min, kəni in otahli rəkis ilah kəhuvən motəni pətigəmə nanusiən təuvir kəm nətəmimi əpəha ikin min,

¹⁵ kəni okotos nəpətən mine nəsanəniən o nəhgi pətigəmiən narmin tərəh min e nətəmimi.

¹⁶ Nətəmi min u ilah u təmətəpin ilah, ilah u, Saimon u Iesu təməuin=pən min nərgin kəti min məmə Pitə,

¹⁷ mine Jemis mine pian Jon nəti Səpəti mil u Iesu təməfan min nərgilau notəhan məmə, “Poanejes,” nəpəti nəghatən əha təni məmə nəti kaluəluə mil, mətəu-inu niəməha tatol uəhai ilau.

¹⁸⁻¹⁹ Kəni mine Antiru, Filip, Patolomiu, Matiu, Toməs, Jemis u nəti Alfəs, Taitəs, Saimon u kətauin lan məmə, Selot,* mine Jutəs Iskariot u

3:6 Mat 22:15-16 **3:10** Mat 14:36 **3:11** Luk 4:41 **3:12** Mak 1:34 **3:16** Jon 1:42 **3:17** Luk 9:54 * **3:18-19** Selot in suah kəti iətəm in tətəhtul əskasik o kəntri rəhan. Afın-to e tiksini.

otegāhan=pān e Iesu e nāhlmi tikimir min. Nētāmi min āha ilah kēha tuelāf, Iesu tāmāfari ilah.†

Iesu mine Pielsepul

(Mat 12:22-32; Lūk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Uārisig, tāmītalig=pān min lahuānu, kēni nīmānin nētāmimi kāmāhuva min ohni, kēni Iesu mine rēhan min nētāmimi kinotāruru nāmeigian mine nauānīān mine.

²¹ Nīān rēhan māmā mine kāmōtātāu nāghatīān u kētāni e Iesu, kēni māhuva māmā okōtit rākis o nētāmimi, mātāu-inu nētāmimi nāuwein kūtāni māmā Iesu in nētālmāli.

²² Nāgātun min nāuwein rēha Lou kāmōtsipān āpāha Jerusilām māhuva kēni motāni māmā Pielsepul (nārgin kēti min rēha Setān), u in iētāmi asoli rēha nārmin tārāh min, in tātātig e Iesu, kēni motāni māmā in tātāfān nāsānānīān kām Iesu māmā otāhgi pētīgām nārmin tārāh min e nētāmimi.

²³ Kēni Iesu tāmāuin e lah kēhuva iuākīr ohni kēni māni nāghatīān āuhlin kēti kām lah, māmā, “?Nīkītāmāh tātēhti māmā ko Setān tēhgi pētīgām aru Setān? !Kāpā!

²⁴ Nāmā nētāmimi e kēntri kēti kūtāhapu ilah min, kēni okōtārākīn rēhalah kēntri, kēni nārmanīgīān rēhan otāmei mikā.

²⁵ Kēni tēhmen=pān āmā, e lahuānu kēti, nāmā nētāmimi lan kūtāhapu ilah min, kēni okōtārākīn āgin lahuānu u.

²⁶ Kēni nāmā Setān tātēhgi pētīgām nārmin tārāh min rēhan e nētāmimi, kēni tatol aru āmā tikimir kām in. ?Kēni otāhro lanu, rēhan nārmanīgīān otāhtul? Uāk rēhan otāmei mikā.

²⁷ “Kēni ko iāklāh kēti tāsuvān āpnāpīnīān e nīmā rēha iētāmi kētāgin lan kēti, mā taklāh e natimnati rēhan, mātāu otākeikei mālis e nīlāuis, mālēhu, kēni ko māpanuvān māklāh e rēhan natimnati.

²⁸ “Iētāni pēhriān kām tāmāh māmā tēfagē tārāh rāfin rēha nētāmimi, mine nāghatīān tārāh min iētām ilah kūtāni, Uhgīn tēhruān nos rākisīān.

²⁹ Mātāu iētāmi tētāni rah Nārmin Rēha Uhgīn, ko Uhgīn tāsos rākisīān rēhan tēfagē tārāh. Tēfagē tārāh āha otātātīg kētīāh lan mētātīg, ko tāsīkāiān.”‡

³⁰ Iesu tāmāni lanāha mātāu-inu kāmōtāupān motāni māmā nārmin tārāh kēti tātātīg lan.

Māmā rēha Iesu

mine pian min

(Mat 12:46-50; Lūk 8:19-21)

³¹ Kēni e nīān āha, māmā rēha Iesu mine pian min kāmāhuva, kēni māutāhtul āmā āpāha ihluā kēni mōtāhli=pān nāghatīān o Iesu māmā tuva-to meh ilah.

³² Kēni nīmānin nētāmimi kāmōtāharāg kan kekāu e Iesu, kēni motāni=pān kām Iesu māmā, “Ei, māmā rēham mine pian min āpāha ihluā, kōtolkeikei māmā okōteh-to ik.”

† **3:18-19** Iētāmi keiu rēha Iesu kētāuin e lau māmā Saimon, ilāu u Saimon Pītā mine Saimon u kētāuin lan māmā Selot. Kēni iētāmi keiu rēha Iesu kētāuin e lau māmā Jemis, ilāu u Jemis nēti Sēpēti mine Jemis nēti Alfīās. Kēni iētāmi keiu rēha Iesu kētāuin e lau māmā Jutās, inu Jutās Iskariot mine Jutās nēti Jemis u kētāuin pisin māmā Tateās e nauāuā rēha Mātiu. **3:22** Mat 9:34; 10:25 ‡ **3:29** “Tēfagē tārāh āha otātātīg iākis lan, ko tāsīkāiān.” Tēfagē tārāh u tāsghatīān o nōliān rēha nētāmimi nāuwein o nānīān nārgi Iesu nīān nīmāha tatol ilah. Uhgīn tēhruān nāfāl rākisīān tēfagē tārāh u nāmā ilah kūtāni nōliān tārāh rēhalah māutātapūāh o Uhgīn māmā in otāfāl rākis. Tēfagē tārāh u tēghatī e suāh kēti iētām tētāuhlin nāmāh e Iesu Kristo māsolkeikeiān māmā nīmīsiān rēhan e nīgi kāmāluāu otāfāl rākis tēfagē tārāh min rēhan. Ināha, suāh u tāsghatīān e Iesu Kristo. **3:31** Mak 6:3; Jon 2:12; Uāk 1:14

³³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Pəh u rəhak mamə mine piak min?”

³⁴ Kəni məsal=pən meruh rəfin ilah kəni məni məmə, “Oteruh-to. Itəmāh u piak min mine rəhak mamə əhruahru min.

³⁵ Nətəmimi min u kautol nəuia Uhgın, ilah u piak min, mine rəhak kakə min, mine rəhak mamə.”

4

Iətəm tətərfei

nikiṭi natimnati

(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Kəni Iesu təmīṭəlig=pən min əpəha e nəhu Lek Kaləli mətəgətun nətəmimi, mətəu nīmənin nətəmimi kəməhuva ohni, motol məmə Iesu tuvən e bot. Kəni bot u nətəmāhli=pən e lek, ipari əmə o nīpəkil, kəni Iesu tətəharəg=pən lan. Kəni nīmənin nətəmimi kəmotəharəg əpəha ipari e nikali lek.

² Kəni Iesu təməghati e nəghatiən əuhlin kəm lah mətəgətun ilah e natimnati tətət.

³ Təməni=pən kəm lah məmə, “Otətəlig-to. Suah kəti təmuvən məmə otearəgrəg rəhan nikiṭi natimnati əpəha e rəhan nasumian.

⁴ Nian təmətəarəgrəg rəhan nikiṭi natimnati, kəni nəuvein kotəmei=pən ikin kətaliuək ikin, kəni mənig min kəhuva motun rəkis.

⁵ “Kəni nikiṭi wit nəuvein kəmoḥmərəgrəg=pən e niftəni iətəm kəpiel iuəkir əmə. Kəmotəviə uəhai əmə mətəu-inu niftəni nəuan nəuvin əmə.

⁶ Nian mītigər təri, kəni məhgi ilah kotaukei-aukei mətəu-inu nokiləh təseiuaiu pikiən.

⁷ “Kəni nikiṭi wit nəuvein kəmotəmei=pən e niki nīləuis u tol nihlin, kəni nian nikiṭi wit min koteviə mətəu nīləuis tətətu-atu ilah kəni kohmis məsotəuian.

⁸ “Kəni nəuvein min kəmotəmei=pən e niftəni təuvir, kəni moteviə vivi motol iahgin, kəni mətəuə e nəualah, nəuvein nəualah tate, nəuvein nəualah sikiste, nəuvein nəualah uan hanrit.”

⁹ Kəni Iesu təmatig məni=pən min kəm lah məmə, “Itəmāh rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u.”

Nətəmimi min rəha Iesu kotəni məmə otəni

nipəti nəghatiən əuhlin u

(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Nian Iesu pişin əmə mine rəhan nətəmimi tueləf mine nətəmimi nətəm kəutəhuərisig lan, kəmotətapuəh ohni o nəghatiən əuhlin min.

¹¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Itəmāh u, Uhgın tətəni=pinə nəghatiən oneuən rəhan kəm təmah məmə in tətəuva məmə otarmənig e rəhan min nətəmimi. Mətəu nətəmi min u nanihluə min, kəutətəu əmə nəghatiən rəha Uhgın e nəghatiən əuhlin.

¹² Noliən u tol lanu lan məmə, ‘Kəutəfu pau mətəu kəsotehian, mautətəu pau, mətəu kəsotəhrunian, rəhn-kapə lah tiəkis, mətəu-inu ko kəsotolkeikei aɡinian məmə okotəuhlin ilah e rəhalah nətəligian motəpəh noliən təfagə tərāh min rəhalah, məmə Uhgın otos rəkis rəhalah təfagə tərāh.’ ”

Iesu təməni pətigəm nipəti nəghatiən əuhlin

(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmə təhro itəmāh nəkotərruru əhanəh nəghatən u? ?Onəkotəhra motəhrun mīn nīpəti nəghatən pīsīn pīsīn mīn rəfīn? Otətəlig vivi-to məmə nəkotəhrun.

14 “Nīpəti nəghatən əuhlin u məmə, nīkīti natimnati əha tətəgətun=pən nəghatən rəha Uhgīn iətəm kətəni pətīgəm kəm nətəmimi. Kəni nīftəni tətəgətun=pən nīki nətəmimi.

15 “Nīkīti natimnati u təməmei=pən e suaru tətəgətun=pən nətəmimi nəuvein nətəm kautətəu nəghatən rəha Uhgīn. Nīan kəutətəu, mətəu Setən tuva mos rəkīs uəhai əmə o lah.

16-17 “Nīkīti natimnati u tətəmei=pən e nīki kəpiel nokilāh təseiuaiu pikīn tətəgətun=pən nətəmimi nəuvein nətəm kəutətəu nəghatən rəha Uhgīn, mau-tos uəhai əmə e nəgīnīn, mətəu təsatīgīn tuvəh e nīkilāh. Nīan kotatīg rah, uə nətəmimi kautol tarāh e lah o nəghatən rəha Uhgīn, kəni kəutəmei uəhai əmə e rəhalah nəmiəghīn.

18 “Kəni nīkīti natimnati u təməmei=pən e nīki nīləuīs tətəgətun=pən nətəmimi nəuvein mīn nətəm kautətəu nəghatən rəha Uhgīn, mətəu nīan kautətəu.

19 rəhalah nətəligīn tatuvən pik o natimnati rəha nəhue nīftəni, kəni nautə mīne natimnati təuvīr mīn rəha nəhue nīftəni kotiuvi rəkīs rəhalah nətəligīn, motatu-atu e nīkilāh, mol kotəpəou e nolīn nəghatən rəha Uhgīn, kəni məsotəuəiən e nəualah təuvīr e nəmiəghīn rəhalah.

20 “Kəni nīkīti natimnati u təməmei=pən e nīftəni təuvīr tətəgətun=pən nətəmimi nəuvein mīn nətəm kautətəu nəghatən rəha Uhgīn, kəni mautos e nīkilāh pəhriən, kəni motəuə e nəualah təuvīr e nəmiəghīn rəhalah, nəuvein tate, nəuvein sīkīste, kəni nəuvein uan-hanrit.”

Otələhu-pəri lait e tepil (Luk 8:16-18)

21 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “? Pəh tətasiəpən e lait kəni masuəpəpīm lan e bəkit, uə tətəfən e nīpəg pet? !Kəpəl! Kəsolīn lan əha. Nīan nəkotasiəpən e lait, kəni motələhu-pəri e tepil məmə nətəmimi okoteh nati lan.

22 Nati kətəhtərain okəkeikei kauvīs, kəni nati tətəhluaig otəkeikei miet=pa ikin təhəgəhag ikin.

23 Itəmāh rəfīn matəlgitəmāh tatīg, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatən mīn u.”

24 Kəni matīg məni=pən mīn kəm lah məmə, “Otətəlig vivi-to. Iətəmimi iətəm tətəlkut məmə otəhrun rəhak nəghatən, Uhgīn otegəhan məmə otəhrun. Kəni otegəhan məmə in otəhrun pik.*

25 Tol lanəha mətəu-inu, iətəmi u iətəm rəhan əha ikin nəhrunīn, kəni in tatitəu=pən molkeikei mīn məmə otəhrun pik, kəni Uhgīn otəfən mīn nəhrunīn kəm in, kəni rəhan nəhrunīn otepət pik. Mətəu iətəmi u iətəm rəhan nəhrunīn tikə məsolkeikeiən məmə otəhrun, Uhgīn otos rəkīs rəfīn rəhan nəhrunīn iətəm nīkīn təhti məmə in tatos.”

Nəghatən əuhlin e nīsuvīn nīkīti natimnati

4:19 Mat 19:23-24 4:21 Mat 5:15; Luk 11:33 4:22 Mat 10:26; Luk 12:2 4:24 Mat 7:2 * 4:24 Suaru kəti mīn o nəuhlinīn fes u: Nəkotəhrun nosiən nīpəti nəghatən rəhak təhmen əmə e nalkutiən iətəm nəkotəlkut motəhrun lan. Nəmə nəkos kətīm əkəku əmə molkeikei məmə Uhgīn otəri e nəhrunīn, in otəfīnə nəhrunīn əkəku əmə lanəha. Kəni nəmə nəkos kətīm əsoli agīn kəti molkeikei məmə Uhgīn otəri lan e nəhrunīn tepət, in otəfīnə nəhrunīn tepət lanəha, kəni otəfīnə nəhrunīn tapirəkīs kəm ik.
4:25 Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26

²⁶ Kəni Iesu təməni min məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narməniğiən Rəha Uhgın. İətəmi kəti təmisuv niki ti natimnati əpəha e rəhan nasumiən.

²⁷⁻²⁸ Lapin min tuvən mətapılı, kəni e nərauiə min tuvən maliuək mətan, kəni məsol minian nati kəti lan mine, mətəu-inu niftəni əmə tətəfan neamtəiən kəm in məmə otəuə e nəuan. Mətəu niki ti nati u tıneviə minuva minol iahgin, mətəu suah u təruru məmə təməhro lanu lan məviə. Kəni təməgeiət mol iahgin, kəni mol=pən nimalin, kəni məuə mətuvən matuvən, kəni miniməhtə.

²⁹ Kəni nian tiniməhtə, e nian əmə kəha inəha, iətəmi əha tuvən mələs rəhan nisə muvən matətəi rəkis mətəulək lan, mətəu-inu nian əhruahru rəhan tinuva.”

Nəghatiən əuhlin e niki ti mastət

(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

³⁰ Kəni Iesu təməni min məmə, “Pəh iəkəni nəghatiən əuhlin kəti məmə otəgətun itəmah e Narməniğiən Rəha Uhgın.

³¹ Niki ti mastət tətəgətun=pən Narməniğiən Rəha Uhgın. Mastət u in niği kəti niki tin təkəku ağın uəha. In təkəku e niki ti niği min rəfin.

³² Mətəu nian kəmərfe, kəni teviə mol iahgin mapirəkis niği min iətəm katərfe e nasumiən, mol nəhlmin iahgin min, kəni məniğ ilis min kəhuva motol=pən nimaalah e nikəmkəmin.”

Iesu təmatəgətun nətəmimi e nəghatiən əuhlin

(Mat 13:34-35)

³³ Iesu təmatəgətun lanəha nətəmimi e nəghatiən əuhlin tepət, mətəu təmatəni əmə təhmen o nəhruniən.

³⁴ In təmatəgətun əmə nətəmimi e nəghatiən əuhlin tepət. Mətəu nian kotan pişin əmə ilah rəhan min nətəmimi, kəni tətəni pətəigəm ni pətəi nəghatiən əuhlin kəm lah.

Iesu təməniəhu ni mətagi asoli mine nəhu mine

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Tinəhnaıuv, kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Pəh-to kəhuvən-to e nikali lek e nitəni=pən.”

³⁶ Kəni kəmotəpəh nətəmimi, kəni rəhan min nətəmimi kəməhuvən e bot mətəu Iesu tinuvən rəkis mətəharəg. Kəni kəmotələs Iesu e bot məhuvən ilah bot nəuvein min kəutəhuərisig e lah.

³⁷ Kəməutəhuvən əmeiko ni mətagi asoli kəti nahgin təhmen e nəliu təmuva. Kəni peau-peau asoli min kınəutorasilig=pən e ni pəgnəua bot, kəni nəhu tinətəri=pən e bot, kəni bot tinatol o namnımian.

³⁸ Mətəu Iesu əpəha uərisig təmapılı alu mətəsauə. Kəni rəhan min nətəmimi kəmotəi u məhuva motəhgi-pəri, motəni məmə, “!Ei, ləgətun! !Təhro niki m təsəhtiən itəmah mine, iuəkır əmə iəkəhmis!”

³⁹ Kəni Iesu təməir məhtul mətəniəhu ni mətagi mine nəhu məmə, “! Nəhmen! !Uəmeig-tə!” Kəni ni mətagi təməhrahli nəhlmin, kəni peau-peau asoli min əha kəməhkə, kəni təməməlinu asoli.

⁴⁰ Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “?Təhro nəutəgin pik lanəha? Nəmə təhro rəhatəmah nəhatətəiən tikə əhanəh lak.”

⁴¹ Mətəu rəhan min nətəmimi kınotəgin pik, kəni motəni=pən kəm lah min məmə, “!Ei nəman! ?İətəmimi nak u? Nati əpnəpin ni mətagi mine nəhu, mətəu ilau kətuol nəuiən.”

5

*Iesu tæmæhgi pætigæm
narmin tærah e suah kæti*

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Iesu mine ræhan min nætæmimi kæmæhuvæn mæhuværi æpæha e nitæni=pæn e næhu Lek Kalæli, æpæha ima nætæm Kerasa.

² Nian Iesu tæmeiuaiu e bot, kæni meruh suah kæti tæmsipæn æpæha e nipæg kæpiel min, ikin katitænim nætæmimi ikin. Suah u narmin tærah tætätig lan.

³ Suah u tætätig æmæ æpæha e suvæt. Ko kæsaskælimiæn, kæni kæruru min nælisiæn e nilæuis uæ sen.

⁴ Nian tepæt kotælis næhlmin mine næhlkin mine e sen. Mætæu nian ræfin tæteatuv-eatuv sen, kæni matohratuv-ohratuv sen e næhlmin mine næhlkin mine, kæni mæsanæn pik mæsehmenian e iætæmi kæti mæmæ otaskælim.

⁵ Kæni lapin mine nærauiæ min mine nian ræfin, in tætan æpæha e suvæt, mine æpæha e nitæuæt min, in pisin æmæ, mætægæt æfæmæh, kæni matætei aru in e kæpiel asilæ min.

⁶ Nian suah u tæmafû Iesu æpæha isæu tætuva æhanæh, kæni tæmaiu muvæn meiuaiu misin=pæn næulin ohni.

⁷⁻⁸ Iesu tæni mæmæ, “!Ik narmin tærah, iet e suah u!” Mætæu narmin tærah kæha tæmagæt æfæmæh mæmæ, “! Iesu, ik Næti Uhgîn Ilis! ? Næmuva mæmæ onækæhro lak? !Upæh æmæ iæu! !Iatisiai ik e nærgi Uhgîn mæmæ onæsoliæn nalpinian kæm iæu!”

⁹ Kæni Iesu tæmætapuæh ohni mæmæ, “?Ik nærgæm pæh?” Mætæu tæni mæmæ, “Nærgæk u, Nimænin Tepæt, mætæu-inu itimah tepæt.”

¹⁰ Kæni kæmotæni=pæn æskasik kæm Iesu motisimaru motisimaru mæmæ otæsahti pætigæmiæn ilah æha ikin æha.

¹¹ Ikin æha, pikæh min tepæt pik kætahlu æpæha e nikali nitæuæt u.

¹² Kæni narmin tærah min æha kæmæutasæk=pæn o Iesu mæmæ, “Kæsi, ahli=pæn-to itimah iækæhuvæn o pikæh min æpæha, megæhan e timah iækæhuvæn motätig æpæha e lah.”

¹³ Kæni Iesu tæmegæhan e lah mæmæ okæhuvæn, kæni narmin tærah min æpæha kæmohiet e suah kæha mæhuvæn æpæha e pikæh min. Pikæh min æha kotæhmen e tu-tausin. Kæni pikæh min ilah ræfin kæmotaiu mæuteiuaiu e nipatu, kæni motiuvig=pæn e næhu motamnim.

¹⁴ Kæni nætæmimi nætæm kæutaugin pikæh min u, kæmotaiu mæhuvæn motæni pætigæm nati u kæm nætæmimi min æpæha e taun ræhalah, kæni motæni tuvæn mapækol æpæha lahuænu min. Kæni nætæmimi tepæt kæmæhuva mæmæ okotafu-to nati u mæmæ kæmæhro lanu.

¹⁵ Nian kæmæhuva o Iesu, kæni motafu suah u narmin tærah min kæmæutatig lan aupæn, tinæpæh nalmæliæn kæni minuvæn e napæn mætæharæg, kæni narmilah tæmiuvig ohni kæni motægîn.

¹⁶ Kæni nætæmimi min u kæmoteh nati æhruahru e næhmtilah, kæmotanus kæm ilah min næuvein nati u kæmoteh Iesu tæmol e suah u mine pikæh min.

¹⁷ Mætæu nætæmimi min u e nitæni u kæmotæni=pæn æskasik kæm Iesu mæmæ otatuvæn mæsatigian æha imalah ikin.

¹⁸ Kæni nian Iesu tinitælig=pæn min mæmæ otuvæn e bot, mætæu suah u narmin tærah min kæmæutatig lan, tæmolkeikei pik mæmæ otuvæn ilah Iesu mine, kæni motæni=pæn kæm Iesu mæmæ, “Egæhan lak, pæh iækuvnæ kitah min itæmah.”

¹⁹ Mætæu Iesu tæmæsegahanian, mætæu tæmæni=pæn kæm in mæmæ, “Itælig=pæn imam ikin, kæni manus kæm nætæmi imam ikin nati nak iætæm Uhgîn ilis agin tæmol kæm ik, kæni mæmæ in tæmasækæhruin ik.”

²⁰ Kəni təmuvən əpəha ikin Tekapolis mətəni pətigəm natimnati iətəm İesu təmol kəm in. Kəni nian nətəmimi kəmotətəu, kəni kəmotauit pik ohni.

*Pətauəhli kəti iətəm tatimis mine pətəkəku kəti
iətəm təmimis*

(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Kəni İesu mine kəməhuvən min e bot mohtəlig=pən e nəve nitəni=pa e lek, mətəu nımənin nətəmimi kəməhuva ohni mohtəlau lan e nıkalkalı lek.

²² Kəni iətəmi kəti, nərgin u Jaerəs, in iətəmi asoli kəti rəha nımə rəha nuhapuminiən, təmeruh İesu kəni tuva misin=pən nəulın ohni.

²³ Kəni mətapuəh o İesu mətəkeikei kəm in o nasiruiən məmə, “Nətik pətəkəku tatimis pik otəsuvəhiən timis. ! Pale, va-to kian nəkələhu=pən nəhlməm lan pəh təsanən”

²⁴ Kəni İesu təmitəu=pən suah u mian, kəni nımənin nətəmimi tərət kəmohuərisig mohtəlau lan məutəhgi ilah min.

²⁵ Kəni pətan kəti təmuva o İesu iətəm tatos nimisiən rəhalah nıpətan nian rəfin əmə, minos nu tuələf.

²⁶ Kəni təmuvən o toktə tərət, kəni mərəkin rəfin rəhan məni e lah, mətəu uak rəhalah kəmotol tətəu pik nahməiən. Mətəu rəhan nimisiən təməseiuaiuiən, nimisiən təməri nəuvetin min.

²⁷⁻²⁸ In təmos nəghatiən e İesu, kəni nikin təməhti məmə, “Nəmə iəkek əmə rəhan nıfifi napən, kəni rəhak nimisiən otol naunun.” Kəni tol lanəha, təmuva maliuək muərisig e lah, misipən e nəmtah İesu ikin, kəni meapən mek rəhan nıfifi napən.

²⁹ Nian təmek nıfifi napən rəha İesu lanəha, kəni rəueiu agin min rəhan nimisiən təməhtul, kəni təmətəu əmə e nıpətin məmə in tinəuvi:

³⁰ Kəni rəueiu agin min əmə, İesu təmətəu məmə nəsanəniən nəuvetin təmiet lan, kəni təmeirair mətapuəh məmə, “?Pəh təmek rəhak napən?”

³¹ Mətəu rəhan min nətəmimi kotəni məmə, “Ei, afu-to. Nətəmimi kəutəhgi-əhgi rəkis pikin ik. ?Təhro nətəni lanko məmə ‘pəh təmek iəu?’”

³² Mətəu İesu təmətəsal məmə oteh-to məmə pəh təmek.

³³ Kəni əmeiko pətan u tinəhrun məmə nian in təmek napən rəha İesu, rəhan nimisiən tinikə. Kəni tinəhrun məmə İesu tətəsal lan. Tol lanəha, tinətəgin mətərəmrumin muva məiuiə misin=pən nəulın o İesu mətəni=pən natimnati rəfin kəm in.

³⁴ Kəni İesu təməni=pən kəm in məmə, “Nətik pətan, e rəham nəhatətəiən lak, nınuva minəuvi: Kəni atuvən, pəh nəməlinuiən rəha Uhgın tətətig ohnik. Rəham nimisiən tinikə!”

³⁵ Nian İesu təmətəghati əhanəh kəm pətan u, kəni nətəmimi nəuvein kəmotsipən əpəha ima Jaerəs ikin məhuva motəni=pən kəm Jaerəs məmə, “Nətım pətəkəku tinimis rəkis. Mə iəgətun təsuvaieən, məsolian namulien kəm in.”

³⁶ Mətəu İesu təməsətəligiən e rəhalah nəghatiən, kəni məni=pən kəm Jaerəs məmə, “Səginien, məsolian nəkim tərəh. Əhatətə əmə lak.”

³⁷ Kəni İesu təməniəhu nətəmimi məmə okəsohuərisigiən e lau, kəni mit əmə Pitə mine Jemis mine pian Jon məhuvən.

³⁸ Kəni kəməhuvən əpəha ima Jaerəs ikin motafu nətəmimi tərət kəməhuva məutasək əuiləuil.

³⁹ Kəni İesu təmuvən əpəha imə məni=pən kəm lah məmə, “?Nəutəgət pik lanu o nak? ?Kəni məutasək pik o nak? Pətəkəku u təsimisiən, tətəpili əmə.”

⁴⁰ Kəni nətəmimi kəmotələh əuvsan lan. Mətəu Iesu tətahli pətigəm ilah məmə okohiet məhuvən əpəha ihluə. Kəni mit əmə rəhan iətəmimi milahal mine məmə mine tata rəha pətəkəku u məhuvən əha tətəpili ikin.

⁴¹ Kəni Iesu təmos nəhlmin, məni e rəhalah nəghatiən məmə, “*Talitə kum.*” Nipəti nəghatiən u təni məmə, “!Pətəkəku, iətəni=pinə kəm ik məmə onəkəhtul!”

⁴² Kəni rəueiu min əmə, pətəkəku əha təməhtul minətaliuək. (Pətəkəku u tinos nu tuələf.) Nian kəmotafu nati u Iesu təmol, kəni narmilah təmiuviğ pik ohni.

⁴³ Kəni Iesu təməni=pən əskasik kəm nətəmi min u məmə, “Onəsotəni pətigəmiən nati u kəm iətəmi kəti.” Kəni matig məni=pən min kəm lah məmə okotəfan nauəniən kəti kəm pətəkəku u tun.

6

Nətəm Nasərit

kəməsotisiaian Iesu

(*Mat 13:53-58; Luk 4:16-30*)

¹ Iesu təmiet ikin əha kəni rəhan min nətəmimi kəməhuərisiğ lan məhuvən əpəha iman ikin.

² Kəni e nian rəha Sapət, Iesu təmuven əpəha e nimə rəha nuhapuminian mətəgətun nətəmimi. Kəni nətəmimi tepət nətəm kəmotətəu rəhan nəghatiən, kəmotəuit pik ohni motəni məmə, “?Ei nəman, kəruru məmə suah əpəha təmos iə natimnati min əpəha? ?Kəruru məmə təmos iə neinatigiən tol lanəha? ?Uə kəruru məmə təməhro lanəha matol nati apispis min əpəha?”

³ Kitah kotəhrun əmə məmə suah kəha iol əmə nimə. In nəti Meri, pia Jemis, Josis, Jutəs mine Saimon. Kəni kitah rəhan min kakə min kəutan.” Kəni nikilah təsagiənian ohni kəni motəuhlin nəmtahlah ohni.

⁴ Mətəu Iesu təni məmə, “Iəni rəha Uhgın kətisiai pik in ikin min rəfin. Mətəu rəhan min əmə, mine nətəmi iman ikin kəsotisiaian.”

⁵ Kəni ikin əha, ko təsolian nati apispis kəti ikin, mətəu təmələhu=pən əmə nəhlmin e nətəm kəutohmis nəuvein, kəni kotəmiəgəh min.

⁶ Kəni Iesu narmin təmiuviğ pik o nətəm iman ikin mətəu-inu kəsotolkeikeian məmə okotəni nipəhriənian lan. Kəni təmaliuək muvən lahuənu min rəfin, mətəgətun nətəmimi.

Iesu təmahlipən

rəhan nətəmimi tuələf

məmə okəhuvən e nitəni min

(*Mat 10:5-15; Luk 9:1-6*)

⁷ Kəni matig mauin min e rəhan tuələf nətəmimi kəhuva ohni, kəni mahli=pən ilah keiu-keiu. Təməfən nəsanəniən kəm lah o nəhgi pətigəmiən narmin tərəh min e nətəmimi.

⁸ Kəni məni=pən nəghatiən u kəm lah məmə, “Onəsotosian nati kəti e rəhatəmah naliuəkiən, mətəu onəkotos əmə kasikin rəhatəmah. Onəsotosian məni kəti e pauis rəhatəmah, kəni məsotosian piret, uə kətim, uə nati kəti.

⁹ Onəkəhuvən e put, mətəu onəsotosian sot keiu.

¹⁰ Nəmə onəkəhuvən əpəha ima iətəmi kəti ikin, kəni otapili əmə e rəhan nimə motatig motətəuarus mohiet lahuənu əha.

¹¹ Kəni nəmə onəkəhuvən e lahuənu kəti, mətəu nətəmimi nəuvein kəsotolkeikeian məmə okotit itəmah nəkəhuvən e rəhalah nipəgnəua nimə, uə okəsotətəligiən e rəhatəmah nəghatiən, kəni nian nautohiet e rəhalah

lahuənu, nəkotəkeikei motohrapispis rəkis nıməulul e nəhlkitəmah məmə ilah okotəhrun məmə nəmotəuhlin=pən pəhriən nəmtəhtəmah o lah motəpəh agin ilah.”

¹² Kəni kəməhiet məhuvən motəni=pən kəm nətəmimi məmə okotəuhlin nətəlgien rəhalah, motəpəh pəhriən nolien tərəh min, kəni məhuvən o Uhgın.

¹³ Kəni motəhgi pətigəm narmin tərəh min tepət e nətəmimi, kəni motol=pən oiel e nətəmimi min u kautohmis, kəni motol vivi ilah.

Kig Herot Antipas

təməni məmə Jon Bəptais

tinəmiəgəh min

(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

¹⁴ Kəni Kig Herot Antipas təmətəu nəghatien rəha Iesu tinuvən minapəkol e nitəni min rəfin. Kəni nətəmimi nəuvein kotəni məmə in Jon Bəptais əpə tinair=pə min mol tatos nəsanəniən o nolien nati apispis min.

¹⁵ Mətəu nətəmimi nəuvein min kotəni məmə in Elaijə, nəuvein min kotəni məmə in iəni kəti rəha Uhgın mətəu təhmen e iəni min rəha Uhgın aypən.

¹⁶ Mətəu Kig Herot Antipas təmətəu, kəni məni məmə, “!Jon Bəptais əpəha! İəməuəhtuv rəkis rəhn-kapə, mətəu tinəmiəgəh min.”

Nolien iətəm Kig Herot Antipas

təməhamu Jon Bəptais lan.

(Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)

¹⁷⁻¹⁹ Kig Herot Antipas təməni lanəha mətəu-inu in təmol nati kəti təsəhmenien. Pian Filip təmatit pətan kəti nərgin u Herotias muol marit, kəni Kig Herot Antipas titirəkis pətan u ohni muol min marit. Kəni Jon təmətəni=pən kəm in məmə, “Nətətgəhli Lou. Təsəhmenien məmə onəkit pətan rəha piəm.” Kəni Herotias təmətəu nəghatien u kəni mətəməki e Jon ohni, kəni molkeikei məmə okohamu, mətəu kəpə, Kig Herot təsəghəhanien.

Mətəu təmolkeikei məmə otol rəhan pətauəhli nikin tagien, kəni məhli=pən rəhan min nətəmimi kəhuvən motaskəlim Jon motəlis-ərain, kəni motələs məhuvən motləfən e kaləpus.

²⁰ Mətəu Kig Herot Antipas tətisiəi Jon məhrun məmə in iətəmi asim, kəni in iətəmi əhruahru kəti mol tətəh vivi kəni məsohamuiən. Nian tepət tətəu nəghatien rəha Jon, kəni tinəruru əfəməh, mətəu tolkeikei məmə otətəlig lan.

²¹ Matuvən matuvən Herotias tinos rəhn maru Jon e nian kəmatol lafet lan rəha Kig Herot Antipas e nian təməir lan. Kig təməuəin ərəfin e nətəmi asoli rəhan min, mine nətəmi asoli rəha rəhan soldia min, mine nətəmi asoli rəha nətəm Kaləli, məmə okəhuva mətəh motəuən.

²² Kəni e nian əha, pətan mītə u nəti Herotias təmuva imə matol danis e nəhmtiləh. Kəmoteruh təmol danis kəni nəkilah təmagien pik ohni. Kəni kig əha təməni=pən kəm pətan mītə əha məmə, “Nəmə nəkolkeikei nak, nəkətapuəh lan ohniəu, kəni iəkəfinə kəm ik.”

²³ In təməni əskəsik kəni mos nonəuəvil ohni məmə, “Nati nak nəkolkeikei kəni nəkeasiə lan ohniəu, iəkəfinə. Nati əpnəpin nəmə iəhgın təhmen e nəpılga rəhak natimnati, mətəu iəkəkeikei məfinə.”

²⁴ Kəni pətan mītə əha təmuvən əpəha ihluə mətəpuəh o rəhan məmə məmə, “?Məmə, oıəkəasiə o nak e kig?” Mətəu rəhan məmə təni məmə, “Uvən measiə o rəhn-kapə Jon Bəptais.”

25 Kəni pətan mitə əha təmaiu ueiuhai əmə muvən əpəha imə o kig kəni məni məmə, “Iəkolkeikei rəhn-kapə Jon Bəptais u rəueiu əmə, kələhu=pən e pilet kəti.”*

26 Kəni nati u təmol kig nikin təpəu pik, mətəu ko təsəpəhiən, mətəu-inu təmos rəkis nonauvil e nəhmti nətəmimi u kəməhuva o lafet.

27 Kəni mahli=pən rəhan kəti soldia məmə otaiu əmə muvən mələs rəhn-kapə Jon Bəptais muva. Kəni soldia əha təmuvən əpəha e kaləpus, kəni məhatuv rəhn-kapə Jon Bəptais,

28 kəni mələhu=pən e pilet kəti mələs muva, kəni məfən kəm pətan mitə kəha, kəni tələs muvən kəm rəhan məmə.

29 Nian nətəmimi min rəha Jon Bəptais kəmotətəu nətəmimi kəmotanus nati u kəmol e Jon, kəni kəməhuvən motələs nipətin məhuvən mohtənim e nipəg kəpiel kəti.

Nətəmi tueləfrəha Iesu kəmohtəligpa min ohni

(Luk 9:10)

30 Kəni aposil min rəha Iesu kəmohtəlig=pa min ohni, kəni motəni=pən natimnati rəfin iətəm kəmotol, mine nəghatian min iətəm kəmotəgətun nətəmimi lan.

31 Mətəu nətəmimi təpət kəutəhuva məutəhuvən, kəni Iesu mine rəhan min nətəmimi kənotəruru nəuəniən mine nəmeigian mine. Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Pəh-to kəhuvən-to əpəha ikin kəti nətəmimi kohkə ikin, kəni nəkotəmeig nəuətin.”

32 Kəni ilah əmə məhuvən e bot kəti minautəhuvən əpəha ikin nətəmimi kohkə ikin.

Iesu təmaugin

nəman faif tausin

(Mat 14:13-21; Luk 9:11-17; Jon 6:1-14)

33 Mətəu nətəmimi təpət kəmotafu ilah nian kəmohtə, kəni motəhrun ilah. Kəni kəmohtə e lahuənu min motaiu motaupən e lah, məhuvən əpəha kəutəhuvən ikin.

34 Nian Iesu təmuvari e bot mafu nımənin nətəmimi təpət kəməhuva rəkis, kəni nikin təmepət pik o lah, mətəu-inu kotəhmen əmə e sipsip min nətəm iətəmimi tikə o neruh vivian ilah. Kəni təməhtul mətəgətun ilah e natimnati təpət.

35 Kəni mətəuərus tənəhnaiuv, kəni nətəmimi rəha Iesu kəməhuva motəni=pən kəm in məmə, “Nəpinəpu, kəni ikinu ikin nətəmimi kohkə ikin.

36 Təuvir məmə onəkahli=pən-tə nətəmimi kəutəhuvən e lahuənu min, mine əpəha ikin min, məmə okotos nəhmti niglah nəuəniən.”

37 Mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “Kəpə, itəmah əmə. Nəkotaugin nətəmimi min əha.” Mətəu kotəni məmə, “! Nak! ? Nəkəmə oikəhuvən motəraki e məni əsoli əgin u tu-hanrit tənəriəs o nosian piret lan u o nauginian nımənin nətəmimi u?”†

38 Mətəu Iesu təni məmə, “? Nautos piret kuvəh? Əhuvən-to motəh-to.” Kəməhuvən motəh məmə, “Piret faif, kəni nəmu keiu.”

39 Kəni Iesu təni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə okotol nətəmimi kotəharəg e nimanuvehli fifti-fifti mine uan-hanrit-uan-hanrit,

* 6:25 ?Pətan u təmətapuəh o rəhn-kapə Jon e pilet o nak? Məmə okəhrun əhruahru məmə tinimis, mine o nol əvsəniən in. 6:30 Luk 10:17 6:34 Nam 27:17; Mat 9:36 † 6:37 “Tənəriəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, tu-hanrit tənəriəs təhmen e tu-hanrit-tausin vatu (200,000 vatu).

⁴⁰ Kəni kəmotəharəg lanəha fifti-fifti mine uan-hanrit-uan-hanrit.

⁴¹ Kəni Iesu təmos p̄iret faif mine nəmu mil u keiu, kəni məsal-pəri əpəha e neai məfaki=pən lan, kəni məhapu p̄iret u məfən kəm rəhan min nətəmimi məmə okotəuəri e nətəmimi. Kəni matig mos min nəmu mil u keiu məhapu məuəri kəm nətəmimi.

⁴² Kəni nətəmimi rəfin kəmotauən nər̄filah tasisi,

⁴³ Kəni motəpəh n̄ip̄isp̄isi p̄iret u mine nəmu mil u, kəni nətəmimi min rəha Iesu kəmotaipei=pən e kətim asoli tueləf kotəri vivi.

⁴⁴ Kəni nətəmimi min u kəmotauən, nəman e lah kotəhmen e faif-tausin.

Iesu təmaliuək e nəhue nəhu

(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

⁴⁵ Kəni rəueiu agin min, Iesu təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə okotələs bot kəti motaupən məhuvən e nəve n̄itəni=pən əpəha ikin kəti nərgin u Petsaitə, mətəu in otatig mahli=pən p̄ip̄im nətəmimi kautəhuvən imalah min ikin.

⁴⁶ Nian tinəuiəhrui nəkis nətəmimi, mahli=pən ilah kautəhuvən, kəni muvən əpəha e n̄itəuət məmə otəfaki.

⁴⁷ Kəni tinəpinəpu, bot tinuvən əpəha e nəlugin əhruahru əpəha e lek, mətəu Iesu tətən p̄isin əmə əpəha ipari.

⁴⁸ Kəni mafu ilah kəutasuə məutasuə mətəu k̄inotəpəou mətəu-inu n̄imətəgi tətəh ilah. Kəni lapin iuək̄ir o n̄ianian, kəni taliuək e nəhue nəhu mətuva. Təmaliuək muva, məmə otəp̄irəkis ilah.

⁴⁹⁻⁵⁰ Kəni nian nətəmimi min rəha Iesu kəmotafu tətaliuək e nəhue nəhu mətuva, kəni n̄ikilah təhti məmə narmi iətəmi kəti. Kəni ilah rəfin kəmoteruh, kəni motəgin məutearəg əfəməh. Mətəu rəueiu agin əmə, Iesu təməni=pən kəm lah məmə, "İE, n̄ikitəmah təhtul məha-məha. İə əmə u. Sotəginian!"

⁵¹ Kəni məri e bot ilah min ilah, kəni n̄imətəgi təmeiuaiu, kəni kəmotəuit p̄ik ohni,

⁵² mətəu-inu rəhn-kapə lah tiəkis. Kəmotafu pau Iesu təmaugin nətəmimi tətəp e p̄iret nəuan nəuəvetin əmə, mətəu ilah kotəruu əhanəh məmə in pəh.

Iesu təmol vivi nətəm kautohmis əpəha Kenesəret

(Mat 14:34-36)

⁵³ Kəməhuvən e nəve n̄itəni=pən məhuvəri əpəha ikin kəti nərgin u Kenesəret, kəni motiuv̄i-ərain bot ikin.

⁵⁴ Nian kəməhuvəri ikin əha, nətəmimi min ikin kəmotəhrun uəhai əmə məmə in Iesu.

⁵⁵ Kəni kəmotəiu məhuvən əpəha lahuənu min məutəni=pən kəm nətəmimi. Kəni nian kotətəu məmə Iesu əha ikin əha, kotəmki nətəm kautohmis e rəhalah min pet məhuva ohni.

⁵⁶ Kəni ikin min rəfin Iesu tətuvən=pən ikin e lahuənu əlkələh min, mine lahuənu asoli min, mine ikin min rəfin titəlau, nətəmimi kotəmki nətəm kautohmis mohiet motəl̄in əmə ilah əpəha e mak̄it ikin. Kəni kəmotəkeikei məutəni=pən kəm Iesu məmə otegəhan e lah kotek əmə n̄ififi napən rəhan. Kəni nətəmimi rəfin u kəmotek rəhan kot kəmotəuv̄ir e rəhalah n̄imisiən.

7

Nətəmi asoli min kəmotəməki e Iesu o kastim rəhalah

(Mat 15:1-9)

¹ Kəni Fərəsi nəuvein mine nəgətun nəuvein rəha Lou, kəmotəsipən əha Jerusiləm, mətəharəg ilah Iesu.

² Kəni kəmotafu məmə nətəmimi mɪn rəha Iesu nəhlmiləh təmikmɪk kəni məsoteikuasiən e noliən rəha Farəsi mɪn, kəni motəuən.

³ Farəsi mɪn, mɪne nətəm Isrel tepət, kəmautohtəu=pən əhruahru kastim rəha tɪpilah nuvəh mɪn. Kəutəkeikei moteikuas e nəhlmiləh e noliən kəti, kəni uərisig lan, kotəhrun nauəniən.

⁴ Kəni nian kotsipən e makit məhuva, məsotəuən pipimiən, motəupən moteikuas e nəhlmiləh, uərisig kəmanotəuən. Kəni mautohtəu=pən natimnati tepət mɪn lanəha iətəm kəmosos o tɪpilah nuvəh mɪn. Kəni kastim əhruahru əha ikin rəha neikuasiən e sospən, mɪne kap, mɪne pesin u kəmol e aiən.

⁵ Kəni inu Farəsi mɪn mɪne nəgətun mɪn rəha Lou kotətapuəh o Iesu məmə, “!Təhro rəham mɪn nətəmimi kəsotohtəu-pəniən kastim rəha tɪpitəh nuvəh mɪn!? Təhro kəsoteikuasiən e nəhlmiləh ko məpanotəuən, kəni mautil lanəha!”

⁶ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Aupən Aiseə təməni pəhriən nian təməni pətigəm əhruahru nəghatiən rəha Uhgɪn mətəni e təmah məmə itəmah nəfaki eiua mɪn. In təməni məmə, ‘Uhgɪn təni məmə nətəmimi mɪn u kəutisiasi iəu e nəghatiən əmə rəhalah, mətəu nikiləh tətəpən əpəha isəu.

⁷ Məutəfaki kəm iəu o nati əpnəpɪn əmə, mətəu-inu iləh kəutəgətun nətəmimi e lou iətəm iətəmimi əmə təmol məutəni məmə lou rəha Uhgɪn, mətəu kəpə.”

⁸ Kəni Iesu təməni mɪn kəm lah məmə, “Itəmah nəutəpəh Lou rəha Uhgɪn mautohtəu=pən əmə kastim rəha iətəmimi.”

⁹ Kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəutəfəri pik o noliən əpətu rəhatəmah məmə nəkotəpəh Lou rəha Uhgɪn kəni məutohtəu=pən aru əmə kastim rəhatəmah.

¹⁰ Mosis təməni məmə, ‘Onəkisiasi rəham tatə mɪne məmə. Nəmə iətəmi kəti tətəghati rah e rəhan tatə mɪne məmə, okəkeikei kohamu.’

¹¹ Mətəu itəmah nəkotəni məmə, iətəmi kəti nəmə təpəh nasiruiən e rəhan tatə mɪne rəhan məmə kəni məni=pən kəm lau məmə, ‘Rəhak u nati u iəkəmə iəkəsiru e təlau lan, mətəu iəmələhu əmə məmə rəha Uhgɪn. Kəni nati kətəfən kəm Uhgɪn ko kəsoliən nati kəti lan.’

¹² “Kəni kastim rəhatəmah tətəgəhan məmə suah kəti təhrun nəpəhiən nasiruiən e rəhan tatə mɪne rəhan məmə e noliən əha. Kəni inu təsisiəiən iləu.

¹³ Mətəu e noliən əha, nəutəgətun nətəmimi e rəhatəmah kastim məmə in nati əgɪn, kəni motol nəghatiən rəha Uhgɪn tatol əmə nati əpnəpɪn lan. Kəni natimnati mɪn tepət mɪn lanəha itəmah nautol.”

*Nati tol nətəmimi kotərəh
e nəhmti Uhgɪn
(Mat 15:10-20)*

¹⁴ Kəni Iesu təmauin e nimənin nətəmimi məmə okəhuva iuəkɪr ohni kəni təni=pən kəm lah məmə, “Otətəlig vivi-to lak məmə nəkotəhrun noliən rəha nauəniən mɪne neikuasiən.

¹⁵ Nati iətəmimi tatun təsoliən iətəmimi təmikmɪk e nəhmti Uhgɪn, mətəu nati tatsipən e niki iətəmimi tatol iətəmimi tətamikmɪk e nəhmti Uhgɪn.”*

¹⁷ Nian Iesu təmɪt rəkis e nimənin nətəmimi u, kəni muvən əpəha imə, kəni rəhan mɪn nətəmimi kotətapuəh o nɪpəti nəghatiən mɪn u kəm in.

7:2 Luk 11:38 **7:4** Mat 23:25 **7:7** Aes 29:13 **7:10** Eks 20:12; 21:17; Dut 5:16 * **7:15** E kəpi əuas mɪn nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmatei e nəghatiən Kris əupən, nəghatiən pisin kəti mɪn əha ikin iətəm tatilpɪn nəghatiən u mətəni məmə, “¹⁶ Itəmah rəfin mətəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mɪn u.” **7:15** Uək 10:14-15

¹⁸ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə təhro itəmāh mīn rəhn-kapə təmāh tikə. Onəkotəkēikēi motəhrun məmə natimnati iətəm iətəmimi tatun in təhmen əmə e nati ihluə təsolian iətəmimi tətərah e nəhmti Uhgīn.

¹⁹ Mətəu-inu tun kəni təsuvəniən e nīkin, mətəu tatuvən e nisigan, kəni matiet mīn.” (E nəghatiən əha Iesu təməni pətīgəm məmə nauəniən rəfin katun təuvir e nəhmti Uhgīn.)

²⁰ Kəni təni məmə, “Mətəu nati iətəm tatiet e niki iətəmimi, in tol iətəmimi tətəmi kmik e nəhmti Uhgīn.

²¹ Mətəu-inu niki iətəmimi tətəhti natimnati tərah tēpət, kəni nətəmimi kəntol nolian tərah mīn u: nīpətan mīne nəman mīne, kəntit oneuən ilah mīn; kəntaklāh; kəntohamu iətəmi;

²² kəntaklāh e pətan rəha iətəmi pīsīn; kəntaumis pik o natimnati; kəntol tēfagə tərah mīn; kəntēiua; kəntit əpnəpīn əmə nīpətan mīne nəman; kəntetet; kəntəni nīkali iətəmi; kəntəfəri ilah; kəntalməli.

²³ Nolian tərah mīn əha, ilah kəha kəntisipən e niki nətəmimi kəni mautol ilah kotəmi kmik e nəhmti Uhgīn.”

*Iesu təməhgi pətīgəm
narmīn tərah e nətī pətan kəti
(Mat 15:21-28)*

²⁴⁻²⁶ Kəni Iesu təmīet u ikīnu kəni məsəu-pahav muvən əpəha Fonisiə, ima Nanihluə mīn e nītəni rəha Siriə, mətətig e nīmə kəti iuəkir o taun u Taea, mətəhluəig məsəlkeikēiən məmə nətəmimi okotəhrun məmə in tətətig əha ikīn əha, mətəu ko təsəhluəigian.

Mətəu pətan kəti əha ikīn, narmīn tərah tətətig e rəhan pətəkəku. Pətan u təmair ikīn əha, kəni in təsəfakiən, in Ianihluə. (Nətəm Isrel kotəni məmə Nanihluə mīn kotəhmen e kuri.) Nian təmətəu natimnati təuvir mīn iətəm Iesu tatol ilah, kəni tasək muva misin=pən nəulin ohni məmə otəhgi pətīgəm narmīn tərah e rəhan pətəkəku.

²⁷ Mətəu Iesu təni məmə, “Kəpə. Pəh kotaupən motəugin kəlkələh mīn. Təsəuviriən məmə okərək=pən e nauəniən nig kəlkələh mīn kəm ‘kuri mīn.’”†

²⁸ Mətəu pətan u təni məmə, “Nīpəhriənian iətəmi asoli, mətəu nati əpnəpīn kuri mīn, mətəu kegəhan məmə ilah kəntun nīpīspīsi nauəniən nig kəlkələh mīn iətəm tatimərəgrəg=pən e nīpəg tēpil.”

²⁹ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Mətəu-inu nəmuhalpīn vivi rəhak nəghatiən, uvən-to əpəha imam ikīn mafu narmīn tərah tiniet rəkis e rəham pətəkəku.”

³⁰ Pətan u təmāiu muvən iman lahuənu mafu rəhan pətəkəku tətəpili-pəri vivi əmə e rəhan pet, kəni narmīn tərah tiniet rəkis lan.

*Iesu təmol vivi
iətəmimi kəti matəlgīn talu məruru nəghatiən*

³¹ Kəni Iesu təmīet ikīn əha ima nətəm Taea kəni muvən=pən əpəha Saedon muvən=pən əpəha Tekapolis ikīn matuvən əpəha e nəhu Lek Kaləli.

³² Kəni nətəmimi kəmotit iətəmimi kəti nīmatəlgīn talu kəni məruru nəghatiən məhuva məmə Iesu otələhu=pən nəhlmīn lan pəh tətəu təuvir mīn e nīmisiən.

³³ Kəni Iesu təmīet suah u mian əpəha isəu nəuvētīn o nətəmimi, kəni məfən nəuanəhlmīn e nīmatəlgīn kəni magəh nəhlmīn ‡ mələhu=pən e nāmīn.

† 7:27 “Kəlkələh mīn” tətəgəton nətəm Isrel, kəni “kuri mīn” tətəgəton Nanihluə mīn. Nian koteruh nəghatiən u “kuri” mak u tətətig lan, tətəgəton məmə Iesu in tətəni nəghatiən rəha nətəmimi nəuvein nətəm kəntəni e Nanihluə mīn məmə “kuri mīn.” ‡ 7:33 E nian mīn əha, nətəmimi nīkilah təhti məmə nəunəhuatəmi in təhmen e mərsin kəni tətəsiru e nīmisiən.

³⁴ Kæni mæsal pæri æpæha e neai, kæni mæhagæhli ohni e ræhan næghatiæn mæmæ, “!Efata!” Nipætæn tæni mæmæ, “!Þuvir-tæ!”

³⁵ Kæni æmeiko iætæmi u tinatætæu nati, kæni namæn tinæuvir minatæghati vivi.

³⁶ Kæni Iesu tæmæniæhu ilah mæmæ okæsatæniæn nati u kæm nætæmimi. Mætæu nian Iesu tæmætækeikei kæm lah, mætæu ilah kæmotækeikei motæni pætigæm pik min kæm nætæmimi.

³⁷ Kæmotauit pik ohni motæni mæmæ, “Natimnati ræfin iætæm tatol, mætæu in tæuvir pik agin. Nætæmimi min u nimatælgilah talu kinautætæu nati, mine nætæmimi min u kotæruu næghatiæn kinautæghati.”

8

Iesu tæmaugin

nætæmimi fo-tausin

(Mat 15:32-39; Mak 6:35-44)

¹ E nian kæti min, nætæmimi tepæt kæmæhuva min ohni, kæni mætæu niglah nauæniæn tinikæ. Kæni Iesu tæmauin e ræhan min nætæmimi kæhuva kæni tæni=pæn kæm lah mæmæ,

² “Nikik tinahmæ pik o nætæmimi min æpæha mætæu-inu, kæmæhuærisig lak minotos rækis nian kisil, kæni ræueiu æha, niglah nauæniæn tinikæ.

³ Næmæ iækahli=pæn ilah kautæhuvæn æha ræueiu, kæni sueiuei otoh ilah, kæni næhmtilah otæpin e suaru, mætæu-inu kæmæsotaæniæn nuvæh, kæni næuvein kæmotsipæn æpæha isæu.”

⁴ Kæni ræhan min nætæmimi kæmotætapuæh ohni mæmæ, “? Okos iæ pîret tæhmen o nauginiæn ilah? In u ikinu nati tikæ ikin, nætæmimi kæsotatigiæn ikin.”

⁵ Kæni Iesu tæmætapuæh o lah mæmæ, “?Nautos pîret kuvæh?” Mætæu kotæni mæmæ “Sæpin.”

⁶ Kæni tæmæni=pæn kæm nætæmimi mæmæ okotæharæg, kæni tos pîret u mæfaki mæni tagkiu kæm Uhgîn ohni, kæni mæhapu mæfæn kæm ræhan min nætæmimi mæmæ okotæuæri e nætæmimi, kæni ilah kæmotol lanæha.

⁷ Kæni kæmotos min næmu ælkælæh næuvein motæfæn kæm Iesu, kæni Iesu tæfaki kæm Uhgîn ohni kæni mæfæn min kæm lah mæmæ okotæuæri kæm nætæmimi.

⁸⁻⁹ Kæni nætæmimi min u Iesu tæmaugin ilah kotæhmen e fo-tausin, kæmotun nauæniæn nærfilah tasisi, kæni motæpæh nipispisi nauæniæn, kæni kaipei=pæn e kætîm asoli sæpin kotæri.

¹⁰ Kæni Iesu tahlî=pæn nætæmimi kautæhuvæn imalah min ikin. Kæni ilah ræhan min nætæmimi kæmæhuvæn e bot mæhuvæn æpæha e nitæni Talmanutæ.

Faræsi min kæmotæni mæmæ okotæh næmtætiæn kæti

(Mat 16:1-4)

¹¹ Kæni Faræsi min næuvein kæmæhuva o Iesu mautorgæhu kæm in motæni=pæn kæm in mæmæ otol-to næmtætiæn asoli kæti pæh kotæhrun mæmæ in tæmsipæn pæhriæn o Uhgîn, uæ kæpæ.

¹² Kæni Iesu nikin tæmæpæou, kæni tæmæhagæhli o lah kæni mæni mæmæ, “? Kærmæ tæhro nætæmimi min u ræueiu mine kotæni mæmæ okotæfu-to næmtætiæn kæti? Mætæu iætæni pæhriæn kæm tæmah mæmæ ko kæsoliæn næmtætiæn kæti kæm tæmah.”

¹³ Kæni mæpæh ilah mæhuvæn e bot mæhuvæn æpæha e nikali næhu næven=pæn.

*Is rəha Farəsi min mine
is rəha Kig Herot Antipas
(Mat 16:5-12)*

14 Rəhan min nətəmimi kəmotalu e nəmkiən pīret təhmen mətəu kəmos əmə kətəh əmə məhuvən e bot.

15 Kəni Iesu təməvahag kəm lah məmə, “Onauteh vivi itəmah o is rəha Farəsi min mine is rəha Herot Antipas.”

16 Kəni kəmotəni=pən kəm lah min məmə, “Tətəni lanəha mətəu-inu kəməsotəmkian pīret.”

17 Kəni mətəu Iesu tinəhrun rəhalah nətəligiən kəni məni məmə, “?Təhro nəutəni nəghatian əha məmə nəməsotəmkian pīret? ?Təhro itəmah nəsoteruh əhanəhian kəni məsotəhrun əhanəhian? !Rəhn-kapə təmah tiəkis!

18 Nəhmtitəmāh u ikin. ?Təhro nəsotəhian nati? Kəni nīpəgtəlgitəmāh u ikin. ?Təhro nəsotətəuiən nati? İəkəhrun məmə nəmə təhro nīnotalu e natimnati iətəm kinəhuva rəkis.

19 ?Nian iəmos pīret min əha faif məfən kəm nətəmimi əha faif-tausin kotun, kəni uərisig nəmotaipei nīspisipis e kətim asoli kuvəh?” Mətəu kotəni məmə, “Tueləf.”

20 Kəni təmətapuəh min o lah məmə, “? Kəni nian iəmos pīret əha səpīn məmə iəkəfən kəm nətəmimi min əpəha fo-tausin kotun, kəni uərisig nəməhuveipei=pən nīspisipis e kətim asoli kuvəh?” Mətəu kotəni məmə, “səpīn.”

21 Kəni təmətapuəh o lah məmə, “?Mətəu itəmāh nəkotəruru əhanəh iəu?”

*Iesu təmol vivi
iətəmi kəti nəhmtin tərəh*

22 Kəni kəməhuvari əpəha ikin kəti kətəni məmə Petsaitə, kəni nətəmimi ikin kəmotit suah kəti nəhmtin tərəh məhuva kəni məutəkəikei o Iesu məmə otələhu=pən nəhlmin lan.

23 Kəni Iesu təmos nəhlmi suah u mian isəu nəuvetin o lahuənu kəni magəh nəhmti suah u * kəni mələhu=pən nəhlmi mil lan, kəni mətapuəh ohni məmə, “?Ninəhrun neruhian nati uə kəpə?”

24 Mətəu suah u təməsəl pəri kəni məni məmə, “İətəfu nətəmimi mətəu kotəhmen əmə e nigī min mətəu in əmə u kəutaliuək.”

25 Kəni Iesu təmatig mələhu=pən min nəhlmin mil e nəhmti suah u, kəni nəhmtin tinəhrun neruh vivian natimnati minəpəh nəuau-əuauian.

26 Kəni Iesu təmahli=pən məmə otatuvən iman ikin mətəu təməniəhu məmə otəsvən-pənian əha lahuənu əha ikin.

*Pitə təməni pətigəm məmə Iesu in Məsaiə əpələ
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)*

27 Kəni Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməhiet mətəsəu pahav məhuvən e lahuənu min u iəkər o nati əpəha Sisəriə Filipai. Nian kəməutəhuvən e suaru kəni tətapuəh o lah məmə, “?Otəni-to məmə nətəmimi kotəni iəu məmə iəu pəh?”

28 Mətəu rəhan min nətəmimi kotəni məmə, “Nətəmimi nəuvein kotəni məmə ik Jon Bəptais. Nəuvein kotəni məmə ik Elaijə. Nəuvein min kotəni məmə ik iəni kəti rəha Ughin aupən.”

29 Kəni təmətapuəh o lah məmə, “?Mətəu itəmāh nəkotəni məmə iəu pəh?” Kəni Pitə tənī məmə, “!İK u Məsaiə† əpələ!”

³⁰ Kəni Iesu təməniəhu əskasik ilah məmə, okəsətəni pətigəmiən in kəm iətəmi kəti.

Iesu təməghati

e rəhan nīmisiən

(*Mat 16:21-23; Luk 9:22*)

³¹ Kəni təmatəgətun ilah kəni mətəni məmə, “Iəu Nəti İətəmi oİəpənətəu nahməiən o natimnati tēpət. Nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, mīne pris asoli mīn, mīne nəgətun mīn rəha Lou okotəməki lak, kəni motohamu iəu, mətəu oİəkos nian kisil ko, kəni məpənəmiəgəh mīn.”

³² Təməni-vivi pau kəm lah, mətəu Pitə təmit Iesu mian əpəha e nİKali suaru kəni mətəniəhu əskasik məmə otəsəghatiən lanəha.

³³ Kəni mətəu Iesu təməsəl=pən meruh rəhan mīn nətəmi, kəni məni=pən kəm Pitə məmə, “İk iərmis Setən asoli, əgim muvən isəu ohniəu! Rəham nətəligiən səniəmə rəha Uhgīn, mətəu rəha iətəmi əmə.”

Naulisiən e nəni pətigəmiən Iesu kəm nətəmi

(*Mat 16:24-28; Luk 9:22-27*)

³⁴ Kəni Iesu təmauin rəfin e nətəmi, mīne rəhan mīn nətəmi, məmə okəhuva ohni, kəni məni məmə, “Nəmə iətəmi kəti təni məmə otuərisig lak, otəkeikei malu aru lan, kəni mələs rəhan nigī kəmləuau muərisig lak.‡

³⁵ İətəmi iətəm tolkeikei məmə otosmiəgəh rəhan nəmiəgəhiən e nəhue niftəni u, kəni otəmkərəpən e rəhan nəmiəgəhiən itulin. Mətəu iətəmi otimis ohniəu mīne Nəusiən Təuvir rəhak, in otos nəmiəgəhiən itulin.

³⁶ ?Nəmə iətəmi kəti tatos rəfin natimnati e nəhue niftəni, mətəu uərisig lan otimis kəni təsosiən nəmiəgəhiən itulin, in təmol win e nati təuvir kəti, uə kəpə? Kəpə.

³⁷ Ko iətəmi təsəfəniən nati kəti kəm Uhgīn məmə Uhgīn otəfən nəmiəgəhiən itulin kəm in.

³⁸ “Nəmə nətəmi kəutaulis e nəni pətigəmiən iəu mīne rəhak nəghatiən kəm nətəmi kəsotəfəkiən mautol təfəgə tarah, kəni o nian iəu Nəti İətəmi oİəkuva lan, iəu mīn oİəkaulis e nəni pətigəmiən məmə ilah u rəhak mīn nətəmi. O nian əha iəkuva itimah nagelo asim mīn e noraipiən əhəgəhəg asoli rəha rəhak tata.”

9

¹ Kəni Iesu təməni məmə, “İətəni pəhriən kəm təmah məmə, itəmah nəuvein u nəutəhtul u ikinu rəueiu, ko kəsəhmisiən motətəuərus koteruh Nərməniğiən Rəha Uhgīn otuva e nəsanəniən asoli.”

Nipəti Iesu təmuva mol pisin

(*Mat 17:1-13; Luk 9:28-36*)

² Kəni nian sikis kīnəhuva mīnəhuvən rəkis, kəni Iesu tit Pitə, Jemis, mīne Jon, kəni ilahal pisin əmə kiluərisig lan məhuvən əpəha e nitəuət əfəməh kəti, kəni ilah pisin əmə əha ikin. Kəni kəmləfu nipəti Iesu təməuhlīn muva mol pisin.

³ Rəhan napən təmuva məruən mətorai-p-orai-p, ko iətəmi kəti təseikuasiən e napən kəti təruən lanəha.

⁴ Kəni suah milahal əha kəmləfu Elaijə mīne Mosis kəmiəiet pətigəm=pa məhləghati ilahal Iesu.

‡ 8:30 Mak 9:9 † 8:34 Nian nəmə okətu-pəri iətəmi kəti e nigī kəmləuau, in otəkeikei mələs rəhan nigī kəmləuau muvən ikin okətu-pəri ikin. 8:34 Mat 10:38-39; Luk 14:27 8:38 Mat 10:33 9:1 Mak 13:30

⁵ Kəni Pitə təməni=pən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, təuvir məmə iəkluva u ikin u. Pəh mihlol nimauvlulv kisiil, rəham kəti, rəha Mosis kəti, kəni rəha Elaijə kəti.”

⁶ Pitə tinətəghati əpnəpin əmə mətəu-inu kinləgin pik məhlərəmrumin.

⁷ Kəni nəpuə tənuva məuvegilah, kəni kəmotətəu nəuia iətəmi kəti təmsipən əpəha e nəpuə məmə, “Inu nətik keikei u iəkolkeikei pik. Onəklətəlig lan.”

⁸ Kəni rəueiu aɡin min, kəmleirair, mətəu kəsleruhian min suah mil, mətəu kəmleiruh əmə Iesu tətəhtul ilahal min.

⁹ Nian kəməuteiuaiu e nitəuət məhuvən əpəha ləhtəni, kəni Iesu təməniahu əskasik ilahal məmə, “Natimnati min u nəmleh əpəha ilis e nitəuət, onəslənian kəm iətəmi kəti mīlətuərus=pən iəu Nəti Iətəmimi oiəkəmiəgəh min e nimisiən.”

¹⁰ Kəni ilahal kəmlisiai nəghatian rəha Iesu, mətəu kəməhləni əmə kəm ləhal min məmə, “Nəghatian əha təməni məmə otəmīəgəh min e nimisiən, kəruru məmə nipətin təni məmə nak.”

¹¹ Kəni kəmlətapuah o Iesu məmə, “?Təhro iəgətun min rəha Lou kotəni məmə Elaijə otəkeikei maupən muva?”

¹² Kəni Iesu təməni=pən kəm ləhal məmə, “Nipəhriənian, Elaijə otaupən muva məmə otol vivi natimnati rəfin. ?Mətəu təhro Nauəuə Rəha Uhgīn təməni məmə iəu Nəti Iətəmimi oiəpanətəu nahməiən o natimnati tepət, kəni nətəmimi okoteruh iəu motəuhlin nəmtəhlah ohniəu motəpəh iəu?*

¹³ Mətəu iətəni pəhriən kəm təmahal məmə Elaijə tinuva rəkis, kəni kəmol nati tərəh lan təhmen e Nauəuə Rəha Uhgīn təməni məmə okəpanol lanəha.”

Iesu təməhgi pətigəm

narmīn tərəh e suakəku kəti

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Nian kəmohtəlig=pa min, moteruh nətəmimi nəuvein min rəha Iesu, mətəu nimənin nətəmimi kəmohtəlau e lah, kəni iəgətun nəuvein rəha Lou mine nətəmimi min rəha Iesu kəutorgəhu.

¹⁵ Nian nətəmimi kəmoteruh Iesu, narmilah təmiuvig pik ohni, kəni motaiu məhuva məmə okotəghati kəm in.

¹⁶ Kəni Iesu təmətapuah o lah məmə, “?Nakəha nautorgəhu ohni itəmah nətəmimi min əpəha?”

¹⁷ Mətəu nətəmimi min u kəti təni məmə, “Iəgətun, iəu iəmit nətik muva ohnik məmə onəkol vivi, mətəu-inu narmīn tərəh kəti tətətig lan kəni mol tərəru nəghatien.

¹⁸ Kəni nian narmīn tərəh əpə taskəlim in, kəni moh mələs iəhu morin e niməulul, kəni nəhun nəuan ruən tatiet, təhmen e nəuəui nitəhi, kəni matigətərain nəhluvn, nipətin tatikimkim. Kəni iəmətapuah o rəham nətəmimi məmə okotəhgi pətigəm narmīn tərəh u lan, mətəu kotəruru nəhgi pətigəmiən.”

¹⁹ Mətəu Iesu təni məmə, “Kəsi, itəmah u nətəmimi rəueiu mine nəsotəhatətəiən lak. Kərmə oiəkətig kitah min itəmah mətəuarus=pən nian nak nəmanotəhatətə lak. Kəni kərmə onəhgin iəpanəmeig e təmah. !Otit suakəku ko məhuva kəm iəu!”

²⁰ Kəni kəmotələs məhuvən o Iesu. Kəni narmīn tərəh əpəha təmafə Iesu kəni tol suakəku u tauit nipətin tərəmrumin pik, kəni məmei morin əpə ləhtəni e niməulul məsəuəsəu mətan, kəni nəunəhuan tiet təhmen e sop.

9:7 Uək 3:22; 2Pitə 1:17-18

9:11 Mal 3:1

*

9:12 Nətəm Isrel rəhalah nətəligian məmə nəmə

Məsəia tuva, in otepət e nətam Rom mine marməng e nətəmimi. Mətəu ilah kəsotəligian lanu e Məsəia məmə otimis o lah, kəni mosmiəgəh ilah o nos rəkisiən nalpinian o təfəgə tərəh, kəni məfən nəmiəghian itulin, kəni kətol win e nimisiən.

9:12 Sam 22:1-18; Aes 53:3; Mal 4:5-6

9:13 Mat 11:14

21 Kəni Iesu təmətapuəh o rəhan tatə məmə, “Təmöl lanəha minos nu kuvəh?”

Mətəu rəhan tatə təni məmə, “Təmətuəuin e nian təmatəkəku mətəuarus=pa əha rəueiu.

22 Kəni nian tepət narmin tərəh kəha tətəh mətəlfən əpəha e nigəm mine nəhu məmə otəhamu. Nəmə nəkəhrun nolian, pəh nəkasəkəhruin itimlau məsiru e timlau.”

23 Mətəu Iesu təni məmə, “Nak əha, nəghatiən u məmə, ‘Nəmə nəkəhrun nolian?’ Ughin təhrun nolian natimnati rəfin kəm iətəmimi iətəm tətəhatətə lan.”

24 Kəni rəueiu agin, tatə rəha suakəku u təmagət əfəməh məmə, “Iəkəhatətə lam, mətəu in əmə u rəhək nəhatətəiən təkəku əmə. !Asiru lak məmə rəhak nəhatətəiən otəri mepət!”

25 Kəni nian Iesu təmeruh məmə nətəmimi nəuvein min kinəutaiu minəutuva iuəkir ohni məmə okotafu-to, kəni təni=pən əskasik uəhai əmə kəm narmin tərəh əpəha məmə, “Ik narmin tərəh iətəm natol nimatəlgitəmi tətalu, kəni mol iətəmi təruru nəghatiən. !Iəkəni=pinə əhruahru u rəueiu məmə onəkiet e suakəku u, kəni məsuva minian muvən lan!”

26 Kəni narmin tərəh əha təmagət əfəməh mol suakəku əpəha tauit mərəmrumin min u iuəkir agin timis, kəni miet lan. Ko nakafu məmə tinimis rəkis, kəni nətəmimi tepət kotəni məmə tinimis.

27 Mətəu Iesu təmeapən maskəlim nəhlmin miuvi-pəri, kəni təhtul.

28 Iesu təmuvən imə, kəni ilah pisin əmə rəhan min nətəmimi kəutəharəg, kəni kotətapuəh ohni məmə, “? Kərmə təhro iəkotəruru nəghi pətigəmiən narmin tərəh əpəha?”

29 Mətəu Iesu təni məmə, “Nəfakiən əmə təhrun nəghi pətigəmiən narmin tərəh min əha lanəha.”

Iesu təməni pətigəm min rəhan nimisiən

(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

30 Kəni Iesu mine rəhan nətəmimi kəməhiet u ikinu kəni məhuvən=pən əpəha e nitəni Kaləli ikin, mətəu Iesu təsolkeikeiən məmə okəhrun məmə in əha ikin əha.

31 Təmöl lanəha mətəu-inu tətəgətun rəhan min nətəmimi. Təməni məmə, “Iəu Nəti Iətəmimi, okegəhan=pən lak kəm nətəmimi kotohamu iəu iəkimis. Mətəu oləkos nian kisil, kəni məpanəmiəgəh min.”

32 Kəni mətəu rəhan min nətəmimi kəsotəhrun vivian rəhan nəghatiən, kəni nikilah tinətəgin o nətapuəhiən e nipəti nəghatiən rəhan.

?Pəh in tepət e lah?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Kəməhiet=pa əpəha Kəpeniəm, kəni minəutəhuvən imə kəti. Kəni Iesu təmətapuəh o lah məmə, “?Nak əha nəməutəni e suaru?”

34 Mətəu kinətaulis o nuhalpiniən motəpnəpin əmə mətəu-inu, e suaru kəməutəni məmə pəh in tepət e lah.

35 Kəni Iesu təməhtiahu məharəg, kəni mauin e rəhan nətəmimi tuələf məmə okəhuva-to ohni, kəni təni=pən kəm lah məmə, “Iətəmi tolkeikei məmə in otəpət e nətəmimi, in otəkeikei meiuaiu e lah kəni muva məmə in ioluək əmə kəti rəhalah.”

36 Kəni mələs suakəku kəti muva mem əupən e lah, kəni maskəlim məmə,

37 “Kəni iətəmimi iətəm tatos e nikin agiən suakəku təhmen e inu, kəni tatol e nərgək, kəni təhmen əmə məmə tatos iəu e nikin agiən. Kəni iətəmimi iətəm

tatos iau e nikin agiæn, kæni tæhmen æmæ mæmæ tatos iætæmi u iætæm tæmahli=pa iau.”

*Suah kæti tæmol nati apispis
e nærgi Iesu*

(Luk 9:49-50)

³⁸ Kæni Jon tæmæni=pæn kæm Iesu mæmæ, “Iægætun iæmotafu suah kæti tæthegi pætigæm nærmæn tærah min e nærgæm, kæni iæmotæniæhu mætæu-inu sæniæmæ kitah kæti.”

³⁹ Mætæu Iesu tæni mæmæ, “Sotæniæhuiæn, mætæu-inu nætæmimi ræfin nætæm kautol nati apispis min e nærgæk, ko kæsotæni uæhaiæn næghatiæn tærah lak.

⁴⁰ Iætæmimi iætæm sæniæmæ ræhatah tikimir, in tolkeikei itah.

⁴¹ Iætæni pæhriæn kæm tæmah mæmæ, næmæ iætæm tætasiru e tæmah, mætæu-inu ræhak u itæmah, kæni Uhgîn otætæou in o ræhan nolïæn tæuvir u, nati æpnæpîn ræhan nasiruïæn in nati ækæku æmæ tæhmen e næhu tætfînæ kæm tæmah mæmæ nækotæmnim.”

*Nati tol iætæmimi tætemei
e ræhan næmiægæhiæn*

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Kæni Iesu tæmæteikei mætæni mæmæ, “Kælkælæh min u kæutæhatætæ lak, næmæ iætæmi kæti tol kæti tæmei e ræhan næmiægæhiæn uæ ræhan næhatætæiæn, kæni iætæmi æha, Uhgîn otol nalpiniæn asoli kæm in. Kæni nalpiniæn æha otaskasik tapirækis næmæ kætu=pæn kæpiel kæti e nentæuin, kæni kahtiuuæt lan æpæha læuantæhi lokæmnim mæmæ otæmnim.

⁴³⁻⁴⁴ “Kæni næmæ næhlmæm tol ik natol tæfagæ, kæni tæuvir mæmæ nækætahtuv rækis mæraiki lan.† Næmæ næhlmæm kætiæh æmæ mætæu onækos næmiægæhiæn itulin, inu tæuvir pik mapirækis agin mæmæ næhlmæm keiu mætæu okæraki=pæn lam e nigæm asoli u naunun tikæ.”‡

⁴⁵⁻⁴⁶ Kæni næmæ næhlkæm kæti tol ik nætæmei e ræham næmiægæhiæn, nækætahtuv rækis. Næmæ næhlkæm kætiæh æmæ mætæu onækos næmiægæhiæn itulin, inu tæuvir pik mapirækis agin mæmæ næhlkæm keiu mætæu okæraki=pæn lam e nigæm asoli.§

⁴⁷ Kæni næmæ næhmtæm kæti tol ik nætæmei e ræham næmiægæhiæn, nækælæs rækis. Næmæ næhmtæm kætiæh æmæ mætæu onækuvæn ikin Uhgîn tætarmanig ikin, inu tæuvir pik mapirækis agin mæmæ næhmtæm keiu mætæu okæraki=pæn lam e nigæm asoli.

⁴⁸ Kæni ikin æha, uhræl min okotætu e nipæti nætæmimi ikin mæsohmisiæn, kæni nigæm tatus ilah kæni matuæu æmæ kilpîn ko kæsohapisiæn nian kæti.

⁴⁹ “Uhgîn tætearægæ=pæn nigæm e nætæmimi tæhmen æmæ e sol kætearægæ=pæn e næuæniæn.

⁵⁰ “?Sol tæuvir, mætæu næmæ otisiu, kæni kæruru mæmæ okæfæn min nak pæh tæthæian? Onækotækeikei motos sol u tæhmen e nolkeikeiæn e ræhatæmah næmiægæhiæn, kæni motatig e næmælinuïæn nian ræfin.”

9:37 Mat 10:40 **9:40** Mat 12:30; Luk 11:23 **9:41** Mat 10:42 † **9:43-44** Inu næghatiæn æuhlin iætæm tæægætun mæmæ Iesu tolkeikei mæmæ kitah okotækeikei motol uæk æskasik o næpæhiæn ræhatah nolïæn tærah min. Tæhmen mæmæ kæutætahtuv rækis nolïæn tærah. Mætæu in tæsolkeikeiæn mæmæ okotærækin nipætïtah. ‡ **9:43-44** E kopï æuas min næuvein ræhan Niutestimin iætæm kæmætei e næghatiæn Kris aupæn, kætilpîn næghatiæn kæti min e fes 44 iætæm tæhmen=pæn æmæ e fes 48. **9:43-44** Mat 5:30

§ **9:45-46** E kopï æuas min næuvein ræha Niutestimin iætæm kæmætei e næghatiæn Kris aupæn, kætilpîn næghatiæn kæti min e fes 46 iætæm tæhmen=pæn æmæ e fes 48. **9:47** Mat 5:29 **9:48** Aes 66:24

9:50 Mat 5:13; Luk 14:34

10

?Təuvir məmə nıpətan mine nəman okotəpəh ilah min, uə kəpə?

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Kəni İesu təmiet ikin əha kəni muvən miet=pən əpəha e nitəni əpəha Jutiə e nəven nitəni=pən e nəhu Jotən. Kəni nımənin nətəmimi kəmotuhapumın=pən min ilah min ohni, kəni tətəgətun ilah məmə inu tətəgətun ilah mine nian min.

² Kəni Fərsi nəuvein kəməhuva moteiuə əmə motətəpuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Rəhatah Lou tətəgəhan məmə iərman təhrun nəpəhiən rəhan pətan mol difos lan, uə kəpə?”

³ Mətəu İesu tətətapuəh o lah məmə, “?Lou nak u Mosis təmələhu əupən kəm təmah?”

⁴ Kəni mətəu kotəni məmə, “Mosis təmegəhan lan məmə nəmə iərman tətəpəh rəhan pətan, kəni təkeikei mətei nauəuə kəti məfən kəm rəhan pətan məmə in tinəpəh minol difos lan, kəni ko mənəhli pətigəm.”

⁵ Mətəu İesu təni məmə, “Mosis təmətei lou ko mətəu-inu rəhn-kapə təmah tiəkis pik.

⁶ Mətəu e nətuəuinian, Uhgın təmol natimnati, kəni mol iərman mine pətan.

⁷ O nati əha in əha, iərman otəpanəpəh rəhan tatə mine məmə, kəni mətuətig ilau rəhan pətan.

⁸ Kəni ilau okiəuva nıpətilau kətiəh. Kəni rəueiu, ilau səniəmə keiu, mətəu kətiəh əmə.

⁹ Uhgın tinilpin ilau kiniəuva minuol kətiəh, kəni o nati əha, pəh iətəmimi kəti ko təsətahtuvian rəhalau natigian.”

¹⁰ Kəni İesu mine rəhan nətəmimi kəməhuvən əpəha imə, kəni rəhan min nətəmimi kotətapuəh ohni o nati u.

¹¹ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “İətəmi tatol tifos mətəpəh rəhan pətan kəni matit min in pisin kəti, in tatol təfagə tərəh e rəhan əhruahru pətan.

¹² Kəni təhmen min əmə, nəmə pətan kəti tətəpəh rəhan iərman kəni matitəu=pən in pisin kəti, in min tatol təfagə tərəh e rəhan əhruahru iərman.”

İesu təməfəki o kəlkələh min

(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Kəni nətəmimi nəuvein kəmotəmki kəlkələh min məhuva o İesu məmə otələhu=pən nəhlmin e lah məfən nəuvirian rəha Uhgın kəm lah. Mətəu rəhan min nətəmimi kəmautəniəhu ilah.

¹⁴ Mətəu nian İesu təmeruh, kəni niəməha tol, mətəhi ilah məmə, “Pəh kəlkələh min okəhuva ohniəu. Sotəniəhuian kəlkələh min u, mətəu-inu nətəmimi min u nikilah təhmen əmə e niki kəlkələh min, ilah u Uhgın tətərmənig e lah.

¹⁵ İatəni pəhrian kəm təmah məmə, nəmə iətəmi kəti təsolkeikeian məmə otəuiəu məhmen e kəlkələh min u kəti mupəh Uhgın tərmənig lan, ko in təsatig əhgəliən Narmənigian Rəha Uhgın.”

¹⁶ Kəni mos kəlkələh min e nəhlmin, kəni mələhu=pən nəhlmin e lah məmə, “Pəh Uhgın otəfinə rəhan nəuvirian kəm təmah.”

Suah kəti rəhan nautə tepət

(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

¹⁷ Nian İesu tinətəliuək matuvən, kəni suah kəti təməiu muva misin=pən nəulin ohni məmə, “Təgətun təuvir, oikəkəikei mol nak u məmə iəkos nəmiəgəhiən itulin?”

18 Mætəu Iesu təni məmə, “?Təhro nətəni məmə iəu iətəmi təuvir? Uhgīn pišīn əmə u in təuvir, iətəmi kəti min tikə məmə in təuvir.

19 Ik nīnəhru n rəkis lou min rəha Mosis məmə onəsohamuiə n iətəmi, məsakləhiə n, məseiuiə n, məsakləhiə n e pətan, onəkəkəikei mišiai rəham tatə mi nē məmə.”

20 Mætəu suah u təni məmə, “Iəgətun, lou min u, iatol rəfin ilah nian iəmatəkəku mətəuarus=pə u rəueiu mine.”

21 Kəni Iesu təməsəl=pən əhruahru meh suah u molkeikei pik, kəni məni məmə, “Nati kəti min əmə əha ikin onəkol. Uvən mol nətəmimi kotos nəhmti rəham nautə rəfin aɡin, kəni məfən məni lan kəm nanrah min, kəni ik onəkəs nəuvirən tēpət əpəha e nēgəu e nēai. Kəni muva, muərisig lak, mol məmə rəhək iətəmimi.”

22 Kəni nian suah u təmətəu nəghatiə n u, kəni nəhmtin təməpəou, kəni nikin təməpəou pik ohni, matuvən mətəu-inu rəhan nautə tēpət.

*Tiəkis o iətəmi rəhan
nautə tēpət məmə otuvən
ima Uhgīn*

(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

23 Kəni Iesu təməsəl=pən meruh nətəmi min əha ikin, kəni məni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “!Nəman! Tiəkis pəhriə n o nətəm rəhalah nautə tēpət məmə okəhuvən motatig ahgəl e Narməniɡiə n Rəha Uhgīn.”

24 Kəni rəhan min nətəmimi kəmotauit pik o nəghatiə n rəhan, mətəu Iesu təməni min məmə, “Nənətik min, tiəkis pəhriə n məmə iətəmi kəti otuvən matig ahgəl e Narməniɡiə n Rəha Uhgīn.

25 Tiəkis o kaməl* asoli məmə otuvən=pən e nīpəg nitil, mətəu tiəkis pik aɡin o iətəm rəhan nautə tēpət məmə otuvən matig ahgəl e Narməniɡiə n Rəha Uhgīn.”

26 Kəni rəhan min nətəmimi kəmotauit pik ohni motəni məmə, “?Ei, mətəu pəh təhru n nosiə n nəmiəghəiə n itulin?”†

27 Kəni Iesu təməsəl=pən meruh ilah, kəni məni məmə, “Nak u, ko iətəmimi təsolian. Mətəu Uhgīn, in təhru n noliə n natimnati rəfin.”

28 Mətəu Pitə təni məmə, “Itimah iəmotəpəh rəfin rəhatimah natimnati məmə oiəkohuərisig lam.”

29 Mətəu Iesu təni məmə, “Iətəni pəhriə n, iətəmimi iətəm otəpəh rəhan nīmə, uə pian min, uə kakə min, uə məmə, uə tatə, uə kəlkələh min, uə rəhan niftəni ohniə u mine Nanusiə n Təuvir,

30 e nəmiəghəiə n rəha nəhue niftəni u, in otos nītailah uan-hanrit, inu nīmə min, mine pian min, mine kakə min, mine məmə min, mine kəlkələh min, mine niftəni min — kəni in otos min nərahian min iətəm nətəmimi okotol kəm in. Kəni e nəmiəghəiə n vi iətəm otəpanuva, in otos nəmiəghəiə n itulin.

31 Mətəu nətəmimi tēpət u kəutaupən u rəueiu, okəpanəhuərisig, kəni nətəmi u kəutəhuərisig u rəueiu okəpanotaupən.”

*Iesu təməni min məmə otəpanimis
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)*

32 Kəni Iesu mine kəmotaliuək e suaru mətəri=pən əpəha Jerusiləm, kəni Iesu təmətaupən e rəhan min nətəmimi, əmeiko narmilah təmiuvig pik ohni,

10:19 Eks 20:12-17; Dut 5:16-20 * 10:25 Kaməl in nati miəgəh kəti iətəm in iahgin tapirəkis hos mine kau. Afīn-to e tiksīnəri. † 10:26 Narmilah təmiuvig pik, mətəu-inu nikilah təhti məmə ilah u nətəm rəhalah nautə tēpət, konu Uhgīn tolkeikei pik aɡin ilah, mətəu-inu in tətəsiru e lah e nautə rəhalah. 10:31 Mat 20:16; Luk 13:30

kəni nətəmi kəmautəhuərisig e lah kəmotəgin. Kəni Iesu tit rəkis rəhan min nətəmi tuələf məhuvən, kəni mətəni=pən nati nak iətəm okəpanol lan,

³³ məni məmə, “Otətəlig vivi-to lak. Rəueiu kinautəri minautəhuvən əpəha Jerusiləm, kəni okegəhan=pən lak iəu Nəti Iətəmimi e nəhlmi pris əsoli min mine nəgətun min rəha Lou. Kəni okotəni məmə oiəkəmis, kəni okotəhlman=pən lak e nəhlmi Nanihluə min.

³⁴ Kəni okotəuvsan lak, kəni motagəh iəu, motalis iəu, kəni motohamu iəu. Mətəu e nian tatol kisil lan u, iəpanəmiəgəh min.”

Jemis mine Jon kəmuatəpuəh məmə Iesu otol nati kəti kəm lau

(Mat 20:20-23)

³⁵ Kəni Jemis mine Jon, nəti Səpəti mil, kəmiəuva o Iesu, kəni muəni=pən ohni məmə, “Iəgətun, iəkuolkeikei nati kəti məmə onəkol kəm timlau.”

³⁶ Kəni Iesu təni məmə, “?Nəkuolkeikei nak məmə iəkol kəm təlau?”

³⁷ Mətəu kuəmə, “O nian nəkuva məmə onəkərməniəg e nəhagəhəgiən rəha nəsanəniən rəham, kəni iəkuolkeikei məmə onəkəgəhan e timlau kəti təharəg e nəhlməmə maru kəni kəti təharəg e nəhlməmə məuil, ikin mil ko ima nəsanəniən mine nisaiəni ikin.”

³⁸ Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “Itəlau nəkuəruru nati nətuəni. ? Təhro? ?Itəlau, nikitəlau təhti məmə nəkuəhmen o nəmnimian e kap rəha nəhməian iəu oiəkəmnim lan? ?Kəni muəhmen min məmə okol bəptais e təlau e nəhməian məmə inu okol lak?”

³⁹ Kəni kuəmə, “!Əuəh, iəkuəhmen lan!” Mətəu Iesu təni məmə, “Pəhriən, onəkəkeikei nəmnimian e kap iəu iəkəmnim lan. Kəni okol bəptais e təlau e bəptais iətəm okol bəptais lak lan.

⁴⁰ Mətəu o nəharəgiən e nəhlməmə maru mine məuil, səniəmə rəhak məmə iəkəni. Ikin mil əha, ilau rəha nətəmimi u iətəm Uhgın təmol əpenə-penə o lah.”

Iətəmi iətəm otepət e nətəmimi

(Mat 20:24-28)

⁴¹ Uərisig lan, rəhan nətəmi ten kəmotətəu nəghatiən u, kəni niəməha təmol ilah o Jemis mine Jon.

⁴² Kəni Iesu təmauin e rəhan min nətəmimi kəhuva, kəni təni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nəkotəhrun məmə nətəmimi min u kotəni məmə okotepət e Nanihluə min, kautəfəri aru ilah, kəni nətəmi əsoli rəhalah kautol nalkutiən əsoli kəm rəhalah min nətəmimi.

⁴³ “Mətəu itəmah onəsotolian lanəha. Nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə in otepət e təmah, in otəkeikei muva məmə in ioluək əmə kəti rəhatəmah.

⁴⁴ Kəni nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə in otit itəmah, kəni in otəkeikei muva məmə in iol əhruin kəti rəhatəmah.

⁴⁵ Kəni iəu min, Nəti Iətəmimi, iəməsuvaian məmə nətəmimi okotol uək kəm iəu, mətəu iəmuva məmə iəkol uək kəm nətəmimi kəni məfən rəhak nəmiəgəhiən məmə iəkəti ilah e rəhalah nolian tərəh min.”

Iesu təmol vivi nəhmti Patimiəs

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Kəni Iesu mine rəhan min nətəmimi, kəməhuva əpəha Jeriko. Kəni nian kənohiet mautəhuvən, kəni nətəmimi tepət kəməhuərisig e lah. Kəni suah kəti

nəhmtin tərəh, tətəharəg e nikali suaru, nərgin u Patimias nəti Timias. Nian rəfin tətəasiə e mənə o nətəmimi.

⁴⁷ Nian tətəmətu məmə İesu İətəm Nasərit tətəliuək e suaru mətuva, kəni tətəmagət əfəməh məmə, “!Əui, İesu Mipi Tefit, asəkəhruiñ iəu masiru lak!”

⁴⁸ Kəni nətəmimi nəuvein kotearəg lan mətəni məmə, “! Eİ, sagətian!” mətəni pau mətəu in təməha magət əfəməh pik min məmə, “! Mipi Tefit, asəkəhruiñ iəu masiru lak!”

⁴⁹ Kəni İesu təhtul kəni mənə məmə, “Otauin-pən-to e suah u məmə tuva.” Kəni mətəni=pən kəm in məmə, “Ei, ağıən, məhtul, mətəu-inu İesu tətəuin lam.”

⁵⁰ Kəni suah u təməraki e rəhan kot, miuwig-pəri məhtul muvən o İesu.

⁵¹ Kəni İesu tətəpuəh ohni məmə, “?Nəkolkeikei nak?” Mətəu tənə məmə, “İəgətun, İəkolkeikei məmə nəkol vivi nəhmtək pəh İəkeh nati.”

⁵² Kəni İesu tənə məmə, “Atuvən. Rəham nəhatətəian tinol vivi ik.” Kəni rəueiu ağın min nəhmtin təməuvir, tinatəh nati. Kəni minatitəu=pən İesu məutan.

11

İesu təmasuə e togki

mətuvən Jerusiləm

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Kəməhuvən İuəkir o Jerusiləm, İuəkir o lahuənu mil u Petfas mine Petəni, məutəhuvən əpəha e Nیتəuat Rəha Nigi U Olif, kəni İesu təmahlı=pən rəhan keiu İətəmimi mil kuaupən.

² Təmənı=pən nəghatian u kəm lau məmə, “Onəkian əpəha e lahuənu əha kəutəsal=pən İkin. O nian nəkian əha İkin, kəni ko mueruh min nəti togki kəti kəsasə əhanəhian lan kəmohrain. Kəni nəkiatis muasig miəuva.

³ Kəni nəmə İətəmi kəti tətəni məmə, “?Onəkuəhro e nəti togki?” kəni nəkuəmə, “İərmənig tolkeikei, kəni otəpanahlı=pa min tuva uəhai əmə.”

⁴ İlau kəmian kəni mueruh nəti togki u kəmohrain e nikali suaru əpah İuəkir o namtİhluə e nımə, kəni kiatis.

⁵ Mətəu nətəmimi nəuvein kəməutəhtul əha İkin kəni mətətapuəh o lau məmə, “!Ei! Nətəiatis nəti togki u o nak?”

⁶ Kəni kəmuəni=pən nəghatian rəha İesu kəm lah, kəni kəmotegəhan=pən e nəti togki kəm lau.

⁷ Kəni kəmuasig togki mian o İesu, kəni muəpeg rəhalau kot muəhtərain nəhue togki u lan, kəni İesu təmasuə lan.* ⁸ Kəni nətəmimi tətəpət kəmotəpin rəhalah kot əpah e suaru, kəni nəuvein kəmotəiu məhuvən əpəha e nıkinati mətəte nımənəti mətəmki məhuva mətəpin əpah e suaru.†

⁹ Nətəm kəutaupən mine nətəm kəutəhuərisig kəmotəgət əfəməh məmə, “!Hosanə,‡ əni-vivi Uhgın!

!İərmənig Uhgın tətətig İlau İətəmimi u İətəm tətəva e nərgin!

¹⁰ ! Pəh Uhgın otəfən rəhan nəuvirian kəm suah u tətəva məmə İərmənig təhmen e Tefit u tıpitimah əupən!
!Hosanə o Uhgın əpəha İlis e negəu e neal!”

10:52 Mak 5:34 * **11:7** Togki in nati miəgəh kəti təhmen e əhos əkəku. İətəmi rəha nəluəginian otasua e əhos kəti, mətuə İətəmi rəhan nətəligian ləhtəni otasua e togki. Nian İesu təmasuə e togki, tətəgətun məmə in tətəva e nəməlinuian təhmen e Kig İətəm rəhan nətəligian ləhtəni. Sek 9:9 tətəni məmə nian Məsaiə otuva Jerusiləm, in otasua e nəti togki kəti. † **11:8** Kəmotol lanəha tətəgətun=pən məmə kəutəfən nisaiəən. ‡ **11:9** Əupən nıpəti nəghatian u “Hosanə” tənə məmə, “osmiəgəh.” Kəni mətəu uərisig lanko, nıpətin tinuva min, “əni-vivi.” **11:9** Sam 118:25-26

11 Kəni Iesu təmuvən əpəha Jerusiləm e Nimə Rəha Uhgün meruh rəfin natimnati mitəlau. Mətəu mitigar tinaləlin rəkis, kəni tiet ilah rəhan min tueləf nətəmimi mautəhuvən min Petəni.

*Nigi kəti fik iətəm nəuan tikə
(Mat 21:18-19)*

12 Kəni kəməni pa lauig lan, kohiet min Petəni minautəhuvən Jerusiləm, kəni nəumis tinus Iesu.

13 Kəni təsal=pən e nigi kəti fik tətəhtul əpəha isəu nəuветin nimalin tepət. Tuvən məmə otəhli nəuan kəti, mətəu nəuan tikə, nimalin əmə, mətəu-inu səniəmə nian rəha nigi fik tətəuə lan.

14 Kəni Iesu təməni=pən kəm nigi fik əha məmə, “Pəh nətəmimi kəsotun minian nəuam e nu min rəfin.” Kəni rəhan min nətəmimi kəmotətəu rəhan nəghatən əha təməni. §

*Iesu təmahli pətigəm nətəmimi e Nimə Rəha Uhgün
(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)*

15 Kəni kəməhuvən mohiet=pən əpəha Jerusiləm, kəni Iesu tuvən əpəha imə e Nimə Rəha Uhgün məhgi pətigəm nətəmimi kəutol makit, kəni məhuvihin tepil rəha nətəm kəutol senis e məni, mine stul rəha nətəmi kəutol səlim e mak min.*

16 Kəni məhtul pəsig e nətəmimi məmə okəsotəmkian rəhalah natimnati məhuvən əpəha e Nimə ikin Rəha Uhgün.

17 Kəni təməgətun ilah məmə, “Kəmətəi=pən e Nauəuə Rəha Uhgün məmə Uhgün təni məmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakian məmə nətəmimi e nitəni min rəfin okotəfaki=pa ikin kəm iəu.’ Mətəu itəmah nəmotol məmə in ‘nimə rəha iakləh min.’”

18 Kəni pris asoli min mine nəgətun min rəha Lou kəmotətəu rəhan nəghatən. Kəni kinotəgin e Iesu mətəu-inu nian nımənin nətəmimi kəmotətəu rəhan nəgətunian, narmilah tiuvig pik ohni. Kəni pris asoli min mine nəgətun min rəha Lou kinotətuəuin məutəsal e suaru kəti məmə okotohamu in.

19 Kəni nian tinəhnıuv, Iesu mine rəhan min nətəmimi kohiet Jerusiləm minautəhuvən.

*Nigi fik təmimis mətəgətun nəhatətəin rəha nətəmimi
(Mat 21:20-22)*

20 Kəni kəməni lauig lan, kəməhuva min e suaru motafu nigi fik əha tinaukei rəkis muvən mətəuarus əpəha e nəukətin.

21 Kəni Pitə nikin tinəhti nəghatən rəha Iesu e nigi əha, kəni təni=pən kəm in məmə, “!İəgətun, afu-to nigi fik əpələ nəməni rah, kəni tinaukei rəkis!”

22 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Otəhatətə əmə e Uhgün.

23 İətəni pəhriən kəm təmah məmə nəmə iətəmi kəti tətəhatətə pəhriən e Uhgün, kəni otəni=pən kəm nitəuət əpəha məmə, ‘Uvən, miuvig pətigəm əpəha luantəhi məmmim,’ kəni nəmə təsəniən e nikin keiu, məhatətə əmə e Uhgün, kəni nati u otol nıpəhriənian.

24 Kəni o nati u inu, iəkəni kəm təmah məmə, nəmə nəkotəfaki o nati kəti kəni motəhatətə məmə onəkotos pəhriən, kəni onəpanotos rəfin nati u nəmotəfaki ohni.

11:13 Luk 13:6 § 11:14 E Oltestimin mine Niutestimin, nigi fik tətəgətun nətəm İsrəl. * 11:15 Afın-to e tiksınarı “Nimə Rəha Uhgün” o nəhrunian natimnati nian Iesu təmuvən məhgi pətigəm nətəmimi e Nimə Rəha Uhgün. 11:15 Sek 14:21; Jer 26:1-15; Hos 9:15-16; Mal 3:1-5 11:17 Aes 56:7 11:17 Jer 7:11 11:18 Mak 14:1 11:23 Mat 17:20 11:24 Mat 7:7

25 “!E nian nəkotəhtul məutəfaki, mətəu nikitəmah nəuветin əha ikin tərəh mətəu-inu iətəmi kəti təmol nati kəti təsəhmenian e təmah, kəni otalu e rəhan nolian tərəh məsotalpinian nitai təfagə tərəh rəhan. Otol lanəha pəh Uhgın əpəha e negəu e neai in otalu kəni mafəl rəhatəmah təfagə tərəh min.”†

?Pəh təmegəhan e Iesu məmə otol natimnati min əha?

(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Kəni Iesu mine rəhan tuələf nətəmimi kəmohtəlig=pa min əpah Jerusiləm. Kəni Iesu taliuək mətan əpəha e Nimə Rəha Uhgın, kəni pris əsoli nəuvein, mine nəgətun min rəha Lou, mine nətəmi əsoli rəha nətəm Isrel kəməhuva ohni.

28 Kəni kəutətapuəh məmə, “?Əni-to kəm timah məmə pəh təmegəhan lam natol natimnati min əha? ?Kəni pəh təmegəhan e nepətian əha, Uhgın uə iətəmimi əmə?”

29 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Oikətapuəh-pinə-to nəghatian kəti kəm təmah, kəni nəmə nəkotuhalpin ko, kəni iəkəni=pinə məmə pəh təmegəhan e nepətian u məmə iəkol natimnati min əha.

30 ?Otəni-to məmə pəh təməni məmə Jon otol bəptais e nətəmimi? ?Uhgın, uə iətəmimi əmə kəti?”

31 Kəni əmeiko kintəni-əni kəm lah min məmə, “?Ei, okotəni məmə nak? Nəmə okotəni məmə Uhgın əha rəueiu, kəni otəni min məmə, kəni təhro kəməsotəhatətəian e Jon.

32 Mətəu, ko kəsotənian məmə iətəmimi əmə kəti.” Kəmotəni lanəha mətəu-inu ilah kəmotəgin e nətəmimi iətəm kintəni rəkis niphəriənian e Jon məmə in iəni kəti rəha Uhgın.

33 Kəni kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “!Timah iəkotəruru.” Mətəu Iesu təni məmə, “Kəni iəu min, ko iəsəni pətigəmiən kəm təmah məmə pəh təmegəhan e nepətian məmə iəkol natimnati min əha.”

12

Nəghatian əuhlin e nətəmimi kəutasum o nəua krep

(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Kəni Iesu təməni nəghatian əuhlin kəti kəm lah məmə, “Suah kəti təmasum e nəua krep, u niləuis katol wain e nəuan. Kəni mol kəlkəl e kəpiel tuvən mitaləu lan, kəni mol ikin kəti o nolian nime iə naliuək-aliuəkian e nəua krep məmə nəhuin otaiu kəni kol wain lan. Kəni mol nimə kəti iətəm in ilis məmə iətəmi otəri lan mətəsal vivi o nasumian o nati miəgəh min mine nətəmimi. Kəni təmegəhan=pən e nasumian kəm nətəmimi məmə okotasum lan, kəni məuəri nəua krep, nəuветin rəhan, nəuветin rəhalah. Kəni miet muvən e naliuəkian iki pisin kəti.*†

2 “Matuvən, matuvən, kəni nian niləuis u krep təmol nəuan kəni minimarəg, iətəmi əsoli təmahli=pən rəhan kəti ioluək məmə in otuvən meh nətəm kəutol uək e rəhan nasumian məmə okotəhli nəua krep, kəni motəuəri motəfən rəha iətəmi əsoli nəuvein.

3 Mətəu nətəmimi min əha kəmotəhtul motəhti ioluək əha, kəni motahli=pən titəlig məsotəfənian nəua krep nəuvein mine kəm in.

† 11:25 E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətei e nəghatian Kris əupən, nəghatian pisin kəti min əha ikin iətəm tatilpin nəghatian u mətəni məmə, “26 Mətəu nəmə itəmah nəsotaluəin, motəskəlim iəkis e nikitəmah nolian tərəh min rəha nətəmimi iətəm kəutol e təmah, motalpin, kəni ko rəhatəmah Tatə Uhgın əpəha e negəu e neai otəsaluəin kəni malpin nolian tərəh min rəhatəmah.”

11:25 Mat 6:14-15 * 12:1 E Oltestimin, nasumian rəha krep in tatol nəmtətian rəha Isrel. † 12:1 Afın-to e tiksinəri “nasumian rəha krep.” 12:1 Aes 5:1-2

4 “Kəni iətəmi asoli u tahli=pən min rəhan kəti ioluək tuvən, kəni kotoh rəhn-kapə motol aulis in.

5 Kəni tahli=pən min rəhan kəti ioluək tuvən, kəni kotohamu timis. İlah tərət kəməhuvən, kəni nətəmimi min u kotohaein nəuvein, kəni motohamu nəuvein.

6 “Kəni kətiəh əmə əha ikin ilau min kətuatig, inu nətin keikei. Naunun, təmahli=pən nətin, kəni nikin təhti məmə, ‘İlah okotəkeikei motisiai nətik.’

7 Mətəu təmuvən kəni nətəmimi min u kotəni məmə, ‘İnu nəti iətəmi asoli iətəm otarmənig e nasumiən nian rəhan tatə otimis. !Pəh kəhuvən motohamu min, kəni motarmənig e nasumiən rəhan!’

8 Kəni kəmotaskəlim motohamu, kəni motələs nıpətin məhuvən motəraki=pən lan əpəha ihluə e nasumiən.”

9 Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “?İətəmi asoli u otol nak? Otuvən mohamu ilah kəni məfən min nasumiən u kəm nətəpisin min nəuvein.”

10-11 Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmotafin e Nauəə Rəha Uhgın u, uə kəpə? Tətəni məmə,

‘Kəpiel u iətəm nətəmimi rəha nuvləkinian nimə kəsotolkeikeiən motəpəh, in tinuva kəpiel keikei o noliən nimə.

İərmənig təmol nati u,

kəni in nati təuvir agin e nəhmtitah.’ ”

12 Kəni nətəmimi asoli kətolkeikei məmə okotaskəlim İesu motləfən e kaləpus, mətəu-inu tətəghati rah e lah e nəghatian əuhlin u. Mətəu kinotəgin e nımənin nətəmimi kəni motəpəh, motəgin. ‡

?Təhruahru o nətəuian takis kəm Sisə, uə kəpə?

(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Fərəsi min nəuvein mine nətəmimi nəuvein e pati rəha Kig Herot Antipas, rəhalah min nətəmi asoli kəmotahli=pən ilah məmə okəhuva moteiua e İesu pəh təmei aru e rəhan nəghatian.

14 Kəməhuva ohni kəni motəni=pən kəm in məmə, “İəgətun, iəkotəhrun məmə ik iətəmi əhruahru. Noliən rəham o nətəmimi təhmen əhmen əmə o nətəmi asoli mine nətəmimi ərnəpin min rəfin əmə. Mətəni nıpəhrilian mətəgətun nətəmimi e suaru rəha Uhgın. ?Əni-to məmə təhruahru məmə iəkotətəou=pən takis kəm Kig Sisə, kəpmən asoli rəha nətəm Rom, uə kəpə? ?Oikotəkeikei motətəou=pən, uə kəpə?”

15 Mətəu İesu tinəhrun əmə məmə kəutəni əmə e nohlilah mətəu nikiilah tol pisin, kəni məni məmə, “?Təhro nəkotəni məmə onəkotol məmə iəkəmei e rəhak nəghatian? Otos-to məni kəti məhuva-to pəh iəkeh.”

16 Kəni kəmos kəti məhuva, kəni təmətapuəh o lah məmə, “?Narmi pəh u, kəni nərgi pəh u e məni u?” Mətəu kotəni məmə, “Sisə, iətəmi asoli rəha Rom.”

17 Kəni İesu təni məmə, “Natimnati rəha Sisə, okəfən kəm Sisə. Mətəu natimnati rəha Uhgın okəfən kəm Uhgın.” § Kəni narmilah təmiuvig mətəu-inu təmuhalpin vivi rəhalah nəghatian.

12:8 Hip 13:12 12:10-11 Sam 118:22 ‡ 12:12 E nəghatian əuhlin u, iətəmi rəha nasumiən tətəgətun=pən Uhgın. Kəni nətəmimi nətəm kəutasum tətəgətun=pən nətəmi asoli rəha İsel. Kəni noluk min kəutəgətun=pən iəni min rəha Uhgın. Kəni nətin tətəgətun=pən İesu məmə otəmanimis. Kəni nalpinian tətəgətun=pən nalpinian iətəm otəpanuva o nətəmi asoli rəha İsel. 12:13 Luk 11:53-54

§ 12:17 Nətəligian rəha nətəmimi məmə məni rəfin rəha Rom, in rəha iətəmi asoli rəha Rom. Kəni nətəligian rəhatah məmə nəmiəgəhian rəhatah mine natimnati rəfin rəhatah, ilah rəha Uhgın. 12:17 Rom 13:7

?Təhro iətəmimi timis

kəni məmiəgəh min?

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Kəni Satusi min nəuvein kəməhuva o Iesu. E rəhalah nətəligiən, nətəmimi kəməhmis məsotəmiəgəh minian. Kəməutalkut o noliən məmə rəhalah nətəligiən in təhruahru, kəni tol lanəha, kəmotəni kəm Iesu məmə,

¹⁹ “İəgətun, Mosis tətətei rəkis lou kəti u təni məmə, ‘Nəmə iərman kəti otimis, kəni məpəh rəhan pətan, kəni məsuələsiən nətəilau kəti mine, kəni pian otəkeikei mit pətəlimis əha, məmə okuələs nətəilau kəti ko, kəni suakəku u otos nimei rəhan tatə asoli əpəha tənimis rəkis.’

²⁰ “Kəni nəman ilah səpin, u rəhalah tatə kətiah. Kəni iətəm tətət e lah tətəupən mit pətan kəti, kəni məsuələsiən nətəilau kəti, kəni mimis.

²¹ Kəni iətəm tətəuərisig tit pətəlimis u, kəni məsuələsiən nətəilau kəti mine, kəni timis min. Kəni rəhan iətəm tətəuərisig e lau tol əmə nati kətiah.

²² Mətuvən, matuvən kəni nətəmi min u səpin ilah pialah min kəmotit pətan u kəni ilah rəfin məhmis, kəni məsotələsiən nətəilah kəti mine. Kəni pətan əpəha təmimis min.

²³ ?Kəni o nian nətəmimi okotəmiəgəh min e rəhalah nımisiən, kəni pətan əha rəha pəh, u ilah rəfin səpin kəmotit?”

²⁴ Mətəu Iesu təni məmə, “İtəmah nəmotəmkarəpən. ?Nəkotəhrun məmə onak? Mətəu-inu itəmah nəkotəruru Nauəuə Rəhə Uhgın, kəni mautəruru min nəsanəniən rəha Uhgın.

²⁵ Nian nətəmimi nətəm kəməhmis okotəmiəgəh min, ilah okotəhmen e nagelo min əpəha e neai, kəni məsotit minian pətan, mine məsotohtəu=pən minian iərman.

²⁶ Kəni oiəkəgətun itəmah e iətəm tətəmiəgəh min e rəhan nımisiən. Kəni nəmə təhro itəmah nəsotəfin əhanəhiən nəghatiən əha kəmətei=pən e nauəuə rəha Mosis, tətəni nənusiən rəha Mosis nian nigı kəti nigəm təmatıs. Kəni e nian əha, Epraham, mine Aisək, mine Jekəp kınohmis rəkis nuvəh. Kəni Uhgın tətəni=pən kəm Mosis məmə, ‘Rəueiu əha, iəu Uhgın rəha Epraham, mine Uhgın rəha Aisək, mine Uhgın rəha Jekəp.’

²⁷ Tol lanəha, kəmləmiəgəh e nərmiləhal, nati əpnəpin kəmlimis e nıpətəiləhal. Kəni tol pəhriən lanu mətəu-inu Uhgın, in Uhgın rəha nətəm kəutəmiəgəh, səniəmə rəha nətəm kəməhmis agin. İtəmah nəmotəmkarəpən pəhriən.”

?Lou nak in tətət e lou min?

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Kəni iəgətun kəti rəha Lou tətətəharəg mətətəu ilah kəutəghati, kəni Iesu tətəhalpin vivi nəghatiən rəha Satusi min. Kəni tuva o Iesu mətətəpuəh otəni məmə, “?Lou əhro pəhruvən u in ilis agin kəni in məuvir məmə okotəhtəu=pən?”

²⁹ Kəni Iesu tətəni=pən kəm in məmə, “Lou u in ilis agin u okotəhtəu=pən təni məmə, ‘İotətəlig vivi-to itəmah nətəm İsrəl! Uhgın u in rəhatah İərmənig, in əmə in Uhgın.

³⁰ Onəkölkeikei Uhgın u rəham İərmənig e nıkim rəfin, mine nəmiəgəhiən rəfin rəham, mine nətəligiən rəfin rəham, mine nəsanəniən rəfin rəham.’

³¹ Kəni lou iətəm tətəuərisig lan təni məmə, ‘Onəkölkeikei ik min nəuvein tətəmen=pən əmə məmə natölkeikei aru ik.’ Lou kəti tikə min tapirəkis lou mil əha.”

³² Kəni iəgətun əha rəha Lou təni məmə, “Iəgətun, rəham nəghatian təhruahru. Nəməni pəhriən məmə İərməniğ əmə in Uhgın. Uhgın kəti mın tikə.

³³ Kəni okotolkeikei Uhgın e nıkitah rəfin, mine nətaligian rəfin rəhatah, mine nəsanəniən rəfin rəhatah, kəni motolkeikei kitah mın nəuvein məmə kotolkeikei aru kitah mın. Təuvir pik məmə okotohtəu=pən lou mil əha tapirəkis nuvan əhtuviən nati miəğəh mine sakrifais mın rəfin iətəm Lou tətəni.”

³⁴ Kəni İesu təməh məmə rəhan nəghatian teinatig pik, kəni təni=pən ohni məmə, “Ik nınuva iuəkır o Nərməniğian Rəha Uhgın.” Kəni uərisig lan, ilah rəfin kinotəgin e nətapuəh mınıən nəghatian ohni.

*Məsaiə səniəmə mipi Tefit əmə,
mətəu rəhan mın iətəmi asoli
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)*

³⁵ Nian İesu təmətəgətun nətəmimi əpəha e Nımə Rəha Uhgın, kəni mətətapuəh o nəghatian kəti o lah məmə, “?Təhro iəgətun mın rəha Lou kotəni məmə Məsaiə u in mipi Kig Tefit?

³⁶ Nərmın Rəha Uhgın təməfən neinatigian kəm Tefit məmə otəni məmə, ‘İərməniğ Uhgın təməni=pən kəm rəhak İərməniğ məmə, Əharəg u e rəhak maru, ikin ima nəsanəniən mine nisaiən, mətəuərus=pən iəu iəkələs iəhu rəham tikimır mın məlin=pən ilah əpəha ləhtəni e nəhlkəm, məmə nətərməniğ e lah.’

³⁷ Tefit aru təməni məmə Məsaiə in rəhan İərməniğ. ?Kəni nəmə mipi Tefit aru əmə, kəni təhro matol rəhan İərməniğ?”

Kəni nətəmimi mın u kəmutətəlig e İesu kəmotəgiən pik e rəhan nəghatian.

*Nətəmimi okotətəu vivi ilah o nəgətun mın rəha Lou
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)*

³⁸ Nian İesu təmətəgətun ilah, kəni məni məmə, “İtəmah onəkotəkeikei məutətəu vivi itəmah kəni məsotohtəu-pəniən nolian mın rəha nəgətun mın rəha Lou. İlah kotolkeikei məmə okəhuvən e nəpən əfəməh mın rəha nəfəriən məmə nətəmimi okoteruh=pən ilah lan. Kəni nıkilah tətəgiən nian nətəmimi kəutəfəri nəhlmi lah kəm lah e nisaiən əpəha e makit.

³⁹ Kəni əpəha imə e nımə rəha nuhapuminiən, kotolkeikei məmə okotəharəg əupən əpəha təuvir ikin. Kəni e nian rəha lafet, ilah kotolkeikei məmə okəhuvən motəharəg əupən ikin nisaiən ikin.

⁴⁰ Kəni motaklah e nımə mın rəha pətəlimis mın, kəni moteiüə əmə məutəfaki əfəməh məmə okotol pəh nətəmimi kotisiai ilah, mətəu okəmanol nəlpiniən kəm lah tapirəkis.”

*Məni rəha pətəlimis
(Luk 21:1-4)*

⁴¹ Kəni İesu təmətəharəg əpəha e Nımə Rəha Uhgın iuəkır o bokis kətəfən məni ikin, materuh nətəmimi tətət kəutəraki=pən e məni rəhalah. Kəni nətəmi rəhalah nautə tətət kəutəraki=pən e məni asoli mın.

⁴² Kəni pətəlimis kəti ianrah təməfən məni əkəku keiu əmə.*

⁴³ Kəni İesu təmauın e rəhan mın nətəmimi kəhuva kəni məni məmə, “İtəni=pinə kəm təmah məmə pətəlimis əha ianrah pəhriən, mətəu təməraki=pən e məni asoli tapirəkis rəha nətəmimi mın rəfin.

44 Ilah kəmotəraki=pən e rəhalah məni, mətəu tēpət min əpəha lahuənu. Mətəu pətəlimis u iətəm in ianrah pəhriən, in təməfən rəfin məni rəhan o nosiən nəhmti nigin nauəniən, kəni tikə min əha ikin.”

13

Iesu təni məmə

Nimə Rəha Uhgın otəmei

(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Nian Iesu təmatiet e Nimə Rəha Uhgın, kəni rəhan kəti nətəmi tueləf təməni=pən ohni məmə, “!ləgətun, afu-to kəpiel asoli min mine nimə min kotəuvir!”*

2 Kəni mətəu Iesu təni məmə, “Itəmāh nauteh natimnati min əha, mətəu nian otətuva iətəm nimə min əha, nətəmi okotoharəg-rəg kəpiel min e lah. Ko kəpiel kəti təsəməhliən e nimein.”

Nəhməiən asoli otuva

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Uərisig lan, Iesu təmuvən mətəharəg əpəha e Nītəuət Rəha Nigi U Olif ikin kəhrun neruhiən Nimə Rəha Uhgın e nītəni=pən. Kəni Jemis, Jon, Pitə mine Antir u kəməhuva ohni ilah pisin əmə.

4 Kəni kəmotətapuah ohni məmə, “? Əni-to məmə natimnati min əha okəhuva nəhgin? ?Kəni nəmtətəiən əhro u otol pəh iəkotəhrun məmə tinol nian əhruahru əha rəueiu rəha natimnati min əha?”

5 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Onəutətəu vivi itəmāh o nətəmi, məsotegəhanian məmə koteiuə e təmāh.

6 Kəni mətəu nətəmi tēpət okəpanəhuva e nərgək, kəti otəni məmə in Məsaia, kəti otəni məmə in, kəni moteiuə e nətəmi tēpət.

7 “Kəni nəmə nəkotətəu məmə nətəmi nəuvein kəutəməu əpəha iuəkir o təmāh, kəni motətəu min nəuvein min əpəha isəu kəutoh ilah min, mətəu nəgənməpətəmah otəsəginian. Natimnati min əha okotaupən məhuva pəhriən, mətəu səniəmə naunun nian əha tinətuva.

8 Nītəni asoli min okotəluagin, kəni kəntri min okotoh min ilah min, kəni nəmig asoli otəlauəl ikin min rəfin, kəni nəumis asoli otus nətəmi; mətəu natimnati min əha nətuəuinian əmə rəha nəhməiən iətəm otəmanuva, kotəhmen əmə e pətan iətəm təmöl nərfin, kəni minətuəuin mətətəu nəhməiən məmə otəsuvəhiən tək.

9 “Onəutətəu vi itəmāh. Okələs itəmāh kan nəkotəhtul e nəhmti kaunsil, kəni okoh itəmāh əpəha imə e nimə rəha nuhapuminiən min, kəni onəkotəhtul aupən e kig min mətəu-inu rəhak min u nətəmi itəmāh. Kəni onəkotəni pətigəm iəu kəm lah.

10 Mətəu okaupən kəni pətigəm Nanusiən Təuvir kəm nətəmi ikin min rəfin ko, kəni naunun nian təmanuva.

11 “Nəmə kəhuva motələs itəmāh kətan məmə onəkotəhtul e kaunsil, kəni nikitəmāh təsəhti pikian məmə onəkotəni nak. E nian əhruahru əha, onəkotəni pətigəm əmə nəghatən u Uhgın otəfinə kəm təmāh, mətəu-inu nəghatən u onəkotəni, səniəmə rəhatəmāh nəghatən, mətəu rəha Nərmən Rəha Uhgın otəfinə.

12 “Nətəmi okotegəhan=pən e pialah əhruahru min kəm rəhalah tikimir min məmə okotohamu ilah, kəni tatə min okotol min lanəha kəm nenətəlah

* **13:1** Inəha Nimə Rəha Uhgın ikin, kəmöl nimə min e kəpiel asoli min. Nəuvein rəhalah nəfigamian təhmen e fote-faif-tausin kilo. **13:2** Luk 19:44 **13:9** Mat 10:17-20 **13:11** Luk 12:11-12

əhruahru min, kəni kəlkələh min okotəhtul motol nolian əhmen min əmə kəm rəhalah tatə mine mamə min məmə okotohamu ilah.

¹³ Nətəmi rəfin okotəməki e təmah o nərgək. Mətəu iətəmi otəhtul əskasik mətəuarus=pən natimnati min əha okotol naunun, kəni Uhgın otosmiəgəh.”

Nahməian asoli əpəha Jerusiləm

(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ “Nian əha, onəkoteruh ‘nati iətəm Uhgın tətəməki lan əpəha e Nimə Rəha Uhgın, kəni nati u tatol Nimə Rəha Uhgın təsasimiən.’ (Iətəmi tətəfin nəghatiən u, in otəkeiki məsal lan məhrun nipətin.) Kəni e nian əha, nətəm Jutiə okotəkeiki motaiu motagim=pən e nifəuət min.

¹⁵ Iətəmi tətəmeig ihluə e rəhan nimə ko təsuvən minian e nipəgnəua nimə məmki rəhan natimnati. Otaiu əmə magim.

¹⁶ Nəmə iətəmi tətəsum, kəni ko təsuvənian lahuənu o rəhan napən mos. Otaiu əmə magim.

¹⁷ “!Kəsi! Nahməian asoli o nipətan nətəm kəmotol nərfiləh mine nipətan kəutəfən nah kəm nəpəou min. E nian əha okotos pik nahməian.

¹⁸ Otəfəki əsanən kəm Uhgın məmə natimnati min əha okəsəhuvaiən e nian rəha nətəpuian, inəha nian rəha nımətəgi asoli mine nuhuən mine,

¹⁹ mətəu-inu e nian əha, nahməian asoli kəsəruh əhanəhiən kəti mine tol lanəha e nian Uhgın təmətəuən mol natimnati mətəuarus=pa u rəueiu mine. Kəni okəsəruh minian nahməian asoli kəti tol min lanəha.

²⁰ Mətəu Uhgın təmətəi əkuəkir nian əha. Nəmə təməsətəi əkuəkirian, kəni ko iətəmi kəti təsəmiəgəhiən. In təmətəi əkuəkir rəkis nian əha o rəhan min nətəmi nətəm tinitəpən rəkis ilah məmə rəhan min.

²¹ “E nian əha, nəmə iətəmi kəti otəni məmə, ‘!Afu-to Məsaiə əpəha!’ uə ‘!Afu-to in əpəl!’ mətəu onəsotəhatətəian lan.

²² Onəsotəhatətəian lan mətəu-inu, Məsaiə eiue nəuvein, mine iəni eiue min, ilah okəhuva motol nəmtətian min mine nati apispis min. Nəmə ilah kotəhrun nolian, okotalkut məmə okotiuv rəkis nətəmi min u nətəm Uhgın təmitəpən rəkis ilah.

²³ !O natimnati min əha, onəkotətəu! Mətəu iəmaupən rəkis məni pətigəm rəfin natimnati min əha kəm təmah.”

Nian rəha

Nəti Iətəmi otuva

(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Kəni e nian nahməian asoli əha otikə,

kəni mītigar otəpis,

kəni məuig otəsasiəian,

²⁵ kəni məhau min e neai okotəmei

kəni natimnati asoli min ikin e neai okotəlauəl.’

²⁶ Kəni nətəmi okotafu iəu Nəti Iətəmi oiəkuva e nəpuə e rəhak nəsanənian mine nepətin əhagəhag asoli rəhak iətəm otasiəgəpən rəfin iəu.†

²⁷ Kəni e nian əha, iəkəhli=pən nagelo min rəhak kəhuvən motəmki nətəmi min u Uhgın təmitəpən ilah məhuva motoriarun əmə ilah kətiəh. Nagelo min okəhuvən e nətəni min rəfin əgin e nəhue niftəni məmə okotəmki ilah.

*Kəruru nian iətəm**Nəti İətəmimi otuva lan**(Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)*

²⁸ “Nikitəmah otəkeikei mətəhti nigı u fik. Nian əhruahru iətəm nəhlmin min kinəutətuəuin mautevlə, kəni nimalin min kinəutəpılıl, itəmah nəkotəhrun məmə nian əha inəha iətəm nəkotasum lan rəhatəmah.

²⁹ Kəni e nolian əhmen min əmə, nian nəkotəruh məmə natimnati min u kinəutəhuva, kəni nəkotəhrun əmə məmə otəsuvəhiən agin iəkuva min.

³⁰ “İətəni pəhriən kəm təmah məmə nətəmimi nətəm kəutatig u rəueiu, ko kəsəhmis rəfiniən mətəuərus natimnati min əha okəhuva motol nıpəhriəniən lan.[‡]

³¹ Neai mine niftəni okiakə, mətəu nəghatiən min rəhak ko kəsəhkəiən.

³² İətəmi kəti təsəhrunien nian uə auə əhruahru rəha natimnati min əha. Nagelo min əpəha e neai kotəruu, kəni iəu min Nəti İətəmimi iəkəruru. Mətəu Tatə Uhgın əmə in təhrun nian əhruahru əha.

*İtəmah onəkotətəu vivi itəmah**(Mat 24:42-44)*

³³ “Onəutətəu vivi itəmah məutair, mətəu-inu itəmah nəkotəruu nian əha rəhak oəkuva lan məmə otuva nəhgın.

³⁴ Otəhmen e iətəmi asoli kəti tatuvən məmə otaliuək əpəha iki pisin kəti, kəni rəlin rəhan min noləək məmə okəutatig o rəhan min natimnati, kəni məfən rəhalah min uək kətiəh kətiəh. Kəni məni=pən kəm iətəmi e namtiəluə məmə otətair.

³⁵ “Kəni itəmah onəutatig məutair məutəsəl mətəu-inu itəmah nəkotəruu nian iətəmi asoli rəha nımə u otuva lan. Kəruru məmə otuva ləhnaiuv, uə o lapin, uə o fətukai tinətəri, uə mitigar tinətəri.

³⁶ Kəruru, kəmə təhro otuva ueiuhai əmə. !Təsəviriən məmə nəkotəpili nian in otuva!

³⁷ !Mətəu nəghatiən min u iətəm iətəni=pinə kəm təmah, iətəni min kəm nətəmimi min rəfin məmə okəutair məutəsəl!”

14*Nətəmi asoli kəmütəsəl**e suaru o İesu məmə okotəh**(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)*

¹ Nian keiu əmə əha ikin kəmanol lafet mil lan rəha Pasova mine Piret U Is Tikə Lan. Kəni pris asoli min, mine nəgətun min rəha Lou kəmütəsəl e suaru o İesu məmə okotələs neueuən motəhamu.

² Kəni kotəni məmə okəsotolien e nian rəha lafet mətəu-inu mətə nımənin nətəmimi okotəgəhu nəmə kotəhrun məmə kəmotol nati kəti tərəh kəm İesu.

*Pətan kəti təməueiu**rəhn-kapə İesu e səntə**(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)*

³ Kəni İesu təmətatig əpəha Pətan ima Saimon u leprosi təmatol əupən. Nian təmətuən, kəni pətan kəti təmos səntə kəti təməri e pətəl u kəmol e kəpiəl iətəm nəhmtin tiəkis, kətəni məmə alapastə. Səntə u, nəmiəvin təuvir, kəni

[‡] **13:30** Woning u e japtə 13 kəməhuva pəhriən təhmen e nu fote nian İesu təmimis rəkis nian nətəm İsrəl kəmotəmə ilah nətəm Rom. Kəni Rom təmos rəhan soldii min təpat təpat məhuva motəh rəhalah kəntri. (Mətəu nətəm kəutəfaki, ilah kəmotəhrun woning rəha İesu e fes 14-16 kəni ilah kotəgim.) Mətəu nəghatiən rəha İesu tətəghati min o Naunun Nian min u kəmanəhuva. **13:35** Luk 12:38

nəhmtin tiakis, kəmol e nokɪ nard, niɡi kəti. Kəni pətan əha təməhti rəkis, məueiu rəhn-kapə Iesu e səntə əha.

⁴ Kəni nətəmimi nəuvein kəməutəharəg əha ikin, niəməha təmol ilah, kəni məutəni=pən kəm lah min məmə, “?Təhro tətərəkɪn səntə?”

⁵ !Nəmə tol səlim lan təhrun nosiən məni asoli təhmen e tri-hanrit tənariəs,* məhrun nəfəniən kəm nanrah min!” Kəni məutahi pətan u.

⁶ Mətəu Iesu təni məmə, “!Otəpəh-tə! ?Nəutahi onək? In təmol nati təuvir kəm iəu.

⁷ Nian min rəfin itəmah nanrah min nəutatig, kəni nəmə nəkotolkeikei, nəkotəhrun nasiruiən e lah. Mətəu iəu iəsatiɡiən nian rəfin kitah min itəmah.

⁸ Pətan u təmol nati u in təhrun. Təməueiu nipətik məmə otol əpenə-penə o nian okitənim iəu.

⁹ !ətəni pəhriən kəm təmah məmə, ikin min rəfin okətanus pətiɡəm Nanusiən Təuvir, kəni okətanus min nati u pətan u təmol məmə okəsəluuiən lan.”

Jutəs təməni məmə oteɡəhan e Iesu

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Kəni Jutəs Iskariot in e nətəmi tueləf rəha Iesu, təmuvən meruh pris asoli min məmə oteɡəhan=pən e Iesu kəm lah.

¹¹ Nian kəmotətəu rəhan nəghatiən, kəni kəmotagiən ohni, motəni məmə okəmanotəfan məni kəm in. Kəni Jutəs təmətəhtahnin əmə nian təuvir məmə otuva kəni teɡəhan e Iesu lan kəm lah.

Nol əpenə-penəiən

o lafet rəha Pasova

(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

¹² Nian tinuva o noliən lafet rəha Piret U Is Tikə Lan, kəni kɪnatətuəuin noliən lafet, kəni noliən rəhalah katoh sipsip o lafet rəha Pasova. E nian əha, nətəmimi min rəha Iesu kəməhuva ohni motəni məmə, “?Nəkolkeikei məmə iəkəhuvən iə motol əpenə-penə ikin məmə onəkol lafet ikin rəha Pasova?”

¹³ Kəni Iesu təmahli=pən rəhan keiu iətəmimi mil məmə, “Onəkian əha taun mueruh iətəmi kəti tətəharu pəri pətəl asoli kəti təmətu=pən nəhu lan, kəni nəkuitəu=pən.

¹⁴ Əpəha e nimə iətəm tətuvən=pən ikin, kəni nəkuətapuəh o iətəmi asoli rəha nimə ko məmə, “?Iəɡətun təni məmə nəuan u in pəhrvən məmə itimah in, mine rəhan min nətəmimi iəkotəuən ikin e lafet rəha Pasova?”

¹⁵ Kəni in otəɡətun nəuan asoli u in ilis əgin kɪnəlɪn vivi rəkis natimnati ikin. Onəkian əmə muol niɡtah ikin nauəniən.”

¹⁶ Kəni kəmian e taun mueruh natimnati təhmen=pən əmə məmə inu Iesu təməni mine. Kəni ilau kəmuol əpenə-penə nauəniən ikin məmə rəha lafet rəha Pasova.

Iesu təməni pətiɡəm məmə Jutəs oteɡəhanpən lan

(Mat 26:20-25; Luk 22:14,21-23; Jon 13:21-30)

¹⁷ Tinəhnaiuv, Iesu mine rəhan min nətəmimi tueləf kəməhuva,

¹⁸ məutəuən e tepil. Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “!ətəni pəhriən kəm təmah məmə itəmah kəti u ikinu rəueiu kəutəuən pəti kitah min, oteɡəhan=pən lak kəm rəhak min tikimɪr.”

¹⁹ Kəni rəhan min nətəmimi nikiləh təməpəou əgin, kəni məutətapuəh kətiəh kətiəh ohni məmə, “?Ei, Iərməniɡ, pəh u? !?Iəu!?”

14:3 Luk 7:37-38 * **14:5** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, tri-hanrit tənariəs təhmen e tri-hanrit-tausin vatu (300,000 vatu). **14:7** Dut 15:11 **14:8** Jon 19:40 **14:12** Eks 12:6 **14:18** Sam 41:9

²⁰ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Itəmah əmə kəti u nətəmi tueləf u in tətəuveri pəti pīret e dis kətiəh matun.

²¹ Kəni iəu Nəti İətəmi oiakəkeikei mimis məmə inu Nauəuə Rəha Uhgīn təməni lak mine, mətəu kəsi o iətəmi u iətəm tatol kəuit kəsua iətəm oteghan=pən lak Nəti İətəmi. !Təməuvir əmə məmə in təməsair=paiəni!”

Iesu mine kəmotəuən

e lafet rəha Pasova

(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20; 1Kor 11:23-25)

²² E nian kəməutəuən, Iesu təmos pīret məfaki məni tagkiu ohni kəm Uhgīn, kəni məhapu məfən kəm lah məni məmə, “Otos, inu nipətik.”†

²³ Matig mos mīn kap wain məfaki məni tagkiu ohni kəm Uhgīn, məfən kəm lah, kəni ilah rəfin kəmotəmnim=pən lan.

²⁴ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Inu nīrak iətəm tatol məmə nəniəskasikīən rəha nasiruiən in tətəhtul mətəmiəgəh. Nīrak u otaiu o nətəmi tepət məmə otafəl rəkis rəhalah təfagə tərəh mīn.

²⁵ İətəni pəhriən kəm təmah məmə oiasəmnim minien wain u mətəuərus=pən oimənanəmnim mīn ikin Uhgīn otarmənik ikin.”

²⁶ Kəni kəmotəni nəpuən əfaki kəti, uərisig kohiet məhuvən əpəha e Nītəuət Rəha Nigi U Olif.

Iesu təməni pətigəm məmə Pitə otəni məmə in təruru in

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

²⁷ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Itəmah rəfin u onəpanotəgim motəpəh iəu mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgīn tinəni rəkis əupən məmə Uhgīn otəmanoh iətəmi rəha nəsalien e sipsip mīn, kəni sipsip mīn okotaiu kətiəh kətiəh.

²⁸ Mətəu nian iəkəmiəgəh mīn e nimisien, iəkaupən muvən əpəha Kaləli, kəni itəmah nəmanəhuərisig.”

²⁹ Mətəu Pitə təni məmə, “Nati ənpəpīn ilah rəfin okotəgim rəkis lam, mətəu iəu əmə ko iəsəgim rəkisien lam.”

³⁰ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “İətəni pəhriən kəm ik məmə o lapin əmə u, nian məniğ otəsəkəkə əhanəhiən mau kəiu, kəni ik onəkəni mau kisiil məmə nəkəruru iəu.”

³¹ Mətəu Pitə təməni əskasik məmə, “Nati ənpəpīn iəkəkeikei mimis kilau mīn ik, ko iəsəniən məmə iəkəruru ik.” Kəni rəhan rəfin nətəmi kotəni mīn təhmen e Pitə.

Iesu təmuvən məfaki

əpəha Ketsəməni

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Kəni lapin kəməhuvən əpəha ikin kəti nərgin u Ketsəməni, kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Otəharəg u ikin u, pəh iəkuvən məfaki.”

³³ Kəni mit Pitə, Jemis mine Jon məhuvən, kəni nīkin tinətəhmə pīk, kəni tinətəu tərəh əgin.

³⁴ Kəni təni məmə, “Nīkik tətəhmə pīk, kəni iuəkir iəkimis lan. Ələharəg u ikinu kəni məhlair əmə.”

† 14:22 Pīret mine wain uə jus in nəmtətiən e nipəti Iesu mine nira Iesu, kəni mətasiru e tah məmə kautətəlig e nati nak Iesu təmol kəm tah e nigī kəmaluau. Mətəu nīməfaki mīn nəuvein kotəni məmə pīret u mine wain kətiəuva nipəti Iesu mine nira Iesu əgin. 14:24 Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1Kor 10:16; Hip 9:20 14:27 Sek 13:7 14:28 Mat 28:16; Mak 16:7 14:31 Jon 11:16 14:32 Jon 18:1 14:34 Jon 12:27

35 Kəni muvən min nəuветin meiuaiu məmei e niftəni mətəfaki məmə, “Nəmə suaru kəti min əha ikin, pəh nian əfigəm u otəsuvaiən ohniəu.”

36 Kəni mətəfaki məmə, “Apə,” (u nipətin u təni məmə rəhak tatə), “ik nəkəhrun nolian natimnati min rəfin. Əui, os rəkis nahməian min u iətəm okəmanəhuva. Mətəu nəsolian rəhak nətəligiən, mətəu ol nati nak iətəm ik əmə nəkolkeikei.”

37 Kəni mitəlig=pa. Mətəu rəhan iətəmimi milahal kəhlapili. Kəni təni=pən kəm Pitə məmə, “?Saimon, nətapili, uə? ?Təhro nəsairian-to auə kətiəh əmə?”

38 Kəni məni=pən kəm lahal məmə, “Onəklair məhləfaki maleh vivi məmə onəsləmei-pəniən e nəfeifeiən. Nikitəmahal tolkeikei, mətəu nipətitəmahal tərəou.”

39 Kəni təməpəh min ilahal, mitəlig=pən min mətəfaki mətəni əmə nati kətiəh.

40 Kəni mitəlig=pa min, mətəu kinlapili min, minləruru nairiən, kəni minləruru məmə okihləni=pən nak kəm in.

41 Təmuvən min kəni mitəlig=pa mau kisil, mətəu kəhlapili, kəni təməni=pən kəm lahal məmə, “?Nəhlapili əhanəh məhləmeig? !Nəhmen! Nian tinuva məmə iəu Nəti İətəmimi okegəhan=pən lak e nəhlmi nətəm nol təfagə tərəh.

42 !Hləhtul-tə, kautəhuvən! Lahfu-to, iətəmimi u tətəgəhan=pən lak e nəhlmi tikimər min, əpəha tətəuva.”

*Tikimər min rəha İesu kəmotaskəlim in
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)*

43 İesu təmətəghati əhanəh, kəni Jutəs in e nətəmi tuələf rəhan min[‡] tətəupən e nimein nətəmimi. Nəuvein kotəmki nau rəha nəluaginian, mine neim məhuva. Nətəmi min u, pris asoli min, mine nəgətun min rəha Lou, mine nətəmi asoli rəha nətəm İsrəl kəmotahli=pa ilah.

44 İətəmi u tətəgəhan e İesu kəm lah təməni rəkis kəm lah məmə, “İətəmi əha iəköl nəmtətiən kəti rəha nolkeikeiən lan, nəkotəhrun əmə məmə iətəmi əha in əha. !Nəkotaskəlim motos məhuvən motaskəlim vivi!”

45 Kəni əmeiko Jutəs təmuva iuəkir o İesu, kəni məni məmə, “İəgətun,” kəni mol nəmtətiən rəha nolkeikeiən lan.

46 Kəni nətəmimi min əha kəməhuva motaskəlim tiəkis.

47 Mətəu ilah kəti rəha İesu təmətəhtul iuəkir o lah təmeuvi nau rəha nəluaginian e nimein maut-aut əmeiko mauəh e nau mohatuv rəkis matəlgi ioluək kəti lan rəha pris asoli agin.

48 Kəni İesu təni məmə, “?Təhro nəutəmki nau asoli rəha nəluaginian mine neim mətəhuva məmə onəkotələs iəu? ?Nikitəmah təhti məmə iəu iohamu itəmi kəti matol nəluaginian o nələs iahuiən kəpman, uə? !Kəpə!

49 Nian min rəfin kitah min itəmah əpəha e Nime Rəha Uhgın iətəgətun nətəmimi ikin. ?Kəni nəkotəhro məsotaskəlimian iəu? Mətəu nati Nauəuə Rəha Uhgın təməni otəkeikei muva mol nipəhriənian lan.”

50 Kəni rəhan min rəfin nətəmimi kinotəpəh in, kəni motəgim.

51 Kəni iətəm aluə kəti iətəm təməlkahu əmə e napən kəti matuərisig e İesu, kəni nətəmimi nəuvein kəmotələs, motəmkarəpən lan,

52 kəni rəhan napən titis, taiu piəpiə əmə magim. §

14:36 Mak 10:38; Jon 6:38 † 14:43 Inu Mak təmsimaru min, məni məmə Jutəs in min iətəmimi tuələf kəti rəha İesu. In tolkeikei məmə təgətun əhruahru məmə nolian rəha Jutəs in tərəh pəhriən agin.

In tatol kəuit kəsua. 14:49 Luk 19:47; 21:37; Jon 18:20 14:50 Sam 31:11 § 14:52 Nətəmimi tərət kotəni məmə iətəm aluə u in Mak, in iətəmimi u təmətəi nauəuə u.

*Iesu tæmæhtul
e næhmti kaunsil min*

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:13-14,19-24)

⁵³ Kæni tætapinæpu æhanæh, kæmotos Iesu mæhuvæn æpæha ima pris asoli agin u kætuhapumin ræfin pris asoli min, mine nægætun min ræha Lou, mine nætæmi asoli ræha nætæm Isrel ikin.

⁵⁴ Kæni Pitæ tatan tælig-tælig matuærisig e lah muvæn æpæha lahuænu ima pris asoli agin ikin. Kæni tæmuvæn æpæha e iat mætæharæg ilah soldia min ræha pris asoli agin mætætogæm e nigæm.

⁵⁵ Kæni pris asoli min mine nætæmimi ræfin ræha kaunsil kæmæutæsal e nænian min næuvein ræha Iesu mæmæ okotohamu ohni. Mætæu kæsotehian kæti mine.

⁵⁶ Kæni nætæmimi tepæt kæmoteiuæ e Iesu, mætæu ræhalah næghatian tætaiu pisin pisin.

⁵⁷ Kæni næuvein kotæhtul moteiuæ lan mæmæ,

⁵⁸ “Iæmætæu tæmæni mæmæ otærækin Nimæ Ræha Uhgîn u nætæmimi æmæ kæmotol e næhlmilah. Mætæu e nian tatol kisil lan, tæmanuvlækin min nitain u kæsolian e næhlmitæmi.”

⁵⁹ Kæmotæni lanæha mætæu ilah min, ræhalah næghatian tætaiu pisin pisin.

⁶⁰ Kæni pris asoli agin tæmæhtul aupæn e lah kæni mæni=pæn kæm Iesu mæmæ, “?Tæhro næsæghatian? ?Tæhro e næghatian min æha iætæm kautæni pætigæm tætalas pikin ik?”

⁶¹ Mætæu Iesu tæpnæpin æmæ mæsæghatian. Kæni pris asoli agin æpæha tæmæni=pæn min mæmæ, “?Tæhro? ?Ik Mæsaia u Næti Iætæmi kætæni-vivi?”

⁶² Kæni Iesu tæni mæmæ, “!Æuæh, iæu u! Onæpanoteruh iæu Næti Iætæmimi iætæharæg e næven maru ræha Uhgîn u iætæm ræhan næsanænian iahgin, kæni manoteh min iæu e næpuæ e neai iætuva.”

⁶³ Kæni pris asoli agin tæaris ræhan napæn min mætæu-inu in tolkeikei mægætun kæm nætæmimi mæmæ nikin tæmærah o næghatian ræha Iesu, kæni mæni mæmæ, “Okæsotæsal minian iætæmi kæti mæmæ otæni min nati kæti lan.

⁶⁴ !Ninotætuæ rækis tætaghati rah e Uhgîn! ?Næutæhrætælig? ?Okotæhro e suah u?” Kæni ilah ræfin kæmotæni mæmæ otækeikei mimis.

⁶⁵ Kæni kæmotol ævusan Iesu, kæni næuvein kæmotagæh lan, næuvein kotælis næhmtin motoh kæni motæni mæmæ, “!Ei, ik iæni ræha Uhgîn! !Æni-to mæmæ pæh u tæmoh ik!” Kæni soldia min ræha pris asoli agin kæmotem.

Pitæ tæmæni mæmæ

in tæruu Iesu

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-27)

⁶⁶ Kæni Pitæ tæmætan æhanæh æpæha læhtæni e iat. Kæni pætan mitæ kæti u in ioluæk ræha pris asoli agin tæmuva.

⁶⁷ Kæni mafu tætætogæm e nigæm, kæni tæmeruh mætig Pitæ kæni mæni mæmæ, “Ik min itælau Iesu iætæm Nasarit næmætuæ.”

⁶⁸ Mætæu Pitæ tæmeiuæ, kæni mæni mæmæ, “Iækæruu nati ko nætæni,” kæni muvæn mætæhtul æpæha e ket ræha iat. Kæni manig kæti tækakæ.

⁶⁹ Kæni pætan æha tæmeruh min in ikin æha, kæni mæni=pæn kæm nætæm kæutæhtul æha ikin mæmæ, “Suah u in min in ilah kæti.”

⁷⁰ Mætæu Pitæ tæmeiuæ min.

Kæni tæsuvhian, nætæmimi nætæm kæutæhtul æha ikin æha kæmotæni=pæn min kæm in mæmæ, “Nipæhriæn, ik min ilah kæti mætæu-inu iækotæhrun mæmæ ik iætæm Kalæli.”

⁷¹ Mætæu Pitæ tæmæni mæmæ, “Næmæ iæteiuæ, pæh Uhgîn otol nalpinian æskasik kæm iæu,” kæni mos min nonauvil mæmæ, “!Iækæruu suah kæha næutæni!”

⁷² Kəni rəueiu agin min mənig təkəkə min, kəni nikin təhti nəghatiən rəha Iesu məmə, “Mənig otəsəkəkə əhanəhiən mau keiu, kəni ik onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.” Kəni Pitə tinətəu tərəh əmeiko mətasək.

15

Iesu təməhtul e nəhmti Pailət

(*Mat 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38*)

¹ Kəni ləplapin agin pris asoli min, mine nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, mine nəgətun min rəha Lou, mine nətəmimi min rəfin rəha kaunsil kəmotuhapumin ilah min, kəni mautələhu nəghatiən məmə okotohamu Iesu. Kəmotəni=pən kəm nətəmimi nəuvein məmə okotalis Iesu kəni motit məhuvən motəhlman=pən lan e nəhlmi Pailət, u kəpmən asoli rəhalah.

² Kəni Pailət təmətapuəh ohni məmə, “?Ik kig rəha nətəm Isrel?” Kəni mətəu Iesu təni məmə, “Ik nətəni məmə tol lanko.”

³ Kəni pris asoli min kəmotəni pətigəm nolien tepət lan.

⁴ Kəni Pailət təmətapuəh ohni məmə, “?Təhro nəsuhalpiniən? ?Nəmətəu kəmotəni pətigəm niyəgnəmtin tepət lam?”

⁵ Mətəu Iesu təsəghati minin, məpnəpin əmə, kəni Pailət narmin təmiuvig ohni.

Pailət təməni məmə

Iesu otəkeikei mimis

(*Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16*)

⁶ E nu min rəfin, nian katol lafet lan rəha Pasova, nolien rəha kəpmən u Pailət məmə in otahli pətigəm iətəmi kəti e kaləpus iətəm nətəm Isrel kəmotəni.

⁷ Kəni suah kəti, nərgin u Parəpəs, tətatig e kaləpus ilah in min nəuvein, mətəu-inu kəmotohamu iətəmimi e nian kəməutəluagin ilah kəpmən.

⁸ Kəni nimənin nətəmimi kəməhuva o Pailət motəni=pən kəm in məmə otol əmə nati kətiəh təhmen=pən e iətəm tatol nian min, mahli pətigəm iətəmi kəti e kaləpus.

⁹ Kəni Pailət təmətapuəh o lah məmə, “?Nəkotolkeikei məmə iəkahli pətigəm kig rəha nətəm Isrel?”

¹⁰ Təməni lanəha mətəu-inu in tinəhrun rəkis məmə pris asoli min kəmotəfən Iesu e nəhlmin mətəu-inu kəutetət.

¹¹ Mətəu pris asoli min kəmotəkeikei kəm nimənin nətəmimi məmə okotəuhlin nətaligian rəhalah. Kəni ilah kəmotətapuəh o Pailət məmə otahli pətigəm Parəpəs, mətəu səniəmə Iesu.

¹² Kəni Pailət təmətapuəh o lah məmə, “?Mətəu iəkəhro e suah u itəmah nəmotəni məmə in kig rəha nətəm Isrel?”

¹³ Kəni kəmotəgət əfəməh məmə, “!Okətu-pəri e niği kəməluau!”

¹⁴ Kəni Pailət təmətapuəh min o lah məmə, “?O nak? ?Nolien tərəh nak u suah u təmol?” Mətəu kəmotəgət əfəməh min məmə, “!Okətu-pəri e niği kəməluau!”

¹⁵ Kəni Pailət təmolkeikei məmə otol nikilah, kəni mahli pətigəm Parəpəs, kəni məhlman=pən e Iesu e nəhlmi rəhan soldia min məmə okotalis kəni motətu-pəri e niği kəməluau.

Soldia min kəmautol

mira Iesu

(*Mat 27:27-31; Jon 19:2-3*)

16 Kəni soldia min rəha Pailət kotələs Iesu məhuvən əpəha imə e nimə asoli rəha kəpmən, kətəni məmə Praetoriəm. Kəni kəmotauin rəfin e soldia min kəhuva mohtəlau lan.

17 Kəni məhuvən=pən e kot ərarəuv təhmen əmə e kot rəha kig, kəni motuerin-uerin niləuis iətəm tol nihlin nihlin motol kəfəfau lan iətəm təhmen e kəfəfau rəha kig, kəni motəfəfau=pən lan kəm in.

18 Kəni motol mirə kəni məutəuvsan lan məutəni məmə, “İtimah iəkotəfinə nisiaian kəm ik, kig rəha nətəm İsrəl.”

19 Kəni motoh rəhn-kapə e nəuanigi, motagəh lan, motasiəulin e nəulilah məutəfən nisiaian eiua kəm in.

20 Nian kəmotol əuvsan rəkis lan, kəni motəpeg rəkis kot ərarəuv əha, kəni məhuvən=pən əhanəh e rəhan napən, kəni motit məhuvən məmə okotətu-pəri e nigı kəməluau.

Kəməhtipən İesu

e nigı kəməluau

(*Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27*)

21 Nian əha, e suaru, kəmoteruh suah kəti iətəm Sairəni, nərgin u Saimon. (In tatə rəha Aleksantə mine Rufəs.)^{*} Tətuven Jerusiləm, kəni kotəkeikei kəm in məmə otələs nigı kəluau.

22 Kəni kəmotit İesu məhuvən əpəha ikin kəti kətəni məmə, Kolkotə, u nipətin təni məmə Louipil-ıipil.

23 Kəni kəmotəfən wain u kəmol filəh-filəh ilau mərsin u mir məmə otəmnim pəh təsətəuian nəhməian e nipətin, mətəu təpəh nəmnimian.

24 Kəni kəmotələs İesu məhuvən motətu-pəri e nigı kəməluau. Kəni motəuəri rəhan napən moturin tais ohni məmə pəh otos.

25 Kəmotətu-pəri İesu e nigı kəməluau e nain klok ləplapin,

26 kəni motətəi rəkis nipəgnəmtin u kəmotəh lan məmə,

İN KIG RƏHA NƏTƏM İSRƏL

kəni motəhti=pən nəghatian u e rəhan nigı kəməluau.

27 Kəni iətəmi mil keiu iətəm kətuəluagin kəm kəpmən matuoh nətəmi, kəmatu-pəri ilau e nigı kəməluau, kəti e nikalin maru, kəti e nikalin məuil.[†]

29 Kəni nətəmi nətəm kəutaliuək e suaru, məuturin-urin rəhn-kapə lah kəm in məutəuvsan lan məutəni məmə, “Ei, ik nəməni məmə onəkərəkın Nimə Rəha Uhgın kəni nian tatol kisil lan, nəmanuəvləkin min in pisin.

30 !Eiuaiu-to e nigı kəməluau ko, mosmiəgəh aru-to ik!”

31 Pris asoli min mine nəgətin min rəha Lou kəmotol əmə nati kətiəh motol əuvsan motəni məmə, “!Təmasiru e nətəmi tepət, mətəu ko təsasiru aruian lan!

32 Təuəir pəh kitah koteruh-to Məsaia u, kig rəha nətəm İsrəl, oteiuaiu e nigı kəməluau pəh kitah koteruh motəhatətə lan.” Kəni iətəmi mil u kətuəhkul ilah İesu kınatəni min nəghatian tərəh lan.

İesu tinimis

(*Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30*)

* **15:21** Kateruh lanu lan məmə nətəmi min u Mak təməti nauəu u tətuven kəm lah, ilah kinotəhrun rəkis Aleksantə mine Rufəs. Məta Rufəs pəhrian u Pol təməni e Rom 16:3. **15:21** Rom 16:13 **15:24** Sam 22:18 † **15:27** E kəpi əuas min nəuvein rəha Niutəstimin iətəm kəməti e nəghatian Kris aupən, nəghatian pisin kəti min əha ikin iətəm tətilpin nəghatian u mətəni məmə, “28 Kəni nəghatian iətəm Aiseə təməti e Nauəuə Rəha Uhgın tinuəvə pəhrian. Tətəni məmə, ‘Kətəni məmə in iətəmi rəha nəhtian lou.’ ” (Aes 53:12) **15:29** Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58

³³ Kəni e tueləf klok mətəuarus=pən tri klok, napinəpuian təmeiuaiu mirəuei nati.

³⁴ Kəni e tri klok ləhnaiuv, Iesu təmasək əfəmeh e rəhan nəghatiən məni məmə, “!Eli, Eli! ?Lema sapaktəni?”* Nipəti rəhan nəghatiən təni məmə, “!Uhgın rəhak, Uhgın rəhak! ?Təhro nətəpəh iəu?”

³⁵ Nətəmimi nəuvein kəməutəhtul əha ikin kəməsotətəu vivian nəghatiən u, kəmotəni məmə, “Otətəu-to. Tətəuin e Elaijə.”

³⁶ Kəni ilah kəti təmai u muvən miuvi=pən wain u tarfu e nati kəti timətmətig təhmen e kotin, məu-pəri e nəuanigi tuvən o Iesu məmə otəmnim. Kəni məni məmə, “Pəh-to kotəh-to məmə Elaijə otuva mələs iahu, uə kəpə.”

³⁷ Mətəu Iesu təmagət əfəməh mīn, kəni rəhan nehagiən tiet.

³⁸ Kəni əpəha e Nimə Rəha Uhgın, napən iətəm tətəhkul pəsige e Ikin Tasim Agin Ikin, təməhapu nəuvetin keiu təmətuəuin əpəha ilis mətəuarus=pa əpəha ləhtəni.

³⁹ Kəni iətəmi asoli rəha soldia mīn iətəm təmatəhtul e nikali Iesu, təmeh məmə təmimis lanəha, kəni in təməni məmə, “!Nipəhriənian, suah u in Nəti Uhgın pəhriən!”

⁴⁰ Nipətan nəuvein kəməutəhtul isəu məutəsəl=pa mauteruh. Ilah nəuvein u Meri Maktələ, mine iahuni məmə rəha Jemis əkəku mine Josis, mine Səleme.

⁴¹ Ilahal kəməhliətəu=pən Iesu nian təmətatig Kaləli, məhlasiru lan. Ilah nipətan tēpət kəmotəri məhuvən əpəha Jerusiləm ilah Iesu.

Josip təməhluaig e Iesu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁴² Kəni nian əha Iesu təmimis lan, in nian rəha nol əpenə-penəian natimnati rəha Sapət, kəni oləuig nian rəha Sapət, kəsoliən uək lan. Tinapinəpu,

⁴³ Josip in iətəm Aramatia tinuva. In iətəmi kəti rəha kaunsil iətəm kətisiai in. In nikin təməhti pik Narməniğin Rəha Uhgın. Kəni təməsəginian, muvən o Pailət mətapuəh o nipəti Iesu.

⁴⁴ Nian Pailət təmətəu məmə Iesu tinimis rəkis, kəni təmauit mauin e iətəmi asoli rəha soldia mīn mətapuəh ohni məmə, “?Kətəni pəhriən məmə Iesu tinimis rəkis uəhai əmə?”S

⁴⁵ Mətəu iətəmi asoli rəha soldia mīn təni məmə, “Nipəhriənian, tinimis rəkis.” Pailət təmətəu nəghatiən u kəni megəhan=pən e nipəti Iesu kəm Josip.

⁴⁶ Kəni Josip təmuvən mos nəhmti napən ruən kəti, nərgin u linən, muva mələs iahu Iesu e nigı kəməluəu məuveg lan, mələs muvən mələhu=pən e nipəg kəpiel u kəmel rəkis məmə okol suvət ikin. Kəni misuə=pən e kəpiel asoli kəti məhtipəsige=pən e nipəg kəpiel u lan.

⁴⁷ Kəni Meri Maktələ mine Meri məmə rəha Josis, iləu kəmuəruh ikin əha kəmələhu=pən Iesu ikin.

16

Iesu tinəmiəgəh

e rəhan nīmisiən

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Nian rəha Sapət tinuva mīnuvən rəkis, kəni Meri Maktələ mine Meri məmə rəha Jemis, mine Səleme kəmləs nəhmti nati pien-pien mīn u nəmiəvilah təuvir məmə okilol=pən e nipəti Iesu.

* 15:34 Afın-to e futnot e Mat 27:46 15:34 Sam 22:1 15:36 Sam 69:21 15:40 Luk 8:2-3

S 15:44 Nian nətəm Rom kəutətəu-pəri nətəmimi e nigı kəməluəu, kəutəhruən nəmiəgəhiən o nian kətiah uə keiu uə kisil mine, kəutol məmə nətəmimi okotos pik nəhməiən, uarisig ko kəmanohmis.

- ² Ləplapın agin mitigar tınətəri e Sante, pəta milahal u kəmhluvən e suvət.
³ Nian kəmhluvən e suaru kəni məhləni kəm lahal min məmə, “?Kərmə pah otasiru e tahal misuə rəkis kəpiel asoli əpəha e nıpəg kəpiel?”
⁴ Mətəu-inu kəpiel əha kəpiel asoli.

Mətəu nian kəmhluvən iuəkir, mıləsal=pən mılafu kınisuə rəkis e kəpiel.

⁵ Kəmhluvən imə e nıpəg kəpiel mılafu iətəm aluə kəti tətəharəg əha e nıpəg kəpiel e nikalin maru ikin rəhalahal, təmuvən e kot əfəməh ruən kəti, kəni ilahal kəmhlauit pik ohni.

⁶ Kəni təməni=pən kəm lahal məmə, “Sləgin pikian. Nələsal e İesu iətəm Nasərit, iətəm kəmətu-pəri e nigı kəməluau, mətəu in tikə u ikinu rəueiu. In tınəmiəgəh rəkis e rəhan nımisiən. Leruh-to nimein u kəmələhu=pən ikin.

⁷ Kəni rəueiu onəkluvən mihləni=pən kəm rəhan min nətəmimi mine Pitə, məmə in otaupən matuvən Kaləli, kəni onəkohuərisig lan məhuvən motəh əha ikin məmə inu təməni rəkis mine kəm təmah.”

⁸ Kəmlaiu mihliet e suvət məhlagim, mətəu-inu kınləgin pik məhlərumin. Kəni mihluvən məslənian nati kəti mine kəm nətəmimi mətəu-inu kınləgin pik.*

Iesu təmiətpa o Meri Maktələ (Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

⁹ Nian İesu təməmiəgəh min e Sante ləplapın agin, kəni maupən miet=pa o Meri Maktələ. Aupən təməhgi pətigəm nərmin tərəh səpin lan.

¹⁰ Kəni Meri təmuvən məni=pən kəm rəhan min nətəmimi nətəm kəməutan ilah min ilah aupən, mətəu nikilah tətəhmə pik kəni məutasək.

¹¹ Mətəu nian kəmotətəu məmə İesu tınəmiəgəh rəkis e rəhan nımisiən, kəni miet=pa o pətan əha, mətəu ilah kəməsotənian nıpəhrənian lan.

Iesu təmiətpa o rəhan iətəmimi mil keiu (Luk 24:13-35)

¹² Uərisig, İesu təmiət=pa o iətəmimi mil keiu kəmiəsipən Jerusiləm mətian e suaru, mətəu e nian əha nıpətin təmol pisin.

¹³ Kəni ilau kəmiətəlig min mian muəni=pən kəm ilau min nəuvein, mətəu ilah kəməsotəni minian nıpəhrənian e lau.

Iesu təmiətpa o rəhan nətəmimi lepın (Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Uək 1:6-8)

¹⁴ Kəni uərisig, İesu təmiət=pa min o rəhan nətəmimi lepın nian kəməutaun. Kəni mətəhi ilah məmə, “İtaməh nəsotəhatətəian lak, rəhn-kəpə təmah tiəkis pik.” Təməhi ilah mətəu-inu kəsotəhatətəian e nətəm kəmotəh məmə tınəmiəgəh rəkis e rəhan nımisiən.

¹⁵ Kəni məni=pən kəm lah məmə “Əhuvən motəni pətigəm Nanusiən Təuvir kəm nətəmimi min e nəuaniləuis min rəfin e nitəni min rəfin.

16:7 Mat 26:32; Mak 14:28 * **16:8** E kopı əuas min tēpət rəha Niutestimin iətəm kəmətēi e nəghatian Kris aupən, fes 9-20 kohkə, kəni nəghatian rəha Mak təmol naunun u ikinu. Kəni nətəmi asoli nətəm kotəhrun vivi Baebol, nikilah təhti məmə nətəpisin kotilpin fes 9-20. E kopı əuas min nəuvein min rəha Niutestimin, nəghatian u tatos nimei fes 9-20: Nipətan min u kəməhuva, motəfa nənian min u kəm Pitə mine in min nəuvein u ilah min ilah, e natimnati min u iətəmi u təməni kəm lah. Konu uərisig e natimnati min u, İesu əmə təməfən nəghatian kəm lah u tasim, tətəmiəgəh, məruuru məsikəian nian kəti. Nəghatian u tətəni məmə Ughin təhrun nosmiəgəhian nətəmimi, in təhrun naskəlīmian iətəmimi mətaurus naunun nian. Kəni İesu təməhli pətigəm nətəmimi min rəhan məmə okotos rəhan nəghatian məhuvən e nitəni min rəfin rəha nəhue niftəni. **16:14** 1Kor 15:5 **16:15** Uək 1:8

¹⁶ Iətəmi otətəu Nanusian Təuvir təhatətə lan kəni mol bəptais, Uhgın otosmiəgəh. Mətəu iətəmi təsəhatətəian lan, Uhgın otol nalpinian asoli kəm in.

¹⁷ Kəni nətəmi okotəhatətə lak, Uhgın otol ilah kotol nati apispis min. Okotəhgi pətigəm narmin tərəh tərət e nərgək, kəni motəghati e nəghatian iki pisin min.

¹⁸ Ilah kotəhrun naskəlimian sineik u tatus itəmi, motəhrun nəmnimian nati kətakonə lan, mətəu ko təsərəkinian ilah. Ilah motəhrun nələhu-pənian nəhlmiləh e nətəm kautohmis kotəmiəgəh.”

Iesu tinəri matuvən e neai

(Luk 24:50-53; Uək 1:9-11)

¹⁹ Kəni nian İərmənig İesu tinəghati rəkis kəm rəhan min nətəmimi, kəni Uhgın tos minatuvən e neai, kəni in tətəharəg e nikali Uhgın maru, ikin ima nəsanənian mine nisialən.

²⁰ Kəni rəhan min nətəmimi kəməhiet məhuvən motanus pətigəm rəhan nəghatian əpəha ikin min rəfin. Kəni İərmənig tətəsiru e lah matol nəmtətian tərət. Kəni nəmtətian min əha kautol nəfigəmiən məmə rəhalah nəghatian in nıpəhrənian.

LUK

Nanusian Təuvir Rəha İesu Kristo İətəm Luk Təmətei Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Luk

?Pəh təmətei nauəuə u? Luk təmətei nauəuə u. Səniən mə in iətəmi tueləf kəti rəha İesu, mətəu in niəli kəti rəha Pol, in təman pik ilau Pol. In səniən mə in iətəm İsrəl, in İanihlua əmə kəti, mətəu in iəfaki kəti. In toktə kəti təmol pik skul. In təməhrun vivi natimnati e nəmiəgəhiən rəha İesu. In təmətei nauəuə mil u: Nanusian Təuvir İətəm Luk Təmətei, mine Uək Min Rəha Aposil Min.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Luk təmətei nauəuə u tatuvən kəm rəhan kəti niəli u Teofiləs. Nipəti nərgin u məmə, “İətəmimi iətəm tolkeikei Uhgın.” Luk təmətei nauəuə u tatuvən kəm suah u, mətəu in təhrun məmə Nanihlua* mın tepət okotafin.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nətəmimi tepət, nikilah təhti məmə Luk təmətətig Rom uə Sisəriə nian təmətei nauəuə u. E nian əha, nəniən tepət o İesu təmitəlau-təlau.

?Təmətei nauəuə u o nak? Luk təmolkeikei məmə otətei nəniən kəti təm təhruahru kəni məhəgəhəg e nəmiəgəhiən rəha İesu. Kəni in təməghati ilah nətəmimi mın kəmotəliuək ilah İesu maüteruh rəhan mın nolien mine nəniən mın. Nian in təmos nəghatian rəha İesu o lah kəni Luk təmətei nauəuə u. In tolkeikei məmə otəgətun məmə İesu in iətəmi pəhriən kəti, mətəu in təməsəliən nati kəti tərah. Kəni in Uhgın, mine in İosmiəgəh.

¹⁻² Teofiləs, ik iətəmi asoli kətişiai ik, kəni iəkətei nauəuə u tatuvən kəm ik.

Aupən, Uhgın təməni natimnati nəuvein, kəni rəueiu e nian rəhatah, in tinol ilah kınəhuva minautol nipətin. Nətəmimi tepət kəmətətatig e nian əha, maüteruh natimnati mın əha e nəhmtilah əhruahru, kəni mətəni. Kəni nətəmi nəuvein kəmətətəu rəhalah nəghatien, kəni mətəlkut pik məmə okotətei rəkis əhruahru natimnati mın əha.

³ Kəni iəu iəmitəu vivi nəghatien mın əha məmə iəkəhrun əhruahru mə təmətəuəin əhro, kəni iəu rəhak nətəligien məmə təuvir iəu mın iəkətei rəkis əhruahru natimnati ərəfin mın əha məmə onəkəfin. İətətei əhruahru natimnati mın u nəukəti nəniən mine natimnati iətəm kəutəhuərisig.

⁴ İəkolkeikei məmə iəkəni natimnati mın əha kəm ik məmə nəkəhrun əhruahru məmə nəniən iətəm kəməni rəkis kəm ik, in nipəhriənən.

Agelo təməghati e nairiən rəha Jon Bəptais

⁵ E nian rəha suah kəti, nərgin u Herot Asoli, kig rəha Jutiə, e nian əha pris kəti nərgin u Səkarəea. In kəti mın e pris mın u kətəni nərgi lah məmə, Pris mın rəha Apia. Aupən rəkis, suah u Apia tatsipən e pris u Eron. Rəhan pətauəhli nərgin u İlesəpet, kəni in mın tatsipən e pris u Eron.

⁶ Kəni ilau kuəhruahru e nəhmti Uhgın, nian rəfin kəuitəu=pən vivi nolien rəha Lou rəhan mine nəghatien mın rəhan, kəni məsuəəkiniən kəti.

⁷ Nati əpnəpin kuəhruahru, mətəu ilau nətilau tikə. İlesəpet, in təseməkian mətəuarus mınəpətauəhli kəni ilau pəti kınəuəhli.

⁸ Kəni nian tinuva əhruahru, məmə pris mın rəha Apia okəhuvən e Nima Rəha Uhgın motol rəhalah natimnati mın. Kəni Səkarəea, in mın təmuvən mə tol pisəpis rəha Uhgın.

* : Nanihlua, İanihlua – Afın-to e tiksənəri. **1:1-2** Uək 1:1

⁹ E noliän rəha pris min, ilah kəmotatu e kəpiel əkəku min mə otəgətun pəh mə otol nati e Nimə Rəha Uhgın məmə otuvan nati pien-pien tuvən kəm Uhgın. E nian ilah kəmotol lanəha in təməgətun Səkaraea.

¹⁰ Kəni e nian in təmuvən imə mətuvan nati pien-pien, nətəmimi tepət kəməutəhtul ihluə məutəfaki.

¹¹ Kəni agelo kəti rəha Uhgın təmietigəm=pən ohni mətəhtul əha e nəven maru ikin, əha kətuvan nati pien-pien ikin.

¹² Kəni nian Səkaraea təmeruh, kəni narmin təmiuvig mətərəmrumin minəruru əfəməh nati, kəni nəginian təməriauəh e nikin.

¹³ Mətəu agelo təməni=pən kəm in məmə, “Səkaraea, səginian, mətəu rəueiu Uhgın tinətəu rəham nəfakiən. Kəni rəham pətauəhli İlesəpet otos nətin kəti İərman. Kəni onəkəkeikei mauin e nərgin məmə Jon.

¹⁴ Kəni onəkətəu təuvir magiən min, kəni nətəmimi tepət okotagiən o nairian rəhan,

¹⁵ mətəu-inu in otuva iətəmi asoli e nəhmti İərməniğ. Kəni in otəsəmnim aginian wain mine nəmnimian əskasik min. Kəni Narmin Rəha Uhgın otəriauəh lan, nian otətətiğ əhanəh e nərfi rəhan məmə, matuvən əmə lanəha nian rəfin.

¹⁶ Kəni in otiuvi=pa nətəm İsrəl tepət okohtəliğ=pa o İərməniğ, Uhgın rəhalah.

¹⁷ “Uərisiğ İərməniğ otuva, mətəu in otaupən muva mətan e narmin mine e nasənian təhmen e Elaijə məmə in otəuhlin nətəliğin rəha tatə min kohtəliğ=pən min o rəhalah kəlkələh min, kəni in otəuhlin min nətəm kəutəhti nəuia Uhgın okotos min neinatigian rəha nətəmi kotəruahru. E noliän əha, in otol əpenə-penə o nəmiəgəhian rəha nətəmimi o nuvaiən rəha İərməniğ.”

¹⁸ Kəni Səkaraea təməni=pən kəm agelo məmə, “?Oiakəhro lanu məhrun məmə nati u otuva mol niphəriənian lan? Mətəu-inu iəu inauəhli rəkis, kəni rəhak pətan min tinəpətauəhli.”

¹⁹ Kəni agelo təməni=pən kəm in məmə, “İəu, nərgək u Kapriel, kəni iəu iətəhtul e nəhmti Uhgın e nian ərəfin. Kəni in təmahli=pa iəu məmə iəkuva məğhati kəm ik, kəni məni=pinə nanusian təuvir u.

²⁰ !Ətəliğ-to lak! Naməm otekəu kəni onəsəghatian mətəuarus=pa nəkeruh niphəti nəghatian u, mətəu-inu nəməsəniən niphəriənian e rəhak nəghatian. Nati u in otuva mol niphəriənian lan e nian əruahru rəhan.”

²¹ Kəni e nian əha, nətəmimi kəməutəhtahnin Səkaraea, nikilah təhti məmə təhro tinan tinuvəh əha e Nimə Rəha Uhgın.

²² Mətəu nian in təmuva ihluə, mətəu tinəruru nəghatian, kəni ilah kəmotəhrun məmə in təmeruh nati kəti təhmen e nəməhlairian əpəha imə. In təməğhati əmə e nəhlmin kəm lah, məsəghatian mətəu nəmin təmekəu.

²³ Nian rəhan uək rəha pris e Nimə Rəha Uhgın təmol naunuu, kəni in təmitəliğ=pən lahuənu.

²⁴ Kəni təsuvəhian, rəhan pətauəhli təməpəh məuiğ e iəpəou. Kəni e məuiğ faif, pətauəhli u in təmətəhluəiğ əmə lahuənu,

²⁵ kəni in təməni məmə, “İnu uək rəha İərməniğ. Aupən ikin, nətik tikə kəni iətaulis. Mətəu rəueiu u, Uhgın tinol təuvir kəm iəu, kəni nikin tagiən məmə iəkələs nətik, kəni iəu oiasaulis minian e nəhmti nətəmimi.”

Agelo təməni pətiğəm mə İesu otair

²⁶ Nian İlesəpet iəpəou tinatig lan minos məuiğ sikis, Uhgın təmahli=pən rəhan agelo, nərgin u Kapriel, məmə in otuvən e nitəni Kaləli e taun kəti nərgin u Nasərit.

²⁷ In tamos naghathien kati matuvən rəha pətan mitə kati iətam təruru əhanəh iərman, mətəu kinəni rəkis məmə okitipən mə rəha suah kati, nərgin u Josip. In mipi Kig Tefit tarah. Kəni pətan əha, nərgin u Meri.

²⁸ Kəni agelo təmuvən miet=pən, kəni məni=pən kəm in məmə, “Təuvir, Meri. Uhgin təmələhu rəhan nəuvirien kəm ik, kəni in mətatig itəlau min.”

²⁹ Mətəu Meri tinəruru əfəməh naghathien əha, kəni nikin tinəhti pik məmə nipəti naghathien əha təhro lanu.

³⁰ Kəni agelo təməni=pən kəm in məmə, “Səginian, Meri, mətəu-inu Uhgin təməni rəkis məmə in otətuati e rəhan nəuvirien kəm ik.

³¹ Kəni inəha, ik onəkəpəh məuig e nətim kati, kəni onəkələs iərman. Kəni onakauin e nərgin mə İesu.

³² In otuva iətəmi asoli kəni in iətəmi keikei, kəni okauin lan məmə Nəti Uhgin İlis Agin. Kəni İərmənig Uhgin otol in tuva Kig təhmen=pən əmə e tipin tarah Tefit.

³³ Kəni in otərmənig e nətəməmi min rəfin nətəm kəutsipən e Jekəp, kəni rəhan narmənigian otatig itulin matuvən nəunun tikə.”

³⁴ Kəni Meri təməni=pən kəm agelo məmə, “?İəsəhrunian məmə oiəkəhro lanu mələs suakəku kati nəmə iəsitəu-pəniən iərman kati?”

³⁵ Kəni agelo təməni=pən kəm in məmə, “Narmin Rəha Uhgin otuva matig lam, kəni nəsanəniən rəha Uhgin İlis Agin otəuveg ik. Kəni in kə, suakəku asim kə onəkələs, okauin lan məmə in nəti Uhgin.

³⁶ Kəni iətəni=pinə kəm ik məmə ik kati İlesəpet tinamki-amki rəkis e nətin kati iərman, nati əpnəpin in tinəpətauəhli rəkis. Kəmətəni lan məmə kə təseməkian, mətəu nəueiə əha tinəpəh rəkis məuig sikis e nətin.

³⁷ Nətimnati min u tatitəu=pən əmə naghathien rəha Uhgin məmə, ‘Uhgin təhrun nolian nətimnati ərəfin, kəni nati kati təsiəkisian ohni.’”

³⁸ Kəni Meri təməni=pən məmə, “Əuəh, iəu pətan iol əhruin əmə rəha İərmənig. Pəh in otol lak nati nak iətəm ik ninəni rəkis.” Kəni agelo təpəh in, kəni mitalig.

Meri təmuvən məmə otəsalpən e İlesəpet

³⁹ Uərisig lan təsuvəhian, kəni Meri təməti iman ikin kəni maliuək uəhai mətəuən e taun e nitəuət e Jutiə mə otəsal=pən e İlesəpet,

⁴⁰ kəni in təmuvən e lahuənu rəha Səkarəea, kəni muvən imə mətəni təuvir kəm İlesəpet. ⁴¹ Kəni nian İlesəpet təmətəu naghathien rəha Meri, suakəku u iətəm tətatig e nərfin təmauit, kəni Narmin Rəha Uhgin təməri e niki İlesəpet.

⁴² Kəni in təmagət əfəməh məmə, “!Uhgin tinol təuvir ohnik tapirəkis nipətan ərəfin, kəni in tinol təuvir min kəm suakəku u onəkələs!

⁴³ Nikik tagiən. Kəni təhro Uhgin təmol nati təuvir asoli kəm iəu, məmə məmə rəha İərmənig rəhak tuva məsal=pa lak.

⁴⁴ İətəni lanu mətəu e nian iəmətəu rəham naghathien, kəni suakəku u e nərfək təmagiən mauit.

⁴⁵ Uhgin otol təuvir kəm ik mətəu-inu nəməni nipəhriəniən e naghathien u İərmənig təməni tinuva lam məmə otol nipəhriəniən lan.”

Nəpuən rəha Meri

⁴⁶ Kəni Meri təməni məmə, “E nəmiəgəhian rəfin rəhak, iətləfəri nərgi İərmənig ilis,

⁴⁷ Kəni nikik tətagiən pik o Uhgin İosmiəgəh rəhak,

48 mətəu-inu iəu pətan iol əhruin əmə u iəu nati əpnapin əmə, mətəu nikin tətəhti iəu.

Kəni rəueiu mine matuvən, nətəmimi rəfin okotəni məmə Uhgın təmol təuvir kəm iəu;

49 mətəu-inu Uhgın u nəsanənian rəhan in iahgin, in təmol nati apispis min təuvir pik agin kəm iəu, kəni in nərgin tasim.

50 In tətəlkeikei nətəmimi min u kəutisiai in, inu nətəmimi e nəuaniləuis aupən ikin mətəuarus=pə nəuaniləuis min nətəm kəutəhuva əhanəh.

51 In təmol nati apispis min e nəsanənian e nəhlmin. In təməhgi-atiti nətəm kəutəfəri ilah e nətəligian rəhalah.

52 In tatosiahu narmənig min e rəhalah narmənigian, kəni in tətəfəri nətəmi min u rəhalah nətəligian teiuaiu.

53 Nətəmi nəumis tatus ilah, in tətəugin ilah e nəuanian təuvir, Kəni nətəmi rəhalah nautə tətət, in təhli pətigəm ilah, kəni nati tikə e nəhlmi lah.

54 Uhgın təmasiru e nəuaniləuis min rəha Isrel u rəhan iol əhruin min, kəni təməsaluən e rəhan nolkeikeian e

55 Epraham mine rəhan min nəuaniləuis, matuvən əmə lanko naunun tikə məmə inəha təməni kəm tipilah min nuvəh."

56 Kəni Meri təmatig ilau İlesəpet mətəuarus=pən məuig kisil, kəni in təmitəlig=pən əpəha iman ikin.

Nairian rəha Jon Bəptais

57 Kəni nian əhruahru rəha İlesəpet tinuva məmə otemək lan, kəni təmələs nətin İərman.

58 Kəni nətəmimi nətəm kəutatig iuəkir ohni mine rəhan min nəuaniləuis, kəmotətəu nanusian əha məmə İərmənig təmol nəuvirian asoli kəm in, kəni ilah kəməhuva motol kətiəh ilah min məmə okotəgin pəti.

59 Nian suakəku əha tinos nian eit, ilah kəməhuva məmə okotəhgi=pən. Kəni iuəkir kotəuin e nərgin məmə iahuni rəhan tatə Səkarəea,

60 mətəu rəhan məmə təni məmə, "Kəpə. Okəuin e nərgin məmə Jon."

61 Kəni ilah kəmotəni kəm in məmə, "?Onak? Rəham nərgin u Jon tikə."

62 Kəni kəmotəghati e nəhlmilah məutətapuəh o Səkarəea mə in otəkeikei məni-to mə okəuin e nərgin mə pəh.

63 Kəni in təmətapuəh o nati kəti mə otətəi rəkis nati kəti lan, kəni in təmətei=pən məmə, "Nərgin u Jon." Nian kəmotəh, narmilah təmiuvig pik.

64 Kəni e nian əmə əha, namı Səkarəea tinimətig kəni tinəhrun nəghatian mətəni-vivi Uhgın.

65 Kəni nətəmimi rəfin u kəutatig iuəkir kəmotəgin. Kəni nətəmimi kəmotəni pik natimnati min u titəlau-təlau əha ilis e nitəni Jutiə.

66 Kəni nətəmimi min ərəfin nətəm kəmotətəu nanusian əha, kəni məutətəlig lan, məutətapuəh məmə, "?Suakəku əha, otuva iətəmi əhro?" Kəməutəni lanəha mətəu-inu kəmotəruh əmə məmə nəsanənian rəha İərmənig tətətig lan.

Səkarəea təməni pətigəm nəghatian Uhgın təməfən kəm in

67 Kəni Narmin rəha Uhgın təməri e niki Səkarəea, tatə rəha Jon, kəni in təməni pətigəm nəghatian iətəm Uhgın təməfən kəm in. Kəni təməni lanu məmə,

68 "Pəh kotəni-vivi İərmənig, u in Uhgın rəha nətəm Isrel,

mætəu-inu in təmuva məmə otasiru e rəhan mīn nətəmimi,
kəni in təmos rəkis ilah e nəhlmi tikimir mīn rəhalah.

⁶⁹ Uhgīn u təməfəri iosmiəgəh əsanən iətəm otosmiəgəh kitah.

Iosmiəgəh u təmsipən e nəuaniləuis rəha iol əhruiin rəhan u Tefit.

⁷⁰ Kəni in təhmen=pən əmə e nəghatīən iətəm Uhgīn təmāni rəkis kəm tah
nəghatīən rəha iəni mīn rəhan aupən.

⁷¹ In təmāni-əskasik rəkis məmə otosmiəgəh itah o tikimir mīn rəhatah mīne
nətəmimi rəfin nətəm kəutəmāki e tah.

⁷² In tətəfəri iosmiəgəh əha məmə otol nəuviriən u in təmāni kəm kəha tərəh
mīn,

kəni təsaluiən e rəhan nəghatīən iətəm in aru təmāni e rəhan nəniəskasikīən
rəha nasiruiən,

⁷³ inu nəniəskasikīən iətəm in təmāni kəm kəha Epraham.

⁷⁴ In təmləfəri iosmiəgəh əha məmə otosmiəgəh itah,

kəni mələs rəkis itah e nəhlmi tikimir mīn rəhatah

məmə nian mīn rəfin e nəmiəgəhiən rəhatah,

kitah okotəhrun nolīən rəhan uək e nəhmti Uhgīn, kəni məsotəginīən,

⁷⁵ kəni kitah okotasim, kəni nəmiəgəhiən rəhatah otəhruahru e nian mīn
rəfin.

⁷⁶ “Kəni ik, nətik, okauin lam məmə ik iəni rəha Uhgīn Ilis Agin,
mætəu-inu ik onəkəupən e Iərmənig məmə onəkol əpenə-pənə rəhan suaru.

⁷⁷ Ik onəkəni pətigəm kəm rəhan mīn nətəmimi məmə Uhgīn otosmiəgəh ilah
nian in otəfəl rəkis rəhalah təfagə tərəh mīn.

⁷⁸ In otol mætəu-inu, in tolkeikei itah matol təuvir kəm tah.

E nolkeikeiən rəhan, Krišto otuva o tah təhmen=pən e mitigar tətəri e neai,

⁷⁹ mətasigəpīn itah nətəmimi kəutatig e napinəpuīən mīne əpəha ikin
nīmisiən tatoh itəmi ikin,

kəni matit vivi nəhlkitah e suaru rəha nəməlinuiən.”

⁸⁰ Kəni suakəku təmepət e nīpətīn, kəni narmīn rəhan təsanən. Kəni nian
rəfin in tətətig əpəha ikin təpiə-məpiə ikin mətəhtahnin nian rəhan otuva
iətəm otətuəuin uək lan kəni nətəm Isrel okoteruh.

2

Nairiən rəha Iesu

(Mat 1:18-25)

¹ E nian mīn əha uərisig Iesu tair, suah kəti iətəm Rom, nərgin u Sisə Okastas,
in iətəmi asoli təmətarmənig e nītənimtəni mīn rəfin rəha Rom. In təmələhu
lou kəti məmə okafin rəfin nətəmimi iətəm kəutatig rəfin əha ikin.

² Inu nafiniən nətəmimi kəmaupən kol, kəni Kuarinias in kəpmən rəha Siria.

³ E nian əha, nətəmimi rəfin okotəkeikei mohtəlīg=pən imalah mīn ikin
kəmotair ikin məmə okafin ilah, kəni kətēi rəkis nərgilah e nauəuə rəha
kəpmən.

⁴ Kəni Josip mīne Meri kəmiaiet e nītəni Kaləli e taun kəti, nərgin u Nasərit,
mian əpəha nītəni Jutiə e taun kəti, nərgin u Petlehem, ima Kig Tefit aupən.
Ilau kəmian ikin əha mætəu-inu Josip in mipi Tefit tərəh.

⁵ Ilau Meri kətian məmə okos nərgilau. Kīnəni rəkis mə Meri otitəu=pən
Josip, kəni Meri in namki-amki rəkis e iəpəou.

⁶ Nian ilau əpəha Petlehem, nimə tikə məmə okuapili ikin, kəni kətuapili e nimə rəha natimiəgəh mīn. Kəni nian rəha Meri tīnuva məmə otemək e nətīn.

⁷ Kəni ιαρωου ιατəm in təmaupən mair, in iərman. Kəni in təuveg e napən, mələhu=pən e bokis kəti iətəm kətələhu=pən manvehli u natimiəgəh mīn kətauən=pən ikin.

*Nətəmimi rəha sipsip mīn
mīne nagelo mīn*

⁸ Kəni e nīkali Petlehem, nətəmimi rəha sipsip mīn kəməutəsəl o rəhalah mīn sipsip mīn lapīn.

⁹ Kəni agelo kəti rəha İərmənīg təmīetīgəm=pən o lah, kəni nəhagəhagiən asoli rəha İərmənīg təmasiəgəpīn ilah, kəni kəmotəgin pīk.

¹⁰ Mətəu agelo tənī=pən kəm lah məmə, “Sotəginīən, mətəu-inu iəu iətuva məmə iəkəfīnə nəniən təuvir kəti iətəm otol niki nətəmimi kotagiən pīk, kəni nəniən u in rəha nətəmimi ərəfin.

¹¹ Əpəha e taun rəha Kig Tefit, suakəku kəti təmair=pa u rəueiu. In İosmiəgəh, kəni in Kristo iətəm Uhgīn təməni aupən məmə otahli=pa o təmah, kəni in İərmənīg.

¹² Inu nəmtətīən rəhatəmah: onəkoteruh suakəku kəməuveg e napən, kəni kələhu=pən e bokis kətaugin=pən nati miəgəh mīn ikin.”

¹³ Kəni rəueiu aɡin, nagelo mīn tēpət kəmoɦietīgəm=pa məutəhtul ilah mīn, məutəni-vivi Uhgīn, məutəni məmə,

¹⁴ “Kətəni-vivi Uhgīn əpəha ilis ilis aɡin e neai.

Kəni əpəha ləhtəni e nəhue nītəni u, nətəmimi iətəm niki Uhgīn tətagiən o lah, ilah okotatīg e nəməlinuən.”

*Nətəmimi mīn rəha sipsip mīn
kəməhuvən moteh İesu*

¹⁵ Nian nagelo mīn kīnotəpəh nətəmimi rəha sipsip mīn mīnotohtəlīg=pən e negəu e neai, kəni nətəmimi rəha sipsip mīn kəmotəni kəm lah mīn məmə, “Pəh kəhuvən Petlehem moteh-to nati u İərmənīg təməni=pa kəm tah.”

¹⁶ Kəmotəhrəmīn uəhai əmə məhuvən moteh Meri mīne Josip mīne suakəku iətəm kəmələhu=pən e bokis iətəm kətaugin=pən nati miəgəh mīn ikin.

¹⁷ Nian kəməhuvən rəkis moteh suakəku u, kəni kəmotanus nəghatīən e suakəku u iətəm kəmotos o agelo.

¹⁸ Kəni nətəmimi rəfin nətəm kəmotətəu nəghatīən əha rəha nətəmimi rəha sipsip mīn, ilah kəmotəuit, narmilah təmiuvīg pīk.

¹⁹ Mətəu Meri təmatos əmə e nīkin natimnati rəfin mīn u, kəni mətətəlīg lan nian mīn.

²⁰ Kəni nətəmimi rəha sipsip mīn kəmohtəlīg, məutəfəri nərgi Uhgīn məutəni-vivi in o natimnati rəfin iətəm kəmotətəu kəni moteh, təhmen=pən əmə e nati u agelo təməni=pən kəm lah.

Kəmauīn e nərgi İesu.

²¹ Nian suakəku təmair mīnos nian eit, kəni kəhgi=pən titə=pən Lou rəhalah, kəni kauīn e nərgin məmə İesu, nərgin u iətəm agelo təməni=pən kəm Meri aupən rəkis, nian in təməsəpəh əhanəhiən məuiɡ lan.

Josip mīne Meri kəmuos İesu mian e Nimə Rəha Uhgīn

²² Kəni tīnuva əhruahru e nian rəha Josip mīne Meri məmə okuələs suakəku u mian əpəha Jerusiləm məmə okuəfən kəm İərmənīg. Kəni ilau kəmian.

²³ Inu tatitau=pæn ahruahru Lou ræha Iærmænig u tətæni mæmæ, “Suakæku iærman min u kæmaupæn kælas ilah, okækeikei kætæfæn ilah kæm Uhgîn mæmæ ræhan.”

²⁴ Kæni ilau kæmian Jerusilæm o nati kæti min, mæmæ ilau okuos mak keiu uæ iæuein keiu, kæni miohamu mætuæfæn kæm Uhgîn o nafælian namikmikian ræha Meri, tatitau=pæn æmæ Lou ræha Iærmænig u Mosis tæmætei.*

Simion tæmeruh Iesu

²⁵ Kæni inu iætæmimi kæti æha Jerusilæm nærgin u Simion. Ræhan næmiægæhian tæhruahru, kæni nian ræfin tatitau=pæn næghatien ræha Uhgîn. Kæni in tətæhtahnin nuvæian ræha Kristo iætæm otuva mosmiægæh mol næunæhmtilah nætæm Isrel. Kæni Narmîn Ræha Uhgîn tæmuva mæriauah e nikin.

²⁶ Narmîn Ræha Uhgîn tinæni rækis kæm in mæmæ otæsimisian mætæuarus in oteh Kristo iætæm Iærmænig tæmæni mæ otahli=pa.

²⁷ Narmîn Ræha Uhgîn tæmæuhlin nikin mæmæ in otuvæn e Nimæ Ræha Uhgîn. Kæni Josip mine Meri kæmuælæs suakæku u Iesu mian e nimæ Ræha Uhgîn mæmæ ilau okuol natimnati ræfin iætæm Lou tətæni.

²⁸ Kæni Simion tæmeruh Iesu, kæni in tæmælæs=pa e nærfîn, kæni mætæni-vivi Uhgîn, mætæni=pæn mæmæ,

²⁹ “Iærmænig, næmol ræfin ræham næghatien o næniæskasikian kæm iæu, iol ahruin æmæ ræham.

Kæni ræueiu, inategæhan lak mæmæ iækimis-tæ e næmælinuian,

³⁰ mætæu-inu ineruh e næhmtæk suakæku u iætæm otosmiægæh nætæmimi.

³¹ Ik næmol æpenæ-penæ mæmæ in Iosmiægæh, kæni nætæmimi ræfin okoteruh.

³² In otuva næhagæhagian, kæni otægætun ræhan suaru kæm Nanihluæ[†] min, kæni nætæmimi okotlæfæri ræham min nætæm Isrel o Iosmiægæh æha.”

³³ Kæni tatæ mine mæmæ ræha suakæku u, narmilau tæmiuvig o næghatien min æha Simion tæmæni lan.

³⁴ Kæni Simion tæmæfaki mæmæ næuværian ræha Uhgîn otuvæn o lau. Kæni in tæmæni kæm Meri u mæmæ ræha suakæku mæmæ, “Onakateh, Uhgîn tæmæni rækis mæmæ suakæku u otol mæmæ nætæmimi tepæt æpæha Isrel okoteuiau motorin, kæni tepæt min okotæri. Kæni in otuva næmtætien kæti nætæmimi tepæt okotæghati rah lan mæmæ,

³⁵ nætæmimi okoteruh nætægian min e niki nætæmimi tepæt.

“Kæni Meri, nikim otitægæt tæhmen e suah kæti tæmæu nikim e nau asilæ.”

Ana tæmeruh Iesu

³⁶ Kæni pætæuæhli kæti æha ikin, nærgin u Ana, kæni in iæni kæti. In næti Fanuel, iætæmi kæti in tæmsipæn e Aser aupæn ikin. Pætæuæhli u, ræhan nu tepæt. Nian in pætæn mitæ æmæ kæti, kæni mitæu=pæn ræhan iæuæhli. Kæni ilau kæmuan o nu sæpin æmæ, kæni ræhan iæuæhli timis.

³⁷ Kæni pætæn u tæmætæg æmæ lanæha mætæuarus=pa in pætæuæhli kæti. Kæni ræueiu minos nu eiti-fo. Nian ræfin in tætætæg e Nimæ Ræha Uhgîn tæmæfaki, inæha læplæpin mine læhnaiuv tətætuakæm mætæpæh nauænian mætæfaki kæm Uhgîn.

2:23 Eks 13:2,12 * **2:24** Lou tæmæni mæmæ nian suakæku kæti otair, ræhan mæmæ nipætin otamikmik e næhmti Uhgîn o nian fote. Rækis ko, ræhan mæmæ mine tatæ okækeikei muol sakrifais ræha naruatæhian tatitau=pæn Lou ræha Mosis. **2:24** Lev 12:8 **2:30** Aes 52:10; Luk 3:6; Tait 2:11 † **2:32** Nanihluæ, Ianihluæ – Afîn-to e tiksineri. **2:32** Aes 42:6; 49:6; 52:10 **2:34** Aes 8:14; Mat 21:42; 1Pitæ 2:8

³⁸ Kəni in təmuva ikin əha e nian əhruahru Simion tətəghati e suakəku. Kəni pətəuəhli u tətəni-vivi Uhgın ohni, kəni mətəghati e suakəku əha kəm nətəmimi rəfin u kəməutəhtahnin məmə Kristo in otitis nətəm Isrel.‡

Josip mine Meri kəmian Nasərit

³⁹ Nian Josip mine Meri, ilau kəmuol natimnati u lou rəha İərmənig tətəni, kəni kəmlitəlig=pən nitəni Kaləli e taun Nasərit, imalahal ikin.

⁴⁰ Kəni suakəku tətəpət muva məskasik, kəni in teinatig vivi, kəni nian rəfin nəuvirən rəha Uhgın tətəriauəh e rəhan nəmiəgəhiən.

Iətəm aluə İesu əpəha e Nimə Rəha Uhgın

⁴¹ E nu min rəfin, tatə mine məmə rəha İesu kətian Jerusiləm məmə okotol lafet rəha Pasova.

⁴² Nian İesu tinos nu tueləf, in təmitəu=pən ilau mihlövən əpəha ilis e lafet əha, təhmen=pən əmə e nolien rəha nətəm Isrel.

⁴³ Nian lafet tinol naunun, kəni nətəmimi kinotəhtəlig məutəhuvən imalah min ikin, mətəu iətəm aluə İesu in təməsitəu-pəniən rəhan tatə mine məmə, in matol əmə əpəha Jerusiləm, mətəu ilau kuəruu.

⁴⁴ Nəkilau təhti mə in təmuven ilah nətəmimi min nəuvein motaupən, kəni ilah kəmotaliuək o nian apəpiə kətiah. Kəni ilau kinətəuəsal lan o rəhalau min nətəmimi, mine nətəmimi iətəm kuəhrun ilah.

⁴⁵ Mətəu nian ilau kəməsuəruhiən in, kəni kəmiatəlig muəsal lan mian Jerusiləm.

⁴⁶ Kəni e nian kisil, kəni mueruh e Nimə Rəha Uhgın, tətəharəg ilah nəgətun min matətəlig e lah, kəni mətətapuəh o lah o natimnati nəuvein.

⁴⁷ Kəni nətəmimi rəfin nətəm kəmotətəu nati u, narmilah təmiuvig pik o rəhan nəhrunien mine rəhan nuhalpiniən nəghatiən min.

⁴⁸ Kəni nian rəhan tatə mine məmə kəmueh, kəni narmilau təmiuvig pik ohni. Kəni rəhan məmə təməni=pən kəm in məmə, “Nətik. ?Nəkəhro matol lanu lan e tımlau. İtımilau rəham tatə nəkitımlau təhti pik ik, kəni iətəuəsal pik lam.”

⁴⁹ Kəni in təməni=pən kəm lau məmə, “?Nətəuəsal lak onak? ?Nəsəhrunien məmə iəu iəkəkeikei mətəuva e nimə rəha rəhak Tatə?”

⁵⁰ Mətəu ilau kəsəhrunien nipəti nəghatiən tətəni kəm lau.

⁵¹ Kəni in təmitəu=pən ilau mihleiuaiu mihlövən əpəha Nasərit. Kəni in təmisiəi ilau matol nəuiəlau. Mətəu nian rəfin rəhan məmə tətətəlig e natimnati rəfin min əha e nikin.

⁵² Kəni İesu tətəpət e nipətin, kəni rəhan nəhrunien tatol iahgin, kəni e nian min rəfin, Uhgın mine nətəmimi nəkilah tətəgiən ohni.

3

Jon Bəptais təməni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın (Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

¹ Kəni e nian rəha iətəm Rom, nərgin u Sisə Taipiriəs, in təmətərmənig e nitəni min rəfin rəha Rom. Kəni e nian in təmətərmənig mətəuərus=pa nu fiftin, kəni nətəmi əsoli nəuvein min kəutərmənig ləhtəni e Sisə e niftəni əlkələh min rəha Rom, inu Herot tətərmənig əpəha Kaləli, mine piə Filip in tətərmənig

‡ **2:38** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Kristo in otitis Jerusiləm,” kəni Jerusiləm tatəpsen=pən nətəm Isrel ərəfin. Kəni nəghatiən u rəhan suaru keiu. Nətəmimi nəuvein iətəm kəutatig e nian rəha İesu, nəkilah təhti məmə Kristo otos rəkis nətəm Isrel e nəhlmi tikimir min u nətəm Rom. Mətəu nipətin əsoli məmə Kristo otitis nətəm Isrel e tafəgə tərəh min rəhalah. **2:39** Mat 2:23 **2:41** Eks 12:24-27; 23:14-17; Dut 16:1-8 **2:51** Luk 2:19 **2:52** 1Saml 2:26; Prov 3:4

əpəha Ituria mine Trakonaetas, mine Lisantias tətarmənig əpəha Apilin, mine Pontias Pailət u iətəm Rom in kəpmən rəha Jutiə.

² Inu e nian əhruahru rəha Anəs mine Kaiəfəs ilau pris asoli agin mil rəha Isrel.

E nian əha, Jon nəti Səkaraea, in tinepət rəkis, in mətan əpəha təpiə-məpiə ikin, kəni Uhgın təməfən nəghatiən kəti kəm in.

³ Kəni in təmuvən mətan rəfin əha iuəkir o nəhu Jotən mətəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın. In mətəni məmə nətəmimi okotəkeikei mohtəlig e noliən tərəh min rəhalah, kəni məhuvən o Uhgın, məmə in otəfəl noliən tərəh min rəhalah. Kəni nəmtətiən lanko, okol bəptais e lah.

⁴ In təhmen əmə e nəghatiən rəha iəni u Aiseə iətəm təmətei e nauəuə rəhan məmə, “Suah kəti tətauin əpəha ikin təpiə-məpiə ikin mətəni məmə, ‘itəmah, nəkotol əpenə-penə e suaru rəha lərmənig, kəni mautol rəhan suaru təhruahru.

⁵ Nipəgləuəhtəni min otirəuei vivi, kəni nītəuət min mine narit min rəfin okosiəhu, kəni suaru ekəu-ekəu min okəgəhruahru, kəni suaru u tapəhri-apəhri okol təpiə.

⁶ Kəni nətəmimi rəfin okotəh suaru rəha Uhgın o nosmiəgəhiən nətəmimi.’ ”

⁷ Kəni e nian əha, nətəmimi tēpət kəməhuva o Jon məmə in otol bəptais e lah, mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “!Itəmah nəkohtəhmen əmə e təgəluə min! !Nikitəmah təsəhtiən məmə onəkotəgim rəkis e niəməha mine nalpiniən rəha Uhgın iətəm tətuva!

⁸ Onəkotəkeikei motol nati kəti pəh kəhrun məmə ninotəpəh pəhriən noliən tərəh min rəhatəmah kəni məhuva o Uhgın. Kəni sətəni aruiən kəm təmah e nəfəriən məmə itəmah nəkotəhruahru mətəu-inu itəmah namipi Epraham min. !Kəpə! Inu nati əpnəpin əmə. İtəni kəm təmah məmə, Uhgın təhrun noliən kəpiel min u kəhuva namipi Epraham min.

⁹ Kəni rəueiu əha, Uhgın tinəhtul maru o nətəhli-pəniən nigə e nəukətin. Kəni nəmə nigə kəti təsəuəiən e nəuan iətəm təuvir, kəni in otəuahli məraki=pən e nigəm.”

¹⁰ Kəni nīmənin nətəmimi kəmotətapuəh o Jon məmə, “?Kəni oiəkotol nak?”

¹¹ Kəni Jon təməni=pən kəm lah məmə, “Okəmə rəham nəpən keiu, əfən kəti kəm suah kəti u rəhan tikə. Nəmə nəgəm nauəniən tatig, əfən kəti kəm nətəmimi u niglah tikə.”

¹² Nətəmimi nəuvein rəha nosiən məni rəha takis kəməhuva məmə otol bəptais e lah, kəni motətapuəh o Jon məmə, “?Kəni oiəkotol nak?”

¹³ Kəni Jon təməni=pən kəm lah məmə, “Sotos əuəuiən məni o nətəmimi tapirəkis inu təhmen əmə mə onəkotos.”

¹⁴ Kəni soldia min nəuvein kəmotətapuəh min, “Kəni itəmah? ?Itəmah o iəkotəhro?” Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Sotoliən nəginin kəm nətəmimi məmə, ‘Okəmə nəsotəfaiən məni, kəni iəkotol nəhməiən kəm təmah.’ Kəni sotoliən nəginin kəm nətəmimi məmə, ‘Okəmə nəsotəfaiən məni, kəni iəkotəni=pən kəm nətəmi asoli məmə nəmotol nati kəti tərəh.’ Nikitəmah otəkeikei magiən o nos əhruahruən nətəouiən rəhatəmah kəni in əmə ko.”

¹⁵ Kəni nətəmi u kəməutəhtəhnin Kristo u Uhgın təməni məmə otəhli=pa, nikilah təhti məta Jon in Kristo.

¹⁶ Mətəu Jon təməni=pən kəm lah məmə, “İatol bəptais e təmah e nəhu, mətəu iətəmi kəti tətuva rəhan nəsanəniən mine nəpətiən tapirəkis iəu. Kəni iəu ləhtəni agin, iəsəhmenin məmə iəkuva iəu iol əhruin kəti rəhan o noliən

rəhan uək.* Kəni suah kəha, in otol bəptais e təmah e Narmin Rəha Uhgın mine nigəm.

¹⁷ In tətəhtul maru o neruhiən noliən rəha nətəmimi məmə otəuəri ilah, nətəm kotəuvir mine nətəm kotərah təhmen e iətəm tətəsum. Tətələs fok o nəfəl rəkisian nilosi wit məmə otos nıpətin iətəm təuvir. Nətəm kotəuvir kotəhmen e nıpəti wit, tatos ilah matuvən lahuənu. Mətəu nətəm kotərah kotəhmen e nilosi wit, təraki=pən e lah e nigəm asoli iətəm tatuəu naunun tika.”

¹⁸ Kəni Jon təməni pətigəm nəniən təuvir e nəghatiən tepət məmə otiuvi=pa nətəligiən rəha nətəmimi kəhuvən o Uhgın.

Herot təmləfən Jon e kaləpus

¹⁹ E nian əha, Herot Antipas təmitirəkis Herotias inu pətan rəha pian, kəni in təmol natimnati tepət tərəh. Kəni noliən min əha, Jon təməni əskasik mahi Herot Antipas o noliən tərəh min rəhan.

²⁰ Kəni Herot Antipas təmatig mol min noliən tərəh kəti min tapirəkis, in təmələs Jon muvən mahtipəsığ lan e kaləpus.

Jon təmol bəptais e Iesu

(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Mətəu nian Jon təməsuvən əhanəhiən e kaləpus, kəni in təmatol bəptais e nətəmimi min, kəni Iesu min təmuva, kəni Jon tol bəptais lan. Kəni nian Iesu təmələfəki, Uhgın təmerəh e neai,

²² kəni Narmin Rəha Uhgın təmsipəri meiuaiu, nıpətin təhmen e mak muva məharəg pəri e Iesu, kəni nəuia Uhgın təmsipəri e nəgəu e neai mətəni məmə, “Ik nətik keikei, iəkolkeikei pik ik, kəni nikiik tagiən pik agin ohnik.”

Kəha tərəh min rəha Iesu

(Mat 1:1-17)

²³ Nian Iesu təmətuəuin rəhan uək, rəhan nu təhmen=pən e tate. Nətəmimi nikiilah təhti məmə in nəti Josip.

Kəni Josip in nəti Heli,

²⁴ Heli in nəti Matat,

Matat in nəti Lifai,

Lifai in nəti Melki,

Melki in nəti Janae,

Janae in nəti Josip,

²⁵ Josip in nəti Matatias,

Matatias in nəti Amos,

Amos in nəti Neham,

Neham in nəti Esli,

Esli in nəti Nagae,

²⁶ Nagae in nəti Mahat,

Mahat in nəti Matatias,

Matatias in nəti Semein,

Semein in nəti Josek,

Josek in nəti Jota,

²⁷ Jota in nəti Joanan,

Joanan in nəti Resa,

Resa in nəti Serupapel,

Serupapel in nəti Sealtiel,

Sealtiel in nəti Neri,

* **3:16** Nəghatiən əhruahru rəha Jon tətəni məmə, “iəsəhmenian məmə iəkitis rəkis niləuis e rəhan put.”

Uək u, in uək rəha slef. **3:16** Uək 13:25 **3:19** Mat 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:22** Jon 1:32 **3:23** Luk 4:22; Jon 6:42

²⁸ Neri in nət̄i Melki,
 Melki in nət̄i Ati,
 Ati in nət̄i Kosam,
 Kosam in nət̄i Elmatam,
 Elmatam in nət̄i Er,
²⁹ Er in nət̄i Josuə,
 Josuə in nət̄i Eliesa,
 Eliesa in nət̄i Jorim,
 Jorim in nət̄i Matat,
 Matat in nət̄i Lifai,
³⁰ Lifai in nət̄i Simion,
 Simion in nət̄i Juta,
 Juta in nət̄i Josip,
 Josip in nət̄i Jonam,
 Jonam in nət̄i Eliakim,
³¹ Eliakim in nət̄i Melea,
 Melea in nət̄i Mena,
 Mena in nət̄i Matata,
 Matata in nət̄i Natan,
 Natan in nət̄i Tefit,
³² Tefit in nət̄i Jese,
 Jese in nət̄i Opet,
 Opet in nət̄i Poas,
 Poas in nət̄i Salmon,
 Salmon in nət̄i Nason,
³³ Nason in nət̄i Aminatap,
 Aminatap in nət̄i Atmin,
 Atmin in nət̄i Ani,
 Ani in nət̄i Hesron,
 Hesron in nət̄i Peres,
 Peres in nət̄i Juta,
³⁴ Juta in nət̄i Jekəp,
 Jekəp in nət̄i Aisək,
 Aisək in nət̄i Epraham,
 Epraham in nət̄i Tera,
 Tera in nət̄i Nahor,
³⁵ Nahor in nət̄i Seruk,
 Seruk in nət̄i Rehu,
 Rehu in nət̄i Pelek,
 Pelek in nət̄i Eper,
 Eper in nət̄i Sela,
³⁶ Sela in nət̄i Kaenan,
 Kaenan in nət̄i Apaksat,
 Apaksat in nət̄i Sem,
 Sem in nət̄i Noa,
 Noa in nət̄i Lamek,
³⁷ Lamek in nət̄i Metusela,
 Metusela in nət̄i Inok,
 Inok in nət̄i Jaret,
 Jaret in nət̄i Mahalalel,
 Mahalalel in nət̄i Kenan,
³⁸ Kenan in nət̄i Enos,
 Enos in nət̄i Set,

Set in nəti Atəm,
kəni Atəm in nəti Uhgín.†

4

Setən təməfən-əfən kəm Iesu (Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Narmín Rəha Uhgín təməríauəh e nəmíəgəhíən rəha Iesu, kəni nian in təmsípən e nəhu Jotən, kəni Narmín Rəha Uhgín təməghatí=pən e níki Iesu məmə in otuvən əpəha təpíə-məpíə íkín.

² Kəni e nian fote, Setən təməfən-əfən kəm Iesu. E nian mìn rəfín əha, in tasauəniən, kəni e naunun nian mìn əha, nəumis təmus agín in.

³ Kəni Setən təní=pən kəm Iesu məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgín, əni=pən kəm kəpiəl u məmə otəuhlín mol píret lan.”

⁴ Kəni Iesu təmuhəlpín nəghatíən rəha Setən məmə, “Kəmətəi e Nauəuə Rəha Uhgín məmə, ‘Nətəmímí ko kəsotəmíəgəhíən e nauəniən əmə.’ ”

⁵ Kəni Setən təmit Iesu mían əpəha e nítəuət əfəməh kəti, kəni məgətun uəhai əmə in e nítənimtəni mìn rəfín, míne e nəuvíríən rəhalah,

⁶ kəni in təməni=pən kəm in məmə, “Iəu o íəkəfínə e nəhlməm narmənígíən mìn míne nəpətíən mìn rəfín, míne nəmémətəhíən rəhalah, mətəu-inu nətím-natí rəfín tətətíg e nəhlmək, kəni íəkəhrun nəgəhan-pəníən kəm íətəmí-pəh íəkolkeikei məmə íəkəfən kəm in.

⁷ Mətəu nəmə nəkəfakí=pa kəm íəu, kəni nətímnatí mìn rəfín u rəham.”

⁸ Kəni Iesu təní=pən kəm in məmə, “Nauəuə Rəha Uhgín tətəni məmə, ‘Onəkotəfakí əmə kəm rəhatəmāh Iərməníg Uhgín, kəni in əmə, onautol əmə rəhan nətəlígíən.’ ”

⁹ Kəni Setən təmit in mían əpəha Jerusíləm e nəhue nímə əpəha ílis agín e Nímə Rəha Uhgín. Kəni məni=pən kəm in məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgín, íuvíg-to u íkín, ¹⁰ mətəu-inu kəmətəi e Nauəuə Rəha Uhgín məmə, ‘In otahli=pa nagelo mìn rəhan kəhuva motəsəl vívı ohník,

¹¹ kəni ílah okotos əmə ík ílis e nəhlmílah məmə onəsoríníən nəhłkəm e kəpiəl.’ ”

¹² Kəni Iesu təmuhəlpín nəghatíən rəha Setən məmə, “Nauəuə Rəha Uhgín tətəni mìn məmə, ‘Onəsotolíən nəfən-əfəníən kəm rəhatəmāh Iərməníg Uhgín məmə otol natí kəti, məmə nəkotəruh məmə in tətətíg ítəmāh mìn, uə kəpə.’ ”

¹³ Nian Setən təmol naunun e nəfən-əfəníən rəhan, in təmāgím muvən ísəu o Iesu mətəhtahnín mə nian təuvír kəti mìn rəhan otəpanuva mìn.

Iesu təmətəuín rəhan uək əpəha Kaləli (Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Kəni Iesu təmitəlíg=pən nítəni Kaləli, kəni nəsanəniən rəha Uhgín təməríauəh e nəmíəgəhíən rəhan. Kəni nəghatíən ohní təmitəlau-təlau e lahuənu mìn tēpət e nítəni əha.

¹⁵ Kəni Iesu in təmətəgətun e nímə rəha nuhapumíníən mìn, kəni nətəmímí mìn rəfín kəmətəni-vívı in.

Nətəm Nasərit kəmotəpəh Iesu (Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

† 3:38 Kətəni mə Atəm in nəti Uhgín mətəu-inu, Uhgín in təmol Atəm. 3:38 Jen 4:25-26 4:4 Dut 8:3 4:8 Dut 6:13 4:11 Sam 9:11-12 4:12 Dut 6:16; 1Kor 10:9 4:13 Hip 2:18; 4:15

16 Kəni İesu təmuvən Nasərit, ikin əha in təmepət ikin aypən. Kəni e nian rəha Sapət, in təmuvən e nimə rəha nuhapuminiən təhmen əmə mə in tatol nian min. Kəni in təməhtul məmə ofafin Nauəuə Rəha Uhgın.

17 Kəni kəməfən nauəuə iətəm kəmaiu-aiu rəha iəni u Aiseə. Kəni in təmuahru=pən e iətəm Aiseə təmətei tətəni lanaha məmə,

18 “Narmın Rəha Uhgın tətətig lak mətəu-inu təmētəpən iəu məmə iəkəni pətigəm nəniən təuvir kəm nanrah min. Kəni təmahli=pə iəu məmə iəkuvən məni=pən kəm nətəmi kəutətig e kaləpus məmə iəkitis ilah, kəni mahli pətigəm ilah, kəni məni=pən kəm nətəmimi min nəhmtilah təpis məmə okoteruh nati. Kəni təmahli=pə iəu məmə iəkuvən mitis niki nətəmimi,

19 kəni məni pətigəm məmə nian tinuva rəkis məmə İərmənig otəgətun rəhan nəuviriən kəni mosmiəgəh nətəmimi.”

20 Nian təmafın rəkis nauəuə u, kəni maiu-aiu min məfən nauəuə u kəm iətəm tətələhu nauəuə u, kəni mətəharəg məmə otəgətun nətəmimi. Kəni nəhmti nətəmimi rəfin əha imə təməhtul əmə lan.

21 Kəni in təmətəghati kəm lah mətəni məmə, “Rəueiu u e nian u nəutətəlig lan e Nauəuə Rəha Uhgın, Uhgın tinol əpu nəghatiən min əha tinuva matol nıpəhriənən lan.”

22 Nətəmimi rəfin kəmotəni-vivi in, kəni narmilah təmiuvig o nəghatiən təuvir min in tətəni, kəni məutəni kəm lah min məmə, “?Nəti Josip u, uə kəpə?”

23 Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Təkəhrun məmə onəkotəni=pə nəghatiən əuas u kəm iəu u tətəni məmə, ‘Toktə, ol vivi aru-to nıpətım,’ u nıpətın məmə, ‘Natimnati min əha u kətəni mə nəmol rəkis ilah əpəha Kapəniəm, təuvir məmə nəkuva mol min ilah u ikinu imam ikin.’

24 Pəhriən, iəkəni kəm təmah məmə ko nətəmimi kəsotisiaiən iəni kəti iətəm tatsipən e lah.

25 E nian rəha Elaijə, nuhuən təməsəfuvien o nu kisil mine məuig sikis, nəumis təman kəni nauəniən tikə. Kəni iətəni pəhriən kəm təmah məmə, e nian əha, pətəlimis min tətə u ikinu İsrel,

26 mətəu Uhgın təməsəhli-pəniən Elaijə məmə otuvən məsiru e lah. Kəpə. In təmahli=pən məmə otasiru e pətəlimis kəti əpəha Saedon e taun Sarefat, kəni pətan u in pətan İanihlua kəti.

27 Kəni e nian rəha iəni Elisa, nətəmimi tətə kəməutətig İsrel u kəmautos nımisiən u leprosi e nıpəti lah, kəni Elisa təməsol viviən kəti mine. Mətəu in təmol vi əmə Neman u iətəm Siria, in iətəm İanihlua kəti.”

28 Kəni e nian nətəmimi u e nimə rəha nuhapuminiən kəmotətəu nəghatiən əha niəməha təmol pik ilah.

29 Kəni kəmotəhtul uəhai əmə motaskəlim İesu, motələs mohiet itaun, məhuvən əpəha e kiəkis e nikali taun məmə kotəraki pətigəm lan.

30 Mətəu İesu təmalıuək rəkis e lah miet e nəlugin e lah kəni matuvən.

*Iesu təmahli pətigəm
narmın tərəh e iətəmimi kəti
(Mak 1:21-28)*

31 Kəni İesu təmeiuaiu muvən əpəha Kapəniəm, taun kəti min rəha Kaləli. Kəni e nian rəha Sapət in təmətəgətun nətəmimi.

32 Kəni nətəmimi iətəm kəmotətəu rəhan nəghatiən, narmilah təmiuvig pik ohni mətəu-inu rəhan nəghatiən təfigəm, nəpətiən tətig lan.

33 Kəni in əpəha imə e nimə rəha nuhapuminiən, kəni suah kəti əha ikin iətəm narmın tərəh kəti tətətig lan. Kəni in təmagət əfəməh məmə,

34 “!Ei, Iesu iätəm Nasərit! ?Təhro? ?Nəmuva məmə nəkol nərahian kəm timah? Inəhrun rəkis ik. Ik Iətəmi Asim rəha Uhgın!”

35 Mətəu Iesu təmagət əskasik lan məmə, “!Aaah, sagətian! !Iet magim rəkis e suah u!” Kəni narmin tərəh əha təmol suah u tisiyəri morin e niftəni e nəlugilah, əmeiko magim rəkis lan, mətəu təməsəəkinih suah u.

36 Kəni nətəmimi rəfin ikin əha narmilah təmiuvig kəni mətəni=pən kəm lah min məmə, “Ei! ?Nəghatian nak u? Suah u, təmagət əskasik e narmin tərəh min e nəghatian rəha nəpətian mine nəsanəniən, kəni ilah kəməhiet e nətəmimi.”

37 Kəni nəniən rəha Iesu təmaiu mitəlau e nitəni əha.

Iesu təmasiru

e nətəmimi tēpət

(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

38 Iesu təməhtul kəni miet e nimə rəha nuhapuminiən muvən əpəha e nimə rəha Saimon.* E nian əha, uhu Saimon tatimis matətəpu-ətəpu pik, kəni ilah kəmətəni=pən kəm Iesu məmə oteruh.

39 Kəni Iesu təməhtul=pən iuəkir ohni kəni magət əskasik e nimisiən, kəni pətan u təsanən. Əmeiko in təhtul kəni mol nauəniən niglah.

40 Nian mitigar tiniuvig rəkis, nətəmimi kəmotos nətəmimi min rəfin u nətəm kautohmis e nimisiən pişin pişin min məhuva o Iesu. Kəni in təmələhu=pən nəhlmin e lah kətiəh kətiəh, kəni ilah rəfin kəmətəsanən.†

41 Kəni iərmis min kəməhiet motagim e nətəmimi tēpət mətətagət əfəməh məmə, “!Ik Nəti Uhgın!” Mətəu Iesu təmagət əskasik e lah mahtipəsig e lah o nəghatian mətəu-inu ilah kotəhrun məmə in Kristo iätəm Uhgın təmahli=pa.

42 Kəni kəməni lauig lan, Iesu təmiet əha ikin əha muvən əpəha ikin kəti iätəm nətəmimi kohkə ikin. Mətəu nətəmimi kəmətəsal lan, kəni nian kəməteruh in, ilah kəməhuva ohni mətətalkut məmə okotəniəhu məmə in təsəgimian məpəh ilah.

43 Mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “Kəpə. İəu iəkəkeikei muvən lahuənu pişin min nəuvein, məni pətigəm nəniən təuvir rəha Narməniğian Rəha Uhgın, mətəu-inu Uhgın təmahli=pa iəu məmə iəkol lanu.”

44 Kəni in təmatuvən mətən e nitəni Jutiə mətəni pətigəm nəghatian rəha Uhgın e nimə rəha nuhapuminiən min.

5

Natətəlig min iätəm Iesu təmaupən mauin e lah

(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 Nian kəti, Iesu təmətəhtul e nikali nəhu asoli, nərgin u Lek Kaləli.* Kəni niməni nətəmimi kəməhuva mətəhtul motohtəlau lan mətətatətə kəni mətəuhgi ilah min məmə okotətəu nəghatian rəha Uhgın.

2 Kəni in təməh bot keiu rəha nətəm kautos nəmu e nipəkil mətəu ilah kəutəfəl nopin min rəhalah.

3 Kəni Iesu təmuvən e bot rəha Saimon,† kəni mətəpuəh ohni məmə otiuvi-pah bot tuvən ihluə nəvetin. Nian Saimon təməharəg pətigəm e bot, kəni Iesu təməharəg lan mətəgətu nətəmimi.

* **4:38** Nian min nəuvein, kətauin e Saimon Pitə məmə, “Saimon,” kəni nian nəuvein, kətauin lan məmə, “Pitə.” † **4:40** Lou kəti rəha nətəm İsrəl tətəni məmə iätəmimi ko təsaləşian iätəm tatimis e nian rəha Sapət. Mətəu nian mitigar tiniuvig rəkis, kəni Sapət tinol naunun, kəni nətəmimi kotəhrun nələşian nətəmimi. **4:41** Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44** Mak 1:35-39; Mat 4:23 * **5:1** Nəghatian Kris əhrəuəru təni məmə, “Lek Kenesəret” u nərgin kəti min rəha Lek Kaləli. **5:1** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10 † **5:3** Inu Saimon Pitə.

⁴ Nian Iesu tæmæghati rækis kæm nætæmimi, kæni mæni=pæn kæm Saimon mæmæ, “Saimon, otasæu kotæsæu-pah lokammim, kæni ko motæraki e nopin motos næmu næuvein.”

⁵ Kæni Saimon tæni mæmæ, “Iætæmi asoli, iæmotalkut pik lapin mætæuarus=pa u, mæstosian næmu kæti mine. Mætæu ik ninæni min mæ okæhuvæn, tæuvir pæh kæhuvæn motæraki min e nopin.”

⁶ Kæni nian ilah kæmotol, kæmotos pik næmu tepæt e ræhalah nopin, kæni nopin min ræhalah kæmotæri kæni motasisi e næmu min, kæni nopin min tæsvæhian kotæhapu.

⁷ Kæni ilah kæmotauin=pæn min e nætæmimi e bot pisin mæ kæhuva motasiru e lah. !Kæni ilah kæmæhuva mætæmki=pæn næmu e bot pæti mil kuæri muæriauæh e næmu, kæni iuækir bot mil kuammim!

⁸ Nian Saimon Pitæ tæmeruh nati u, kæni tæmasiæulin=pæn kæm Iesu e nisaiæin mætæni mæmæ, “!Iærmænig, uvæn isæu ohniæu, iæu iæsæhmenian, iæu iol tæfagæ tærah!”

⁹ In tæmæghati lanu mætæu-inu in mine nætæmi min æha e bot mil, kæmotauit pik narmilah tæmiuvig o næmu min u tepæt lanæha.

¹⁰ Kæni Jemis mine Jon, næti Sæpæti mil u katiavi næmu min ilahal Saimon, ilau min kæmuauit pik narmilau tiuvig o næmu min u.

Mætæu Iesu tæmæni=pæn kæm Saimon mæmæ, “Sæginian. Ik iætæm ræha niuvian næmu, mætæu ræueiu æha matuvæn, ik onækiuvi=pa nætæmimi.”

¹¹ Kæni nian ilah kæmotiuvi-pari ræhalah bot min, kæni motæpæh æræfin natimnati kæni mæhuærisig e Iesu, kæni mæhuva ræhan min nætæmimi.

*Iesu tæmol vivi iætæm tatos nimisian u leprosi
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)*

¹² Nian Iesu tæmætalieuæk e taun kæti, suah kæti iætæmi tæmos nimisian u lep-rosi[‡] tæmalieuæk muva. Nimisian u leprosi tæmaiu æræfin e nipætæn. Kæni nian in tæmeruh Iesu, tæmeiuaiu masiæulin=pæn nipænægîn e niftæni mætæfan nisaiæin kæm in, mætæsæk mætækeikei kæm in mætæni kæm in mæmæ, “Iærmænig, okæmæ nækolkeikei, kæni nækæhrun nol vivian iæu, kæni mafæl rækis namikmikian lak.”

¹³ Kæni Iesu tæmuahru e næhlmin mælæhu=pæn lan mæni mæmæ, “Æuæh. Iækolkeikei. !Æuvir-tæ!” Æmeiko ræueiu ægin, nimisian u leprosi tikæ lan.

¹⁴ Kæni Iesu tæmæniahu mæmæ otæsæni pætigæmian natimnati min u kæm nætæmimi, mætæu tæmæni kæm in mæmæ, “Ûvæn meruh pris kæti pæh in oteh mæmæ nipætæn tinol lanko, kæni ko ik mól sakrifais kæm Uhgîn iætæm Lou ræha Mosis tætæni mæmæ næmæ suah kæti iætæm ræhan leprosi tinikæ, kæni nætæmimi okotæhrun mæmæ ninæuvir pæhriæn, kæni ræham namikmikian tinikæ.”

¹⁵ Mætæu nanusian ræha Iesu tæmiet muvæn ikin min ræfin, kæni nætæmimi tepæt kæmæhuva mæmæ okotætæg e ræhan nægætunian, kæni mæmæ in otol vivi nimisian min ræhalah.

¹⁶ Mætæu nian tepæt, in tatuvæn tæpia-mæpia ikin, in pisin æmæ, mæmæ otætæfaki.

*Iesu tæmol vi iætæmi nipætæn næuvetîn tæmimis
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ Nian kæti, Iesu tæmætægætun æpæha ima e nimæ kæti, kæni Faræsi min, mine nægætun min ræha Lou, ilah min æpæha ikin kætæharæg, kæmotsipæn æpæha lahuænu min e nitæni Kalæli, mine nitæni Jutiæ, mine taun Jerusilæm. Kæni

5:5 Jon 21:3-8 **5:11** Mat 19:27 ‡ **5:12** E Nauæuæ Ræha Uhgîn, næghatian u “leprosi” tæghati e nimisian pisin pisin min e nilositami. Nimisian min u tætarakin nilositami, kæni Lou ræha Mosis tæmæ iætæmi kæti tæmos nimisian lanæha, in tamikmik e næhmti Uhgîn. Afin Levitikas iætæm tepæt 13-14.

5:14 Lev 14:1-32

nəsanəniən rəha İərməniḡ tətətiḡ o İesu məmə in otol vi nətəmimi min u kautohmis.

¹⁸ E nian əha, nətəmimi nəuvein kəmotələs suah kəti məhuva, in tətəpili əmə e nimahan rəhan mətəu-inu nipətin nəuветin təmimis. Kəni ilah kəmotolkeikei məmə okotələs məhuva motələhu=pən e nəhlki İesu.

¹⁹ Mətəu ilah kotəruru nuvəniən ima mətəu nətəmimi tepət əha ikin. Kəni kəməhuvən əpəha ilis e nəhue nimə motos rəkis nəhḡi nimə nəuветin,^S kəni motəhlman-əhlman e suah u teiuaiu e nimahan rəhan muvən iuəkir əmə o İesu.

²⁰ Nian İesu təmeruh rəhalah nəhatətəiən, kəni təni məmə, “Niəli. Rəham nolrahian min, iəu inos rəkis rəkis.”

²¹ Kəni nəḡətun min rəha Lou mine Farəsi min nikilah təhti məmə, “?İətəmi nak u tətəḡhati əuvsan məmə in Uhgın? Uhgın əmə in təhrun nos rəkisiən noliən tərəh min rəha nətəmimi.”

²² İesu in tinəhrun rəkis rəhalah nətəliḡiən, kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “?Təhro nəutətəliḡ lanko?

²³ ?Nikitəmah təhti məmə nəḡhatian u timətəḡ o nəniən, ‘İəkos rəkis rəham təfəḡ tərəh min,’ uə nəḡhatian u, ‘Əhtul maliuək’?

²⁴ Kəni rəueiu onəkoteruh məmə Nəti İətəmimi in tatos nəpətiən o nos rəkisiən təfəḡ tərəh min u ikinu e nəhue nətəni.” Kəni in təməni=pən kəm suah u təmatimis məmə, “Əhtul, mos rəham nimahan maliuək matuvən imam ikin.”

²⁵ Kəni əmeiko təsuvehian aḡin, suah u təhtul mələs rəhan nimahan minətəliuək mətəni-vivi Uhgın matuvən.

²⁶ Kəni ilah rəfin kəmotəuit pik ohni narmiləh təmiuvig, kəni məutəni-vivi nərgi Uhgın, kəni məuterəmrumin kəni məutəḡin nəuветin məutəni məmə, “Nəman, rəueiu kitəh kəuteruh nati apispis aḡin.”

İesu təməuin e Lifai

(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Uərisig e natimnati min u, İesu təmiet maliuək matuvən, kəni in təmeruh suah kəti iətəm tatos məni rəha takis, nərgin u Lifai, tətəharəḡ ikin kətətəu=pən takis ikin. Kəni İesu təməni=pən kəm in məmə, “Va, muərisig lak muva rəhək iətəmimi.”

²⁸ Kəni in təməpəh natimnati min rəfin rəhan, məhtul muərisig e İesu.

²⁹ Kəni Lifai təmol nauəniən əsoli kəti rəha İesu əpəha e rəhan nimə. Kəni nətəmimi tepət nətəm kəutos məni rəha takis, mine nətəmi əpnəpin min kəməhuva məutəharəḡ pəti ilah min ilah məmə okotəuən.

³⁰ Kəni Farəsi min mine nətəmimi nəuvein min u rəhalah nəḡətun min rəha Lou, nikiləh təsəḡiən kəni məutəni=pən kəm nətəmimi rəha İesu məmə, “? Təhro itəmah nəutəuən pəti əmə itəmah nətəmi kəutos məni rəha takis mine nətəm nol təfəḡ tərəh?”

³¹ Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “İətəmimi u in təsimisiən, təsarəriəiən e toktə. Mətəu iətəm tətimis, in otarəriə e toktə.

³² İəu iəməsuvaieən məmə iəkəuin e nətəmimi min u kotəni məmə kənotəhrəuhru rəkis. Mətəu iəmuva məmə iəkəuin e nətəmimi min u kotəhrun əmə məmə ilah kətol noliən tərəh min, məmə okotəuhlin rəhalah nətəliḡiən.”

Noliən rəha nəpəhiən nauəniən o Uhgın

(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

^S 5:19 E nian əha, kəmol nəhḡi nimə nəuvein e tael. Kəni nətəmi min u kəmos rəkis tael min nəuvein məmə otol nipəḡ təhmen e suah u iətəm in tətimis. 5:20 Aes 43:25; Luk 7:48 5:24 Jon 5:8 5:30 Luk 15:1-2

33 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “Nətəmimi rəha Jon Bəptais, nian rəfin kəutəpəh nauəniən məutətuakəm o nəfakiən kəm Uhgın, kəni nətəmimi rəha Farəsi min ilah min kəutol əmə nati kətiəh, mətəu rəham nətəmimi min kəutəuən əmə katilpin. ?Təhro?”

34 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nian itəmah nautol nauəniən rəha iətəm təmol əmə marit, mətəu okotəni kəm rəhan min məmə okotəkeikei motəpəh nunian nauəniən, uə kəpə? !Kəpə!

35 Mətəu nian tətəva nətəmimi okotələs rəkis suah u təmol əmə marit motələs məhuvən isəu o rəhan min nətəmimi. Kəni e nian əha, ilah okotəpəh nauəniən lan.”*

36 Kəni Iesu təməni min nəghatiən əuhlin kəti tol lanu məmə, “Ko suah kəti təsosian napən vi rəhan məhapu nəuətin, kəni məhli=pən e napən əmnəmit məmə otol pəsig e iətəm tarah. Mətəu təni məmə otol lanəha, kəni otərəkin rəhan napən vi, kəni napən vi nəuətin ko təsəmähli vivian ilau napən əuas.

37 “Kəni ko suah kəti təsosian wain vi miuvi=pən e pətəl əuas u təskasik, pətəl u kəmol e nilosi nəni.† Nəmə suah kəti tol lanəha, kəni wain vi otahlifu kəni mīməhrehreh, kəni wain taiəh rəfin, kəni pətəl min, otərəh.

38 Mətəu wain vi okəkeikei kiuvi=pən e pətəl vi ətmətig.

39 Kəni iətəmi iətəm təmənnim rəkis wain əuas, ko in təsolkeikeian məmə otənnim min wain vi, mətəu in otəni məmə, ‘Wain əuas in təuvi.’ ”

6

Nətəmimi rəha Iesu kəməutəhli wit e nian rəha Sapət

(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Nian kəti e Sapət, Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməutəliuək mətohapumin e nasumiən min rəha wit, nati kəti təhmen e rais, kəni rəhan min nətəmimi kəutəhli wit nəuəvin mətəuig rəkis nilosin, kəni məutun.

2 Mətəu Farəsi min nəuəvin kəmotəgət məmə, “!Ei! Sapət u rəueiu, kəni nolian u nautol təsəhmen-pəniən e Lou. ?Təhro itəmah nautol lanko?”

3 Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Itəmah nəsofəfinian e Nauəuə Rəha Uhgın, natimnati min əha Kig Təfit təmol əupən? İlah rəhan min nətəmimi nəumis təmus ilah.

4 Kəni in təmuvən imə e Nima Tapolin rəha Uhgın, təmos piret u iətəm pris min kinotəfən rəkis kəm Uhgın. Kəni Lou tətəni məmə pris min əmə kotəhrun nunian, mətəu Təfit in təmun kəni məfən nəuəvin kəm rəhan min nətəmimi məmə okotun.”

5 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İəu, Nəti İətəmimi, iəu iətarmanig e nian rəha Sapət.”

Iesu təmol vi iətəmimi e nian rəha Sapət

(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

6 Kəni e nian pisin kəti min rəha Sapət, Iesu təmuvən əpəha imə e nima rəha nuhapuminian, mətəgətin nətəmimi. Kəni ikin əha, suah kəti əha ikin nəhlmin maru təmimis, ko təsegaruian lan.

5:34 Jon 3:29 * 5:35 “İətəmimi iətəm təmol əmə marit” tətəgətin=pən Iesu, kəni “rəhan min nətəmimi” tətəgətin=pən nətəmimi min rəha Iesu. † 5:37 E nian əha, kəmol pətəl rəha wain e nilosi nəni. Pətəl vi in timətətig o nəhgigian. Mətəu pətəl əuas in təskasik ko təsəhgigian. Nian nahu krep tuva mol wain lan, kəni nəghin tatalifu pətəl tətəsis. 6:1 Dut 23:25 6:2 Jon 5:10 6:3 1Saml 21:1-6 6:4 Lev 24:5-9

⁷ Kəni nəgəṭun mīn rəha Lou, mīne Farəsi mīn, ilah kəutəsəl məmə okoteruh mə Iesu otól vi suah u e nian rəha Sapət, pəh ilah kotəhrun nəniən mə Iesu təmatgəhli Lou.

⁸ Mətəu Iesu təməhrun əmə nətəligiən rəhalah, kəni təməni=pən kəm suah u nəhlmin təmimis məmə, “Va, məhtul aupən.” Kəni tuvən məhtul=pən əha aupən.

⁹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iəkolkeikei məmə iəkətapuəh nati kəti o təmah. ?Təhro? ?E nian rəha Sapət, noliən nak in təhruahru e Lou məmə okol, kəhrun noliən nati təuvir uə kəhrun noliən nati tərəh? ?Okosmiəgəh iətəmi, uə okuhamu itəmi?”

¹⁰ Kəni Iesu təməsəl=pən meruh nətəmimi mītəlau, kəni məni=pən kəm suah u nəhlmin təmimis məmə, “Uahru-to e nəhlməm.” Kəni in təmuahru e nəhlmin, kəni nəhlmin təuvir.

¹¹ Mətəu Farəsi mīn mīne nəgəṭun mīn rəha Lou, nikilah nərah pik agin, kəni məutəghati-əghati kəm lah mīn məmə okotəhro e suah kəha Iesu.

*Iesu təmauin
e tuələf aposil mīn rəhan
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² Kəni e nian mīn əha, Iesu təmuvən əpəha ilis e nitəuət məmə otəfaki, kəni mətəfaki lapin mətuərus tian.

¹³ Kəni tinian, in təmauin e rəhan mīn nətəmimi məmə okəhuva moteruh in. Kəni in təmitəpin rəkis tuələf, mauin e nərgin lah məmə aposil mīn.

¹⁴ Nərgi aposil mīn u tol lanu: Saimon iətəm Iesu təmauin e nərgi vi mə Pitə, mīne pian Antiru, mīne Jemis mīne Jon, mīne Filip, mīne Patolomiu,

¹⁵ mīne Matiu, mīne Toməs, mīne Jemis nəti Alfias, mīne Saimon u kətauin lan məmə Selot,*

¹⁶ mīne Jutəs nəti Jemis, mīne Jutəs Iskariot u iətəm təmegəhan e Iesu kəm rəhan mīn tikimir mīn.†

*Iesu təməgəṭun nətəmimi kəni mosmiəgəh
nətəm kəutohmis
(Mat 4:23-25)*

¹⁷ Kəni Iesu mīne rəhan aposil mīn kəmotəiuaiu e nitəuət məhuva ikin kəti təməhli ikin, ilah nətəmimi rəhan mīn tətət, mīne nətəmimi əpnəpin mīn tətət, kəmotəsipən nitəni Jutiə, mīne Jerusiləm, mīne nikalkali nitəhi Taeə mīne Saedon.

¹⁸ Ilah kəməhuva məmə okotətəu nəghatiən rəha Iesu, kəni məmə otol vi nīmisiən mīn rəhalah. Kəni in təmol vi nīmisiən mīn rəhalah. Kəni in təmol vi mīn nətəmimi narmin tərəh mīn kəmotərəkin ilah.

¹⁹ Kəni nətəmimi nətəm kəməutəhtul təlau-təlau lan, kəmotalkut məmə okotek mətəu-inu nəsanəniən tatsipən lan matol vi ilah rəfin.

*Nəgiəniən mīne nərahian
(Mat 5:1-12)*

²⁰ Kəni Iesu təməsəl=pən meruh rəhan mīn nətəmimi, kəni təni=pən kəm lah məmə,

“Itəmah u nanrah mīn, nəutatig e nəuviriən pəhriən. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, itəmah nətəmimi rəha Uhgīn, kəni in otarmənig e təmah.

* **6:15** Afīn-to futnot e Mat 10:4. † **6:16** Iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Saimon, ilau u Saimon Pitə mīne Saimon u kətauin lan məmə Selot. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Jemis, ilau u Jemis nəti Sapəti mīne Jemis nəti Alfias. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Jutəs, inu Jutəs Iskariot mīne Jutəs nəti Jemis u kətauin pisin məmə Tateas e nauəuə rəha Matiu.

- 21 Itamah nətəm nəumis tatus itamah rəueiu, nəutatig e nəuviriən pəhriən. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, onəkotəni məmə, ‘Əuəh, təhmen.’ Itamah nətəm nəutasək u rəueiu, nəutatig e nəuviriən pəhriən. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu onəkotaləh.
- 22 Onəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nətəmimi kəutəməki e təmah, kəni kəsegəhanian e təmah məmə onəkotol nati kətiəh itamah min ilah, kəni kətəni rah itamah, kəni kətərəkən nərgi təmah məmə itamah rəha iərmis min, kəni ilah kautol noliən min əha kəm təmah mətəu-inu iəu Nəti iətəmimi, kəni itamah rah min.
- 23 E nian min əha, nəkotagiən, kəni motəmako e nagianian mətəu-inu nətəouiən asoli rəhatəmah rəha natimnati min əha tətətig e negəu e neai. Nəkitəmah otagiən mətəu tipilah min kəmotol noliən kətiəh əmə kəm iəni min aupən ikin.
- 24 Mətəu, kəsi, nərahian asoli otuva o təmah u rəhatəmah nautə tepət rəueiu mətəu-inu, ninotos rəkis nagianian rəfin iətəm onəkotos,
- 25 Kəsi, nərahian asoli otuva o təmah nətəm nəutauən pik məutətəu təuvir lanəha rəueiu mətəu-inu, nəumis otəpanus itamah. Kəsi, nəhməiən asoli otuva o təmah nətəm nəutaləh əha rəueiu mətəu-inu, onəpanotasək agin.
- 26 Kəsi, nərahian asoli otuva o təmah nian nətəmimi min kautləfəri nərgi təmah mətəu-inu, tipilah min kəməutləfəri lanəha nərgi iəni eiəu min aupən ikin.”

*Otolkeikei rəhatəmah min tikimir min
(Mat 5:38-48; 7:12)*

27 Kəni təməni min məmə, “Mətəu iətəni kəm təmah nətəm nəutətəlig lak motəhrun məmə, onəkotəkeikei məutolkeikei rəhatəmah tikimir min, kəni məutol təuvir kəm nətəm kəutəməki e təmah,

28 kəni nian nətəmimi kəutəuiakən e təmah, mətəu itamah onəkotəni=pən kəm Uhgın məmə otəfən rəhan nəuviriən kəm lah, kəni onəkotəfəki o nətəmimi u kautol tərəh e təmah.

29 “Okəmə suah kəti tem nəkapım, əfən min nəven tem. Okəmə suah kəti tos rəham kot, kəni ətəhtul maru min o nəfən minian rəham sot.

30 Kəni əfən min nati nak kəm iətəmimi kəti nəmə teasiə lam, kəni iətəmimi kəti təmos rəham nəuvein natimnati, əpəh əmə, məsətapuəhian lan.

31 Kəni otol təuvir kəm nətəmimi rəfin e noliən min rəfin iətəm nəkotolkeikei məmə nətəmimi okotol kəm təmah.

32 “Nəkitəmah təsəhtian məmə okləfəri itamah nəmə itamah nautolkeikei əmə nətəmimi min u kotolkeikei əmə itamah mətəu-inu, nətəmi kotərah min, ilah min kotolkeikei ilah min.

33 Nəkitəmah təsəhtian məmə okləfəri itamah nəmə itamah nautol təuvir əmə kəm nətəmi min u kautol təuvir əmə kəm təmah. Mətəu-inu nətəm kotərah min kautol min nati kətiəh.

34 Nəkitəmah təsəhtian məmə okəni-vivi itamah nəmə nautegəhan e natimnati kəm nətəmi nəuvein nətəm ilah kotəhrun nalpın-pinəən nitain kəm təmah. Mətəu-inu nətəmimi kotərah, ilah min kəutegəhan e natimnati kəm lah min məmə nian kəti kəpanos=pən min nitain.

35 “Mətəu onəkotəkeikei məutolkeikei rəhatəmah min tikimir min, kəni məutol təuvir kəm lah, kəni mautegəhan=pən e natimnati u kəmotos məmə okəsotalpiniən. Okəmə onautol lanəha, rəhatəmah nətəouiən asoli tətətig, kəni nəkəhuva nenəti Uhgın İlis Agin, mətəu-inu in tatol təuvir kəm nətəm

kəutaumis min, kəni matol təuvir min kəm nətəmi u kəsətəniən məmə nīkilah tagiən o natimnati təuvir u in tatol kəm lah.

³⁶ Mətəu onəkotolkeikei nətəmini təhmen əmə e rəhatəmah Tatə tatolkeikei nətəmini.”

Səniən noliən rəha iətəmini
(Mat 7:1-5,17-27; 12:34-35)

³⁷ Kəni Iesu təməni məmə, “Onəsəniən noliən rəha iətəmini məmə tərəh, pəh kəsəniən rəham noliən məmə tərəh; onəsəniən məmə suah kəti otəkeikei mos nalpinian o təfagə tərəh rəhan, kəni pəh okəsəniən məmə ik onəkəkeikei mos nalpinian o təfagə tərəh kəti rəham; salpinian malu e noliən tərəh rəha iətəmini u tatol kəm ik, kəni pəh kəsəlpinian kalu e noliən tərəh rəham.

³⁸ Ətuati, məfən kəm nətəmini, kəni Uhgın otəfinə natimnati tepət tepət kəm ik, təhmen e kətim u təməri kasin-asin kargin təri məriauəh kəni mətəuvəregin u okəfinə e nəhlməm. Okəmə nəkəfən tepət, okəfinə tepət kəm ik, mətəu nəmə nəkəfən təkəku əmə, okəfinə əmə təkəku kəm ik.”

³⁹ Kəni in təməni nəghatian əuhlin kəti kəm lah məmə, “Iətəmi nəhmtin təpis ko təsitian iətəmi kəti min u nəhmtin təpis min. !Kəsi, okiauvig=pən e nipəg asoli!

⁴⁰ Iətəm kətəgətun, in təsapirəkisian rəhan iəgətun, mətəu iətəmi u tətətəlig vivi mətitəu=pən iəgətun e nətəligian min rəfin, in otuva məhmen e rəhan iəgətun.

⁴¹ “?Təhro nətəni nīpispisi nigī e nəhmti piam, mətəu nīkim təsəhtian nigī asoli əgin e nəhmtəm?

⁴² ? Nəmə nəsəhrunian nigī asoli e nəhmtəm, kəni onəkəhro mos rəkis nīpispisi nigī e nəhmti piam? !Itəmah nəfaki eiue min! Aupən mos rəkis nigī asoli e nəhmtəm, kəni məhrun neruhian niftəni e nəhmti piam kəti.”

⁴³ Mətəu Iesu təkəikei mətəni məmə, “Ko nigī katun kəti kotəsəuəiən e nigī kəsuniən, təhmen=pən əmə e nigī kəsuniən ko təsəuəiən e nigī katun,

⁴⁴ mətəu kəhrun neruhian nigī e nəuan. Ko iətəmi təsəhlian nəua nigī katun e nigī akonə, kəni ko iətəmi təsəhlian nəua nigī ətəhian e nəuaniləuis arfu.

⁴⁵ Iətəmi təuvir, nīkin təriauəh e natimnati təuvir min, kəni in tatol natimnati təuvir. Kəni iətəm tərəh, nīkin təriauəh əmə e noliən tərəh min, kəni in tatol əmə noliən tərəh; mətəu-inu e nian in tətəghati, kəni natimnati min əha e nīkin kəutohiet.”

⁴⁶ Kəni Iesu təməni məmə, “?Təhro nəutəuin lak məmə ‘Iərməniğ, Iərməniğ,’ mətəu nəsotolian nati iətəni?

⁴⁷ Pəh iəkəgətun itəmah e noliən rəha suah kəti iətəm təmuva ohniəu, kəni mətətəu nəghatian min rəhak, kəni matol natimnati min iətəm iətəni ilah.

⁴⁸ “Kəni in təhmen əmə e iətəmini u təmol rəhan nimə. Təmaupən mel niftəni meiuaiu muvən mafəl vivi kəpiel əpəha ləhtəni, kəni mol pən rəhan nimə ikin. Kəni nuhuən təməfuv maiu məhrueh muva mələs pikin, mətəu təsəluəlian lan, mətəu-inu təmol təskasik.

⁴⁹ Mətəu iətəmi iətəm tətətəu nəghatian rəhak kəni məsolian, in təhmen=pən e iətəm təmol pəri rəhan nimə əmə e niftəni. Nian nuhuən təməfuv maiu məhrueh muva mələs pikin nimə, kəni əmeiko təmei morin məharu-əharu.”

7

Nəhatətəiən rəha iətəmi asoli kəti rəha soldia min
(Mat 8:5-13)

¹ Nian Iesu tāmēghati rākis kām nētāmimi, kēni in tāmuvən əpəha e taun Kəpəniam.

² Kəni ikin əha, iətəmi asoli kəti rəha soldia min rəha nētəm Rom tətətig, kəni slef kəti əha ikin rəhan iətəmimi in tolkeikei pik, mətəu slef əha tatimis pik, rəhan nahməian tēpət.

³ Kəni e nian iətəmi asoli əha tāmətəu nəniən rəha Iesu, kəni in tāmahli rākis nētəmi asoli nəuvein rəha nētəm Isrel məmə okəhuvən motəni=pən kəm Iesu məmə otuvən mol vi rəhan slef.

⁴ Kəni nətəmi asoli min əha kəməhuva moteh Iesu, məutətapuəh əskasik ohni mautəni məmə, “Iərmənig, təhruahru əmə məmə nəkasiru e suah kəha,

⁵ mətəu-inu in tolkeikei pik kitah nētəm Isrel, kəni in təmasiru mol nimə rəha nuhapuminiən.”

⁶ Kəni Iesu tāmītəu=pən ilah. Kəni nian kinəhuva iuəkir o nimə, iətəmi asoli rəha soldia min tahli=pən rəhan min nətəmimi kəhuvən moteruh Iesu məutəni rəhan nəghatiən u məmə, “Iərmənig, suvaiən nahgim təsikəiən, mətəu-inu iəu iəsəhmenian məmə nəkuva imak ikin.

⁷ Kəni tol lanu, iəu iəsəhmenian mə iəkuva meh ik. Ik iətəmi asoli kəti, mətəu iəu iətəmi əkəku əmə. Mətəu əghati əmə, kəni rəhak iol əhruin, in otətəu təuvir min.

⁸ Iəkəhrun məmə ik natos narmənigiən məmə nimisiən otəkeikei mol nəuiam. Iəkəhrun mətəu-inu iəu min, rəhak nətəmi asoli min kəutarmənig lak, kəni iatol nəuialah. Kəni soldia min nəuvein əha ikin nētəm iəu iətarmənig e lah. Nəmə iəkəni kəm kəti məmə, ‘Uvən,’ kəni tuvən. Kəni nəmə iəkəni kəm kəti məmə, ‘Va,’ kəni tuva. Kəni nəmə iəkəni kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nati u,’ kəni tol nati əha.”

⁹ Nian Iesu tāmətəu nəghatiən u, narmin təmiuvig pik o nəghatiən rəha suah u. Kəni in təmeirair mənī=pən kəm nəhlin nətəmimi u kəutəhtul uərisig lan məmə, “Iəkəni kəm təmah məmə, suah u səniəmə in iətəm Isrel. Kəni nati əpnəpən nətəm Isrel, mətəu iəsəruhian ilah kəti rəhan nəhatətəiən iahgin təhmen=pən lan.”

¹⁰ Kəni e nian iahlirākis min rəha iətəmi asoli kəmohtəlig=pən imə, kəni moteruh iol əhruin əha tinasənən rākis.

Iesu təmosmiəgəh nəti pətəlimis kəti

¹¹ Kəni təsuvəhiən e natimnati min u, Iesu tāmuvən e taun kəti nərgin u Nain, ilah rəhan min nətəmimi mine nimənin nətəmimi tēpət kəutəhuərisig lan.

¹² Kəmol nīpai e kəpiel titəlau e taun əha, kəni nian Iesu təmuva iuəkir o namtiəluə rəha taun, meruh nətəmimi kəutisən e taun mautələs iətəm təmimis kəti. In iətəm aluə iərman, nəti pətəlimis kəti in kətiəh əmə. Kəni nimənin nətəmimi tēpət e taun əha kəutəliuək pəti ilah pətəlimis əha.

¹³ Mətəu nian Iərmənig təməh pətəlimis əha, nīkin tahmə pik ohni, kəni mənī=pən kəm in məmə, “Sasəkiən.”

¹⁴ Kəni in tāmuvən mek uvləuə u kətəlis suah u təmimis lan, kəni kəmotəhtul. Kəni Iesu təmənī=pən məmə, “!Iətəm aluə! !Iətəni kəm ik məmə, əhtul!”

¹⁵ Kəni iətəm təmimis təməmiəgəh kəni məhtul, kəni minətəghati. Kəni Iesu təfən iətəm aluə əha kəm rəhan məmə.

¹⁶ Nətəmimi rəfin kəmotəgin məutərəmrumin, kəni mautəni-vivi Ughin məmə, “!Iəni asoli kəti tinuva u rəueiəu kəutatig kitah min!” Kəni məutəni min məmə, “!Ughin təmuva məmə otasiru e rəhan min nətəmimi!”

17 Kəni nanusiən rəha İesu təmaiu mıtəlau ikin mın rəfin e nıtəni Jutiə kəni e nıftəni mın rəfin mın iuəkir ohni.

*İesu mine Jon Bəptais
(Mat 11:2-19)*

18 Nətəmimi rəha Jon Bəptais kəmotəni=pən kəm in natimnati rəfin iətəm İesu təmol ilah. Kəni Jon Bəptais təmauin e rəhan keiu iətəmimi mil kiəuva ohni,

19 kəni tahlı rəkis ilau məmə okian mueruh İərmənig muətapuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Ik u iətəm kəmətəni aıpən məmə suah kəti otuva, uə itimah iəutəhtahnin iətəmimi kəti mın məmə otəpanuva mın?”

20 Kəni nian suah mil kəmiəuva mueruh İesu, kəmuəni=pən kəm in məmə, “Jon Bəptais təmahli=pa itimlau iəkiəuva məmə iəkuətapuəh ohnik məmə, ?Təhro? ?Ik u iətəm kəmətəni aıpən məmə suah kəti otuva, uə itimah iəutəhtahnin iətəmimi kəti mın məmə otəpanuva mın?”

21 Kəni e nian əmə əha ilau kəmiəuva mueruh İesu lan, mətəu İesu tatol nımisiən tepət kotəuvir. Nəuvein kautos nımisiən pisin mın, nəuvein narmin tərəh tətətig e lah. Kəni nətəmimi tepət nəhmti lah tərəh, mətəu İesu təmol vivi ilah.

22 Kəni İesu təməni=pən kəm lau məmə, “İatəlig mian muəni=pən natimnati mın ərəfin u kəm Jon, nati iətəm nəmuətəu kəni mueruh. Nətəmi nəhmtilah təpis kinauteruh nati. Kəni nətəmimi nətəm nəhlkilah tərəh kinotətəu təuvir kəni minəutaliuək. Kəni nətəmimi mın u kəmosos nımisiən leprosi, nilosilah tinəuvir. Kəni nətəmimi mın u nıpəgtəlgilah təmalu, rəueiu əha kinautətəu nati. Kəni nətəmimi mın u kəmoħmis, kinotəmiəgəh mın. Kəni rəueiu, iətəmi kəti tinətəni pətigəm nanusiən təuvir kəm nanrah mın.

23 İətəmimi otətig e nəuviriən pəhriən nəmə in təsəhlmanian e nəhatətəiən lak o natimnati mın iətəm iəu iatol uə iəsoliən.” *

24 Nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiətəlig mın, kəni İesu tinətuəuin mətəghati e Jon kəm nətəmimi mın u kəutəharəg əha ikin, mətəni məmə, “?Aıpən, nəmautəhuvən ikin təpiə-məpiə ikin məmə nəkoteh nak? ?Nəməhuvən məmə nəkotafu iətəmi əpnəpın əmə kəti təhmen e nimanuvehli əfəməh iətəm nımətəgi tətəlifu əlifı əpnəpın əmə? Kəpə.

25 ?Kəni təhro itəmah nəməhiet, məmə nəkotafu iətəmi kəti iətəm tatuvən e napən təuvir nəhmtin tiəkis? Kəpə. Nətəmimi kəutəhuvən e napən təuvir, məutəgiən əmə o rəhalah nautə, ilah kəutətig e nımə təuvir mın təhmen e rəha kig.

26 ?Mətəu nati nak əha nəməhuvən məmə nəkotəruh, iəni kəti, uə? Əuəh, pəhriən, mətəu iətəni kəm təmah məmə in ilis tapirəkis iəni.

27 Suah u inu Nauəə Rəha Uħgin təmətəghati lan. Uħgin təməni məmə, ‘Otəfu-to. İətahli=pinə iahləpis iətəm otos rəhak nəghatian. In otəupən lam məmə otol əpenə-penə e rəham suaru.’

28 İətəni kəm təmah məmə, nətəmi u kəmotair e nıftəni u, kəti təsapirəkisiən suah kəha Jon. Kəni mətəu iətəmi in ləhtəni ağin e Nərmənigiən Rəha Uħgin, in ilis tapirəkis Jon.”

29 Nian nətəmi əpnəpın, mine nətəmimi rəha nosiən takis kəmotətəu nəghatian rəha İesu, ilah kəmotəni məmə suaru rəha Uħgin in suaru əhruəhru. Kəutəni lanəha mətəu-inu Jon təmol bəptais rəkis e lah.

7:20 Sam 40:7; Mal 3:1; Nəh 1:8 7:22 Aes 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 * 7:23 E nian rəha İesu, nətəmimi tepət kəutsal=pən o Kristo iətəm otəpanuva. Mətəu nikilah təhti məmə in otol nolian pisin e nolian rəha İesu. Nikilah təhti məmə Kristo otos nəsanəniən o nəluəginian o kəpmən rəha Rom. 7:26 Luk 1:76 7:27 Mal 3:1 7:29 Luk 3:12

³⁰ Mätəu Farəsi min mine nəgətun min rəha Lou, ilah kəməsotosian bəptais rəha Jon, kəni inəha ilah kəmotəpəh suaru rəha Uhgın e nəmiəgəhian rəhalah.

³¹ Kəni Iesu təməghati min məmə, “?Oiakəni noliən rəha nətəmimi u rəueiu, məmə təhmen e nak? ?Kəni rəhalah nətəligiən təhro?”

³² Ilah kotəhmen=pən e kəlkələh min kəutəharəg ikin katol makit ikin məutəhkul məutəuən e lah min nəuvein məmə, ‘Itiməh iəmotəhli nau kəm təmah məmə onəkəutul danis rəha nəgəniən lan, mətəu itəmah nəstolian danis. Kəni itiməh iəməutasək eiue rəha nīmisiən, mətəu nəstosəsəkian kitah min itəmah.’

³³ ‘Itəni lanu mətəu-inu nian Jon Bəptais təmuva, mətətuakəm məsunian nauəniən nian tepət o nəfəkiən, məsəmmimian wain. Kəni itəmah nəutəni məmə, ‘Suah kəha, narmin tərəh kəti tətətig lan.’

³⁴ Mətəu iəu, Nəti İətəmimi, iəmuva mətəuən mətəmmim wain, kəni itəmah nəutəni məmə, ‘! Otəfu-to, suah kəha in iətəmimi rəha nauən pikian mine iətəmimi rəha nəpisiən, kəni mətən pəti ilah nətəmimi rəha nosiən məni rəha takis, mine nətəmimi nətəm nol təfəgə tərəh!’

³⁵ Mətəu neinatigiuəl rəha Uhgın mine nəlpəkəuiən rəhan in təhrəuhru məmə itimlau Jon iətuol nati in tolkeikei. Kəni nəmiəgəhian rəha nətəmimi u kəutəhatətə lanəha tətəgatun məmə inu niphəriən.

Pətan tərəh kəti təməueiu nəhki Iesu e səntə

³⁶ Kəni Farəsi kəti, nərgin u Saimon, in təmauin e Iesu məmə otuvən mauən e rəhan nīmə. Kəni Iesu təmuvən lahuənu, kəni muvən imə e nīmə rəha Farəsi u mətəharəg məmə otəuən.†

³⁷ Kəni pətan kəti e taun əha in iol təfəgə tərəh, təmətəu məmə Iesu tətəuən əpəha imə Farəsi ikin. Kəni in təmos səntə kəti muva iətəm nəhmtin tiəkis. Səntə u e pətəl kəmol e kəpiəl iətəm nəhmtin tiəkis, kətəni kəmə aləpastə.

³⁸ Kəni in təmuva iuəkir o Iesu məhtul e nikali nəhlikin mətasək, nəhu nəhmtin tahlī=pən e nəhki Iesu mol nəhlikin təpərig. Kəni təməfəl nəhu nəhmtin e nəhki Iesu e nəuanun, kəni mətek nəhki Iesu e nīkəpin mətəfən nīsiəiən kəm in,‡ kəni mol=pən səntə e nəhkin.

³⁹ Kəni Farəsi u təməh nati u, kəni məni aru e nīkin məmə, “Nəmə suah u in iəni pəhriən, ko in təhrun əmə noliən rəha pətan əha iətəm tatek nəhlikin, məmə in iol təfəgə tərəh.”

⁴⁰ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Saimon, iəkolkeikei məmə iəkəni nati kəti kəm ik.”

Kəni Saimon təni məmə, “Əuəh, İəgətun, nati nak?”

⁴¹ Kəni Iesu təni məmə, “Suah keiu, rəhaləu məni təsəhmenian, kəni iərmənig kəti təməfən məni nəuvein kəm lau, mə nian kəti kəmənuhalpın rəhan məni. Kəti təmos faif-hanrit tənariəs, kəni kəti tos fifti tənariəs.§

⁴² Nian iləu kīnuəruu nəlpiniən, kəni iərmənig təməni məmə, ‘uəpəh əmə nəlpiniən məni u nəmuos.’ ?Kəni suah mil u in pəhrəvən lan otolkeikei pik iərmənig?”

† **7:30** Mat 21:32 **7:34** Luk 15:2 † **7:36** Nian min nəuvein, nətəm İsrəl kəutohtəu=pən noliən rəha nətəm Kris mine nətəm Rom nian kəutəuən. Mətəu tepil rəhalah in ləhtəni əgin, kəni nətəmimi kəutəməhli e nikali lah motol nəhlmiləh tətəu pəri kəugə lah, kəni nəhlmī lah maru tatos nauəniən məutun. Kəni məutuəhru əmə e nəhlikiləh kəteruh əmə. Inu Iesu təmol lanu nian pətan əha təmuva məueiu nəhkin. Eruh narmin e Mat 26. **7:37** Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 ‡ **7:38** Nəghətiən Kris əhrəuhru tərūni məmə, pətan əha təmek nəhki Iesu e nəhlin, kəni inu nəmtətiən rəha nīsiəiən, kəni nīkin tagiən o natimnati iətəm Iesu təmol kəm in. § **7:41** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, faif-hanrit (500) tənariəs təhmen e faif-hanrit-təusin vatu (500,000 vatu), kəni fifti (50) tənariəs təhmen e fifti-təusin vatu (50,000 vatu).

⁴³ Kəni Saimon in təni məmə, “Nikik təhti məmə iətəm u in təmos məni tēpət, iərməniḡ in nikin təpēpət ohni, in otolkeikei pik iərməniḡ.” Kəni Iesu təməni məmə, “Nəməni pəhriən.”

⁴⁴ Kəni Iesu təmeirair meruh pətan u, kəni məni=pən kəm Saimon məmə, “? Saimon, nəmeh pətan u, uə kəpə? Nian iəmuva imam ikin, ik nəsfaiən nəhu kəti o nəueiuiən nəhlkək, mətəu pətan u, in təməueiu nəhlkək e nəhu nəhmtin mafəl e nəuanun.

⁴⁵ Nian iəmuva, kəni Saimon, ik nəməsolian nəmtətian kəti məmə nəkolkeikei iəu. Mətəu pətan u, tatek əmə nəhlkək e nikapin lanko, kəni nolian rəhan tətəḡatun məmə in tolkeikei iəu.

⁴⁶ Saimon, ik nəməsəueiuiən rəhk-kəpə e kaliku nəuветin, mətəu pətan u, in təməueiu nəhlkək e səntə iətəm nati kəti nəhmtin tiakis.

⁴⁷ Kəni tol lanu iətəni kəm ik məmə, inafəl rəkis rəhan təfəḡə tərāh min u tēpət pik, kəni tol lanu, nolian min əha iətəm təmol, tətəḡatun məmə tolkeikei pik iəu. Mətəu nian iətos rəkis təfəḡə tərāh rəha iətəmimi nəuan nəuветin əmə, kəni kəsi, rəhan nolkeikeiən in natiəkəku ohniəu.”

⁴⁸ Kəni Iesu təməni=pən kəm pətan u məmə, “Rəham təfəḡə tərāh min, iəu inafəl rəkis.”

⁴⁹ Kəni nətəmimi nəuvein min iətəm kəməutauən ilah min, kəutəni kəm lah min məmə, “? Iətəmimi naku təni məmə tatos rəkis təfəḡə tərāh rəha iətəmimi?”

⁵⁰ Mətəu Iesu təməni=pən kəm pətan u məmə, “Uḡin tinosmiḡəḡ ik mətəu-inu nəməhatətə lak. Kəni uvən, pəh nəməlinuiən rəha Uḡin tətatiḡ ohnik.”

8

Nipətan min u kəmautasiru e Iesu

¹ Uərisig e natimnati min əha, Iesu in tətaliuək matuvən e taun min nəuvein mine lahuənu min nəuvein. In mətəni pətigəm nəḡhatian rəha Uḡin kəni mətanus pətigəm nanusiən təuvir rəha Nərməniḡian Rəha Uḡin. Kəni e nian əha, tueləf aposil min rəhan kəməutohtəu=pən.

² Kəni nipətan nəuvein min kəmautuərisig e Iesu, inu əupən ilah kəmautohmis, uə kəmautos narmin tərāh min e lah, mətəu Iesu in təməḡi pətigəm narmin tərāh min kəni mōl vi rəhalah nimisiən. Nəḡi nipətan min u Məri u kətəni məmə Maktələ u Iesu təməḡi pətigəm narmin tərāh səpin lan;

³ mine Joana pətəuəhli rəha Jusa iətəm in tēpət e nətəmimi nətəm kətol uək e nimə rəha kig Herot Antipas; mine Susana; mine nipətan tēpət min. Nipətan min u kəutəfən rəhalah məni o nosiən nəhmti natimnati o nasiruiən e Iesu mine rəhan tueləf nətəmimi min.

Nəḡhatian əuhlin e niftəni

(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)

⁴ Nətəmimi min tēpət kəmotəpən e taun min tēpət məhuva o Iesu. Nian kəməhuva məutəhtul titəlau lan, kəni təməni nəḡhatian əuhlin u kəm lah,

⁵ “Suah kəti, rəha nərfəiən nikiti wit, təmuvən mətearəḡrəḡ e nikiti wit əpəha e nasumiən. Kəni nəuvein timəḡrəḡrəḡ e suaru, mətəu nətəmimi kəməhuva motaliuək lan, kəni məniḡ min kəməhuva motun rəkis ilah.

⁶ Kəni nikitin nəuvein kohməḡrəḡrəḡ=pən e niftəni nəuan nəuветin iətəm kəpiəl əha lahtəni lan. Nian koteviə, kəni motaukei mətəu-inu nəhu tikə lahtəni ikin.

⁷ Kəni nikiti wit nəuvein kəmotəmei=pən e niki niləuis u tol nihlin, kəni nian nikiti wit min koteviə mətəu niləuis tətatu-atu ilah kəni kohmis.

⁸ Mətəu nikitī wit nəuvein kəmotəmei=pən e niftəni təuvir kəni moteviə kəni motəuə e nəua lah tepət pik təhmen=pən e uan-hanrit.”

Nian Iesu təməni rəkis nəghatiən u, kəni məghati, məni kəm lah məmə, “Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u.”

⁹ Kəni nətəmimi rəha Iesu kəmotətapuəh ohni məmə, “Əni=pa nipəti nəghatiən u kəm timah.”

¹⁰ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Itəmah, Uhgīn tinerəh rəkis e rəhatəmah suaru məmə itəmah onəkotəhrun nəghatiən rəha Narməniğien Rəha Uhgīn iətəm tətəhluaiğ. Mətəu nətəmimi min nəuvein, ilah kautos əmə e nəghatiən əuhlin min, məmə ilah okoteh, mətəu kotəruru, kəni ilah okətətəu, mətəu ko kəsotəhrunian.”

¹¹ Kəni Iesu in təməni məmə, “Nipəti nəghatiən u tol lanu. Nikitī wit tətəgətun=pən nəghatiən rəha Uhgīn.

¹² Nikitī wit iətəm təməmei e suaru tətəgətun=pən nətəmimi min u kəutətəu nəghatiən rəha Uhgīn, mətəu Setən tatos rəkis nəghatiən rəha Uhgīn e rəhalah nətəliğin məmə okəsotosiən nipəhriəniən lan, mə Uhgīn otəsosmiəğhiən ilah.

¹³ “Nikitī wit min u kəmotəmei=pən niftəni u təkəku kəpiel əha ləhtəni, kəutəgətun=pən nətəmimi u kəutətəu nəghatiən rəha Uhgīn, nikilah tətəgiən ohni. Mətəu nokilah təseiuaiuən isəu, ilah kəutəhatətə e nian əkuəkir əmə. Mətəu nian nəfeifeiən tuva, uə nərahian tuva e nəmiəğhiən rəhalah, kəni ilah kətəmei e rəhalah nəhatətəiən.

¹⁴ “Kəni nikitī wit min u kəmotəmei=pən e niki niləuis, kəutəgətun=pən nətəmimi u kəmotətəu nəghatiən rəha Uhgīn, mətəu natimnati tepət tətətu-ətu=pən e nəmiəğhiən rəhalah, mətəu ilah kəutətəlig pik e natimnati rəha nəmiəğhiən rəhalah, uə ilah kətolkeikei nautə tepət, uə ilah kətolkeikei məmə okotətəu təuvir e rəhalah nəmiəğhiən. Kəni nəmiəğhiən rəhalah təsəuəiən e nati təuvir kəti e nəghatiən rəha Uhgīn.

¹⁵ “Mətəu nikitī wit min u kəmotəmei e niftəni təuvir, kəutəgətun=pən nətəmimi u kəmotətəu nəghatiən rəha Uhgīn, kəni nikilah təhruahru kəni məuvir, kəni ilah kəmotəskəlim nəghatiən rəha Uhgīn tiəkis e nikilah. Kəni ilah kotəuə e nəmiəğhiən təuvir.”

*Otaru pəri lait e tepil
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “?Pəh tətasiəpən e lait kəni masuəpəpim lan e bəkit, uə tarahu=pən e nipəğ pet? !Kəpə! Kəsəliən lanəha. Nian nəkotasə e lait, kəni motəharu pəri e tepil məmə nətəmimi okoteruh nati lan.

¹⁷ Kəni tol min lanəha, nəmə suah kəti tətəhluaiğ e nati kəti, mətəu Uhgīn in otol əpu in, kəni nəmə suah kəti tatos oneuən nəghatiən kəti, mətəu Uhgīn in otəni əpu.

¹⁸ Nəghatiən u nəutətəu, otətəlig vivi lan. Iətəmi u in tənəhrun rəkis nipəti nəghatiən rəhak, in təhrun nosiən tepət təhmin. Mətəu iətəmi u təsəhrunian, in otəmkarəpən e nati iətəm nikin tətəhti məmə tatos.”

*Mamə rəha Iesu mine pian min
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)*

¹⁹ Kəni e nian əha, məmə rəha Iesu mine pian min kəməhuva məmə okoteh, mətəu ko kəsəhuvəniən iuəkir motəh mətəu nətəmimi tepət kəutətəlig lan.

²⁰ Kəni nətəmimi kəmotəni=pən kəm in məmə, “Mamə rəham mine pian min ilah əpəha ihluə kəutəhtul, ilah kətolkeikei məmə okoteruh ik.”

21 Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nətəmimi rəfin u nətəm kəutətəu nəghatən rəha Uhgın kəni məutohtəu=pən, ilah u rəhak nətəmimi mın, ilah rəhak mın məmə mın mine piak mın.”

İesu təməniəhu nımətəgi asoli e nəhu Lek Kaləli

(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Nian kəti İesu mine rəhan mın nətəmimi kəməhuvən e bot kəti, kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Pəh kəhuvən e nıkalı lek e nıtəni=pən.” Kəni kəmotiuvı nıvən mohiet.

23 Nian bot tınətəiu, kəni İesu təmuvən mətapılı. Kəni nımətəgi asoli kəti təmeıuəı=pən e nəhu əha, kəni nəhu tınatuvən e nıpəgnəua bot, kəni ıuəkır əmə bot tamnim.

24 Kəni kəmotəhgi-pəri İesu kəni motəni, “!Ei, İətəmi asoli! !Ei, İətəmi asoli! Air-tə, okohmis rəueıu!”

Kəni İesu təmair magət məniəhu nımətəgi mine peau-peau asoli mın. Kəni nımətəgi təmohrahli nəhlmin, kəni təməməlinu.

25 Kəni İesu təməni kəm lah məmə, “Təhro? ?Rəhatəmah iə nəhatətəiən?”

Mətəu ilah kınotəgin, kəni narmilah təmiuvig mın, kəni mınautəni=pən kəm lah mın məmə, “!Ei! ?İətəmimi nak u? Nati əpnəpin nımətəgi mine nəhu, mətəu kətuətəlig e rəhan nəghatən matuol.”

İesu təməhgi pətigəm

narmın tərəh e suah kəti

(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Kəni ilah kəməhuva mohietigəm=pa ima nətəm Kerasa ikin, inəha e nıtəni=pən e nəhu u, kəni məhuvəri.

27 Nian İesu təmuvari, kəni əmeiko iətəmimi kəti əha ikin təmuva meh. Suah u, narmın tərəh mın kəutatig lan, kəni in əupən in təsuvənıən e nəpən, kəni in təsapilən imə, mətəu in tətətig əmə əha e nıpəg kəpiel mın, ikin katitənım nətəmimi ikin.

28-29 Aupən ikin, nian tepət, narmın tərəh əha tatol in tətəlməli pik, kəni nətəmimi kəutəlis nəhlkin mine nəhlmin e sen məmə otəskəlim təkis mauteh məmə otəsərəkiniən natimnati. Mətəu nian rəfin tətətuə-eatuv sen mın əha, kəni narmın tərəh tətəkeikei kəm in məmə otiet magim muvən əpəha ikin təpiə-məpiə ikin.

Mətəu nian ialməli u təmeh İesu, təmearəg əfəməh, muva morin=pən e nəhlki İesu, kəni mətagət məmə, “!İesu, Nəti Uhgın İlis Agin! ?Nəmə nəkəhro lak? !Əui, iətətapuəh ohnik məmə onəsəliən nəlpiniən asoli kəti kəm iəu!” Narmın tərəh u təməni lanu mətəu-inu İesu təməni rəkis məmə in otiet magim e suah u.

30 Kəni İesu təmətapuəh ohni məmə, “? Nərgəm pəh?” Kəni in təməni məmə, “Nimənin Tepət.” Təməni lanəha mətəu-inu narmın tərəh mın tepət kəməutatig lan.

31 Kəni narmın tərəh mın kəmotətapuəh əskəsik o İesu məmə, “Onəsəhli-pəniən itimah e nıpəg iətəm naunun tikə tapınəpu ikin, u imə nəlpiniən.”

32 Kəni ikin əha e nıkalı nıtəuət, pikəh mın tepət kəutəuən məutan əha ikin. Kəni narmın tərəh mın kəməutasək=pən məutəni=pən kəm İesu məmə, “Əui, egəhan e timah iəkəhuvən e pikəh mın əha.” Kəni İesu təmegəhan e lah kəhuvən.

33 Kəni narmın tərəh mın u kəməohiet e suah u məhuvən e pikəh mın, kəni pikəh mın ilah rəfin kəmotəiu məuteıuəı e nıpatu, kəni motiuvig=pən e nəhu motamnim.

34 Nian nətəmimi nətəm kəutaugin pikəh mın kəmotəh nati u, kohiet motəgim məhuvən məutəni pətigəm nənusiən rəha natimnati mın u e taun rəhalah mine ikin mın rəfin titəlau-təlau.

³⁵ Kəni nətəmimi kəməhiet e taun məhuvən məmə okoteruh natimnati mın əha. Kəni kəməhuva möteruh İesu, kəni moteh mın suah u narmin tarah mın kəməhiet rəkis lan, in tətəharəg e nəhlki İesu kəni nəpəh nalməliən, kəni mınəfən rəkis rəhan napən. Kəni nətəm e taun u kəmotəgin.

³⁶ Kəni nətəmimi u kəmotəh əhruahru nati u e nəhmtiləh, ilah kəmotanus tatuvən kəm nətəmimi nəuvein mın məutəni pətigəm məmə İesu təməhrol lanu mol vivi suah kəha, u aıpən narmin tarah mın kəməutatig lan.

³⁷ Kəni nətəmimi rəfin u kəutatig iuəkir o Kerasa, kəmotəni=pən kəm İesu məmə otiet əha imalah ikin mətəu-inu ilah kinəutəgin pik. Kəni əmeiko in təmuvən e bot məmə okotasuə məhuvən nəve nəhu=pən.

³⁸ Mətəu suah u narmin tarah mın kəməhiet lan, in təmətapuəh o İesu məmə, “!Pələ, pəh iəkuvnə kitah!” Mətəu İesu təni=pən kəm in məmə,

³⁹ “!Təlig muvən imam ikin, muvən məni pətigəm natimnati mın u Uhgın təmol kəm ik.” Kəni suah u təmuvən ikin rəfin e taun u iman ikin mətəni pətigəm natimnati mın iətəm İesu təmol kəm in.

Pətauhli kəti iətəm tatimis mine pətan kəti iətəm təmimis
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Nian İesu təmitəlig=pa mın e nitəni=pa e nəhu u, nətəmimi nıkilah təmagiən məmə koteruh mın İesu, mətəu-inu ilah kəməutəhtahnin.

⁴¹ Kəni iətəmi kəti təmuva meh, nərgin u Jaerəs, suah u in iətəmi asoli kəti rəha nımə rəha nuhapuminiən. Təmuva meiuaiu misin nəulin e nisialiən, mətəkeikei e nətapuəhiən kəm İesu məmə in otuvən əpəha iman ikin,

⁴² mətəu-inu nətin pətəkəku tatimis pik rəhan nəhməiən tepət, kəni təsuvəhiən rəueiu timis. In nəuan kətiəh əmə, rəhan nu tuələf.

Kəni İesu təmalıuək matuvən o pətəkəku əha, kəni nımənin nətəmimi tepət kəmotəhtul təlau lan məutatətə əmə e lah mın.

⁴³ Kəni pətan kəti təmuva o İesu iətəm tatos nımisiən rəhalah nıpətan nian rəfin əmə minos nu tuələf, kəni in təmuvən o nətəmimi tepət iətəm kəutol mərsin, mətəu ko kəti təsol viən.

⁴⁴ Kəni pətan əha in təmsipən e nəmtah İesu ikin, kəni meapən mek nıfifi napən rəha İesu, kəni əmeiko rəueiu agin mın, rəhan nımisiən təmol naunun.

⁴⁵ Kəni İesu təni məmə, “?Ei, pəh təmek iəu?”

Mətəu nətəmimi kotəni məmə, “Kəti təsekian ik,” kəni Pitə təni məmə, “! İətəmi asoli, nətəmimi tepət kəutələs pikin ik.”

⁴⁶ Mətəu İesu təni məmə, “Kəpə. İəkəhrun məmə iətəmi kəti təmek iəu mətəu-inu iəmətəu nəsanəniən təmiet lak.”

⁴⁷ Kəni nian pətan əha tinəhrun məmə ko təsəhluaigian, in təmuva mətəmərumin pik kəni misin nəulin mətəfən nisialiən kəm İesu. Kəni e nəhmti nətəmimi rəfin, təni pətigəm kəm İesu məmə təmek in o nak, kəni mətəni pətigəm mın məmə nian təmek in, kəni rəueiu agin mın, rəhan nımisiən təmol naunun.

⁴⁸ Kəni İesu təməni=pən kəm in məmə, “Nətik pətan, e rəham nəhatətəiən lak, nınuva mınəuvir. Kəni atuvən, pəh nəməlinuian rəha Uhgın tətətig ohnik.”

⁴⁹ Nian İesu təmətəghati əhanəh, kəni iətəmi kəti təmsipən ima Jaerəs ikin tiet=pa, kəni məni kəm Jaerəs məmə, “Nətim pətəkəku tinimis rəkis. Mə iəgətun nəhgın təsikəiən məmə tuva.”

⁵⁰ Mətəu nian İesu təmətəu nəghatiən əha, in təməni=pən kəm Jaerəs məmə, “Səginian. Əhatətə əmə lak, kəni pətəkəku rəham, in otəmiəgh mın.”

⁵¹ Nian Iesu tæmuvæn mietigæm=pæn lahuænu ima suah kæha, kæni mit rækis æmæ Pitæ mine Jon, mine Jemis, mine mamæ mine tatæ ræha pætækæku u iætæm tæmimis, mæmæ ilah æmæ okæhuvæn imæ.

⁵² Nætæmimi ræfin kæutasæk æfæmæh mæutauin e pætækæku æha, mætæu Iesu tæni=pæn kæm lah mæmæ, “Sotasækian. Pætækæku u in tæsimisæn. In tætapili æmæ.”

⁵³ Kæni ilah kæmotælæh ævsvan lan mætæu-inu ilah kotæhrun mæmæ pætækæku æha tinimis rækis.

⁵⁴ Mætæu Iesu tæmuvæn imæ, kæni meapæn mos næhlmi pætækæku u kæni mauin lan mæmæ, “Pætækæku, æhtul.”

⁵⁵ Kæni æmeiko pætækæku æha tæmæmiægæh min mæhtul. Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “Otæfan nati kæti tun.”

⁵⁶ Kæni ræhan mamæ mine tatæ, narmilau tæmiuvig pik, mætæu Iesu tæni=pæn kæm lau mæmæ, “Onæsuæni pætigæmian natimnati min u kæm iætæmimi kæti.”

9

*Iesu tæmahli pætigæm
ræhan nætæmi tuælæf*

mæmæ okotæni pætigæm

Narmænigiæn Ræha Uhgîn

(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

¹ Kæni Iesu tæmoriarun ræhan min tuælæf nætæmimi, kæni mæfan næsanænian kæm lah kæni mætægæhan=pæn e ræhan nepætian kæm lah mæmæ ilah kotæhrun næhgi pætigæmian narmin tærah min, kæni mæ ilah okotol vivi nimisæn min.

² Kæni Iesu tæmahli pætigæm ilah mæmæ okotæni pætigæm Narmænigiæn Ræha Uhgîn, kæni mæmæ okotol vivi nætæmimi iætæm kæutohmis.

³ Kæni in tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “Nian onækæhuvæn, mæsotosian natimnati næuvein ræha naliuækian ræhatæmah, natimnati iætæm tæhmen e kasikin, uæ kætîm, uæ nauænian, uæ mæni, kæni mæsotosian napæn keiu.

⁴ Kæni nian itæmah nækæhuvæn e lahuænu kæti mæutatig e nimæ kæti, nimæ u inu onækotatig æmæ lan mætæuærus nian itæmah onækohiet lan.

⁵ Kæni ikin pæhruvæn onækæhuvæn ikin, næmæ nætæmimi nikilah tæsæginiæn mæmæ nækæhuva motatig itæmah milah, kæni onækotohrapispis rækis nimæulul e næhlki tæmah kæni mohiet. Inu næmtætian kæti tætægætun mæmæ nækotæpæh ilah, kæni niki Uhgîn tærah o lah.”

⁶ Kæni ilah kæmohiet motaliuæk mautæhuvæn lahuænu min mæutanus pætigæm nanusian tæuvir, kæni ikin min ræfin kautæhuvæn ikin, mæutfaki kæm nætæmimi tæpæt, kæni kotæmiægæh.

⁷ Kæni Kig Herot Antipas u in iærmænig e nitæni Kalæli, in tæmætæu nanusian ræha natimnati min u iætæm Iesu tatol ilah. In tæmætæg lan muvæn, mætæu tinæruæ æfæmæh mætæu-inu nætæmimi næuvein kæutæni mæmæ Jon Bæptais tinæmiægæh min,

⁸ kæni nætæmimi næuvein min kæutæni mæmæ Elaijæ tinuva min, kæni nætæmimi næuvein kæutæni mæmæ in iæni kæti ræha Uhgîn aupæn ikin iætæm tæmæmiægæh min.

⁹ Kæni Herot Antipas tæmæni mæmæ, “Jon u, iæu iæmæuæhtuv rækis ræhn-kapæ. ?Mætæu iætæmi pæh u iætætæu ræhan nanusian?” Kæni in mætæsal e Iesu mæmæ oteruh.

*Iesu tæmaugin
nætæmimi faif-tausin*

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)

¹⁰ Kæni aposil min ræha Iesu kæmohtelig=pæ min ohni, kæni motæni=pæn kæm in natimnati ræfin iætæm kæmotol. Kæni in tæmit ilah mohiet rækis e nætæmimi, mæhuvan æpæha taun pisin kæti min, nærgin u Petsaita.

¹¹ Mætæu nian nætæmimi kæmotætæu nanusiæn mæmæ Iesu tinuva, kæni kæmæhuva mautæhuærisig e lah. Kæni Iesu nikin tæmagiæn æmæ nian tæmeruh ilah, kæni in tæmagætun ilah e Narmænigiæn Ræha Uhgîn, kæni mætøl vivi nætæmi kautohmis kæutæmiægæh min.

¹² Kæni læhnaiuv iuækir tapinæpu, nætæmi tuelæf ræha Iesu kæmæhuva ohni mætæni mæmæ, “Iærmænig. Ahli=pæn nætæmimi ræfin kautæhuvan æpæha lahuænu min mæmæ okotasal ikin kæti o næpiliæn kæni motæsal e nauæniæn kæti kotun mætæu-inu, ikinu nætæmimi kohkæ ikin, in liminan.”

¹³ Mætæu Iesu tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “Kæpæ, itæmah æmæ. Onækotaugin nætæmimi min æha.” Mætæu ilah kæmotæni mæmæ, “Itimah iæutos æmæ pîret faif mine næmu keiu. ?Tæhro? ?Nækolkeikei mæmæ iækæhuvan motos næhmti nauæniæn kæti min nig nimænin nætæmimi min ræfin æha?”

¹⁴ Kæmotæghati lanæha mætæu nætæmimi tæpæt pik u kæmæhuva ikin æha, næmæ kafin næman æmæ, kæni ilah ræfin faif-tausin.

Mætæu Iesu tæni=pæn kæm ræhan min nætæmimi mæmæ, “Æhuvan motæuæri ilah fifti fifti motæni mæmæ okotæharæg.”

¹⁵ Kæni ræhan min nætæmimi kæmotæuæri ilah min lanæha, kæni nætæmimi ræfin kæmotæharæg.

¹⁶ Kæni Iesu tæmos pîret æha faif mine næmu u keiu, mæsal-pæri æpæha e neai, kæni næfaki=pæn lan, kæni næmkæris næfæn kæm ræhan min nætæmimi mæmæ okotæfæn kæm nætæmimi.

¹⁷ Kæni nætæmimi ræfin kæmotæuæn mæhuvan nærfilah tasisi. Kæni kotæpæh næpispisi nauæniæn, kæni nætæmimi ræha Iesu kæmotæpei=pæn e kætîm asoli ilah tuelæf kotæri vivi.

*Pitæ tæmæni mæmæ
Iesu in Kristo*

(Mat 16:13-20; Mak 8:27-9:1)

¹⁸ Kæni nian kæti, Iesu mine ræhan min æmæ nætæmimi kautatig, kæni Iesu tætfaki kæm Uhgîn. Kæni in tæmætæpuæh e lah mæmæ, “?Nætæmimi kæutæni iæu mæmæ iæu pæh?”

¹⁹ Mætæu kotæni mæmæ, “Næuvein kæutæni mæmæ ik Jon Bæptais. Kæni næuvein kæutæni mæmæ ik iæni Elaijæ. Kæni næuvein kæutæni mæmæ ik iæni kæti ræha Uhgîn u aupæn ikin iætæm tinæmiægæh min.”

²⁰ Kæni Iesu tæmætæpuæh e lah mæmæ, “?Mætæu itæmah nækotæni mæmæ iæu pæh?” Kæni Pitæ tæni mæmæ, “Ik Kristo iætæm Uhgîn tæmæni mæmæ otahli=pa.”

²¹ Mætæu Iesu tæmæniæhu æskasik ilah mæmæ okæsotæniæn næghatiæn min æha kæm nætæmimi.

²² Kæni in tæmatig mæni min kæm ræhan min nætæmimi mæmæ, “Nati kæti otækeikei muva mol næpæhræniæn lan, mæmæ iæu, Næti Iætæmimi, oiækætæu næhmæiæn e natimnati tæpæt. Kæni nætæmi asoli u næhlin ræha Isrel, mine pris asoli min, mine nægætun min ræha Lou, ilah okotæmæki lak, kæni motuhamu iæu, kæni iækimis. Mætæu nian tatol kisil lan, Uhgîn otol iækæmiægæh min e nimisiæn.”

²³ Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan mīn nətəmimi məmə, “Iətəmi u tolkeikei məmə otuva muərisig lak, in otəkeikei məpəh natimnati mīn nīkin tolkeikei, kəni mələs rəhan nigī kəməluau muərisig lak,

²⁴ mətəu-inu nəmə iətəmimi tolkeikei məmə otosmiəgəh rəhan nəmīəgəhian e niftəni u, in otəmkarəpən e rəhan nəmīəgəhian itulin. Mətəu iətəmimi u otimis o nərgək, kəni in otos nəmīəgəhian itulin.

²⁵ ?Nəmə suah kəti otos rəfin natimnati rəha niftəni u, kəni mīmīs ohni, in otos nati təuvir nak?

²⁶ Okəmə nəkaulis o nənīən nərgək mīne rəhak nəghatīən, kəni Nəti Iətəmimi in mīn otaulis mīn ohnik e nian in otuva e nepətīən əhagəhag mīne nəsanənīən rəhan, mīne e nepətīən əhagəhag mīne nəsanənīən rəha Tatə rəhan mīne nagelo mīn asim.

²⁷ Mətəu iətəni nīpəhriənīən kəm təmāh məmə, itəmāh nəuvein u nəutəhtul u ikinu, onəkoteruh Narməniğīən Rəha Uhgīn uərisig nəpənohmīs.”

Iesu mīne Mosis mīne Elaijə

(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ Nian Iesu təməghati rəkis, iuəkīr o nəfakīən kətīəh, kəni Iesu təmit Pitə, mīne Jon, mīne Jemis kəməhuvən əpəha ilis e nītəuət məmə in otəfaki.

²⁹ Kəni nian in tətətəfaki, kəni rəhn-kapə təməuhlin muva mol pīsīn, kəni napən rəhan təmūva məruən matoraip-oraip.

³⁰ Kəni əmeiko Mosis mīne Elaijə kəmīaiet=pa muəhtul məhləghati ilahal Iesu,

³¹ Kəni nəhagəhagīən asoli kəti təmasiə mītəlau e lau, ilahal kəməhləghati e nīmīsiən rəha Iesu əpəha Jerusiləm iətəm otol nəghatīən rəha iəni mīn rəha Uhgīn mə tuva mol nīpəhriənīən lan.*

³² Mətəu Pitə mīne suah mil, nəpīliən tinos rəkis ilahal, kəni kəmhləpīli nəuveitīn. Mətəu nian kəmhlair, mīhlaful nəhagəhagīən asoli tītəlau e Iesu, kəni kəmhləruh Mosis mīne Elaijə kətəuəhtul ilahal Iesu.

³³ Kəni nian suah mil kīnətuağīm rəkis e Iesu, kəni Pitə təməni=pən kəm Iesu məmə, “Iərməniğ, təuvir məmə itīmāhal iəkluva məhlatīg u ikinu. Pəh iəklol nīmāuvlūvl kīsīl, rəham kəti, rəha Mosis kəti, kəni rəha Elaijə kəti.” Mətəu in tətətəghati əpnəpīn əmə, məsəhrunīən məmə nəghatīən nak u in tətəni.

³⁴ Mətəu nian tətətəghati əhanəh, kəni nəpuə kəti təmūva məuveg ilahal, nian kəmhləruh nəpuə təməuveg ilahal, kəni kəmhləğīn pīk.

³⁵ Kəni ilahal kəhlətəu nəuīa suah kəti təmsīpən e nəpuə, mətəni məmə, “Inu nətik iətəm iəu iəmitəpīn. !Əhlətəlig vivi lan!”

³⁶ Nian kīnətətəu rəkis nəuīa Uhgīn təməghati, kəni Pitə mīne Jon mīne Jemis kəmhləruh pīsīn əmə Iesu. Kəni e nian mīn əha, kəslənīən natimnati mīn əha kəm suah kəti mīn, kəməslənīən natimnati mīn u iətəm kəmhləruh.

Iesu təmāhli pətīgəm

nərmīn tərāh e suakəku kəti

(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)

³⁷ Kəni kəmāni lauīg lan, nian Iesu mīne rəhan iətəmi milahal kəmotsīpəri ilis e nītəuət moteuīaiu=pa, kəni moteh nətəmimi tepət kəməhūva ohni.

³⁸ Kəni nətəmimi mīn əha kəti təmāuīn əfəməh e Iesu məmə, “Iəkolkeikei məmə nəkuva masīru e rəhak suakəku iərman, mətəu-inu in nəuan kətīəh əmə.

9:23 Mat 10:38; Luk 14:27 **9:24** Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25 **9:26** Mat 10:33;

Luk 12:9 * **9:31** Nəghatīən Kris əhrūahr təni məmə, “kəni kəhləghati e nian in otiet magīm əpəha Jerusiləm.” **9:31** Luk 9:22 **9:32** 2Pitə 1:16-18 **9:35** Luk 3:22

³⁹ Nian tepət, narmin tərəh kəti tətuvə lan, kəni mol in tətəgət pik, kəni mol nīpətin tətəmrumin pik, nəhun nəuan ruən tatiet, təhmen e nəuəui nītəhi. Narmin tərəh əha tatorin pik in, kəni mətaskəlīm in, kəni məsəpəhiən nian kəti.

⁴⁰ Kəni iəu iəmətəpuəh o rəham min nətəmimi məmə okotəhgi pətigəm narmin tərəh u, mətəu ilah kotəruu nəhgi pətigəmian.”

⁴¹ Kəni Iesu təmənī=pən kəm lah məmə, “İtəmah u nətəmi rəueiu minə, rəhatəmah nəhatətəian tikə. Kəni rəhatəmah nətəligiən təsəhruahruian. Kərmə oiaəkatig kitah min itəmah mətəuaru=pən nian nak nəmanotəhatətə lak. Kəni kərmə onəhgin iəpanəmeig e təmah. İt nətīm muva u ikinu.”

⁴² Nian suakəku u təmətuvə əhanəh o Iesu, kəni narmin tərəh tətəgəpis təmei morin=pən e niftəni, mol nīpətin tətəmrumin pik. Mətəu Iesu tətəgət əskasik e narmin tərəh u, kəni məhgi pətigəm narmin tərəh tiet, kəni mol vi suakəku. Kəni məfən suakəku u kəm rəhan tətə.

⁴³ Kəni ilah rəfin, narmilah təmiuvig o nəsanəniən asoli rəha Uhgīn. Mətəu nian nətəmimi narmilah təmiuvig o natimnati min rəfin u Iesu tətəmol ilah, kəni in təmənī=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə,

⁴⁴ “Otos nəghatiən u teiuiui məmnim e nikitəmah kəni məsotaluiən lan. İəu Nəti İətəmimi, suah kəti oteğəhan=pən lak e nəhlmi tikimīr min rəhak.”

⁴⁵ Mətəu rəhan min nətəmimi kəsotəhrunian nīpəti nəghatiən u mətəu-inu Uhgīn təməhluəig e nīpəti nəghatiən u məmə ilah okəsotəhrunian, kəni ilah kīnotəgin o nətapuəhiən o nīpəti nəghatiən u o Iesu.

?Pəh in tepət?

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

⁴⁶ Kəni nətəmimi rəha Iesu kīnautol nīkilah min məmə pəh in otepət mapirəkis ilah rəfin.

⁴⁷ Mətəu Iesu təməhrun rəkis nati nīkilah tətəhti, kəni in təmos suakəku kəti kəni mit muva kəni təhtul e nīkali lah,

⁴⁸ kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəmə iətəmi kəti, nīkin tagiən məmə otos suakəku kəti meruh vivi, kəni in tətəl lanəha e nərgək, kəni in təhmen=pən məmə in tatos iəu, məteh vivi iəu. Kəni iətəmi tatos iəu e nīkin agiən, in tatos Uhgīn u iətəm təmahli=pa iəu. Nəniən pəhriən u mətəu-inu iətəmi tatosiahu in ləhtəni agin, in otuva iətəmi asoli.”

⁴⁹ Kəni Jon təmənī məmə, “İərmənig. İtəmah iəmoteruh suah kəti tətəhgi pətigəm narmin tərəh min e nərgəm, kəni iəmotəniəhu məmə otəsoliən lanəha mətəu səniəmə in rəhatah kəti iətəmimi.”

⁵⁰ Mətəu Iesu təmənī=pən kəm in məmə, “Səniəhuiən mətəu-inu, nəmə suah kəti təsoliən tikimīr itəmah min, kəni in tolkeikei itəmah.”

Nətəm Səmeriə nəuvein nīkilah təməsəgiənian o Iesu

⁵¹ Kəni tinuva iuəkīr o nian Uhgīn otos Iesu lan muvən əpəha e nəgəu e nəi, kəni Iesu tinolkeikei məmə otəkeikei muvən Jerusiləm.

⁵² Kəni in təmahli=pən nətəmimi nəuvein mə kotos rəhan nəghatiən mo-təpən məhuvən əpəha lahuənu kəti e nītəni Səmeriə məmə okotol əpenə-pənə ohni.

⁵³ Mətəu nətəmi ikin əha, kəsotolkeikeiən məmə in otuvən matig əha imalah ikin, mətəu ilah kotəhrun vivi məmə in tətuvən Jerusiləm.†

9:44 Luk 9:22 **9:45** Luk 18:34 **9:46** Luk 22:24 **9:48** Mat 10:40 **9:50** Mat 12:30; Luk 11:23

† **9:53** Nətəm Səmeriə kəutəfaki e nītəuət Kerasim əpəha Səmeriə. Tol lanəha, ilah kəsotolkeikeian nətəm İsrel u kəutəhuvən=pən əha imalah ikin məutəhuvən Jerusiləm məutəfaki e Nīmə Rəha Uhgīn.

54 Kəni nian rəhan iətəmimi mil, Jemis mine Jon, ilau kəmuuruh nati min u, kəni kəmuəni məmə, “?Iərməniḡ, nəkolkeikei məmə iəkuauin e niḡəm tisipən əpəha ilis e negəu e neai meiuaiu muva mus ilah?”‡

55 Mətəu Iesu təmeirair mahi ilau.

56 Kəni ko məhuvən min lahuənu pisin kəti min.

*Nətəmimi nəuvein kəmotəni mə okohuərisig e Iesu
(Mat 8:19-22)*

57 Kəni e nian Iesu mine rəhan min nətəmimi kəmətaliuək mautəhuvən e suaru, kəni suah kəti təməni=pən kəm in məmə, “Onəkuvən=pən iə ikin, iəkಿತəu=pən ik.”

58 Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Kuri rarpin min, rəhalah niḡəḡ tatig məmə okotapili ikin. Kəni mənig min, nimalah tatig məmə okotapili ikin. Mətəu iəu Nəti Iətəmimi, nimə rəhak tikə o napilian.”

59 Kəni Iesu təməni=pən kəm suah kəti min məmə, “Va, kilau min ik, nəkuva ik rəhak iətəmimi.” Mətəu suah u təni=pən məmə, “Iərməniḡ, əui. Oiəkಿತəu=pən ik mətəu pəh iəkuvən pipim mitənim rəhak tata.”

60 Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Kəpə, əpəh=pən. Pəh nətəmi kinohmis rəkis e nikilah, kohtənim aru ilah min. Mətəu ik, uvən məni pətiḡəm Narməniḡian Rəha Uḡin.”

61 Kəni kəti min təni məmə, “Iərməniḡ, iəkətəu=pinə ik muva iətəmimi rəham, mətəu əui, pəh pipim iəkಿತəliḡ=pən imak ikin mauiahruin rəhak min nətəmimi.”

62 Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Nəmə suah kəti tinətuəuin matol uək rəha Uḡin, mətəu rəhan nətəliḡian tatuvən o natimnati pisin pisin min nəuvein, kəni suah u təsəhmen-pənian məmə Uḡin otarməniḡ lan.”

10

Iesu təmahlipən

rəhan nətəmimi səpinte-tu

o nənian nanusian təuvir

1 Uərisig e natimnati min əha, Iərməniḡ təmitəpən rəkis səpinte-tu nətəmimi nəuvein min rəhan, kəni mahli=pən ilah keiu-keiu kotaupən lan məhuvən e taun min, mine ikin min nəuvein min iətəm Iesu təpanuərisig muvən ikin.

2 Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “!Oteruh-to! Nauənian tepət əpəha e nasumian tiniməhtə, mətəu noluek min təkəku əmə kəutəulək lan. Otətapuəh o iətəmi əsoli rəha nasumian məmə otahli=pa noluek min tepət məmə okəhuvən motəulək e nasumian rəhan.

3 Əhuvən, mətəu onəkotəkeikei motəhrun məmə iəu iətahli=pən itəmah nautəhuvən təhmen e sipsip əlkələh min mətaliuək mautəhuvən e nəluḡin kuri rarpin min.

4 Kəni onəsotosian kətim əkəku rəha məni, mine kətim, mine put, kəni məsotəmeiḡian e suaru məutəḡhati kəm nətəmimi.

5 “Nimə nak o nəkəhuvən ikin, nəkotaupən motəni pətiḡəm məmə, “!Pəh nəməlinuian otətətiḡ ikin!”

6 Nəmə iətəmi rəha nəməlinuian əha ikin, kəni rəhatəmah nəfakiən otuva mol nəpəhriənian lan, kəni nəməlinuian otətətiḡ ohni. Mətəu nəmə iətəmimi kəti tol lanəha tikə, kəni nəua nəfakiən rəhatəmah otitəliḡ=pa min o təmah.

‡ 9:54 E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimian iətəm kəmətei e nəḡhatian Kris əupən, kətilpin nəḡhatian u məmə, “təhmen e Elaija.” Afin-to e 2King 1:9-16 9:54 2King 1:9-16 9:61 1King 19:20 10:1 Mak 6:7 10:2 Mat 9:37-38; Jon 4:35 10:3 Mat 10:16 10:4 Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5

⁷ Kəni onəkotatig əmə e nimə kətiəh, sotapiliən e nimə pisin pisin min. Kəni nauəniən nak okotəfinə kəm təmah, nəkotun. Kəni nəmnimiən nak okotəfinə, nəkotəmmim. Mətəu-inu nəmə suah kəti tatol uək, kəni təhruahru məmə in otos nətəouiən lan.

⁸ “Nian itəmah nəkəhuvən e taun kəti, nəmə nikilah tagiən o təmah, kəni nəkotun nauəniən nak kotəfinə kəm təmah,

⁹ kəni itəmah onəkotəkeikei motol vi nətəmi kəutohmis məutatig ikin, kəni motəni=pən kəm lah məmə, ‘Narmənigiən Rəha UhgİN tətuvə iuəkir o təmah.’

¹⁰ Mətəu nəmə nəkəhuvən e taun kəti, kəni nətəmimi nikilah təsəgiəniən o təmah, kəni əhuvən məutəliuək e suaru asoli min, kəni motəni məmə,

¹¹ ‘Niməulul rəha niftəni e nəhkitimah, iəkotohrəpispis rəkis, inu in nəmtətiən tətəgətun məmə nəmotol təsəhmeniən, kəni UhgİN təpəh itəmah. Mətəu onəkotəkeikei motəhrun məmə Narmənigiən Rəha UhgİN tinatuvə iuəkir rəkis.’

¹² Kəni iətəni pəhriən kəm təmah məmə, UhgİN otəfən nalpiniən asoli kəm lah tapirəkis nalpiniən rəha taun əha Sotəm əupən.

¹³ “!Itəmah nətəm Korasin, kəsi, nəhməiən asoli otuvə o təmah! !Itəmah nətəm Petsaitə, kəsi, nəhməiən asoli otuvə o təmah! Mətəu-inu iəmol pau nati əpispis tətəp e taun mil rəhatəmah mətəu itəmah nəsotəuhliniən nətəligiən rəhatəmah! Kəni nəmə iəmol natimnati min əha əpəha Taea mine Saedon əupən, ko nətəmimi əha ikin əha kəmotəuhlin rəhalah nətəligiən e noliən tərəh min, kəni ilah məhuvən e nəpən əuas min məhuvən məutəharəg e nəhmtəhu e nigəm məutəgətun məmə kəutətəu tərəh əgin o noliən tərəh min rəhalah.

¹⁴ Mətəu e nian əha iətəm UhgİN otol nalpiniən kəm nətəmimi, nalpiniən rəhatəmah in otəskasik, məpirəkis nalpiniən rəha nətəm Taea mine Saedon u əupən.

¹⁵ ?Kəni itəmah nətəm Kapeniəm, nikitəmah təhti məmə UhgİN otəfəri=pən itəmah əha ima nisiaiən əpəha e nəgəu e neai? !Kəpə! Mətəu UhgİN otəhlman e təmah nəkoteiuəi ləhtəni əgin, ima naulisiən.”

¹⁶ Kəni İesu təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Nətəmimi u kəutətəlig e təmah, kəutətəlig lak. Kəni nətəmimi min u kəutəuhlin=pən nəmtəhlah e təmah, kəutəuhlin=pa nəmtəhlah kəm iəu, kəni məutəuhlin=pən nəhmtəlah kəm suah u iətəm təmahli=pa iəu.”

Səpinte-tu nətəmimi rəha İesu kəmohtəlig

¹⁷ Kəni nətəmimi min rəha İesu ilah səpinte-tu kəmohtəlig=pa min, kəni nikilah təməgiən məutəni kəm İesu məmə, “!İərməniğ, nati əpnəpin narmin tərəh min, mətəu nian itəmah iəkotəgəhati e nərgəm, kəni ilah kəutol nəuiətimah!”

¹⁸ Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “İəu iəməh Setən təmsipəri ilis e neai meiuəi təhmen=pən e noraipiən.

¹⁹ Otəlig-to. İəu inəfinə rəkis nəsanəniən kəm təmah, u itəmah nəkotəhrun nəvig-ərainiən sineik min mine skopion* min. Kəni nəsanəniən u iətəfinə kəm təmah, in tapirəkis nəsanəniən rəha tikimr rəhatah, Setən. Kəni ko nati kəti təsərəkinin itəmah.

10:7 1Kor 9:6-14; 1Tim 5:18 **10:8** 1Kor 10:27 **10:11** Uək 13:51; 18:6 **10:12** Jen 19:24-25; Mat 10:15; 11:24 **10:15** Mat 11:20-24 **10:16** Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 **10:18** Aes 14:12; Nəh 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nəh 20:1-3,10 * **10:19** Skopion in nati kəti təhmen e tupə əkəku kəti u tətəlkəu e niftəni. Tatus itəmi, kəni tətəhma, tapirəkis nilpat uə pitimar.

20 Inu nipährriän. Mätäu onəsotagiänian mämə narmin tərəh min kautol nəuiätəmah, mätäu onəkotagiän əmə mätäu-inu Uhgın tinətəi rəkis nərgitəmah əpəha e negəu e neai.”

21 Kəni e nian əha, Narmın Rəha Uhgın təmol niki İesu tətagiän pik, kəni in təmfəki məni mämə, “Tatə Uhgın, ik İərmənig rəha natimnati rəfin ilis e neai mine ləhtəni e nəhue niftəni. İətəni-vivi ik mätäu-inu nəməhluəig e nipəti natimnati min u e nəhmti nətəmimi nətəm koteinatig motəhrun vivi nati. Kəni nəmol əpu kəm nətəmimi nətəm kotəhmen=pən əmə e kəlkələh min mämə okotəhrun vivi. Əuəh, Tatə, inu nati kəti iətəm ik nəkolkeikei.”

22 Kəni İesu təkeikei mətəghati kəm lah mämə, “Rəhak Tatə təmegəhan=pə rəkis natimnati rəfin e nəhlmək. Kəni iətəmi kəti tikə iətəm təhrun vivi iəu u Nəti Uhgın, mämə iəu pəh əhruahru. Mätäu Tatə Uhgın əmə təhrun. Kəni iətəmi kəti tikə iətəm təhrun vivi Uhgın, mätäu iəu pisin əmə u Nəti Uhgın, iəkəhrun, mine nətəmimi nətəm iəu iəmtəpən mämə iəkol pətigəm Tatə Uhgın kəm lah.”

23 Kəni İesu təmeirair məghati əmə kəm rəhan min nətəmimi mämə, “! Onəkotatig e nəuvirən pəhriən mätäu-inu itəmah nauteh e nəhmtitəmah natimnati min u!

24 İətəni kəm təmah mämə, iəni min tərət əupən, mine kig min tərət, kəmotolkeikei pik mämə okotəh natimnati min u itəmah nauteruh, mätäu kəməsoteruhian. Kəni ilah kəmotolkeikei mämə okotətəu natimnati min u itəmah nautətəu, mätäu kəməsotətəuiən.”

İesu təməghati əuhlin e iətəmi təuvir kəti rəha Səmeriə

25 Kəni e nian əha, iəinatig kəti rəha Lou təməhtul meiuə əmə e nətapuəhian kəti kəm İesu mämə oteh-to mämə İesu in teinatig pəhriən uə kəpə. In təməni mämə, “?Ləgətun, oikəhro lanu mos nəmiəgəhian itulin?”

26 Kəni İesu təməni=pən kəm in mämə, “?Lou rəha Mosis tətəni mämə nak? ?Nian ik nətafin, nipətən tətəni nak kəm ik?”

27 Kəni suah u təməni=pən mämə, “Onəkəkeikei molkeikei İərmənig rəham Uhgın e nikim rəfin, mine nəmiəgəhian rəfin rəham, mine nəsanəniən rəfin rəham, mine nətəligiən rəfin rəham, kəni molkeikei min ik min nəuvein mämə natolkeikei aru ik mine.”

28 Kəni İesu təməni=pən kəm in mämə, “In əhruahru ko. Okəmə natol lanəha, kəni ik onəkos nəmiəgəhian itulin.”

29 Mätäu suah kəha, in tolkeikei əmə mämə otəgətun rəhan nolian mämə in iətəmi əhruahru, kəni in təmətapuəh o İesu mämə, “?Mätäu nipəh min ilah iəu min nəuvein?”

30 Kəni İesu təməni=pən kəm in mämə, “Suah kəti təmsipən Jerusiləm kəni maliuək meiuəi matuvən əpəha Jeriko. Kəni e suaru, nəkləh min nəuvein kəmotaskəlim motəmki rəkis rəhan napən, kəni motoh motələhu timiseiah mətəməhli e suaru, kəni motəgim motəpəh.

31 “Kəni əmeiko təuvir əgin, pris kəti tatitəu min suaru əha mətəuva, mätäu nian in təmeruh suah kəha, in təmaliuək mos nikali suaru matuvən.

32 Kəni Lifait† kəti titəu min suaru kətiəh muva, mätäu nian in təmeruh suah kəha in tətəməhli, təmol əmə nati kətiəh min maliuək mos nikali suaru.

33 Mätäu iətəm Səmeriə kəti, iətəm kautol tikimər ilah nətəm İsrəl, in min tatitəu suaru əha mətəuva, kəni meruh suah kəha tətəməhli. Nian təmeruh, nikin təmahmə ohni,

10:20 Fil 4:3; Nəh 3:5 10:22 Jon 3:35; 10:15 10:24 Mat 11:25-27; 13:16-17 10:25 Mat 22:35-40; Luk 18:18 10:27 Dut 6:5 10:27 Lev 19:18 10:28 Lev 18:5 † 10:32 Lifait, ilah nətəmimi min u kəutasiru e pris min e uək rəhalah, kəni kautol uək pisin pisin min əpəha e Nime Rəha Uhgın.

³⁴ Kəni in təmalieuək muvən ohni, mafəl rəhan nıməgim e oiel mine wain, kəni məuveg vivi ilah. Kəni miləfəri suah u maharu-pəri e rəhan togki, kəni mələs mian əpəha e hotel kəni mateh vivi.

³⁵ Kəni kəməni lauig lan, in təmos məni[‡] muvən məfən kəm iətəmi rəha hotel, kəni məni=pən kəm in məmə, “Onateh vivi suah u, kəni nəmə nəkaraki e rəham kəti məni lan, kəni nian iəu iəkətəlig=pa min, kəni nəkəni=pa, kəni iəu iəpanalpin.’”

³⁶ Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatiən u, kəni mətəpuəh o iəinatig e Lou məmə, “?E rəham nətəligiən, suah milahal əha, nəkəhrun məmə ilahal pəh təmol təuvir kəm suah kəha kəmoh, təhmen məmə in in kəti?”

³⁷ Kəni iəinatig e Lou təməni=pən məmə, “Iətəmi iətəmi in təmolkeikei pik suah kəha.” Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Intəh. Ik uvən mol min təhmen=pən əmə məmə inu suah kəha təmol.”

Iesu təmuvən e lahuənu rəha Matə mine Meri

³⁸ Nian Iesu mine rəhan min nətəmi kəməntəliuək e suaru, kəni kəmohiet=pən lahuənu kəti. Kəni pətan kəti, nərgin u Matə, in təmos Iesu e nikin agiən muvən əpəha e rəhan nımə.

³⁹ Pətan əha, pian kəti əha ikin, nərgin u Meri. Kəni Meri təmuva məharəg iuəkir e nəhlki İərməniğ mətətəlig e nəgətuniən min rəhan.

⁴⁰ Mətəu Matə, rəhan nətəligiən tatuvən pik o noliən nauəniən, kəni uək tınatoh in. Kəni təmuvən o Iesu məni=pən kəm in məmə, “?İərməniğ, təhro? ? Niki m təhti məmə təhruahru əmə, uə kəpə, məmə pətan u piak təsasiruiən lak mine o noliən uək u, kəni iəu pisin əmə iatol? Ahli=pa məmə otuva masiru lak.”

⁴¹ Mətəu İərməniğ təməni=pən kəm in məmə, “Ei, Matə. Sətəlig pik iən e natimnati min tēpət lanko.

⁴² Mətəu nati kətiəh əmə in nati agin, kəni Meri in tinitəpin rəkis nati u iətəm in təuvir tapirəkis, kəni ko iəu iəsos rəkisiən nati əha ohni.”

11

Iesu təmətəgətun rəhan min nətəmi e suaru rəha nəfakiən kəm Uhgın (Mat 6:9-15; 7:7-11)

¹ Nian kəti, Iesu təmətəfaki kəm Uhgın ikin kəti. Nian təmol naunun nəfakiən rəhan kəm Uhgın, kəni rəhan kəti iətəmi təmətəpuəh ohni məmə, “İərməniğ, əgətun-to itəmah e suaru rəha nəfakiən kəm Uhgın, təhmen=pən e Jon Bəptais in təməgətun rəhan min nətəmi.”

² Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nian nəmə nəkotəfaki kəm Uhgın, nəkotəni məmə, “Tətə Uhgın, nərgəm ilis agin, pəh nətəmi okotisai. Pəh rəham narməniğiən tuva mətətig.

³ Nian rəfin, onəkəfa nauəniən nigətəmah təhmen o nian rəueiu.

⁴ Kəni mafəl rəkis rəhatimah noliən tərəh min mətəu-inu itimah min iəsoapliniən mətəpəh rəkis naskəlīm iəkisiən e nikitimah noliən tərəh min rəha nətəmi iətəm kautol e timah.

Kəni məsəgəhan-pəniən e timah iəkəhuvən ima nəfeifeiən, mətə iəkotəmkəpən motol təfəgə tərəh.’”

⁵⁻⁶ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmə suah kəti tuva imam ikin lapin, mətəu nauəniən tikə, kəni onəkəhro? Onəkuvən e nımə rəha ik kəti, kəni

[‡] **10:35** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Tənariəs keiu.” “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Nian suah kəti tatol uək nian kətiəh, kəni kətətəu in tənariəs kətiəh. **10:39** Jon 11:1; 12:2-3 **10:42** Mat 6:33

məni=pən məmə, ‘Pale, suah kəti əha təmsipən isəu muva imak ikin rəueiu lapin, mətəu nauəniən təmikə mə iəkəfən kəm in. Əfa nauəniən kəti, iəkos muvən məfən kəm in.’

⁷ Kəni nəmə, in otəni=pinə kəm ik məmə, ‘!Aaah! Atuvən, səhgi-pəriən itimah, inotapili rəkis itimah kəlkələh min rəhak. Ko iəsəhtul minin məfinə nauəniən kəm ik.’

⁸ İəkəni kəm təmah məmə, nati əpnəpin ik in kəti, mətəu suah u təsolkeikeiən məmə in otəfinə nauəniən kəm ik. Mətəu iətəni pəhriən, nian nətəkeikei mətətapuəh ohni, kəni in otəhtul məfinə natimnati min rəfin iətəm ik nəkolkeikei.

⁹ “Kəni tol lanu iəkəni kəm təmah məmə, otətapuəh=pən kəm Uhgın o natimnati, kəni in otəfinə kəm təmah. Kəni otəsal lan, kəni onəkoteruh. Kəni otəhti-əhti doə, kəni doə oterəh o təmah.

¹⁰ İəkəni lanu mətəu-inu nətəmimi rəfin nətəm kəutətapuəh, ilah okotos. Kəni nətəmimi min u nətəm kəutəsal, ilah okoteruh. Kəni nətəmimi min u kəutəhti-əhti doə, kəni doə oterəh o lah.

¹¹ “İtəmah tatə min. ?İtəmah kəti, nian nətin tətapuəh o nəmu, kəni in otəfən sineik? !Kəpə!

¹² ?Uə nian in tətapuəh o nonali məniğ, kəni in otəfən skopion?* !Kəpə!

¹³ Nati əpnəpin itəmah nətəmimi nəkotərəh, mətəu nəutəfən natimnati təuvir min kəm nənətətamah min. Mətəu Tatə Uhgın e neai, noliən rəhan in təuvir pik məpirəkis ağın noliən rəhatəmah, kəni niyəhriənən, in otəfən Narmın Rəhan kəm nətəmimi min u ilah kəutətapuəh ohni.”

*Nətəmimi nəuvein kəmotəni məmə İesu tatol uək
e nəsanəniən rəha Setən*

(Mat 12:22-30,43-45; Mak 3:20-27)

¹⁴ Kəni e nian kəti, suah kəti əha ikin iətəm narmın tərəh tətatig lan, kəni in təruru nəghatiən. Kəni İesu təməhgi pətigəm narmın tərəh əha, kəni suah kəha təmətuəuin məghati, kəni nətəmimi narmilah təmiuvig pik ohni.

¹⁵ Mətəu nətəmimi min əha nəuvein kəutəni məmə, “Pielsepul u in iətəmi asoli rəha narmın tərəh min, in əmə əha təməfən nəsanəniən kəm suah u məmə in otəhgi pətigəm narmın tərəh min e nətəmimi.”

¹⁶ Kəni nətəpisin min nəuvein kəmotətapuəh o İesu məmə in otol-to nəmtəniən asoli kəti e nəsanəniən iətəm tatsipən e negəu e neai mətəu-inu, ilah kotalkeikei məmə okotəhrun-to məmə İesu in iətəmi pəh.

¹⁷ Mətəu İesu tinəhrun rəkis nətəligiən rəhalah, kəni təni məmə, “Nəmə nətəmimi e kəntri kəti kəutəhapu ilah min, kəni okotərəkin rəhalah kəntri, kəni narməniğiən otearis mikə. Kəni təhmen=pən əmə, e lahuənu kəti, nəmə nətəmimi lan kəutəhapu ilah min, kəni okotərəkin ağın lahuənu u.

¹⁸ ?Kəni nəmə nətəmimi rəha Setən kəutəhapu ilah min, kəni otəhro lanu e rəhan narməniğiən otatig? İətəni lanu mətəu-inu nəutəni lanu məmə iətəhgi pətigəm narmın tərəh min e nəsanəniən rəha Pielsepul.

¹⁹ ?Kəni nəmə iəu, iətəhgi pətigəm narmın tərəh min e nəsanəniən rəha Pielsepul, kəni itəmah nəutəni məmə rəhatəmah min nətəmimi kəutəhgi pətigəm narmın tərəh min e nəsanəniən rəha Pielsepul. Təmə tol lanəha, ilah okotakil rəhatəmah min nəghatiən məmə in neiuəiən.

²⁰ Mətəu nəmə iəu iətəhgi pətigəm narmın tərəh min e nətəmimi e nəsanəniən rəha Uhgın, kəni tətəgətun məmə Narməniğiən Rəha Uhgın tinuvnə rəkis o təmah.

* **11:12** Skopion – afın-to futnot e Luk 10:19 **11:15** Mat 9:34; 10:25 **11:16** Mat 12:38

21 “Nian iætəmi rəhan nəsanəniən tɛpət tətəmki natimnati rəha nəluaginian, in otətəhtul maru mətəsəl vi o rəhan nimə, in ko rəhan natimnati kəutəmähli vi əmə.

22 Mətəu nian iætəpisin kəti min iætəm rəhan nəsanəniən tapirəkis in, in otuva muəluagin mətian-mətian tehpaħu in, kəni mos rəkis rəfin rəhan natimnati rəha nəluaginian iætəm təmələhu=pən rəhan nətəligian lan, kəni in otəuəri natimnati rəfin rəha suah kəha kəm rəhan min nətəmimi.

23 “Iætəmi u in təsuərisigian lak, in rəhak tikimir. Kəni iætəmi u in təsoriarunian sipsip min, in tatol ilah kəutagim atiti.”

24 Kəni təməni əskasik məmə, “Nian narmin tərəh tatiet e suah kəti, kəni in tuvən mətan əpəha ikin kikə-kikə ikin, ikin nəhu tikə lan mətəsəl ikin otəmeig ikin, mətəu təseruhian. Kəni in otəni məmə, ‘Pəh iəkətəlig=pən e rəhak nimə u iəmsipən ikin aupən.’

25 Kəni nian in təmitəlig=pa, meh rəhan nimə kəmafəl təpiə vivi, kəni natimnati rəfin kəutəmähl-mähli vi əmə.

26 Kəni in otuvən mit min narmin tərəh səpin min məhuva u kotərəh pik motəpirəkis in. Kəni okəhuvan min imə motatig e nəmiəgəhian rəha suah u. Kəni suah u, aupən rəhan nəmiəgəhian tərəh, mətəu rəueiu tinərəh pik agin.”

27 Nian Iesu təməni nəghatian əha, pətauəhli kəti tagət əfəməh məmə, “Uhgın təmətuati pəhriən e rəhan nəuviriən kəm pətan u iætəm təmemək lam, kəni məfinə nah kəm ik.”

28 Kəni Iesu təni məmə, “Nipəhriənian, mətəu Uhgın otətuati e rəhan nəuviriən kəm nətəmimi min u kəutətəu rəhan nəghatian tapirəkis agin, kəni mautil.”

Nəmtətiən rəha Jonə

(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

29 Kəni nian nətəmimi kəməhuva məmə okotətəu nəghatian rəha Iesu, kəməhuva tɛpət nəuvetin min, kəni Iesu təni məmə, “Itəmah nətəmi rəueiu mine, itəmah nol təfagə tərəh agin min. Itəmah nəkotlkeikei məmə nəkotəh nati apispis u nəmtətiən kəti. Mətəu Uhgın ko təsəfinəniən nəmtətiən kəti kəm təmah tol lanu. Mətəu Uhgın otəfinə əmə nəmtətiən kətiəh kəm təmah, inəha nəmtətiən rəha iəni Jonə.

30 Təhmen əmə e Jonə mə in nəmtətiən kəti tatuvən o nətəm Ninivə u aupən, kəni tol lanu, iəu Nəti iætəmimi iəu min nəmtətiən rəha nətəmimi u rəueiu mine.

31 “Kəni e nian əha Uhgın otakil nətəmimi rəfin, kəni kwın rəha nitəni pesi ikin, otəhtul məni pətigəm məmə itəmah nətəm nəkotərəh. Otəhrun nəniən lanəha mətəu-inu, in təmiet e nikali nitəni əpəha isəu agin, kəni maliuək muva məmə otətəu nəghatian rəha Kig Solomən u iætəm teinatig pik. Kəni oteruh-to, suah kəti iætəm in ilis agin məpirəkis Kig Solomən tinuva, mətəu itəmah nəsotətəligian.

32 “Kəni nətəm Ninivə okotəhtul e nian Uhgın otakil nətəmimi ərəfin lan, kəni ilah okotəni məmə itəmah nəmotol nolian tərəh. Kəni ilah okotəhrun nəniən lanəha mətəu-inu, nian ilah kəmotətəu nəghatian rəha Jonə, ilah kəmotəuhlin ilah e nolian tərəh min rəhalah. Kəni rəueiu u, suah kəti u ikinu in ilis pik tapirəkis Jonə.”

Nəhəgəhəgian rəha lait

(Mat 5:15; 6:22-23)

33 Kəni Iesu təməni məmə, “Ko suah kəti təsasiəpəniən e lait, kəni ko matig məhluəig lan uə təfən e nipəg nati kəti. Kəpə. Mətəu nian iætəmi təsiəpən

e lait, otakeikei maharu pəri e nigı rəha lait məmə nətəmimi u kəutəhuva e nıpəg nəuan nımə, kəni ko mauteruh nəhagəhagıən rəha lait kəni kotəhrun neruhıən nati lan.

³⁴ Nəhmtəm təhmen e lait u tətəfən nəhagəhagıən kəm nıpətım. Nıan nəhmtəm mil kuəvır, təhmen əmə məmə nıpətım tərıəuəh e nəhagəhagıən. Mətəu nıan nəhmtəm mil kuərah, təhmen əmə məmə nıpətım tərıəuəh e napınəpuıən.[†]

³⁵ Kəni tol lanəha, ik onəkəkeikei mateh vivi məmə rəham nəhagəhagıən in səniən məmə napınəpuıən.

³⁶ Kəni nəmə rəham nəmiəgəhiən tərıəuəh vivi e nəhagəhagıən, napınəpuıən otikə agın lam, kəni nəhagəhagıən tasiəgəpın vivi rəfin rəham nəmiəgəhiən, təhmen=pən əmə e nəhagəhagıən rəha nəuanisıə tətasiəgəpın ik.”

Iesu təmagət əskasik

e Farəsi mın mine

nəgətun mın rəha lou

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Kəni nıan Iesu təməghati rəkis, kəni Farəsi kəti təmuva məni=pən kəm in məmə okıan muauən əpəha e rəhan nımə. Kəni Iesu təmalıuək muvən əpəha imə məharəg e nıkalı tərıl o nauəniən.

³⁸ Kəni Farəsi əpəha təmauit ohni narmın təmiuvig nıan təmeruh məmə Iesu təməəueıuıən nəhlmın e nəhu uərisig tərəpanauən.

³⁹ Kəni İərməng təməni=pən kəm in məmə, “İtəmah u Farəsi mın, nəkotəhmen əmə e kap mine pilet iətəm nəutafəl ilah əpəha ihluə əmə, mətəu in əpəha e nıpəgnəualah, kotəpın. İtəmah nəkotərıəuəh e nəvərəsıən mıne nərahıən.

⁴⁰ !İtəmah nəutalməli pik! ?Nıkitəmah təhti uə kəpə məmə, Uhgın iətəm təmol nıpətıtəmi, in mın təmol nıkitəmi? !Əuəh!

⁴¹ Mətəu onəkotəfən kəm nanrah mın e nıkitəmah agıən, kəni natımnati rəfin ihluə mıne imə okotəhruahru motəuvır.

⁴² “!Mətəu itəmah Farəsi mın, nərahıən asoli otuva o təmah! İtəmah nəutohtəu=pən vivi nıpıspısı Lou mın. İtəmah nəkotəni məmə nautol tait rəhatəmah e nıməli mınit mıne ru mıne nəuvein mın kotol lanəha, u iətəmimi tətəfən e nauəniən. Inu təhruahru e Lou, mətəu itəmah nınotəpəh nıtəu-pənıən suaru əhruahru rəha nakılıən iətəmimi, mıne suaru rəha nölkeikeıən Uhgın. Onəkotəkeikei motol nolıən təuvır asoli əha, kəni məsotalıuən məmə nəkotol tait rəhatəmah.

⁴³ “İtəmah u Farəsi mın, nərahıən asoli otuva o təmah, mətəu-inu nəkotolkeikei məmə nəkəhuvən məutəharəg əupən e nımə rəha nuhapumıniən. Kəni e makıt, nəkotolkeikei məmə nətəmimi okotəfəri=pınə nəhlmi lah kəm təmah o nısiəiən itəmah.

⁴⁴ “İtəmah u Farəsi mın, nərahıən asoli otuva o təmah, mətəu-inu itəmah nəkotəhmen e suvət u kotamıkmik, mətəu kəsəhrun əhruahruıən məmə in iə, kəni nətəmimi kəutalıuək pikin lan motəruru, məutol rəhalah nəmiəgəhiən tətamıkmik.”[‡]

11:33 Mak 4:21; Luk 8:16 † **11:34** Nıpətın kəti rəha “nəhmtəm mil kuəvır” tənı məmə, ik kəti u nıkim tagıən o nasıruən e nətəmimi e rəham məni. Kəni nıpətın kəti rəha “nəhmtəm mil kuərah” tənı məmə, ik iəumis kəti. Nıpətın kəti mın rəha “nəhmtəm mil kuəvır” tənı məmə, rəham nəteligıən kətıəh əmə o Uhgın. ‡ **11:44** Lou rəha nətəm İsrəl tətəni məmə, nəmə suah kəti otek iətəmi təmımis, kəni in tamıkmik e Lou. Tol lanəha, ilah okotəkeikei motol əpətın uə nəmtətıən kəti ikın kəmol suvət ikın məmə nətəmimi okəsotalıuək pikiniən lan.

45 Kəni iəgətun kəti rəha Lou təməni=pən kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Nian nətəni nəghatən mīn u, kəni tətərəkīn mīn itimah.”

46 Kəni Iesu təni məmə, “!Nəgətun mīn rəha Lou! Nərahīən asoli otuva o təmāh mətəu-inu, itəmāh nəutəlīn-pəri nati figəm mīn u tiəkis məmə nətəmimi okotos. § Kəni məsotasiruiən nəuветin e nəuanəhlmitəmāh məmə onəkotasirū e lah o nosiən natimnati mīn əha.

47 “Nərahīən asoli otuva o təmāh mətəu-inu itəmāh nəutuvləkīn nimə təuvir mīn o suvət rəha iəni mīn rəha Uhgīn aupən, kəni məutəni məmə nəutisīai ilah. Mətəu nəuteiuə. Tipitəmāh mīn əmə kəmotohamu ilah.*

48 Tol lanu, itəmāh nəutəni pətīgəm məmə itəmāh nəutegəhan e natimnati mīn əha tipitəmāh mīn kəmotol aupən, u kəmotohamu iəni mīn, kəni itəmāh nikitəmāh tagiən o noliən rəhalah, kəni ko nautuvləkīn suvət mīn rəhalah.

49 “Kəni tol lanəha, Uhgīn u iətəm teinatig pik təməni məmə, ‘Iəu oiəkahlī=pən rəhak iəni mīn mine aposil mīn okəhuvən motəghati kəm lah, kəni ilah okotəgəu rəkis ilah motol nərahīən kəm nəuvein, kəni motuhamu nəuvein.’

50 Tol lanəha, Uhgīn otakil itəmāh təhmen məmə itəmāh əmə nəmotohamu iəni mīn rəfin rəhan, kəni in otol nalpīniən kəm təmāh o nimisiən rəhalah, ilah u kəməutatig e nətuəuinīən e niftəni mətəuarus=pa u rəueiu,

51 iəni mīn rəfin u kəmotuhamu əpəha e Epil mətəuarus=pən Səkaraea, u iətəm təmimis e Nimə rəha Uhgīn e nəlugin e oltə mine nimə.† Kəni nipəhrīeniən, itəmāh u rəueiu mine, Uhgīn otol nalpīniən kəm təmāh.

52 “Kəsi, itəmāh mīn u nəgətun mīn rəha Lou, nərahīən asoli otuva o təmāh mətəu-inu suaru kəti əha ikin iətəm tətəgətun nak Uhgīn tolkeikei. Itəmāh nəkotəhrun suaru əha, mətəu nəutəhluəig lan məmə nətəmimi kotəruru. Itəmāh nəsotəgətun-pəniən, kəni məutasisig e nətəmimi məmə ilah mīn kotəruru nitəu-pəniən.”

53 Nian Iesu təmiet e nimə əha mīnətaliuək minatuvən, kəni nəgətun mīn rəha Lou mine Farəsi mīn, niəməha təmol ilah. Təmətuəuin əha ikin əha, ilah kəməhuva məmə tikimir mīn rəhan. Kəni ilah kəməutərakipən e nəghatən askasik tēpət kəm in

54 məmə okoteruh-to nəniən kəti rəhan u iətəm təsəhmenīən.

12

Nəghatən mīn rəha nem əskasikīən

(Mat 10:19-20,26-33; 12:32)

1 Kəni e nian əha, nətəmimi tēpət kəməhuva kətiəh, ko kafin kəruru. Mətəu nətəmimi tīnēpət pik, kəni məutəhgi-əhgi rəkis ilah mīn. Kəni ko Iesu tətəuəin mətəghati kəm rəhan mīn nətəmimi məmə, “Itəmāh, onəutətəu itəmāh o is rəha Farəsi mīn, is u in noliən rəhalah u rəhalah nəniən təuvir, mətəu nīkilah tamīkmīk.

2 Natimnati u iətəmimi tatol oneuən, Uhgīn otəpanəfətīgəm, tagəhag ikin. Kəni natimnati iətəm iətəmimi tətəhluəig lan, kəni Uhgīn otəpanəfətīgəm, nətəmimi okoteruh.

§ **11:46** “Nati figəm” u Iesu tətəghati lan, in lou əlkələh mīn tēpət pik rəha nətəm Isrel. * **11:47** Iesu tətəhi Farəsi mīn mətəu-inu kəutəni məmə kəutisīai iəni aupən mīn. Mətəu ilah kəsotolīn natimnati mīn u iəni mīn kəməutəni. † **11:51** E Nauəuə Rəha Uhgīn u e Oltestimin, Epil in iəni aupən agin, kəni Səkaraea, in naunun. Afīn-to e Jen 14 mine 2Kron 24:22. **12:2** Luk 8:17

³ Natimnati u nautæni e napinæpuiæn, nætæmimi okotætæu e nærauiæ asoli. Kæni natimnati u nautæni oneuæn e nipægnæua nimæ, nætæmimi kæpanotæni pætigæm æpæ ihluæ, nætæmimi ræfin okotætæu.

⁴ “Ræhak min nætæmimi, iækæni kæm tæmah mæmæ, næsotæginiæn e nætæmimi u kotæhrun nuhamuiæn nipætætæmah, mætæu uærisig, ko kæsotol minian nati kæti tarah e tæmah.

⁵ Mætæu iækæni pætigæm kæm tæmah iætæmi u tæhruahru mæmæ onækotægini lan. Onækotækeikei motægini e Uhgini, mætæu-inu nian in otohæmu suah kæti, in tæhrun næræki-pæniæn in e nigæm asoli. Æuæh, nipæhriæniæn, iækæni kæm tæmah mæmæ onækotækeikei motægini e Uhgini.

⁶ Mænig ælkælæh uæha kotæhmen e kæuviæguvehli u kos næhmti lah mæni ækæku æmæ, mætæu Uhgini tæsaluiæn agini e kæti.

⁷ Sotæginiæn, mætæu-inu Uhgini tolkeikei itæmah tapirækis mænig min tepæt. Nipæhriæniæn, Uhgini tæmafin mæhrun vivi næuanutæmah ræfin.

⁸ “Iækæni kæm tæmah mæmæ, næmæ iætæmi tætæni pætigæm e næhmti nætæmimi mæmæ in ræhak kæti, kæni iæu Næti Iætæmimi, iæu min iækæni pætigæm e næhmti nagelo min ræha Uhgini mæmæ in ræhak iætæmimi.

⁹ Mætæu næmæ iætæmi tætæni pætigæm e næhmti nætæmimi mæmæ in sæniæmæ mæmæ iætæmimi kæti ræhak, kæni iæu iækæni pætigæm e næhmti nagelo min mæmæ suah u in sæniæmæ iætæmimi kæti ræhak.

¹⁰ Kæni iætæmimi tætæni næghatiæn tarah e Næti Iætæmimi, Uhgini otæfæl rækis ræhan tæfagæ tarah. Mætæu iætæmimi tætæghati rah e Nærmæn Ræha Uhgini, ko Uhgini tæsafæl rækisæni ræhan tæfagæ tarah.*

¹¹ “Kæni nian kotiui pætigæm itæmah e nimæ ræha nuhapuminiæn, mine e næhmti iærmænig min, mine nætæmi asoli min mæmæ okotiui pætigæm itæmah mæutakil ræhatæmah næghatiæn, kæni nikitæmah otæsæhti pikien mæmæ onækotæhro lanu motuhalpin ræhalah næghatiæn,

¹² mætæu-inu e nian æhruahru æha, Nærmæn Ræha Uhgini otægætun itæmah e næghatiæn nak onækotæghati lan kæni motæni kæm lah.”

Næghatiæn æuhlin

e iætæmi u ræhan nautæ tepæt mætæu ræhn-kapæ tikæ

¹³ Kæni nætæmi min æha kæti tæmæni=pæn kæm Iesu mæmæ, “Iægætun. Ræhak tatæ tinimis rækis. Pale, æni=pæn kæm piak mæmæ otæuæri natimnati ræha tatæ ræhatimlau mæmæ tæfa ræhak næuvein, u iætæm tatæ tæmælæhu mæmæ ræhak.”

¹⁴ Mætæu Iesu tæmæni kæm in mæmæ, “Iæu kæti, iæu iækikæ e nætæligiæn u ræhatælu o næuæriæn ræhatælu natimnati.”

¹⁵ Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “Onætætæu vivi itæmah. Onækotæsisig vivi e tæmah mæmæ næsotoliæn mæmæ itæmah nævææs min, mætæu næukæti næmiægæhiæn tæsisipæniæn e nautæ tepæt.”

¹⁶ Kæni tæmæni næghatiæn æuhlin u mæmæ, “Suah kæti, ræhan nautæ tepæt, kæni ræhan nasumiæn tæuivir pikæ.

¹⁷ Kæni mæni=pæn æru kæm in mæmæ, “?Kæsi, oiækæhro æha ræueiu, mætæu-inu ræhak nimæ min kinotæpæh næhmeniæn mæmæ iækæfæn nauæniæn nægæk min ikin?”

¹⁸ “Kæni in tæmæni mæmæ, “Tæuivir mæmæ iækol lanu lan. Iækæmki rækis nimæ min u, kæni mol nimæ asoli min næuvein iætæm iahgini min næuætin. Kæni mælin=pæn nægæk nauæniæn, mine nautæ min ræhak ikin.

19 Kəni iəkəhrun nəniən aru kəm iəu məmə, rəhak natimnati tepət pəhrin təhmen o nu tepət. Kəni rəueiu əha iəkəmeig, mətauən, mətəmmim, kəni mətətau nəgianiən təuvir əmə lanu rəha nian rəfin.'

20 "Mətəu Uhgın təməni=pən kəm in məmə, '!Ik ialməli! İəu iəməfina nəmiəgəhiən u kəm ik, mətəu rəueiu əmə u lapin, iəkəs rəkis, nəkimis. ? Kəni okəhro e natimnati min u rəham ik nəmoriarun=pa tepət pik, kəni pəh otarməniğ e natimnati min əha?" "

21 Kəni İesu təməni məmə, "Uhgın otol əmə lanəha kəm nətəmimi u kəutoriarun nautə min tepət məmə rəhalah, kəni nəkin təsəhti pikian noliən təuvir min u Uhgın tolkeikei."

*Nəsotətəlig pikian
e natimnati rəha nəpətitəmi
(Mat 6:19-21,25-34)*

22 Kəni İesu təməni kəm rəhan min nətəmimi məmə, "Mətəu-inu noliən əha, iətəni kəm təmah məmə, nəsotətəlig pikian e natimnati rəha nəmiəgəhiən rəhatəmah məmə onəkotun nak, kəni məsotətəlig pikian e natimnati rəha nəpətitəmah məmə onəkəhuvən e nak.

23 Nəsotətəlig pikian mətəu-inu nəmiəgəhiən rəhatəmah tapirəkis nauəniən, kəni nəpətitəmah tapirəkis napən min rəha nuvəniən lan.

24 Oteruh-to məniğ min, ilah kəsotasumiən, kəni məsotəuləkiən, kəni rəhalah nimə rəha nauəniən tika, mətəu Uhgın in tətəugin ilah. !Mətəu Uhgın tolkeikei pik itəmah tapirəkis məniğ min!

25 "? Nikiəmah təhti məmə rəhatəmah nətəlig pikian təhrun noliən rəhatəmah nəmiəgəhiən təfəməh? !Kəpə! Noliən rəha nətəlig pikian təsəfinəniən əu kətiəh min e nəmiəgəhiən rəhatəmah.

26 ?Mətəu nəmə itəmah nəsotəhruniən noliən nati əkəku kəti tol lanəha, kəni təhro nəutətəlig pik e natimnati pisin pisin min e nəmiəgəhiən rəhatəmah?

27 "Nikiəmah təhti-to noliən rəha nəuginigi min u kəutəugin. İlah kəsotoliən nati kəti, məsotəhliən rəhalah napən. Mətəu iəkəni kəm təmah məmə əupən, Kig Solomən, in iətəmmi rəhan nautə tepət, kəni rəhan napən iətəm tatuvən lan, ilah kotəuvir motapirəkis. Mətəu nəugi nigı əpnəpin min kotəuvir tapirəkis əgin rəhan napən.

28 Nəuginigi min əha kəutəhtul o nian kətiəh əmə, kəni olauig, kuvən e nigəm, mətəu Uhgın in tatol ilah kotəuvir pik. ?Kəni nikiəmah təhti məmə in otəfinə napən kəm təmah uə kəpə? !Əuəh! Rəhak nətəmimi, rəhatəmah nəhatətəiən təkəku əgin.

29 "Təsəuvirən məmə nikiəmah təhti pik natimnati o nəmiəgəhiən rəhatəmah, kəni nian rəfin nəutəsəl e nauəniən nigəmah mine nəmmimən nintəmah.

30 Nikiəmah təsəhti pikian natimnati min əha, mətəu-inu nətəm kəsotəhatətəiən e Uhgın, ilah kəutəsəl e natimnati min əha. Rəhatəmah Tate in təhrun natimnati iətəm nəkotəkeikei motos o nəmiəgəhiən rəhatəmah.

31 Mətəu onəkotətəlig pik əmə e natimnati rəha Narməniğian Rəha Uhgın motol təhtul əupən e nəmiəgəhiən rəhatəmah, kəni in otəfinə min kəm təmah natimnati min rəha nəmiəgəhiən u ikinu e nəhue niftəni.

32 "Nəsotəginian, itəmah rəhak min sipsip itəmah təkəku əmə, mətəu-inu Tate rəhatəmah nikin tətəginə pik o təmah məmə onəkotətiğ əhğəl rəhan narməniğian, kəni in oteh vivi itəmah, kəni onəkotərməniğ itəmah min.

33 Onəkotətətiğəm rəhatəmah natimnati nətəmimi kotos nəhmtin, kəni motəfən məni kəm nanrah min. Nian nəkotol təuvir lanu, in təhmen məmə

ikin nautə rəhatəmah otətəmähli ikin ko təsərahian nian kəti, kəni itəmah onəkotələhu pən rəhatəmah natimnati iətəm təuvir əpəha e negəu e neai iətəm ko təsikəian. Kəni ikin əha, ko nakləh min kəsotərəkinian, kəni ko uvni min kəsotərəkinian natimnati min əha.

³⁴ Iətəni lanu mətəu-inu, ikin pəhrvən rəhatəmah natimnati təuvir min kəutəmähli ikin, kəni nikitəmah otəkeikei məhti-əhti natimnati min əha ikin əha.”

Nətəmimi rəha Iesu okotəkeikei mautol əpenə rəhan nuvaian

³⁵ Kəni Iesu təməni məmə, “Nian min ərəfin, onəutəhtul maru, təhmen e iətəmi təfən napən rəha uək, meargin rəhan kətəuti, kəni masiəpən e rəhan nəuanisə nian rəfin.

³⁶ Onəkotəkeikei motəhmen e noluək min rəha iərmənig kəti təmsipən e lafet kəti rəha marit kəti. Kəni nian in təmuva məhti-əhti doə, kəni əmeiko, ilah koterəh e doə məmə otuvən imə.

³⁷ Noluək min u kəutair mətəhtul maru nian iərmənig tətuvə, ilah kəmotəh kəni motos nəuvirən rəha iərmənig. Nipəhriənian u iəkəni kəm təmah məmə, in otuvən e napən rəha uək, kəni mauin e lah məmə okəhuva motəharəg, kəni in oteh vivi ilah kəni maugin ilah.

³⁸ Kəni nəmə iərmənig otətuva lapin e napinəpuian, uə e nian mənig nətəkəkə lan, mətəu noluək min kəutair mautol əpenə əmə, kəni in otol təuvir agin kəm lah.

³⁹ Kəni itəmah nəkotəkeikei motəhrun məmə, nəmə suah kəti təhrun nian əhruahru iətəm iakləh otuva e rəhan nimə məmə otakləh, kəni ko in təsapilian, in otəhtul maru mateh vivi rəhan nimə məmə iakləh otəsuvaiən imə.

⁴⁰ Kəni itəmah, nian rəfin nəkotəkeikei mətəhtul maru mətəu-inu iəu Nəti Iətəmimi iəkuva min e nian iətəm itəmah nəsotəhrunian.”

⁴¹ Kəni Pitə təməni=pən kəm in məmə, “Iərmənig. ?Nəghatian əuhlin u nətəni rəhatiməh əmə, uə rəha nətəmimi ərəfin?”

⁴² Kəni Iərmənig təni məmə, “?Pəh u in ioluək kəni meinatig min matol rəhan uək e nian min rəfin e nolian iətəm təuvir? ?Kəni iərmənig kəti otəfəri pəh otuva iətəmi asoli rəha noluək min e nimə rəhan məmə in təuəri nauənian nig noluək min rəfin e nian əhruahru rəhan?”

⁴³ Kəni nian iərmənig rəha suah kəha titəlig=pa, kəni meruh məmə in tatol vivi rəhan uək, kəni in otol təuvir kəm ioluək əha.

⁴⁴ Nipəhriənian iəkəni kəm təmah məmə, iərmənig in otəfəri ioluək əha tuva mol iətəmi asoli lan məmə in otərmənig e natimnati rəfin rəhan.

⁴⁵ ?Mətəu nəmə ioluək u nikin təhti məmə, ‘Rəhak iətəmi asoli təsuvaiən nuvəh. Ko təsuva uəhaiən.’ Kəni ioluək əha tinətuəuin minatoh noluək min nīpətan mine nəman, kəni muvən mətəuən mətəpəp. ?Kəni iərmənig otol nak?

⁴⁶ Iərmənig rəha suah u otitəlig=pa ohni e nian kəti iətəm in təsəhrunian kəni məsəhtul maruian ohni. Kəni iərmənig otəfən nalpinian asoli kəm in, kəni in otəfən in tuvən matig ilah nətəmi min u kəsotolien rəhan nəghatian.

⁴⁷ “Ioluək əha iətəm tinəhrun rəkis nəghatian rəha iərmənig rəhan, mətəu in təsəhtul maruian məmə otol uək min əha, kəni okoh in tətəu nahməian.

⁴⁸ Mətəu ioluək iətəm in təsəhrunian nəghatian min rəha iərmənig, kəni in matol natimnati iətəm in təsəhruahruian iətəm in otəkeikei mos nalpinian ohni, kəni okoh mətig ioluək u. Iətəmimi u Ughin tətəfən natimnati tepət kəm

in, in otækeikei mol natimnati tepæt. Kæni iætæmimi u kætælæhu=pæn natimnati tepæt e næhlmin, okætæpuæh e natimnati tepæt ohni.”

Iesu tatol nætæmimi kæutæuæri ilah min

⁴⁹ Kæni Iesu tæmæni mæmæ, “Iæmuva mæmæ iækæhlman e nigæm e næhue niiftæni, kæni næmæ ræueiu æha nigæm æha tinatuæu rækis, kæni nikik tagiæn.

⁵⁰ Nian æskasik kæti otuva e ræhak næmiægæhiæn, tæhmen e nolian bæptais kæti, kæni nikik tætahmæ lan mætæuærus otol naunun.

⁵¹ ?Nikitæmah tæhti mæmæ iæmuva u mæmæ iækælæhu næmælinuiæn e næhue niiftæni? !Kæpæ! Iæmæsuvaæn mæmæ iækælæhu næmælinuiæn, mætæu iæmuva mæmæ iækol nætæmimi kotaiu atiti.

⁵² Kæni ræueiu æha, næmæ nætæmimi faif e lahuænu kæti, kæni okotæuæri ilah min, kisil oklahi keiu, kæni keiu okuahi kisil.

⁵³ Tatæ mine nætin iærman okætæuærah o lau min. Kæni mæmæ mine nætin pætan, okætæuærah o lau min. Kæni pætan mine uhun, okætæuærah o lau min.”

Nætæmimi okotækeikei motæhrun næmtætæn min

(Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)

⁵⁴ Kæni in tæmaghati min kæm nimænin nætæmimi mætæni mæmæ, “Nian nækoteruh nimæli næpuæ min okotæri, kæni nækotæni uæhai æmæ mæmæ otæfuv, kæni otol pæhriæn.

⁵⁵ Kæni nian nækoteruh niuig notæsuvaæhiæn tol naugin,† nækotæni mæmæ okæpiæpei, kæni otol pæhriæn.

⁵⁶ !Ei! !Itæmah næfaki eiua min! Itæmah nækotæni mæmæ nækotæhrun pik natimnati min, kæni motæhrun nehian niiftæni mine neai, kæni nækotæhrun mæmæ nian otuva lanæha, kæni otol pæhriæn lanæha. ?Mætæu tæhro næsotæhrunian nipæti næmtætæn min iætæm nauteruh æha ræueiu?

⁵⁷ “?Tæhro næsotitæpæniæn suaru iætæm tæhruahru mæmæ onækotohtæu=pæn?

⁵⁸ Nian suah kæti otælæs ik nækian e kot, kæni e nian natuæliuæk e suaru, kæni tæuvir mæmæ nækaupæn mæghati kæm in muæni-vivi ræhatælau nærahian. Næmæ næsuolian, kæni otælæs ik mian e kot, kæni iætæmi asoli ræha kot otegæhan=pæn lam e næhlmi polis, kæni otælæs ik muvæn masisig lam e kalæpus.

⁵⁹ Iætæni kæm ik mæmæ, næmæ tol lanæha, ko næsietæn e kalæpus mætæuærus nækækeikei mætæu e mæni ræfin ægin o nalpæniæn ræham.”

13

Nætæmimi okotækeikei motæuhlin ilah

e ræhalah nolian tærah min

¹ Kæni e nian æha, nætæmimi næuvein kæmæhuva motæni=pæn kæm Iesu mæmæ natæm Kalæli næuvein kautoh natimiægæh min mæmæ okotol sakrifais lan kæm Uhgîn, æmeiko, soldia min ræha kæpmæn u Pailæt kæmæhuva motohamu ilah, kæni nira natimiægæh min mine nira nætæmimi min kæmotaiu motol æmæ kætiah.*

² Kæni Iesu tæmæni=pæn mæmæ, “?Tæhro? ?Nikitæmah tæhti mæmæ nærahian æskasik ræha natæm Kalæli æha mæmæ inkonu ilah kotærah pik tapirækis æræfin natæm Kalæli?

12:48 Mat 10:34-36 **12:50** Mak 10:38-39 **12:53** Maeka 4:6 † **12:55** Næghatæn Kris æhruahru tætni mæmæ, “Nian nækotæu nimætagi iætæm tatsipesi,” mætæu-inu æpha Isrel, næpiæpæian tætuærisig e nimætagi iætæm tatsipesi. **12:59** Mat 5:25-26 * **13:1** Nætæm Isrel kæmotait o nimisian ræha nætæmimi min æha mætæu-inu ilah kæutatig e Nimæ Ræha Uhgîn u tasim, kæni mautil nati Lou tætni.

³ ! Kəpə! İətəni kəm təmah məmə təsoliən lanəha. Mətəu okəmə itəmah min nəsotəuhliniən itəmah e noliən tərəh min rəhatəmah, kəni itəmah min onəkohmis.

⁴ ?Kəni təhro e nətəm Sailoam eitən əpə nimə əfəməh təməmei məharəg-ərain ilah kohmis? ?Nikitəmah təhti məmə nəmiəgəhiən rəhalah tərəh tapirəkis nətəmimi rəfin əpəha Jerusiləm?

⁵ ! Kəpə! İətəni kəm təmah məmə təsoliən lanəha. Mətəu nəmə itəmah nəsotəuhliniən itəmah e noliən tərəh rəhatəmah, kəni itəmah min onəkohmis.”

⁶ Kəni təməni nəghatiən əuhlin u məmə, “İətəmimi kəti təmərfəi nigə kəti e nasumiən rəhan, nərgin u fik. Kəni nian nu min nəuvein təmuva minuvən rəkis, kəni suah u təmuvən nian tepət mətəsal e nəuan nigə u, mətəu-inu təsəuəiən.

⁷ Kəni in təməni=pən kəm suah u tateh nasumiən məmə, ‘Eruh-to. İəmuva mətəsal e nəuan nigə minos nu kisil, mətəu iəsəruhiən nəuan nigə kəti mine. Əuahli rəkis. Təsəuvirən məmə təhtul pəsige e niftəni rəha nasumiən.’

⁸ Kəni suah u iətəm tateh nasumiən tənə=pən kəm in məmə, ‘İətəmi asoli, upəh-to pəh tos min nu kətiəh. Kəni iəkəl niftəni mitalau e nəukətin, kəni masiru lan məmki=pən niftəni təuvir.

⁹ Kəni nəmə təuə e nu əha ikin, kəni ko təuvir. Mətəu nəmə kəpə, ik nəkəhrun nətei rəkisiən.’ ”

Iesu təmol vi pətan kəti e Sapət

¹⁰ Kəni e Sapət kəti, Iesu təmətəgətun nətəmimi əpəha e nimə rəha nuhapuminiən.

¹¹ Kəni pətan kəti əha ikin narmin tərəh tətətig lan e nu eitən, kəni tatol məmə nəmtahn tatekəu e nian rəfin, kəni məsəhtul əhruahruəiən.

¹² Kəni Iesu təmeruh in, kəni in təmauin lan məmə otuva ohni, kəni tənə=pən kəm in məmə, “Pətan. İəu iatitəs rəkis rəham nimisiən, ko təsəkalimian ik.”

¹³ Kəni Iesu təmələhu=pən nəhlmin lan, kəni əmeiko, təməhtul əhruahru minəuvir, kəni minatəni-vivi Uhgən.

¹⁴ Mətəu iətəmi asoli rəha nimə rəha nuhapuminiən, nikin təmahmə məmə inko Iesu təmol vi pətan u e nian rəha Sapət. Kəni in təməni=pən kəm nətəmimi məmə, “Nian sikis rəhatəmah o noliən uək lan. Nəkotəhrun nəhuvaian e nian min əha məmə in otol vi itəmah lan, mətəu e nian rəha Sapət, onəsəhuvaian lan.”

¹⁵ Kəni İərmənig təməni=pən kəm in məmə, “!İtəmah nəfaki eiua min! ? Pəh u ikinu e nikitəmah e nian rəha Sapət, kəni təsitiəsiən rəhan kau uə togki u təmohrain, kəni masig muvən təmnim nəhu? !Kəpə! İtəmah min nautol lanəha.

¹⁶ Mətəu pətan əha, in nəuaniləuis kəti rəha Epraham, u Setən təməlis o nu eitən. Kəni təhruahru əmə iəu iəkəkeikei mitis kəni mosmiəgəh in e nian rəha Sapət.”

¹⁷ Kəni nəghatiən rəha Iesu təmol rəhan tikimir min kəmotaulis. Kəni nətəmimi rəfin, nikilah tagiən o uək təuvir agin min iətəm Iesu tatol ilah.

Iesu təməni nəghatiən əuhlin keiu e Nərmənigiən Rəha Uhgən (Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

18 Kəni Iesu təməni məmə, “?Narməniğian Rəha Uhgın in təhmen e nak? Pəh iəkəni nəghatian əuhlin kəti məmə otəgətun itəmah e Narməniğian Rəha Uhgın.

19 Nəua nigı kəti u nikitin natiəkəku agin u tətəgətun=pən Narməniğian Rəha Uhgın.† Kəni suah kəti tərfei e rəhan nasumian. Kəni nikitin teviə mol iahgin, kəni mənig ilis min kəhuva motol=pən nimaalah e nəhlmin min.”

20 Kəni təməni min məmə, “?İətəgətun Narməniğian Rəha Uhgın məmə in təhmen=pən e nak?

21 In təhmen=pən e is nəuan nəuətin iətəm pətan kəti tətətkin flauə e pesin asoli, kəni təhgi flauə rəfin tətəsisı matol iahgin.”

Təuə əkəku

(Mat 7:13-14,21-23)

22 Nian Iesu təmətaliuək matuvən Jerusiləm, kəni mətəgətun nətəmimi e nəhrənu asoli min mine lahuənu min.

23 Kəni suah kəti tətətapuah ohni məmə, “?İərməniğ, nətəmimi nəuan nəuvein əmə iətəm Uhgın otosmiğəh ilah?”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə,

24 “İəkəni kəm təmah məmə onəkotəkeiki motalkut pik məmə nəkəhuvən pən e namtəhlua u iətəm natiəkəku tatuvən e negəu e neai, mətəu-inu nətəmimi tətəp okotalkut məmə okəhuvən imə, mətəu ko kəsəhuvənian.

25 Mətəu o nian kəti, iərməniğ rəha nimə əha in otəhtul masisig e rəhan doə. Kəni itəmah u nəşəhuvaiən əha imə e nikulu iətəm natiəkəku, onəkəutəhtul ihluə məutəhti-əhti nikulu məutəni məmə, ‘Pale, İərməniğ. !Erəh e doə o timah!’ Mətəu in otəni məmə, ‘İəkəruru agin itəmah.’

26 Kəni itəmah onəkotəni məmə, ‘İərməniğ, kitah kəmotauən pəti, kəni ik nəməgətun itimah əpəha imatimah ikin.’

27 Mətəu in otəni=pinə məmə, ‘İəu iətəni kəm təmah məmə iəkəruru agin itəmah. Itəmah rəfin nətəm nəkotərah agin. !Əhuvən əpəha isəu ohniəu!’

28 “E nian əha itəmah onəkoteruh Epraham, mine Aisək, mine Jekəp, mine iəni aupən min kəutatig e negəu e neai iətəm Uhgın tətərməniğ lan, mətəu itəmah onəutəhtul ihluə kəni okəraki pətiğəm e təmah, kəni onəkotasək, məutiğət-ərain nəhlvətəmah, məutətəu tərəh.

29 Kəni nətəmimi okotsipən e nikalin min rəfin rəha nəhue niftəni, məmə okəhuvən motəharəg motauən e negəu e neai iətəm Uhgın tətərməniğ lan.

30 Kəni təuvir məmə nəkotəhrun məmə, nətəmimi nəuvein iətəm kəutəhuərisig okəhuva motəhtul aupən. Kəni nətəmimi nəuvein u kəutaupən, ilah okəpanəhuərisig.”‡

Herot təmolkeikei məmə in otuhamu Iesu

(Mat 23:37-39)

31 Kəni e nian əha, Farəsi min nəuvein kəməhuva motəni=pən kəm Iesu məmə, “Təuvir məmə onəkiet uşai əmə u ikinu matuvən, mətəu-inu Herot Antipas tolkeikei məmə otuhamu ik.”

† 13:19 Nəghatian Kris tətəni məmə, “nikiti mastət.” Mastət in nigı kəti u nikitin in natiəkəku. Tatevia əpəha İsrel, mətəu tikə əpəha Nitəni. 13:25 Mat 25:10-12 13:27 Sam 6:8 13:28 Mat 8:11-12

13:29 Sam 107:3 13:30 Luk 14:9; Mak 9:35; 1Kor 4:9; Mat 20:8 ‡ 13:30 Nətəm İsrel, nikilah təhti məmə ilah kəutəhtul aupən e nətəmimi ərafın. Kəni nikilah təhti məmə Nanihluə min kotərah əmə. Mətəu Iesu təni məmə nətəmimi tətəp rəha İsrel okəsəhuvənian e negəu e neai, kəni Nanihluə min tətəp, ilah okəhuvən e negəu e neai.

³² Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Herot Antipas in iol ekəu-ekəu, təhmen e kuri rarpin. Əhuvən motəni=pən kəm in məmə iəu iətəni məmə, ‘Ehto. Nian əkuəkir əmə əha ikin tətətig iətəm iəu iəkəhgi pətigəm narmin tərəh min e nətəmimi, kəni matol vivi nımisiən rəha nətəmimi, kəni uərisig e nian kisił lan, kəni iəkol naunun e rəhak uək.’

³³ “Nati əpnapin Herot təməni lanəha, mətəu iəu iəkəkeikei mətitəu=pən rəhak suaru mətəvən u rəueiu, mine olauig, mine onləh muvən miet pən Jerusiləm. İkin əha əhruahru iətəm okotəkeikei kisił iəni min ikin. Mətəu Jerusiləm əmə, kətuhamu iəni min rəha Uhgın ikin.

³⁴ “! Əui kəsi, nətəm Jerusiləm, nətəm Jerusiləm! İtəmah nəutohamu iəni min rəha Uhgın, kəni nətəmimi nətəm Uhgın təmahli=pə kəm təmah, nəutahtimu ilah e kəpiel apin, inəha nətəmimi u rəha Uhgın nətəm kautos nəghatiən rəhan. Nian tepət iətigaru əfəməh e nəhlmək məmə iəkəs vivi itəmah, təhmen=pən e mənig iətəm tatuu nenətin min e nıkəuvkəuvin, mətəu nikitəmah təsagiənən, kəni məutəpəh iəu.

³⁵ Otafu-to. Uhgın tinəpəh itəmah, rəhatəmah nimə nərahien otələs, kəni nati tikə ikin. Kəni iəkəni kəm təmah məmə, nati əha in nıpəhriənən mətəu-inu onəsoteruh minian iəu mətəuarus nəkotəni məmə, ‘İərmənig Uhgın tətətig ilau suah u iətəm tətəva e nərgin.’ ”

14

Iesu təmuvən əpəha ima Farəsi kəti ikin

¹ E nian e Sapət kəti, Iesu təmuvən e nimə rəha iətəmi asoli kəti rəha Farəsi min məmə otəuən, kəni nətəmimi kəmauteruh vivi in məmə otol-to nak.

² Kəni inəha Iesu təmətəharəg ikin, suah kəti tatiməs e nımisiən u nıpətin tətəsisı, in tətəharəg iuəkır əmə ohni.

³ Kəni Iesu təmətəpuəh o nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min məmə, “? Təhro? ?Lou tətəgəhan məmə suah kəti otol vivi nətəmi kəutohmis kotəhrun nəmiəgəhiən min e Sapət, uə Kəpə?”

⁴ Mətəu ilah kəsotəniən nati kəti mine. Kəni Iesu təmos suah u, mol nıpətin təuvir min, kəni mahli=pən tatuvən.

⁵ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmə itəmah kəti, rəhan suəkəku, uə rəhan kau otiuvig=pən pikin e nımil asoli e Sapət, kəni in otəhro? In otəkeikei muvən mələs rəkis uəhai əmə. ?Pəh u e təmah otəsoliən lanəha?”

⁶ Kəni rəhalah kəti nəghatiən təmikə məmə okotəni.

⁷ Kəni Iesu təməh nətəmimi nəuvein iətəm kəmauın e lah o nauəniən, kəni kəməhuva imə kəni motitəpın ikin min rəha nisiłiən məmə okotəharəg=pən ikin. Kəni təməni=pən kəm lah məmə,

⁸ “Nəmə iətəmi tətəuın lam məmə onəkəuva o nauəniən rəha marit, kəni nəsuəvəniən məharəg pipim ikin təuvir ikin maupən. Məta suah kəti in tepət məpirəkis ik tuva,

⁹ kəni iətəmi asoli rəha nimə otəni kəm ik məmə, ‘Agim. Pəh suah u in otəharəg u ikinu.’ Kəni onakaulis mətəu-inu onəkəkeikei meiuaiu məharəg ləhtəni əgin ikin nisiłiən tikə ikin.

¹⁰ Mətəu nəmə suah kəti taun lam məmə nəkuvən mauən e nauəniən kəti, kəni təuvir məmə nəkitəpın ikin nisiłiən tikə ikin. Kəni ko, nəmə iətəmi asoli rəha nimə tuva, kəni in otəni kəm ik məmə, ‘Rəhak iətəmimi, uvən məharəg əha ilis, ikin təuvir ikin.’ Kəni inu otləfəri nərgəm e nəhmti nətəmi rəfin əha imə.

11 Iäkəni lanu mətəu-inu iətəmi tətəfəri aru in məmə otuva iətəmi asoli, Uhgın in otosiahu in. Mətəu iətəmi tatosiahu aru in, Uhgın otəfəri matol iətəmi asoli lan.”

12 Kəni Iesu təmənī=pən kəm iətəmi asoli rəha nimə u məmə, “Nəmə natol nauənīan asoli kəti e nərauiə uə lapin, təsəuviriən məmə nəkauin e ik min nəuvein, mine piam min, mine nimənīn min rəham, mine nətəmi rəhalah nautə tətət u kəutatig təlau lam. Nəmə natol lanəha, kəni mətə, ilah min okotauin lam məmə nəkuvən motauən itəmāh min ilah, kəni ilah okotalpīn nati nəmōl kəm lah.

13 Mətəu nian natol nauənīan kəti, onəkəkəikei mauin e nanrah min, mine nətəmi nīpəti lah nəuветin tərəh, mine iəhlkīn rah min, mine nətəmi nəhmtilah tərəh, məmə okəhuva nəkaugin ilah.

14 Kəni Uhgın in otətəuati e rəhan nəuviriən kəm ik, mətəu-inu ko ilah kəsotalpīn aginīan nati nəmōl kəm lah. Mətəu e naunun nian, nian nətəm kotəhruahru okotəmiəgəh min, Uhgın otətəu ik lan.”

Nəghatiən əhlin e nauənīan asoli

(Mat 22:1-10)

15 Kəni ilah kəti əha ikin e nauənīan təmətəu nəghatiən əha, kəni təmənī=pən kəm Iesu məmə, “Təuvir pik o iətəmi u otuvən əpəha e negəu e neai ikin Uhgın tətərməniəg lan, kəni mauən e nauənīan asoli rəhan.”

16 Mətəu Iesu təmənī=pən kəm in məmə, “Nian kəti, suah kəti təmōl nauənīan asoli kəti rəhan, kəni mauin e nətəmi tətət məmə okəhuva motauən pəti ilah min.

17 Kəni e nian rəha nauənīan, in təmāhli=pən rəhan iol əhrūin məmə otuvən mənī pətīgəm kəm nətəmi u təmāuīn rəkis e lah. Kəni təmuvən mənī=pən kəm lah məmə, ‘Əhuva-tə motauən, inol əpenə-penə rəkis e nauənīan.’

18 Mətəu ilah rəfin kəmətəpəh nūvənīan motəni məmə ko kəsuvaiən. Kəti təmaupən mənī kəm in məmə, ‘Pale. Əni=pən-to kəm rəham iətəmi asoli məmə ko iəsvnəiən mətəu-inu, iəmos əmə nəhmti niftəni kəti, kəni iəkəkəikei mūvən meruh.’

19 “Kəni kəti min təni məmə, ‘Pale. Əni=pən kəm rəham iətəmi asoli məmə ko iəsvnəiən mətəu-inu iəmos əmə nəhmti kau ten rəha niuvīan kat, kəni iəkəkəikei mūvən meh pipim rəhalah min uək.’

20 “Kəni kəti min təni məmə, ‘Əni=pən kəm rəham iətəmi asoli məmə ko iəsvnəiən mətəu-inu, kəmit rəhak pətan kəhuva ləhuənu u rəueiu.’

21 “Kəni iol əhrūin təmuva mənī=pən kəm rəhan iətəmi asoli. Kəni iətəmi asoli u nīkin təmāhmə pik, kəni təmənī=pən kəm rəhan iol əhrūin məmə, ‘Uvən uəhai e suaru mine ikin min nəuvein e taun meruh nanrah min, mine nətəmi nīpəti lah min tərəh, mine nətəmi nəhmti lah tərəh, mine nətəmi nəhmkīlah tərəh, kəni mit ilah məhuva.’

22 “Kəni in təmōl nati rəhan iətəmi asoli təmənī, kəni nian in təmītəliəg=pə mənī=pən kəm rəhan iətəmi asoli məmə, ‘Iətəmi asoli. Iəu inol rəkis natimnati min iətəm ik nəmənī məmə iəkol, mətəu nauənīan tətət əhanəh əha ikin, kəni nimə təhmen e nətəmi nəuvein min.’

23 “Kəni iətəmi asoli təmənī kəm ioluək məmə, ‘Kəni ko uvən e suaru, mine ikin min rəfin ihluə e taun, kəni mūvən muh nīkilah məmə ilah okəhuva imə, məmə nimə u rəhak otəkəikei məri.

24 Mətəu iəkəni kəm ik məmə nətəmi iəmaupən mauin e lah, ko kəsotun əskəviniən nauənīan nəuветin rəhak.’”

Suaru o nītəu-pənīan Iesu

²⁵ Nīmānin nātāmimi tepət kəməutəhuərisig e Iesu e suaru. Kəni nian in təmeirair māni=pən kəm lah məmə,

²⁶ “Nəmə suah kəti tolkeikei məmə otuərisig lak, in otəkeikei mol iəu iəkəhtul aupən e rəhan nəmīəgəhian. In otəkeikei molkeikei pik agin iəu, məpirəkis rəhan tatə mine məmə mine rəhan pətan mine nətin min mine pian min mine nəuvinin min, mine in əhruahru min.* Kəni nəmə təsolian lanəha, ko in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətāmimi.

²⁷ Kəni nəmə iətāmimi kəti təsələsian rəhan nigī kəluau mītəu=pa iəu, ko in təsəhmenian məmə in otuva mol rəhak iətāmimi lan.

²⁸ “Nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə tol nimə asoli kəti u təfəməh, in otaupən məharəg meruh rəhan māni rəha natimnati min məmə təhmen u kəpə.

²⁹ In tatol lanəha mətəu nəmə in təsauəpənian meruh māni ohni, kəni in otəuəuin mətələhu nəukəti† nimə əmə, nəmə təsolian naunun lan, kəni nətəmi rəfin u kəhuva moteruh kəni motaləh lan motəni məmə,

³⁰ ‘Otafu-to. Suah əpəha təmol nimə kəni məsol rəfinian.’

³¹ “Kəni nəmə kig kəti, rəhan nətəm kəutəluagin ilah ten-tausin əmə, mətəu tətətəu məmə kig pisin kəti min rəhan nətəm kəutəluagin ilah tuenti-tausin tətəva məmə okuəluagin, ko təsuvən uəhaiən mə otəluagin. In otaupən məharəg mətəlig lan məmə təhrun nəhpəhuiən, uə kəpə.

³² Nəmə təhrun məmə ko təsəhpəhuiən, in otəkeikei mahli=pən nətəmi nəuvein kəhuvən motəh rəhan min tikimir nian in isəu əhanəh, məmə okotol nəməlinuian.

³³ Kəni təhmen əmə, nəmə itəmah kəti in təsol əpenə-pənəian məmə otəhlman e natimnati rəhan məmə tuva muərisig lak, ko in təsuvaian mə rəhak iətāmimi.”

³⁴ Kəni Iesu təmol naunun e nəghatian rəhan kəm nətāmimi e suaru məmə, “Sol in nati təuvir kəti, mətəu nəmə narfuian rəhan tikə, ko nati tikə mə ko tol məmə in otəuvir min.‡

³⁵ Kəni ko kəsolian nati təuvir kəti lan, kəni nətāmimi okotəraki əmə lan. Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatian min u.”

15

Nəghatian əuhlin e sipsip iətəm təməluēi (Mat 18:10-14)

¹ E nian əha, nətāmimi tepət nətəmi kautos māni rəha takis, mine nətāmimi min tepət u iol təfagə tərəh min, kəməhuva məmə okotətəlig e Iesu.

² Kəni Farəsi min mine nəgətun min rəha Lou kəməutəni nīkali Iesu o nətəm iol təfagə tərəh min əha, məutəni məmə, “Suah əha, nīkin tagiən əmə məmə nol təfagə tərəh min kəutəhuva ohni, kəni məutəuən pəti.”

³ Kəni əmeiko Iesu təməni nəghatian əuhlin kəti məmə,

* **14:26** Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, iətəmi tolkeikei məmə otuərisig e Iesu, in otəkeikei məməki e rəhan min. Mətəu nipəti nati u məmə, kitah okotolkeikei kitah min, mətəu okotəkeikei mautilkeikei pik agin Iesu. **14:26** Luk 9:23 † **14:29** Nəghatian u “nəukəti,” tətəghati e kəpiel min iətəm kətaupən kətələhu o nolian nimə. ‡ **14:34** Sol rəha nətāmimi e nian əha, in təmol filəh-filəh e nati pisin pisin u rəhalah nətəhianian tikə. Kəni nian nəuvein, nəmə nəhu tatol filəh-filəh e sol, kəni ko narfuian tiet. Mətəu sol rəhatah u rəueiu təsolian lanəha. In tarfu əmə lanko. **14:34** Mat 5:13; Mak 9:50 **15:2** Luk 5:30

4 “Inu nipährüniän, uä kəpə. Nəmə itəmah kəti rəhan sipsip ilah uan-hanrit, kəni kətiəh təluēi, kəni tupəh nainti-nain kəutan ikin tərpiä ikin məutauən, kəni muvən məsal e sipsip u təmluēi mətəuarus məkeikei meruh.

5 Nian in təmeh, kəni in təməfəri mələs, kəni nikin təmagiän.

6 Kəni nian in təmiet=pa lahuənu, in otəkeikei mauin e in min nəuvein, mine nətəmimi min u kəutatig ilah min, kəni məni=pən kəm lah məmə, ‘Əhuva. Pəh kotagiän pəti, mətəu-inu iəmeruh min rəhak sipsip u təmluēi.’ ”

7 Nian Iesu təməni rəkis nəghatiän əuhlin u, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Kəni iəu iəkəni kəm təmah məmə, əpəha e neai otəhmen əmə lanəha. Nəmə iol təfagə təräh kəti titəlig e rəhan nətəligiän muva o Uhgün, kəni nagüniän asoli əpəha ilis e negəu e neai o suah u otepət, mapirəkis nagüniän o nətəmimi nainti-nain u nikilah təhti məmə kotəhruahru məsotoliän nati kəti təräh iətəm okotəkeikei mohtəlig e nətəligiän rəhalah ohni.”*

Nəghatiän əuhlin

e məni təmikə

8 Kəni Iesu təmatig məghati min məmə, “?Nəmə pətan kəti rəhan məni ten kəmol e silfə, kəni məruuru kətiəh, kəni in otol nak? In otasiä, kəni maiəh məsal vi əha imə mətəuarus meruh.

9 Kəni nian in təmeruh məni əha, in otəuin e in min nəuvein mine nətəmimi min u kəutatig ilah min, məni məmə, ‘Əhuva pəh kotagiän pəti mətəu-inu iəmeruh rəkis rəhak məni əpələ təmikə.’ ”

10 Nian Iesu təməni rəkis nəghatiän əuhlin u, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Iəu iəkolkeikei məmə iəkəni kəm təmah məmə, təhmen əmə min lanəha, nagüniän asoli e nəhmti nagəlo min əpəha ilis e neai, nian iol təfagə təräh kəti titəlig e nətəligiän rəhan matuvən o Uhgün.”

Nəghatiän əuhlin e nəti suah kəti iətəm təmluēi

11 Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Suah kəti, nətin iərman keiu.

12 Iətəm təkəku lan təni=pən kəm timiləu, ‘Tatə. Əuəri nautə min rəham, kəni məfa rəhak u rəueiu.’ Kəni timiləu təuəri rəhan natimnati kəni məfən kəm lau.

13 “Kəni təsuvəhiän, nətin iətəm təkəku tos rəhan muvən mətuati lan kəni mos məni lan, kəni miet imalah ikin muvən e nitəni pisin kəti min isəu. Kəni mol rəhan məni mərəkin-rəkin e nolian təräh min əmə.

14 Kəni nian rəhan məni təmikə rəfin, nəumis asoli təman e nitəni əha, kəni nəumis tinatus suah u, nigin nauəniän tinikə.

15 Kəni təmuvən matol uək kəm suah kəti əha ikin, kəni suah u təmahli=pən məmə otuvən mətaugin rəhan min nipikəh min. Nian in təmətaugin nipikəh min əha,

16 mətəu nəumis natus pik kəni əmeiko in tinatolkeikei məmə otun nauəniän nig pikəh min. Mətəu iətəmi tikə məmə otəfən nati kəm in.

17 “Kəni əmeiko nətəligiän təuvir kəti tinuva ohni, kəni tətəlig məmə, ‘Kəsi. Rəueiu əha nolukə min rəha tatə, niglah nauəniän tepət mapirəkis agin, mətəu iəu əpə lətatig u ikinu, otəsuvəhiän iəkimis e nəumis.

18 Oiəkəkeikei miet u ikinu mitəlig=pən o rəhak tatə, kəni məni=pən kəm in məmə, “Tatə. Iəu iəmol təfagə təräh e Uhgün mine ik.

19 Rəueiu əha iəsəhmenian məmə onəkəuin lak məmə nətim. Mətəu ol iəu məmə iolukə əmə kəti rəham.” ’

20 Kəni təməhtul maliuək minatuvən məmə oteh rəhan tatə.

15:4 Esik 34:11,16; Luk 19:10 * 15:7 Iesu tətəghati e Farasi min nətəmi kəutohtəu=pən Lou rəha Mosis, kəni ilah kəutəni məmə kotəhruahru, nati əpnəpin nərahian tətatig e nikilah rəfin. 15:18 Səm 5:14

“Mətəu nian təmətuvə əhanəh isəu, rəhan tatə təməsəl=pən mafu, kəni nīkin təməpət ohni, kəni maiu muvən mos nəuegin magiən ohni.

²¹ “Kəni nətin təni=pən kəm in məmə, ‘Tatə. İəu iəmol təfagə tərəh e Uhgın mīne ik. Rəuei əha iəsəhmenian məmə onəkəuīn lak məmə nətin.’

²² “Mətəu rəhan tatə taun e rəhan mīn noluək mīn məni=pən kəm lah məmə, ‘!Ei! Əhuvən uəhai motos napən u iətəm təuvir mapirəkis məhuvə məhuvən=pən lan kəm in, kəni motos ring motəfən e nəhlmin, kəni motos put kəhuvə məhuvən=pən e nəhlkin,

²³ kəni motos kau iətəm tāsisi-asisi məuvir kəni motoh, pəh kətol pəti nauənian asoli rəha nətik,

²⁴ mətəu-inu nətik u, in təhmen əmə məmə təmimis rəkis, mətəu rəuei in tinəmiəgəh mīn. In təməluēi, mətəu ineruh mīn.’ Kəni əmeiko ilah kinautol lafet.

²⁵ “Kəni e nian əha, nətin iətəm tēpət in əpəha e nasumiən. Nian təmətuvə mīnuva iuəkīr o lahuənu, kəni mətəu nətəmimi kautol nəpuən, kəni məutol danis.

²⁶ Kəni taun e ioluək kəti tuva tətapuəh lan məmə, ‘?Ei, nati nak əha nətəmimi kautol?’

²⁷ Kəni təməni=pən kəm in məmə, ‘Piam təmuva, kəni rəham tatə təmoh pilik iətəm tāsisi mətəu-inu piam tinitəlig=pa, kəni in təsanən əmə.’

²⁸ “Kəni nīkin təmahmə, kəni in təməni məmə, ‘Ko iəsuvəniən imə.’ Mətəu rəhan tatə təmuva ihluə mətəkeikei kəm in məmə otuvən imə.

²⁹ Mətəu təni=pən kəm rəhan tatə məmə, ‘Afu-to. Kəmətuatig nu tēpət rəkis, kəni iətol uək u ikinu təhmen=pən əmə məmə rəham kəti ioluək, kəni məsəhtian nəuiam. ?Mətəu təhro, tatə? Nəməsafaiən nati əkəku kəti kəm iəu təhmen=pən e nəni, məmə iəkol nauənian lan itimah iəu mīn nəuvein.

³⁰ Mətəu nətim əha iətəm təmərəkin rəfin rəham mīn natimnati o nətəouian nīpətan mīn lan rəha suaru, mətəu nian tinitəlig=pa lahuənu, kəni nəkəuit moh pilik u tāsisi-asisi matol lafet lan rəhan.’

³¹ “Mətəu rəhan tatə təni=pən məmə, ‘Nətik. Nian rəfin kilau mīn ik kətuatig, kəni natimnati rəfin rəhak in rəham.

³² Mətəu təhruahru əmə məmə okol lafet u motagiən, mətəu-inu piam u təhmen=pən əmə məmə təmimis rəkis, mətəu rəuei in tinəmiəgəh mīn. In təmikə, mətəu rəuei kinoteh mīn.’ ”

16

Nəghatiən rəha iətəmi asoli iətəm tatol nolian ekəu-ekəu

¹ Kəni İesu təməni kəm rəhan mīn nətəmimi məmə, “Suah kəti rəhan nautə tēpət, kəni in təmos suah kəti tuva in iətəmi asoli rəha noluək mīn. Kəni rəhan mīn nəuvein noluək mīn kəməhuvə motəni=pən nərahian rəha iətəmi asoli əha kəm iərmənig, motəni məmə, ‘Ei, suah kəha tətərəkīn rəham natimnati.’

² Kəni təmauīn e suah kəha məmə tuva təghati kəm in məmə, ‘?Ei, nəghatiən nak u iətətəu kətəni lam? İəkolkeikei məmə nəkos rəfin nəghatiən mīn rəha uək rəham muva, mətəu rəuei əha iəkahlī pətigəm ik e uək.’

³ “Kəni iətəmi asoli əha təmuvən nīkin təhti məmə, ‘Kəsi. Rəhak iərmənig təni məmə otəraki lak e rəhak uək əha rəuei. ?Kəni oiəkəhro əha rəuei? İəu iəsəhmenian məmə o iəkuvən mətu niftəni o nosiən məni, kəni iəu iəkisiəi nəsiəiən o məni.

⁴ !Əuəh! Rəuei əha inəhrun nati oiəköl pəh nətəmimi okotol iəu iəkuvən imalah ikin kəni ko moteh vivi iəu nəmə rəhak iərmənig otəraki lak e rəhak uək.’

5 “Kəni ko in təmauɪn rəfin e nətəmimi nətəmi kəmotos məni o iərmənɪg kəhuva kətɪəh kətɪəh. Kəni in təməni=pən kəm iətəm təmaupən muva məmə, ‘?Ik nəmos nak?’

6 Kəni suah kəha təni məmə, ‘Iəmos dɪrəm rəha oiel rəha nauəhɪən ilah uan-hanrit.* Kəni iətəmimi asoli təməni=pən kəm in məmə, ‘Inu mə nauəuə rəha kauin rəham. Əharəg uəhai, kəni mətei fifti dɪrəm əmə e rəham nauəuə.’

7 “Kəni ko məni=pən kəm suah kəti mɪn məmə, ‘?Ik nəmos nak?’ Mətəu in təni məmə, ‘Iəmos uan tausin pak wit.’ Kəni iətəmi asoli təni məmə, ‘Os nauəuə rəha kauin rəham, kəni mətei=pən əmə eit-hanrit pak wit.’

8 “Kəni ko, iərmənɪg rəha iətəmi asoli əha iətəm in təmol tərəh lan, təməni-vivi in o rəhan neuəiən məmə in oteh vivi aru in.

“Nati u tətəgətun məmə nətəmimi rəha niftəni, ilah kotəhrun vivi nolɪən mɪn rəha niftəni nian ilah kəutəghati kəm lah mɪn, tapirəkis nətəmimi rəha nəhagəhagɪən.†

9 “Kəni iətəni kəm təmah məmə, onəkotasiru vivi e nətəmimi e məni rəha niftəni məmə ilah okəhuva rəhatəmah niəli mɪn. Kəni nian məni rəha niftəni u otɪkə, kəni Uhgɪn otos itəmah muvən əpəha e negəu e neai iətəm ko təsikəiən.

10 “Nəmə suah kəti in tətəsəl vivi o nati əkəku kəti, kəni in otəhrun nəsalɪən o nati asoli. Kəni nəmə suah kəti in tatol nolɪən tərəh e nati əkəku kəti, kəni in otol nolɪən tərəh e nati asoli.

11 ?Kəni tol lanəha, nəmə itəmah nəsotəsəl vivɪən o məni rəha niftəni u, kəni pəh otegəhan e təmah məmə nəkotos nati iətəm təuvɪr pəhriən, u natimnati rəha Uhgɪn?

12 Kəni nəmə itəmah nəsotəsəl vivɪən e natimnati rəha suah kəti mɪn, kəni niki təmah təsəhtɪən məmə okəfinə mɪn kəm təmah məmə rəhatəmah əhruahru natimnati mətəu-inu, kateruh məmə ko nəsotəsəl vivɪən mɪn natimnati mɪn əha.

13 “Ko iətəmimi kəti təsuvaɪən məmə in ioluək rəha iətəmi asoli mil keiu. Nəmə tol lanəha, in otolkeikei kəti matol nəuiən, kəni məməki e kəti kəni məsolɪən nəuiən. Kəni ko nəsolɪən ioluək rəha Uhgɪn mine məni e nian kətɪəh.”

14 Fərəsi mɪn kotolkeikei pik məni, kəni nian kəmotətəu nəghatɪən mɪn u, kəni kəmotələh əvsan e Iesu.

15 Mətəu in təməni kəm lah məmə, “Itəmah nautol nolɪən mɪn məmə nətəmimi kotəni məmə itəmah nəkotəhruahru. Mətəu Uhgɪn təhrun nikitəmah məmə nəkotərəh. Iətəni lanu mətəu-inu nati nak u nətəmimi kəutos məmə in nati agin, mətəu e nəhmti Uhgɪn in nati əpnəpɪn əmə.”

16 Kəni in təmətəkeikei mətəni məmə, “Kəmətəni pətigəm Lou mine nəghatɪən rəha iəni mɪn rəha Uhgɪn mətəuarus=pa Jon Bəptais, kəni ko uərisig lan, kətəni pətigəm nanusɪən təuvɪr rəha Narmənigɪən Rəha Uhgɪn, kəni nətəmimi rəfin kəutalkut pik məmə okəhuvən motatig lan.

17 Mətəu kəsənɪən məmə uək rəha Lou mine nəsanənɪən rəhan, təmol naunun. Nəghatɪən rəfin rəhan kəutatig, iətəm tətəp mɪn mətəuarus=pən iətəm təkəku agin. Lou otətatig məpirəkis neai mine niftəni.

18 “Kəni təhmen=pən əmə lanəha: nəmə iətəmi kəti tatol tifos mətəpəh rəhan pətən, kəni matit pətən pɪsɪn kəti mɪn mətuatig, in tatol təfagə tərəh. Kəni nəmə iətəmi kəti tatit pətən kəti iətəm rəhan iərman təməpəh kəni ilau

* **16:6** Dɪrəm e oiel kətɪəh təhmen e tate o fote litə. † **16:8** Nipətɪ nəghatɪən rəha Iesu məmə nətəmimi rəha nəhagəhagɪən kəsotolɪən natimnati iətəm Uhgɪn in tolkeikei məmə otəhtul əupən e rəhalah nəmiəghɪən. Nikiləh təsəhti pikɪən nətəlɪgɪən rəha Uhgɪn. **16:10** Luk 19:17-26 **16:13** Mat 6:24 **16:15** Mat 23:28; Luk 18:9-14 **16:16** Mat 11:12-13 **16:17** Mat 5:18

mətuatig, in tatol təfagə tərəh mətəu-inu in tətəkləh e pətan rəha iətəmi pisin kəti.”

Nəghatiən rəha Lasiris mine iətəmi kəti rəhan nautə tepət

¹⁹ Kəni Iesu təməni məmə, “Iətəmi kəti rəhan nautə tepət, kəni in tatuvən e napən təuvir kəməh e al u nəugı naris in nəhmtin tiəkis, kəni nian rəfin in tatun əmə nauəniən təuvir min.

²⁰ Kəni ianrah kəti, nərgin u Lasiris, niməgim təmol rəfin nıpətin min. Kəni kəmələs kan əpəha e namtiəhlə rəha suah u.

²¹ In tolkeikei pik məmə otatun nıpispisi nauəniən min u kəutəmei e tepil rəha iətəmi asoli əha. Kəni nati tərəh min kəti, kuri min kəutəhuva məutəpəh-əpəh niməgim min rəhan.

²² “Kəni ianrah əha təmimis, kəni nagelo min kəmətos in məhuvən əpəha e nikali Epraham, ima nəuviriən ikin. Kəni iətəmi u rəhan nautə tepət, in min təmimis kəni kitənim.

²³ Kəni in təmuvən əpəha e nigəm asoli, kəni tətətəu naməhiən asoli, kəni nian təməsal-pəri, mafu Epraham əpəha isəu. Kəni Lasiris əpəha e nikalin.

²⁴ Kəni təmauin əfəməh məmə, ‘!Əui, Tatə Epraham! Asiru lak. Əni=pən kəm Lasiris məmə otəfən nəuan nəhlmin e nəhu kəni mos muva mek namik lan məmə otətəpu, mətəu iətətəu nahməiən asoli e nigəm u ikinu rəueiu.’

²⁵ “Mətəu Epraham təni məmə, ‘Nətik, nikim təhti-to rəham nəmiəgəhiən əupən. Ik nəmətos natimnati təuvir min rəham tepət, mətəu Lasiris təmatətəu nahməiən tepət e nıpətin. Mətəu rəueiu əha, in tətətəu təuvir u ikinu, kəni ik nətətəu nahməiən tepət e nıpətim.

²⁶ Kəni nati kəti min. E nəlugin e tah, nimil asoli tətəuəri itah, ik ko, kəni itimah u. Nəmə itimah kəti tolkeikei məmə otuvnə meh ik, mətəu ko təsuvəniən. Kəni nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə otuva meh itimah mətəu ko təsuvəniən.’

²⁷ “Kəni iətəm rəhan nautə tepət təməni məmə, ‘Tatə. Əui, kəsi. Ahli=pən Lasiris tuvən e nimə rəha tatə rəhak,

²⁸ mətəu-inu piak faif əha ikin. Təuvir məmə in otuvən məghati mem əskasik ilah məmə okotətəu ilah məmə okəsəhuvəniən u ikinu iətəm iətətəu nahməiən asoli əgin ikin.’

²⁹ “Mətəu Epraham təni məmə, ‘Kəpə. Nəghatiən rəha Mosis mine iəni min rəha Uhgın tətətig. Pəh piəm min okotətəu nəghatiən min əha.’

³⁰ “Kəni iətəmi rəhan nautə tepət təməni məmə, ‘Kəpə, Tatə Epraham. Təsəhmeniyən. Mətəu nəmə iətəmi kəti otəmiəgəh min e nimisiən otuvən məghati kəm lah, kəni nıpəhriəniən, ilah okotəuhlin rəhalah nətəligiyən kəni motəpəh təfagə tərəh min rəhalah.’

³¹ “Kəni Epraham təni məmə, ‘Nəmə kəsotətəligiyən e nəghatiən rəha Mosis mine iəni min rəha Uhgın, kəni nati əpnəpin nəmə iətəmi kəti təmiəgəh pau e nimisiən kəni muvən məghati kəm lah, mətəu ko kəsotəniən nıpəhriəniən lan.’ ”

17

Əutətəu itəmah

(Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42)

¹ Kəni Iesu təməni kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Pəhriən, natimnati min u kəutiivi=pən iətəmi tətəmei=pən e təfagə tərəh, okəhuva. !Mətəu nərahien asoli o iətəmi əha u tətəfən-əfən kəm nətəmimi, uə in suaru rəha nəfən-əfəniən!

² Mətəu nəmə iətəmi kəti tiuvi=pən rəhak kəti iətəmimi u təhmen e suakəku, məmə otol təfagə tərəh, kəni suah kəha, Uhgın otol nalpiniən asoli kəm in.

Kəni nalpiniən əha otəskasik tapirəkis nəmə katu=pən kəpiel kəti e nentəui, kəni kəraki=pən əpəha itəhi lokamnim.

³ Kəni tol lanəha, əutətəu maüteruh vi rəhatəmah nəmiəgəhiən.

“Nəmə piəm tatol təfagə tərəh kəm ik, kəni əni=pən rəhan noliən tərəh e nəhmtin, kəni nəmə tətəuhlin rəhan nətəligiən, kəni alu e rəhan noliən tərəh məsosian tatig e nikim.

⁴ Kəni nati əpnəpin nəmə in tatol təfagə tərəh lam mau səpin e nian kətiəh, kəni muva mau səpin, kəni məni=pən kəm ik məmə, ‘Kəsi, iəmol təfagə tərəh lam. İatitəlig e nətəligiən rəhak kəni mətəpəh təfagə tərəh,’ kəni ik onəkəkeikei məsalpiniən malu e rəhan noliən rah min, kəni məsosian tatig e nikim.”*

⁵ Kəni aposil min kəmotətapuəh o iərməniğ məmə, “Ol rəhatimah nəhatətəiən təkəsik təhmin.”

⁶ Kəni İərməniğ təməni məmə, “Nati əpnəpin nəmə rəhatəmah nəhatətəiən natiəkəku əgin pau təhmen e nipişpisi nipiəkil, kəni nəkotəhrun nəniən kəm niği u nokin təfəməh məmə, ‘Euvi aru ik, kəni muvən miuvig=pən itəhi,’ kəni niği u otol nəuiatəmah.”

⁷ “Otəni-to. ?Nəmə iətəmi kəti rəhan ioluək tətəsum, uə in tateh rəhan min sipsip min, nian in tuva lahuənu, nikitəmah təhti məmə, iətəmi əsoli otəni=pən kəm in məmə, ‘İE! Va uəhai məharəğ mun nauəniən əha?’ !Kəpə!

⁸ In otəni=pən kəm rəhan ioluək məmə, ‘Uvən mol nəgək nauəniən, kəni ko muvən muvən e rəham nəpən təuvir, kəni məfa nəgək nauəniən mine nimək nəmnimiən. Nian nəkol rəfin rəham uək, ko nəkəhrun nuniən nauəniən kəni mine nəmnimiən.’

⁹ ?Kəni nikitəmah təhti məmə iətəmi əsoli, in otəni-vivi rəhan ioluək o uək əsoli rəhan iətəm in otəkəikei mol? !Kəpə!

¹⁰ Kəni itəmah ko, nəkotəhmen əmə e noluək min rəha Uhgın. Nian nəmotol rəkis natimnati rəfin iətəm Uhgın təməni məmə onəkotəkəikei motol, onəkotəni məmə, ‘İtimah noluək min əmə. Noliən rəhatəmah təkəhmeniən o nəni-viviən. İtimah iəmotol əmə uək u itimah oikotəkəikei mautil.’”

Iesu təmol vivi nətəmi ten iətəm leprosi təmol ilah

¹¹ Nian İesu təmətəliuək matuvən İerusaləm, in təmətəliuək matuvən=pən e nəlugi nitəni mil u Səmeriə mine Kaləli.

¹² Kəni nian in təmiet=pən lahuənu kəti, nətəmimi ten iətəm nimisiən u leprosi təmol ilah kəməhuva motəhtul isəu nəuvetin,

¹³ kəni motəuin lan məmə, “!İesu, İətəmi əsoli, əsiru e timah!”

¹⁴ Kəni nian in təmeh ilah, təni məmə, “Onəkəhuvən o pris məmə in oteh nipiətəmah.”‡ Kəni nian ilah kəmautəliuək əhanəh e suaru, kəni motəuvir, nimisiən təmikə.

¹⁵ Kəni ilah kəti təmeruh məmə leprosi rəhan tinikə, kəni in təmələli mitəlig=pən o İesu, mətəni əfəməh məmə, “!İatəni-vivi Uhgın! !İatəni-vivi Uhgın!”

17:3 Mat 18:15 * **17:4** Nipəti nəghatiən əha təsəniən məmə kitah okotalu e təfagə tərəh rəha iətəmi kəti mau səpin əmə, mətəu okotəkəikei motəlu lanu naunun tika. † **17:6** E nəghatiən əhrəuhru rəha İesu, in tətəghati e nikiti mastət u in natiəkəku əgin, mine niği kəti nəukətin təməviə əgin, nərgin u fik-malperi. **17:6** Mat 17:20; 21:21 **17:13** Lev 13:45-46 ‡ **17:14** Nian nimisiən leprosi təmol suah kəti, Lou tətəni məmə in tamikmik. Nian nimisiən təmikə, in otəkəikei muvən meruh pris kəti məmə in otəni pətiğəm kəm nətəmimi rəfin məmə nimisiən təmikə mine namikmikian təmikə. Nian İesu təməni kəm lah məmə okəhuvan moteruh pris kəti, in təhmen məmə in təməni məmə in otol vivi ilah. **17:14** Lev 14:2-3; Mat 8:3-4

¹⁶ Kəni in təmeiuaui e nəhlki Iesu misin nəulin nıpənəgin tatek niftəni, kəni mətəni kəm Iesu məmə nikin tətəgiən məmə in təmol vivi rəhan nimisiən. Kəni suah u in iətəm Səmeriə.

¹⁷ Kəni Iesu təməni məmə, “?Iəmol vivi nətəmi ten kəni mos rəkis rəhalah nimisiən, uə kəpə? ?Mətəu nain min, ilah iə?”

¹⁸ ?Suah u in iapispis əmə, mətəu in pisin əmə təmitəlig=pa mətəni-vivi Ughin?”

¹⁹ Kəni Iesu təməni kəm suah u məmə, “Əhtul maliuək matuvən. Rəham nəhatətəiən təmol vivi ik.”

Nuvaian rəha

Narməniğiən Rəha Ughin

(Mat 24:23-28,36-41)

²⁰ Nian kəti, Farəsi min kəmotətapuəh o Iesu məmə, “?Onəhgin Narməniğiən Rəha Ughin otuva?” Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Narməniğiən Rəha Ughin otəsuvaian məmə nətəmimi okoteruh e nəhmti lah.

²¹ Kəni iətəmimi tikə mə otəni məmə, ‘Əsal=pa meh, in uəha,’ uə ‘!Əsal=pən meh, in əpəha!’ mətəu-inu Narməniğiən Rəha Ughin tinuva rəkis mətətig e nikitəmah.”

²² Kəni Iesu təni kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Nian min kəutəhuva iətəm itamah onəkotolkeikei məmə onəkoteh nian min rəha Nəti Iətəmimi, mətəu ko nəsotehiən.

²³ Kəni nətəmimi okotəni kəm təmah məmə, ‘!Əsal=pa, in uəha!’ uə ‘!Əsal=pən, in əpəha!’ Mətəu onəsəhuvəniən motohtəu=pən ilah,

²⁴ mətəu-inu e nian iəu Nəti Iətəmimi oiəkuva lan, in otəhmen e noraiپیən iətəm tətəraip kəni mətəsiəgəpən neai e nikalin kəti mətəuarus=pən nikalin kəti min, kəni nətəmimi rəfin okoteruh motəhrun.

²⁵ Mətəu aupən, iəu iəkəkeikei mətəu naməhiən tēpət, kəni nətəmi kəutətig rəueiu, ilah okotəuhlin nəmtəhlah mətəpəh iəu.

²⁶ “E nian iəu, Nəti Iətəmimi, iəkuva lan, otəhmen=pən əmə e nian rəha Noa aupən, iətəm nətəmimi kəmotol natimnati min məsotəhruniən məmə Ughin otol nati kəti lan məsotol əpenə-peniən.

²⁷ E nian əha, nətəmimi kəmətauən, məutənmim, mautol marit, inəha natimnati min rəfin kəmautol e nəmiəgəhiən rəhalah, motətuərus=pa nian iətəm Noa tinuvən e nıpəgnəua negəu asoli rəhan. Kəni nuhuən təməfuv naruəh asoli təmuva kəni maiu melərmin rəfin nətəmimi iətəm kəməsəhuvəniən e negəu.

²⁸ “In təhmen=pən əmə e nian rəha suah kəha Lot. Nətəmimi kəmotəuən, məutənmim, məutos nəhmti natimnati min, məutasum, mautovləkin nima min, inəha natimnati rəfin kəmautol e nəmiəgəhiən rəhalah.

²⁹ Mətəu e nian iətəm Lot təmiet lan e taun əha Sotəm, kəni nigəm mine kəpiəl min kəmoəhuəu mautsipəri e neai motəhamu ilah rəfin əpəha e taun.

³⁰ “Kəni otəhmen əmə e nian iəu Nəti Iətəmimi oiəkuva min lan kəni, Ughin otol əpu iəu kəm nətəmimi.

³¹ E nian əha, nəmə suah kəti tətəharəg ihluə e rəhan nima, pəh in tagim məsuvən minian imə məmə in otos rəhan natimnati, kəni nəmə suah kəti in əpəha e nasumiən, pəh in otəgim məsuva minian laəuənu.

³² !Onəsotaluian e pətəuəhli rəha Lot!

³³ In təmolkeikei məmə otəskəlim rəhan nəmiəgəhiən e nəhue niftəni u məsitəupaian iəu, in otəsosiən nəmiəgəhiən itulin. Mətəu iətəmimi u tətəpəh

nattimnati ræha næmiægæhian e næhue niftæni u, kæni mætætæu=pa iæu, in otos næmiægæhian itulin.

³⁴ Iætæni kæm tæmah mæmæ, e nian æha lapin, iætæmimi keiu okætupæli e pet kætiæh, kæni okos rækis kæti, kæpæh kæti.

³⁵⁻³⁶ Pætæn keiu kætuharæg pæti matuol nauæniæn, kæni okos kætiæh, kæpæh kæti.”§

³⁷ Kæni ræhan noluæk min kæmotæni=pæn kæm in mæmæ, “?Iærmænig, onækuva iæ?”

Kæni in tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “Onækotæhrun æmæ. Tæhmen e nian nati miægæh kæti tæmimis mætæmæhli, kæni kuveria min koteiuaiu mauton pæti.”*

18

Næghatiæn æuhlin

ræha pætælimis kæti

iætæm tætasæk o nasiruiæn

¹ Kæni Iesu tæmæni næghatiæn æuhlin kæm lah mætægætun ilah lan mæmæ okotækeikei mæutæfaki nian ræfin mæsotæpæhiæn, mæsotolien mæmæ nikilah otæsæmeiæn.

² In tæmæni mæmæ, “Lahuænu kæti, iæni kæti æha ikin ræha nælæhuiæn næghatiæn min. Kæni tæsisiaien Uhgîn, kæni tæsisiai minian nætæmimi.

³ Kæni e lahuænu æha, pætælimis kæti æha ikin, kæni nian ræfin tætuva materuh iæni u mætæni=pæn kæm in mæmæ, ‘Æui. Kæsi, onækasiru lah mæghati o nælæhu æhruahruian nærahian ræha tikimîr ræhak tatol kæm iæu.’

⁴ Mætæu iæni u in tæmæsuvæniæn, kæni mos nian æfæmæh mæmæ otægæt mol vi nærahian æha ræha pætælimis. Mætæu pætæn æha tæmætætæpuæh o suah kæha nian ræfin matuvæn matuvæn, kæni iæni nîkin tæni mæmæ, ‘Nati æpnarîin iæsisiaien Uhgîn, kæni mæsisiai minian nætæmimi,

⁵ mætæu pætæn æha tætæni mætæni nati kætiæh minatol miræ iæu o ræhan næghatiæn, matol matol. Pæh iækækeikei muvæn mæni-vivi ræhan nærahian kæni mælæhu næuvîriæn. Næmæ iækæpæh, kæni in otætuvæ ohniæu matol matol ræueiu kæni iækæpæu lan.’ ”

⁶ Kæni nian Iærmænig tæmæni rækis næghatiæn æuhlin æha, kæni mæni mæmæ, “Otætælig-to e næghatiæn ræha iæni æpæha iætæm in tærah tæhmin.

⁷ ? Mætæu tæhro e Uhgîn? In tæmitæpîn ræhan min nætæmimi, kæni ilah kæutasæk=pæn kæm in nian ræfin e nærauia mine lapin min ræfin. ? Kæni nîkitæmah tæhti mæmæ in otæni=pæn kæm lah mæmæ, ‘Pæh pipim’? Kæpæ. ? Kæni nîkitæmah tæhti mæmæ in ko tæsasiruiæn uæhai æmæ e ræhan min? Kæpæ.

⁸ Iætæni=pinæ kæm tæmah mæmæ nîpæhrîænian, in otasiru uæhai æmæ e ræhan min, kæni mol vivi ræhalah nærahian. ? Mætæu nian iæu Næti Iætæmimi oiækîtælig=pa min lan e niftæni, oiækæh nætæmimi næuvein nætæm kæutæhatætæ e Uhgîn, uæ kæpæ?”

Næghatiæn æuhlin

ræha Faræsi mine

iætæm tatos mæni ræha takis

⁹ Kæni Iesu tæmæni næghatiæn æuhlin kæti kæm nætæmimi næuvein nætæm nikilah tæhti mæmæ ilah kotæhruahru motapirækis nætæmimi ræfin, kæni motæsal iahu e lah.

17:33 Luk 9:24 § **17:35-36** E kopi æuas min næuvein ræha Niutestimin iætæm kæmætei e næghatiæn Kris æpæn, kæmilpîn næghatiæn min u ræha fes 36: Iætæmi keiu okætuasum, kæni okos rækis kæti, kæpæh kæti. * **17:37** Nîpæti næghatiæn u mæmæ, e nian Iesu in otuva lan, nætæmimi ræfin okoteruh. **18:1** Kol 4:2; 1Tæs 5:17

¹⁰ In təmāni māmə, “Suah mil keiu kāmian əpəha e Nimə Rəha Uhgīn māmə kuəfaki. Kəti, in Farəsi, kəni kəti in iətəmi tatos məni rəha takis.

¹¹ Kəni Farəsi təməhtul māmə tətəfaki, kəni in mətəni aru əmə in, mətəni māmə, ‘Uhgīn, iətəni-vivi ik mətəu-inu nəmōl māmə iəkol iətəpisiŋ lak, mə inaha nətəmimi kōtolkeikei pik məni kəni mətəuiə māmə kōtakləh lan, kəni mətul tərāh, kəni mətəkləh e pətan rəha iətəpisiŋ. Mətəu iəu iəsoliān kəmā ilah. Kəni iəu mīn iəsoliān kəmā suah kəha iətəm tatos məni rəha takis.

¹² Nian keiu e nəfakiəŋ kətiəh, iətətuakəm mətəpəh nauəniān mətəfaki kəm ik. Kəni nāmə iəkos natimnati ten, iətos rakis kətiəh mətəfiŋə kəm ik.’

¹³ “Mətəu suah kəha, iətəmi tatos məni rəha takis, in təməhtul=pən isəu, kəni mətəulis məsəsal pəriān e negəu e neai kəni mətəfaki. Kəni nikiŋ titəgət mətəsək mətəhti mankilahan mətəni māmə, ‘Uhgīn, iəu iətəmi tərāh. !Nikiŋ teuiəu ohniəu!’ ”

¹⁴ Kəni Iesu təni māmə, “Iətəni kəm təmāh. Nian suah mil u okiatəlig=pən lahuənu, iətəmi rəha takis, in otəhruahru e nəhmti Uhgīn. Mətəu Farəsi, in təsoliān lanəha, mətəu-inu iətəmi tətəfəri aru in, Uhgīn otosiahu, mətəu iətəmi tatosiahu aru in, Uhgīn otəfəri.”

*Kəlkələh mīn kəmāhuva o Iesu
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)*

¹⁵ Kəni nətəmimi nəuvein kəmos tərālah mīn iəpəou mətəmətig mīn məhuva kəm Iesu māmə in otələhu=pən nəhlmin e lah kəni mətəfaki o lah. Mətəu nian rəhan mīn nətəmimi kəmōteh ilah, kəni mōtəniəhu ilah.

¹⁶ Mətəu Iesu təmauin e iəpəou mīn əh mə okəhuva ohni, kəni məni=pən kəm rəhan mīn natətəlig māmə, “Sotəniəhuieŋ iəpəou mīn māmə okəsəhuvaieŋ ohniəu, pəh ilah okəhuva ohniəu, mətəu-inu Narməniğiān Rəha Uhgīn in rəha nətəmimi mīn u kōtəhmen e iəpəou mīn u.

¹⁷ Iətəni pəhriān kəm təmāh māmə, nāmə iətəmi kəti təsōlkeikeiān māmə oteuiəu məhmen e kəlkələh mīn u kəti mupəh Uhgīn tarmənigiŋ lan, ko in təsətig ahgəliān Narməniğiān Rəha Uhgīn.”

*Suah kəti rəhan nautə tēpət
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)*

¹⁸ Kəni iətəmi əsoli kəti təmāni=pən kəm Iesu māmə, “Iəgətun, ik iətəmi təuvir. ?Oiakəhro mos nəmiəgəhiān itulin?”

¹⁹ Kəni Iesu təmāni=pən kəm in māmə, “?Təhro nətauin lak māmə iəu iətəmi təuvir? Suah kəti tikə in iətəmi təuvir, mətəu Uhgīn əmə in təuvir.

²⁰ Ik nəkəhrun nəghatiān mīn e Lou rəha Uhgīn tətəni māmə, ‘Sakləhiān e pətan rəha iətəpisiŋ, məsōhamuiān iətəmimi, məsakləhiān e natimnati, məsəuiəiān e kōt, misiai rəham tatə mīne māmə.’ ”

²¹ Kəni suah u təmāni māmə, “Natimnati mīn rəfin u, iəmol rəfin ilah, nian iəmətəkəku mətəuarus=pa u rəueiu.”

²² Nian Iesu təmətəu nəghatiān əha, kəni təni=pən kəm in māmə, “Nati kəti mīn əmə əha ikin onəkōl. Uvən mol nətəmimi kōtos nəhmti rəham nautə rəfin agin, kəni mətəfən məni lan kəm nanrah mīn. Kəni ik onəkōs nəuviriān tēpət əpəha e negəu e neai. Kəni muva muərisig lak, mol māmə rəhak iətəmimi.”

²³ Mətəu nian təmətəu nəghatiān mīn əha, nikiŋ təməpəou mətəu inko rəhan nautə tēpət.

²⁴ Kəni nian Iesu təməsəl=pən meruh māmə nikiŋ nəpəou, kəni təni māmə, “!Ei, tiəkis agin o iətəmi rəhan nautə tēpət māmə in otuva matig ahgəl e Narməniğiān Rəha Uhgīn!

25 Tiækis mämə kau otuvən=pən e nipəg nitil, mətəu tiækis pik mämə iətəmi rəhan nautə tepət otuva matig ahgəl e Narməniğiən Rəha Uhgın.*

26 Kəni nətəmimi u kəutətəu nəghatien əha kəmotəni mämə, “?Nəmə tiækis o iətəmi rəhan nautə tepət, kəni pəh əha in təhmen mämə otos nəmiəğhiən əha?”

27 Mətəu in təməni mämə, “Nati nak u tiækis pik agin, mə ko nətəmimi kəsotoliən, mətəu Uhgın in təhrun nolien.”

28 Kəni Pitə təməni=pən kəm in mämə, “?Mətəu təhro e timah? İəmotəpəh rəfin rəhatimah natimnati kəni məhuva mämə iəkəhuərisig lam.”

29 Kəni İesu təməni=pən kəm lah mämə, “İətəni pəhriən kəm təmäh mämə, iətəmi təməpəh rəhan nimə, uə rəhan pətan, uə pian min, uə rəhan tatə mine mämə, uə rəhan kəlkələh min mətəu-inu in tatitəu=pən Narməniğiən Rəha Uhgın,

30 kəni e nəhue niftəni u, in otos natimnati tepət tapirəkis ilah min u təməpəh ilah, kəni uərisig, in otos min nəmiəğhiən itulin.”

İesu təməni pətiğəm rəhan nimisiən

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Kəni İesu təməni=pən kəm rəhan tuələf natətəlig min mämə okohiet e nimənin nətəmimi məhuva kətiah motuhapumin ilah min, kəni təməni=pən kəm lah mämə, “Otətəlig-to. Rəueiu kəhuvən əpəha ilis Jerusiləm, kəni natimnati min iətəm iəni min rəha Uhgın əupən kəmotəni lak, Nəti İətəmimi, e nauəuə min rəhalah, ilah okəhuva motol nipəhriənien.

32 Nətəmimi okotəğəhan=pən lak e nəhlmi Nənihlə min, kəni nətəmimi okotəğhati motalah əvsən lak, motol=pən əmə iəu, motəğəh əpis nəhmtək,

33 kəni okalis iəu, kəni kohamu iəu. Mətəu e nian tatol kisil lan, oiəkəmiəğəh min.”

34 Mətəu kəsotəhrunien rəhan nəghatien min. In təhmen=pən e nəghatien iətəm nipətin tətəhluəg, kəni kəsotəhrunien nipəti nəghatien min əha.

İesu təmöl vi iətəmi kəti nəhmtin tərəh

(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Nian İesu təmuva iuəkir o taun əha Jeriko, suah kəti in tətəharəg e nikali suaru nəhmtin tərəh. Nian rəfin in tətəsiə e məni o nətəmimi.

36 Kəni nian iətəmi əha nəhmtin tərəh təmətəu mämə nətəmimi tepət kəutaliuək e suaru, kəni in təmətapuəh mämə, “?Nati nak əha katol?”

37 Nətəmimi kəmotəni=pən kəm in mämə, “İesu əpəha, iətəm Nasərit, tətaliuək e suaru.”

38 Kəni təməgət əfəməh mämə, “!İesu! !Mipi kig Tefit! !Asiru lak!”

39 Kəni nətəmimi min u kəutaliuək məutaupən e İesu, kəmotəgət lan, motəni mämə, “!Səğətien!” Mətəu in təməgət əfəməh təhmən mämə, “!Mipi kig Tefit! !Asəkəhruiən iəu masiru lak!”

40 Kəni İesu təməhtul təməni=pən kəm lah mämə okotit məhuva. Kəni nian kəmotit məhuva iuəkir, İesu tətəpuəh ohni mämə,

41 “?Nəkölkeiki mämə iəköl nak kəm ik?” Kəni in təməni mämə, “İərməniğ, iəkölkeiki mämə oiəkair meruh nati.”

42 Kəni İesu təməni=pən kəm in mämə, “Air meruh nati. Rəham nəhatətəien tinol vivi ik.”

* **18:25** Nəghatien Kris əhruahru tətəni mämə, “Tiækis o kaməl otuvən=pən e nipəg nitil.” Kaməl in nati miəğəh asoli kəti tapirəkis kau. **18:31** Luk 24:44 **18:32** Luk 9:22,44 **18:34** Mak 9:32

⁴³ Əmeiko rəueiu agin min, təməir minateh nati, kəni minatərisig e Iesu, mətəni-vivi Uhgın. Kəni nian nətəmimi rəfin kəmoteruh nati əha, ilah kəməutəni-vivi Uhgın.

19

Iesu mine Sakiəs

¹ Kəni Iesu təmalıuək muvən imə e taun u Jeriko matuvən məmə otiet=pən e nıkalın nəuветin min kəti.

² Kəni e taun əha, suah kəti əha ikin, nərgin u Sakiəs. In iətəmi asoli kəti rəha nətəm kautos məni rəha takis, kəni in rəhan nautə tepət.

³ Kəni in tolkeikei məmə oteh-to məmə Iesu in pəh, mətəu təruru neruhian mətəu in təkuaqır, nətəmimi kəutəhtul pəsıg lan.

⁴ Kəni in təmaıu aupən muvən məri e nıgi kəti, nərgin u sikəmo, məmə otəhrun neruhian Iesu nian in otuva=pa in ikin.

⁵ Kəni nian Iesu təmuva əhruahru əha ikin, təməsal-pəri meruh, kəni məni=pən kəm in məmə, “Sakiəs. Eıuıai uəhai, mətəu rəueiu ko iəkəkeikei muvən mauən əpəha e rəham nımə.”

⁶ Kəni Sakiəs təmeıuıai uəhai əmə, kəni mit Iesu mian əpəha iman ikin imə, kəni nıkin təmagian.

⁷ Mətəu nian nətəmimi kəmoteruh natimnati min əha, kəni kəutasiuən kəm lah min o nolıan əha məutəni nıkali Iesu məmə, “Suah əha tatuvən e nımə rəha iol təfagə tərəh.”

⁸ Kəni nian kınəhuvən rəkis e nıpəgnəua nımə rəha Sakiəs, in təhtul məni kəm lərmənıg məmə, “lərmənıg, ətəlıg-to. Oləkəuəri rəhak natimnati mol nəhmtin keıu, kəti rəhak, kəni kəti iəkəfən kəm nanrah min. Kəni natimnati iətəm iəmakləh lan o suah kəti, oləkəlpın mau kuvət.”

⁹ Kəni Iesu tənı=pən kəm in məmə, “Rəueiu Uhgın tınosmiəgəh ik mine rəham min, mətəu-inu ik min, nəməhatətə e Uhgın, kəni ik nəuanıləuis pəhriən kəti rəha Epraham.

¹⁰ Kəni iəu, Nəti İətəmimi, iəmuva məmə iəkəsal e nətəmimi iətəm kəmotəluəi, kəni mosmiəgəh ilah.”

Nəghatıən əuhlin

rəha nətəmimi nətəm kəmosot məni rəha iərmənıg rəhalah

¹¹ Nian nətəmimi kəməutətəlıg e Iesu, in təmətəkeikei mətəni nəghatıən əuhlin kəm lah mətəu-inu in tınuva iuəkır o Jerusiləm, kəni nıkilah təhtı məmə Nərmənıgian Rəha Uhgın otəsuvəhian əha rəueiu tuva.

¹² Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “lərmənıg kəti tolkeikei məmə in otuvən isəu meruh kig asoli agin məmə kig asoli otəfəri in mol kig lan əpəha iman ikin, kəni in otəpanıtəlıg=pa min.

¹³ Kəni in təmaıın e rəhan noluk min ten, kəni məuəri məni asoli kətıəh kətıəh e lah.* Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, ‘İtəmah onəkotəkeikei motalkut o məni u o nolıan nətin mətəuarus=pən iəu iəkıtəlıg=pa min.’

¹⁴ “Mətəu nətəm iman ikin kəsotolkeikeian suah kəha, kəni motəhli=pən nətəmimi nəuvein kotos nəghatıən məhuvən kəm kig asoli agin məmə, ‘İtimah isəotolkeikeian məmə suah u otərmənıg e timəh.’

¹⁵ Mətəu kəmləfəri iərmənıg u kol kig lan, kəni in təmıtəlıg=pa min. Kəni suah u təmaıın e rəhan noluk min iətəm in təməuəri rəhan məni kəm lah. In

19:7 Luk 15:2 **19:8** Eks 22:1; Nam 5:6-7 **19:9** Luk 13:16; Uək 16:31 **19:10** Luk 15:4; Jon

3:17; 1Tim 1:15 * **19:13** Kəni iərmənıg təməfən məni kətıəh kətıəh kəm rəhan ioluk ten, kəni məni kətıəh in təhmen=pən e uan-hanrit-tausin vatu.

tolkeikei mēmā otāhrun mēmā ilah kəmotətəuarus mēni nak nian in tēmətətig əpəha isəu.

16 “Kəni iətəm tēmaupən muva mēni=pən kəm in mēmā, ‘Iərməniḡ, nəmələhu=pa mēni kətiah e nəhlmək, kəni iəmətəuarus mēni ten min.’

17 Kəni rəhan iərməniḡ tēməni=pən kəm in mēmā, ‘Ik ioluək təuvir; nəmōl nati iətəm in təuvir. Mətəu-inu nəmōl uək təuvir o neruh vivian nati iətəm təkəku, kəni rəueiu əha oiəkəgəhan lam mēmā ik onəkərməniḡ e taun ilah ten.’

18 “Kəni iətəm tətəurisig lan tēmuvə mēni=pən mēmā, ‘Iərməniḡ, nəmələhu=pa mēni kətiah e nəhlmək, kəni iəmətəuarus mēni faif min.’

19 Kəni iərməniḡ tēməni=pən kəm in mēmā, ‘Ik onəkərməniḡ e taun ilah faif.’

20 “Kəni ioluək kəti min tēmuvə mēni=pən kəm in mēmā, ‘Iərməniḡ, inu rəham mēni. Iəmālis-ərain e napən, kəni məhluaig vivi lan.

21 Iəu iəməgin lam mətəu-inu, iəkəhrun mēmā ik iətəmi nolian rəham tiakis. Ik natos natimnati kəsəniəmā mēmā rəham, kəni matos nauəniən e nasumiən min rəha nətəmimi pisin min.’

22 “Kəni iərməniḡ tēməni=pən kəm in mēmā, ‘!Ik ioluək tərāh! E rəham əmə nəghatiən, iətakil ik mēmā nəmōl tərāh aḡin. Nēmā ik ninəhrun rəkis mēmā iəu iətəmi iakis, kəni iətos natimnati iətəm kəsəniəmā rəhak, kəni matos nauəniən e nasumiən min rəha nətəmimi pisin min,

23 kəni təhro nəməsosiən rəhak mēni muvən məfən e bank, kəni nian iəkitalig lan, iəkəhrun nosiən rəhak mēni ilau nətin.’

24 “Kəni tēməni=pən kəm rəhan min nətəmimi mēmā, ‘Otos rəkis rəhan mēni, kəni motəfən kəm suah u rəhan mēni ten.’

25 “Kəni ilah kəmotəni mēmā, ‘!Iərməniḡ, təsəhruahruian mətəu-inu rəhan mēni ten rəkis!’

26 “Kəni iərməniḡ tēməni=pən kəm lah mēmā, ‘Iətəni kəm tēmāh mēmā, iətəmimi iətəm tatos nati kəti, kəmanəfən min nəuvein min kəm in. Mətəu iətəmi rəhan nati kəti tikə, kəpanos rəkis rəhan natimnati rəfin.

27 Kəni rəueiu, rəhak tikimir min iətəm kəməsotolkeikeian iəu mēmā iəkuva kig rəhalah, onəkotit ilah məhuva, kəni motuhamu ilah e nəhmtək.’”

Iesu tēmuvən Jerusiləm

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

28 Kəni nian Iesu tēməghati rəkis, kəni in təmaliuək maupən matuvən əpəha ilis Jerusiləm, kəni nətəmimi kəmautəurisig lan.

29 Nian kəməhuva iuəkir o lahuənu mil u keiu, Petfas mine Petəni e Nitəuət Rəha Nigi U Olif, kəni in tēməni=pən kəm rəhan mil keiu iətəmimi mēmā,

30 “Onəkian əpəha lahuənu ikin kəmotəsipən ikin. Ikin əha, onəkueh nətə togki kəti kəsasua əhanəhiən lan. Nəkatiis niləuis lan muasig miəuva u ikinu.

31 Kəni nəmə suah kəti tatapuəh o təlau mēmā, ‘?Nətatiis togki o nak?’ kəni onəkəuəni=pən kəm in mēmā, ‘Iərməniḡ, in tolkeikei mēmā otol nati kəti lan.’”

32 Kəni kəmian mueruh natimnati rəfin tol əmə mēmā inu Iesu tēməni.

33 Kəni nian kəmətiatis nətə togki, kəni nətəmimi min rəha togki kəmotətapuəh o lau mēmā, ‘!Ei! ?Nətatiis nətə togki o nak?’

34 Kəni ilau kəmuəni=pən mēmā, “Kəpə. Iərməniḡ tolkeikei mēmā otol nati kəti lan.”

35 Kəni kəmuasig miəuva kəm Iesu, kəni kəmuəpəḡ rəhalau kəti napən muəhtərain nəmtah nətə togki lan, kəni muasiru e Iesu təri masua e nətə togki.

36 Nian təmasua lan minatuvən, kəni rəhan min nətəmimi kəmotəupən motəpəḡ rəhalah min kəti napən motəpenə e suaru.†

³⁷ Nian Iesu tinatuvu iuækir o Jerusilám mätasua e togki mäteiuaiu e Nítəuət Rəha Nigi U Olif, kəni nətəmimi mīn rəfin rəhan nīkilah təmagiən, kəni minautəni-vivi Uhgīn məutagət əfəmäh o nati apispsis mīn ilah kəmoteruh in təmatol.

³⁸ Kəni ilah məutəni məmā,
“Iərmənīg Uhgīn tətətig ilau kig u iətəm tətuvu e nərgin!
Pəh nəməlīnuān otatīg əpəha e negəu e neai, kəni əpəha ilis ilis agin e negəu e neai, okətəfəri nərgi Iərmənīg Uhgīn!”

³⁹ Kəni Farəsi mīn nəuvein əha kəutatīg əha ikin kəmotəni=pən kəm in məmā, “Iəgətun. Əniəhu rəham mīn nətəmimi məmā okəsotagətīən.”

⁴⁰ Mətəu in təmāni=pən kəm lah məmā, “Nəmā nətəmi mīn u kəsotagətīən, kəni kəpiel əpnəpīn mīn u, ilah okotagət əfəmäh.”

Iesu təmasək o nətəm Jerusilám

⁴¹ Kəni nian Iesu təmuva iuækir meruh taun əha Jerusilám, in təmasək o nətəmimi mīn əha ikin əha.

⁴² Kəni in təni məmā, “Kəsi, iəmolkeikei pik məmā itəmäh mīn nəmotəhrun natimnati mīn iətəm okotəfīnə nəməlīnuān kəm təmäh e nian u rəueiu. Mətəu kəpə. Kəni rəueiu, natimnati mīn əha kəutəhluaig ko nəsoteruhīən.

⁴³ Mətəu e nian mīn iətəm otuva o təmäh, rəhatəmäh tīkimir mīn okəhuva motəhtul tītəlau e təmäh, okotel niftəni motətu-pəri motol əpətīn rəhatəmäh taun, kəni motəhtipəsīg lan məmā onəsohietīən.

⁴⁴ Kəni ilah okotərəkīn rəfin nīmā e taun rəhatəmäh, kəni ko kəpiel kəti mīne rəha nīmā mīn otəsəhtulīən. Kəni okotohamu itəmäh rəfin itəmäh kəlkələh mīn rəhatəmäh. Natimnati rəfin u otuva mətəu-inu itəmäh nəmoteruh mətəu nəməsotəhrunīən nian iətəm Uhgīn təmuva məmā in otosmiəgəh itəmäh lan.”

Iesu təməhgi pətīgəm nətəmimi iətəm kautol makit e Nīmə Rəha Uhgīn (Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Kəni Iesu təmuvən Jerusilám, kəni muvən e iat rəha Nīmə Rəha Uhgīn meruh nətəmimi kautol makit ikin, kəni mətəhgi pətīgəm ilah.‡

⁴⁶ Kəni in təmāni=pən kəm lah məmā, “Kəmətəi rəkis e Nauəuə Rəha Uhgīn məmā, ‘Rəhak nīmā, in nīmā rəha nəfakīən,’ mətəu itəmäh nīnautol tīnuva məmā ‘nīmā kəti iətəm nakləh mīn kəutəhluaig ikin.’ ”

⁴⁷ Kəni uərisīg lan, e nian mīn rəfin, Iesu təmətəgətun əpəha imə e Nīmə Rəha Uhgīn. Kəni pris asoli mīn, mīne nəgətun mīn rəha Lou, mīne nətəmimi asoli mīn rəha nətəm Isrel, kəməutəsəl e suaru məmā okotuhamu Iesu,

⁴⁸ mətəu kəsotehīən suaru kəti mətəu-inu nətəmimi rəfin kotelkeikei pik məmā okotətəu nəghatīən mīn rəhan, kəni nəghatīən rəhan tətəskəlīm vivi rəhalah nətəligiən.

20

Nətapuəhīən məmā pəh təmegəhan e Iesu məmā otol uək

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Nian kəti, Iesu təmətəgətun nətəmimi əpəha e Nīmə Rəha Uhgīn, kəni mətəni pətīgəm nanusīən təuvir rəha Uhgīn kəm nətəmimi. Kəni pris asoli mīn, mīne

19:38 Sam 118:26 19:44 Luk 21:6 ‡ 19:45 Afin-to e tīksinəri “Nīmə Rəha Uhgīn” o nəhrunīən natimnati nian Iesu təmuvən məhgi pətīgəm nətəmimi e Nīmə Rəha Uhgīn. 19:46 Aes 56:7 19:46 Jer 7:11 19:47 Luk 21:37

nəgətun min rəha Lou, mine nətəmimi asoli min rəha nətəm Isrel kəməhuva mətəh in,

² Kəni kəmotətapuəh ohni məmə, “?Əni-to kəm timah məmə natol natimnati min əha e nepətian əhro? ?Kəni pəh təmegəhan lam natol natimnati min əha?”

³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Təuvir əmə. İəu iəkətapuəh min e nəghatian kəti kəm təmah, kəni itəmah onəkotaupən motuhalpən=pa kəm iəu.

⁴ ?Pəh təmegəhan e nepətian kəm Jon məmə in otol bəptais e nətəmimi, Uhgın uə iətəmimi əmə?”

⁵ Kəni kinəutəni nəghatian u kəm lah min, məutəni məmə, “Nəmə kotəni məmə Uhgın təmegəhan lan, kəni in otəni məmə, “?Mətəu təhro nəsotəniən nıpəhrıənıən e nəghatian rəha Jon?”

⁶ Mətəu nəmə kitah kotəni məmə nətəmimi əmə kəmotəgəhan lan, kəni nətəmi min əha okotəhti itah e kəpiel mətəu-inu ilah kinotəni rəkis nıpəhrıənıən e Jon məmə in iəni kəti rəha Uhgın.”

⁷ Kəni ilah kəmotuhalpən məmə, “İtimah iəsotəhrunıən məmə pəh təmegəhan lan.”

⁸ Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Kəni iəu min, ko iəsəniən məmə pəh təmegəhan e nepətian kəm iəu məmə iəköl natimnati min u.”

Nəghatian əuhlin

e nasumiən rəha krep

(Mat 21:33-46; 22:15-22; Mak 12:1-17)

⁹ Kəni Iesu təməni nəghatian əuhlin kəti kəm nətəmimi məmə, “İətəmi asoli kəti təmərfeı nıləuis u krep e nasumiən asoli rəhan. Kəni mələhu=pən nasumiən u e nəhlmı nətəmimi nəuvein, kəni ilah okəutasum kəni məutəfəl, kəni nıan rəha nələkiən, kəni ilah okotəfən nəuvein kəm in. Kəni in təmuvən əpəha e nıtəni pısın kəti min, kəni minatig minos nıan tətəp.

¹⁰ “Kəni nıan krep təmöl nəuan kəni minatimarəg, iətəmi asoli u təmahlı=pən rəhan kəti ioluək məmə in otuvən meruh nətəm kəutasum e rəhan nasumiən məmə okotəhli nəua krep, kəni motəuəri motəfən rəha iətəmi asoli nəuvein. Mətəu nətəmimi min əha kəmotəhtul motəhti ioluək əha, kəni motahlı=pən titəlig kəni məsotəfəniən nəua krep nəuvein kəm in.

¹¹ Kəni iətəmi asoli təmahlı=pən min rəhan kəti ioluək. Kəni ilah kəmotəh min, kəni motöl aulis in, kəni motahlı=pən titəlig məsotəfəniən nəua krep kəti kəm in mine.

¹² Kəni in təmahlı=pən min kəti, kəni ilah kəmotəh motəfən nıməgim kəm in, kəni motəraki pətigəm lan.

¹³ “Kəni iətəmi asoli rəha nasumiən təni məmə, “?Oıəkəhro əha rəueiu? Təuvir məmə iəkahlı=pən nətik əhruahru, iətəm iəkölkeıkeı pik. Nıkik təhti məta okotısıai in.’ Kəni in təmahlı=pən.

¹⁴ “Mətəu nıan nətəmimi min əha kəmotəruh, kəni kəmotəni kəm lah min məmə, ‘Nətı iətəmi asoli əpə tətəva u nıan kəti nasumiən tuva mol rəhan lan. Pəh kotohamu, kəni kitah kotos nasumiən u rəhan məmə rəhatah.’

¹⁵ Kəni kəmotəskəlım motətu pətigəm lan e nasumiən, kəni motəh motohamu.

“?Kəni tol lanəha, iətəmi asoli rəha nasumiən otol nak e nətəmimi min əha?”

¹⁶ In otəva kəni moh nətəmimi min əha mohamu ilah, kəni in otələhu=pən nasumiən asoli əha tıvən e nəhlmı nətəpısın.”*

20:9 Aes 5:1 * **20:16** Nəghatian əuhlin u tətəghati e nətəmimi pısın pısın min tətəp. İətəmi asoli rəha nasumiən tətəgətun=pən Uhgın. Kəni nasumiən rəha krep tətəgətun=pən nətəmimi rəha Isrel. Nətəm kəutasum tətəgətun=pən nətəmimi asoli min rəha nətəm Isrel. İol əhrıın nati rəha iətəmi asoli tətəgətun=pən iəni min rəha Uhgın. Kəni nətı iətəmi asoli tətəgətun=pən Kristo İesu.

Kəni nian nətəmimi kəmautətəlig lan kəmotətəu nəghatiən əha, məutəni məmə, “!Təuvir məmə, otəsəl aginiən nati əha!”

17 Mətəu İesu təmasal=pən meruh ilah, kəni məni məmə, “?Mətəu nəghatiən u niyətin nak? Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, ‘Kəpiəl iətəm nətəmimi rəha nuvləkinian nimə kəmotəraki lan, in tinuva kəpiəl keikei rəha nolian nimə.’

18 “Nətəmimi rəfin nətəm okotəmei motorin=pən ilah e kəpiəl əha, kəni nikilkilillah otitəgət-əgıt. Kəni nəmə kəpiəl əha otəmei məhti iətəmi kəti, kəni in otəuvtəvətə mərəh agin.”

19 Kəni nəgətun min rəha Lou, mine pris asoli min kəmotəhrun məmə nəghatiən əuhlin u rəhan tətəni əmə ilah, kəni tol lanəha, ilah kəutəsəl e suaru məmə okotaskəlim uəhai əmə, motləfən e kaləpus, mətəu kinotəgin e nətəmimi, kəni motəpəh.

?Təhruahru məmə nətəmimi okotətəu takis kəm Sisə, uə kəpə

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Kəni nəgətun min rəha Lou, mine pris asoli min kəutəsəl vivi o İesu məmə okotətəu nəghatiən kəti rəhan u təsəhmen əhruahruian. Kəni o nəghatiən u, okotəfən in e nəhlmi iətəm kəti rəha kəpmən rəha Rom. Kəni kəmotəhli=pən nətəmimi nəuvein məmə ilah okəhuvən motol kəuit kəsua e İesu.

21 Kəni kəuit kəsua min kəməhuvən motətapuəh o İesu məmə, “İəgətun. İtimah iəkotəhrun natimnati min iətəm nətəni mine natimnati iətəm nətəgətun nətəmimi lan, kotəhruahru vivi. İk onəsolian nolian pisin kəm suah kəti, kəni matig mol pisin min kəm suah kəti. Mətəu onəköl təhmen-əhmen əmə kəm lah rəfin. Kəni ik nətəghati əmə e niyəhriəniən mətəgətun nətəmimi e suaru rəha Uhgın.

22 Kəni tol lanu, əni-to kəm təmah məmə, təhruahru e Lou rəhatah məmə okotətəou takis kəm Kig Sisə u in iətəmi asoli agin rəha kəpmən rəha Rom, uə kəpə?”

23 Mətəu İesu təməhrun rəkis məmə kəutol kəuit kəsua kəm in, kəni in təməni=pən kəm lah məmə,

24 “Otəgətun-to məni† kəti kəm iəu. ?Narmi pəh u tətətig e məni u? ?Kəni nərgi pəh u tətətig e məni u?” Kəni kəmotəni məmə, “Narmi Sisə, mine nərgi Sisə.”

25 Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Kəni ko nəmə natimnati rəha Sisə, əfən kəm Sisə. Kəni natimnati rəha Uhgın, əfən kəm Uhgın.”

26 Kəni e nəhmti nətəmimi ərəfin, nəghatiən min iətəm kəutətapuəh lan, ko kəsələs iəhuiən İesu lan. Mətəu narmilah təmiuvig pik e nəghatiən iətəm İesu təmuhalpin, kəni kəməsotəghatiən.

?Təhro e iətəmi timis

kəni məmiəgəh min?

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Kəni Satusi min nəuvein kəməhuva o İesu. İlah kəutəni məmə nian iətəmi timis, ko təsəmiəgəh minian.

28 Kəni kəmotətapuəh e nəghatiən kəti kəm İesu məmə, “İəgətun. Mosis təmətei=pən e Lou rəhatah məmə nəmə iərman kəti otimis, kəni məpəh rəhan pətan, kəni məsuələsiən nətilau kəti mine, kəni pian otəkeikei mit pətalimis əha, məmə okualəs nətilau kəti ko, kəni suakəku u otos nimey rəhan tatə asoli əpəha tinimis rəkis.

²⁹ “Tol lanəha, nəman ilah səpin, u rəhalah tatə kətiəh. Kəni iətəm tərət e lah təmaupən mit pətan kəti, kəni məsuələsiən nətilau kəti, kəni mimiis.

³⁰ Pian iətəm tətuarisig lan, təmit min pətalimis u, mətəu in min təmimis, kəni kəməsuələsiən nətilau kəti.

³¹ Kəni uərisig lan, pialah kəti min təmit min pətalimis u, mətəu in min təmimis. Kəni pian min əha ilah rəfin səpin kəmotit pətan u, mətəu kəsotələsiən nətilah kəti, ilah kəmoħmis ərəfin.

³² Kəni uərisig lan, pətalimis u timis min.

³³ Inəha nətəmimi səpin, ilah pialah min kəmotit pətan əha. ?Mətəu e Naunun Nian, nian nətəmimi okotəmiəgəh min e nimisiən, pətan əha in rəha pəh lan?”

³⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “E nian u rəueiu e nəhue niftəni u, nəman mine nıpətan kautol marit.

³⁵ Mətəu e nian rəha natigian vi, otəsoliən lanəha. Nətəmimi nətəm Uhgın nikin tətagian o lah məmə ilah okotəmiəgəh min e nimisiən, kəni in otos ilah məhuvən kotatig e natigian vi. Kəni ko ilah okəsotoliən marit, kəni ilah okəsotohtəu-pənian noliən rəha marit,

³⁶ mətəu-inu ilah ko kəsəħmis minian. Kəni ko kəsəħmis minian mətəu-inu, ilah okotəhmen əmə e nagelo min nətəm kəsəħmisian, kəni məsotoliən marit, kəni məsoteməkian e kəlkələh min. Kəni ilah min u nətəm Uhgın təmol ilah kotəmiəgəh min e nimisiən, ilah min nenəti Uhgın.‡

³⁷ Kəni kotəhrun məmə inu otuva mol nıpəhrrianian lan mətəu-inu, nauəuə rəha Mosis tətəgətun min məmə nian nətəmimi okəħmis, ilah okotəmiəgəh min. E nənian rəha nigı iətəm nigəm təmatuəu=pən lan, Mosis təmauin e İərmənig məmə in ‘Uhgın rəha Epraham, Uhgın rəha Aisək, mine Uhgın rəha Jekəp, nati ənpəpin ilahal kəmlimis rəkis nuvəh nəuvein.

³⁸ Uhgın u, in Uhgın rəha nətəm kəutəmiəgəh, mətəu səniəmə in Uhgın rəha nətəm kəmoħmis, mətəu-inu in tateh nətəmimi min rəfin məmə ilah okotəmiəgəh, nati ənpəpin nəmə kəmoħmis rəkis uə kəutəmiəgəh əhanəh.”

³⁹ Kəni nəgətun min rəha Lou nəuvein kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “İəgətun, nəmuħalpın vivi pəhrrian.”

⁴⁰ Kəni kəmotəgin o nətapuəh minian nəghatian kəti min tol lanəha.

Kig Tefit mine Kristo

(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Təħro nətəmimi kəutəni məmə Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, in mipi Kig Tefit?

⁴² Mətəu-inu e Nauəuə Rəha Nəpuən Min, § Kig Tefit aru əmə təməni məmə, ‘İərmənig Uhgın təməni=pən kəm rəħak İərmənig* məmə, “Əharəg u e rəħak maru, İkin ima nəsanəniən mine nisialən,

⁴³ mətəuarus=pən iəu İəkeləs iəhu rəħam tikimir min, məlin=pən ilah əpəha ləhtəni e nəħlkəm, məmə nətərmənig e lah.” †

⁴⁴ Kig Tefit əhruahru təməni məmə Kristo in rəhan İərmənig. ?Kəni nəmə mipi Tefit əhruahru əmə, kəni təħro matol rəhan İərmənig lan?”

‡ 20:36 Nətəmimi u kəutatig rəueiu e nəhue niftəni u, kautol marit məmə okotemək e kəlkələh min. Mətəu nəmə İərman kəti o pətan kəti tatuvən e negəu e neai, ko təsimisiən, kəni ko təsoliən marit məmə otemək. 20:37 Eks 3:6 § 20:42 “Nauəuə Rəha Nəpuən Min” in “Ol Sam” e Bislama Baebol.

* 20:42 Nətəmimi e nian rəha Iesu, kotəhrun məmə nəghatian u “İərmənig” e nəpuən u tətəghati e Masaia iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. † 20:43 Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, “İəkol rəħam tikimir min ilah okotəhmen e nati kəti iətəm kətəharəg mətafu-pəri nəħlkəm lan.” 20:43 Sam 110:1

*Iesu tæmagæt
e nægætun min ræha Lou*

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Nætəmimi kæmætətəlig, kəni Iesu tæməni=pæn kəm rəhan min nætəmimi mæmə,

⁴⁶ "Itəmah onəkotəkeikei mætətəu vivi itəmah kəni mæsotohtəu-pəniən noliən min rəha nægætun min ræha Lou. Ilah kotalkeikei mæmə okəhuvən e napən əfəməh min rəha nəfəriən mæmə nætəmimi okoteruh=pæn ilah lan. Kəni nikilah tətəgiən nian nætəmimi kəutəfəri nəhlmi lah kəm lah e nisaiən əpəha e makit. Kəni əpəha imə e nimə rəha nuhapuminiən, kotalkeikei mæmə okotəharəg aupən əpəha təuvir ikin. Kəni e nian rəha lafet, ilah kotalkeikei mæmə okəhuvən motəharəg aupən ikin nisaiən ikin.

⁴⁷ Kəni ilah kautol tərəh kəni məutəkləh e nimə min rəha pətəlimis min. Kəni ilah kəutəfaki əfəməh məuteiuə əmə mæmə nætəmimi okoteruh ilah ohni. Nəlpiniən rəha nætəmimi min u in otəskasik mapirəkis."

21

*Pətəlimis kəti tæməfən
rəhan məni kəm Uhgın*
(Mak 12:41-44)

¹ Kəni nian Iesu tæməsal-pəri, materuh vivi nætəmimi min u rəhalah nautə tətət kəutəfən rəhalah məni e bokis kətəfən məni ikin əpəha e Nimə Rəha Uhgın,

² kəni in tæmeruh pətəlimis kəti ianrah tətəfən məni əkəku keiu əmə.*

³ Kəni Iesu təni mæmə, "Nipəhriəniən iətəni kəm təmah mæmə, məni iətəm pətən u tæməfən, in tapirəkis rəha nætəmimi rəfin,

⁴ mətəu nətəm rəhalah nautə tətət kəmotəfən məni nəuvein mətəu inko in nati ənəpin o lah, rəhalah tətət min əpəha ikin. Mətəu pətəlimis u in ianrah pəhriən, in tæməfən rəfin rəhan məni o nos nəhmtiniən nauəniən nigin, kəni tikə min əha ikin."

*Iesu tæməghati e natimnati min
iatəm okəhuva*

(Mat 24:1-35,42-44; Mak 13:1-37)

⁵ Kəni Iesu tæmətəu rəhan min nəuvein nætəmimi kəutəni Nimə Rəha Uhgın iətəm rəhan kəpiəl asoli min kotəuvir, mine natimnati təuvir min əha imə iətəm nætəmimi kəmotəfən kəm Uhgın. Kəni təni mæmə,

⁶ "Itəmah nəuteruh natimnati min əha, mətəu nian otətəuva nætəmimi okotəharəg-rəg kəpiəl min rəha nimə əha, kəpiəl min rəfin okotəmei, ko kəti təsəhtuliən əha tətəhtul ikin rəueiu."

⁷ Kəni kəmotətapuəh ohni mæmə, "Iəgætun. ?Natimnati min əha onəhgın kəhuva? ?Kəni nəmtətiən nak otəgætun mæmə otəsəvəhiən natimnati min əha okəhuva?"

⁸ Kəni Iesu təni mæmə, "Onəkotəkeikei mætətəu vivi itəmah mæmə suah kəti otəseiuəni e təmah, mətəu-inu nætəmimi tətət okəhuva motəni mæmə, 'Iəu, iəu Kristo u!' Kəni nəuvein okotəni mæmə, 'Nian rəha natimnati əha tīnuva iuəkir.' Mətəu onəsəhuərisigian e lah.

⁹ Kəni nian onəkotətəu nənusiən mæmə nætəmimi kəutəluəgin, uə nætəmimi kəutəməu ilah rəhalah kəpmən, mətəu itəmah onəsotəginian. Natimnati min əha okotəupən məhuva pipim, mətəu kəsəniə mæmə in Naunun Nian."

* **21:2** Məni u təhmen=pən e tuenti vatu. **21:3** 2Kor 8:12 **21:6** Luk 19:44

10 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nətəmimi e nītəni mīn nəuvein okotəluagin ilah nətəmimi e nītəni mīn nəuvein, kəni kəpmən nəuvein okotəluagin ilah kəpmən nəuvein.

11 Kəni nəmig asoli mīn okotan, kəni nəumis otan ikin mīn tətət e nəhue niftəni, kəni nīmisiən əskasik mīn okotan e nəhue niftəni, kəni əpəha ilis e neai, natimnati mīn okəhuva motol niki nətəmimi otəgin, kəni ilah okoteruh nəmtətian asoli mīn e neai.

12 “Mətəu nian natimnati mīn u okəsəhuva pīpim əhanəhiən, nətəmimi okotaskəlīm itəmāh, kəni motol nərahian kəm təmāh o nəhatətəiən rəhatəmāh, kəni motələs itəmāh məhuvən əpəha e nīmə rəha nuhapuminiən, mīne e kaləpus, kəni onəkotəhtul e nəhmti kig mīn mīne nətəmi asoli mīn rəha kəpmən mətəu-inu itəmāh nautos nərgək məutəni nīpəhriənian lak.

13 İnhə nian təuvir əhruahru məmə nəkotəni pətigəm nanusiən təuvir kəm lah.

14 Mətəu otol əpenə-penə e nikitəmāh rəueiu məmə e nian əha nikitəmāh təsəhtian məmə nəghatian nak onəkotəni kəm lah,

15 mətəu-inu iəu oiəkəfinə nəghatian əhruahru kəm təmāh kəni məfinə nəhruniən kəm təmāh, kəni mol rəhatəmāh nəghatian təsanən, kəni rəhatəmāh mīn tikimīr ko kəsotuhəlpinian, kəni ko kəsotəniən məmə nəsotəniən nīpəhriənian.

16 Kəni rəhatəmāh tatə mīne məmə mīn, mīne piatəmāh mīn, mīne rəhatəmāh nīmənin mīn, mīne niəli mīn okotəfən itəmāh e nəhlmī tikimīr mīn. Kəni okotohamu itəmāh nəuvein.

17 Nətəmimi mīn rəfin okotəməki e təmāh o nərgək.

18 Mətəu ko nəuanutəmāh uəha kəti, ko təsikəiən.

19 Nian onəutəhtul əskasik məutəhatətə lak e nian iəkis mīn iətəm okəhuva e rəhatəmāh nəmiəgəhiən, kəni onəkotos nəmiəgəhiən itulin.

20 “Mətəu nian onəkoteruh soldia mīn okəhuva tətət motohtəlau e taun u Jerusiləm, kəni itəmāh onəkotəkeiki motəhrun məmə otəsuvəhiən kəni kərəkin agin taun əha Jerusiləm.

21 Kəni itəmāh nəutatig Jutiə, onəkotəkeiki motaiu motagim məhuvən motəhluaig əpəha e nītəuət mīn. Kəni itəmāh nətəm nəutatig e taun əha, onəkotəkeiki məhiet. Kəni itəmāh nətəm nəutatig ikinu titəlau e taun əha, onəsəhuvən mīn iən əha imə e taun əha,

22 mətəu-inu nian əha, in nian rəha Uhgīn otol nəlpiniən lan kəm nətəm kəutol noliən tərāh, kəni mol əpu nəghatian iətəm kəmətəi=pən e nauəə rəhan tuva matol nīpəhriənian lan.

23 “!Kəsi! Nəhməiən asoli o nīpətən nətəm kəmotol nərfiləh mīne nīpətən kəutəfən nah kəm nəpəou mīn. E nian əha okotos pik nəhməiən, mətəu-inu nərahian asoli otuva e nəhue niftəni, kəni niəmāha mīne nəlpiniən rəha Uhgīn otuva kəm nətəmimi mīn u rəha İsrəl u kəutol noliən tərāh mīn.

24 Kəni rəhalah tikimīr mīn okagəmu ilah e nau, kəni nian okotoh ilah, kəni okotit ilah məhuvən e nītəni pisin pisin mīn kəni ilah okəhuva iol əhrui nati mīn rəhalah. Kəni Nanihlua mīn okotaliuk kəni motevig əpevin e Jerusiləm motələs iahu nətəmimi mīn ikin iətəm kəutatig əhanəh, məutarənig e lah, mətuəarus=pən rəhalah nian otol naunun.†

25 “Kəni nəmtətian nəuvein okəhuva e mitigar, mīne məuig, mīne məhau mīn. Kəni ikinu e nəhue niftəni, nətəmimi rəfin okotəgin e nərkərikian rəha nītəhi mīne peau-peau asoli mīn.

21:14 Luk 12:11-12 21:15 Uək 6:10 21:16 Mat 10:21-22 21:22 Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 † 21:24 E nian Iesu təmimis lan mətuəarus=pa nu fote, soldia mīn rəha Rom kəmotoh Jerusiləm motərəkin e nu 70 AD. 21:24 Sam 79:1; Nəh 11:2 21:25 Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nəh 6:12-13

26 Nətəmimi okotəgin pik məutimiseiah e nərahian asoli min iətəm kəutəhuva e nəhue niftəni, mətəu-inu natimnati e neai iətəm kotəskasik pik, mətəu Uhgın otəlauəl-auəl e lah.

27 Kəni e nian əha, okoteruh Nəti İətəmimi tətuvə e nimali nəpuə kəti e nəsanəniən mine nepətiən əhagəhag asoli rəhan.

28 Kəni nian natimnati min u kinotətəuəin minəutəhuva minəutul niphəriənən lan, otəhtul məha-məha motəhrun məmə nati təuvir tinatuvə, mətəu-inu otəsuvəhiən Uhgın otosmiəgəh itəmah.”

29 Kəni in təməni nəghatiən əuhlin u kəm lah məmə, “Nəkotəhrun-to nigı u fik mine nigı nəuvein min.

30 Nəmə kinotehaləgləg minəutəpılıl min, kəni nəkotəhrun məmə in nian rəha nasumiən.

31 Təhmen əmə, nəmə nəkoteh natimnati min u kəutul lanəha, onəkotəhrun məmə otəsuvəhiən, Narmənigian Rəha Uhgın tuva.

32 “Niphəriənən iətəni kəm təmah məmə nimənin rəha İsrəl † otəsikəiən mətəuərus=pən natimnati rəfin əha okotol niphəriənən.

33 Neai mine niftəni okiakə, mətəu nəghatiən min rəhak ko kəsəhkəiən.”

34 Kəni İesu tətəni məmə, “Nəkotəkeikei məutətəu itəmah. Sotəəkiniən rəhatəmah nian min o noliən əmə lafet, məutəpis lan, kəni məutətəlig pik e natimnati rəha niftəni u. Təsəuviriən məmə nian asoli u otuvə mos kəuit kəm təmah təhmen=pən məmə nəuanikulu təmətipəsig e təmah,

35 mətəu-inu nian əha otuvə mələs nətəmimi min rəfin e nəhue niftəni.

36 Mətəu nian rəfin onəkotəkeikei məutəhtul maru, kəni məutəkeikei məutəfaki məmə nəkotos nəsanəniən təhmen məmə nəkəutəhtul əskasik əmə e natimnati ərəfin əha okəhuva, kəni ko Nəti İətəmimi otəgiən o təmah nian onəkotəhtul e nəhmtil.”

37 Kəni nian rəfin İesu tətəgətun nətəmimi əpəha e Nimə Rəha Uhgın, kəni lapin min in tiet muvən əpəha Nitəuət Rəha Nigı U Olif mətəpili əha ikin.

38 Kəni nian min rəfin ləpləpin əgin, nətəmimi kəutəhuva məmə okotətəlig e rəhan nəghatiən əpəha e Nimə Rəha Uhgın.

22

Jutəs təmətuati e İesu

(Mat 26:1-5,14-16; Mak 14:1-2,10-11; Jon 11:45-53)

1 Kəni nian rəha lafet rəha Piret U Is Tikə Lan tinatuvə iuəkir, kəni in tinətəuəin e lafet rəha Pasova.

2 Kəni pris asoli min mine nəgətun min rəha Lou kəməutəsəl oneuən e suaru məmə okotohamu İesu lan. Kəməutəsəl oneuən e suaru mətəu-inu ilah kəutəgin e nətəmimi məmə, kəta nimənin nətəmimi okotərgəhu nəmə kotəhrun məmə kəmotəhamu İesu.

3 Kəni Setən təmuvən e niki Jutəs, u nərgin kəti min u İskariot, in kəti e nətəmimi tuələf rəha İesu.

4 Kəni in təmuvən meruh pris asoli min mine nətəmi asoli min rəha soldia rəha Nimə Rəha Uhgın, məutəsəl e suaru məmə otegəhan e İesu tuvən e nəhlmiləh.

5 Kəni nikiləh təməgiən, kəni kəmotəniəkis məmə okotəfən məni kəti kəm in.

6 Kəni Jutəs təmegəhan lan məmə in otol, kəni mətəsəl e suaru məmə otegəhan e İesu tuvən e nəhlmiləh nian nətəmimi okohkə lan.

*Iatəmi keiu rəha Iesu
kəmuol əpenə-penə
o lafet rəha Pasova*

(Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1Kor 11:23-26)

⁷ Kəni e nian rəha lafet rəha Piret U Is Tikə Lan tinuva, kəni e nian əha, nətəmimi okotəkeikei motuh nətə sipsip rəha lafet rəha Pasova.

⁸ Kəni Iesu təmauin e Pitə mine Jon, kəni mənə=pən kəm lau məmə, “Ian kəni muol əpenə-penə nauəniən rəha lafet rəha Pasova məmə okəhuvən motauən ikin.”

⁹ Kəni kəmuəni=pən kəm in məmə, “?Nəkolkəikei məmə itimlau oikian iə muol əpenə-penə e nauəniən ikin?”

¹⁰ Kəni təmənə=pən kəm lau məmə, “Uətəlig vivi-to. Nian itəlau onəkian=pən itaun, kəni onəkueh suah kəti tətaharu pəri pətəl asoli kəmətu=pən nəhu lan. Kəni nəkiauərisig lan mihlūvən e nimə kəti iətəm in otuvən ikin.

¹¹ Kəni nəkuəni=pən kəm iətəmi asoli rəha nimə, “?Iəgətun təmahli=pa itimlau məmə iəkuva muətapuəh ohnik məmə nəuan u in pəhrūvən iətəm in mine rəhan min nətəmimi okəhuva motol nauəniən ikin rəha lafet rəha Pasova?”

¹² Kəni in otit itəlau nəkian əpəha e nəuan ilis ikin iətəm kinol vivi rəkis natimnati rəfin rəha nauəniən əha ikin. Kəni nəkuol əpenə-penə nauəniən əha ikin.”

¹³ Kəni kəmian mueruh natimnati rəfin təhmen=pən əmə məmə inu Iesu təmənə mine. Kəni ilau kəmuol əpenə-penə nauəniən ikin məmə rəha lafet rəha Pasova.

Naunun nauəniən rəha Iesu mine rəhan min natətəlig

¹⁴ Kəni e nian rəha nauəniən, Iesu təmuvən məharəg e tepil ilah rəhan min aposil min.

¹⁵ Kəni təmənə=pən kəm lah məmə “Otəsuvəhiən, okol nahməiən kəm iəu. Mətəu nīkik tinolkəikei pik məmə okotaupən motun nauəniən rəha lafet rəha Pasova.

¹⁶ Iəkolkeikei pik məmə kitah okotauən lanu mətəu-inu, ko iəsauəniən min e nauəniən rəha Pasova mətəuarus nipəti lafet u tuva mol nipəhriənən lan e Narməniğiən Rəha Uhgīn.”

¹⁷ Kəni Iesu təmos kap wain mənə tagkiu ohni kəm Uhgīn, kəni mənə məmə, “Otos itəmah rəfin kəni mətəmnim,

¹⁸ mətəu-inu rəueiu iətəni kəm təmah məmə iəsəmniməniən wain mətəuarus=pən nian natimnati rəfin okotətig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgīn.”

¹⁹ Kəni təmos piret mənə tagkiu ohni kəm Uhgīn, kəni məhapu məfən kəm rəhan min nətəmimi, kəni mənə məmə, “Inu nipətik iətəm iətəfinə o təmah. Nian rəfin onəkotəkeikei mautil nati u məmə nīkitəmah tətəhti iəu.”

²⁰ E nolīən əhmen min əmə, nian kəmotauən rəkis, Iesu təmos kap wain kəni mənə məmə, “Kap wain u tətəgətun=pən nəniəskasikian vi rəha nasirūiən rəha Uhgīn kəm nətəmimi, kəni nəniəskasikian vi u tətəhtul mətəmiəgəh e nīrak iətəm otaiu o təmah.

²¹ Mətəu onəkotətəlig vivi-to. Suah kəti u ikinu kətauəniən kitah min e tepil, kəni in otəpanegəhan=pən lak e nəhlmi rəhak min tikimīr.

²² Iəu Nətəi Iətəmimi oikəkeikei mīmīs məmə inu Uhgīn təmənə mine. !Mətəu kəsi, nərahīən asoli tatuvən o iətəmi təmegəhan=pən lak e nəhlmi tikimīr min!”

²³ Kəni kınəutətəpuəh-ətapuəh o lah mın məmə, “?Kitah pəh otol nati əha?”

²⁴ Kəni nati kəti mın, ilah kınəutol nıkilah mın məmə pəh u in otepət məpirəkis nəuvein.

²⁵ Kəni İesu təni=pən kəm lah məmə, “Kig mın rəha nıftəni u kəutarmənig e nətəmimi e rəhalah nəsanənıən, kəni kəutuıın aru e lah məmə ilah ‘Nətəmimi rəha Nasıruıən.’

²⁶ Mətəu itəmah onəsotolıən lanəha. Nəmə itəmah kəti in ilis, in otosıahu in təhmen=pən e suakəku. Kəni nəmə itəmah kəti tətəhtul əupən, kəni in otuva iol əhrıuın nati əmə kəti.

²⁷ ? Pəh u in ilis pık, iətəmi in tətəuən e tepıl, uə iol əhrıuın iətəm tatos nauənıən e tepıl in ilis tapırəkis? Nəkotəhrun məmə iətəm tətəuən e tepıl in ilis tapırəkis. Mətəu iəu, iətəmi əsoli rəhatəmāh, nıən iəmətəlııək kitah mın itəmāh, iəməhmen=pən e iol əhrıuın əmə kəti.

²⁸ “Itəmāh u, nıən rəfın nəutuıtıg iuəkır ohnıəu nıən iətətıg e nıən əskasık mın.

²⁹ Kəni təhmen əmə məmə Tətə rəhak tətəfəri iəu məmə iəkuva kig, kəni iəu mın oıəkəfəri itəmāh məmə nəkəhuva kig mın,

³⁰ məmə nəkəhuva motəharəg kitah mın iəu, motəuən pəti e nıən iəkuva mol kig lan. Kəni e nıən əha, itəmāh mın onəkotəharəg e jəə mın rəha Kig, kəni itəmāh onəkəhuva motəhtul əupən e nəuanıləuıs mın ilah tueləf rəha İsrəl məutakıl ilah məutarmənıg e lah.”

³¹ Kəni İesu təni=pən kəm Saimon Pıtə məmə, “Kəsi. Saimon. Ətəlıg-to lak. Setən tınətapuəh rəkis o Uhgın məmə otegəhan məmə in otuva məfən-əfən kəm təmah mol nərahıən kəm təmah məmə otəgətun rəhatəmāh nəhatətəlıən məmə təskasık lak uə kəpə.

³² Mətəu inəfakı rəkis ohnik məmə rəham nəhatətəlıən otəsəmeıən. Kəni nıən nəkəuhlın rəham nətəlıgıən tıtəlıg=pa mın, ik onəkəkeıkeı mol nətəlıgıən rəha pıəm mın okotəskasık.”

³³ Mətəu Saimon Pıtə təni=pən kəm in məmə, “İərmənıg. İətəhtul maru məmə iəkuvən kılau mın ik e kaləpus, kəni mımıs kılau mın ik.”

³⁴ Kəni İesu təni=pən kəm in məmə, “Pıtə, iətəni kəm ik məmə, o lapın u mənıg otəsəkəkə əhanəhıən, kəni ik onəkəni mau kısıl məmə nəkəruru iəu.”

³⁵ Kəni İesu təni=pən kəm lah məmə, “Əupən, iəmahlı pətıgəm itəmāh, nəməsotəsıən məni e pəuıs, mıne kətım, mıne put. ? Təhró? ? Rəhatəmāh natımnati təsəhmenıən, uə kəpə?” Kəni ilah kəmotəni məmə, “Kəpə.”

³⁶ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Mətəu rəueıu, nəmə suah kəti tatos rəhan məni e pəuıs uə kətım, otəkeıkeı mos. Kəni iətəm təsosıən nau rəha nəluagınıən, pəh otətuati e rəhan kot mos nəhmtı rəhan kəti.

³⁷ İətəni kəm təmah məmə nəghatıən u e Nauəuə Rəha Uhgın tətəghati lak, kəni in otəkeıkeı mol nıpəhrıənıən. In tətəni məmə, ‘Nətəmimi nıkilah təhti məmə in iətəmimi kəti in tətərakı e Lou.’ Əuəh, nəghatıən u tatol nıpəhrıənıən əha rəueıu.”

³⁸ Kəni ilah kəmotəni məmə, “İərmənıg, əfu-to. Nau rəha nəluagınıən keıu u.” Kəni in təni=pən kəm lah məmə, “Nəhmen. Otəpəh-tə.”

*İesu təmuvən mətəfakı əpəha e Nıtəuət Rəha Nıgı U Olıf
(Mat 26:36-46; Mək 14:32-42)*

³⁹ Kəni İesu təmıet e taun muvən əpəha e Nıtəuət Rəha Nıgı U Olıf təhmen=pən əmə məmə in tatol nıən mın rəfın, kəni rəhan mın nətəmimi kəutohtəu=pən in.

40 Kəni nian in təmuvən mətəuarus=pən əha ikin əha, məni=pən kəm lah məmə, “Onəkotəkeikei məutəfaki məmə nati kəti otəsəfən-əfənian kəm təmah.”

41 Kəni in təmaluak mupəh ilah muvən nəuuetin, kəni misin nəulin mətəfaki mətəni məmə,

42 “Tata, okəmə nikim tagian, kəsi, os rəkis nahməian min u okəpanəhuva. Mətəu nəsolian rəhak nətəligian, mətəu ol nati ik əmə nəkolkeikei.”

43 Kəni agelo e neai kəti təmietigəm=pən məfən nəsanənian kəm İesu.

44 Kəni mətəu-inu nikin tətəhmə pik, kəni rəhan nətəligian təsəməhlian, kəni təməfaki əskasik pik, kəni nəmnəhagian asoli təmaiu lan mətəhliahlı=pən e niftəni təhmen e nira.*

45 Nian təməfaki rəkis, kəni məhtul mitalig=pən o rəhan min nətəmimi, kəni meruh ilah kinotapılı alu rəkis. Kəmotəpəou mətəu-inu nikelah tətəhmə.

46 Kəni tənı=pən kəm lah məmə, “?Təhro nəutapılı? Otair mətəfaki məmə nati kəti otəsəfən-əfənian kəm təmah.”

Tikimır min rəha İesu kəməhuva motos

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:2-11)

47 Nian İesu təmətəghati əhanəh, nimanin nətəmimi kəməhiet=pa əha ikin, kəni suah kəha Jutəs, u in iətəmimi kəti e nətəmi tueləf rəha İesu, in təmit ilah məhuva, in təmuva iuəkır məmə otol nəmtətian kəti rəha nolkeikeian kəm İesu.

48 Mətəu İesu tənı=pən kəm in məmə, “?Jutəs, iəu Nəti İətəmimi, mətəu təhro nəmuva məmə onəköl nəmtətian kəti rəha nolkeikeian kəm iəu, kəni e nolian u megəhan=pən lak e nəhlmi rəhak tikimır min?”

49 Kəni nian nətəmimi min rəha İesu kəmoteruh natimnati min əha minotəhrun məmə nak əha okol, kəni kəmotənı=pən kəm in məmə, “?İərmənig oikotəhro? ?İəkotəluagin e nau, uə?”

50 Əmeiko ilah kəti təmauəh e nau rəha nəluaginian mohatuv rəkis nımatəlgın maru rəha ioluək rəha pris asoli agın.

51 Mətəu İesu tənı məmə, “!Ei! !Nəhmen, otupəh əmə!” Kəni in təmələhu=pən nəhlmin e matəlgı suah u, kəni mol vivi min.

52 Kəni İesu təməghati kəm pris asoli min, mine nətəmimi asoli min rəha soldia rəha Nımə Rəha Uhgın, mine nətəmi asoli rəha nımanin rəha İsrəl, u kəməhuva məmə okotəskəlım İesu. In təməni=pən kəm lah məmə, “Təhro, nəman? ?Nikitəmah təhti məmə iəu iohamu itəmi kəti matol nəluaginian o nələs iəhuiən kəpmən, uə? !Kəpə! ?Kəni nəutəmki nau asoli min mine neim min mətəhuva məmə onəkotəskəlım iəu?”

53 ?Nian rəfin iətan kitah min itəmah e Nımə Rəha Uhgın, mətəu təhro nəsotəskəlımian iəu? Mətəu rəueiu əha, in nian əhruahru rəhatəmah, kəni nəsanənian rəha napinəpuian in tətərmənig.”

Pitə təməni məmə

in təruru İesu

(Mat 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jon 18:12-18,25-27)

54 Kəni kəməhuva mətəskəlım İesu mətələs məhuvən e lahuənu rəha pris asoli agın. Kəni Pitə təmuərisig e lah mətəu təməsuvənian iuəkır o lah.

55 Nətəmi min əha kəmotahli nigəm əpəha e iat rəha pris asoli agın, kəni məutəharəg titələu e nigəm. Kəni Pitə tuvən mətəharəg ilah min.

56 Kəni pətan mıtə kəti u in ioluək rəha pris asoli agın, təmuva meruh Pitə tətəharəg, kəni nəhəghəagian rəha nigəm təmasıəgəpin in, kəni pətan əha

* 22:44 E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətam kəmətei e nəghatian Kris əupən, nəghatian rəha fes 43-44 tikə. Tol mə, səniəmə Luk u təmətei fes 43-44, mətəu suah kəti min in təmətei kopi kəti rəha nauəu u. 22:54 Mak 14:53-54

təmateruh mätig in, kəni mənı=pən kəm lah məmə, “Suah u, in mın ilau Iesu kəmätuan.”

⁵⁷ Mətəu Pitə tənı=pən kəm pətan u məmə, “Iəsəhrunıən suah u nətəni.”

⁵⁸ Kəni uərisig lan təsuəvəhıən, suah kəti mın tuva mənı=pən kəm Pitə məmə, “Ei, ik mın, ik iətəmi kəti rəhan.” Mətəu Pitə tənı məmə, “Ei, səniəmə iəu iətəmimi rəhan.”

⁵⁹ Kəni ko uərisig lan, auə kəti tınuva mınuvən rəkis, kəni suah kəti təməni əskasik kəm lah məmə, “Nıpəhrıənıən məmə suah u təmatuərisig e Iesu, mətəu in iətəm Kalalı!”

⁶⁰ Mətəu Pitə tənı məmə, “!Ei! !Iəsəhrun aginıən nəghatıən u nətəni!” Kəni nıan Pitə təmətəghatı əhanəh, kəni mənıg təkəkə.

⁶¹ Kəni İərmənıg təmeırrair məsal=pən əhruahru meruh Pitə. Kəni Pitə, nıkin təhti nəghatıən rəha İərmənıg iətəm təməni lan məmə, “O lapın əmə u, nıan mənıg otəsəkəkə əhanəhıən, ik onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.”

⁶² Kəni Pitə tıet muvən ihluə, təmasək təmasək.

Nətəmimi kəmotələh əuvsan e Iesu

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Kəni e nıan əha, nətəmimi nətəm kəmotəskəlım Iesu kəmotəgət əuvsan lan, kəni mautəh.

⁶⁴ İlah kəmotəlis-ərain nəhmtın kəni motəh, mətətəni=pən məmə, “!Ei, iəni! ?Əni-to məmə pəh tətəh ik?”

⁶⁵ Kəni ilah kəmotəni nəghatıən tərəh tətət mətətərəkın in lan.

Kəmiuvi pətıgəm Iesu

e kaunsil

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

⁶⁶ Kəni ləplapın agin, nətəmi əsoli rəha nımənın rəha İsrəl kəməhuva motuhapumın e kaunsil rəhalah, ilah u pris əsoli mın mıne nəgətun mın rəha Lou. Kəni nətəmimi kotos Iesu məhuva təhtul e nəhmtı kaunsil əha.

⁶⁷ Kəni nətəmi rəha kaunsil kəmotətəpuəh ohni məmə, “Nəmə ik Krısto u iətəm Uhgın təməni məmə otəhli=pə, əni kəm tımah.” Mətəu Iesu tənı=pən kəm lah məmə, “Nəmə iəkəni kəm tımah, kəni nəsətənıən nıpəhrıənıən lak.

⁶⁸ Kəni nəmə iəkətəpuəh itəmah, ko nəsotuhalpınıən.

⁶⁹ Mətəu tətəuıın rəueıu, iəu Nətı İətəmimi, iəu oıəkuvən məharəg e nıkalı Uhgın maru, Uhgın u iətəm rəhan nəsanənıən iahgın agin.”

⁷⁰ Kəni ilah rəfın kəmotətəpuəh ohni məmə, “?Təhro? İk Nətı Uhgın?”

Kəni Iesu tənı=pən məmə, “İtəmah nətəni məmə iəu u inu.”

⁷¹ Kəni kotəni məmə, “?Təhro kıtəh kətəsəl e nəghatıən kəti mın məmə otəsıru e rəhatah nəghatıən? Kınətətəu əhruahru nəghatıən əha e nohlin.”

23

Iesu təməhtul e nəhmtı Pailət

(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Kəni nətəmimi rəfın rəha kaunsil kəmotətəhtul motı Iesu məhuvən kəm Pailət.

² Kəni motəni pətıgəm nıpəgnəmtın mın iətəm otəh Iesu məmə, “İəmotəh məmə suah u tətıt rəhatah nətəmimi mın, kəni möl ilah kəutalməli, kəni mətəuhlin rəhalah nətəlıgıən kəutol tıkımır ilah kəpmən rəha Rom, mətahtıpəsıg e tımah məmə iəsotətəouıən takıs tuvən kəm Sısə iətəm tətərmənıg e nıtəni u. Kəni in mətəni pətıgəm məmə in Krısto iətəm Uhgın təmahli=pə məmə in kıg kəti.”

³ Kəni Pailət təmətapuah ohni məmə, “?Təhro? ?Ik kig rəha nətəm Isrel?” Mətəu Iesu tənī=pən kəm in məmə, “Ik nəmāni lanko.”

⁴ Kəni Pailət təmāni=pən kəm pris asoli mīn mīne nətəmimi rəfin məmə, “Iəsehian nīpəgnəmtin kəti mīne, iətəm tətəni məmə suah u təmərəkīn Lou.”

⁵ Mətəu ilah kəmotagət əfəməh məutəni məmə, “Kəpə. Mətəu suah u tətən əpnəpīn mətəgətun nətəmimi rəfin ikin mīn əha Jutiə təmətəuain əpəha Kaləli mətəuva mətəuarus=pa u ikinu, kəni mol nətəligian rəha nətəmimi kəutəluei məutalməli.”

⁶ Kəni nian Pailət təmətəu nəghatian əha, tətəpuəh məmə, “?Təhro? ?Suah u in iətəm Kaləli?”

⁷ Kəni nian təmətəu məmə Iesu tīsīpən Kaləli, ikin əha iətəm Herot Antipas tətərməng ikin, in təmāhli=pən Iesu məmə otuvən meruh Herot, mətəu-inu e nian əha, Herot mīn in tətətig Jerusiləm.

Iesu təməhtul e nəhmti Herot Antipas

⁸ Kəni nian Herot Antipas təmeruh Iesu, nīkin təmagian pīk, mətəu-inu nuvəh nəuvetin in təmolkēikei məmə oteruh. Herot təmətəu əmə nəniən rəhan, kəni in təmolkēikei pīk məmə teruh otol nati apīspis kəti.

⁹ Kəni o natimnati mīn u, Herot Antipas təmətapuah lan o nəghatian mīn tēpət o Iesu, mətəu Iesu təməpnəpīn əmə məsuhəlpīnin rəhan nəghatian.

¹⁰ Kəni pris asoli mīn mīne nəgətun mīn rəha Lou kəmotəhtul motagət əskasik e nīpəgnəmtin mīn rəhalah məutuh Iesu lan.

¹¹ Kəni uərisig lan, Herot Antipas mīne rəhan mīn soldia kotagət əuvsan e Iesu, kəni məutəuvsan lan. Kəni Herot təmāni=pən kəm rəhan mīn soldia məmə okəhuvən=pən e nəpən təuvir rəha kig kəm in, kəni motit mīn məhuvən kəm Pailət.

¹² Aupən ikin, Herot Antipas mīne Pailət kəmatuol tikimīr kəm lau mīn, mətəu e nian əha, ilau kəmiəuva minuolkēikei ilau mīn.

Pailət təmāni məmə Iesu otəkeikei mīmīs (Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)

¹³ Kəni Pailət təmāuin e pris asoli mīn, mīne nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, mīne nətəmimi rəfin, kəni ilah rəfin kəməhuva kətiah.

¹⁴ Kəni in təmāni=pən kəm lah məmə, “Suah u, nəmotos məhuva təhtul e nəhmtək, kəni nəmotəni məmə tətəuhlin nətəligian rəha nətəmimi rəhatəmah kautol tikimīr kəm kəpmən. Mətəu iəmakil rəkis rəhan nətəligian u e nəhmtitəmah, kəni məsehian məmə təmatgəhli lou kəti, kəni nīpəgnəmtin mīn iətəm nəutəni lan təsoliən nīpəhriənən.

¹⁵ Kəni Herot Antipas mīn, in təmakil meruh məmə nolian rah kəti təsəhkul-pənien lan. Tol lanəha, in təhli=pa tuva mīn kəm təh, kəni təhruahru əmə məmə suah u in təməsoliən nati kəti iətəm tərəh məmə in otimīs ohni.

¹⁶⁻¹⁷ Kəni o nati əha inəha, rəhak mīn soldia okotalis əmə, kəni uərisig kotahli=pən tətuvən.”*

¹⁸ Mətəu ilah rəfin kəmotagət əfəməh məutəni məmə, “!Otiləfətīgəm suah u kəni motohamu! !Mətəu əhli pətīgəm Parəpəs tuva meh itəmah!”

¹⁹ (Suah u Parəpəs, kəmləfən e kaləpus mətəu-inu təməhtul aupən məmki nətəmimi məutəlūagin mə kotələs iəhu kəpmən rəha Rom e taun əha, kəni in təmohamu itəmi.)

23:7 Luk 3:1 * **23:16-17** E kopi auas mīn nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətēi e nəghatian Kris aupən, katilpīn nəghatian kəti mīn u ikinu tətəni məmə, “E nian rəha lafet rəha Pasova, Pailət in otəkeikei mahli pətīgəm rəhalah kəti iətəmimi otiet e kaləpus.”

²⁰ Mətəu Pailət in təmolkəikei məmə otəhlman e Iesu tatuvən, kəni in təməghati min kəm lah.

²¹ Mətəu ilah kəmotagət əfəmäh pik məmə, “!Ətu-pəri in e nigı kəməluau! ! Ətu-pəri in e nigı kəməluau!”

²² Mətəu Pailət təməghati min kəm lah minau kisil məmə, “?O nak? ?Suah u in təmöl nati tərəh nak? İəu iəsəruhian məmə in təmöl nati kəti iətəm təhruahru məmə in otimis ohni. Mətəu rəhak soldia min, ilah okotalis əmə, mə kəmanotəhlman lan tatuvən.”

²³ Mətəu ilah kəmotəkeikei mətagət əskasik, kəni mətagət əfəmäh e Pailət məmə otətu-pəri Iesu e nigı kəməluau. Kəni mətagət mətagət pik, kəni motapirəkis Pailət.

²⁴ Tol lanəha, Pailət təməni məmə Iesu otəkeikei minimis təhmen=pən məmə ilah kəutəni mine.

²⁵ Kəni in təmöl nətəligian rəhalah, kəni mahli pətigəm Parəpəs u in təmətətig e kaləpus o nəluaginian o kəpmən mine mohamu itəmi. Kəni in megəhan=pən e Iesu e nəhlmi rəhan min soldia məmə ilah okotos məhuvən mohtəu nətəligian rəha nımənin nətəmimi.

Kəmit Iesu kan məmə otimis

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

²⁶ Kəni nian soldia min kəmotit Iesu mohiet e taun, kəni motafu iətəm Sairəni kəti, nərgin u Saimon. Kəni kəmotəskəlim motələhu pəri nigı kəməluau rəha Iesu e nəuegin məmə otələs, kəni motəni=pən məmə otitəu=pən Iesu.

²⁷ Kəni nımənin nətəmimi tēpət kəmautaliuək məutuərisig e Iesu e suaru, kəni nıpətan min kəmautəhuərisig e lah, məutasək o Iesu kəni məutuəin lan.

²⁸ Mətəu Iesu təmeirair məsal=pən meruh ilah, kəni mənı=pən kəm lah məmə, “Nıpətan Jerusiləm. Sotasəkian ohniəu, mətəu otasək aru o təmah, mine nenətitəmah min.

²⁹ Otətəlig-to lak. Nian tərəh min otətəuva kəni kəmanəni məmə, ‘!Otagian itəmah nətəm nəsotəməkian uə nəsotəfəniən nah kəm iəpəu!’

³⁰ E nian əha, nətəmimi okotəni=pən kəm nitəuat asoli min məmə, ‘Əui, ohməəgrəg=pa e timah.’

³¹ İətəni lanu mətəu nətəmimi min u kəutol nati tərəh min u kəm iəu rəueiu e nian u nigı tətəmtə əhanəh. ?Kəni otəpanəhro əhanəh nian nigı tinimətu?”†

Soldia min kəmotətu-pəri Iesu e nigı kəməluau

³² Kəni soldia min kəmotələs suah mil keiu iətəm ilau kəmuatgəhli lou, məmə okuhamu ilahal Iesu.

³³ Kəni kəməhuva ikin kəti, nərgin u Louipil-ıipil. İkin əha, motətu-pəri Iesu e nigı kəməluau. Kəni kəmotətu-pəri iatgəhli lou mil əha ikin, kəti e nıkalı Iesu maru, kəni kəti e nıkalın məuil.

³⁴ Kəni Iesu təni məmə “Tatə. Alu e rəhalah nolian tərəh min kəutol lak, kəni məsalpiniən, mətəu-inu kəsotəhruniən nati nak ilah kəutol.” Kəni kəmotəuəri napən rəhan moturin tais ohni.

³⁵ Kəni nətəmimi min u kəməutəhtul əha ikin, məuteruh natimnati min u, mətəu nətəmi asoli min rəha nətəm İsrəl kəutol əuvsan e Iesu məutəni məmə, “!In təmosmiəgəh nətəmimi tēpət rəkis. Mətəu nəmə in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otəhli=pa, kəni in İətəm Uhgın Təməni Rəkis, təuvır pəh otosmiəgəh aru in!”

23:29 Luk 21:23 **23:30** Hos 10:8; Nəh 6:16 † **23:31** “Nigı tətəmtə əhanəh” tatəpsen=pən Iesu iətəm in təhruahru agin, mətəu in tatos nalpinian. Kəni “nigı tinimətu” tatəpsen=pən nətəm İsrəl. Kəni uərisig lan, nətəm Rom okotol nalpinian asoli kəm lah. Afin Luk 21:20-24. **23:34** Sam 22:18; Aes 53:12 **23:35** Sam 22:7-8

³⁶ Kəni soldia mɪn, ilah mɪn kəutəghati əuvsan e Iesu, kəni məhuva iuəkir ohni məutətapuəh məmə in tolkeikei wain u iətəm tarfu,[‡]

³⁷ mautəni məmə, “!Nəmə ik kig pəhriən rəha Isrel, osmiəgəh aru-to ik əha rəueiu!”

³⁸ Kəni nəghatiən kəti əha ikin kəmətəi kətu-pəri e rəhn-kapə nigə kəməluau, tətəni məmə,

INU KIG RƏHA NƏTƏM ISREL

³⁹ Kəni iatgəhli lou mil kəti iətəm kətuəhkul-pəri e nigə kəluau, in təməghati rah e Iesu, mətəni məmə, “!Ei! ?Ik Kristo iətəm Uhgɪn təməni məmə otahli=pa, uə kəpə?”

⁴⁰ Mətəu iatgəhli lou əha kəti mɪn təməni=pən kəm in kəti, kəni mahtipəsɪg lan məmə, “?Təhro? ?Nəsəginiən e Uhgɪn, nati əpnəpɪn onəkimis? Nəpiniən u rəhatahal in təhmen-əhmen əmə.

⁴¹ Mətəu təməhruahru əmə məmə kilau okiamis o rəhalau nolien tərah mɪn iətəm kəmuol. Mətəu suah u, in təsolien nati kəti tərah kəti mine.”

⁴² Kəni məni=pən kəm Iesu məmə, “Iesu, o nian onəkuva mətol kig lan, kəni nikim otətəhti iəu.”

⁴³ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Nipəhriənien iətəni kəm ik, məmə rəueiu əmə kilau mɪn ik əpəha e negəu e neai.”

Iesu təmimis

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Kəni iuəkir tueləf klok e nərauiə, mitigar təsasieiən, kəni nəpənəpuiən tɪnən rəfin ikin əha mətəuarus=pən tri klok ləhnaiuv. Kəni nəpən iətəm tətəhkul pəsɪg=pən Ikin Tasim Aɡin Ikin e Nımə Rəha Uhgɪn, təməhapu nəuvetin keui.

⁴⁶ Kəni Iesu təmasək əfəməh məmə, “!Tatə. Iatələhu=pən nəmiəgəhien rəhak e nəhlməm!” Nian təməni rəkis nəghatiən əha, kəni rəhan nehagien tiet.

⁴⁷ Kəni nian iətəmi asoli rəha soldia mɪn əha rəha nətəm Rom təmeh natimnati mɪn əha, kəni in təməni-vivi Uhgɪn mətəni məmə, “!Nipəhriənien, suah u in təhruahru pəhriən!”

⁴⁸ Kəni nətəmiimi mɪn u kəməhuva ikin əha məmə okoteruh, nian kəmoteruh natimnati mɪn əha, kəməutətəu tərah e nikilah kəni məutəhti-əhti mənkilalah, kəni mɪnəutəhuvən.

⁴⁹ Kəni niəli mɪn rəha Iesu, mine nipətan iətəm kəmotəpən Kaləli mo-tətuə=pən Iesu məhuva, ilah kəməutəhtul isəu nəuvetin kəni məuteruh natimnati mɪn əha.

Josip təmitənim Iesu

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Kəni iətəm Aramatie kəti əha ikin, nərgin u Josip. Aramatie in taun kəti rəha Isrel, kəni suah kəha in iətəmiimi kəti rəha kaunsil rəha nətəm Isrel. In iətəmi təuvir, rəhan nəmiəgəhien təhruahru, kəni in iətəmi kəti təmətəhtahnin məmə oteruh Nəmənigien Rəha Uhgɪn. Kəni in təməsegəhanien e nəghatiən rəha kaunsil iətəm kəmotegəhan e Iesu məmə okuh.

⁵² Kəni in təmuvən meh Pailət mətapuəh ohni məmə otegəhan e nipəti Iesu tos.

⁵³ Kəni Josip təmuvən mosiahu nipəti Iesu e nigə kəməluau, mos muva məuveg e nəpən təuvir kəti, nərgin u linən. Kəni mos muvən mələhu=pən e nipəg kəpiəl iətəm kəmətəi rəkis o nolien suvət ikin, mətəu kəsitənim əhanəhien suah kəti ikin.

[‡] 23:36 Wain u iətəm tarfu, in nənnimien rəha nanrah mɪn. 6:19-20; 10:19-20

23:36 Sam 69:21

23:44-45 Hip

⁵⁴ Inəha e nian rəha nətəm Isrel iətəm kautol əpenə-penə lan o nian rəha Sapət, kəni iuəkir Sapət tətəuini.

⁵⁵ Kəni nīpətan u kəmotəpən Kaləli kəmautuərisig e Iesu, kəmautohtəu=pən suah u, kəməhuvən kəni moteruh nīpəg kəpiel, kəni moteruh nolian iətəm in təmələhu Iesu ikin.

⁵⁶ Kəni uərisig, nīpətan kəmohtəlig=pən lahuənu, kəni mautil əpenə-penə nīmənati min nəuvein mine fomət iətəm nəmiəvilah təuvir məmə okotol=pən e nīpəti Iesu. Kəni e nian rəha Sapət, ilah kəmotəmeig məutohtəu=pən nəghatian rəha Lou.

24

Iesu təməmiəgəh min

e nīmisiən

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

¹ Kəni e Sante ləpləpin agin, nīpətan kəməhuvən əpəha e suvət, motos natimnati u nəmiəvilah təuvir u kəmotol əpenə-penə rəkis lan.

² Nian kəməhuva e suvət, moteruh kəpiel u kətahtipəsəg e nīpəg kəpiel lan, mətəu kəmisuə rəkis rəkis.

³ E nian kəməhuvən imə e nīpəg kəpiel, mətəu kəsotehian nīpəti lərmənig Iesu.

⁴ Kəni ilah kinotəruru əfəməh məutətəlig e natimnati min əha. Kəni əmeiko kəmotəuit pik e iətəmi keiu kəmiaietigəm=pa əha ikin məutuəhtul ilah nīpətan, kəmian e napən iətəm tətoraip-oraip.

⁵ Kəni nīpətan kəmotəgin pik, motasiəulin nəulilah məutəsəl iahu mauteh niftəni.

Kəni suah mil kuəmə, “Təhro nəutəsəl e iətəmi təməmiəgəh u ikinu imə nətəm kəməhmis?”

⁶ In tikə u ikinu. !In tinəmiəgəh min! Nīkitəmah təhti nəghatian in təməni kəm təməh nian in təmətatig əhanəh əpəha Kaləli məmə,

⁷ ‘Natimnati min u okotəkeikei muva motol nīpəhrənian lan. Okegəhan=pən e Nəti Iətəmi tuvən e nəhlmi iol təfagə tərəh min, kəni okətu-pəri e nigī kəməluəu tīmīs, mətəu e nian tatol kīsīl lan, kəni in otəmiəgəh min.’”

⁸ Kəni nīkilah tinəhti nəghatian rəha Iesu.

⁹ Kəni kəməhiet e suvət məhuvən motəni=pən natimnati min əha kəm nətəmi ləpin rəha Iesu, mine rəhan min rəfin.

¹⁰ Kəni nīpətan min əha u kəmotəni pətigəm natimnati min u kəm aposil min, inko Meri Maktələ, Joana, Meri məmə rəha Jemīs, mine nīpətan min nəuvein iətəm kəməhuvən e suvət.

¹¹ Mətəu aposil min kəmotətəu nəghatian əha təhmen=pən əmə e nəghatian əlməli kəti iətəm nīpətin tikə, kəni məsotəniən nīpəhrənian lan.

¹² Mətəu Pitə təməhtul maiu muvən əpəha e suvət, məməhli-əməhli məsal=pən e nīpəg kəpiel kəni meruh əmə napən iətəm kəməuveg nīpəti Iesu lan, mətəu nati min kəti tikə əha ikin. Kəni in təməliuək mitalig minatuvən lahuənu, kəni matətəlig pik e natimnati min əha.

E suaru tatuvən Emeəs

(Mak 16:12-13)

¹³ E nian əmə əha inəha, suah mil keiu rəha Iesu kəmətəliuək mətian lahuənu kəti, nərgin u Emeəs. Lahuənu u mətəuarus=pən Jerusiləm, in iuəkir o ləpin kilomitə.

14 Kəni nian ilau kəmətualiuek mətian, kəni ilau mətuəghati e natimnati min u kəmol ilah.

15 Nian ilau kəmətuəghati lanəha, kəni Iesu təmuva iuəkir o lau, məhlaliuek pəti mihluvən.

16 Mətəu kəməsuəhrunian məmə pəh əha ilahal min kəməhlaliuek mətəu-inu Uhgın təmahtipəsığ e nətəligiən rəhalau.

17 Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “Suah mil. ?Nati nak u nətəni?”

Kəni əmeiko kəmuələli muəhtul, nəhmtilau təməpəou.

18 Kəni suah mil əha kəti, nərgin u Kleopas, təməni=pən kəm in məmə, “Iətəhrun məmə ik əmə u iapispis kəti u Jerusalem iətəm nəsuəhrunian natimnati min kəmol ilah e nian min u kinəhuvə minəhuvən rəkis.”

19 Kəni in təməni=pən kəm lau məmə, “?Natimnati min nak əha?”

Kəni kəmuəni=pən kəm in məmə, “Natimnati min u kəmol e Iesu iətəm Nasərit. In iəni kəti rəha Uhgın, kəni rəhan uək təsanən vivi mine rəhan min nəghatiən kotəfigəm, kəni niki Uhgın mine niki nətəmimi tətəgiən lan.

20 Mətəu rəhatimah pris asoli min mine nəgətun min rəha Lou kəmotəfən in tuvən e nəhlmı nətəm Rom məmə okotakil məmə in otimis. Kəni kəmotətupəri e nigı kəluau timis.

21 “Mətəu itimah iəmotələhu=pən pau rəhatimah nətəligiən tətətig əskasik lan məmə in otos rəkis itimah nətəm Isrel e nəhlmı tikimır min rəhatimah. Kəni rəueiu in nian tatol kisil lan.

22 Kəni nati kəti min, nıpətan nəuvein u iəməutan, kəmotol narmitimah təmiuvig o nəghatiən kəti. Rəueiu ləplapın agin, kəməhuvən əpəha e suvət u kəmitənim Iesu ikin,

23 mətəu kəməsoteruhiən nıpətin. Kəni kəmohtəlig=pa motəni məmə, ‘Iəmotəh nati kəti təhmen e nəməhlairiən, agelo mil keiu kətuəni=pa məmə Iesu təməniəğəh.’

24 Kəni rəhatimah nəuvein nətəmimi kəməhuvən e suvət, kəmotəh natimnati rəfin agin təhruahru təhmen əmə e nəghatiən əha nıpətan min əha kəmotəni, mətəu kəsotəhiən Iesu.”

25 Kəni in təməni=pən kəm lau məmə, “Suah mil. ! Rəhatəlau kapə tikə, nəkotəhro tiəkis agin o təmah o nəniən nıpəhriənian e natimnati min u iəni min rəha Uhgın kəmotəni!

26 ? Nəkuəhrun uə kəpə məmə, Kristo, u Uhgın təməni məmə otahli=pa otəkeikei mos nahmələn e nıpətin, kəni uərisig lan, in təpanuvən e negəu e neai mos nərgin rəha nisaiən?”

27 Kəni Iesu təməni=pən vivi kəm lau Nauəuə Rəha Uhgın u kəutəghati lan, təmətuəuin e nauəuə rəha Mosis kəni muvən mətəuarus=pən nauəuə min rəha iəni min rəha Uhgın.

28 Kəni kinəhlava iuəkir o lahuənu u suah mil u kətian ikin. Kəni kinuafu məmə Iesu tinətəliuek minətəpirəkis ilau məsəhtulian,

29 mətəu ilau kətiəh nikin məmə, “Ei, təuvir məmə nəkuva kitahal min ik, mətəu tinapinəpu rəkis, kəni təsuvəhiən rəueiu mitigar tiuvig.” Kəni ko tuvən meruh ilau məhləharəg.

30 Nian kinəhləharəg məmə okihlauən, kəni in təmos piret kəni məni-vivi Uhgın ohni, kəni ko məmkəris məfən kəm lau.

31 Kəni əmeiko Uhgın tol kinuəhrun məmə in Iesu, kəni əmeiko in tatig mikə min, kəni kəməsuəruhiən min.

32 Kəni kəmuəni=pən kəm lau min məmə, “!Ei! ?Nian in təməni=pa vivi Nauəuə Rəha Uhgın kəm lau e suaru, kəni kəmuətəu təuvir lan nikilau tətəgiən pik, uə kəpə?”

³³ Kəni rəueiu aɡin mɪn, kəmuəhtul miaiet ikin əha miatəlig=pən mɪn Jerusiləm. Kəni ikin əha, ilau kəmueh nətəmimi lepin rəha Iesu mine nətəmimi mɪn nəuvein mɪn rəhan kəməhuva motuhapumɪn rəkis ilah mɪn mətəharəɡ,

³⁴ kəni məutəni məmə, “!Nipəhriənɪən! !Iərmənig təməmiəɡəh mɪn, kəni Saimon Pitə* təməh rəkis!”

³⁵ Kəni ilau kəmuəni=pən rəfin natimnati iətəm kəm ol kəm lau e suaru, kəni muəni=pən nian ilau kəmuəhrun Iesu lan e nian iətəm in təməəɡuəvahlɪ pɪret məfən kəm lau.

Nətəmimi mɪn rəha Iesu kəmotəh in

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

³⁶ Kəni nian kətuəni əhanəh nəghatiən mɪn əha, Iesu təmuva məhtul e nəlugin e lah mətəni kəm lah məmə, “Nəməlinuən tətatig o təmah.”

³⁷ Mətəu ilah kəmotauit lan kəni mɪnəutəɡin, nikilah təhti məmə kɪnotafu narmɪn kəti.

³⁸ Mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “? Təhro rəhatəmah nətəligiən tətərah lanko? ?Təhro rəhatəmah nətəligiən tətəhtul pəɡpag?”

³⁹ Oteh-to nəhlmək mine nəhllək məmə iəu əmə əpə. Otea=pa motək nipətik kəni motəhrun məmə iəu. Narmi iətəmimi nipətin mine nikilkilɪn tikə, təsolɪən məmə inu nauteh iəu, nipətik mine nikilkilik əpə ikin.”

⁴⁰ Təməni nəghatiən əha, kəni məɡətun nəhlmɪn mine nəhllkɪn kəm lah.

⁴¹ Kəni narmiləh təmiuvig nikilah təməɡiən pik kəni motalu məmə nati u in nipəhriənɪən. Ilah kəsotəni-vivi əhanəhiən nipəhriənɪən lan. Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “?Nauəniən kəti u nəutos, uə?”

⁴² Kəni kəmotos nəmu nəuətɪn iətəm kəmuəvən rəkis motəfən kəm in,

⁴³ kəni e nəhmtiləh, təmos mun.

⁴⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Aupən ikin, nian iəmətatig əhanəh kitəh mɪn itəmah, iəməni nəghatiən u kəm təmah məmə, natimnati rəfin iətəm kəutəghati lak e Nauəuə Rəha Uhgɪn, okotəkeikei məhuva mautil nipəhriənɪən lan, inu nəghatiən mɪn e nauəuə rəha Mosis, mine nauəuə mɪn rəha iəni mɪn rəha Uhgɪn, mine Nauəuə Rəha Napuən Mɪn.”

⁴⁵ Kəni in təmerəh e rəhaləh nətəligiən məmə okotəhrun nəghatiən mɪn iətəm tətatig e Nauəuə Rəha Uhgɪn.

⁴⁶ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Nəghatiən iətəm tətatig e Nauəuə Rəha Uhgɪn tətəni məmə nətəmimi okotol tərah e Kristo iətəm Uhgɪn təmahli=pa, mautil tətətuə nəhmələn e nipətin mətuvən mətuərus timis, mətuə e nian tatol kisil lan, in otəmiəɡəh mɪn e nimisiən.

⁴⁷ Kəni e nərgi Kristo u Uhgɪn təmahli=pa, nətəmimi okotəkeikei motəni pətigəm nəghatiən u məmə nətəmimi okotəkeikei motəuhlin kəni motəhtəlig e rəhaləh təfəɡə tərah mɪn, kəni Uhgɪn in otəsalpinɪən nitai təfəɡə, kəni malu e rəhaləh nolɪən tərah mɪn. Nəghatiən u otəkeikei muvən kəm nətəmimi mɪn e nəuaniləuis mɪn rəfin e nitəni mɪn rəfin, otətuəuin Jerusiləm muvən əpəha ikin mɪn rəfin e nəhue nitəni mɪn.

⁴⁸ Itəmah nəmətəh natimnati mɪn u, kəni onəkotəni pətigəm əhruəhru nəghatiən mɪn lan.

⁴⁹ Kəni iəkahlɪ=pa suah u iətəm rəhak Tatə təməniəkis məmə in otahlɪ=pa kəm təmah, inu rəhan Narmɪn. Mətəu onəkotəhtəhnɪn e taun əha motətuərus=pən nəkotos nəsanəniən rəha Narmɪn Rəha Uhgɪn, kəni təriəuəh e nəmiəɡəhiən rəhatəmah.”

* **24:34** Nəghatiən Kris əhruəhru tətəni məmə, “Saimon.” **24:34** 1Kor 15:4-5 **24:37** Mat 14:26
24:44 Luk 9:22 **24:48** Jon 15:27; Uək 1:8 **24:49** Jon 14:16; 15:26; Uək 1:4

*Uhg̃in t̃amos Iesu muṽan
e neai*

(Mak 16:19-20)

⁵⁰ K̃ani Iesu t̃amit ilah mohiet e taun m̃ahuṽan əha lahũanu Pet̃ani. K̃ani m̃af̃ari ñahlmin m̃afaki o lah.

⁵¹ K̃ani nian t̃am̃ət̃faki o lah, k̃ani m̃əp̃əh ilah nian Uhg̃in t̃amos m̃inatuṽan əp̃əha ilis e neg̃əu e neai.

⁵² K̃ani k̃əmot̃euaiu mot̃əfaki=p̃ən k̃əm in, k̃ani ũərisig lan, k̃əmoht̃əlig=p̃ən Jerusil̃əm nikilah t̃ətag̃iən.

⁵³ K̃ani nian r̃əfin, k̃əut̃əhuṽan e Nim̃ə R̃əha Uhg̃in m̃əut̃əni-vivi Uhg̃in.

Jon

Nanusian Təuvir Rəha İesu Kristo İətəm Jon Təmətəi Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Jon

?Pəh təmətəi nauəuə u? Aposil Jon təmətəi nauəuə u. In pia Jemis, kəni ilau nəti Səpəti mil. In kəti nətəmimi tuələf rəha İesu, kəni İesu tolkeikei pik in. E nauəuə u, Jon təsənian nərgin mine. Mətəu təməni əmə nati tol lanu məmə “iətəmimi kəti min rəha İesu,” (Jon 18) uə “suah u iətəmi İesu tolkeikei pik,” (Jon 13:23; 20:2; 21:7,20) uə “İətəmi təmiəu-İəu muva İuəkir o İesu e nian kəməutəuən e lafet rəha Pasova” (Jon 21:20). In təmətəi nauəuə min u: Nanusian Təuvir İətəm Jon Təmətəi, 1Jon, 2Jon, 3Jon, mine Nəhan-əhanian.

?Təmətəi tatuvən kəm pəh? Təmətəi nauəuə u tatuvən kəm nətəmimi məmə okotəni nıpəhrıənian e İesu. In tolkeikei məmə otasıru e lah mol nəhatətəian rəhalah tuva məskasik, mətəu-inu rəhalah nəhatətəian təsəskasik əhanəhian.

?Natıgıən təhro lanu nian təmətəi? Jon in iətəmi asoli kəti rəha nıməfaki, kəni nətəmimi rəfin rəha nıməfaki kautisiai in. In tolkeikei məmə nətəmimi rəfin okotəhrun vivi rəhan nəgətunian, kəni nian nəgətunian eıuə tətən, mətəu nətəmimi kotəhrun nahtıpəsıgıən e nəghatıən eıuə min e nəghatıən rəha Jon e nauəuə u.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Jon təmətəi nauəuə u mətəni pətıgəm vivi məmə İesu in nəti Uhgın, kəni nətəmimi rəfin nətəm okotəhatətə lan, okotos nəmiəgəhian itulin. Kəni Jon tolkeikei məmə otəni pətıgəm təhruahru məmə İesu in nəti Uhgın, kəni İesu in Uhgın pəhrıən. Kəni Jon tolkeikei məmə otəni pətıgəm nanusian min nəuvein rəha İesu iətəm nauəuə min rəha Matıu, mine Mak, mine Luk kəmslənian. Kəni tolkeikei məmə otəgəu əhruahru nətəlıgıən min nəuvein iətəm nətəmimi kəutəni e İesu.

Nəghatıən Rəha Uhgın Təmuva İətəmimi, in İesu

¹ Aupən agın, e nətuəuinian nian, Nəghatıən* tınatıg rəkis.† Nəghatıən u tətətətıg ilau Tatə Uhgın, kəni Nəghatıən u, in min, in Uhgın.

² E nəukəti nian, in tətətətıg rəkis ilau Uhgın,

³ kəni Uhgın təmol natımnati rəfin e Nəghatıən u, kəni natımnati rəfin iətəm Uhgın təmol, nati kəti tikə mine məmə Nəghatıən u tətələn.‡§

⁴ İnu, in Nəukəti Nəmiəgəhian,* kəni Nəmiəgəhian u, in Nəhəgəhıgıən rəha nətəmimi rəfin.†

⁵ Nəhəgəhıgıən əha, tətəsıəgəpin napınəpuian, kəni napınəpuian ko tətəpırəkısian.‡

⁶ İətəmimi kəti iətəm Uhgın təmahlı=pa təmuva, nərgin u Jon Bəptais.§

* **1:1** Nian Aposil Jon təmətəi “Nəghatıən” e japtə 1, tətəghati e İesu Kristo, kəni “Nəghatıən” in təhmen e nərgin kəti rəhan. † **1:1** Jen 1:1; 1Jon 1:1; Jon 17:5; Nəh 19:13 ‡ **1:3** Laen e “Nəghatıən” mil u kəutəni əmə nati kətıəh əmə. Mətəu-inu in nolıən rəha Jon o nənıən nati kətıəh e suaru pısın pısın min. § **1:3** Kol 1:16; 1Kor 8:6; Hip 1:2 * **1:4** Jon 5:26; 11:25; 14:6; Jen 1 † **1:4** Jon japtə 1 tətəl məmə kıtıəh kotətəlıg e Jenesıs japtə 1, nian Uhgın təmol nəhue nıftanı mine natımnati rəfin agın. Japtə mil u kuəghati e nəghatıən, mine nəhəgəhıgıən, mine nəmiəgəhıən. Kəni Jon japtə 1 tətəuin e İesu Kristo məmə in Nəghatıən rəha Uhgın, mine Nəhəgəhıgıən, mine Nəmiəgəhıən. ‡ **1:5** Jon 9:5; 12:46

§ **1:6** Aposil Jon in tətətəi nauəuə u. In tətəghati e suah pısın kəti e fes min u, nərgin u Jon Bəptais.

⁷ Təmuva mətəhtul pətigəm məmə otanus pətigəm Nəhagəhagiən əha kəm nətəmimi, pəh ilah rəfin kotəni nıpəhriənlan lan.

⁸ Səniəmə Jon Bəptais in Nəhagəhagiən əha, mətəu in təmuva əmə məmə otəhtul pətigəm məni pətigəm Nəhagəhagiən əha kəm nətəmimi rəfin.*

⁹ Nəghatiən əha təmətuva e nəhue nıftəni, kəni in Nəhagəhagiən pəhriən, iətəm in tətasiəgəpın nətəmimi rəfin.†

¹⁰ Nati əpnəpın məmə Uhgın təmol nıftəni u e Nəghatiən əha, kəni Nəghatiən u təmətatig e nəhue nıftəni u, mətəu nətəmimi rəha nəhue nıftəni u kəsotəniən nıpəhriənlan məmə in pəh.

¹¹ Təmuva iman ikin, mətəu nətəmiman mın kəutəuhlin=pən nəmtahlah kəm in, məsotolkeikeiən.

¹² Mətəu nətəmimi nəuvein kəmotos in, kəni ilah rəfin nətəm kəmotos in, nıkilah tagiən ohni, kəni motəhatətə e nərgin, kəni in təməfən nepətiən kəm lah məmə kotəhrun nuvaiən nenəti Uhgın mın.‡

¹³ Nenəti Uhgın mın əha, ilah kəsotairiən e nolian u iəpəou mın kəutair lan, kəni məsəniən mın məmə e nətəligiən rəha iətəmimi, təhmen e tatə kəti iətəm tolkeikei in otos iəpəou. Mətəu ilah kəutair vi mın e Uhgın, e rəhan əmə nəsanəniən.§

¹⁴ Nəghatiən əha, in təmuva iətəmimi, mətatig kitah mın u nətəmimi rəha nəhue nıftəni. Kəni itimah iəmoteruh rəhan nepətiən, kəni nəsanəniən asoli mine nəhagəhagiən rəhan e nəhmtitimah.* Inu, in nəsanəniən asoli mine nəhagəhagiən rəha Nəuan Kətiəh Əmə, iətəm in təmsipən e Tatə Uhgın. In təriəuəh e nəuviriən iətəm tətətuati lan kəm tah, kəni məriəuəh mın e nıpəhriənlan.†

¹⁵ Jon təmətəhtul pətigəm mətəni əfəməh məmə, “İətəmi u inu iətəm iəu iəmətəni məmə, İətəmi kəti tətuərisig lak, mətəu in ilis tapirəkis iəu, mətəu-inu, nian iəməsair əhanəhiən, in təmətatig itulin rəkis.”‡

¹⁶ Kəni in təməriəuəh e nəuviriən iətəm in tətətuati lan kəm tah, kəni e nəuviriən əha rəhan, nian rəfin in tətəfa, mətəfa, mətəfa, kəm tah rəfin.

¹⁷ Tol lanəha mətəu-inu Lou iətəm Uhgın təməfa əupən, Mosis in suaru ohni, mətəu İesu Kristo in suaru rəha nətuətiən e nəuviriən əha mine nıpəhriənlan rəha Uhgın kəm tah.§

¹⁸ İətəmi kəti təseruhiən Uhgın nian kəti mine.* Mətəu Nəuan Kətiəh Əmə, in Uhgın, iətəm in iuəkir o niki Tatə Uhgın, in təmol əpu Uhgın kəm tah kəni kotəhrun.†

*Jon təməni məmə səniəmə in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahlipa
(Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)*

¹⁹ Kəni nətəmimi asoli mın rəha nətəm Isrel nətəm kəutatig Jerusiləm, kəmotahli=pən pris mın nəuvein mine Lifait mın u, nətəm kəutasiru e pris mın e Nımə Rəha Uhgın, məmə okəhuva motəh Jon motətapuəh ohni, məmə, “İk iətəmi pəh ko?” Kəutətapuəh mətəu-inu nətəmimi təpət kəməutəni məmə Jon in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. Kəni əmeiko, Jon təməhtul pətigəm məni pətigəm in.

* **1:8** Nətəmimi təpət kəməutəhtahnin Məsaiə iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, kəni ilah təpət, nıkilah təhti məmə Jon Bəptais u in Məsaiə. Jon 1:19-28 † **1:9** 1Jon 2:8; Jen 1:1-5 tətəghati e nəhagəhagiən rəha nian Uhgın təmol nəhue nıftəni, kəni Jon tətəghati e nəhagəhagiən rəha Nənanəniən Rəha Uhgın iətəm tətasiə e niki nətəmimi. ‡ **1:12** Kəl 3:16 § **1:13** Jon 3:5; 1Pitə 1:23 * **1:14** Jon tətəghati e aposil mın nətəm kəmoteruh rəhan nepətiən, mine nəsanəniən, mine nəhagəhagiən e nəhmtiləh. † **1:14** Fil 2:7; 1Tim 3:16 ‡ **1:15** Jon 1:1 § **1:17** Rom 5:21 * **1:18** Eks 33:20 † **1:18** 2Kor 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nəh 22:4

20 Nian ilah kəmotətapuəh ohni, in təməsəhluaigian, mətəu təməni=pən əhruahru əmə in kəm lah məmə, “Səniəmə iəu Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.”

21 Kəni ilah kəmotəni məmə, “?Nəmə səniəmə ik Kristo, kəni ik pəh? ?Ik Elaijə?”‡

Mətəu Jon təni məmə, “Kəpə, səniəmə iəu Elaijə.”

Kəni ilah kəmotətapuəh min ohni məmə, “?Nəmə səniəmə ik Elaijə, kəni ik pəh? ?Ik iəni rəha Uhgın iətəmi kəmətəni aupən məmə otəpanuva?”§

Mətəu Jon təni məmə, “Kəpə.”

22 Kəni ilah kəmotəni məmə, “?Kəni ik pəh? Ik onəkeikei məni pətigəm ik kəm timah, pəh itimah iəkəhuvən motəni=pən kəm nətəmimi kəmotahli=pa itimah iəkəhuva.”

23 Kəni təni=pən kəm lah məmə, “Iəu u iətəm iəni rəha Uhgın Aiseə təməni rəkis aupən məmə, ‘Iəu u nəuia iətəmi kəti tətəuin əfəməh əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, mətəni məmə, otol suaru təhruahru rəha Iərməniğ.’ ”*

24 Nətəmimi nətəm kəmahli=pa ilah, Fərəsi min nəuvein əha ikin,

25 Kəni ilah kəmotətapuəh o Jon məmə, “?Nəmə səniəmə ik Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, kəni səniəmə ik Elaijə, kəni səniəmə ik iəni iətəm kəmətəni pətigəm aupən, kəni təhro natol bəptais e nətəmimi?”

26 Kəni tuhalpın mətəni məmə, “Iəu iatol bəptais e nətəmimi e nəhu, mətəu iətəmi kəti u ikin e nəlugin e təmah, iətəm itəmah nəkotəruuru in.

27 Iətəmi u tətuarisig lak, mətəu in ilis, in tərət məpirəkis iəu, kəni iəu ləhtəni lan, kəni iəsəhmen aginian məmə iəkol uək əkəku agin kəti rəhan.”†

28 Nətimnati min u, kəmol əpəha e lahuənu kəti, nərgin u Petəni, in tətətig əpəha e nitanı=pən e nəhu Jotən. Ikin əha Jon tətətol bəptais e nətəmimi ikin.

Iesu in təhmen e nəti sipsip rəha Uhgın.

29 Kəməni lauig lan, Jon təmeruh Iesu tətaliuək mətuva, kəni in təni məmə, “!Ei! Oteruh-to! Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgın o nolian sakrifais lan o nolian tərəh min rəha nətəmimi.‡ Kəni in otəpanos rəkis nolian tərəh min rəha nitanimtəni min.§

30 Iətəmi u inu, iəu iəmətəni kəm təmah məmə, ‘Iətəmi kəti tətuarisig lak, mətəu in ilis tapirəkis iəu, mətəu-inu, nian iəməsair əhanəhian, in təmətətig itulin rəkis.’

31 Nian iəu iəmətəghati lan, kəni iəu min iəməruuru məmə in iətəmi pəh; mətəu iəmuva matol bəptais e nətəmimi e nəhu məmə iəkol əpu suah u kəm nətəmimi min rəha Isrel.”

32-33 Jon təmətəhtul pətigəm mətəni məmə, “Uhgın təmahli=pa iəu məmə iəkol bəptais e nətəmimi e nəhu, kəni nian iəmətəghati lan, iəu min iəməruuru məmə suah u inu. Mətəu Uhgın təməni=pən kəm iəu məmə, ‘Onəkeruh Narmin Rəhak oteuiəu matig e iətəmimi kəti. Kəni suah u inu, in otol bəptais e nətəmimi e Narmin Rəha Uhgın.’ Kəni əmeiko, uarisig iəmeruh Narmin Rəha Uhgın təmsipəri e neai təhmen e mak, muva, meuiəu məharəg-pəri lan.

34 Iəu əhruahru iəmeruh nati u, kəni iəməhtul pətigəm mətəni pətigəm məmə, ‘Suah u inu, in Nəti Uhgın pəhriən.’ ”

‡ 1:21 Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 § 1:21 Dut 18:15 * 1:23 Aes 40:3 † 1:27 Nəghatian pəhriən iətəm Jon təməni, tol lanu, “Iəu iəsəhmen aginian məmə iəkos rəkis put rəhan.” Nətəmimi aupən kətəni məmə uək rəha nos rəkisən put rəha iərməniğ, in uək rəha slef iətəm in ləhtəni agin. ‡ 1:29 Aupən ikin, e nian rəha Oltestimin, nətəmimi kəutohamu nəti sipsip mautil sakrifais lan məmə otəfəl rəkis təfəgə tərəh rəhalah. Afin-to nəghatian u “sakrifais” e tiksınəri. Jen 22:8; Aes 53:7; 1Pitə 1:19; Nəh 5:6 § 1:29 Hiprus 9:22,26

Iesu tāmātuauin mētauin e rāhan nētāmimi

³⁵ Kāmēni lauig lan, Jon tētāhtul əmə əha ləmen kətīəh əmə ilahal rəhan keiu iētāmimi mil.

³⁶ Kēni nian nēhmti Jon tēmāhtul e Iesu taliuək mētuva kēni tēni mēmə, “!Ei! !Oteruh-to! !Suah u inu, in Nēti Sipsip rəha Uhgīn!”

³⁷ Kēni nian rəhan iētāmimi mil kəmuətəu nəghatīən əha, kəmuəhtul mētiəuərisig e Iesu.

³⁸ Kēni Iesu teirair meruh suah mil u kətīatəu=pən in, kēni in tēni mēmə, “Ei! !Suah mil! ?Nētūəsəl lak onak?”

Kēni ilau kuəmə, “Rapai. ?Ik nētətig iə?” (Nəghatīən u “Rapai,” nīpətīn u “Iəgətun.”)

³⁹ Kēni Iesu tāmēni=pən mēmə, “Pəh kihlūvən nəkueruh-to.” Kēni ilau kəmīəuərisig lan mīhlūvən kueruh ikīn in tətətig ikīn. Iuəkīr mītīgar tiuvīg ləhnaiuv, ilau kəmatuan ilahal mīn mētəuərus tapīnəpu.

⁴⁰ Suah mil u kēti iētəm tēmətəu Jon kēni muərisig e Iesu, nərgīn u Antīru, pian u Saimon Pitə.

⁴¹ Kēni rəueiu agīn mīn, in təmuvən meh pian Saimon, kēni mēni=pən kəm in mēmə, “!Ei! !Inotafu rəkīs Məsaiə!” (Nəghatīən u, Məsaiə, nīpətīn u mēmə, “Kriso,” iētəm Uhgīn tāmēni mēmə otahli=pa.)

⁴² Kēni tēmīt Saimon muva o Iesu.

Kēni nian nēhmti Iesu tēmāhtul lan, kēni mēni=pən kəm in mēmə, “Ik u inu Saimon, nēti Jon, mētəu rəueiu okauīn ərəg-rəg lam mēmə ‘Kefəs.’ ” (In “Pitə” e nəghatīən Kris u nīpətīn mēmə “kəpiel.”)^{*†}

Iesu təmauin e Filip mīne Nətāniəl

⁴³ Kāmēni lauig lan mīn, Iesu nīkīn tīnəhti mēmə otuvən-to Kaləli.

Təməsəl e Filip kēni meruh. Kēni Iesu tāmēni=pən kəm in mēmə, “Va-to, mītəu=pa iəu.”

⁴⁴ Filip u, in iētəm Petsaitə, ima Antīru mīne Pitə.

⁴⁵ Kēni in təmuvən məsəl meruh Nətāniəl, kēni tēni=pən kəm in mēmə, “!Tīmāh inoteruh suah əpələ u, aupən Mosis tēmətēi rəkīs rəhan nəghatīən mīn iētəm tətəghati lan e nauəuə rəha Lou. Kēni iəni mīn rəha Uhgīn aupən ilah mīn kəmotətēi rəkīs nəghatīən mīn iētəm tətəghati lan. In iētəm Nəsərīt, in nēti Josip, kēni nərgīn u Iesu.”

⁴⁶ Mētəu Nətāniəl tēni mēmə, “!Nati nak! ?Nīkīm tēhti mēmə nati təuvīr kēti otsipən e Nəsərīt? !Kəpəl!”

Kēni Filip tēni mēmə, “Intəh, təuvīr əmə, pəh-to kian nəkeruh-to.”

⁴⁷ Nian Iesu təmeruh Nətāniəl tətaliuək mētuva, kēni tēni mēmə, “!Suah u, in iētəm Isrel pəhrīən! !Neiūəiən tikə lan!”[‡]

⁴⁸ Kēni əmeiko Nətāniəl təmauit mətəpuəh o Iesu mēmə, “? Nəməhra məhrun mēmə iəu iētəmi tol lanu?”

* **1:42** Nētāmimi rəha Kris kəutēni kəpiel mēmə “pita.” Kēni nəghatīən u pitə tīnuva nərgīn kēti rəhalah, kətauin e nētāmimi lan. Kəmətēi nauəuə mīn rəha Niutestimin e nəghatīən rəha Kris. Nētāmimi tēpət kəməutəghati e nəghatīən rəha Kris, təhmen əmə e nētāmimi tēpət e nəhue niftāni rəueiu kəutəghati e nəghatīən mil u rəha Inglan uə Franis. “Kefəs” in nəghatīən kēti rəha Aram u nīpətīn tēni mēmə kəpiel. Nētəm Isrel kəməutəghati e nəghatīən rəha Aram təhmen e nətəm Vanuatu kəutəghati e nəghatīən u Bislama. † **1:42** Mat 16:18 ‡ **1:47** Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 Nərgīn u “Isrel,” in nərgīn kēti mīn rəha iētāmimi u Jekəp. Nərgīn u Jekəp nīpətīn tēni mēmə “iətəmi tətēiəu.” Mētəu Uhgīn təmauin ərəgrəg e nərgīn tuva “Isrel” mēmə otəgətun nəmīəghəhīən vi rəhan.

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nian ik nəmətəharəg e nəukəti nigı fik, kəni Filip təsauin əhanəhiən lam, mətəu iəu iəmafı rəkis ik.”[§]

⁴⁹ Kəni Nətəniəl təni məmə, “!İəgətun! !Ik Nəti Uhgın! Ik Kig rəha nətəm İsrəl!”

⁵⁰ Iesu təməni=pən kəm in məmə, “?Ik nəməhatətə lak mətəu-inu iəu iəməni əmə məmə iəmeruh rəkis ik nian nəmətəharəg=pən əha e nəukəti nigı fik? Ik onəmaneruh nati asoli min tapirəkis inu.”

⁵¹ Kəni məni min məmə, “Nipəhrriənən aɡin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, onəpanoteruh nəgəu e neai otəuag, kəni nagelo min rəha Uhgın kəutəri məutəhuvən e neai, kəni məuteiuaıu məutəhuva e Nəti İtəmimi u təhmen e suaru tatılpin nuvəniən e neai mine nəhue niftəni.”*

2

Marit kəti əpəha Kenə

¹ Kəməni niəh lan, katol marit kəti əpəha Kenə, lahuənu kəti e Kaləli. Kəni mamə rəha Iesu in əpəha ikin.*

² Kəni ilah kotəuin=pən min e Iesu mine rəhan min nətəmimi, məmə ilah min okəhuvən e marit əha.

³ Kətol məutol lafet, kəni nətəmimi min kotəmnim rəfin wain, kəni mamə rəha Iesu təni=pən kəm in məmə, “Rəhalah wain təmikə.”

⁴ Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “?Pətəuəhli, təhro nətələhu=pa nati u kəm iəu? Nian rəhak təsuva əhanəhiən.”

⁵ Mətəu rəhan mamə təni=pən kəm noluək min rəha marit məmə, “İtəmah onəkotəkeiki motol natimnati rəfin iətəm in otəni.”

⁶ Nilosi nati asoli ilah sikis, kəməlin əha ikin əha o nəhu, məmə nətəm İsrəl ilah okoteikuas məutarəuətəh lan e nəhmti Uhgın. Nilosi nati min u, kəmol e kəpil, kəni kətiah təhrun nosiən uan-hanrit litə nəhu.

⁷ Kəni Iesu təni=pən kəm nətəm kətol uək məmə, “Otətu=pən nəhu e nilosi nati min u.” Kəni kəmotətu ilah kotəriəuəh vii.

⁸ Kəni təni=pən kəm lah məmə, “Otətu rəkis nəhu kəti motos məhuvən kəm iətəm tətərməniɡ e marit.” Kəni ilah kəmotol lanəha.

⁹ Kəni nian iətəmi u təməmnim askəuvin, mətəu nəhu tinol rəkis wain lan. Mətəu iətəmi u in tətərməniɡ e marit u, in təruru məmə kəmos iə wain u. Nətəmi min əmə u nətəm kəmos nəhu məhuva, ilah əmə kotəhrun. Kəni iətəm tətərməniɡ e marit təməuin e iətəm təmol marit,

¹⁰ məni=pən məmə, “Nian rəfin nətəmimi kotaupən motəfətiɡəm wain təuvir, kəni uərisiɡ nətəmimi kotəmnim tepət ko, kəni kəpanəfətiɡəm inu təsəuvir pikian. !Mətəu ik, nəməharu kalin iətəm təuvir mətəuarus=pa u rəueiu!”

¹¹ Kəni inu nəmtətiən iətəm Iesu təmətuəuin aɡin lan mol. Kəni in təmol ikin Kenə, lahuənu kəti e Kaləli. E nəmtətiən əha, in təməgətun nəpətiən rəha Uhgın lan, kəni rəhan nətəmimi min, kəmotəhatətə əskasik lan.

*Iesu təməhgi pətiɡəm nətəmimi nətəm kətol makit e Nimə Rəha Uhgın
(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luk 19:45-46)*

§ 1:48 Nigi min u fik, ilah nigı kəhrun min e nasumiən ikin İsrəl. Nətəmimi kəutun nəualah, kəni məutəharəg əhɡal nimalilah. Kəutəharəg əhɡal pik nigı fik iuakir o nimə rəhalah kəni məutəfəki məmə nikiləh otətəhti nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın. Nati iətəm Iesu təməni e fe 47 mine 51 in tətəghati e Nətəniəl məmə nəmə təhro təmətəharəg əhɡal rəhan nigı fik, kəni nikin təmətəhti nəmiəghəniən rəha Jekəp. * 1:51 Jen 28:12 * 2:1 Nəmə təhro Josip u iərman rəha Meri, mamə rəha Iesu, in tinimis rəkis. Mətəu Jon u təməti nauəuə u, təməsəniən məmə inəha ikin ilah min ilah.

¹² Uærisig e marit æha, in tæmeiuaiu muvæn e taun asoli æha Kapeniæm æpæha Kalæli ilah ræhan mamæ mine pian min mine ræhan nætæmimi min. Kæni kæmotatig nian næuvein æha ikin æha.

¹³ Kæni tinuva iuækir o nian ræha lafet ræha nætæm Isrel iætæm kætæni mæmæ lafet ræha Pasova.† Kæni Iesu tæmæri muvæn æpæha Jerusilæm.

¹⁴ Ithluæ lan e Nimæ Ræha Uhgîn kæutæfaki ikin, Iesu tæmafu nætæmimi kautol sælim e kau, mine sipsip, mine mak min, mæmæ nætæmimi okotos næhmtin o nolian sakrifais lan. Kæni nætæmimi næuvein æha ikin, ilah kautol senis e mæni ræha nætæmi iki pisin pisin min.

¹⁵ Kæni in tos tæulæ næuvein, mætæl o nalisian iætæmi. Kæni in mitæu nætæmi min u ilah kau min mine sipsip min mæmæ okohiet e Nimæ Ræha Uhgîn. Kæni in mauværegin mæni ræha nætæmi min u nætæm kautol senis lan, kæni tæmahuvihin-ahuvihin ræhalah tepil min.‡

¹⁶ Kæni mahi ilah min u nætæm kautol sælim e iæuein mæni=pæn kæm lah mæmæ, “!Otæmki nætimnati min u mohiet! !Itæmah mæsotolian Nimæ Ræha Tata ræhak tuva mæmæ in nimæ ræha nolian makit!”

¹⁷ Kæni nætæmimi ræhan, nikilah tæmæhti næghatien kæti e Nauæuæ Ræha Uhgîn, iætæm tætæni mæmæ, “Iæu iækolkeikei pik Nimæ Ræham e nikik, nikik pik agin lan.”§*

¹⁸ Kæni nætæmi asoli min ræha nætæm Isrel nikilah tæmahmæ motætapuæh ohni mæmæ, “?Pæh tæmol mæmæ nækæhrun nolian nati u? !Ol næmtætien mæmæ otægætun æhruahru kæm timah!”

¹⁹ Mætæu Iesu tæni mæmæ, “Næmæ itæmah nækotærkæin Nimæ u Ræha Uhgîn, kæni nian kisil æmæ, iæu iækuvlækin min tæhtul.”†

²⁰ Kæni nætæmi asoli min æha kotæni mæmæ, “!Ei, næman! Nætæmimi kæmotol uæk asoli o nu ilah ræfin fote-sikis motuvlækin Nimæ u Ræha Uhgîn. !Onækæhro lanu muvlækin e nian kisil æmæ!”

²¹ Mætæu Nimæ æha Ræha Uhgîn iætæm Iesu tætaghati lan, in niætæin.

²² Kæni uærisig, nian in tinimis rækis, kæni minæmiægæh min, kæni ræhan nætæmimi min, nikilah tæhti næghatien æha ræhan iætæm tæmæni. Kæni ilah kæmotæhatætæ e Nauæuæ Ræha Uhgîn, mine næghatien iætæm Iesu tæmæni=pæn kæm lah.

Iesu tinæhrun rækis nætæligien min ræha nætæmimi

²³ Nian æha Iesu tæmætætig e Jerusilæm e nian ræha lafet ræha Pasova u, nætæmimi tepæt kæmoteruh næmtætien min iætæm in tæmol, kæni kæmotæhatætæ lan.

²⁴ Mætæu Iesu in tæmæhrun nati iætæm tætætig e nikilah, kæni mæsæhatætæien e lah.

²⁵ Ko iætæmi kæti tæsæhtul pætigæmian mæghati ræha nætæmimi lan, mætæu-inu Iesu tæhrun ræfin nætæligien ræha nætæmimi.‡

3

Nikotimæs tæmuvæn meruh Iesu

¹ Iætæmi asoli kæti ræha nætæm Isrel, nærgin u, Nikotimæs.* In Faræsi kæti.

² Kæni nian kæti lapin, in tæmuvæn mæmæ otæghati ilau Iesu. In tæmæni=pæn mæmæ, “!ægætun, itimah iækotæhrun mæmæ iki iægætun kæti iætæm Uhgîn

† 2:13 Eks 12; Dut 16:1-6 ‡ 2:15 Afin-to e tiksineri “Nimæ Ræha Uhgîn” o næhrunian nætimnati nian Iesu tæmuvæn mæghi pætigæm nætæmimi e Nimæ Ræha Uhgîn. § 2:17 Suaru kæti min o næuhliniæn fes u tol lanu lan: “Iæu iækolkeikei pik Nimæ Ræham e nikik, nikik pik agin lan, kæni nætæmimi okotohamu iæu lan.” *

* 2:17 Sam 69:9 † 2:19 Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29 ‡ 2:25 Jon 1:47; 6:61; 13:11 * 3:1 Jon 7:50-51; 19:39-42

təmahlī=pa ik nəkuva, mətəu-inu iətəmi kəti ko təsolian nəmtətian min u ik natol nəmə Uhgīn təsatigian ohni.”

³ Kəni Iesu tənī=pən kəm in məmə, “Nipəhrīənian agin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəmə iətəmimi kəti təsair vivi minian,† ko in təseruhian Narmənīgian Rəha Uhgīn.”‡

⁴ Kəni Nikotiməs, narmin təmiuvig pik, kəni mətapuəh ohni məmə, “?Iətəmi tinol iaħgīn rəkis, otəhro mair mətmətig min? Ko təsuvən minian e nərfi rəhan məmə kəni mair=pa min!”

⁵ Kəni Iesu tənī=pən kəm in məmə, “Nipəhrīənian agin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəmə iətəmi təsair viən e nəhu mine Narmin Rəha Uhgīn, ko təsuvənian matig aħgəl Narmənīgian Rəha Uhgīn.§

⁶ Nipətətəmi təmair əmə e nira rəha iətəmimi əmə, mətəu Narmin Rəha Uhgīn əmə u in tatol məmə narmitəmi tətair vi min.

⁷ Təsəuvirian məmə narman otuvig nian iəmāni=pinə kəm ik məmə, ‘Onəkəikei mətair vi min.’

⁸ Təhmen əmə e nimətəgi u nəseruhian məmə tatsipən ikin kəti, matelel nati matuvən ikin kəti iətəm in tolkeikei məmə otuvən=pən ikin. Natətəu əmə, mətəu ik nəsoteruhian məmə təmsipən ia, kəni matuvən ia. Kəni e suaru kətiah əmə, kitah kəsoteruhian Narmin Rəha Uhgīn, mətəu kauteruh əmə rəhan uək e nəmiəgəhian rəha iətəmi iətəm təmair vi min.”*†

⁹ Kəni əmeiko, Nikotiməs tətapuəh o Iesu məmə, “?Natimnati min u, otəhro lanu muva?”

¹⁰ Kəni Iesu tənī məmə, “Ik iəgətun asoli rəha nətəm Isrel. ?Təhro nəkəruru natimnati min u?”

¹¹ Nipəhrīənian agin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəghatian min u iətəm iətəni ilah, iəu iəkəhrun vivi, kəni natimnati iətəm iətəni pətigəm, iəu ineruh rəkis. Mətəu itəmah nəsotəhatətəian e nəghatian min rəhatimah.‡

¹² Iəu iəmāni natimnati min iətəm katol e nəhue nitəni əmə u, mətəu itəmah nəsotəhatətəian e rəhak nəghatian. ?Kəni nəmə iəkəni natimnati min iətəm katol e Negəu e Neai, nəkotəhro lanu motəhatətə lan?

¹³ Iətəmi kəti tisuvənian əpəha ilis e Negəu e Neai, meiuaiu=pa, məni pətigəm nian kəti mine. Mətəu Nəti Iətəmimi əmə, təmsipən iman ikin e Negəu e Neai, meiuaiu=pa, təhrun nəni pətigəmian.§

¹⁴ “Aupən, əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, Mosis təmos narmin sineik kəti, mətu-pəri ilis e nigī əfəməh kəti, kəni miləfəri.* Kəni e nolian əhmen əmə lanəha, okəikei kətu-pəri miləfəri Nəti Iətəmimi lanəha,†

¹⁵ məmə nətəmimi min u nətəm okotəhatətə lan, ilah okotos nəmiəgəhian itulin.

† **3:3** Nəghatian u “nair viən,” nipətin keiu məmə, “iətəmi tətair vivi min” mine “Uhgīn təmol məmə in tair e nairian rəha negəu e neai.” Nəghatian u in əha ikin e fes 5 min. ‡ **3:3** Jon 1:13; 1Pitə 1:23; Jem 1:18 § **3:5** Esik 36:25-27; Efəs 5:26; Tait 3:5 * **3:8** E nəghatian rəha Kris, nəghatian mil u “nimətəgi” mine “narmin,” ilau nəghatian kətiah mil əmə. † **3:8** Esik 37:9 ‡ **3:11** Nəghatian Kris əhruahru rəha fes 11 tətəni məmə, “Nipəhrīənian agin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəghatian min u iətəm iəutəni ilah, itimah iəkotəhrun vivi, kəni natimnati iətəm iəutəni pətigəm, itimah inoteruh rəkis. Mətəu itəmah nəsotəhatətəian e nəghatian min rəhatimah.” Nəmə təhro, Iesu təməni məmə, “itimah” e fes u mətəu-inu e fes 2, Nikotiməs təməni məmə “itimah.” Uə nəmə təhro Iesu tətəghati e Uhgīn, Narmin Rəhan, mine in; uə nəmə təhro tətəghati e Jon Bəptais mine in. § **3:13** Nian Iesu təməni “Nəti Iətəmimi,” in təməghati aru lan. * **3:14** Eruh min e Namba 21:4-9 tətəghati e aiən sineik. Jon 8:28; 12:32; 12:24 † **3:14** Nəghatian u “okəikei kətu-pəri miləfəri Nəti Iətəmimi lanəha” nipətin keiu u ikinu: məmə nətəmimi okotəfəri Iesu ilis e nigī kəməluu məmə otimis, kəni mine Uhgīn otəfəri min in təri muvən e neai ikin ima nisaiən.

16 “Tol lanəha, Uhgín təmolkeikei pik nətəmimi e nəhue niftəni, tol=pən in təməfa Nətin Nəuan Kətiəh Əmə, məmə nətəmimi min rəfin u nətəm kəutəhatətə lan, ilah ko kəsəhuvəniən e nigəm itulin, mətəu okotos nəmiəgəhiən itulin.‡

17 Uhgín in təməsahli=paian Nətin tuva e nəhue niftəni u məmə otəni pətigəm nalpinian rəha nolian rəha nətəmimi rəha nəhue niftəni, mətəu in təmahlī=pa məmə Nətin otuva in suaru o nosmiəgəhiən nətəmimi e nəhue niftəni.

18 “Nətəmimi nətəm kəutəhatətə lan, Uhgín otəsəniən nalpinian rəhalah. Mətəu nətəmimi nətəm kəsotəhatətəlan lan, Uhgín tinəni rəkis nalpinian rəhalah, mətəu-inu kəsotəhatətəlan e Nəti Uhgín Nəuan Kətiəh Əmə.

19 Uhgín tətakil nətəmimi e nolian u məmə, Nəhagəhagiən tinuva rəkis e nəhue niftəni, mətəu nətəmimi kəsotolkeikeian Nəhagəhagiən, mətəu-inu nian rəfin rəhalah nolian, təsəhruahruian.

20 Nətəmimi nətəm kəutol nolian iətəm təsəhruahruian, ilah kəutəməki e Nəhagəhagiən. Kəni ilah kəsəhuvəniən e Nəhagəhagiən, mətəu-inu ilah kəutəpəh məmə Nəhagəhagiən əha otəsiəgəpin pətigəm rəhalah nolian tərāh min.

21 “Mətəu nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən suaru rəha nīpəhriənian ilah okəhuva e Nəhagəhagiən, məmə Nəhagəhagiən əha, in otəsiəgəpin rəhalah nolian, kəni mətəgətun məmə ilah kəutol nəuia Uhgín e nəsanəniən əmə rəhan.”

Jon təməghati min e Iesu

22 Uərisig e natimnati min əha, Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməhiet Jerusiləm motan əmə e nitəni Jutiə. Təmatig nuvəh nəuvətīn ilah min ikin əha, kəni matol bəptais e nətəmimi.

23 Mətəu e nian əha, Jon min, in tatol bəptais e nətəmimi əpəha ikin kəti iəkəkir əmə o Salim, nərgin u, Aenon, mətəu-inu, ikin əha, nəhu tēpət ikin. Kəni nətəmimi kəutəhuvən ikin əha, məmə Jon otol bəptais e lah.

24 E nian əha, kəsləfən əhanəhiən Jon e kaləpus.

25 Kəni nətəmimi nəuvein rəha Jon, ilah kəmotorgəhu ilah iətəm kəti u taskəlīm vivi lou rəha Mosis, o nolian əhruahru iətəm iətəmimi otəkeikei maig məmə in otəhruahru e nəhmti Uhgín.

26 Kəni ilah kəməhuvən moteruh Jon, motəni=pən kəm in məmə, “Iəgətun, ik nəkəhrun iətəmimi kəti u aupən itələu min əpəha e nitəni=pən ikin e nəhu Jotən, kəni ik nəməhtul pətigəm mətəghati lan kəm nətəmimi. Rəueiu əha, in tinatol bəptais e nətəmimi. Kəni ilah rəfin kinəutəhuvən ohni.”

27 Kəni Jon təni=pən məmə, “Iətəmimi təruru nolian nati kətiəh mine, nəmə Uhgín əpəha e Negəu e Neai tətəfən uək əha kəm in.

28 Itəmāh u nəutəhtul=pa ohniəu. Itəmāh nəkotəhrun məmə iətəni lanu məmə, ‘Səniəmə iəu Kristo iətəm Uhgín təməni məmə otahlī=pa.’ Mətəu Uhgín təmahlī=pa iəu məmə iəkaupən muva, kəni Kristo in otəpanuərisig.

29 Iətəm aluə kəti məmə otol marit, in otos pətan vi rəhan. Mətəu iətəmimi u tətəsiru e lafet rəha marit u, nīkīn tagiən pik məmə otəhtul e nīkali iətəm aluə u mətəlig lan. Kristo in təhmen e iətəm aluə, kəni iəu iəkəhmen e iətəm tasiru. Kəni nīkīk tagiən məmə in təmūva, kəni nīkīk tagiən min məmə nətəmimi okotuərisig lan.

30 Kristo əha, in otəkeikei muva mə in ilis tapirəkis iəu, kəni ko iəu iəkəiuaii.”

‡ 3:16 Esik 18:23,32; 37:9; 1Tim 2:4; 4:10; 1Jon 4:9-10

³¹ Iätəmimi in təmsipən ilis e Negəu e Neai, in ilis tapirəkis nətəmimi ərəfin. Iätəmimi iätəm tətən əmə e nəhue niftəni, in iätəmimi əmə rəha nəhue niftəni, kəni in təhrun əmə nəniən natimnati min u e nəhue niftəni u. Mətəu, iätəmimi iätəm tatsipən ilis e neai in ilis tapirəkis nətəmimi rəfin.

³² In tətəhtul pətigəm o nəni pətigəmian natimnati iätəm in təmeruh kəni minətəu rəkis, mətəu iätəmimi kəti mine təsəhatətəien e rəhan nəghatiən.

³³ Iätəmimi iätəm təmos rəhan nəghatiən kəni mətəhatətə lan, in tətəhtul pətigəm məmə nəghatiən iätəm Uhgın təməni, in nıpəhrriənian.

³⁴ Tol lanəha mətəu-inu iätəmimi əha iätəm Uhgın təmahli=pa tuva, in tətəni pətigəm əmə nəghatiən min rəha Uhgın. Kotəhrun məmə in tətəni pətigəm əmə nəghatiən min rəha Uhgın mətəu-inu Uhgın təməfən Narmin Rəhan təriauəh lan, ko kəseuviəhlinian keruh kəni kəsehiən naunun lan.

³⁵ Əuəh, Tatə Uhgın in tolkeikei pik Nətin əha, kəni in tinələhu=pən rəkis natimnati rəfin e nəhlmin.

³⁶ Iätəmimi u iätəm tətəhatətə e Nəti Uhgın u, in tatos nəmiəgəhiən itulin u, naunun tikə. Kəni mətəu, iätəmi tətəhti nəuia Nətin u, in ko təsosian nəmiəgəhiən itulin u nian kəti mine, mətəu-inu iätəmimi iätəm tol lanəha, niəməha rəha Uhgın tatuvən ohni naunun tikə.

4

Iesu təmətəghati

kəm pətan Səmeriə

¹ Farəsi min kəmotətəu nəghatiən, məmə Iesu in tinatiuvi=pa nətəmimi tepət kinəutəhuva ohni, kəni in tatol bəptais e lah tepət. Rəhan nətəmimi tepət e rəha Jon.

² (Mətəu nıpəhrriənian səniəmə Iesu in tatol bəptais e lah, nətəmimi min əmə rəhan ilah kautol bəptais e nətəmimi.)

³ Kəni nian Iesu tinəhrun məmə Farəsi min kinəutətəu nəghatiən əha, kəni in təmiet Jutiə mitəlig=pən əpəha Kaləli.

⁴ Kəni nian in təmatuvən əha ikin əha, təməni məmə otəkeikei muvən=pən Səmeriə ikin.*

⁵ Kəni in təmuvən=pən e taun kəti e Səmeriə, nərgin u, Saikar. Taun əha, in iuəkir o nitəni kəti iätəm Jekəp təmətei məfən aupən ikin† kəm nətin u Josip.

⁶ Kəni wel rəha Jekəp əha ikin. Kəni Iesu tinəpəuə agin, mətəu-inu in təmalieuək e suaru əfəməh, kəni tuva məharəg-pəri iuəkir o wel, mətəmeig. E nian əha, mitigar tinəhtul əhruahru.

⁷⁻⁸ Kəni rəhan min nətəmimi kəməhuvən əpəha itaun, məmə okotos nəhmti nauəniən. Kəni təsuvəhiən, pətan Səmeriə kəti, təmuva məmə otətu nəhu. Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Ei. Əfa-to nəhu nəuan nəuvin kəm iəu. İəkolkeikei məmə iəkənnim.”

⁹ Kəni pətan Səmeriə u, təni=pən kəm in məmə, “!Ei! Ik iätəm İsrəl ko, kəni iəu pətan Səmeriə. ?Təhro nətətapuəh=pa o nəhu kəm iəu?” Təməni=pən lanəha mətəu-inu iätəm Jutiə mine iätəm Səmeriə kəsüənnim pətian nəhu e kap kətiah.

¹⁰ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Ik nəkəruru nati nak iätəm Uhgın tolkeikei məmə otəfinə kəm ik. Kəni ik məruru min iəu, iəu u, iätətapuəh=pinə

* 4:4 E nian əha, tiəkis o nətəm İsrəl məmə okəhuvən ima nətəm Səmeriə, mətəu-inu e rəhalah neruhiən, nətəm Səmeriə ilah kotamikmik e nəhmti Uhgın. Kəni nati əpnəpin kəməutəni min məmə kəmətsipən e Jekəp, mətəu kautəməki e lah min. † 4:5 Jen 48:22; Jos 24:32

o nāhu kām ik. Nāmā ik nākāhrun, ik onākətapuəh o nāhu ohniəu. Kəni iəu oiəkəfinə nāhu miəgəh.”‡

11 Kəni pətan u, təni=pən kām in māmə, “Iətəmi asoli, ik rəham pəkət tikə kəni wel u, in əpəha lahtəni isəu. ?Nāhu miəgəh u, nətəni māmə onəkətu əhro lanu?”

12 Rəhatah kəha Jekəp u aupən, in tāməfa wel u kām tah, kəni in təmatətu nāhu ikin nīmīn, ilah nənətīn mīn, mīne rəhan mīn kau mīn. ?Kəni təhro? ?Ik nəkəpirəkis Jekəp, uə?”

13 Kəni Iesu tāməni=pən kām in māmə, “Nətəm kəutəmnmīn nāhu e wel u, ilah okəpanotəuauə mīn.

14 Mətəu iətəmimi iətəm otəmnmīn nāhu iətəm iəu iəkəfən kām in, ko təsəuauə mīniən nian kəti mīne. § Nāhu iətəm iəu oiəkəfən kām in, in təhmen e nəhmti nāhu kəti iətəm tətəpuəl-apuəl mətəiu əpəha imə e nīkin nian rəfin, mətəfən nəmiəgəhiən itulin kām in, iətəm otəsoliən naunun.”*

15 Kəni pətan əha təni=pən kām in māmə, “!Iətəmi asoli, əui! Əfa-to nāhu u kəti kām iəu, māmə iəu iəsəuauə mīniən nian kəti, kəni məsuvaiən mīn u ikinu, mətə nāhu.”†

16 Kəni Iesu təni=pən kām in māmə, “Uvən mauin=pən e rəham iərman, kəni miəuva u ikinu.”

17 Kəni pətan əha təni=pən kām in māmə, “M-m-m. Iəu rəhak iərman tikə.”

Mətəu Iesu təni=pən kām in māmə, “Nətəni pəhriən māmə rəham iərman tikə.

18 Mətəu-inu ik, nəmītəu=pən rəkis nəman faif, kəni iərman u iətəm itəlau mīn nətuatig u rəueiu, səniəmə rəham əhruahru iərman. Nəghatiən rəham u rəueiu, in nīpəhriənīən.”

19 Kəni pətan u, təni=pən māmə, “!Ei-i-si! Iətəmi asoli, iətəfu māmə ik iəni kəti rəha Uhgīn.

20 Tīpītīmah mīn aupən, ilah kəmutəfəki kām Uhgīn əpəha ilis e nītəuat əpəha, mətəu itəmah nətəm Isrel, nəutəni māmə Jerusiləm əmə əha, okəkeikei kətan ikin kətəfəki.”

21 Mətəu Iesu təni=pən kām in māmə, “Pətan, ik onəkəkeikei məni nīpəhriənīən e rəhak nəghatiən. Nian əha ikin tətəva, māmə itəmah onəsotəfəki mīniən kām Tatə Uhgīn əpəha e nītəuat asoli əha, mīne Jerusiləm mīn.

22 Itəmah nətəm Səmeriə, itəmah nəutəfəki kām Uhgīn mətəu itəmah nəkotəruru in. Mətəu itimah iəutəfəki kām Uhgīn u, iəkotəhrun in, mətəu-inu suaru rəha Uhgīn o nosmiəgəhiən nətəmimi in təmsipa e timah, nətəm Isrel.‡

23 Mətəu otəsuvəhiən, Narmīn rəha Uhgīn in otəsiru e nəfəki pəhriən mīn, mol ilah māmə ilah okotəhrun vivi Uhgīn māmə Uhgīn u, in Uhgīn pəhriən, kəni mol ilah māmə ilah okotəfəki kām in e nīkilah pəhriən. Mətəu-inu Tatə Uhgīn in tətəsəl e nəfəki mīn nətəm kautol lanəha. Kəni nīpəhriənīən māmə nian əha tinuva rəkis.

24 Uhgīn səniəmə iətəmimi. Kəpə. In narmīn. Tol lanəha, kəni nətəmimi nətəm kəutəfəki kām in, ilah kotəkeikei motəfəki kām Uhgīn māmə Uhgīn u, in Uhgīn pəhriən, kəni ilah kotəkeikei motəfəki kām in e nīkilah pəhriən e nəsanəniən rəha Narmīn Rəhan.”

‡ 4:10 Pətan u tāməsəhrun vivīən nīpəti nəghatiən iətəm Iesu tāməni=pən māmə otəfən nāhu miəgəh. Nəghatiən əha, nīpətin əhruahru u nəhmti nāhu kəti iətəm təhlan mətəpuəl-apuəl. Mətəu Iesu in tətəghati aru lan, māmə Narmīn Rəhan in tətəfən nāhu itulin. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nəh 7:17; 21:6; 22:1,17 § 4:14 Jon 6:35 * 4:14 Sam 42:1-2; 63:1; Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 † 4:15 Jon 6:34 ‡ 4:22 Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9

²⁵ Kəni pətan u, təməni=pən kəm in məmə, “Iəu inəhrun məmə Məsaiə, otəkeikei muva. Inu, kətauin lan məmə Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. Kəni nian otuva, kəni in təhrun nəni pətigəmian natimnati rəfin kəm tah.”[§]

²⁶ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Iəu u inu, iətəghati kəm ik.”

²⁷ Kəni əmeiko, nətəmimi rəha Iesu kəmohtəlig=pa min. Kəni narmilah təmiuvig pik nian kəmotəh in tətəghati ilau pətan kəti. Mətəu ilah kəti təməsətapuəhian o pətan əha məmə, “?Ik nəkolkeikei nak?” uə kəm Iesu məmə, “?Ik nətəghati kəm pətan əha o nak?”

²⁸ Kəni pətan u, təməpəh rəhan nilosi nəhu tətəharəg, mitəlig muvən əpəha e taun. Təmuvən mətəni=pən kəm nətəmimi ikin əha. In məmə,

²⁹ “!Ei! Əhuvən-to motafu suah kəti əha ikin əha. In təməni pətigəm rəfin natimnati min iətəm iəu iəmol. ?Nəmə təhro in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa?”

³⁰ Kəni ilah kəmohtə e taun əha, minautəhuvən məmə okotafu to Iesu.

Iesu təməghati əuhlin e nauəniən

³¹ Kəni e nian əha, nətəmimi rəha Iesu kəmautuh nikin məmə, “Iəgətun, ik auən kəti.”

³² Mətəu in təni=pən kəm lah məmə, “Iəu nəgək əpəha nauəniən iətəm itəmah nəkotəruu.”*

³³ Tol lanəha, rəhan min nətəmimi kinəutətapuəh-ətapuəh o lah min məmə, “?Təhro? ?Kəmə təhro iətəmi kəti təməfən nauəniən kəti kəm in, uə?”

³⁴ Mətəu Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Uhgın təmahlı=pa iəu iəkuva, kəni nauəniən u nəgək, məmə iatol natimnati iətəm in tolkeikei məmə iəkol.† Kəni iəkol rəfin uək min iətəm in təməfa məmə iəkol, o nol nauəniən rəhan uək.

³⁵ “Itəmah nəkotəhrun-to nəghatiən kəti u kətəni məmə, ‘Məuig kuvət əha ikin tətətig məmə okotətuərus nian rəha nəuləkian e nauəniən e nasumian.’ Mətəu iəu iətəni kəm təmah, oteruh-to nauəniən u e nasumian. Rəueiu əha, nimalilah tinimətu rəkis. Nian rəha nəuləkian əha rəueiu.‡

³⁶ “Iətəmimi rəha nəuləkian tinuva, minətətuəuin minatos rəkis rəhan nətəouiən. Kəni nauəniən u, in təməulək lan o nəmiəgəhian itulin.§ E nolian u, iətəmimi iətəm tətəsum mine iətəmimi iətəm tətəulək lan mos mətuva, ilau pəti nikilau otəgian.

³⁷ Nəghatiən kəti u kətəni məmə, ‘Iətəmi kəti təmuvən məmə otərfei kəni misuv nati, mətəu iətəm pisin kəti min otəulək lan mos muva.’ Nəghatiən u, in niphriəniən.

³⁸ Iəu iəmahlı=pən itəmah məmə onəkəhuvən motəulək e nasumian iətəm itəmah nəməsotərfeiən mine məsotisuviən. Nətəpisin min, ilah kəmotəsum lan. Kəni itəmah ninəutəhli nəua rəhalah uək.”

Nətəm Səmeriə tətət kəmotəhatətə e Iesu

§ 4:25 Nətəm Səmeriə kəmotəhrun e nauəuə rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otəni əpu kəm lah nələkəuiən rəha Uhgın. * 4:32 Job 23:12; Jon 6:27 † 4:34 Jon 5:30; 8:29 ‡ 4:35 Nian Iesu tətəghati e nauəniən e nasumian iətəm nimalilah tinimətu rəkis, in tətəni əhruahru əmə məmə,

“!Oteruh-to! Nətəmimi kinotəhtul maru rəkis. Sotolian məi mətapili o nəni pətigəmian nəghatiən rəha Uhgın təhmen=pən əmə e nətəm kəutol məi o nəuləkian, kəni məutəni məmə, ‘Məuig kuvət əha ikin, kəni nauəniən təpaniməhta.’ Kəpə, nətəmimi kinəutəhtul maru rəkis o nosian nəghatiən rəha Uhgın.”

§ 4:36 Nipəti nəghatiən u məmə nətəmimi rəha Iesu okotos nətəmimi məhuva o Uhgın təhmen=pən əmə e iətəmimi tatos nauəniən e nasumian. Nətəmimi min okotos nəmiəgəhian itulin.

³⁹ Kəni e taun u, nətəm Səmeriə tepət, ilah kəmotəhatətə e Iesu mətəu-inu pətan əha təməhtul pətəgəm mətəni=pən kəm lah məmə, “Iesu təməni pətəgəm natimnati rəfin iətəm iəu iəmatol.”

⁴⁰ Kəni nian nətəm Səmeriə kəməhuvən moteh, kəni kəmotəkeikei ohni məmə otuvən motatig ilah min. Kəni Iesu təmuvən motatig o nian keiu.

⁴¹ Kəni nətəmimi tepət min kəmotəhatətə lan e rəhan min nəghatiən.

⁴² Kəni mautəni=pən kəm pətan u məmə, “Itimah iəmotəhatətə lan o nəghatiən u iətəm ik nəməni=pa, mətəu rəueiu əha, iəkotəhatətə lan mətəu-inu itimah əhruahru iəmotətəu rəhan nəghatiən min, kəni motəhrun pəhriən məmə in Iosmiəgəh rəha nəhue niftəni.”*

*Iesu təmol vivi nətə
iətəmi asoli kətə rəha kig*

⁴³ Nian Iesu təmatig mos nian keiu rəkis ikin əha, in təmiet muvən Kaləli.

⁴⁴ Aupən, in təmətəni məmə iəni min rəha Uhgın, nauət imalah min, ilah kəsotisiaiən ilah.†

⁴⁵ Nətəm Kaləli, aupən ilah kəməhuvən Jerusiləm mautol lafet rəha Pasova, kəni e nian əha, ilah kəmoteruh natimnati min iətəm in təmol ikin əha. Kəni nian Iesu təmuvən Kaləli, nikilah təmagiən ohni.

⁴⁶ Kəni Iesu təmitəlig=pən min e lahuənu Kenə, əpəha Kaləli. Ikin əha aupən, in təmol nəhu tuva mol wain.‡ Kəni e Kapeniəm iuəkir əmə, iətəmi asoli kətə rəha kig tətətig ikin. Kəni nətin kətə tatimis.

⁴⁷ Kəni nian suah u təmətəu məmə Iesu təmsipən Jutiə minuva rəkis Kaləli, kəni in təmuva meruh Iesu. Kəni mənəni=pən kəm in məmə oteiuaiu muva əpəha Kapeniəm masiru e nətin. Mətəu-inu suakəku otimis rəueiu.

⁴⁸ Kəni Iesu tənəni=pən kəm suah u məmə, “!Nəman! Itamah u, nəkotəni məmə onəkoteruh əmə nəmtətəin min mine natimnati min iətəm narmitəmah otəpən miuvig ohni, uərisig ko, nəpanotəhatətə lak. Mətəu nəmə nəsoferuhiən, ko nəsothətətəiən lak.”

⁴⁹ Kəni suah kəha tənəni məmə, “!Iətəmi asoli, əui! !Pəh kian uəhai əmə! ! Otəsuvhəiən rəueiu nətik timis!”

⁵⁰ Kəni Iesu təmənəni=pən kəm in məmə, “Uvən; nətim otəpanəmiəgəh.” Kəni suah u təməhatətə e nəghatiən rəha Iesu kəni mətəlig.

⁵¹ Nian in təmatuvən əhanəh e suaru, meruh rəhan nolək min, kəni ilah kotəni=pən kəm in məmə, “Rəham suakəku tinəmiəgəh rəkis.”

⁵² Kəni in təmətəpəh o lah məmə, “?Təməuiv e nian nak?”

Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Nəniuv ləhnaiv e uan klok rəhan nəpiəpəiən təmikə.”

⁵³ Kəni suah u, təməhrun məmə, e nian əhruahru əha inəha, Iesu təmənəni=pən kəm in məmə, “Rəham suakəku otəpanəmiəgəh.” Kəni in mine rəhan min, kəmotəhatətə e Iesu.

⁵⁴ Inu nian tatol keiu lan iətəm Iesu təmiet Jutiə, muva Kaləli kəni mol nəmtətəin kətə.

5

Iesu təmol vivi suah kətə əpəha iuəkir e nəhu Petseta

* **4:42** 1Jon 4:14 † **4:44** Nati ənpəpin Iesu təmair lahuənu Petlehəm, e niftəni asoli Jutiə, nətəmimi kəuteruh məmə in iətəm Nasarit əpəha Kaləli, mətəu-inu təmatig nuvəh ikin əha (Jon 7:41; 18:5; 19:19). Nətəmi Isrel e Jutiə mine Kaləli tepət kəsotəhatətə pəhriənəin lan, rəhalah nəhatətəiən təkəku əmə lan, nian kəuteruh in tatol nati əpispis nəuvein (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2,41,66). Mətəu nətəm Səmeriə nətəm kotatig e taun u Saikə, ilah kəmotəhatətə pəhriən lan, məmə Iesu in Kristo iətəm Uhgın təmənəni məmə otəhli=pa (Jon 4:40-42). ‡ **4:46** Jon 2:1-11

1 Uerisig e nian əha, Iesu təməri muvən e taun u Jerusiləm, mətəu-inu katol lafet kəti rəha nətəm Isrel əha ikin əha.

2 E Jerusiləm, noan nəhu asoli kəti əpəha ikin, iətəm kətaig lan. E nəghatən rəha nətəm Isrel kətəni nərgin məmə Petseta. Kəni nimə kəti tətəhtul iuəkir o noan nəhu əha. Nimə u, fərantə lan, faif. In iuəkir əmə o ket u e nikali taun u, nərgin u, Ket rəha Sipsip.

3-4 Kəni ikin əha e fərantə min, nətəm kautohmis tepət kəutapili əha ikin. Nəuvein nəhmtilah tərəh, kəni nəuvein nəhilkilah tərəh, nəuvein min nipətilah nəuветin təmimis.*

5 Kəni suah kəti əha ikin tətəpili. In təmatimis minos rəkis nu tate-eit.

6 Kəni Iesu təmeruh suah u tətəpili, kəni in minəhrun məmə suah u təmimis nuvəh nəuветin, kəni tətəpuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Nəkolkeikei məmə onəkəuvir?”

7 İətəmi tatimis əha təni=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli, iətəmi tikə məmə otələs iəu meiuaiu muvən e noan nəhu əha nian nəhu təlauəl. Nian rəfin, iəu iətəlkut pik məmə iəkeiuaiu muvən e nəhu, mətəu nətəmiimi nəuvein ilah kotəpirəkis iəu moteiuaiu məhuvən. Kəni ilah motəupən motek nəhu.”

8 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “!Əhtul! Mos rəham nimahan maliuək matuvən.”

9 Kəni rəueiu agin suah kəha təməuvir min. Kəni maiu-aiu rəhan nimahan mos matuvən.

Nati u kəmol e nian rəha Sapət,†

10 kəni nətəmi asoli min rəha Isrel kəmotahi suah kəha iətəm tinəmiəgəh e rəhan nimisən, mətəni məmə, “Nian u rəueiu rəha Sapət; kəni təsəhruahruən e Lou rəhatah məmə onəkos lanko rəham nimahan.”‡

11 Kəni in təni=pən kəm nətəmi min u məmə, “Mətəu suah u təmol vivi iəu, in təməni=pa məmə iəkos rəhak nimahan maliuək matuvən.”

12 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Suah pəh ko təməni=pinə kəm ik məmə onəkol nati u?”

13 Mətəu suah u təruru nərgi Iesu, mətəu-inu nətəmiimi tepət ikin əha, kəni Iesu təmikə=pən əmə əpəha e nikilah.

14 Kəni uerisig, Iesu təmeruh suah kəha e Nimə Rəha Uhgın, kəni təni=pən kəm in məmə, “!Ei! !Eruh-to! !Ik ninəuvir rəkis! Mətəu onətətəu ik məmə nəsol minian təfagə tərəh min. Nəmə nəkol, nərahien kəti otos min ik, iətəm tərəh pik min.”

15 Kəni suah kəha təmuvən məni pətigəm kəm nətəmi asoli min rəha Isrel məmə, “Suah u iətəm təmol vivi iəu, nərgin ko, Iesu.”

16 Kəni tol lanəha, nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, ilah kınautohtəu-ohtəu Iesu məmə okotol nərahien kəm in, mətəu-inu ilah kəuteruh in tatol natim-nati min tol lanəha e nian rəha Sapət kəni nati u tol ilah kəutəməki lan.

17 Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nian rəfin rəhak Tatə in tatol uək, kəni iəu min iatol uək.”§

18 Kəni nəghatən u, tol nətəligiən rəhalah təskasik təhmin min, məmə okotohamu in timis. Mətəu-inu rəueiu əha, səniəmə məmə tətətgəhli əmə Lou rəha Sapət, mətəu nati asoli agin, in tətəni məmə rəhan Tatə əhruahru Uhgın, kəni tol lanəha, in matol məmə in təhmen əhruahru e Uhgın.*

* 5:3-4 E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətei e nəghatən Kris əupən, kəmətu=pən nəghatən rəha fes 3-4 tol lanu məmə, “3b İlah kəutapili ikin əha məutəhtahnin nəuan əha məmə otəlauəl. 4 Mətəu-inu, nian nəuvein, agelo kəti rəha Uhgın tuva, muvən e noan əha, kəni mol təlauəl. Kəni nian nəmə nəhu əha təlauəl, iətəmiimi iətəm taupən meiuaiu muvən e nəhu, nati əpnəpin tatos nimisən nak, mətəu rəhan nimisən otəuvir.” † 5:9 Sapət – Eruh e tiksınəri. ‡ 5:10 Jer 17:21

§ 5:17 Jon 14:10 * 5:18 Jon 10:30,33; 19:7

*Iesu in tatarmanig
matəu-inu in Nəti Uhgın*

¹⁹ Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nipəhrriənian agin u iətəni kəm təmah, Nəti Uhgın təruru nolian nati kəti e rəhan aru əmə nətəligiən. Təhrun əmə nolian natimnati min u iətəm tateruh Tatə Uhgın tatol, mətəu-inu natimnati rəfin u iətəm Tatə Uhgın tatol, Nətin, in min in tatol.†

²⁰ Nətin təhrun nolian lanəha, mətəu-inu Tatə Uhgın tolkeikei pik Nətin, kəni in tətəgətun in e natimnati rəfin iətəm in tatol. Kəni in otəpanəgətun in e natimnati rəfin iətəm in tatol. Kəni in otəpanəgətun min natimnati min kəm in iətəm iahgin min kotapirəkis in min u, məmə otol itəmah narmitəmah tatiuvig pik ohni.

²¹ “Mətəu-inu Tatə Uhgın tatol nətəm kəmoħmis ilah kotəmiəgəh min, kəni e nolian kətiəh əmə, Nətin təhrun nəfəniən nəmiəgəhiən kəm nətəmimi nətəm nikin tagiən məmə otəfən kəm lah.‡

²² Mətəu-inu səniəmə Tatə Uhgın iətəm in otakil nətəmimi, mətəu in təmələhu=pən rəfin nakiliən e nəħlmi Nətin,§*

²³ məmə nətəmimi ilah rəfin okotisiai Nətin, təhmen əmə məmə inu kəutisiai lanəha Tatə Uhgın. Iətəmimi iətəm təsisiəniən Nətin, ko təsisiəniən Tatə Uhgın u iətəm təmahli=pa Nətin.†

²⁴ “Nipəhrriənian agin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tətətəu rəhak nəghatiən, kəni mətəhatətə e Uhgın iətəm təmahli=pa iəu iəkuva, in tinatos nəmiəgəhiən itulin. Ko in təsəhtuliən e nəħmtək məmə oiəkəni pətigəm nalpinian rəhan. In tinagim rəkis e nimisiən, kəni minuva o nəmiəgəhiən.‡

²⁵ Nipəhrriənian agin u iətəni kəm təmah, məmə o nian kəti iətəm tətəu, nətəmi min u kəmoħmis, ilah okotətəu nəuia Nəti Uhgın, kəni nətəmi min u ilah kəutətəlig lan, ilah okotos nəmiəgəhiən. Kəni nipəhrriənian, nian əha tinuva rəkis.

²⁶ Tatə Uhgın in Nəukəti Nəmiəgəhiən, kəni e nolian kətiəh əmə, in təmöl məmə Nətin in min Nəukəti Nəmiəgəhiən,§

²⁷ kəni in təmələhu=pən nəsanəniən mine nepətiən e nəħlmi Nətin məmə in otakil nolian min rəha nətəmimi, mətəu-inu in Nəti Iətəmimi.

²⁸ “Təsəuviriən məmə narmitəmah otivig pik o nati u, mətəu-inu nian əha ikin tətəu iətəm nətəm kəmoħmis okotətəu nəuia Nətin,

²⁹ kəni ilah okotəhtul e rəhalah min suvət, ilah min u aupən kəmautol nolian təuvir min okotəkeikei motəhtul min motos min nəmiəgəhiən, mətəu nətəmi min aupən ilah kəmautol nolian tərəh min, ilah okotəkeikei motəhtul min e nimisiən kəni motəhtul e nəħmti Tatə Uhgın məmə Nətin otəni pətigəm rəhalah nalpinian.*

³⁰ “Iəu iəkəruru nol aruiən nati kəti e rəhak əmə nəsanəniən. Iəu iətakil nolian min rəha nətəmimi min, mətəu iatol əhruahru əmə məmə rəhak Tatə tətəni mine məmə oiəköl. Kəni nian iəkakil nolian rəha nətəmimi, iəkəhrun

† 5:19 Jon 14:10 ‡ 5:21 Rom 4:17; Jon 11:25 § 5:22 Kitah koteruh fes 21-22 kəni məhrun məmə Iesu in otakil itah rəfin o nian kəti, kəni in otəfən nəmiəgəhiən kəm nətəmimi min u nətəm nikin tagiən məmə otəfən kəm lah. Mətəu Jon 3:17 tətəgətun məmə Iesu təməsuvaian e nəhue niftəni o nəni pətigəmiən nalpinian rəhatah, mətəu təmuva o nəfəniən nəmiəgəhiən kəm tah. * 5:22 Jon 5:26-27; 9:39; Uək 10:42 † 5:23 Luk 10:16; 1Jon 2:23 ‡ 5:24 Jon 3:18 § 5:26 Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4 * 5:29 Nətəmimi nətəm kəutəhatətə e Iesu, kəutos nəmiəgəhiən itulin. Nətəmimi nətəm kasotəhatəniən lan, ilah okotos nalpinian itulin (Jon 3:36; 5:24; Mak 16:16; Efəs 2:8-10). Natimnati min nətəm nətəmimi kautol, okotol əpu nəmə təhro ilah kəutəhatətə pəhriən e Iesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kəl 5:6; Jem 2:17,26). Uhgın tətəfən nəhatətəniən kəm nətəmimi əpnəpin əmə, kəni matig masiru min e lah məmə okautol natimnati təuvir min.

məmә iəkol təhruahru, mətəu-inu oiasolkeikeiən məmә iəkol əmə e rəhak nətəligiən. İəkəkeikei mol təhmen e nətəligiən rəha Uhgın iətəm təmahli=pa iəu iəkuva.”†

Nəhtul pətigəmiən

o naruasaniən İesu

31 Nəmә iəu pisin əmə iətəhtul pətigəm nəğəhati aru lak, kəni rəhak nəğəhatiən ko təsəhtulian.‡

32 Mətəu iətəmi kəti min əha ikin in tətəhtul pətigəm kəni matol nəfigəmiən ohniəu, kəni iəu iəkəhrun məmә nəğəhatiən min u rəhan iətəm tətəni lak ilah niphəriənian.§

33 “Aupən, itəmah nəmotahli=pən rəhatəmah min nətəmiimi məmә okəhuvən motətəlig e nəğəhatiən rəha Jon, kəni in təmətəhtul pətigəm o niphəriənian.*

34 İətəğhati lanu lan, mətəu iəsarəriəiən e nəğəhatiən rəha iətəmiimi əmə kəti məmә təhrun noliən nəfigəmiən ohniəu. Kəpə. Təsoliən lanəha.† İətəğhati e nəğəhatiən rəha Jon lanu mətəu-inu iəkolkeikei məmә Uhgın otosmiəgəh itəmah.

35 Jon u, təhmen e lait kəti. Tatuəu məhəgəhəg vivi, kəni nikitəmah təməgiən ohni o nian əkuəkir əmə.

36 “Mətəu rəhak uək min,‡ ilah min kəutol nəfigəmiən ohniəu. Kəni ilah kotəsanən motapirəkis nəğəhatiən min u Jon təmətəni. Uək min u, rəhak Tatə təməfa kəm iəu mə iəkol naunun e lah. Kəni uək min u rəhak, ilah kəutəni pətigəm iəu, kəni ilah mautil əpu iəu məmә rəhak Tatə in təmahli=pa iəu.§

37 Kəni Tatə Uhgın iətəm təmahli=pa iəu, inəha iətəm tinatəhtul pətigəm ohniəu. In tətəni pətigəm pau iəu, mətəu itəmah nəsotətəu aginiən nəuiən aupən mətəuarus=pa u rəueiu mine, kəni itəmah nəsoteruhiən nəhmtin.

38 Kəni nəğəhatiən rəhan təsatig viviən e nikitəmah, mətəu-inu itəmah nəsotəhatətəiən lak, iəu u, iətəm in təmahli=pa iəu iəkuva.

39 “İtəmah nəutəfin pik nəğəhatiən min e Nauəuə Rəha Uhgın, kəni motəhatətə e nəğəhatiən min əha məmә itəmah onəkotos nəmiəgəhiən iətəm naunun tikə. Mətəu oteruh-to. Nəğəhatiən min əha e Nauəuə Rəha Uhgın, ilah kəutəğhati lak, məutəni pətigəm iəu.

40 Mətəu itəmah nəutəpəh nuvaiən ohniəu məmә nəkotos nəmiəgəhiən ohniəu.*

41 “İəsoliən nati agin e nəni-viviən rəha nətəmiimi. Kəpə.

42 Mətəu mə itəmah ko, iəu iəkəhrun vivi itəmah, kəni iəu iəkəhrun vivi məmә nolkeikeiən rəha Uhgın tikə e nikitəmah.

† 5:30 Jon 8:16 ‡ 5:31 Dut 17:6; 19:15 § 5:32 Jon 8:17-18 * 5:33 Jon 1:19-28 † 5:34

1Jon 5:9 ‡ 5:36 Uək min iətəm İesu təmol tol lanu lan: in təmol vivi nətəmiimi u kəutəhmis; in təmahli pətigəm narmin tərəh min e nətəmiimi; in təməgətun nətəmiimi e Narməniəgin Rəha Uhgın; in təmaugin nətəmiimi faif-tausin e piret faif mine nəmu əkəku keiu; in təməniəhu nimətəgi əsoli əpəha e nəhu Lek Kaləli. Natimnati min tol lanəha kəutəgətun məmә Uhgın in Tatə rəha İesu kəni mahli=pa e nəhue niftəni. § 5:36 Jon 10:25; 14:11 * 5:40 E fes min u 31-40, İesu tətəğhati e lou rəha nətəm İsrəl u tətəni məmә, nəmə iətəmi keiu uə kisiil kəutəhtul məutəni pətigəm nati kəti e iətəmi kəti, nətəmiimi okotəhrun məmә nəğəhatiən rəhalah in niphəriənian. Nətəmi əsoli rəha İsrəl, kəmotəni=pən kəm İesu məmә, ko təsəhtulian məğhati pətigəm aru əmə mətəu-inu in pisin əmə (fes 31). Mətəu İesu təni məmә kəpə, in min Jon Bəptais ilau min (fes 33); mine uək min rəhan təmol ilah (fes 36); mine Rəhan Tatə Uhgın (fes 37); mine nauəuə rəha Uhgın (fes 39). İlah min u kəutəhtul məutəni pətigəm in. Afın-to Jon 8:17-18.

⁴³ Iəu iəmuva e nərgi Tatə rəhak, mətəu itəmah nəsotosiən iəu e nikitəmah, nikitəmah təsagiəniən ohniəu; mətəu nəmə iətəmi kəti tətuvə e nərgin aru əmə, kəni nikitəmah tos, kəni motagiən ohni.

⁴⁴ Nian rəfin itəmah nəkotolkeikei məmə nəkotos nani-viviən rəhatəmah min, mətəu nəsotalkut aginiən məmə onəkotol nati kəti iətəm Uhgīn u, in pišin əmə in Uhgīn, otəni-vivi itəmah ohni. ?Onəkotəhatətə əhro lanu lak nian nautol noliən əha?

⁴⁵ “Təsəuviriən məmə nikitəmah otəhti məmə, iəu oiəkəni pətigəm noliən tərəh min rəhatəmah e nəhmti Tatə Uhgīn. Kəpə. Mətəu Mosis pəhriən, nian rəfin itəmah nəutəsəl=pən ohni,† in otəni pətigəm noliən tərəh min rəhatəmah.

⁴⁶ Mətəu-inu nəmə itəmah nəmotəhatətə pəhriən e nəghatiən min rəha Mosis, kəni itəmah onəkotəhatətə min e rəhak nəghatiən min. Mətəu-inu tətətei nəghatiən min kəutəghati lak.

⁴⁷ Mətəu itəmah nasotəhatətəiən e nəghatiən min iətəm in tətətei, tol lanəha, suaru tikə agin məmə onəkotəhatətə lak.”

6

Iesu təmaugin nətəmimi tepət

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Uərisig e natimnati min u, Iesu təmuvən əpəha e niətəni=pən e nəhu asoli nərgi u, Lek Kaləli. Kəni nərgin kəti min u, Lek Taipiriəs.

² Kəni nimənin nətəmimi kəmautuərisig lan, mətəu-inu kəutafu nəmtətiən min rəhan, iətəm tatol nətəmimi kəutohmis kəmotəsənən.

³ Kəni Iesu təmuvən əpəha ilis e niətəuət kəti, kəni mətəharəg ikin ilah rəhan min nətəmimi.

⁴ E nian əha, lafet kəti rəha nətəm Isrel u, kətəni məmə lafet rəha Pasova tinuva iuəkir.

⁵ Kəni nian Iesu təməsəl=pən, kəni meruh nimənin nətəmimi tepət ilah kəməhuva, kəni in tətətapuəh o Filip məmə, “?Okotəhro motos pīret tepət təhmen e nətəmimi min u məmə ilah okotun?”

⁶ In tətəni askəuvīn əmə məmə oteruh-to nəhatətəiən rəha Filip, mətəu in tinəhrun rəkis nati nak iətəm in otəpanol.

⁷ Kəni Filip təni=pən kəm in məmə, “!Ei! Nəmə okos nəhmti pīret məni lan təhmen e tu-hanrit tənariəs pau,* mətəu ko təsəhmeniən. Nətəmimi min u rəfin ilah okotun əmə təkəku məkəku.”

⁸ Kəni iətəmimi kəti rəha Iesu, nərgin u Antiru u pia Saimon Pitə, in tətəni=pən kəm Iesu məmə,

⁹ “Suakəku kəti uəha tatos pīret faif kəmol e pale, mine nəmu keiu. Mətəu ko təsəhmen aginiən e nətəmimi min əha.”†

¹⁰ Kəni Iesu təni məmə, “Otəni=pən kəm nətəmimi məmə okotəharəg.” Kəni ikin əha, manuvehli tepət, kəni ilah kəmotəharəg. Kəni nəmpə rəha nəman əmə, təhmen e faif-tausin.‡

¹¹ Kəni Iesu təmos pīret, məni tagkiu kəm Uhgīn ohni, kəni məfən pīret u kəm lah rəfin u kəutəharəg, kəni matig mol min nati kətiəh əmə e nəmu. Kəni ilah kəmotun təhmen nərfiləh tasisi.

† 5:45 Jon 9:28; Rom 2:17 * 6:7 “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, tu-hanrit tənariəs təhmen e tu-hanrit-tausin vatu (200,000 vatu). † 6:9 2King 4:42-44 ‡ 6:10 Nipətan mine kəlkələh min ilah min e nimənin əha, mətəu kəmafīn əmə nəman. Noliən rəhalah tol lanəha. !Nəmə təhro, nətəmimi ilah rəfin tuenti-tausin!

¹² Kəni nian kintəuəən rəkis, nərfiləh tasisi, kəni Iesu tənī=pən kəm rəhan mīn nətəmimi məmə, “Əhuvən motəuəri nīpispisi pīret mīn kəutəmāhl-māhli. Təsəuviriən məmə okotərəkīn əmə.”

¹³ Kəni ilah kəməhuvən motəuəri nīpispisi pīret kəni məhuvəipēi=pən e kətīm asoli mīn ilah tuələf kotərīauəh vīvī. Pīret u, in nīpispisi pīret ilah faif kəmol e pale, § iətəm nətəmimi kəmotun motəpəh.

¹⁴ Kəni nian nətəmimi kəmoteruh nəmtətīən əha iətəm Iesu təmol, kəni ilah kəmotəni məmə, “Nīpəhrīənīən. ! İəni pəhrīən u* rəha Uhgīn iətəm əupən kəmətəni məmə in otuva e nəhue niftəni!”†

¹⁵ Kəni Iesu təməhrun məmə nətəmimi mīn u kotəni məmə okəhuvə motos in məhuvən motəkēikēi kəm in məmə in otuva mol kīg rəhalah. Kəni in təmagīn mīn, məpəh ilah muvən əpəha e nītəuət, mətən in pīsīn əmə.‡

Iesu təmaliuək e nəhue nəhu (Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

¹⁶ Nian mītīgar təmeiuaui, nətəmimi rəha Iesu mīn kəmotēiuaui məhuvən e lek əha.

¹⁷ Kəni tinapinəpu, mətəu Iesu tīkə, təsuvə-əhanəhīən. Kəni əmeiko, ilah kəməhuvən motəri e bot kəti, kəni mīnəutasuə lan mīnəutohapumīn mīn e lek, məmə ilah okəhuvən Kapēniəm.

¹⁸ Kəni nīmətāgī asoli kəti təməhtul mīnatol nəhu tinətərəh.

¹⁹ Kəni nian ilah kəməutasuə mautəhuvən, təhmen e faif uə sikis kilomitə, kəni ilah kəmotafu Iesu təliuək e nəhue nəhu § mətuvə iuəkīr o rəhalah bot. Kəni ilah kəmotəgīn pīk,*

²⁰ mətəu in təmənī=pən kəm lah məmə, “Sotəgīn pīkīən, mə iəu əpə.”

²¹ !Kəni nīkilah təmagīən mə kotələs in e bot, mautol əmeiko, rəueiu agīn, mətəu bot tinuvən e nəvə nəhu e nītəni=pən ikinu kəməutəni məmə okəhuvən ikin!

Nətəmimi kəməutəsəl e Iesu

²² Kəmənī lauig lan, nətəmimi mīn nətəm kəutatīg əha e ləven=pən=pa ikin e lek asoli u, ilah kəmoteruh məmə əupən, bot kətīah əmə tətəhtul. Kəni ilah kotəhrun məmə Iesu təsuvənīən e bot u ilah rəhan mīn nətəmimi, mətəu-inu nian kəməhiet, ilah pīsīn əmə məhuvən.

²³ Kəni bot mīn nəuvein, komotsipən e taun u Taipirīəs, ilah kəməhuvə. İlah kəməhuvəri iuəkīr əmə u ikinu iətəm İərmənīg təməhtul ikin məfaki mətəni tagkiu o pīret, kəni nətəmimi kəmotun.

²⁴ Kəni ilah kəmoteruh məmə Iesu tīnīkə u ikinu, moteruh məmə rəhan mīn nətəmimi kīnəhkə mīn, kəni tol lanəha, ilah mīn kəmotəsuvə mīn e bot mīn, məhuvən Kapēniəm, mautəsəl lan.

Iesu in pīret rəha nəmiəgəhīən

²⁵ Nian nətəmimi mīn u kəmoteruh Iesu əpəha nəvə nəhu=pən əpəha e lek u, kotətəpuəh əhni məmə, “?İəgətun, ik nəmuva u ikinu nəhgīn?”

²⁶ Mətəu Iesu təmənī=pən kəm lah məmə, “Nīpəhrīənīən agīn iətəni kəm təmāh məmə, itəmāh nəutəsəl lak, səniəmə nəmoteruh nəmtətīən mīn u iətəm iəmol, mətəu itəmāh nəmotun əmə pīret, nərfitəmāh tasisi.

§ 6:13 Pale in nati kəti təhmen e rais uə wit. * 6:14 Nətəm İsrəl ilah kəmotəhtahnīn iəni kəti məmə in otuva təhmen e Mosis (Jon 1:21). E nian rəha Mosis, Uhgīn təməfən pīret təmsipəri e neai, nərgīn u mana. Kəni ilah kəmauteruh əmə Iesu təmol nati apispis, maugīn ilah e pīret. Rəhalah nətəlgīən təmuvən o nauənīən (fes 26) mīnə noh rəkīsīən ilah o nətəm Rom (fes 15). † 6:14 Dut 18:15-19 ‡ 6:15 Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 § 6:19 Job 9:8 * 6:19 Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37

27 Mätəu təsəuviriən məmə itəmah nahgಿತəmah otikə o nosiən piret iətəm otəpanəmməmit mikə.† Itəmah, nahgಿತəmah otəkeikei mikə o nosiən piret iətəm tətətig itulin u, piret rəha nəmiəgəhiən iətəm naunun tikə.‡ Piret u, inu, Nəti Iətəmi otəpanəfinə kəm təmah; mətəu-inu Tatə Uhgin, in təməgətun məmə nikin tagiən o Nətin.”§

28 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Noliən nak min u iətəm Uhgin tolkeikei məmə itimah oiəkotol?”

29 Kəni Iesu tənī=pən kəm lah məmə, “Itəmah nəkotəkeikei motəhatətə lak, məmə Uhgin təmahli=pa iəu. * Nati u inu Uhgin in tolkeikei.”

30 Kəni ilah kəmotətapuəh min ohni məmə, “?Mətəu ik onəkol nəmtətiən nak, məmə itimah iəkoteruh kəni iəkotəhatətə lam? ?Ik onəkol nati nak?”

31 Nian rəhatah kəha min u aupən, ilah kəmautan ikin təpiə-məpiə ikin, ilah kəmautan ‘mana.’† Nəghatiən kəti e Nauəuə Rəha Uhgin tətəni məmə, ‘In təməfən piret iətəm təmsipən e Negəu e Neai məmə ilah okotun.’‡

32 Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nipəhriən iən agin u iətəni kəm təmah məmə, səniəmə Mosis təməfinə piret u iətəm tatsipən e Negəu e Neai məmə nəkotun. Mətəu mə rəhak Tatə in təməfinə. Kəni in u tətəfinə piret pəhriən iətəm tatsipən e Negəu e Neai, məmə itəmah onəkotun.

33 Mətəu-inu piret rəha Uhgin, inu in iətəm tatsipən e Negəu e Neai, məteiuaiu=pa e nəhue niftəni.§ Kəni piret u tətəfən nəmiəgəhiən kəm nətəmi e nəhue niftəni.”*

34 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, kəsi, əfa-to piret u kəm timah nian rəfin.”†

35 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iəu u, iəu‡ Piret iətəm tətəfən nəmiəgəhiən. Iətəmi otuva ohniəu, in nəumis otəsus min iən. Kəni iətəmi iətəm otəhatətə lak, in otəsəuə min iən. §* ”

36 Mətəu iəu iəməni=pinə rəkis kəm təmah, məmə nati əpnəpin nauteruh iəu, mətəu itəmah nəotəhatətəiən lak.

37 Nətəmi nətəm rəhak Tatə tətəfa ilah kəm iəu, ilah okəhuva ohniəu. Kəni iətəmi iətəm otuva ohniəu, ko iəsahli pətigəmiən.†

38 Mətəu-inu iəu iəmsisipəniən e Negəu e Neai meiuaiu=pa e nəhue niftəni məmə iəkol natimnati min u iəu əmə iəkolkeikei. Mətəu iəmuva məmə iəkol natimnati min u iətəm rəhak Tatə təmahli=pa iəu iəkuva ohni.

39 Kəni in tolkeikei məmə iəu iəkaskəlim tiəkis nətəmi min u nətəm in təməmki=pa ilah kəm iəu, oiəsəmkəpəniən e iətəmi kəti mine. In tolkeikei məmə e naunun nian, iəu iəkol nətəmi min u ilah okotəmiəgəh min e nimisiən.‡

40 Mətəu-inu rəhak Tatə in tolkeikei məmə nətəmi rəfin nətəm kəutasal=pən o Nətin, kəni motəhatətə lan, ilah okotos nəmiəgəhiən itulin. Kəni e naunun nian, iəu oiəkol nətəmi min u ilah okotəmiəgəh min e nimisiən.”

† 6:27 Aes 55:2 ‡ 6:27 Jon 6:35,48 § 6:27 Aes 55:2 * 6:29 Jon 6:35; 1Təs 1:3; 1Jon 3:23 † 6:31 Nam 11:7-9 ‡ 6:31 Eks 16:4,15; Neh 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 § 6:33 Jon 3:13,31 * 6:33 Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † 6:34 Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ 6:35 Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1 § 6:35 Jon 4:14; 7:37-39 * 6:35 E nauəuə rəha Jon, Iesu in tətəni in məmə in nati səpin: in Piret iətəm tətəfən nəmiəgəhiən (6:35); in Nəghəgəhiən rəha nətəmi u e nəhue niftəni (8:12); in Namtiəluə (10:7,9); in Iətəmi rəha Nasal Vivian Sipsip Min (10:11,14); in Nəukəti Nair=pa Min iən e Nimisiən, kəni in Nəukəti Nəmiəgəhiən (11:25); in Suaru, mine Nəukəti Nipəhriən iən, mine Nəukəti Nəmiəgəhiən (14:6); in Nəukəti Nigi Pəhriən (15:1). † 6:37 Jon 17:2 ‡ 6:39 Jon 17:2,12; 18:9

41 Kəni o nati u, nətəmimi nīkilah tīnətuəuin mətagət, mətəu-inu in tətəni māmə, “Iəu u, Piret iətəm tatsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue niftəni.”

42 İlah kəutəni māmə, “?Təhro? Suah u in İesu, nəti Josip, kitah kotəhrun əmə rəhan tatə mine māmə. ?Təhro in tətəni lanəha māmə, ‘Iəu iəmsipən e Negəu e Neai, mətuva e nəhue niftəni?’”

43 İesu təməni=pən kəm lah māmə, “Təsəuvirən māmə nəkotəghati lanko.

44 Nāmə Tatə Uhgın iətəm təmahlī=pa iəu iəkuva, in təsiuvi=paian iətəmimi kəti tuva ohniəu, kəni ko iətəmimi u təsuva aruiən ohniəu māmə iəkol otəmiəgəh min e nīmisiən e naunun nian. §

45 Nəghatiən iətəm iəni kəti tətətei əupən e Nauəuə rəha Uhgın, tətəni tol lanu māmə, ‘Uhgın in otəgətun nətəmimi rəfin.* İətəmimi iətəm tətətəlig e nəgətuniən rəha Tatə Uhgın kəni mos rəhan nətəligiən ikin, in tətuva ohniəu.

46 İətəmimi kətiəh mine tikə, iətəm təmeruh Tatə Uhgın. In pisin əmə u iətəm təmsipən lan, təmeruh in.

47 Nipəhriən iənəgin u iətəni kəm təmāh māmə, iətəmimi iətəm tətəhatətə lak, in tinos nəmiəgəhiən itulīn.

48 “Iəu u, Piret rəha nəmiəgəhiən. †

49 Nati ərnapin tipitəmāh min əupən, ilah kəmotun pīret u ‘mana’ əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, mətəu ilah kəmoħmis rəkis.

50 Mətəu Piret iətəm təmsipən e Negəu e Neai meiuaiu=pa u rəueiu, in tol pisin. Piret u, təmeiuaiu=pa māmə iətəmi iətəm tatun, ko təsimisiən

51 İəu u, iəu Piret iətəm tətəmiəgəh, təmsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue niftəni. İətəmi otun Piret u, in otəmiəgəh matuvən əmə lanko naunun tikə; kəni Piret u, iətəm iəu iəkəfinə o nəmiəgəhiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni, inu nəhuvegək.”

52 Nəghatiən u təmol nətəmimi kinautəhtul minautorgəhu kəm lah min, motəni māmə, “?Təhro ?Suah u təhrun nəfaiən nəhuvegin kitah kotun?”

53 Kəni İesu təməni=pən kəm lah māmə, “Nipəhriən iənəgin u iətəni=pinə kəm təmāh māmə, nəmə itəmāh nəsotuniən nəhuvegi Nəti İətəmimi, kəni məsotəmnimiən niran, ko nəsotosiən nəmiəgəhiən itulīn. ‡

54 İətəmimi iətəm tatun əmə nəhuvegək mətəmnim nīrak, in otos nəmiəgəhiən itulīn, § kəni e naunun nian, iəu oiəkol in otəmiəgəh min e nīmisiən.*

55 İəməni lanəha, mətəu-inu nəhuvegək in pīret pəhriən nig nətəmimi. Konu nīrak, in nənmiəhiən pəhriən nim nətəmimi.

56 İətəmimi iətəm tatun nəhuvegək, kəni mətəmnim nīrak, in otatig lak. Kəni iəu iətətig lan. †‡

§ 6:44 Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 * 6:45 Aes 54:13; Jer 31:34 † 6:48 Piret ərnapin əmə tasiru e nipətəh māmə kitah okotəmiəgəh kəni məutatig, mətəu İesu, in Piret rəha nəmiəgəhiən, kəni in nəlkəti nəmiəgəhiən itulīn, iətəm tətətuəuin u rəueiu. ‡ 6:53 İesu tətəghati e nəghatiən əuhlin əha māmə katun nəhuvegin, katənim niran. Nipətin u, māmə nətəmimi okotəkeikei motəhatətə e rəhan nīmisiən kəni motos nəmiəgəhiən itulīn. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nati nak in təməni tol nīkitah təhti nipəti Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha İesu; Mat 26:26,28. § 6:54 Fes 54 in suaru kəti min rəha nəniən fes 40. Nipətīlau kuahmen-əhmen e lau min. In təhruahru əmə māmə nunian nəhuvegi İesu mine nənmiəhiən niran in nəghatiən əuhlin o nəhatətəliən rəhatah. * 6:54 Sam 63:5 † 6:56 Nian kitah kəutəni māmə kəutatig e İesu, uə kəutəpeir=pən e İesu, nipətin u māmə kitah kəutatig e İesu məsohiətiən, mətsipən lan, məutəhtul=pən lan, kəutos rəfin nəsanəniən rəhatah ohni, məutarəriə lan, kəutilpīn kitah min. ‡ 6:56 Jon 15:4-7; 1Jon 3:24; 4:15

57 “Rəhak Tatə iətəm təmahli=pa iəu iəkuva, in nəukəti nəmiəgəhiən. Kəni iəu iatos nəmiəgəhiən ohni. Kəni e nolian əhmen əmə, iətəmi iətəm tatun iəu, inu tatos nəmiəgəhiən ohniəu.

58 İəu u pıret pəhriən, iətəm təmsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue nıfəni. In təsəhmenian e pıret u, iətəm tipitah min aupən kəmautun. Nati əpnəpın məmə ilah kəmotun pıret əha, mətəu ilah kınohmis rəkis. Mətəu iətəmi iətəm tun pıret u, in otos nəmiəgəhiən itulin, iətəm naunun tika.”§

59 İesu təməni pətigəm nəghatian min u, nian təmətagətun nətəmi əpəha e nımə rəha nuhapuminiən* e Kapeniəm.

Nətəmi min rəha İesu kəmotəpəh nəhatətəian lan

60 Nətəmi tepət rəha İesu kəmotətəu nəghatian u rəhan, kəni ilah kotəni məmə, “!Nəman! Nəghatian u tiəkis agin! ?Pəh u təhrun nosian nəghatian tol lanəha?”

61 Kəni İesu təməhrun aru məmə nətəmi min rəhan, kınautəni mun-mun e nəghatian əha rəhan. Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “?Mətəu təhrol əha? ?Nətəligian rəhatəmah təmeuəu o nati u?

62 ?Mətəu nəmə təhro nəkotəruh Nəti İətəmi təri matuvən min ikin əha, in təmsipən ikin aupən, təhrol u rəueiu?†

63 Narmin Rəha Uhgın əmə təhrun nəfəniən nəmiəgəhiən kəm iətəmi.‡ Nəsanəniən rəha iətəmi təruru nolian nati u. Nəghatian min u iəmatəni kəm təmah, ilah nəghatian min rəha Narmin Rəha Uhgın iətəm tətəfən nəmiəgəhiən kəm nətəmi.

64 Mətəu itəmah nəuvein u ikinu, itəmah nəsotəhatətə əhanəhiən lak.” (İesu təməni lanəha mətəu-inu in tinəhrun rəkis e nətuəuiniən məmə nətəmi nıpəh min u kəsotəhatətəian lan, kəni pəh u in oteğəhan=pən e nəhlmi tikimır min rəhan.)§

65 Kəni in təməni məmə, “O nati u inu, iəu iəməni rəkis kəm təmah, məmə ko iətəmi kəti təsuvaian ohniəu nəmə Tatə Uhgın təsoliən suaru ohni.”*

66 Uərisig e nəghatian əha, nətəmi rəhan tepət kəmotəgim, minotəpəh nıtə-pəniən.

Pitə təməni pətigəm məmə in tətəhatətə e İesu

67 Kəni İesu təmətapuəh o rəhan nətəmi tuələf məmə, “?Təhro e təmah? ? İtəmah min nəkotəni məmə nəkotəgim motəpəh iəu?”

68 Kəni Saimon Pitə təməni=pən kəm in məmə, “? İərməniğ, itimah oiəkəhuvən o pəh? İk əmə u, rəham əmə nəghatian in tətəfən nəmiəgəhiən iətəm naunun tika.†

69 Kəni itimah inotəhatətə rəkis lam, kəni itimah inotəhrun rəkis məmə ik İətəmi Asim rəha Uhgın.”‡

70 Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “İtəmah u, nətəmi tuələf rəhak. İəu u, iəmətəpın itəmah, mətəu itəmah kəti u ikin, in iərmis.”§

71 In tətəni Jutəs, nəti Saimon İskariot, mətəu-inu in min in iətəmi tuələf kəti rəha İesu, mətəu uərisig ikin, in otəpanəğəhan=pən in e nəhlmi rəhan min tikimır.*

7

İesu təməghati ilah pian min

§ 6:58 Jon 6:41,51 * 6:59 “nımə rəha nuhapuminiən” – Afın-to e tiksənəri. † 6:62 Jon 3:31; 17:5

‡ 6:63 Jon 6:68; 2Kor 3:6 § 6:64 Jon 2:25 * 6:65 Jon 3:27; 6:44; 14:6 † 6:68 Jon 6:63 ‡ 6:69

Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § 6:70 Jon 13:2,27 * 6:71 Jon 17:12

¹ Uərisig e natimnati min u, Iesu təsolkeikeian məmə otuvən lahuənu min e Jutiə məmə otol rəhan uək əha ikın əha, mətəu-inu, nətəmi asoli rəha nətəm Jutiə kəmotətəi nənian oneuən kəti ohni məmə okotuhamu in. Kəni titəlig muvən lahuənu min e nitəni Kaləli.

² Mətəu nian tinəkuəkır e nian rəha nolian lafet kəti rəha nətəm Isrel, nərgin ko lafet rəha Nolian Nimauvlul.*

³ Kəni pia Iesu min kəmotəni=pən kəm in məmə, “Təuvir aɡin konu məmə nəkiət muvən əpəha Jutiə, pəh nətəmimi min rəham əha ikın əha, ilah koteruh nati apispis min rəham iətəm natol.

⁴ Mətəu-inu iətəmimi iətəm tolkeikei məmə nətəmimi okotəhrun in, kəni ko təsəhluaigian e rəhan min uək min. Nəmə natol natimnati min u, uvən mol əpu ik, kəni təuvir aɡin məmə onəköl pəh nətəmimi min e nəhue niftəni koteruh.”

⁵ Pian aɡin min pau, ilah min kəsotəhatətəian lan, kəni mol kəutəni lanəha.†

⁶ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nian əhruahru rəhak təsuva əhanəhian,‡ mətəu itəmah, nian min rəfin əmə təhruahru o təmah.

⁷ Nətəmimi rəha nəhue niftəni u, ilah ko kəsotəməkiən e təmah, mətəu iəu, ilah kəutəməki lak,§ mətəu-inko iəu iətəni pətigəm məmə rəhalah nolian təsəhruahruian.*

⁸ Itəmah onəkəutəhuvən e lafet, mətəu ko iəu iəsəupənian muvən e lafet əha mətəu inko, nian əhruahru rəhak təsuva əhanəhian.”†‡

⁹ In təmətəni nəghatian u, kəni mətatig əpəha Kaləli.

Iesu təmuvən min e lafet rəha Nolian Nimauvlul

¹⁰ Kəni pia Iesu min kəmotəupən məhuvən e lafet əha, uərisig ko, Iesu təmuvən min. Mətəu nian təmuvən, in təmətan oneuən əmə o nətəmimi məmə okəsotehian.

¹¹ Kəni e lafet əha, nətəmi asoli rəha nətəm Jerusiləm, kəutəsəl lan məutətapuəh lan əpnəpin əmə o nətəmimi məmə, “?Suah əpə in iə?”

¹² Kəni ikın əha, nīmənin nətəmimi kəməutasiuən-asiuən lan. Ilah nəuvein kotəni məmə, “In iətəmi təuvir kəti,” mətəu nəuvein kotəni məmə, “Kəpə, in tətəiə əmə əpəha e nətəmimi.”

¹³ Mətəu ilah kəutəɡin e rəhalah nətəmi asoli,§ kəni kəti təməsəni pətigəmian Iesu e niki nətəmimi məmə nətəmimi okotətəu.

¹⁴ Lafet əha, kəmol o nəfakiən apiəpiə kəti, kəni e nəlugi lafet u, Iesu in təmuvən əpəha e Nime Rəha Uhgın, mətəɡətun nətəmimi.

¹⁵ Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, narmiləh təmiuviɡ pik, kəni kotəni məmə, “?Suah u təməhro məhrun natimnati min u e Nauəuə Rəha Uhgın? Rəhatah kəti iətəmi asoli təsəɡətunian lan mine.”

¹⁶ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəghatian min u iətəm iətəɡətun nətəmimi lan, səniəmə rəhak əmə. Ilah kəutsipən e Tatə Uhgın iətəm təmahli=pa iəu iəkuva.

¹⁷ “Kəni nəmə suah kəti rəhan nətəligian təskasik məmə otol natimnati min iətəm Uhgın tolkeikei, kəni in təhrun məmə nəghatian min u rəhak, ilah kəutsipən o Uhgın, səniəmə rəhak aru əmə.

* 7:2 Lafet rəha Nolian Nimauvlul – Eruh e tiksinəri. † 7:5 Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ 7:6 Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 § 7:7 Jon 15:18-21 * 7:7 Jon 3:19-20 † 7:8 Jon 7:6 ‡ 7:8 Kəpi əuas min nəuvein rəha nauəuə u kəutəni məmə, “O iəu iəsuvənian e lafet əha.” Nipəti nəghatian u məmə Iesu otəsuvənian e lafet əha mətəu-inu pian min, nikiləh təhti məmə in otəkeikei muvən məmə in otol nati apispis min, kəni mol narmi nətəmimi okotuviɡ ohni. Mətəu Iesu otuvən əmə e lafet e nian əhruahru iətəm Uhgın otəni kəm in. § 7:13 Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19

18 Iätəmimi iätəm tətəghati aru əmə e rəhan nepətian, in tətalkut aru əmə ohni, məmə otiuvi rəkis nətəmimi, kəni kotəfəri nərgin ohni. * Mətəu iätəmimi iätəm tolkeikei məmə nətəmimi okotəfəri nərgi iätəm təmahli=pa in tuva, in iätəmimi rəha nəniən nıpəhrəniən, in səniəmə iätəm tətəiua.

19 Mosis təməfən Lou kəm təmah, mətəu itəmah kətiəh mine tivivən Lou əha mine. ?Itəmah nətətalkut məmə nəkotəhamu iəu o nak?†

20 Kəni nımənin nətəmimi kotəni məmə, “!Nəman! !Narmin tərəh kəti u tətətig lam! ?Pəh təni məmə otoh ik mine?”

21 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iəu iəmol uək kətiəh əmə,‡ kəni itəmah rəfin, narmitəmah tatiuvig ohni.

22 Mətəu itəmah min nautol uək e Sapət, nəutəhgi=pən nəsualkələh e nian əha, mautəhtəu=pən Lou rəha Mosis.§ (Nıpəhrəniən, səniəmə Mosis əhruahru in təmətuəuin nolien əha, mətəu tipitəmah min ilah kəmotətuəuin.)*

23 Mətəu nian rəfin, itəmah nəutəhgi=pən nəsualkələh e nian rəha Sapət mautol məmə onəsotətgəhliən Lou rəha Mosis.† ?Kəni təhro niəməha tatol itəmah mətəu-inu iəu iəmol vivi əgin nıpəti iätəmimi e nian rəha Sapət?‡

24 Otəpəh nakilən nolien rəhak u iätəm nəmoteruh əmə e nəhmtitəmah, mətəu onəkotəkeikei motətəlig e natimnati iätəm nəsoteruhiən e nəhmtitəmah, kəni motakil e nətəligiən iätəm təhruahru.”§

Nətəmimi kəmotəghati e Kristo

25 Kəni e nian əha, nətəm Jerusalem nəuvein kotəni məmə, “?Təhrol əha? ?Suah u inu, nətəmi asoli kotəni məmə okotuhamu?*

26 Mətəu oteruh-to. In tinatəgətun pətigəm əmə nətəmimi əpəha e nəhmti nətəmimi mətəu suah kəti təsəhliən ohni. ?Təhro nəmə nak nətəmi asoli min kinotəhrun rəkis məmə in Kristo iätəm Uhgın təməni məmə otəhli=pa?

27 Mətəu kitah kotəhrun ikin suah u təmsipən ikin. Mətəu nian Kristo in otuva, ko iətəmi kəti təsəhrunian ikin in tatsipən ikin.”†

28 Kəni e nian əha, Iesu in tətəgətun nətəmimi e Nımə Rəha Uhgın. Kəni in təməgət əfəməh mətəni pətigəm məmə, “Nikitəmah təhti məmə nəkotəhrun iəu, kəni mətəhrun min ikin iəmsipən ikin, mətəu itəmah nəkotərru. Iəu, iəməsuvaieən e nətəligiən əmə rəhak. Uhgın təmahli=pa iəu iəkuva. Kəni Uhgın, in nıpəhrəniən. Itəmah nəkotərru in,

29 mətəu iəu iəkəhrun,‡ mətəu-inu iəu iəmsipən lan. Kəni in təmahli=pa iəu iəkuva.”

* **7:18** Jon 5:41; 8:50,54 † **7:19** Nətəmi asoli min rəha nətəm Isrel, kəmautəsəl e suaru o nohamuiən Iesu e Jon 5:18 mine 7:25. E Lou rəha Mosis, Uhgın tətəniəhu nohamuiən iətəmi (Eks 20:13). ‡ **7:21**

Jon 7:23; Jon 5:2-9 § **7:22** Lev 12:3 * **7:22** Jen 17:9-14; 21:4 † **7:23** Nətəm Isrel, nətəligiən rəhalah tol lanəha. Nəmə lou keiu, kəni kuol pisin e lau min, nəmə natol kəti iätəm tatol ik nətəgəhli min kəti min, kəni onəkəikei məhrun məmə lou nak u in iahgin. Nati ənpəpən məmə kəsəgəhanian nolien uək e nian rəha Sapət, mətəu nətəm Isrel ilah kinotəhrun rəkis məmə nəhgi-pəniən iətəmi, in iahgin e lou rəha Sapət. Tol lanəha, nəmə okəhgi=pən suakəku kəti e nian rəha Sapət, kəni okəkəikei kəhgi=pən e nian əha, kəni səniəmə nolien tərəh. Nətəligiən rəha Iesu tol lanu məmə, nəmə ilah kəutəgəhan nəhgi-pəniən nəsualkələh e nian rəha Sapət, kəni kəutəkəikei motəgəhan o nol vivien nıpəti iätəmimi kəti nəmə nimisiən uə nərahien kəti tətətig lan e nian rəha Sapət. ‡ **7:23** Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk

13:12-14; Luk 14:4-6 § **7:24** Aes 11:1-3; Jon 8:15 * **7:25** Jon 7:1 † **7:27** Nətəmimi kotəhrun məmə Iesu təməpət əha Nasərit, kəni in rəhan u məmə mine tatə u Josip mine Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Nətəm Isrel nəuvein ilah kotəhrun məmə Kristo in otsipən əpəha taun Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), mətəu nəuvein, nikilah təhti məmə in otuva əmə, nətəmimi ilah okotərru ikin in təmsipən ikin. ‡ **7:29** Mat 11:27

³⁰ O nati u, nətəmi asoli mın kəmotolkeikei məmə soldia mın okotaskəlim Iesu, mətəu kəti təməsea-pənian mek, mətəu-inu təsol əhanəhian nian rəhan. §

³¹ Mətəu e nımənin nətəmimi ikin əha, ilah tətət kəmotəhatətə lan, kəni motəni məmə, “Nəmə Kristo tuva, kəni ko in təsoliən nəmtətian tətət tapirəkis ilah mın u suah u Iesu tatol.”*

Soldia mın rəha

Nimə Rəha Uhgın kəməhuva məmə okotaskəlim Iesu

³² Kəni nian Fərəsi mın kəmotətəu nımənin nətəmimi kəutasiuən-asiuən e Iesu lanəha, ilah mine pris asoli mın kəmotahli=pən soldia mın nətəm kəutəhtul o Nimə Rəha Uhgın məmə okotaskəlim Iesu. †

³³ Kəni Iesu təməni=pən kəm nımənin nətəmimi məmə, “İəu iətətig nian təkəkir əmə kitah mın itəmah, kəni uərisig, iəkitalig=pən mın o iətəm təmahlipə iəu.

³⁴ E nian u, itəmah onəpanotəsal lak, mətəu ko nəsotəhian iəu; mətəu-inu ikin əha, iəu iatuvən ikin, ko itəmah nəşəhuvaian ikin.”

³⁵ Kəni nətəmi asoli mın rəha nətəm Isrel kınəutətapuəh-ətapuəh o lah mın məmə, “?In otuvən iə əha məmə kitah okəsoteruhian in? ?Otuven o nətəm Isrel nəuvein u nətəm kəutətig e nıtəni pisin pisin mın ilah Nanihluə‡ mın, məmə otəgəgun ilah?”

³⁶ In tətəni məmə e nian əha, kitah okotəsal lan, mətəu kəsoteruhian in, mətəu-inu ikin əha in tatuvən ikin, ko kitah kəsəhuvənian ikin. ?Nəghatian nak u, nıpətin tətəni nak?”

Nəhu iətəm tətəfa nəmiəgəhian pəhriən

³⁷ Naunun nian rəha lafet əha, in iahgin tapirəkis e nian mın nəuvein rəha lafet. Kəni e nian əha, Iesu təməhtul əpəha e nəhmti nətəmimi magət əfəməh məmə, “!İətəmimi iətəm tətəuəuə, pəh in otuva ohniəu, məmmim!§”

³⁸ İətəmimi iətəm tətəhatətə lak, in təhmen e nəghatian rəha Nauəuə Rəha Uhgın u tətəni lanu məmə, ‘Nəhu iətəm tətəfən nəmiəgəhian pəhriən, in otsipən e nikin, təhmen e nəhmti nəhu iətəm tətəpuəl-əpuəl mətəri mətaiəh pətigəm.’ ††

³⁹ Iesu təməni nəghatian u, mətəghati e Narmin Rəha Uhgın u uərisig in otəpanəfən kəm nətəmi mın u kotəhatətə lan.‡ Mətəu e nian əha, Narmin Rəha Uhgın, təsuva əhanəhian e nətəmimi, mətəu-inu Uhgın təməsəfəri əhanəhian Iesu.§

Nətəmimi kəmotəuəri ilah mın o Iesu

⁴⁰ Nian nətəmimi əha ikin kəmotətəu nəghatian u, kəni nəuvein kotəni məmə, “Suah u, in iəni rəha Uhgın u, əupən kəmatəghati lan.”

⁴¹ Mətəu nəuvein mın ilah kotəni məmə, “Suah u, in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pə.”

Mətəu in pisin mın nəuvein kotəni məmə, “?Nikitəmah təhti məmə Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pə təhrun nisipənian e Kaləli? !Kəpə!*

§ 7:30 Mat 26:18 * 7:31 Jon 2:23; 4:48 † 7:32 Jon 7:45-48 ‡ 7:35 Nanihluə, İanihluə – Afin-to e tiksənəri. § 7:37 “Nəuəuəiən” in nəghatian əhlin tətəgəgun məmə kitah kotəkeikei motos Uhgın təhmen e iətəmimi iətəm tətəuəuə təkəikei məmmim nəhu. “!İəhuva ohniəu, məmmim!” in nəghatian əhlin iətəm tətəni məmə, “əhatətə lak.” * 7:37 Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nəh 22:17 † 7:38 Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nəh 7:17 ‡ 7:39 Jon 1:33; Uək 2:17,33 § 7:39 Jon 12:23,32; 13:31,32 * 7:41 Jon 1:46

42 Nauəuə rəha Uhgín tətəni məmə Kristo iətəm Uhgín təməni məmə otahli=pa otəkeikei misipən e nəuaniləuis rəha Tefit, e taun u Petlehem, ima Tefit aupən.”†

43 Tol lanəha, kəni nīmənin nətəmimi mīn u, kəmotuəri ilah mīn o Iesu.

44 Kəni nəuvein kotəni məmə okotaskəlīm in, mətəu iətəmi kəti təməseapanian mek.

Nətəmi asoli mīn rəha nətəm Isrel kəməsotəhatətəian e Iesu

45 Kəni soldiə mīn kəmohtəlig məhuvən o pris asoli mīn mine Farəsi mīn, kəni nətəmi asoli mīn əha kəmotətapuəh o lah məmə, “?Təhro nəsotələsian Iesu məhuva?”

46 Kəni soldiə mīn əha kotəni=pən kəm lah məmə, “!Iəməsotələsian mətəu-inko suah kəti təsəghatian təhmen lan!”

47 Kəni Farəsi mīn kəmotəni=pən kəm lah məmə, “?Təhro? In tīniuvi=pən nətəligian rəhatəmah mīn e rəhan nəghatian eiua?”

48 ?Nəmoteruh rəkis rəhatah kəti iətəmi asoli uə Farəsi kəti təməhatətə lan?

49 Mətəu nətəmi əpnəpīn mīn, ilah kotəruru agin Lou rəha Mosis, tol lanəha, Uhgín otərəkin ilah.”

50 Kəni Nikotiməs u in Farəsi kəti, inəha ikīn ilah mīn. Suah u inu aupən təmuven mətəghati kəm Iesu.‡ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə,

51 “?Təhro? ?Təhruahru e Lou rəhatah məmə kitah okotəni pətīgəmə nalpīnian rəha iətəmi iətəm kitah kəsotaupəniən motəhrun vivi, konu, məsotəh əhruahruian nati nak iətəm in tatol?”

52 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “?Təhro? !?Ik u ik iətəm Kaləli, u!/? Uvən-to mafin mīn Nauəuə Rəha Uhgín. Ik onəkəruh məmə iəni kəti ko təsīsipəniən Kaləli.”

53 Kəni nətəmimi kīnotohtəlig=pən mīn mətəhuvən lahuənu mīn.§

8

1 Mətəu Iesu təmuven əpəha e nitəuət u, nərgin u, Nitəuət Rəha Nigi U Olif.

Pətan iətəm təmapili ilau iərman pisin u səniəmə rəhan iərman

2 Kəməni lauig, ləplapin agin, kəni Iesu təmitəlig=pən mīn e Nīmə Rəha Uhgín. Kəni nətəmimi tēpət kəməhuva, motuhapumīn=pən ilah mīn ohni, kəni Iesu təməharəg kəni mīnətuəuin mətəgətun ilah.

3 Kəni nəgətun mīn rəha Lou mine Farəsi mīn kəmotələs pətan kəti məhuva ohni. Kəni motol in təhtul aupən e nəhmtilah. Pətan əha, nətəmimi nəuvein kəmoteruh e nəhmtilah məmə tətəpili ilau iərman kəti səniəmə rəhan əhruahru iərman.

4 Kəni nətəmi asoli mīn əha kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “!əgətun, pətan u nətəmimi kəmoteruh e nəhmtilah məmə in tətəpili ilau iərman kəti, mətəu səniəmə rəhan əhruahru iərman.

5 E Lou rəhatah, Mosis təmələhu nəghatian kəti tətəni məmə, pətan tol lanu, kitah kotəkeikei motəhti e kəpiel apin motəhtimu.* ?Mətəu ik, rəham nətəligian təhro?”

6 Ilah kəmotətapuəh lanəha, məmə okotol nətəligian ekəu-ekəu, pəh ilah moteruh=pən nolīn tərāh nəuvein lan, məmə ilah kotəhrun nakilīən nolīən

† 7:42 2Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 ‡ 7:50 Jon 3:1

§ 7:53 E kopi əuas mīn nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətēi e nəghatian Kris aupən, nəghatian u Jon 7:53-8:11 tikə. * 8:5 E Lou rəha Mosis pətan mine iərman ilau pəti okəkeikei kahtimu ilau (Lev 20:10; Dut 22:22-24).

rəhan.† Mətəu Iesu tərnapin əmə, məməhli-əmähli mətətəi nati e niftəni e nəuanəhlmin.

7 İlah kəmütəhtul mətəhtul mətətəpuəh e nəghatiən u kəm in, kəni in təhtul, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəmə itəmah kəti u ikinu, in təsolian nolian tərəh nian kəti mine, pəh in otaupən məhti pətan u.”‡

8 Kəni in məməhli-əmähli min, mətətəi nati e niftəni e nəuanəhlmin.

9 Kəni nian ilah kəmotətəu nəghatiən rəhan, kinəutan kətiəh kətiəh, məutağim. Nauəhli min kətaupən motağim kətiəh kətiəh, motəpəh əmə Iesu mine pətan əha.

10 Kəni Iesu təməhtul əhruahru min lan məni=pən kəm pətan məmə, “? Pətan, nətəmimi min u kəmotəhruvən? ?Kəti təsuvaian məmə otəni pətiğəm rəham nalpiniən?”

11 Kəni pətan əha təməni=pən kəm in məmə, “İtəmi asoli, ilah köhkə.”

Kəni Iesu təni=pən məmə, “İəu min, ko iəsəni pətiğəmiən rəham nalpiniən. Mətəu atuvən, mol naunun e nolian tərəh min.”§

Iesu in nəhagəhagiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni

12 Kəni Iesu təmətəghati min kəm lah, mətəni məmə, “İəu u, iəu Nəhagəhagiən rəha nətəmimi u e nəhue niftəni.* İtəməmi iətəm tətətəu=pa iəu, ko in təsaliuəkian e napinəpuian nian kəti mine, mətəu in ofos nəhagəhagiən e nəmiəğəhiən rəhan.”†

13 Kəni Fərəsi min kəmotəni=pən kəm in məmə, “! İk nətəfu pətiğəm ik lanko, mətəu iətəmi kəti təsolian rəhan aru nəfiğəmiən, kəni tol lanko, rəham nəghatiən ko təsəhtulian!”‡

14 Kəni Iesu təni=pən məmə, “Əuəh, niyəhriniən məmə iəu aru əmə iətəni pətiğəm iəu. Mətəu rəhak nəghatiən in tətəhtul pəhriən, mətəu-inko, iəu iəkəhrun ikin iatsipən ikin, kəni məhrun min ikin iatuvən min ikin,§ mətəu itəmah nəkotəruru ikin iatuvən ikin, kəni motəruru ikin iatsipən ikin.*

15 “İtəmah u, nəutakil nolian rəha iətəməmi e nətəliğəni rəha iətəməmi əmə. Mətəu iəu iəsakiliən nolian rəha iətəmi lanəha, məsakiliən iətəmi kəti.

16 Mətəu nəmə iəu, iəkakil nolian rəha nətəməmi, oiəköl e nolian iətəm təhruahru, mətəu-inu səniəmə iətakil e nətəliğəni əmə rəhak, mətəu itəmlau Tatə Uğin iətəm təməhli=pa iəu, rəhatəmlau nakiliən in kətiəh əmə.

17 E Lou rəhatəmah, kəməti məmə, nəmə iətəməmi keiu, kətuol nəfiğəmiən o nəghatiən kəti, kəni nəghatiən u, in otətəhtul.†

18 Kəni rəueiu əha, iəu iətəni pətiğəm iəu, mətəu rəhak Tatə iətəm in təməhli=pa iəu iəkuva, in min tatol nəfiğəmiən ohniəu.”‡

19 Kəni tol lanəha, ilah kinəutətapuəh ohni məmə, “? Mətəu Tatə in iə rəham?”

Kəni in təni məmə, “İtəmah nəkotəruru iəu, kəni itəmah nəkotəruru min rəhak Tatə. Nəmə itəmah nəkotəhrun mə iəu pəh, kəni nəkotəhrun min rəhak Tatə.”§

20 Iesu təməni nəghatiən u e Nime Rəha Uğin əhruahru, nian in təmətəğətun nətəməmi əpəha ikin kəti iətəm kətəfən məni ikin. Mətəu iətəmi kəti təməsuvəniən məskəlim in, mətəu-inu təsol əhanəhiən nian rəhan.

† 8:6 Nikilah təhti məmə niki Iesu otəsəkəhruin pətan əha, konu ilah okotəni məmə in təsitəu-pəniən Lou rəha Mosis. ‡ 8:7 Dut 17:7; Rom 2:1,22 § 8:11 Jon 3:17; 5:14 * 8:12 Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3 † 8:12 Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nəh 21:23-24

‡ 8:13 Jon 5:31 § 8:14 Jon 13:3; 16:28 * 8:14 Nəghatiən rəha Iesu in niyəhriniən mətəu-inu təmsipən e Uğin, kəni mətətəliğ e Uğin, kəni Uğin in niyəhriniən. † 8:17 Dut 19:15 ‡ 8:18

Mak 1:10-11; Jon 1:33-34; Jon 5:31-40 § 8:19 1Jon 2:23

Iesu tæmsipæn ilis

21 Kæni Iesu tæmætæni=pæn mæn kæn lah mæmæ, “Iæu iæpanagim rækis e tæmah, kæni itæmah onækotæsal lak. Mætæu itæmah onækohmis, kæni tæfagæ tærah u ræhatæmah* otatig æhanæh e tæmah. Ikin æha iatuvæn ikin, ko itæmah næsæhuvaïæn ikin.”

22 Kæni nætæmi asoli ræha nætæm Isrel, ilah kotæni mæmæ, “?Næghatiæn æha Iesu tætni mæmæ, ikin æha in tatuvæn ikin, ko kitah kæsæhuvænïæn ikin, nïpætïn tætni nak? ?Næmæ tæhro in otohamu aru in, uæ?”

23 Kæni Iesu tæmæni=pæn kæn lah mæmæ, “Imatæmah u ikinu, mætæu iæu, iæu imak æha ilis ikin æha, kæni iæmsipæn ikin, meiuaiu=pæ. Itæmah nætæmimi ræha næhue niftæni u. Mætæu iæu, sæniæmæ iætæmi ræha næhue niftæni u.†

24 Tol lanæha, iætæni=pinæ kæn tæmah mæmæ, itæmah onæpanohmis e nolïæn tærah min ræhatæmah, mætæu-inu næmæ itæmah næsotæhatætæïæn lak mæmæ Iæu U Inu,‡ kæni itæmah onækohmis, kæni nolïæn tærah min ræhatæmah okotatig agin e tæmah.”§

25 Kæni ilah kæmotætapuah ohni mæmæ, “IEI! ?Ik pæh konu?”

Kæni in tæmæni=pæn kæn lah mæmæ, “Iæu iækæhmen æmæ mæmæ in konu iæmatæni kæn tæmah aupæn, mætæuærus=pæ u ræueiu.

26 Natimnati tepæt iætæm iækæhrun næniæn e tæmah, kæni mæhrun nakiliæn nolïæn min ræhatæmah ohni, mætæu iætæmimi iætæm tæmahli=pæ iæu, ræhan næghatiæn in nïpæhrïænïæn æmæ. Iæu iætæni pætigæm æmæ natimnati min iætæm iætæmæu ohni, mæmæ nætæmimi ræha næhue niftæni ilah okotætæu.”

27 Mætæu ilah kæsotæhrunïæn mæmæ Iesu in tætægætun Tatæ Uhgïn.

28 Tol lanæha, in tæni=pæn kæn lah mæmæ, “Nian onækotlæfari rækis Næti Iætæmimi,* næpanotæhrun mæmæ Iæu U Inu.† Kæni onæpanotæhrun min mæmæ iæsol aruïæn nati kæti e ræhak nætæligïæn. Iætæni æmæ natimnati iætæm Tatæ Uhgïn tæmægætun iæu lan.‡

29 Iætæmi tæmahli=pæ iæu iækuva, in tætætig itimlau min. In tæsæpæhiæn iæu iækan pisin,§ mætæu-inu, nian ræfin, iatol natimnati min iætæm nïkin tætagïæn ohni.”*

30 Nian Iesu tæmætæni næghatiæn min æha, nætæmimi tepæt kæmotæni nïpæhrïænïæn lan.

Nïpæhrïænïæn

tæuevi rækis itæmi

31 Kæni Iesu tæmæni=pæn kæn nætæm Isrel min u kæmotæni nïpæhrïænïæn lan mæmæ, “Næmæ nækotaskælim æskasik næghatiæn min u ræhak, iætæm iætæni=pinæ kæn tæmah, itæmah æhruahru konu, ræhak nætæmimi min.†

32 Kæni itæmah onækotæhrun nïpæhrïænïæn, kæni nïpæhrïænïæn u, otitis itæmah mæmæ næsæhuva minïæn motol slef.”‡

* **8:21** Nian Iesu tætni “tæfagæ tærah u,” næmæ nak in tæghati e tæfagæ tærah iætæm kæsotæhatætæïæn lan (Jon 9:41). † **8:23** Jon 3:31 ‡ **8:24** E kopi æuas min ræha Niutestimin iætæm kæmætei e næghatiæn Kris aupæn, næghatiæn u ræha Iesu, “Mæ Iæu U Inu,” tæmæni u ikinu mine ikin min tepæt e nauæuæ u, in tæhmen-æhmen æmæ e næghatiæn kæti iætæm Uhgïn tæmætni o næni aruïæn nærgin kæn Mosis, mætni mæmæ, “Iæu Iætætig.” Afin-to e nauæuæ ræha Eks 3:14-16. Iesu tætni næghatiæn æha, matol æpu in mæmæ in Uhgïn. Iesu in tætni mæmæ in Uhgïn. Jon 8:28,58; 13:19; 18:6 § **8:24** Ræueiu Iesu in tæsæghatiæn æmæ e nolïæn tærah asoli iætæm kæsotæhatætæïæn lan, mætæu tæghati e nolïæn tærah min ræfin agin iætæm nætæmimi æha kæmotol. * **8:28** Jon 3:14; 12:32-33 † **8:28** “Iæu u inu” – Afin-to futnot e Jon 8:24. ‡ **8:28** Jon 14:24 § **8:29** Jon 16:32 * **8:29** Jon 4:34; 5:30; 6:38 † **8:31** 2Jon 1:9 ‡ **8:32** Rom 8:2; 2Kor 3:17; Køl 5:1

33 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Itimah u namipi Epraham, § itimah u iəsotol aginian slef* min rəha iətəmi kəti. ?Təhro nəməni nəghatian u məmə, ‘Nipəhriənian otitis itəmah, nəkotəpiə.’?”

34 Kəni Iesu tənī=pən kəm lah məmə, “Nipəhriənian agin u iətəni=pinə kəm təmah, nətəmmi nətəm kəutul nolian tərəh, kəni nolian tərəh u, in təfarməniḡ e lah, kəni mətaskəlīm matol ilah kəutəhuva rəhan min slef. †

35 Kəni slef, rəhan iətəmi asoli təseḡəhanian məmə otatig e nimə rəhan. Mətəu iərməniḡ təteḡəhan lan məmə nətin tətətig e nimə rəhan nian rəfin matuvən əmə lanko naunun tikə.

36 ! Tol lanəha, nəmə Nəti Uhgīn tatitīs itəmah, kəni tatitīs pəhriən agin itəmah, kəni itəmah nəsehuva minian motol slef!

37 Iəkəhrun məmə itəmah namipi Epraham, mətəu nəutəsəl e suaru məmə onəkotohamu iəu, mətəu-inu nəsotolkeikeian məmə onəkotətəlig e rəhak nəghatian. ‡

38 Iəu iətəni natimnati min u, iətəm iəmeruh rəhak Tatə təmol. Mətəu itəmah nautol natimnati min u iətəm rəhatəmah əmə tatə təməni kəm təmah.”

39 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “!Mətəu tatə rəhatimah, in Epraham!”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə itəmah namipi Epraham əhruahru min, kəni itəmah onəkotos rəhan nolian min, təhmen lan təmol auppən. Mətəu itəmah səniəmə namipin əhruahru, mətəu-inu nəsotosian nolian min rəhan. §

40 Iəu iətəni pətigəm nəghatian pəhriən kəm təmah iətəm iəmətəu o Uhgīn, mətəu itəmah nəkotəni məmə onəkotohamu iəu. ?Nikitəmah təhti məmə nolian rəha Epraham tol lanəha?

41 Itəmah nəutohtəu=pən əmə nolian əmə rəha tatə rəhatəmah.”

Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Itimah u səniəmə kəlkələh min e suaru. Uhgīn əmə in Tatə rəhatimah.”

Nənəti Setən

42 Kəni Iesu tənī=pən kəm lah məmə, “Nəmə Uhgīn pəhriən in Tatə rəhatəmah, kəni itəmah onəkotolkeikei iəu, mətəu-inu iəu iəmsipən lan, muva u ikinu. * Mətəu in səniəmə rəhatəmah Tatə. Iəu iəməsuvaian u ikinu e rəhak aru əmə nətəligian, iəmuva mətəu-inu in təmahli=pa iəu.

43 “? Mətəu təhro nəsotəhrunian nipəti nəghatian rəhak? ! Mətəu-inu nəsotolkeikei aginian məmə nəkotətəu rəhak nəghatian!

44 Itəmah, rəhatəmah nolian təhmen əmə e nolian rəha tatə rəhatəmah, Setən. Kəni nian rəfin itəmah nəkotolkeikei nolian nəuan. † Nolian rəhan iətəm təmatol e nətuəuinian, ‡ tatol əhanəh, in iətəmi rəha nohamuian itəmi. In təməki e nipəhriənian, mətəu-inu nipəhriənian tikə lan. Nian in tətəiua, in tatol əmə rəhan nolian, mətəu-inu in iətəmi rəha neiuəian, kəni in tatə rəha neiuəian min.

45 “Mətəu iəu iətəni nipəhriənian əmə kəm təmah, kəni tol lanəha, itəmah nəsotəhatətəian e rəhak nəghatian.

46 ?Təhro? Itəmah kəti u ikinu təhrun nəḡətunian məmə iəu iəmol nolian tərəh kəti mine? ?Nəmə iəu iətəni nəghatian pəhriən min, kəni təhro itəmah nəsotəhatətəian lak?

§ 8:33 Luk 3:8 * 8:33 “slef” — Afīn-to e tiksinəri. † 8:34 Rom 6:12-23; 1Jon 3:8-9 ‡ 8:37 Jer 9:25-26; 1Jon 3:10 § 8:39 Rom 2:28-29; 9:7-9 * 8:42 1Jon 5:1 † 8:44 1Jon 3:8 ‡ 8:44 E nauətu rəha Jen 3:4, koteruh məmə Setən təmaupən meiuə e nətuəuinian. In təməni=pən kəm Iv məmə, “Ko ik onəsimis aginian.” Mətəu Setən təməḡəhati lanu, məuhlin nəghatian iətəm Uhgīn təməni e Jen 2:17.

47 Ietəmimi rəha Uhgın, in tatətəlig e nəghatıən rəha Uhgın, mətəu itəmäh səniəmə nətəmimi rəha Uhgın. Tol lanəha, nəsotətəligiən e nəghatıən rəha Uhgın.”

Iesu mine Epraham

48 Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəmotahi Iesu motəni məmə, “!Nəman! Itimäh inoteruh əhruahru ik! Ik ietəm Səmeriə kəti. !Ik, narmın tərəh kəti tətətig lam!”

49 Mətəu Iesu təni məmə, “Narmın tərəh tikə lak, mətəu iəu iətəfəri nərgi rəhak Tatə, mətəu itəmäh, nəutərəkin nərgək.

50 Iəu iəsalkutiən o nərgin asoli, mətəu iətəmi kəti in tətəlkut ohniəu. Kəni in otəpanakil nətəmimi rəfin.

51 Nipəhriənıən agın u iətəni=pinə kəm təmäh məmə, iətəmimi iətəm tatol nəuiak, ko in təsımisiən nian kəti mine.”

52 Kəni nətəmimi min əha kotəni=pən kəm in məmə, “!Rəueiu inotəhrun məmə narmın tərəh kəti tətətig lam! Epraham təmimis, kəni iəni min kəmoħmis min, mətəu ik nətəni məmə, iətəmimi iətəm tatol nəuiam, ko in təsımisiən nian kəti. ?Nəghatıən nak u?

53 ?Ik nəkapirəkis Epraham u tipitimah tinimis rəkis? ?Kəni mine iəni min u kinohmis rəkis? ?Kəni nəkəmə ik iətəmimi nak?”§

54 Kəni Iesu təni=pən məmə, “Nəmə iəu əmə iətəfəri aru iəu, kəni rəhak nisiəiən in nati əpnəpın əmə. Mətəu rəhak Tatə u itəmäh nəutəni məmə in Uhgın rəhatəmäh, inəha in tətəfəri iəu mətəfən nisiəiən kəm iəu.

55 Itəmäh nəkotəruu in, mətəu iəu iəkəhrun in. Nəmə iəkəni məmə iəkəruu in, kəni in otol iəu məmə iəu iətəmimi rəha neiuəiən, təhmen əmə e təmäh. Mətəu iəu iəkəhrun in, kəni iəu matol nəuian.

56 Tipitəmäh u Epraham, nikin təmagiən pik məmə in otəpaneh nian rəhak otuva. Kəni nian in təməhrun məmə rəhak nian otəkeikei muva, kəni nikin təmagiən-pik.”

57 Kəni nətəmimi min u kəmotahi motəni məmə, “!Nəman! !Ik nəsos əhanəhiən nu fifti mine! Nəməhro mafu Epraham?”*

58 Kəni Iesu təni məmə, “Nipəhriənıən agın u iətəni=pinə kəm təmäh məmə, nian Epraham təməsair əhanəhiən, mətəu Iəu İətətig.”†‡

59 Kəni əmeiko, ilah kəmotəmki kəpiel apın, motəni məmə okotəhti Iesu lan;§ mətəu Iesu təməhluaig, kəni miet e Nimə Rəha Uhgın matuvən.

9

Iesu təmol vivi nəhmti suah kəti

1 Kəni nian kəti, Iesu təmalıuək mətən, kəni meruh suah kəti. Nian təmair, nəhmtin təpis.

2 Kəni nətəmimi min rəha Iesu kəmotəni=pən kəm in məmə, “İəgətun, suah u təmair nəhmtin təpis. ?O nak? ?O nolıən tərəh rəhan, uə nolıən tərəh rəha tatə mine məmə rəhan?”*

§ 8:53 Jon 4:12 * 8:57 Epraham təmimis minos rəkis nu tu-tausin, uərisig Iesu təpanair=pa.

† 8:58 Nian Iesu təməni min məmə, “İəu İətətig,” tatos nərgi Uhgın (Eks 3:14), təhmen e “Mə İəu U Inu” (Jon 8:24). Tol lanəha, təhmen=pən əmə məmə in təməni məmə in Uhgın əhruahru. Afın-to futnot e Jon

8:24. ‡ 8:58 Jon 1:1; 17:5; 17:24 § 8:59 Lev 24:16 * 9:2 Luk 13:2-3

³ Mætəu Iesu təni məmə, “Nəhmti suah u təmərəh, mətəu səniəmə e noliən tərəh rəhan, uə e noliən tərəh rəha tatə mine məmə rəhan. Mətəu, nəhmti suah u təməpis lanəha məmə Uhgīn otəgətun rəhan uək e nəmiəgəhiən rəhan.”†

⁴ Nian tətian əhanəh, § kitah kotəkeikei motol uək rəha Uhgīn, iətəm təmahlī=pa iəu iəkuva. Nian lapin otəpanuva, kəni iətəmimi in təruru noliən uək.*

⁵ Nian iəu iətətig əhanəh e nəhue niftəni u, iəu Nəhagəhagiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni.”†

⁶ Nian Iesu təməni rəkis nəghatīən əha, təmāgəh niftəni, kəni, mol nəmīt lan, kəni mos nəmīt əha, mol=pən e nəhmti suah kəha.‡

⁷ Kəni Iesu təni=pən ohni məmə, “Onəkuvən e noan nəhu Sailoam, kəni məueiu nəhmtəm.” (Nərgin u Sailoam, nīpətīn təni məmə, “Kəmahlī=pən.”) Kəni suah kəha, təmuvən, məueiu nəhmtin. Nian təmītəlig=pa, mətəu nəhmtin tinəuvir, kəni minateruh nati.§

⁸ Kəni nətəmimi iman ikin, mine nətəm min u nətəm kotəhrun in, məmə in iətəmimi kəti nian rəfin tətəasiə o məni o nətəmimi, ilah narmilah təmiuvig pik ohni. Kəni kinautətapuəh-ətapuəh o lah min məmə, “!Ei! !Oteruh-to! ? Suah u inu, nian rəfin tətəharəg mətəasiə o məni o nətəmimi?”

⁹ Kəni nətəmimi nəuvein kotəni məmə, “Əuah, inəha.”

Kəni mətəu nəuvein kotəni məmə, “Kəpə. Təhmen əmə lan, mətəu səniəmə in.”

Mətəu suah kəha təni məmə, “!Iəu u inu!”

¹⁰ Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Nəhmtəm təməhro məuvir?”

¹¹ Kəni in təni məmə, “Suah u, nərgin u Iesu, in təmōl nəmīt nəuvetin kəni mol=pən e nəhmtək, kəni məni məmə, ‘Uvən əpəha Sailoam, məueiu nəhmtəm.’ Kəni əmeko, iəmuvən. Nian iəməueiu nəhmtək, mətəu nəhmtək tinəuvir, inateh nati.”

¹² Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Mətəu suah tətətig iə?”

Kəni in təni məmə, “Iəu iəkəruru.”

¹³ Kəni nətəmimi kəmotələs suah u nəhmtin təmərəh əupən, məhuvən kəm Farəsi min.

¹⁴ Nian u, iətəm Iesu təmōl=pən nəmīt e nəhmti suah kəha kəni mol vivi, in nian rəha Sapət.

¹⁵ Kəni Farəsi min kəmotətapuəh ohni məmə, “?Nəməhro nəhmtəm təuvir?”

Kəni suah kəha təməni=pən kəm lah məmə, “Iesu təmōl=pən nəmīt e nəhmtək, kəni iəkuvən məueiu rəkis, kəni nəhmtək təuvir, iateruh nati.”

¹⁶ Kəni Farəsi min nəuvein kəmotəni=pən məmə, “Suah kə tōsisipənīən o Uhgīn, mətəu-inu, in təsītəu-pənīən lou rəha Sapət.”

Mətəu Farəsi min nəuvein min kotəni məmə, “?Mətəu təhro? Suah kəha səniəmə in tatol noliən tərəh. Iətəm tatol noliən tərəh təruru noliən nəmtətīən kəti lanəha.” Kəni ilah kəmotəuəri ilah min o nəghatīən u.

¹⁷ Kəni ilah kəmotətapuəh min ohni məmə, “? Suah kəha təmōl vivi nəhmtəm, kəni nīkim təhti məmə in iətəmimi nak?”

Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “In iəni kəti.”

† 9:3 Nətəm Isrel kəutəghati pik o nətəpuəhiən min tol lanu, mətəu Iesu in təməsuvənīən pik o nəghatīən min tol lanu, mətəu in təmətəgətun ilah məmə kotəh nəsanənīən rəha Uhgīn. ‡ 9:3 Jon 11:4 § 9:4 Nian Iesu tətəni məmə, “Nian tətian əhanəh,” nəghatīən u tətəgətun rəhan nəmiəgəhiən, mətəu-inu in Nəhagəhagiən (fes 5). Mətəu lapin tətəgətun=pən rəhan nimisiən. * 9:4 Jon 12:35-36

† 9:5 Jon 1:4 ‡ 9:6 E nian əha, nətəmimi nīkilah təhti məmə nəgəhiən tatol uək təhmen e mərsin.

Nəmə təhro, noliən u rəha Iesu təmāsiru e iətəmimi əha məmə otəhatə e nəsanənīən rəhan. § 9:7

Aes 35:5

18 Mætəu nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəsətəniən nīpəhriənīən lan məmə suah u aupən nəhmtin təmərəh, mætəu rəueiu əha, tīnətair. Tol lanəha, ilah kəmotauin=pən e rəhan tatə mine məmə kiəuva,

19 kəni kəmotətapuəh o lau məmə, “?Təhro? ?Nətītəlau u suah u? ? Itəlau onəkuanī-to məmə nian in təmair=pa, kəni nəhmtin təpīs? ?Okəmə nīpəhriənīən, kəni nəhmtin təməhro məuvīr?”

20 Kəni rəhan məmə mine tatə kuəmə “Itīmīlau iəkuəhrun məmə nətītīmīlau əha, kəni itīmīlau iəkuəhrun məmə təmair=pa, nəhmtin tərəh.

21 Mætəu itīmīlau iəkuəhruru məmə, rəueiu əha, kəməhro nəhmtin tair. Kəni itīmīlau iəkuəhruru min məmə iətəmimi pəh təmōl nəhmtin təuvīr. Təuvīr məmə itəmāh nəkotətapuəh ohni. In tīnepət rəkīs, in təhrun nənīən natīmīnati mīn rəfin kəm təmāh.”

22 Rəhan tatə mine məmə, kəmuəni lanəha, mætəu-inu ilau kətuəgin e nətəmi asoli mīn rəha Isrel, mætəu-inu ilah kīnotələhu rəkīs nəghatīən kəti məmə, iətəmimi iətəm tətəni pətīgəm məmə Iesu in Kristo iətəm Uhgīn təmāni məmə otahli=pa, kəni ilah okotahli pətīgəm e nīmə rəha nuhapumīnīən.*

23 Tol lanəha, rəhan tatə mine məmə, ilau kəmuəni məmə, “In tīnepət rəkīs, təuvīr məmə itəmāh nəkotətapuəh ohni, pəh in təni.”

24 O nati u, ilah kəmotauin=pən mīn e suah kəha iətəm nəhmtin təmərəh aupən, məmə otuva məhtul aupən e nəhmtīlah. Kəni kəmotahi motəni məmə, “Əni nīpəhriənīən kəni məfəri nərgi Uhgīn. Itīmāh iəkotəhrun məmə suah u, in iol təfagə tərəh.”

25 Mætəu suah u təni məmə, “Təu iəkəhruru məmə suah u in iol təfagə tərəh, uə kəpə. Nati kətīah əmə iətəm iəu iəkəhrun. Aupən nəhmtək təməu, mætəu rəueiu inətair.”

26 Kəni ilah kīnūtətapuəh mīn ohni məmə, “?Təməhro ik? ?Təməhro lanu mōl nəhmtəm tair?”

27 Mætəu in təni məmə, “Təmāni=pīnə rəkīs kəm təmāh, mætəu itəmāh nəsotətəlīgīən lak. ?Təhro nəkotəni məmə iəkəni mīn? ?Itəmāh mīn nəkotəni məmə rəhan u itəmāh!?”

28 Kəni ilah kəmotahi motəni rah, motəni məmə, “!Ah! !Ik u rəhan iətəmimi! !Mætəu itīmāh u, nətəmimi rəha Mosis!†

29 Itīmāh iəkotəhrun vīvi məmə Uhgīn təmətəghati kəm Mosis, mætəu suah ko, iəkotəhruru məmə təmsīpən iə.”‡

30 Kəni suah kəha təni məmə, “!Nəman! !Narmək təmiuvīg pīk! !Suah u in təmōl vīvi nəhmtək, mætəu itəmāh nəkotəhruru ikīn təmsīpən ikīn!

31 Kitah kotəhrun məmə Uhgīn təsətəlīgīən e nətəm kautol nolīən tərəh. ! Mætəu iətəmi tātīsīai Uhgīn, kəni matol nəuīan, Uhgīn tətətəlīg lan!§

32 E nətuəuīnīən nian, mətəuarus=pa u rəueiu, kəsətəu əhanəhīən iətəmi kəti təmōl vīvi iətəm nəhmtin təməpīs kəti iətəm təmair=pa tol lanəha. Mætəu nəhmtək tīnəuvīr.

33 Nəmə iətəmi kəti təsisīpənīən e Uhgīn, ko təsōl agīnīən nati kəti. Mætəu təhruahru əmə məmə in tatsīpən e Uhgīn.”*

* 9:22 Nəmə kotahli pətīgəm nətəmimi nəuvein e nīmə rəha nuhapumīnīən, kəni nətəmimi rəfin okoteruh məmə ilah nətəm kotərah. † 9:28 Jon 5:45 ‡ 9:29 Nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, təməuvīr məmə ilah okotəhrun məmə Iesu təmsīpən o Uhgīn, mətəu-inu Uhgīn əmə təhrun nol vīvīən iəmnəu. Nəuveīn mīn u, Nauəua Rəha Uhgīn tətəni məmə nian Kristo iətəm Uhgīn təmāni məmə otahli=pa tuva, kəni in otol vīvi iəmnəu mīn okotəuvīr (Aes 29:18; 35:5; 42:7). Mætəu, nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, nəhmtīlah təu o natīmīnati mīn rəha Uhgīn, kəni kəutəpəh nītəu-pənīən Iesu. § 9:31 Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 * 9:33 Jon 3:2

³⁴ Kəni ilah kəmotahi mīn motəni məmə, “!Nəman! Ik iətəmimi rəha nolīən tərəh nian mīn rəfin əmə, tətəuīn e nian nəmair=pa mətəuarus=pa u rəueiu. ?Nəkəhro məmə nəkəgətun itimah?” Kəni ilah motəraki pətigəm lan.†

Nətəligiən rəha Farəsi mīn, təhmen e iətəm nahmtin təpis

³⁵ Kəni Iesu tətəni nəghatiən məmə kəmahlī pətigəm suah u e nimə rəha nuhapumīniən, kəni in təmuyən meruh, kəni tətəpuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Ik nətəhatətə e Nəti Iətəmimi?”

³⁶ Kəni suah u təni məmə, “?Iətəmi asoli, iətəmimi ko in pəh? !Əui! Əni=pa-to, pəh iəu iəkəhatətə lan.”‡

³⁷ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Rəueiu əha, ik nīneh rəkis in. Suah u, mə inu iəu, iətəghati kəm ik u rəueiu.”§

³⁸ Kəni suah u təni=pən kəm Iesu məmə, “Iərməniğ, iəu inəhatətə lam əha rəueiu.” Kəni in masiəulīn=pən kəm in, kəni mətəfaki kəm in.*

³⁹ Kəni Iesu tətəni məmə, “Iəu iəmuva e nəhue niftəni u məmə iəkakil nətəmimi məuəri ilah, kəni tol lanəha, nətəmi nəhmtilah təməpis, okoteh nati, kəni nətəmi mīn u kauteh nati, nəhmtilah otəpis.”†

⁴⁰ Kəni Farəsi mīn nəuvein əha ikin, kəmotətəu nəghatiən lan, kəni kotəni=pən kəm in məmə, “?Təhro? ?Ik nətəni məmə nəhmtitimah mīn təpis?”‡

⁴¹ Kəni Iesu tətəni=pən kəm lah məmə, “Nəmə nəhmtitəmah təpis, oləsəniən məmə itəmah nəkotəkeikei motos nalpinīən o təfagə tərəh mīn rəhatəmah. Mətəu itəmah nəkotəni məmə nəhmtitəmah təuivir, nəuteh nati, kəni tol lanəha, təfagə tərəh mīn rəhatəmah tətətig əhanəh e təmah.”§*

10

Iesu tətəghati əuhlin

e iətəmi rəha nəsalīən e sipsip

¹ Kəni təni məmə, “Nipəhriənīən ağin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmi iətəm tətuvən imə e nīpai rəha sipsip, təsuvən-pəniən e namtihlua, mətəu in tətəri kəni matiuvigəgəu məmə otuvən imə e nīpai rəha sipsip,* in iakləh mīne iohamu itəmi kəti.†

² Mətəu iətəmimi iətəm tətuvən=pən e namtihlua, in iətəm tətəsəl o sipsip.‡

³ Iətəmimi iətəm tətəhtul e namtihlua, nian rəfin in taterəh e doə o suah u, kəni sipsip mīn kotəhrun nəuiən. Nian rəfin in tətəuīn e nərgi sipsip mīn kətiəh kətiəh, kəni in matit ilah mautohiet.

⁴ Nian in tatit rəhan mīn sipsip mīn mautohiet e nīpai, in tətəupən e lah, kəni sipsip mīn kautəhuərisig lan, mətəu-inu kotəhrun nəuiən.

⁵ Mətəu ilah kəsotohtəu-pəniən iətəmi kəti u iətəm kotəruru, ilah okotəkeikei motəgim motəpəh, mətəu-inu ilah kotəruru nəuiən.”

† 9:34 Jon 9:2; Aes 66:5 ‡ 9:36 Rom 10:14 § 9:37 Jon 4:26 * 9:38 Mat 28:9 † 9:39

Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 ‡ 9:40 Rom 2:19 § 9:41 Nian Iesu tətəghati e nolīən rəha nəhiən, tətəghati e nolīən rəha nəhiən e nəhmti nikitəmi. Farəsi mīn kəutəni məmə kotəhrun nəhiən, kəni nīpətin nati u təni məmə kotəhrun Lou rəha Mosis. Lou tətəgətun ilah məmə nolīən mīn nak ilah təfagə tərəh mīn, kəni matəgətun məmə Uhgīn təkəikei mol nalpinīən kəm lah o təfagə tərəh mīn rəhalah. Mətəu ilah kəsotəhatətəniən e Iesu, tol lanəha Uhgīn təsafəlīən təfagə tərəh mīn rəhalah, mətəu təfagə tərəh mīn rəhalah tətətig əhanəh e lah. * 9:41 Jon 15:22,24; Hip 10:28-31 * 10:1 Nipai rəha sipsip əha, təhmen e ikin kəti iətəm kətəhgi=pən sipsip mīn ikin nian rəfin lapin məmə ilah okutəməhli vivi ikin o kuri rəpin mīn mine laion mīn. † 10:1 Jon 10:8,10 ‡ 10:2 E fes mīn u 1-5, namtihlua mīne iətəmi tətəsəl o sipsip, ilau pəti kətuəgətun=pən Iesu, konu nakləh mīn kautəgətun=pən nətəmi asoli mīn rəha nətəm Isrel mīne məsələ eiuə mīn e nian əha. Konu sipsip mīn kətuəgətun=pən nətəmimi mīn rəha Uhgīn.

6 Iesu tæmæghati æuhlin lanu, mætæu ilah kotæruru nipætin mæmæ tətæni nak.

Iesu in iætæmimi æhruahru ræha næsaliæn e sipsip

7 Tol lanæha, kæni Iesu tæmæni=pæn min kæm lah mæmæ, “Nipæhræniæn agin u iætæni kæm tæmah mæmæ, iæu u, Namtihluæ ræha sipsip min iætæm kautæhuvæn=pæn ikin. §

8 Nætæmi min u nætæm kæmotapæn lak, ilah ræfin nætæmimi ræha naklæhiæn æmæ mine nohamuiæn itæmi.* Mætæu sipsip min ko kæsotætæligiæn e lah.

9 Iæu u, iæu Namtihluæ u. Iætæmi tætuva=pa iæu ikin, mæmæ otuvæn imæ, in otos næmiægæhiæn. In otuva imæ, miet muvæn ihluæ e iæu, kæni mos nimanuvehli æmemtæh tæuvir. †

10 Mætæu iaklæh, in tætuva æmæ o nati kætiæh æmæ. In tætuva mæmæ otaklæh kæni mohamu itæmi, kæni mærækin-ærækin natimnati ræfin. Mætæu iæu, iæmuva mæmæ iækol suaru o nosiæn næmiægæhiæn, § kæni næmiægæhiæn u otol niki nætæmimi tagiæn vivi.

11 “Iæu u, Iætæmimi ræha Næsal Viviæn Sipsip Min.* Iætæmi tæuvir u, iætæm tətæsal vivi o sipsip min, in nikin tagiæn æmæ mæmæ otæfæn næmiægæhiæn ræhan o sipsip min. †

12 Sipsip min, ilah ræha Iætæmimi ræha Næsal Viviæn e Sipsip Min. Mætæu iætæmimi kæti iætæm ketætæu mæmæ in otætæsal o sipsip min, in sæniæmæ iætæmi æhruahru ræha næsaliæn o sipsip. Sæniæmæ in ræhan æha sipsip min. Kæni næmæ tafu kuri arpîn kæti tuva mæmæ otus ilah, kæni in otaiu magim mæpæh ilah. Kæni kuri arpîn u, tuvæn mus sipsip min næuvein, kæni mæhgi atiti ilah kætiæh kætiæh.

13 Iætæmi tol lanæha, in otægim mætæu-inu ketætæu æmæ in o næsaliæn o sipsip min, mætæu e nikin, in tæsæniæn nati agin e sipsip min.

14-15 “Iæu u inu, iæu Iætæmimi ræha Næsal Viviæn o Sipsip Min. Tatæ Uhgin in tæhrun iæu, kæni iæu iækæhrun in, ‡ kæni e nolliæn æhmen æmæ, iæu iækæhrun ræhak sipsip min, kæni ræhak sipsip min ilah kotæhrun iæu. Iæu nikik tagiæn æmæ, mæmæ oiækimis o nosmiægæhiæn ilah.

16 Ræhak min næuvein min sipsip æpæha ikin, iætæm ilah kæsotætæligiæn e nipai u, mætæu iæu iækækeikei mit min ilah kæhuva. Ilah min, okæpanotæhrun nætæuiæn næuiak. Kæni sipsip min u ilah ræfin u, okæhuva motuhapumîn æmæ ilah min motol kætiæh. Kæni iætæmimi kætiæh æmæ, in otateruh ilah. §*

17 “Ræhak Tatæ in tolkeikei pik iæu, mætæu-inu nikik tagiæn æmæ mæmæ iækæfæn ræhak næmiægæhiæn o nætæmimi, mæmæ uærisig lanko, iæu iækos min næmiægæhiæn ræhak. †

18 Iætæmimi kæti tikæ mæmæ otos rækis næmiægæhiæn ræhak, mætæu iæu aru æmæ iækæfæn ræhak næmiægæhiæn mætæu-inu iæu æmæ iækolkeikei lanæha. Iæu aru æmæ iætos nepætian mæmæ iækæhlman e ræhak næmiægæhiæn, kæni iæu aru æmæ matos min nepætian mæmæ iækaskælim min ræhak næmiægæhiæn. Nati u inu, iætæm ræhak Tatæ tæmæni=pa kæm iæu mæmæ iækækeikei mol.” ‡

§ 10:7 Jon 1:51; 14:6 * 10:8 Jer 12:1; Esik 34:2 † 10:9 Sam 118:20,22-24 ‡ 10:9 Dut 28:6

§ 10:10 Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 * 10:11 Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1Pitæ 2:25; 5:2-4; Næh 7:17; Jon 15:13; 1Jon 3:16 † 10:11 Hip 13:20 ‡ 10:14-15 Mat 11:27

§ 10:16 Fes 16 u, in tætitælig=pæn e fes min 1-5. Ikin æha, nipai ræha sipsip tætægætun nætæm Isrel. Iesu tætauin e lah mæmæ ræhan min. Sipsip min iætæm kæutæmæhli æhanæh e nipai kæha, ilah u, nætæm Isrel nætæm kæutæhatætæ e Iesu. Sipsip min iætæm Iesu tætæni mæmæ ilah kæsotætæligiæn e nipai u, ilah Nanihluæ min. Nian in otæuin e lah, kæni ilah min okotætælig e næuiæn, kæni ilah ræfin okæhuva motol kætiæh, kæni iætæmimi kætiæh æmæ, inu Iesu, in otætæsal vivi ilah. * 10:16 Aes 56:8; Jon 11:52; Uæk 10:34,35; Rom 1:16; Efæs 3:6 † 10:17 Aes 53:12 ‡ 10:18 Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8

¹⁹ Kəni nətəm Isrel u, ilah kəmotəhapu min ilah min.

²⁰ Ilah tepət kəutəni məmə, “!Suah u narmin tərəh kəti tətətig lan! !Rəhn-kapə tətəlməli! ?Təhro itəmah nəutətəlig lan?”

²¹ Mətəu nəuvein min, ilah kəutəni məmə, “Nəghatiən u, səniəmə nəghatiən rəha iətəmi narmin tərəh tətətig lan. ?Nikitəmah təhti məmə, narmin tərəh təhrun nol vivian iətəmi nəhmtin təməu, təuvir min?”[§]

*Nətəmini kəmotəmki
e Iesu, mətəu-inu in təməni
məmə in Nəti Uhgın*

²² Tinuva e nian rəha nətəm Isrel iətəm kautol lafet kəti lan əpəha Jerusiləm. Nərgin u, lafet rəha Nol Vivian Min Nimə Rəha Uhgın.*

²³ Inəha e nian rəha nətəpuian. Kəni Iesu təmətəliuək e fərantə kəti e Nimə Rəha Uhgın, nərgin u Fərantə Rəha Kig Solomən.

²⁴ Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel nəuvein kəməhuva motəhtul, mohtəlau lan. Kəmotəni=pən kəm in məmə, “? Onəhgın kəni ik nəmanol itimah iəkotəhrun ik? Nəmə ik Kristo pəhrin iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, nəkəni=pa vivi kəm timah.”[†]

²⁵ Kəni Iesu tənə=pən kəm lah məmə, “Iəu iəmənə=pinə rəkis kəm təmāh,‡ mətəu itəmāh nəsotəhatətələn lak. Nəmtətian min u iətəm iatol e nərgi rəhak Tatə, ilah kautol nəfigəmian e nəghatiən rəhak,§

²⁶ mətəu itəmāh nəsotəhatətələn lak, mətəu-inko itəmāh səniəmə rəhak min sipsip min.*

²⁷ Rəhak sipsip min ilah kəutətəu nəuiak kəni motəhrun. Iəu iəkəhrun vivi ilah, kəni ilah kəutuərisig lak.

²⁸ Kəni iəu iətəfən nəmiəgəhiən itulin u naunun tikə kəm lah, ilah ko kəsohmisən nian kəti mine. Kəni iətəmini kəti mine ko təsiuvi rəkisən ilah e nəhlmək.†

²⁹ Rəhak Tatə iətəm təməfa ilah kəm iəu, in təsanən tapirəkis natimnati min rəfin. Tol lanəha, kəni iətəmi kəti ko təsiuvi rəkisən ilah e nəhlmən.‡

³⁰ Itimlau rəhak Tatə, itimlau kətiah əmə.”[§]

³¹ Kəni nətəm Isrel kəmotəmki min kəpiel apin, məmə okotəhti in lan.

³² Mətəu Iesu tənə=pən kəm lah məmə, “Iəu inol rəkis nəmtətian təuvir min tepət e nəhmtitəmāh. Nəmtətian min əha ilah əha, rəhak Tatə təməfa məmə iəu iəkol. ?Mətəu nəmtətian əhro u itəmāh nəkotəni məmə onəkotəhti iəu ohni e kəpiel apin?”

³³ Kəni ilah kotəni məmə, “Itimah iəsotənian məmə iəkotəhti ik e kəpiel apin o nati apispis təuvir u ik natol. Itimah iəkotəni məmə iəkotəhti ik mətəu-inu nətəni rah Uhgın. Ik iətəmini əmə, mətəu ik nətəni məmə ik Uhgın.”

§ 10:21 Eks 4:11 * 10:22 Lafet əha kautol nikilah tətəhti nian kəti aupən. Nian kəti, tikimir min rəha Isrel kəməutəluagin məhuvən imə e Nimə Rəha Uhgın, kəni mautos nimə kəha. Kəni konu uərisig lan, kəni nətəm Isrel kəmotəhtul kəni motəluagin ilah rəhalah min tikimir; kəni motəhgi pətigam lah. Kəni konu motafəl vivi min Nimə Rəha Uhgın tuva masim min. Lafet əha, kətəni min məmə lafet rəha Lait Min, mətəu-inu nətəmini kəmotəsiəpən e lait min tepət e rəhalah lahuənu min. † 10:24 Luk 22:67-71 ‡ 10:25 Jon 8:58 § 10:25 Jon 5:36; 14:11 * 10:26 Jon 6:44 † 10:28 Jon 6:39; Rom 8:35-39 ‡ 10:29 Jon 17:2,6,24 § 10:30 Dut 6:4; Jon 17:21-23

34 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Kəmətəi=pən əupən, e rəhatəmah əhruahru Lou, məmə Uhgın təməni=pən kəm lah məmə, ‘Itəmah uhgın min.’”

35 Kəni kitah kotəhrun məmə Nauəuə Rəha Uhgın, ko təsəuhliniən, in nıpəhrıənıən əmə. Uhgın təməfa nəghatıən rəhan kəm nətəmimi nəuvein. ?Tol lanəha, nəmə Uhgın təmətəghati e nətəmi mın u, kəni məni ilah məmə uhgın min.

36 kəni nəkotəhro məutahi iəu məutəni məmə iəu iətəni rah Uhgın mətəu iətəni məmə iəu Nəti Uhgın? İəu u inu, iətəm Tatə Uhgın in təmələhu=pən iəu məmə rəhan pısın əmə, kəni mol əpenə-penə iəu, məmə otahli=pa iəu iəkuva e nəhue nıftəni.

37 “Nəmə İəsoliən nəmtətıən mın iətəm rəhak Tatə tatol, kəni sotəhatətəiən lak.

38 Mətəu nəmə iatol nəmtətıən mın u rəhak Tatə tatol, kəni nati əpnəpın məmə itəmah nəsotəhatətəiən e rəhak nəghatıən mın, mətəu təuvır məmə onəkotəhatətə e nəmtətıən mın rəhak. Kəni tol lanəha, itəmah onəmanotəhrun vivi agin məmə Tatə Uhgın tətətig lak, kəni iətətig e Tatə Uhgın.”†

39 Tol lanəha, e nəghatıən mın u, ilah kəmotolkeikei mın məmə okotaskəlın in, mətəu in təmıet e lah magım.

40 In təmohapumın=pən mın e nəve nəhu Jotən, muvən əpəha Jon təmatol bəptais e nətəmimi ikın əupən. Kəni mətətig əha ikın əha.

41 Kəni nətəmimi tēpət kəməhuva ohni, kəni motəni məmə, “Jon təməsoliən nəmtətıən kəti mıne. Mətəu nəghatıən mın iətəm in təmətəni e suah u, ilah rəfın nıpəhrıənıən əmə.”‡

42 Kəni ikın əha, nətəmimi tēpət kəmotəhatətə e Iesu.

11

Lasiris təmimis

1 İətəm Petəni kəti, nərgın u Lasiris, tatımıs. Petəni, in lahuənu kəti, ima Meri mıne pian Matə.*

2 Meri u, inu, uərisig otəpanəueiu nəhlki İərmənıg rəhatah e səntə, kəni mafəl e nəuanun, tasik.† Kəni pətan u, rəhan u kakə Lasiris u tatımıs.

3 Tol lanəha, nəuvını Lasiris mil kuahli=pən nəghatıən o Iesu məmə, “İətəmi asoli, ik kəti u iətəm nəkolkeikei pik,‡ in tatımıs.”

4 Nian Iesu təmətəu nəghatıən u, kəni in təni məmə, “Lasiris tatımıs, mətəu rəhan nımısıən əha, ko təsoliən in tımıs agın. Nımısıən əha rəhan otol məmə nətəmimi okotəfəri motəni-vivi Uhgın ohni. Kəni nımısıən əha otol məmə nətəmimi okotəfəri motəni-vivi Nəti Uhgın ohni.”

5 Iesu tolkeikei pik Matə mıne pian, mıne rəhalau kakə Lasiris.

6 Tol lanəha, nian tətətəu pau məmə Lasiris tatımıs, in təmatıg mos nian keiu əpəha ikın tətətig ikın. §

* **10:34** E Sam 82:1-2, Uhgın təmol nəghatıən əuhlin kəti məmə, nətəmi asoli mın rəha nətəmimi rəhan, ilah kotəhmen e uhgın mın, mətəu-inu in təmıtəpın ilah məmə ilah okautəhtul o Uhgın, kəni motakıl rəhan nətəmimi mın. Kəmotakıl nətəmimi lanəha, kəni tol lanəha, kəni təni e lah məmə, “uhgın min.” Mətəu kasi, məmə ilah kəməsotakılıən suaru əhruahru, kəni Uhgın otərakın ilah. Inu e fes u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatıən u kəmətəi əupən e Sam, kəni tətəghati kəm nətəmi asoli mın rəueiu. † **10:38**

Jon 14:10,11,20; 17:21 ‡ **10:41** Jon 1:26-27,30,34 * **11:1** Luk 10:38-42 † **11:2** Jon 12:3

‡ **11:3** Jon 11:5,36 § **11:6** Iesu in tolkeikei Meri mıne Matə mıne Lasiris, tol lanəha in tətəhtahnın məmə Lasiris otəupən mımıs, mətəu-inu in otol nəhatətəiən rəhalahal təskasik mın nian in otol Lasiris təmıəgəh mın e nımısıən. Afın-to fes 14-15.

7 Kəni uərisig, təni=pən kəm rəhan mīn nətəmimi məmə, “Pəh kohtəlig=pən mīn Jutiə.”

8 Mətəu rəhan mīn nətəmimi kotəni=pən, kəm in məmə, “Iəgətun, rəueiu əmə uəha, nətəmimi asoli rəha Isrel əha ikin əha kəmotəni məmə okotəhtim u ik e kəpiel apin. ?Mətəu ik nəkəni məmə onəkətəlig=pən mīn ikin əha?”

9 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nəkotəhrun məmə tueləf auə lənian. Nəmə iətəmimi tətaliuək lənian, ko təsorinian nəhlkin e kəpiel kəti, mətəu-inu tateruh nati e nəhagəhəgian rəha nəhue niftəni.*

10 Mətəu nəmə in tətaliuək lapin, in təhrun norinian nəhlkin e kəpiel kəti, mətəu-inu rəhan nəhagəhəgian tikə.”

11 Iesu tinəni rəkis nəghatian əha, kəni in məni=pən kəm lah məmə, “Kitah kəti u Lasiris, in tətəpili. Mətəu iəu oiəkuvən əha ikin məhgi-pəri.”†

12 Kəni rəhan mīn nətəmimi kotəni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, nəmə in tətəpili, kəni rəhan nīmisiən otikə. !In otətəu təuvir mīn!”

13 E nəghatian u rəha Iesu, nīpətin u məmə Lasiris tinimis rəkis. Mətəu ilah nīkilah tətəni məmə Lasiris in tətəpili əmə.

14 Kəni Iesu təməni=pən vivi məmə, “Lasiris tinimis rəkis.

15 Nian nīkik tətəhti itəmah, nīkik tagian məmə iəməsatigian itimlau mīn, mətəu-inu nati u, otasiru e təmah məmə onəkotəhatətə lak. Mətəu təuvir məmə pəh kəhuvən motəh in.”

16 Kəni Toməs u, kətəuin lan məmə, Mil-Mil, in təni=pən kəm nətəmimi nəuvein mīn rəha Iesu məmə, “Təuvir, pəh kitah rəfin kəhuvən, məmə kitah rəfin okohmis əmə kitah mīn.”

Iesu in nəukəti nairpa mīnian e nīmisiən

17 Nian Iesu təmietigəm=pən Petəni, kəni təmətəu məmə kəmitənim Lasiris tinos nian kuvət rəkis.

18 Lahuənu u, Petəni, in iuəkir əmə o Jerusiləm, nəmə təhro suaru lan təhmen e kilomitə kīsil,

19 kəni nətəm Isrel tēpət kəməhuva məmə okotəh Matə mīne Meri o nəfəriən nətəligian rəhalau mətəu-inu kətəutəu tərəh o rəhalau kakə təmimis.

20 Kəni nian Matə təmətəu məmə Iesu tətəva, in təməhtul muvən məmə oteruh. Mətəu Meri, in təmətəharəg əmə imə.‡

21 Kəni Matə təməni=pən kəm Iesu məmə, “Iətəmi asoli, nəmə ik nəmətatig u ikinu, ko rəhak kakə təməsimsiən.

22 Mətəu iəu iəkəhrun məmə nati nak onəkətapuəh lan kəm Uhgīn, kəni Uhgīn otəpanəfiə kəm ik.”

23 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Rəham kakə otəpanəmiəgəh mīn.”

24 Matə təni məmə, “Əuah. Iəu iəkəhrun məmə Lasiris otəmanəmiəgəh mīn e Naunun Nian, iətəm nətəmimi rəfin kəmohmis okotair=pa mīn.” §

25 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Iəu u, iəu Nəukəti Nair=pa Mīnian e Nīmisiən, kəni iəu mīn, iəu Nəukəti Nəmiəgəhian. Iətəmimi iətəm in otəhatətə lak, nati əpnəpin məmə in təmimis, mətəu in otəmiəgəh mīn.

26 Kəni iətəmi iətəm tətəmiəgəh kəni mətəhatətə lak,* in ko təsimsiən agin nian kəti mīne.† ?Nətəhatətə e nəghatian u rəhak?”

* 11:9 Jon 8:12; 9:5 † 11:11 E nəghatian rəhalah, “napiliən” nīpətin keiu. Kəti məmə napiliən, kəni kəti mīn məmə nīmisiən. Nīmisiən rəha nətəm kətəhatətə e Iesu in təhmen əmə məmə kəmotəpili alu əmə mətəu-inu ilah kəmotos nəmiəgəhian itulin. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1Təs 4:13-18 ‡ 11:20 Luk 10:38-42 § 11:24 Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Uək 24:15 * 11:26 Jon 3:15 † 11:26 Mat 25:46

²⁷ Matə təni=pən kəm in məmə, “Əuəh, İərmənig. İəu inəhatətə lam, məmə ik Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahlı=pa. Ik Nəti Uhgın. Ik u inu, aypən kəməni e Nauəuə Rəha Uhgın məmə ik onəpanuva e nəhue niftəni.”

Iesu təmasək

²⁸ Nian Matə tinəni rəkis nəghatıən u, kəni muvən məmə otəni=pən kəm pian Meri tuva. Təmuvən kəni masiuən=pən e matəlgin məmə, “İəgətun[‡] tinuva rəkis. Tolkeikei məmə oteruh ik.”

²⁹ Kəni nian Meri tətətəu nəghatıən u, təməhtul uəhai əmə, matuvən məmə oteruh İesu.

³⁰ İesu in təsuvən əhanəhiən lahuənu, in tətəhtul əha ikin Matə təmuvən ikin meh.

³¹ Kəni nətəm İsrəl min u kəməutəharəg imə ilah Meri, məutəfəri rəhan nətəlgin. Nian kəmoteruh in təməhtul uəhai əmə matuvən ihluə, kəni ilah kəhuərisig lan. Nikiləh təhti məmə tatuvən e suvət, otasək.

³² Meri təmiet=pən u ikin İesu tətəhtul ikin, kəni nian təmeruh İesu, in təmasiəulin məni=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli, nəmə ik nəmətatig u ikinu, kəni ko rəhak kakə təsimisiən.”

³³ Nian İesu təmeruh məmə pətan u mine nətəmimi min u ilah min kəutasək, in tətətəu tərəh pik, kəni təfigəm.

³⁴ Kəni in təmətapuəh o lah məmə, “?Nəmohtənim iə?”

Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli, va-to meruh.”

³⁵ İesu, nəhu nəhmtin təmaiəh. §

³⁶ Kəni nətəm İsrəl min u, ilah kotəni məmə, “Ei, nətəmimi. !In təmolkeikei pik əgin suah u tapirəkis!”

³⁷ Mətəu ilah nəuvein min kotəni məmə, “Suah kəha inəha aypən, təmol vivi iətəm nəhmtin təpis. ?Kəni təhro məsəniəhuən Lasiris məmə təsimisiən?”

Iesu təmosmiəgəh min Lasiris

³⁸ Kəni İesu tətətəu min tərəh pik, kəni in təmuvən əpəha e suvət. İlah kəmohtənim Lasiris əpəha e nıpəg kəpiel kəti, kəni motləfən min kəpiel kəti min motahtipəsig=pən nıpəg kəpiel lan. Inu rəhalah nolıən.*

³⁹ Kəni İesu təni=pən məmə, “Otəhuvihin rəkis-to kəpiel.”

Kəni Matə u, nəuvini Lasiris, təni=pən kəm İesu məmə, “!Mətəu iətəmi asoli, in tinəpien rəkis! Kəmitənim tinos nian kuvət rəkis.”

⁴⁰ Mətəu İesu təni=pən kəm in məmə, “? Təhro? ? Ik ninalu məmə iəməni=pinə rəkis kəm ik məmə nəmə nəkəhatətə lak kəni onəkeh nəsanəniən asoli mine nepətıən əhagəhag rəha Uhgın?”

⁴¹ Tol lanəha, ilah kəmotəhuvihin rəkis kəpiel. Kəni İesu təməsal-pəri kəni məni məmə, “Tatə, iəu iətəni tagkiu ohnik mətəu-inu nəmətəu rəkis rəhak nəghatıən.

⁴² Kəni iəkəhrun məmə e nian rəfin, natətəu iəu. Mətəu iətəni nəghatıən u, o nətəmi min u, nətəm kəutəhtul titələu lak, məmə ilah okotəhatətə məmə ik nəməhli=pa iəu.”†

⁴³ Kəni əmeiko, nian İesu tinəni rəkis nəghatıən u, in təmauin əfəməh məmə, “!Lasiris, əhtul miet!” ⁴⁴ !Kəni Lasiris təməhtul miet mətmətig əmə, napən min u iətəm kəmatu-ərain nəhlmin mine nəhlkin miet nəhmtin mine lan tətətig əhanəh lan!

‡ 11:28 Jon 13:13 § 11:35 Luk 19:41 * 11:38 Nətəm İsrəl e nian əha kəsotitənimisiən iətəmimi e niftəni. İlah kəuteikuas e nıpətılah, kəni motəuveg ilah e napən u kəmotol=pən nati pien-pien u tətəpien təuvir (Afin-to Jon 12:7; 19:39-40), konu motəfən e nıpəg kəpiel, kəni motahtipəsig=pən nıpəg e kəpiel asoli kəti. † 11:42 Jon 3:17

Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Ohtis rəkis napən min əha, pəh in taliuək.”

Nətəmi asoli min rəha Isrel

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Nətəm Isrel nətəm kəməhuva o Meri kəni moteh natimnati min u iətəm Iesu təmöl, ilah tətət kəmotəhatətə lan.

⁴⁶ Mətəu ilah min nəuvein kəməhuvən o Farəsi min, kəni motəni pətigəm kəm lah natimnati min rəfin iətəm Iesu təmöl.

⁴⁷ Kəni o nati u, Farəsi min u mine pris asoli min ilah kəmotaskəlim nuhapuminiən asoli kəti rəhalah, kəni ilah kəmotəni kəm lah min məmə, “? Okotəhro lanu? Suah kəha tinatol nəmtətian tətət.

⁴⁸ Nəmə kotəpəh əmə, tatol lanəha, kəni nətəmimi rəfin okotəhatətə lan, kəni nətəm Rom ilah okəhuva motərəkin Nimə Rəha Uhgın mine nitəni rəhatah, kəni motos rəkis ilau e nəhlmitah.”

⁴⁹ Kəni ilah kəti u, nərgin u Kaiəfəs, in pris asoli agin e nu əha. Tol lanəha, in təməni məmə, “Itəmah nəkotəruru agin nati u.

⁵⁰ ? Təhro itəmah nəsotəhrunian? ? Itəmah nəsotəhrunian məmə təuvir nəuvein o təmāh məmə iətəmi kətiah əmə otimis o nətəmimi, tapirəkis məmə kətri apiriə otimis?”*

⁵¹ Nian in tinəni nəghatian u, in təməsəni aruiən e nətəligian əmə rəhan. In pris asoli agin e nu əha, kəni in təmaupən məni pətigəm nəghatian iətəm Uhgın təməfən kəm in. Kəni in təməni məmə Iesu in otimis o nosmiəgəhian nətəm Isrel. §

⁵² Kəni mətəu rəhan nimisiən, səniəmə o nosmiəgəhian nətəm Isrel əmə, mətəu o nosmiəgəh minian nənət Uhgın min nətəm kəutan atiti e nəhue nitəni min, kəni möl ilah kəhuva motöl kətiah əmə.*

⁵³ Tol lanəha, e nian əha, ilah kəmotəgəhan lan məmə okotəkeikei motəsəl e suaru kəti o nuhamuiən Iesu.

⁵⁴ Kəni o nati u, Iesu təsaliuək pətigəmiən min ikin min e Jutiə, in təmagim ikinu, muvən əpəha e taun kəti, nərgin u Efraim. Taun u, in iuəkir əmə o ikin təpiə-məpiə ikin. Kəni in mətatig ikin əha, ilah rəhan min nətəmimi.

Nətəmimi kəmautol əpenə-penə

o nolian lafet rəha Pasova

⁵⁵ Tinatuvən iuəkir o nian rəha lafet kəti rəha nətəm Isrel, nərgin u, lafet rəha Pasova. † Kəni nətəmimi tətət kinautohiet ikin pisin pisin min minəutəhuva Jerusiləm məmə okotol natimnati min məmə ilah okotarətuəh* e nəhmti Uhgın, uərisig ko, kəmanotətuəuin e lafet əha.

‡ **11:50** Jon 18:14 § **11:51** Kaiəfəs tolkeikei məmə okuhamu Iesu mətəu-inu təsolkeikeian məmə nətəm Rom okotərəkin kətri rəha nətəm Isrel. Mətəu, in tətəni aupən nati kəti iətəm otuva möl nipəhriənian lan. Uhgın təməfən nəghatian u kəm in e nohlin məmə otani pətigəm mətəu-inu in Pris Asoli rəhan. Mətəu in təruru nati əha in tətəni. Rəhan nəghatian, nipiətən tətəgətuən məmə Iesu otəkeikei mimis məmə Uhgın otəsolian nalpinian kəm rəhan nətəmimi o rəhalah təfəgə tərāh min. Nipəhriənian agin məmə nətəmi asoli rəha Isrel kəmotəkeikei məmə kotəh Iesu, nati əpnəpin in tətətol natimnati min təuvir tətət. Nikilah təhti məmə mətə otəmki nətəmimi min nəuvein motəluagin ilah nətəm Rom, mətəu ko kəsotolian win. Kəni nəmə nati u otol lanu, kəni okəmki iahu ilah, kəsəhuvaian məmə nətəmi asoli rəha Isrel. Nian Iesu təmimis rəkis nu 30 rəkis, nəluaginian kəti təməhtul kəni nətəm Rom kəmotol win, kəmotərəkin tətət kəni motəhamu nətəmimi təusin tətət, kəni motol nətəmimi təusin tətət min kəhuva möl slef e lah kəni kəmki ilah kəgim. * **11:52** Aes 49:6; Jon 10:16 † **11:55** Eks 12:13,23,27
‡ **11:55** Okotarətuəh, nipiətən u, məmə ilah okotəfəl vivi ilah min, mətəu-inu ilah kotəhruən məmə ilah kotəmikmik e nəhmti Uhgın.

⁵⁶ Kəni nətəmi min əha kinəutəsəl e Iesu. Kəni nian kəmotuhapumın e Nımə Rəha Uhgın, kinəutətapuəh-ətapuəh o lah min məmə, “?Kəruru mə Iesu otuva e lafet u, uə kəpə?”

⁵⁷ Mətəu e nian əha, pris asoli min mine Farəsi min kəmotələhu nəghatiən kəti, məmə nəmə iətəmimi kəti təhrun ikin Iesu tətətig ikin, in otəkeikei muva məni pətigəm kəm lah, pəh soldiə min kəhuvən motaskəlim.

12

Meri təməueiu nəhlki Iesu

e səntə

(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Nian sikis əha ikin tətətig əhanəh kəpənan e nian rəha lafet rəha Pasova, kəni Iesu tinitəlig=pa min Petəni, ima Lasiris ikin. Suah u inu, Lasiris Iesu in təmol in təmiəgəh min e nimisiən.

² Kəni nətəmimi ikinu, kəmotol nauəniən kəti rəha Iesu e nımə rəha Matə. Kəni in tos nauəniən, muva. * Kəni Lasiris min əha ikin e nauəniən əha, ilah Iesu mine, kautəməhli=pən məutəuən. †

³ Kəni Meri təmos səntə kəti təməri e nilosi nati, muva. Səntə u, kəmol e noki nard. ‡ Səntə əha, nəmiəvin təuvir, kəni nəhmtin tiəkis. Kəni in təməueiu nəhlki Iesu e səntə u, kəni mafəl e nəuanun. Nəmiəvi səntə u, təməriəuəh rəfin e nıpəgnəuan nımə. §

⁴ Mətəu iətəmimi kəti rəha Iesu, nərgin u Jutəs Iskariot, suah u inu uərisig lanko təpanegəhan=pən e Iesu e nəhlmi rəhan tikimir min, in təmahi ohni. In təməni məmə,

⁵ “?Ik nəkəruru nolien səlim e səntə u, mos məni lan, kəni məfən kəm nanrah min? Səntə, in təhmen e məni u, tri-hanrit tənariəs.” *

⁶ In təməni lanəha, mətəu səniəmən in tatol nati agin e nanrah min, mətəu in təməni əmə, mətəu-inu in iakləh. In tatos kətim rəha məni rəhalah, kəni nian nəuvein, in tətəkləh lan.

⁷ Mətəu Iesu təni məmə, “Upəh-to pətan u. Səəkiniən rəhan nətəligiən. In təmətələhu vivi səntə u, məmə otəueiu nıpətik, o nian əha iətəm okitənim iəu lan. †

⁸ Nanrah min, nian rəfin itəmāh min ilah nəutatig. ‡ Mətəu iəu, ko iəsətiğiən nian rəfin kitah min itəmāh.”

Pris asoli min kəməutəsəl min e suaru o nohamuiən Lasiris

⁹ Kəni nian nımənin nətəm Jutiə kəmotətəu məmə Iesu tətətig lahuənu Petəni, kəni ilah kinəhuvən ikin. Kəsəhuvaiən əmə məmə okoteh Iesu, mətəu ilah kəməhuva min məmə okoteh-to Lasiris u təmiəmis, kəni Iesu tol min təmiəgəh. §

¹⁰ Kəni əmeiko, pris asoli min, kəmotegəhan lan min məmə okəkeikei kohamu min Lasiris,

¹¹ mətəu-inu nian nətəm Isrel tēpət kəmoteruh Lasiris təməmiəgəh min, kəni ilah kəmotəhatətə e Iesu, kəni minautəpəh rəhalah nətəmimi asoli min.

* **12:2** Luk 10:38-42 † **12:2** Nipəhriəniən məmə ilah kəsətarəgiən motəuan. Mətəu e nolien rəhalah e nian əha, ilah kotəpili məutisən=pən nəunəlmiləh e tepil, məutəuən. ‡ **12:3** Nard in nati kəti nəmiəvin tətəpien vivi, təhmen e nigipisi. § **12:3** Mak 14:3 * **12:5** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, tri-hanrit tənariəs təhmen e tri-hanrit təusin vatu. † **12:7** Afin-to futnot e Jon 11:38 iətəm tətəghati e nolien rəha nitənimien itəmi. ‡ **12:8** Dut 15:11 § **12:9** Jon 11:43,44

Iesu tæmuva Jerusilam
matol æpu in mæmæ in kig
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Kæmæni lauig lan, nimænin nætæmimi nætæm kæmæhuva Jerusilam mæmæ okotol lafet ræha Pasova, kæmotætæu mæmæ Iesu tætaluiæk minatuvæn e taun.

¹³ Kæni tol lanæha, ilah kæmohiet e taun u, mautæmki nati kæti tæhmen e nimali næmil* mautæhuvæn mæmæ okoteruh Iesu. Kæni mæutagæt æfæmæh mautæni mæmæ,
 “!Hosana!†

!Iærmænig Uhgîn tætätig ilau suah u iætæm tætuva e nærgin!

!Iærmænig Uhgîn tætätig ilau Kig u ræha nætæm Isrel!”‡

¹⁴ Kæni Iesu tæmeruh næti togki§ kæti, kæni tasuæ lan maliuæk matuvæn. Natimnati min u, Nauæuæ Ræha Uhgîn tinæni rækis mæmæ,

¹⁵ “Nætæm Jerusilam,* Itæmah sotæginian.

!Oteruh-to! !Kig ræhatæmah tætuva,

in tætasuæ e næti togki maliuæk mætuva, mætuva!”†

¹⁶ E nian æha, nætæmimi ræha Iesu ilah kotæruuru nipæti nati u. Mætæu uærisig, nian Iesu tinæmiægæh min e nimisian, kæni Uhgîn tinol æpu rækis nepætian ræha Iesu, kæni nikilah tæpænæhti mæmæ aupæn, kæmætei rækis næghatian lan e Nauæuæ Ræha Uhgîn, konu nætæmimi kinotol næghatian min æha, tinuva minol nipæhriænian lan.

¹⁷ E nian Iesu tæmauin e Lasiris, kæni Lasiris tiet e nipæg kæpiel mæmiægæh min, nimænin nætæmimi tepæt ilah Iesu e ikin æha e nian æha. Kæni ilah kæmæutanus natimnati u in tæmol.

¹⁸ Tol lanæha, nætæmimi tepæt kæmæhuva mæmæ okoteruh Iesu, mætæu-inu kæmotætæu mæmæ in tæmol næmtætian æha.

¹⁹ Kæni Faræsi min kinautæni-æni kæm lah min mæmæ, “! Oteruh-to, ko kitah kæsotol æginian nati kæti. Ræueiu æha, nætæmimi ræfin e næhue niftæni kinautæhuærisig lan!”

Nætæm Kris næuvein kæmotolkeikei mæmæ okoteruh Iesu

²⁰ Kæni nian nætæmimi kæmæhuvæn Jerusilam mæmæ okotæfaki e nian ræha lafet u, kæni nætæm Kris næuvein min æha ikin ilah min, kæmautafaki.

²¹ Nætæm Kris min u kæmæhuva moteh Filip. Filip in iætæm Petsaitæ æpæha Kalæli.‡ Kæni ilah kæmotæni=pæn kæm in mæmæ, “!Iætæmi asoli, iækotolkeikei mæmæ iækototeruh Iesu.”

²² Kæni Filip tæhtul muvæn mæni=pæn kæm Antiru, kæni ilau kæmian muæni=pæn kæm Iesu.

²³ Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “Ræueiu æha, Næti Iætæmimi, ræhan nian tinuva rækis, mæmæ Uhgîn otol æpu ræhan nepætian.

* **12:13** Nimali næmil u in næmtætian ræha niftæni ræhalah mæmæ ilah kæmotol win e tikimir min ræha nætæm Isrel. Ilah kæmæutæfæri nimali næmil mætæu-inu nikilah tæhti mæmæ Iesu in Kristo, kæni in tinuva mæmæ otæmki rækis ilah e narmænigian ræha nætæm Rom. † **12:13** “Hosana,” nipætian æhruæhru mæmæ, “Asiru, Uhgîn, osmiægæh itimah,” mætæu e nian ræha Iesu, næghatian u, ilah kæmæutæuhlin mæmæ nipætian mæmæ, “Æni-vivi Uhgîn!” Fes u ilah kæutæni tæmsipæn e Sam 118:25-26. ‡ **12:13** Jon 1:49 § **12:14**

Togki in nati miægæh kæti tæhmen e æhos ækæku, in næhmtin teiuæiu æmæ e æhos. * **12:15** Næghatian æhruæhru ikinu tæni “Nætæm Saion.” Saion u, in nærgi Jerusilam kæti min. Kæmauin e Jerusilam mæmæ Saion, mætæu-inu nærgin æha ræha nitæuæt kæti iætæm kæmuvlækin-pæri taun lan. † **12:15** Sek 9:9 ‡ **12:21** Jon 1:43-44

²⁴ Nipəhrīanīan aḡin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmimi otəkeikei mītənim nikitī nati e niftəni keruh məmə timis. Nəmə təsimisiān, ko təseviān kəni məsəuān. Mətəu nəmə otimis, kəni otəu e nəuan tepət. §*

²⁵ Kəni tol lanu, iətəmi nikin tətəhti pik rəhan nəmiāḡəhiān e nəhue niftəni u, in otəmkarəpən lan. Mətəu iətəmi iətəm nikin təsəhti pikian lanəha rəhan nəmiāḡəhiān e nəhue niftəni u, in otaskəlīm vivi nəmiāḡəhiān rəhan o nəmiāḡəhiān itulīn. †

²⁶ Iətəmi tolkeikei məmə otol uək rəhak, in otəkeikei muərisig lak, ‡ kəni nəmə ikin pəhruvən iəu iəkatiḡ ikin, kəni in min, in otatiḡ ikin. § Kəni iətəmi tatol uək rəhak, Tatə Uḡin otisiāi in.”

Iesu təməḡhati

e nimisiān rəhan

²⁷ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Rəueiu əha, nikitī tətəhmə pik.* ?Oiəkəhrol lanu? Ko iəsəniān məmə, ‘Tatə, oh rəkis nəhməiān iətəm tətəuə ohniəu.’ Nati u inu, iəu iəmuva ohni.

²⁸ Tatə, ik əfəri aru nərgəm.”

Kəni əmeiko, rəueiu aḡin ilah kəmotətəu nəuia iətəmi kəti təmsipəri=pən e neai tətəni məmə, “Iəu inəfəri rəkis nərgək, kəni rəueiu əha, oiəkəfəri min.”

²⁹ Kəni nətəmimi nətəm kəməutəhtul iuəkir ohni kəmotətəu nəuia iətəmi əha, kəni ilah nəuvein kotəni məmə, “!Nətəmimi! ?Nati nak u? ?Kalueluə kəti, uə?” Mətəu nəuvein kotəni məmə, “Aḡelo kəti əha tətəḡhati kəm in.”

³⁰ Mətəu Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nəuia iətəmi u, təməsuvaian məmə iəu iəkətəu. Mətəu təmuva məmə itəmah onəkotətəu. †

³¹ Rəueiu əha tinol nian iətəm Uḡin otakil nolīn rəha nətəmimi e nəhue niftəni. Rəueiu əha, in otoh iahu nəsanəniān rəha Setən, ‡ iərmənig rəha nəhue niftəni u. §

³² Nian kətəfəri iəu ilis,* kəni ko iəu oiəkiuvi=pa nətəmimi rəfin kəhuva ohniəu.” †

³³ E nəḡhatiān u, in tinuahpik e nimisiān rəhan məmə otəhro lanu mimis. ‡

³⁴ Kəni nətəmimi kəmotəni=pən kəm in motəni məmə, “Itimah iəmotətəu rəkis e Lou rəhatah, məmə nian Kristo iətəm Uḡin təməni məmə otahli=pa tuva, in otətatiḡ itulīn əmə, mətuvən əmə lanko naunun tikə. § ?Təhro ik nətəni məmə nətəmimi okotəkeikei motəfəri Nəti Iətəmimi? * ?Mətəu Nəti Iətəmimi u, in pəh?”

§ **12:24** Iesu in tətəḡhati aru lan u ikinu, məmə otəkeikei mimis, kəni nəua nimisiān rəhan məmə nətəmimi tepət okotos nəmiāḡəhiān vi nian Uḡin tosmiāḡəh ilah. In təmətəḡhati min e rəhan min nətəmimi. Rəhatah nəmiāḡəhiān əuas e tafəḡə tərəh otəkeikei mimis, kəni ko kotəhru noliān nəuatəh vi min tepət. *

12:24 1Kor 15:36 † **12:25** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2Kor 5:14-15 ‡ **12:26** Mat 10:38; Luk 14:27 § **12:26** Jon 14:3; 17:24 * **12:27** Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21 † **12:30** Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ **12:31** Nati əpnəpin məmə nimisiān rəha Iesu təmol məmə nəmə təhro Setən təmol win, mətu nipəhrīanīan məmə in təsolian win. Afīn-to Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1Jon 4:4; Nəh 12:8-9.

§ **12:31** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2Kor 4:4; Efəs 2:2; 6:12 * **12:32** E nauəuə rəha Jon, tətəḡhati e nəḡhatiān u “kinatləfəri rəkis iəu ilis,” nipətin kəti in tətəḡhati e nimisiān rəha Iesu e nigī kəməluau. Eruh min e Namba 21:4-9 tətəḡhati e aiān sineik. Kəni nipətin kəti min, e nigī kəməluau əha, in tətəḡtəun nəuviriān asoli min nepətin asoli rəha Iesu. † **12:32** Jon 3:14; 6:44; 7:39; 8:28 ‡ **12:33** Fil 2:8-9; 1Tim 3:16; Hip 1:3 § **12:34** Nətəmimi nikilah tətəhti fes min əha, təhmen e 2Saml 7:16; Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4; Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nikilah təsəhtian fes min iətəm kəutəni məmə Kristo in otəupən mimis. *

* **12:34** “əfəri” – Afīn-to futnot əpəha Jon 3:14.

³⁵ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəhagəhagiən u, tətətig o təmah o nian əkəku əmə. Kəni nian nəhagəhagiən u, tətətig o təmah, itəmah nəkotəkeikei motəliuək lan. Nəmə kəpə, kəni napinəpuian otətəurus itəmah. Kəni iətəmimi iətəm tətəliuək e napinəpuian, in təruru ikin in tatuvən ikin.

³⁶ Nian nəhagəhagiən u tətətig əhanəh o təmah, itəmah nəkotəkeikei motəhatətə e nəhagəhagiən u məmə itəmah nəkəhuva nenəti nəhagəhagiən.”†

Nətəm Isrel ilah kəməsotəhatətəian e Iesu

Nian Iesu təməni rəkis nəghatiən u kəm lah, kəni magim məpəh ilah muvən mətəhluaiğ.

³⁷ Nati ərnəpin məmə in tinol rəkis nəmtətəian tətəp e nəhmti nətəm Isrel, mətəu ilah kəsotəhatətəian lan.

³⁸ İəni rəha Uhgın u Aiseə, təmaupən mətəghati e rəhalah nolian. Kəni nati u təmuva məmə otol nəghatiən rəhan tuva mol nıpəhrıənian lan. In təməni məmə,

“?İərmənıg, pəh otəhatətə e nəghatiən rəhatiməh, uə kətış əmə mine?

?İəutəni pətıgəm, kəni pəh otəhatətə lan, uə kətış əmə mine?

?Kəni İərmənıg otol əpu kəm pəh nəhgın iətəm təsanən pik o nosmiəgəhiən?”‡

³⁹ Konu ilah kotəruru nəhatətəian lan mətəu-inu təhmen=pən əmə məmə Aiseə təməni pətıgəm min əupən məmə,

⁴⁰ “In təmol ilah məmə nəhmtiləh otəpis.

Nəmə təsəpisiən, kəni ilah okoteruh nati kəni motəhrun.

Kəni in tınəhtıpəsıg rəkis e nıkiləh.

Nəmə təsoliən, kəni ilah okoteinatıg kəni motəhrun nəuhliniən nətəligiən rəhaləh, kəni motəhatətə lak, iəköl nəmiəgəhiən rəhaləh, otuvi min.”§*

⁴¹ İəni rəha Uhgın, Aiseə u əupən, təməni lanu lan mətəu-inu in təmeruh nəpətiən əhagəhəg rəha Iesu, kəni tol lanəha, in tətəghati lan.†

⁴² Kəni mətəu, nətəmi əsoli min tətəp nəuvetın, iləh min kəmotəhatətə e Iesu. Mətəu iləh kəutəgın e nəni pətıgəmiən məmə iləh kəmotəhatətə lan, mətəu-inu kəutəgın e Fərəsi min məmə məta kotəhli pətıgəm iləh e nımə rəha nuhapuminiən,

⁴³ mətəu-inu nətəmi əsoli min u, iləh kotölkeikei pik məmə nətəmimi okotəni-vivi iləh, tapırəkis məmə Uhgın nıkin, otəgıən o lah.

Nəghatiən rəha Iesu təhrun nəkiliən nolian rəha nətəmimi

⁴⁴ Kəni Iesu təmagət əfəməh məmə, “İətəmimi iətəm tətəhatətə lak, səniəmə tətəhatətə pisin əmə lak, mətəu tətəhatətə min e Uhgın iətəm təmahli=pa iəu.

⁴⁵ Kəni iətəmimi u iətəm təmeruh iəu, səniəmə təmeruh əmə iəu. In təmeruh min Uhgın u təmahli=pa iəu.‡

⁴⁶ İəu u nəhagəhagiən.§ İəmuva e nəhue nıftəni u, məmə iətəmimi iətəm otəhatətə lak, otəsətiğən e napinəpuian.

⁴⁷ İətəmimi iətəm tətətu rəhək nəghatiən, məsoliən, ko iəu iəsəni pətıgəmiən rəhan nəlpiniən, mətəu-inu iəməsuvaian e nəhue nıftəni u məmə iəkəni pətıgəm nəlpiniən rəha nətəmimi. Mətəu iəmuva məmə iəkəsmiəgəh iləh.*

⁴⁸ Mətəu iətəmimi iətəm tətəuhlin=pa nəmtəhn kəm iəu, məsosiən rəhək nəghatiən, nati kəti əha ikin tətətig məmə in otəni pətıgəm rəhan nəlpiniən. E Naunun Nian, nəghatiən min u rəhək, iləh okotəni pətıgəm nəlpiniən rəhan.†

† **12:36** Mat 5:14; Efəs 5:8-9; 1Təs 5:5 ‡ **12:38** Aes 53:1; Rom 10:16 § **12:40** Nətəmimi ilah kinotəni rəkis məmə okəsotəhatətəian, kəni Uhgın təhlmən e lah lanəha. Eruh min to Mat 13:13-15; Uək 28:26-27; Rom 11:8. * **12:40** Aes 6:10 † **12:41** Aes 6:1-4 ‡ **12:45** Jon 14:8-9 § **12:46** Jon 1:4 * **12:47** Jon 3:17 † **12:48** Jon 5:45

⁴⁹ Tol lanæha mætæu-inu næghatiæn min u, sæniæmæ ræhak pisin æmæ, mætæu Tatæ Uhgîn u tæmahli=pa iæu, kæni in tæmæni mæmæ iækækeikei muvæn mæni lanæha, kæni mæghati lanæha.‡

⁵⁰ Kæni iæu inæhrun rækis mæmæ næghatiæn min u, iætæm in tæmæni=pa kæm iæu, næmiægæhian itulin tætätig lan. Kæni tol lanæha, næghatiæn min u iætæni ilah, Tatæ Uhgîn tæmæni=pa kæni mægætun iæu lan, mæmæ iækæni.”

13

Iesu tæmæueiu

næhlki ræhan min nætæmimi

¹ Tinuva mætæuarus nian nætæm Isrel kotal lafet lan, lafet ræha Pasova, kæni Iesu tinæhrun mæmæ ræhan nian tinuva rækis mæmæ otæpæh næhue niftæni u, muvæn meruh Tatæ Uhgîn.* Nian ræfin in tæmatolkeikei pik ræhan nætæmimi u kæutatig e næhue niftæni, kæni mætæu ræueiu in tætægætun æsas ræhan nolkeikeiæn kæm lah muvæn mætæuarus naunun nian ræhan.

² Tinæhnaiuv, Iesu mine ræhan min nætæmimi kæmæutauæn, kæni Setæn tinæfæn rækis nætæligiæn e niki Jutæs Iskariot, næti Saimon, mæmæ in otætuati e Iesu tuvæn e næhlmi ræhan tikimîr min.

³ Iesu tæmæhrun mæmæ Tatæ Uhgîn tæmælæhu=pæn rækis natimnati ræfin u e næhlmin,† kæni tinæhrun min mæmæ in tæmsipæn e Uhgîn, kæni in otæpanitælig=pæn min o Uhgîn.

⁴ Tol lanæha, in tæmæhtul, kæni mæpeg rækis ræhan sot asoli, kæni matu in e tauil kæti.

⁵ Kæni mælæs pesin kæti, mætu=pæn næhu lan, kæni æmeiko mætuæuin mætæueiu næhlki ræhan min nætæmimi, kæni mætæfæl e tauil, tauil u iætæm in tætætæuti lan.

⁶ Tæmol lanæha muvæn e Saimon Pitæ, kæni Pitæ tæni=pæn kæm in mæmæ, “? Iærmænig, tæhro? Tæsæuviriæn mæmæ ik onækæueiu næhlkæk.”

⁷ Mætæu Iesu tæni=pæn kæm in mæmæ, “Ræueiu ik nækæruuru nipæti nati u iæu iatol, mætæu uærisig næpanæhrun nipætin.”

⁸ Kæni Pitæ tæni=pæn in mæmæ, “Onækæpæh agin næfæliæn næhlkæk.”

Mætæu Iesu tæni mæmæ, “Næmæ iæsæueiuæn næhlkæm, kæni ko ik næsuviæn mol ræhak iætæmimi.”

⁹ Kæni Saimon Pitæ tæmæni=pæn kæm in mæmæ, “Iærmænig, næmæ tol lanæha, kæni onæsæueiu æmæiæn næhlkæk, mætæu æueiu min næhlmæk mine ræhk-kæpæ!”

¹⁰ Kæni Iesu tæni=pæn kæm in mæmæ, “!Kæpæ! Iætæmimi u tinaig rækis, in tinæruæn rækis, tinæhmen. Tæuvir æmæ mæmæ okæsæueiu minian nipætin; mætæu iæu oiaækækeikei mæueiu min æmæ næhlkin. Itæmah ninotæruæn rækis. Mætæu sæniæmæ itæmah ræfin agin.”‡

¹¹ Iesu tinæhrun rækis mæmæ ilah pæh u otegæhan=pæn lan e næhlmi ræhan min tikimîr min. Tol lanæha, kæni in tæni mæmæ, “Sæniæmæ itæmah ræfin agin.”

¹² Nian Iesu tinæueiu rækis næhlki ræhan min nætæmimi, kæni muvæn min e ræhan næpæn, kæni muvæn mæharæg e nimein e tepil. Kæni æmeiko mætæpuæh o lah mæmæ, “?Itæmah nækotæhrun nipæti nati u iæmol ræueiu agin e tæmah?

¹³ Itæmah næutæuin lak mæmæ Nægætun mine Iærmænig, kæni tæhruæhru æmæ lanko, mætæu-inu nipæhriænian mæmæ iæu u, ræhatæmah Nægætun mine ræhatæmah Iærmænig.

¹⁴ “Mætæu-inu iæu, iæu u ræhatæmah Iærmænig mine iæu Iægætun ræhatæmah, konu iæu iækæueiu næhlkitæmah, konu itæmah min, onækotæueiu næhlkitæmah min.‡

15 Iəu iəmol mægətun itəmah lan, məmə itəmah onəkotol kəm təmah min.*

16 Nipəhriənian agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, ioluək kəti, in təsapirəkisian rəhan iətəmi asoli, konu iahli=pən in təsapirəkisian iətəm təhli.

17 Rəueiu əha, itəmah nəkotəhrun vivi natimnati min u. Kəni o nati u, nəmə onautol lanu, kəni itəmah onəkotos nəuvirian o Uhgın.†

18 “Iəu iəsəniən itəmah rəfin.‡ İəkəhrun vivi itəmah min u nətəm iəu iəmitəpən itəmah.§ Mətəu nəghatien u rəha Nauəuə Rəha Uhgın, otəkeikei muva mol nipəhriənian lan. Nəghatien u tətəni məmə, İətəmimi u, aupən itimlau iəmatuauən pəti e pilet kətiəh, mətəu rəueiu, in tinəuhlin rəhan nətəligian, minətələhu nəghatien tərəh ohniəu.*

19 “Iəu iətəni pətigəm natimnati min u kəm təmah u rəueiu, nian okəsəl əhanəhian. Mətəu nian okatol, kəni itəmah onəkotəhatətə lak, məmə Iəu U Inu.†

20 Nipəhriənian agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, iətəmimi pəh iətəm tatos iətəmi u iətəhli=pinə, kəni nikin tagian ohni, təhmen=pən əmə məmə in tatos min iəu, kəni nikin tagian ohniəu. Konu iətəmimi iətəm tatos vivi iəu, kəni nikin tagian ohniəu, təhmen=pən əmə məmə in tatos vivi min rəhak Tatə, kəni nikin tagian ohni.”‡

*Iəsu təməni pətigəm məmə Jutəs in oteghənpən lan
e nəhlmı tikimır min*

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Nian Iəsu tinəni pətigəm rəkis nəghatien əha, kəni nikin təməfigəm pik, kəni in təni məmə, “Nipəhriənian agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, itəmah kəti u ikinu oteghənpən lak e nəhlmı tikimır min rəhak.”

22 Kəni rəhan min nətəmimi kəmotəsəl=pən moteruh ilah min, minotəruru agin məmə in tətəni pəh.

23 Kəni ilah kəti u iətəm Iəsu in tolkeikei pik,§ in tətəmähli* iuəkir əmə o Iəsu.

24 Kəni Saimon Pitə, in təmasiuən=pən kəm in məmə, “Ətapuəh-to ohni, məmə iətəmimi pəh kəha in tətəni.”

25 Kəni suah kəha təmiəu-iəu muva iuəkir o Iəsu, kəni mətəpuəh ohni məmə, “?İərməniğ, pəh u nətəni?”

26 Kəni Iəsu təni məmə, “Iəu iəkəmkəris pıret nəuветin, konu məuveri=pən e sup, kəni məfən kəm in, konu suah u, inko.” Kəni əmeiko, in təməmkəris pıret kəti, məuveri=pən e sup, kəni məfən kəm Jutəs, nəti Saimon Iskariot.

27 Kəni Jutəs təmos pıret u. Kəni rəueiu agin, Setən† tinəuveg rəhan nətəligian.

Kəni Iəsu təni=pən kəm in məmə, “Nati u nəkəmə natol, uvən uəhai əmə mol.”‡

28 Nətəmimi min u rəha Iəsu nətəm kəutəmähli titələu e tepil məutauən, ilah kəsotəhrunian məmə Iəsu təməni=pən nəghatien u kəm in o nak.

29 Jutəs in tətəharu kətim rəha məni rəhalah, kəni ilah nəuvein nikilah təhti məmə Iəsu təməni=pən kəm in məmə otuvən mos nəhmtin nauənian nəuvein niğlah o lafet, uə nəmə təhro tatuvən otəfən məni kəti kəm nanrah min.§

* 13:15 Iəsu təmol uək rəha slef, kəni molkeikei məmə okotol uək rəha slef kəm kitab min nəuvein. Suaru min tepət o nasiruian e kitab min nəuvein lanəha. † 13:17 Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25

‡ 13:18 Jon 13:10 § 13:18 Jon 15:16 * 13:18 Sam 41:9 † 13:19 “Iəu u inu” – Afin-to futnot e Jon 8:24. ‡ 13:20 Mat 10:40; Jon 17:18 § 13:23 İətəmimi iətəm nauəuə u tətəni, in Jon u iətəm tətəmähli iuəkir o Iəsu e tepil. In u, iətəm Iəsu tolkeikei pik, mətəu in təmətei nauəuə u, kəni məsəniən nərgin. * 13:23 E nolian rəhalah e nian əha, ilah kəutəmähli lanəha məutauən. † 13:27 Setən –

Afin-to e tiksınəri. ‡ 13:27 Luk 22:3 § 13:29 Jon 12:5-6

³⁰ Kəni nian Jutəs təmos rəkis p̄iret u, təməhtul miet uəhai əmə. Kəni t̄inapinəpu rəkis.*

*Iesu təməni nəghat̄ian vi kəti
məmə okotol*

³¹ Nian Jutəs t̄iniet rəkis, kəni Iesu t̄ani məmə, “Rəueiu əha, Uhḡin t̄inatəfəri nərgi Nəti İətəmimi,† kəni Nəti İətəmimi t̄inatəfəri nərgi Uhḡin.

³² Mətəu nian Nəti İətəmimi t̄inol əpu rəkis nepət̄ian rəha Uhḡin, kəni Uhḡin aru əmə in otol əpu m̄in nepət̄ian rəha Nəti İətəmimi. Kəni in otol əmə uəha rəueiu əmə.‡

³³ “Nənət̄ik m̄in, ko iəsatiğ̄ian tuvəh kitah m̄in itəmah. Kəni itəmah onəmanotəsəl lak, mətəu iəu iətəni m̄in nəghat̄ian kət̄iəh əmə kəm təmah u rəueiu, iətəm iəmən̄i=pən kəm nətəm̄i asoli m̄in rəha İsrəl aupən. İətəni=p̄inə kəm təmah məmə, ikin əha iatuvən ikin, itəmah nəkotəruuru nuvən̄ian ikin.§

³⁴ “İəu iətəni=p̄inə nəghat̄ian vi kəti kəm təmah məmə nəkotəkeikei mautol.* İtəmah nəkotəkeikei motolkeikei itəmah m̄in.† İəu iəmolkeikei itəmah, kəni itəmah nəkotəkeikei motolkeikei itəmah m̄in təhmen əmə lanəha.‡

³⁵ Kəni nəmə nəkolkeikei lanu itəmah m̄in, kəni nətəm̄imi rəfin okotəhrun məmə itəmah rəhak m̄in nətəm̄imi.”§

*Iesu təməni pət̄iğ̄əm məmə Pitə otəpanəni məmə
in təruru Iesu*

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Kəni Saimon Pitə tətəpuəh ohni məmə, “?İərmən̄iğ, ik onəkuvən iə?”

Kəni Iesu t̄ani=pən kəm in məmə, “İkin əha iəu iatuvən ikin, ik nəkəruru n̄itəu=paiən iəu rəueiu, mətəu uərisiğ ko, onəpanuva.”*

³⁷ Kəni Pitə tətəpuəh ohni məmə, “?İərmən̄iğ, oiəs̄itəu-pən̄ian ik u rəueiu o nak? İəu, n̄ikik taḡiən əmə məmə iək̄imis ohnik.”

³⁸ Kəni Iesu t̄ani=pən kəm in məmə, “?İk nəkəmə n̄ikim taḡiən əmə məmə onək̄imis ohniəu? N̄ipəhr̄iən̄ian ağin u iətəni kəm ik məmə, mən̄iğ otəsəkakə əhanəh̄iən, kəni ik onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.”†

14

Iesu in suaru o nuvən̄ian o Tatə Uhḡin

¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “N̄ikitəm̄ah təsahm̄əiən. İtəm̄ah nəkotəkeikei motəhatətə e Uhḡin,* kəni motəhatətə m̄in lak.

² E n̄imə rəha Tatə rəhak, nəuan tepət əha ikin. Nəghat̄ian u in n̄ipəhr̄iən̄ian. Nəmə təsolian lanəha, ko inən̄i=p̄inə rəkis kəm təmah. Rəueiu əha, iəu iatuvən, iəkol əpenə-penə rəhatəm̄ah.†

³ Kəni mətəu-inu iəkuvən mol əpenə-penə o təmah, kəni iəu oiəpanitəliğ=p̄a m̄in mos itəm̄ah nəkəhuva motat̄iğ kitah m̄in iəu,‡ məmə itəm̄ah onəkotat̄iğ ikinu iətəm̄ iəu m̄in iətat̄iğ ikin.§

⁴ İkin əha iatuvən ikin, itəm̄ah n̄inotəhrun rəkis suaru rəhan.”

* **13:30** T̄inapinəpu mətəu-inu lapin, mətəu t̄inapinəpu m̄in e n̄iki nətəm̄imi. E Luk 22:53, Iesu təməni kəm pris asoli m̄in, mine nətəm̄i asoli rəha sold̄iə m̄in, mine nətəm̄i asoli rəha nətəm̄ İsrəl məmə, “Mətəu rəueiu əha, in nian əhr̄uahru rəhatəm̄ah, kəni nəsanən̄ian rəha napinəpuian in tətərmən̄iğ.” † **13:31**

Jon 12:23 ‡ **13:32** Jon 17:1-5 § **13:33** Jon 7:33-34 * **13:34** Jon 15:12; 1Jon 2:7-11; 3:11 † **13:34**

Lev 19:18; 1Təs 4:9; 1Pitə 1:22 ‡ **13:34** Efəs 5:1-2; 1Jon 4:10-11 § **13:35** 1Jon 3:14; 4:20 * **13:36**

Jon 14:2 † **13:38** Jon 18:27 * **14:1** Sam 4:5 † **14:2** Hip 11:16 ‡ **14:3** 1Təs 4:16-17; 2Kor 5:8;

Fil 1:23 § **14:3** Jon 12:26

⁵ Mætəu Toməs təni=pən kəm in məmə, “Iərmənig, itimah iəkotərruru ikin ko natuvən ikin. ?Iəkotəhro lanu lan motəhrun suaru tatuvən ikin əha?”

⁶ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Iəu u, * Suaru ohni. † Kəni iəu u, Nəukəti Nipəhriənian, ‡ kəni iəu u, Nəukəti Nəmiəgəhian. § Iətəmimi kəti ko təsuvənian o rəhak Tatə nəmə iəu iəsosian in muvən. *

⁷ Nəmə nəmotəhrun iəu, kəni nəmotəhrun min rəhak Tatə. † Kəni tol lanəha, tətəuvin rəueiu, nənotəhrun rəkis in, kəni minoteruh.”

⁸ Kəni Filip təni=pən kəm in məmə, “Iərmənig, əui, əgətun-to Tatə Uhgın e timah. Nati əmə u inu, itimah iəkotolkeikei.” ‡

⁹ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Filip, iəu iəmatig təfəməh kitah min itəmah. Mətəu ik nəkərruru əhanəh iəu. Iətəmimi iətəm tateruh iəu, in tateruh Tatə Uhgın. § Təhro ik nətəni məmə, ‘Əui, əgətun Tatə Uhgın kəm timah?’ *

¹⁰ ?Ik nəsəhatətəian məmə iətətig e Tatə Uhgın, konu Tatə Uhgın tətətig lak? † Nəghatian min u iəkətəni kəm təmah, səniamə rəhak əmə. Tatə Uhgın u, nian rəfin, tətətig lak, inu in tatol rəhan min u uək.

¹¹ Itamah onəkotəkeikei motəhatətə lak nian iəu iətəni məmə iətətig e Tatə Uhgın, konu Tatə Uhgın tətətig lak. Mətəu nəmə kəpə, təuvir məmə nəkotəhatətə lak o nəfigəmian rəha uək asoli min iətəm iəmatol. ‡

¹² Nipəhriənian agin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tətəhatətə lak, in otol nolian uək min u iətəm iəu iəmatol. § Əuəh, in otol nolian uək təri təhmin min tapirəkis uək min u iətəm iəu iəmatol, mətəu-inko iəu oiəkətvən o Tatə Uhgın.

¹³ Iəu Nətin, kəni nəmə nəkoteasiə e nati kəti e nərgək, nati əpnapin nəmə nəkoteasiə e nati nak, iəu iəpanol, * məmə uək u rəha Nətin otəfəri nərgi Tatə Uhgın.

¹⁴ Kəni nəmə onəkoteasiə e nati kəti ohniəu, e nərgək, kəni iəu iəkol.”

Iesu təməni məmə

Narmin Rəha Uhgın otuva

¹⁵ Kəni Iesu təməghati əhanəh matuvən, mətəni məmə, “Nəmə itəmah nəkotolkeikei iəu, konu itəmah onəkotol nəghatian rəhak. †

¹⁶ Kəni iəu, oiəkeasiə e Tatə Uhgın məmə in otahli=pa Iasiru ‡ kəti min o təmah. Kəni in otətətig itulin itəmah min.

¹⁷ Suah u inu, in Narmin rəha Nipəhriənian. § Nətəmimi rəha nəhue niftəni u, ko kəsotosian in e nikilah, * mətəu-inu ilah kəsoteruhian in, motərruru in. Mətəu itəmah, nəkotəhrun in, mətəu-inko in tətətig itəmah min. Kəni in otəpanatig e nikitəmah.

¹⁸ “Nian iəu iəkiet e təmah, ko iəsəpəhian itəmah nəkotətig pisin əmə, təhmen e iətəm kəmimis-ərin. Iəu iəpanitəlig=pa min o təmah.

¹⁹ Otəsuvəhian, nətəmimi rəha nəhue niftəni u ilah okəsoteruhian iəu. Mətəu itəmah onəpanoteruh iəu. † Kəni mətəu-inu iəu iəpanəmiəgəh, itəmah min onəpanotəmiəgəh. ‡

²⁰ E nian rəha natimnati min u, kəni itəmah onəkotəhrun məmə iətətig e rəhak Tatə. § Kəni itəmah nəkotətig lak, konu iəu iətətig e təmah.

* **14:6** Jon 6:35 † **14:6** Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ **14:6** Jon 1:14 § **14:6** Jon 1:4 * **14:6** Uək 4:12 † **14:7** Jon 1:18; 1Jon 2:23 ‡ **14:8** Eks 33:18 § **14:9** Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2Kor 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3 * **14:9** Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † **14:10** Jon 14:20; 10:38; 17:21 ‡ **14:11** Jon 5:36; 10:38 § **14:12** Luk 10:17 * **14:13** Mat 7:7 † **14:15** Dut 11:13; Jon 13:34; 1Jon 2:3-5,24; 5:3; 2Jon 6 ‡ **14:16** Jon 14:26; 15:26; 16:7 § **14:17** Jon 15:26; 16:13; 1Jon 4:6; 5:6 * **14:17** 1Kor 2:14 † **14:19** Jon 16:16 ‡ **14:19** Jon 6:57 § **14:20** Jon 10:38; 17:21

21 “Iätəmimi iätəm təmos vivi nəghatian rəhak, kəni matol, iätəmimi u inu in tolkeikei iəu. Kəni iätəmimi iätəm tolkeikei iəu, rəhak Tatə in otolkeikei min in.* Kəni iəu min oiəkolkeikei in. Kəni iəu oiəkol əpu iəu kəm in, məmə in otəhrun vivi iəu.”

22 Kəni Jutəs u, (səniəmə Jutəs Iskariot, mətəu iahunin kəti u in iätəmi kəti min rəha İesu), in tənətapuəh ohni məmə, “?İərmənig, ik onəkəhro lanu kəni mol əpu ik kəm timah əmə, mətəu onəsol əpuian ik kəm nətəmimi rəha nəhue niftəni?”†

23 Mətəu İesu təməni=pən kəm in məmə, “Iätəmimi iätəm tolkeikei iəu, in otatol nəuiak, kəni rəhak Tatə in otolkeikei in. Konu iəu mine rəhak Tatə, itimlau oiəkiəuva mətuatig itimahal min. Kəni itimlau iəkuol imatimlau əha ikin.‡

24 Iätəmimi iätəm təsolkeikeian iəu, in təsolian nəuiak. Nəghatian min u iätəm nəmotətəu iəmatəni, iəməsəni aruian ilah. Mətəu iəmos ilah o rəhak Tatə iätəm in təmahli=pa iəu iəkuva.§

25 “İəu iatəni pətigəm nəghatian min u kəm təmah nian iətatig əhanəh kitah min itəmah.

26 Mətəu Narmin Rəha Uhgın u, in İasiru, iätəm Tatə Uhgın otahli=pa e nərgək, in otəgətun itəmah e natimnati min rəfin. Kəni in otol itəmah məmə nikitəmah otəhtəti natimnati min u iätəm iatəni kəm təmah, məsotaluian lan.*

27 “Rəueiu əha tinuəkir məmə iəu oiəkəpəh itəmah. İəu iətələhu nəməlinuian rəhak tətətig o təmah.† Konu nəməlinuian u, iätəm iəkəfinə, təsəhmenian e nəməlinuian iätəm nəhue niftəni u tətəfinə. Itəmah, nikitəmah təsəhməian kəni məsotəginian.

28 “İtəmah ninotətəu rəkis rəhak nəghatian, iəməni=pinə kəm təmah məmə, ‘İəu oiəpanəpəh itəmah, mətəu uarisig, oiəpanitəlig=pa min o təmah.’ Nəmə nəkotolkeikei pəhrian iəu, kəni nikitəmah otəgian əmə məmə nəkotəruh iəu iatuvən o rəhak Tatə, mətəu-inu in ilis tapirəkis iəu.

29 İəu iatəni pətigəm rəkis əmə natimnati min u kəm təmah u rəueiu, nian ilah kəsotol əhanəhian, məmə nian ilah kənəhuva mautol nipəhriənian lan, kəni itəmah onəkotəhatətə lak.

30 Rəueiu əha, ko iəsəghatian təfəməh min kəm təmah, mətəu-inu Setən u iərmənig rəha nəhue niftəni u,‡ in tinuva. In təsosian nəsanənian məmə otol win lak.§

31 Mətəu iəu iatol əhruahru əmə nəuia Tatə Uhgın məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni okotəhrun məmə iəu iəkolkeikei in.*

“İntələh, pəh kotəhtul motəgin u ikinu, mautəhuvən.”

15

İesu in təhmen e nəukəti nigı pəhrian

1 Kəni İesu təni məmə, “İəu u,* iəu iəkəhmen e nəukəti nigı pəhrian. Kəni rəhak Tatə in təhmen e iätəmimi iätəm tətətəhlin nigı u.†

* **14:21** Jon 16:27; 1Jon 2:5 † **14:22** Uək 10:41 ‡ **14:23** Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efəs 3:17; 1Jon 4:12,16; Nəh 21:3 § **14:24** Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50 * **14:26** Jon 15:26; 16:7,13; 1Jon 2:27

† **14:27** Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7 ‡ **14:30** Jon 12:31 § **14:30** Otəsuvəhian kəni nəmə təhro nətəmimi rəha İesu nikilah otəhtəti məmə Setən tatol win. Mətəu İesu təməni nəghatian u məmə otləfəri nətəligian rəhalah məmə nipəhriənian, nətəligian rəha Uhgın tinatuvə.

* **14:31** Jon 10:18; 12:49 * **15:1** Jon 6:35 † **15:1** Aes 5:1-7

² Nəhlmi nigı min rəfin iətəm kəsotəuəiən, in tətətei rəkis ilah, kəni nəhlmi nigı rəfin u iətəm kautəuə, in tətəfəl vivi ilah, † məmə ilah okotəuə e nəualah tēpət. §

³ Itəmah nəkotəhmen e nəhlmi nigı u. Kəni iəu inafəl vivi rəkis itəmah e nəghatıən min iətəm iəməni=pinə kəm təmah.*

⁴ Otəhtul=pa lak, † kəni iəu oiəkəhtul=pinə e təmah. Nəhlmi nigı otəsəuəiən nəmə in təsəhtul-pəniən e nəukətın. Təhmen əmə, itəmah ko nəmiəgəhiən rəhatəmah təsəuəiən e nəuan nəmə nəsotəhtul=paiən lak. ‡

⁵ “İəu u, iəu nəukəti nigı. Kəni itəmah nəhlmi nigı min, nəhlmi nigı min iətəm tətılpin=pa vivi lak, mautəhtul=pa. Nəmiəgəhiən rəha iətəmiimi iətəm tətəhtul=pa lak kəni iətəhtul=pən lan, in otəuə e nəuan tēpət. Mətəu itəmah u, nəmə nəsotəhtul=paiən lak, ko nəsotoliən nati kəti. §

⁶ Nəmə iətəmiimi təsəhtul=paiən lak, in təhmen e nəhlmi nigı kəti, iətəm kınəraki lan kəni tınimətu rəkis. Nəhlmi nigı min tol lanəha, kəhrun nəmki-pəniən e nigəm, kuan əhtuv.*

⁷ Nəmə itəmah nəkotəhtul=pa lak, kəni nəghatıən rəhak nəmotətəu rəkis tətətig e nikitəmah, nati nak itəmah nəkotolkeikei, nəkotəhrun neasiəiən lan. Kəni Uhgın otol kəm təmah. †

⁸ Nian nəmiəgəhiən rəhatəmah otəuə e nəuan tēpət, ‡ nati əha in tətəfəri nərgi rəhak Tatə, kəni e nolıən u, tətəgətun məmə itəmah rəhak min nətəmiimi. §

⁹ “Tatə Uhgın in tolkeikei pik iəu. Təhmen əmə, iəu iəkolkeikei itəmah lanəha. Otəhtul e rəhak nolkeikeiən.

¹⁰ Nəmə itəmah nautol rəhak nəghatıən,* kəni onəkotəhtul=pa e rəhak nolkeikeiən, təhmen əhruahru əmə məmə inu iəu iəmol nəghatıən min rəha Tatə Uhgın, kəni iətəhtul=pən e rəhan nolkeikeiən.

¹¹ İəu iəmətəni pətigəm nəghatıən min u kəm təmah, məmə nikitəmah otətəgiən, təhmen əmə məmə iəu nıki kətəgiən. Konu nikitəmah otəgiən magiən məriəuəh. †

¹² “İtəmah nəkotəkeikei mautol nəghatıən u rəhak. Tətəni məmə itəmah onəkotolkeikei itəmah min, təhmen əmə məmə iəu iəkolkeikei itəmah lanəha. ‡

¹³ İətəmi kəti tikə iətəm tolkeikei pik in kəti tapirəkis iətəmiimi u iətəm tətəgəhan e rəhan nəmiəgəhiən məmə otosmiəgəh in min nəuvein. §

¹⁴ Kəni nəmə itəmah nəkotol natimnati min u iətəni kəm təmah, tətəgətun məmə itəmah ko, iəu min nəuvein.

¹⁵ “İəu oiəsəuın minıən e təmah məmə noluək min rəhak, mətəu-inu iətəm tatol uək, in təruru natimnati min iətəm rəhan iətəmi əsoli tatol. Mətəu rəueiu əha, iəu iəkəuın e təmah, məmə iəu min nəuvein, mətəu-inu natimnati min rəfin u iətəm iəmətəu o rəhak Tatə, inəni pətigəm rəkis kəm təmah.*

¹⁶ İtəmah nəməsotitəpiniən iəu, mətəu iəu iəmitəpin itəmah. † Kəni iəu iəmələhu=pən itəmah məmə itəmah onəkəhuvən motol uək, kəni uək rəhatəmah otəuə e nəuan. ‡ Kəni nəuan u, in otətətig. Tol lanəha, kəni nəmə nəkoteasiə e natimnati min kəm Tatə Uhgın e nərgək, kəni in otəfinə kəm təmah.

¹⁷ İətəfinə nəghatıən kəti kəm təmah in tol lanu. İtəmah onəkotəkeikei motolkeikei itəmah min. §

‡ 15:2 Hip 12:5-11 § 15:2 Mat 7:20; Kal 5:22-23; Efəs 5:8-9; Fil 1:11 * 15:3 Jon 1:29; 13:10; Efəs 5:26 † 15:4 Jon 6:56 ‡ 15:4 Afin-to e futnot əpəha Jon 6:56. § 15:5 Fil 4:13 * 15:6 Mat 3:10

† 15:7 Mat 7:7 ‡ 15:8 Kal 5:22-23 § 15:8 Jon 8:31 * 15:10 Jon 14:15 † 15:11 1Jon 1:4

‡ 15:12 Jon 13:34 § 15:13 Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1Jon 3:16 * 15:15 Jon 8:26 † 15:16 Jon 13:18

‡ 15:16 Jon 15:5 § 15:17 Jon 15:12

Nätəmimi rəha nəhue niftəni, ilah kautəmaki e nätəmimi rəha Iesu

18 Kəni Iesu təni=pən məmə, “Okəmə nätəmimi rəha nəhue niftəni u kautəmaki e təmah, nikitəmah otəkeikei məhti məmə aupən, ilah kəmotəmaki lak lanəha.*

19 Okəmə itəmah nätəmimi rəha nəhue niftəni u, kəni nätəmimi rəha nəhue niftəni okotolkeikei itəmah, mətəu-inu rəhalah u itəmah. Mətəu səniəmə itəmah nätəmimi rəha nəhue niftəni u. İəu iəmitəpən rəkis itəmah, kəni mos rəkis itəmah o nəhue niftəni. Kəni o nati u inu, nätəmimi rəha nəhue niftəni, kautəmaki e təmah.†

20 Nikitəmah otəkeikei mətəhti nəghatian u iəməni=pinə rəkis kəm təmah məmə, †oluək əmə kəti, təsapirəkisian rəhan iətəmi asoli.‡ Kəni mətəu-inu nətəmi rəha nəhue niftəni u, ilah kautol tərəh agin ohniəu, kəni tol lanəha, ilah okotol nolian kətiəh əmə e təmah.§ Nəmə ilah kəmotol rəhak nəghatian, kəni ilah okotol rəhatəmah nəghatian. Mətəu ilah kəməsotol aginian rəhak nəghatian min.

21 İlah okotol natimnati min lanəha, mətəu-inu itəmah rəhak min nätəmimi.* İlah okotol lanəha, mətəu-inu ilah kotəruru Uhgın iətəm təmahli=pa iəu.†

22 “İəmuva kəni məghati kəm lah. Tol lanəha nəua nəghatian u, ilah kəmoteruh əsas rəhalah nolian tərəh min. Mətəu kəmotəuhlin matəlgiləh ohniəu motəpəh rəhak nəghatian. Kəni rəueiu, ko kəsotəniən məmə rəhalah nolian tərəh tika.‡§

23 İtəmimi iətəm tətəmaki lak, in tətəmaki min e rəhak Tatə.

24 İəmuva mol uək min u e nəhmtiləh iətəm ko iətəpisin kəti təməsolian. Tol lanəha, ilah kəmotəhrun məmə pəh u iəu. Kəni nati əpnəpən kəmotəhrun iəu, mətəu kəutəmaki lak, kəni tol lanəha məmə kəutəmaki min e rəhak Tatə. Kəni rəueiu, ko kəsotəniən məmə rəhalah nolian tərəh tika.*

25 Mətəu natimnati min əha otəkeikei mol lanəha, kəni mol məmə nəghatian u otuva pəhriən iətəm nätəmimi aupən kəmotətəi rəkis e nauəuə rəha Lou. Rəhalah u Lou iətəm kotolkeikei pik tətəghati e lah mətəni məmə, “İəu iəsoliən nati kəti e lah, mətəu ilah kotəmaki agin lak, mautol timətəi kəm iəu.”†

26 “Mətəu nian İasiru otuva, in otəni pətigəm iəu. Nəmin rəha Nipəhriənian u, tatsipən e Tatə Uhgın.‡ İəu iəkəhli=pa in tuva o təmah.

27 Konu itəmah min, onəkotəkeikei mətəhtul pətigəm motəni iəu,§ mətəu-inu itəmah nautatig kitah min iəu e nətuəuinian e uək rəhak muva mətuəurus=pa u rəueiu.

16

1 İəu inətəni pətigəm natimnati min u kəm təmah məmə nəsotəhlmanian e rəhatəmah nəhatəiən.

2 İlah okəpanotəhgi pətigəm itəmah e nimə min rəha nuhapuminiən rəhalah;* kəni nipəhriənian agin, nian əha ikin tətəuva iətəm nätəmimi okotəhamu itəmah, kəni nikiləh təhti məmə ilah kautol uək təuvir kəti rəha Uhgın.†

* 15:18 Aes 66:5; 1Jon 3:13 † 15:19 Jon 13:16; 17:14 ‡ 15:20 Jon 13:16 § 15:20 2Tim 3:12

* 15:21 Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Uək 5:41; 1Pitə 4:14; Nəh 2:3 † 15:21 Jon 16:1-3

‡ 15:22 İesu tinuva kəni mol əpu rəhalah nolian tərəh, kəni mol suaru o nitisian ilah e təfəgə tərəh. Mətəu nətəmimi rəha nəhue niftəni kəutəmaki məmə inko İesu tatol əpu nolian tərəh min rəhalah. Tol lanəha, ilah kotəpəh in kəni mautəhtəu=pən napinəpuian məpirəkis nəhəgəhəgəhəgən, kəni nati u in təfəgə tərəh asoli. (Jon 3:19-21; 9:39-41) § 15:22 Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 * 15:24 Jon 5:36; Mat 11:20-24 † 15:25 Sam 35:19; 69:4 ‡ 15:26 Jon 14:26 § 15:27 Luk 24:48; Jon 21:24; 1Jon

1:2; 4:14 * 16:2 Jon 9:22; 12:42 † 16:2 Uək 26:9-10

³ Ilah okotol natimnati min u, mətəu-inu ilah kotəruru pəhriən Tatə Uhgın, kəni motəruru pəhriən min iəu.‡

⁴ Mətəu iəu iəkaupən məni pətigəm natimnati min u kəm təmah. Kəni nian ilah kınotətuəuin minautol e təmah, kəni nikitəmah otəhti məmə iəu iəməni rəkis natimnati min u kəm təmah.”

Uək min iətəm

Narmın Rəha Uhgın otəpanol

Kəni Iesu təghati əhanəh matuvən, mətəni məmə, “İəu iəməsəni pətigəmian natimnati min u kəm təmah aupən, mətəu-inu iəmətətig kitah min itəmah.

⁵ Mətəu rəueiu iəkitəlig=pən min o rəhak Tatə iətəm təmahli=pa iəu, mətəu itəmah kəti təsətapuəhlən ohniəu məmə, “İk onəkuvən iə?”

⁶ Mətəu rəueiu, tol lanu lan məmə iəməni natimnati min u kəm təmah, kəni nikitəmah təmahmə.

⁷ Mətəu iəu iətəni pəhriən kəm təmah məmə, otəuvir pik o təmah məmə iəu iəkağim rəkis e təmah. Mətəu-inu nəmə iəsəgim rəkisian e təmah, kəni ko İasiru^S təsuvaiein matig itəmah min. Mətəu nəmə iəu iəkağim muvən, kəni iəu iəkahli=pa in tuva matig o təmah.*

⁸ Kəni nian in otuva, kəni otəgətun nətəmimi rəha nəhue niftəni məmə ilah nol təfagə tərəh, kəni nətəligiən rəhalah təsəhmenian o noliən iətəm təhruahru e nəhmti Uhgın, kəni nətəligiən rəhalah təsəhmenian o nakiliən noliən rəha nətəmimi.

⁹ Narmın u otəgətun ilah məmə ilah nol təfagə tərəh,† mətəu-inu kəsotəhatətəiən lak.

¹⁰ Narmın u otəgətun ilah məmə nətəligiən rəhalah in təsəhmenian o rəhalah nəhruahrulən e nəhmti Uhgın,‡ mətəu-inu iəu iəkitəlig=pən min o rəhak Tatə, kəni itəmah onəsoteruhian iəu.

¹¹ Narmın u otəgətun ilah məmə nətəligiən rəhalah in təsəhmenian o nakiliən noliən rəha nətəmimi, mətəu-inu Uhgın in tinakil rəkis iərməniğ rəha nəhue niftəni u, Setən.^S

¹² “İəu iatos əhanəh natimnati tepət min məmə iəpanəni kəm təmah. Mətəu rəueiu əha, ko nəsotos rəfinian ilah. Tiəkis pik o təmah.*

¹³ Mətəu nian Narmın rəha Nipəhriənian otuva,† in otit itəmah, mol məmə itəmah nəkotəhrun nipəhriənian min rəfin. In ko təsəni aruiən rəhan əmə nəghatian. In otəni pətigəm əmə natimnati min u in tətətəu o Tatə Uhgın. Kəni in otəni=pinə min kəm təmah natimnati min u nian kəti okəpanəhuva.

¹⁴ In otətəu nəghatian pəhriən ohniəu kəni mətəni pətigəm kəm təmah. E noliən u, in otəfəri iəu.

¹⁵ Natimnati min rəfin rəha Tatə Uhgın, in rəhak.‡ Tol lanəha, kəni iəu iətəni məmə, Narmın u, in otətəu nəghatian pəhriən ohniəu kəni matol əpu nipətin kəm təmah.”

Otəsuvəhian koteruh Iesu

¹⁶ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Otəsuvəhian onəsoteruhian iəu, mətəu uərisig ko, təsuvəhian, kəni onəmanoteruh min iəu.”^S

¹⁷ Kəni nətəmimi min nəuvein rəhan, ilah kəutətapuəh-ətapuəh kəm lah min məmə, “?Nəghatian u, nipətin nak? In tətəni kəm təh məmə, ‘Otəsuvəhian onəsoteruhian iəu, mətəu uərisig, otəsuvəhian, nəmanoteruh min iəu.’ Kəni in təni məmə, ‘Mətəu-inu iəu iətuven o Tatə Uhgın.’

‡ 16:3 Jon 15:21; 1Jon 3:1 ^S 16:7 Jon 14:16 * 16:7 Jon 7:39 † 16:9 Jon 15:22 ‡ 16:10 Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Tait 3:5; 1Pitə 3:18 ^S 16:11 Jon 12:31 * 16:12 Mak 4:33 † 16:13 Jon 14:17 ‡ 16:15 Jon 17:10 ^S 16:16 Jon 14:18

18 Nəghatien u, 'otəsuvəhian' nipətin nak? Kitah kotərruru nəghatien min əha in tətəni."

19 Kəni İesu tinəhrun rəkis məmə ilah kotalkeikei məmə okotətapuəh o nati kəti ohni, kəni tənı=pən kəm lah məmə, " ? Təhro? İəu iəmənı məmə, 'Otəsuvəhian itəmah nəsoteruhian iəu. Mətəu uərisig, təsuvəhian onəmanoteruh min iəu.' ? Kəni rəueiu nəutətapuəh o təmah min o nipəti nəghatien u?

20 Nipəhrionian agin u iətəni məmə, itəmah nikitəmah otahmə, itəmah onəkotasək pik,* mətəu nətəmimi rəha nəhue niftəni, nıkilah otəgian. Itəmah onəkotətəu tərəh pik agin, mətəu nahməian rəhatəmah otəuhlin=pa e nagianian.†

21 Nian nəmə tinuəkır məmə pətan kəti otemək, kəni in otətəu tərəh, mətəu-inu tinol nian rəhan məmə otətəu nahməian əha. Mətəu uərisig, nəmə nətin tinair rəkis, kəni in nıkin təsəhti minian nahməian əha. In nıkin tətəgian pik mətəu-inu nətin tinair=pa e nəhue niftəni.

22 Kəni təhmen əmə, rəueiu əha itəmah nautətəu tərəh. Mətəu uərisig, konu iəu iəkeruh min itəmah. Konu nikitəmah otəgian pik, ko iətəmimi kəti təsol minian itəmah nikitəmah təhmə min.

23 O nian əha, itəmah onəsotətapuəh minian o nati kəti ohniəu. Nipəhrionian agin u iətəni kəm təmah məmə, nəmə itəmah nəkotətapuəh e nati kəti o Tatə Uhgın e nərgək, kəni in otəfınə kəm təmah.‡

24 Mətuərus=pa u rəueiu, itəmah nəsotətapuəh əhanəhian e nati kəti e nərgək. Otətəpuəh lan e nərgək, kəni onəkotos, məmə nikitəmah otəgian məri məriaəh."§

İesu təmehpəhu rəkis e natimnati min rəha nəhue niftəni

25 Kəni İesu tətəghati əhanəh matuvən mətəni məmə, "İəu iətəni=pinə natimnati min u e nəghatien əuhlin, mətəni kəm təmah.* Mətəu nian əha ikin tətəva, iətəm iəu iəsəni minian nəghatien əuhlin lan, mətəu oləkənus=pinə rəhak Tatə kəm təmah e nolian kəti məmə itəmah onəkotəhrun vivi in lan.

26 E nian əha, itəmah onəkoteasiə e natimnati kəm rəhak Tatə e nərgək, mətəu iəu iəsəniəmə məmə iəu iəkuvən e nərgitəmah measiə e natimnati ohni†

27 mətəu-inu Tatə Uhgın, in əmə tolkeikei pik itəmah. In tolkeikei itəmah mətəu-inu itəmah nəkotəkeikei iəu, kəni itəmah nəmotəhatətə məmə iəu iəmsipən lan.

28 İəu iəmsipən e Tatə Uhgın, muva e nəhue niftəni u. Konu rəueiu otəsuvəhian kəni iəkəpəh min nəhue niftəni u, mitəlig=pən min o Tatə Uhgın."

29 Kəni nətəmimi min rəhan kəutəni məmə, "In konu! ! Rəueiu əha ik nəsəghati əuhlin minian! Ik nətəni əhrəuruə əmə kəm timah.

30 Rəueiu əha inotəhrun məmə ik nəkəhrun natimnati rəfin agin, kəni nati əpnəpin nəmə iətəmi kəti təsətapuəh əhanəhian nati kəti ohnik, mətəu ik nəkəhrun nuhalpinian nəghatien min rəfin iətəm kəsətapuəh əhanəhian lan. Kəni nati u, tol kəni itimah iəkotəhrun məmə ik nəmsipən e Uhgın."

31 Kəni İesu tənı=pən kəm lah məmə, " ? Nipəhrionian, itəmah ninotəni nipəhrionian lak u rəueiu?‡

* 16:20 Mak 16:10 † 16:20 Jon 20:20 ‡ 16:23 Mat 7:7 § 16:24 Jon 15:7-8 * 16:25 Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † 16:26 Kitah kotəhrun nuvaian o Uhgın e nəfakian, təhmen əmə e kəlkələh min kəutəhuvən o rəhalah min tata nətəm kotalkeikei ilah. İesu tətəfaki o nati kətiəh əmə, inu, məmə Uhgın otəruh itah məmə kotəhrəuruə e nəhmtin (Rom 8:34; Hip 7:24-25; 1Jon 2:1-2). Kəni tol lanəha, kitah kotəhrun nuvənian moteasiə e natimnati o Uhgın. ‡ 16:31 Jon 4:23

³² Itamah otətəlig-to lan, nian əha ikin tətuvə, nıpəhriənıən məmə nian əha tınıet pətıgəm=pa rəkis, iətəm nətəmimi okotəgəu rəkis itamah, nəkotaiu atiti, məhuvən imatəmah mın ikin, motəpəh iəu, iəu pısın əmə. § Mətəu kə iəu iəsən pısın əməiən, mətəu-inu nian rəfin rəhak Tatə tətətig itımlau mın.*

³³ “İəu iəməni pətıgəm rəkis natımnati mın u kəm təmah, məmə otol nəməlinuıən otatıg e nıkitəmah mətəu-inu nəutatıg lak.† E nəhue nıftəni u, nəhməiən otepət o təmah,‡ mətəu sotəgıniən, motəhtul məha-məha, § mətəu-inu inəhpəhu rəkis nəsanəniən rəha nəhue nıftəni.”*

17

Iesu təməfaki aru ohni

¹ Nian Iesu təməghati rəkis, kəni məsal-pəri ilis e neai, kəni mətəfaki mətəni məmə,

“Tatə, rəhak nian tınuva rəkis. İəu iəkolkeikei məmə ik onəkəfəri nərgi Nətım, məmə in mın otəmanəfəri nərgəm,*

² mətəu-inu ik nəməfən nəsanəniən mıne nepətıən kəm in, məmə in otarəniğ e nətəmimi rəfin,† kəni məhrun mın nəfəniən nəmiəgəhiən itulın kəm lah mın u, nətəm ik nəməfən mın ilah kəm in.

³ Kəni nəmiəgəhiən itulın u, nıpətın u məmə nətəmimi okotəhrun ik, iətəm ik əmə u ik Uhgın pəhriən,‡ kəni motəhrun mın Iesu Kristo u, ik nəməhli=pa. §

⁴ İəu iəməfəri nərgəm e nəhue nıftəni u,* kəni inol rəfin uək iətəm ik nəməfa kəm iəu məmə iəkol.†

⁵ Tatə, rəueiü əha, tınoł nian rəham məmə onəkəs iəu iəkuvnə mətətig kilau mın ik. Əfəri iəu məfa nepətıən əhəgəhəg kəm iəu, təhmen əmə məmə inu, iəmos əupən kilau mın ik e nian nıftəni u təmatikə əhanəh.‡

Iesu təməfaki o rəhan mın

⁶ “Nətəmimi mın u nətəm ik nəmos rəkis ilah o nəhue nıftəni məfa ilah kəm iəu, iəu iəmatol əpu nərgəm kəm lah, məmə ilah okotəhrun ik. § Aupən, ilah rəham mın nətəmimi, mətəu rəueiü ik nəməfa ilah e nəhlmək, məmə ilah rəhak mın nətəmimi. İlah kəmautohtəu=pən rəham nəghatiən,

⁷ kəni rəueiü əha, ilah kotəhrun məmə, natımnati mın u ik nəməfa kəm iəu, ilah kəutsipən əmə ohnik.

⁸ İlah kotəhrun natımnati mın u, mətəu-inu ik nəməni=pa rəkis nəghatiən kəm iəu, kəni iəu iəməni=pən kəm lah, kəni ilah kəutos e nıkilah. Kəni ilah motəhrun məmə nıpəhriənıən əgın məmə iəu iəmsipinə lam, kəni məutəhatətə lak məmə ik nəməhli=pa iəu.

⁹ “İəu iətəfaki o lah mın u. İəu iəsəfakiən o nətəmimi rəha nəhue nıftəni, iətəfaki əmə o nətəmimi mın u nətəm ik nəməfa ilah kəm iəu, mətəu-inu ilah u rəham mın.

¹⁰ Nətəmimi mın u iatos, ilah rəfin rəham, konu ilah rəfin u nətəm ik natos, ilah rəhak.* Kəni nətəmimi mın u, ik nəmol ilah məmə nəmiəgəhiən rəhalah tətəfəri nərgək.

§ 16:32 Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27 * 16:32 Jon 8:29 † 16:33 Jon 14:27 ‡ 16:33 Jon 15:18-21

§ 16:33 Mak 13:9 * 16:33 Rom 8:37; 1Jon 4:4; 5:4; Nəh 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7 * 17:1 Jon 12:23; 13:31,32 † 17:2 Dan 7:14; Mat 28:18; 1Kor 15:27-28 ‡ 17:3 Jon 17:25,26 § 17:3 Fil 3:8

* 17:4 Jon 13:31 † 17:4 Jon 19:30 ‡ 17:5 Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 § 17:6 Jon 1:18

* 17:10 Jon 16:15

11 “Ræueiu əha iətuva ohnik, kəni təsuvəhiən iəu iəsatiɡiən u e nəhue niftəni u. Mətəu nətəmimi mīn u, ilah okotatiɡ əhanəh e nəhue niftəni u. Tatə, ik nəkəhruahru aɡin. Onəkaskəlīm nətəmimi mīn u kotatiɡ vivi e nəsanəniən rəha nərgəm u ik nəməfa kəm iəu, məmə ilah okotatiɡ kətiəh əmə, təhmen e lau, kilau kətiəh.†

12 Nian iəu iəmətatiɡ itimah mīn ilah, kəni mətəpali təuvir‡ o lah, e nəsanəniən e nərgəm əmə iətəm ik nəməfa kəm iəu. Iəu iəmāteh vivi ilah, iəməsairəuauien e kəti.§ Kətiəh əmə u iətəm nəti nərəkiniən, inko Uhgīn otəkēikei mahli=pən e Nigəm Asoli.* Konu nati əha otol lanəha, məmə otol nəghatiən e Nauəuə Rəha Uhgīn otuva mol nīpəhriənīən.

13 “Ræueiu əha, iətuva ohnik, mətəu iətəni nəghatiən mīn u nian iətatiɡ e nəhue niftəni, məmə ilah mīn, nīkilah otagiən məri məriəuəh, təhmen əmə məmə iəu nīkik tətəgiən.

14 Iəu iəmāni pətəgiəm rəham nəghatiən mīn kəm lah. Kəni tol lanəha, nətəmimi rəha nəhue niftəni u, kəsotolkeikeiən ilah, kəutəmāki e lah,† mətəu-inu ilah səniəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni,‡ təhmen əmə məmə iəu səniəmə iətəmi rəha niftəni u.

15 “Iəu iəsətapuəhiən ohnik məmə onəkos rəkis ilah e nəhue niftəni u. Mətəu iəkolkēikei məmə ik onəkəhtipəsīɡ e iətəmi tərāh u Setən, məmə otəsuvaiən mərəkīn ilah. Ik nəkəpali təuvir§ o lah.*

16 “Iəu, səniəmə iətəmimi rəha nəhue niftəni u. Kəni tol lanəha, ilah mīn səniəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni.

17 Rəham nəghatiən in nīpəhriənīən rəfin. Onəkol rəham nəghatiən məmə in otol uək e nəmiəɡəhiən rəhalah məmə ilah nətəmimi pəhriən rəham motasim motəhruahru.†

18 Ik nəmahli=pa iəu, iəkuva e nəhue niftəni u,‡ kəni təhmen əmə, iəu inətahlī pətəgiəm mīn ilah, kəutəhuvən e nəhue niftəni.§

19 Kəni iəu iətəfinə aru iəu məmə iəkasiḡ o noliən nəlpəkəuiən rəham,* məmə iəkasiḡ e nətəmimi mīn u, məmə ilah mīn okotasim motəhruahru, kəni ilah nətəmimi pəhriən rəham.†

Iesu təmfaki o nətəm okəpanotəhatətə lan

20 “Iəu iəsəfaki əməiən o nətəmi mīn u, mətəu iətəfaki mīn o nətəmimi mīn u nətəm okəpanotəhatətə lak e nəghatiən rəha nətəmimi mīn u.

21 Tatə. Iəu iətəfaki o lah, məmə ilah rəfin okəhuva kətiəh əmə, təhmen=pən əmə məmə inu kilau kətiəh əmə, kəni iətəhtul=pinə lam, kəni ik nətəhtul=pa lak. Iətəfaki məmə ilah okəhuva kətiəh əmə kitah mīn ik, məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni okotəhatətə məmə ik nəmahli=pa iəu.‡

22 Ik nīnəfa rəkis nepətiən§ kəm iəu, kəni iəu iətəfən pəti nepətiən rəhak kəm lah, məmə ilah okəhuva kətiəh əmə təhmen əmə məmə kilau kətuol kətiəh.*

23 Iətəhtul=pən e nīkilah, kəni ik nətəhtul=pa lak. Tol lanəha, iətəfaki məmə, ilah okəhuva kətiəh əmə e natimnati mīn rəfin məmə nətəmimi mīn u rəha nəhue niftəni, ilah okotəruh motəhru məmə ik nəmahli=pa iəu, kəni məmə ik nəmolkeikei rəham nətəmimi† təhmen əmə məmə inu, ik nəmolkeikei iəu

† 17:11 Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 ‡ 17:12 “Mətəpali təuvir;” nīpətin u, iəmāteh vivi məmə nati kəti təsərəkiniən, masal vivi o lah. § 17:12 Jon 6:39 * 17:12 Inu Jutəs. Jon 6:70,71 † 17:14 Jon 8:23; 15:19 ‡ 17:14 1Pitə 2:11 § 17:15 “Onəkəpali təuvir;” nīpətin u, oteh vivi məmə nati kəti təsərəkiniən ilah. * 17:15 Mat 24:24; Jon 8:44; 1Pitə 5:8 † 17:17 Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1Pitə 1:16 ‡ 17:18 Jon 3:17 § 17:18 Jon 20:21; Mat 28:18-20 * 17:19 Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1Kor 11:24; Dut 15:19,21; Tait 2:14; Hip 9:14 † 17:19 Hip 10:10 ‡ 17:21 Jon 3:17 § 17:22 Jon 1:14

* 17:22 Jon 14:20 † 17:23 Jon 16:27

mīne.

²⁴ “Tatə, ik nəməfa ilah u e nəhlmək məmə ilah rəhak mīn, kəni iəu iəkolkeikei məmə ilah okotəhrun nuvaiən ikin ko iətəm iəu mīn iəkuvən ikin,[‡] məmə ilah okoteruh nepətian əhagəhag rəhak[§] iətəm iəu iatos. Nepətian əhagəhag u, ik nəməfa kəm iəu, mətəu-inu ik nəmolkkeikei iəu aupən agin nian niftəni u təmatikə əhanəh.*

²⁵ “Tatə, ik nəkəhruahru agin.[†] Nətəmimi rəha niftəni u, ilah kotəruuru ik,[‡] mətəu iəu iəkəhrun ik. Kəni nətəmimi mīn u rəhak mīn, ilah kotəhrun məmə ik nəmahli=pa iəu.

²⁶ Iəu iəmol əpu ik kəm lah, məmə ilah okotəhrun vivi ik,[§] konu iəu, oiakəkeikei matol əpu ik lanəha, məmə nolkeikeian rəham otinpi vivi nīkilah,* kəni məmə iəu aru oiakətig e nīkilah. Nolkeikeian u iətəghati lan, in nolkeikeian rəham, təhmen məmə inu ik nəkolkeikei iəu lan.”[†]

18

Tikimir mīn rəha Iesu kəməhuva motaskəlim in (Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Nian Iesu təmaupən məfaki rəkis, kəmoħiet e taun u, kəni motoha-pumīn=pən e nītəni=pən e nīpəg ləuahtəni kəti, nərgin u, Kitron. Kəni ikin əha, kəmərfei nigī olif tepət ikin. Kəni Iesu mīne rəhan mīn nətəmimi mīn kəməhuvən e niki nigī mīn əha.

² Kəni Jutəs u, iətəmimi u uərisig in otəpanegəhan e Iesu kəm rəham mīn tikimir, in tinəhrun rəkis ikin əha, mətəu-inu nian nəuvein, Iesu mīne rəhan mīn nətəmimi ilah kəutuhapumīn ilah mīn ikin.*

³ Kəni pris asoli mīn mīne Farəsi mīn kəmotahli=pən soldia mīn nətəm kəutəhtul o Nīmə Rəha Uhgīn kəhuva moteh Jutəs. Kəni Jutəs təmit ilah mīne soldia mīn nəuvein rəha nətəm Rom, mit ilah məhuvən e niki nigī olif əha. Ilah kəutəmki nəuanisə, mīne lait mīn, mīne natimnati rəha nəluaginian.[†]

⁴ Iesu tinəhrun rəkis məmə natimnati mīn u, in otuva tol lanu lan, mətəu in təmaliuək muvən o lah, kəni mətapuəh o lah məmə, “Itəmah nəutəsəl e pəh u?”

⁵ Ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Iətəm Nasərit kəti, nərgin u Iesu.” Kəni in tənī=pən kəm lah məmə, “Mə Iəu u inu.”^{‡§} (Kəni Jutəs, suah u iətəm təmegəhan=pən e Iesu e nəhlmlah, in tətəhtul ilah mīn.)

⁶ Kəni nian Iesu təmənī məmə, “Mə Iəu U Inu,”* ilah kəmotan e nəmtahlah mohtəlig, moteuiəu motəmei e niftəni.[†]

⁷ Kəni Iesu tatig mətapuəh mīn o lah məmə, “?Itəmah nəutəsəl e pəh konu?” Kəni ilah kotəni məmə, “Iətəm Nasərit kəti, nərgin u Iesu.”

[‡] 17:24 Jon 12:26 [§] 17:24 Nətəm kəutafaki kauteh nepətian rəha Iesu nəuvein u rəueiu, (Jon 1:14; 2Kor 3:18). Mətəu kitah kotəhrun məmə nəmə otitəlig=pa, kitah okotəhmen lan, mətəu-inu e nian əha, okoteruh əsas rəhan nepətian əhagəhag e nəhmtitah (1Jon 3:2). Nepətian əhagəhag rəha Iesu iətəm rəhan nətəmimi mīn ilah okoteruh, inu rəhan nepətian məmə in Uhgīn, nepətian əhagəhag əha iətəm in təmos aupən niftəni təpənətig. * 17:24 Jon 1:1-3; 1:14; 1Pitə 1:20 † 17:25 Sam 119:137; Rom 3:26 ‡ 17:25 Jon 15:21; 16:3 § 17:26 Jon 17:6 * 17:26 E fes u, nīpətīn keiu. Kətiəh, Iesu tətəfaki məmə Tatə Uhgīn otolkeikei rəhan mīn nətəmimi, təhmen əmə məmə in tatolkeikei Iesu. Mətəu in tətəfaki mīn məmə rəhan nətəmimi okotolkeikei ilah mīn təhmen əmə məmə Tatə Uhgīn in tatolkeikei Iesu. † 17:26 Jon 15:9; Rom 5:5 * 18:2 Luk 21:37; 22:39 † 18:3 Uək 1:16 ‡ 18:5 “Iəu u inu.” – Afīn-to futnot e Jon 8:24. § 18:5 Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 * 18:6 “Iəu U Inu.” – Afīn-to futnot e Jon 8:24. † 18:6 Nəh 1:17

⁸ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Inəni=pinə rəkis kəm təmah məmə, ‘Mə Iəu u inu.’[‡] § Nəmə itəmah nəutəsəl lak, kəni təuvir məmə nəkotəpəh nətəmimi mīn u, kautəhuvən lahuənu.”

⁹ In təməni lanəha məmə nəghatien u iətəm in tinəni rəkis in otol nipəhriənien lan. Nəghatien u təməni məmə, “Tatə, nətəmimi mīn u nətəm nəmələhu=pən ilah e nəhlmək, ko iəsairəuauian e kəti.”^{*}

¹⁰ Saimon Pitə təmatələs rəhan kəti nau rəha nəluaginian. Kəni əmeiko, in təmeuvi pətigəm uəhai əmə rəhan nau, mauəh lan mohatuv rəkis nimatəlgi ioluək kəti rəha pris asoli aɡin, nimatəlgin maru. Nərgi suah kəha, Malkəs.

¹¹ Mətəu Iesu təni=pən kəm Pitə məmə, “Əfən rəham nau e nimein. Ik onəkəkəikei məhrun məmə nəhməien u rəhak,[†] iətəm Tatə Uhgīn in təməfa kəm iəu, kəni iəu iəkəkəikei mətəlīg əmə lan, mōl.”[‡]

Ilah kəmotələs Iesu məhuvən təhtul aupən e nəhmti Anəs
(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54; Luk 22:54)

¹² Kəni soldia mīn rəha nətəm Rom mīne iətəmi asoli rəhalah, mīne soldia mīn rəha nətəm Isrel, kəmotaskəlīm Iesu, kəni motəlīs-ərain nəhlmīn.

¹³ Kəni kəmotəupən motələs in məhuvən təhtul e nəhmti Anəs. Anəs u inu, in rəhn-iəuanien Kaiəfəs. Kaiəfəs u inu, in pris asoli aɡin e nu əha.[§]

¹⁴ Kəni Kaiəfəs u inu, in aupən təməni kəm nətəm asoli rəha nətəm Isrel məmə təuvir pik məmə iətəmimi kətīəh əmə otimīs o nətəmimi, tapirəkis məmə nətəmimi rəfin okohmīs.^{*}

Pitə təməni məmə
in taruru Iesu

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Kəni Saimon Pitə mīne iətəmimi kəti mīn rəha Iesu, ilau kəmiauərisig e Iesu. Iətəmimi u kəti mīn rəha Iesu, pris asoli aɡin in təhrun vivi. Tol lanəha, in təmitəu=pən Iesu, mūvən əpəha imə e iat rəha nimə rəha pris asoli aɡin u.

¹⁶ Mətəu Pitə in təmatəhtul əmə e ket. Kəni iətəmimi kəti mīn u rəha Iesu, iətəm pris asoli aɡin təhrun vivi, in təmiet muva ihluə, kəni məni=pən kəm pətan u iətəm tətəhtul o ket. Kəni in təmit Pitə mian imə.

¹⁷ Kəni əmeiko, pətan mītə u iətəm tətəhtul o ket, təmafū Pitə kəni tətəpuəh ohni məmə, “?Ei, ik mīn u iətəmimi rəha suah kəha?”

Mətəu Pitə təni məmə, “Kəpə, səniəmə iəu rəhan iətəmimi.”

¹⁸ Kəni e nian əha, in nian rəha nətəpuian, kəni noluk mīn rəha pris asoli aɡin, mīne soldia mīn, ilah kəmotəhli nigəm e nəmtəhli nigəm, kəni məutəhtul tītələu lan, məutətogəm. Kəni Pitə mīn, in təmuvən matəhtul, matətogəm e nigəm.

[‡] 18:8 “Iəu u inu.” — Afin-to futnot e Jon 8:24. § 18:8 Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 18:6 * 18:9

Jon 6:39; 10:28; 17:12 † 18:11 Nian Iesu təni məmə, “Ik onəkəkəikei məhrun məmə nəhməien u rəhak,” nəghatien Kris əhruahru tətəni məmə, “?Oiakəmnim-pən e kap u iətəm rəhak Tatə otəfa kəm iəu?” E nəghatien Kris, “oiakəmnim-pən e kap” in nəghatien əuhlin, nipətin u, məmə Iesu tətəgəhan lan məmə in otos nəhməien u iətəm otuva ohni nian Uhgīn otol nalpinian kəm in o nolian tərəh mīn rəha nətəmimi rəfin. ‡ 18:11 Mat 20:22 § 18:13 E nian rəha Oltestimin, kətəfəri pris asoli aɡin mīn kautəhtul mətuərus nian ilah okohmīs. Mətəu e nian Jon təmətei nauəuə u lan, nətəm Rom kəmotəuhlin nətəlīgian əha, motol məmə iətəmi tatol pris asoli aɡin, okəkəikei kətəfəri nitain, məmə iətəmi kəti in otəsarməngian nian təfəmah. E nu 6 AD, nətəm Rom kəmotəfəri Anəs məmə in otuva pris asoli aɡin, konu e nu 15 AD, kəmotosiəhu in e rəhan uək, kəni motəfəri Kaiəfəs məmə tatos nimein. Mətəu Anəs in tatos əhanəh narməngian e nətəlīgian rəha nətəm Isrel, kəni nətəm Isrel kəutəni əhanəh məmə in pris asoli aɡin. *

18:14 Jon 11:49-51

Pris asoli agin tæmæghati

kæm Iesu

(*Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71*)

¹⁹ Kæni pris asoli agin tætapuæh e natimnati min o Iesu. Tætapuæh o nætæmimi min ræhan mine næghatien min ræhan iætæm tæmatæni mætægætun ilah lan.†

²⁰ Kæni Iesu tætæni=pæn kæm in mæmæ, “Iæu iætæmæni ræhak næghatien min e næhmti nætæmimi. Nian ræfin, iætægætun nætæmimi lan, æpæha e nimæ min ræha nuhapuminiæn, kæni æpæha e Nimæ Ræha Uhgîn, iætæm nætæm Isrel kæutæharæg ikin nian ræfin. Iæu iæsæhluaigien e ræhak næghatien min.

²¹ ?Tæhro nækætæpuæh lanu lan kæm iæu? Tæuvir mæmæ nækuvæn mætæpuæh o nætæmimi kæmotætu ræhak næghatien min. Ilah kotæhrun vivi natimnati min u iætæm iætæmi.”‡

²² Nian Iesu tæmatæni næghatien æha, kæni soldia kæti iætæm tætahtul e Nimæ Ræha Uhgîn, in tætahtul æha ikin, tæmem nikapin, kæni mæni mæmæ, “?Nætæni lanko e pris asoli agin o nak?”

²³ Kæni Iesu tæni=pæn kæm in mæmæ, “Næmæ iætæmi næghatien næuvein kæsotæhruahruæn, tæuvir nækæni pætigæm. ?Mætæu næmæ ræhak næghatien min kotæhruahru æmæ, tæhro nækem iæu?”

²⁴ Kæni æmeiko Anæs tahli=pæn Iesu tuvæn o pris asoli agin u Kaiæfæs. Mætæu tæmatæmki æhanæh nilæuis u kæmælis-ærain lan.

Pitæ tinæni min mæmæ

tæruru Iesu

(*Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62*)

²⁵ Kæni Saimon Pitæ tahtul æhanæh mætætægæm e nigæm. Kæni kautætæpuæh ohni mæmæ, “?Ei, ik min u, ik iætæmimi ræha iætæmi æhæ?”

Mætæu Pitæ tæni mæmæ, “Kæpæ, sæniæmæ iæu ræhan iætæmimi.”

²⁶ Kæni æmeiko, ioluæk kæti ræha pris asoli agin, in næuanilæuis kæti ræha suah u Pitæ tæmætahtuv matælgîn aupæn, in tæmæni mæmæ, “?Nikik tæhti mæmæ iæmeruh ik itæmah min æpæha e niki nigî olif, uæ kæpæ?”

²⁷ Mætæu Pitæ tæni mæmæ, “!Kæpæ! Sæniæmæ iæu.”

Kæni ræueiu agin min, mænig kæti tækakæ.§

Iesu in tæmæhtul aupæn

e næhmti Pailæt

(*Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5*)

²⁸ Kæni læplapin agin, kæmotælæs Iesu mæhiet e nimæ ræha Kaiæfæs, mæhuvæn e nimæ ræha Pailæt. Pailæt in iætæm Rom, mætæu in tatos narmænigien asoli Isrel. Nætæm Isrel kautos natuakæmian kæti ræhalah, ilah kæsæhuvænien e nimæ ræha Ianihluæ kæti. Næmæ okæhuvæn imæ, kæni ilah kæutæni mæmæ ilah kotæmikmik e næhmti Uhgîn, kæni ilah ko kæsotunien nauanien ræha lafet ræha Pasova.*†

²⁹ Nætuakæmian u ræhalah, tol kæni Pailæt in tæmiet e ræhan nimæ, muva ihluæ mæmæ oteruh ilah. Kæni in tæmætæpuæh mæmæ, “?Nipægnæmtin nak u itæmah nauteh=pæn e suah u?”

† **18:19** Nati æpnapin mæmæ Kaiæfæs in pris asoli agin e nu æha (fes 13), mætæu Anæs in tatos æhanæh nepætien ræha pris asoli agin kæti, mætæu-inu in pris asoli aupæn ikin. Kæni fes u tætgæhati e Anæs. (Jon 18:24; Luk 3:2; Uæk 4:5-6). ‡ **18:21** Lou ræha nætæm Isrel tætæni mæmæ iætæmimi kæti ko tæsæni pætigæm aruæn in e kot. Mætæu pris asoli agin tætapuæh o Iesu mæmæ otæni pætigæm aru in. § **18:27** Jon 13:38

* **18:28** E fes u, Jon tætgætun mæmæ nætæmi asoli ræha Isrel ilah kautalkut pik o nitæu-pænian lou ælkælæh min ræhalah, mætæu ilah kautol mæmæ ilah kæutohamu iætæmi kæti timis mætæu-inu kæsotolkeikeian in.

† **18:28** Jon 11:55

³⁰ Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “!Nəmə suah u in təsətgəhliən lou, kəni iəsotələsiən məhuva ohnik!”

³¹ Kəni Pailət təni=pən kəm lah məmə, “Təuvir məmə itəmāh onəkotələs in məhuvən, kəni itəmāh motakil, titəu=pən lou min rəhatəmāh.”

Mətəu ilah kotəni=pən kəm in məmə, “Mətəu nətəm Rom əmə ilah kotegəhan məmə kəhrun nohamuiən itəmi.”

³² Iesu təmətəni aupən məmə in otimis lanəha,[‡] kəni natimnati min u kəmol məmə nəghatiən min u rəhan okəhuva motol niphəriənian.

³³ Kəni əmeiko Pailət tuvən min imə, kəni mauin e Iesu tuva məhtul aupən e nəhmtin, kəni mətapuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Ik kig rəha nətəm Isrel?”[§]

³⁴ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “?Ik aru əmə nətətapuəh lankonu lan, uə nətətapuəh mətəu-inu nətəmimi kətəni=pinə iəu kəm ik?”

³⁵ Kəni Pailət təni=pən məmə, “?Təhro? !?Ik nəkim təhti məmə iəu iətəm Isrel kəti u!? Nətəmimi imam ikin əmə mine pris asoli min rəham, ilah kəmotegəhan=pa lam e nəhlmək. ?Ik nəmol nati nak?”

³⁶ Kəni Iesu təni məmə, “Iəu, iəsoliən kig rəha niftəni u. Nəmə iəu kig kəti təhmen e kig min rəha nəhue niftəni u, kəni rəhak nətəmimi min okotəluagin, motoh nətəmimi min u kotolkeikei məmə okotəfən iəu e nəhlmə nətəmi asoli rəha nətəm Isrel. Mətəu iəu səniəmə kig kəti rəha nəhue niftəni u.”^{*}

³⁷ Kəni Pailət təməni məmə, “Pəhriən. Ik kig kəti ko.”

Kəni Iesu təni məmə, “Ik nəməni məmə iəu kig kəti. Iəu iəməir=pa e nəhue niftəni u o nati kətiah əmə, məmə iətəhtul pətigəm mətəni pətigəm niphəriənian.[†] Kəni iətəmimi iətəm nəkin tagiən məmə otitəu=pən niphəriənian, kəni in tatətəlig e rəhak nəghatiən.”[‡]

³⁸ Mətəu Pailət təni=pən kəm in məmə, “?Nak u, niphəriənian?”

Pailət təkəmil məmə

Iesu təkəikei mīmīs

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Kəni Pailət təmiet min muvən meh nətəmi asoli min rəha nətəm Isrel, məni=pən kəm lah məmə, “Iəu iəsəruhiən nolian tərāh kəti mine e suah u, iətəm tətəni məmə suah u təmərəkin lou.[§]

³⁹ Mətəu e nolian rəhatəmāh, e nian rəha lafet rəha Pasova, nian rəfin iatitīs suah kəti mahli pətigəm e kaləpus. ?Kəni təhro? ?Itəmāh nəkolkeikei məmə iəu iəkəgəhan lan kəni mītīs kig rəha nətəm Isrel?”

⁴⁰ Kəni ilah kotagət əfəməh motəni məmə, “!Kəpə! !Itimāh iəkotəpəh suah ko, iəkotolkeikei Parəpəs!” Parəpəs u, in iakləh kəti, kəni in təmətəluagin mətohamu itəmi məmə otəghi pətigəm kəpmən rəha Rom.^{*}

19

¹ Kəni Pailət təməfən Iesu e nəhlmə rəhan min soldiə min, kəni ilah kəmotalis.^{*}

² Kəni kəmotəmki niləuis iətəm tol nihlin nihlin, motol kəfəfau lan, təhmen e kəfəfau rəha kig, kəni motaharu=pən e rəhn-kapə. Kəni məhuvən=pən e kot əfəməh kəti kəm in, tol nəugi naris lan, təhmen e kot rəha kig.

[‡] **18:32** Iesu təməni məmə in otimis e nigi kəməluu (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kəni nətəm Rom, ilah kətohamu nətəmi kətol nərahian, məutətu-pəri ilah e nigi kəluu. Mətəu nətəm Rom kəsotegəhanian məmə nətəm Isrel, ilah okotəhamu itəmi iətəm tatol nərahian. [§] **18:33** Mat 2:2; Luk 23:2-3

^{*} **18:36** Luk 17:21; Jon 6:51 [†] **18:37** Jon 3:32 [‡] **18:37** Jon 8:47 [§] **18:38** Luk 23:4

^{*} **18:40** Uək 3:14 ^{*} **19:1** Aes 50:6; 53:5

³ Kəni ilah məhuva ohni, mətəuvsan lan, kəni mətəni məmə, “Ik u inu, kig rəha nətəm Isrel. Itimah iəkotəfən nisaiən kəm ik.” Kəni ilah maitem=pən əmə nikapin.

⁴ Kəni Pailət tiet min muvən ihluə, kəni mətəni=pən kəm nətəmimi məmə, “Ei, nətəmimi. İəu iəkahlı pətigəm min suah u tuva ihluə, məmə itəmah onəkoteruh-to məmə İəu İəsehian nolian tərəh lan mine.”

⁵ Kəni İesu təmiet min muva ihluə. In tətəfəfau e kəfəfau u kəmol e ləhi İətəm tol nihlin-nihlin, təhmen e kəfəfau rəha kig, kəni matuvən e kot əfəməh tol nəugi naris, təhmen e kot rəha kig, kəni Pailət tənı=pən kəm lah məmə, “! Nətəmimi! !Oteh-to! Suah u inu!”

⁶ Mətəu nian pris asoli min mine soldia min nətəm kəutəhtul o Nimə Rəha Uhgın kəmotafu, ilah kəmotagət əfəməh məutəni məmə, “!Okətu-pəri e nigı kəməluuu! !Okətu-pəri e nigı kəməluuu!”†

Kəni Pailət təməni=pən kəm lah məmə, “İntələh, itəmah pisin əmə, otos məhuvən, motətu-pəri e nigı kəməluuu. Mətəu İəu İəseruhian nolian tərəh kəti mine lan.”

⁷ Mətəu ilah kotəni məmə, “Rəhatimah kəti əha İkin İou tətəni məmə in otəkeikei mımıs, mətəu-inu in tətəni məmə in Nəti Uhgın.”‡

⁸ Kəni nian Pailət təmətəu nəghatıən u, in təməgin pik təhmin min.

⁹ Kəni in təmatig muvən min imə, mətapuəh o İesu məmə, “?İk İətəm İə?”§ Mətəu İesu təsuhəlpınian rəhan nəghatıən.

¹⁰ Kəni Pailət tənı=pən kəm in məmə, “?Təhro nəsəni=paıən kəm İəu? ?İk nəşərunian məmə İəu İətos nəsanəniən məmə İəkahlı pətigəm ik, kəni matos min nəsanəniən məmə okəhti=pən ik e nigı kəməluuu?”

¹¹ Kəni İesu tənı=pən kəm in məmə, “Nəmə Uhgın təməsolian nati u, ko ik onəsos aginıən nəsanəniən məmə onəkakil İəu.* Tol İanəha, nolian tərəh rəha İətəmi u İətəm təməfinə İəu e nəhlməm, in tərəh məpirəkıs rəham.”†

¹² Kəni tətəuəin e nian əha, Pailət təmolkeikei məmə otəhlman e İesu. Mətəu nətəmi asoli min rəha nətəm Isrel kəutagət əfəməh məutəni məmə, “Nəmə nəkəhlman e suah u məhli pətigəm, kəni ik səniəmə İətəmimi rəha Sisə. İətəmi kəti u İətəm tətəni məmə in kig in tikimır rəha Sisə.”

¹³ Kəni nian Pailət təmətəu nəghatıən u, kəni təmit İesu muva min ihluə. Kəni in təmuvən əha İkin kəti, nərgin u, Lou Kəpiel Epin-Epin, e nəghatıən Isrel, in Kapata,‡ kəni mətəharəg-pəri e jeə rəha nakiliən.

¹⁴ Tınuəkır mitigar təhtul əhruahru, e nian əhruahru rəha nol əpenə-pənəniən o nolian lafet rəha Pasova.

Kəni Pailət tənı=pən kəm nətəm Isrel məmə, “!Ei, nətəmimi min əpə! !Otəfu-to! !Suah u in kig rəhatəmah!”§

¹⁵ Mətəu ilah kəmotagət əfəməh, motəni məmə, “!Ohamu! !Ohamu! !Ətu-pəri e nigı kəməluuu!”

Kəni Pailət təməni=pən kəm lah məmə, “? İtəmah nəkotolkeikei mə İəu İəkətu-pəri kig rəhatəmah e nigı kəməluuu?”

Mətəu pris asoli min kotəni məmə, “!Sisə əmə u, in rəhatimah kig!”

† 19:6 Uək 3:13 ‡ 19:7 Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33 § 19:9 Pailət mətapuəh İanəha o nəhrunian məmə nəmə təhro İesu in uhgin əkəku kəti, uə nəmə təhro nikin tətəhti məmə İesu in İətəm e nitani pisin kəti kəni İətu-pisin kəti in otakil nolian rəhan (Luk 23:6-7). İesu tınuəhalpın rəkıs nəghatıən rəhan, mətəu Pailət təməsəniən nıpəhrıənıən İan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). * 19:11 Rom 13:1 † 19:11 Jon 18:30; Uək 3:13 ‡ 19:13 Kapata in İkin kəti kəməlin kəpiel İətəm tepin-epin min İkin, kol təhmen əmə e simen. § 19:14 Jon 19:19,21-22

16 Kəni Pailət təmegəhan=pən e Iesu tuvən e nəhlmişlah, məmə soldia min rəha Rom okəhuvən motətu-pəri e nigı kəməluau.*

*Soldia min kəmotətu-pəri Iesu e nigı kəməluau
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)*

Kəni ilah kəmotələs Iesu məhuvən.

17 In tatələs nigı kəməluau rəhan,† miet matuvən ikin kəti min, nərgin u, Kolkotə e nəghatiən rəha nətəm Isrel. Nipətin u, “Louipil-uipil.”

18 Kəni ikin əha, kəmotətu-pəri Iesu e nigı kəməluau. Kəni kəmotətiğ motəhti=pən min iətəmimi mil keiu e nigı kəməluau keiu min, kəti e nikalin maru, kəti e nikalin məuil, kəni Iesu in tətəhkul e nəlugin e lau.

19 Kəni Pailət təməni kətei rəkis nəghatiən kəti, kələs kan kəhti=pən e rəhn-kapə nigı kəməluau. Nəghatiən u tətəni məmə,

IESU

IƏTƏM NƏSƏRİT

KIG RƏHA NƏTƏM ISREL‡

20 Kəni nətəm Isrel tepət, ilah kotəfin nəghatiən u, mətəu-inu ikin əha kəmotəhti=pən Iesu ikin, in iuəkir əmə o taun.§ Kəni nəghatiən u, kəmətei rəkis e nəghatiən rəha nətəm Isrel, mine nəghatiən rəha nətəm Rom, mine nəghatiən rəha nətəm Kris.

21 Kəni pris asoli min rəha nətəm Isrel, kəməhuvən motəni=pən kəm Pailət məmə, “Onəsəteian məmə, ‘Kig rəha nətəm Isrel.’ Təuvir mə onəkətei məmə, ‘Suah u in tətəni məmə in kig rəha nətəm Isrel.’”*

22 Mətəu Pailət təni məmə, “!Kəpəl! Nati iətəm iəmətei təməhli əmə lanəha.”

Soldia min kəmotəuəri natimnati rəha Iesu

23 Kəni nian soldia min kəmotəhti-pəri rəkis Iesu e nigı kəməluau, kəni motos rəhan napən, kəni motəuəri nəhmtin kuvət, mətəu-inu soldia min ilah kuvət. Mətəu kot əfəməh rəhan, iətəmimi iətəm in təmol napən, təməsilpinian napən lan, in təmol apipəpi əmə napən əha.

24 Kəni soldia min u kənotəni-əni kəm lah min məmə, “Ei, təsəuvirian məmə okotearis nati u. Təuvir məmə okotatu əmə e tais ohni. Kəni iətəmi tol win lan, in tos rəhan u kot.” Nati u təmiet məmə otol nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın tuva mol nipəhriəniən, u təməni məmə,

“İlah kəmotəmkı rəkis rəhak napən. İlah kəmotəuəri e lah min.

Kəni ilah kəmotətu e tais məmə otəgətun məmə pəh otos napən min əha.”†

Kəni tol lanəha, soldia min kəmotol pəhriən lanəha.‡

Iesu mine rəhan məmə

25 Kəni iuəkir əmə o nigı kəməluau rəha Iesu, nipətan kuvət kəməutəhtul əha ikin. Məmə rəha Iesu, mine pia rəhan məmə, mine Meri kəti min, pətan rəha Klopəs, mine iahunin kəti min Meri pətan Maktələ.§

26 Kəni nian Iesu təmeruh rəhan məmə mine suah u iətəm in tolkeikei pik* kəutəhtul e nikalin, kəni təni=pən kəm rəhan məmə məmə, “!Pətan, nətim ko!”

27 Kəni məni=pən kəm suah u məmə, “İk rəham u məmə.” Kəni tətəuəin e nian əha, suah u təmit pətan u mian iman ikin, kəni in təməteh vivi in, təhmen e rəhan əhruahru məmə.

* **19:16** Pailət in təhrun əmə məmə Iesu nati tərəh tikə lan, mətəu in təhrun min məmə nəmə təsolian nikilah, okotol nərahian, kəni Sisə u kig rəha Rom təhrun nərakian lan e uək rəhan. † **19:17** Luk 14:27 ‡ **19:19** Jon 19:14,21 § **19:20** Hip 13:12 * **19:21** Jon 19:14 † **19:24** Sam 22:18

‡ **19:24** Jon 19:28,36,37 § **19:25** Luk 8:2; Jon 20:1,18 * **19:26** Jon tətəni aru əmə in məmə, “suah u iətəm in tolkeikei pik” (Jon 13:23).

*Iesu tinimis**(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41; Luk 23:44-49)*

²⁸ Kæni uærisig lan, Iesu tæmæhrun mæmæ uæk min iætəm in tæmuva mæmæ otol, tinol naunun rækis.† Kæni o nolian næghatien min e Nauæuæ Ræha Uhgîn tuva mol nipæhrîænlan, in tæmæni mæmæ “Inæuæuæ.”‡

²⁹ Kæni nosinatî ækæku kætî æha ikîn tætæharæg, kæmiuvi=pæn wain lanu tarfu, mæni lan næhmtin teiuaiu. Kæni ilah kæmotælæs nati kætî talus-alus tæhmen e kotin, kæni motæfæn e wain u, kæni motætu=pæn e næhlmî nigî kætî kætæni mæmæ hisop, kæni motæfæri tuvæn iuækîr o nohli Iesu, mæmæ otæmmîn.

³⁰ Kæni nian in tæmæmmîn wain u næuветin, kæni mæni mæmæ, “!Natimmnati ræfin tinol naunun!”§

Kæni in tæmaræg iahu e ræhn-kapæ, mehag pætigæm e ræhan nehagiæn tiet, kæni mimis.

Suah kætî tæmæu nikali Iesu

³¹ Nian æha ræha nol æpenæ-penæian, mætæu-inu okæni lauig lan, nian ræha Sapæt. (Kæni Sapæt u, in Sapæt keikei kætî.)* Kæni nætæmi asoli ræha nætæm Isrel kæsotolkeikeiæn mæmæ nipæti suah milahal æha okæhlæhkul e nigî kæmæluau mætæuarus=pæn nian æha. Kæni o nati æha inæha, ilah kæmæhuvæn motætæpuæh o Pailæt mæmæ otahlî=pæn ræhan min nætæmimi, kæhuvæn, motæhtihli næhlikilahal, pæh ilahal okihlmîs uæhai æmæ. Konu ilah okotælæs rækis nipætîlahal.

³² Kæni soldîæ min kæmotæupæn motæhtihli næhlkî suah mil u keiu iætəm kæmotæhti=pæn ilau e nigî kæmæluau ilahal Iesu.

³³ Mætæu nian kæmæhuva o Iesu moteruh mæmæ in tinimis rækis. Kæni æmeiko, ilah kæsotæhtihliæn næhlikîn.

³⁴ Kæni soldîæ kætî tæmæu æmæ nikalin e ræhan niræu,† kænî ræueiu agin, niræ mine næhu kæmuaiu æhmen-æhmen æmæ,‡ mætæueiuaiu e nipætîn.§

³⁵ (Kæni suah kætî æha ikîn tætæhtul,* in tæmeh natimmnati min u e næhmtin. Kæni næghatien min ræha suah u, in tæhruahru, kænî in tæhrun mæmæ in tætæni pæhrîæn. Kæni in tætæni pætigæm mæmæ itæmah min onækotæhrun motæhatætæ lan.)

³⁶ Natimmnati min u kæmæhuva mæmæ okotol næghatien e Nauæuæ Ræha Uhgîn tuva mol nipæhrîænlan,† u tætæni mæmæ, “Ko nikilkilîn kætî tæsîtægîtæn.”‡

³⁷ Kæni næghatien kætî min e Nauæuæ Ræha Uhgîn tætæni mæmæ, “Ilah okoteruh suah u iætəm kæmotæu.”§

Josip mine Nikotimæs, ilau kæmiatænîm Iesu

³⁸ Kæni uærisig e natimmnati min u, iætəm Aramatîæ kætî, nærgin u, Josip. Josip u, in iætæmimi kætî ræha Iesu, mætæu tætæhluag e nati u, mætæu-inu tætægîn e nætæmi asoli ræha nætæm Isrel.* In tæmuvæn meruh Pailæt, kæni tætæpuæh ohni mæmæ otegæhan lan pæh tos rækis nipæti Iesu. Kæni æmeiko, Pailæt tæmegæhan lan, kæni in tæmuvæn mos rækis.

† 19:28 Jon 17:4 ‡ 19:28 Sam 69:21; Jon 19:29 § 19:30 Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4 * 19:31 Sapæt u, in Sapæt keikei kætî, mætæu-inu tæmuva æhruahru e nian ræha lafet ræha Pasova. † 19:34 Sek 12:10; Næh 1:7 ‡ 19:34 Nian niræ mine næhu kæmuaiu tætægætun mæmæ Iesu tæmmis pæhrîæn agin. § 19:34

1Jon 5:6-8 * 19:35 Aposil Jon iætəm tæmætæi nauæuæ u, in tætæghati aru æmæ lan e fes 35 (Jon 19:26; 21:24). † 19:36 Jon 19:24,28,37 ‡ 19:36 Iesu in tæhmen e Næti Sipsip ræha lafet ræha Pasova kænî niran otosmiægæh nætæmimi ræha Uhgîn. (Jon 1:29; 1Kor 5:7; 1Pitæ 1:19) Tæhmen mæmæ kæmæsætægihliæn nikilkilî nenæti sipsip min iætəm katoh e lafet ræha Pasova (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolian æhmen æmæ, nikilkilî Iesu kætî, tæmæsîtægîtæn. Sam 34:20. § 19:37 Sek 12:10; Næh 1:7 * 19:38 Jon 7:13

³⁹ Kæni Nikotimæs, u aupæn in tæmuvæn meruh Iesu lapin,† in tæmuvæn ilau Josip. In tatitol kætım kætı, tæmæriauæh e nati pien-pien min u mir mine alos. Kætım u tæfigæm tæhmen e tate kilo.

⁴⁰ Kæni ilau kæmuos rækis nipæti Iesu, muæveg e napæn tæuvir kæti, nærgin u linæn. Kæni ilau kæmuol=pæn mir mine alos e napæn u, tæhmen æhruahru æmæ mæmæ inu nætəm Isrel kætæuveg nipæti iætəmimi mine lan, mautohtænım.

⁴¹ Kæni ikin æha kæmætu-pæri Iesu ikin e nigı kæmæluau, nimai kæti æha ikin, kæni ikin æha, nipæg kæpiel kæti æha ikin, iætəm katitænım itæmi ikin. Kæni ikin æha, kæsitænım=pæn æhanæhiæn iætæmi kæti ikin.‡

⁴² Kæni ilau kæmuæluhu=pæn nipæti Iesu e nipæg kæpiel u, mætæu-inu nian æha in nian ræha nætəm Isrel kautol æpenæ-penæ lan o Sapæt,§ kæni nipæg kæpiel iætəm katitænım itæmi ikin, in iuækir æmæ.

20

Iesu tinæmiægæh min

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ E Sante, læplapin agin, tætapinæpu æhanæh, Meri u pætæn Maktælä,* tæmuvæn e nipæg kæpiel. †Kæni meruh mæmæ kæpiel asoli u kæmahtipæsig e nipæg kæpiel lan, kæmisuæ rækis!

² Tol lanæha, kæni in tæmaiu mitælig muvæn o Saimon Pitæ mine iætəmimi u kæti min ræha Iesu, u Iesu tolkeikei pik, kæni mæni=pæn kæm lau mæmæ, “Ilah kæmotælæs rækis nipæti Iærmænig æpæha e nipæg kæpiel. Kæni iækotæruuru mæmæ kæmotælæhu=pæn iæ nipætın.”

³ Kæni Pitæ mine iætəmimi kæti min u ræha Iesu, kæmiaiet mætian mæmæ okueruh nipæg æha.

⁴ Kæmuaiu æsanæn mian, mætæu suah u kæti in tæmaiu maupæn mapirækis Pitæ, maupæn muvæn æpæha nipæg u ikin.

⁵ Kæni in tæmæmhli-æmæhli mæsal=pæn æpæha imæ, kæni meruh napæn tæuvir u linæn tætamæhli, mætæu in tæmæsuvænlinæn imæ.

⁶ Kæni Saimon Pitæ in tæmiet pætigæm=pa min, kæni miuvig=pæn uæhai æmæ imæ e nipæg kæpiel u, kæni meruh napæn min u kautæmhli,

⁷ kæni meruh min napæn u kæmæuveg ræhn-kapæ Iesu lan aupæn. Napæn u, in tæsamæhli-pæniæn ilah napæn min u næuvein, mætæu in kæmaiu-aiu vivi kælähu pisin.

⁸ Iætəmimi u ræha Iesu iætəm tæmaupæn, in min tæmuvæn imæ e nipæg kæpiel, kæni in tæmeruh natimnati min u, kæni in tæmæhatætæ mæmæ Iesu tinæmiægæh min.

⁹ (Næuæuæ Ræha Uhgın tætæni mæmæ Iesu otækeikei mæmiægæh min e nimisian, mætæu ilah kæsotæhrun vivi æhanæhiæn næghatıæn æha.)†

Meri u pætæn Maktælä in tæmeruh Iesu

(Mak 16:9-11)

¹⁰ Kæni iætəmimi mil u ræha Iesu kæmiatælig mætian imalau ikin,

¹¹ mætæu Meri in tætähtul iuækir e nipæg kæpiel u mætæsæk. Kæni nian in tæmætæsæk æhanæh, kæni mæmæhli-æmæhli mætæsæl=pæn æpæha e nipæg.

¹² Kæni æmeiko mafu agelo keiu æpæha imæ. Napæn ræhalau in tæruæn vivi. Ilau kætuæharæg æha kæmælæhu=pæn Iesu ikin. Kætiah tætäharæg e nimeı ræhn-kapæ, kæni kætiah e nimeı næhlikin.

¹³ Kæni ilau kæmuætapuæh ohni mæmæ, “Pætæn. ?Ik nætasæk o nak?”

† 19:39 Jon 3:1-2; 7:50 ‡ 19:41 Afın-to futnot e Jon 11:38 iætəm tætghati e nolıæn ræha nitænımian itæmi. § 19:42 Afın-to futnot e 19:31. * 20:1 Luk 8:2; Jon 19:25 † 20:9 Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Uæk 2:24-28

Kæni in tæmæni=pæn kəm lau mæmæ, “Ilah kəmotələs rækis nīpəti Iərmænig rəhak, kəni iəkəruu mæmæ kəmotələhu=pæn iə.”

¹⁴ Nian in tinæni rækis nəghatīan u, kəni meirair, kəni meruh Iesu tətəhtul, mətəu in təruru mæmæ Iesu.

¹⁵ Kəni Iesu tæmətapuah ohni mæmæ, “Pətan. ?Nətəsək o nati nak? Ik nətəsəl e pəh?”

Mətəu pətan u, nikin təhti mæmæ mətə iətəmi u tətəfəl nati əha ikin əha, kəni in tæmæni=pæn kəm in mæmæ, “Iətəmi asoli, nəmæ ik nəmələs rækis nīpətīn, kəni maləhu=pæn ikin kəti, əui, əni=pa-to kəm iəu, pəh iəu iəkuvən mos.”

¹⁶ Kəni Iesu tæni=pæn mæmæ, “Meri.”‡

Kəni Meri tæmeirair uəhai əmæ, məsəl=pæn meruh, kəni mæni mæmæ, “! Raponi!” (Inu nəghatīan rəha nətəm Isrel u, nīpətīn tæni mæmæ, “Rəhak Iəgətun.”)

¹⁷ Kəni Iesu tæmæni=pæn kəm in mæmæ, “Saskəlīmīan iəu, mətəu iəu iəsuvən əhanəhīan əpəha ilis o rəhak Tatə. Mətəu ik, uvən, meh piak mīn kəni mæni=pæn kəm lah mæmæ iəu inatīlīg=pæn ilis o rəhak Tatə, kəni in mīn rəhatəmāh Tatə. In Uhgīn rəhak, kəni in Uhgīn mīn rəhatəmāh.”

¹⁸ Kəni Meri tæmuvən meruh nətəmīmi mīn rəha Iesu, kəni tæni=pæn kəm lah mæmæ, “!Nəsuaħ mīn əpə! !Iəu iəmeruh Iərmænig!” Kəni in tæmæni pətīgəm nəghatīan mīn iətəm Iesu in tæmæni=pæn kəm in.

Nətəmīmi mīn rəha Iesu kəmoteruh in

(*Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹ E Sante ləhnauiu, nətəmīmi mīn rəha Iesu kəmotuhapumīn ilah mīn əpəha e nīmə kəti, kəni mətāsīsīg e doə motol lok lan, mətəu-inu ilah kəutəgīn e nətəmīmi asoli rəha nətəm Isrel. Kəni əmeiko, Iesu tæmuva məhtul e nəlugīn e lah kəni mæni=pæn kəm lah mæmæ, “Pəh nəməlīnuīan tətātīg o təmāh.”§

²⁰ Kəni məgətun nəhlmīn mīne nəhlkīn kəm lah, kəni nīkilah tægīan pīk mətəu-inu kīnoteruh Iərmænig.*

²¹ Kəni Iesu tæni=pæn mīn kəm lah mæmæ, “Pəh nəməlīnuīan tətātīg o təmāh.† Tol mə rəhak Tatə təmāhli=pa iəu,‡ e nolīan əhmen əmæ, iəu iətāhli=pæn itəmāh.”§

²² Kəni nian in tinæni rækis nəghatīan u, kəni in tæmehag=pæn e lah, kəni mæni mæmæ, “Itəmāh, otos Narmīn Rəha Uhgīn.*

²³ Nəmæ nəkotalu e nolīan tərāh rəha iətəmīmi, kəni Uhgīn mīn otəfəl rækis nolīan tərāh rəhan. Mətəu nəmæ itəmāh nəsotaluīan e nolīan tərāh rəha iətəmīmi, kəni Uhgīn otəsaluīan lan kəni məsafəl rækīsīan.”†

Iesu mīne Toməs

²⁴ Kəni iətəmi tueləf u kəti rəha Iesu, nərgīn u Toməs, u kətauīn lan mæmæ, Mil-Mil, in tæmīkə e nian Iesu tæmīet pətīgəm=pa o lah.

²⁵ Kəni in mīn nəuvein, ilah kəmotæni=pæn kəm in mæmæ, “!Ei, iəmoteruh rəhataħ Iərmænig!”

Mətəu Toməs tæmæni=pæn kəm lah mæmæ, “Nəmæ iəkəruh nīmēi nil e nəhlmīn mīl, konu iəkək e nəuanəhlmək, konu meapən e nīmēi nīrəu e nīkalīn, konu pəh iəkəni nīpəhrīənīan mæmæ in pəhrīən məpanəhatətə lan. Mətəu nəmæ iəsehīən, ko iəsəhatətəiən lan.”‡

‡ **20:16** Iesu tæmauin e nərgi Meri e nəghatīan Aram, u nəghatīan əhruahru rəhalau, konu in təhrun mæmæ Iesu. Mətə ilau kətuəghati e nəghatīan Kris kəm lau mīn e fes 13-15. § **20:19** Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33 * **20:20** Jon 16:19-22 † **20:21** Jon 20:19,26 ‡ **20:21** Jon 3:17 § **20:21** Mat 28:19; Jon 17:18 * **20:22** Esik 37:9; Jon 7:39; Uək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kəl 3:2 † **20:23** Mat 16:19; 18:18 ‡ **20:25** Mak 16:11

²⁶ Kəni tinos nəfakian ariəpiə kətiəh rəkis, nətəmimi min rəha Iesu kəutəharəg min əpəha imə, e nimə kətiəh əmə, kəni motahtipəsīg e doə, motol lok. Kəni Toməs əha ikin ilah min. Nəti əpnəpin kəmol lok e doə, mətəu Iesu tatīg muva min məhtul e nəlugin e lah məni=pən məmə, “Pəh nəməlinuian tətatīg o təmah.”§

²⁷ Kəni məni=pən kəm Toməs məmə, “Eruh-to nəhlmək. Va mek e nəuanəhlməm. Kəni muahru=pa e nəhlməm kəni meapən e nimej nərəu u e nikalik. Səniən neiuəian lan, mətəu ik onəkəkeikei məhatətə lak.”*

²⁸ Kəni Toməs tənī=pən kəm in məmə, “Ik rəhak İərmənīg, kəni ik rəhak Uhgīn.”†

²⁹ Kəni Iesu tənī=pən kəm in məmə, “Ik nəməhatətə lak, mətəu-inu nəmeruh iəu.‡ Mətəu nətəmimi min u kəsoteruhian iəu, kəni ilah kəutəhatətə lak, ilah okotos nəuviriən pəhriən, nikilah tagiən pəhriən.”§

Nauəuə u, kəmətəi məmə nətəmimi okotəhatətə e Iesu

³⁰ Iesu təmol nəmtətiən min tēpət e nəhmti rəhan nətəmimi, iətəm kəsətəi rəkisiən e nauəuə u.*

³¹ Mətəu kəmətəi natimnati min u e nauəuə u məmə itəmah onəkotəhatətə† məmə Iesu in Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa, inu Nəti Uhgīn. Kəmətəi lanəha, məmə itəmah onəkotos nəmiəgəhliən e nərgin, mətəu-inu itəmah nəutəhatətə lan.‡

21

Iesu təmol əpu in kəm rəhan nətəmimi ilah səpin

¹ Uərisīg e natimnati min u, Iesu təmol əpu min in o rəhan min nətəmimi,* əpəha e nīpəkil e nikalī nəhu asoli, kətəni məmə Lek Kaləli.† Kəni təmol əpu in lanu.

² E nian əha, nətəmimi min u rəha Iesu kəmotaliuək kətiəh: Saimon Pitə, mine Toməs u kətəuin lan məmə Mil-Mil, mine Nətanial u iətəm Kaləli iman lahuənu Kənə, mine nəti Səpəti mil,‡ mine iətəmimi mil keiu min rəha Iesu.

³ Saimon Pitə tənī=pən kəm lah məmə, “İəu inatuvən iəkauəl e nəmu min.”

Kəni ilah kotəni məmə, “İntəh, pəh kitəh rəfin kəhuvən.” Kəni ilah rəfin kəmotəiuəu, məhuvən e bot kəti. Kəni Pitə təməpeg rəhan nəpən o uək. Kəni ilah kəməhuvən, motəraki e net, mətəuarus tian. Mətəu kəsotəsiən nəmu kəti mine.§

⁴ Kəni tinatian, kəni Iesu tuva mətəhtul ipari, mətəu rəhan min nətəmimi, ilah kotəruru məmə Iesu.*

⁵ In tətapuəh o lah məmə, “!Nəman! ?Nəsotəsiən nəmu kəti?”

Kəni ilah kotəni məmə, “Kəpə, nəmu tikə.”

⁶ Kəni in tənī=pən kəm lah məmə, “İntəh, otəraki=pən-to e net e nəven maru ikin e nikali bot, kəni onəkotiivi nəmu nəuvein.” Kəni əmeiko, kəmotəraki pətiğəm e net, əmeiko, minotəruru niuvi-pəriən, mətəu-inu net təri minəri minəriəuəh e nəmu.†

⁷ Kəni suah u iətəmi Iesu tolkeikei pik, in tənī=pən kəm Pitə məmə, “!Ei! ! İərmənīg əhruahru əha!” Kəni nian Pitə təmətəu nəghatian u, təmətəuti uəhai əmə e rəhan kot, kəni miuvīg pətiğəm ləuantəhi, meai muvari.

§ 20:26 Jon 14:27; 20:19,21 * 20:27 Luk 24:40 † 20:28 Nəh 4:11 ‡ 20:29 Jon 3:15 § 20:29

1Pitə 1:8-9 * 20:30 Jon 21:25 † 20:31 Jon 3:15 ‡ 20:31 Jon 19:35 * 21:1 Jon 21:14; Jon 20:19,26 † 21:1 Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə “nəhu Lek Taipiriəs,” in nərgi nəhu Lek Kaləli kəti min.

‡ 21:2 Nəti Səpəti mil keiu, ilau u Jemis mine Jon. Jon u inu in təməti nauəuə u. § 21:3

Luk 5:5 * 21:4 Luk 24:16; Jon 20:14 † 21:6 Luk 5:4-7

⁸ Kəni nətəmimi min u nəuvein rəha Iesu, ilah kəməhuvəri e bot, motiuvu net əpəha təmərīauəh e nəmu, mətəu-inu bot iuəkīr əmə o nīpəkīl, təhmen əmə o hanrit mītə.

⁹ Kəni nian ilah kəməhuvəri, moteruh nīgəm əkəku kəti əha ikīn, nəuanəmkeiuv tatuəu əhanəh, kəni nəmu nəuvein əha ikīn, kətuvan e nīgəm, mīne pīret əha ikīn.

¹⁰ Kəni Iesu tənī=pən kəm lah məmə, “Otos nəmu min ko nəuvein iətəm nəmotos məhuva.”

¹¹ Kəni Saimon Pitə təmuvən min e bot, kəni miuvi kəkan net muvən əpəha ipari. Net u tərīauəh e nəmu asoli min, ilah rəfin uan-hanrit fifti-tri. Kəni nati əpnəpīn məmə net u təmərīauəh pau e nəmu, mətəu in təməsəhapuian.

¹² Kəni Iesu təmənī=pən kəm lah məmə, “Əhuva motauən.” Kəni ilah nīkilah təgīn məmə otətapuəh ohni məmə, “?Ik pəh u?” mətəu-inu ilah kīnotəhrun əsəs məmə in İərmənīg.

¹³ Kəni Iesu təmos pīret muva məfən kəm lah, kəni məfən min nəmu.

¹⁴ Kəni inu, nian tatol kīsil lan, iətəm Iesu təmol əpu in o rəhan min nətəmimi uərisīg e nian in təmīmīs, kəni məmīəgəh min.‡

Iesu mīne Pitə

¹⁵ Nian ilah kīnotauən rəkīs, Iesu təmətəpuəh o Saimon Pitə, məmə, “Saimon Pitə, nəti Jon. ?Ik nəkolkeikei iəu tapirəkīs nətəmi min u?”

Pitə tənī=pən kəm in məmə, “Əuəh, İərmənīg, ik nəkəhrun məmə iəu iəkolkeikei pik ik.”§

Kəni Iesu tənī=pən kəm in məmə, “İntəh, ik onəkəugīn rəhak nenəti sipsip min.”

¹⁶ Kəni Iesu tatīg mətəpuəh min ohni məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nəkolkeikei iəu?”

In tənī=pən kəm Iesu məmə, “Əuəh İərmənīg, ik nəkəhrun məmə iəkolkeikei ik.”

Kəni Iesu tənī=pən kəm in məmə, “İntələh, ik onəkəsəl vīvi o rəhak min sipsip.”*

¹⁷ Kəni mau kīsil lan, Iesu tatīg mətəpuəh min ohni məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nəkolkeikei iəu?”†

Kəni Pitə, nīkin təmāhmə, mətəu-inu Iesu təmətəpuəh ohni mau kīsil, məmə, “?Ik nəkolkeikei iəu?” Kəni in tənī=pən kəm in məmə, “İərmənīg, ik nəkəhrun rəfin natīmna.‡ Nəkəhrun məmə iəu iəkolkeikei ik.”

Kəni Iesu tənī=pən kəm in məmə, “İntəh, ik ətaugīn rəhak min sipsip.§

¹⁸ “Nīpəhrīənīən agīn u iatənī kəm ik məmə, aupən, e rəham nətəm aluəiən, nəməteargin aru rəham kətəuti, kəni mətəliuək matuvən ikīn min rəfin iətəm nəkolkeikei məmə nəkuvən ikīn. Mətəu nian ik onəkəuəhli, onəkəuəhu e nəhlməm, kəni iətə-pīsīn kəti otəlis-ərain rəham kətəuti, kəni mit ik nəkīan ikīn ik nəkolkeikeiən məmə nəkuvən ikīn.”

¹⁹ E nəghatīən u, Iesu təmaupən mətəni pətīgəm rəkīs əmə, nolīən iətəm Pitə otīmīs, kəni rəhan nīmīsīən,* in otəfəri nərgi; Uhgīn.†

Kəni Iesu tənī=pən kəm in məmə, “İntəh, uərisīg lak.”‡

‡ 21:14 Jon 20:1,19,26 § 21:15 Mat 26:33-35; Jon 13:37-38 * 21:16 Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Uək 20:28; 1Pitə 5:2-3 † 21:17 Jon 13:38 ‡ 21:17 Jon 16:30 § 21:17 Nian Iesu tətəni məmə, “onəkəugīn rəhak nenəti sipsip min,” mīne “onəkəsəl vīvi o rəhak min sipsip,” mīne “ətaugīn rəhak min sipsip,” kəhlani nati kətīəh əmə e suaru pīsīn pīsīn e nəghatīən. * 21:19 Kətəni məmə e nu tate min tətuvə, kəni kəpənətu-pəri Pitə e nīgi kəməluəu. † 21:19 Jon 13:36; 2Pitə 1:14 ‡ 21:19 Mat 4:19; 16:24

*Iesu mine suah u
iätəm Iesu təmolkēikei pik*

²⁰ Kəni Pitə teirair meruh iätəmimi kəti rəha Iesu tətuarisig e lau, iätəmimi u Iesu tolkeikei pik. Iätəmi əha inəha, iätəm təmiəu-iəu muva iuəkir o Iesu e nian kəmətauən e lafet rəha Pasova, kəni mətətapuəh ohni məmə, “?Iərməniḡ, pəh u oteḡəhan=pən lam e nəhlmī rəham min tikimīr?”§

²¹ Nian Pitə təmeruh in, kəni tətəpuəh o Iesu məmə, “?Iərməniḡ, mətəu təhro e suah kəha?”

²² Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “? Nəmə iəu iəkolkeikei məmə in otətəmiəḡəh muvən mətəuarus nian iəkītəliḡ=pa min, ik onəkəhrun o nak? Ik u, ik onəkəkeikei muərisig lak.”

²³ Kəni tol lanəha o nati u Iesu təməni, nəḡhatian kəti əha ikin kətəni titəlau-təlau e piatah min məmə, “Iätəmimi u rəha Iesu otəsīmisiən,” mətəu Iesu təməsəniən kəm Pitə məmə suah u otəsīmisiən. In təməni əmə məmə, “? Nəmə, iəu iəkolkeikei məmə in otətəmiəḡəh mətəuarus=pən iəkītəliḡ=pa min, ik onəkəhrun o nak?”

²⁴ Iätəmimi u rəha Iesu in iätəmimi kətiəh əmə iätəm tətəni pətigəm natimnati min u,* kəni in mətəi rəkis nəḡhatian min u. Kəni itimah iəkotəhrun məmə nəḡhatian min u tətəni, in niḡəhrinian əmə.†

Naunun nəḡhatian

²⁵ Kəni natimnati tepət min əpəha ikin iätəm Iesu təmolkē kəni nəmə nətəmimi kəmotətəi rəkis natimnati min u ilah rəfin e nauəuə min, iəu, niḡik təhti məmə nəhue niḡtəni u təkəku o nəlinian nauəuə min u.

§ 21:20 Jon 13:23,25 * 21:24 Jon 15:27 † 21:24 Nian nəuvein, Jon tətəḡhati lanəha, mətəni məmə, “itimah,” uə “in,” məsəniən “iəu,” mətəu in tətəni aru əmə in. (19:35; eruh-to 1Jon 1:1-4 mine Nəḡhatian əkuəkir rəha nauəuə u Jon: ?Pəh təmətəi nauəuə u?). ‡ 21:25 Jon 20:30

Uək Min Uək Min Rəha Aposil Min Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Uək Min

?Pəh təmətəi nauəuə u? Luk təmətəi nauəuə u. Afin e “Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Luk” o nəhruniən məmə Luk in pəh.

?Təmətəi tatuvən kəm pəh? Luk təmətəi nauəuə u tatuvən kəm in kəti, nərgin u Teofilas, iətəm kəfiəh əmə iətəm Luk təmətəi nauəuə u “Nanusian Təuvir İətəm Luk Təmətəi” tatuvən kəm in. Nərgin u, nipətin təni məmə, “İətəmimi iətəm tolkeikei Ughin.” Luk təmətəi nauəuə u tatuvən kəm suah u, mətəu in təhrun məmə nətəm İsrəl tepət mine İanihlua tepət okotafin min.

?Natigian təhro lanu nian təmətəi? Nauəuə min rəha Nanusian Təuvir kəutəghati e nəmiəghian mine nimisian rəha İesu. Nauəuə u tətəni pətigəm məmə niməfaki təməhro lanu mətuəuin. Nipilga nauəuə əupən nəuvetin u tətəghati tepət e uək rəha Pitə, kəni nipilga asoli iətəm tətərisig lan tətəghati e nəmiəghian mine uək rəha Pol.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Luk təmətəi nauəuə u mətəni məmə niməfaki təməhro lanu mətuəuin, kəni təməhro min lanu niməfaki təmeviə. E nian əha, nətəm İsrəl tepət kəsotatigian e nitəni İsrəl, mətəu kəutatig e nitəni min iətəm Rom tətərmənig e lah. Aposil min ilah rəfin nətəm İsrəl. Nanusian təuvir əha kəmaupən kəni=pən kəm nətəm İsrəl mine Nanihlua* min u kəutohtəu=pən nəfakian rəha nətəm İsrəl. Kəni Pitə mine Pol mine ilah min nəuvein kinautos minautuvən kəm Nanihlua min əpnapin min. Təmə iərman tolkeikei məmə otitəu=pən nəfakian rəha nətəm İsrəl, in okəkeikei kəhgi=pən kəni mitəu=pən min lou əlkələh min tepət. Mətəu Pol mine Pitə rəueiu kinuəhrun məmə nəmə iətəmi tolkeikei məmə otəhatətə e İesu, kəni ko nikin təsəhtian məmə okəhgi=pən mine mitəu=pən lou əlkələh min əha. Nətəm İsrəl tepət nian kəmotətəu nətəligian u, ilah kintəməki e Pol mine Pitə minautol nərahian kəm lau. Mətəu ilau kəmuhalpən=pən nəghatiən rəhalah. Nian kəmotələs Pol məhuvən e kot, nətəmi asoli rəha Rom kəməsoteruhian məmə in təmol nati kəti tərəh. E naunun nauəuə u, Pol in tətətig əpəha e taun asoli u Rom, u iətəmi asoli agin rəha Rom tətətig ikin. Kəni Pol təmətəni pətigəm nanusian təuvir, iətəmi tikə məmə otəniəhu.

Ughin təməni məmə otahlipa Narmın rəhan

¹ Teofilas, e rəhak nauəuə iətəm iəmətəi əupən, iəmətəi nolian min rəha natimnati rəfin iətəm İesu təmol mine mətəgətun nətəmimi lan.

² Nauəuə əha tətəni pətigəm nian İesu təmətəuəuin rəhan uək mətəuərus Ughin təmos rəkis muvən e Nəgəu e Neai. Mətəu əupən, nian təməsuven əhanəhian e Nəgəu e Neai, Narmın Rəha Ughin təmasiru lan məmə otəgətun rəhan min aposil† min nati nak in tolkeikei məmə okotol.

³ E nian təməmiəgəh min e nimisian, nian tepət tətəuə o lah, kəni koteruh in e nian kətiəh kətiəh e nian fote, kəni matol əpu in kəm lah kəni məgətun ilah

* : Nanihlua, İanihlua – Afin-to e tiksınari. **1:1** Luk 1:3 † **1:2** “Aposil” in suah kəti iətəm İesu Kristo təmahli=pən o nəni pətigəmian rəhan nəghatiən. Nian nəkotafin nəghatiən əha “aposil” e nauəuə u, nipətin tətəni məmə nətəmimi tuələf rəha İesu u kəmutaliuək ilah min. Kəni e nauəuə u, Pol təməni məmə in min aposil kəti rəha İesu, mətəu in təməsanian ilah nətəmimi tuələf min əha. Nauəuə u, in tətəghati tepət e aposil mil, Pitə mine Pol. **1:2** Mak 16:19; Luk 24:49-51

e noliən min tepət məmə in təməmiəgəh pəhriən e nimisiən. Kəni e nian min əha, təmətəgətun ilah e Narməniğian Rəha Uhgın.

⁴ İesu təmətatig əhanəh ilah min ilah, kəni nian kəti, nian təmətauən ilah min ilah, in təməni=pən nəghatiən kəti kəm lah məmə, “İtəmah onəsotaupəniən mohiet u Jerusiləm. Onəkətəkeiki məutatig motətəuarus onəkotos Narmin Rəha Uhgın, u rəhak tatə təməni əskasik rəkis məmə otəfən kəm təmah, təhmen lanu məmə iəu iəməni=pinə rəkis kəm təmah.

⁵ Aupən Jon təmatol bəptais e nətəmiimi e nəhu, mətəu otəsuvəhiən, Uhgın in otol bəptais e təmah e Narmin Rəhan.”

Əpəha e Nitəuat Rəha Nigi U Olif, Uhgın təmos İesu muvən e Negəu e Neai

⁶ E nian min əha, aposil min kəməutatig ilah İesu, kəmətətapuəh ohni məmə, “İərməniğ, rəueiu əha tənəuvir məmə ik onəköl kitah nətəm İsrəl okotarməniğ e nitəni min rəhatah, uə kəpə?”

⁷ Mətəu İesu tənı=pən kəm lah məmə, “E nian min rəha natimnati min əha, Tatə Uhgın təməhluaig e natimnati o təmah, məmə ko nəsotəhruniən. In pisin əmə, tinitəpin rəkis e rəhan nəsanəniən.

⁸ Mətəu nian Narmin Rəha Uhgın otuva mətig e təmah, itəmah onəkotos nəsanəniən. Kəni itəmah onəkətəkeiki məhuvən motəni pətigəm rəhak nəghatiən əpəha Jerusiləm, mine ikin min əpəha Jutə, mine Səmeriə, kəni mine ikin min rəfin e nitənimtəni min.”

⁹ Nian təməni rəkis əmə nəghatiən əha kəm lah, kəni Uhgın tos rəkis in məri matuvən e neai. Nian ilah kəmauteruh, kəni nəpuə kəti tuva məuveg, kəni ilah kəsoteruhian min.

¹⁰ Nian kəməutəsəl pəri əhanəh e neai məutəsəl lan, əmeiko suah mil keiu kəmuəfən napən rəuən kəmiaiet=pa e nəlugin e lah.

¹¹ Kəni muəni=pən kəm lah məmə, “İNətəm Kaləli! ?Təhro nəutəhtul u ikinu məutəsəl pəri lan əpətu lan e nəpuə? İesu əha Uhgın təmos rəkis o təmah mos məri matuvən e neai, in otəmanitəlig pa min təhmen=pən əmə lanəha, mə tətəri matuvən.”

Aposil min

¹² Kəni aposil min kəmətsipən e nitəuat u kətəni məmə, Nitəuat Rəha Nigi U Olif, motohtəlig=pən Jerusiləm səniəmə isəu pik, iuəkir əmə.

¹³ Nian kəməhiet=pən Jerusiləm, məhuvən=pən imə e nəuan nimə kəti əpəha ilis lan, ikin kəutatig ikin. Aposil min əha, nərgiləh u Pitə mine Jon mine Jemis mine Antiru mine Filip mine Toməs mine Patolomiu mine Matiu mine Jemis nəti Alfias mine Saimon Selot‡ mine Jutəs nəti Jemis.

¹⁴ Nətəmi min əha mine nipətan min, mine Meri u məmə rəha İesu, mine notəha İesu min, ilah kəutəhuva pəti-pəti e nikiləh kətiəh məutəfaki nian rəfin.

İətəmi u otos nimej Jutəs

¹⁵ Kəni nian kəti, nian nətəm kəutəhatətə e İesu kəməutəharəg, ilah tepət, təhmen e uan-hanrit-tuenti ilah rəfin. Kəni Pitə təməhtul mətəghati kəm lah məmə,

¹⁶ “Piak min mine nəuvinik min. Nuvəh aupən Narmin Rəha Uhgın təməfən nəghatiən kəti kəm Kig Tefit, kəni Kig Tefit tənı pətigəm. Təməni məmə suah kəti oteğəhan e İesu kəm nətəmiimi, kəni ilah okotəskəlīm motohamu. Nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın otəkeiki muva mol nipəhriənian lan,

kəni rəueiu nəghatien o suah u tinuva mol nīpəhrīanien rəkis lan. Suah u in Jutəs.

¹⁷ Jutəs, in rəhan əha ikin uək məmə otasiru e tah, in kitah əmə.”

¹⁸ (Jutəs u inu təmos nəhmti niftəni kəti e məni u təmos e nolien tərəh iətəm in təmol. E niftəni əha, təməmei morin kəni nərfin təhapu nisigan tiet.

¹⁹ Kəni natəm Jerusiləm kəmotətəu nəghatien əha, kəni ilah kotauin e niftəni əha e nəghatien əha ikin məmə, “Akeltama,” nīpətin u məmə Niftəni E Nīrə.)

²⁰ Kəni Pitə təməni məmə, “Natimnati iətəm Jutəs təmol təmuva mol nīpəhrīanien lan mətəu-inu e Nauəuə Rəha Nəpuən Mīn, nəghatien kəti tətəni məmə,

‘Təuvir məmə rəhan nimə tətəhtul əpnarīn əmə, pəh iətəmi kəti otəsatiɡian ikin.’[§]

“Kəni nəghatien kəti mīn tətəni lanu məmə,

‘Təuvir məmə iətəmi pišin kəti mīn otuva mos nimein.’

²¹⁻²² “Kəni tol lanəha, iətəmi kəti otəkeikei mos nimei Jutəs mətəni pətigəm kəm nətəmimi itimah mīn, məmə Iərmənig Iesu təməmiəgəh mīn e nīmisiən. Suah u, in suah kəti iətəm itimah mīn iəmautan aupən e nian mīn u iətəm Iərmənig Iesu tətəliuək lan. Suah u in suah kəti iətəm tətətətig nian Jon nətətəni pətigəm nəghatien rəha nolien bəptais e təmi, muva mətəuarus=pən nian Uhgīn təmos rəkis Iesu o tah mos məri muvən e Negəu e Neai.”

²³ Kəni ilah kəmotəni nərgi iətəmi keiu, kəti nərgin u Josip u nian nəuvein kətauin lan məmə Pasapəs Jastəs, kəni kəti mīn, nərgin u Matias.

²⁴ Kəni ilah kəmotəfaki mətəni məmə, “Iərmənig ik nəkəhrun niki nətəmimi rəfin. Ik əgətun e timah məmə suah mil u, in pəhruvən u ik nīnītəpīn rəkis

²⁵ məmə otaskəlīm uək u rəha aposil iətəm Jutəs təməpəh məmə otuvən e suaru iətəm tərəh, iman əhruahru ikin.”

²⁶ Nian ilah kəmotəfaki rəkis, ilah kəmoturin kəpiel nəuvein, kotəhmen e tais, məmə otəgətun məmə pəh otos uək əha, kəni kəpiel mīn kəmotəgətun nərgi Matias. Kəni ilah kotəfən Matias məmə in aposil kəti, kəni rəueiu tinol mīn tueləf aposil ilah rəfin.

2

Narmīn Rəha Uhgīn təmuva e nəmiəgəhian rəhalah

¹ E nian rəha Pentekos,* lafet kəti rəha nətəm Isrel, nətəm u kəutəhatətə e Iesu kəməhuva kətəh.

² Kəni rəueiu agin mīn, kəmotətəu nati kəti təmsipəri e neai təhmen e nīmətəgi asoli kəti tətərkərik, kəni nati kəha kəmotətəu təmuva məri rəfin e nīpəgnəua nimə əha kəutəharəg ikin.

³ Kəni ilah kəmoteruh nati kəti təhmen e nəmnamī nigəm tatuəu. Kəni nəmnamī nigəm mīn əha, kəmotiuvig motan-əhmen nətəmimi rəfin nətəm kəutəharəg əha imə.

⁴ Kəni ilah rəfin, Narmīn Rəha Uhgīn təmuva məriauəh mətətig e lah, kəni məfən nəsanənien kəm lah, mol ilah kīnəutəghati e nəghatien iki pišin mīn.

⁵ Kəni nətəmimi mīn nəuvein əha ikinu, nətəm Isrel nətəm kəutəfaki kəm Uhgīn. Aupən, ilah kəməhuvən e nītəni pišin pišin mīn mətətətig ikin, kəni rəueiu kohtəlig=pa mətətətig Jerusiləm məmə okotol lafet rəha Pasova.

1:16 Sam 41:9 **1:18** Mat 27:3-8 **§ 1:20** Nīpəti nəghatien u məmə, “pəh otimis.” **1:20** Sam 69:25; 109:8 **1:21-22** Mak 1:9; 16:19; Jon 15:27 * **2:1** Pentekos – Afin-to e tiksinəri. **2:1** Lev 23:15-21; Dut 16:9-11 **2:3** Mat 3:11 **2:4** Mak 16:17; Uək 4:31; 10:44-46; 19:6

⁶ Nian ilah kəmotətəu nəghatiən min əha, nətəmimi min tepət kəməhuva. Kəni ilah kəmotəuit pik mətəu-inu kəmotətəu nəghatiən min rəhalah nətəmimi min əha kəutəni.

⁷ Kəmotəuit pik aġin kəni məutəni məmə, “!Ei! ?Nətəm Kaləli min əmə əha kəutəghati, uə kəpə?”

⁸ ?Təhro əpəha kitah rəfin kəutətəu rəhatah nəghatiən min ilah kəutəni?

⁹⁻¹¹ Kitah u nətəmimi iki pisin pisin min tepət. İkin u nətəm Patiə u ikin, mine nətəm Metiə, mine nətəm Elam, mine nətəm Mesopotemiə, mine nətəm Jutiə, mine nətəm Kapatosiə, mine nətəm Pontəs, mine nətəm Esiə, mine nətəm Fritiə, mine nətəm Pamfiliə, mine nətəm İjip, mine nətəm Lipiə e nikalin=pən əha Saerin ikin, mine nətəm Rom, nətəm İsrəl əhruahru, mine Nanihluə[†] min mətəu kitah kəutəfaki kəm Uhgın, mine nətəm Krit, mine nətəm Arepiə. Mətəu kitah rəfin kəmotətəu ilah kəutəghati e nəghatiən iki pisin pisin min rəhatah, məutəni pətiġəm nati asoli min iətəm Uhgın təmöl.”

¹² Narmiləh təmiuvig pik, kəni kəmotətəpuəh o lah min məmə, “!Ei! ?Nak u tol lanu?”

¹³ Mətəu nəuvein kəmotələh əuvsan e lah, məutəni məmə, “Nati kəutəpis əpəha.”

Pitə təmuhamteipən niyəti nati əha

¹⁴ Kəni Pitə təməhtul ilah lepın aposil min, məghati əfəməh məni=pən kəm nətəmimi məmə, “Nətəmimak min nətəm İsrəl, mine nətəm iki pisin pisin min u nəutətiġ Jerusiləm, otətəliġ vivi-to lak, pəh iəkuhamtei=pinə niyəti nati əha kəm təmah.

¹⁵ İtəmah nəutəni məmə nətəmi min u kəutəpis. Mətəu kəpə, kəsotəpisiən. Nain klok əmə əha rəueiu ləplapın. ?Kəni ilah kotəhra motəpis?[‡]

¹⁶ “Mətəu mə tol lanu lan. İəni rəha Uhgın əupən, nərgin u Joel, təməni rəkis nati u itəmah nəuteruh. In təməni məmə,

¹⁷ ‘Uhgın təməni məmə,

“E naunun nian min, iəkəfən rəhak Narmın kəm nətəmimi rəfin. İlah rəfin okotos nəsanəniən lan. Nenətətəmah min, nəman mine niyətan, ilah okotəni pətiġəm nəghatiən min rəhak iətəm iəu iəkəfən kəm lah. Nətəm əluə min rəhatəmah, Uhgın otəfən nati kəti təhmen e nəməhlairiən kəm lah. Kəni nauəhli min rəhatəmah okotəməhlair e nəməhlairiən pisin pisin min.

¹⁸ Səniəmə nətəmi asoli min əmə, mətəu nəman mine niyətan ilah noləək min əmə rəhak, kəni iəkəfən Narmın rəhak kəm lah e nian min əha. Kəni ilah okotəni pətiġəm nəghatiən min rəhak iətəm iəkəfən kəm lah.

¹⁹ Oiəköl nati əpispis min əpəha e neai, mine nəmtətiən pisin pisin min e nitəni min. Onəkoteruh niyə mine niġəm mine nahniġəm okotəri motol nəpuə lan.

²⁰ Mitiġar otaupən mapinəpu lan, kəni məuiġ otasiə təhmen e niyə. § Kəni ko uərisiġ, Nian asoli aġin rəha İərməniġ otuva.

²¹ E nian əha, nətəmimi rəfin nətəm okotəuin e Nərgək, iəu oiəkosiəiġəh ilah.” ’

²² “Nətəm İsrəl, itəmah otətəliġ e nəghatiən u. İtəmah nəkotəhruən vivi nati əpispis min, mine nəmtətiən pisin pisin min iətəm İesu iətəm Nasərit təmöl e nəsanəniən rəha Uhgın, u itəmah nəmoteruh. Natimnati min əha tətəġətun məmə Uhgın in pisin əmə təmahli=pa İesu tuva.

[†] **2:9-11** Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. [‡] **2:15** Nətəmi min əha kəsotəmmimiən wain ləplapın, kəni iətəmi tika mə tapis ləplapın. § **2:20** İəni min rəha Uhgın kəutəni nəghatiən min lanəha e natimnati əskasik min otəpanuva e Naunun Nian. **2:21** Joel 2:28-32

²³ E nəlprəkauian rəha Uhgın u in təmol rəkis mələhu aupən, in təməfinə suah u e nəhlmitəmah. Kəni itəmah nəmotuhamu in e nian nəmotegəhan=pən lan tuvən e nəhlmi nətəm kəsotəfakian. Kəmotuh u, kəmotətu-pəri e nigı kəməluau kəni timis.

²⁴ “Mətəu Uhgın təmitis Iesu e nahməian rəha nimisiən, kəni mol in təmiəgəh mın e nimisiən, mətəu-inu nimisiən, rəhan nəsanəniən tikə o naskəlimiən in.

²⁵ Təfit təməni lanəha e Iesu aupən məmə,

‘Nian rəfin iəkəhrun məmə İərmənig tətətig itimlau min. Ko iəsəginian mətəu-inu tətətig e nikalik itimlau min.

²⁶ Kəni tol lanəha, iəu nikik tətəgian pik, mətəni-vivi ik e nohlik. Kəni nikik təməlinu mətəu iəkəhrun məmə Uhgın otosmiəgəh nipətik.

²⁷ Kəni ko nəsəpəhiən narmək otətətig ima nətəm kəmoħmis ikin. Kəni ko nəsəgəhan minian nipəti rəham İətəmimi Əhruəhru məmə otəmnəmīt.

²⁸ İk nəməgətun rəkis suaru rəha nəmiəgəhiən kəm iəu, kəni ik onəkol iəu nikik tətəgian pik nian iətətig kilau mın ik.’ Inu nəghatian Təfit təməni e Iesu aupən.

²⁹ “Piak mın. İəkolkeikei məmə iəkəni nati əhruəhru kəm təmah. İauəhli u kəha rəhatah aupən, Kig Təfit, in təmimis rəkis, kəni kəmitənim, kəni rəhan suvət tətətig imatah ikin mətəuarus=pa u rəueiu.

³⁰ Mətəu in iəni kəti rəha Uhgın, kəni in təhrun məmə Uhgın təmos nonəvül kəti kəm in məniəkis nəghatian kəti kəm in məmə iətəmi kəti e nira rəhan otuarisig lan otəkeikei mol Kig.

³¹ Kig təməfu məmə nati u otəkeikei muva mol nipəhrinian lan. Kəni in təməni məmə Kristo əha, iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, Uhgın otol təmiəgəh mın e nimisiən, kəni otəsəpəhiən narmin tətətig ima nətəm kəmoħmis ikin, kəni nipətin ko təsəmnəmifian.

³² Kəni nəghatian u tətəghati e Iesu u Uhgın təmol rəkis təmiəgəh mın e nimisiən. !Kəni itəmah iəmotəh e nəhmtitəmah!

³³ Iesu, rəhan tətə təmos in məri muvən e nikalin maru ikin, imə nisiaian mine nəsanəniən. Kəni təhmen=pən əmə məmə Uhgın təməni rəkis lan aupən, in təməfən Narmin rəhan kəm Iesu məmə Iesu otəfən kəm rəhan mın. Kəni natimnati mın u, nauteruh, mətətəu, Narmin Rəha Uhgın tatol.

³⁴ Kig Təfit təməsuvəniən e Nəgəu e Neai təhmen e Iesu. Kəni Təfit təməsəghati aruən lan nian in təməni nəghatian mın əha məmə,

‘İərmənig. İk İərmənig rəhak. Uhgın İərmənig təni kəm ik məmə, “Əharəg e nikalik maru, ikin imə nisiaian mine nəsanəniən, mətəhtəhmin.

³⁵ Oiəkol rəham mın tikimır mın məmə okotəhmen e niməulul iətəm nətevig-ərain e niftəni, kəni ik onəkərmənig e lah.”

³⁶ Pəh nətəm İsrəl rəfin kotəkeikei motəhrun vivi məmə Iesu əha iətəm itəmah nəmotətu-pəri e nigı kəməluau, inəha, Uhgın təmol məmə in İərmənig mine Kristo – u iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.”

Nətəmimi tēpət kəmotəni nipəhrinian e Iesu

³⁷ Nəghatian u rəha Pitə təkək pəhrin nikilah kəni nikilah təpəou. Kəni kəmotətapuəh o Pitə mine aposil mın rəfin məmə, “Piatiməh mın. ?Oiakotəhro lanu?”

³⁸ Kəni Pitə təməni=pən kəm lah məmə, “Onəkotəkeikei motəuhlin nətəligian rəhatəmah, kəni kol bəptais e təmah rəfin kətiəh kətiəh e nərgi Iesu Kristo, məmə Uhgın otəfəl rəkis noliən tərəh mın rəhatəmah. Kəni Uhgın otəfinə Narmin u kəm təmah,

³⁹ mätəu Uhgın təməni rəkis nəghatıən u o təmäh, mine nenətıtəmäh min, mine namıpıtəmäh min iətəm okəpanəhuva. Nənıəskaşıkıən u tətätıg o nətəmımi rəfın min u iətəm İərmənıg Uhgın rəhatah tətəuın e lah.”

⁴⁰ Kəni Pıtə təməni nəghatıən təuvır tepət məməə otıuvi=pa ilah kəhuva, kəni mətəni kəm lah məmə, “O nəkohıet rəkis e nətəmi mın u, nəpıah mine u nətəm kotərəh məmə, Uhgın otəsolıən nalpınıən kəm təmäh min ilah.”

⁴¹ Kəni ilah tepət u kəmotətəu nəghatıən rəha Pıtə kəmotəni nıpəhrıənıən lan, kəni kəmol bəptais e lah. E nıan əha, nətəmımi tepət təhmen e tri-tausın kəməhuva məhuərisıg e lah u kəutəhatətə e İesu.

Nalıuəkıən rəha nətəmi mın u kəmautəni nıpəhrıənıən e İesu

⁴² Nıan rəfın nətəmımi mın u kəutəni nıpəhrıənıən e İesu, kəutətəlıg e nəghatıən iətəm aposıl mın kəutəgətun ilah lan. E nalıuəkıən rəhalah kəməhuva kətıəh, e nauəniən mine Nauəniən Rəha Nəmtətıən Rəha İesu,* mine nəfakıən. Kəni nıan rəfın nıkilah tətəskasık məmə okotəkeıkeı mautil nati əha.

⁴³ Aposıl mın kəmautil nati apıspıs mine nəmtətıən pısın pısın min e nəsanəniən rəha Uhgın. Kəni nətəmımi narmilah tatiuvıg pık ohni.

⁴⁴ Nətəmımi mın u kəutəhatətə e İesu, nıan rəfın kəutəhuva kətıəh məutəfən rəhalah mın natımnati kəm lah mın;

⁴⁵ kəmə iətəmi kəti rəhan nati kəti tıkə, kəni kəti təfən rəhan natımnati mos məni lan, kəni məuəri mətuati kəni məsıru lan.

⁴⁶ Nıan rəfın kəutəhuvən məutəfakı pəti e Nımə Rəha Uhgın.† Kəni kəmautəhuvən e nımə pısın pısın min məutəuəri nauəniən nıglah e nəgıənıən mine nıkilah pəhrıən, kəni kəməutəuən min e Nauəniən Rəha Nəmtətıən Rəha İesu.

⁴⁷ Kəni nıan rəfın kəutəni-vıvi Uhgın, kəni nətəmımi kəutəni-vıvi ilah o rəhalah nolıən. Kəni nıan rəfın İərmənıg tatosmıəgəh nətəmımi, kəni ilah kəməutəhuva kətıəh ilah nətəm kəutəhatətə e İesu.

3

Uhgın təmol nati apıspıs e iətəmi u nəhlkın təräh

¹ Nıan kəti e tri klok ləhnaiuv, nıan rəha nəfakıən, Pıtə mine Jon kəmuəlıuək mətıən e Nımə Rəha Uhgın.

² Suah kəti iətəm təsalıuəkıən e nıan təmair mətəuərus=pa nıan əha, kəmələs kəhuva kaharu e namtıhlıuə e Nımə Rəha Uhgın u kətəni məmə Namtıhlıuə Təuvır. Nıan rəfın tətəasıə e məni o nətəmımi kəutəhuvən imə.

³ Nıan təmeruh Pıtə mine Jon kınətıən məmə okıa imə, in təmətapuəh o lau məmə okuəfən məni kəti kəm in.

⁴ Kəni Pıtə mine Jon nəhmtılau təməhtul lan. Kəni Pıtə təni məmə, “Əsal=pa məh itımlau.”

⁵ Kəni təməsal=pən meruh ilau, nıkin təhti məmə otos məni kəti o lau.

⁶ Mətəu Pıtə təməni=pən kəm in məmə, “Rəhak məni tıkə əgı. Mətəu nati iətəm iəu iətəs, iəkəfınə kəm ik. !E nərgı İesu Krısto iətəm Nəsərıt, iətəni=pınə kəm ik, əhtul məlıuək!”

⁷ Kəni in təməsıru lan, mos nəhlmın maru mıuvi-pəri məmə otəhtul. Kəni əmeıko rəueıu əgı min nəhlkın mıl kəmuəhrıuhrı.

⁸ Əmeıko təmətu-pəri məhtul mınətəlıuək, mətıtəu=pən ilau mıhlıvən e Nımə Rəha Uhgın, kəni mınətəlıuək mətıuvıg-ıuvıg-pəri mətəni-vıvi Uhgın.

2:39 Aes 57:19 **2:41** Uək 2:47; 4:4 * **2:42** Nauəniən Rəha Nəmtətıən Rəha İesu – Afın-to e tıksınarı. **2:42** Uək 20:7 **2:44** Uək 4:32-35 † **2:46** Nımə Rəha Uhgın – ikın nətəm İsrıl kəutəhuva məutəfakı ikın kəm Uhgın. **2:47** Uək 6:7; 11:21 **3:4** Uək 14:9 **3:6** Uək 4:10; 16:18

⁹ Kəni nətəmimi rəfin kəmoteruh in tətaliuək mətəni-vivi Uhgın.

¹⁰ İlah kınətəhrun məmə suah əpələ inəha u iətəm tətəsiə o mənı nıan rəfin e namtıhluə rəha Nımə Rəha Uhgın, kəni kəmotautı pik, narmilah təmiuvig o suah kəha mətəu-inu nəhlikin tınəuvır.

Pitə təməğhati kəm nətəmimi əpəha e Nımə Rəha Uhgın

¹¹ Nıan tətətəhkul=pən e Pitə mıne Jon, nətəmimi rəfin narmilah təmiuvig ohni, kotaiu məhuva məmə okotafu e lahal əha nəuvetin kəti e Nımə Rəha Uhgın u kətəni məmə Fərantə rəha Kig Solomən.*

¹² Nıan Pitə təmeruh ilah, kəni tənı=pən kəm lah məmə, “Nətəm İsrəl. ? Təhro narmıtəmäh tatiuvig pik o nati apıspis u? ? Nauteruh itımahal nıkitəmäh təhti məmə itımlau iətəmi asim mil keiu iəmol vi suah u e nəsanənıən əmə rəhatımlau? !Kəpə!

¹³ Nati apıspis u iətəm nəmoteruh, Uhgın rəha Epraham, mıne Aisək, mıne Jekəp, mıne tipitah mın rəfin, in təməfəri nərgi rəhan ioluək lan, İesu. İnu iətəmi kətıah əmə İesu u nəmotəfən məmə otuvən o nətəmi asoli rəha kəpəmən məmə ilah okotuhamu, kəni nati əpnəpın Pailət təməni rəkis məmə okəsuhamuıən okəhlman lan, mətəu itəmäh nəmotəni=pən kəm Pailət məmə kəpə, kəni mətəpəh in.

¹⁴ İtəmäh nəmotəpəh İesu u in iol əhruahru mıne iətəm təuvır e nəhmti Uhgın, kəni nəmotətəpuah o Pailət məmə otəhlman e suah kəha iohamu itəmi.

¹⁵ Kəni e nolıən əha, itəmäh nəmotuhamu İesu, iətəm nəmiəğəhiən rəfin tatsipən ohni. Mətəu Uhgın təmol təmiəğəh mın e nımisiən. Kəni itımäh iəmoteruh e nəhmtitımäh məmə nıpəhrıən.

¹⁶ “Suah u iətəmi itəmäh nauteruh mətəhrun, in təməsənən əmə mətəu-inu itımäh iəutəhatətə e İesu mıne nəsanənıən rəhan. In nəsanənıən rəha İesu mıne nəhatətəiən iətəm təməfa kəm tımäh təmol vi suah u, kəni itəmäh rəfin nəmoteruh.

¹⁷ “Piak mın. İəu iəkəhrun məmə nati u nəmotol e İesu itəmäh rəhatəmäh nətəmi asoli mın, itəmäh rəfin nəmotol mətəu-inu nəsotəhrunıən məmə İesu in pəh.

¹⁸ Mətəu suaru u inu rəha Uhgın o nolıən rəhan nəğhatıən u in təməni əupən, tınuva mınol nıpəhrıənıən lan. E nəğhatıən rəha iəni mın rəhan, in təməni rəkis məmə rəhan Kristo iətəm təməni rəkis əupən məmə otahli=pa, in otəkeikei mətəu nəhməiən e nıpətın.

¹⁹ “İntəh, rəueiu əha, onəkotəkeikei mətəuhlin itəmäh e rəhatəmäh nolıən tərəh mın, kəni mətəhtəlig=pa o Uhgın məmə in otəfəl rəhatəmäh nolıən tərəh mın, kəni məmə İərmənig Uhgın otəfinə nəmeigıən mıne nəsanənıən vi e nəmiəğəhiən rəhatəmäh,

²⁰ kəni məmə in otahli=pa Kristo tıtelig=pa mın, iətəmi iətəm Uhgın təməni rəkis əupən. Kristo u iətəğhati lan, in İesu.

²¹ Mətəu İesu otatig pıpın e Nəgəu e Neai mətəuarus Uhgın otol vi mın natımnati rəfin təhmen=pən e itəmi Uhgın təməni əskasik kəm təmäh, iətəm rəhan mın iəni mın əupən əgin kəmotəni pətıgəm.

²² “Kəni iəni asoli Mosis təməni pətıgəm məmə, ‘İərmənig Uhgın otəfəri iəni kəti mın e təmäh təhmen lak. Onəkotəkeikei məutətəlig e natımnati mın rəfin in otəni kəm təmäh məutol nəuiən.

²³ Nətəmi mın u okotəhti nəuia iəni əha, Uhgın otos rəkis ilah o rəhan mın nətəmimi kəni ilah okəhmıs.’

* **3:11** Fərantə rəha Kig Solomən – ikin kəti imə e Nımə Rəha Uhgın. İkin əha inəha, nıan rəfin nətəmi asoli rəha İsrəl kəutəğhati e Lou rəha Uhgın **3:13** Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Uək 2:23 **3:17** Luk 23:34; 1Tim 1:13 **3:19** Uək 2:38 **3:23** Dut 18:15,18-19

24 Kəni iəni mın rəfin kəmotəni əmə nəghatıən kətiəh, təmətuəuin e iəni u Samuel, muva mətəuarus=pa u rəueiu, kəutəni əhanəh nian əha u rəueiu.

25 “Nəniəskasikiən u iətəm Uhgın təməni=pən kəm rəhan iəni mın aupən, in rəhatəmah. Kəni nəniəskasikiən rəha nasiruiən iətəm Uhgın təməni kəm tıpitəmah mın aupən, in rəhatəmah mın, mətəu-inu Uhgın təməni=pən kəm Epraham məmə, ‘Oiakol təuvir kəm nətəmimi rəfin e niftəni, kəni nati kəti iətəm mipim İosmiəgəh otol, otəfən nəuvirən əha kəm nətəmimi ərəfin.’

26 Nian Uhgın təməfəri rəhan ioluək u İesu İosmiəgəh, təmaupən mahli=pinə kəm təmah məmə in otəuhlin itəmah e rəhatəmah nolıən tərəh mın, kəni e nolıən əha, in otol təuvir kəm təmah.”

4

1 Nian Pitə mine Jon kəmətuəghati əhanəh kəm nətəmimi, kəni pris mın, mine iətəmi tətarmənig e soldia mın u kəutəsəl o Nımə Rəha Uhgın, mine Satusi mın,* kəməhietigəm=pa.

2 Nıkilah təmahmə pik mətəu-inu ilau kətuəgətun nətəmimi məmə İesu təmimis kəni məmiəgəh mın. Kəni inu təmol suaru məmə nətəmi mın u kəməhmis, Uhgın otosmiəgəh mın ilah.

3 Kəni kəmotaskəlim ilau, motləfən əmə ilau e kaləpus mətəu tinapınəpu rəkis, məmə ilau okuəməhli ikin lapin, kəni olauig lan kəmanuəhtul e kot.†

4 Mətəu nətəmimi mın tərət nian kəmotətəu nəghatıən kəmuəni kəmotəni nıpəhrıənıən lan. Kəni nətəmimi rəfin u kəmotəni nıpəhrıənıən e İesu, nəman əmə ilah iuəkir təhmen e faif-tausin.

Pitə mine Jon kəmuəhtul e nəhmti kaunsil

5 Kəməni lauig lan, pris mın nəuvein, mine nətəmi asoli rəha İsrəl mın, mine nəgətun mın rəha Lou rəha Mosis,‡ kəmotuhapumin ilah mın əpəha İerusiləm.

6 Kəmotəharəg ilah Anəs u pris asoli agin, mine Kaiəfəs, mine Jon, mine Aleksantə, mine nətəmimi mın nəuvein e nəhlin rəha suah u pris asoli agin, kəmotəharəg e kaunsil.

7 Motəni Pitə mine Jon kian muəhtul aupən e lah, kəni kotətapuəh o lau məmə, “?Pəh təməfinə nəpətıən kəm təlau megəhan e təlau məmə natuol nati u, uə nəmuol e nərgi pəh?”

8 Kəni Narmın Rəha Uhgın təməriəuəh e niki Pitə, kəni Pitə tənı=pən kəm lah məmə, “İtəmah u nətəmi nəutarmənig e nətəm İsrəl, mine nətəmi asoli mın.

9 İtəmah nəutəsəl lan=pa o tımlau məmə suah u iətəm nəhlikin təmərah təmos iə nəuvirən, uə itımlau iəmuəhro lanu muol vivi nəhlikin.

10 İtəmah rəfin u ikinu mine nətəm İsrəl mın rəfin, onəkotəkeikei motəhrun məmə suah u iətəm nəhlikin tinəuvir rəkis tətəhtul aupən e təmah e nəsanənıən əmə e nərgi İesu Kristo, iətəm Nəsərit. Suah kəha inəha, itəmah nəmotətəu-pəri e nigı kəməluau, in təmimis. Mətəu Uhgın təmol təmiəgəh mın.

11 Suah kəha inəha, iətəm Nauəuə Rəha Uhgın təməni lan məmə,

‘Kəpiel u iətəm itəmah nətəmimi rəha nolıən nımə, nəkotəni məmə tərəh kəni motəraki lan, mətəu rəueiu in tinuva kəpiel təuvir agin iətəm nımə təhtul-pəri lan.’

3:25 Jen 22:18 3:26 Uək 13:46 * 4:1 Eruh nəghatıən mın əha e tiksinəri: pris mın, mine soldia mın u kəutəsəl o Nımə Rəha Uhgın, mine Satusi. † 4:3 Okuəməhli ikin muətuəuarus=pən olauig mətəu inu Lou təməni məmə suah kəti təsavənıən e kot lapin. 4:4 Uək 2:41 ‡ 4:5 “Lou rəha Mosis” — lou mın iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis əpəha e nıtəuət Sainai 4:10 Uək 3:6,13-16 4:11 Sam 118:22

12 Suah kətiəh əmə təhrun nosmiəgəhiən nətəmimi, İesu pisin əmə, kəni iətəmimi kəti min tikə ağin e niftəni təhrun nosmiəgəhiən nətəmimi.”

13 Nətəmi asoli rəha kaunsil kəmotauit pik nian kəmoteruh məmə kəsüəginian e lah, nati əpnəpin kəsüolian skul, ilau iətəmimi mil əmə. Kəmotəhrun əhruahru məmə suah mil əha ilah pəhriən İesu kəmətəliuək məutan.

14 Kəni kinotəruru nuhalpiniən nəghatian rəhalau mətəu-inu suah u nəhlikin tinəuvir rəkis ilahal min ilau.

15 Kəni kəmotəni=pən kəm lahal məmə okihliet mihluvən ihluə pəh ilah əmə kotəghati pipim.

16 Kəni ilah kəmotətapuəh o lah min məmə, “?Okotəhro e suah mil əha? Nətəmimi rəfin u Jerusiləm kinotəhrun rəkis məmə nati apispis u kəmuol e suah u, in iahgin pik, ko kəsəniapiniən lan.

17 Mətəu pəh kotəniəhu əskasik ilau məmə okəsüəni pətigəm minian nərgi İesu kəm nətəmimi, kəni nəghatian e nati apispis əha otəsiet minian nətəmimi kotəu.”

Kaunsil təmegəhan e lau

məmə okiaiet

18 Kəni kəmotəuin e lahal kihluva imə, kəni motəni=pən kəm Pitə mine Jon məmə okəsüəni pətigəm minian nərgi İesu, kəni məsüəgətun minian nətəmimi lan.

19 Mətəu ilau kəmuəni=pən kəm lah məmə, “İtəmah əmə otakil məmə təhruahru e nəhmti Uhgın məmə iəkuol nəuiətəmah uə nəuia Uhgın.

20 Mətəu itimlau ko iəsüakimian nohliəmalau. Oiaəuəkeikei muəni pətigəm nati itimlau iəmuəruh e nəhmtitimlau kəni muətəu e nipəgtəlgitimlau.”

21 Kəni kaunsil təməni=pən min kəm Pitə mine Jon məmə ilah okotol nalpiniən kəti kəm lau nəmə ilau okətəuəkeikei mətəuəni pətigəm İesu kəm nətəmimi, kəni motəhli pətigəm ilau. Kəmotəhli pətigəm ilau mətəu-inu kinotəruru məmə okotoh əhro ilau. Kəmotəhrun məmə nətəmimi nikilah otəhmə nəmə ilah okotol nalpiniən kəm lau, mətəu-inu nətəmimi rəfin kinəutəni-vivi Uhgın o nati apispis u Uhgın təmol e iətəm u.

22 Kəni suah u, nəhlikin təməpaiu nian təmair mətəuarus=pa əha rəueiu, kəni rəhan nu tapirəkis fote.

Nəfakian rəha nətəm kəmotəhatətə e İesu

23 Nian nətəmi asoli rəha kaunsil kəmotəgəhan e Pitə mine Jon məmə okətiən, kəmiaiet uəhai əmə mian əpəha nətəm kəutəhatətə e İesu kəutatig ikin, kəni muəni pətigəm rəfin nəghatian iətəm pris asoli min mine nətəmi asoli rəha kaunsil kəmotəni=pən kəm lau.

24 Nian kəmotətəu nəghatian əha, ilah rəfin kəməhuva kətiəh motəfaki=pən kəm Uhgın, məutəni məmə, “İərməniğ Uhgın Asoli, ik nəmol neai, mine niftəni, mine nitəhi, mine natimnati ərəfin e lah.

25 Ik nəməghati e nəsanəniən rəha Nərmən rəham kəm tipitimah u əupən Kig Təfit, u in rəham ioluək, kəni in təməni pətigəm rəham nəghatian məmə, ?Təhro nətəmimi e nitəni pisin pisin min nikilah tətəhmə pik lanəha? Təhro ilah nikilah tətəhti məmə okotol nərahian min əha. Ko kətol pau ko kəsotolian nati kəti.

26 Nətəm kəutərməniğ e nitəni min, kəmotol əpenə-penə o nəluəginian, kəni nətəmi asoli min kəutəhuva pəti-pəti, məmə kotəluəgin ilah İərməniğ Uhgın mine İosmiəgəh iətəm in təməni rəkis.’

²⁷ “Iərməniġ Uġin, in nipəhriəniən nəġhatian iətəm Kig Tefit təməni, tinuva miniet=pa, mətəu-inu Kig Herot Antipas, mine Pontias Pailət, mine nətəm Isrel, mine Nanihluə min, ilah rəfin kəməhuva kətiah u ikinu lahuənu Jerusiləm, məutətəi nəġhatian ekəu-ekəu məmə okotuhamu Iesu, u in rəham ioluək əhruahru u ik nəmitəpin.

²⁸ Mətəu natimnati rəfin iətəm kəmautol təmitəu=pən əmə rəham nəġhatian iətəm ik nəməni rəkis e nəsanəniən mine nəhruniən rəham aupən.

²⁹ Tol lanəha, Iərməniġ, niki m tətəhti nəġhatian iətəm ilah kəmotəni məmə okotoh itimah, ol itimah rəham noluək min məmə iəsotəġiniən məmə iəkotəni pətigəm rəham nəġhatian.

³⁰ Uahru=pa e nəhlməm əsanən məmə otol vi nətəmi kəutohmis, kəni mol nati apispis min mine nəmtətian pisin pisin min e nərgi Iesu, rəham ioluək əhruahru.”

³¹ Nian kəmotəfaki rəkis, kəni nimə tamarigrig, kəni Narmin Rəha Uġin təmuva məriəuəh mətətig e lah rəfin, kəni kinautəni pətigəm nəġhatian rəha Uġin məsotəġiniən.

Nətəm kəmautəni nipəhriəniən e Iesu kəutəuəri nautə rəhalah kəm lah min

³² Nətəmi kəutəni nipəhriəniən e Iesu rəhalah nətəġigian təmuva kətiah. Kəti təməsəhluəġian e rəhan nautə, mətəu kəmautəuəri nautə rəhalah kəm lah min.

³³ Kəni aposil min kəmosot nəsanəniən e Narmin Rəha Uġin kəni mətəni pətigəm məmə Iərməniġ Iesu təməmiəġəh min e nimislan. Kəni e nəuviriən rəha Uġin, in tətəsiru e lah rəfin nətəm kəutəfaki.

³⁴ Kəni ilah kəti, rəhan kəti nati kəti təməsikəian, mətəu-inu nətəmi mənəi nəuvein nətəm rəhalah niftəni uə nimə tatig, kəmotol səlim lan, kəni motəfən məni kəm aposil min,

³⁵ kəni ilah kəmotəuəri kəm nətəmi min u rəhalah nati kəti tikə.

³⁶ Tol lanəha, suah kəti əha ikin nərgin u Josip, in nəuaniləuis rəha Lifai, iətəm Saiprəs, aposil min kəmotəfən nərgin vi kəti kəm in, nərgin u Panəpəs, u nipətin təni məmə, “iətəm tətəsiru mətəfəri nətəġigian.”

³⁷ In təmol səlim e rəhan kəti niftəni, kəni mos məni lan muvən məfən kəm aposil min məmə ilah okotəuəri kəm lah min.

5

Anənaiəs mine Səfairə

¹ Mətəu suah kəti min əha ikin, nərgin u Anənaiəs, mine rəhan pətan nərgin u Səfairə. Ilau min kəmos məni e niftəni kəti rəhalau.

² In təmaskəlīm oneuan məni nəuветin, kəni rəhan pətan əmə təhrun. Kəni mos əmə nipilġan muvən məfən kəm aposil min məmə məni rəfin rəha niftəni.

³ Mətəu Pitə təməni=pən kəm in məmə, “Anənaiəs. ?Təhro nəteġəhan e iərmis u Setən tətəuva e niki m? Nəteiuə e Narmin Rəha Uġin kəni mətaskəlīm nipilġa məni nəuветin rəha niftəni məmə rəham.

⁴ Uərisig nəmol səlim e niftəni u, in rəham pisin əmə. Kəni nian nəmol səlim rəkis lan, rəham pisin əmə məni. ?Təhro natol lanəha? !Ik nəseiuəian e iətəmi mətəu nəteiuə e Uġin!”

⁵ Nian Anənaiəs təmətəu nəġhatian əha, əmeiko misipəri morin rəhan nehəġian tiet. Kəni nətəmi mənəi min əha kəmotətəu nati əha, kəmotəġin motəmrumin.

6 Kəni nətəm aluə min kəməhuva motəuveg niṗətīn motələs mohiet məhuvən mohtənim.

7 İuəkir auə kisiṗ təmuva muvən rəkis, kəni rəhan pətan Səfairə təmiet=pa məruru məmə rəhan iərman tinimis rəkis.

8 Kəni Pitə təmatapuəh ohni məmə, “?Əni-to kəm iəu məmə məni rəfin əha e niṗtəni rəhatəlau iətəm kəmos nəhmtin?”

Kəni in təməni məmə, “Əuəh. Nəhmtin rəfin u.”

9 Kəni Pitə təməni=pən kəm in məmə, “?Təhro nəmuol oneuən nətəligiən kəti məmə nəkueiua e Nərmin Rəha İərməniḡ məmə ko təsəhruniən nati u nəmuol? !Ətəu-to! Nətəm kəmohtənim rəham iərman, ilah u e namtiḡluə kəutəhuva məmə okotələs min ik.”

10 Kəni əmeiko tiṣipəri min morin=pən əpəha e nəhḡki Pitə ikin, nehagiən rəhan tiet kəni timis. Nian nətəm aluə min kəməhuva imə, moteruh nimis rəkis, kəni kotələs mohiet məhuvən mohtənim e niḡkali rəhan iərman.

11 Nian nətəmimi rəha nəfakiən mine nətəmi əpnəpin kəmotətəu nati əha, kəmotəḡin pik.

Aposil min kəmotasiru e nətəmimi tēpət

motol vi rəhalah nīmisiən

12 Kəni aposil min kəmotol nəmtətīən tēpət mine nati apispis min e nəhmti nətəmimi. Kəni nətəmimi min u kəutəni niṗəhrīəniən e İesu kəməhuva kətiəh əmə e Fərantə rəha Kig Solomon e Nīmə Rəha Uḡgin.

13 Nati əpnəpin nətəmimi min u kəsotəniən niṗəhrīəniən e İesu kəmotisiəi ilah, mətəu kəmotəḡin e nuvəniən əha meruh ilah.

14 Mətəu nian rəfin nətəmimi tēpət kəutəhuva məutəni niṗəhrīəniən e İərməniḡ İesu, nəman mine niṗətan, kəni ilah tətəpət.

15 Mətəu-inu e nati apispis min iətəm aposil min kəmautol, nətəmimi min kautos rəhalah min nīmisiən məutəhuva, kəni məutəlin ilah kəutəpili e rəhalah pət mine nīmahan e suaru məmə nian Pitə otaliuək məpikalın e lah, in otek nəuvein, uə nəmə nəniṗisiən rəhan əmə tos nəuvein məmə okotəmiəḡah.

16 Kəni nətəmimi tēpət tēpət kəmotṣipən lahuənu min iuəkir o Jerusiləm məhuva. Motos rəhalah min nətəm kəutohmis mine nətəmi min u nərmin tarah tətətiḡ e lah məhuva, kəni aposil min kəmotəfaki e lah kəni ilah rəfin kotəuvir.

Nətəmi asoli min kəmotəmkipən aposil min e kaləpus

17 Kəni suah u pris asoli aḡin mine rəhan min nətəmimi Satusi min u, ilah e pati kətiəh, niəmaha təmol pik ilah mətəu-inu nətəmimi tēpət kinəutəpəh ilah minəutəhuvən o aposil min.

18 Kəni kəmotəuit motəskəlim aposil min motəmkī=pən ilah e kaləpus.

19 Mətəu lapin lan, əgelo kəti rəha İərməniḡ təmuva merəh e doə e kaləpus miṗ ilah mohiet.

20 Kəni məni=pən kəm lah məmə, “Əhuvən e Nīmə Rəha Uḡgin motəni pətəḡəm nəḡhatīən pəhrīən rəha nəmiəḡəhiən vi u kəm nətəmimi.”

21 Kəni kəməni lauḡin lan, kəmotol nəuia əgelo kəni məutəhuvən e Nīmə Rəha Uḡgin minəutəni pətəḡəm nəḡḡi İesu kəm nətəmimi.

Kəmləfən aposil min e kot

Kəni pris asoli aḡin mine rəhan min, kəsotəhrun əhanəhiən məmə ilau kəmiəiet rəkis e kaləpus, kəni kəmotəuin e nətəmi asoli min rəha nətəm İsrəl, kəni ilah kəməhuva kətiəh məmə ilah okotəharəḡ e kaunsil* asoli rəha

5:12 Uək 2:43; 14:3 5:19 Uək 12:7-10 * 5:21 “kaunsil” — nətəmi asoli rəha İsrəl kəutiūvi pətəḡəm nətəmimi ikin məmə okotəhtul e nəhmtiləh e kot.

Isrel. Kəni motahli=pən nəghatiən kəm nətəm kəutarməniḡ e kaləpus məmə okotahli=pa aposil min kəhuva e kot əpəha e kaunsil.

²² Mətəu nian soldiə min kəməhuvən e kaləpus, mətəu aposil min kohkə. Kəni kohtəliḡ=pa e kaunsil motəni məmə,

²³ “Nian iəməhuvən e kaləpus, motafu doə tahtipəsḡ, lok tətəhkul=pən vi əmə lan, kəni soldiə rəha kaləpus kəutəhtul mauteruh vivi əmə namtiħluə e kaləpus, mətəu nian iəmoterəh e doə məhuvən imə, mətəu kikə-kikə əmə imə.”

²⁴ Tətəm tətarməniḡ e soldiə min iətəm kəutəsəl o Nimə Rəha Uħḡin, mine pris asoli min kəmotətəu nəghatiən əha, kəni motauit pik, narmi lah təmiuviḡ, minotəruru əpnəpin əmə məmə nati nak otuva min.

²⁵ Kəni əmeiko iətəmimi kəti tietḡḡəm=pa məmə, “! Ei, nəman! ! Nətəmi min əpələ əpə nəmotəmki=pən ilah e kaləpus, ilah əpəha e Nimə Rəha Uħḡin kəutəḡətun nətəmimi!”

²⁶ Kəni iətəm tətarməniḡ e soldiə min təmit min soldiə min rəhan məhuvən motəmki aposil min məhuva. Mətəu kəməsoteikəpaniən ilah mətəu-inu kinotəḡin məmə nətəmi əpnəpin okotəhti ilah e kəpiel əpin nəmə koteikəpan ilah.

²⁷ Nian kəmotit ilah məhuva imə, kəni motəni məmə ilah okotəhtul aupən e nətəmi asoli rəha kaunsil. Kəni pris asoli aḡin təməni=pən kəm lah məmə,

²⁸ “Iəmotəniəhu əskasik aḡin itəmah məmə onəsotəḡətuniən nətəmimi e nəḡḡi suah kəha Iesu. Mətəu nəḡətuniən rəhatəmah tinaiu ərəfin əpəha Jerusiləm. Kəni mautol məmə nətəmimi okotəni məmə itəmah iəmotoh suah kəha Iesu.”

²⁹ Mətəu Pitə təməḡhati rəhalah aposil min lan məmə, “Itəmah iəkotəkeikei mautol nəuia Uħḡin, mətəu səniəmə nəuia nətəmimi əmə.

³⁰ Itəmah nəmotuhamu rəkis Iesu motətu-pəri e niḡi kəməluau, mətəu Uħḡin u rəha tipitah min aupən təmol təmiəḡəh min e nimisiən.

³¹ Uħḡin u inu təməfəri rəkis Iesu məmə otuvən məharəḡ e nikalin maru, u ima nišiaiən mine nəsanəniən, məmə in Iərməniḡ mine Iosmiəḡəh. Uħḡin təmol nati əha məmə in otol suaru məmə nətəm Isrel min kəotəhrun nəuħliniən ilah e rəhalah nolien tərah min, kəni in otafəl rəkis nolien tərah min rəhalah.

³² Kəni itəmah Narmin Rəha Uħḡin iəutəni pətḡḡəm natimnati min u, kəni Uħḡin tətəfən Narmin rəhan kəm nətəmimi kautol nəuiən.”

³³ Nian nətəmimi rəha kaunsil kəmotətəu nəghatiən əha, təmiuvi pik rəhalah niəməha, kəni kətolkeikei məmə okotuhamu əmə ilah.

³⁴ Mətəu suah kəti təməhtul, nəḡḡin u Kəmaliel, in Farəsi kəti mine iəḡətun kəti rəha Lou, u nətəmimi rəfin kəutisiəi. Kəni təmətapuəh o soldiə min məmə okotit aposil min məhuvən ihluə pipim.

³⁵ Kəni in təməni kəm kaunsil məmə, “Nətənimak min, nətəm Isrel. Otətəliḡ vivi məmə onəkotəhro e nətəmi min u.

³⁶ Vi aḡin uəha suah kəti nəḡḡin u Teutas, təmetḡḡəm=pa mətəni məmə in iətəmi asoli kəti, kəni iuəkəri nətəmimi fo-hanrit kəmotuərisiḡ lan. Mətəu kəmoḡamu in, kəni rəhan nətəmimi kəmotan kətiəh kətiəh, kəni rəhan nətəliḡiən təmuvən miəkə.

³⁷ Uərisiḡ lan, nian kəpmən təmatafin nətəmimi, suah kəti min u nəḡḡin u Jutəs, iətəm Kaləli, in min təmiuvi nətəmimi kəhuərisiḡ lan. Mətəu nətəmimi nəuvein kəmotohamu min, kəni rəhan nətəmimi kəmotan kətiəh kətiəh.

³⁸ Kəni inu rəhak nətəliḡiən e nəniən u. !Iəkəni kəm təmah, pəh nəkotəpəh əmə ilah motəḡəhan e lah kohiet! Mətəu nəmə nati kautol, in rəha iətəmimi əmə, otəpanikə.

39 Mätəu nəmə tatsipən o Uhgīn, ko nəsotosiən nəsənəniən məmə onəkotəniəhu ilah. Məta onəkoteruh məmə itəmah Uhgīn onəkotərgəhu.”

40 Kəni ilah rəfin kəmotegəhan e rəhan nəghatiən.

Kəni kəmotauin e aposil min məmə okəhuva imə, kəni motəni məmə soldia min okotalis ilah. Kəni motəniəhu əskasik min ilah məmə okəsotəghati minian kəm nətəmimi e nərgi Iesu kəni motəhlman e lah kohiet.

41 Kəni aposil min kəmoħiet e kaunsil, nikilah təmagiən, mätəu-inu Uhgīn nikin təmepət o lah kəni megəhan e lah məmə nətəmimi okotoħ ilah mätəu inko kautəhuərisig e Iesu.†

42 Kəni nian rəfin e Nimə Rəha Uhgīn mine nimə min, ilah kəməsotəpəhiən məutəkeikəi məutəni pətigəm kəni məutəgətun nəghatiən təuvir məmə Iesu in Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa.

6

Kəməfəri dikon min səpin

1 Nian nəuvein tinuva rəkis muvən, kəni nətəmi rəha Iesu tinətəri minatəpət. Nəuvein ilah nəuaniləuis rəha Isrel kəmotəsipən ikin pišin pišin min, kəni məutəni əmə nəghatiən Kris, məsotəniən nəghatiən rəha Isrel. Kəni tēpət, ilah nətəm Isrel əmə. Mätəu nəfaki min iətəm kəutəni əmə nəghatiən Kris kənəutəni nikali nəfaki min u nətəm Isrel, məutəni məmə nian kəutəuəri məni mine nauəniən kəm pətəlimis min, mätəu kəsoteħ vivian pətəlimis min rəha nətəmi min u kəutəni nəghatiən Kris.

2 Kəni tuələf aposil min kəmotauin e nətəmimi rəha Iesu məmə okəhuva-to. Kəni kəmotəni=pən kəm lah məmə, “Piatimah min. Təsəuviriən məmə itimah iəkotəpəh nəni pətigəmiən mine nəgətuniən nəghatiən rəha Uhgīn məmə itimah iəkəhuvnə motəuəri məni mine nauəniən kəm pətəlimis min. Inu uək rəha dikon min.

3 Mätəu rəueiu, otəfətigəm-to itəmah səpin, nətəmi min u itəmah nəutisiəi ilah, kəni motəhrun nati, mine Narmin Rəha Uhgīn təriəuəħ e nəmiəgəhiən rəhalah. Kəni itimah iəkotəfən nati u kəm lah məmə ilah okotoħ.

4 Kəni pəħ itimah oiəkəuteruh əmə nəfakiən kəm Uhgīn mine nəni pətigəmiən mine nəgətuniən nəghatiən rəha Uhgīn.”

5 Kəni ilah rəfin nikilah təmagiən, kəni məutegəhan e nəghatiən əha. Kəni kəmotəfətigəm Stipin u rəhan nəhatətəiən təskasik e Uhgīn, kəni Narmin Rəha Uhgīn təməriəuəħ mətatig lan. Motəfətigəm min Filip, mine Prokorəs, mine Nikano, mine Timon, mine Pamenəs, mine Nikoləs iətəm Antiok u əupən təməpəħ nəfakiən rəha nətəm iman ikin muva mətitəu=pən nəfakiən rəha nətəm Isrel.

6 Kəmotit ilah məhuvən kəm aposil min, kəni aposil min kəmotələhu=pən nəhlmilah e lah motəfaki e lah.

7 Kəni nətəmi rəha Iesu kəutəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgīn kəm nətəmimi, kəni nətəmi rəha Iesu u Jerusiləm kinautəpət pik. E nətəmi min əha, pris min tēpət kəmotəhatətə e Iesu.

Kəmotəskəlim Stipin

8 Kəni Stipin u iətəm təməriəuəħ e nəuviriən mine nəsənəniən rəha Uhgīn, təmol nəmtətiən tēpət mine nati əpispi min e nəhmti nətəmimi.

5:40 Uək 4:18 5:41 Mat 5:10-12; 1Pitə 4:13 † 5:41 Nian kautos nahməiən nikilah tagiən, mätəu rəhalah İərməniğ təmos nahməiən. Rəueiu əha nian kəutətəu tərah, təgətun məmə ilah kətiah əmə e İərməniğ. 6:1 Uək 4:35 6:7 Uək 2:41; 16:5

⁹ Mətəu nətəmimi nəuvein e nimə rəha nuhapuminian rəha Nətəm Kəmitis İlah,* kəmotəghati ilah Stipin. Nətəmi mın u nətəm İsrəl u kəmotəpən Saerin mine Aleksantriə. Kəni nətəmimi nəuvein mın u nətəm İsrəl u kəmotəpən Silisiə mine Esia, ilah kəməhuva kətiəh, minautorgəhu ilah Stipin. Kotəni məmə nəghatian rəha Stipin təşəruahruian, mətəu rəhalah təruahru.

¹⁰ Mətəu Narmin rəha Uhgın təmol Stipin teinatig pik, kəni nian in təghati, rəhan nəghatian tapirəkis rəhalah.

¹¹ Kəni ilah kəmotəou oneuən nətəmimi nəuvein məmə okotasiru e lah motəni pətigəm məmə, “İtimah iəmotətəu məmə Stipin təməni rah Mosis mine Uhgın.”

¹² Kəni rəhalah nəghatian təmol niki nətəmimi, mine nətəmi asoli rəha İsrəl, mine nəgətun mın rəha Lou, kəmotəməki e Stipin. Kəni kəməhuvən motəskəlim motələs məhuvən məmə otəhtul e nəhmti kaunsil.

¹³ Kəni kəmotəmki nətəmimi nəuvein məhuva məmə okoteiə e Stipin. Nətəmi mın u kəmotəni məmə, “Nian rəfin tətəni nəghatian tərəh e Nimə Rəha Uhgın, kəni mətəni rah Lou rəha Mosis.

¹⁴ İtimah iəmotətəu in təməni məmə İesu u iətəm Nasərit, in otələs iahu Nimə Rəha Uhgın, kəni məuhlin nolian mın u Mosis təməfa kəm tah aupən ikin.”

¹⁵ Kəni nətəmimi rəfin u kəmautəharəg e kaunsil kəmotəsal=pən əhruahru o Stipin, motafu məmə nəhmtin tinəgəhag pəhriən təhmen e rəha agelo.

7

Stipin təməghati e Epraham

¹ Kəni pris asoli agin təmətapuəh o Stipin məmə, “?Təhro? ?Nipəhriənian e nəghatian mın əha kətətu=pən lam?”

² Kəni Stipin təməni məmə, “Piak mın mine tatə mın. Otətəlig-to lak. Uhgın u iətəm in ilis ilis pik, təmietetigəm=pa o tipitah Epraham nian in təmətatig əpəha Mesopotemiə, məsuvan əhanəhiən əpəha Haran.

³ Uhgın təməni=pən kəm in məmə, ‘Əpəh rəham mın, mine ikin nətətatig ikin muvən e ikin kəti iətəm iəu o iəkəgətun lam.’

⁴ “Kəni Epraham təmiet əha Kaltiə muvən mətətatig əpəha Haran. Nian təmətatig ikinu kəni rəhan tatə timis, kəni Uhgın təmos muva u e niftəni u itimah nəutatig lan rəueiu.

⁵ Mətəu təməsəfən əhanəhiən niftəni əkəku agin nəuветin kəm in məmə rəhan əhruahru. Mətəu Uhgın təməni əskasik kəm in məmə otəpanəfən rəfin nitəni əha kəm in mine nəmipin mın. Kəni nitəni u otuva imalah agin ikin, nati əpnəpin e nian əha Epraham təməsələsən nətin kəti.

⁶ Nəghatian u Uhgın təməni kəm in tol lanəha, in təməni məmə, ‘O nian kəti, nəuaniləuis mın rəham okəhuvən motatig e niftəni pisin kəti rəha nətəmimi pisin, kəni ilah okəhuva iəpispis mın, kəni nətəm ikin okotol ilah okotəhuva slef mın, kəni mautil mırə kəm lah kətəuarus nu fo-hanrit.

⁷ Mətəu iəkol nalpiniən kəm nətəmimi mın əha kətəarmənig e lah. Kəni uərisig, rəham mın nətəmimi okohiet e nitəni əha məhuva motəfaki kəm iəu e nitəni u.’

⁸ “Kəni Uhgın təməni əskasik məmə in oteh vivi Epraham mine nəuaniləuis mın rəhan. Kəni məni=pən kəm in məmə in otəhgi=pən nəsualkələh məmə in nəmtətian kəti məmə ilah nətəmimi mın rəha Uhgın. Kəni nian Epraham

* **6:9** “nimə rəha nuhapuminian rəha Nətəm Kəmitis İlah” – Nətəmi mın əha, aupən ilah slef rəha suah kəti, mətəu rəueiu əha kəmitis ilah. **6:10** Luk 21:15 **7:3** Jen 11:31; 12:1 **7:4** Jen 11:31–12:5 **7:5** Jen 12:7; 15:18; 17:8 **7:7** Jen 15:13-14; Eks 12:40 **7:7** Eks 3:12

təmələs Aisək, kəni matig məhgi=pən nian təmos nian eit.* Kəni nian Aisək təmələs Jekəp, kəni matig məhgi=pən mīn. Kəni nian Jekəp təməmki nenətīn mīn ilah tuələf, kəni məhgi=pən mīn ilah. Ilah tuələf əha, nəukəti nīratah.”

Tipiləh mīn kəmotəpəh Josip

9 Kəni Stipin təməni=pən mīn kəm lah məmə, “Kəni nəukəti nīrə mīn u rəhatah kəmautetet notəhalah u Josip, kəni motətuati=pən lan kəm nətəm Ijip, məmə otuva slef rəhalah. Mətəu ilau Uhgīn e nian rəfin,

10 kəni Uhgīn tos rəkis in e nərahīən rəfin rəhan. Nian təməhtul e nəhmti kig rəha nətəm Ijip, kəni Uhgīn təməfən nəhrunīən kəm in, kəni matig mol mīn məmə kig otolkeikei in, kəni mol in tarmənīg e nītəni Ijip mīne nətəmimi mīne natimnati rəfin rəhan.

11 “Kəni əmeiko nəumis təman e nītəni əpəha Ijip mīne Kenan mol nauənīən tikə, kəni nəumis natus nətəmimi, kəni tipitah mīn niglah nauənīən təmikə.

12 Nian Jekəp tinətəu məmə nauənīən əpəha Ijip, təməhli=pən nenətīn mīn u tipitah mīn əha kəhuvən, kəni inu nətuəuinīən ilah kəməhuvən Ijip.

13 Kəni uərisig, ilah kəməhuvən mīn, kəni in təməni pətīgəm in kəm lah, mətəu ilah kəsətəhrunīən məmə in Josip pialah. Kəni kig rəha Ijip təmətəu nənīən o Josip mīne pian mīn.

14 Kəni Josip təməhli=pən nəghatīən kəm rəhan tatə Jekəp mīne rəhan mīn, məmə okəhuva motatīg ilah mīn. E nətəmimi mīn əha, ilah rəfin səpīntə faif.

15 “Kəni Jekəp mīne rəhan mīn kəməhuvən Ijip, kəni kəməutatīg məutatīg, kəni Jekəp mīne tipitah mīn kəmohmīs ikin.

16 Kəni kəməmki ilah kan əpəha Sekəm e nītəni u rəhatah, kəni kitənīm ilah ikin e nīpəg kəpiel kəti Epraham təmos rəkis nəhmtīn o nətəm Hamor.”

Stipin təməghati e Mosis

17 Kəni Stipin təmətəkeikei mətəni=pən kəm lah məmə, “Tinātuva iuəkīr məmə Uhgīn otosmīəgəh rəhan mīn nətəmimi u təməni rəkis kəm Epraham, kəni nəuanīləuīs mīn rəhatah u kəmautatīg Ijip, rəueiu əha tīnepət.

18 Kəni kig kəti mīn rəha Ijip təməhtul, in təsīsiəi agīnīən Josip.

19 In təmosīahu tipitah mīn e nətəlīgīən tərəh mīn rəhan, matol nəhməiən kəm lah. Kəni in təmol lou kəti məmə okotəmki pətīgəm nenətīlah mīn iəpəou amrərə mīn ihluə məmə okohmīs.

20 “Kəni e nian əha, Mosis təməir, kəni in suakəku təuvīr kəti e nəhmti Uhgīn. Rəhan məmə mīne tatə kəmuəhluəig oneuən lan əpəha imə muos məuīg kisil.

21 Nian kəmləfətīgəm ihluə, nəti kig pətan təmeruh, kəni tələs məmə oteh vīvī rəhan.

22 Kəmotəgətun in e neinatīgīən rəfin rəha nətəm Ijip, kəni nian in tənepət, in təsanən e nəghatīən mīne noliən nati.

23 “Nian tīnos nu fote, nīkin təhti məmə otuvən-to meruh-to nətəmīman mīn, nətəm Isrel,

24 kəni mafu kəti iətəm Ijip kəti tatoh. Kəni in təmuvən məmə otasīru e in kəti əmeiko mohamu iətəm Ijip əpəha.

25 Kəni Mosis nīkin təməhti məmə məta in mīn, nətəm Isrel, okotəhrun məmə Uhgīn təməhli=pən in məmə otuvən məmkīrəkis ilah e nəhməiən katol e lah. Mətəu ilah kotəruru.

* 7:8 Noliən rəha nətəm Isrel tol lanu, nian suakəku iərman tair, e nian eit, kətəhgi=pən. 7:8 Jen 17:9-14; 21:4 7:9 Jen 37:11,28; 39:2,21-23 7:10 Jen 41:37-44 7:11 Jen 41:54; 42:1-2 7:13 Jen 45:1-4,16 7:14 Jen 45:9-11; 46:27 7:15 Jen 46:1-7; 49:33 7:16 Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32 7:18 Eks 1:7-8 7:19 Eks 1:11-22 7:20 Eks 2:2 7:21 Eks 2:3-10 7:24 Eks 2:11-15

26 Kəni lauig lan tafu min iətəm Isrel mil keiu katuoh ilau min, kəni tuvən mə tağhati kəm lau məmə otos rəkis ilau, kəni məmə otol ilau kuol vi ilau min. Kəni məni=pən kəm lau məmə, ‘Suah mil, itəlau əmə. ?Təhro natuoh itəlau min?’

27 “Mətəu suah u təmaupən mol nəukəti norgəhuiən təmətgi=pən Mosis isəu, kəni məni=pən kəm in məmə, ‘Pəh təməfəri ik məmə onəkərmənig kəni mətakil itimah?’

28 !İətəhrun məmə nəkolkeikei məmə onəkohamu min iəu təhmen e iətəm Ijip u nəmoh nəniuv!’

29 Nian Mosis təmətəu nəğhatien əha, kəni təməgin kəni miet Ijip magim muvən əpəha isəu ikin Mitian mətatig ikin məhmen e iəpispis kəti. Nian təmətatig mətatig mit pətan ikin kəti, kəni mələs nətin keiu iərman mil.

30 “Nian təmətatig Mitian mos nu fote, kəni nian kəti tuvən mətan iuəkir o nitàuət əha Sainai əpəha təpiə-məpiə ikin. Kəni agelo kəti təmiet=pən ohni e nigəm iətəm tatuəu e nigə əkəku kəti.

31 Nian təmeruh nigəm əha, narmın təmiuvig pik ohni, kəni muvən iuəkir məmə oteruh vivi, kəni mətəu İərmənig Uhgın təməğhati kəm in məmə,

32 ‘İəu Uhgın rəha tipim min, Uhgın rəha Epraham, mine Aisək, mine Jekəp.’ Kəni Mosis təməgin minətərmurumin minatəgin e nəsal-pəniən əha nigəm ikin.

33 “Kəni İərmənig Uhgın təməni=pən kəm in məmə, ‘Os rəkis rəham put e nəhlkəm mətəu-inu niftəni ko ik nətəhtul ikin in tasim ağin, mətəu iəu əha ikin.

34 İmeruh nərahien iətəm katol e rəhak nətəmimi əpəha Ijip, iətətuəu nəsəkien rəhalah, kəni mineiuaiu muva məmə iəkəmkirəkis ilah o nətəm Ijip. Va. Rəueiu əha iəkahli=pən ik nəkitəlig muvən min Ijip.’ ”

Nətəmimi min rəha Isrel kəmotəpəh Mosis

35 Kəni Stipin təmətəkeikei mətəni məmə, “Inu iətəm kətiəh əmə Mosis iətəm ilah kəmotəpəh nəuiən nian ilah kəmotəni=pən məmə, ‘? Pəh təmləfəri ik məmə onəkərmənig kəni makil itimah?’ Mətəu Uhgın pişin əmə təmahli=pən suah kəha Mosis məmə otərmənig kəni mosmiəğəh ilah. Təmahli=pən nian agelo təmiet=pən ohni e nigəm iətəm tatuəu e nigə əkəku kəti.

36 Kəni Mosis təmit ilah məhiet Ijip, kəni in təmol nati əpispis mine nəmtətiən təpət, təmol əpəha Ijip, mine nian kəməutəliuək məutəhuvən=pən e nitəhi u kətəni məmə Nitəhi Ərarəuv, mine nu fote e ikin təpiə-məpiə ikin.

37 “Inu iətəm kətiəh əmə Mosis u təməni=pən kəm nətəm Isrel məmə, ‘Uhgın otləfəri iəni kəti min e təmah təhmen lak.’

38 “Inu Mosis iətəm təmauin e tipitah min məmə okotuhəpumin ilah min əpəha təpiə-məpiə ikin, kəni agelo təməğhati kəm in e Nitəuət Sainai, kəni Mosis u təməfən nəğhatien min u kəm tipitah min. Kəni nəğhatien min u, ilah nəğhatien keikei min iətəm kəutəfən nəmiəğəhien kəm nətəmimi, kəni Mosis təməhlman tuva kəm tah.

39 “Mətəu nian in təmətatig əhanəh əpəha e Nitəuət Sainai, tipitah min kəmotəhti nəuiən, mətəpəh nətəligiən, mətəu nikilah təmitəlig=pən o nati Ijip.

40 Kəni kəmotəni=pən kəm Eron məmə, ‘Ol narmi nati nəuvein məmə okəhuva uhgin min rəhatah mə okotit itah. Mətəu Mosis əha inəha, iətəm təməmki itah kohiet Ijip, kənotəruru məmə in tinəhruvən.’

41 Kəni e nian əha, ilah kəmotol narmi nati məmə in otuva uhgin rəhalah, kəni kəmautol sakrifais e nati miəğəh min məmə okotəfəki kəm in. Kəni kəmautol lafet rəha narmi nəti kau iətəm ilah əmə kəmotol.

42 Mətəu Uhgın tәмəuhlin=pән nәмtahn kәм lah, kәni megəhan=pән e lah mәмə okotəfaki kәм mitigar mine mәuig mine mәhau min e nәpuә. Kәni nati əha tətəgәtun əsas әmә nәghatiән rәha Uhgın iәtәм kәмәtei e nauәuә rәha iәni min rәha Uhgın. Tәtәni mәмә,

‘!Nәtәм Isrel! ?Nian rәfin e nu fote әpәha ikin tәpiә-mәpiә ikin, itәmah nәmautoh nati miәgәh min mautol sakrifais lan. ?Mətәu nikitәmah tәhti mәмә nәmautol kәм iәu? !Kәpә!

43 Mətәu e nikitәmah, itәmah nәmautәlәs Nima Tapolin rәha uhgın eiua u Molek, mine narmi mәhau rәha uhgın eiua u Refan. Nati mil u nәmautol mәмә onәkotәfaki kәм lau. O nati əha, iәkahli pәtigәm itәmah nәkәhuvән isәu motapirәkis Pabilon.’ ”

Stipin tәмәghati e Nimә Rәha Uhgın

44 Stipin tәмәtәkeikei mәtәni mәмә, “Nian tipitah min kәмәutatig ikin tәpiә-mәpiә ikin әupән, ilah kәmotos rәhalah nati kәti, Nima Tapolin rәha Uhgın iәtәм tәtәgәtun mәмә Uhgın tәtatig ilah min. Kәni Mosis tәmol Nima Tapolin əha tәtitәu=pән әmә nәtәligiән rәha Uhgın u tәмәni=pән rәkis kәм in.

45 Kәni nu tәpәt uәrisig, Josuә tәmit ilah mәhuva mәмә okotos rәkis nitiәni əha o nәtәм Kenan, nәtәni u Uhgın tәмәhgirәkis nәtәmimi ikin. Kәni ilah kәmotәlәs Nima Tapolin u mәhuvән motatig ilah min motәtәuarus=pa e nian rәha Tefit tәmol kig lan.

46 Uhgın tәmol tәuvir kәм Tefit, kәni Tefit tәмәtapuәh ohni mәмә Uhgın otәgәhan lan pәh tol nimә kәti iәtәм Uhgın otatig ikin.

47 Mətәu nimә əha, Kig Tefit tәмәsoliән, mətәu nәtin Kig Solomән tәmol.

48 “Mətәu Uhgın iәtәм ilis agin, tәsatigian e nimә iәtәм iәtәmimi әmә tәmol. Tәhmen e nәghatiән rәha Uhgın iәtәм iәni rәhan tәмәni mәмә,

49 ‘Ikin min rәfin e neai tәhmen әmә lak mәмә iәkәharәg ikin marmәniг, kәni nitiәni min rәfin tәhmen әmә mәмә iәkәfu=pән nәhлкәk ikin.

?Mətәu nimә nak iәtәм nәkotәhrun nolian mәмә otәhmen lak?

?Kәni ikin pәhruvән nәkotәhrun nolian mәмә iәkuvән mәmeig ikin?

50 Otәni-to. ?Pәh tәmol rәfin natimnati min əha?

Iәu pisin әmә, iәu Uhgın iәmol rәfin ilah.’ ”

Nәtәм Isrel kәmotәpәh iәni min rәfin rәha Uhgın, mine Kristo

51 Kәni Stipin tәмәtәkeikei mәtәni mәмә, “!Itәmah u! Rәhn-kapә tәmah tәskasik. Nikitәmah tapinәpu tәhmen e rәha Nanihluә min. Matәlgitәmah talu o nәtәuiән nauia Uhgın. !Itәmah nәkotәhmen әmә e tipitәmah min nәtәм kәмәutәhti nәuia Narmin Rәha Uhgın!

52 ?Iәni min rәha Uhgın әupән, pәh tipitәmah min kәмәsotoliән nәrahian kәм in? !Tikә! Kәmotol nәrahian kәм lah rәfin. Kәmotohamu min nәtәmi min u kәмәutәni pәtigәm nuvaiән rәha Iәtәmi Əhruahru. Kәni itәmah nәmotәgәhan=pән e Itәmi Əhruahru u e nәhlmә rәhan min tikimәr min kәni kotuhamu.

53 Itamah nәmotos rәkis Lou rәha Uhgın u әupән nagelo min kәmotos mәhuva, mətәu itәmah nәmәsotohtәu=pән aginian Lou əha.”

Kәmotahtimu Stipin

⁵⁴ Nian kəməutətəu nəghatien min rəha Stipin, nəhmtilah təmapinəpu, nikilah təmahmə pik, kəni mautigət=pən nəhlulvah kəm in mətəu-inu nikilah nahmə agin.

⁵⁵ Mətəu Narmin Rəha Uhgın təməriauəh e Stipin, kəni təsal pəri e Negəu e Neai mafu nəhagəhagian iətəm təsanən pik təmiet ima Uhgın ikin, kəni meruh Iesu tətəhtul e nikali Uhgın maru, ikin ima narmənigian mine nəsanənian.

⁵⁶ Kəni Stipin təməni=pən kəm lah məmə, “!Ei, nəman! İətəfu Negəu e Neai rəha Uhgın faterəh, kəni Nəti İətəmimi tətəhtul e nikali Uhgın maru, ikin ima narmənigian mine nəsanənian.”

⁵⁷ Nian nətəmi asoli rəha kaunsil kəmotətəu nəghatien əha, kəmotəmkəsgin matəlgilah min e nəuanəhmlilah, kəni motearəg e Stipin e nəuialah rəfin motauif motaiu məhuvən moteapən əhmen-əhmen əmə ohni,

⁵⁸ moteikəpan kəni motəraki pətigəm lan e taun. Kəni nətəmimi u kəmotətəu nəghatien rəha Stipin, ilah kəmotəpeg rəhalah sot asoli min, motəlin=pən iuəkir e nəhlki iətəm aluə kəti, nərgin u Sol. Kəni minətəhti Stipin e kəpiel apin.

⁵⁹ Nian kəmutəhti, kəni Stipin təməfaki məmə, “İərməniğ Iesu, os narmək.”

⁶⁰ Kəni təmeiuaiu misin nəulin kəni masək əfəməh məmə, “İərməniğ, əfal nolian tərəh iətəm ilah kautol lak.” Nian təmol naunun e rəhan nəfakian, kəni rəhan nehagian tiet.

8

¹ Kəni Sol in təmatəhtul əmə nikin tətəgian məmə ilah kəmotəhtimu Stipin.

Sol təməh nətəm kəutəfaki

Mətəuəin e nian əha, nərahian asoli kənotol e niməfaki əpəha Jerusiləm. Kəni ilah kəməhiet Jerusiləm motəgim=pən Jutiə mine Səmeriə motəpəh pişin əmə aposil min kəutatig Jerusiləm.

² Nətəmimi nəuvein nətəm kəutəfaki əskasik kəməhuva motələs Stipin məhuvən məhtənim, kəni ilah kəmotəsək pik ohni.

³ Mətəu Sol təmətəuəin minətərəkkin-ərəkkin niməfaki, matuvən e nimə min mətiuvi pətigəm nəman mine nişətan iətəm kəutəfaki, kəni matəmki=pən ilah e kaləpus.

Filip təməni pətigəm nanusiən təuvir əpəha Səmeriə

⁴ Kəni nətəm kəutəfaki iətəm kəməhiet Jerusiləm motəgim, kəmutəni pətigəm nəghatien rəha Uhgın ikin min rəfin iətəm ilah kəutəhuvən=pən ikin.

⁵ Filip təmuvən e taun kəti rəha Səmeriə, kəni mətəni pətigəm nanusiən rəha Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. ⁶ Nian nimənin nətəmimi kəmotətəu Filip, kəni motəfu nati apişpis min iətəm in tatol, ilah rəfin kəməutətəlig vivi lan e nak in tətəni.

⁷ Nətəmimi tepət narmin tərəh min kəməhiet e lah. Nian narmin tərəh min kəməhiet, kəmotəsək əfəməh. Kəni nətəmimi tepət iətəm nişətilah təmimis, uə nətəm kəsotaliuekian, kəmotəuvir min.

⁸ Kəni nətəmimi rəfin e taun əha, ilah rəfin kəmotəgian.

Saimon u təmol natimnati e nəsanənian rəha İərmis min

⁹ Kəni e taun əha, suah kəti nərgin u Saimon, in təmatol nati apişpis tepət e nəsanənian rəha İərmis min, kəni nətəmimi rəfin e Səmeriə, narmilah

təmiuvig. Təmol nuvəh nəuветin. In mətəfəri aru əmə in məmə in iətəmi asoli kəti.

¹⁰ Kəni nətəmiimi rəfin, nətəmi asoli mətəuarus=pə noluək min əmə, kəməutəsəl=pən pik ohni kəni məutəni məmə, “Suah u in iətəmi kəti u in tatol uək e Nəsanəniən Asoli Rəha Uhgın.”

¹¹ Kəməutohtəu=pən in nuvəh nəuветin mətəu-inu narmiləh tatiuvig o natimnati min iətəm in tatol.

¹² Mətəu nian nətəmiimi kəmotətəu nəghatien iətəm Filip tətəni pətigəm e nanusiən təuvir rəha Narməniən Rəha Uhgın mine nəghatien rəha Iesu Kristo, kəmotəni niphəriənien lan, kəni kəmol bəptais e lah, nəman mine niphətan.

¹³ E nian əha, suah min u Saimon, təməni niphəriənien e Iesu, kəni kol bəptais min lan. Kəni in tətītəu=pən Filip ikin min rəfin. Narmin təmiuvig o nati apispis min mine nəmtətiən min iətəm in tateruh Filip tatol.

¹⁴ Nian aposil min əpəha Jerusiləm kəmotətəu məmə nətəm Səmeria kintəhatətə e nəghatien rəha Uhgın, kəni kəmotəhli=pən Pitə mine Jon məmə okian o lah.

¹⁵ Nian ilau kəmiən miaiet=pən o lah, muəfaki o lah məmə Narmin Rəha Uhgın otəriəuəh mətatig e lah,

¹⁶ mətəu-inu kəmol bəptais əmə e lah e nərgi İərməniğ Iesu, mətəu Narmin Rəha Uhgın təsəriəuəh əhanəhien e nəmiəgəhien rəhalah.

¹⁷ Kəni Pitə mine Jon kəmuələhu=pən nəhlmləu e lah muəfaki e lah, kəni Narmin Rəha Uhgın təməriəuəh e lah.

¹⁸ Nian Saimon təmafə məmə Narmin Rəha Uhgın tatuvən e nəmiəgəhien rəha nətəmiimi nian aposil mil kəmuələhu=pən nəhlmləu e lah muəfaki e lah, kəni in tətətigəm məni məmə otəfən kəm lau,

¹⁹ kəni məni=pən kəm lau məmə, “Uəfa min nəsanəniən u kəm iəu məmə nian iəkələhu=pən nəhlmək e nətəmiimi, kəni ilah kotəhrun nosiən Narmin Rəha Uhgın.”

²⁰ Mətəu Pitə təməni=pən kəm in məmə, “!Ik mine rəham məni onəkian e nigəm asoli! Mətəu-inu nikim təhti məmə nəkəhrun nos nəhmti nati u iətəm Uhgın tətəfən kəm nətəmiimi e məni.

²¹ Ko ik nəsolien uək u nəuветin mine, mətəu-inu rəham nətəligien təsəhrəuəhriən e nəhmti Uhgın.

²² Əuhlin ik e rəham noliən tərəh min kəni məfaki=pən kəm İərməniğ, məta tafəl rəkis rəham noliən tərəh min iətəm nikim tətəhti ilah.

²³ İateruh məmə nian rəfin netetien təməriəuəh e rəham nətəligien, kəni noliən tərəh min kəmotəlis ik tiəkis.”

²⁴ Kəni Saimon təməni=pən məmə, “!Əui! Uəfaki=pən kəm İərməniğ ohniəu məmə natimnati iətəm itələu nəmuəni, kəti otəsuvaiən ohniəu.”

²⁵ Kəni nian ilau kəmuəni pətigəm rəkis nəghatien rəha İərməniğ mine natimnati iətəm in təmol, kəni kəmətiən Jerusiləm matuəhtul əgməgin e lahuənu min rəha Səmeria matuəni pətigəm min nanusiən təuvir rəha İərməniğ.

Filip təməghati kəm iətəm İtiopiə kəti

²⁶ Kəni əgelo kəti rəha İərməniğ təməni=pən kəm Filip məmə, “Əsəu-pesi müvən e suaru tisipən Jerusiləm matuvən Kasa.” (Suaru əha tətəməhli əpəha ikin təpiə-məpiə ikin.)

²⁷ Kəni in təmatuvən əmeiko mafu iətəm Itiopiə kəti e suaru. Suah əha in iətəmi asoli kəti rəha kwın rəha nətəm Itiopiə.* Kəni in təmətarmənig e mənı rəha kwın. Suah u təmuvən Jerusiləm məmə otəfaki,

²⁸ kəni mınatitəlig matuvən iman ikin. Kəni in təmətəharəg-pəri e nati kəti kətəni məmə, “kat” iətəm hos tatiuvi. Kəni mətafin nauəuə iətəm iəni kəti rəha Uhgın təmətei, nərgin u Aiseə.

²⁹ Kəni Narmin Rəha Uhgın təməni=pən kəm Filip məmə, “Uvən maliuək=pən iuəkır o kat əha.”

³⁰ Kəni Filip təmaıu muvən iuəkır ohni, mətəu suah u tətəfin nauəuə iətəm iəni Aiseə təmətei. Kəni təmətapuəh ohni məmə, “?Nəkəhrun nıpəti nati u nətafin, uə kəpə?”

³¹ Kəni suah u təməni=pən kəm Filip məmə, “?İəkəhra məhrun? Mətəu-inu iətəmi kəti tikə mə otuhamtei=pa nıpəti nəghatıən u kəm iəu.” Kəni in mətapuəh məmə Filip otəri muvən ilau mın muəharəg.

³² In təmətafin nəghatıən u e Nauəuə Rəha Uhgın, tətəni məmə, “Kəmit təhmen e sipsip kan məmə okuhamu.

Kəni təhmen e nəti sipsip, təsəgətıən nıan kətətei nımeimein, Kəni in təməpnəpın əmə, məsəghatıən.

³³ Kəmol aulis in, kəni nıan kəmakıl e kot, kəsakıl əhruahruıən. Nıan kəmotuhamu, in nəlugi iətəmimi əmə kəti, nətın tika.”

³⁴ Kəni suah u təmətapuəh o Filip məmə, “?Kərmə Aiseə təmətəghati aru lan, uə iətəpısın kəti?”

³⁵ Kəni Filip təmətuəuin e nəghatıən kətıəh əmə iətəm təmafin, mətəni=pən nəniən təuvır rəha İesu.

³⁶ Nıan kəmətıən e suaru mıəuva ikin kəti nəhu əha ikin, kəni suah u təməni=pən kəm Filip məmə, “!Afu-to! Nəhu kəti əpəha. ?Təhro? ?Pəh nəkol bəptais lak lan?” Kəni Filip təmegəhan lan.†

³⁸ Kəni təməniəhu kat məmə otəhtul, kəni ilau pəti kəmueıuəıu mıan e nəhu, kəni Filip tol bəptais lan.

³⁹ Nıan kəmuəri e nəhu mıəuva ilis, Narmin Rəha İərmənig tələs rəkıs Filip. Kəni suah u təməseruh mınıən, mətəu təmətitəlig matuvən iman ikin e nəgıənıən asoli e nıkin.

⁴⁰ Mətəu Filip təmafu məmə tətəhtul əpəha e nıtəni pahav ikin əpəha Astot. Kəni in təmatuvən, mətəni pətıgəm nənıusıən təuvır rəha İesu əpəha e taun mın rəfin mətəuarus in təmıet=pən əpəha Sisəriə.

9

Sol təmafu İesu

e suaru rəha Təmaskıs

(Uək 22:6-16; 26:12-18)

¹ Kəni e nıan əha, Sol təmətəghati əskasık mətəni əskasık məmə otohamu nətəmimi rəha İesu. In təmuvən meruh pris asoli agın

² mətapuəh ohni məmə otətəi nauəuə mın kəm nımə mın rəha nuhapumıniən rəha nətəm İsrəl əpəha Təmaskıs, məmə nəmə oteruh kəti tatıtəu=pən Suaru

* **8:27** Nəghatıən Kris əhruahru tətəni məmə in suah kəti iətəm kəmitei. E nıan əha, nəmə suah kəti tatol uək nıan rəfin iuəkır o kwın kəti, kəni okitei məmə otəsıtıən kwın. **8:33** Aes 53:7-8 † **8:36** E kəpi əuas mın nəuvein rəha Nıutestımın iətəm kəmətei e nəghatıən Kris aupən, nəghatıən pısın kəti mın əha ikin iətəm tatılpin nəghatıən u mətəni məmə, “³⁷ Kəni Filip təməni=pən kəm in məmə, ‘Nəmə nəkəni nıpəhrıənıən e İesu e nıkim rəfin, iəkəhrun noliən bəptais lam.’ Kəni təni məmə, ‘İəu iətəni nıpəhrıənıən e İesu Kristo, məmə in Nəti Uhgın pəhrıən.’” **8:36** Uək 10:47 **8:40** Uək 21:8 **9:1** Uək 8:3

Rəha İesu, nati əpnəpin iərman uə pətan, otaskəlim ilah məlis ilah məmki ilah muvən e kaləpus əpəha Jerusiləm. Kəni təməfən nauəuə mın kəm in.

³ Nian Sol təmuva iuəkir o Təmaskis, əmeiko nəhagəhagian kəti təmsipəri e neai tatuəu təhmen e noraipian muva masiəgəpin in mine ikin mın titələu lan.

⁴ Kəni in təmsipəri morin e niftəni, kəni mətəu nəuia suah kəti tətəni=pən kəm in məmə, “!Sol! !Sol! ?Təhro natol nərahian kəm iəu?”

⁵ Kəni Sol tətəpuəh məmə, “? Ik pəh, İərmənig?” Kəni nəuia iətəmi u tətəni=pən kəm in məmə, “İəu İesu iətəm ik natol tərəh lak.

⁶ Mətəu rəueiu əhtul muvən əpəha e taun. İkin əha, suah kəti əha ikin otəpanəni=pinə əmə məmə nati nak onəkol.”

⁷ Kəni nətəmimi nətəm kəutəhuərisig e Sol, kəmotauit kəni motəhtul məsotəgətiən. Kəmotətəu əmə nəuia iətəmi u, mətəu kəməsoteruhian iətəmi kəti.

⁸ Kəni Sol təhtul, mətəu nəhmtin tinəuau, tinəruru neruhian nati. Kəni kəmosot əmə nəhlmin motit məhuvən Təmaskis.

⁹ Təmos nian kisil təməsehian nati, kəni məsauəniən kəni məsəmnimian nəhu mine.

¹⁰ Əpəha e Təmaskis, iətəmi kəti rəha İesu əha ikin, nərgin u Anənaiəs. İərmənig təmauin lan e nati kəti təhmen e nəməhlairian, kəni məni=pən kəm in məmə, “!Anənaiəs!” Kəni in tətətam məmə, “İərmənig, iəu əpə.”

¹¹ Kəni İərmənig təni=pən kəm in məmə, “O nəkuvən əha e nimə rəha Jutəs e suaru asoli iətəm kətəni məmə Təhruahru, kəni mətəpuəh o iətəmi kəti, iətəm Tasəs, nərgin u Sol. In tətəghati rəueiu kəm Uhgın e nəfəkiən,

¹² kəni Uhgın təməfən nəməhlairian kəti, kəni təmeruh ik, Anənaiəs, nəmuva mələhu=pən nəhlməm lan məmə nəhmtin otair mın.”

¹³ Mətəu Anənaiəs təni məmə, “İərmənig, iətətəu nəghatian tepət e suah kəha e rəhan nolian tərəh mın iətəm tatol e nətəm kəutəhatətə lam əpəha Jerusiləm.

¹⁴ Kəni in təmuva u ikinu e nərgi pris asoli mın məmə otaskəlim, mələs nətəm kəutəhatətə lam.”

¹⁵ Mətəu İərmənig tətəni kəm Anənaiəs məmə, “!Uvən! Mətəu-inu suah u in rəhak iətəmimi iətəm inauin rəkis lan məmə otəni pətigəm nərgək kəm Nənhluə u səniə məmə nətəm İsrəl, mine rəhalah kig mın, mine nətəm İsrəl mın.

¹⁶ Kəni iəu iəpanəgətun in məmə otos nəhməiən o nərgək.”

¹⁷ Kəni Anənaiəs təmuven lahuənu muvən imə, kəni mələhu=pən nəhlmin e Sol, məni=pən kəm in məmə, “Piak Sol. İərmənig İesu iətəm təmietetigəm ohnik e suaru nian nəmətuva u ikinu, in təmahli=pə iəu məmə ik onəkeh mın nati, kəni Nərmın Rəha Uhgın otəriəuəh matig lam.”

¹⁸ Əmeiko, nati kəti təhmen e nəviligi nəmu təmietet rəkis e nəhmti Sol, kəni tair mın minateruh nati. Kəni minəhtul mətəliuək, kəni kol bəptəis lan məmə in nəmtətiən rəha nəhatətəiən.

¹⁹ Kəni nian təmun nauəniən, kəni nipətin tuva məsanən mın.

Sol tinətuəuin mətəni pətigəm nərgi İesu əpəha Təmaskis

Kəni Sol təmatig mos nian nəuvein mın ilah nətəmimi rəha İesu əpəha Təmaskis.

²⁰ Tətətuəuin mın əmə e nian əha, mətəni pətigəm İesu əpəha e nimə mın rəha nuhapuminian rəha nətəm İsrəl məmə İesu in Nəti Uhgın pəhrin.

²¹ Kəni nətəmi rəfin nətəm kəmotətəu in, kəmotauit pik ohni, kəni mətəni məmə, “!Ei! ?Suah u inu təmatol nərahian kəm nətəm kəutəhatətə e İesu əpəha

Jerusilam aupæn, uæ kæræ? Kæni in tæmuva ikinu mæmæ otaskælim ilah mæmki ilah muvæn kæm pris asoli min. ?Mæ inæha, uæ kæræ?”

²² Kæni næghatiæn iætæm Sol tætæni pætigæm, in tæsanæn pik mapirækis næghatiæn ræha nætæm Isrel iætæm kæutatig Tæmaskis, kæni mætægætun vivi mæmæ Iesu in Kristo iætæm Uhgîn tæmæni mæmæ otahli=pa. Kæni ilah kæmotæruru mæmæ okotæhræni.

²³ Nian tæpæt tæmuva muvæn rækis, kæni nætæmi asoli ræha nætæm Isrel kæmotætei oneuæn næua kæti mæmæ okotohamu Sol,

²⁴ mætæu Sol tæmætæu næua oneuæn ræhalah. Kæni ræueiu e nærauiæ mine lapin min, nætæm Isrel kæutæhtul pæsîg æpæha e namtihluæ e nipai kæmol e kæpiel mæmæ okotohamu Sol.*

²⁵ Mætæu in min næuvein kæmotælæs lapin motaipei e kætîm asoli kæti iætæm kæmætu=pæn tæulæ lan, motilæfætigæm motæhlman-æhlman lan e næmtah nipai ihluæ ikin. Kæni in tæmagîm muvæn Jerusilam.

Sol æpæha Jerusilam

²⁶ Nian Sol tæmîeti gæm=pa Jerusilam, tæmalkut mæmæ otuvæn meruh nætæmi ræha Iesu mitæu=pæn ilah, mætæu ilah kæutægîn, nikilah tæhti mæmæ tæteiuæ æmæ e lah mæmæ in iætæmi ræha Iesu.

²⁷ Mætæu Panæpæs tæmit muvæn miti=pæn kæm aposil min, mæni=pæn kæm lah mæmæ tæmæhröl lanu Sol tæmeruh Iærmænîg Iesu e suaru nian tæmatuvæn e Tæmaskis. Kæni tæmæni=pæn min kæm lah mæmæ Iærmænîg tæmæghati kæm Sol, kæni tæhro lan in tinætæni pætigæm nærgi Iesu æpæha Tæmaskis, mæsægînîæn.

²⁸ Kæni ilah Sol kæmotatig kæni in tatuvæn ikin min æpæha Jerusilam mætæni pætigæm nærgi Iærmænîg Iesu mæsægînîæn.

²⁹ Tæmæghati ilah nætæm Isrel nætæm kæutæni næghatiæn Kris, kæmotoh ilah min e næghatiæn. Kæni kînautol mæmæ okotohamu Sol.

³⁰ Nian in min næuvein nætæm kæutæfaki kæmotætæu, kæmæhuvæn motit Sol mæhuvæn motæsæu-pah æpæha læuhtæni iuækir o nitæhi e taun æha Sisæriæ, kæni motahli=pæn mæmæ otagîm muvæn æpæha isæu e taun æha Tasæs.

³¹ Kæni natæm kæutæhatatæ e Iesu æpæha Jutiæ, mine Kalali, mine Sæmeriæ kæmotatig e næmælinuiæn, iætæmi tikæ mæmæ otol nægînîæn kæm lah. Kæni Narmîn Ræha Uhgîn tæmætæsîru e lah mol ilah kæutæhtul æskasîk, kæni ilah ræfin kæutatig mautisîai Iærmænîg. Kæni ilah tinætæpæt.

Pitæ tæmol næhlki Aeneas

tæuvîr min

³² Pitæ tæmaliuæk muvæn ikin min mæmæ otæsal e nætæm kæutæhatatæ e Iesu. E naliuækîæn ræhan, tæmuvæn materuh nætæmîmi ræha Iærmænîg æpæha e taun æha Lita æpæha Jutiæ.

³³ Tæmuvæn ikin æha meruh suah kæti nærgîn u Aeneas, nipætîn tæmîmis tinos nu eit, tæmæsalîuækîæn mætæpîli æmæ e ræhan pet.

³⁴ Kæni Pitæ tæmæni=pæn kæm in mæmæ, “Aeneas. Iesu Kristo tæmosmiægah ik æha ræueiu e ræham nîmîsîæn. Æhtul, maiu-aiu ræham nîmahæn.” Kæni ræueiu agîn min, Aeneas tæmæuvîr min mæhtul.

³⁵ Kæni nætæmîmi ræfin æha Lita mine ikin min ræfin æpæha Saron kæmoteruh suah u tæmaliuæk mætæn, kæni ilah ræfin kæmotæuhlin ræhalah nætæligîæn kæni minæutæfaki kæm Iærmænîg.

Pitæ tæmol Tokæs tæmîægah min

9:21 Uæk 8:3 **9:22** Uæk 18:28 * **9:24** E taun æha Tæmaskis, tæhmen e taun tæpæt, aupæn aupæn kæmol nikalin asoli e kæpiel titælu e taun. **9:25** 2Kor 11:32-33 **9:26** Kæl 1:17-19 **9:27** 1Kor 9:1

³⁶ E taun kæti əha Jopə, pətan kæti əha ikin iətəm in tətəhatətə e Iesu, nərgin u Tapitə.† E nəghatian rəha nətəm Kris, kətəni məmə Tokəs. Pətan u, nian rəfin tatol təuvir kəm nətəmimi kəni mətəsiru min e nanrah min.

³⁷ Mətəu e nian əha, nimisiən kæti təmöl in kəni timis. Kəni ilah kəmotəueiu kəni kəməhuvən=pən e rəhan napən, kəni motələhu e nəuan nimə əpəha ilis agin.

³⁸ Ikin əha Lita in iuəkir əmə o taun əha Jopə. Kəni nian nətəmi rəha Iesu kəmotətəu məmə Pitə əpəha Lita, kəmotahli=pən suah mil keiu məmə okian muəsəu-pah muəni=pən kəm in məmə, “!Otuvə uəhai əmə-to!”

³⁹ Kəni Pitə təmītəu=pən ilau. Nian kəmhlietigəm=pən lahuənu, kəmotit məhuvən əpəha ilis agin. Mətəu pətəlimis min tərīauəh əpəha ikin kəutasək ohni, kəni kəmotəgətun kəm Pitə rəhalah natimnati iətəm pətan əha təmähli nian in təmatəmiəgəh.

⁴⁰ Kəni Pitə təmähli pətigəm ilah, kəni meiuaiu misin nəulin kəni məfaki. Kəni məsal=pən o pətan əha təmimis məmə, “Tapitə, əhtul.” Kəni pətan əha təmair meruh Pitə, kəni məhtul məharəg.

⁴¹ Kəni Pitə teapən ohni maskəlim nəhlmin miuvi-pəri məmə otəhtul e nəhlkin mil. Kəni mauin=pən e nətəm kəutəhatətə e Iesu mine pətəlimis min məmə okəhuvə imə, kəni miti=pən pətan əha iətəm tinəmamiəgəh kəm lah.

⁴² Kəni nəghatian e nati əha təmāiu mitələu e taun əha Jopə. Kəni tepət kəmotəni nipəhrriən e Iərmənig Iesu.

⁴³ Kəni Pitə təmatig əha Jopə nəuветin ilau suah kæti nərgin u Saimon iətəm tatol əpenə-penə e nilosi kau.

10

Uhgın təməghati kəm Koniliəs

¹ E taun Sisəriə, suah kæti əha ikin nərgin u Koniliəs. In iətəm Rom, kəni in iətəmi asoli rəha soldiə min u ilah rəfin uan-hanrit. Kəni ilah kəutsipən e “Soldiə rəha Itali.”

² In iətəmi kəti in tatisiai Uhgın rəha nətəm Isrel, mətītəu=pən nolian rəha nəfakian rəhalah, in mine rəhan min, mine noluk min rəhan. In tətəfən rəhan məni tepət kəm ianrah min, kəni mətəfaki kəm Uhgın rəha nətəm Isrel nian rəfin.

³ Nian kəti əmeiko e tri klok ləhnaiuv e nian tətəfaki lan, təmeruh nati kəti təhmen e nəməhlairian. In təmafəu vivi əmə agelo kəti rəha Uhgın tətuvə ohni, kəni mauin lan məmə, “!Koniliəs!”

⁴ Nian nəhmti Koniliəs təməhtul lan, in təməgin kəni məni məmə, “? Iərmənig, təhro?”

Kəni agelo təməni=pən kəm in məmə, “Uhgın tinətəu rəkis rəham nəfakian mimeruh nəuviriən iətəm ik natol kəm nanrah min, kəni nikin tinagien ohni.

⁵ Ahli=pən nətəmimi nəuvein kəhuvən əpəha Jopə, motos suah kæti məhuvə, nərgin u Saimon Pitə.

⁶ In tətətig ilau suah kæti nərgin u Saimon u tatol əpenə-penə e nilosi kau. Rəhan nimə tətəhtul iuəkir o nitəhi.”

⁷ Nian agelo təməghati rəkis kəm in tətətəlig, kəni Koniliəs təmauin e rəhan ioluk keiu mine soldiə kæti iətəm tatol uk kəm in, kəni in min iətəmi rəha nəfakian.

⁸ In təməni=pən rəfin natimnati iətəm in təmeruh kəm lahal, kəni məhli=pən ilahal məmə okihlūvən Jopə.

† 9:36 Nipətin rəha nərgin u Tapitə təni məmə, “tia,” u in nati miəgəh kæti.

Uhgin tæmæghati kæm Pitæ e næmæhlairiæn

⁹ Kæni kæmæni lauig lan, nian miþigar tinalelin, kæni suah milahal æha kæmluva e suaru iuækir o taun æha Jopæ. E nian æha, Pitæ in tæmuvæn æpæha ilis e næhve nimæ iætæm tepin-epin ikin mæmæ otæfaki kæm Uhgin.

¹⁰ Mætæu næumis tinus, kæni nian kæmatol æhanæh nigin nauæniæn, in tæmair mætæu tæmeruh næmæhlairiæn kæti iætæm Uhgin tæmfæn.

¹¹ E næmæhlairiæn æha, tæmeruh neai tæmeræh, kæni nati tæhmen e tapolin asoli kætaskælim nififin min, kæni kæhlman-æhlman teiuaiu=pa e niftæni.

¹² E nipæg nati æha, tæmeruh nati miægæh piþin piþin min æha ikin iætæm kætaliuæk mine mautealkæu, mine mænig piþin piþin min.

¹³ Kæni næuia iætæmi kæti tæmæni=pæn kæm in mæmæ, "Pitæ, æhtul. Ohamu næuvein mun."

¹⁴ Mætæu Pitæ tæni mæmæ, "Iærmænig, kæpæ! E ræhak næmiægæhiæn iætæn mæsun æhanæhiæn nati kæti tol lanu iætæm Lou ræham tæmæniæhu mæmæ kæsunien tamikmik e næhmtæm."

¹⁵ Kæni næuia iætæmimi tæmæghati min kæm in mæmæ, "Sæniæn mæmæ nati kæti tamikmik iætæm iæu Uhgin iætæni mæmæ tæuvir æmæ, tæsamikmikæiæn."

¹⁶ Kæmuæghati o natimnati min æha mau kisil, kæni ræueiu agin min, tapolin æha tæmæri muvæn æpæha e neai.

Pitæ tæmos nipæti næmæhlairiæn

¹⁷ Kæni Pitæ nikin tæmæhti pik mæmæ otæhrun nipæti nati æha tæmeh e næmæhlairiæn u tæmeruh. Mætæu suah milahal u iætæm Koniliæs tæmahli=pæn ilahal, kæmlætæpuæh o nimæ ræha Saimon, kæni minluva minleruh. Kæni minluvæn mæhlæhtul æpæha e namtihlua.

¹⁸ Kæni mæhlauin æfæmæh mæmæ, "Iei! ?Suah kæti u ikinu nærgin u Saimon Pitæ uæ?"

¹⁹ Kæni nian Pitæ tætalkut æhanæh mæmæ otæhrun nipæti nati æha tæmeh e næmæhlairiæn, kæni Narmin Ræha Uhgin tæmæni=pæn kæm in mæmæ, "Iei, ætæuto! Suah milahal kisil æpæha kælæsal lam.

²⁰ Øhtul uæhai meiuaiu muvæn meruh ilahal. Nikim tæsæhtiæn mæmæ ko næsuvæniæn miætæu=pæn ilahal mætæu-inu iæu iæmahli=pa ilahal mæmæ okiluva."

²¹ Kæni Pitæ tæmeiuaiu muvæn mæni=pæn kæm lahal mæmæ, "Mæ iæu u iætæm itæmahal nælæsal lan. ?Næklolkeikei iæu o nah?"

²² Kæni kihlæni=pæn kæm in mæmæ, "Øuæh. Iætæm tætarmanig e soldia min, u Koniliæs, tæmahli=pa itæmahal mæmæ iækluva. In suah kæti iætæm tatisia i Uhgin kæni in mæhruahru e næhmtin, kæni nætæm Isrel kæutisia i pik in. Agelo kæti ræha Iærmænig tæmæni=pæn kæm in mæmæ in otæhli=pa itæmahal iæhkluva mihtlik ik kæhuvæn iman ikin, mæmæ ik nækanus næghatiæn kæm in pæh tætu."

²³ Kæni Pitæ tæmit ilahal mæhuvæn imæ mæmæ ilah okotapili æha ikin.

Pitæ tæmuvæn e nimæ ræha Koniliæs

Kæni nian kæmæni lauig lan, Pitæ tæmitæu=pæn ilahal, kæni næfaki min næuvein æha Jopæ, kæmohtæu=pæn ilah.

²⁴ Kæmæni lauig min lan, kæmohiet=pæn æpæha Sisæriæ. Ikin æha Koniliæs tæmætæpuæh o ræhan min mine nætæmimi min næuvein mæmæ okæhuva mæutæhtahnin Pitæ.

²⁵ Nian Pitæ tæmætuæuin mæmæ tuva imæ, kæni Koniliæs tæmeiuaiu miþin næulin e næhliki Pitæ mæmæ otæfaki kæm in.

26 Mətəu Pitə təmeapən kəni miuvi-pəri min kəni mənı=pən kəm in məmə, “Əhtul, iəu iətəmimi əmə təhmen lam.”

27 Kəni Pitə tətəməğhati ilau Koniliəs kəni mian imə. Pitə təmeruh məmə nətəmimi teət kinəhuva rəkis məutəharəg.

28 Kəni Pitə tətəməni=pən kəm lah məmə, “İtəmah rəfin nəkotəhrun vivi məmə tasim e Lou rəha nətəm Isrel məmə okəhuva motan kətiəh ilah nətəm səniə məmə nətəm Isrel, uə okəhuvan motatig pəti. Mətəu Uhgın tətəməni kəm iəu e nəməhlairiən məmə iəsəniən məmə suah kəti in tamikmik e nəhmtin.

29 Tol=pən lanəha, nian nəmotahli=pinə nəghatiən ohniəu, iəməsəniən nati kəti, nıkik təmagiən əmə məmə iəkuva. ?Mətəu iəkolkeikei məmə iəkətapuəh məmə nəmotahli=pinə nəghatiən ohniəu məmə iəkuva o nak?”

30 Kəni Koniliəs təni məmə, “Nian kisil tinuvən rəkis təhmen əha rəueiu e tri klok ləhniəu, iəmətəfaki əpəha e rəhak nımə. Kəni rəueiu ağın suah kəti iətəm rəhan napən tagəhag tətəhtul aupən lak,

31 Kəni mənı məmə, ‘Koniliəs. Uhgın tətətəu rəkis rəham nəfakiən, kəni məsaluiən e nati təuvir min iətəm ik natol kəm ianrah min.

32 Ahli=pən nətəmimi nəuvein kəhuvən əpəha Jopə o suah kəti əha ikin, nərgin u Saimon u Saimon Pitə məmə otuva. In tətətig e nımə rəha suah kəti, nərgin u Saimon, u tol əpenə-penə e nılosi kau. Rəhan nımə tətəhtul e nıkalı nıtəhi.’

33 Kəni iəkahli=pinə uəhai əmə nəghatiən ohnik. Kəni təuvir pik məmə ik nəkuva. İtəmah rəfin u ikinu e nəhmti Uhgın o iəkotətəlig lam məmə onəkəni=pa rəfin natimnati iətəm İərməniğ tətəməfinə məmə onəkəni=pa kəm timah.”

Pitə tətəməğhati

34 Kəni Pitə tətəməğhati mənı məmə, “Rəueiu inəhrun məmə səniəmə nətəm Isrel əmə iətəm Uhgın nıkin tətəgiən matol təuvir kəm lah,

35 mətəu nıkin tagiən o nətəmimi e ikin min rəfin u kəutisiai in mine mautil nati iətəm təhruahru.

36 “İtəmah nəkotəhrun rəkis nəghatiən iətəm Uhgın tətəməfən kəm nətəm Isrel. Tətəni nəsusiən təuvir rəha nəməlinuiən ilah Uhgın e İesu Kristo iətəm in İərməniğ rəha nətəmimi əəfin.

37 İtəmah nəkotəhrun natimnati min iətəm İesu iətəm Nəsərit tətəməl əpəha ikin e Jutiə tətətuəuin e Kaləli. In tətəməl natimnati min əha uərisig e uək rəha Jon Bəptais iətəm tətəni pətigəm kəm nətəmimi məmə okəkeikei kol bəptais e lah.

38 İesu əha, Uhgın tətəməpən məfən Narmın Rəha Uhgın mine nəsanəniən kəm in, kəni mətəu-inu Uhgın tətətig ilau min, in tətəvən e ikin min matol nati təuvir min, kəni matol vivi nətəmimi rəfin iətəm Setən tətəmələs ilah.

39 “İtəmah iəmoteruh natimnati iətəm in tətəməl əpəha Jerusiləm mine ikin min əpəha Jutiə. Kəni itimah iəmoteruh nian nətəmimi kəmotəh motətu-pəri e niği kəməluəu kəni timis.

40 Mətəu Uhgın tətəməl tətəməğəh min e nian iətəm tatol kisil lan, kəni matol əpu in kəm nətəmimi nəuvein məmə okoteruh məmə in tətəməməğəh min.

41 Səniəmə nətəmimi rəfin kəmoteruh in, mətəu nətəmi min əmə u iətəm Uhgın tətəməpən ilah məmə okoteruh, itimah əha iəmotəuən kətiəh itimah min nian tətəməməğəh min e nımisiən.

42 “Kəni in tətəməni=pa kəm timah məmə iəkətəni İesu kəm nətəmimi, kəni motəni pətigəm məmə Uhgın tətəməfəri rəkis in məmə in otakil nolıən rəha nətəmimi rəfin iətəm kəutəməməğəh mine iətəm kınəhmis rəkis.

⁴³ İani min rəfin rəha Uhgın aupən kəməutəni pətiğəm in məmə, nətəmimi rəfin iətəm kotəni niyəhriənən lan, Uhgın otafəl rəkis rəhalah min nolən tərəh min e nərgi İesu.”

Narmin Rəha Uhgın təmuva e Nanihluə min u səniəmə nətəm İsrəl

⁴⁴ Nian Pitə təmətəghati əhanəh, Narmin Rəha Uhgın təmuva məriauəh mətatig e lah rəfin u nətəm kəutətəu nəghatiən əha.

⁴⁵ Kəni nətəm İsrəl min u kəutəni niyəhriənən e İesu iətəm kəmohtəu=pən Pitə əpəha Jopə məhuva, kəmotəuit pik nian kəmoteruh nati əha məmə Uhgın tətətuati min e Narmin Rəhan kəm nətəmi min u səniəmə nətəm İsrəl.

⁴⁶ Kınotəhrun məmə təməfən Narmin Rəhan kəm lah mətəu-inu kəmotətəu nətəmimi kəutəghati e nəghatiən iki pisin min məutəni-vivi nərgi Uhgın.

Kəni Pitə təni məmə,

⁴⁷ “?Pəh təhrun nəniəhuən nətəmi min u məmə ko kəsəliən bəptais e lah? Mətəu ilah kınotos rəkis Narmin Rəha Uhgın təhmen e tah.”

⁴⁸ Kəni in təməni=pən məmə okol bəptais e lah e nərgi İesu Kristo. Kəni ilah kəmotətəpuəh o Pitə məmə otatig nəuvtətin ilah min.

11

Pitə təmanus kəm nətəm kəutəfaki əpəha Jerusiləm

¹ Kəni aposil min mine nətəm kəutəfaki əpəha ikın min e nitəni Jutiə kəmotətəu məmə Nanihluə min, ilah min kınəutəni niyəhriənən e nəghatiən rəha Uhgın.

² Kəni nian Pitə təməri muvən Jerusiləm, mətəu nətəmi rəha iəfaki min iətəm kəutəni məmə okəkeiki kəhgi=pən nətəmimi, ilah kınəutəni nıkalın,

³ məutəni məmə, “?Təhro ik nəmuvən mətatig e nımə rəha nətəmi kəsəhgi-pəniən ilah, mətauən itəmah min ilah?”

⁴ Kəni Pitə tinətuəuin mətəni-vivi kəm lah nanusiən rəha natimnati rəfin əpəha Sisəriə,

⁵ təmətəni kəm lah məmə, “Nian iəmətatig əpəha Jopə mətəfaki meruh nati kəti təhmen e nəməhlairiən. E nati əha, iəmeruh nati kəti təhmen e tapolin asoli kəti təmeiuiəu e neai kətəskəlīm nıfifin min kətəhlman-əhlman təteiuiəu mətuva ohniəu.

⁶ İəməsal=pən vivi e niyəgnəua nati əha meruh nati miəgəh pisin pisin min əha ikın iətəm kəutəliuək, mine məutəlkəu, mine nati arpin min, mine məniğ pisin pisin min.

⁷ Kəni iəmətəu nəuiə iətəmi kəti tətəni=pa kəm iəu məmə, ‘Pitə, əhtul muhamu nəuvein mun.’

⁸ “Mətəu iəkəni=pən kəm in məmə, ‘!İərməniğ, kəpə! E rəhak nəmiəgəhiən iəsuniən nati kəti tol lanko iətəm Lou rəham tətəniəhu məmə iəsuniən tamikmik e nəhmtəm.’

⁹ “İəmətəu min nəuiə iətəmi u təmsipən e neai mətəni=pa kəm iəu məmə, ‘Səniən məmə nati kəti tamikmik iətəm iəu Uhgın iətəni məmə təuvir əmə təsamikmiklən.’

¹⁰ İəmuəghati o natimnati min əha muəu kisil, kəni tapolin əha təməri muvən əpəha e neai.

¹¹ “Kəni rəueiəu əgin e nian əha, suəh milahal kisil kəmlietigəm=pa e nımə iətəm iəutətiğ ikın. İətəm Sisəriə kəti təməhli=pa ilahal məmə okiluvə ohniəu, mihlit iəu mihluva.

¹² Kəni Narmin Rəha Uhgın təni=pa kəm iəu məmə iəkəitəu=pən ilahal, nikik otəsəhtən məmə ilahal Nanihluə min. Piatah min sikis u ilah kəmotətəu=pa

iəu, iəməhuvən mohiet=pən əpəha e nimə rəha suah əha Koniliəs məhuvən imə.

¹³ Kəni in təməni=pa kəm timah məmə təməhro lanu in təmeruh agelo kəti rəha Uhgın təmuva miet=pən ohni məmə, ‘Ahli=pən nətəmimi nəuvein kəhuvən əpəha Jopə o suah kəti nərgin u Saimon Pita.

¹⁴ In otəni=pinə nəghatian kəti kəm təmah, kəni nian nəkotətəu nəghatian əha, kəni Uhgın otosmiəgəh itəmah rəfin, ik mine rəham min, mine rəham min noluək min.

¹⁵ “Kəni nian iəmətuəuin mətəghati, Narmın Rəha Uhgın təmeiuiui məriauəh matig e lah, Nanihluə min, təhmen əmə e inu təmuva e tah, nətəm Isrel, auppən mine.

¹⁶ Kəni nikik tətəhti nəghatian iətəm İərmənig təməni məmə, ‘Jon təmol bəptais e nətəmimi e nəhu, mətəu otəsuvəhian Uhgın tol bəptais e təmah e Narmın Rəhan.’

¹⁷ Kəni nəmə Uhgın tətəfən kəm Nanihluə min Narmın kətiəh əmə iətəm təməfa kəm tah nətəm Isrel nian kitah kəmotəni nıpəhrionian e İesu Kristo, iəu iətəmimi əmə u, ko iəsəniəhuiən Uhgın o nati nak iətəm in tolkeikei məmə otol kəm lah.”

¹⁸ Nian kəmotətəu nəghatian rəha Pitə, ilah kəməsotagət minian, mətəu kəmotəni-vivi Uhgın mətəni məmə, “Nati əha tol lanəha məmə Uhgın tinol rəkis suaru rəha Nanihluə min məmə ilah min okotəuhlin ilah e rəhalah nolian tərəh min məmə Uhgın otosmiəgəh ilah.”

Niməfaki əpəha Antiok

¹⁹ Nian Sol mine rəhan min kəmotuhamu Stipin, kəmotol tərəh e nətəm kəutəni nıpəhrionian e İesu. Kəni nətəm nəfaki min əha kəmotəgim məhuvən isəu əpəha ikın min əpəha Fonisiə mine Saiprəs mine Antiok, məutəni pətigəm nərgi İesu kəm nətəm Isrel min əmə u kəutatig əha ikın min əha.

²⁰ Mətəu nəfaki min nəuvein, nətəm Saiprəs mine Saerin, kəməhuvən Antiok məutəni pətigəm min nanusiən təuvir rəha İərmənig İesu kəm nətəmimi əpnəpin min əmə u Nanihluə min, səniəmə nətəm Isrel əmə.

²¹ Kəni İərmənig təmol natimnati tepət e rəhan nəsanəniən kəni mətasiru pik e lah, kəni nətəmimi tepət tepət kəmotəuhlin ilah məutəni nıpəhrionian e İərmənig İesu.

²² Nətəm kəutəfaki əpəha Jerusiləm kəmotətəu nanusiən u, kəni ilah kəmotəhli=pən Panəpəs məmə otuvən əpəha Antiok.

²³ Nian təmiet=pən, meruh məmə Uhgın təmolkeikei pik ilah matol təuvir kəm lah, kəni nətəmimi tepət kəmotəni nıpəhrionian e İesu, kəni Panəpəs nıkin təmagiən masiru e lah məmə ilah okotəhtul əskasik e İərmənig e nikilah rəfin.

²⁴ Panəpəs in iətəmi təuvir kəti iətəm Narmın Rəha Uhgın təriauəh mətatig lan, kəni rəhan nəhatətəian in təskasik e Uhgın. Kəni in təmasiru e nətəmimi tepət ikın əha məmə ilah okotəni nıpəhrionian e İərmənig İesu.

²⁵ Kəni Panəpəs təmiet muvən Tasəs mətəsal e Sol.

²⁶ Nian təmeruh Sol, tit mian əpəha Antiok, kəni muatig ikın o nu apiəpiə kətiəh mətuəfaki ilah nətəmi rəha niməfaki əha mətuəgətun nətəmimi tepət. İkin əha Antiok kəmətuəuin kauin e nətəmi rəha İesu Kristo məmə “Kristin.”*

²⁷ E nian əha, iəni min nəuvein rəha Uhgın kəmohtiet Jerusiləm məhuvən əpəha Antiok.

11:14 Uək 16:31 **11:15** Uək 10:9-48 **11:15** Uək 2:4 **11:16** Uək 1:5 **11:18** Uək 13:48; 14:27

11:19 Uək 8:1-4 **11:22** Uək 4:36 **11:25** Uək 9:30 * **11:26** E nəghatian Kris, nıpəti nəghatian u “Kristin” tətəni məmə “rəha Kristo.”

²⁸ Kəti nərgin u Akapus təməhtul məghati e nəsanəniən e Narmın Rəha Uhgın məmə nəumis otan e nıtəni mın rəfin iətəm Rom tətarmənig e lah. (Kəni təmuva mol nıpəhriəniən lan. Nəumis təman nian Klotiəs təmətarmənig e nətəm Rom.)

²⁹ Kəni nətəmi rəha Iesu əpəha Antiok kəmotolkeikei məmə okotasiru e nətəmi rəha Iesu əpəha Jutiə. İətəmi kəti təhrun nəfəniən məni nak in təhrun nəfəniən.

³⁰ Kəni kəmotol məni mın əha, motəfən kəm Panəpəs mine Sol məmə okuos mian kəm eldə mın rəha niməfaki əpəha Jerusiləm.

12

Kig Herot Akripə Uan təmol nərahian kəm niməfaki

¹ E nian əha, nian Panəpəs mine Sol kəmətuəgətun əpəha Antiok, Kig Herot Akripə Uan* təmahlı=pən rəhan mın soldia mın məmə okotaskəlīm nətəmimi nəuvein rəha niməfaki əpəha Jerusiləm məmə otol ilah kotətəu nahməiən e nıpətıləh.

² Təmahlı=pən rəhan mın nətəmimi kəməhuvən motaskəlīm Jemis pia Jon kəni motohamu e rəhalah nau asoli.

³ Nian təmoəhamu Jemis, meruh məmə nətəm Isrel nıkilah təmagiən pik. Kəni in tətətiğ maskəlīm mın Pitə. Təmatol nati u e nian kəmatol lafet mil lan Rəha Pasova mine Piret U Is Tikə Lan.

⁴ Nian təmaskəlīm rəkis Pitə, kəni mıləfən əpəha e kaləpus. Kəni Herot təni məmə soldia sikistin okotəhtul pəsığ lan, kuvət kuvət e auə mın rəfin e nərauıə mine lapin. Kəni Herot tolkeikei məmə otiuvi pətiğəm təhtul e nəhmti nətəmimi nian lafet tol naunun.

⁵ Mətəu nian Pitə tətətətiğ e kaləpus, kəni nətəmi rəha niməfaki kəmətəfaki=pən əskasik ohni kəm Uhgın.

Uhgın təməfətiğəm Pitə e kaləpus

⁶ Lapin u mə olauig lan, kəni Herot tiuvi pətiğəm, Pitə tətəpəpili e nəlugin e soldia keiu, kəməlis nəhlmin mil e sen keiu, kətu=pən kəti e soldia kəti, kəni kətu=pən kəti e soldia kəti mın. Kəni soldia keiu kətuəhtul matueruh namtiəhlə e kaləpus.

⁷ Rəueiu agin, agelo kəti rəha İərmənig tiet=pa, kəni təmasiə məğəhag e nıpəgnəua kaləpus. Təmek-ek nıkali Pitə kəni məhgi pəri. Kəni məni məmə, “!Əhtul uəhai!” Kəni sen mil kuəmtəh aru e nəhlmi Pitə mil.

⁸ Kəni agelo təni=pən kəm in məmə, “Uvən e rəham put mine natimnati.” Kəni Pitə tuvən e lah. Kəni təni=pən kəm in məmə, “Uvən e rəham kot, kəni mıtəu=pa iəu.”

⁹ Kəni Pitə təmıtəu=pən miaiet e nıpəgnəua kaləpus, mətəu in təəhruənən məmə natimnati mın u agelo tatol lan ilah nıpəhriəniən. Nıkin təhti məmə təhmen e nati kəti təhmen e nəməhlairiən.

¹⁰ Kəmuəliuək muapirəkis soldia kəti iətəm tətəh kaləpus, kəni muəliuək muapirəkis mın soldia kəti mın, kəni kəmiəuva e naunun doə iətəm kəmol e aiən. Təuə u tətəuəg=pən e taun asoli. Nian kəmiəuva iuəkir ohni kəni terəh aru kəni kəmiaiet=pən ikin. Nian kəmuəliuək nəuətəin mian e suaru, kəni əmeiko agelo tikə aru əmə.

¹¹ Kəni Pitə tınəhrun əha rəueiu məmə səniəmə nəməhlairiən, kəni təni məmə, “Rəueiu inəhrun əhruəhru məmə İərmənig təmahlı=pa rəhan kəti

11:28 Uək 21:10 **11:30** Uək 12:25 * **12:1** İətəmi keiu e nauəuə u Uək Min nərgiləu u Kig Herot Akripə. In aupa, kətauin lan məmə Kig Herot Akripə Uan, kəni nətin, kətauin lan məmə Kig Herot Akripə Tu. Afın-to “Herot” e tiksınəri. **12:10** Uək 5:19

agelo tæmuva mælæs rækis iæu e nætæligiæn u iætæm Herot tolkeikei mæmæ otol lak iætæm nætæm Isrel kæmotolkeikei mæmæ okoteruh."

¹² Nian Pitæ tinæhrun mæmæ Uhgîn tæmælæs rækis in, kæni tæmuvæn æpæha e nimæ ræha Meri, mæmæ ræha Jon Mak. Nætæm kæutæhatætæ e Uhgîn tæpæt kæmæhuva pæti mæutæfaki=pæn kæm Uhgîn mæmæ otasiru lan.

¹³ Kæni Pitæ tæmæhti-æhti doæ e iat ræha nimæ æha, kæni pætæn ioluæk kæti, nærgin u Rotæ, tæmaiu muvæn mæmæ kærmæ pæh æha tætæhti-æhti doæ.

¹⁴ Nian tæmætæu næuia Pitæ, kæni tæhrun mæmæ Pitæ pæhriæn. Kæni nîkin tæmagiæn pik agin kæni talu e neræhiæn e doæ kæni maiu mîtælig muva meruh nætæmi min u kæutæfaki, kæni mæni mæmæ, "¡Ei, nætæmimi, Pitæ æpæha ihluæ e doæ tætæhtul!"

¹⁵ Mætæu kotæni mæmæ, "Ik ialmæli." Mætæu in tæmætækeikei mætæni mæmæ, "¡Kæp! Iatæni pæhriæn." Kæni ilah kotæni, "Næmæ tæhro ræhan agelo teh."

¹⁶ Mætæu Pitæ tætækeikei mætæhti-æhti doæ. Kæni kæmæhuvæn moteræh e doæ, kæni nian kæmoteruh in, nîkilah tæmauit pik ohni.

¹⁷ Mætæu Pitæ tæmæfæri næhlmin mætæniæhu ilah mæmæ okæso-tagætæn. Kæni mætæni mæmæ tæmæhro lanu Iærmænig tæmos rækis in e kalæpus. Kæni mæni=pæn kæm lah mæmæ, "Otæni=pæn næghatiæn u kæm Jemis notæha Iesu[†] mine platah min e nimæfaki." Kæni matig mîtælig min magim muvæn iki pisin kæti min.

¹⁸ Nian kæmæni lauig lan, soldia min nætæm kæmauteruh Pitæ e kalæpus, kæmotatapuæh o lah min, mætæu kinotæruu æfæmah mæmæ Pitæ tæmæhruvæn.

¹⁹ Kæni nian Herot tæmætæu mæmæ Pitæ tæmagim, kæni tæmahli=pæn soldia min mæmæ okotæsal lan. Mætæu nian soldia min kæmæsoteruhæn, kæni Herot tæmauin e soldia min u kæmauteruh kalæpus mætæpuæh o lah mæmæ Pitæ tæmæhra magim. Mætæu ilah kotæruu, kæni in tæmæni mæmæ okæmki soldia min u kan kæhuamu ilah. Kæni Herot tæmiet Jutiæ muvæn e taun kæti Sisæriæ matig ikin o nian næuvein.

Kig Herot Akripæ Uan

tæmimis

²⁰ E nian æha, Kig Herot Akripæ Uan niæmæha tæmæu pik kæni tætæmæki e nætæm kæutatig e taun mil æha, Tæa mine Saedon. Kæni nætæmi asoli min e taun mil æha kæmæhuva pæti kæni mæhuvæn mæmæ okoteruh Kig mæmæ kotal vivi ilah min, mætæu-inu nætæm imalah ikin kæutæhuvæn mæutos næhmti nauæniæn ima Kig ikin. Mætæu aupæn ilah kæmautæhuvæn mæuteruh Kig, kæmotæghati ilah suah kæti nærgin u Plastus, u in iætæmi asoli kæti ræha Kig Herot, motiuvi=pæn mæmæ otasiru e lah.

²¹ E nian Kig Herot tæmos mæmæ otuvæn meruh ilah, kæni tæmuvæn e ræhan napæn tæuvir u tætægætun mæmæ in tætærmænig. Kæni tæmuva mæharæg e tron ræhan,[‡] kæni mætæghati kæm nætæmimi.

²² Kæni nætæmimi kæmotægat æfæmah mæmæ, "¡Suah u tætæghati sæniæ mæmæ iætæmimi mætæu uhgin kæti!"

²³ Kæni nian nætæmimi kæmotæfan næni-viviæn kæm Herot, mætæu in tæsfæniæn næni-viviæn kæm Uhgîn, kæni ræueiu agin min agelo kæti ræha Iærmænig tæmoh e nimisiæn æskasik kæti, kæni wom min kæmotun nisigan kæni in timis.

²⁴ Kæni e nian æha, nætæm kæutæni nîpæhriænæn e Iesu kæmæutækeikei mæutæni pætigæm næghatiæn ræha Uhgîn e ikin min tæpæt, kæni nætæmimi tæpæt kæmæhuva mæutæni nîpæhriænæn e Iesu.

[†] 12:17 Jemis notæha Iesu, in tæmuva iætæmi asoli ræha nimæfaki æpæha Jerusilæm. 12:18 Uæk 5:22-24

[‡] 12:21 "tron" – Ikin kig tæharæg ikin mætærmænig e nætæmimi. 12:23 Dan 5:20 12:24 Aes 55:11

²⁵ Nian Panəpəs mine Sol kəmuol naunun e rəhalau uək əpəha Jerusiləm, kəni miatəlig mian Antiok ilahal Jon Mak.

13

Uhgin təmitəpin Panəpəs mine Sol məmə okuol rəhan uək

¹ E niməfaki əpəha Antiok, iəni mīn əha ikīn mīne nəgətun mīn. Ilah u Panəpəs mine Simion u kətəni məmə iətəmi apin, mīne Lusias iətəm Saerin, mīne Manaen u təməpət ilau Herot Antipas u təmətarmənig e Kaləli aupən, mīne Sol.

² E nian kəti ilah kəmotəpəh nauənian kəni məutəfaki=pən kəm İərmənig, kəni Narmīn Rəha Uhgin təmənī=pən kəm lah məmə, “İəkölkeikei məmə rəueiu əha onəkotəfəri Panəpəs mine Sol məmə ilau okuol uək u iətəm iəmauin e lau ohni.”

³ Kəni nian kəmotəpəh rəkis nauənian məutəfaki, kəni motələhu=pən nəhlmlah e rəhn-kapə lau məmə okotəfəri ilau, kəni motahli=pən ilau məmə okian muol uək.

Panəpəs mine Sol kəmuəni pətigəm nəghatian rəha Uhgin əpəha Saiprəs (Eruh map rəha naliuəkian rəha Pol e naunun nauəuə u.)

⁴ Kəni Narmīn Rəha Uhgin təmahlī=pən ilau məmə okuol uək u, kəni ilau kəmian əpəha e taun Selusia, kəni ikīn əha kəmian e negəu kəti mian əpəha e nītəni kəti Saiprəs.

⁵ Nian kəmiaiet=pən e taun Saləmis, kəmian e nimə mīn rəha nuha-puminiən rəha nətəm İsrəl mətuəni pətigəm nəghatian rəha Uhgin. Kəni Jon Mak tatitəu=pən ilau mətasiru e lau.

⁶ Kəni kəmlaliuək əmə mihliləuə agin e nītəni u mətuərus mīlietigəm=pən e taun Pafos. İkin əha kəmleuh nəuaniləuis kəti rəha İsrəl iətəm tatol nati apispis e nəsanəniən rəha İərmis mīn, kəni in iəni eiua, nərgin u Elimas u nərgin kəti mīn Patisas.

⁷ Suah u tətaliuək nian tepət ilau Setias Polas u kəpmən asoli rəha nətəm Saiprəs. Setias Polas in teinatig, rəhan nətəligiən təuvir. Kəni in təmahlī=pən nəghatian məmə Panəpəs mine Sol okiəuva mueruh in, mətəu-inu tolkeikei məmə otətəu nəghatian rəha Uhgin.

⁸ Mətəu suah u Elimas təmətəni rah ilau. (Nipəti nərgin təni məmə iətəmi tatol nati apispis e nəsanəniən rəha İərmis mīn). Kəni mətalkut məmə otəuhlin nətəligiən rəha Setias Polas məmə otəsəniən nīpəhrīəniən e İesu.

⁹ Kəni Sol u kətauin lan mīn məmə Pol,* Narmīn Rəha Uhgin təməriəuəh e nīkin, kəni təməsəl=pən əhruahru o Elimas kəni mənī məmə,

¹⁰ “!Ei! İk nəti Setən. İk tikimīr rəha natimnati ərəfin iətəm kotəhruahru. İk nəkəriəuəh əmə e neiuəiən mīne nərahian. ?Onəhgin nəmanəpəh nəni rahian suaru pəhrīən rəha İərmənig iətəm nətəuhlin?”

¹¹ Rəueiu əha İərmənig otol nalpiniən kəti kəm ik məmə nəhmtəm otəpis, onəsəruhian nəhagəhagīən kəti mīne o nian nəuvein.”

Kəni rəueiu agin mīn təmafəuə norəuiən mīne napinəpuian kəmiəuva muəuveg nəhmtin, kəni nəhmtin təməpis agin. Kəni təməhtul mateapən əpnəpin əmə məmə suah kəti otasiru lan mit.

12:25 Uək 11:29-30; 15:37 **13:2** Uək 9:15 **13:3** Uək 6:6 **13:5** Uək 12:12; 15:39 * **13:9** Nərgin u Sol, in nəghatian rəha nətəm İsrəl u kətəni mə Hipru. Nərgin u Pol, in nəghatian rəha nətəm Rom u kətəni mə Latin. Aupən e nauəuə rəha Uək Mīn, Luk in təmətauin e nərgin u Pol məmə Sol. Mətəu rəueiu əha təmauin ərəg-rəg lan mətəni məmə Pol. Inu nətuəiniən e uək rəha Pol tatol mətəni pətigəm nanusiən təuvir kəm Nanihluə mīn, kəni Luk tətəuin lan məmə Pol u nərgin rəha Nanihluə mīn. **13:11** Uək 9:8

12 Nian kəpmən Setias Polas təmeruh nati əha, təni niyəhriənən e Iesu mətəu-inu təmauit magiən o nəgatunian rəha suah mil e İərmənig.

Panəpəs mine Pol kəmian Antiok əpəha ikin Pisitiə

13 Kəni Pol mine rəhan min nətəmimi kəməhiet Pafos məhuvən e negəu kəti məhuvən əpəha taun Perka e ikin Pamfilia. İkin əha Jon Mak təməpəh ilah mətəlig=pən Jerusiləm.

14 Kəni ilah kəməhiet Perka məhuvən əpəha taun Antiok əha ikin Pisitiə. Kəni e nian rəha Sapət, kəməhuvən imə e nimə rəha nuhapuminian rəha nətəm İsrəl mətəharəg.

15 Nian kəmotətəu nəfinian rəha Lou mine İəni Min, kəni nətəmi asoli rəha nimə əha kəmotahli=pən nəghatian kəm Pol mine Panəpəs motəni məmə, 'Piak min. Okəmə itəmah kəti tatos nəghatian təuvir məmə otəni tasiru e nətəmimi, təhtul məni pətigəm.'

16 Kəni Pol təməhtul məfəri nəhlmin məmə okəsotagətian kəni məni məmə, 'Nətəm İsrəl mine itəmah Nanihluə min nətəm nəutəfaki=pən kəm Uhgın, otətəlig-to lak.

17 Uhgın rəha nətəm İsrəl u təmitəpən tipitah min əupən kəni mol ilah kotepət kəni motəskasik nian ilah kəməutatig əpəha İjip. Kəni e nəsanəniən asoli rəhan, təmiti pətigəm ilah e nitəni əha.

18 Kəni mateh vivi ilah nati əpnəpən kəmautol nolian tərəh min o nu fote nian kəmautan əpəha ikin tərpiə-məpiə ikin.

19 İn təmol nəuaniləuis min rəha nətəm İsrəl kəmotəh kəpmən min rəha nitəni səpən iətəm kəutatig e nitəni Kenan, kəni məfən nitəni əha rəhalah kəm tipitah min məmə rəhalah.

20 Natimnati min əha kəmol nu fo-hanrit-fifti tinuva minuvən rəkis.

'Uərisig e natimnati min əha, Uhgın təməfən kəm nətəm İsrəl nətəmi asoli min məmə ilah okotarmənig e lah mətəuərus=pa e nian rəha iəni rəha Uhgın Samuel.

21 Kəni nətəmimi kəmotətəpuəh kəm Samuel o kig, kəni Uhgın təməfən Sol kəm lah u nəti Kis, təmsipən e nəuaniləuis rəha Benjəmin. Kəni in təmarmənig e lah o nu fote.

22 Kəni nian Uhgın təmos rəkis Sol, kəni in təmol Tefit tuva kig. İn təməni pətigəm nati kəti təuvir lan məmə, 'Təmeruh suah kəti Tefit nəti Jese, in iətəmi əhruahru iətəm nikin tatitəu=pən rəhak nətəligiən. Kəni in otol natimnati rəfin iətəm iəu iəkolkeikei məmə otol.'

23 'Kəni Uhgın təmol məmə İosmiəgəh kəti, inu Iesu, otsipən e nəuaniləuis rəha suah u Kig Tefit, məmə otosmiəgəh nətəm İsrəl təhmen=pən əmə məmə in təməni rəkis.

24 Mətəu uərisig Iesu tətuəuin rəhan uək, Jon təməupən məni pətigəm kəm nətəm İsrəl məmə okotəkeikei mətəlali e rəhalah nolian tərəh min kəni kol bəptais e lah.

25 Nian Jon təmətuva iuəkir o nolian naunun e rəhan uək, in təməni məmə, 'Nikitəmah təhti məmə iəu pəh? İəu səniəmə iəu u Uhgın təməni rəkis. !Kəpəl! İn tətuərisig lak iətəm iəu iəsəhmenian məmə iəkəpəg rəkis rəhan put.'

26 'Piak min iətəm nəmotsipən e nəuaniləuis rəha Epraham, mine itəmah Nanihluə min iətəm nəutəfaki kəm Uhgın, otətəlig vivi, Uhgın təmahli=pa kəm tah nəghatian u e Iesu məmə in otosmiəgəh itah.

13:13 Uək 15:38 13:17 Eks 1:7; 6:6 13:18 Nam 14:34; Dut 1:31-32 13:19 Dut 7:1; Jos 14:1 13:20 Jaj 2:16; 1Saml 3:20 13:21 1Saml 8:5,19; 10:20-24 13:22 1Saml 13:14; 16:12; Sam 89:20 13:23 2Saml 7:12-16 13:24 Mat 3:1-2 † 13:25 İoluək rəha iətəmi asoli in tatəpəg rəkis put rəha iətəmi asoli rəhan. Uək u in ləhtəni agin. 13:25 Jon 1:20,27

27 Kəni nətəm kəutatig Jerusiləm, mine rəhalah nətəmi asoli min kəməsotəhrunian məmə iətəmi əha inəha Iesu, Uhgın təmahlı=pa məmə otosmiəgəh ilah. Kəni nati əpnəpın kəmətəfin pətigəm kəm lah e Səpət min rəfin nəghatien rəha iəni min rəha Uhgın iətəm kəməutəni e Iesu, mətəu ilah kəməsotəhrunian. Kəni motol nəghatien rəha iəni min tuva mol nıpəhrıənian lan, mətəu-inu ilah kəmötəni məmə okotuhamu Iesu.

28 Nati əpnəpın kəməsoteruhian nati kəti məmə otimis ohni, mətəu kəmötətəpuəh məmə Pailət otuhamu.

29 “Nian kəmol rəfin natimnati iətəm Nəghatien rəha Uhgın təməni məmə okol lan, kəni rəhan min nətəmimi kəmötələs iahu e nigı kəməluau motos məhuvən mohtənim e nıpəg kəpiel.

30 Mətəu Uhgın təmol in təmiəgəh min e nımisiən.

31 Kəni e nian təpət tətiet=pən o rəhan min nətəmimi. Nətəmi min əha, ilah Iesu kəməutan əpən əpəha Kaləlı mətəuarus=pa Jerusiləm. Kəni rəueiu əha nətəmi əha kəutəni pətigəm kəm piatah min u nəuaniləuis min rəha Isrel, məmə ilah kəmötəh pəhrıən Iesu, kəni in təməmiəgəh pəhrıən.

32 “Kəni rəueiu əha, itimah iəutəni=pınə kəm təmäh nanusiən təuvır əha, məmə nəniəskəsikien iətəm Uhgın təmol kəm tipitah min əpən,

33 rəueiu əha, tinol rəfin nəghatien rəhan kəm tah nəuaniləuis min rəhalah nian təmosmiəgəh Iesu e nımisiən. Təhmen=pən əmə e Nauəuə Rəha Uhgın e Nauəuə Rəha Nəpuən Min keiu tətəni məmə,

‘Ik nətik. Rəueiu inuva rəham tatə əhruahru.’

34 “Uhgın təməni əskəsik rəkis e rəhan Nauəuə məmə otəpanosmiəgəh Iesu e nımisiən, kəni ko təsimisiən, kəni nıpətın otəsəmnəmıtiən. Tətəni məmə,

‘Nıpəhrıənian, oiəkəfinə nati təuvır agin min kəm ik iətəm iəməni əskəsik rəkis kəm Kig Tefit əpən.’

35 “Kəni e iki pisin min kəti min e Nauəuə Rəha Uhgın, Kig Tefit təməni kəm Uhgın e Iosmiəgəh məmə,

‘Kəni onəsəgəhanian məmə nıpətı Ioluək Əhruahru rəham otəmnəmıt məpien.’

36 “Nian Tefit təmatəmiəgəh, təmol natimnati min iətəm Uhgın tolkeikei. Uərisig lan tımis, kəni kəmıtənim ilah tipin min, kəni nıpətın tətəmnəmıt.

37 Kəni nəghatien əha, təməsəghatien e Tefit, mətəu təməghati e Iesu məmə in min təmimis, mətəu Uhgın təmol təmiəgəh min, kəni nıpətın təməsəmnəmıtiən.

38 “Tol lanəha piak min, iəkolkeikei məmə onəkotəhrun məmə rəueiu iətəni=pınə kəm təmäh məmə e Iesu, Uhgın otos rəkis nolien tərəh min rəhatəmäh.

39 Kəni itəmäh onəkotəkeikei motəhrun məmə e Iesu pisin əmə, Uhgın təhrun nos rəkisiən nolien tərəh rəha nətəm kəutəhatətə lan. In otitis ilah e nolien tərəh min rəhalah. Mətəu suaru rəha nitəu-pəniən Lou rəha Mosis təsəhmenian o nosmiəgəhian iətəmimi.

40 Kəni itəmäh onəkotəkeikei mətətəu itəmäh məmə nəghatien rəha iəni min rəha Uhgın otəsuvu minian e təmah.

41 Kəni in tətəni məmə,

‘Ei, otətəlig-to, itəmäh nətəm nəutagət əvsan məutəni rah natimnati rəfin. Onəkotəuit kəni mohmis, mətəu-inu e nian nəutəmiəgəh, oiəkol nati kəti tərəh pik o təmah iətəm ko nəsotəniən nıpəhrıənian lan, nati əpnəpın nəmə iətəmi kəti otəni əhruahru kəm təmah.’ ”

Nətəmimi kəmotəgıən o nəniən təuvır

⁴² Nian Pol mine Panəpəs kinatïaïet e nimə rəha nuhapuminiän, nətəmiimi kəmotətapuəh o lau məmə, “Əui, onəkïauva min e Sapət u tətüva, muəni pətigəm min nəghatïän əha nəuvein kəm tımah.”

⁴³ Kəni nian nətəmiimi kəmoħiet e nimə, ilah tēpət kəmoħtəu=pən Pol mine Panəpəs. Nətəmi min əha, nəuvein nəuaniləuis min rəha Isrel, kəni nəuvein Nanihlüə min kəmotəpəh rəhalah nəhatətəïän kəni məutoħtəu=pən noliän min rəha nəfakïän rəha nətəm Isrel.[‡]

Kəni ilau kəmuəghati kəm lah mətuəni=pən əskasik kəm lah məmə, “Onəkotəkēkei motəskəlim nəhatətəïän rəhatəmah e Uħgin, məmə in otolkeikei pik itəmah mol təuvir kəm təmah.”

⁴⁴ Kəni e Sapət iətəm tətüva, iuəkir nətəmiimi rəfin e taun asoli əha kəməhuva məmə okotətəu nəghatïän rəha Uħgin.

⁴⁵ Kəni nian nətəmi asoli rəha nətəm Isrel u kəsotolkeikeiän Pol kəmoteruh nimənin nətəmiimi kəməhuva o nəghatïän rəhan, kəni kinəutoħtgərah in o lah, kəni minotətuəuin mətuəni rah Pol mine nati nak in tətəni.

⁴⁶ Kəni Pol mine Panəpəs kəməsuəginian kəmuəni məmə, “İtimlau oïəkuəkeikei muəni pətigəm nəghatïän u rəha Uħgin kəm təmah muəupən, nətəm Isrel min. Kəni itəmah nəmotəpəh nəghatïän rəha Uħgin, kəni nəghatïän aru əmə rəhatəmah tətəgətuin məmə itəmah nəsotəħmenian o nosian nəmiəgəħian itulin. Kəni rəueiu itimlau inətian məmə iəkuəni pətigəm nəniän təuvir u kəm Nanihlüə min mətəu səniəmə nətəm Isrel,

⁴⁷ kəni inu, inu nəghatïän iətəm İərmənig təməfa rəkis kəm timlau məmə iəkuol, in tətəni e Nauəuə Rəha Uħgin məmə,

‘Təu iəmol ik məmə onəküva ik nəhəgəħagian kəti rəha Nanihlüə min, məmə nətəni pətigəm kəm nətəmiimi e ikin min rəfin məmə iəkolkeikei məmə iəkosmiəgəħ ilah.’ ”

⁴⁸ Nian Nanihlüə min kəmotətəu nəghatïän əha, nəkilah təmagian ohni, kəni minətuəni-əni kəm lah min məmə nəghatïän rəha İərmənig İesu in təuvir pik. Kəni nətəmi min Uħgin təmitəpin rəkis e lah məmə okotos nəmiəgəħian iətəm kə təsikəian, ilah kəmotəni nəpəħriänian lan.

⁴⁹ Kəni nəghatïän rəha İərmənig təmaïu mitəlau e nitəni rəfin əha iuəkir e taun əha.

Nətəm Isrel kəmotəħgi pətigəm Pol mine Panəpəs

⁵⁰ Mətəu nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəməhuvən moteruh Nanihlüə min rəha taun əha, inu nətəmi asoli, mine nəpətan asoli min nətəm kəutəfaki məutoħtəu=pən noliän rəha nətəm Isrel. Kəni motiüvi=pa məmə okotol niəmaha kəm Pol mine Panəpəs. Kəni ilah rəfin kəmotəħgi pətigəm ilau əha imalah ikin.

⁵¹ Mətəu ilau kəmuohrapispiis niftəni e nəħkilau təħmen e nəmtətian kəti məmə Uħgin təməuhlin nəmtəhn kəm lah kəni ilau kəmiəïet mian e taun əha İkoniam.

⁵² Mətəu nətəmi rəha İesu əpəha Antiok, Narmın Rəha Uħgin təməriəuəh e lah, kəni ilah nəkilah təmagian pik.

14

Pol mine Panəpəs kəmian İkoniam

¹ E İkoniam kəmian min əpəha e nimə rəha nuhapuminiän rəha nətəm Isrel, kəni mətuəni pətigəm nəghatïän rəha Uħgin, kəni nəghatïän rəhalau təuvir pik, kəni təmiüvi=pa nətəmiimi tēpət məmə ilah kəmotəni nəpəħriänian e İesu,

[‡] **13:43** Nanihlüə min əha u kəutoħtəu=pən nəfakïän rəha nətəm Isrel, kəməħgi=pən ilah. **13:46**
Uək 3:26; 18:6 **13:47** Aes 49:6 **13:51** Mat 10:14; Uək 18:6

inu nətəm Isrel tepət mine Ianihluə tepət min nətəm kəutohtəu=pən nolian rəha nəfakian rəha nətəm Isrel.

² Mətəu nətəm Isrel min u kəməsotəniən nīpəhriənian e rəhalau nəghatian, kəməhuvən o Nanihluə min, motol ilah kotəməki pik e nətəmi min u kəutəni nīpəhriənian e Iesu, məutol niəmaha kəm lah.

³ Mətəu Pol mine Panəpəs kəmuatig təfəmäh ikin, məsuəginian e lah, mətuəkeikei matuəni pətigəm nəghatian rəha nəuvirian rəha Uhgın kəm nətəmi rəfin. Kəni İərməniğ təmol ilau kuol nati apispis mine nəmtətian tepət məmə nətəmi okotəhrun məmə rəhalau nəghatian in nəghatian pəhriən.

⁴ Kəni nətəm ikin əha, kəmotəhəpu ilah min, nəuvein kəutohtəu=pən nətəm Isrel u kəsotəniən nīpəhriənian e Iesu, kəni nəuvein kəutohtəu=pən aposil mil əha, Pol mine Panəpəs.

⁵ Kəni nətəm Isrel mine Nanihluə min, mine nətəmi asoli min rəhalah min, kinautol nəghatian oneuən kəti məmə okotəəkən ilau, kəni kotahtihmu ilau e kəpiel.

⁶ Mətəu nian kəmuətəu nəghatian oneuən rəhalah, ilau kəmuəgim mian əpəha e profens rəha Likaoniə, kəni mian əpəha e taun mil əha, Listra mine Terpe. Kəni e taun mil əha mine ikin min titəlau e taun mil əha,

⁷ ilau kətuəni pətigəm nanusian təuvir rəha Iesu İosmiəgəh.

Pol mine Panəpəs əpəha Listra

⁸ Kəni əha Listra, suah kəti əha ikin. Nian təmair mətəu nəhlkin mil kəmuəpaiu təruru naliuəkiən, təmətəharəg əmə, kəni in təmətəharəg əha ikin

⁹ matətəlig e nəghatian rəha Pol. Pol təməsəl=pən əhruahru o suah kəha, minəhrun məmə in tənəhatətə rəkis məmə nəhlkin təhrun nəuvirian,

¹⁰ kəni magət əfəmäh lan məmə, “!Ei piak, əhtul!” Kəni əmeiko, suah u təməhtul əhruahru kəni minətaliuək.

¹¹ Nian nīmənin nətəmi kəmoteruh nati əha iətəm Pol təmol, kəmotəni əfəmäh e nəghatian Likaoniə məmə, “!Ei! Otəfu-to. Uhgın min rəhatah kinotol nətəmi e lah, kəni minəhuva imatah ikin.”

¹² Kəni kəmotəuin ərəg-rəg e nərgi Panəpəs məmə Sus u nīpətīn təni məmə in iərməniğ rəha uhgın min rəhalah. Kəni motəuin ərəg-rəg min e nərgi Pol məmə Heremes, nīpətīn u təni məmə in iətəm tətəghati rəha uhgın min rəhalah. Kəmotəuin İan lanəha mətəu-inko Pol tətəghati pik, mapirəkis Panəpəs.

¹³ Nīmə rəha narmī nati rəha uhgın əha Sus, in tətəhtul ihluə e taun əha. Kəni pris rəha uhgın əha Sus təmasiğ kau min nəuvein iətəm təmətu=pən rəkis nəuginiğ e lah. Kəni məmki ilah muva e namtihlua rəha lahuənu. Mətəu in mine nīmənin nətəmi kətolkeikei məmə kətol sakrifais kəm lau motol nənivian lan kəm Pol mine Panəpəs.

¹⁴ Mətəu nian aposil mil kəmuətəu nəghatian e nati əha kəni muəhrun, kəmuəhəpu rəhalau napən.* Kəni kəmuəui mian əpəha e nəlugin e lah. Kəni muəgət əfəmäh məmə,

¹⁵ “!Ei, nəman! ?Nəkotəni məmə nautol nak u? İtimlau iətəmi əmə təhmen e təmah. İatuos nənian təuvir mətiəuva kəm təmah, kəni iəkuolkeikei məmə iəkuəuhlin nətəligiən rəhatəmah məmə nəkotəpəh nəfakian kəm uhgın min u iətəm rəhalah nəsanənian tikə. Mətəu onəkotəfaki əmə kəm Uhgın iətəm tətəmiəgəh, mətatig itulin. In pisin əmə təmol neai, niftəni, nitəhi, mine natimnati rəfin iətəm kəutatig ikin min rəfin.

14:3 Mak 16:20; Hip 2:4 **14:5** Uək 14:19 **14:11** Uək 28:6 * **14:14** “kəmuəhəpu rəhalau napən” məmə in ko kəmuətəu tarah pik e nolian əha. **14:15** Sam 146:6; Uək 10:26

16 “Aupæn in tæmegahan mæmæ nætæmimi ikin mæn ræfin mæmæ ilah okohtæu=pæn aru æmæ suaru mæn ræhalah.

17 Mætæu nian ræfin in tatol suaru kæm lah mæmæ ilah kotæhrun neruhian ræhan næuvirian iætəm in tatol. In tatol nuhuæn tætfuv, matol nauænian mæn e nasumian, kæni kautol nipætillah e nian æhruahru ræhalah. In tætfæn nauænian kæm tæmah mol itæmah næutætæu tæuvir.”

18 Mætæu kæmætæuni pau næghatian æha kæm lah, iuækir æmæ kæni kuæruuru næniæhuian ilah o nolian sakrifais o næni-vivian ilau.

19 Kæni nætæmimi næuvein e næuanilæuis ræha nætæm Isrel kæmotsipæn Antiok æha Pisitiæ mine Ikoniam mohiet=pa Lистра, kæni kæmotol nætælgian ræha nætæmimi tæpæt mæmæ okotæmæki e Pol mine Panæpæs. Kæni kæmotælæs Pol kæni motæhti e kæpiel, kæni moteikæpan mæhuvæn motæraiki pætigæm e taun motæpæh tætmæhli. Nikilah tæhti mæmæ tæmimis.

20 Mætæu nian nætæmi ræha Iesu kæmæhuva motæhtul tælau lan, kæni tæhtul æmeiko muvæn mæn æpæha imæ e taun. Kæni kæmæni=pa lauig lan, in mine Panæpæs kæmiaiet mian Terpe.

Pol mine Panæpæs kæmiatælgipæn Antiok æha Siriæ

21 Kæni Pol mine Panæpæs kæmuæni pætigæm nænian tæuvir e taun æha Terpe, kæni kæmiavi=pa nætæmimi tæpæt kæhuva o Iesu. Kæni kæmiatælg miæuva Lистра, kæni uærisig miaiet mæn miæuva Ikoniam, kæni kiaiet mæn miæuva Antiok æha Pisitiæ.

22 Kæni ikin æha, kæmætæufu æskasik e nætæmi ræha Iesu. Kæni mætæufæn næghatian mæmæ okotæhtul æskasik e næhatatæian e Iesu. Kæni matuæni mæmæ, “Kitah okotatig e nærahian tæpæt nian kæhuvæn e suaru ræha nuvænian matig ahgæl Narmænigian Ræha Uhgîn. Mætæu nati æpnæpin æmæ, kitah okotækeikei mætæhtul æskasik.”

23 Kæni e nimæfaki mæn ikin mæn ræfin iætəm ilau kætian ikin, mætæufæri eldæ mæn ræhalah. Kæni mætæupæh nauænian matuol æmæ næfakiæn, kæni mætæulæhu e næhlmi Iærmænig nætæmimi nætæm kinotæni rækis nipæhriænian lan.

24 Kæni ilau kæmian=pæn Pisitiæ ikin muæsæu-pah mæuiæui Pamfilia ikin e taun æha Perka,

25 ikin æha ilau kæmuæni pætigæm nænian tæuvir ikin. Kæni ilau muæsæu-pah mæuiæui=pa mæn e taun kæti mæn Atalia,

26 kæni kæmuos negæu ikin miatælg=pa Antiok æha Siriæ. Nætæm Antiok æha inæha, aupæn ikin ilah kæmotæhli=pæn Pol mine Panæpæs mæmæ okian muæni pætigæm næghatian ræha Uhgîn, kæni motæfaki mæmæ Uhgîn oteh vivi ilau e ikin mæn iætəm ilau kætian ikin. Kæni ræueiu kinuol naunun uæk ræhalau.

27 Nian ilau kæmiatælg=pa mæn, kæmuæuin e nætæmimi ræha nimæfaki mæmæ okæhuva kætiæh. Kæni ilau kæmuæni pætigæm kæm lah natimnati ræfin iætəm Uhgîn tæmol ilau kuol e næsanænian ræhan, kæni muæni mæmæ tæmæhro lanu Nanihluæ mæn, ilah kæmæhuva motæni nipæhriænian e Iesu.

28 Kæni ikin æha, ilau kæmuatig tuvæh næuvetin ilah nætæmi ræha Iesu.

15

Næfaki mæn næuvein kæmotæni mæmæ nætæmimi okotohtæupæn lou ræha Mosis

1 Kəni nətəmimi nəuvein kəmotšipən Jutiə mohiet=pa Antiok məutəgətuŋ piatah mīn məutəni məmə, “Okəmə kəsəhgi-pəniən itəmāh, təhmen e inu iətəm Lou rəha Mosis tətəni, ko Uhgīn təsosmiəgəhiən itəmāh.”*

2 Kəni Pol mine Panəpəs ilah nətəmi əha kinəutahi ilah mīn o nəghatiən əha, kəni mīnəutagət əfəmāh e nəniən əha. Kəni uərisig, nətəmimi rəha nīməfaki əha Antiok kəmotitəpīn Pol mine Panəpəs mine ilah mīn nəuvein məmə okəhuvən Jerusiləm moteruh aposil mīn mine eldə mīn rəha nīməfaki o nəniən əha.

3 Nətəmimi rəha nīməfaki kəmotahli=pən ilah kəhuvən, kəni nian ilah kəmohtiet=pən Fonisiə mine Səmeriə, kəmotəni pətīgəm məmə təməhro lanu Uhgīn tatiuvi=pa Nanihlua mīn kəutəhuvə rəhan nətəmimi. Kəni nəghatiən əha təmol piatah mīn ikīn əha nīkilah tətəgiən pik.

4 Nian kəməhuvə Jerusiləm, nətəmimi rəha nīməfaki mine aposil mīn mine eldə mīn rəha nīməfaki, kəmotəgiən məmə okotos ilah məhuvən imalah mīn ikīn. Kəni Pol mine nətəmimi əha kəmotəni pətīgəm natimnati iətəm Uhgīn tətəfən nəsanəniən kəm lah məmə okotol.

5 Mətəu Farəsi nəuvein əha ikīn iətəm kəutəni nīpəhriənīən e Iesu, kəmotəhtul motəni məmə, “Nanihlua mīn, okəkeikei kəhgi=pən ilah, kəni okotəkeikei motəgətuŋ ilah məmə okotohtəu=pən Lou rəha Mosis.”

Aposil mīn mine nətəmi asoli mīn kəmotəghati əpəha Jerusiləm

6 Kəni aposil mīn mine eldə mīn rəha nīməfaki kəmotəharəg məutəghati e nəniən əha.

7 Kəni nian kəmotəghati nəfəmāh nəuветin, kəni Pitə təməhtul məni məmə, “Piak mīn. Itəmāh nəkotəhrun vivi məmə nuvəh rəkis Uhgīn təmitəpīn iəu e nīkitəmāh məmə iəkəni pətīgəm nanusiən təuvir rəha Iesu kəm Nanihlua mīn məmə okotəni nīpəhriənīən lan.

8 Uhgīn təhrun nətəlīgīən rəha nətəmimi, kəni in tīnəgətuŋ rəkis məmə nīkin tagiən təmə otosmiəgəh nətəmi mīn u kəsəniəmə nətəm Isrel əmə, mətəu-inu tətəfa Narmīn Rəha Uhgīn kəm lah təhmen əmə mə inu tətəfa kəm tah.

9 In tətəsol pišiniən əmə kəm lah. !Kəpə! In tətəfəl rəkis rəhalah nolīən tərāh mīn mətəu-inu kəutəni nīpəhriənīən lan təhmen=pən əmə mə inu tīnol rəkis kəm tah.

10 “? Mətəu təhro itəmāh nəutəhuvən e suaru pišīn məmə Uhgīn nīkin otahmə? ?Təhro itəmāh nīnəutətu=pən Lou e nəhuvegilah məmə in nati figəm kəti iətəm ilah kəutələs? !Kəpə! Itəmāh, oteruh-to. Kitah mine tipitah mīn kitah rəfin kəsotəhmenīən məmə okotələs nati figəm əha.

11 Mətəu kitah kəutəhatətə məmə Iesu in Iərmānig rəhatah, kəni in tətosmiəgəh itah e rəhan nəuvirīən əmə, kəni in mətəl əmə lanəha kəm lah.”

12 Nəghatiən əha təmol ilah kotəru ru nati okotəni, kəni məutətəlīg e Pol mine Panəpəs kinətuanus pətīgəm nati apispis mīn mine nəmtətīən pišīn pišīn mīn iətəm Uhgīn təmol ilau kuol e nəhmti Nanihlua mīn.

Jemis təmahtipəsīg e nəghatiən

13 Nian kəmuol nauŋn e nəni pətīgəmīən uək mīn rəhalau, kəni Jemis† tətəhtul məni məmə, “Piak mīn. Otətəlīg vivi-to e rəhak nəghatiən.

* **15:1** Nəhgi-pəniən e Oltestimīn in nəmtətīən məmə nətəmimi, ilah nətəmimi rəha Uhgīn. Nanihlua mīn tətəp, kəsəhgi-pəniən ilah. Rəha nətəm Tanna, nəhgi-pəniən in nəmtətīən məmə kətəfən nepətīən rəha kəlkəlah mīn nəman. **15:1** Kəl 5:2 **15:2** Kəl 2:1 **15:4** Uək 14:27 **15:7** Uək 10:1-43 **15:8** Uək 10:44; 11:15 **15:10** Mat 11:30; Kəl 3:10 **15:11** Kəl 2:16; Efəs 2:5-8 † **15:13** Jemis u, in notəha Iesu, kəni in iətəmi asoli rəha nīməfaki əpəha Jerusiləm. **15:13** Kəl 2:9

14 Pitə tәмәni-vivi ađın kәм tah mәмә tәмәhro lanu Uhgın tәmaupән miет=pән o Nanihluә min mәмkirәkis ilah nәuvein mәмә rәhan min.

15 Kәni nati әha tәhmen=pән әmә e nәghatiәn iәtәм iәni rәha Uhgın tәмәni iәtәм kәmәtei e Nauәuә Rәha Uhgın. Uhgın tәtәni mәмә,

16 ‘Uәrisig e natimnati min әha, oiakitәlig=pa min.

Oiakol vi nimә rәha narmәniđiәn rәha Kig Tefit u tәмәmnәmit aupән.

Nati әpnapin tәмәmnәmit, mәtәu iәklәfәri mem mafәl mol tәskasik min,

17 mәмә nәtәmi әpnapin e nitәni min u Nanihluә min, iәtәм iәmitәpin rәkis ilah mәмә rәhak nәtәmimi min, ilah okotәsal lak.

18 Iәu Iәrmәniđ iәtәni lanu, kәni iәmol nәtәmimi kotәhrun rәkis nati әha nuvәh aupән.”

19 Kәni Jemis tәмәni mәмә, “Kәni tol lanәha, iәu iәkәni mәмә rәueiu Nanihluә min tepәt kinautәuhlin nәtәligiәn rәhalah minәutәhuva o Uhgın. Kәni tәsәuviriәn mәмә rәueiu әha kitah okotol tiәkis pik min o lah.

20 Mәtәu pәh okotәtei nauәuә kәti tuvән kәм lah mәмә okәsotuniәn nauәniәn min u kәmol rәkis sakrifais lan kәм narmi nati min u iәrmis min, kәni kotәmikmik e nәhmti Uhgın. Kәni mәsotoliәn tәfagә e pәtan. Kәni mәsotuniәn nati miәgәh iәtәм kәmarin nentәui mәtәu-inu niran әha ikin e nipәtin. Kәni okәsotuniәn nirә.

21 Okotәkeikei motәniәhu ilah lanәha o nәlәhuiәn nәmәlinuiәn tәtatig o iәfaki min, nәtәm Isrel mine Nanihluә min, mәtәu-inu nәtәmimi kәutisiai Mosis, kәni tәmәtuәuin nuvәh rәkis e Sapәt min rәfin, nәtәmimi kәutafin Lou rәha Mosis әpәha e nimә rәha nuhapuminiәn rәha nәtәm Isrel. Kәni kәutәni pәtigәm nәghatiәn min әha e taun min rәfin.”

Kәmәtei nauәuә kәм nәfaki min u Nanihluә min

22 Kәni aposil min mine eldә min mine nәtәmimi rәha nimәfaki kәmotegәhan mәмә okotahli=pән ilah min nәuvein kotohtәu=pән Pol mine Panәpәs mәhuvән Antiok. Kәni kәmotәtgi=pән Sailәs mine Jutәs u kәtәni mәмә Pasapәs. Suah mül әha nәtәmimi kәutisiai ilau.

23 Kәni kәmotәfән nauәuә kәм lah mәмә okotos mәhuvән. Nauәuә tәtәni mәмә,

“Itimah aposil min mine eldә min rәha nimәfaki, itimah piatimah u itamah. Iәkotәni tәuvir kәм tәmah әpәha Antiok, mine Siriә, mine Silisiә u Nanihluә min, mәtәu rәueiu ninәhuva piatimah min.

24 Itimah iәmotәtәu mәмә nәtәmimi nәuvein u e nikitimah kәmotol tiәkis pik kәм tәmah, kәni itimah nәmotәtәu tәrah e nәghatiәn rәhalah. Mәtәu itimah iәmәsotәfәniәn nәghatiәn mәмә okәhuvән motәni lanәha.

25 Tol lanәha kәni itimah iәmotәuin e nәghatiәn kәti, kәni motegәhan mәмә itimah nәuvein okotos nәghatiәn rәhatimah muitәu=pән Pol mine Panәpәs u itimah iәkotolkeikei pik ilau.

26 Iuәkir kiamis o uәk u rәha Iәrmәniđ rәhatah, Iesu Kristo.

27 Kәni itimah iәutahli=pәnә Jutәs mine Sailәs mәмә okiauvnә mueh itamah. Ilau okuәni әhruahru kәм tәmah nәghatiәn kәtiәh әmә iәtәм itimah iәmotәtei.

28 Kәni Narmin Rәha Uhgın nikin tagiәn mine nikitimah tagiәn mәмә iәsotәfinә miniәn lou kәti kәм tәmah mәмә otәfiđәm pik o tәmah, mәtәu in әmә u nәkotәkeikei motol:

29 onәsotuniәn nauәniәn min u kinol rәkis sakrifais lan kәм narmi nati min u iәrmis min; kәni mәsotuniәn niran; kәni mәsotuniәn nati miәgәh u

kəmarin nentəui mətəu-inu niran əha ikin e nipətin; kəni məsotolien təfagə e pətan. Nəmə nəutohtəu=pən nəghatiən min əha, onəkəhuvən e suaru təuvir. Inu naunun nəghatiən rəhatimah.”

³⁰ Kəni nətəmi asoli min əha kəmotahli=pən nətəmi əha ilah kuvət məmə okəhuvən əpəha Antiok. Nian kəmohtietigəm=pən Antiok, kəmotauin e nətəmimi rəha niməfaki min əha ikin əha, kəni kəhuva kətiəh, kəni kotəfən nauəuə u kəm lah.

³¹ Kəni nian kəmotafin nauəuə u, nīkilah təmagiən mətəu-inu nəghatiən əha təməfəri nīkilah.

³² Jutəs mine Sailəs ilau iəni mil rəha Uhgın. Kəmuəghati təfəməh kəm piatah min əha mətəufəri nətəligiən rəhalah mətəuol ilah kəutəhtul əskasik.

³³ Ilau kəmuatig təfəməh nəuvetin ikin əha, kəni piatah min kəmotauiehruin ilau kəni motətapuəh məmə Uhgın otəfən rəhan nəməlinuian kəm lau, kəni motahli=pən ilau kiətəlig=pən o nətəmi min u kəmotahli=pa ilau.

³⁴⁻³⁵ Kəni Pol mine Panəpəs kəmuatig təfəməh nəuvetin əpəha Antiok, kəni ilah nətəmimi tepət kəməutəni pətigəm nəghatiən rəha lərməniğ kəm nətəmimi məutəgətuən ilah lan.

Pol mine Panəpəs kəmuəhapu ilau min

³⁶ Nian nəuvein uərisig, Pol təməni=pən kəm Panəpəs məmə, “Təuvir məmə kiətəlig min mian mueruh pialau min e taun min rəfin u kəmuəni pətigəm nəghatiən ikin rəha lərməniğ kəm lah, mueruh-to məmə kəutəhratig.”

³⁷ Kəni Panəpəs təmegəhan kəni molkeikei məmə otit min Jon Mak.

³⁸ Mətəu Pol təməniəhu əskasik məsolkeikeiən, mətəu-inu Jon Mak təməpəh rəkis ilau əpəha Pamfiliə mitəlig məsitəu-pəniən ilau mətəuarus kinuol nau-nun e uək.

³⁹ Kəni kəmuəni təskasik e nian əha, əmeiko muəuəri ilau min. Kəni Panəpəs təmit Mak kəni muos negəu kəti mian əpəha Saiprəs.

⁴⁰ Mətəu Pol təmit Sailəs ilau min. Kəni nətəm kəutəfaki kəmotəfaki məmə lərməniğ oteh vivi ilau e rəhan nəuviriən, kəni motahli pətigəm ilau.

⁴¹ Kəni kəmuəliuək mian=pən Siriə mine Silisiə ikin kəni matuem əskasik niməfaki min.

16

Timoti təmitəupən Pol mine Sailəs

¹ Kəni Pol təmalieuək min muvən əpəha Terpe mine Listra. Kəni ikin əha, iətəmimi kəti əha ikin rəha Iesu, nərgin u Timoti. Məmə rəhan in pətan Isrel in tatəhatətə e Iesu, mətəu rəhan tatə in iətəm Kris.

² Piatah min u kəutəhatətə e Iesu əpəha Listra mine Ikoniam kəmotəni məmə Timoti in iətəmi təuvir kəti.

³ Kəni Pol tolkeikei məmə otit ilau min. Kəni təməhgi=pən in mətəu-inu təməsolkeikeiən məmə nətəm Isrel min əha ikin min əha, nīkilah otəhti rah mətəu-inu ilah rəfin kotəhrun məmə tatə rəha Timoti in iətəm Kris.*

⁴ Kəni nian ilahal kəmhluvən e taun min, məhləni pətigəm kəm nətəmimi rəha Uhgın nəghatiən rəha aposil min mine eldə min iətəm kəmotələhu əpəha Jerusiləm. Kəni məhləgətuən ilah məmə okotəkeikei məutohtəu=pən nəghatiən min əha.

⁵ Kəni e nolian əha, niməfaki min kəmotəskasik e rəhalah nəhatətəiən, kəni nian rəfin nətəmimi tatəpət kəməutəhatətə e Iesu məutəhuva e niməfaki.

15:37 Uək 12:12,25 **15:38** Uək 13:13; Kol 4:10 **16:1** Uək 14:6; 2Tim 1:5 **16:2** Fil 2:19-22

* **16:3** Nətəm Kris ilah Nanihluə min, kəshəgi=pən ilah. **16:4** Uək 15:23-29

Pol tameruh nəmahlairiən kəti rəha Uhgın

⁶ Kəni ilahal kəmhluvən=pən əpəha Fritiə mine Kəlesia ikin, mətəu-inu Narmni Rəha Uhgın təməsegəhanian e lahal məmə okihluvən=pən Esia məhləni pətigəm nəghatian əha ikin əha.

⁷ Nian kəmhluva iuəkir e ikin Misia mine ikin Pitinia, məhlolkeikei məmə okihluvən Pitinia. Mətəu Narmni rəha İesu təsegəhanian məmə okihluvən.

⁸ Kəni kəmhliuək mihluvən=pən Misia ikin, kəni mihleiuaiu=pa e taun əha Troas.

⁹ Kəni lapin lan, Pol tameruh nati kəti təhmen e nəmahlairiən. Tameruh məmə iətəm Masetonia kəti tətətul mətətapuəh əskasik ohni məmə, “Pale, onəkəuva Masetonia masiru e timah.”

¹⁰ Nian Pol tineruh rəkis əmə nati əha, kəni inautol əpenə-penə məmə iəkəhuvən Masetonia, mətəu-inu inotəhrun məmə Uhgın tətəuin e timah məmə oiəkotəni pətigəm nanusian təuvir rəha İesu kəm nətəmimi əha ikin.[†]

Litia əpəha Filipai təməni nipəhriənian e İesu

¹¹ Kəni iəmotos negəu kəti mohiet əpəha Troas motaiu əhruahru əmə o nitəni Samotres. Kəni kəməni lauig lan iəməhuvən məhuvəri e taun Neapolis.

¹² Kəni iəmohiet ikinu motaliuək əmə məhuvən əpəha e taun əha Filipai, u tətəməhli əupən e nitəni asoli Masetonia. Nətəmi ikin əha, nətəm Rom əhruahru. Kəni iəmotatig nəuvetin əha ikin.

¹³ Kəni e Sapət, nian rəha nəfakiən, iəmohiet e taun əha kəni məhuvən əpəha ləuahtəni e nəhu kəti iətəm nikitimah təməhti məmə nətəmimi okəhuva ikin məutəfaki. Kəni iəməhuvən mətəharəg məutəghati itimah nipətan u ilah kəmotəupən məhuva məutəharəg.[‡]

¹⁴ Kəni pətan Tuatirə kəti əha ikin tətətəlig e timah, nərgin u Litia. In pətan kəti tatol napən u nəugi naris, kəni nian rəfin napən əha nəhmtin tiəkis pik. Pətan əha in İanihluə kəti mətəu in tatitəu=pən nəfakiən rəha nətəm İsrəl, kəni İərməniğ təmol nikin timətmətiğ məmə otəni nipəhriənian e nəghatian iətəm Pol tətəni.

¹⁵ Kəni kəmol bəptais lan mine rəhan min, mine rəhan min nolək min. Kəni in təməni=pa kəm timah məmə, “Pale, onəkəhuva imak ikin kotatig nəuvetin mətəu-inu itəmah ninotəhrun rəkis məmə iəu iətəni nipəhriənian e İərməniğ.” Kəni in tətətəkəikei kəm timah, kəni iəkəhuvən iman ikin.

Kəmləfən Pol mine Sailəs e kaləpus əpəha Filipai

¹⁶ Kəni nian kəti, nian iəməhuvən ikin kətəfaki ikin, kəni pətəkəku kəti tameruh itimah e suaru. In ioluək rəha nətəmimi nəuvein nətəm kəmotos nəhmtin. Pətan əha narmni tərəh kəti tatig lan iətəm in tatol tətəni pətigəm natimnati iətəm otəpanuva. Kəni rəhan nətəmi asoli min kəmotos mənə tepət e pətan əha mətəu-inu nətəmimi kəutətəou ilah məmə ilah okotətəu rəhan nəghatian.

¹⁷ Kəni in təmatuərisig e timah Pol, kəni mətəni əfəməh məmə, “Nətəmi min u, nətəmimi rəha Uhgın u ilis, ilis pik. Kəutəni=pinə kəm təmah suaru rəha Uhgın məmə in otosmiəgəh nətəmimi lan.”

¹⁸ Təmatol lanəha e timah nian tepət, mətəuarus nian kəti Pol tinətəu tərəh o nati əha minəpəou lan. Kəni in təmeirair məgət e narmni tərəh əpəha məmə,

16:6 Uək 18:23 † **16:10** E fes 10-17, koteruh nəghatian rəha Luk u nipətin tətəni mə “itimah.” Inu tətəni məmə Luk ilah Pol mine e naliuəkian rəhan. Koteruh min nati kətiəh e japtə 20 fes 5 matuvən.

‡ **16:13** Nian Pol tatuvən e taun kəti, nian rəfin tatuvən e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm İsrəl. Mətəu nəmə təhro, kəni tikə e taun u. Kəni tol lanəha, təmuvən əpəha e nəhu asoli, ikin məutəfaki ikin.

16:17 Mak 1:24

“!E nərgi İesu Kristo iətəni=pinə kəm ik məmə onəkiet rəkis e pətəkəku ul!” Kəni rəueiu agin min, narmin tərəh əpəha təmiet e pətəkəku əha.

¹⁹ Kəni nian rəhan nətəmi asoli nətəm kəutarməniq lan kinotəhrun məmə narmin tərəh tiniet rəkis lan, kəni rəhalah nətəligiən o nosiən məni lan, in təmiet e lah, kəni kəmotətəu tərəh. Kəni kəmotaskəlim Pol mine Sailəs motələs ilau məhuvən əpəha e taun əha kautol makit ikin,

²⁰ məmə okuəhtul e nəhmti nətəm Rom, nətəmi rəha kot. Kəni ilah kəmotəni məmə, “Suah mil u ilau iətəm Isrel. İlau katuol nati tərəh tərət, matuol nətəmimi kəutan məhli pik u imatah ikin.

²¹ İlau kətuəni məmə kitah okotəkeikei motohtəu=pən suaru pisin min. Mətəu suaru min əha kəsotohtəu-pəniən lou rəhatah. Kitah nətəm Rom. !Kə kitah kəsotoliən lanəha!”

²² Kəni nətəm ikin əha kəməhuva moteruh ilau minəutəni rah ilau. Kəni suah mil u rəha kot kəmuəni=pən kəm soldia min məmə okotəpeg rəhalau napən motəlis ilau e nəuanigi.

²³ Kəni kəmotəlis ilau motau tərət, kəni uərisig motləfən ilau e kaləpus. Kəni motəni=pən kəm iətəm tateh kaləpus məmə otateh vivi ilau məmə okəsiaietən muəgin.

²⁴ Nian iətəmi rəha neruhien kaləpus təmətəu nəghatiən əha, təmələs ilau muvən e nəuan kəti əpəha imə agin, kəni mətəu=pən nig e nəhlikilau təhmen e hankap.

İətəm tateh kaləpus təməni nıpəhriənien e İesu

²⁵ Kəni e nəlugi nian lapin, Pol mine Sailəs kətuəfaki, kəni ilau mətəuani nəpuən min rəha nəni-viviən Uəgin. Kəni nətəmimi min e kaləpus kəməutətəlig e lau.

²⁶ Kəni rəueiu agin min, nəmig asoli kəti təmələuəl e niftəni kəni mol nımə kaləpus təmələuəl pik, kəni doə min e kaləpus kəmoterəh, kəni sen u kəməlis nətəmimi lan kəmohtis.

²⁷ Kəni nian iətəmi rəha nehien kaləpus təmair, mafu məmə doə min rəha kaləpus kəmoterəh, nikin təməhti məmə nətəmi kəutəməhli e kaləpus kinotəgin rəfin. Kəni təmləfəri rəhan nau məmə otəgəmu aru in lan. §

²⁸ Mətəu Pol təmagət əfəməh məmə, “!Ei! !Səgəmuəni ik! İtimah rəfin əpə ikin.”

²⁹ Kəni suah kəha təmauən məmə okələs lait kan, kəni in təmaiu muvən imə. Kəni misin=pən nəulin əpəha e nəhliki Pol mine Sailəs ikin mətərəmrumin.

³⁰ Kəni mit ilau mihluvən əpəha ihluə kəni mətəpuəh o lau məmə, “!Suah mil! ?Oiakəhro lanu məmə Uəgin otosmiəgəh iəu?”

³¹ Kəni kəmuəni=pən kəm in məmə, “Onəkəkeikei məni nıpəhriənien e İərməniq İesu, ik mine rəham min.”

³² Kəni kəmuəni=pən nəghatiən rəha İərməniq kəm in mine nətəmimi u kəutətig ilah min.

³³ Nati əpnapin lapin agin, mətəu suah kəha təmit ilau muvən məueiu mafəl nıməgin min e nıpəti lau iətəm kəməlis ilau ikin. Kəni e nian əmə əha kəmuol bəptəis lan mine rəhan min.

³⁴ Kəni in təmit Pol mine Sailəs muvən iman ikin məfən nəuanien kəm lau. Kəni in mine rəhan min ərəfin nıkilah təmagiən məriaueh mətəu-inu kəmotəni nıpəhriənien e Uəgin.

³⁵ Nian təmian, iətəmi rəha kot mil əha kuəni=pən kəm soldia min məmə, “Onəkəhuvən moterəh e suah mil əha kətian.”

³⁶ Kəni suah kəha iətəmi rəha kaləpus təməni=pən kəm Pol məmə, “Iətəmi rəha kot mil kəmuəni məmə okəsuoł mīniən nahməiən kəti kəm təlau, kəni iəkoterəh e təlau nəkətiən, kəni iaiet mətiən kəni muatig mətig.”

³⁷ Mətəu Pol təməni=pən kəm soldia mīn əha məmə, “?Ei, mətəu təhro əha? Mə itimlau iətəm Rom mil.* Kəni iətəmi rəha kot mil əha kəməsueruhian məmə iəmuol nati kəti tərəh, mətəu e nəhmti nətəmimi kəmotalis itimlau, kəni motləfən itimlau e kaləpus. ?Kəni rəueiu kuolkeikei məmə oiəkiaiet oneuən əmə? !Kəpə! İlau əmə okuəkeikei miəuva u ikinu kəni muəfətigəm itimlau.”

³⁸ Kəni soldia mīn əha kəməhuvən motəni=pən kəm iətəmi rəha kot mil əha. Kəni nian kəmuətəu məmə Pol mine Sailəs ilau iətəm Rom mil, ilau kəmuəgin pik.

³⁹ Kəni kəmian muəni=pən kəm Pol mine Sailəs məmə, “!Pale, kəsi! İəmuol tərəh e təlau.” Kəni ko miet ilau mohiet e kaləpus, kəni muəni=pən vivi kəm lau məmə okiaiet e taun əha.

⁴⁰ Kəni Pol mine Sailəs, ilau kəmiaiet e kaləpus mian e nimə rəha Litia. Kəni mueruh piatah mīn əha ikin əha mine nəuvinitah mīn rəha niməfaki, kəni muəghati nəuветin kəm lah mətuəfəri nikilah. Kəni uərisig lan, kiaiet mətiən.

17

Pol mine Sailəs kəmian əpəha Təsalonaike

¹ Kəni Pol mine Sailəs kəmuəliuək mian=pən əha e taun mil əha Amfipolis mine Apolonia, miəuva miaiet=pa e taun əha Təsalonaike. İkin əha, nimə rəha nuhapuminiən kəti əha ikin rəha nətəm İsrəl.

² Kəni Pol təmöl məmə inu tatol nian mīn, təmuvən əpəha imə e nimə əha. Kəni e Sapət kisil ilah nətəm İsrəl əha ikin kəmotol nəghatiən tepət o Nauəuə Rəha Uhgīn.

³ In tətəni kəm lah məmə, “Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni-vivi aɡin məmə Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahlı=pa, in otəkeikei mīmīs, kəni Uhgīn otəsmiəgəh mīn in e nimisiən. İesu u iətəm iətəni kəm təmah, in Kristo əha.”

⁴ İlah nəuvein kəmotəni nıpəhririənən e nəghatiən əha, kəni kəmohtəu=pən Pol mine Sailəs. Kəni Nanihləu mīn tepət nətəm kəutəfaki kəm Uhgīn, mine nıpətan asoli tepət nətəm kotepət e nıpətan mīn, kəmohtəu=pən ilau.

⁵ Mətəu nətəmi asoli mīn rəha nətəm İsrəl əha ikin əha, kinəutohtgərah ilau, kəni məhuvən motəmki=pa nətəm kotərəh, əpəha e nikali suaru mīn mine ikin mīn nəuvein mīn, kəni minautol nərahian tepət əpəha e taun əha. Kəni məhuvən e nimə rəha Jeson, minautəhapu doə e nimə, məutəsəl e Pol mine Sailəs. Kəmotolkeikei məmə okotləfən ilau e nəhlmi kaunsil əha ikin əha.

⁶ Nian kəməsotehiən ilau, kəni kotaskəlim Jeson mine piatah mīn nəuvein motəmki=pən ilah məmə okotəhtul əupən e nətəmi asoli rəha kaunsil. Kəni kəmotagət əfəməh məutəni məmə, “Suah mil əha Pol mine Sailəs kətiasuv nəməuələn e ikin mīn rəfin, kəni mīniəuva e taun rəhatah.

⁷ Kəni Jeson təmauin e lau kian iman ikin, mətəu ilah kəutatgəhli lou rəha Sisə iətəm tətərməniɡ e nıtəni mīn. İlah kəutəni məmə İərməniɡ kəti mīn əha ikin tətətiɡ, nərgin u İesu.”

⁸ Nian nətəm İsrəl kəmotəni nəghatiən əha, məuol nətəmimi mine nətəmi asoli mīn əha nikilah tinəpiəpei pik.

* **16:37** Nəmə suah kəti in iətəm Rom, mətəu katətu=pən nəghatiən kəti lan, kəni lou kəti əha ikin rəhalah məmə əupən kəpmən otol nalpinian kəm in, mətəu in otəkeikei məhtul e kot məni pətiɡəm nəuветi nəghatiən katətu=pən lan. Afın e Uək 25:16. **17:7** Luk 23:2; Jon 19:12

⁹ Kəni nətəmi asoli mın əha kəmotol Jeson mine piatah mın kəmotəfən məni kəti, məmə in nəniəskasikən kəti məmə okəsotol minian nati əha, kəni motahli=pən ilah kəutəhuvən.

Pol mine Sailas kəmian əpəha Perea

¹⁰ Nian tinapinəpu, kəni piatah mın ikin əha kəmotahli=pən Pol mine Sailas məmə okian e taun əha Perea. Nian kəmiaiet=pa ikin əha, kəmian e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel.

¹¹ Nətəm Isrel əha ikin əha nətəligiən rəhalah təuvir, mapirəkis nətəm Təsalonaikə, mətəu-inu kotolkeikei pik məmə okotətəlig e nəghatiən rəhalau. Kəni nian rəfin, kəutafin vivi e Nauəuə Rəha Uhgın, məutəsal vivi məmə nəghatiən rəhalau təhruahru uə kəpə.

¹² Mətəu-inu e nolian əha, kəni tepət kəmotəni nıpəhriənən e İesu. Kəni nıpətan asoli mın Kris tepət, mine nətəm Kris tepət kəmotəni nıpəhriənən e İesu.

¹³ Mətəu nian nətəm Isrel əpəha Təsalonaikə kəmotətəu məmə Pol tətəni pətigəm mın nəghatiən rəha Uhgın əpəha Perea, kəni ilah kəməhuva mın əpəha ikin minəutəhlili nətəm Perea, minautol ilah məmə kotəhrun nohiən ilau.

¹⁴ Kəni nian əmə əha, piatah mın kəmotahli=pən mın Pol tuvən əpəha itəhi muvən e negəu muvən Atens, məpəh əmə Sailas mine Timoti kətuatig əpəha Perea.

¹⁵ Kəni nətəm kəmotit Pol məhuvən Atens, kəni Pol təməni=pən kəm lah məmə okotəni=pən kəm Sailas mine Timoti məmə okuauit uəhai əmə mian mueruh mın in. Kəni kəmohtəlig=pa mın Perea.

Pol əpəha Atens

¹⁶ Nian Pol təmətəhtahnin Sailas mine Timoti əpəha Atens, in təmətəu tərəh pik mətəu-inu nian tətaliuək mətən ikin əha, meruh məmə ikin əha təriauəh e narmı nati tərəh əpnəpin mın.

¹⁷ Mətəu-inu o nati əha, in təmuvən əpəha e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel ilah nətəm Isrel, mine Nənihluə mın nətəm ilah kəutəfəki kəm Uhgın, məutəghati pik o nati əha mine nənusiən təuvir. Kəni nian rəfin in tatuvən ikin katol makit ikin mətəghati kəm nətəmi əpnəpin mın əmə.

¹⁸ Kəni nəgətun mın nəuvein nətəm Kris, kətəni ilah məmə Epikiuriən mine Sitoik,* ilah mın kəutəghati. İlah nəuvein kəutəni məmə, “?Suah əha təmələs əmə nəghatiən kəti e suaru mətəni, kəmə tətəni nak əpəha?”

Kəni nətəmi nəuvein kəmotəni məmə, “İtimah iəutətəu məmə tətəghati e uhgın mın rəha iki pisin pisin mın.” Kəmotəni lanəha mətəu-inu Pol tətəghati e İesu, mətəni məmə təmimis mətəu Uhgın təmosmiəğəh mın.

¹⁹ Kəni kəutəu-inu=pən e Pol məmə otuva məhtul e nəhmti kaunsil rəha nətəm kəutəharəg e nıtəuət əha Areopakus. Kəni kaunsil əha təməni=pən kəm in məmə, “İəkotolkeikei məmə iəkotəhrun nıpəti nəghatiən vi u iətəm nətəni.

²⁰ Nəghatiən mın əha nəuvein iəmotətəu məmə tol pisin agın, kəni iəkotolkeikei məmə iəkotəhrun nıpətin.”

²¹ Kəmotəghati lanəha mətəu-inu nətəm Atens mine ikin pisin mın iətəm kəməhuva Atens, kəmotolkeikei məmə okotəharəg əmə motətəlig e nəghatiən vi mın əha, kəni motəuhlin vivi nəniən lan.

²² Kəni Pol təhtul e nəhmti nətəmi rəha kaunsil əha məmə, “Nətəm Atens. İəu ineruh rəkis məmə nikitəmah tatuvən pik o uhgın mın.

17:17 Uək 18:19 * **17:18** Epikiuriən mine Sitoik – Nəgətun mın nəuvein iətəm kəutəsal e nıpəhriənən. İlah Epikiuriən kəutəni məmə natimnati iətəm tatol suah kəti nikin tətəgiən, inu nəukəti nəmiəğəhiən təuvir. İlah Sitoik kəutəni məmə təuvir nəmə suah kəti təsətəuiən nəgiənən mine nəhməiən e nikin.

²³ Nian iəu iətaliuək u ikinu materuh ikin nəutəfaki mīn ikin mīne narmi nati mīn, kəni meruh nəghatiən kəti iətəm nəmotətei=pən rəkis e kəpiel kəti məmə,

INU IKIN KƏTƏFAKI=PƏN KƏM UHGİN KƏTI IƏTƏM ITIMAH İƏKOTƏRURU.

Mətəu uhgīn iətəm itəmah nəutəfaki=pən kəm in, iətəm nəkotəruru, Uhgīn əha inəha iətəm iəu iətəni=pinə kəm təmah.

²⁴ “Uhgīn əha inəha təmol niftəni u, mīne natimnati rəfin u kəutatig lan, kəni in tətərmənig e neai mīne niftəni, in təsətiğəni e niməfaki mīn iətəm kitah əmə nətəmimi kəmotol.

²⁵ Nati kəti təsikəiən ohni u kitah nətəmimi kotəhrun nolīən məmə kotəfən kəm in. Mətəu in pişin əmə tətəfa nəmiəğəhiən kəm tah kətiəh kətiəh, mətəfa natimnati mīn rəfin kəm tah.

²⁶ Aupən, aupən aɡin, in təmol əmə iətəmi kətiəh əmə, kəni nətəmimi rəfin kəmotəpən əmə e suah kəha, kəni in pişin əmə təməni ilah rəfin e ikin mīn, kəni in pişin əmə təməni nian iətəm ilah okotan lan, mīne niftəni mīn rəhalah.

²⁷ Uhgīn əmə təmol lanəha məmə kitah rəfin okotəkəikəi motalkut motəsal məmə okoteh, təhmen e suah kəti iətəm tətəpən mətəsal e nati kəti e napinəpuīən, mətəu-inu nīkin təhti məmə mətə tələs nati u in tolkeikəi. Mətəu nīpəhrīənīən məmə Uhgīn əha, səniəmə in isəu o tah.

²⁸ Nīpəhrīənīən mətəu-inu təhmen e iətəmi kəti təməni aupən məmə, ‘In əmə tatol məmə kitah rəfin kəutəmiəğəh, məutaliuək, məutul natimnati rəfin.’ Kəni məhmen e suah kəti rəhatəmāh iətəm təmətei rəkis nəpuən kəti məmə, ‘Kitah mīn, kitah nenətīn mīn.’

²⁹ “Mətəu-inu kitah nenəti Uhgīn, ko kitah kəsətəniən məmə in təhmen e natimnati əpnəpin əmə iətəm nətəmimi kəutul ilah e aiən u kol tətəraip-oraip, mīne silfa, mīne kəpiel. In səniə məmə nati kəti iətəm suah kəti təhrun nolīən e nəhlmīn uə e rəhan nəhrunīən. !Kəpə!

³⁰ “E nian əha aupən nətəmimi kotəruru Uhgīn, kəni təhmen e iətəm Uhgīn təməhtipəsīg e nəhmtīn məmə otəsəruhīən nolīən tərəh mīn əha. Mətəu rəueiu tətəni kəm tah rəfin e ikin mīn rəfin məmə, ‘Itəmah rəfin onəkotəuhlin itəmah e rəhatəmāh mīn nolīən tərəh mīn.’

³¹ In təməni lanəha, mətəu-inu in təmitəpīn rəkis nian in otakil nolīən lan rəha nətəmimi rəfin, kəni in otol əmə e suaru iətəm təhruahru. Uhgīn tīnītəpīn rəkis iətəmimi iətəm otakil nolīən mīn rəha nətəmimi, kəni kinotəhrun rəkis məmə in pəh, mətəu-inu tīnol rəkis suah kəha təmiəğəh e nīmisiən.”

³² Nian ilah kəmotətəu nəghatiən məmə Uhgīn təmol suah kəti təmiəğəh mīn e nīmisiən, nəuvein kəmotələh-əmu, mətəu nəuvein kotəni məmə, “Itimāh iəkotlkeikəi məmə iəkotətəu mīn rəham nəghatiən.”

³³ Nəghatiən əha tīnol naunun ikin əha, kəni Pol tietīgəm e kaunsil.

³⁴ Mətəu nətəmimi nəuvein kəməhuvən motəhkul=pən lan, məutəni nīpəhrīənīən e İesu. Nətəmi əha kəti ikin nərgin u Taionisiəs, in iətəmi kəti rəha kaunsil əha, mīne pətan kəti mīn nərgin u Tamaris, mīne nətəmimi nəuvein mīn.

18

Pol təmuvən Korən

¹ Uərisig e natimnati mīn əha, Pol təmiet əha Atens, muvən e taun pişin kəti mīn, nərgin u Korən. Taun mīl əha kətuatig e nitəni Akaiə.

² İkin əha, təmeruh suah kəti, in iətəm İsrəl, nərgin u Akuilə. Təmair əpəha Pontəs, mətəu təmuvən mətatig əpəha İtali e taun asoli əha Rom. Uərisig, kəni

iətam Rom əha, Klotias iətam tətarmənig e ikin min rəfin rəha Rom, təmol lou kəti məmə nətəm Isrel min əha ikin okotəkeikei mohiet Rom. Kəni Akuilə mine rəhan pətan Prisilə kəmiaiet miəuva muatig əpəha Korən. Kəməsuatigian təfəmäh kəni Pol tiet=pa, meruh Akuilə. Kəni Pol təmuvən imalau ikin.

³ Uək rəhan rəha nosian məni təhmen əmə e uək rəhalau. Ilah nətəmi rəha nəhliən nima tapolin. Kəni təmatig ilahal min ilau, kəni mahlol pəti uək.

⁴ Kəni e nian rəfin e Sapət, nian rəha nəfakiən, Pol mine nətəm Isrel mine nətəm Kris kautol nəghatian tepət əpəha e nimə rəha nuhapuminian rəha nətəm Isrel, mətəu-inu Pol tolkeikei məmə otiuvi=pa ilah məmə okotəni nipəhrinian e Iesu.

⁵ Kəni Sailəs mine Timoti kəmiaiet Masetonia, kəni nian kəmiaiet=pa ikin əha, Pol təməpəh uək rəha nəhliən tapolin, kəni mətəni pətigəm əmə nian rəfin nanusian təuvir kəm nətəm Isrel əha ikin məmə Iesu in Kristo iətam Ughin təməni məmə otahli=pa.

⁶ Mətəu ilah kəmotəməki, kəni məutahi. Kəni Pol təmorin-orin rəhan sot asoli e nəhmtilah. In nəmtətiən kəti məmə in otəpəh ilah. Kəni məni məmə, “Nəmə nəutatig e nərahian lan nian Ughin otakil nətəmimi e Naunun Nian, mətəu rəhatəmah aru, mətəu iəmətəni rəkis mətəu-inu itəmah nəutəpəh. Tətuəuin əha rəueiu, iəkuvən məni pətigəm nanusian təuvir kəm Nanihluə min.”

⁷ Kəni in təmiet e lah muvən mətatig e nimə rəha Ianihluə kəti mətəu tatitəu=pən nəfakiən rəha nətəm Isrel, nərgin u Titias Jastəs. Rəhan nimə in e nikali nimə rəha nuhapuminian rəha nətəm Isrel.

⁸ Kəni Krispəs u in tətarmənig e nimə əha, in mine rəhan min, ilah kəmotəhatətə e İərmənig. Kəni nətəm Korən tepət min kəmotətəu nəghatian rəha Pol, kəni kəmotəhatətə e Iesu, kəni kol bəptais e lah.

⁹ Kəni nian kəti lapin, Pol təmeruh nati kəti təhmen e nəməhlairian. E nəməhlairian əha, İərmənig təməghati kəm in məmə, “Səginian. Uvən məni pətigəm rəhak nəghatian məsəmeigian,

¹⁰ mətəu-inu kilau min ik. Nətəmimi ko kəsotərəkinian ik, mətəu-inu nətəmimi tepət e taun əha, ilah rəhak nətəmimi min.”

¹¹ Kəni Pol təmatig ikin əha o nu kətiəh kəni məuig sikis, mətəgəgun nətəmimi e nəghatian rəha Ughin.

Nətəm Isrel kəmotləfən Pol e kot

¹² Kəni nian Kalio in kəpmən rəha nətəm Akaiə, kəni nətəm Isrel kəməhuva pəti kəni motaskəlim Pol motələs məhuvən e kot.

¹³ Kəni mətəni məmə, “Suah u tətalkut məmə otiuvi=pən nətəmimi məmə okotəfaki kəm Ughin e nolian kəti iətam təsəhmenian e Lou.”

¹⁴ Kəni Pol təməhtul məmə otəghati, mətəu Kalio təməni=pən kəm lah məmə, “Nətəm Isrel. Otətəlig-to. Okəmə nati u in nati kəti təsəhruahruian, uə təsitəu-pənian lou, itəmah ninotəhrun rəkis məmə iəkəkeikei mətəu nəghatian rəhatəmah.

¹⁵ Mətəu, nəghatian u in nənikiliniən əmə kəti rəhatəmah e nərgin min mine natimnati min rəha Lou rəhatəmah, kəni tətatig əmə e təmah məmə onəkotəni motələhu vivi. Ko iəu iəsakilian nati tol lanəha e kot.”

¹⁶ Kəni in mahli pətigəm ilah e kot.

¹⁷ Kəni nian kəməhuvən ihluə, əmeiko kəni motaskəlim Sostənes u iətəmi asoli rəha nimə rəha nuhapuminian rəha nətəm Isrel. Kəni motəh əpəha e nəmtihluə e nimə rəha kot. Mətəu Kalio təməsolkeikeian məmə otol nati kəti məmə otəniəhu ilah.

Pol tæmitælig Antiok æpæha Siriæ

¹⁸ Pol tæmatig nian tepæt æpæha Koræn ilah piatah min. Kæni uærisig tæpæh ilah muvæn Kegkriæ.* Aupæn Pol tæmol næniæskasikiæn kæti kæm Uhgîn, kæni ikin æha in tæmætei næuanun matol naunun næniæskasikiæn lan ræhan. Kæni in tæmos min negæu kæti ikin æha mitælig=pa Siriæ. Kæni Prisilæ mine Akuilæ kæmuætæu=pæn in.

¹⁹⁻²¹ Nian kæmæhuva e taun æha Efæsis, ilahal kihluvari. Kæni Pol tæmuvæn æpæha imæ e nimæ ræha nuhapuminiæn ræha nætæm Isrel, kæni mæutæni næghatiæn tepæt. Ilah kæmotætapuæh ohni mæmæ otatig næuветin ilah min ilah. Mætæu in tæni mæmæ, “Ei kæsi, kæpæ. Ko iæsatigian.” Mætæu nian in tæmiet mæni=pæn kæm lah mæmæ, “Næmæ Uhgîn tolkeikei mæmæ iækuva min, kæni iæpanuva min meruh itæmah.” Kæni in tæmos negæu kæti miet Efæsis, mætæu tæmæpæh Akuilæ mine Prisilæ kætuatig ikin æha.

²² Nian Pol tæmuva e taun æha Sisæriæ, kæni muvari. Kæni maliuæk muvæn mæmæ oteruh nætæmi ræha nimæfaki æpæha Jerusilæm. Kæni uærisig, titælig=pa min æpæha Antiok.

²³ Tæmatig næuветin ikin æha, kæni miet min maliuæk muvæn=pæn æpæha Kælesia mine Fritiæ ikin matem æskasik nætæmi ræha Iesu.

Apolos tæmuvæn Efæsis mine Koræn

²⁴ Kæni suah kæti tæmuva æpæha Efæsis, in iætæm Isrel kæti, nærgin u Apolos. In tæmair æpæha Aleksantria, kæni in iætæm tæuvir kæti ræha næghatiæn, kæni mæhrun vivi min næghatiæn min e Nauæuæ Ræha Uhgîn.

²⁵ Kæmægætun rækis in e suaru ræha Iærmæni. Kæni nian ræfin nigæm tatuæu e nikin o næni pætigæmian næghatiæn ræha Uhgîn. Kæni næghatiæn ræhan e Iesu in tæhruahru mæuvir. Mætæu nati kætiah æmæ, in tæhrun æmæ nolian bæptais u Jon tæmatol aupæn.

²⁶ Kæni in tæmæteni æskasik næghatiæn ræha Uhgîn æpæha e nimæ ræha nuhapuminiæn ræha nætæm Isrel. Nian Prisilæ mine Akuilæ kæmuætæu in, kæmiet mihluvæn æpæha e ræhalau nimæ, kæni muæni pætigæm vivi kæm in suaru ræha Uhgîn, kæni tæmætælig vivi.

²⁷ Kæni nian Apolos tolkeikei mæmæ otuvæn æpæha Akaiæ, kæni piatah min æpæha Efæsis kæmotasiru lan motætei nauæuæ kæti tuvæn kæm nætæmi ræha Iesu æpæha Akaiæ, mæutætapuæh o lah mæmæ kotæhrun nosiæn Apolos mæhuvan æpæha imalah ikin. Ilah min æha, kæmotaupæn rækis motæhatætæ e Iesu e næuviriæn ræha Uhgîn. Kæni Apolos tæmiet=pæn Koræn ikin Akaiæ masiru e lah lanæha mætæu-inu in iætæm tæuvir kæti ræha næghatiæn.

²⁸ Kæni mæteni pætigæm vivi e Nauæuæ Ræha Uhgîn mæmæ Iesu in Kristo iætæm Uhgîn tæmæni mæmæ otahli=pa. Kæni e næhmæti nætæmimi, tæmoh rækis næghatiæn ræha nætæm Isrel.

19

Pol tæmuvæn min Efæsis

¹ Nian Apolos tæmætætig æhanæh æpæha Koræn, taun kæti ræha Akaiæ, Pol tæmitæu suaru kæti æpæha ilis ikin e nitæuæt min miet=pa æpæha Efæsis. Ikin æha tæmeruh nætæmimi næuvein ræha Iesu.

² Kæni tæmætapuæh o lah mæmæ, “? Tæhro? ? Narmin Ræha Uhgîn tinuva mæriæuæh mætætig e tæmah nian næmotæhatætæ e Iesu, uæ kæpæ?”

Kæni kæmotæni=pæn kæm in mæmæ, “Itimah iæmæotætæu æginiæn mæmæ nati kæti min æha ikin Narmin Ræha Uhgîn.”

* **18:18** Kegkriæ in pasis ræha Koræn. **18:18** Nam 6:18; Uæk 21:24 **18:28** Uæk 9:22 **19:1** 1Kor 3:6 **19:2** Uæk 8:16

³ Kəni Pol təmətapuəh o lah məmə, “?Mətəu kəmol bəptais əhro lanu e təmäh?”

Kəni kəmotəni=pən kəm in məmə, “Kəmol bəptais e timah e noliən bəptais iətəm Jon təmatol.”

⁴ Kəni Pol təni məmə, “Noliən bəptais iətəm Jon təmatol, katol e nətəmi mīn u kəutəuhlin ilah e rəhalah noliən tərəh mīn. Mətəu Jon təmətəni pətigəm məmə nətəmimi okotəkəikei motəhatətə e iətəmimi iətəm otəpanuərisig lan. Suah u in Iesu.”

⁵ Kəni nian nətəmimi kəmotətəu nəghatiən əha, kəni kəmol bəptais e lah e nərgi İərmənig İesu.

⁶ Kəni nian Pol təmələhu=pən nəhlmin e rəhn-kapə lah, Narmīn Rəha Uhgīn təmuva məriauəh mətətig e lah. Kəni kīnəutəghati e nəghatiən iki pisin mīn, kəni məutəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgīn tətəfən kəm lah.

⁷ Kəni nətəmimi mīn əha, nəman ilah rəfin iuəkir e tueləf.

⁸ Kəni Pol təmatuvən e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm İsrəl e məuig kisil mətəni pətigəm əskasik nəghatiən e nanusiən təuvir rəha Uhgīn məsəgininən. Kəni ilah mīn ilah, kəmotol nəghatiən tətət mətəu-inu in toləkəikei məmə otiuvi=pa ilah e Narmənigiən Rəha Uhgīn.

⁹ Mətəu nətəmimi nəuvein, rəhn-kapə lah tiəkis pik məmə okotəni nīpəhriniən e rəhan nəghatiən. Kəni kəmotəni rah suaru rəha İərmənig rəhatah e nəhmti nətəmimi rəfin. Mətəu e noliən mīn əha, kəni Pol təmiet e lah kəni mit nətəm kəutəhatətə e İesu kəhuva məhuərisig lan. Kəni nian rəfin ilah nətəmimi kəutəghati əpəha e nimə sikul asoli kəti u suah kəti, nərgin u Tiranəs, təmətəgətun ikin əupən.

¹⁰ Kəni Pol təmatol uək əha o nu apīəpiə keiu. Mətəu-inu təmatol lanəha, kəni nətəmimi nətəm kəutatig ikin əha Əsiə, nətəm İsrəl mīne Nanihluə mīn, ilah rəfin kəmotətəu nəghatiən rəha İərmənig.

Nənəti Skefa mīn

¹¹ Kəni Uhgīn təməfən nəsanəniən kəm Pol məmə otol nati apispis mīn iətəm tol pisin agin.

¹² Natimnati rəha Pol təhmen e hagkisif mīne napən iətəm təmatuvən lan, nətəmimi kautos məutəhuvən mautek nətəm kəutohmis lan. Kəni nīmisiən mīn kəmotəuvir, kəni narmin tərəh mīn kəmoħiet e lah.

¹³ Kəni nətəm İsrəl nəuvein kəutəhuvən ikin pisin pisin mīn nəuvein, məutəhgi pətigəm narmin tərəh mīn e nətəmimi, kəni nətəmimi mīn əha kəmotalkut məmə okotol nati əha e nərgi İərmənig İesu. Kəni kəmotəni=pən kəm narmin tərəh mīn məmə, “E nərgi İesu, iətəm kətiəh əmə iətəm Pol tətəni pətigəm, ohiet.”

¹⁴ Kəni nətəm kəmautol nati əha, səpin əha ikin nənəti suah kəti, nərgin u Skefa, u in pris asoli kəti rəha İsrəl.*

¹⁵ Mətəu narmin tərəh təmənī=pən kəm lah məmə, “İəkəhrun suah u İesu, kəni məhrun mīn Pol. ?Mətəu itəmäh nīpəh mīn u?”

¹⁶ Kəni suah u narmin tərəh tətətig lan, təməhtul məhti ilah mərəkīn ilah, məhapu-əhapu rəhalah napən məpeg rəkis, kəni kotaiu piəpiə əmə mətagim e rəhan nimə motəmrrə-kəmrrə.

¹⁷ Nian nətəm İsrəl əha ikin mīne Nanihluə mīn kəmotətəu nati əha, kəmotəgin pik. Kəni nətəmimi kəmotəfəri nərgi İərmənig İesu təri pik.

19:4 Mat 3:11 **19:6** Uək 8:17; Uək 10:44,46 **19:11** Uək 14:3 **19:12** Uək 5:15 * **19:14** Nətəmi mīn u kotəhrun vi Baebol, kotəni məmə Skefa in səniəmə pris əhruahru, mətəu in aru əmə in tatol məmə in pris. **19:17** Uək 5:11

18 Kəni nətəmimi tepət iətəm kəutəhatətə e Iesu, kəmotəni pətīgəm kəm nətəmimi nati təräh mīn iətəm kəmotol.

19 Nəuvein nətəm kəmautol nərək, ilah mīn kəmotəmki nauəuə mīn rəhalah e nati əha məhuva, motuvan əhtuv e nəhmti nətəmimi. Nian nətəmimi kəmotafin nəhmti nauəuə mīn əha, təhmen e fifti-millən vatu† ilah rəfin.

20 Kəni nəghatən rəha İərmənig təmaiu iahgin e nəsanənən asoli rəha Uhgīn.

Norgəhuian asoli kəti əpəha nitəni Esia e taun Efəsis

21 Kəni uərisig e nati əha, Pol tinəni e nikin məmə otitəlig=pən əpəha Jerusiləm, mətəu otuvən=pən Masetoniə mine Akaiə ikin. Kəni in təni məmə, “Nian iəkuvən rəkis Jerusiləm, iəkəkekei muvən mīn Rom.”

22 Kəni in təmahli=pən Timoti mine Erastəs iətəm kətuasiru lan, məmə okuapən mian əpəha Masetoniə. Mətəu in otətətig pīpim nəuветin əpəha ikin Esia.

23 Kəni e nian əha, norgəhuian asoli kəti təməri əpəha Efəsis o Suaru Rəha İərmənig.

24 Suah kəti əha ikin iətəm tatol natimnati e aiən kətəni məmə silfə, nərgin u Temetrius. İkinu nətəmimi tepət kəutəfaki kəm uhgin kəti pətan, nərgin u Atemis. Kəni Temetrius tatol narmi nimə əkəku mīn e silfə iətəm təhmen e nimə rəha narmi nati rəha Atemis. Kəni nətəmimi tepət kautos nəhmtin, kəni tatos məni asoli ilah rəhan mīn nətəmimi u kautol pəti uək.

25 Kəni təmauin e rəhan nətəmimi mīn mine nətapisin iətəm kautol uək kətiəh əmə məmə okəhuva kətiəh. Kəni təni məmə, “İəu mīn, nəkotəhrun rəkis məmə kautos məni asoli e uək u rəhatah.

26 Mətəu itəmah nəmoteruh mine motətəu məmə suah u Pol tətərəkin nətəmimi tepət kəni kinautohtəu=pən, səniə Efəsis əmə, mətəu iuəkir ikin mīn rəfin e nitəni əha Esia. In tətəni pətīgəm məmə uhgin mīn iətəm nətəmimi əmə kəmotol e nəhlmi lah, səniəmə uhgin mīn pəhriən.

27 Kəni rəueiu əha, iuəkir tinətərəkin suaru rəhatah o nosiən məni, kəni iuəkir mīn in tatol məmə nətəmimi okoteruh rah nimə rəha Atemis, u iətəm in ilis pik. Kəni naunun, nəmə təhro nəghatən rəhan otərəkin nərgin Atemis iətəm ilis pik tuva mol nati əppərin əmə lan. Mətəu ikinu Esia mine ikin mīn rəfin, nətəmimi kəutəfaki kəm uhgin u rəhatah.”

28 Nian kəmotətəu nəghatən əha, nikhlah təmahmə pik, kəni əmeiko minautagət əfəməh məmə “!Ure e Atemis u Efəsis!”

29 Kəni nətəmimi rəfin e taun kinotapis e nalməliən. Kəni nətəmimi tepət kəməhuva kətiəh məhuvən motaskəlim iətəm Masetoniə mil əha iətəm kətuəliuək ilahal Pol, nərgiləu u Kaeəs mine Aristakəs. Kəni kəməhuvən pəti motiuvı=pən iləu əpəha ikin nian rəfin kətuəhapumın asoli ikin.

30 Kəni Pol tolkeikei məmə otuvən məghati kəm nətəmimi əha, mətəu nətəmi rəha Iesu kəsotegəhanən.

31 Mine nətəmi asoli nəuvein rəha kaunsil asoli əpəha Esia nətəm kətolkeikei Pol, kəmotahlı=pən nəghatən kəm in motəniəhu əskasik məmə otəsuvənən əha nətəmi əha ikin.

32 Kəni ikin əha, nətəmimi kautol vilig vilig tepət məutagət əfəməh. Nəuvein kəutəni nati pisin, kəni nəuvein kəutəni nati pisin. Mətəu tepət kotəruru agin məmə kəməhuva o nati nak.

† 19:19 E nəghatən əhruahru rəha Kris, tətəni “fifti-tausin koin məni kəmol e silfə.” Kəni koin məni kətiəh təhmen e 1,000 vatu. 19:21 Uək 23:11; Rom 1:13 19:23 2Kor 1:8 19:29 Uək 20:4; 27:2; Kol 4:10; Flm 24

³³ Kəni nətəm Isrel min əha ikin kəmotətgi=pən suah kəti nərgin u Aleksantə məmə otuvən məhtul aupən e lah. Kəni tətəfəri nəhlmin məmə kəsotagətən pəh təni pətigəm neruhian rəhan.

³⁴ Mətəu nian nətəmimi kəmotəhrun məmə in iətəm Isrel kəti, kəmotagət pəti-pəti əfəməh min məmə, “!Ure e Atəmis əpəha Efəsis! !Ure e Atəmis əpəha Efəsis!” Kəmotagət əfəməh motos əu keiu.

³⁵ Kəni iətəmi asoli kəti in kəpmən asoli rəha taun Efəsis, tətəhtul mənəihu ilah məmə, “!Sotagətən-to!” Kəni mənəi məmə, “Ei, nətəmimi! Atəmis u in uhgin rəhatah. Kəni nərgin in ilis. Kəni nətəmi ikin min rəfin kotəhrun məmə in uək rəhatah nətəm Efəsis məmə okoteruh vivi nıməfaki rəhan, kəni motəh vivi kəpiel asim rəhan iətəm təmsipən e neai muva.

³⁶ Kəni suah kəti tikə iətəm otəni məmə iətəuə. Kəni tol lanəha, təuvir məmə nətəligiən rəhatəmah teiuəu. Təsəuviriən məmə nəkotalməli lanko.

³⁷ “Nəmotos suah mil u məhuva ikinu, mətəu ilau kəsuaqləhiən e nati kəti kəni məsun kəskasiən e nımə rəha narmi nati rəhatah, kəni məsuəghati rəhiən e nərgi pətan əha, uhgin rəhatah.

³⁸ Nəmə Temetrius mine rəhan noləək min kəuteruh=pən nəghatiən tərəh e suah kəti, nian əha ikin rəha kot mine nətəm rəha kot əha ikin. Təuvir məmə okəhuvən motəni pətigəm nəghatiən tərəh min əha iətəm kəmotətəu kəm lah.

³⁹ Mətəu nəmə nati kəti min əha ikin iətəm nəkotolkeikei, nəkotos məhuvən e nəharəgiən əhruahru rəhan. Mətəu nəharəgiən u tətəhti lou.

⁴⁰ Timətig əmə məmə okotəfən kitəh e kot o nolian u, məmə kəmotərgəhu pik u rəueiu. İuəkir kotəməu təpiə əmə ikin. ?Kəni ko kəsotəniən nati kəti məmə kəməhuva ikinu e nəharəgiən u rəueiu o nak? Mətəu-inu nəharəgiən u, nıpətin tikə, kəni təsitəu-pəniən lou.”

⁴¹ Nian tətəni rəkis nəghatiən əha, kəni mənəihu nəghatiən məhli=pən ilah məmə okotəgim min.

20

Pol təmuvən əpəha Masetoniə mine Akaiə

¹ Nian nərahian əha tətəmol naunun, Pol təmauin e nətəmi rəha İesu məmə okəhuva kətiəh. Kəni mətəghati kəm lah o nem əskasikiən ilah. Kəni uərisig lan, tauəhruin ilah miet məliuək muvən əpəha Masetoniə.

² Təmuvən əha ikin tətət ikin kəni mətəfən nəghatiən tətət kəm nətəmimi rəha İesu matəm əskasik ilah, kəni miet=pə Kris.

³ Matig mos məuig kisil ikin əha, kəni uərisig təni məmə otos nəgəu kəti mətəlig=pə Siriə. Mətəu tətətəu məmə nətəm Isrel min kinautol nəghatiən oneuən kəti məmə okotəhamu əpəha e nəgəu. Kəni tətəuhlin rəhan nətəligiən, kəni məpəh nəgəu mətəliuək əmə mətəlig=pən Masetoniə.

⁴ Nətəmimi nətəm kəməutəhtəu=pən e nian əha, kəti u Sopata nəti Pirəs iətəm Perea, mine Aristakəs, mine Sekantəs, iətəm Təsalonaikə mil, mine Kəəs iətəm Terpe, mine Timoti, mine nətəm Esia mil u Tikikəs mine Trofimas.

⁵ Kəni e Filipai, nətəmi əha kəmotəupən məhuvən məutəhtəhnin itimah əpəha taun Troas Esia ikin.

⁶ Nian Lafet rəha Pirət U Is Tikə Lan tətəmol naunun, itimah iəmotos nəgəu kəti məhiet Filipai motəu nian faif minəhuvən əpəha Troas, məhuvən moteruh ilah kəni motatig motos wik apiəpiə.

İutikis tətəmis kəni məmiəgəh min əpəha Troas

⁷ E Sarere lapin, iəməhuva kətiəh məmə iəkotəfəki, kəni motəuən, kəni məutun Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha İesu. Kəni Pol tətəghati kəm

nətamimi mətəu-inu təhrun məmə olauig tatuvən məpəh ilah. Kəni təməghati mətəuarus nəlugi nian lapin.

⁸ Nipəgnəua nimə iətəm iəutəharəg ikin, in e nimə kəmol kilpin-ilpin təri. Kəni kəmasiəpən e lait tepət əha ikin.

⁹ Kəni iətəm aluə kəti, nərgin u Iutikis, tətəharəg e wintə ikin. Nian Pol tətəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın mətəni mətəni, kəni Iutikis, napiliən təmos, əmeiko məmei pətigəm e wintə misipəri morin əpəha ləhtəni e niftəni. Kəni nipəg nəua nimə iətəm təməmei ikin, in tol kisil lan. Kəni nian kəmotəuiau məhuvən, mətəu tinimis rəkis.

¹⁰ Kəni Pol təmuvən misin nəulin e nikali iətəm aluə əha, kəni mələs məgəu=pa e nəhlmin mil, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nikitəmah təsahməian. In tinəmiəgəh min.”

¹¹ Kəni Pol təməri min muvən əpəha ilis kəni mol Nauəniən Rəha Nəmtətəiən Rəha İesu ilah min ilah, kəni kə motauən pəti. Kəni tətəghati min kəm lah mətəuarus tian, kəni məpəh ilah.

¹² Kəni ilah kəmotit iətəm aluə u məhuvən lahuənu. Nikilah tətəgiən mətəu-inu iətəm aluə təməmiəgəh min.

Kəməhiet Troas məhuvən Maelitəs

¹³ Kəni Pol təməni məmə otaliuək əmə muvən əpəha e taun əha Asos, mətəu itimah iəkəhuvən e nəgəu məhuvən mə iəkotələs əha ikin. Kəni itimah iəkotos nəgəu motaupən məhuvən əpəha Asos, kəni in tuərisig muva.

¹⁴ Nian təmiət=pa, iəkotit məhuvən e nəgəu. Kəni itimah rəfin məhuvən əpəha Mitilen.

¹⁵ İəmotiet məhuvən ikin əha, kəni lauig lan iəkəhuvə məutəmähli ihluə e nitəni əha Kios. Kəni lauig min iəkəhuvə e nitəni əkəku Samos. Kəni lauig min iəpanəhuvə Maelitəs kəni məhuvəri ikin.

¹⁶ Pol təməni məmə iəsotəhtulian Efəsis mətəu-inu təsolkeikeian məmə iəkotan pik əha e nitəni Esia. In təmalkut məmə iəkəhuvən uəhai İerusaləm məmə in otuvən e lafet rəha Nauəniən Vi kətəni məmə Pentekos.

Pol təmauiəhruin nətəmi asoli min rəha niməfaki əpəha Efəsis

¹⁷ Kəni nian iəməhuvəri əpəha Maelitəs, Pol təməhli=pən nəghatiən əpəha Efəsis məmə eldə min rəha niməfaki mə okəhuvə-to mətəh in.

¹⁸ Nian kəməhuvə, təməghati kəm lah məmə, “İtəmah nəkotəhrun rəkis rəhak nolian iətəm iatol nian iəmuva apis ikinu Esia mətəuarus=pa u rəueiu.

¹⁹ İəu iəluək əmə rəha İərmənig. Kəni rəhak nətaligian in ləhtəni əmə. Kəni nian rəfin nəhu nəhmtək tətəiu o təmah. Kəni nian rəfin iətətig e nian əskasik min, mətəu-inu nətəm İsrəl kotolkeikei məmə okotuhamu iəu.

²⁰ “İtəmah nəkotəhrun məmə iəmətəghati kəm təmah mətəgətun itəmah e niki nətamimi natimnati min iətəm otasiru e təmah, məşəhluəlgian e nati kəti o təmah. İəməni=pinə rəfin e nipəgnəua nimə min kəni ihluə min e nəhmti nətamimi.

²¹ İətəni=pən əhruahru kəm nətəm İsrəl miəne Nanihluə min məmə okotəkeikei mətəuhlin ilah e rəhalah nəmiəgəhiən məhuvə o Uhgın, kəni mətəhatətə e rəhatəmah İərmənig İesu Kristo.

²² “Kəni rəueiu əha, inatuvən İerusaləm mətəu-inu Narmın Rəha Uhgın təməni kəm iəu məmə iəkuvən. İəsəhrunian məmə oikəhratig əha ikin.

²³ Nati kətiəh əmə iəkəhrun məmə taun min rəfin iətəm iətuvən=pən ikin, Narmın Rəha Uhgın tətəni=pa kəm iəu məmə nian iəkuvən ikin əha, iəkətig e nərahian kəti kəni muvən e kaləpus.

²⁴ Kəni iəu iəsəginian e natimnati min əha. Nəmiəgəhian rəhak in nati əpnarın əmə. Mətəu iəkolkeikei pik məmə iəkol naunun e uək u İərməniğ İesu təməfa məmə iəkol o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir e nəuviriən rəha Uhgın.

²⁵ “Otətəu-to. İəməghati kəm təmäh e Nərməniğin Rəha Uhgın, mətəu rəueiu əha iəkəhrun məmə itəmäh rəfin onəsoteruh minian iəu nian kəti.

²⁶ Kəni iətəni=pinə kəm təmäh əha rəueiu e nəhmti Uhgın məmə, nəmə itəmäh kəti otuvən tərəh ikin, mətəu rəhan aru, səniəmə iəu iəmol.

²⁷ İəməni=pinə natimnati min rəfin kəm təmäh iətəm Uhgın tolkeikei məmə onəkotəhrun.

²⁸ “Onəkotətəu vivi itəmäh. Kəni nətəmimi nətəm Nərmın Rəha Uhgın təməfən e nəhlmitəmäh, inu niməfaki rəha Uhgın. Kəni onəkotəkeikei məuteh vivi ilah təhmen e iətəmi rəha sipsip min tateh vivi rəhan sipsip min. İlah min əha, Uhgın təmos nəhmti lah e nira nətın nian təmimis e niği kəməluau.*

²⁹ İnəhrun rəkis məmə nian iəkiət rəkis e təmäh, nətəmimi nəuvein iətəm kotəhmen e kuri arpin min okəhuva məmə okotus itəmäh nətəmimi rəha İesu.

³⁰ İtəmäh aru min əmə nəuvein okəpanotəhtul moteiuə motəgəu nəghatiən pəhriən məmə okotit rəkis nətəmimi rəha İesu.

³¹ Kəni onəkotətəu vivi itəmäh kəni məsotaluiən məmə e nu kisil iəməsəpəhian nəni-pinəiən nəghatiən u kəm təmäh e nian min rəfin. Kəni nian nəuvein, iəməfasək o təmäh.

³² “Kəni rəueiu əha, iətəfən itəmäh e nəhlmi Uhgın mine nəghatiən rəha nəuviriən rəhan kəm təmäh. Nəghatiən u nəsanəniən lanəha ikin məmə otol itəmäh nəkotəskasik, kəni məfinə nəuviriən iətəm Uhgın təməni rəkis məmə otəfən kəm rəhan min nətəmimi.

³³ “İəu səniəmə iətəmimi iəkolkeikei pik nautə rəha iətəpisin, məni rəhan uə nəpən iətəm katuvən lan.

³⁴ İtəmäh nəkotəhrun rəkis məmə iəu aru əmə, iətol uək o nosiən natimnati iətəm iəu mine nətəmimi kətəhuərisis lak kotolkeikei o natigian.

³⁵ Nian nəmotəh rəhak nolian min, iəməgətun suaru min əha kəm təmäh məmə onəkotol lanəha motasiru e nətəmimi u kəsotəskasikian. Kəni onəsotaluiən e nəghatiən rəha İərməniğ İesu iətəm təməni məmə, “Təuvir əgin o nətəmimi u nətəm kətəfən kəm nətəmimi, məpirəkis in min u ilah kətəhtahnin əmə məmə okəfən kəm lah.”

³⁶ Nian Pol təmol naunun e rəhan nəghatiən, təmeiuaiu misin nəulin kəni məfaki ilah min ilah.

³⁷ Kəni kəmotəsək pik motəskəlim Pol məutəgətun nolkeikeiən rəhalah ohni, kəni motəuiəhruin.

³⁸ Kəmotətəu tərəh pik məmə təməni kəm lah məmə okəsotəh minian nəhmtin. Kəni ilah min kəmotəliuək məhuvən əpəha nəgəu ikin.

21

Pol təmuvən Jerusiləm

¹ Nian iəmotəuiəhruin rəkis ilah, iəməhuvən e nəgəu kəni məhiet, motəui əhruahru əmə o nitəni əkəku əha, Kos. Kəni lauig lan iəkəhuva e nitəni əkəku əha, Rotes. Kəni iəməhiet min ikin əha məhuva min e ikin kəti kətəni məmə Patarə, kəni məhuvari ikin.

² İkin əha iəmotəruh nəgəu kəti, kinatəni məmə otiet muvən əpəha Fonisiə. Kəni iəkotiuvig=pən lan məhiet min.

20:24 Uək 21:13; 2Tim 4:7 * **20:28** Suaru kəti min o nəuhlınian nəghatiən u “nira nətın” in tol lanu: “niran aru.” **20:28** 1Tim 4:16; 1Pitə 5:2-4 **20:29** Mat 7:15; Jon 10:12 **20:31** 1Təs 2:11 **20:34** 1Kor 9:11-12 **20:34** Uək 18:3; 1Təs 2:9

³ Itimah iəməhuva moteruh nītəni asoli əha Saiprəs, kəni motohtəu=pən e nikalın u pesi ikin kəni motaiu e nītəni Siria. Negəu əha təmuva e taun əha Taea məmə otəmki-pari natimnati ikin. Kəni iəkəhuvari ikin.

⁴ İkin əha iəməhuvən moteruh nətəmi rəha İesu. Kəni motatig itimah min ilah, motos nəfakian apəpiə kəti. Kəni Narmın Rəha Uhgın təghati kəm lah, kəni ilah kəmotəni=pən əskasik kəm Pol məmə otəsuvənian Jerusiləm.

⁵ Mətəu nian rəhatimah natigian ikinu tinol naunun, kəni iəkohiet minautəhuvən əpəha Jerusiləm, kəni nətəmi rəha İesu ikin əha, mine rəhalah nıpətan min, mine nətilah min kəmohtəu=pən itimah iəkəhuvən əpəha itəhi e nıpəkil. Kəni motisin nəulitimah ikin motəfaki, kəni motaiuəhruin itimah min.

⁶ Kəni iəkəhuvən e negəu, kəni ilah kohtəlig=pən imalah min ikin.

⁷ Kəni negəu təmiet Taea maiu o nītəni Toleme. Kəni iəkəhuvari məhuvən moteruh piatimah min, motos nian kətiah.

⁸ Kəni lauig lan, iəkohiet min məhuvən məhuvari əpəha e taun Sisəriə kəni məhuvən məutatig e nimə rəha Filip u iətam tətuvən ikin min mətəni pətigəm nanusian təuvir. Kəni in tatol səpin lan e nətəmimi nətəm kəməfəri ilah əpən o nasiruan e aposil min.

⁹ Nətin pətan kuvət kəsotohtəu-pənian iərman. Nıpətan min əha kətəni pətigəm nəghatian iətam Uhgın tətəfən kəm lah.

¹⁰ İəmotatig nian kisil uə kuvət ikin əha, kəni iəni kəti rəha Uhgın əpəha Jutiə təmuva, nərgin u Akapus.

¹¹ Təmuva meruh itimah kəni mələs rəkis kətəuti rəha Pol, kəni məlis əpumin aru nəhlmin mine nəhlkin lan, kəni məni pətigəm məmə Narmın Rəha Uhgın təməni kəm in məmə, “Nətəmi asoli nəuvein rəha İsrel okotəlis lanəha suah kəha rəhan u kətəuti, kəni motəfən e nəhlmi Nanihluə min əpəha Jerusiləm.”

¹² Nian iəmotətəu nəghatian əha, itimah nətəm ikin əha, iəmotəniəhu əskasik Pol məmə otəsuvənian Jerusiləm.

¹³ Mətəu Pol təni=pa kəm timah məmə, “? Nəutasək onak? Nəkotol məutərəkin nıkik o nuvənian ikin əha. İəu iəsəginian o nuvənian e kaləpus o nərgi İərməniğ İesu, mətəu iəteğəhan min məmə iəkimis ohni əpəha Jerusiləm.”

¹⁴ Nian iəmoteruh məmə ko Pol təsəuhlinian rəhan nətəligian, kəni iəkotəpəh əmə, məutəni məmə, “Pəh İərməniğ otol əmə məmə in tolkeikei mine.”

¹⁵ İəmotatig nəuvetin u ikinu, kəni uərisig iəkotaipəi rəhatimah natimnati, motaliuək əmə məhuvən Jerusiləm.

¹⁶ Nətəmimi nəuvein rəha İesu əpəha Sisəriə kəmohtəu=pa itimah motit itəmah məhuvən e nimə rəha iətam Saiprəs kəti u in iətəmi rəha İesu nuvəh rəkis mətuərus=pa əha rəueiu, nərgin u Nason. Kəni motapili ikin.

Pol təmuvən meruh Jemis

¹⁷ Nian iəməhuva Jerusiləm, piatah min nıkilah təmagian pik məmə koteruh itimah.

¹⁸ Kəni lauig lan Pol mine itimah rəfin iəməhuvən məmə iəkoteruh Jemis. Kəni eldə min rəfin rəha niməfaki kəməhuva.

¹⁹ Pol təməni təuvir kəm lah kəni məni pətigəm vivi kəm lah natimnati rəfin əgin e rəhan nəliuəkian iətam Uhgın təmol kəm Nanihluə min.

²⁰ Nian kəmotətəu nəghatien əha, ilah rəfin nıkilah təmagian, kəni motəni-vivi Uhgın.

Kəni motəni=pən kəm Pol məmə, “Piak. Ik ninəhrun rəkis məmə rəueiu əha nətəm Isrel təhmen e tausin tepət kinotəhrun Iesu, kəni ilah rəfin kəutaskəlīm pik Lou rəha Mosis.

²¹ İlah kinotətəu rəkis nəghatien nəuvein iətəm kətəni məmə nətəgətun nətəm Isrel əpəha ikin min pisin pisin məmə okotəpəh Lou rəha Mosis. Kəni motətəu məmə ik nətəni məmə okəsəhgi-pəniən nenətilah min, kəni məsotohtəu=pən minian kastim rəhatah.*

²² Rəueiu əha ilah okotətəu məmə ik ninuva u ikinu mətətig. ?Kəni okotəhro lanu əha rəueiu?

²³ “Təuvir məmə onəkol nati u iətəm iəutəni=pinə kəm ik əha rəueiu. Nəman kuvət u ikinu kəmotol nəniəskasikiən kəti ilah Uhgın.

²⁴ Olauig nəkəkeikei mit ilah məhuvən, kəni mos nəhmti rəhalah nati miəgəh min rəha sakrifais, kəni itəmah min ilah motol sakrifais rəha nafəliən iətəmi u Lou rəhatah tətəni. Kəni ilah kotəhrun nakien rəhn-kapə lah təpiə. Nian natol natimnati min rəfin əha, kəni nətəmimi okotəhrun məmə kətəiuə lam, mətəu nıpəhriənian, ik nətəskəlīm əhanəh Lou rəha Mosis.

²⁵ “Kəni rəueiu iəkəni Nanıhlua min nətəm kəutəhatətə e Iesu. İtəmah iəmotəhli=pən rəkis nauəuə kəti kəm lah. Nauəuə əha tətəni lanu rəhatimah nəghatien məmə ilah okəsotunian nıərə, mine nauəniən u katol sakrifais lan kəm narmi nati min, kəni məsotunian nati miəgəh u kəmarin nentəui mətəu-inu nıran əpəha ikin e nıpətin, kəni məsotolien təfagə e pətan.” Kəni Pol təmegəhan e nəghatien əha.

²⁶ Kəni lauig lan, Pol mine nətəmi əha kuvət kəməhuvən motol natimnati iətəm Lou tətəni. Kəni Pol təmuvən əpəha e Nımə Rəha Uhgın məmə otəni=pən kəm pris min məmə nian kuvəh əha ikin tətətig əhanəh məmə Lou tətəni, kəni pris min okotol sakrifais kuvət təhmen e nətəmi min əha.

Nətəm Isrel kəmotaskəlīm Pol əpəha e Nımə Rəha Uhgın

²⁷ Nian tinuva iuəkir o nian səpin iətəm sakrifais rəha nafəliən otol naunun lan, nətəm Isrel nəuvein kəmotəsipən Esia aupən, kəmotafu Pol əpəha e Nımə Rəha Uhgın kəni kinautos nətəmimi tepət əha ikin əha minautəhli=pən min nigəm e nıkilah, kəni nətəmimi min əha kəmotaskəlīm Pol,

²⁸ məutagət əfəməh lan məmə, “İEi, nətəm Isrel! İƏhuva motasiru e timah! Suah əpələ in əpə iətəm tatuvən ikin min rəfin mətəgətun nətəmimi məmə okotəməki e tah mətəni kəm lah min məmə Lou rəha Mosis in nati əpnəpin əmə mine Nımə Rəha Uhgın. Kəni mit Nanıhlua min məhuva ikinu imatah pisin əmə ikin e Nımə Rəha Uhgın, kəni nolien əha təmatgəhli Lou kəni minol tinamikmik u ikinu.”

²⁹ Kəmotəni lanəha mətəu-inu kəmoteruh suah kəha Trofıməs iətəm Efəsıs təmətəliuək ilau Pol əpəha i taun. Kəni nıkilah təhti məmə kəta Pol təmit miəuva əha ikin əha e noan rəha nətəm Isrel əmə əpəha e Nımə Rəha Uhgın.

³⁰ Kəni nətəmimi rəfin e taun kəmotagət əfəməh o nati əha, motəiu məhuvən motəskəlīm Pol moteikəpan mohiet e Nımə Rəha Uhgın. Kəni pris min kotahtıpəsıg uəhai əmə e doə e Nımə Rəha Uhgın.

21:20 Uək 15:1,5 * **21:21** İnu nəghatien eiə məmə Pol təməni kəm nətəm Isrel məmə ilah okotəpəh nıtəu-pəniən Lou, kəni məsotəhgi-pəniən nətəmimi. Mətəu təməni kəm Nanıhlua min məmə nıkilah təsəhtian məmə okotəkeikei motohtəu=pən Lou mine kəkeikei kəhgi=pən ilah. **21:24** Nam 6:1-20; Uək 18:18 **21:25** Uək 15:29 **21:26** 1Kor 9:20 **21:29** Uək 20:4

³¹ Nian kəmotalkut məmə okotohamu Pol, kəni iətəmi asoli rəha soldiə min rəha Rom əpəha Jerusiləm, təmos nəghatiən məmə katol nati asoli kəti əpəha i taun.

³² Kəni təmauit məmki rəhan min nəuvein soldiə min mine nətəmi asoli min lan motaiu məhuvən əpəha ikin nətəmiimi kəutoh Pol ikin. Nian nətəmiimi kəmotafu ilah, ilah kotəpəh nohiən Pol, motəhtul motəpnəpən əmə.

³³ Kəni iətəmi asoli rəha soldiə min təmuva o Pol maskəlīm, kəni magət e rəhan min soldiə min kəhuva motəlis e sen keiu. Kəni motətapuəh o nətəmiimi məmə, “?Iətəmi pəh u? ?Təmol nati tərəh nak?”

³⁴ Kəni nīmənin nətəmiimi nəuvein kəutəni nəghatiən pisin, nəuvein kəutəni nəghatiən pisin. Mətəu kinotəruru əhruahru nəukəti nəghatiən, kəni nəghatiən tinəpət. Iətəmi asoli rəha soldiə min tinəruru məmə kəməhro lanu, kəni magət e rəhan min soldiə min məmə okotələs Pol məhuvən e nīmə rəhalah.

³⁵ Nian Pol tinətəpag-əpag pəri məmə otuvən imə, kəni soldiə min kəmotəpən ohni kəni motləfəri, mətəu-inu nətəmiimi nīkilah tətəhmə pik məmə okotoh.

³⁶ Ilah rəfin kəmautəhuərisig məutəni əfəməh məmə, “!Otohamu! !Otohamu!”

Pol təməni nīpīlgan nəghatiən

³⁷ Nian kəmotələs məhuvən məmə okotəvig=pən imə, kəni Pol tənī=pən kəm iətəmi asoli rəha soldiə min e nəghatiən Kris məmə, “!əkolkeikei məmə iəkəni nati kəti kəm ik.”

Kəni iətəmi asoli rəha soldiə min tənī məmə, “? Nəkəhrun nəghatiən e nəghatiən Kris?”

³⁸ Nīkik təhti məmə ik iətəm Ijip u nəmətalkut məmə nəkələs iahu rəhatimah kəpəmən aupən, kəni məmki nətəmiimi fo-tausin u Nətəmi Rəha Nuhamiən Nətəmiimi, kəni məhuvən məutatig əpəha ikin təpi-əməpi ikin. ?Ik uə kəpə?”

³⁹ Mətəu Pol tənī məmə, “Kəpə. Iəu iətəm Isrel u. Iəməir əpəha e nītəni Silisiə e taun asoli Tasəs, kəni iəu iətəmi kəti rəha taun əha. Pale, iəmə nəkegəhan lak pəh iəkəghati-to kəm nətəmi min əha.”

⁴⁰ Kəni tegəhan lan.

Kəni Pol təhtul pəri əpəha kətəgəpag-əgəpag ikin məfəri nəhlmin məmə okəsotagətiən. Nian kəməsotagətiən, kəni təghati kəm lah e nəghatiən Isrel məmə,

22

¹ “Tətə min mine piak min. Otətəlig-to lak. Pəh iəkəni rəhak kəm təmah.”

² Nian kəmotətəu məmə təməghati kəm lah e nəghatiən əhruahru rəhalah, kəni nəgətiən təmikə agin məutətəlig lan.

Kəni tənī məmə,

³ “Iəu iətəm Isrel. Iəməir əpəha Silisiə e taun əha Tasəs, mətəu iəməpət u Jerusiləm. Kəməliel təməgətun iəu. Təməgətun vivi iəu e Lou rəha tipitah min məmə iəkəitəu=pən əhruahru. Kəni e nian əha, iəmətəsənən o nolien natimnati iətəm Uhgīn tolkeikei təhmen e təmah u rəueiu.

⁴ “Aupən iəmatitəu məmə iəkol nərahien kəm nətəmiimi nətəm kau-tohtəu=pən Suaru Rəha Iesu. Kəni mətaskəlīm ilah, nəman mine nīpətan, mətəmkī=pən ilah e kaləpus kəni mol nəuvein kohmis.

⁵ Nəghatiən min u pris asoli agin mine nətəmi asoli min rəha kaunsil rəhatah kotəhrun nəniən məmə nīpəhriənien. E nian əha, iəmos nəniən

rəhalah e nauəuə mautegəhan lak məmə iəkuvən o nətəm Isrel əpəha Təmaskis. İəu iəmuvən ikin əha məmə iəkaskəlim nətəmimi min əha rəha İesu məlis ilah e sen məmki ilah muva məmki=pən ilah e kaləpus əpəha Jerusiləm məmə kol nalpiniən kəm lah.

Pol təməni pətigəm məmə təməhro lanu mitəupən İesu

(Uək 9:1-19; 26:12-18)

⁶ “E nian mitigar tinaləlin əmə, kəni inuva iuəkir o Təmaskis, kəni nəgəhəgən kəti tatuəu təruan vivi, təmsipən e neai, masiəgəpin iəu.

⁷ Kəni iəksipəri morin e niftəni. Mətəu nəuia iətəmi kəti tətəni=pa kəm iəu məmə, ‘İSol! İSol! ?Təhro natol tərəh lanu lak?’

⁸ “Kəni iəkəmə, ‘?Mətəu İərmənig ik pəh?’

“Kəni təni məmə, ‘İəu İesu, iətəm Nasərit u iətəm ik natol tərəh lan.’

⁹ Nətəm kəməutuərisig lak e suaru kəmoteruh nəhəgəhəgən əha, mətəu kəməsətətəuən nəuia suah kəha iətəm təməghəti kəm iəu.

¹⁰ Kəni iəkətapuəh ohni məmə, ‘?İərmənig, iəkəhro lanu əha rəueiu?’

“Kəni İərmənig təni=pa kəm iəu məmə, ‘Əhtul maliuək muvən əpəha Təmaskis. Kəni suah kəti əha ikin əha, in otəni=pinə kəm ik natimnati rəfin iətəm Uhgın tənəni rəkis məmə ik onəköl.’

¹¹ Mətəu-inu nəhəgəhəgən əha təsanən pik, kəni mol nəhmtək təpis, kəni nətəmimi nətəm kəutəhuərisig lak kotos əmə nəhlmək motit iəu iəkəhuvən Təmaskis.

¹² “Kəni suah kəti əha ikin əha, nərgin u Anənaiəs, in suah kəti iətəm tatos vivi Lou rəhatah, kəni nətəm Isrel əha ikin əha kəutisaiəi pik.

¹³ In təmuva kəni meruh iəu məhtul=pa iuəkir ohniəu məmə, ‘Piak Sol, rəueiu əha nəhmtəm otair min.’ Kəni e nian əmə əha, nəhmtək təməir min kəni inateruh in.

¹⁴ Kəni təni=pa kəm iəu məmə, ‘Uhgın rəha tipitah min əupən, in təmitəpin rəkis ik məmə ik onəkəhrun natimnati iətəm in tolkeikei. Kəni ik onəkəruh iətəm Əhruəhru kəni onəkətəu rəhan nəghətiən e nəhlin.

¹⁵ Onəkəkeikei məni pətigəm kəm nətəmimi rəfin natimnati iətəm ik nəmətəu kəni meruh.

¹⁶ ?Kəni rəueiu əha, nətəhtəhənin nak? Əhtul muvən məfəki=pən kəm İesu, kəni kol bəptəis lam, kəni in otəfəl rəham nolən tərəh min.’ ”

Uhgın təməhliyəpən Pol kəm Nanihluə min

¹⁷ Kəni təmətəni məmə, “Uərisig e nati u, kəni iəkuvən Jerusiləm. Nian iəmuvən ikin əha, iəmuvən e Nime Rəha Uhgın mətəfəki, kəni meruh nəməhliyəriən kəti iətəm Uhgın təməfa.

¹⁸ E nəməhliyəriən əha, iəmeruh İərmənig tətəni=pa kəm iəu məmə, ‘Əhtul uəhai əha rəueiu əgin miət Jerusiləm. Mətəu-inu nətəmi u ikinu ko kəsətətəligiən e rəhak nəghətiən iətəm ik nətəni.’

¹⁹ “Mətəu iəkəmə, ‘İərmənig, nətəmi min əha kotəhrun vivi məmə əupən iəmatuvən e nime min rəha nuhapuminiən mətaskəlim nətəmi u kəutəhatətə lam muva mətəlis ilah mətəmkı=pən ilah e kaləpus.

²⁰ Kəni nian nətəmimi kəmətahtımı Stipin, kəni niran təməiu mətəu-inu təmətəni pətigəm ik. Mətəu iəu min, iəmətəhtul itimah milah. Kəni nikik tətəgiən mətəu-inu kəutəhti Stipin e kəpiəl, kəni məteh rəhalah natimnati.’

²¹ “Mətəu İərmənig təməni=pa kəm iəu məmə, ‘Uvən. Mətəu-inu iəu iətəhli=pən ik ikin əha kəm Nanihluə min məmə onəkəni pətigəm rəhak nəghətiən kəm lah.’ ”

²² Kæni kæmautætalgivi vivi lan mætæuarus tæni næghatiæn æha. Mætæu nian kæmotætæu næghatiæn æha, motetet motagæt æfæmæh mæmæ, “!Otilæfætigæm suah u, kotohamu! !Tæsæuviriæn mæmæ otæmiægæh mætætig!”

²³ Kæmautækeikei mæutagæt æfæmæh motæraki ærnapin æmæ ræhalah napæn, mæutæmki nimæulul mæutæraki ærnapin æmæ lan mætæu-inu niæmæha tinol pik ilah.

²⁴ Kæni iætæm Rom u in tepæt e soldia min tæni mæmæ okælæs kan æpæha e nimæ ræha soldia min. Kæni tæni mæmæ okalis mætæu-inu tolkeikei mæmæ Pol otæni kæm in mæmæ nætæmimi kotagæt pik lan lanæha onak.

²⁵ Mætæu nian kæmautiuvæ-ærain vivi Pol mæmæ okotalis, kæni tæni=pæn kæm nætæmi asoli min æha kæti ræha soldia min u kæutæhtul iuækir ohni mæmæ, “!Ei! Iæu iætæm Rom u. ?Tæhruahru mæmæ onækotalis iæu nian iæsuvæn æhanæhiæn e kot?”

²⁶ Nian iætæmi asoli ræha soldia min tæmætæu næghatiæn æha, tæmuvæn meruh iætæmi asoli u in tepæt e lah mæni=pæn kæm in mæmæ, “Ei! ?Nak u natol? !Suah u in iætæm Rom!”

²⁷ Kæni iætæmi asoli ræha soldia min æha tætapuah o Pol mæmæ, “!Ei! Æni-vivi-to mæmæ ik iætæm Rom pæhriæn uæ kæpæ.”

Kæni Pol tæni mæmæ, “Æuah. Iatæni pæhriæn.”

²⁸ Kæni iætæmi asoli ræha soldia min tæni mæmæ, “!æmætæou mæni asoli o negæhan-pæniæn iæu mæmæ iækuva iæu iætæm Rom.”

Mætæu Pol tæni mæmæ, “!æu iæsætæouian nati kæti. Ræhak tatæ in iætæm Rom. Kæni tol lanæha, iæu iætæm Rom.”

²⁹ Kæni æmeiko soldia min nætæm kæmautæhtul maru mæmæ okotalis Pol kæmotæuit motan e næmtahlah mæhuvæn isæu. Kæni nian iætæmi asoli æha tæmæhrun mæmæ Pol in iætæm Rom, kæni tæmægîn mætæu-inu tinælis rækis e sen, kæni inu tæhtëti lou ræha Rom.

Pol tæmæhtul aupæn e kaunsil

³⁰ Kæni lauig lan, kæni iætæmi asoli ræha soldia min æha tolkeikei mæmæ otæhrun æhruahru mæmæ tæhro nætæm Isrel kautol lanæha e Pol. Kæni mæni kitis rækis sen lan, kæni mauin e pris asoli min mine nætæmi asoli ræha kaunsil ræha nætæm Isrel mæmæ okotæharæg motæghati, kæni muvæn mælæs Pol muva tæhtul aupæn e lah.

23

¹ Kæni Pol tæmæsal=pæn æhruahru æmæ o nætæmimi ræha kaunsil, kæni mæni mæmæ, “Piak min. E ræhak næmiægæhiæn aupæn mætæuarus=pa u ræueiu, iæsitæu=pæn aginiæn e nikik mæmæ iæmol nati tærah kæti e næhmti Uhgin.”

² Kæni pris asoli agin Anænaiæs tæni=pæn kæm iætæmi kæti tæhtëhtul iuækir ohni mæmæ, “Em=pæn nohlin.”

³ Mætæu Pol tæmæni=pæn kæm in mæmæ, “!Uhgin otol min lanko lam! Ik nækæhmen e nimæ iætæm kæmoh pik e al ruæn æmæ ihluæ, mætæu tamikmik æpæha imæ. ?Tæhro nætæharæg u ikinu mætakil iæu e Lou ræhatah, mætæu ik næmæni mæmæ kæti otem iæu? Ik ninatgæhli rækis Lou æha.”

⁴ Nætæm kæmautæharæg iuækir o Pol kotæni mæmæ, “?Tæhro nætæghati rah e pris asoli agin ræha Uhgin?”

⁵ Kæni Pol tæni mæmæ, “Piak min. Iæu iæsæhrun aginiæn mæmæ in pris asoli agin ræha Uhgin. Mætæu iæu iækæhrun mæmæ Nauæuæ Ræha Uhgin tæhtëni lanu mæmæ, ‘Sæghati rahian e nætæm kotepæt lam.’ ”

6 Kəni təmafı məmə nıkalı kaunsıl nəuветin ilah Satusı mın, kəni nıkalın nəuветin ilah Farəsi mın. Kəni in təmagət əfəmäh məmə, “Piak mın. İəu Farəsi kəti. Rəhak tatə mine tıpık mın, ilah Farəsi mın. Mətəu nətəmi mın u kotoləkəkəi əmə məmə okotıuvi pətigəm iəu e kot mətəu-inu iəmələhu=pən rəhak nətəligiən e nəhatətəiən u rəhatah məmə iətəmi təmimis otəpanəmiəgəh mın.”

7 Nıan təməni rəkis əmə nəghatıən əha, kəni Farəsi mine Satusı mın kəmotagət asoli e lah mın əpəha imə e kaunsıl, kəni mınautəhapu ilah mın, mınautol nəniən keıu.

8 Mətəu inko Satusı mın kəutəni məmə nıan iətəmiimi tımıs, ko təsəmiəgəh mınıən. Kəni məutəni məmə nagelo mın kəhkə, kəni narmin tıkə. Mətəu Farəsi mın kəutəni məmə, nati milahal əha, ilahal nıpəhrıənıən.

9 Mətəu-inu o nati əha, ilah kəmotagət pik ohni. Kəni nəghatıən rəhalah təməri muvən ilis.

Kəni nəgətun mın nəuвеin rəha Lou u Farəsi mın, kəmotəni əskasik məmə, “İtimah iəsoteruh-pəniən nəghatıən tərəh kəti mine e suah u. Nəmə təhro nıpəhrıənıən məmə narmin kəti uə agelo kəti təməghati kəm in.”

10 Kəni nəghatıən təməskasik pik iuəkır kəutoh ilah mın. Kəni iətəmi asoli rəha soldıə mın əha, təgin məmə nətəmiimi rəha kaunsıl okotearis-earis Pol nəmə okotaskəlım. Kəni təhli=pən rəhan soldıə mın məmə okəhuvən motələs rəkis Pol məhuvən mın əpəha imalah ikın.

11 Kəni lapın əmeiko, İərməng təmuva o Pol məni=pən kəm in məmə, “Nati əha, nati əpnəpın əmə. Səginıən. İk nəməni pətigəm rəkis iəu u ikınu Jerusiləm. Kəni onəköl mın əpəha Röm.”

Nətəm İsrəl nəuвеin kəmotəni oneuən məmə okotohamu Pol

12 Kəni lauig lan, nətəm İsrəl nəuвеin kəmotəharəg e nəghatıən kəti, kəni motəni oneuən məmə okotohamu Pol. Kəni motol nəniəskaşikıən kəti məmə okəsotəuəniən mine motəmnım nəhu motətəuarus kotohamu Pol. Kəni nəmə okotətgəhli nəniəskaşikıən əha, pəh Uhgın otah ilah kəhmıs.

13 İlah tapırəkis fote nətəm kəmotol oneuən nəghatıən əha.

14 Kəni kəməhuvən o pris asoli mın, mine nətəmi asoli mın rəha nətəm İsrəl, motəni=pən kəm lah məmə, “İəmotol nəniəskaşikıən kəti məmə iəsotəuəniən mətəuarus iəkotohamu Pol.

15 Kəni itəmah mine nətəmi rəha kaunsıl onəkotəkəkəi motəhli=pən nəghatıən kəm iətəmi asoli rəha soldıə mın rəha Röm motətəpuəh ohni məmə, otəkəkəi mələs Pol muva u ikınu, kəni moteıuə lan məmə onəkoteruh o natımnati mın əha rəhan. Kəni itimah oiəkotəhluəig e suaru məutəhtahnın məmə okotələs motəhuva, kəni iəkotaskəlım motohamu.”

16 Mətəu rəhn iəuaniən Pol kəti iərman, nəti nəuvinin, təmətəu nəghatıən əha, kəni muvən əpəha ima soldıə mın ikın məni pətigəm kəm Pol.

17 Kəni Pol taun e iətəmi asoli kəti rəha soldıə mın tuva, kəni təni=pən kəm in məmə, “Pale, onəkıt iətəm alua u muvən təh iətəmi asoli rəha soldıə mın. In tatos nəghatıən kəti məmə otəni kəm in.”

18 Kəni soldıə əha tit mian o iətəmi asoli e lah. Kəni məni=pən kəm in məmə, “Suah u Pol iətəm tətətig e kaləpus, təmauin lak məmə oiəkıt iətəm alua u muva kəm ik. In tatos nəghatıən kəti məmə otəni kəm ik.”

19 Kəni iətəmi asoli rəha soldıə mın əha, tos nəhlmı suah u mian əpəha ikın kəti ilau pısın əmə, kəni mətəpuəh ohni məmə, “?Nati nak əha nəmə nəkeh iəu ohni?”

20 Kəni suah u təni məmə, “Nətəmi asoli mın əpəha İsrəl kəmotəgəhan rəkis məmə olauig kəhuva motətəpuəh ohnik məmə onəkıt Pol mian əpəha e

kaunsil rəhalah. Okoteiua lam məmə kaunsil tolkeikei əmə oteruh vivi min-to nəghatian min rəha suah kəha.

²¹ Mətəu pale, segəhanian e lah kotiuvi=pən ik. Mətəu rəhalah nətəmimi tapirəkis fote okəhuva motəhluaig e suaru məutəhtahnin. İlah kəmotol nəniaskasikian kəti məmə okəsotauanian məsotəmnian nəhu mətuarus okotohamu Pol. Kəni minəutəhtul maru əmə əha rəueiu məmə okotol nati əha, məutəhtahnin əmə rəham nəghatian.”

²² Kəni iətəmi asoli rəha soldia min əha təni məmə, “Səni minian kəm suah kəti məmə nəməni=pa nəghatian u kəm iəu.” Kəni mahli=pən tatuvən.

Kəmahlipən Pol kəm Filiks u kəpmən rəha Rom

²³ Kəni iətəmi asoli rəha soldia min taun e rəhan iətəmi asoli keiu məni=pən kəm lau məmə, “Okian muəni kəm soldia min ilah rəfin fo-hanrit-səpinte məmə okotəhtul maru o nuvəniən Sisəriə. Kəni tu-hanrit okotaliuək əmə, kəni səpinte okotasuə e hos, kəni tu-hanrit nətəm okotəmki nərəu okotaliuək əmə. Okohiet e nain klok əha rəueiu lapin.

²⁴ Kəni motəkeikei kələs hos nəuvein məmə Pol otasuə e lah, kəni motələs məhuvən kəm kəpmən əha Filiks, kəni mauteruh vivi məmə okəsolian nati kəti lan e suaru.”

²⁵ Kəni iətəmi asoli rəha soldia min təmətei nauəuə kəti məfən kəm lau məmə okuos mian muəfən kəm kəpmən asoli əha Filiks. Nauəuə u tətəni məmə,

²⁶ “Filiks. İk iətəm ilis pik pəhriən. İəu Klotias Lisias iətətei nauəuə kəm ik iətəm nətərmənig e kəpmən, kəni iətəni təuvir kəm ik.

²⁷ Suah u, nətəm İsrəl kinotaskəlim rəkis, kəni iuəkir kotohamu. Mətəu iəmətəu məmə in iətəm Rom, kəni iəkuvən itimah rəhak soldia min motələs rəkis o lah.

²⁸ İəmolkeikei məmə iəkeruh-to məmə nati nak təmol təsəhruahruian koteruh=pən lan, kəni iəməni məmə rəhak soldia min okotələs məhuvən e kaunsil rəhalah.

²⁹ Kəni iəmeruh məmə in təsolian nati kəti tərəh mine məmə otimis ohni, uə tuvən e kaləpus ohni. Nəghatian min əha kəutətu=pən lan, ilah natimnati min əmə e rəhalah əmə Lou.

³⁰ Mətəu uərisig, suah kəti təmuva məni=pa kəm iəu məmə nətəm İsrəl kəutul oneuən nəghatian kəti məmə okotohamu, kəni nikik təhti məmə təuvir məmə iəkahli=pinə kəm ik. İnəni=pən rəkis kəm nətəmi min əha kəutəməki lan məmə okəhuvnə motəni=pinə kəm ik nati tərəh min iətəm kəuteh=pən lan.

İnəha naunun rəhak nəghatian.”

³¹ Kəni soldia min kəmotol əmə məmə inu mine iətəmi asoli rəhaləh təməni. Kəmotələs Pol motəsəu-pah e taun əha Antipatris lapin.

³² Kəni lauig lan, soldia min iətəm kəmotaiu e hos min, ilah əmə kotos Pol motəsəu-pah min. Kəni soldia nəuvein min kəmohtəlig=pa imalah ikin.

³³ Soldia min u kəmotasuə e hos kəmotələs məhuvən əpəha Sisəriə, kəni motəfən nauəu kəm iətəmi asoli əha Filiks, kəni motələhu=pən Pol e nəhlmin.

³⁴ Nian kəpmən u təmafın nauəuə, kəni mətapuəh o Pol məmə, “?İk iətəm iə?”

Kəni Pol təməni məmə, “İəu iətəm e profens rəhəma Silisia.”

³⁵ Kəni kəpmən təməni məmə, “Nian nətəmimi okəhuva motəni pətigəm natimnati kəuteruh=pən əhanəh lam, iəu oia kəni kot otəharəg o nətəligian u rəham, kəni iəu iəkakil.” Kəni məni=pən kəm rəhan min soldia min məmə okotəfən Pol e nimə rəha kəpmən rəha Rom iətəm Kig Herot Asoli təmuvləkin aupən, məutaskəlim əha ikin.

24

Pol tāmāhtul aupən e Filiks e kot

¹ Nian faif tinuvən rəkis, kəni pris asoli agin nərgin u Anənaiəs, təmuvən Sisariə ilah nətəmi asoli mīn nəuvein rəha Isrel mīne iətəm təhrun vivi lou kəti, nərgin u Tetaləs.* Nian kəməhiet=pa, kəni məhuvən mətəhtul e nəhmti Filiks məmə okotəni nəghatian mīn iətəm nīkilah təhti məmə Pol təmol təsəhruahruian.

² Kəni kəmotauin e Pol məmə otuva imə e nəghatian, kəni Tetaləs tətəni=pən nəghatian mīn rəhalah kəm Filiks məmə, “Iətəmi asoli. Iautisiai pik ik mətəu-inu ik ilis pəhriən. Kəni nolian rəham e nəmkiən itimah in təhruahruu vivi. Imatimah ikin təməlinu nuvəh rəkis mətəuarus=pa u rəueiu matuvən əhanəh. E narmənigian rəham u ikinu nəmol vivi natimnati tətət məmə otol nəmiəgəhian mīne natigian rəhatimah təuvir.

³ Kəni nian rəfin kitab kəutətəu təuvir e natimnati mīn əha, kəni iəkotəni-vivi pik ik ohni.

⁴ Iəsolkeikeian məmə iəkaskəlim pik ik, mətəu iəkətapuəh ohnik məmə onəkəsiru e timah mətəlig vivi-to e nəghatian əkuəkir u rəhatimah.

⁵ “Itimah inotafu rəkis məmə suah kəha in iətəmi tərəh kəti. In nəukəti nərahian tətət e ikin mīn e nitəni mīn. In tatəhlili itimah nətəm Isrel məmə iəkotərakin kəpmən, kəni iətəmi asoli rəha nətəm kəutuərisig e suah əpələ iətəm Nasərit.

⁶ Kəni in mətəltuk məmə otol Nimə Rəha Uhgīn tamikmik e nəhmti Uhgīn, kəni iəkotəskəlim.†

⁸ Kəni nəmə nəkətapuəh ohni, nəkəhrun nətəuian nəghatian mīn u tiet e nohlin iətəm iətəni=pinə kəm ik.”

⁹ Kəni nətəm Isrel kəmotegəhan e nəghatian rəha louiə əha məutəni məmə, “Nəghatian mīn rəfin əha, in nīpəhriənian.”

Pol təmuhalpīn nəghatian

¹⁰ Kəni Filiks torin=pən rəhn-kapə kəm Pol məmə otəghati. Kəni Pol təghati mətəm, “Iətəmi asoli Filiks. Iəu iəkəhrun vivi məmə ik nəmətakil e kot nətəmimi u ikinu imatimah ikin o nu tətət rəkis. Kəni tol lanu nīkik tagian məmə iəkəni pətīgəm nīpilgan nəghatian rəhak kəm ik.

¹¹ Iəu iəmuvən Jerusiləm məmə iəkuvən məfaki. Kəni rəueiu əha nian tueləf əmə tinuva mīnuvən rəkis. Kəni ik nəkəhrun nətapuəhian o nati u məmə in nīpəhriənian u neiuəian.

¹² Nətəmi mīn u kəutətu=pa nəghatian u lak, kəsoteruhian mīne məmə iəkuərgəhu itimlau suah kəti əpəha e Nimə Rəha Uhgīn. Kəni məsoteruhian məmə iətəl nətəmimi kəutərgəhu əpəha e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel, uə ikin mīn əpəha i taun. !Kəpəl!

¹³ Kəni ko təsəgatun əhruahruian kəm ik məmə nəghatian iətəm kəutəni lak u rəueiu in nīpəhriənian, mətəu-inu in neiuəian.

¹⁴ “Mətəu iəkəhrun nəni-pinəian kəm ik məmə nīpəhriənian məmə iətətu=pən Suaru Rəha Iesu iətəm nətəm Isrel kotəni məmə in nəfakian eiua. Mətəu iəu iətəfaki kəm Uhgīn rəha tīpitimah mīn, kəni iəu iətəni nīpəhriənian

* **24:1** Iətəm təhrun vivi lou u in suah kəti iətəm tətəghati e kot. **24:5** Uək 17:6 † **24:6** E kopi əuas mīn nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatian Kris aupən, nəghatian pisin kəti mīn əha ikin iətəm tatilpīn nəghatian u mətəni məmə, “⁶ Kəni iəmotəni məmə iəkotohtəu=pən nəghatian kəti lan e kot e nolian rəha Lou rəhatimah. ⁷ Mətəu Lisias iətəm tətərməng e soldia mīn, tinətəu nənian rəhatimah, kəni ilah rəhan mīn nətəmimi kinautiivi rəkis əsanən suah u o timah. ⁸ Kəni məlahu nənian kəti məmə nətəmimi iətəm kəuteruh=pən nərahian kəti e suah u, otəkeikei muva məni=pinə kəm ik.” **24:6** Uək 21:28-30

e nəghatıan mın iətəm kəmətəi e Lou rəha Mosis mine nəghatıan rəha iəni mın rəha Uhgın aupən.

¹⁵ İəu iatələhu=pən əmə rəhak nətəligiən kəm Uhgın məmə in otol kəm nətəmi kəmoħmıs məmə okotəmiəgəh mın, nətəmi mın u kotəhruahru mine nətəm kəsotəhruahruian. Inu nətəligiən kətiah əmə nikilah tətəhti.

¹⁶ Mətəu-inu tol lanəha, kəni iətalkut pik məmə iəkol nati iəu iəkəhrun məmə təhruahru e nəħmti Uhgın mine nətəmimi.

¹⁷ “Uərisig e nu nəuvein nian iəmiət u ikinu Jerusiləm, kəni iəmitəlig=pa mın məmə iəkos məni muvən kəm nanrah mın imak ikın, kəni mol sakrifais mın əpəha e Nimə Rəha Uhgın.

¹⁸ Kəni nian iəmatol əhanəh nati əha, kəni inəhruahru rəkis e nəħmti Uhgın, kəmoteruh iəu əpəha e Nimə Rəha Uhgın. Kəni səniəmə itimah nətəmimi tepət, kəni məsotorgəhu minian.

¹⁹ Mətəu nətəm Isrel nəuvein kəmotəsipən Esia, kəmautəhtul əha ikın e nian əha. Kəni nəmə kəutos nəghatıan kəti tərəh lak, təuvir əmə məmə ilah okəhuva motəhtul e nəħmtəm motəni pətigəm.

²⁰ Mətəu nəmə kəpə, təuvir məmə nətəm Isrel mın u kəutəhtul u ikinu, okotəni=pinə əhruahru kəm ik nəghatıan rəha kaunsil rəhalah nian iəməhtul e nəħmtilah. Pəh kotəni məmə nati nak iəmol təsəħmenian.

²¹ Kəmotəməki lak o nəghatıan kətiah əmə məmə nian iəməhtul aupən e lah, magət əfəməh e lah məmə, ‘İtəmah nəutakil iəu u rəueiu mətəu-inu iəu iətəni nıpəhrıanian məmə nətəm kəmoħmıs okotəmiəgəh mın.’ ”

²² Suah əha Filiks in təhrun vivi Suaru Rəha İesu. Kəni təmasısig e nəghatıan əha məmə, “Nian Lisias u iətəm tətərmənig e soldia mın otiet=pa ikinu, kəni iəmanəfinə nəghatıan e nəharəgiən u rəueiu.”

²³ Kəni Filiks təməni=pən kəm iətəmi asoli e soldia mın məmə otaskəlim Pol, mətəu otegəhan lan məmə in otol natimnati nəuvein. Kəni megəhan e rəhan mın məmə kotəhrun nosiən natimnati iətəm in tolkeikei məhuva kəm in.

Pol təməghati kəm Filiks mine rəhan pətan

²⁴ Kəni uərisig e nian nəuvein, Filiks təmit rəhan pətan Trusilə muva u in pətan Isrel kəti. Kəni Filiks təni=pən kəm lah məmə okotit Pol məhuva-to təhtul aupən lan. Kəni nian Pol təmuva, kəni mətəghati kəm lau mətəni=pən noliən mın rəha nəhatətəian e Kristo İesu.

²⁵ Kəni Pol təməni pətigəm rəhan nıpəgnəmtin mın kəm lau məmə otiuvi rəhalau nətəligiən. Kəni nian in təməghati e noliən rəha nəmiəgəhian iətəm təhruahru, mine noliən iətəm suah kəti tətərmənig e rəhan nətəligiən mine noliən mın, mine nian Uhgın otakil nətəmimi lan, kəni Filiks təməgin pik kəni məni məmə, “Tınəħmen. İet-tə. Nəmə iəkos nian kəti mın, kəni iəmanauin mın lam.”

²⁶ Kəni nian tepət tətəni=pən məmə Pol otuva mətuəghati, mətəu-inu in tolkeikei məmə otətəu Pol, mətəu nati kəti mın, nikin təhti məmə təhro Pol otəfən məni kəti kəm in pəh in tahli pətigəm.

²⁷ Kəni nian tinos nu keiu, Filiks təmeiuai e kəpmən, kəni suah kəti nərgin u Posias Festəs təmos nimein. Mətəu Filiks təməpəh Pol tətətig əmə e kaləpus məmə otol niki nətəm Isrel tagiən.

25

Pol təmətapuəh məmə oteruh Sisə

¹ Nian Festəs təmol kəpmən mīnos əmə nian ksil, kəni miet Sisəriə muvən əpəha Jerusiləm.

² İkin əha, pris asoli mīn mine nətəmi asoli mīn rəha Isrel kəmotəni=pən kəm Festəs nakilən rəhalah e natimnati nəuvein iətəm nīkilah təhti məmə Pol təmol təsəhruahruian.

³ Kəmotətapuəh o Festəs mə otəkeikei masiru e lah mol nəuialah, kəni motolkeikei məmə otahli=pən Pol titəlig=pən əpəha Jerusiləm, mətəu-inu ilah kəmotol oneuən nətəligian məmə okotohamu Pol e suaru.

⁴ Mətəu Festəs təni məmə, “Pol otətətig əmə e kaləpus əpəha Sisəriə. Kəni otəsuvəhiən, iəkitalig=pən əha ikin.

⁵ Kəni rəhatəmah nəuvein nətəmi asoli okotəkeikei motətəu=pa iəu iəkəhuvən Sisəriə, kəni nəmə Pol təmol nati kəti təsəhmenian, kəni okotətu=pa kəm iəu.”

⁶ Kəni Festəs təmatig mos nian eit uə ten ilah mīn ilah, kəni mītəlig muvən əpəha Sisəriə. Kəni kəməni lauig lan, kəni təmuvən məharəg e jeə iətəm iətəmi tətakil nəghatian tətəharəg ikin. Kəni mahli=pən nəghatian məmə okotit Pol məhuvə, təhtul e kot.

⁷ Nian Pol təmuva imə, nətəm Isrel mīn u kəmotəsipən Jerusiləm kəmotəhtul mohtəlau lan məutəni pətigəm nəghatian əskasik nəuvein e Pol, mətəu suaru tikə təməgətin rəhalah nəghatian məmə kəutəni nīpəhrrianən.

⁸ Kəni Pol təmuhalpən nəghatian rəhalah məmə, “İəsolian nati kəti tərəh e Lou rəha nətəm Isrel, mine Nīmə Rəha Uhgın, mine Sisə u tətərmənig e ikin mīn rəfn.”

⁹ Mətəu Festəs tolkeikei məmə otol niki nətəm Isrel tagian, kəni mətəpuəh o Pol məmə, “?Nikim tagian məmə onəkuvən Jerusiləm? ?Pəh iəkuvnə ikin makil rəham nəghatian e nənian mīn u?”

¹⁰ Kəni Pol təni məmə, “İəu iətəhtul e kot kəti rəha Rom, iətəm rəhan iətəmi asoli in Sisə. Kəni təhruahru məmə rəhak nəghatian kakil ikin. Kəni ik nəkəhrun rəkis məmə iəsolian nati kəti tərəh e nətəm Isrel.

¹¹ Nəmə iəmatəgəhli lou uə iəmol nati kəti tərəh məmə iəkimis ohni, kəni ko iəsətapuəhiən ohnik məmə, nəkələs rəkis iəu e nati əha. Mətəu nəmə nənian mīn əha kəutəni lak kəsotəhruahruian, kəni suah kəti ko təsəfənian iəu e nəhlmiləh. Mətəu iəkolkeikei əmə məmə Sisə in otakil nənian mīn u iətəm kəutəni lak.”

¹² Kəni Festəs təməghati e nənian əha nəuətin ilah rəhan mīn nətəmimi iətəm kəutakil nəghatian. Kəni uərisig təni=pən kəm Pol məmə, “İk nəməni məmə nəkolkeikei məmə onəkuvən meruh Sisə o nəghatian u rəham. Kəni təuvir əmə. İk onəkuvən meruh Sisə.”

Pol təməhtul əupən e Kig Herot Akripə Tu

¹³ Nian nəuvein mīn təmuva muvən, kəni Kig Herot Akripə Tu* mine nəuvinin nərgin u Pernis, ilau kəmuəsəu-pah Sisəriə məmə okueruh Festəs məməni təuvir kəm in.

¹⁴ Kəni nian kəmuatig ikin əha nian nəuvein, kəni Festəs təni=pən kəm kig natimnati nəuvein iətəm kətəni e Pol. In təməni məmə, “Suah kəti u ikinu e kaləpus, iətəm Filiks təmləfən.

¹⁵ Nian iəmuvən Jerusiləm, kəni pris asoli mīn mine nətəmi asoli rəha Isrel kəmotəni pətigəm nīpəgnəmtin nəuvein lan məmə tatol kəsotəhruahruian motətapuəh məmə iəkəni pətigəm məmə in təmol tərəh kəni otos nəlpinian ohni.

16 “Mətəu iəmāni=pən kəm lah mēmā, ‘Itimah nətəm Rom səniēmā nolian u rəhatimah mēmā okotegəhan əmə e iətəmimi tuvən e nəhlmi nətəmimi iətəm kətəni mēmā təmol nati kəti təsəhruahruian. Mətəu təkəikei məhtul aupən e lah muhalpın rəhalah nəghatiən iətəm kətətu=pən lan.’

17 Kəni nian nətəm Isrel mīn əha kəməhuva, iəmsiuvī=pən mīniən, mətəu kəmāni lauig əmə, kəni iəkəhuvən motəharəg e nimə kot kəni motauin mīn e Pol mēmā otuva məhtul aupən.

18 Nian rəhan mīn tikimīr mīn kəmotəhtul motəghati, mətəu kəsotəniən mēmā təmol nati nak tərəh iətəm nikik təmatahti mēmā okotəni.

19 İlah kəmotəni pətigəm əmə norgəhuiən kəti rəhalah e nəfakiən rəhalah, kəni məutəni nəniən e iətəmi təmimīs kəti, nərgin u İesu, iətəm Pol tətəni mēmā suah kəha təməmīəgəh.

20 E natimnati mīn əha, iəu iəsəhrun vivīən suaru o nəhruniən lan nəuvetin, kəni mol iəkətapuəh o Pol mēmā, “? Təhro, nikim tagiən mēmā nəkuvən Jerusiləm? ?Pəh iəkuvnə ikin makil nəniən mīn iətəm kətəni lam?”

21 Mətəu Pol təməsegəhaniən lan, kəni mətəpuəh mēmā iəkahli=pən Rom kəm Sisə, pəh in otakil nəniən mīn əha iətəm kətəni lan. Kəni iəmāni=pən mēmā rəhak nətəmimi okotaskəlim vivi mətəuarus iəkəh suaru kəti, kəni mənahlī=pən tuvən meruh Sisə.”

22 Kəni Kig Akripə təmāni kəm Festəs mēmā, “İəu mīn iəkəkeikei mēmā iəkətəu nəghatiən rəha suah kəha.” Kəni Festəs təni mēmā, “Təuvir əmə. Olauig nəkətəu rəhan nəghatiən.”

23 Kəmāni lauig lan, kəni Kig Akripə mīne Pernis kəmīəuva e nimə kot, kəni nətəmi asoli mīn rəha soldiə mīn, mīne nətəmi asoli agin mīn e taun əha Sisəriə kəməhuva, kəni kəmotol nolian asoli mīn rəha nisialiən. Kəni Festəs tahlī=pən rəhan mīn soldiə mīn mēmā okəhuvən motələs Pol məhuva.

24 Kəni Festəs təni mēmā, “Kig Akripə mīne itəmah rəfin u nəutəharəg u ikinu rəuei. Suah u iətəm tətəhtul aupən e təmah, nətəm Isrel u ikinu mīne Jerusiləm kəutəghati kəm iəu ohni nian rəfin. Nian rəfin kəutəgət əskasik lak mēmā təsəuviriən mēmā iəkəgəhan e suah kəha tətətig, mətəu təkəikei mīmīs.

25 Mətəu iəsəruhīən nati kəti lan mīne, mə iəkəl nalpiniən kəm in e nimisiən. Mətəu nian in təmətəpuəh mēmā otuvən meruh Sisə əpəha Rom, kəni nikik təhti mēmā iəkəgəhan lan.

26 Mətəu iəsosian nəghatiən əhruahru kəti mīne e nati u mēmā iəkətəi nauəuə lan mahli=pən kəm Sisə. Kəni ko, iəkəos muva mēmā otəhtul aupən e nəhmtəm, Kig Akripə, mīne itəmah rəfin. İəkəkeikei mēmā ik, Kig Akripə, u ik iətəm Isrel, onəkəh mīn-to kəni məhrun natimnati mīn əha, kəni nian kilau okuətapuəh ohni mueruh muəhrun natimnati mīn əha, kəni pəh iəkətəi nauəuə lan kəti mahli=pən kəm Sisə.

27 İəkəhrun mēmā təsəhruahruian mēmā iəkahli=pən iətəm tatol kaləpus kəti kəm Sisə, kəni məsəni=pən əhruahruian kəm in mēmā nati nak təmol tərəh.”

26

Pol təməghati e nəhmti Kig Akripə

1 Kəni Kig Akripə təni=pən kəm Pol mēmā, “İk nəkəhrun nəniən nəuvetin nəghatiən əha iətəm kətəni lam.” Kəni Pol təməfəri nəhlmīn e nolian rəha iətəm tətəghati, kəni muhalpın rəhalah nəghatiən mēni mēmā,

2 “Kig Akripə. Nikik tagiən pik agin rəuei u mēmā iəkəhtul e nəhmtəm, kəni mēni pətigəm rəfin nəniən mīn u nətəm Isrel kətətu=pa lak.

³ Nīkik tagiən mətəu-inu ik nəkəhrun vivi noliən min e kastim rəha nətəm Isrel e natimnati min iətəm ilah kəutəghati pik ohni. Kəni onəkətəlig mətig-to e rəhak nəghatiən.

⁴ “Nətəm Isrel rəfin kotəhrun natimnati rəfin e rəhak nəmiəgəhiən məmə təhro lanu e rəhak natigən, nian iəmatəkəku e nətuəuinian imak ikin e rəhak niftəni, mətəuarus=pa uərisig iəkuvən Jerusiləm.

⁵ Nətəmi min əha kotəhrun iəu nuvəh rəkis, kəni nəmə nīkilah tagiən, kotəhrun nəniən məmə iəu Farəsi kəti nian iəmatəkəku rəkis mətəuarus=pa u rəueiu. Kəni nətəmi min əha Farəsi min, ilah kəutohtəu=pən vivi ağin Lou rəha nəfakiən rəha nətəm Isrel, mapirəkis nətəmimi min rəfin.

⁶ Kəni rəueiu u, iatəhtul ikinu məmə ik onəkakil rəhak nəghatiən min mətəu-inu iəu iatələhu=pən rəhak nətəligiən e nəniəskasikiən iətəm Ughin təmol aupən ilah tipitimah min.*

⁷ Nəniəskasikiən u kətiəh əmə u rəhatimah tuəlaf nəuaniləuis min kəmautəfaki kəm Ughin lapin mine e nərauiə məmə okotos. Kig Akripə, nətəm Isrel min u kəutəni=pinə nəghatiən min əha lak nati əpnəpən iəu min, iatələhu=pən nətəligiən rəhak e nəniəskasikiən u.

⁸ ?Təhro tiəkis pik o təmah o nəniən nīpəhriənian məmə Ughin təhrun noliən iətəm təmimis təmiəgəh min?

⁹ “Aupən, iəu aru nīkik təməhti məmə iəkəkeiki mol natimnati tēpət pəh mərəkin nərği suah kəha Iesu, iətəm Nasərit.

¹⁰ Nati əha inəha iəmatol əpəha Jerusiləm. Pris asoli min kəmotegəhan lak kəni motəfa nēpətiən. Kəni iəməmkī=pən nətəmimi tēpət rəha Iesu e kaləpus. Kəni nian kəmakil ilah e kot, iəu min iəməfən rəhak nətəligiən məmə okohamu ilah.

¹¹ Nian tēpət iətuvən e nimə min rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel matol nalpiniən kəm lah matol məmə ilah okotəni rah Iesu. Nīkik təmətahmə pik mətəməki e lah, kəni mətəgəu rəkis ilah nian rəfin. Kəni kotəgim məhuvən e taun isəu min ikin pišin pišin min, mətəu iəmətəgəu rəkis ilah.”

Pol təməni pətigəm rəhan nuvaiən o Iesu

(Uək 9:1-19; 22:6-16)

¹² Kəni Pol təmətəkeiki mətəni məmə, “Nian kəti iəmatuvən əpəha Təmaskis məmə iəkol nati əha. Pris asoli min kəmotegəhan lak, kəni motəni əskasik kəm iəu məmə iəkəkeiki mol, kəni motəhli=pən iəu e nərğiləh.

¹³ Kig Akripə, e nəlugi nian, iəmatuvən e suaru, kəni mafu nəhəgəhəgiən kəti təmsipən e neai muva məsiəgəpən iəu mine nətəm kəutəhuərisig lak. Nəhəgəhəgiən əha, tatuəu tapirəkis mitigar.

¹⁴ Kəni itimah rəfin iəmotəmei pətigəm e niftəni, kəni iəu iəmətəu nəuia iətəmi təmsipəri e neai mətəghati kəm iəu e nəghatiən Isrel məmə, ‘!Sol! !Sol! ?Təhro natol tərəh pik kəm iəu lanu? Noliən əha in tətərkən aru əmə ik. Ik nəkəhmen e kau iətəm kəməu e niği kəmsiplan təsilə, nian tətətu e nəhlkin, kəni niği təməha mətəu, kəni matol nəməhiən asoli aru əmə kəm in.’

¹⁵ “Kəni iəkətapuəh ohni məmə, ‘?Mətəu İərmənig, ik pəh u?’

“Kəni İərmənig tənī=pa kəm iəu məmə, ‘İəu Iesu iətəm natol tərəh lan.

¹⁶ Mətəu əhtul. İəmitəpən rəkis ik məmə ik rəhak iətəmimi mine rəhak ioluək. Kəni onəkəni pətigəm kəm nətəmimi rəfin natimnati iətəm nəməruh u rəueiu, mine natimnati iətəm iəmanol, ik nəkeruh.

26:5 Fil 3:5-6 * **26:6** Pol nīkin təhti məmə nīpəti nəniəskasikiən məmə Ughin otol nətəmimi kotəmiəgəh min e nimisiən. Afın e Uək MİN 26:8; 23:6; 24:15. **26:7** Uək 23:6; 28:20 **26:9** Uək 8:3

17 Nətəm Isrel mine Nanihluə min okotol nərahian kəm ik, mətəu iəu oiəkos rəkis ik e nəhlmiləh min. İəkahlı=pən ik məmə onəkuvən məni pətigəm iəu kəm lah məmə,

18 onəkerəh e nəhmtiləh məmə okotəuhlin ilah möhiet e napinəpuiən məhuva e nəhagəhagian. Kəni möhiet e nəsanəniən rəha Setən məhuva o Uhgın. Kəni Uhgın otafəl rəhalah nolian tərəh min, mətəu-inu kəmotəni nıpəhriənian e nəghatian iətəm iatəni. Kəni ilah okəhuva imalah ikin ilah nətəmi u Uhgın tınıtəpın rəkis ilah.’”

Pol təməni rəhan uək

19 Kəni Pol təkəkeikei mətəni məmə, “Kig, iəu iatol natimnati iətəm Uhgın təməni kəm iəu nian in təməni kəm iəu lanəha.

20 İəu iətəni pətigəm rəhan nəghatian iəmtəuəin əpəha Təmaskis, kəni uərisig u iəkuvən mətəni pətigəm əpəha Jerusiləm, mine ikin min e nıtəni Jutiə, mine ima nətəm ikin min rəfin u Nanihluə min. Kəni mətəni pətigəm kəm lah məmə okotəkeikei mətəuhlin ilah e rəhalah nolian tərəh min motəhatətə e Uhgın, kəni motol natimnati iətəm tətəgətun məmə kəmotəuhlin pəhriən ilah.

21 Mətəu nati u inu əmə, kəni nətəm Isrel kotələs iəu əpəha e Nımə Rəha Uhgın motolkeikei məmə okotohamu iəu.

22 “Mətəu Uhgın tətəsiru lak nian rəfin mol iatəhtul ikinu rəueiu mətəni kəm nətəmi əpnəpın min, mine nətəmi kautos narmənigian, mətəni əmə natimnati iətəm Mosis mine iəni min rəha Uhgın kəmotəni məmə otəpanol lanəha.

23 Kəmotəni məmə Kristo əha iətəm Uhgın təməni məmə otahlı=pa, in otətəu nəhməian e nıpətin kəni manimis. Kəni mətəu-inu in iətəmimi təmaupən məmiəgəh min e nimisian, kəni otəgətun nəhagəhagian rəha Uhgın kəm nətəm Isrel mine Nanihluə min, məmə nəhagəhagian u in suaru iətəm Uhgın otosmiəgəh ilah lan.”

Pol təmkut məmə Kig Akripə otəni nıpəhriənian e İesu

24 Nian Pol tətətəghati əhanəh, Fəstəs təmagət əfəməh lan məmə, “!Pol ik nınətəlməli! Rəham nəhrunian tınəfəməh pik əgin, kəni rəueiu əha rəhm-kapə nətəlali!”

25 Mətəu Pol təni=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli rəhak Fəstəs, iəu iəsalməlian. Nəghatian min u iatəni, kotəhruahru əmə, kəni ilah nıpəhriənian.

26 İəu iəkəhrun nəghati əhruahruian kəm kig, kəni ko iəsaulisian mətəu-inu iəkəhrun məmə in təhrun rəkis natimnati min u. İəkəhrun məmə in təməs rəfin nəghatian min əha, kəni səniəmə in nati kəti iətəm kəmol oneuən=pən əha nətəmimi kohkə ikin.

27 ?Kig Akripə, təhro? ?Nəkotəni nıpəhriənian e nəghatian iətəm iəni min rəha Uhgın kəmotətəi? İəkəhrun əmə ik nətəni nıpəhriənian e lah.”

28 Mətəu kig təni=pən kəm Pol məmə, “?Pol. Nıkim təhti məmə e nian əkuəkır əmə uəha rəueiu, nəkəhrun niuvi=paian iəu məmə iəu iəkuva Kristin kəti?”

29 Mətəu Pol təni məmə, “Nati əpnəpın əmə məmə in nian əkuəkır uə nian əfəməh, iətəfaki=pən kəm Uhgın məmə səniəmə ik pisin əmə, mətəu nətəmimi rəfin nətəm kəmotətəu rəhak nəghatian rəueiu, Uhgın otosmiəgəh ilah, kəni mol məmə okotəhmen lak – mətəu sen əmə u iətəm kəməlis iəu lan, iəsolkeikeian məmə okəlis itəmah lan.”

30 Kəni Kig təməhtul ilah kəpmən u Fəstəs, mine Pernis, mine nətəmimi rəfin u kəutəharəg,

31 kəni möhiet, məutəni=pən kəm lah min məmə, “Suah əha təsolian nati kəti tərəh məmə in otimis ohni uə tuvən e kaləpus ohni.”

³² Kēni Kig Akripā tēni=pēn kēm Festās mēmā, “Nākəhrun nahli pētīgəmiən suah kəha, mətəu in əmə u, in tinətapuah rəkis mēmā Sisə otakil nəghatīən rəhan.”

27

Soldiā mīn kəmotit Pol məhuvən Rom

¹ Nian kəmotegəhan mēmā oiəkəhuvən Itali, kəmotələhu=pēn Pol mīne nətəm kautol kaləpus nəuvein mīn e nəhlmi iətəmi asoli kəti rəha soldiā mīn, nərgin u Juliās. In tətarməniḡ e soldiā uan-hanrit. In e soldiā u kətəni mēmā “Soldiā Rəha Sisə.” ² Kēni negəu kəti tēmiet əpəha Atramitiām mətuvā, kəni matig mīnatitəlīg=pēn mīn əpəha Esia, kəni iəkəhuvən lan. Kēni iətəm kəti tēmīuvig=pā itimah mīn, nərgin u Aristakəs, in iətəm Təsalonaikə əpəha e nītəni u Masetoniā. Kēni negəu tēmietigəm.

³ Kēni lauig lan iəkohiet=pā Saedon. Kēni Juliās təmatol təuvir kəm Pol, kēni megəhan mēmā otuvari mūvən meruh rəhan nəuvein nətəmimi iətəm in təhrun ilah. Kēni ilah kəmauteruh vivi Pol.

⁴ Kēni iəmhiet mīn ikin əha, kēni mətutaiu mətou pīkin nīmətagi, kēni motohtəlau e nikali nītəni əha Saiprəs ikin nīmətagi təsəskasik pīkiən ikin.

⁵ Kēni iəmotaiu ihluə e Silisia mīne Pamfilia, kēni mohiet=pā e taun Maerə əpəha e nītəni u Lisia.

⁶ Ikin əha, iətəmi asoli rəha soldiā mīn təmuvən meruh negəu kəti rəha taun Aleksantriā əpəha nītəni u Ijip, kēni negəu tatuvən Itali. Kēni təmki=pēn itimah lan.

⁷ Kēni iəmhiet mīn, mətəu e nian tēpət negəu əha tətaiu mətig əmə. Iəmotalkut nəuveitin mēmā iəkotətəuarus taun Nitas, kēni iəmhūvā iuəkir, mətəu tiəkis, mətəu-inu iautələs pīkin nīmətagi, kēni ko iəstotaiuiən məhuvən mīn. Kēni iəkotaiu e nikalin pesi ikin e nītəni u Krit. Iəmotəlau e nīpəgnəmtin nītəni əha kəti nərgin u Salmone. Kēni motohtəlau e nəuveiti nīftəni əha,

⁸ iəmotaiu ipari ipari əmə, mətəu tiəkis əhanəh. Kēni iəkəhūvā mohiet=pā e ikin kəti kətəni mēmā, Pasis Təuvir, iuəkir o taun əha Lasea.

⁹ Mətəu-inu iəmotalkut-ərkīn əmə nian tēpət təmuvā mūvən, kēni nian təuvir o nūvəniən e negəu tinol naunun, kēni otəsuvəhiən əha rəueiu, nian rəha nīmətagi kēni nītəhi tərāh. Nian asoli rəha nətəm Isrel u kətəni mēmā, Nian Rəha Nafəliən Təfagə, tinuva rəkis mīnuvən e məuig Oktopa. Kēni Pol təməghati mēmā okotətəu vivi ilah, mətəni mēmā,

¹⁰ “Piak mīn. Iateruh mēmā okotatig e nərahīən tēpət e naliuəkīən u rəhatah. Nītəhi otərkīn kako mīn u, mīne negəu u, kēni nəmā təhro kitah mīn okohmis.”

¹¹ Mətəu iətəmi asoli rəha soldiā mīn tatətəlīg pik e iətəmi tatələs negəu mīne iətəmi u rəhan u negəu. Kēni məsətəlīg pīkiən e nəghatīən rəha Pol.

¹² Kēni pāsia əha təsəuvir pīkiən mēmā negəu otəhtul ikin e nian rəha nətəpuiən mətəu nian əha, in nian nītəhi tatəsəuəsəu pik lan. Kēni ilah tēpət kotəni mēmā təuvir mēmā okohiet. Nikilah təməhti mēmā okəhuvən əpəha e pāsia əha Finiks motəhluaiḡ ikin. Pāsia əha in pāsia kəti əpəha Krit iətəm təmol nohlin keiu, kəti tatəuag=pēn e nəven pahav ikin, kēni kəti tatəuag=pēn nəven pesi ikin. Kēni negəu təhrun nəməhliən ikin e nian rəha nəsəsauīən.

Nīmətagi asoli təmoḡ ilah

¹³ Kēni nīmətagi təuvir kəti tinatsipesi matelel nati, kēni nətəmimi e negəu, nikilah təhti mēmā nīmətagi əha inəha kotolkeikei mēmā okotaiu lan. Kēni motəni mēmā pəh okohiet. Kēni motiuvī-pəri agke, motiuvī nivən, kēni mohiet. Iəmotaiu ipari ipari əmə e nītəni əha Krit.

14 Mətəu təsuvəhiən nimətəgi asoli kəti tinuva mın, nərgin u, Luətuəmlai,* tatsipən e nitəni əha,

15 minataləs itimah, minatoh negəu. Kəni negəu tinəruru naiuiən mələs pikin nimətəgi. Kəni iəkotəpəh naiuiən məutətəlig əmə e nimətəgi tatələs itimah.

16 İəməhuva=pa nitəni Kauta ikin e nikalin pesi ikin. İəmotəhluaiğ nəuvetin əha ikin əha, kəni motalkut məmə iəkotiuvı-pəri bot əkəku rəha negəu u koteikəpan. Kəni nətəmi kautol uək e negəu, kəmotəkeikei motəkeikei, kəni motləfəri bot e nəhue negəu.

17 Kəni motəmki=pən təulə nəuvein ləhtəni e negəu ikin, kəni kiuvı-ərain tiəkis məmə otaskəlim negəu mol taskasik. İlah kəmotəgin mətəu-inu ihluə e Lipiə, səniəmə lokamnım pik, kəni nikilah təhti məmə negəu otələs pikin nipəkil ikin əha. Kəni kəmotiuvı iahu nivən rəhalah, kəni motəpəh əmə nimətəgi tələs negəu mətən.

18 Kəməni lauig lan kəni nimətəgi tatol əmə lankonu lan, kəni kotəmki pətəgəm kako nəuvein e negəu.

19 Kəməni mın lauig mın, kotəmki pətəgəm natimnati mın kautol uək lan e negəu təhmen e təulə mine nəuvein mın nati əpnəpın nati agin mın rəha negəu.

20 Kəni nimətəgi təməhtul o nian tepət nəuvetin kəni iəsotehiən miğigar lənian mine məhau mın lapın. Kəni nikitimah təhti məmə oiəsotəmiəgəh minian.

21 Nian iəməsotəuəniən o nian tepət nəuvetin, kəni Pol təhtul əupən e timah məni məmə, "Nəman. Nəmə nəmotətəlig lak, ko kəməsəhietən Krit, kəni ko kəsotətiğən e nərahian u kəni məsotəəkiniən natimnati tepət.

22 Mətəu rəueiu iəkəni=pinə kəm təmah məmə sotəginian. Ko kitah kəti u ikinu təsimisiən, mətəu negəu əmə otərah.

23 İəu iətəmi kəti rəha Uhgın kəni iatol rəhan uək. Kəni agelo kəti rəhan təməni=pa nəghatən u kəm iəu lapın məmə,

24 'Pol. Səginian. Onəkəkeikei muvən məhtul e nəhmti Sisə əpəha Rom. Mətəu-inu Uhgın təuvir, kəni nikin tagiən məmə otosmiəgəh nətənimmi mın u ilah mın ik nautasua e negəu.'

25 Kəni Piak mın, sotəginian. İəu iətəhatətə e Uhgın məmə natimnati mın rəfin otol əmə məmə inu mine agelo təməni=pa kəm iəu.

26 Mətəu nimətəgi otləfəri kitah əpəha e nitəni əkəku kəti."

Nitəhi təmləfəri negəu

27 Tinos nian ilah rəfin fotin, kəni lapın lan nimətəgi tələs negəu muvən əpəha e nitəhi asoli Metiterenian. Kəni e nəlugi nian lapın, nətəm kautol uək e negəu, nikilah təhti məmə inəhuva iuəkir o nitəni kəti.

28 Kəni kəmotətə=pən nati fiğəm kəti əpəha e nipəgnəmti təulə kəhlman-əhlman məmə lokamnım uə lokipari. Kəni moteruh məmə təhmen e nevigəpagiən tate-səpın ilah rəfin. Kəni motaiu nəuvetin mın kəni motəhlman-əhlman mın, mətəu tinəhmen e nevigəpagiən ilah rəfin tuenti-eit əmə.

29 Kəni nətəm kautol uək e negəu kəmotəgin məmə negəu otələs pikin kəpiel, kəni motəmki pətəgəm agke kuvət əpəha uərisig məutəfaki məmə otian uəhai əmə.

* 27:14 E nəghatən Kris, nimətəgi u kətəni məmə Eurakulon, u nipətın tənı məmə tatsipən Not Is.
27:24 Uək 23:11 27:26 Uək 28:1

³⁰ Kæni nætəm kautol uæk e negəu kəmotalkut məmə okəhuvəri motagim, kæni motələs iahu bot rəha negəu moteiuə məmə okəhuvən əpəha e nohli negəu motəmki pətigəm min agke nəuvein.

³¹ Mətəu Pol tənī=pən kəm iətəmi asoli rəha soldia min məmə, “Nəmə nətəmi min əha okəsutəharəgiən u e nəhue negəu, kæni nəkohmis.”

³² Kæni soldia min kotohatuv təulə, kæni bot tiet=pən itəhi.

³³ Kæni tinuva iuækir əmə o nianian, kæni Pol təkēikei mətəni kəm lah məmə okotəkēikei motauən. Təməni məmə, “Nian fotin nəməutəharəg məutəgin nian rəfin mətəu məsotuniən nati kəti.

³⁴ Kæni rəueiu əha iətəni=pinə məmə onəkotəkēikei motun nati kəti məmə onəkotəsanən. Kitah rəfin okotəmiəgəh. Iətəmi kəti otəsatiəgiən e nərahian.”

³⁵ Pol təməmki pīret, kæni məhtul aupən e lah məfaki=pən kəm Uhgīn, kæni məhapu mun.

³⁶ Kæni ko nīkilah tinəuvir minautos nauəniən minautun.

³⁷ Itimah rəfin tu-hanrit-səpīntē-sikis e negəu.

³⁸ Nian ilah rəfin kəmotauən rəkis, kæni motəmki pətigəm pak nauəniən e negəu məmə otəhvevig.

Negəu təmələs nīpəkil

³⁹ Kæni nian təmian, nətəm kautol uæk e negəu kəmotafu məmə inəhuvəri iuækir o nitəni əkaku kəti, mətəu kotəruru məmə nitəni nak. Kæni moteruh pasis kəti nīpəkil kəti əha ikin. Kæni nīkilah təhti məmə okotləfəri negəu əha ikin.

⁴⁰ Kæni kəmotətəhtuv təulə e agke min motəpəh ilah kotamnīm. Kæni mohtis rəkis təulə min iətəm kəməlis-ərain nuveia asoli min lan ikin katələs negəu ikin. Kæni motiuvī nivən əpəha aupən məmə nīmətəgi otələs negəu muvəri.

⁴¹ Mətəu ikin əha lokipari nəuvetīn, kæni nohli negəu təməu nīpəkil, negəu təməruru nəlaualian. Kæni nitəhi tinətəhapu-əhapu nəusi negəu uərisig.

⁴² Kæni soldia min kinotəni məmə okohamu nətəm kautol kaləpus u e negəu tətəmki ilah mətə nəuvein kotagim.

⁴³ Mətəu Julias u rəhalah iətəmi asoli tolkēikei məmə otosmiəgəh Pol kæni məniahu məmə okəsotolian nati əha kəutəni. Kæni mənī=pən kəm nətəmi min u kotəhrun neaiən məmə okotaupən motiuvig=pən pətigəm ləuantəhi moteai pari.

⁴⁴ Kæni mənī=pən kəm lah rəfin əha ikin məmə okotəmki nīpispisī timpə uə nəuvetī negəu min iətəm nitəhi təməhapu-əhapu moteai lan. Iəmotol lanəha kæni məhuvəri rəfin, iətəmi kəti təsimsiən.

28

Pol əpəha e nitəni Moltə

¹ Nian iəməhuvəri, kæni itimah rəfin iəkotəsanən əmə, kæni minotətəu məmə nitəni əha, nərgin u Moltə.

² Nətəm ikin əha kəmotəuvir pik o timah, kæni nīkilah təmagiən o nosiən itimah. Kæni e nian əha nuhuən təmatəfuv, nətəpuian tēpət. Kæni kotahli nigəm asoli kəti məmə otəhgi itimah.

³ Kæni Pol təməuəri nigī mətəu nəuvein muva. Kæni nian tətəraki=pən nigī nəuvein e nigəm, əmeiko sineik kəti iətəm tus iətəmi katimis, təgin e nahgi nigəm miet matus nəhlmin məhkul=pən lan.

⁴ Nətəm ikin əha kəmoteruh sineik tətəhkul=pən e nəhlmi Pol, kæni motəni kəm lah min məmə, “Nīpəhriəniən suah u in iol təfagə kəti iohamu itəmi.

Təmäsımısiän läuantähi, mätäu uhgïn u nərgïn u Nalpınıän otəsəgəhanıän mämə otəmiəgəh.”

⁵ Mätäu Pol təmörin=pən sineik əpəha e nigəm, kəni məsətäu aginıän mämə nıpətın kəti təhmə lan.

⁶ Nətəmimi nıkilah təhti mämə nıpəti Pol otasısı, uə otəsuvəhıän əha rəueıu, tsıpəri morın mımıs. Kəməutəharəg məuteruh mätäu tınuvəh, mätäu təsolıän nati kəti mıne. Kəni nıkilah təhti mämə nəmə təhro suah u in uhgïn kəti.

⁷ İkin əha səniəmə isəu o nıtəni rəha suah kəti, nərgïn u Puplıəs, iətəm tətərmənıg e nətəmi ikın əha. Təməmki itimah iəkəhuvən iman ikın, kəni məruh vıvı itimah. Kəni iəkotatıg iman ikın motos nıan kısıl.

⁸ Kəni tatə rəha suah u Puplıəs, in tatımıs matətəpu=ətəpu, kəni mətəıu e nıərə. Kəni Pol tuvən ohni əpəha iman ikın imə, mələhu=pən nəhlmın mil lan, kəni məfaki lan, kəni nımısiän rəhan təuvır mın.

⁹ Nıan nətəmimi kəmotətəu nati əha, kəni ilah rəfin e nıtəni u iətəm kəutəhmıs kəməhuva mın o Pol. Kəni Pol təfaki e lah kətuəvır.

¹⁰ Nətəmi ikın əha, kəmotəfa natımnati tətət kəm tımah. Nıan inautol əpenə-penə mämə iəkohiet, kəmotəmki=pən rəfin rəhatımah natımnati mıne nauəniän əpəha e nəgəu iətəm otasıru e tımah e suaru.

Pol təmuvən Rom

¹¹ İəmotatıg ikın əha motos məuıg kısıl, kəni iəməhuvən e nəgəu kəti rəha Aleksantriə iətəm təməhluaıg e nıtəni əha e nıan rəha nətəpuıən. E nohli nəgəu əha, kəməfu əupən narmı uhgïn mil əha mil-mil mil, nərgı lau u Kasto mıne Polakis.

¹² İəməhuva əha taun Saerakus əpəha nıtəni Sisili, kəni motəhtul ikın motos nıan kısıl.

¹³ Kəni məhiet ikın əha məhuva e taun kəti mın, nərgïn u Retiam əpəha nıtəni İtali. Kəni lauıg lan, nımətəgi iəsıpesi tınatelel nati, kəni iəkohiet mətəıu o nıan keıu, motələs=pən nati əpəha Puteoli.

¹⁴ İkin əha iəmoteruh piatah mın nəuveın əha ikın nətəm kəutəhatətə e İesu. Kəni kəotəpuəh mämə oıəkotatıg itimah mın ilah o nəfakıən kətıəh. Kəni uərisıg iəmotəlıuək əmə məhuvən əpəha Rom. Kəni inu suaru rəhatımah iətəm iəmotəlıuək lan məhiet=pa Rom.

¹⁵ Kəni nıan piatah mın iətəm kəutəfaki əpəha Rom kəmotətəu mämə iəməhuvən, kəni kəməhuva mämə okoteruh itimah əpəha e suaru. Kəməhuva məutəharəg əpəha Apıas, taun kəti katol məkit ikın. İkin əha, hotel kısıl əha ikın. Kəni nıan Pol təməruh ilah, təməni-vıvı Uhgïn, kəni nıkın təmagıən məri məriəuəh.

¹⁶ Nıan iəməhiet=pa Rom, kəni kəpmən təmegəhan mämə Pol otətətig pısın əmə e nımə kəti, pəh soldıə kəti tətəh.

Pol təməni pətıgəm nəghatıən rəha Uhgïn əpəha Rom

¹⁷ Tınos nıan kısıl, kəni Pol tahlı=pən nəghatıən kəm nətəmi əsolı mın rəha İsrəl mämə okəhuva o nəghatıən kəti. Nıan kəməhuva, kəni təməni pətıgəm kəm lah mämə, “Piak mın, iəu iəməsolıən nati kəti tərəh e nətəm imatah ikın, mıne kastım rəhatah iətəm tıpıtah mın kəməutəgətun itah lan əupən. Mätäu nətəm Jerusiləm kəmotəskəlım iəu kləfən iəu kəm nətəm Rom.

¹⁸ Kəni nətəm Rom kəmotətəpuəh o nəghatıən tətət ohniəu. Mätäu kəməsoteruhıən nəghatıən kəti mıne mämə oıəkımıs ohni. Kəni kətolkeıkeı mämə okotahlı pətıgəm iəu.

19 Mətəu nətəm Isrel ikin əha kəsotolkeikeiən. Kəni iəu aru əmə iəkətapuəh məmə iəkuva ikinu Rom məhtul e kot e nəhmti suah u Sisə, mətəu iəsəniən nəghatiən kəti tərəh e nətəm imak min.

20 “Mətəu-inu tol lanəha, kəni iəkolkeikei məmə iəkahli=pən nəghatiən o təmah məmə iəkeruh itəmah məghati lan nəuvein kəm təmah. Kəməlis iəu e sen u, mətəu-inu o Iosmiəgəh əmə u, iətəm kitah nətəm Isrel kəutəni məmə otəpanuva.”

21 Kəni kəmotəni=pən kəm Pol məmə, “Iəsotosiən nauəuə lan kəti mine iətəm təmsipən Jutiə. Kəni kitah min nəuvein kəsotsipəniən ikin əha motos nəghatiən kəhuva məmə kətəni nəghatiən tərəh nəuvein lam.

22 Mətəu iəkolkeikei məmə iəkətəu-to məmə rəham nətəligiən təhro lanu. Mətəu-inu iəkotəhrun məmə kinatəni rah noliən rəha nəfakiən u rəhatəmah əpəha ikin min rəfin.”

23 Kəni ilah kəmotələhu nian kəti o nəghatiən. Kəni e nian əha, ilah tərət min nətəm Isrel kəməhuva əha Pol tətətig ikin. Kəni in təməghati kəm lah e nian apiapie əha, mətəni-vivi kəm lah narməniğiən Rəha Uhgın. Kəni mətəni min Lou rəha Mosis mine iəni rəha Uhgın, məmə otuvi ilah kəhuva o Iesu.

24 Nəuvein kəmotətəu rəhan nəghatiən, motəni niphəriəniən lan. Mətəu nəuvein kəsotəniən niphəriəniən lan.

25 Kəni minautorgəhu ilah min ilah minautol məmə okotəgim min. Mətəu uərisig kohiet, Pol tən=pən nəghatiən kəti min kəm lah məmə, “Nəghatiən iətəm Narmin Rəha Uhgın təməfən kəm iəni rəha Uhgın u Aisə məmə otəni pətigəm kəm tipitah min aupən, in təhruahru əmə. Uhgın təməni kəm iəni məmə,

26 “Uvən məni pətigəm kəm nətəmi min əha məmə iəu Uhgın iətəni məmə, “Onəutətəu məutətəu məutətəu, mətəu ko nəsotəhruniən nian kəti mine.

Kəni onəkoteruh maüteruh maüteruh, mətəu ko nəsotəhruniən nian kəti mine.”

27 In tol lanəha mətəu-inu nikilah tiniəkis rəkis.

Kəmotəsisig e matəlgilah mine nəhmtilah.

Mətəu kəmautol lanəha məmə, okəsoteruhiən e nəhmtilah, kəni okəsotətəuiən e matəlgilah, kəni nikilah təruru nəhruniən.

Kəni məsəhuvaieən ohniəu məmə iəkosmiəgəh ilah.’ ”

28 Kəni Pol tən məmə, “Onəkotəkeikei motəhrun vivi məmə Uhgın təmol suaru u rəhan o nosmiəgəhiən nətəmini. Tinuvən rəkis o Nanihluə min. Kəni nətəmi min əha okotətəlig e nəghatiən əha kəni motəni niphəriəniən lan.”*

30 Kəni e nu keiu apiapie, Pol təmətatig əmə e nimə əha kəni matol ren lan. Kəni nikin tətəgiən o nətəmini min rəfin kəutəhuva məutəh.

31 In təməkeikei mətəni pətigəm narməniğiən Rəha Uhgın kəni mətəgətun əkasik ilah e nanusiən təuvir rəha İərməniği Iesu Kristo. Kəni suah kəti tiki məmə otəniəhu o nəni pətigəmiən nəghatiən əha.

28:19 Uək 25:11 28:20 Uək 26:6-7 28:22 Uək 24:14 28:27 Aes 6:9,10 * 28:28 E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəməti e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən pisin kəti min əha ikin iətəm tatilpın nəghatiən u mətəni məmə, “29 Nian Pol təmol naunun e rəhan nəghatiən, kəni kəmhiet, nətəligiən rəhalah təman kətiəh kətiəh kəni məutərgəhu.”

Rom Nauuəə iətəm Pol təmətəi tuvən kəm nəfaki min ikin Rom Nəghatien əkuəkir rəha nauuəə u Rom

?Pəh təmətəi nauuəə u? Aposil Pol təmətəi nauuəə u.

?Təmətəi tatuvən kəm pəh? Təmətəi nauuəə u tatuvən kəm nəfaki min iətəm ilah kəutatig e taun asoli u Rom.

?Natigian təhro lanu nian təmətəi? Pol tətəi məmə in tolkeikei məmə otuvən meh nəfaki min əpəha rom, uərisig in təpanuvən e kəntri u Spen. Mətəu aupən ikin, in otəkeikei muvən mos məni kəti o nəfəniən kəm nanrah min e niməfaki rəha Jerusiləm. E niməfaki rəha Rom, Nanihluə* min tepət, mətəu nətəm Isrel tepət min.

?Təmətəi nauuəə u o nak? Uərisig Pol tatuvən Rom, in tolkeikei məmə ilah okotaupən motəhrun in, kəni inəha, təmətəi nauuəə u. Nətəm Rom kəsotos əhanəhian nəgətunian kəti rəha aposil kəti. Kəni inəha, in tolkeikei məmə otəni pətigəm suaru əhruahru rəha Uhgın o nosmiəgəhian nətəmimi. Kəni in tolkeikei məmə otəni əhruahru məmə otəhro lanu, Nanihluə min mine nətəm Isrel, ilah rəfin okəhuvə kətiah əmə e niməfaki rəha Uhgın.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, u iəu slef rəha Kristo İesu†. Uhgın təmauin lak məmə iəu aposil, kəni təmitəpin məfəri iəu məmə iəkəni pətigəm nanusian təuvir rəhan.

² Nanusian təuvir u, in tinəni rəkis nuvəh e rəhan iəni min iətəm kəmotətəi=pən e Nauuəə Rəha Uhgın.

³⁻⁴ Nanusian təuvir əha tətəghati e Nətin, İesu Kristo rəhatah İərmənig. In təmuva iətəmimi kəti, misipən e nəhlin rəha Kig Tefit. In təmimis, kəni Uhgın təməgətun məmə in Nətin əhruahru, inəha Nəti Uhgın, nian təmosmiəgəh in e nimisian e nəsanəniən e uək rəha Nərmən Asim.

⁵ E Kristo, Uhgın təmol təuvir kəm iəu, məfa kəm iəu uək təuvir məmə iəu aposil kəti. Təməfa uək u məmə iəkuuin e nətəmimi e niki Nanihluə‡ mine e nəuaniləuis min rəfin məmə okotəni niyəhrəniən lan, kəni tol lanəha, mautol nəuian. Kəni nian kautol lanəha, otəfəri nərgi İesu.

⁶ Kəni itəmah min əpəha Rom, Uhgın təmauin e təmah məmə itəmah rəha İesu Kristo.

⁷ Kəni rəueiu iəkətəi nauuəə kəm təmah rəfin. Uhgın tolkeikei itəmah, kəni təmauin e təmah məmə rəhan.

Pəh Uhgın Tatə rəhatah, mine İərmənig İesu Kristo okuətuati e rəhalau nəuvirian mine nəməlinuian kəm təmah.

Pol təmolkeikei məmə otuvən meruh nətəm Rom

⁸ Uərisig iəpanəghati, iəkəni tagkiu kəm Uhgın o təmah rəfin aɡin, mətəu-inu nətəmimi rəfin e nəhue niiftəni kəmotətəu nanusian e nəhatətəian rəhatəmah. Natimnati iətəm İesu Kristo təmol kəm tah tatol tol lanəha məmə iəkəhrun nəniən tagkiu kəm Uhgın.

⁹ Kəni Uhgın təhrun məmə e nian rəfin iətəfaki, kəni məsaluian e təmah. İatol pik uək rəhan e nikik ərəfin o nəni pətigəmian nanusian təuvir rəha Nətin.

* : Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksinəri. † 1:1 Afın-to “İesu” e tiksinəri. 1:1 Uək 9:15 1:2 Rom 16:25-26 ‡ 1:5 Nəghatien u “Nanihluə” tətəghati e nətəmimi rəfin u səniəmə nəuaniləuis min rəha Isrel. 1:5 Uək 26:16-18; Kəl 2:7-9 1:7 Nam 6:25-26

¹⁰ Iamətəhtahnin nuvəh məmə oiəkuvnə meruh itəmah. Kəni iətəfaki məmə rəueiu, nəmə in nətəligiən pəhriən rəha Uhgīn, in oterəh e suaru kəti məmə iəkuvnə pəhriən.

¹¹ Iəkolkeikei pik məmə iəkuvnə meruh itəmah məmə iəkəfinə kəm təmah nəuviriən kəti rəha Uhgīn məmə otol itəmah nautəhtul əskasik təhmin min,

¹² Tol lanu, nəhatətəiən rəhatəmah təhrun nasiruiən lak, kəni rəhak min təhrun nasiruiən e təmah.

¹³ Piak min mine nəuvirik min, təuvir məmə nəkotəhrun məmə nian tepət, rəhak nətəligiən təhti məmə iəkuvnə məsal=pən e təmah. Mətəu nian rəfin natimnati tepət tətəhtipəsīg lak o nuvnəiən. Iəkolkeikei məmə rəhak uək otəuə e nəuan e nəmiəgəhiən rəhatəmah, təhmen e nəmiəgəhiən rəha Nanihluə min ikin pisin pisin min.

¹⁴ Iəkəkeikei məni pətīgəm nanusiən təuvir kəm nətəmimi rəfin nətəm kəutətig ikin min Rom tətərməniğ ikin, mine iki pisin min rəfin, kəni ilah nətəm kəmotol vivi skul, mine ilah nətəm kəsotol viviən skul. Əuəh, iəkəkeikei məni pətīgəm kəm lah rəfin.

¹⁵ Kəni o nati əha, iəkolkeikei pik məmə iəkəni pətīgəm nanusiən təuvir kəm təmah min əpəha Rom.

¹⁶ Iətəghati lanu mətəu-inu, iəu iəsaulis aginiən o nanusiən təuvir. Iəsaulisiən mətəu-inu nanusiən təuvir in nəsanəniən rəha Uhgīn o nosmiəgəhiən nətəmimi rəfin nətəm kəutəhatətə lan, təmaupən muva o nətəm Isrel, uərisiğ ko, o Nanihluə min.

¹⁷ Tol lanəha, e nanusiən təuvir, Uhgīn təmol əpu suaru rəhan məmə Uhgīn tətəfan rəhan əmə nəhruahruuiən kəm nətəmimi. E nəhatətəiən əmə, Uhgīn tatol məmə nətəmimi kəhuva motəhruahru e nəhmtin. Kəni inu təhmen e Nauəuə rəha Uhgīn iətəm tətəni məmə, “Nətəmimi nətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgīn e nəhatətəiən rəhalah, ilah okotos nəmiəgəhiən itulin.”

Niəməha tatol Uhgīn

o təfagə tərəh rəfin

¹⁸ Mətəu Uhgīn e negəu e neai tətəgətun rəhan niəməha mine nalpiniən o nətəmimi rəfin nətəm kəutəhti nəuiən mautil noliən tərəh min rəhalah. Ilah kəutəhtul pəsīg e niəpəhriəniən rəha Uhgīn e noliən tərəh min rəhalah,

¹⁹ mətəu-inu ilah kotəhrun neruhiən əhruahru natimnati min rəfin iətəm nətəmimi kotəhrun nəhruniən Uhgīn lan. Tol lanəha mətəu-inu Uhgīn aru tətəgətun əhruahru ilah lan.

²⁰ Ko nətəmimi kəsoteruh əhruahruuiən Uhgīn e nəhmtilah. Mətəu təmətuəuin e nian təmol neai, mine niətəni, mine natimnati rəfin, kəni nətəmimi rəfin kotəhrun neruhiən e nəhmtilah, natimnati rəfin iətəm in təmol, kəni tol lanəha, kotəhrun neruhiən rəhan nəsanəniən iətəm tatuvən əmə lanko naunun tikə, mine niəpəhriəniən məmə in Uhgīn, kəni motəhrun nəhruniən məmə Uhgīn in təhro lanu. O nati əha, iətəmimi kəti tikə iətəm təhrun nəniən məmə in təruru məmə Uhgīn təhro lanu.

²¹ Tol lanəha mətəu-inu, nati əpnapin ilah kəmotəhrun Uhgīn tepət nəuan nəuvetin, mətəu kəmotəpəh nisiəiən məmə in Uhgīn, kəni məsotəniən kəm in məmə nikilah tagiən o natimnati in təmol kəm lah. Mətəu nikilah təmətəhti nətəligiən alməli min məmə Uhgīn təhro lanu, kəni nətəligiən rəhalah təmuva mapinəpu, minotəruru suaru iətəm Uhgīn tolkeikei məmə okotəhrun.

²² Nati əpnapin ilah kəutəni məmə ilah koteinatig, mətəu ilah kəməhuva nalməli min,

²³ kəni kəmotəpəh nəfakiən kəm Uhgin iətəm rəhan nepətiən təhagəhag, kəni otəsimisiən məmnəmitiən, kəni tətətig itulın. Kəni minəutətəuəu in məutəfaki kəm narmi nati min iətəm təhmen e nətəmimi u okotimis motəmnəmit nian kəti, uə təhmen e mənig min, uə nati miəgəh min kəutaliuək uə kəutəlkəu.

²⁴ O nati u, Uhgin təməpəh ilah megəhan e lah məmə okotohtəu=pən əmə noliən tərəh min nikilah tolkeikei məmə okotol e nıpətilah. Tol lanəha, ilah kəmotol noliən min e nıpətilah iətəm tol əmə naulisiən.

²⁵ Ilah kəmotəpəh nıpəhriəniən rəha Uhgin motəskəlim neiuəiən, kəni məutəfaki mautil uək kəm natimnati tepət iətəm Uhgin təmol, mətəu kəmotəpəh nəfakiən kəm Uhgin. Mətəu pəh kitah kotəni-vivi in nian rəfin naunun tikə. Əuəh.

²⁶ O noliən min əha iətəm nətəmimi kəmotol kəm Uhgin, təməpəh ilah, megəhan=pən e lah məmə okotohtəu=pən əmə noliən tərəh min iətəm nikilah tolkeikei məmə okotol e nıpətilah iətəm tol naulisiən əmə. Nati əpnapin nıpətan min, mətəu ilah kəutəpəh nıtəu-pəniən rəhalah nəman, mautil aru ilah min, kəni nati u in nati pisin e inu Uhgin təmələhu.

²⁷ Kəni e noliən əhmen-əhmen əmə, nəman min, ilah kəutəpəh nitiən rəhalah nıpətan min, mautilkeikei pik nəman pisin min. Ilah kəutit aru ilah min iətəm tol naulisiən. Kəni Uhgin təməfən nalpiniən əhruahru kəm lah o rəhalah noliən tərəh agin min.

²⁸ Kəni nati kəti min. Mətəu-inu ilah kəsotolkeikeiən məmə okotəhrun Uhgin, in təməpəh ilah megəhan=pən e lah məmə rəhalah nətəligiən təsəhruniən məmə nati kəti in təuvir uə nati kəti in tərəh, kəni megəhan=pən məmə okotol nati iətəm təsəhruahruəniən məmə okotol.

²⁹ Nikilah təməriəuəh e noliən tərəh pisin pisin rəfin, kəni ilah nəvərəs, kəni ilah kəutəsəl e suaru o nərəkinian nətəmimi. Kəni nikilah təməriəuəh e noliən tərəh min əha: ilah kəutətət nətəmimi, ilah nohamu itəmi, ilah kəutol natimnati iətəm kəutiuviv=pa niəməha, ilah neiuə, ilah kəutol tərəh kəm nətəmimi. Ilah kəutəni nikali nətəmimi,

³⁰ məutəni rah nətəmimi, ilah kəutəməki e Uhgin, ilah nəgət-rəkis, ilah nəfəri məutəghati əfəri. Ilah kəutəsəl e suaru o noliən təfagə tərəh min iətəm nətəmimi kəsotəhrun əhanəhiən. Ilah məutəhti nəuia tatə mine məmə.

³¹ Nikilah təsəhtiən nati, ilah nəghati pik, nolkeikeiən rəhalah tikə o nətəmimi, kəni nati əpnapin ilah aru əmə nəuvein, ko təsətəligiən e nasəkiən o nasiruiən e nətəmimi.

³² Ilah kotəhrun pau nəghatiən əhruahru rəha Uhgin iətəm tətəni məmə nətəmimi min u kəutol noliən min əha, kotəkeikei mohmis. Mətəu ilah kəutəkeikei e noliən min əha, kəni ilah kəutol noliən tərəh tapirəkis nati əha, nikilah tagiən o nətəmimi min nəuvein min nətəm kəutol noliən tərəh min əha, kəni məutəfəri rəhalah nətəligiən məmə okotol.

2

Uhgin otələhu nəghatiən o nakiliən təfagə tərəh

¹ Tol lanəha, nati əpnapin itəmah nətəmimi nak, nəmə nəkotakil motələhu nəghatiən rəha suah kəti o noliən tərəh kəti rəhan,* mətəu nəkotakil motələhu aru nəghatiən rəhatəmah. Kəni rəhatəmah nəghatiən tikə o nuhalpiniən,

1:22 Jer 10:14; 1Kor 1:20 **1:23** Dut 4:15-19; Sam 106:20 **1:27** Lev 18:22; 20:13; 1Kor 6:9 * **2:1** Nətəm Isrel kəmotəni məmə Nanihluə min, ilah rəfin nətəm kotərəh mətəu-inu Nanihluə min kəsotəsiən Lou rəha Mosis.

mætəu itəmāh nətəm nautol lanəha, nautol nolian tərāh mīn təhmen-əhmen əmə e lah.†

² Kəni kitah kotəhrun məmə nian Uhgīn tətakil mətələhu nəghatiən kəm nətəmimi nətəm kautol nolian mīn əha iətəm iəmāni rəkis u, rəhan nəghatiən in təhruahru əmə.

³ Tol lanəha, nian itəmāh nəutakil mətələhu nəghatiən rəha nətəmimi o nərəhiən rəhalah, mətəu itəmāh nautol nolian əhmen-əhmen əmə, kəni nəkotəkeikei motəhrun məmə ko nəsotagimian nian otakil mələhu nəghatiən rəhatəmāh.

⁴ !Nikitəmāh təsəhti pikian nolian rəha Uhgīn! In tatol təuvir pik kəm təmāh, kəni məsəmāki uəhaiən e təmāh, kəni rəhan nətəligiən o təmāh in tətəmāh. Mətəu itəmāh nautol nati əpnapin əmə e nolian təuvir mīn əha rəhan. Nəkotəhrun uə kəpə, məmə tatol nolian təuvir mīn kəm təmāh məmə onəkotəuhlin itəmāh e rəhatəmāh nolian tərāh mīn.

⁵ Mətəu rəhn-kapə təmāh tiəkis, kəni məsotəuhlinian itəmāh e rəhatəmāh nolian tərāh mīn. Kəni o nati u, nautoriarun niəmāha mīne nalpinian rəha Uhgīn o təmāh. Kəni nati əpnapin məmə nəsoteruhian niəmāha mīne nalpinian əha rəueiu, mətəu onəkotos niəmāha mīne nalpinian rəhan nian Uhgīn otol əpu rəhan nələhuiən nəghatiən iətəm təhruahru.

⁶ Kəni Uhgīn otəfən kəm nətəmimi kətiah kətiah titəu=pən əmə natimnati iətəm kəmotol.

⁷ Uhgīn otəfən nəmiəgəhiən itulīn kəm nətəmimi nətəm kautəhtul əskasik nian rəfin o nolian nati iətəm təhruahru. Nətəmimi mīn əha kəutalkut pik o nolian nati təuvir məmə Uhgīn otəfən kəm lah nəni-viviən, mīne nisiaiən, mīne nəmiəgəhiən iətəm naunun tikə.

⁸ Mətəu in otəfən rəhan niəmāha mīne nalpinian kəm nətəmimi nəuvein nətəm kautol əmə nati nikilah əmə tolkeikei, kəni mətəuhlin nəmtahlah e nīpəhriənian, kəni mətəhtəu=pən nolian tərāh mīn.

⁹ Nətəmimi mīn rəfin nətəm kautol nolian tərāh, ilah okotos nərəhiən mīne nian iəkis mīn. Otaupən pipim e nətəm Isrel, uərisig ko Nanihluə mīn.

¹⁰ Mətəu nətəmimi mīn rəfin nətəm kautol nolian təuvir, Uhgīn otəfən nəni-viviən, mīne nisiaiən, mīne nəməlinuiən. Otaupən pipim e nətəm Isrel, uərisig ko, kəm Nanihluə mīn.

¹¹ Tol lanəha mətəu-inu Uhgīn tatol təhmen-əhmen əmə kəm nətəmimi rəfin. Nati əpnapin ilah nətəm Isrel uə Nanihluə mīn, ilah rəfin okotos nati iətəm təhruahru o lah, inu nalpinian uə nəuvirən.

¹² Uhgīn otəfən nalpinian rəha Nanihluə mīn o nolian tərāh mīn rəhalah, nati əpnapin kəməsotosiən Lou u Uhgīn tətəfən kəm Mosis. Kəni nətəm Isrel, nətəmimi nətəm kəmosos Lou, Uhgīn otakil rəhalah nolian tərāh mīn e nəghatiən rəha Lou, kəni mətəfən nalpinian rəhalah lan.

¹³ Tol lanəha mətəu-inu səniəmə nətəmimi nətəm kautətəu Lou iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgīn, mətəu nətəmimi nətəm kautol nati iətəm Lou tətəni, ilah əha, Uhgīn otəni məmə ilah kotəhruahru e nəhmtin.

¹⁴ Nīpəhriənian, Nanihluə mīn kəməsotosiən Lou rəha Mosis. Mətəu nian mīn nəuvein, kautəhtəu=pən əmə rəhalah nətəligiən mautil nati iətəm təhruahru, təhmen-əhmen əmə e inəha Lou tətəni. Inu tətəgətun məmə lou

2:1 Mat 7:1-2; Jon 8:7 † **2:1** Fes mīn u e 2:1-3:8, Pol tətəghati əhruahru kəm nətəm Isrel. Tətəghati e nolian rəhalah iətəm nikilah təhti məmə kotəhruahru e nəhmti Uhgīn mətəu-inu ilah nətəm Isrel, kəni kautəhtəu=pən Lou rəha Mosis. Kəni nətəligiən rəhalah məmə inu əmə təhmen məmə tatol ilah kotəhruahru. **2:4** Efəs 1:7; 2Pitə 3:15 **2:6** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27; 2Kor 5:10 **2:7** Rom 8:17-18 **2:8** 2Təs 1:8

kæti əha ikin e nikilah, kæni ilah kotəhrun nati əhruahru, mine nati iətəm in təsəhruahruian, nati əpnəpin ilah kəsotosian Lou rəha Mosis.

¹⁵ Ilah kotəhrun məmə nipəti Lou əha ikin rəha Uhgın e nikilah mətəu-inu nian nəuvein, ilah kautol təuvir, kæni nikilah tətəhti məmə, “nolian u təuvir.” Kəni nian tēpət, kautol nolian tərəh, kæni nikilah tətəhti məmə, “nolian u tərəh.”

¹⁶ Əuəh, nian kæti otəpanuva pəhrin iətəm Uhgın otəni məmə Iesu Kristo otakil muh mələhu nəghatian rəha nətəmimi rəfin o nolian min iətəm nətəmimi kotəhrun neruhian, mine nolian min mine nətəligian oneuən min. İətəni nəghatian u kəm nətəmimi nian iətəni pətigəm nanusian təuvir.

Nətəm Isrel mine Lou rəha Mosis

¹⁷ Mətəu pəh iəkəghati kəm tamah nətəm Isrel. Nautəni məmə itəmah nətəm Isrel məutəfəri lan, kæni məutəhgəl=pən e Lou məmə in suaru rəha Uhgın o nosmiəghian itəmah lan, kæni məutəghati əuvsan məmə itəmah əmə nəkotəhrun Uhgın, kæni in təhrun min əmə itəmah.

¹⁸ Kəni nautəni məmə nəkotəhrun rəkis nati nak iətəm Uhgın tolkeikei, kæni itəmah nəkotəhrun suaru iətəm təhruahru vivi mətəu-inu Lou təməgətun itəmah lan.

¹⁹ İtəmah nautəni pik məmə nautit nətəmi nəhmtilah təpis, kæni itəmah nəutasigəpən suaru rəha nətəmimi kəutaliuək tapinəpu ikin,

²⁰ Kəni məutəgətun nanməli min mine kəlkələh min. † Nautəni lanəha mətəu-inu itəmah nautos Lou iətəm nəhrunian mine nipəhrinian rəfin kəutatig lan.

²¹ Təuvir əmə nəutəgətun nətəmimi pisin pisin min. ? Mətəu təhro nəsotəgətun aruian itəmah? İtəmah nəutəgətun məmə nətəmimi okəsotakləhian. ?Mətəu təhro nəutakləh?

²² İtəmah nəutəgətun məmə okəsakləhian e pətan. ?Mətəu təhro itəmah nəutakləh e pətan? Nautəməki e narmi nati min kəmətəi e nigı. ?Mətəu təhro nəutakləh e natimnati e niməfaki rəha narmi nati min?

²³ Nəutəghati əfəri e Lou. ?Mətəu təhro nəutəgəhli Lou məutərəkin nərgi Uhgın?

²⁴ İnu təhmen e Lou Rəha Uhgın iətəm tətəni məmə, “!Nətəm Isrel! Nanihlua min kəutəni rah nərgi Uhgın o nolian tərəh rəhatəmah.”

²⁵ Nolian rəha nəhgi-pəniən rəha nətəm Isrel in nati təuvir, mətəu in otəuvir əmə nəmə nəitəu=pən Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis. Mətəu nəmə nəutəgəhli Lou, kæni təhmen əmə məmə kəsəhgi-pəniən itəmah.

²⁶ Nəmə İanihlua kæti u kəsəhgi-pəniən, mətəu tatitəu=pən Lou, Uhgın oteruh suah kəha məmə kınəhgi=pən rəkis, inəha in rəhan iətəmimi.

²⁷ Kəni nətəmimi nətəm kəsəhgi-pəniən ilah e nipətilah, mətəu kautəhtəu=pən Lou, ilah okotakil motuh motələhu nəghatian rəhatəmah mətəu-inu, nati əpnəpin nəmotos pau Lou iətəm kəmətəi, kæni kəməhgi=pən itəmah, mətəu nəutəhli Lou.

²⁸ Nəmə iətəmi kæti təmol nolian rəha nətəm Isrel, təsolian məmə in təmuva iətəm Isrel pəhrin. Kəni nolian pəhrin rəha nəhgi-pəniən, səniəmə nati kæti rəha nipətin.

²⁹ Mətəu iətəmi kæti u in iətəm Isrel pəhrin, in iətəm Isrel e nikin. Kəni nolian pəhrin rəha nəhgi-pəniən, in nati kæti rəha niki iətəmimi iətəm Narmin əmə Rəha Uhgın tatol, mətəu Lou təsolian. Kəni səniəmə nətəmimi nətəm kautəfəri nərgi iətəmi əha, mətəu Uhgın əmə təfəri nərgin.

2:14 Uək 10:35 † **2:20** Nian Pol tətəni “nətəmi nəhmtilah təpis,” mine “nanməli min,” mine “kəlkələh min,” in tətəghati e Nanihlua min iətəm nətəm Isrel kəutəni məmə ilah kautol nolian min əha. **2:20** 2Tim 3:5 **2:21** Mat 23:3-4 **2:24** Aes 52:5 **2:26** Kəl 5:6 **2:29** Dut 30:6; Kol 2:11

3

Nian rəfin Uhgın tatol rəhan nəghatiən

1 Kəmә təhro iətəmi kəti otəni məmә, “?Nəmә nıpəti nəhgi-pəniən suah kəti e nolıan rəha nətəm Isrel, in səniəmә nati kəti rəha nıpətin, kəni təhro nəutəni məmә nəhgi-pəniən u in nati agın kəti? ?Kəni o nati nak in nati təuvır kəti məmә suah kəti in iətəm Isrel?”

2 !Kəni iəu iəkəni məmә okəmә suah kəti in iətəm Isrel, in nati təuvır agın e nolıan mın rəfin! Nati tətaupən, Uhgın təmələhu=pən e nəhlmlah, nəghatiən əhruahru rəhan.

3 In nıpəhriənıən məmә ilah nəuvein kəsotolıən nəghatiən rəha Uhgın. Mətəu nolıan rəhalah təsolıən məmә Uhgın otəsolıən rəhan nəghatiən.

4 !Kəpə! Nati əpnapın nətəmimi rəfin e nəhue nıftəni kəuteiua, mətəu Uhgın təseiuaıən. Təhmen əmə e Nauəuə Rəha Uhgın, tətəghati e Uhgın mətəni mın lanu məmә,

“Nian nəkəghati, nəghatiən rəham otəgətun məmә ik nəkəhruahru.

Nian nətəmimi okotakil rəham nolıan mın, motəni məmә nəmol nolıan tərəh mın, mətəu ik onəkol win e nəghatiən rəhalah.”

5 Mətəu nəmә təhro iətəmi kəti otəni e nətəligiən rəha iətəmimi əmə tol lanko lanu məmә, “Nətəmimi kauteruh məmә kitah kautol təfagə tərəh mın, kəni uarisig mauteruh məmә Uhgın in təhruahru agın. Tol lanu lan, təfagə tərəh mın rəhatah tətəgətun nəhruahruıən rəha Uhgın, kəni in nati təuvır məmә nətəmimi kauteruh nəhruahruıən rəha Uhgın. Tol lanu, təsəhmenıən məmә Uhgın otakil itimah mol nalpıniən kəm timah o təfagə tərəh mın rəhatimah mətəu-inu təfagə tərəh mın rəhatimah kəutəgətun rəhan nəhruahruıən.”

6 !Ei, kəpə, nətəligiən u tol lanu in rəha iətəmimi əmə, səniəmә rəha Uhgın. Kəni nətəligiən əha in neiuəni! ?Nəmә nətəligiən əha in nıpəhriənıən, kəni Uhgın otəhro mın lanu makil muh mələhu nəghatiən rəha nətəmimi e nəhue nıftəni, (kəni kitah kotəhrun məmә in otol)?

7 Kəni nəmә təhro iətəmi kəti otəni məmә, “?Nəmә iəkeiua, kəni rəhak neiuəni otəgətun məmә Uhgın tətəni əmə nıpəhriənıən, kəni nətəmimi kəutəni-vivi in ohni, kəni təhro lanu Uhgın otakil muh mələhu nəghatiən rəhak məmә iəmol təfagə tərəh?”

8 Mətəu iəu iətəni məmә, nəmә kotohtəu=pən nətəligiən alməli mın lanəha, nətəmimi kotəhrun nəniən məmә, “Pəh kotol nolıan tərəh mın məmә rəhatah mın nolıan tərəh mın okotəu e nəuviriən.” Mətəu nəghatiən u tərəh. Nıpəhriənıən, nətəmimi nəuvein kəutəni rah nərgək məuteiua məmә iəu iətəghati mətəu=pən nətəligiən alməli mın lanəha. Uhgın otakil muh mələhu nəghatiən rəhalah, kəni rəhan nəghatiən əha in təhruahru əmə.

*Iətəmi kəti tikə
in təhruahru vivi agın*

9 ?Kəni təhro? ?Kitah okotəni məmә nak əha rəueiua?* ?Nikitəmah təhti məmә Uhgın otol təuvır kəm nətəm Isrel mapirəkis Nanihlua mın? !Kəpə! İəməni rəkis məmә nəsanənıən rəha təfagə tərəh tətərmənig e nətəmimi rəfin, nətəm Isrel mıne Nanihlua mın.

10 Inu təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəni məmә,

“İətəmi kəti tikə iətəm təhruahru, kətıah agın mıne uəha tikə;

11 İətəmi kəti tikə iətəm təhrun,
iətəmi kəti tikə iətəm tətəsəl e Uhgın.

12 Nətəmimi mın rəfin agın kəmotəuhlin nəmtahlah o Uhgın,

3:4 Sam 51:4 * 3:9 Rəueiua Pol tətəni nəghatiən kəti mın e nətapuəhiən rəha fes 1, “?Kəni o nati nak in nati təuvır kəti məmә suah kəti in iətəm Isrel?” 3:9 Rom 1:18-2:24; 3:23

ilah kəsotəhrunian nolian nati kəti o nolian nəuia Uhgın, iətəmi kəti tikə iətəm in tatol nəuviriən, kətiəh agin mine uəha tikə.”

13 “Nəghatiən rəhalah təhmen e nəpieniən rəha suvət iətəm təməuag, Narmilah təriauəh e neiuəian.”

“Poesin rəha sineik tatsipən e nohlilah.”

14 “Nohlilah təriauəh e nəuiakəniən mine nəghatiən arfu.”

15 “Kəutaiu uəhai əmə o nohamuiən itəmi;

16 ikin min rəfin kəutəhuvən=pən ikin, kəutərəkin natimnati, kəni mautol nətəmimi kəutətəu tərəh,

17 kəni ilah kotərruru agin suaru rəha nəməlinuiən.”

18 “Ilah kəsotəginian e Uhgın, kəni nisiaian rəhan tikə agin e nətəligiən rəhalah.”

19 Kitah kotəhrun məmə natimnati min rəfin iətəm Lou tətəni, in rəha nətəmi min u Uhgın təməfan Lou kəm lah. Tol lanəha məmə iətəmi kəti tikə təhrun nuhalpiniən nəghatiən iətəm Uhgın otəni. Kəni nətəmimi rəfin e nəhue niftəni, nətəm Isrel mine Nanihlua min, okotəkeiki motəhtul aupən e nəhmti Uhgın məmə in otakil muh mələhu nəghatiən rəhalah.

20 Tol lanəha, iətəmimi tikə agin iətəm Uhgın otəni pətigəm məmə in təhruahru e nəhmtin mətəu-inu in təmītəu=pən Lou. Kəpə, mətəu e Lou, kitah rəfin kotəhrun məmə kitah nol təfagə tərəh.

Nəhruahruian

e nəhmti Uhgın tətəu e nəhatətəian əmə

21 Mətəu rəueiu, Uhgın tinol pətigəm rəkis rəhan suaru məmə nətəmimi okəhuva motəhruahru e nəhmtin. Suaru əha səniəmə inu okotohtəu=pən Lou. Mətəu nəghatiən min e Lou, mine nəghatiən rəha iəni min aupən, kəutəghati e suaru pişin əha rəha Uhgın.

22 Uhgın tatol iətəmi kəti tətəhruahru e nəhmtin nian tətəhatətə e Iesu Kristo. Kəni Uhgın otol kəm nətəmimi min rəfin nətəm kəutəhatətə lan. Nətəmimi min rəfin kotəhmen-əhmen əmə,

23 mətəu-inu nətəmimi rəfin kəmotol təfagə tərəh kəni motəmkarəpən e suaru rəha nəhruahruian rəha Uhgın iətəm təuvir məhagəhag,

24 kəni e nəuviriən rəhan, Uhgın tətəni əmə məmə ilah rəfin nətəm kəmotəhatətə lan, ilah kotəhruahru əmə e nəhmtin, məhuva nətəmimi rəhan, təhmen e nəlpəkəuiən rəhan. Ilah kəsotətəouian nati kəti məsotolian nati kəti məmə okəhuva lanəha, mətəu Kristo Iesu təmətəou suaru rəhalah, mītis ilah e təfagə tərəh min rəhalah e nīmisiən rəhan.

25 Uhgın təmahlī=pa Kristo məmə in sakrifais iətəm təmos nalpiniən mine niəməha rəhan o təfagə tərəh min, nian nira Kristo təmaiu. Kəni Uhgın təməfal təfagə tərəh min rəha nətəmimi nian nətəmimi kotəhatətə məmə Kristo təmimis o lah. Uhgın təmöl suaru əha məmə otəgətun məmə rəhan nolian in təhruahru agin, mətəu-inu e nətəligiən əfəməh rəhan, in təsolian nalpiniən o təfagə tərəh min iətəm nətəmimi kəmotol aupən.

26 Təmöl lanəha məmə otəgətun rəueiu məmə nolian rəhan in təhruahru. In təməsəlu əməiən e təfagə tərəh min, mətəu təmahlī=pa Iesu məmə in otos nalpiniən o təfagə tərəh min. Kəni Uhgın aru əmə tətəni məmə nətəmimi nətəm kotəhatətə e Iesu, ilah okotəhruahru e nəhmtin.

27 ?Tol lanəha, iətəmimi kəti təhrun nəghati əvəsanian o nati kəti iətəm təmöl, məmə in təhruahru e nəhmti Uhgın, uə kəpə? Kəpə, nati tikə. ?Kəni

iätəmimi təruru nəghati əuvsaniən o nak? Mətəu-inu iätəmimi kəti tikə iätəm təhrun nitəu-pəniən Lou məmə tuva məhruahru e nəhmti Uhgın. Uhgın tatol iätəmimi təhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən əmə rəhan.

²⁸ Tol lanəha mətəu-inu kitah kautaskəlim əskasik nətəligiən məmə iätəmimi tətəhruahru e nəhmti Uhgın e rəhan nəhatətəiən, mətəu səniəmə e nitəu-pəniən Lou.

²⁹ Uhgın, in səniəmə Uhgın rəha nətəm Isrel əmə. In Uhgın min rəha Nanihlua min,

³⁰ mətəu-inu Uhgın kətiəh əmə, iätəm in otol nətəmimi kotəhruahru e nəhmtin e suaru kətiəh əmə, inu nəhatətəiən rəhalah. Təhmen-əhmen əmə o nətəm Isrel mine Nanihlua min.

³¹ ?Təhro əha rəueiu e Lou əha? ?Nəhatətəiən əha tatol Lou əha in nati əpnəpin? !Kəpə! Mətəu nian kəutəhatətə əmə e Uhgın, kəni e nolien əha, kəutohtəu=pən əhruahru suaru pəhriən rəha Lou.

4

Uhgın təmol Epraham təhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən

¹ Epraham in nəukəti nəuaniləuis min rəha Isrel əupən.* Otətəlig-to e nati Epraham təmeruh məmə in suaru rəha nəhruahruən e nəhmti Uhgın.

²⁻³ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Epraham təməhatətə e Uhgın, kəni Uhgın təmənəni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən rəhan.” Tol lanəha, Uhgın təmol Epraham təhruahru e nəhmtin, mətəu səniəmə e suaru rəha nolien təuvir min rəha Epraham. Nəmə nolien təuvir min in suaru rəha nəhruahruən, kəni Epraham təhrun nəgət əfəriən ohni. Mətəu e nəhmti Uhgın, ko Epraham təsəfəriən ohni. Mətəu e nəhmti Uhgın, ko Epraham təsəfəriən o nati kəti.

⁴ Nian iätəmimi kəti tatol uək o nətəuoiən, kəni rəhan iərmənig təsəniən məmə rəhan nətəuoiən in neaniən kəti kəm in, mətəu iərmənig təkeikei məfən nətəuoiən o rəhan uək.

⁵ Mətəu kitah kəsətoliən uək məmə okəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgın. Kitah kotəhatətə əmə e Uhgın, kəni in tatol məmə kitah kəhuva motəhruahru e rəhatah nəhatətəiən. Uhgın pisin əmə in tatol nətəmimi min u kotərah kəutəhuva məutəhruahru e nəhmtin.

⁶ Təfit in min təməghati e nati u nian in təmənəni pətəgəm məmə nəuviriən pəhriən tatuvən o iätəmimi iätəm Uhgın tətəni məmə in təhruahru e nəhmtin, mətəu səniəmə e nolien təuvir iätəm iätəmi u təmol. In təmənəni məmə,

⁷ “Nəuviriən pəhriən tatuvən o nətəmimi u Uhgın təməfəl rəhalah nolien tərah, kəni in təmalu e rəhalah təfəgə tərah.

⁸ Nəuviriən pəhriən tatuvən o iätəmi u İərmənig təsaskəlimiən e nikin rəhan təfəgə tərah.”

⁹ İntəh. Kitah kəmotəghati e nolien təuvir min, kəni rəueiu kotəghati e nəhgi-pəniən.

? Niki təmah təhti məmə nəuviriən pəhriən əha in rəha nətəmi əmə u kəməhgi=pən ilah, nətəm Isrel, uə nəuviriən pəhriən əha, in min rəha nətəmi kəsəhgi-pəniən ilah, Nanihlua min? Əuəh, rəha Nanihlua min. İəmatəni məmə, Uhgın təmənəni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin mətəu-inu e rəhan nəhatətəiən.

3:29 Rom 10:12 **3:30** Dut 6:4; Kəl 3:20 **3:31** Mat 5:17 * **4:1** E japtə u, Pol təmətəkeikei mətəghati kəm nətəm Isrel məmə nolien rəha Uhgın o nolien nətəmimi kəutəhuva məutəhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən, mətəu kəsənən məmə e natimnati min iätəm ilah kəutol. Uhgın təməfəri iätəmimi əgin mil keiu, Epraham mine Təfit. Uhgın təmol ilau kuəhruahru e nəhatətəiən rəhalau.

4:2-3 Jen 15:6; Kəl 3:6 **4:2-3** 1Kor 1:31 **4:8** Sam 32:1-2

10 ?Kəni mətəu Uhgīn təməni e nian pəhruvən məmə Epraham in təhruahru, nian kinəhgi=pən rəkis uə nian kəsəhgi=pən əhanəhiən? Uhgīn *təmaupən* məni lanəha, *uərisig* kəpanəhgi=pən.

11 ?Kəni təməhgi=pən Epraham o nak? In nəmtəiən əmə iətəm təməgətun pəhriən məmə in tīnəhruahru rəkis e nəhmti Uhgīn e rəhan nəhatətəiən. *Tīnəhruahru rəkis*, kəni uərisig kəmanəhgi=pən.

Kəni tol lanəha, in tatə rəha nətəmimi rəfin nətəm kəsəhgi-pənien ilah, mətəu kəutəhatətə e Uhgīn, kəni in tətəni məmə ilah kotəhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən rəhalah.

12 Kəni in tatə rəha nətəmimi nəuvein mīn, ilah nətəm kəməhgi=pən ilah, inu nətəm Isrel. Mətəu in *səniəmə* rəhalah tatə mətəu-inu kəməhgi=pən ilah, mətəu in rəhalah tatə mətəu-inu ilah mīn kautohtəu=pən *suaru rəha nəhatətəiən*. Aupən ikin, rəhalah tatə Epraham təmitəu=pən suaru u nian kəsəhgi=pən əhanəhiən.

13 Uhgīn təmol nəniəskasikiən kəm Epraham mine rəhan mīn nəuaniləuis mīn məmə niftəni otuva rəhan o nian kəti. Mətəu Lou səniəmə suaru iətəm nəniəskasikiən u otuva mol nīpəhriənien lan. In otuva mol nīpəhriənien e nəhruahruien iətəm təmsipən e suaru rəha nəhatətəiən.

14 Tol lanəha mətəu-inu nəmə nəniəskasikiən u tətəva matol nīpəhriənien o nətəmimi nətəm kəutarəriə əmə e Lou, kəni nīkilah təhti məmə ilah kotəhruahru lan, kəni suaru rəha nəhatətəiən in nati əpnəpīn əmə, kəni nəniəskasikiən tol nati əpnəpīn əmə lan.

15 Mətəu nəghatiən u, in nīpəhriənien: Lou tətəni məmə nalpīnien mine niəməha rəha Uhgīn tatuvən o nətəmimi nətəm kəutatgəhli Lou, kəni ikin mīn rəfin Lou əha ikin, nətəmimi kəutatgəhli. Tol lanəha, nolien rəha nītəu-pənien Lou rəha nətəm Isrel tatiuvi=pa nalpīnien mine niəməha rəha Uhgīn, kəni təsolien məmə nəniəskasikiən otuva mol nīpəhriənien.

16 Tol lanəha, nəniəskasikiən tətəva matol nīpəhriənien e nəmiəgəhiən rəhatah e suaru rəha nəhatətəiən məmə nəniəskasikiən otuva e nəuviriən iətəm Uhgīn tətətuati lan kəm tah, kəni kitah kotəhrun pəhriən məmə rəhan nəniəskasikiən in rəha nəuaniləuis mīn rəfin rəha Epraham[†], səniəmə rəha nətəmi mīn əmə u nətəm Uhgīn təməfən Lou kəm lah, mətəu rəha nətəmimi mīn u, ilah mīn nətəm kautohtəu=pən suaru rəha nəhatətəiən rəha Epraham. In rəhatah ərəfin tatə.

17 Təhmen e Nauəə Rəha Uhgīn iətəm tətəni məmə, “Iəmol ik nəkuva tīpi nətəmimi tēpət.” E nəhmti Uhgīn, Epraham in rəhatah tatə. In təməhatətə e Uhgīn iətəm tətəfən nəmiəgəhiən kəm nətəm kəmoħmis, kəni in təhrun nolien natimnati e nati agin tikə.

18 Uhgīn təməniəkis kəm Epraham məmə in otuva tatə rəha nəuaniləuis mīn tēpət, kəni namipīn mīn okotepət motəpirəkis. Kəni Epraham təmələhu=pən rəhan nətəligiən təkəsik e Uhgīn məhatətə iəkis lan məmə nəghatiən rəhan, in nīpəhriənien, nati əpnəpīn in tiəkis agin məmə nəniəskasikiən otuva mol nīpəhriənien.

19 Nəhatətəiən rəhan təseiuaiuiən, nati əpnəpīn in təhrun məmə nīpətīn tīnəuəhli mīnəhmen əmə o nimisiən mətəu-inu rəhan nu iuəkīr o uan-hanrit, kəni təhrun məmə Serə tinəpirəkis ikin katemək ikin kəni ko təseməkiən.

4:11 Jen 17:10-11 4:13 Jen 17:4-6; 22:17-18; Kəl 3:29 4:14 Kəl 3:18 4:15 Rom 3:20; 5:13
[†] 4:16 Inu nətəm Isrel mine Nanihluə mīn u nətəm kautohtəu=pən suaru rəha nəhatətəiən. 4:16 Kəl 3:7 4:17 Jen 17:5 4:17 Jon 5:21 4:18 Jen 15:5 4:19 Jen 17:17

²⁰ Epraham rəhan nəhatətəiən təməsauit-əuītian e nəniəskasikian rəha Uhgīn. Nipəhriənian, rəhan nəhatətəiən təmeviə muva məskasik təhmīn mīn, kəni mətəfən nəni-viviən kəm Uhgīn.

²¹ In təməhrun vivi e nīkin məmə Uhgīn tatos nəsanəniən o noliən rəhan nəniəskasikian tuva mol nipəhriənian.

²² O nati əha inəha, “Uhgīn təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən rəhan.”

²³ Nəghatian u iətəm tətəni məmə, “Uhgīn təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin,” kəməsətəiən məmə rəha Epraham pišin əmə,

²⁴ mətəu kəmətəi mīn məmə rəhatah, iətəm Uhgīn otəni məmə kitah okotəhruahru e nəhmtin, kitah nətəm kəutəhatətə lan, inu Uhgīn u təmosmiəgəh Iesu İərmənig rəhatah e nīmisiən.

²⁵ Kəmegəhan=pa e Iesu tuva mīmīs o təfagə tarah mīn rəhatah, kəni Uhgīn təmol in təmiəgəh mīn e nīmisiən məmə in otol suaru məmə kitah okotəhruahru e nəhmtin.

5

Nəməlinuian mīne nagianian

¹ Tol lanəha, Uhgīn təməni məmə kitah kotəhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən, mətəu-inu kitah kəutəhatətə e nati u Iesu Kristo təmol o tah. Kəni rəueiu, kitah Uhgīn kəutatig e nəməlinuian.

² Kitah kəməutəhatətə e Iesu Kristo, kəni in təmos itah kəhuva e nəhmti Uhgīn məmə okotos nəuviriən iətəm Uhgīn təmətuati lan kəm tah. Kəni nəuviriən əha, kəutatig lanəha rəueiu. Kəni kitah kotəgiam mətəu-inu kitah kotəhrun vivi əgin məmə okotos nəpətian əhagəhag rəha Uhgīn.

³ Kəni nati kəti mīn, kitah kəutəgiam əmə nian kəutatig e nian əskasik mīn mətəu-inu, kitah kotəhrun məmə nian əskasik mīn kəutasiru e tah məmə okotəhtul əskasik e nərahian.

⁴ Kəni nian kəutəhtul əskasik, Uhgīn, nīkin tagiən o tah. Kəni nian kotəhrun məmə Uhgīn nīkin tagiən o tah, kəni kitah kotələhu=pən rəhatah nətəligiən təskasik e Uhgīn.

⁵ Kəni natimnati iətəm kəutələhu=pən rəhatah nətəligiən təskasik e Uhgīn ohni, kotəhrun məmə okəhuva motol nipəhriənian mətəu-inu, in təməfa Narmīn Rəhan kəm tah, kəni Narmīn tətəfa nolkeikeiən rəha Uhgīn təriaueh e nikitah.

⁶ Kəni əupən, rəhatah nəsanəniən təmatikə əhanəh o nosmiəgəh aruian itah, mətəu e nian əhruahru iətəm Uhgīn təməni, kəni Kristo təmīmīs o nosmiəgəhian itah nətəm kotarah u kəsotisiəiən Uhgīn.

⁷ E rəhak nətəligiən, in nati tiakis əgin məmə iətəmi kəti otegəhan məmə in otimīs o iətəmi kəti mīn nati əpnəpin rəhan noliən təhruahru. Mətəu nəmə təhro iətəmi kəti otimīs o iətəmi kəti mīn iətəm rəhan noliən təuvir əgin o nətəmimi.

⁸ Mətəu Uhgīn təməgətun rəhan nolkeikeiən asoli kəm tah e noliən u məmə, nian kitah nətəmi kəmautol əhanəh təfagə tarah, kəni Kristo timīs o tah.

⁹ Tol lanəha, Uhgīn təmol itah kotəhruahru e nəhmtin e nira Kristo iətəm təmai u nian təmīmīs o tah. Kəni mətəu-inu nati u in nipəhriənian, kitah kotəhrun vivi məmə Kristo otosmiəgəh itah e niəməha mīne nalpinian rəha Uhgīn e naunun nian.

¹⁰ Nian kəmautol tikimír kitah Uhgín, mətəu in təmol itah kəhuva rəhn-niəli mín mətəu-inu Nətin təmimís. Kəni mətəu-inu təmol itah kəhuva rəhn-niəli mín, nati kəti iətəm tapirəkís inu məmə kitah kotəhrun vivi məmə Uhgín otosmiəgəh itah e nalpínian mine niəməha rəhan, mətəu-inu Kristo tətəmiəgəh.

¹¹ Kəni nati kəti mín, níkitah tagiən məmə kəməhuva kətiəh kitah Uhgín e Iərməniğ rəhatah Iesu Kristo, iətəm Uhgín təmiuvi=pa itah lan kəhuva rəhn-niəli mín.

Atəm təmiuvipa nímisiən, kəni Kristo təmos nəmiəgəhiən

¹² Aupən agin, suah u Atəm, təmol təfagə tərəh, kəni tol lanəha, iətəmi kətiəh əmə u təmos təfagə tərəh muva e nəhue níftəni. Kəni təfagə tərəh təmələs nímisiən muva ikín. Kəni tol lanəha, nətəmimi rəfin okotəkeikei mohmís mətəu-inu ilah rəfin kautol təfagə tərəh.

¹³ Nipəhríanian, nətəmimi kəmotol təfagə tərəh uərisig Uhgín təmanəfa Lou. Uhgín in təməsakiliən rəhalah nolian məmə tərəh, kəni məsətei rəkis-pəniən məmə rəhalah kəti təfagə, mətəu-inu e nian əha lou tikə əhanəh məmə okotatgəhli.

¹⁴ Mətəu nati əpnapin Uhgín təməsətei rəkisiən təfagə tərəh mín rəhalah, nətəmimi nətəm kəutatig e nian rəha Atəm mətəuarus=pa Mosis, ilah rəfin kəmohmís. Əuəh, nati əpnapin nətəmi mín əha kəməsotolien təfagə tərəh təhmen e təfagə tərəh rəha Atəm iətəm təməhti nəghatien pəhrían rəha Uhgín, mətəu ilah rəfin kəmohmís.*

E nolian mín nəuvein, Atəm in təhmen e Kristo iətəm təmuərisig lan, mətəu-inu nati nak iətəm Atəm təmol, tatuvən o nətəmimi rəfin, təhmen=pən əmə məmə nati nak Kristo təmol tatuvən o nətəmimi rəfin.

¹⁵ Mətəu nati nak Uhgín təməfa tol pisin agin e təfagə tərəh rəha Atəm. Təfagə tərəh rəha suah kətiəh əmə u, Atəm, təmiuvi=pa nímisiən o nətəmimi tepət, kəni inu in nati asoli. Mətəu nati asoli tapirəkís, in nəuvirien asoli rəha Uhgín iətəm in təmean pik kəm nímənin nətəmimi tepət lan o nafəliən təfagə tərəh rəhalah, kəni nati əha təmuva e nəuvirien rəha iətəmi kətiəh əmə u, Iesu Kristo.

¹⁶ Iəkəni mín məmə, nəuvirien asoli rəha Uhgín iətəm in təmətuati lan kəm nətəmimi, in tol pisin agin e nəua təfagə tərəh rəha iətəmi kətiəh əmə əha. Suah u təmol təfagə tərəh kətiəh əmə, kəni Uhgín təmakil muh mələhu nəghatien lan məmə nətəmimi rəfin otəkeikei motos nalpínian o rəhalah təfagə tərəh mín. Mətəu uərisig, nati əpnapin nətəmimi tepət kəmautol təfagə tərəh tepət, aupən muvən mətəuarus rəueiu, kəni Uhgín təməfa nati təuvir agin kəm tah, kəni təmol məmə kitah kotəhruahru e nəhmtin, kəni rəhatah nalpínian tikə.

¹⁷ Nipəhríanian məmə təfagə tərəh rəha iətəmi kətiəh əmə, Atəm, təmol nímisiən tətərməniğ e nətəmimi rəfin, kəni inu nati asoli. Mətəu nati asoli kəti mín tapirəkís məmə, nati iətəmi kətiəh əmə təmol, inu Iesu Kristo. Nətəmimi rəfin nətəm kautos nəuvirien rəha Uhgín iətəm in təmətuati əpnapin əmə lan kəm lah, kəni motəhatətə məmə Uhgín fatol ilah kəutəhruahru e nəhmtin, ilah okotos nəmiəgəhiən itulin. Kəni ilah Kristo, okotərməniğ e natimnati rəfin.

¹⁸ Əuəh, təfagə tərəh kətiəh əmə rəha Atəm təmol məmə Uhgín təmakil muh mələhu nəghatien rəha nətəmimi rəfin məmə okotəkeikei motos nalpínian. Kəni e nolian əhmen-əhmen əmə, nati əhruahru kətiəh əmə rəha Kristo təmol

5:12 Jen 3:6; Rom 6:23 5:13 Rom 4:15 * 5:14 Təfagə rəha Atəm in nəhtien nəghatien əhruahru pəhrían rəha Uhgín. Uərisig, nətəmimi kautol təfagə tərəh, mətəu Uhgín təməsəghati əhruahruian kəm lah təhmen e Atəm. 5:14 Jen 3

suaru mämə nətəmimi kotəhrun məhuva motəhruahru e nəhmti Uhgın. Kəni nəhruahruian əha, tatol mämə nətəmimi rəfin kotəhrun nosian nəmiəgəhian itulin.

¹⁹ Nətəmimi tepət kəməhuva nol təfagə tərəh min mətəu-inu iətəmi əha Atəm *təmāhti* nəuia Uhgın. Mətəu nətəmimi tepət okəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgın mətəu-inu iətəmi kəti min, Kristo, *təmol* nəuia Uhgın.

²⁰ Uhgın təməfa Lou mämə təfagə tərəh otuva mol iahgin, kəni mämə nətəmimi okotəhrun noliən tərəh min rəhalah. Mətəu nian təfagə tərəh təmuva mol iahgin, nəuviriən iətəm Uhgın təmətəuati əpnəpən əmə lan təmuva iahgin təhmın min mapirəkis,

²¹ mämə nəuviriən otəri mapirəkis təfagə tərəh min. Təfagə tərəh təmətərmənig e nətəmimi rəfin matiuvı=pa nımisiən e lah. Mətəu rəueiu nəuviriən iətəm Uhgın təmətəuati lan kəm tah otərmənig, kəni nəuviriən əha otol mämə nətəmimi okotəhruahru e nəhmti Uhgın, kəni motos nəmiəgəhian itulin e İesu Kristo rəhatah İərmənig.

6

Nəsanəniən rəha təfagə tərəh ko təsəlis-ərainiən itah

¹ ?Kəni tol lanəha o nati əha, kitah okotəhrəni? Nətəmimi nəuvein okotəni mämə, “Təuvir mämə okotəkeikei əmə e noliən təfagə tərəh mətəu-inu Uhgın otəfa rəhan nəuviriən tepət min kəm tah lan.” ?Mətəu kitah okotəni nəghatiən təhmen e nati u?*

² !Kəpə, təsəhruahruian! Nian təfagə tərəh tətəlkut mämə otuvi=pən itah tərəh ikin, kəni nikitah təkeikei məhti mämə, təhmen əmə mämə kəməhmis rəkis lan e təfagə tərəh, kəni ko kəsotoliən nəuiən rəueiu.

³ Nəkotəhrun uə kəpə mämə, kəmol bəptais e tah, kəni bəptais əha tətəgətun mämə kitah kəməhuva kətiəh kitah Kristo. Kəni nian Kristo təmimis, təhmen əmə mämə kitah kəməhmis kitah min, u nıpətin təni mämə nəmiəgəhian rəhatah e noliən təfagə tərəh, in təmimis.

⁴ Tol lanəha, nian kəmol bəptais e tah, in təhmen mämə kəməhmis, kəni kitanim itah kitah Kristo. Kəni Uhgın Tatə təmosmiəgəh Kristo e nımisiən e nəsanəniən asoli rəhan. Kəni təhmen-əhmen əmə mämə Kristo təmiəgəh min, kitah kotəhrun nıtəu-pəniən suaru rəha nəmiəgəhian vi.

⁵ Tol lanəha mətəu-inu, kəməhuva kətiəh kitah min e nımisiən rəhan, kəni okəhuva min kətiəh kitah min e noliən iətəm Uhgın təmosmiəgəh in lan e nımisiən.

⁶ Kitah kotəhrun mämə nian kəməhti=pən Kristo e nigı kəməluau, kəməhti=pən ilah rəhatah nəmiəgəhian rəha noliən əuas min mämə, otərəkin noliən əuas rəhatah iətəm tolkeikei pik təfagə tərəh, rəhatah nəmiəgəhian rəha noliən əuas əha təmimis. Kəni təmol mämə təfagə tərəh otəsərmənig minian e tah,

⁷ mətəu-inu iətəmimi iətəm təmimis, nəsanəniən rəha təfagə tərəh təsərmənig minian lan.

⁸ Mətəu-inu kəməhmis kitah Kristo, kəni tol lanəha, kotəhatətə mämə okotəmiəgəh kitah min rəueiu, mine nian iətəm təpanuva.

5:18 1Kor 15:22 **5:19** Aes 53:11 **5:21** Rom 6:23 * **6:1** Inu in nati asoli kəti u nətəm İsel kəsotolkeikeiən e nəghatiən rəha Pol. In tətəni mämə Uhgın in tətəmosmiəgəh iətəmimi e nolkeikeiən rəhan, mətəu səniəmə e natimnati təuvir min nətəmimi kəutol. İlah kəutani mämə nəmə tol lanəha, kəni nətəmimi okotol əpnəpən əmə təfagə tərəh min! Konu, ilah kəutəni mämə nətəligian rəha Pol təsəhruahruian. **6:3** Kəl 3:27 **6:6** Kəl 5:24

⁹ Kotəhatətə lanəha mətəu-inu kotəhrun məmə Uhgīn təmosmiəgəh Kristo e nimisiən, kəni tol lanəha ko təsimis minian. Nimisiən təsarməniḡ minian lan.

¹⁰ In tāmimis mau kətiəh əmə, kəni e nimisiən rəhan təmos rəkis nəsanəniən rəfin rəha təfagə tərəh. Mətəu tətəmiəgəh rəueiu, kəni e nəmiəgəhiən rəhan, in təməmiəgəh məmə otəfəri nərḡi Uhgīn.

¹¹ Kəni e noliən əhmen əmə əha, nikitəmah təkeikei məhti itəmah məmə nəmohmis e təfagə tərəh. Təfagə tərəh, rəhan nəsanəniən tikə o niuvi-pəniən itəmah. Mətəu e nəmiəgəhiən rəhatəmah əha rəueiu, nikitəmah təkeikei məhti itəmah məmə nəutəmiəgəh e Uhgīn mine noliən vi mətəu-inu nəmautol kətiəh itəmah Kristo Iesu, kəni noliən vi əha otəfəri nərḡi Uhgīn.

¹² Tol lanəha, sotegəhaniən məmə təfagə tərəh tətərməniḡ e nipətītəmah u nautos rəueiu iətəm otəpanimis nian kəti. Sotegəhaniən məmə onautol nəuia nətəliḡiən tərəh rəha nipətītəmah.

¹³ Kəni sotegəhan minian e nipətītəmah min məmə nautol təfagə tərəh lan. Mətəu otegəhan=pən e nəmiəgəhiən rəhatəmah rəfin kəm Uhgīn, mətəu-inu itəmah nətəmimi nətəm Uhgīn təməmkirəkis itəmah e nimisiən məmki=pən itəmah e nəmiəgəhiən. Kəni otegəhan e nipətītəmah min məmə okotol noliən min iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgīn.

¹⁴ Tol lanəha mətəu-inu, təfagə tərəh otəsərməniḡiən e təmah mətəu-inu, nəsotatiḡ aḡgəliən Lou iətəm təsasiruiən e təmah məmə nəsotoliən təfagə tərəh. Mətəu nəsotatiḡ aḡgəl nəuviriən iətəm Uhgīn tətətuati lan kəm təmah, kəni e nəuviriən əha, in otasiru e təmah məmə nəsotoliən təfagə tərəh.

Iol əhruiḡ min rəha noliən əhruahru

¹⁵ ?Kəni rəueiu iətəni min məmə, kitah okotəhrəni? Nəmə iətəmi kəti otəni məmə, pəh okotol təfagə tərəh mətəu-inu, Lou təsərməniḡiən e tah, mətəu nəuviriən əmə rəha Uhgīn iətəm tətətuati lan kəm tah tətərməniḡ e tah. !Kəpə, təəhruahruian![†]

¹⁶ Nəkotəhrun uə kəpə məmə, nian nəutegəhan=pən e təmah kəm iətəmi kəti məmə nautol nəuiən, kəni itəmah rəhan nol əhruiḡ min, kəni itəmah nol əhruiḡ min rəha iətəmi u nautol nəuiən. Suaru keiu o nitəu-pəniən. E suaru kəti, nəutəhuva motəhmen e nol əhruiḡ min rəha təfagə tərəh, kəni suaru u tatuvən o nimisiən. Kəni e suaru kəti min, nəutəhuva motəhmen e nol əhruiḡ min rəha noliən nəuia Uhgīn, kəni suaru u tatuvən o nəhruahruian e nəhmti Uhgīn.

¹⁷ Kitah kəutəni-vivi Uhgīn məmə nati əpnəpīn aupən nəmautol motəhmen e nol əhruiḡ min rəha təfagə tərəh, mətəu uərisiḡ, nəmotəuhlin itəmah məmə onəkotol e nikitəmah rəfin nəḡətuniən iətəm iəmətəḡətun itəmah lan.

¹⁸ Uhgīn təmitis itəmah e təfagə tərəh, kəni təfagə tərəh, rəhan nəsanəniən tikə o narməniḡiən e təmah. Kəni nəməhuva motəhmen e nol əhruiḡ min rəha noliən min iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgīn.

¹⁹ Iətəḡhati e nətəliḡiən min iətəm nətəmimi kotəhrun, inu iol əhruiḡ mine iətəmi əsoli, mətəu-inu nətəliḡiən rəhatəmah təəhmenian o nəhruniən natimnati rəha Uhgīn. Aupən ikin, nəmotegəhan e nipətītəmah məmə ilah iol əhruiḡ rəha noliən min iətəm tatol naulisiən əmə, mine iol əhruiḡ rəha nərahian iətəm tətəri tēpət. Mətəu rəueiu otegəhan=pən e lah məmə ilah iol əhruiḡ rəha noliən iətəm kotəhruahru, kəni nəkəhuva nətəmimi nətəm Uhgīn təmələhu kalin rəkis məmə rəhan min.

²⁰ Nian itəmah nəmautol iol əhruiḡ rəha təfagə tərəh, noliən iətəm təhruahru e nəhmti Uhgīn təsərməniḡiən e təmah.

²¹ ?Nəuan nəuviriən nak nəmotos e nəmiəgəhiən rəhatəmah e nolien tərəh min iətəm nəutaulis ohni əha rəueiu? !Nəuan nolien tərəh min əha, in nimisiən əmə!

²² Mətəu rəueiu, Uhgın təmitis itəmah e təfagə tərəh, kəni nəməhuva iol əhruin min rəhan, kəni nəuan nəuviriən iətəm nəutəhli, tatit itəmah məmə nəkəhuva nətəmimi rəha Uhgın e nikitəmah rəfin. Kəni uərisig lan, onautos nəmiəgəhiən itulin.

²³ Tol lanəha, mətəu-inu nətəouiən rəha təfagə tərəh in nimisiən, mətəu nənian rəha Uhgın in nəmiəgəhiən itulin e Kristo Iesu rəhatah İərməniğ, kəni Uhgın tətəan ərəfin nəmiəgəhiən itulin u e nikin agiən.

7

Lou təsarməniğiən e tah

¹ Piak min mine nəuvirik min. Itəmah nəkotəhrun nolien rəha lou. Lou min kəutarməniğ e nətəmimi nian ilah kəutəmiəgəh əmə.

² Təhmen e nati u. Nəmə pətan kəti iətəm təmol marit, lou tətəni məmə in rəhan əmə əha iərman nian in tətəmiəgəh. Mətəu nəmə iərman əha tımis, kəni lou rəha marit təsaskəlim minian pətan əha, kəni in təhrun nitəu=pən minian iərman pisin kəti.

³ Mətəu nəmə in tatitəu=pən iərman pisin kəti nian rəhan iərman tətəmiəgəh əhanəh, kətəni məmə in tətərekən rəhan iərman. Mətəu nəmə rəhan iərman təmimis, lou əha rəha marit təsaskəlim minian pətan əha, kəni nati əpnəpən tatitəu=pən iərman pisin, in təsərekiniən rəhan iərman auppən.

⁴ Piak min mine nəuvirik min. E nolien əhmen-əhmen əmə, mətəu-inu ninotol kətiəh itəmah Kristo, təhmen əmə məmə itəmah nəmohmis itəmah min e nigə kəməluau. Kəni mətəu-inu nəmohmis, Lou rəha Mosis təsaskəlim minian itəmah əha rəueiu. Uhgın təmitis itəmah o nitəu-pəniən əhruahru nətimnati rəfin agin e Lou məmə Uhgın otosmiəgəh itəmah. Kəni itəmah nəkotəhmen=pən əmə e pətan kəti iətəm rəhan iərman in təmimis, kəni rəueiu in təsəliən marit, kəni in təhrun nitəu-pəniən iərman pisin. Rəhatəmah iərman auppən, in Lou. Mətəu rəueiu, itəmah nəutohtəu=pən iətəmi pisin u Kristo, iətəm Uhgın təmosmiəgəh e nimisiən. Kəni nəutohtəu=pən in məmə nəkotəuə nəuan təuvir, iətəm in nolien təuvir min iətəm kəutisiai Uhgın.

⁵ Nian nətəliğiən tərəh rəha iətəmimi* tətərməniğ e tah, nətəliğiən tərəh min rəhatah kəutiuvipən itah məmə okotol nolien tərəh min e nipətətah. Kəni nian Lou tətəni məmə okəsotoliən nolien tərəh min əha, tol məmə nikitəh tətəhti pik nolien tərəh min, kəni kəutolkeikei mautol təhmın nolien tərəh min. Tol lanəha, kəmotol təfagə tərəh tēpət. Kəni nəua təfagə tərəh min əha, in nimisiən əmə.

⁶ Mətəu rəueiu, kitah kəsotohtəu=pən minian Lou rəha Mosis məmə okotos nəmiəgəhiən itulin, mətəu-inu təhmen əmə məmə kitah kəməhmis e Lou əha. Kəni tol lanəha, Lou təsarməniğiən e tah u rəueiu. Kəni rəueiu, kitah iol əhruin min rəha Uhgın, mətəu kəsotohtəu-pəniən suaru əuas o nitəu-pəniən Lou iətəm in nati kəti əmə iətəm kəmətei rəkis, mətəu kəutohtəu=pən suaru vi rəha Narmın Rəha Uhgın.

Lou tatol məmə nətəmimi kəutol təfagə tərəh

6:23 Rom 5:12,15 **7:4** Rom 6:2,11 * **7:5** Nətəmimi rəfin kəutol təfagə tərəh mətəu-inu nətəliğiən tərəh rəha iətəmimi tətətiğ e tah rəfin. Nətəliğiən tərəh əha tatiuvipən itah məmə kəutol təfagə tərəh. Rəhatah nəsanəniən tikə məmə okəsotoliən təfagə tərəh motol nolien təuvir. Uhgın əmə təhrun nəfaiən nətəliğiən vi kəm tah. **7:6** Rom 8:2; 6:4

⁷ ?Kəni ko, kitah okotəhrəni? ?Lou in nati tərəh mətəu-inu tatol məmə kitah kautol təfagə tərəh? !Kəpə, təsəhruahruian! Mətəu pəhriən, iəu iəkəhrun əmə məmə təfagə tərəh təhro lanu mətəu-inu Lou tətagətun iəu lan. Nəmə Lou in təməsəniən məmə iəsoliən noliən rəha nolkeikeian nati kəti rəha iətəmi pisin, kəni ko iəsəhrunian noliən əha məmə təhro lanu.[†]

⁸ Mətəu təfagə tərəh təmaskəlīm nəghatian rəha Lou, mol rəhan lan ioluək, kəni təmol məmə noliən rəha nolkeikeian nati kəti rəha iətəmi pisin təmuva tərət e nīkik. Mətəu nəmə Lou təmikə, kəni təfagə tərəh rəhan nəsanəniən təmikə lanəha, təhmen məmə təmimis.

⁹ Aupən ikin, nian iəmətəruu əhanəh Lou, nīkik təsəhtian təfagə tərəh rəhak, iəmətətig vivi əmə. Mətəu nian iəməhrun məmə Lou əha ikin, kəni nəsanəniən rəha təfagə tərəh təmuva məmiəgəh məskasik, kəni inəhrun məmə inimis rəkis, inəha iəu isəu o Uhgīn.

¹⁰ Kəni iəmeruh məmə Lou əha iətəm təmuva məmə otol iətəmi təmiəgəh, mətəu nīpəhriənian təmiuvi=pa əmə nīmisian.

¹¹ Tol lanəha mətəu-inu, təfagə tərəh təmaskəlīm nəghatian rəha Lou, mol rəhan lan ioluək, kəni təmeiua lak. Nīkik təməhti məmə nəmə iəmallkut o nitəu-pəniən Lou rəha Mosis, kəni iəkəkos nəmiəgəhian itulin. Mətəu inəruu noliən, kəni e nəghatian rəha Lou, iəkəkeikei mīmīs o təfagə tərəh mīn rəhak.

¹² Tol lanko, iəməgətun məmə Lou tasim təmsipən e Uhgīn, kəni nəghatian mīn rəha Lou kəmotəsipən e Uhgīn motasim, motəhruahru, motəuvir motəsiru e nətəmiimi.

¹³ Kəni nəmə təhro iətəmi kəti otəni məmə, “?Təhro lanu məmə Lou in nati təuvir kəti, mətəu təmol məmə iəmiimis, inəha iəu isəu o Uhgīn?” !Mətəu kəpə, təsəhruahruian! Nian iəməhrun nəghatian rəha Lou iətəm in təuvir, nīkik təmuven o noliən təfagə tərəh, kəni iəu iəmol təfagə tərəh iətəm nəuan in nīmisian. Tol lanəha, təfagə tərəh təmol məmə iəkīmīs. Kəni rəueiu iəkəhrun məmə noliən tərəh mīn rəhak, ilah təfagə tərəh pəhriən. Kəni nian iəmeruh nəghatian rəha Lou, inəhrun məmə təfagə tərəh in nati tərəh agin.

¹⁴ Kitah kotəhrun məmə Lou təmsipən e Uhgīn. Mətəu iəu, iəu iətəmiimi əmə. Kəni kətuati lak məmə iəu iol əhruiən kəti, kəni təfagə tərəh in rəhak iətəmi asoli.

¹⁵ Nian mīn nəuvein, iəsəhrunian natimnati iətəm iatol, mətəu-inu nati təuvir mīn iətəm iəkolkeikei məmə iəkol, iəsoliən, mətəu iatol əmə nati iətəm iəsolkeikeian.

¹⁶ Iəkəhrun vivi məmə təfagə tərəh iətəm iatol in nati tərəh, kəni iəsolkeikeian məmə iəkol. Kəni nian iətətəu tərəh e nīkik o təfagə tərəh u, in nəmtətiən kəti məmə Lou tatol rəhan uək, kəni Lou in nati təuvir kəti.

¹⁷ Tol lanəha, səniəmə iəu iətəm iatol təfagə tərəh mīn, mətəu noliən rəha təfagə tərəh iətəm tətatig e rəhak nətəligian nian rəfin, tatol məmə iəkol noliən tərəh mīn.

¹⁸ Iəkəhrun məmə nətəligian tərəh rəhak otəsəgəhanian məmə iəkol nati təuvir kəti. Iəkəhrun in nīpəhriənian mətəu-inu iəkolkeikei məmə iəkol nati iətəm təuvir, mətəu ko iəsoliən.

¹⁹ Nati nak iatol səniəmə in nati təuvir iətəm iəkolkeikei məmə iəkol, mətəu iatol əmə təfagə tərəh iətəm iəsolkeikeian məmə iəkol.

²⁰ Kəni nəmə iəkol nati nak iətəm iəsolkeikeian məmə iəkol, səniəmə iəu pəhriən u iatol, mətəu təfagə tərəh iətəm tətatig lak tatol.

[†] **7:7** E nəghatian mīn rəha fes 7:7-25, nian Pol tətəni “iəu,” mətəu nīpəti nəghatian u məmə in tətəghati e nətəmiimi rəfin. **7:7** Eks 20:17; Dut 5:21; Jen 3 **7:10** Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5 **7:11** Jen 3:13 **7:12** 1Tim 1:8 **7:15** Kəl 5:17

²¹ Tol lanəha, iateruh məmə noliən kəti tatol uək e nəmiəgəhiən rəhak nian rəfin. Noliən əha tol lanəha məmə, nian iəkolkeikei məmə iəkol nati təuvir, mətəu təfagə tərəh uəha iuəkir ohniəu tatiuvi=pən iəu e təfagə tərəh.

²² E nəkik rəfin, iəkolkeikei Lou rəha Uhgın,

²³ mətəu iateruh min lou kəti min iətəm tatol uək e nəmiəgəhiən rəhak iətəm tətəluəgın ilau rəhak nəhruniən, məlis iəu, matol məmə iəu iol əhruiin rəha təfagə tərəh iətəm tatol uək e rəhak nəmiəgəhiən.

²⁴ !Kəsi, iətətəu tərəh pik agin! Nipətik tolkeikei məmə iəkol təfagə tərəh. ! Əui! ?Kəmə pəh otitis iəu e nolkeikeiən tərəh min əha iətəm tatit iəu e nimisiən mol iəu iətətig isəu o Uhgın?

²⁵ !Pəh kotəni-vivi Uhgın. Iesu Kristo rəhatah İərməniğ in otol!

Kəni tol lanəha, nəmiəgəhiən rəhak tol min lanu məmə, iəu iol əhruiin rəha Lou rəha Uhgın e rəhak nətəligiən vi, mətəu e nətəligiən tərəh rəhak, iəu iol əhruiin rəha lou rəha təfagə tərəh.

8

Noliən rəha nitəu-pəniən Narmın Rəha Uhgın

¹ Kəni nəua nəghatiən rəfin min əha tol min lanu lan, məmə Uhgın tətəni məmə kitah kotəhruahru e nəhmtin mətəu-inu kəutəhatətə e nati iətəm Kristo təmol o tah. Kəni tol lanəha, Uhgın ko təsuhien, kəni məsələhüiən nəghatiən məsolian nalpiniən kəti rəha nətəmimi min u kəməhuva kətiəh ilah Kristo Iesu,

² mətəu-inu nəsanəniən rəha Narmın, iətəm tətəfa nəmiəgəhiən vi kəm tah e Kristo Iesu, in təmitis itah e nəsanəniən rəha təfagə tərəh mine nimisiən.

³ Lou tərəru nitisiən lanəha itah, mol itah kotəhruahru e nəhmti Uhgın mətəu-inu, kitah nətəmimi əmə, kəni rəhatah nəsanəniən tikə o noliən nati iətəm Lou tətəni. !Mətəu nati iətəm Lou tərəru noliən, Uhgın təmol! Inu, təmahli=pa Nətin əhruahru kəni təmuva iətəmimi məhmen e tah.

Kəni Uhgın təmakil muh mələhu nəghatiən mol nalpiniən o təfagə tərəh iətəm kitah nətəmimi rəfin kautol. In təmol lanəha nian təmol Nətin təmuva sakrifais o təfagə tərəh min rəfin rəhatah.

⁴ Uhgın təmol lanəha məmə, nəghatiən əhruahru min rəha Lou okəhuva motol nipəhriənien e nəmiəgəhiən rəhatah iətəm kəsotohtəu-pəniən suaru rəha nətəligiən tərəh rəha iətəmimi, mətəu kəutohtəu=pən suaru iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəgətin itah lan.

⁵ Nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən nətəligiən tərəh rəha iətəmimi, nətəligiən rəhalah tatuvən əmə o nati iətəm nətəligiən tərəh rəhalah tolkeikei nian rəfin. Mətəu nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən noliən iətəm Narmın Rəha Uhgın tolkeikei, nətəligiən rəhalah tatuvən əmə o nati iətəm Narmın Rəha Uhgın tolkeikei.

⁶ Nəmə nətəligiən tərəh rəha iətəmimi in tətərməniğ lan, kəni iətəmi əha tatitəu=pən əmə suaru rəha nimisiən. Mətəu nəmə Narmın Rəha Uhgın tətərməniğ e rəhan nətəligiən, kəni iətəmi əha tatitəu=pən suaru rəha nəmiəgəhiən mine nəməlinüiən.

⁷ Tol lanəha mətəu-inu, nətəligiən tərəh rəha iətəmimi, tatol tikimır ilau Uhgın, mətəu-inu təsitetəu-pəniən lou min rəha Uhgın, kəni in tərəru agin nitəu-pəniən.

⁸ Nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən nətəligiən tərəh rəha iətəmimi, ko kəsotoliən niki Uhgın tagiən.

9 Mətəu itəmah nəsohtəu-pənian nətəligian tərəh rəha iətəmini. Nipəhriənian məmə Narmin Rəha Uhgün tətətig e təmah, kəni nəutohtəu=pən noliən iətəm Narmin Rəha Uhgün tolkeikei. Iətəmini iətəm Narmin Rəha Kristo təsatigian lan, in səniəmə iətəmini rəha Kristo.

10 Mətəu Kristo tətətig e təmah. Kəni nati əpnəpin nipətətmah otəkeikei mīmīs o tafagə tərəh, mətəu narmitəmah tətəmiəgəh mətəu-inu itəmah nəkotəhruahru e nəhmti Uhgün.

11 Narmin Rəha Uhgün tətətig e təmah, inu Narmin Rəha Uhgün u iətəm təmol Kristo İesu təmiəgəh min e nīmisiən. Nipəhriənian, nipətətmah otimis nian kəti. Mətəu e Narmin Rəhan, Uhgün otəfinə min nəmiəgəhian e nipətətmah.

12 Piak min mine nəuvinik min. Mətəu e natimnati min əha, kitah kotəkeikei motətig motohtəu=pən nati iətəm Uhgün tolkeikei, mətəu kəsotətigian mohtəu=pən nati iətəm nətəligian tərəh rəha iətəmini tolkeikei məmə otol,

13 mətəu-inu nəmə nəkotətig motohtəu=pən nati iətəm nətəligian tərəh rəha iətəmini tolkeikei, nəkotəkeikei mohmīs. Mətəu nəmə e Narmin Rəha Uhgün nəkotuhamu noliən rəha iətəmini, kəni onəkotəmiəgəh,

14 mətəu-inu nətəmini rəfin nətəm Narmin Rəha Uhgün tatit ilah, ilah nenəti Uhgün min.

15 İtəmah nəkotəhrun məmə inu in nipəhriənian mətəu-inu Uhgün təməfinə Narmin Rəhan kəm təmah, kəni Narmin təsoliən itəmah nəkotəgin min e Uhgün, təhmen e iol əhruin nati kəti tətəgin e rəhan iətəmi asoli. Kəpə, mətəu Narmin rəhan təmol məmə Uhgün təməhli itəmah. Kəni Narmin tatol məmə kitah kotəhrun nəniən kəm Uhgün məmə, "İk rəhatimah tatə!"

16 Kəni Narmin aru Rəha Uhgün tətəni kəm narmitəmah məmə kitah nenəti Uhgün min.

17 Kəni mətəu-inu kitah nenətin min, kitah okotos natimnati təuvir min iətəm Uhgün təmələhu kalın məmə rəhatah. Kəni kitah Kristo okotos natimnati min əha. Kitah kotəhrun məmə inu nipəhriənian mətəu-inu kitah kəutətəu nəhməiən kitah min, kəni ko kotəhrun məmə Uhgün otəfa nisaiən kəm tah təhmen e iətəm otol e Kristo.

Nepətiən əhagəhag rəha Uhgün iətəm tətəva

18 İəkəhrun məmə nəhməiən iətəm kəutatig lan u rəueiu, okoteruh məmə ilah nati əpnəpin əmə nian Uhgün otol əpu nepətiən əhagəhag rəhan kəm tah.

19 Nipəhriənian, natimnati rəfin iətəm Uhgün təmol, inu niftəni mine natimnati iətəm kəutəviə lan, mine neai, mine nati miəgəh min, ilah kəutəhtəhmin motolkeikei pik məmə okoteruh nian iətəm Uhgün otol pətigəm məmə nenətin min u nipəh min.

20 Kəutəsəl=pən lanəha mətəu-inu Uhgün təmol məmə natimnati rəfin iətəm in təmol, ilah kəutatig e nəhlmī nərahian, motərruru noliən uək təuvir min iətəm rəhalah əupən ikin. İlah kəsotolkeikeiən lanəha, mətəu in Uhgün iətəm təmol lanəha e lah. Kəni in təmolkeikei məmə ilah okotələhu=pən rəhalah nuhuinian lan,

21 məmə in otitis ilah e nəmnəmitiən mine nīmisiən iətəm ilah kəutatig pəhriən lan. Kəni in otitis ilah lanəha məmə in təhrun nəfəniən nepətiən əhagəhag kətiəh əmə kəm lah iətəm otəfən kəm nenətin min.

22 Kitah kotəhrun məmə əupən əgin mətəuarus=pa əha rəueiu, natimnati rəfin iətəm Uhgün təmol, kəutasək təhmen e pətan kəti iətəm tətətəu nəhməiən məmə otələs nətin.

²³ Kəni səniəmə natimnati mɪn əmə iətəm Uhgɪn təmɔl, ilah kəutasək lanəha. Mətəu kitah mɪn kəutasək lanəha, nati əpnəpɪn məmə Uhgɪn təməfa rəkis nati təuvɪr kəm tah, u Narmɪn Rəhan. Kəni Narmɪn in nəuvetɪn rəha natimnati təuvɪr əgɪn mɪn iətəm Uhgɪn otəpanəfa nian kəti. Kəni rəueiu kəutəhtahnɪn e nian əhruahru məmə Uhgɪn otəgəhan=pa ərəfɪn kəm tah natimnati iətəm təməhli itah ohni. Kəni in otitis nɪpətɪtah əuas mɪn, məfa in vɪ mɪn.

²⁴ Təmətəuəuin e nian Uhgɪn təmosmiəgəh itah, kitah kəutələhu=pən əskasik rəhatah nuhuiniən e natimnati mɪn əha. Pəhriən, kitah kəsotos əhanəhiən natimnati mɪn u. Nəmə kɪnotos rəkis, kəni kəsotuhuiniən ohni.

²⁵ Mətəu kəutələhu=pən rəhalah nuhuiniən e nati kəti iətəm kəsotos əhanəhiən, kəni motol rəhalah nətəligiən təfəməh məutəhtahnɪn məutəhtul əskasik.

²⁶ Kəni təhmen məmə noliən rəha nuhuiniən əha tətəsiru e tah, Narmɪn Rəha Uhgɪn tətəsiru e tah e rəhatah nəpəouiən, təhmen lanu məmə, kitah kotərruru məmə nati nak kotəkeikei motəfaki ohni, mətəu Narmɪn Rəha Uhgɪn tətəni rəhatah lan nian kitah kəutehkɪmis e noliən kəti iətəm nəghatiən tikə lan.

²⁷ Kəni Uhgɪn iətəm in təhrun niki nətəmimi, in təhrun nati Narmɪn Rəhan tətəni, mətəu-inu Narmɪn Rəhan tətəfaki e nəfaki mɪn tatitəu=pən nətəligiən rəha Uhgɪn.

Nətəligiən rəha Uhgɪn

²⁸ Kitah kotəhrun məmə, Uhgɪn tatol məmə natimnati rəfɪn iətəm kəutəhuva, inko nati təuvɪr mɪn mɪnə natimnati tərəh mɪn, ilah rəfɪn kəutəhuva o nasiruviən e tah nətəm kotolkeikei Uhgɪn, inu kitah nətəmimi nətəm in təmauiən e tah e nətəligiən rəhan.

²⁹ Tol lanəha mətəu-inu, əupən əupən əgɪn, Uhgɪn tɪnitəpɪn rəkis itah, kəni e nian əha, in təməni məmə noliən rəhatah otuva məhmen e Nətin məmə nətəmimi tɛpət okəhuva pian mɪn mɪnə nəuvɪniən mɪn, kəni in ilis e tah rəfɪn.

³⁰ Kəni kitah u in təmaupən məni məmə okəhuva rəhan, in təmauiən e tah. Kəni kitah u nətəm təmauiən e tah, in təmol itah kotəhruahru e nəhmtɪn. Kəni kitah u nətəm təmol itah kotəhruahru, in otəfəri məfən nisiaiən mɪnə nəpətɪən əhəgəhag rəhan kəm tah.

Nolkeikeiən əsoli rəha Uhgɪn

³¹ Natimnati mɪn rəfɪn əha kəutəgətun itah məmə, Uhgɪn in tətəhtul=pa e tah, matol natimnati rəfɪn məmə ilah natimnati təuvɪr mɪn e nəmiəgəhiən rəhatah, kəni nati əpnəpɪn əmə nəmə pəh tatol tikimɪr kəm tah.

³² In təməsəginiən o Nətin əhruahru məmə otimis o tah rəfɪn, mətəu in təmegəhan əmə lan. Kəni nəmə in təməfa Nətin kəm tah, kəni nati əkəku əmə məmə in otean itah e natimnati mɪn rəfɪn.

³³ ? Pəh təhrun nətu=pa mɪn nəghatiən kəti məmə kitah kəmotol tərəh? Iətəmi kəti tikə, mətəu-inu, in Uhgɪn iətəm təmol itah kotəhruahru, kitah nətəm in təmitəpɪn.

³⁴ ? Kəni pəh təhrun nələhuviən nəghatiən məmə kitah kotəkeikei motos nalpiniən? Iətəmi kəti tikə, mətəu-inu Kristo Iesu təmimis o tah, kəni nati kəti mɪn, Uhgɪn təmosmiəgəh in e nimisiən. Kəni rəueiu, in tətəharəg e nɪkali Uhgɪn maru, ikin ima nisiaiən mɪnə nəsanəniən, mətəfaki kəm Uhgɪn o tah.

³⁵ ? Nak təhrun nələs rəkisiən itah e nolkeikeiən rəha Kristo o tah? ? Nərəhiən, uə nian iəkis mɪn, uə nərahian iətəm nətəmimi kəutol kəm tah,

uə nəumis, uə rəhatah nautə tikə, uə ikin tasilə ikin, uə nətəmimi nətəm kəutərəkīn motohamu kitah? Kəpə. !Nati kəti tikə!

³⁶ Nəmiəgəhian rəhatah təhmen e nati Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Uhgīn. Nian rəfin, nətəmimi kautolkeikei məmə okotohamu itimah o nərgəm.

Itimah iəkotəhmen e sipsip mīn iətəm okohamu ilah.”

³⁷ Nipəhriənian, e natimnati mīn ərəfin əha, Kristo iətəm tolkeikei itah, tatol məmə kitah kotapirəkis agin.

³⁸ Kəni iəkəhrun vivi agin məmə nati kəti tikə agin təhrun nos rəkisian itah e nolkeikeian rəha Uhgīn, inu nīmisiən, uə nəmiəgəhian, uə nagelo mīn, uə iərmis mīn, uə natimnati iətəm tətənu əha rəueiu, uə natimnati iətəm otəpanuva, uə nəsanənian mīn rəfin,

³⁹ uə natimnati əpəha ilis, uə natimnati ipai agin, uə nati kəti e natimnati rəfin agin iətəm kotatig, ko ilah rəfin kəsotəhrunian nos rəkisian itah e nolkeikeian rəha Uhgīn iətəm kautos e Iərməniḡ rəhatah Kristo Iesu.

9

Pol təmolkeikei pik məmə nətəm Isrel okotəhatətə e Kristo

¹ Kəni rəueiu iəkolkeikei məmə iəkəghati e rəhak mīn nətəmimi u nətəm Isrel, məmə ilah tēpət kəmotəpəh Kristo.

Iatəni pəhriən mətəu-inu itimlau Kristo kətiəh əmə, iəseiuəian. Rəhak nətəligiən tətəni məmə nati u iətəni in nipəhriənian, kəni Narmīn Rəha Uhgīn tətəgəhan lan.

² Nīkik təmitəgīt kəni mətəhmə pik o lah nian rəfin.

³ Nəmə iəu iəkəhrun nosiən nalpiniən mine niəməha rəha Uhgīn, kəni inu otasiru e nətəmimək mīn məmə okotəhatətə e Kristo, kəni nīkik tagiən əmə. Nipəhriənian, nīkik tagiən nəmə Uhgīn otos rəkis iəu e Kristo iətəm iəkolkeikei pik, nəmə in otasiru e nətəmimək mīn məmə okotəhatətə lan. Iəkəni nəghatiən u, “nətəmimək mīn,” mətəu-inu e nipətīn, ilah nətəm Isrel təhmen lak.

⁴ Ilah nətəm Isrel, kəni natimnati təuvir mīn u rəhalah: Uhgīn təmāhli ilah məmə nenətīn mīn, kəni təmol əpu rəhan nepətīən əhəgəhəg kəm lah, kəni məfən mīn nəniəskasikiən mīn rəha nasiruiən,* kəni məfən mīn Lou kəm lah, mine nəfakiən əpəha e Nimə Rəha Uhgīn, mine nəniəskasikiən mīn.

⁵ Kəni tipilah mīn, ilah nətəmi asoli mīn rəha Uhgīn aupən, kəni e nipətīn ikin, Kristo təmsipən e lah, kəni in Uhgīn iətəm in ilis e natimnati rəfin, iətəm okotəni-vivi əmə kətan naunun tikə. Əuəh.†

Suaru iətəm Uhgīn təmitəpin nətəmimi lan

⁶ Nətəm Isrel kəməsotəhatətəian e Kristo, mətəu noliən əha təməsoliən məmə nəghatiən rəha Uhgīn təmei.‡ Nətəmimi rəfin nətəm kəutəni məmə Jekəp in kəha tərəh rəhalah, ilah kəutəni məmə ilah nətəm Isrel§. Mətəu səniəmə ilah rəfin u iətəm Uhgīn tətəni məmə ilah nenətīn mīn, nətəmimi pəhriən rəha Isrel.

8:36 Sam 44:22 **9:3** Eks 32:32 **9:4** Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38 * **9:4** Nəniəskasikiən rəha nasiruiən nəuvein tol lanu lan: (Noa) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4; 15:9-21; 17:1-27; (Isrel) Eks 19–24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2Saml 7:5-16; (Isrel – in vi) Jer 31:31-34.
 † **9:5** Ikin min tēpət e Niutestimin, Pol tətəni-vivi Uhgīn nian təni məmə tətəuvin min nikin tətəhti in, təhmen e Rom 7:25; 8:31-39; 11:33-36. ‡ **9:6** Uhgīn təmāniəskasik kəm Epraham, Aisək, mine Jekəp məmə namipin tərəh min rəhalahal okotos nəuviriən min rəha Uhgīn. Nəuviriən min əha kəməhuva pəhriən e Iesu Kristo nian nətəmimi kəutəhatətə lan. § **9:6** Isrel in nərgin kəti mīn rəha Jekəp.

⁷ Kəni e noliən əha inəha, ilah nətəm kəmotšipən e Epraham, ilah səniəmə nətəmi pəhriən rəha Epraham. Mətəu Uhgın təməni kəm Epraham məmə, “Nəmišipim əhruahru otsipən e nira Aisək.”

⁸ Nipəti nati u məmə, ilah u kəmotšipən e Epraham səniəmə ilah rəfin nenəti Uhgın min. Mətəu nenəti Uhgın pəhriən, ilah nətəmimi nətəm kəmotair e nəniəskasikiən rəha Uhgın. Kəni ilah u nəmišip Epraham pəhriən.

⁹ Tol lanəha mətəu-inu Uhgın təməni əskasik kəm Epraham lanu, “E nian əhruahru lanu e nu iətəm tətuvə, oiəkitalig=pa, kəni Serə tinələs rəkis nətın kəti iərman.”

¹⁰ Mətəu nəghatiən təsoliən naunun u ikinu. Nəti Serə u Aisək təmit Rəpekə, kəni in təmələs mil-mil keiu. Rəhalau tatə u Aisək, kəha tərəh rəha nətəm İsrəl.

¹¹ Mətəu nian mil-mil mil u kəməsuair əhanəhiən, kəni məsuol əhanəhiən nati kəti iətəm təuvir uə tərəh, Uhgın təməni=pən nəghatiən kəti kəm Rəpekə. Kəni nəghatiən u tətəgətuən vivi məmə Uhgın tətitəpin nətəmimi tatitəu=pən əmə rəhan nətəligiən,

¹² mətəu səniəmə kitah kəmotol nati təuvir kəti uə nati tərəh kəti. Uhgın təməni kəm Rəpekə məmə, “Nətım iətəmi asoli, otol əhruin kəm nətım in əkəku lan.”

¹³ Kəni inu tatitəu=pən əmə nəghatiən e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəni məmə, “İəmitəpin Jekəp, mətəu iəmərəh Iso.”*

¹⁴ ? Okotəhrəni əha rəueiu? ? Okotəni məmə noliən rəha Uhgın təəhruahruən? !Kəpə! Kotəhrun məmə in tatol təhruahru.

¹⁵ Uhgın təməni kəm Mosis məmə,

“İəu pišın əmə iəkətiəpin nətəmimi nətəm oiəkəsək əhruin ilah, kəni iəu pišın əmə iəkətiəpin nətəmimi nətəm oiəkol nəuviriən kəm lah.”

¹⁶ Kəni tol lanəha, kitah kəsotosian nəniəskasikiən rəha Uhgın o nati kəti iətəm kautol, təhmen məmə kautolkeikei pik in, uə təhmen məmə kitah kautol uək ohni, kəpə. Kautos əmə e nasəkəhruiniən rəha Uhgın.

¹⁷ E Nauəuə Rəha Uhgın, in tətəni kəm Fero, kig rəha İjip məmə, “İəmləfəri ik o nati kətiəh əmə məmə nətəmimi okotafu rəhak nəsanəniən e nəmiəgəhiən rəham, məmə nətəmimi okotəni pətigəm nərgək e nitənimtəni min rəfin.”

¹⁸ Kəni nipəti nati u məmə, Uhgın rəhan nasəkian tepət o nətəmimi nəuvein mətəu-inu in aru tolkeikei məmə otol lanəha. Kəni in tatol nətəmimi nəuvein məmə ilah kotəpəh nətəuiən rəhan nəghatiən mətəu-inu in aru tolkeikei məmə otol lanəha.

¹⁹ Məta nəmə itəmah kəti otətapuəh ohniəu məmə, “Nəmə Uhgın tatol nətəmimi nəuvein məmə ilah kotəpəh nətəuiən rəhan nəghatiən, kəni ilah okotəkeikei motol lanəha. ?Kəni təhro Uhgın tətəni məmə ilah kəmotol təfagə tərəh?”

²⁰ Mətəu pəh iəkəni kəm ik məmə, ik iətəmimi əmə. Təhro nətagət rəkis əsanən e nəghatiən rəha Uhgın. Nikiətəmah təhti-to. Nilosi nati kəmol e nəuanəriəpig[†], ko təsəniən kəm iətəmi təmol məmə, “Nəməhro mol iəu məmə iəkol lanu lan?”

²¹ İətəmimi iətəm təmol natimnati e nəuanəriəpig, in təhruən nosiən nəuanəriəpig kəti mol nosinati lan keiu, kəti iətəm təuvir rəha noliən lafet, kəni kəti min rəha uək əpnəpin əmə.

9:7 Jen 21:12 9:8 Kəl 4:23 9:9 Jen 18:14 9:12 Jen 25:23 * 9:13 Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “İmolkeikei Jekəp, mətəu iəmərəh İso.” Mətəu nipətin məmə Uhgın tətəpin Jekəp məmə in otol rəha nəniəskasikiən lan. 9:13 Mal 1:2-3 9:15 Eks 33:19 9:16 Efəs 2:8 9:17 Eks 9:16 † 9:20 Əpəha İsrəl, kəmotol sospan mine pilet mine pətal mine e nəuanəriəpig. 9:20 Aes 29:16; 45:9 9:21 Jer 18:6

²² Kəni Uhgín təhrun nitəu-pəniən noliən əha e nətəmimi. Nəmə in tolkeikei, in təhrun noliən ilah məmə otərək in ilah. In tolkeikei məmə otol pətigəm məmə niəməha tatol o təfagə tarah, kəni in otol nalpinian asoli kəm nətəmimi nətəm kautol təfagə tarah. Mətəu nati əpnəp in tatol lanəha, rəhan nətəligiən təfəməh məsol uəhaiən nalpinian kəm lah nətəm kautol məmə nikin otahmə.

²³ Rəhan nətəligiən təfəməh lanəha məmə in otol pətigəm nəuviriən asoli rəhan kəm nətəmi min u nətəm in tolkeikei məmə rəhan nasəkiən otepət o lah. In tamol əpenə-penə ilah aupən aupən agin məmə ilah okotətig e nəuviriən rəha Uhgín əpəha e negəu e neai.

²⁴ Inu kitah rəfin nətəm in təmitəpin, kəni səniəmə nətəm Isrel əmə, mətəu Nanihlə min.

²⁵ Təhmen əmə e nati nak Uhgín təməni e Nauəuə u rəha Hoseə məmə, “Nətəmi min əha u səniəmə rəhak min nətəmimi, iəkəuin e lah məmə, ‘rəhak min nətəmimi.’

Kəni nətəmimi nətəm iəməsolkeikeiən ilah aupən, iəkəuin e lah məmə, ‘nətəmimi nətəm iəkəolkeikei.’

²⁶ Kəni ikinu əhruahru, iətəm iəməni kəm lah məmə, ‘Itəmah səniəmə rəhak min nətəmimi,’

nətəmimi okotəuin e lah məmə, ‘Ilah nenəti Uhgín iətəm tətəmiəgəh.’”

²⁷ Kəni iəni Aiseə tətəməghati e nətəm Isrel min e nian tətəni pətigəm məmə, “Nati əpnəp in nəmə nətəm Isrel tepət təhmen e nipəkil e nikali nitəhi, mətəu Uhgín otosmiəgəh əmə ilah nəuan nəuvein,

²⁸ mətəu-inu Iərməniğ in otol rəfin uəhai əmə rəhan nəghatiən o nəfəniən nalpinian kəm nətəmimi e nitənimtəni min.”

²⁹ Kəni təhmen e nəghatiən iətəm iəni Aiseə təməni aupən məmə, “Nəmə Iərməniğ Əsanən Pik Agin in təsegəhanian e fah məmə rəhatah kəti niriə otəmiəgəh, kəni kitah kəməhuva motəhmen e nətəm Sotəm mine Kəmorə iətəm in təmoh-apis lah.”

Nətəm Isrel kəməsotəhatətəiən

³⁰ ?Nipəti nəghatiən min u nak? Nipətin tol lanu məmə, Nanihlə min nətəm kəsotalkut əskasikiən məmə okotəhruahru e nəhmti Uhgín, Uhgín tamol ilah kotəhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən rəhalah.

³¹ Mətəu nətəm Isrel kəmotalkut pik e suaru rəha nitəu-pəniən Lou məmə ilah okotəhruahru e nəhmti Uhgín. Mətəu ilah kəsotəhruahruən.

³² ?O nak? Mətəu-inu ilah kəmotalkut pik məmə okotəhruahru e nəhmti Uhgín e noliən təuvir min rəhalah, mətəu kəsotohtəu-pəniən suaru rəha nəhatətəiən. Ilah kautoh pikin “Kəpiel Rəha Noh Pikiniən.”

³³ Inu təhmen e Nauəuə Rəha Uhgín iətəm tətəni məmə, “!Oteruh-to! Iəmaharu Kəpiel kəti əpəha Jerusiləm[‡] məmə nətəmimi okotoh pikin,

in Kəpiel iətəm otol ilah kotəmei.

Mətəu iətəmimi iətəm tətəhatətə e Iətəmi əha[§], ko in otəsaulisiən nian təhtul e nəhmti Uhgín.”

10

¹ Piak min mine nəuvirik min. Iəkəolkeikei pik məmə Uhgín otosmiəgəh nətəm Isrel, kəni nian rəfin iətəfaki ohni.

9:25 Hos 2:23 9:26 Hos 1:10 9:28 Aes 10:22,23 9:29 Aes 1:9 9:32 Aes 8:14 ‡ 9:33

Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə Saion. “Saion” in nərgin kəti min rəha Jerusiləm. § 9:33
“Kəpiel” u mine “Iətəmi” kətuəgatun Kristo. 9:33 Aes 8:14; 28:16

² Iau iatəni pətīgəm kəm təmah məmə ilah kəutalkut pik o noliən natimnati iətəm otol niki Uhg'in tagiən. Mətəu noliən rəhalah təsisipəniən e nəhrunian iətəm təhruahru.

³ Ko ilah kəsotohtəu-pəniən suaru rəha Uhg'in məmə ilah okəhuva motəhruahru e nəhmtin, mətəu-inu ilah kotəruuru suaru rəhan, kəni motalkut məmə okotohtəu-pən rəhalah aru suaru, suaru rəha nitəu-pəniən Lou.

⁴ Lou təmallkut pau məmə tol itah kotəhruahru e nəhmti Uhg'in, mətəu e suaru u təruru noliən. Mətəu Kristo təmol naunun e suaru u. In təmol suaru təuvir məmə nətəmimi rəfin nətəm kəutəhatətə əmə lan, ilah rəfin okotəhruahru e nəhmti Uhg'in.

Nəmiəgəhian iətəm Uhg'in tətəfa, in rəha nətəmimi rəfin.

⁵ Mosis tətətei nəghatien kəti o suaru rəha nitəu-pəniən Lou məmə iətəmi kəti tuva məhruahru e nəhmti Uhg'in. In tətəni məmə, "Iətəmimi iətəm tatol natimnati rəfin agin iətəm Lou tətəni, in otos nəmiəgəhian itulin."

⁶ Mətəu suaru rəha nəhatətəiən məmə iətəmi kəti tuva məhruahru e nəhmti Uhg'in təpiə əmə, məmə kitah kəsotolian nati kəti mətəu-inu Kristo tinol rəkis rəfin. Təhmen e Nauəuə Rəha Uhg'in iətəm tətəni məmə, "Səniəmə nəkəkeikei muvən e negəu e neai," məmə onəkəsal e Kristo mələs meiuaiu muva məmə otasiru lam.

⁷ Kəni tətəni min məmə, "Səniəmə nəkəkeikei muvən əpəha ipai ikin ima nətəm kəmoħmis," məmə nəkəfətīgəm Kristo mol təmiəgəh min e nimisiən. Nipəhriənian. Uhg'in tinol rəkis natimnati min əha.

⁸ ?Mətəu, tətəni min nak? Tətəni məmə, "Nəghatien Rəha Uhg'in in iuəkir əmə ohnik. In əpəha e noħlim mine nikim." Nəghatien u in nəghatien rəha nəhatətəiən iətəm iəutəni pətīgəm.

⁹ Tol lanəha mətəu-inu, nəmə nəkəni pətīgəm e noħlim məmə Iesu in Iərmənig, kəni nəmə nəkəhatətə e nikim məmə Uhg'in təmosmiəgəh in e nimisiən, kəni Uhg'in otosmiəgəh ik.

¹⁰ Kəni inu nipəhriənian lanəha mətəu Uhg'in tatol iətəmimi kəti tətəhruahru e nəhmtin nian iətəmi əha tətəhatətə pəhriən lan e nikin. Kəni Uhg'in tətəmosmiəgəh iətəmimi kəti nian in tətəni pətīgəm e noħlin məmə Iesu in Iərmənig rəhan.

¹¹ Təhmen e Nauəuə rəha Uhg'in iətəm tətəni məmə, "Nətəmimi rəfin nətəm kəutəhatətə e iətəmi əha, ilah okəsotaulisiən nian okotəhtul e nəhmti Uhg'in."

¹² Nəghatien əha rəha nətəmimi rəfin, nati əpnəpin nəmə ik iətəm Isrel, uə Ianiħluə kəti, mətəu-inu Iərmənig kətiəh əmə u tətərmənig e nətəmimi rəfin, mətətuati e rəhan nəuviriən kəm nətəmimi rəfin nətəm kəutətapuəh ohni.

¹³ Təhmen e Nauəuə Rəha Uhg'in iətəm tətəni məmə, "Nətəmimi rəfin nətəm kotəuin e nərgi Iərmənig məmə otosmiəgəh ilah, in otosmiəgəh ilah."

¹⁴ ?Mətəu nətəmimi okotəhro motəuin e Iərmənig o nosmiəgəhian ilah, nəmə kəsotəhatətəiən lan? ?Kəni okotəhro motəhatətə lan nəmə kəsotətəuiən nanusiən lan kəti? ?Kəni okotəhro motətəu motətəu nanusiən nəmə iətəmi kəti tətəni pətīgəmiən kəm lah?

¹⁵ ?Kəni nətəmimi okotəhro motəni pətīgəm nanusiən təuvir nəmə Uhg'in tətəhli-pəniən ilah? Təhmen e Nauəuə Rəha Uhg'in iətəm tətəni məmə, "In nati təuvir agin nian iətəmi kəti tətəva o nani pətīgəmiən nanusiən təuvir!"

¹⁶ Kəni nipəhriənian, nətəm Isrel mine Naniħluə min kinotətəu rəkis nanusiən u. Mətəu səniəmə nətəm Isrel rəfin nətəm kəmotos e nikilah

nanusian tæuvir. Tæhmen e næghatien iætəm Aiseə tæmætei mæmə, “Iærmænig, nætəmimi tækəku əmə kəmotəni nipəhriənien e næghatien rəhatimah.”

¹⁷ Kəni tol lanəha, nəhatətəian tatsipən e nati iætəm natətəu, kəni nati iætəm natətəu tatsipən e nanusian iætəm kətəni e Kristo.

¹⁸ ?Mətəu iəkətapuəh min mæmə, ilah kəmotətəu uə kəpə? Əuəh, kəmotətəu. Nauəuə rəha Uhgīn tətəni mæmə, “Nəghatien tæmuvən ikin min rəfin e nitənimtəni min, tæmuvən ikin min rəfin agin.”

¹⁹ ?Kəni iəkətapuəh əmə o nati kəti min mæmə, nətəm Isrel kəmotəhrun, uə kəpə? Əuəh, kəmotəhrun. Mosīs tæmaupən məni mæmə,

“Iəkol itəmah nəkotetret nətəmimi e nitəni əpnəpən əmə iætəm iəkol tæuvir kəm lah, kəni iəkol niəməha təl itəmah mətəu-inu iəkol tæuvir kəm nitəni min iætəm kəmotalməli.”*

²⁰ Kəni uərisig Aiseə təsəginien o nəniən mæmə, “Nətəmimi nətəm kəsotəsəlian lak, kəmoteruh iəu; Nətəmimi nətəm kəsotətapuəhian lak, iəmol pətīgəm aru iəu kəm lah.”

²¹ Mətəu Aiseə təməni næghatien rəha Uhgīn kəm nətəm Isrel mæmə, “E nian rəfin, nian rəfin, iəmuəhru e nəhlmək mæmə iəkəsiru e təmah, itəmah nətəm nautəhti nəuiak mətəuhlin nəmtəhtəmah kəm iəu.”

11

Uhgīn tətəsəkəhruin əhanəh nətəm Isrel

¹ Pəh iəkətapuəh o næghatien kəti e nətəm Isrel. ?In pəhriən uə kəpə mæmə Uhgīn tæməuhlin nəmtəhn o rəhan nətəmimi? !Kəpə! Oteh-to iəu. In tæməsəuhlinien nəmtəhn kəm iəu u iætəm Isrel, iatsipən e Epraham, nərə rəha Benjəmin.

² Aupən aupən agin, Uhgīn təmitəpin nətəm Isrel mæmə in otolkeikei ilah, kəni ilah okəhuva rəhan min nətəmimi. Kəni in tæməsəuhlinien nəmtəhn kəm lah. Nəkotəhrun uə kəpə mæmə nati nak Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni e Elaijə. In tətətapuəh əskəsik o Uhgīn mətəni pətīgəm nərahian iætəm Isrel təmol.

³ In təni mæmə, “Iærmænig, kəmotohamu rəham iəni min motoh-əuaris-əuaris rəham oltə min. Kəni iəu pisin əmə iətətig, kəni mətətalkut min mæmə okotohamu iəu.”

⁴ ?Mətəu Uhgīn təməni=pən nak kəm in? In təməni mæmə, “Iətəskəlim nətəmimi səpin-tausin mæmə rəhak min, nətəm kəsotəfəkian kəm uhgin eiue u Paal.”

⁵ Kəni tæhmen əmə əha rəueiu, nətəm Isrel nəuan nəuvein əha ikin nətəm Uhgīn təmitəpin ilah e rəhan nəuvirien.

⁶ Kəni mətəu-inu Uhgīn tətəsmiəgəh ilah e nəuvirien rəhan, kəni tæməsolien e natimnati tæuvir min iætəm ilah kautol. Mətəu nəmə tətəsmiəgəh ilah mətəu-inu ilah kautol natimnati tæuvir min, kəni nəuvirien iætəm Uhgīn tətətuati lan kəm lah, in tikə, tæhmen mæmə tətətəou əmə ilah o rəhalah uək.

⁷ ?Kəni təhro? Nətəm Isrel tepət kəmotəsəl pik o suaru rəha nuvaien məhruəhru e nəhmti Uhgīn, mətəu kəməsotosian. Mətəu ilah Uhgīn təmitəpin ilah, kəmotos. Mətəu ilah rəfin kəməsotosian, Uhgīn təmol ilah mæmə kotəpəh nətəuian rəhan næghatien.

10:16 Aes 53:1 **10:18** Sam 19:4 **10:19** Dut 32:21 * **10:19** Nipəhriənien, nətəm Isrel kəmotəhrun næghatien rəha Uhgīn, mətəu ilah kəməsotolkeikeian mæmə okotətəlig lan. Kəni tol lanəha, Uhgīn tətəfən næghatien kətiah əmə kəm Nanihluə min mæmə in otol nətəm Isrel kotetet ilah ohni.
10:20 Aes 65:1 **10:21** Aes 65:2 **11:1** 1Saml 12:22; Sam 94:14; Fil 3:5 **11:3** 1King 19:10
11:4 1King 19:18 **11:6** Kəl 3:18

⁸ Təhmen əmə e iətəm Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,
 “Kəni mətəuarus=pa u rəueiu, Uhgın təmol məmə nətəligiən rəhalah tətəpili
 alu,

kəni mol məmə nəhmtilah təpis,
 kəni mol məmə nıpəgtəlgilah talu.”

⁹ Kəni Kig Təfit təməni məmə,

“Pəh nauəniən rəhalah tətət otuva məhmen e nəuanikulu kəti, iətəm otəh-
 ərain ilah, mol ilah kotəni məmə natimnati rəfin təuvir əmə.

Pəh rəhalah natimnati təuvir okəhuva kəpiel kəti rəha noh pikiniən mine
 nalpiniən kəm lah.

¹⁰ Pəh nəhmtilah tapinəpu məmə kəsoteruhian nati,

Pəh nəkau e lah təgəu agin e nərahian rəhalah nian rəfin.”

Suaru rəha Uhgın

o nosmiəgəhian Nanihlua min

¹¹ ?Kəni iəkətapuah min məmə, nətəm Isrel kəmotəh pikin motəmei motorin
 məmə ko kəsotəhtul minian? !Kəpə! O rəhalah nəmkərəpəniən, Uhgın təmol
 suaru o nosmiəgəhian Nanihlua min məmə otol nətəm Isrel kotetət nətəmimi
 min əha, kəni motəlkeikei rəhan nəuviriən.

¹² !Tol lanəha, nəmə Nanihlua min kəmotəh nəuviriən rəha Uhgın mətəu-
 inu nətəm Isrel kəmotəpəh nosmiəgəhian rəha Uhgın, kəni nətəm Isrel rəfin
 nətəm Uhgın təmitəpin rəkis, nian ilah okotəhatətə e Kristo, nəuviriən rəha
 Uhgın otuva mətət!

¹³ Rəueiu iətəghati kəm təmah Nanihlua min. Mətəu-inu iəu aposil
 rəhatəmah Nanihlua min, iəu iətəni-vivi rəhak uək

¹⁴ məmə, iəu iəkəl mətə nətəmimək min nətəm Isrel kotetət Nanihlua min
 ohni, kəni e nolian əha Uhgın otosmiəgəh nəuvein.

¹⁵ Nian Uhgın təməuhlin nəmtahn o nətəm Isrel, kəni in məmki=pa
 Nanihlua min kəhuva məmə rəhan niəli min. Mətəu nian in otos nətəm
 Isrel kəhuva min ohni, inu in nati asoli kəti, təhmen e nətəm kəmoħmis
 kəmotəmiəgəh min.

¹⁶ Nəmə nətəmimi kətəlhəu kalin nəve piret rəha nauəniən vi məmə rəha
 Uhgın, kəni piret apiəpiə, in min rəha Uhgın. * Kəni e nəghatiən rəha nigı, nəmə
 nəukətın rəha Uhgın, kəni nəhlmin min, ilah min rəha Uhgın. Nəghatiən u,
 nıpətın təni məmə nəmə Epraham mine mipin min aupən, ilah rəha Uhgın,
 kəni nımənin min rəhalah, ilah min rəha Uhgın.

¹⁷ Mətəu nəhlmi nigı min nəuvein rəha nasumiən lan, Uhgın təmatgəhli
 rəkis, inu təhmen e nətəmimi nəuvein rəha Isrel. Kəni itəmah Nanihlua min,
 nəkotəhmen e nəhlmi nigı u olif əpnəpin min e nikiñati. Uhgın təmilpin
 itəmah e nəukətı nigı məmə nəkotos nimeilah, kəni rəueiu nəkotos nəuviriən
 iətəm Uhgın təməniəkis kəm Epraham mine nətin min u in nəukətı nigı. †

¹⁸ Mətəu itəmah Nanihlua min, nəsotəghati əuvsaniən məmə Uhgın təmilpin
 itəmah e nigı iətəm təmatgəhli rəkis ikın, u təhmen e nətəm Isrel nəuvein.
 Sotaluən məmə nəukətı nigı tətəugin itəmah, mətəu səniəmə itəmah nəhlmi
 nigı nəutaugin nəukətı nigı.

¹⁹ Kəni nəmə iətəmi kəti otəfəri ohni məni məmə, “Uhgın təmatgəhli rəkis
 nəhlmi nigı min nəuvein məmə otılpin iəu iəkos nimeilah.”

11:8 Dut 29:4; Aes 29:10 **11:10** Sam 69:22,23 **11:11** Uək 13:46 * **11:16** Nəghatiən u rəha
 piret tatsipən e Oltestimin. In tətəghati e nian kautos nauəniən vi e nasumiən. Nətəmimi kautol piret
 lan, kəni mətəupən mətəfən nəve piret nəuətin kəm Uhgın. Kəni in tətəgatun məmə piret apiəpiə, in
 min rəha Uhgın, kəni ilah kotəhrun nuniən. Nam 15:20 † **11:17** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni
 məmə, “Kəni rəueiu, nautos nəhu nigı təuvir rəha nəukətı nigı u olif.” **11:17** Efəs 2:11-19

20 In nīpəhriənīən, mətəu tətətgəhli rəkis ilah mətəu-inu kəsotəhatətəiən e Uhgīn. Kəni itəmāh nəkotəpeir=pən e nəkətī nīgī e nəhatətəiən əmə rəhatəmāh. Kəni tol lanəha sotagət-əfəriən ohni, mətəu itəmāh nəkotəkeikei motəgīn,

21 mətəu-inu Uhgīn tətətgəhli rəkis nəhlmi nīgī nəuvein lanəha, kəni nəmā nəsotəkeikeiən o nosiən nəhatətəiən əskasik lan, kəni in otətgəhli rəkis itəmāh.

22 Otətəlig e noliən pəti mil rəha Uhgīn kəm nətəmimi: in tatol təuvir kəm nəuvein, kəni mətələhu nəghatiən əskasik kəm nəuvein mīn. In tətələhu nəghatiən əskasik o nətəmimi nətəm kəmotəhti nəuiān, mətəu in tatol təuvir kəm təmāh, nəmā nəkotəkeikei mətəhatətə lan e rəhan nəuviriən. Mətəu nəmā nəkotəpəh nəhatətəiən lan, kəni in otətgəhli rəkis mīn itəmāh.

23 Kəni nəmā nətəm Isrel kohtəlig=pa mīn mətəhatətə e Uhgīn, kəni in otīlpīn mīn ilah e nəkətīn, mətəu-inu tatos nəsanəniən o noliən lanəha.

24 Kəni nīpəti nəghatiən u məmā, itəmāh Nanihlūə mīn, itəmāh nəkotəhmen e nəhlmi nīgī u olif əpnəpīn e nīkīnati iətəm Uhgīn tətətei rəkis, kəni mīlpīn=pən e nīgī u olif e nasumiən rəhan. Noliən əha səniəmā noliən əhruahru kəti rəha nīgī, o nosiən nəhlmi nīgī pīsīn kəti mīlpīn=pən e nīgī pīsīn kəti. Mətəu nətəm Isrel, kotəhmen e nəhlmi nīgī u olif əpəha e nasumiən. Kəni rəueiu timətīg məmā Uhgīn otīlpīn mīn ilah e nəkətīlah əhruahru.

Nasəkīān rəha Uhgīn tēpət o nətəmimi rəfīn

25 Piak mīn mīne nəuvīnik mīn. Iəkolkeikei məmā nəkotəhrun nati oneuən u məmā, itəmāh nəsotəfəri pīkiən itəmāh. Uhgīn tətəmol məmā nətəm Isrel nəuvein kəmotəpəh nətəuiən rəhan nəghatiən. Mətəu noliən əha otətətig əmə mətəuarus=pa Nanihlūə mīn rəfīn nətəm Uhgīn tətītəpīn, ilah okotəhatətə lan.

26 Kəni e noliən əha, Uhgīn otosmiəgəh rəfīn nətəm Isrel. Təhmen əmə e nati Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmā,

“Iətəmi otosmiəgəh nətəmimi otsipən e nətəm Isrel;‡
in otos rəkis noliən tərāh rəha nətəm Isrel.

27 Kəni inu nəniəsəkasiķiən rəha nasiruiən rəhak kəm lah məmā iəkəfəl rəkis təfagə tərāh rəhalah.”

28 Nətəm Isrel kəmotəpəh nanusiən təuvir rəha Iesu Kristo, kəni tol lanəha, ilah kəməhuva tīkīmīr mīn rəha Uhgīn. Mətəu nati u in o nəuviriən rəhatəmāh mətəu-inu rəueiu, Uhgīn tətəfīnə rəhan nəuviriən kəm təmāh Nanihlūə mīn. Mətəu Uhgīn tatolkeikei əhanəh nətəm Isrel mətəu-inu in tətītəpīn ilah, kəni ilah nīrə rəha Epraham, Aisək, mīne Jekəp.

29 Tol lanəha mətəu-inu, nīān Uhgīn tətītəpīn rəkis nətəmimi kəni mol təuvir kəm lah, ko in təsəuhlin mīniən e rəhan nətəligiən.

30 Itəmāh u Nanihlūə mīn, əupən nəməutəhti nəuia Uhgīn. Mətəu rəueiu, Uhgīn tətəsək o təmāh mətəu-inu nətəm Isrel kəmotəhti nəuiān.

31 Kəni təhmen-əhmen əmə, nətəm Isrel kəmotəhti nəuia Uhgīn rəueiu, məmā nasəkəhruiən rəha Uhgīn təhrun nēpətīən o lah. Tol lanəha mətəu-inu rəueiu ilah kəuteruh məmā nasəkīān rəha Uhgīn tēpət o lah, kəni mətā ilah okotolkeikei məmā Uhgīn otol mīn lanəha e lah.

32 Nətəmimi rəfīn kətəhti nəuia Uhgīn, kəni in tatol məmā rəhalah noliən tərāh tətəskəlīm ilah. In tətəmol lanəha məmā rəhan nasəkīān otēpət o lah ərəfīn.

Noliən rəha Uhgīn in təuvir əgīn

11:22 Jon 15:2,4 ‡ 11:26 Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmā, “otsipən Saion.” Saion in nərgīn kəti mīn rəha Jerusilam, kəni in tətəgətun=pən nətəm Isrel.

³³ !Otafu-to! !Nəuviriən rəha Uhgín o nətəmimi, mine nətəligiən rəhan mine nəhruniən rəhan, ilah rəfin kotepət agin! Kitah kotəruru agin nolien rəha nətəligiən rəhan, mine rəhan suaru min. Inu təhmen=pən əmə e Nauəuə Rəha Uhgín iətəm tətəni məmə,

³⁴ “Tətəmi kəti tikə təhrun natimnati iətəm tətətig e nətəligiən rəha Uhgín. Kəni iətəmi kəti tikə iətəm təhrun nəfəniən nəghatiən kəti məmə otasiru e Uhgín.”

³⁵ “Tətəmi kəti tikə iətəm təhrun nəfən aruiən nati kəti rəhan kəm Uhgín mətəu-inu, natimnati rəfin agin rəha Uhgín rəkis.”

³⁶ Tol lanəha mətəu-inu Uhgín təmöl natimnati rəfin, kəni natimnati rəfin kəutətig mətəu-inu nəsanəniən rəhan tətəskəlīm ilah, kəni natimnati rəfin in təmöl məmə rəhan.

!Pəh kitah kotəfən nəni-viviən kəm in tatuvən matuvən naunun tikə! Əuəh.

12

Sakrifais iətəm nəmiəghəniən tətətig lan

¹ Piak min mine nəuviniək min. Mətəu-inu nasəkəhruiən rəha Uhgín tepət o tah, iəkətapuəh əskasik o təmah məmə nəkotəfən niyətətməh ərəfin kəm Uhgín təhmen e sakrifais kəti iətəm tətəmiəghə, kəni nəkotəluəh kalin məmə rəhan, kəni nikin tətəgiən lan. Inu suaru əhruahru iətəm onəkotəfaki kəm Uhgín lan.

² Sotosiən nolien rəha nətəmimi rəha niiftəni u, mətəu pəh Uhgín otöl nəkotəuiək-to e nətəligiən təuvir rəhatəmah məmə nolien rəhatəmah okəhuva motəuvir. Kəni tol lanəha, itəmah onəkotəhrun nakiliən, mine nəhruniən, kəni nitəpiniən nolien təuvir min iətəm Uhgín tolkeikei, inu nolien min iətəm təuvir, mine nolien min iətəm tatöl nikin tətəgiən, mine iətəm təhruahru.

³ Kəni e nəuviriən iətəm Uhgín təməfa kəm iəu, iətəni=pinə kəm təmah rəfin məmə sotəfəri aruiən itəmah. Mətəu e nətəligiən əhruahru, oteruh nəsanəniən min iətəm Uhgín təməfinə kəm təmah e nəhatətəiən rəhatəmah e Kristo. Kəni nian nəkotəruəh nəsanəniən min əha, oteruh rəhatəmah nolien min, motakil moteruh məmə rəhatəmah nolien min təuvir məhmen motohtəu=pən nəsanəniən min iətəm Uhgín təməfinə kəm təmah, uə kəpə.

⁴ Niyəti iətəmimi, rəhan nəuəli-nəuəlin tepət, kəni nəuəli-nəuəli niyətin əha, rəhalah əha ikin uək pisin pisin min iətəm kəutöl.

⁵ Kəni təhmen=pən əmə e nətəm kəutəhatətə e Kristo. Kitah tepət, mətəu kəutəhuva niyətin kətiəh əmə lan, kəni motarəriə aru əmə e kitah min.

⁶ Kəni Uhgín təməfa nəsanəniən o nolien uək pisin pisin min tatitəu=pən nəuviriən rəhan iətəm təməfa kəm tah. Uhgín tətəfən kəm iətəmi kəti nəsanəniən o nəni pətigəmiən nəghatiən rəhan iətəm in tətəfən əhruahru kəm in. Kəni pəh iətəmi u otəni pətigəm nəghatiən min əha titəu=pən nəhatətəiən rəhan məmə Uhgín təməghati kəm in.

⁷ Nəmə iətəmi kəti tatos nəsanəniən o nasiruiən, pəh in tasiru; nəmə in tatos nəsanəniən o nəgətuniən, pəh in təgətun;

⁸ nəmə in tatos nəsanəniən o nəfəriən nətəligiən, pəh in otləfəri; nəmə in tatos nəsanəniən o nəfəniən məni, pəh in otəfən tepət; nəmə in tatos nəsanəniən o nitien niməfaki, pəh in tol e nikin rəfin; nəmə in tatos nəsanəniən o nasəkəhruiən, pəh in tol e nikin agiən.

Suaru rəha nolkeikeiən nətəmimi

⁹ Nolien rəha nolkeikeiən rəhatəmah o nətəmimi, otəkeikei möl niyəhriənən lan. Otəməki e nolien tərah min, kəni motəskəlīm əskasik nolien təuvir min.

¹⁰ Otolkeikei itamah min tæhmen mæmæ itamah piatamah min mine næuvinitamah min. Itamah kætiah kætiah nækotalkut pik mæmæ onækotisiai itamah min.

¹¹ Otækeikei nian ræfin o nolian uæk ræha Uhgîn e nikitamah ræfin tæhmen e nigam tatuau, kæni mæsotæpæuuiæn.

¹² Otagiæn mætæu-inu næmotælæhu=pæn æskasik ræhatamah nuhuiniæn e Uhgîn. Kæni nian nærahian tuva, otol ræhatamah nætæligiæn tatæfæmæh. Kæni motæghati kæm Uhgîn e næfakiæn nian ræfin.

¹³ Otæfæn kæm nætæmimi ræha Uhgîn nati nak iætæm ræhalah tikæ. Otækeikei motol tæuvir kæm iapispis min nætæm kæutæhuva imatæmah ikin.

¹⁴ Otætapuæh o Uhgîn mæmæ otol næuviriæn kæm nætæm kautol nærahian kæm tæmah. Sotæuiakæniæn e lah, mætæu otætapuæh o Uhgîn mæmæ otol næuviriæn kæm lah.

¹⁵ Otagiæn itamah nætæm kæutagiæn. Kæni otasæk itamah nætæm kautasæk.

¹⁶ Otol ræhatamah nætæligiæn tæhmen-æhmen æmæ e tæmah min ræfin. Nikitamah tæsæhtiæn mæmæ itamah næuvein ilis, mætæu nikitamah otagiæn æmæ mæmæ næutan pæti æmæ itamah nætæmi min u læhtæni. Nikitamah tæsæhtiæn mæmæ nækotæhrun pik.

¹⁷ Næmæ iætæmi kæti tatol tærah e tæmah, sotalpiniæn ræhan nolian. Onækotolkeikei motalkut mæmæ nækotol nolian iætæm nætæmimi ræfin okoteruh mæmæ tæhruahru.

¹⁸ Otol natimnati ræfin iætæm nækotæhrun nolian mæmæ itamah nækotatig e næmælinuiæn itamah nætæmimi ræfin.

¹⁹ Piak min mine næuvinik min. Sotalpiniæn nitai tæfagæ ræha iætæmi kæti, mætæu otæpæh æmæ mæmæ Uhgîn otæpanælæhu nalpiniæn mine niæmæha kæm in, mætæu-inu e Nauæuæ Ræha Uhgîn, Iærmænig tætæni mæmæ, "In ræhak pisin æmæ uæk o nalpiniæn nitai tæfagæ. Iæu iækol lanæha."

²⁰ Mætæu itamah nautol æmæ mæmæ Nauæuæ Ræha Uhgîn tætæni mæmæ, "Næmæ ræham tikimir næumis tatus, æfæn nauæniæn kæm in; næmæ in tætuæuæ, æfæn nati kæti in tæmnim.

Nian nautol natimnati min u, in otæulis pik lan."

²¹ Sotegæhanian mæmæ nolian tærah, otætuærus itamah mælæs iahu itamah, mætæu otol mæmæ ræhatamah nolian tæuvir otosiahu nolian tærah.

13

Narmænigiæn ræha kæpmæn

¹ Pæh kitah ræfin okotækeikei motatig ahgæl kæpmæn, mætæu-inu nepætiæn o narmænigiæn ræfin tatsipæn e Uhgîn, kæni kæpmæn min ræfin iætæm kæutatig, Uhgîn pisin æmæ tætæfæri ilah.

² Kæni tol lanæha, næmæ iætæmi kæti tæhti næuia kæpmæn, in tætæhti næuia nati iætæm Uhgîn tæmælæhu, kæni nætæmimi nætæm kautol lanæha, kæutiuvipæ nalpiniæn o lah.

³ Tol lanæha mætæu-inu kæpmæn iætæm Uhgîn tæmælæhu tæsolian nætæmimi nætæm kautol nolian tæuvir kotægin, mætæu tatol æmæ o nætæm kautol nolian tærah. Næmæ næsotolkeikeiæn mæmæ nækotægin e nætæmi asoli min ræha kæpmæn, nækotækeikei motol nolian tæuvir min, kæni ilah okotæfæri itamah ohni.

⁴ Sotaluiæn mæmæ ilah noluæk min ræha Uhgîn nætæm uæk ræhalah mæmæ ilah okotos næuviriæn mæhuva o tæmah. Mætæu næmæ nækotol tærah, nækotækeikei motægin, mætæu-inu ilah kautos næsanæniæn o nolian nalpiniæn. Ilah noluæk

min rəha Uhgın nətəm otol niəməha mine nalpiniən rəha Uhgın kəm nətəm kautol tərəh.

⁵ Tol lanəha, kitah rəfin okotəkeikei motatig ahgəl kəpmən, mətəu-inu kitah kəsotolkeikeiən məmə kotos nalpiniən. Kəni kitah kotəhrun əmə məmə in noliən əhruahru.

⁶ Kəni o nati kətiəh min, otətəou=pən takis kəm kəpmən, mətəu-inu nətəmi asoli rəha kəpmən, ilah noluek rəha Uhgın, kəni inu uək rəhalah.

⁷ Otəfən kəm nətəmimi rəfin, natimnati iətəm təhruahru məmə onəkotəfən. Nəmə takis pişin pişin min, nəkotəkeikei motətəou ilah. Nəmə nişiaien, otisiəi ilah. Nəmə iətəmi tatos narmənigiən, kəni otatig ahgəl.

Nolkeikeiən

⁸ Nəkotəkeikei motətəou rəhatəmāh kauin min. Mətəu kauin kətiəh əmə tətəkeikei mətətig o təmāh, inu kauin rəha nolkeikeiən iətəm tatuvən kəm təmāh min. Kəni nəkotəkeikei mautətəou nian rəfin, naunun tikə, mətəu-inu iətəm tolkeikei in kəti, in tatol pəhriən natimnati rəfin iətəm Lou tətəni.

⁹ Lou tətəni məmə, “Sotakləhiən e pətan,” “Sohamuiən itəmi,” “Sotakləhiən,” “Nikim təsuvəniən e natimnati rəha iətəmi kəti,” kəni lou nəuvein min əha ikən. Mətəu nəghatiən kətiəh əmə in nəukətəlah rəfin, in tətəni məmə, “Olkeikei ik kəti təhmen əmə məmə natolkeikei aru ik.”

¹⁰ Nəmə iətəmi kəti tatolkeikei in kəti, ko təsoliən nərahien kəm in. Kəni tol lanəha, iətəmimi iətəm tatolkeikei nətəmimi, in tatol nişəti Lou rəfin.

Noliən əhruahru o nian rəha naunun nian

¹¹ Nəkotəkeikei motol lanəha mətəu-inu itəmāh nəkotəhrun vivi nian kəutətig lanu rəueiu. Nian tinətəuva məmə nəkotəkeikei motair məsotəpiliən, mətəu-inu nosmiəghien rəhatah nian rəfin tinətəuva iuəkir, məpirəkis nian kitah kinotəhatətə.

¹² Napinəpuian otəsuvəhiən tikə, kəni nəhəghəghien otəsuvəhiən tuva. Kəni tol lanəha, pəh kotəpəh noliən rəha napinəpuian, kəni motəluagin o noliən təuvir min rəha nəhəghəghien təhmen=pən e soldie kəti iətəm tətəskəlim vivi rəhan nau rəha nəluaginien.

¹³ Pəh kitah kotol noliən təuvir min, təhmen e nətəmimi nətəm kəutəliuek e nəhəghəghien kəni nətəmimi okoteruh. Okəsotolien lafet tərəh min, məsotəpişien, məsotit əpnəpiniən itəmāh min, kəni məsotolien noliən alməli min, məsotərgəhuiən, məsotetətiən itah min.

¹⁴ Mətəu oteghəhan əmə məmə İərmənig İesu otərmənig e nəmiəghien rəhatəmāh, kəni sotətəligiən e suaru min o noliən təfəgə tərəh min iətəm nətəligiən tərəh rəhatəmāh tolkeikei.

14

Nəghatiən rəha nətəmi min u

rəhalah nəhatətəien təsəskəsikiən

¹ Sotəuhlin-pəniən nəmtəhtəmāh o nəfəki min nəuvein nətəm rəhalah nəhatətəien təsəskəsikiən, kəni motəruuru məmə niki Uhgın təsəgiəniən uə kəpə e noliən min nəuvein iətəm nətəmimi nəuvein kəutəniəhu. Nəkotos ilah məhuva, mətəu iəsolkeikeiən məmə nəkotərgəhu o rəhalah nətəligiən min.

² Iətəmimi kəti, e rəhan nəhatətəien, təuvir məmə in otun nauəniən min rəfin. Mətəu iətəmimi kəti min, rəhan nəhatətəien təsəskəsikiən, kəni nikiən təhti məmə in təhrun nunien nauəniən e nasumiən əmə, məpəh nunien nəhuvegi nati.

³ Iätəmimi u iätəm təhrun nunian natimnati rəfin, təsəuviriən məmə in oteh rah iätəmi iätəm təsunian natimnati min rəfin. Kəni iätəmi in təsunian natimnati min rəfin, təsəuviriən məmə in otəni kəm iätəmimi u tatun natimnati min rəfin məmə, in tatol noliən tərəh, mətəu-inu Uhgın nikin tagiən əmə ohni.

⁴ Təsəuviriən məmə ik nətəni məmə ioluək rəha suah kəti min təmol noliən tərəh. Rəhan aru əmə iərmənig otəni məmə təmol təuvir uə tərəh. * Kəni Uhgın otegəhan lan mətəu-inu İərmənig təhrun nəfəniən nəsanəniən kəm in o noliən nati təuvir min.

⁵ Iätəmi kəti in təni məmə nian kətiəh əmə in rəha Uhgın tapirəkis nian rəfin, mətəu iätəmi kəti min təni məmə nian rəfin kotəhmen-əhmen əmə. Mətəu iätəmimi otəkeikei məhtul əskasik o rəhan nətəligiən o nati u.

⁶ Iätəmimi kəti iätəm tətəni məmə nian kətiəh əmə rəha Uhgın, in tatol o nisiaiən İərmənig. Kəni iätəm tatun nəhuvegi nati, tatun o nisiaiən İərmənig, mətəu-inu tətəni tagkiu kəm Uhgın o nigin nauəniən. Kəni iätəm tətəpəh əmə nunian nəhuvegi nati, in min tətəpəh nunian o nisiaiən İərmənig, kəni in min tətəni tagkiu kəm Uhgın o nigin nauəniən.

⁷ Iätəmi kəti təsərmənig aruiən e nəmiəgəhiən rəhan, nati əpnapin in tətəmiəgəh uə in təmimis.

⁸ Nəmə kitah kəutəmiəgəh, kəutəmiəgəh o nisiaiən İərmənig, kəni nəmə kohmis, kəmoħmis o nisiaiən İərmənig. Kəni tol lanəha, nəmə kəutəmiəgəh uə kəmoħmis kitah rəha İərmənig.

⁹ Kristo təmimis matig məmiəgəh min, məmə in İərmənig rəha nətəmimi kəutəmiəgəh mine nətəmimi kəmoħmis rəkis.

¹⁰ Kəni təsəuviriən məmə nəkəni nikali nətəm kəutəfaki kəti min məmə təmol noliən tərəh e natimnati min əha. Kəni təsəuviriən məmə nəkeh iahu piam, mətəu-inu kitah rəfin okotəhtul əupən e nəħmti Uhgın məmə in otakil itah.

¹¹ Təhmen e İərmənig tətəni e Nauəuə Rəha Uhgın məmə,
 “Inu nipiəhriəniən, təhmen məmə in nipiəhriəniən məmə iätəmiəgəh,
 nətəmimi rəfin okotisin nəulilah kəm iəu,
 kəni nətəmimi rəfin okotəni pətigəm e noħlilah məmə iəu, iəu Uhgın.”

¹² Kəni tol lanəha, kitah rəfin kətiəh kətiəh okotəhtul e nəħmti Uhgın o nəni pətigəmiən natimnati kəmotol.

¹³ Tol lanəha, pəh kotəpəh noliən rəha nəniən nikali iätəmi kəti məmə rəhan noliən in təfəgə tərəh kəti. Mətəu pəh kəutəni məmə okəsotoliən nati kəti iätəm otol piatah kəti təmei e rəhan nəmiəgəhiən.

¹⁴ İəu iəmuva kətiəh itimlau İərmənig İesu, kəni o nati u, iəu iəkəhrun vivi məmə nauəniən rəfin kotəuvir o nunian, kəsotoliən iätəmi kəti tamikmik e nəħmti Uhgın. Mətəu nəmə iätəmi kəti nikin təhti məmə nati kəti tamikmik e nəħmti Uhgın, nati əha tamikmik aru əmə ohni.

¹⁵ Nəmə piam kəti tətəuə tərəh pik o nati kəti iätəm natun, kəni nəmə natun əmə lanko, kəni nəsalieuəkiən e suaru rəha nolkeikeiən. Soliən məmə nati natun tətərəkin piam kəti iätəm Kristo təmimis ohni.

¹⁶ Segəhaniən məmə nati kəti iätəm ik nəkəni məmə təuvir, okəni məmə in nati tərəh.

¹⁷ Tol lanəha mətəu-inu Nərmənigiən Rəha Uhgın səniəmə nati rəha nauəniən mine nəmmiəniən iätəm nati əpnapin əmə, mətəu in nati rəha nəhruahruieən e nəħmti Uhgın, mine nəməlinuieən, mine nagianieən e Nərmən Rəhan,

* **14:4** Fes 4 u, in eksampil kəti. “Ioluək” tətəgətun=pən kitah nəfaki min, kəni “İərmənig” tətəgətun=pən Uhgın. Nipiəti nəghatiən məmə Uhgın otakil itah, mətəu təsəuviriən məmə kitah okotakil itah min.

¹⁸ Mətəu-inu iətəmi kəti iətəm tatol uək kəm Kristo e noliən əha, in tatol niki Uhgın tətəgiən, kəni nətəmimi kauteh in məmə in iətəmi təuvir, kəni nikilah tagiən əmə ohni.

¹⁹ Kəni tol lanəha, pəh kitah kotalkut pik o noliən nati iətəm tətələs itah e suaru rəha nəməlinuiən, kəni matəfəri nətəligiən rəhatah rəfin.

²⁰ Sərəkinian uək rəha Uhgın o nauəniən əmə. Nauəniən rəfin kotəuvir, məsotolian iətəmi kəti tamikmik e nəhmti Uhgın. Mətəu iətəmi kəti tatol təfəgə tərəh nian in tatun nati kəti iətəm tol pian tətəmei lan e rəhan nəmiəgəhiən.

²¹ Kəni tol lanəha, təuvir məmə nəsotuniən nəhuvegi nati, uə nəsotəmmimian wain, uə noliən nati kəti mın iətəm otol piatəmāh otəmei e nəmiəgəhiən rəhan.

²² Kəni nəmə itəmāh nautos nətəligiən kəti o natimnati mın u, otaskəlim oneuən əmə itəmāh Uhgın. Iətəmi kəti tətətig e nəuviriən pəhriən nian in tatol əmə natimnati iətəm in təhrun məmə təhruahru məmə in otol.

²³ Mətəu iətəmimi iətəm rəhan nətəligiən tatol keiu o nati iətəm in tatun, məmə in təhruahru o nunian uə kəpə, təuvir məmə in təsuniən. Mətəu nəmə in tatun, Uhgın otəni məmə noliən rəhan in təfəgə tərəh, mətəu-inu in tatun, mətəu nikin təsəhtiən məmə in nati əhruahru. Kəni nəmə iətəmi kəti tatol nati kəti iətəm nikin təhti məmə in tərəh, in tatol təfəgə tərəh.

15

Nəfəriən nətəligiən rəha nəfəki pisin pisin mın

¹ Kitah nəuvein, nəhatətəiən rəhatah təkəsik, kəni kitah kotəhrun məmə nati əlkələh mın əha, ilah nati əpnəpən əmə. Mətəu kitah kəsotəkeikeiən o noliən natimnati mın əha iətəm nikitah əmə tətəgiən lan. Nikitah təkəikei məhti piatah mın mine nəuvinitah mın nətəm rəhalah nətəligiən keiu e natimnati mın əha.

² Kitah okotəkeikei motol noliən iətəm otol niki nətəpisin okotəgiən lan, məmə otasiru e lah, mol nəhatətəiən rəhalah tuva məskəsik.

³ Pəh kotol lanəha mətəu-inu Kristo mın, in təməsoliən noliən kəti məmə in aru nikin otəgiən lan. Mətəu in təmol natimnati rəfin agin iətəm Uhgın nikin tolkeikei, kəni natimnati mın u, nətəmimi kəmotəni rah in ohni. Inu təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Nəni rahien mın iətəm nətəmimi pisin pisin mın kəutəni lam, tətərəkin iəu.”

⁴ Natimnati mın əha kəmətəi əupən e Nauəuə Rəha Uhgın, kəmətəi mın məmə otəgətun itah, məmə okotələhu=pən əskəsik nətəligiən rəhatah e Uhgın. Kəni kitah kotəhrun noliən əha mətəu-inu kəutəhtul əskəsik e nian iəkis mın, kəni Nauəuə Rəha Uhgın tətəfəri nətəligiən rəhatah.

⁵ Uhgın pisin əmə tətəsi ru e tah məmə kəutəhtul əskəsik e nian iəkis mın, kəni in pisin əmə tətəfəri nətəligiən rəhatah. Kəni rəueiu, iətapuəh ohni məmə in otasiru e təmāh e nətəligiən rəhatəmāh məmə otuva mol kətiəh əmə, təhmen əmə e noliən rəha Kristo İesu.

⁶ Kəni iətapuəh lanəha o təmāh rəfin nətəm nautos nətəligiən kətiəh əmə, məmə nəuiatah təhrun nuvaiən məhmen e nəuia iətəmi kətiəh əmə o nəfəriən nərgi Uhgın, iətəm in Uhgın mine Tatə rəha İərməniğ rəhatah İesu Kristo.

⁷ Otos nətəm kəutəfəki mın nəuvein e niki təmāh agiən motol təuvir kəm lah təhmen əmə məmə Kristo təmos itəmāh e nikin agiən. Otol lanəha məmə nətəmimi okotəni-vivi Uhgın lan.

⁸ Sotaluiən e nati u məmə, Kristo təmuva məhmen e ioluək rəha nətəm İsrəl məmə otəgətun məmə Uhgın tatol rəhan nəghatiən, nəghatiən u məmə

nəniəskasikiən min rəhan kəm tipi nətəm Isrel aupən, ilah kəməhuva motol niphərianiən e Kristo.

⁹ Kəni təmuva məmə Nanihlua min okotos nasəkəhruiəniən rəha Uhgın motəni-vivi in ohni, təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“Tol lanəha, oiəkəfəri nərgəm e niki Nanihlua min,

oiəkəni nəpuən min məni-vivi nərgəm.”

¹⁰ Kəni tətəni min məmə,

“Otagiən, Nanihlua min, itəmah rəhan min nətəmimi.”

¹¹ Kəni tətəni min məmə,

“Itəmah Nanihlua min rəfin otəni-vivi İərməniğ,

kəni itəmah rəfin nətəmimi min rəfin rəha nəuaniləuis min rəfin e nəhue nitəni min, otəni-vivi in.”

¹² Kəni Aiseə tətəni min məmə,

“Mipi Tefit* aupən otair muva,

kəni Uhgın otəfəri in məmə otərməniğ e nətəmimi min rəfin rəha nəuaniləuis min rəfin e nəhue nitəni min rəfin.

Kəni Nanihlua min okotələhu=pən əskasik nuhuiniən rəhalah lan.”

¹³ Uhgın təmasiru e tah məmə okotələhu=pən əskasik rəhatah nuhuiniən lan. Pəh in otol məmə nikitəmah otəri məriaəuh e nəgəniən mine nəməlinuiən nian nəutəhatətə lan məmə, e nəsanəniən rəha Narmın Rəha Uhgın, onəkotələhu=pən əskasik pik təhmin rəhatəmah nuhuiniən e Uhgın.

Pol in aposil rəha Nanihlua min

¹⁴ Piak min mine nəuvirik min. İəkəhrun vivi məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah təməri məriaəuh e nəuviriən, kəni nəmotos nəhruniən rəfin, kəni nəkotəhmen o nəgətuniən itəmah min.

¹⁵ Mətəu e nauəuə u rəhak, iəməsəhluaiğiən e nati kəti, iəməni pətigəm e niki rəfin natimnati min u kəm təmah, kəni molkeikei məmə nikitəmah otəkeikei məhti nəghatiən min əha. Təhruahru əmə məmə iətəghati lanəha, mətəu-inu Uhgın təmasiru lak e rəhan əmə nəuviriən

¹⁶ məmə iəu iəkuva ioluək rəha Kristo İesu o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir kəm Nanihlua min. İəu iəkəhmen e pris kəti iətəm iətəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Uhgın məmə, Nanihlua min nətəm kəutəhatətə e Kristo, okəhuva neaniən təuvir min nətəm Narmın Rəha Uhgın təmafəl mələhu kalın məmə rəha Uhgın, kəni Uhgın niki tagiən o nosiən.

¹⁷ Kəni e uək rəfin iətəm iatol o Uhgın, niki tagiən pik lan mətəu-inu in Kristo İesu əmə iətəm tatol uək.

¹⁸ Ko iəsəghati əfəri əməniən o nati kəti min, iəkəghati əfəri əmə o natimnati təuvir iətəm Kristo təmol nian iəmol rəhan uək o nosiən Nanihlua min kəhuva motol nəuia Uhgın. Kristo təmol uək e rəhak nəghatiən, mine rəhak nolliən min,

¹⁹ kəni təmol uək e nəsanəniən rəha nəmtətəni min mine nati apispis min, kəni təmol ilah rəfin e nəsanəniən rəha Narmın Rəha Uhgın. Kəni tol lanəha, iəməni pətigəm rəfin nanusiən təuvir rəha Kristo, iəmətuəuin Jerusiləm muvən ikin min rəfin mətəuarus=pən nitəni u İlirikəm iətəm in isəu pahav ikin.

²⁰ Nian rəfin e nətuəuniən rəhak uək mətəuarus=pa u rəueiu, iəmolkeikei məmə iəkuvən məni pətigəm nanusiən təuvir e ikin min nəuvein iətəm kəsətəu

* **15:12** Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə “Mipi Jese.” Jese in tatə rəha Kig Tefit.

aginian nargi Kristo ikin. Iasolkeikeian mamə iakol uək e ikin kəti iətəm iətəmi kəti tinuvən rəkis ikin mənī pətigəm nanusian təuvir.

²¹ Mətəu təhmen əmə e Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm tətəghati e Kristo məmə, “Nətəmimi nətəm kəsəni pətigəmian nanusian təuvir kəm lah, ilah okoteruh in,

kəni nətəmimi nətəm kəsotətəu əhanəhiən nanusian təuvir, ilah okotəhrun.”
²² Nian tepət, uək u rəhak o nuvənian iki pisin pisin min tətəhtipəsīg lak o nuvənian meruh itəmah.

Nətəligian rəha Pol o nuvənian Rom

²³ Mətəu rəueiu, rəhak uək u ikinu tinol naunun, kəni e nu tepət rəkis, iəkolkeikei pik məmə iəkuvnə meruh itəmah,

²⁴ kəni tol lanəha, nīkik təhti məmə iəkuvnə meh itəmah nian iəkuvən əpəha kəntri u Spen. Kəni nian iəkuvnə kəni kotatig nian təkuəkir əmə, kəni iəkolkeikei məmə nəkotasiru lak e rəhak naliuəkian.

²⁵ Mətəu rəueiu, iatuvən Jerusiləm o nasiruian e nətəm kətəfaki ikin,

²⁶ mətəu-inu nətəm kətəfaki əpəha nītəni mil u Masetoniə mine Akaiə, nīkilah təmagiən o nəfaiən mənī məmə iəkasiru e nətəm kətəfaki əpəha Jerusiləm.

²⁷ Nīkilah təmagiən əmə o noliən, kəni in təhmen məmə kautətəou kauin kəti iətəm nətəm Isrel kəmotol kəm lah. Tol lanəha mətəu-inu nəmə Nanihlua min kəmosos nəuvirian rəha Uhgīn e suaru rəha nətəm Isrel, kəni Nanihlua min okotəkeikei motasiru e nətəm Isrel e rəhalah mənī.

²⁸ Oiakos mənī u kəmotofa, muvən məfən kəm nətəm kətəfaki əpəha Jerusiləm. Kəni nian iəkol naunun e uək u, kəni oiəkiet Jerusiləm muvən əpəha nītəni u Spen, kəni e rəhak naliuəkian oiəkuvnə meh itəmah.

²⁹ Nian iəkuvnə mitəlau=pa imatəmah ikin, iəkəhrun məmə iəkos natimnati təuvir tepət e Kristo məmə iəkəfinə kəm təmah, kəni itəmah onəkotətəu təuvir lan.

³⁰ Piak min mine nəuvinik min, mətəu-inu kitah kətəhatətə e Iərməniğ rəhatah Iesu Kristo, kəni Narmīn Rəha Uhgīn tatol məmə kitah kautolkeikei itah min, iəkətapuəh əskasik o təmah məmə nəkotəfaki əskasik kəm Uhgīn ohniəu, kəni e noliən əha, nəkotasiru lak e nəluaginian rəhak.

³¹ Otəfaki məmə Uhgīn otasiru lak mahtipəsīg e nətəm Jutiə nətəm kəsotəniən nīpəhrīənīən e nanusian təuvir məmə, okəsotərəkiniən iəu. Kəni otəfaki min məmə nian iəkuvən miet=pən Jerusiləm, nətəmi min u kətəhatətə e Kristo, nīkilah otagiən o rəhak uək.

³² Kəni e noliən əha, nəmə Uhgīn tolkeikei lanəha, iəkuvnə meruh itəmah e nagīənīən, kəni kitah rəfin agin, nīkitah otagiən.

³³ Pəh Uhgīn iətəm in nəukəti nəməlinuian tətətig itəmah min. Əuəh.

16

Pol təmauiəhruin in min nəuvein

¹ Iəu iətəni=pinə kəm təmah məmə nəuvinītah u Fipi, iətəm tatos uək rəha dikon e nīməfaki əpəha Kegkriə, in pətan təuvir kəti.

² Iəkətapuəh o təmah məmə nian in otuvnə, onəkotagiən əmə ohni e nargi Iərməniğ rəhatah, e noliən əhruahru məmə nətəmimi rəha Uhgīn okotol lanəha. Nəmə rəhan nati kəti tikə, təuvir məmə nəkotasiru lan, mətəu-inu in təmasiru lak mine nətəmimi tepət.

³ Otəni təuvir kəm Prisilə mine Akuilə, iətəm itimahal iəmahlol uək kətīəh rəha Kristo Iesu.

4 Kəmuəhtul maru məmə okiamis o nasiruian lak. Səniəmə iəu pisin əmə, mətəu iəu mine Nanihluə min rəfin u kəutəfaki, itimah iəkotəni-vivi Uhgın o lau.

5 Kəni otəni təuvir kəm niməfaki iətəm kəmotuhapumın e rəhalau nimə.

Otəni təuvir kəm iəu kəti u Epəenetəs, u iətəm təmaupən məhatətə e Kristo e profens əpəha Esia.

6 Otəni təuvir kəm Meri iətəm təmatol pik uək o tımah.

7 Otəni təuvir kəm Antronikəs mine Junias, iətənimak mil iətəm itimahal min ilau iəmihluvən e kaləpus. Aposil min kəutisiai pik ilau, kəni ilau kəmuəupən lak muəhatətə e Kristo.

8 Otəni təuvir kəm Ampliatəs, iətəm iəkolkeikei e nolkeikeian rəha İərmənig.

9 Otəni təuvir kəm Urpanəs, iətəm kitah kautol uək kətiəh e Kristo, kəni otəni təuvir kəm iəu kəti u Stakis.

10 Otəni təuvir kəm Apeles iətəm təməhtul əskasik e Kristo e nian iəkis min. Otəni təuvir kəm Aristopulus mine rəhan min nətəmimi, mine rəhan min noluək min.

11 Otəni təuvir kəm Herotian, rəhak əhruahru.

Otəni təuvir kəm nətəmimi rəha Nasisəs mine rəhan noluək min nətəm kəutəfaki kəm İərmənig.

12 Otəni təuvir kəm Trifaenə mine Trifosa, pəta mil iətəm katuol pik uək rəha İərmənig.

Otəni təuvir kəm iəu kəti u Persis, pətan kəti iətəm tatol pik uək rəha İərmənig.

13 Otəni təuvir kəm Rufəs, iətəmi kəti rəha İərmənig tətəfaki vivi, mine rəhan məmə iətəm təmatol təuvir kəm iəu təhmen e rəhak əhruahru məmə.

14 Otəni təuvir kəm Asigkritəs, mine Filegon, mine Heremes, mine Patropəs, mine Heremas, mine piatah min nətəm ilah min kəutatig.

15 Otəni təuvir kəm Filolokəs, mine Julia, mine Nereəs mine nəuvinin, mine Olimpəs, mine nətəm kəutəfaki min rəfin nətəm ilah min kəutatig.

16 Otəni təuvir kəm təmah min təhmen məmə itəmah kətiəh əmə e Kristo. Niməfaki rəfin rəha Kristo kəutəni təuvir kəm təmah.

17 Piak min mine nəuvinik min. İəkətapuəh əskasik o təmah məmə nəkotətəu vivi itəmah o nətəmi kautol məmə nəkotəhapu itəmah min, kəni kəutəgətun natimnati iətəm kautol nətəmimi kəutəmkarəpən e nəhatətəian rəhalah, kəni nəgətunian əha tol pisin agin e nəgətunian iətəm nəmotos rəkis. Otəhtul isəu o lah,

18 mətəu-inu nətəm kotol lanəha, ilah kəsotolian uək rəha İərmənig Kristo, mətəu kautol uək əmə o nati ilah əmə kautolkeikei. İlah kəutəni-vivi nəghatian, kəni nəghatian rəhalah tətəhian, kəni ilah kəuteiuə, kəni məutərəkın nətaligian rəha nətəmimi tepət nətəm kotərruru nati.

19 Nətəmimi kınətətəu rəkis nənusiən məmə itəmah nautol nəuia Kristo. Tol lanəha, nikik tagian pik o təmah. Mətəu iəkolkeikei pik məmə nəkoteinatig e nolian əhruahru min, kəni məmə nəsəhuvəniən e nolian tərəh min.

20 Uhgın iətəm nəukəti nəməlinuian, otəsuvəhian in tevīg-ərain e Setən, kəni in otatig əmə ləhtəni e nəhlkitəmah.

Pəh nəuvirian rəha İərmənig İesu tətətig itəmah min.

21 Timoti iətəm itimlau min iatuol uək kətiəh, tətəni təuvir kəm təmah. Kəni Lusias, mine Jeson, mine Sosipatə u natimak min, kəhləni min təuvir kəm təmah.

²² Iæu Tesias, iætəm iəmætei nəghatiən rəha Pol e nauəuə u, iæu iætəni tæuvir kəm təmah u kitah kətiah e Iərməniġ.*

²³⁻²⁴ Kaeəs tətəni tæuvir kəm təmah. Iæu Pol, iætatiġ e rəhan nimə, kəni nətəmi rəha niməfaki kəutuhapumīn iman ikin.

Erastəs u iætəm tətərməniġ e mənī rəha taun əha, mīne piatah Kuartəs, ilau mīn kətuəni tæuvir kəm təmah.

²⁵ Pəh kotəni-vivi Uhgīn. In təhrun noliən məmə itəmāh nəutəhtul əskasik e nəhatətəiən rəhatəmāh. In otol lanəha e nanusiən tæuvir rəha Iesu Kristo iætəm iætəni pətigəm. Nəghatiən u təməhluaig nuvəh rəkis,

²⁶ mətəu rəueiu, təmōl əpu in. Kəni in Uhgīn u iætəm tətəmiəġəh nian rəfin, kəni in təməni məmə iəkotəni pətigəm nanusiən rəha Kristo iætəm iəni mīn aypən kəmotətəi e nauəuə mīn rəhalah, kəni nətəmiimi okotəhrun. Iəkotəni pətigəm məmə nətəmiimi mīn rəfin rəha nəuaniləuis mīn rəfin e nitəni mīn rəfin, pəh ilah okotəhatətə e Uhgīn, kəni tol lanəha mautol əmə nəuiān.

²⁷ Uhgīn pišin əmə in Uhgīn, kəni in pišin əmə in teinatig. !Pəh kotəni-vivi Uhgīn nian rəfin naunun tikə, o nati iætəm Iesu Kristo təmōl! Əuəh.

* **16:22** Pol təhrun əmə nəteian nauəuə, mətəu e nian əha, nətəmiimi tepət kəməutos iətəmi kəti mīn məmə otətətəi nəghatiən mīn rəhalah. Suah kəti, nərgin u Tesias, təməharəġ ilau Pol mətəi nəghatiən rəhan.

1 Korən

Nauəuə iətəm Pol təmaupən mətei tuvən kəm nəfaki mın ikin Korən

Nəghatən əkuəkir rəha nauəuə u 1 Korən

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei tətuvən kəm niməfaki rəha Korən.

?Natigian təhro lanu lan nian təmətei? Korən in taun asoli kəti. İkin əha, nətəmimi tətət kotos rəhalah kaku o noliən səlim lan, kəni nətəmimi tətət kəhuva məmə okotos nəhmtin. Nətəmimi nəuvein kəhuva e negəu, nəuvein kotaliuək əmə. In taun kəti təuvir pik e profens rəha Akaiə, iətəm tətətig e nitəni asoli u Kris. Mətəu taun u, narmı nati min kəmotəriauəh lan, kəni noliən tərəh min tətət e taun əha. Niməfaki rəha Korən, Nanihlua* min kotepət lan. Pol təmətəuəin niməfaki u e nian rəha naliuəkian iətəm tətöl keiu lan. Mətəu rəueiu əha, nərahian asoli min nəuvein tinatig e niməfaki. Nətəmimi nəuvein kəuətöl noliən tərəh min, kəni nəuvein kəutos nətəligian min iətəm kəsotəhruahruian.

?Təmətei nauəuə u o nak? Niməfaki rəha Korən in tətətig e taun kəti iətəm noliən tərəh min rəfin təməriauəh vivi lan. Noliən tərəh min nəuvein kəməhuva imə e niməfaki. Kəmotətəpuəh o Pol o natimnati min nəuvein iətəm ilah kəsotəhruən vivian, kəni in təmətei nauəuə u titəu=pən əhruahru əmə rəhalah nətəligian. Pol təmətei nauəuə u məmə otəni pətigəm noliən tərəh min iətəm tətətig e niməfaki, mine nərahian pisin pisin min nəuvein min. Kəni təmətei nauəuə u məmə otələhu əhruahru noliən tərəh min iətəm ilah nəuvein kəmauətöl. In təməni kəm lah məmə okotəhro min lanu motəkeikei mohtəlig=pa min o Uhgın, kəni noliən nak u təhruahru iətəm iətəmimi otöl nəmə in iətəmimi rəha İesu.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, iətəm Uhgın təmauin lak kəni mitəpin e nəuiən məmə iəu aposil rəha Kristo İesu. İtimlau piatah Sostənes iətuəni təuvir kəm təmah.

² Nauəuə u tətuvnə kəm təmah niməfaki rəha Uhgın əpəha Korən. Uhgın təmol asim itəmah e Kristo İesu, kəni təmauin e təmah məmə rəhan min, nətəm nəutəliuək e noliən əhruahru itəmah mine nətəmimi e ikin min rəfin nətəm kəutəfaki kəm İərmənig rəhatah İesu Kristo iətəm in İərmənig rəhatah rəfin.

³ Pəh Uhgın Tatə rəhatah mine İərmənig İesu Kristo, okuəfinə nəuvirian mine nəməlinuian kəm təmah.

Pol təməni-vivi Uhgın e nəfakian

⁴ Nian rəfin iətəni tagkiu kəm Uhgın mətəu-inu təməfinə rəhan nəuvirian kəm təmah e Kristo İesu.

⁵ Təməfinə rəhan nəuvirian u tətət kəm təmah e noliən min rəfin, e nasiruiən o nəni pətigəm vivian natimnati min mine neinatigian o nəhruian nəghatən rəhan.

⁶ Kəni noliən min əha kəutəgatun məmə nənuəsiən e Kristo in nipiəhrəniən, kəni itəmah nəmoteruh.

⁷ Töl lanəha, nian nəutəhtul maru məutəhtahnin nuvaiən rəha İərmənig rəhatah İesu Kristo, Uhgın təməfinə kəm təmah rəhan nəsanəniən e Narmın o

* : Nanihlua, İanihlua – Afin-to e tiksinəri.

nolian uək rəhan, nəsanəniən rəfin min əha iətəm kotəhruahru o nəmiəgəhiən rəhatəmah.

⁸ Kəni in otol itəmah nəutəhtul əskasik motətəuarus=pən naunun nian məmə okəseh-pəniən nolian tərəh kəti e təmah e Nian rəhə İərmənig rəhatah İesu Kristo, iətəm tətuvə min lan.

⁹ Kəni Uhgın otol nati u kəm təmah mətəu-inu nian rəfin in tatol rəhan nəghatiən. In Uhgın iətəm təmauin e təmah nəkəhuva kətiəh itəmah Nətin İesu Kristo u İərmənig rəhatah.

Nətəmimi rəha niməfaki kəmotəhapu ilah min

¹⁰ İətətapuəh əskasik o təmah, piak min mine nəuvinik min, e nərgi İərmənig İesu Kristo, məmə itəmah rəfin nəkotətəlig e təmah min, məsotoliən məmə nətəligiən kəti otuva məhapu itəmah, kəni mətəu nəkəhuva pəhriən motol kətiəh e nətəligiən mine nikin kətiəh.

¹¹ Piak min mine nəuvinik min, iətəni lanəha mətəu-inu nətəmimi nəuvein rəha Kloē† kəmotəni pətigəm kəm iəu məmə itəmah nautorgəhu.

¹² Nipəti nəghatiən iətəm iətəni tol lanu, itəmah nəuvein kotəni məmə, “İtəmah iautəhuərisig e Pol,” nəuvein kotəni məmə, “İtəmah iautəhuərisig e Apolos,” nəuvein kotəni məmə, “İtəmah iautəhuərisig e Pitə,” nəuvein min kotəni məmə, “İtəmah iautəhuərisig e Kristo.”

¹³ Nian nəutəuəri lanko, təhmen e nəhapu-əhapuian Kristo! İəu Pol, iəməsəhkul-pəriən e nigı kəməluuə o təmah! Kəni nian kol bəptais e təmah, kəmasoliən e nərgək Pol. !Kəpə! !Mətəu nautol lanko məmə nəutəhuərisig lak Pol, uə Apolos, uə Pitə, mətəu itəmah nəsotoliən məmə nəutohtəu=pən Kristo!

¹⁴ İəu iəkəni tagkiu kəm Uhgın məmə iəmol bəptais əmə e Krispəs mine Kəəs, mətəu iəməsoliən bəptais e təmah kəti min.

¹⁵ Nikik tagiən lanəha mətəu-inu iətəmi kəti ko təsəniən məmə kəmol bəptais lan e nərgək məmə otuva rəhak iətəmimi.

¹⁶ Ei əuəh, iəmalu, iəmol bəptais min e Stefənəs mine rəhan min. Uərisig e inəha, iəmalu məmə mətə iəmol bəptais min e iətəmi kəti uə kəpə.

¹⁷ Nipəti nəghatiən min u məmə, Kristo təsəhli=pəiaən iəu məmə iəkol bəptais e nətəmimi, təməhli=pa iəu məmə iəkəni pətigəm əmə nənusiən təuvir. Kəni iəsəni pətigəm əməiən e nəghatiən einatig rəha iətəmimi mətəu-inu, iəsəlkeikeiən məmə nəghatiən e nimisiən rəha Kristo e nigı kəməluuə in otəhvevig nəsanəniən tika.

¹⁸ Nipəhriənən, nəghatiən e nimisiən rəha Kristo in təhvevig malməli o nətəmimi u kautohtəu suaru rəha nuvəniən e nigəm asoli. Mətəu kitah u nətəm Uhgın tatosmiəgəh itah, in nəsanəniən əmə rəha Uhgın.

¹⁹ Kəni Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “İəu iəkərkəkin agin neinatigiən rəha nətəm koteinatig, kəni mahtipəsəg e nəhruniən rəha nətəm kotəhrun pik nati.”

²⁰ ?Nətəmimi koteinatig iə? ?Nəgətun min rəha Lou iə? Nətəmimi nətəm kotəhrun vivi suaru rəha nəghatiən iə? Uhgın təmol neinatigiən rəha nəhue niftəni tınuva rəkis nalməliən əmə.

²¹ Tol lanəha mətəu-inu, e neinatigiən rəha Uhgın, təmol məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni okəsotəhruniən in e nəhruniən əmə rəhalah iətəm kautəni məmə neinatigiən. Mətəu in təmol məmə nəghatiən alməli min rəhatiməh otosmiəgəh nətəmimi nətəm kautəni nipəhriənən lan.

1:8 1Təs 3:13; 5:23 **1:9** 1Təs 5:24; 1Jon 1:3 **1:10** Fil 2:2 † **1:11** Kloē in pətan kəti iətəm rəhan nautə təpat, kəni nətəmimi kautisiəi in. Pol əpəha Efəsis e nian təmətiə nauəuə u, kəni nətəmimi rəha Kloē kəməhuvən motəsəl=pən lan. Kəni motəni kəm in nətəligiən min əha e niməfaki Korən. **1:12** Uək 18:24-28; 1Kor 3:4 **1:14** Uək 18:8; Rom 16:23 **1:16** 1Kor 16:15 **1:19** Aes 29:14 **1:20** Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25 **1:21** Mat 11:25

²² Nəuaniləuis min rəha Isrel kəutətapuəh e nati əpispis min, kəni Nanihluə[‡] min kəutəsal e neinatigiən məmə okoteruh Uhgın,

²³ mətəu kitah kəutəni pətigəm əmə nimisiən rəha Kristo e nigı kəməluuu. Kəni nəghatiən u in təhmen e kəpəl e suaru iətəm tatol nəuaniləuis min rəha Isrel kəutəmei, kəni in təhmen e nalməliən o Nanihluə min.

²⁴ Mətəu nətəmimi min u nətəm Uhgın təmauin e lah, nəuaniləuis min rəha Isrel nəuvein mine Nanihluə min nəuvein ilau pəti, kəni Kristo in nəsanəniən rəha Uhgın mine neinatigiən rəhan.

²⁵ Tol lanəha mətəu-inu, nolien u iətəm nətəmimi kəutəni məmə in nalməliən rəha Uhgın, mətəu nıpəhriənien in teinatig tapirəkis neinatigiən rəfin rəha nətəmimi, kəni nati u iətəm nətəmimi kəutəni məmə in nəpəouiən rəhan, in təsanən tapirəkis nəsanəniən rəfin rəha nətəmimi.

²⁶ Piak min mine nəuvinik min, nikitəmah otəkeikei məhti məmə itəmah nətəmi əhro nian Uhgın təmauin e təmah. Itəmah tepət nəsoteinatigiən e nəhmti nətəmimi, kəni məsotosiən nəsanəniən, kəni səniəmə itəmah nenəti nətəmi asoli nəuvein.

²⁷ Mətəu Uhgın tatitəpin nati alməli min e nəhue niftəni məmə okotol aulis nətəm koteinatig, kəni mitəpin nati əpəou min e nəhue niftəni məmə okotol aulis nətəm kotəsanən.

²⁸ In təmitəpin natimnati iətəm, e nətəligiən rəha nətəmimi, ilah nati əpnəpin əmə, mine iətəm nətəmimi kəsotolkeikei pikien, mine natimnati iətəm ləhtəni agın. Kəni təmitəpin natimnati min əha məmə ilah suaru məmə in tol nati keikei e nətəligiən rəha nətəmimi kəməhuva nati əpnəpin əmə.

²⁹ Təmol lanəha məmə iətəmimi tikə otəghati əfəri e nəhmti Uhgın.

³⁰ Mətəu-inu e nəuia Uhgın, itəmah nəməhuva kətiəh itəmah Kristo Iesu. Kəni Kristo təmuva o tah məmə in rəhatah neinatigiən rəha Uhgın. İnəha e Kristo, Uhgın təmol itah kotəhruahru e nəhmti, kəni mələhu kalin itah məmə rəhan min, kəni mosmiəgəh itah.

³¹ Tol lanəha, təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni, “İətəmimi iətəm tətəghati əfəri, otəghati əfəri əmə o nati iətəm İərməng təmol lan.”

2

¹ Piak min mine nəuvinik min. Nian iəmuvnə o təmah, iəməsəni pətigəmiən nəghatiən rəha Uhgın e nəghatiən iətəm nətəmimi kəutəni məmə koteinatig, mine nolien rəha iətəmimi iətəm təhrun vivi nəghatiən.

² Kəni nian iəmətatig kitah min itəmah, nikik təskasik məmə iəkəni pətigəm əmə Iesu Kristo, mine nimisiən rəhan e nigı kəməluuu.

³ İəmuva o təmah e nəpəouiən mine nəginiən mine nərəmruminien asoli.

⁴ Kəni nian iəməni pətigəm rəhak nəghatiən e nanusiən təuvir, iəməsəniən e neinatigiən rəha nətəmimi, mine nəghatiən asoli min iətəm otiuvi itəmah, mətəu nian iəməghati, nəmoteruh nəsanəniən rəha Uhgın mine uək rəha Narmın Rəha Uhgın.

⁵ İəmol lanəha məmə nəhatətəiən rəhatəmah otəsəhtul əməiən e neinatigiən rəha nətəmimi, mətəu in otəhtul e nəsanəniən rəha Uhgın.

Neinatigiən rəha Narmın Rəha Uhgın

⁶ Mətəu nıpəhriənien məmə itəmah iəutəni pətigəm nəghatiən einatig kəm nətəm koteinatig kəni minoteinatig rəkis e nəmiəgəhiən rəhalah.

[‡] 1:22 Nanihluə, İanihluə – Afin-to e tiksınəri. 1:23 Rom 9:32; 1Kor 2:14 1:24 Kol 2:3 1:25 2Kor 13:4 1:26 Mat 11:25; Jem 2:5 1:30 Jer 23:5-6 1:31 Jer 9:24 2:3 Uək 18:9; 2Kor 10:1 2:4 1Təs 1:5

Mətəu səniəmə neinatigiən rəha nətəmimi min rəueiu, uə nətəmimi nətəm kəutarməniḡ u rəueiu. İlah okəhuva nati əpnəpin min əmə.

⁷ Kəpə. İtimah iəutəḡhati e neinatigiən rəha Uḡgin əupən iətəm təmətəməhli oneuən, kəni in neinatigiən iətəm təmətəhluaiḡ, kəni Uḡgin təmöl nəlpəkəuiən əupən əupən aḡin məmə, neinatigiən əha, in otol nəuviriən kəm tah e nəsanəniən mine nəḡḡəḡhəḡiən.

⁸ Nətəm kəutarməniḡ e niftəni əha rəueiu, ilah kınətəruru nəlpəkəuiən əha rəha Uḡgin, mətəu nəmə ilah kəmotəhrun, ko kəsotətu-pəriən İərməniḡ rəha nəsanəniən əḡḡəḡhəḡ rəfin e niḡi kəməluau təhmen e iətəmimi kəti əpnəpin əmə iətəm təmərəkın lou.

⁹ Mətəu Nauəuə Rəha Uḡgin tətəni məmə,

“İətəmi tikə tətəruh,

iətəmi tikə tətətəu,

iətəmi tikə təhrun,

nati nak iətəm Uḡgin təmöl əpenə-penə lan rəha nətəmi min u kotalkeikei in.”

¹⁰ Mətəu Uḡgin təmöl əpu nəlpəkəuiən oneuən əha rəhan kəm tah e Narmın. Kəni Narmın təhrun natimnati rəfin, kəni məhrun min natimnati rəha Uḡgin iətəm iətəmimi kəti ko təsəhruniən.

¹¹ ? Tol lanəha, iətəmimi pəh təhrun nətəliḡiən rəha iətəmimi kəti, mətəu narmın əmə? ?E nolıən kətıəh əmə, iətəmimi pəh təhrun nətəliḡiən rəha Uḡgin, mətəu Narmın əmə?

¹² Uḡgin təməsəfalən kəm tah nətəliḡiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni, mətəu təməfa Narmın iətəm tatsipən ohni. In təməfa kəm tah məmə kitah okotəhrun nati nak iətəm Uḡgin təməfa əpnəpin əmə kəm tah.

¹³ Inu nəḡḡatiən iətəm itimah iəutəni, kəni neinatigiən rəha nətəmimi təsəḡətuniən itimah e nəḡḡatiən min əha, mətəu Narmın Rəha Uḡgin təməḡətun itimah, kəni ləkotəni pətiḡəm natimnati pəhrıən rəha Narmın Rəha Uḡgin e nəḡḡatiən min iətəm təmsipən lan.

¹⁴ İətəmimi iətəm Narmın Rəha Uḡgin tikə lan, tətəpəh natimnati iətəm tatsipən e Narmın Rəha Uḡgin mətəu-inu ilah nati əpnəpin min əmə ohni, kəni ko in təsəhruniən ilah mətəu-inu Narmın Rəha Uḡgin əmə təhrun nasıruıən e nətəmimi o nəhruniən natimnati rəha Uḡgin.

¹⁵ Kitah nətəm kəutos Narmın Rəha Uḡgin kəmotəh motəhrun motakil natimnati min əha, mətəu nətəmimi əpnəpin, ko kəsoteruhiən məsotəhrun aḡiniən mine məsotakil aḡiniən itah.

¹⁶ Tol lanəha mətəu-inu Nauəuə Rəha Uḡgin tətəni məmə,

“?Pəh u təhrun nətəliḡiən rəha İərməniḡ

məmə in otəḡətun in?”

Mətəu kitah kotəhrun nətəliḡiən rəha Kristo kəni tol lanu lan motəhrun natimnati min əha.

3

Nəhapu-əhapuiən e niməfaki

¹ Piak min mine nəuviniḡ min. Nian iəmətətiḡ kitah min itəmah, iəməsəḡḡatiən kəm təmah təhmen e nətəmimi nətəm kınətəskasik rəkis e nəmiəḡəhiən rəhalah e Narmın Rəha Uḡgin, kəpə. İəməḡḡati kəm təmah məmə itəmah nətəmimi rəha nəhue niftəni əmə, kəni iəməḡḡati kəm təmah təhmen e kəlkələh min əmə e nəmiəḡəhiən vi rəhatəmah e Kristo.

² Nian iəmətəḡətun itəmah, təhmen məmə iəmətaugın itəmah e miḡik əmə, iəməsəfinəniən nauəniən əskasik kəm təmah mətəu-inu itəmah

nəməsotəhmenian o nunian. Kəni niḡəhrīanīan, itəmah nəsotəhmen əhanəhiən o nunian,

³ mətəu-inu nolīan rəhatəmah təhmen əmə e rəha nətəmiimi rəha nəhue niḡtəni. Tol lanəha mətəu-inu itəmah nauteit itəmah min, kəni mau-torgəhu, kəni təhmen əmə məmə itəmah nətəmiimi rəha nəhue niḡtəni əmə u. Nəkotəhmen e nətəmiimi əpnəpin min.

⁴ Nian iətəmi kəti tətəghati əfəri məni məmə, “Iəu rəha Pol,” kəni kəti təni məmə, “Iəu rəha Apolos,” nolīan əha tətəghatun məmə itəmah nətəmiimi rəha nəhue niḡtəni əmə.

⁵ Oteruh-to. ?Apolos in pəh, kəni Pol in pəh? Itimlau iəkuəhmen əmə e ioluək iətəm iəmuasiru e təmah o nuvaiən o Iəsu. Itimlau iatuol əmə uək iətəm İərməniḡ təməfa pišin pišin kəm timlau məmə iəkuol.

⁶ Təhmen əmə məmə iəu iəmərfēi niḡiti nati, kəni Apolos in təueiu e nəhu, mətəu Uhgīn əmə tatol tateviə.

⁷ Tol lanəha, iətəmiimi iətəm tətərfei nati, uə iətəmiimi tətəueiu e nəhu, in nati əpnəpin əmə, mətəu Uhgīn pišin əmə in nati keikei iətəm tatol natimnati kətəmiəḡəh mauteviə.

⁸ Iətəm tətərfei, mine iətəm tətəueiu, ilau kuəhmen-əhmen əmə mətīan əmə o nati kətiəh əmə. Kəni Uhgīn otətəou ilau kətiəh kətiəh e rəhalau uək pišin pišin min.

⁹ Itimlau ioluək mil rəha Uhgīn, kəni itəmah nəkotəhmen e nasumiən rəha Uhgīn, uə nimə rəha Uhgīn.

¹⁰ E nəuviriən iətəm Uhgīn təməfa kəm iəu, iəmuvləkin viivi nəhlki nimə təhmen e iətəm təhrun viivi nuvləkinian nimə. Kəni iətəmi kəti min tatuvləkin nimə nəuветin. Mətəu ilah rəfin okotəkeikei mauteh viivi uək rəhalah rəha nuvləkinian nimə,

¹¹ Nəhlki nimə kətiəh əmə, inu Iəsu Kristo. Iətəmi kəti tikə təhrun nuvləkinian nəukəti nimə pišin kəti min.

¹² Nəmə iətəmi kəti tuvləkin-pəri rəhan nimə iətəm nəhlki nimə in Iəsu Kristo, kəni in təhrun nuvləkinian nimə e aiən u kol tətoraip-oraip, uə e silfə, uə e kəpiel nəhmtin tiəkis, uə e niḡi, uə e niuig, uə e nimania.*

¹³ Kəni nian kəti nətəmiimi okoteruh uək rəhan, mətəu-inu e nian Iəsu tuva min, rəhan uək otuva e nəhəḡəḡiən. Rəhan uək okələhu=pən e niḡəm, kəni niḡəm otəghatun məmə rəhan uək təuvir uə tərəh.

¹⁴ Nəmə niḡəm otəsusiən rəhan nimə, in otos rəhan nətəouian.

¹⁵ Mətəu nəmə niḡəm otus rəhan nimə, kəni rəhan natimnati rəfin təmikə. In əmə, Uhgīn otosmiəḡəh, mətəu təhmen-əhmen əmə e iətəmi kəti iətəm rəhan nimə niḡəm tatus kəni tiuvig pətəḡəm maiu, kəni niḡəm tus nimə mauəris.

¹⁶ ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, itəmah u Nimə Rəha Uhgīn, kəni Narmin Rəha Uhgīn tətətiḡ e təmah?

¹⁷ Nəmə iətəmi kəti tərəkīn Nimə Rəha Uhgīn, kəni Uhgīn otərəkīn in, mətəu-inu Nimə Rəha Uhgīn, in tasim rəhan pišin əmə. Kəni Nimə u Rəha Uhgīn, itəmah.

¹⁸ Təsəuviriən məmə iətəmi kəti tətəiuə aru əmə lan. Nəmə iətəmi kəti tətakil aru in e nətəliḡiən rəha nəhue niḡtəni, kəni niḡin təhti məmə in teinatig u

3:2 Hip 5:12-13; 1Pitə 2:2 **3:3** 1Kor 1:10-11 **3:4** 1Kor 1:12 **3:6** Uək 18:4,11,27-28 **3:9** Mat 16:27; Efəs 2:20-22 **3:11** Aes 28:16; 1Pitə 2:4-6 * **3:12** Nolīan rəha nitəu-pəniən Kristo təhmen e nolīan rəha nuvləkinian nimə. Iətəmi tətəitəu=pən viivi nolīan rəha Kristo, in təhmen e iətəmi kəti tatuvləkin viivi rəhan nimə. Nolīan təuvir min rəhan təhmen e pos min əskasik rəha nimə, uə aiən u kol uə aiən u silfə. Iətəmi tətəitəu=pən viivien nolīan rəha Kristo, təhmen e iətəmiimi kəti tatuvləkin rəhan nimə, təhmen əmə e niməuyluvl əmə kəti. Afin-to Mat 6:19-20. **3:13** 1Kor 4:5

ræueiu, in otækeikei muva ialmæli kæti e næhmtilah mæmæ in otuva ieinatig pæhriæn.

¹⁹ Tol lanæha mætæu-inu neinatigian ræha nætæmimi ræha næhue niftæni, in talmæli e næhmti Uhgîn. Tæhmen e Nauæuæ Ræha Uhgîn tætæni mæmæ, “Uhgîn tatol talig e næghatïæn ræha iætæmi kæti iætæm tætæni mæmæ in teinatig vivi, kæni Uhgîn taskælim in.”

²⁰ Kæni Nauæuæ Ræha Uhgîn tætæni min mæmæ, “Iærmænig tæhrun mæmæ, nætæligian ræha nætæm koteinatig, ilah nati ærnapin æmæ.”

²¹ Kæni tol lanu lan, sotænian mæmæ itæmah ræha suah u uæ ræha suah kæha mæmæ onækotlæfæri aru itæmah ohni. Uhgîn tætæfæn itæmah nætæmi asoli min ræfin kæm tæmah mæmæ otasiru e tæmah.

²² Tol lanu sotæfærian itæmah kæni motæni mæmæ ræhatæmah u Pol uæ Apolos uæ Pita.[†] Nipæhriæn agin, Uhgîn tinæfinæ natimnati min ræfin e næhue niftæni o nasiruiæn e tæmah. Kæni næmiægæhien uæ nimisïæn, kæni natimnati min u kæutæhuva ræueiu uæ natimnati min u kæmanæhuva nian kæti, natimnati ræfin min æha mine nætæmimi min æha okotasiru e tæmah, tæhmen æmæ ilah ræfin ræhatæmah.

²³ Tol lanu lan, itæmah onækotækeikei motæfæri itæmah o Iesu pïsin æmæ, sæniæmæ o nætæmi asoli min ræhatæmah, mætæu-inu sæniæmæ itæmah ræha iætæmi asoli kæti, mætæu itæmah ræha Kristo, kæni Kristo in ræha Uhgîn.

4

Aposil min ræha Kristo

¹ Tol lanæha, nætæmimi okotækeikei moteh itæmah tæhmen e noluæk min ræha Kristo iætæm Uhgîn tæmælæhu=pæn e næhlmitæmah mæmæ itæmah iækotol æru nælpækauian oneuæn ræha Uhgîn.

² Kæni nætæmimi nætæm kauteh natimnati ræha iætæmi asoli kæti, ilah kotækeikei motol ræhalah uæk tæuvir e nolïæn iætæm iætæmi asoli tolkeikei.

³ Nati ærnapin æmæ kæm iæu næmæ itæmah, uæ nætæpïsin næuvein kotæni pætigæm nætæligian ræhalah e ræhak uæk. Kæni iæu aru iæsakilïæn e ræhak uæk.

⁴ E ræhak nætæligian, mæmæ iæmol æmæ nati iætæm in tæuvir, mætæu nati u tæsænian mæmæ iæu iækæhruahru. Iærmænig æmæ tæhruahru o nakiliæn ræhak uæk.

⁵ Tol lanæha, sotæuit-austiæn o nakiliæn natimnati, mætæu nautæhtæhnin nian Iærmænig otuva lan. In otæfætigæm=pæn e næhagæhagïæn natimnati iætæm kæutæhluæg e napinæpuiæn, kæni in otæni pætigæm nati nak tætatig e niki nætæmimi o nolïæn min ræhalah. E nian æha Uhgîn otæni-vivi ilah kætïæh kætïæh e nolïæn æhruahru.

⁶ Piak min mine næuvinik min. Iæmæni=pinæ næghatïæn min æha kæm tæmah itimlau Apolos mæmæ itæmah onækotos næhrunïæn ikin. Kæni næmæ nækotos nipæti næghatïæn min u, “Nækotækeikei motol æmæ næghatïæn min iætæm kinætei rækis,” kæni næsotæfærian nætæmi asoli næuvein motosïahu næuvein.

⁷ ?Tæhro? Itæmah næsotepætïæn motapirækis nætæmimi min ræfin. Uhgîn tæmæfinæ kæm tæmah natimnati min ræfin nætæm næmautos. ? Kæni tæhro næutæghati æuvsan o natimnati iætæm Uhgîn tæmæfinæ kæm tæmah tæhmen æmæ mæmæ inu itæmah æmæ næmotol natimnati min æha?

⁸ Nikitæmah tæhti mæmæ ninotos ræfin rækis næutæ ræha Uhgîn. Nolïæn ræhatæmah tæhmen mæmæ næmæhuva kig min ræha Uhgîn, mætæu itæmah iætutag læhtæni

3:19 Job 5:13 **3:20** Sam 94:11 [†] **3:22** Næghatïæn æhruahru ræha Kris tætæni mæmæ, “Pol, uæ Apolos, uæ Kefæs...” Kefæs in nærgin kæti min ræha Pita. Kæni e nauæuæ u, e næghatïæn Kris æhruahru, Pol tætauin lan mæmæ “Kefæs,” mætæu kæutæni æmæ mæmæ Pita. **4:2** Luk 12:42 **4:5** 1Kor 3:8 **4:6** Rom 12:3

əmə. !Mətəu kəpə, səniəmə nıpəhrıriən! !Nəman! Nəmə nıpəhrıriən məmə itəmäh nəmähuva kig min rəhä Uhgın, nıkitımäh otagiən pik, kəni nəmə tol lanəhä, itımäh min iəkotol kig kitah min itəmäh. Mətəu təsoliən lanəhä.

⁹ İtımäh aposil min, mətəu nıkik təhti məmə Uhgın təmələhu itımäh əpəhä ləhtəni agın, iəutatig təhmen e nətəm kəmakıl rəkis məmə okotəkeiki mohmis. Nıkitımäh tətəhti lanəhä mətəu-inu təhmen məmə itəmäh nətəmimi nətəm kəməsotoliən win e nəluaginıən, kəni məutahtul e nəhmti nagelo min mine nətəmimi rəfin məmə ilah okoteruh məmə oiəkohmis.*

¹⁰ !Nətəmimi tēpət kəutəni məmə itımäh nənmalı min o nərgi Kristo, mətəu nıkitımäh təhti məmə itəmäh nəkoteinatig vivi e Kristo! Mətəu səniəmə nıpəhrıriən. !Nətəmimi tēpət kəutəni məmə rəhatımäh nēpətıən tikə, mətəu nəutəghati əfəri məmə rəhatəmäh nēpətıən iahgın! Mətəu səniəmə nıpəhrıriən. Nətəmimi tēpət kəutisıai itəmäh, mətəu kətəni rah itımäh.

¹¹ Mətəu, inu nıpəhrıriən. Mətəuarus=pa u rəueiu matuvən, nəumis tatus itımäh, kəni məutəuəuə, kəni iəutəhuvən e napən əhapu-əhapu, nətəmimi kəutoh itımäh, kəni rəhatımäh nımə tikə.

¹² İtımäh aru əmə iəutul pik uək e nəhlmitımäh məmə iəkotos məni o nauəniən. Nıan okotəni rah itımäh, mətəu itımäh iəkotəfaki o nəuviriən o lah. Nıan nətəmimi kəutol nərahıən kəm timäh, mətəu itımäh iəkotəpnarın əmə.

¹³ Nıan nətəmimi kəutəni rah itımäh, mətəu itımäh iəutəghati vivi əmə kəm lah. Mətəuarus=pa u rəueiu matuvən itımäh iəkotəhmen e nımənərik rəhä nətəmimi rəfin, uə namıkmikiən rəhä nıtəni min rəfin.

İlah okotəkeiki motohtəpən noliən rəhä Pol

¹⁴ İəsətəiən nəghatiən u məmə iəköl itəmäh nəkotaulis, mətəu mə otəhgi-pəri itımäh, mətəu-inu itəmäh nənətik min nətəm iəkölkeiki itımäh.

¹⁵ Rəhatəmäh nəgətun min tēpət nətəm okotəgətun itəmäh e Kristo, kəni nəmə təhro ilah kətəhmen əmə e tətə kalın min ilah ten-tausin, mətəu rəhatəmäh tətə əhruəhru kətıəh əmə, inu iəu, mətəu-inu e Kristo İesu iəmuva rəhatəmäh tətə əhruəhru nıan iəməni pətigəm nənuısiən təuvır kəm təməh əupən.

¹⁶ Tol lanəhä, iəkətapuəh əskasik o təməh məmə onəkotohtəu=pa rəhak noliən min.

¹⁷ Mətəu-inu o nati u, iəatəhli=pinə nətik e Kristo u Timoti iətəm iəkölkeiki. In tətəui əskasik e İərmənig matol vivi rəhan uək. In otəni min kəm təməh suaru rəhä nəmiəgəhiən rəhak e Kristo İesu iətəm tətıtəu=pən natımnati iətəm iətəgətun e nıməfaki min ikin min rəfin.

¹⁸ Kəni itəmäh nəuvein nəutəgət əfəri pik o rəhatəmäh nēpətıən mətəu-inu nıkitımäh təhti məmə iəsuvnə minıən məsəghati əskasikiən kəm təməh o rəhatəmäh noliən.

¹⁹ Mətəu otəsuvəhiən, iəkəkeiki muvnə meruh itəmäh (nəmə İərmənig tēgəhan lak). Kəni oləkəhrun nəmə nətəm kəutəgət əfəri kəutos pəhriən nəsanəniən rəhä Uhgın, uə kəpə.

²⁰ Mətəu-inu Nərmənigıən Rəhä Uhgın səniəmə in nati kəti rəhä nəghatiən, mətəu in nati kəti rəhä nəsanəniən.

* **4:9** Nıan kig kəti təmol win e nəluaginıən, minatitəlig matit rəhan soldıə min mine rəhan tikimir min. Rəhan soldıə min kəutəhuərisig lan, kəni tikimir min kəutəhuərisig e lah, kəni nətəmimi rəfin kətəhrun məmə tikimir min okohmis. Nətəmimi kəmotol lafet kəti, kəni nətəmimi rəfin kəutarfu e tikimir min kəutoh aru ilah min, uə nəmə təhro kəutəluagin ilah nati arpin min təhmen e laion. Kəni Pol tətəni məmə in mine rəhan min nətəmimi kətəhmen e tikimir min nətəm okohmis, kəni nətəmimi rəfin kəuteruh. **4:11** 2Kor 11:23-27 **4:12** Mat 5:44; 2Təs 3:8 **4:15** Kəl 4:19 **4:16** Fil 3:17 **4:17** Uək 19:22 **4:20** 1Kor 2:4

21 ? Kəni nəkotolkeikei nak? ? İakuvnə malis itəmah, uə iakuvnə e nolkeikeian u e nikiik teiuaiu əmə?

5

Pian kəti, rəhan noliən tərəh aɡin

1 Kəmani pətigəm kəm iəu məmə iətəmi kəti u e nikitəmah tətəkləh e pətan kəti, kəni təmöl e noliən tərəh kəti iətəm tapirəkis noliən rəha nətəm kəsotəfakiən. In tətəkləh e pətan vi rəha rəhan tata.

2 !Kəni itəmah nəutəfəri o nəfakiən əskasik rəhatəmah! !Kəsitin min! Mətəu nəfəriən təsəhruahruian, mətəu onəkotəkeikei motətəu tərəh o təfəgə tərəh əha. Kəni nəsotahlı pətigəmiən iətəmi kəha iətəm təmöl noliən tərəh əha e nikitəmah. Mətəu onəkotəkeikei motahlı pətigəm.*

3 Nati əpnəpən iəsətiɡiən kitah min itəmah, mətəu e narmın iətətiɡ kitah min itəmah. Kəni təhmen əmə nəmə kitah kəutətiɡ, inəni rəkis e nərgi İərmənig İesu məmə təhro in təhruahru məmə kitah okotol e iətəmi kəha.

4 Nian nəkəhuva kətiəh, kəni e narmın, iətətiɡ kitah min itəmah, kəni nian nəsanəniən rəha İərmənig rəhatah İesu inəha ikin kitah min,

5 kəni otəfən iətəmi u əha rəueiu e nəhlmi Setən məmə otərəkin niyətin. Mətəu İərmənig otosmiəgəh narmın nian in tətəvu min e naunun nian.†

6 Rəhatəmah nəgət əfəriən tərəh. ?Nəkotəhruən uə kəpə məmə, is nəuan nəuətən əmə tinpi rəfin e niki flauə iətəm kəmalkin?‡

7 Otəfəl rəkis is əuas min rəhatəmah, inu təfəgə tərəh min e nikitəmah, məmə itəmah flauə vi iətəm kəmalkin u is tikə lan, kəni niyəhriənən itəmah nəkotəhmen əhruahru e piret vi əha. Tol lanəha mətəu-inu Kristo iətəm in nəti sipsip rəha lafet rəha Pasova, təmimis rəkis təhmen e sakrifais o noliən tərəh min rəhatah.

8 Tol lanəha, pəh kotol lafet əha, mətəu kəsotoliən e is əuas, iətəm təhmen e noliən tərəh min u nətəmimi kotolkeikei pik noliən kəm nətəmimi, mine noliən tərəh min rəfin. Mətəu pəh kotol lafet e piret u is tikə lan, təhmen e noliən rəfin iətəm kotol niyəhriənən motəhruahru.

9 İəmətəi rəkis nauəuə kəm təmah məmə nəsotan pətiən itəmah nətəm kəutəkləh e niyətan.§

10 İəsəniəhuian məmə nəsotaniən itəmah nətəm kəsotəfakiən nati əpnəpən noliən rəhalah tol lanəha: ilah kəutəkləh e niyətan, ilah nəvərəs, ilah nəkləh min e neiuəian, kəni ilah kəutəfaki kəm narmı nati min. Nətəmimi tēpət aɡin kotol lanu lan u rəueiu e nəhue niyəni. Nəmə nəsotaniən itəmah min ilah, kəni nəkotəkeikei mohiet aɡin ikinu e nəhue niyəni.

11 Mətəu niyəti nauəuə iətəm iəmətəi kəm təmah məmə onəsotan pətiən itəmah iətəmi kəti iətəm tətəni məmə in piətəmah kəti, mətəu in tətəkləh e pətan, uə in tətəvərəs, uə in tətəfaki kəm narmı nati min, uə in tətəni rah

* 5:2 Məta Pol tətəni u ikinu məmə təsəuviriən məmə ilah okotəɡiən əmə kəni məutəfəri ilah nian təfəgə tərəh əsoli kəti tətətiɡ əha ilah ikin e niməfaki. 5:3 Kol 2:5 5:5 1Tim 1:20 † 5:5 Pol tətəni məmə kəraki lan e niməfaki. Kəni ihluə e niməfaki, suah u otuvən e nəhlmi Setən, kəni Setən otərmənig lan kəni mol nalpinən kəm in e niyətin. Kəni məta, suah u təhruən nitəliɡ rəkisiən e noliən tərəh min rəhan, kəni Uħin təhruən nosmiəgəhiən min in. ‡ 5:6 Təhmen əmə nian kətətəi nati miəgəh kəti, nəmə kətərəreh kuənkamik lan, otol=pən mərəkin rəfin nəhəvegin. Təhmen əmə nəmə iəfaki kəti e niməfaki tətöl təfəgə tərəh. Təfəgə tərəh u tinpi rəfin niməfaki. § 5:6 Kəl 5:9

5:7 Aes 53:7; 1Pitə 1:19 5:8 Dut 16:3 § 5:9 Nauəuə u Pol tətəghati lan e fes 9 tikə əha rəueiu. Pol təməti nauəuə kuvət kəni mahli=pən kəm niməfaki Korən. Mətəu nauəuə əupən, mine nauəuə iətəm tətöl kisiil lan kiakə u rəueiu. Nauəuə iətəm tətöl keiu lan, in 1 Korən, kəni nauəuə iətəm tətöl kuvət lan, inu 2 Korən.

nətamimi, uə in tətəpis nian tepət, uə in tətəkləh e neiuəiən. Sotolien nati kəti itəmah min ilah, nati əpnəpin in nati əkəku əmə təhmen e nauən pətian.

¹²⁻¹³ Səniəmə in rəhak uə mine rəhatəmah kəti uək məmə okotakil nətamimi nətəm kəsotəfakiən. Uhgın otakil Nanihluə min. Mətəu in uək rəhatəmah məmə onəkotakil noliən rəha nətamimi əpəha e niməfaki nətəm kəutol təfagə e noliən min u. Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Otaħli pətigəm e nikitəmah iətəm tatol noliən tərəh.”

6

Nolien rəha nakilian itəmi

¹ Nian nəmə itəmah kəti tatorgəhu ilau in kəti, tol naulisən məmə otələs muvən kəm nətamimi nətəm kəsotəfakiən məmə okotiuvı pətigəm ilau motakil rəhalau norgəhuiən. Mətəu nəkotəkeikei motos məhuvən kəm nəfaki min.

² ? Nəkotəhrun uə kəpə məmə nəfaki min, ilah okotakil nətamimi rəfin e nəhue niftəni? * ? Kəni nəmə itəmah onəkotakil nətamimi e nəhue niftəni, kəni təhro nikitəmah təhti məmə nəsotəhmenian o nakilian rəhatəmah norgəhuiən əlkələh min?

³ ? Nəkotəhrun uə kəpə məmə, kitah okotakil nagelo min? ! Kəni natimnati min rəha nəhue niftəni, ilah kotimətig əmə o nakilian!

⁴ ? Kəni tol lanəha, nəmə nautorgəhu o nətəligian min nəuvein, təhro nəutəhuvən o nətəm ihluə məmə okotakil norgəhuiən rəhatəmah? İlah kəsotosian nisaiən rəha niməfaki.

⁵ İatəni lanəha məmə nəkotaulis lan. ? Təhro? ? İtəmah kəti tikə iətəm teinatig məmə in təhrun nələhuiən nənian min əha?

⁶ ! Mətəu kəpə! İtəmah piatəmah min nəutorgəhu, kəni məutəhuvən o nətəm ihluə məmə ilah okotakil rəhatəmah norgəhuiən min. Kəsi.

⁷ İtaməh nəutəhuvən o iətəmi kəti məmə otakil rəhatəmah norgəhuiən. İnu tətəgətun məmə nəmotəmkarəpən əgin e suaru rəha Uhgın e nəmiəgəhian rəhatəmah. ? Təhro? Nəmə iətəmi kəti tatol tərəh kəm ik, təuvir məmə nəkalu əmə lan. Nəmə tətəiua əmə lam mətəkləh kəm ik, alu min əmə lan.

⁸ Mətəu kəpə. Nəutol tərəh pik! İtaməh piatəmah min əmə, mətəu itəmah aru nəutol tərəh kəm təmah min, kəni məuteiua e təmah min məutəkləh kəm təmah min.

⁹ Sotətəligian e neiuəiən. Nəkotəkeikei motəhrun məmə, nətəmi kəutol nərahian, ko kəsəhuvənian e Narmənigian Rəha Uhgın: ilah nətəm kəutəkləh e pətən, mine nətəm kəutəfaki kəm narmi nati min, mine nəman nətəm kinotol rəkis marit kəutəkləh e pətən, mine nəman nətəm kəutit aru ilah min,

¹⁰ mine nakləh min, mine nəvarəs min, mine nətəm kəutəpis e wain, mine nətəm kəutəghati rah e nərgi nətamimi, mine nətəm kəuteiua məutəkləh kəm nətamimi, ilah min u ko kəsəhuvənian e Narmənigian Rəha Uhgın.

¹¹ Kəni itəmah nəuvein, nəməutol lanəha. Mətəu, Narmin Rəha Uhgın rəhatah təməfəl itəmah, mələhu kalin itəmah məmə rəhan, mol itəmah nəkotəhruahru e nəhmtin e nərgi lərmənig İesu Kristo.

Nolien rəha nakləhian e pətən in təfagə tərəh

5:11 2Təs 3:6; Tait 3:10 **5:12-13** Dut 13:5; 17:7 * **6:2** E Japtə 5 kəutəfin məmə ko kəsotəkilian nətamimi ihluə e niməfaki, mətəu e fes u tətəni məmə kitah okotakil ilah. Nipətın u təni məmə, RƏUEIU kitah okəsotəkilian nətəm ihluə e niməfaki, mətəu nian Kristo otuva min, nian əha inəha, kitah okotakil ilah. **6:2** Nəh 20:4 **6:10** Kəl 5:19-21; Efəs 5:5; Nəh 22:15 **6:11** Tait 3:3-7

12 Nætəmimi nəuvein kəutəni məmə, “Natimnati rəfin təuvir əmə məmə iəkol.” Mətəu, səniəmə ilah rəfin kotəhrun nasiruiən lak. Kəni, ko iəsegəhaniən məmə natimnati nəuvein okotarmənig e rəhak nəmiəgəhiən.

13 Nætəmimi nəuvein kəutəni məmə, “Nauəniən mine nərfitəmi, kəmol o lau min,” inu kotəhrun nunian nauəniən min rəfin. Mətəu nauəniən mine nərfitəmi, Uhgın otol naunun e lau pəti, konu, nati mil u səniəmə nati kəti. Kəni nati u in nīpəhrīəniən. Mətəu nəghatiən u səniəmə e nīpətītəmi. Uhgın təməsoliən nīpətī tah məmə kitah okotapīli ərnapīn kitah nəman uə nīpətan min u səniəmə nəman mine nīpətan min rəhatah. Nīpətītah mine İərmənig, ilau rəhalau min. Uhgın təmol nīpətītah məmə okotisiəi İərmənig, kəni ko otəsoliən naunun e lah, təhmen e nauəniən mine nərfitəmi.

14 Kitah okohmis. Mətəu o nian kəti e rəhan nəsanəniən, Uhgın otosmiəgəh min e nīmisiən mol vivi nīpətītah. Kəni inu təhmen əhmen əmə məmə nian İərmənig təmimis, Uhgın təmosmiəgəh in e nīmisiən mol vivi nīpətīn.

15 ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, nīpətītah, ilah nəuəli-nəuəli nīpətī Kristo? ? Kəni nikitəmah təhti məmə iəkəfən nīpətīk iətəm in kətiəh ilau Kristo, kəni mol kuol kətiəh ilau pətan rəha suaru? !Kəpə! Ko təsoliən lanəha.

16 Nīpəhrīəniən agin məmə iətəm tətən ilau pətan rəha suaru, ilau kətiəuva kətiəh əmə e nīpətīn. Mətəu-inu nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “İlau okiəuva nīpətīn kətiəh əmə.”

17 Mətəu iətəmimi iətəm tatol kətiəh ilau İərmənig, tətəva kətiəh ilau min e narmīn. Kəni tol lanəha, nīpətīn tatol kətiəh ilau İərmənig Kristo məmə rəhan. Kəni tərəh agin nəmə otos rəkis e Kristo məfən kəm pətan kəti rəha suaru.

18 Otəgim rəkis məhuvən isəu e nolian rəha nītəu-pəniən nīpətan. Nolian tərəh rəfin iətəm iətəmi kəti tatol iətəm tol pisin e inu, in ihluə e nīpətīn. Mətəu təfəgə tərəh u, in tatol kəm nīpətīn aru.†

19 Nəkotəkəikəi mətəhrun məmə nīpətītəmah in nati asoli, nīpətītəmah in nimə kəti rəha Uhgın iətəm Narmin Rəha Uhgın tətətiğ ikin, kəni Uhgın təməfinə Narmin kəm təmah, mətətiğ e təmah. Kəni itəmah səniəmə rəhatəmah aru u itəmah.

20 Uhgın tətətəu rəkis itəmah e nətəuəniən iətəm nəhmtin tiəkis. Tol lanəha, otisiəi Uhgın e nolian min rəha nīpətītəmah.

7

Nəghatiən o marit

1 Rəueiu iəkəni=pinə nəniən e nauəuə rəhatəmah iətəm nəmotətəi kəm iəu. Əuəh, in təuvir məmə iətəmimi kəti təsoliən marit.

2 Mətəu nətəmimi tēpət nətəm kəutohtəu=pən nīpətan. Tol lanəha, təuvir məmə iətəmimi otəkəikəi mos aru rəhan pətan, kəni pətan tatos rəhan iərman kəni muol marit.

3 Nian kuol marit, iərman otəkəikəi mətəpīli ilau rəhan pətan nəmə pətan tolkəikəi, kəni pətan otəkəikəi mətəpīli ilau rəhan iərman nəmə iərman tolkəikəi.

4 Pətan təsərmənig aruiən e nīpətīn, mətəu rəhan iərman tətərmənig lan. Kəni təhmen-əhmen əmə e iərman, in təsərmənig aruiən e nīpətīn, mətəu rəhan pətan tətərmənig lan.

5 Təsəuviriən məmə pətan uə iərman təgin o nīpətīn nəmə kəti tolkəikəi. Mətəu nəmə ilau pəti kuegəhan məmə təuvir əmə okuəpəh napīli pətiən nəmə kəti təni

6:12 1Kor 10:23 6:13 1Təs 4:3-5 6:14 Rom 8:11; 1Kor 15:20; 2Kor 4:14 6:15 Efəs 5:30

6:16 Jen 2:24; Mat 19:5 6:17 Jon 17:21-23; Rom 8:9-11 † 6:18 Təfəgə tərəh u, in tatol kəm nīpətīn aru mətəu-inu tinuva rəkis kətiəh ilau Kristo, tol məmə tatol təfəgə e Kristo. 6:20 1Kor 7:23; 1Pitə 1:18-19

məmә otəfaki o nian nəuvein, kəni təuvir əmə. Mətəu okuəkeikei miəuva min kətiəh. Nəmә kəsuliən, kəni Setən oteh suaru o nəfən-əfəniən kəm lau. İatəni lanu mətəu-inu itəmah rəfin nəotəskasikiən.

⁶ Nəghatiən əha məmә, “okuəpəh o nəfakiən o nian nəuvein,” iətəni məmә iətəgəhan lan, mətəu iəsəniən məmә in lou kəti.

⁷ E rəhak nətəligiən, təuvir məmә nətəmimi rəfin okəsotoliən marit təhmen lak. Mətəu Uhgın tatol suaru pisin pisin min kəm tah kətiəh kətiəh, kəni tatol məmә nəuvein kautol marit, kəni nəuvein kəutan əmə.

Nətəm kəmotol marit mine pətalimis min

⁸ Kəni iətəni kəm nətəm kəsotoliən marit mine pətalimis min məmә, təuvir məmә kəutan əmə məmә iəu mine.

⁹ Mətəu nəmә tiəkis o lah nətəm kəsotoliən marit məmә okotaliüək e suaru əhruahru kəti, inəha kəsotapiliən e pətan uə iərman kəti, kəni təuvir məmә okotəkeikei motol marit pəh nikiilah təsəhti pikiən ilau pətan uə iərman nian min rəfin.

Nətəm kəmotol marit kəsotəhapuiən

¹⁰ İtəmah nətəm nəmotol marit, iəkəni=pinə nəghatiən u kəm təmah, səniəmә rəhak mətəu rəha İərməniğ məmә, pətan otəsəpəhiən rəhan iərman.

¹¹ Mətəu nəmә in otol, kəni təuvir məmә otəsitəu=pən miniən suah kəti min, uə nəmә təhro, titəlig=pən min əmə o rəhan iərman. Kəni iərman otəsəpəhiən rəhan pətan.

Nəmә ilau kəti təsəfakiən

¹² Pəh iəkəni nəghatiən kəti kəm təmah nətəm rəhatəmah nəman uə ni pətan kəsotəfakiən. Inu rəhak əmə nəghatiən, səniəmә rəha İərməniğ əhruahru. Nəmә itəmah kəti, rəhan pətan təsəfakiən, mətəu tolkeikei məmә ilau kətuatig, iərman otəsəpəhiən.

¹³ Kəni nəmә itəmah kəti, rəhan iərman təsəfakiən, mətəu tolkeikei məmә ilau okuatig, pətan otəsəpəhiən.

¹⁴ Otol lanəha mətəu-inu nian pətan kəti tətəfaki, kəni Uhgın tətələhu kalın min rəhan iərman məmә rəha Uhgın. Kəni nian iərman kəti tətəfaki, kəni Uhgın tətələhu kalın min rəhan pətan məmә rəha Uhgın. Nəmә təsoliən lanu, kəni rəhatəmah kəlkələh min, ilah rəha nəhue niftəni əmə, mətəu tol lanəha, Uhgın tətələhu kalın ilah məmә rəhan min, mətəu-inu təmələhu kalın rəkis tatə mine məmә.

¹⁵ Mətəu nəmә iətəmi təsəfakiən tolkeikei məmә otəpəh rəhan pətan uə iərman iətəm tətəfaki, otegəhan əmə lan. İətəm tətəfaki, iərman uə pətan, Uhgın təsəskəlimiən in e marit əha. Mətəu, Uhgın təmauin e tah məmә okotatig mətig e nəməlinuiən.

¹⁶ Pətan, kəmə təhro Uhgın otosmiəgəh rəham iərman e noliən təuvir rəham. Kəni iərman, nəmә təhro Uhgın otosmiəgəh rəham pətan e noliən təuvir rəham.

Otagiən əmə

o rəhatəmah nəmiəgəhiən

¹⁷ Mətəu in əmə u, nian Uhgın təmauin e təmah, nəmotatig e natigiən pisin pisin min iətəm İərməniğ təmələhu, kəni təuvir məmә nəkotatig əmə lan. Inu rəhak nəghatiən iətələhu kəm niməfaki min rəfin.

¹⁸ Nian Uhgın təmauin e suah kəti, nəmә kəməhgi=pən in, kəni otəsəhluaiğiən e nəhgi-pəniən iətəm kəmol lan. Kəni nian Uhgın təmauin

e suah kəti mın, nəmə kəsəhgi-pəniən, kəni təuvir məmə təsalkutiən məmə okəhgi=pən.

¹⁹ In nati əpnəpin əmə nəmə kəməhgi=pən suah kəti uə kəsəhgi-pəniən. Nati keikei məmə kitah kotohtəu=pən əmə nəghatiən mın rəha Uhgın.

²⁰ Nian Uhgın təmauin e təmah, nəmotatig e natigian pisin pisin mın, kəni təuvir məmə nəkotatig əmə e lah.

²¹ ?Nian Uhgın təmauin lam, ik slef əmə kəti? Nəkim təsəhti pikian, (mətəu nəmə nəkəhrun nitəu-pəniən suaru iətəm kəmitis slef mın lan, itəu=pən əmə.)

²² Tol lanəha mətəu-inu iətəmi u slef əmə nian İərməniğ təmauin lan, in iətəmi rəha İərməniğ iətəm kəmitis rəkis. Kəni təhmen-əhmen əmə, iətəmi səniəmə slef kəti nian İərməniğ təmauin lan, in slef rəha Kristo.

²³ Uhgın təmətəou rəkis itəmah e nətəouiən iətəm nəhmtin tiəkis. Sotoliən məmə itəmah nəkəhuva slef mın rəha nətəmimi.

²⁴ Piak mın mine nəuvinik mın, nian Uhgın təmauin e təmah, nəmotatig e natigian pisin pisin mın, kəni təuvir məmə nəkotatig əmə e lah itəmah Uhgın.

Nətəm vi nətəm nəsotol əhanəhiən marit

²⁵ Inu nəghatiən kəti rəhatəmah nətəm vi nətəm nəsotol əhanəhiən marit. İəsos əhruahruian nəghatiən kəti o İərməniğ, mətəu iəkəni əmə rəhak nətəligian. Mətəu itəmah nəkotəhrun məmə rəhak nəghatiən in nıpəhriənian, mətəu-inu İərməniğ təmasəkəhruin iəu.

²⁶ Mətəu-inu nərahian asoli u rəueiu iətəm nəutatig lan, * rəhak nətəligian tol lanu lan məmə, nəkotatig əmə lanu lan məmə nəutatig lan u rəueiu.

²⁷ ?Təhro? ?Nəmol marit? Səsalian e suaru o nəpəhiən rəham pətan. ?Təhro? ?Nəsoliən marit? Səsalian o nosian rəham kəti pətan.

²⁸ Mətəu nəmə natol marit, inu səniəmə təfəgə tərəh. Kəni nəmə pətan vi tatol marit, in təsoliən təfəgə tərəh. Mətəu nətəm kəmotol marit, okotatig e nərahian tepət e rəhalah natigian, kəni iəkəkeikei məmə nəşəhuvəniən e nərahian mın əha.

²⁹ Piak mın mine nəuvinik mın, inu nıpəti nəghatiən rəhak. Natigian rəha nətəmimi e nəhue nıftəni in tinəkuəkir əmə. Kəni rəueiu mine matuvən, nətəm kəmotol marit, təuvir məmə okəsotətəlig pikian e noliən rəha marit rəhalah.

³⁰ Nəmə iətəmi kəti tətasək, uə tətagian, uə tatos nəhmti nati kəti, kəni təuvir məmə otəsəgəhanian məmə rəhan nəsəkiən, uə nagianian, uə rəhan nati vi otəriəuəh e rəhan nətəligian.

³¹ Kəni təuvir məmə nətəmimi nətəm kəutul bisnis e nəhue nıftəni, ilah okotətəlig lan məmə rəhalah bisnis in nati əpnəpin əmə, mətəu-inu nəhue nıftəni mine nəuvirian rəhan mine noliən mın rəhan otəpanikə.

³² İəkəkeikei məmə nikitəmah təsəhti pikian nati kəti rəha nəhue nıftəni u. Tol lanəha, nəmə iətəmi kəti təsoliən marit, nikin tətəhti pik uək rəha İərməniğ məmə təhro lanu mol İərməniğ nikin tagiən o uək iətəm in tatol.

³³ Mətəu iətəm təmol marit, nikin təhti pik əmə natimnati rəha nəhue nıftəni məmə otəhro lanu mol niki rəhan pətan tagiən,

³⁴ kəni rəhan nətəligian tatuvən o nati keiu, rəhan pətan mine uək rəha İərməniğ. Kəni pətan iətəm təsoliən marit, uə pətan mitə, nikin tətəhti pik uək rəha İərməniğ məmə təhro lanu in otətuəkəm o İərməniğ e nıpətin mine narmın. Mətəu pətan iətəm təmol marit, in tətətəlig pik əmə o natimnati rəha nəhue nıftəni məmə otəhro lanu mol rəhan iərman nikin tagiən.

³⁵ Iætæni=þinæ næghatiæn min u o nœuviriæn aru æmæ ræhatæmah, sæniæmæ iætæniæhu itæmah, mætæu mæmæ nækotohtæu=þæn suaru ræha næmiægæhiæn iætæm tæhruahru, kæni nikitæmah tæthæti pik uæk ræha Iærmænig.

³⁶ Mætæu e nikalin ræha iærman vi kæti mine þetan vi kæti. Næmæ tol lanu lan mæmæ, kinæniækis mæmæ ilau okuol marit. Uærisig, kæni iærman tæni mæmæ okuæpæh þipim. Mætæu ræueiu, nikin tæhti mæmæ tæsoliæn noliæn æhruahru e þetan æha, kæni iærman nikin tæhti mæmæ tækeikei mol-tæ marit e þetan æha, kæni tæuvir mæmæ, in tæhrun noliæn. In tæsoliæn tæfagæ tærah, mætæu tæuvir mæmæ in otol marit.

³⁷ Kæni e nikalin kæti min e ræha inu. Næmæ keiu min lanæha kuolkeikei mæmæ okuol marit. Mætæu iærman nikin tinæhti rækis mæmæ okuæpæh marit. Kæni nati kæti tækæ mæmæ otækeikei kæm in mæmæ otol marit. Kæni iærman in tætmænig vivi e nikin. Kæni næmæ nikin tinæhti rækis mæmæ otæsoliæn marit e þetan æha, kæni iætæmi æha, in min tatol noliæn æhruahru.

³⁸ Tol lanæha, iærman iætæm tatol marit e þetan vi, in tatol æhruahru, mætæu iærman iætæm tæsoliæn marit, in tatol tæuvir mapirækis agin.

Þætalmis min kotæhrun noliæn marit

³⁹ Þetan otækeikei mætætig ilau ræhan iærman e nian ræfin, mætæu næmæ ræhan iærman tímis, in tæhrun noliæn marit e suah kæti min iætæm in tolkeikei, mætæu nati kætiah æmæ, in tækeikei mol marit e iærman kæti iætæm tætafaki kæm Uhgin.

⁴⁰ Mætæu e ræhak nætæligiæn, næmæ in tætatig æmæ lanæha mæsoliæn marit, kæni nikin otagiæn tapirækis næmæ in tatol marit. Kæni nikit tæhti mæmæ Narmin Ræha Uhgin tætatig min lak mæfa næghatiæn u kæm iæu.

8

Næuæniæn iætæm katol sakrifais lan kæm narmi nati min

¹ Kæni ræueiu, iækæghati e næuæniæn min iætæm katol=þæn sakrifais lan kæm narmi nati min. Kitah kotæhrun næghatiæn ræha nætæmimi nœuvein mæmæ, “Kitah ræfin kautos næhruniæn.” Mætæu “næhruniæn” in nati kæti iætæm iætæmi kæti tætafæri ohni, mætæu nolkeikeiæn tætuvlækin iætæmimi.

² Næmæ iætæmi kæti nikin tæhti mæmæ in tæhrun pik nati, mætæu in tæsæhrun æhanæhiæn natimnati iætæm in otækeikei mæhrun.

³ Mætæu iætæmimi iætæm tolkeikei Uhgin, Uhgin tæhrun in misiaæn in.

⁴ ?Kæni tol lanæha, tæhro e næuæniæn min iætæm katol=þæn sakrifais lan kæm narmi nati min? Nipæhriæniæn, kitah kæutæhrun mæmæ narmi nati in nati æpparip æmæ kæti e næhue niftæni, kæni uhgin ælkælæh min kohkæ, mætæu Uhgin kætiah æmæ.

⁵ Kætæni mæmæ, “uhgin ælkælæh” min mine “iærmænig ælkælæh” min tepæt æha ikin, kæni nipæhriæniæn nætæmimi nœuvein kautæfaki kæm lah. Mætæu nati æpparip næmæ uhgin ælkælæh min æha ikin, æþæha e neai uæ æþæha læhtæni e næhue niftæni,

⁶ o kitah, Uhgin kætiah æmæ þæhriæn, Tatæ Uhgin. Natimnati ræfin tæmsipæn lan, kæni tæmæfa næmiægæhiæn kæm tah mæmæ kitah okotol næuiæn. Kæni Iærmænig kætiah æmæ, Iesu Kristo, kæni Uhgin tæmol natimnati ræfin agin e Kristo, kæni e Kristo kitah kautæmiægæh.

⁷ Mætæu sæniæmæ nætæmimi ræfin kotæhrun næghatiæn u, kæni nætæmimi nœuvein, nikilah tæhti mæmæ narmi nati kæutæmiægæh þæhriæn kæni ilah nati agin min. Aupæn, nætæmimi nœuvein kæmotæfaki kæm narmi nati min nian

ræfin. Kæni tol lanæha, ræueiu, nian kautun næhuvegi nati iætəm kəmol sakrifais lan kəm narmi nati, nikilah tæhti məmæ kəutəfaki kəm uhgin əlkələh min pəhriən. Kæni ilah kautatəu məmæ kautol təfagə tərəh mətəu-inu nətəligiən rəhalah təsəskasikiən təhmen məmæ natimnati min u ilah nati əpnəpən əmə.

⁸ Mətəu nauəniən təsəliən itah kəutəhuva iuəkir o Uhgin. Nəmæ kəsətuniən næhuvegi nati əha, uə kotun næhuvegi nati əha, nətəligiən rəha Uhgin o tah in təhmen əmə.

⁹ Təuvir əmə, nəkotəhrun nitəu-pəniən suaru iætəm nəkotolkeikei, mətəu nəutətəu itəmāh. Sətolian nati kəti iætəm nəkotolkeikei mətəu nati u otol məmæ piatəmāh kəti uə nəuviniətəmāh kəti u nətəligiən rəhan təsəskasikiən təhmen, otəmei e rəhan nəmiəgəhiən.

¹⁰ Iətəni lanu mətəu-inu nəmæ iətəmi kəti iætəm nətəligiən rəhan təsəskasikiən təhmen, in tateh itəmāh nətəm nəutəni məmæ nəutos “nəhruiniən” əha məmæ narmi nati min kəsətəmiəgəhiən, kəni nautəhuvən e nimə rəha narmi nati min məmæ nəutəuən, kəni təhro? Tol lanəha rəhatəmāh nolian otuvi=pən rəhan nətəligiən, kəni in min otuvən mun næhuvegi nati iætəm kəmol sakrifais lan kəm narmi nati min, kəni in tatol təfagə tərəh kəti mətəu-inu nikin tæhti məmæ nolian əha tətəgətun məmæ in tətəfaki kəm narmi nati mətəu-inu in tamikmik e nəhmti Uhgin.

¹¹ Kæni nəhruiniən iætəm nikitəmāh tæhti məmæ nautos, in tətərəkini iætəm nətəligiən rəhan təsəskasikiən təhmen. Mətəu in piatah kəti iætəm Kristo təmimis ohni.

¹² Nian nautol nolian tərəh kəm itəmāh kəti e nolian əha, mautərəkini nətəligiən rəhan u təsəskasikiən təhmen, kəni nautol təfagə tərəh e Kristo.

¹³ Tol lanəha, nəmæ nati kəti əmə iætəm iatun tol piak tətəmei e rəhan nəmiəgəhiən, kəni təuvir məmæ iəsun minian næhuvegi nati nian kəti min məmæ otəsəmeiən e rəhan nəmiəgəhiən.

9

Pol təmuhalpən nəghatiən iætəm kətəni lan.

¹ Nikitəmāh tæhti məmæ iəkəhruən nolian nati nak iætəm iəkolkeikei, uə kəpə? !Əuəh! Iəu aposil kəti, uə kəpə? !Əuəh! ?Iəmeruh Iesu Iərməniğ rəhatah e nəhmtək, uə kəpə? !Əuəh! ?Itəmāh u nəua rəhak uək e Iərməniğ, uə kəpə? !Əuəh!

² Nətəmiimi nəuvein kəutəni məmæ səniəmə iəu aposil, mətəu niəpəhriəniən, itəmāh nəsətəhruiniən nəniən lanəha, mətəu-inu nəmiəgəhiən rəhatəmāh e Iərməniğ tətəgətun məmæ iəu aposil kəti.

³ Iəkuhalpən nəghatiən rəha nətəmiimi nəuvein nətəm kəutəni məmæ iəu səniəmə aposil kəti. Kəutəni lanəha mətəu-inu e rəhalah neruhiən, iəsəliən nolian rəha aposil kəti, inəha itəmāh iəsətətapuəhiən o nati kəti o təmāh məmæ inəha aposil min nəuvein kautol.

⁴ ?Təhruahru məmæ itimāh aposil min oiəkətətapuəh o təmāh o nauəniən mine nəmniniən, uə kəpə? Əuəh, itəmāh nəkotəhrun. !Mətəu iəu iəməsəliən!

⁵ Aposil min nəuvein, mine pia Iərməniğ min, mine Pitə,* rəhalah niəpətan nətəm kəutəfaki kəutəhuərisig e lah nian ilah kəutəliuək mautol uək rəha Iərməniğ. ?In təhruahru məmæ kitah kotol təhmen-əhmen əmə, uə kəpə? Əuəh, itəmāh nəkotəhrun. !Mətəu iəu iəməsəliən!

8:9 Rom 14:13-15; Kəl 5:13 **8:11** Rom 14:15,20 **8:13** Rom 14:21 **9:1** Uək 22:17-18; 26:16;

1Kor 15:8-9 **9:2** 2Kor 3:2-3 **9:4** Luk 10:8 * **9:5** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmæ, “Kefəs” u nərgin kəti min rəha Pitə, kəni ikin pisin min e Niutestimin katauin e Pitə məmæ “Kefəs.”

6 ? Uə nikitəmah təhti məmə iəu əmə mine Panəpəs, itimlau pisin əmə iəkuəkeikei muol aru uək o nauəniən rəhatimlau?

7 Otətəlig-to, tol lanəha. Pəh tatol uək rəha soldia kəni məsosian nətəouiən lan? ?Uə, pəh tətəsum məsunian nauəniən lan? ?Uə, pəh tətaugin nati miəgəh min məsunian kəti mine?

8 ?Nikitəmah təhti məmə natimnati min iətəm iətəghati lan, kautsiyən əmə e nətəliğin rəha nətəmimi? !Kəpə! Lou tətəni nati kətiəh əmə.

9 Kəmətəi e Lou rəha Mosis məmə, “Nian nəkotasig kau məhuva məmə otol uək meuiğeuiğ e wit, sotalisian nohlin. Pəh ton nipiəpisi wit nəuvein.”† ? Təhro? ?Niki Uğin tətəhti əmə kau min,

10 uə nikin tətəhti min itah? Əuəh, kəməfa lou u o rəhatah nəuviriən, mətəu-inu nətəmimi nətəm kəutaupən mautərfei nati e nasumian, mine nətəm kəutəhuərisig mautəulək ikin, ilah rəfin nətəliğin rəhalah kətiəh əmə məmə okotos pəti nauəniən e nasumian u.

11 E uək min rəhatimah, təhmen əmə məmə iəmotasum kəti məmə itəmah nəkotəuən ikin, inu nauəniən rəha narmitəmah. ?Kəni təhro, tiəkis o təmah məmə nəkotəfa nauəniən kəti rəha nipiətin kəm timah?

12 Nətəpisin nəuvein kotəhruən nətəpuəhiən o nauəniən o təmah, kəni in təhruahru əmə, mətəu ilah kəutol uək rəha Uğin. ?Kəni təhro e timah? ! Nətəpuəhiən rəhatimah in təhruahru ağin!

İtimah iəsotolkeikeiən məmə oiəkotol nati kəti məmə otəhtul pəsig e nanusian təuvir rəha Kristo, tol lanəha iəsotəpuəhiən itəmah o nati kəti, nati ənpənin itimah iəkotəhruən nolian. Tol lanəha, itimah iəmotos pik nərahian, mətəu iəməsotəpuəhiən itəmah o nati kəti mətəu-inu iəsotolkeikeiən məmə iəkotəhtul pəsig e nanusian təuvir rəha Kristo.

13 ?Nəkotəhruən uə kəpə məmə, nətəmimi nətəm kəutol uək e Nime Rəha Uğin, kəutos niglah ikin nauəniən? Kəni nətəmimi nətəm kəutol uək e olta, ikin katol sakrifais ikin, kəutos niglah ikin nauəniən.

14 E suaru kətiəh əmə, İərməniğ təməni əskasik məmə, nətəmimi nətəm kəutəni pətiğəm nanusian təuvir, rəhalah natimnati o natigian otəkeikei misipən ikin.

15 Mətəu iəsətapuəhiən kəm təmah o nati nak iətəm təhruahru əmə kəni iəkəhruən nətəpuəhiən. Kəni iəməsətəiən nauəuə u məmə itəmah nəkotol natimnati min əha nəuvein kəm iəu. İətəfəri nəuvetin məmə iətəni pətiğəm nanusian təuvir kəsətəouiən iəu lan. Kəni iəsolkeikei ağinian məmə iəkiteu=pən suaru pisin. !Nimisiən in təuvir tapirəkis suaru pisin!

16 Mətəu iəsəfərian iəu məmə iətəni pətiğəm nanusian təuvir mətəu-inu, iəkəkeikei məni pətiğəm. !Kəsi, nərahian asoli otuva ohniəu nəmə iəsəni pətiğəmiən nanusian təuvir!

17 Nəmə iətəni pətiğəm nəghatiən rəha Uğin mətəu-inu iəkolkeikei mol lanu lan, kəni təhruahru məmə iəkos nətəouiən lan. Mətəu in Uğin əmə iətəm təmtəpin iəu məmə iəkol uək u, kəni tol lanəha, iəkəkeikei mol nati ənpənin katətəu iəu uə kəpə.

18 ?Kəni rəhak nətəouiən in nati nak? In əmə u, məmə nian iəkəni pətiğəm nanusian təuvir, rəhak nətəouiən tikə. Kəni tol lanəha iəsətapuəhiən o nati kəti, nati ənpənin in təhruahru məmə iəkol.

19 Suah kəti təsərməniğin lak, mətəu iəu iəmosiahu aru iəu məmə iəu slef əmə rəha nətəmimi rəfin. İatol lanu məmə iəkiuvi=pa tepət kəhuva o Kristo.

20 Nian iəmətan itimah nətəm İsrəl nətəm kəutohtəu=pən Lou, iəmuva məhmen e nətəm İsrəl məmə iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Kristo. Kəni nati

† 9:9 “wit” – Afin-to e tiksənəri. 9:9 Dut 25:4; 1Tim 5:18 9:10 2Tim 2:6 9:11 Rom 15:27
9:12 Uək 20:34; 2Kor 11:9 9:13 Dut 18:1-3 9:14 Mat 10:10; Kəl 6:6 9:16 Jer 20:9

əpnapin Lou təsarməniğin lak, nian iəmətan itimah nətəm kəutohtəu=pən Lou, inəha nətəm Isrel, kəni iəmuva məhmen e lah, məmə iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Kristo.

²¹ Nian iəmətan itimah Nanihluə min nətəm kəsotohtəu-pəniən Lou, iəmuva məhmen e lah. (Mətəu iəsərakien Lou rəha Uhgın, kəpə. Lou rəha Kristo tətərməniğ lak.) İəmol lanəha məmə iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Kristo.

²² Nian iəmətan itimah nətəm rəhalah nəhatətəiən təsəskasikiən, iəmuva məhmen e lah məmə iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Kristo. İəmuva məhmen e nətəmiimi rəfin məmə e nolien min rəfin iəkiuvi=pa nəuvein kəhuva o Kristo.

²³ İatol lanəha o nanusiən təuvir məmə iəu min iəkos natimnati təuvir min rəhan.[‡]

²⁴ ? Nəkotəhrun uə kəpə məmə, e naiuiən, nətəmiimi rəfin kəutaiu, mətəu kətiəh əmə tatol win? Kəni təuvir məmə nəkotaiu e nolien rəha naiuiən iətəm nəutalkut pik məmə onəkotol win.

²⁵ Nətəmiimi nətəm kotalkeikei məmə kəhuvən e naiuiən, kotətuakəm askasik o rəhalah naiuiən. Kautol məmə okotol win e nati kəti iətəm otəpanikə, mətəu kitah kautol məmə kitah okotol win e nati kəti iətəm tətətiğ itulin.

²⁶ Tol lanəha, təhmen e naiuiən, iəsaiu əpnapiniən, kəni təhmen e boksığ, iəsətrə-pəniən təhmen e iətəm təhtəhti nimagəuəgəu.

²⁷ !Kəpə! İətətuakəm askasik o niyətik məmə otuva rəhak slef. İatol lanəha məmə, nian iəməni pətəgəm nanusiən təuvir kəm nətəmiimi tərət rəkis məmə ilah okəhuva e naiuiən əha, kəni iəu iəsuvaiən məhmen e iətəmiimi iətəm təmatgəhli lou rəha naiuiən kəni kəraki lan e naiuiən.

10

Pol təməni pətəgəm nolien rəha nətəm Isrel aupaən

¹ Piak min mine nəuvinik min, iəkolkeikei məmə nəkotəhrun məmə nian tiriitimah min kəməhiet İjip, ilah rəfin nəpuə təmətahgəl pəsığ e lah, kəni ilah rəfin kəməhuvən=pən itəhi u kətəni məmə Nitəhi Ərarəuv.

² Kəni e nəpuə mine nitəhi, Uhgın təmol bəptais e lah rəfin məmə okəhuva nətəmiimi rəha Mosis.

³ Kəni ilah rəfin kəmotun nauəniən kətiəh əmə iətəm təmsipən e Narmin Rəha Uhgın,

⁴ kəni mətəmnim nəhu kətiəh əmə iətəm təmsipən e Narmin Rəha Uhgın, mətəu-inu kəmətəmnim nəhu e kəpiel iətəm təmsipən e Narmin Rəha Uhgın iətəm təmətan ilah min, kəni kəpiel əha in Kristo.*

⁵ Nati əpnapin ilah kəmotol lanəha, mətəu Uhgın nikin təməsəgiəniən o lah tərət nəuvetin, kəni ilah tərət kəməhmis əpəha ikin pişin pişin min təpiə-məpiə ikin.

⁶ Kəni Uhgın təmol natimnati min əha məmə ilah nəmtətəiən min məmə otəhgi-pəri nikitah mətəgətun itah, kəni kitah okəsotolien nitai lah mətələhu=pən rəhatah nətəliğin e nolien tərəh min təhmen e natimnati iətəm kəmətol aupaən.

9:20 Uək 21:20-26 **9:22** 2Kor 11:29 ‡ **9:23** Pol tətəni min məmə nikin tagiən məmə in otəni pətəgəm nanusiən təuvir nati əpnapin kəsətəouiən in lan. **9:25** Fil 3:14; 2Tim 2:4-5; 4:7-8 **9:27** Rom 8:13; 13:14 **10:1** Eks 13:21-22; 14:22 **10:3** Jon 6:31; Eks 16:4,35 **10:4** Eks 17:6; Nam 20:11 * **10:4** "Kəpiel" u, kəsafiniən e Oltestimin. Nətəliğin u təmiet e nəghatiən min rəha nətəm Isrel. **10:5** Nam 14:29-30 **10:6** Nam 11:4,34; 1Kor 10:11

7 Sotohtəu-pəniən noliən rəha nəfakiən kəm narmi nati min təhmen e lah nəuvein kəmotol aupən. Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Nətəmiimi kəmotəharəg məmə okotəuən motəmnim, kəni motəhtul məmə okotol danis u tiuvi=pən ilah tərəh ikın.”

8 Tərəh məmə kitah okotit oneuən nıpətan təhmen e lah nəuvein kəmautol aupən, kəni ilah rəfin tuenti-tri-tausin kəmoħmis e nian kətiah əmə.

9 Tərəh məmə kitah okotol natimnati iətəm otiuvi niəməha rəha İərmənig† təhmen e lah nəuvein kəmautol aupən, kəni sineik tus ilah kohmis.

10 Tərəh məmə nəkotəni nikali Uhgın təhmen e lah nəuvein kəmautol aupən, kəni agelo rəha nimisian tohamu ilah.

11 Kəni Uhgın təmol natimnati min əha məmə okəhuva e nəmiəgəhiən rəhalah, məmə ilah nəmtətian min, kəni kəmətei ilah məmə okotəhgi-pəri nikitah motəgətun itah, nətəm kəutatig rəueiu məmə naunun nian tətuvə iuakir.

12 Kəni nəmə nikitəmah təhti məmə nəutəhtul əskasik, autətəu vivi itəmah, mətəu-inu itəmah min nəkotəhrun nəmeiən e noliən tərəh min əha.

13 Nəfeifeiən iətəm tətuvə e nəmiəgəhiən rəhatəmah təhmen əmə e iətəm katol lan e nətəmiimi rəfin. Mətəu nian rəfin, kitah kotəhrun nəhatətəiən e Uhgın, kəni otəsegəhaniən e nəfeifeiən otuvə e nəmiəgəhiən rəhatəmah məmə in taskasik məpirəkis nəsanəniən rəhatəmah. Mətəu nian nəfeifeiən tətuvə e nəmiəgəhiən rəhatəmah, Uhgın otol suaru kəti məmə onəkotəhrun nosiən nəhtulian rəhatəmah, məmə nati əha otəsiuvi-pəniən itəmah e nərahian.

Narmi nati min mine nəfaki min

14 Tol lanəha rəhak min, otəgim rəkis e noliən rəha nəfakiən kəm narmi nati min.

15 İtəmah nəkotəni məmə nəkoteinatig, kəni otakil aru nəghatian rəhak məmə in təuvir uə tərəh.

16 Nian kitah kotəuən e Nauəniən Rəha Nəmtətian Rəha İesu, kəni motəni kəm Uhgın məmə nikitah tagiən o nəmnimian, kəni məutəmnim nəmnimian əha, təhmen məmə kitah kəutəhuva məutol kətiah kitah Kristo e niran. ?İətəni pəhriən, uə kəpə? Kəni nian kitah kəutun piret iətəm kəməmaris kəuəri, kitah kəutəhuva kətiah kitah Kristo. ?İətəni pəhriən, uə kəpə?

17 Kitah u nətəmiimi tepət, mətəu kotəhmen e nıpətin kətiah əmə, mətəu-inu piret kətiah əmə, kəni kitah rəfin kəutun əmə piret əha.

18 Nikitəmah təhti noliən rəha nətəm İsrəl. Nian iətəm tatol sakrifais kəm Uhgın, kəni nətəmiimi nəuvein kəutun nəhuvegi nati iətəm kəmol sakrifais lan, təhmen əmə məmə ilah rəfin kəməhuva kətiah ilah Uhgın e sakrifais əha. ?İnu nıpəhriənian, uə kəpə? Əuəh, in nıpəhriənian.

19 ?Nıpəti nəghatian min rəhak nak? ?Təhro? ?İətəni məmə nəhuvegi nati iətəm katol sakrifais lan kəm narmi nati min in nati agin kəti, uə nati əpnəpin əmə? İlah nati əpnəpin əmə. ?Uə təhro? ?İətəni məmə narmi nati min, ilah nati agin min nəuvein, uə ilah nati əpnəpin əmə? İlah nati əpnəpin əmə.

20 Mətəu iətəni məmə nian nətəmiimi kəutol sakrifais kəm narmi nati min, kəutol kəm iərmis min, kəni nati u in nati kəti, kəni kəsotolian kəm Uhgın. Kəni iəsolkəikəiən məmə nəkəhuva kətiah itəmah iərmis min.

21 İtəmah onəsəhuvəniən motos piret mine wain e Nauəniən Rəha Nəmtətian Rəha İesu, kəni motətig məhuvən min e niməfaki rəha narmi nati

10:7 Eks 32:4,6,19 **10:8** Nam 25:1-9 † **10:9** Tətgəhati e noliən rəha nətəmiimi nətəm kəutol noliən tərəh kəti, nati əpnəpin ilah kotəhrun məmə Uhgın təməni məmə noliən əha in noliən tərəh kəti.
10:9 Eks 17:2; Nam 21:5,6 **10:10** Nam 16:41-50; 17:5,10 **10:16** Mat 26:26-28 **10:17** Rom 12:5 **10:18** Lev 7:6 **10:19** 1Kor 8:4 **10:20** Dut 32:17; Nəh 9:20

min motun sakrifais mine motəmnim wain rəha iərmis min itəmah nətəm kəutəfaki lan.

²² ?Təhro? ?Nautol məmə İərmənig otəməki e təmah təhmen e nətəm Isrel? ?Nikitəmah təhti məmə nəsanənian rəhatah tepət mapirəkis rəha Uhgın?

²³ İtəmah nəutani məmə, “Təuvir əmə məmə iəkol natimnati rəfin iətəm iəkolkeikei.” Mətəu iəu iəkəni məmə, səniəmə natimnati min rəfin kəutasiru e təmah motasiru e nəmiəgəhian rəhatəmah.

²⁴ Təsəuvirən məmə itəmah kəti tətəsal aru e rəhan nəuvirən, mətəu təkeikei mətəsal min e nəuvirən rəha nətəmimi min nəuvein.

²⁵ Kəni təuvir əmə. Otun əmə nəhuvəgi nati min rəfin iətəm katos e makit, kəni məsətəpuəhian e nəghatən lan məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nati min, uə kəpə. Kəni nikitəmah təsəhti pikian.

²⁶ Noliən əha təuvir əmə mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Niftəni mine natimnati rəfin əha ikin ilah rəha İərmənig.”

²⁷ Kəni nəmə iətəm təsəfakian kəti tətəpuəh ik məmə nəkuvən e rəhan nimə muəuən, kəni nikim tagiən məmə onəkuvən, un əmə nauənian nak iətəm tətəfinə, məsətəpuəhian məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nati min uə kəpə. Nikim təsəhti pikian.

²⁸ Mətəu nəmə kəti tənı=pinə kəm ik məmə, “Kəmol sakrifais e nəhuvəgi nati u kəm narmi nati min,” kəni təuvir məmə nəsunian. Nikim otətəhti iətəmi u mətəu-inu e rəhan nətəligiən təmol, kəni nəsunian.

²⁹ Səniəmə nati tərəh kəti ohnik, mətəu in nati tərəh e nətəligiən əmə rəhan. ?Mətəu təhro nətəligiən rəha iətəmi kəti min otakil rəhak noliən iətəm iəkolkeikei məmə iəkol, kəni mahtipəsıg lak məmə iəsoliən nati kəti?

³⁰ ?Nəmə iətəni kəm Uhgın məmə nikik tagiən o nauənian, təhro okəni rah iəu e nati kəti iətəm iəməni rəkis kəm Uhgın məmə nikik tətəgiən ohni?

³¹ Nəukəti nəghatən rəfin əha tol lanəha, nati nak iətəm onəköl, uə nəkauən, uə nəkəmnim, nəkəkeikei mol ilah rəfin e noliən iətəm otləfəri nərgi Uhgın lan.

³² Soliən məmə iətəmi kəti təmei e rəhan nəmiəgəhian, nəmə in nəuaniləuis rəha Isrel, uə İanihlua, uə iətəmi kəti e niməfaki rəha Uhgın.

³³ Otöl noliən əha təhmen e noliən rəhak iətəm iətəlkut məmə iəkol niki nətəmimi rəfin kotəgən e noliən min rəfin. İatöl lanəha mətəu-inu iəsəsal aruiən e rəhak nəuvirən, mətəu rəha nətəmimi tepət, məmə Uhgın otəsmiəgəh ilah.

11

1 Otisikəuvin iəu təhmen məmə iəu iətisikəuvin Kristo.

Noliən rəha nəfakian

² İətəni-vivi itəmah mətəu-inu nikitəmah tətəhti iəu e natimnati rəfin iətəm iəmol kəni məgətun, kəni nəutaskəlim nəgətunian min təhmen əmə məmə iəməgətun itəmah lan.

³ Mətəu iəkolkeikei məmə itəmah rəfin nəkotəhrun məmə rəhn-kapə pətan in rəhan iərman iətəm tərmənig lan, rəhn-kapə nəman rəfin in Kristo iətəm tərmənig e lah, kəni rəhn-kapə Kristo in Uhgın iətəm tərmənig lan.

⁴ İərman kəti tatöl aulis Kristo nəmə tətəhtərain rəhn-kapə nian in tətəghati kəm Uhgın e nəfakian uə tətəni pətigəm nəghatən iətəm Uhgın təməfən kəm in.

⁵ Mətəu pətan tatol aulis rəhan iərman nəmə təsəhtərainiən rəhn-kapə nian in tətəghati kəm Uhgın e nəfakiən uə tətəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın təməfən kəm in. Noliən əha təhmen əmə məmə təmaki rəhn-kapə.*

⁶ !Nəmə pətan kəti təsolkeikeiən məmə otəhtərain rəhn-kapə lanəha, təuvir məmə otətəi əmə nəuanun! Mətəu nəmə in tətəulis o nəteiən nəuanun, uə nakian rəhn-kapə, kəni təuvir məmə otəhtərain rəhn-kapə.

⁷ Təuvir məmə iərman kəti təsəhtərainiən rəhn-kapə mətəu-inu nian Uhgın təmöl iətəmimi, iətəmimi təmos narmi Uhgın, kəni matol pətigəm nəuviriən rəha Uhgın; mətəu pətan tatol pətigəm nəuviriən rəha iərman rəhan.

⁸ Tol lanəha mətəu-inu iərman təsisipəniən e pətan, mətəu pətan təmsipən e iərman,

⁹ kəni Uhgın təməsoliən iərman məmə in iasiru rəha pətan, mətəu təmöl pətan məmə in iasiru rəha iərman.

¹⁰ Tol lanəha, pətan otəkeikei məhtərain rəhn-kapə iətəm tətəgəatun məmə tətisiəi rəhan iərman mətəu-inu nagelo min kauteruh.

¹¹ Mətəu kitah u kəməhuva kətiəh kitah İərməniğ, pətan otəsətig aru əməiən e iərman, kəni iərman min otəsətig aru əməiən e pətan,

¹² mətəu-inu pətan təmsipən e iərman, kəni təhmen min əmə, pətan təmələs iərman. Mətəu natimnati rəfin kəutsipən e Uhgın.

¹³ Otakil aru nati u. ?Otəhruahru məmə pətan iətəm tətəfaki kəm Uhgın təsəhtərainiən rəhn-kapə, uə kəpə?

¹⁴ Nətəmimi rəfin kotəhrun məmə iərman iətəm nəuanun tətəməh, tatol aulis in.

¹⁵ Mətəu nəmə pətan kəti nəuanun tətəməh, nikin tagiən lan kəni kətisiəi in lan, mətəu nəuanun əha Uhgın təməfən məmə otəhtərain rəhn-kapə.

¹⁶ Mətəu nəmə iətəmi kəti tolkeikei məmə otorgəhu o nati əha, kəni iətəni lanəha məmə noliən kəti min tikə o nati u, kəni niməfaki pisin pisin min rəfin kautol təhmen-əhmen əmə.†

Nəuəniən Rəha

Nəmtətəiən Rəha İesu

¹⁷ Nəghatiən min iətəm iəkəni kəm təmah əha rəueiu, oiəsəni-viviən itəmah mətəu-inu nəharəğ pətəiən rəhatəmah təsasiruiən, mətəu tətərəkin əmə itəmah.

¹⁸ İəmaupən mətəu məmə nian nəutuhapumın itəmah min məmə nəkotəfaki, kəni məutəhapu-əhapu itəmah min. Kəni nikik təhti məmə nəghatiən min əha, nəuvein nipiəhriəniən,

¹⁹ mətəu-inu nəhapu-əhapuiən min okotəkeikei məhuva məmə okeruh əhruahru məmə pəh tətəfaki pəhriən.

²⁰ !Nian nəutuhapumın itəmah min, məutəni məmə nautun Nəuəniən Rəha Nəmtətəiən Rəha İesu, mətəu oteruh-to noliən u rəhatəmah! Səniəmə Nəuəniən Rəha Nəmtətəiən Rəha İesu,

²¹ mətəu-inu nian nəutauən, itəmah kətiəh kətiəh kautəkeikei əmə, məsotəhtahniniən ilah min nəuvein. Kəti tinəpis rəkis, kəni kəti min nəumis tatus əhanəh.

* **11:5** Nəmə pətan kəti təmaki rəhn-kapə, in nati kəti rəha naulisiən. Nətəmimi nəuvein kəutəni məmə in nəmtətəiən kəti məmə katol nalpinian kəti kəm in, kəni nətəmimi nəuvein kəutəni məmə in nəmtətəiən kəti məmə in pətan rəha nəfəriən. **11:7** Jen 1:26-27 **11:9** Jen 2:18-23 † **11:16** Nətəmimi nəuvein kotəni məmə nəniən min u o nəhtərainiən nəuanutəmi mine nəuanutəmi u tətəməh okotəkeikei katol rəueiu. Mətəu nəhtərainiən nəuanutəmi mine nəpəhiən nəuanutəmi tətəməh, nipiəti lau e nian əha rəha Pol kuol pisin e nian u rəueiu. **11:18** 1Kor 1:10-12

22 ?Rəhatəmah lahuənu tikə məmə nəkotaupən motauən ikin? ?Uə itəmah nəstosiaian niməfaki rəha Uhgın, kəni mautol aulis nanrah min? ?Kəni iəkəni məmə nak kəm təmah? ?İəkəni-vivi itəmah o noliən əha? !Kəpə, tiəkis agin!

23 Mətəu-inu iəməgətun rəkis itəmah e nəgətuniən min iətəm təmsipən o İərməniğ. E nian lapin əha uərisig keğəhan=pən lan e nəhlmi tikimər min rəhan, in təmos pıret,

24 kəni məni tagkiu kəm Uhgın ohni, kəni məhapu, kəni məni məmə, “Inu nıpətik iətəm otitəgıt o təmah.† Onəkotol lanu lan kəni nikitəmah tətəhti iəu.”

25 E noliən əhmen min əmə, nian kınotaupən rəkis, in tos kap wain məni məmə, “Kap wain u tətəgətun=pən nəniəskasikian vi rəha nəsiuriən rəha Uhgın kəm nətəmimi, kəni nəniəskasikian vi u tətəhtul mətəmiəgəh e nırak iətəm otaiu o təmah. Nian rəfin nəkotəmnim kap wain u, nikitəmah otəhti iəu.”

26 O nati əha, nian rəfin nəkotun pıret u, uə nəkotəmnim kap u, onəkautəni pətigəm nimisian rəha İərməniğ mətəuarus titəlig=pa min.

27 Tol lanəha, iətəmimi pəh iətəm tatun pıret, uə tətəmnim kap wain u rəha İərməniğ e noliən kəti iətəm təsəhruahruian, in tatol təfagə o nərəkinian nıpətın mine nıra İərməniğ.

28 İətəmimi otəkeikei maupən makil rəhan nəmiəgəhian, uərisig təpanun pıret mine məmnim kap wain,

29 mətəu-inu iətəmimi iətəm tatun mine mətəmnim, mətəu nıkin təsəhti vivian pıret mine wain məmə tətəgətun=pən nıpəti İərməniğ, nunian mine nəmnimian iətəm in tatol tatiuvı=pa aru əmə nalpiniən kəm in.

30 Mətəu o nati əha, itəmah tətəpət nəkotəpəou kəni mautohmis, kəni itəmah nəuan nəuvein kinohmis rəkis.

31 Mətəu nəmə kitah kotakil aru noliən min rəhatah, İərməniğ təsakilian itah mol nalpiniən kəm tah.

32 Nian İərməniğ takil itah mol nalpiniən kəm tah, in tatol məmə kitah okotəhruahru, məmə nian in otakil nətəmimi e nəhue nıftəni məni nalpiniən rəhalah məmə okohmis, kəni kitah okəsotosian nalpiniən əha kitah min ilah.

33 Tol lanəha piak min mine nəuvinik min, nian nəkəhıva kətıəh məmə nəkotaupən, əutəhtahnin itəmah min.

34 Nəmə iətəmi kəti nəumis tus, təuvır məmə otəuən iman ikin lahuənu, məmə nian nəkotuhapumın, Uhgın otəsəfinəian nalpiniən kəm təmah o noliən min əha rəhatəmah.

Nian iəkuvnə, oiəkəfinə suaru e natimnati pisin nəuvein min iətəm nəkotətapuəh ohni.

12

Nəsanəniən pisin pisin min rəha Narmın Rəha Uhgın

1 Piak min mine nəuvinik min, pəh iəkəghati e nəsanəniən pisin pisin min rəha Narmın Rəha Uhgın iətəm tətəfa kəm tah, mətəu-inu iəkölkeikei məmə itəmah nəkotəkeikei motəhrun.

2 İtəmah nəkotəhrun məmə aupən, nian nəməsotəfakian kəm Uhgın, katiuvı=pən rəhatəmah nətəligian katit itəmah e suaru o nəfakian kəm narmı nati nian iətəm kəsotəghatian.

† 11:24 Rəhn-kapə lahuənu otəhapu (mətəu otəsəteian) pıret tol nıpıspisin kəni məfən kəm rəhan min famli. Pıret tətəgətun=pən nıpəti Kristo, mətəu səniəmə nıpətin əhruahru pəhrıan. Mine wain tətəgətun=pən nıran, mətəu səniəmə nıran əhruahru pəhrıan. 11:25 Eks 24:6-8; Hip 8:8-13 11:26 Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20 11:27 Hip 10:29 11:32 Hip 12:5-6 12:2 Hab 2:18-19

³ Tol lanəha, iəkəni kəm təmah məmə iətəmi kəti tikə iətəm tətəghati e nəsanəniən rəha Narmin Rəha Ughin mətəni rah Iesu, kəni iətəmi kəti min kə təsanəniən məmə, “Iesu in İərmanığ,” mətəu Narmin Rəha Ughin, in əmə tol iətəmi tətəni.

⁴ Nəkotəkeikei motəhrun vivi nati u məmə, nəsanəniən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Ughin iətəm tətəfa kəm tah, mətəu kautsipən e Narmin Rəha Ughin kətiəh əmə.

⁵ Kitah kautol uək pisin pisin min tepət o nasiruən e nətəmi, mətəu İərmanığ kətiəh əmə iətəm kitah kautol uək rəhan.

⁶ Kitah kautol uək e nolian pisin pisin tepət, mətəu Ughin kətiəh əmə iətəm tatol uək e nəmiəghəniən rəha nətəmi rəfin məmə ilah okautol uək rəfin min əha.

⁷ Kəni Narmin Rəha Ughin tətəfa rəhan nəsanəniən pisin pisin min kəm tah kətiəh kətiəh məmə kitah okotasiru e tah min rəfin.

⁸ İətəmi kəti, Narmin tətəfən nəghatiən rəha neinatigian kəm in. Kəni kəti min, Narmin kətiəh əmə tətəfən nəghatiən rəha nəhrunian nati kəm in.

⁹ Kəni kəti min, Narmin kətiəh əmə tətəfən nəhatətəian kəm in. Kəni kəti min, Narmin kətiəh əmə əha tətəfən nəsanəniən o nol viən nimisian kəm in.

¹⁰ Kəni kəti min, tətəfən nəsanəniən o nolian nati apispis min kəm in. Kəni kəti min, tətəfən nəghatiən min iətəm Ughin tətəfa kəm in. Kəni kəti min, tətəfən nəsanəniən o nakilian narmin pisin pisin min kəm in. Kəni kəti min, tətəfən nəsanəniən rəha nəniən nəghatiən iki pisin pisin min kəm in.* Kəni kəti min əha, tətəfən nəsanəniən o nəniən nipəti nəghatiən iki pisin pisin min əha kəm in.

¹¹ Nəsanəniən min əha ilah rəfin, kautsipən əmə e Narmin kətiəh əmə, kəni tətəfa kəm tah kətiəh kətiəh e suaru min iətəm in əmə tolkeikei.

¹² Nipəti iətəmi kətiəh əmə, mətəu nəuəli-nəuəlin tepət; kəni nati əpnəpin nəuəli-nəuəlin pisin pisin min, ilah kautilpin e nipətin kətiəh əmə. Kəni tol lanəha, təhmen-əhmen əmə e Kristo.

¹³ Kitah nəuvein, kitah nəuaniləuis min rəha İsrəl, kitah nəuvein Nanihluə min, nəuvein slef min əmə, nəuvein səniəmə slef min, mətəu Narmin Rəha Ughin kətiəh əmə təmol bəptais e tah rəfin aghin mol məmə kəməhuva nipətin kətiəh əmə, kəni kitah kəmotos Narmin Rəha Ughin u kətiəh əmə.

¹⁴ Pəhriən. Nipəti iətəmi kəməsolian nəuəlin kətiəh əmə, mətəu nəuəlin tepət.

¹⁵ Nəmə nəhlkin təni məmə, “Səniəmə iəu nəhlmin, kəni tol lanəha, səniəmə iəu nəuəli nipətin kəti,” kəni nəghatiən rəhan təsolian məmə nəhlkin in səniəmə nəuəli nipətin nəuətin.

¹⁶ Kəni nəmə matəlgin təni məmə, “Səniəmə iəu nəhmtin, kəni tol lanəha, səniəmə iəu nəuəli nipətin kəti,” kəni nəghatiən rəhan təsolian məmə matəlgin in səniəmə nəuəli nipətin nəuətin.

¹⁷ ?Nəmə nipətin in nəhmtin rəfin əmə, kəni otəhra mətəu nati? ?Kəni nəmə nipətin in matəlgin rəfin əmə, kəni otəhra məmiəvin nati.

¹⁸ Mətəu kəpə, Ughin təməuəri nəuəli-nəuəli nipətin ilah rəfin iətəm in tolkeikei məmə ilah okotol lanəha.

¹⁹ Nəmə nipəti iətəmi kəti in nəuəli-nəuəlin əmə kəti, təhmen e nəhlkin, mətəu səniəmə in nipətin kəti pəhriən.

²⁰ Mətəu nipəhriənian, nəuəli-nəuəlin tepət, mətəu nipətin kətiəh əmə.

12:3 1Jən 4:2-3 12:4 Rom 12:6 * 12:10 Nəsanəniən rəha nəniən nəghatiən iki pisin pisin min, tətəghati e nəghatiən min iətəm iətəmi kəti təəhrunian. Afin-to 1Kor 13:1, mine Uək 2:4. 12:11 1Kor 7:7 12:12 1Kor 10:17 12:13 Kəl 3:28

21 Nəhm̄tin ko təsənian kəm nəhl̄min məm̄ə, “İəu iəkəpəh ik, iəu inəhmen rəkis.” Kəni rəhn-kapə ko təsənian kəm nəhl̄kin mil məm̄ə, “İəu iəkəpəh itəlau, iəu inəhmen rəkis.”

22 Təsoliən lanəha. Kəni tapirəkis inu, nəuəli-nəuəli nipət̄itah iətəm nikitah təhti məm̄ə ilah kotəpəou agin, ilah nati keikei o nipət̄itah.

23 Kəni nəuəli-nəuəli nipət̄itah iətəm nikitah təhti məm̄ə ilah nati əpnəpin əmə, kautol nolian rəha nisiaiən e lah. Kəni nəuəli-nəuəlin rəha naulisian, kitah kauteh vivi ilah.

24 Mətəu nəuəli-nəuəli nipət̄itah iətəm təsoliən naulisian, kitah kəsotoliən nati agin e lah. Mətəu Uhḡin təmuhapum̄in nəuəli-nəuəli nipət̄itah m̄in, kəni matisiai nəuəli-nəuəlin m̄in iətəm kitah kauteh=pən əmə ilah.

25 Kəni e nolian əha, nəuəli-nəuəli nipət̄itah okəsotəhapu əhapuiən ilah m̄in, mətəu ilah okoteh vivi rəfin ilah m̄in.

26 Nəm̄ə nəuəlin nəuətin tətətəu nəhm̄əiən, kəni nəuəlin m̄in ilah rəfin okotətəu nəhm̄əiən ilah m̄in. Kəni nəm̄ə nəuəlin nəuətin kətəfən nisiaiən kəm in, kəni nəuəlin m̄in rəfin okotəḡiən ilah m̄in.

27 Nipət̄i nəghat̄ian u məm̄ə itəm̄ah nipət̄i Kristo, kəni itəm̄ah rəfin kət̄iəh kət̄iəh itəm̄ah nəuəlin m̄in rəha nipət̄i Kristo.

28 Kəni e niməfaki, Uhḡin təmaupən mələhu=pən aposil m̄in, kəni uərisig ko, iəni m̄in, kəni uərisig ko, nəgətun m̄in. Kəni təmələhu=pən nətəm kautol nati apispis, m̄ine ilah nətəm kautol vivi nimisian m̄in, kəni nətəm kəutasiru e nətəmimi, kəni nətəm koteinatig nətəm kəutasiru o nəniən rəha niməfaki, kəni nətəm kəutəghati e nəghat̄ian ikin pisin m̄in.

29 ?Nətəmimi rəfin aposil m̄in? ?Uə nətəmimi rəfin iəni m̄in? ?Uə nətəmimi rəfin nəgətun m̄in? ?Uə nətəmimi rəfin kautol nati apispis m̄in?

30 ?Uə nətəmimi rəfin kautol vivi nimisian m̄in? ?Uə nətəmimi rəfin kəutəghati e nəghat̄ian ikin pisin m̄in? ?Uə nətəmimi rəfin kəutəni pət̄igəm̄ nipət̄i nəghat̄ian ikin pisin m̄in? Kəpə, təsoliən lanəha.

31 Mətəu təuvir məm̄ə nəkotələhu=pən əskasik nətəligiən rəhatəm̄ah o nosian nəsanəniən pisin pisin m̄in iətəm Narm̄in Rəha Uhḡin tətəfa, ilah m̄in əha kotəuvir agin.

Mətəu rəueiu iəkəni=pinə suaru təuvir agin.

13

Nolkeikeiən

1 Nəm̄ə iətəghati e nəghat̄ian rəha nətəm ikin pisin m̄in, uə nəghat̄ian rəha nagelo m̄in, mətəu iəsosian nolkeikeiən e n̄ikik, rəhak nəghat̄ian in nəuiən əpnəpin əmə təhmen e nəuia dirəm̄ uə nəuia bel.

2 Nəm̄ə iatos nəsanəniən iətəm Narm̄in Rəha Uhḡin tətəfa o nəni pət̄igəmiən nəghat̄ian m̄in iətəm Uhḡin tətəfa, mətəu iəsosian nolkeikeiən e n̄ikik, iəu nati əpnəpin əmə. Kəni nəm̄ə iəkərun nati oneuən rəfin m̄ine nəhrunian rəfin, mətəu iəsosian nolkeikeiən e n̄ikik, iəu nati əpnəpin əmə. Kəni nəm̄ə rəhak nəhatətəiən təskasik məm̄ə otol nitəuət kəti tiet, mətəu iəsosian nolkeikeiən e n̄ikik, iəu nati əpnəpin əmə.

3 Nəm̄ə iəkəfən rəfin rəhak natimnati kəm nanrah m̄in, uə iəkəgəhan e nipət̄ik məm̄ə nigəm̄ otus, mətəu iəsosian nolkeikeiən e n̄ikik, iəsolian win e nati kəti.

4 Nolian rəha nolkeikeiən tol lanu: iətəmi kəti rəhan nətəligiən təfəm̄əh, kəni matol təuvir kəm nətəmimi, kəni məsitgərahian e nətəmimi, kəni məsəri pikian, kəni məsəfəri aruiən in,

⁵ kəni məsol-pəniən nətəmimi, məsalkutiən o nərfin, kəni nikin təsahmə uəhaiən, kəni məsaskəlīm pikian nərahian iətəm iətəmi kəti tatol lan.

⁶ Kəni nikin təsagiəniən o noliən tərəh min, mətəu nikin tagian əmə o noliən təuvir min rəha niphəriənian.

⁷ Noliən rəha nolkeikeian tol lanu: nati əpnapin suaru rəha iətəmi kəti tiəkis, mətəu nian rəfin iətəmi əha tatitəu=pən əmə, məsəhlmanian e rəhan nəhatətəian nian kəti, kəni nian rəfin tətələhu=pən əskasik rəhan nətəligiən e Uhgın, rəhan nəhatətəian tətəhtul əmə lanko e nian rəha nərahian.

⁸ Noliən rəha nolkeikeian naunun tikə. Mətəu rəha nəni pətigəmiən nəghatiən iətəm Uhgın tətəfa, otəpanikə. Rəha nəghatiən iki pisin min, okəpanohkə. Rəha nəhrunian nati, otəpanikə.

⁹ Tol lanəha mətəu-inu nəhrunian rəhatəh nəuan nəuветin əmə, kəni kəutəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın tətəfa mətəu nəghatiən u tatol əpu nəuan nəuветin əmə.

¹⁰ Mətəu nian İesu Kristo otuva min mol əhruahru natimnati min rəfin, kəni nəsanəniən min iətəm Narmin Rəha Uhgın tətəfa rəueiu okohkə.

¹¹ Nian iəmətəkəku, iəmətəghati təhmen e iəpəou, kəni nəhrunian rəhak təhmen e rəha iəpəou, kəni noliən rəha nətəligiən rəhak təhmen e rəha iəpəou. Mətəu nian iəmuva mol iətəmi asoli lak, iəmələhu noliən min rəha iəpəou e nəmtəhk.

¹² Rəueiu, kitəh kəuteruh nəuan nəuветin əmə təhmen e iətəmi kəti tətəh narmin e kilas iətəm təuau. Mətəu e nian əha, kitəh okoteruh əhruahru nəhmti Uhgın. Rəueiu, iəkəhrun nəuan nəuветin əmə, mətəu e nian əha, iəpanəhrun əhruahru natimnati rəfin, təhmen məmə Uhgın təhrun ərəfin iəu mine əha rəueiu.

¹³ Kəni rəueiu, noliən miləhal u kisil kələhtul: noliən rəha nəhatətəian, noliən rəha nuhuiniən e Uhgın, mine noliən rəha nolkeikeian. Mətəu iətəm in təuvir pik əgin e lahal, in noliən rəha nolkeikeian.

14

Nəni pətigəmiən nəghatiən iətəm Uhgın tətəfa, mine nəniən nəghatiən ikin pisin min

¹ Otalkut əskasik məmə nolkeikeian otərməniğ e nəmiəgəhiən rəhatəmah, kəni otalkut əskasik məmə onəkotos nəsanəniən min iətəm Narmin Rəha Uhgın tətəfa, kəni otalkut pik təhmin min o nəsanəniən rəha nəni pətigəmiən nəghatiən iətəm Uhgın tətəfa.

² İəkəni lanəha mətəu-inu itəmah kəti iətəm tətəghati e nəghatiən iki pisin min, təsəghatiən kəm nətəmimi, mətəu tətəghati əmə kəm Uhgın. Pəhriən, iətəmi kəti tikə iətəm təhrun nəghatiən iətəm in tətəni, mətəu in tətəni pətigəm nəghatiən oneuən min e Narmin Rəha Uhgın.

³ Mətəu nətəmimi rəfin nətəm kəutəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın tətəfən e nəghatiən rəhaləh, kəutəni kəm nətəmimi o nol əskasikiən ilah, o nəfəriən nətəligiən rəhaləh, kəni o nasiruən məfəri nikiləh.

⁴ İətəmimi iətəm tətəghati e nəghatiən ikin pisin min, tatol əskasik aru əmə in, mətəu iətəmimi iətəm tətəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın tətəfən e nəghatiən rəhaləh, tatol əskasik niməfaki.

⁵ İəkolkeikei məmə itəmah rəfin əgin nəkotəghati e nəghatiən iki pisin min, mətəu təuvir pik məmə nəkotəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın tətəfinə. İətəmimi iətəm tətəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın tətəfən, in tətəsiru pik

e nimáfaki tapirækis agin iætámimi iætám tətəghati e nəghatiən ikin pisin min mətəuarus in təni nípətin məmə otol əskasik nimáfaki.

6 Piak min mine nəuvinik min. ?Nəmə iətuva o təmah kəni mətəghati e nəghatiən iki pisin, təhro lanu iəu iəkəuvir o təmah? Mətəu nəmə iatol pətigəm nəghatiən nəuvein iætám kəmautəhluaiɡ aupən, uə iətos nəhrunian nəuvein, uə nəghatiən iætám Uhgín tətəfa, uə nəghatiən rəha nəgətunian, kəni oiəkəsiru e təmah.

7 Otətəlig-to e natimnati təhmen e bambu iætám kətahli, uə kitar iætám katoh. Natimnati min əha kəsotəmiəgəhiən, iætámimi əmə tatol ilah kəutagət. Mətəu nəmə kəsotagət əhruahruian, kəni itəmah onəkotəruu məmə nəpuən nak ilah kəutani. 8 Kəni nəmə təui təsasək əhruahruian, kəni nətəmimi okotəruu məmə kotəkeikei motol əpenə-penə o nəluaginian.*

9 Mətəu təhmen əmə e təmah. ?Nəmə nəutəghati e nəghatiən iætám nətəmimi kotəruu, okotəhro lanu motəhrun nípəti nəghatiən nəutəni? Itəmah onəkotəghati əmə kəm niməgəuagəu, mətəu nətəmimi kəsotosiən nípətin.

10 Pəhriən məmə nəghatiən min tepət e nəhue niftəni, mətəu ilah rəfin nípətillah əha ikin.

11 Kəni nəmə iəsəhrunian nípəti nəghatiən iætám iətəmi kəti tətəni=pa kəm iəu, iəu iapispis ohni, kəni in iapispis ohniəu.

12 Təhmen əmə e təmah. Itəmah nəkotolkeikei nəsanəniən min rəha Narmin Rəha Uhgín, kəni tol lanəha, otalkut məmə nəkotuvləkin nimáfaki e nəsanəniən min iætám okotasiru pik lan.

13 Mətəu-inu o nati əha, okəmə itəmah kəti tətəghati e nəghatiən ikin pisin min, otəkeikei məfaki min məmə Uhgín otəfən nípəti nəghatiən u məmə otəni pətigəm kəm nimáfaki.

14 Nəmə iətəfaki e nəghatiən ikin pisin min, nikik tətəfaki mətəu nətəligiən rəhak tətəhtul əpnəpin əmə.

15 ?Kəni iəkəhro? Iəkəfaki e nikik, mətəu iəkəfaki min e nətəligiən rəhak e nəghatiən iætám iəkəhrun. Kəni iəkəni nəpuən e nikik, mətəu iəkəni min nəpuən e nətəligiən rəhak e nəghatiən iætám iəkəhrun.

16 ?Nəmə nətəni-vivi Uhgín e nikim e nəghatiən pisin, təhro iətəmi kəti iætám təruru nəghatiən u in otəni “Əuəh” e rəham nəfakiən, mətəu-inu in təruru nati iætám nətəni?

17 Nəmə təhro nətəni-vivi pəhriən Uhgín, mətəu nəsasiruiən e iætámimi pisin kəti min.

18 Iətəni tagkiu kəm Uhgín məmə iətəghati e nəghatiən ikin pisin min tapirækis itəmah rəfin.

19 Mətəu e nimáfaki, nəmə iətəgətun nətəmimi e nəghatiən faif əmə iætám kotəhrun, inu təuvir məpirækis agin nəmə iəkəni nəghatiən ten-tausin e nəghatiən pisin iætám kinotəruu.

20 Piak min mine nəuvinik min. Sotoliən nətəligiən rəhatəmah təhmen e kəlkələh min. E nəmiəgəhiən rəhatəmah, təuvir məmə nəkotəhmen e kəlkələh min nətəm kotəruu əhanəh nolien tərəh. Mətəu e nətəligiən rəhatəmah, təuvir məmə nəkohmətə.

21 Kəmətəi lanəha e Lou rəha Mosis məmə, “Iəkol məmə nətəmimi kəutəghati e nəghatiən ikin pisin min okotəni rəhak nəghatiən kəm rəhak nətəmimi.

* 14:8 E nian rəha Pol, soldia kəti tətəhli nati kəti təhmen e təui nian nərahian tətəva təhmen e nəluaginian. Nəpuən kəti, nípətin təni məmə, “Otol əpenə-penə o nəluaginian!” Kəni nian nətəmimi kəutətəu, ilah kətol əpenə-penə o nəluaginian. 14:20 Efəs 4:14

Kəni ilah okotətəu nəghatian min rəha napispis min.

Mətəu nati əpnəpən ilah okotətəu nati əha iətəm tol pisin, ko kəsotətəligian lak. İərmənig tətəni lanu."

²² Tol lanəha, nəghatian ikin pisin min, in nəmtətian kəti rəha nətəmimi nətəm kəsotəfakian, səniəmə nəmtətian kəti rəha nəfaki min. Mətəu nian iətəmimi kəti tətəni pətigəm nəghatian iətəm Uhgın tətəfən, in rəha nəfaki min, səniəmə rəha nətəm kəsotəfakian.

²³ ?Tol lanəha, nəmə niməfaki apiapə tətuhapumin, kəni nətəmimi rəfin kəutəghati e nəghatian ikin pisin min, kəni ilah nəuvein nətəm kəsotəhrunian, uə nətəm kəsotəfakian kəhuva imə, ilah okotəni məmə itəmah nəutalməli, uə kəpə?

²⁴ Mətəu nəmə iətəmi təsəfakian kəti, uə iətəmi təruru tuva imə nian nətəmimi rəfin kəutəni pətigəm nəghatian iətəm Uhgın tətəfən, kəni nəghatian rəhatəmah otek nikin, kəni in otəhrun məmə in iol təfagə tərəh, kəni nəghatian min əha okotakil rəhan nolian,

²⁵ kəni rəhan təfagə tərəh min iətəm kəutəhluuig otuva e nəhagəhagian. O nati əha, in otəsiəulin e nisiaian məfaki kəm Uhgın, mətəni pətigəm məmə, "İtəmah pəhrin Uhgın nəutan!"

Nələhu əhruahruian nolian rəha nəfakian

²⁶ Piak min mine nəuvinik min. Pəh iəkəni nıpəti rəhak nəghatian min u rəueiu. Nian itəmah rəfin nəkəhuva kətiəh e nuhapuminian o nəfakian, itəmah rəfin kətiəh kətiəh rəhatəmah əha ikin uək o nolian, nəuvein kəutəni nəpuən, nəuvein kəutəgətun ilah, nəuvein kəutol əpu nəghatian nəuvein u kəmotəhluuig əupən, nəuvein kəutəghati e nəghatian ikin pisin min, nəuvein kəutəni nıpəti nəghatian min əha. Onəkotəkeikei məutol natimnəti min əha o nuvləkinian niməfaki təkəsik.

²⁷ Nəmə nətəmimi nəuvein kəutəghati e nəghatian iki pisin, keiu uə kəsil əmə okotəghati. Kəti otəni rəhan, uərisig kəti, konu kəti min təni rəhan, kəni iətəmi kəti otəkeikei məni nıpəti nəghatian min əha.

²⁸ Nəmə iətəmimi tikə o nəni pətigəmian nıpəti nəghatian min əha, iətəmimi iətəm otəghati e nəghatian pisin, otəkeikei məsəghatian e niməfaki, kəni məghati oneuən əmə kəm Uhgın.

²⁹ Kəni iəni min, təuvir məmə iəni keiu uə kəsil okotəghati, kəni nətəmimi nəuvein okotakil vivi nəghatian kəutəni.

³⁰ Kəni nəmə Uhgın tatol əpu nəghatian kəti iətəm təmatəhluuig əupən tətəva o iətəmi kəti iətəm tətəharəg, təuvir məmə iətəm təmaupən mətəghati otəpəh nəghatian.

³¹ Tol lanəha, itəmah nətəm nəutəni pətigəm nəghatian iətəm Uhgın tətəfinə, kəti otəupən məghati, konu kəti min, ko kəti min məmə nəkotəgətun nətəmimi rəfin, motəfəri nətəligian rəhalah.

³² Sotaluian məmə iəni min kəutərmənig e nikiilah məmə okotəhrun nəni pətigəmian nəghatian rəhalah e nian iətəm in təhruahru o nənian,

³³ mətəu-inu Uhgın səniəmə in Uhgın rəha nolian nəruvian e nati, mətəu in Uhgın rəha nəməlinuian, təhmen e niməfaki min rəfin.

³⁴ Nian kətəfaki lan, nıpətan okotəharəg mohkə agin, mətəu-inu təsəhruahruian məmə okotəghati. Mətəu okotəkeikei məutətəlig e nətəmi əsoli rəha niməfaki, təhmen əmə e iətəm Lou tətəni mine.

³⁵ Nəmә kotalkeikei mēmә kotəhrun nati kəti, okotəkeikei motətapuəh o rəhalah nəman min əpəha lahuənu, mətəu-inu tol naulisian mēmә pətan otəghati əpəha e niməfaki.

³⁶ ?Təhro? ?Nikitəmah təhti mēmә nəghatian rəha Uhgın təmaupən miet pətigəm o təmah? ?Uə nikitəmah təhti mēmә nəghatian rəha Uhgın təmuva əmə o təmah?

³⁷ Nəmә itəmah kəti nikin təhti mēmә in iəni kəti, uə Narmın Rəha Uhgın təməfən nəsanəniən kəti kəm in, in otəkeikei məni nıpəhriənian e nəghatian iətəm iətətei kəm təmah mēmә in nəuia İərməniğ.

³⁸ Nəmә təpəh nəniən nıpəhriənian e nəghatian u, okəsəni minian nıpəhriənian e rəhan nəghatian.

³⁹ Tol lanəha, piak min mine nəuvirik min, təuvir mēmә nəkotəkeikei mēmә nəkotəni pətigəm nəghatian iətəm Uhgın tətəfinə, kəni məsotəhtul pəsigian e nəniən nəghatian ikin pisin min.

⁴⁰ Mətəu e natimnati rafin agin iətəm nautol e nəfakian, otol e nolian iətəm in təhruahru o niməfaki, motohtəu=pən vivi nolian rəha nəfaki ən.

15

Kristo təməmiəğəh min

e nimisian

¹ Piak min mine nəuvirik min. İəkolkeikei mēmә iəkəni pətigəm kəm təmah nanusian təuvir iətəm iəmatəni pətigəm kəm təmah aupən, nəmotos e nikitəmah, kəni motos rəhatəmah ikin nəhtulian lan.

² Nəmә nəkotaskəlim əskasik nanusian təuvir əhruahru iətəm iəu iəməni pətigəm kəm təmah, Uhgın otosmiəğəh itəmah lan. Mətəu nəmә nəkotəpəh nati əhruahru, motəhatətə e nəghatian pisin, kəni nəhatətələn rəhatəmah in nati əpnəpin əmə.

³ Inəni=pinə rəkis kəm təmah natimnati agin min iətəm iəmətəu mēmә, Kristo təmimis o rəhatəh nolian tərəh min təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın təməni rəkis mine,

⁴ kəmitənim, kəni təmiəğəh min e nimisian e nian iətəm tatol kisil lan təhmen əmə e Nauəuə Rəha Uhgın təməni rəkis mine,

⁵ kəni təmaupən miet pətigəm o Pitə, uərisig ko, o rəhan min nətəmimi tuələf rəfin.

⁶ Uərisig lanko, in təmiet pətigəm min o piatah min tapirəkis faif-hanrit e nian kətiəh əmə, ul ilah tepət kautəmiəğəh əhanəh, mətəu nəuvein kınohmis rəkis.

⁷ Kəni uərisig, tiet pətigəm=pən o pian Jemis,* kəni mine o aposil min rəfin.†

⁸ Kəni uərisig e lah rəfin, in təmiet pətigəm min ohniəu, nati əpnəpin iəu iəkəhmen e iəpəou iətəm iəmair pahi. İəmuva mēmә iəu aposil e suaru pisin agin.

⁹ Tol lanəha, iəu ləhtəni agin e aposil min rəfin, kəni iəsəhmenian mēmә nətəmimi okotəuin lak mēmә iəu aposil kəti, mətəu-inu iəu iəmatol nərahian kəm niməfaki rəha Uhgın aupən.

¹⁰ Mətəu e nəuvirian iətəm Uhgın təməfa kəm iəu, iəmuva məhmen lanu rəueiu, kəni nəuvirian əha təsuva əpnəpinian, mətəu nəuan əha ikin. !

14:37 1Jon 4:6 **15:3** Aes 53:5-12 **15:4** Mat 12:40; Uək 2:24-32 **15:5** Mat 28:16-17; Luk 24:34

* **15:7** Jemis, in pia İesu, kəni rəueiu in təmuva iətəmi asoli rəha niməfaki əpəha Jerusiləm. † **15:7** Nian Pol tətəni "aposil min," nian nəuvein, tətəghati e nətəmimi min tuələf rəha İesu, kəni nian nəuvein tətəghati e rəhan min nətəmimi tuələf mine nəuvein min. **15:7** Uək 1:3-4 **15:8** Uək 9:3-6 **15:9** Efəs 3:8; 1Tim 1:15

Nipəhrriənian, iəmol uək tapirəkis rəfin aposil min! Mətəu səniəmə e rəhak əmə nəsanəniən, mətəu e nəuviriən əmə iətəm Uhgın təməfa kəm iəu.

11 Nati əpnəpin iəu iəməni pətigəm, uə ilah kəmətəni pətigəm nanusiən təuvir kəm təmäh, mətəu nəghatiən u inu iətəm iətəni pətigəm, nanusiən təuvir iətəm nəmətəni nipəhrriənian lan.

Nəmiəghian e nimisiən rəha nətəm kəməhmis

12 İəmətəu məmə itəmah nəuvein nəutəni məmə nətəm kəməhmis ko kəsotəmiəgəh minian. ? Mətəu nəmə kəmətəni pətigəm məmə Kristo təməmiəgəh min e nimisiən, kəni təhro itəmah nəuvein nəutəni məmə nətəm kəməhmis ko kəsotəmiəgəh minian?

13 Mətəu nəmə nəghatiən rəhatəmäh in nipəhrriənian, məmə nətəm kəməhmis kəsotəmiəgəh minian, kəni ko İesu min təsəmiəghian e nimisiən.

14 Kəni nəmə Kristo təsəmiəghian e nimisiən, kəni uək rəhatimäh o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir, in nati əpnəpin əmə, təhmen min əmə e nəhatətəiən rəhatəmäh.

15 Nati kəti min lanəha, nəmə Kristo təsəmiəghian e nimisiən, itimäh iəmotəiüə e Uhgın mətəu-inu iəmətəni pətigəm məmə Uhgın təməsəmiəgəh Kristo e nimisiən. Mətəu nəmə nətəm kəməhmis ko kəsotəmiəgəh minian e nimisiən, təhmen itəmah nəuvein kəutəni, kəni ko Uhgın təməsəmiəgəhian Kristo e nimisiən!

16 Mətəu-inu nəmə nətəm kəməhmis ko kəsotəmiəgəh minian e nimisiən, kəni ko Kristo təsəmiəgəh minian e nimisiən.

17 Kəni nəmə Kristo təsəmiəgəh minian e nimisiən, kəni nəhatətəiən rəhatəmäh nipətin tikə, kəni itəmah nəutatig əhanəh e təfagə tarah min.

18 Kəni nətəmimi nətəm kəmətəni nipəhrriənian e Kristo nətəm kinəhmis rəkis, ilah min kəmətəmkarəpən rəkis e nəmiəghian itulin.

19 !Nəmə kautəluə=pən əskasik rəhalah nətəligiən e Kristo o nəmiəghian əmə rəha nəhue niftəni, kəsi, təuvir əmə məmə nətəmimi okotətəu tərəh o təmäh tapirəkis əgin nətəmimi rəfin mətəu-inu, kəmətəmkakiah! Kəni rəhatah nosiən nəhməiən o Kristo otol nati əpnəpin əmə lan.

20 ! Mətəu kəpə! Nipəhrriənian məmə Kristo təməmiəgəh pəhriən min e nimisiən. In təməupən e nətəmimi rəfin nətəm kəməhmis kəni məmiəgəh min e nimisiən, kəni ko təsəmis minian.‡

21 Otətəlig lan. Nimisiən tinuva e nəhue niftəni e iətəmimi kəti, kəni tol min əmə lanəha, nəmiəgəh minian e nimisiən təmuva e iətəmimi kəti.

22 Tol lanəha, nətəmimi rəfin okəhmis mətəu-inu kəmətsipən e Atəm, kəni təhmen əmə, nətəmimi rəfin nətəm kəməhuva kətiəh ilah Kristo okotəmiəgəh min.

23 Mətəu ilah min u, okotəmiəgəh min e nian əhruahru rəhalah. Kristo in təməupən məmiəgəh min, kəni nian in otuva min, rəhan min okotəmiəgəh min.

24 Kəni naunun nian otuva. In otərəkin narmənigiən min rəfin, mine nepətiən min rəfin, mine nasənəniən min rəfin. Uərisig lan, in otəhlman=pən e narmənigiən rəhan e nəhlmi Uhgın Tatə.

25 Tol lanəha mətəu-inu, in təkeikei mətəarməniğ mətəuarus məmki=pə rəhan tikimir min mevig-ərain e lah e nəhlkin.

26 Naunu rəhan tikimir iətəm otərəkin, in ko nimisiən. Kəni nimisiən otikə min,

15:10 2Kor 11:23 ‡ 15:20 Kristo in təhmen e nəniəskasikian rəha Uhgın məmə nətəmimi rəfin okotəmiəgəh min e nimisiən. 15:21 Rom 5:12 15:23 1Təs 4:16; Nəh 20:5 15:25 Mat 22:44 15:26 Nəh 20:14

²⁷ mætəu-inu “tinəmki=pa natimnati rəfin mevig-ərain lan e nəhlkin.” Otətəlig-to lan, nian tətəni məmə natimnati rəfin agin tinatevig-ərain e nəhlkin, nəkoteruh məmə səniəmə Tatə Uhgın min əha ikin e nəhlkin. In Uhgın iətəm təmələhu=pən natimnati rəfin agin ləhtəni e nəhlki Kristo.

²⁸ Nian Uhgın tinol natimnati min əha, kəni Nətin aru otuva ləhtəni e Narmənigiən Rəha Uhgın iətəm təmələhu=pən natimnati rəfin e nəhlkin, məmə Uhgın əmə otarmənig e natimnati rəfin.

²⁹ Otətəlig-to lan. ?Təhro e nətəmimi nətəm katol bəptais e lah o nətəm kinohmis rəkis? ?Nəmə nətəm kəmoħmis kəsotəmiəgəh minian nian kəti, kəni təhro katol bəptais e nətəmimi o lah?§

³⁰ ? Kəni təhmen əmə e timah, təhro iautələs pikin nian əskasik min e nəmiəgəhiən rəhatimah nian rəfin?

³¹ !Iatos nonauvil, piak min mine nəuvinik min, məmə nətəmimi kotalkut məmə okotohamu iəu e nian tətət! Nəkotəhrun məmə inu nıpəhriənian təhmen əmə məmə iətasiru o nəhatətəiən rəhatəmah e Kristo Iesu İərmənig rəhatah.

³² ?Nəmə iəməluagin kəm nati miəgəh min iətəm kauton iətəmi əpəha Efəsis* o nətəligiən rəha nətəmimi əmə, iəmol win e nak? Nəmə nətəm kəmoħmis kəsotəmiəgəh minian, pəh kotol əmə təhmen e nəghatiən u iətəm tətəni məmə, “Pəh kotauən motəmmim, mətəu-inu olauig kohmis.”

³³ Sotoliən nətəmimi koteiua e təmah. Inu nıpəhriənian iətəm iətəmi kəti tətəni, “Nian nətəmimi rəhalah nolian təuvir kəutan ilah nətəm kotərah, nətəm kotərah kəutərəkın nolian təuvir rəhalah.”

³⁴ Ohtəlig=pə min motos əhruahru min nətəligiən rəhatəmah iətəm təhruahru, kəni motəhlman e təfəgə tərəh min, mətəu-inu itəmah nəuvein kotərruru əhanəh Uhgın, kəni inu nati kəti rəha naulisiən.

Nıpəti iətəm təmimis tətəmiəgəh min

³⁵ Mətəu nəmə nətəmimi nəuvein kotətapuah məmə, “? Nətəm kəmoħmis okotəmiəgəh əhro lanu? ?Okotos nıpəti nak məhuva?”

³⁶ !Nəghatiən əha talməli! Nati u təhmen e nıkiti nati iətəm kotəhrun rəkis. Nıkiti nati iətəm nəmərfəi, otəkeiki maupən mımıs, uərisig təpanəmiəgəh.

³⁷ Nian nəkərfei nıkiti nati, nəsərfeiən nəukətın iətəm otuva, mətəu nıkiti nati əmə, nəmə nıkiti wit uə nati pisin kəti.

³⁸ Mətəu Uhgın tol tateviə e nəukətın iətəm in tolkeiki, kəni nıkiti nati rəfin, in əmə tətəfa nıpətıləh.

³⁹ Nıpətıləh rəfin kəsotəhmen-əhmenian. Nıpəti iətəmimi tol pisin e rəha nati miəgəh min, mine mənig min, mine nəmu itəhi.

⁴⁰ Əpəha e neai, natimnati əha ikin, kəni e nəhue nıftəni natimnati min əha ikin tol pisin. Nian koteruh nati əpəha ilis e neai məmə in təuvir, rəhan nəuviriən in tol pisin e nəuviriən rəha nati əpəha ləhtəni e nəhue nıftəni.

⁴¹ Kəni nəhəgəhagiən rəha mitigar tol pisin e nımihliən rəha məuiğ mine nasıəiən rəha məhau min. Kəni nasıəiən rəha məhau min nəuvein, kotol pisin e rəha nəuvein min.

15:27 Sam 8:6 § **15:29** Pol təsəni əhruahruən məmə in tolkeiki məmə nətəmimi okotol bəptais e lah o nətəmimi nətəm kinohmis rəkis, mətəu tətəni əmə məmə nətəmimi nəuvein kəmautol lanəha. Kəni kith u rəueiu, tikis o nəhrunian nıpəti nəghatiən u. **15:30** Rom 8:36 * **15:32** Pol tətəghati e tikimir min rəhan əpəha Efəsis, mətəu səniəmə nati miəgəh min pəhriən. **15:32** Aes 22:13 **15:36** Jon 12:24

42 Kəni təhmen əmə e nipəti nətəm kəməhmis nətəm kautəmiəgəh mın. Nipətin iətəm kəmitənim otəmnəmit, mətəu nian otəmiəgəh mın, otəsəmnəmit minian.

43 Nian katitənim, in nati kəti iətəm nətəmimi kəsotolkeikeian, mətəu nian otəmiəgəh mın, in nati kəti iətəm nətəmimi okoteruh rəha nəuvirən. Nian katitənim, nəsanəniən rəhan tikə, mətəu nian otəmiəgəh mın, təsanən.

44 Nian katitənim nipətitah, in nati rəha nəhue niftəni, mətəu nian otəmiəgəh mın, in nati rəha negəu e neai.

Nəmə nipətin əha ikin rəha nəhue niftəni, rəha negəu e neai mın əha ikin.

45 Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “İətəmi təmaupən agin, Atəm təmos nipətin miəgəh.” Kəni naunun Atəm, inu Kristo, təmuva narmin u tətəfa nəmiəgəhiən.

46 Nati rəha narmin təməsaupəniən muva, mətəu nati rəha nəhue niftəni, uərisig lan nati rəha narmin təpanuva.

47 İətəm təmaupən agin, kəmol e niməulul rəha niftəni, mətəu iətəm təmuərisig u Kristo, təmsipən e negəu e neai.

48 Nətəmimi rəfin e nəhue niftəni, nipətilah təhmen e nipəti Atəm, mətəu nətəmimi nətəm okəhuvən e negəu e neai nipətilah otəhmen e nipəti Kristo, u təmsipən ikin.

49 Rəueiu kitah kotəhmen e Atəm u rəha nəhue niftəni, kəni tol lanəha, nian kəti okotəhmen e Kristo u rəha negəu e neai.

50 İətəni pətigəm kəm təmah, piak mın mine nəuvinik mın məmə, nipətin mine nira iətəmimi təruru nəvəniən e Narmənigən Rəha Uhgın, kəni təhmen əmə, nati iətəm otəmnəmit otəsosiən nati iətəm tətətig itulin.

51 Otətəlig-to, kəni oiəkəni nati oneuən məmə, səniəmə kitah rəfin okəhmis, mətəu Uhgın otol nipətitah rəfin okotəuiək vivi,

52 in otol uəhai əmə təhmen e noraipiən, nian naunu təui rəha Uhgın otasək. Mətəu-inu təui otasək, kəni nətəm kəməhmis okotəmiəgəh mın məsohmis minian, nipətilah otəuiək. Kəni kitah u kəutəmiəgəh e nian əha, Uhgın otol nipətitah mın təuiək vivi.

53 Tol lanəha mətəu-inu, nati iətəm otəmnəmit, inəha nipətitəmi, otəkeikei muvən e nati iətəm otəsəmnəmitiən, kəni nipətitəmi iətəm otimis otəkeikei muvən e nati iətəm otəsimiəniən mətətig itulin.

54 Nian nati u tuva mol nipəhriəniən lan, kəni nəghatiən iətəm iəni Aiseə kəmətei otuva nipəhriəniən, tətəni məmə,

“Nəluəginian tinol naunun. Uhgın təmol win agin. Nimiəniən tinikə.”

55 “!Ei! !Nimiəniən! ?Onəkəhro lanu lan mol win e timah?

!Ei! !Nimiəniən! ?Onəkəhro lanu lan mus itimah?”

56 Rəueiu, təfagə tərək in təhmen e nati kəti tatus iətəmi kəni mətəu in nimiəniən, kəni Lou tatol təfagə tərək nəsanəniən rəhan tatəpat.

57 !Mətəu pəh kotəni-vivi Uhgın! Tatol məmə e İərmənig İesu Kristo, kitah kautol win.

58 Tol lanəha, piak mın mine nəuvinik mın, otəhtul əskasik. Sotəgəhaniən məmə nati kəti tələuəl e təmah. Nian rəfin, otol uək rəha İərmənig e nikitəmah rəfin, mətəu-inu nəkotəhrun məmə uək rəha İərmənig iətəm nautol, səniəmə nati əpnəpin əmə mətəu in nati agin.

16

*Mæni o nasiruiæn e næfaki min
æpæha Jerusilæm*

¹ Ræueiu iækæni mæni o nasiruiæn e næfaki min æpæha Jerusilæm. Otol tæhmen æmæ mæmæ iæmæni mine kæm nimæfaki min æpæha profens æha Kælesia.

² E Sante min ræfin, itæmah ræfin kætiæh kætiæh onækotækeikei motælæhu kalin mæni næuvein. Iætæmimi iætæm in tatos mæni asoli, otælæhu kalin tepæt, kæni iætæmimi iætæm tatos mæni ækæku, otælæhu kalin næuan næuuetin æmæ. Tol lanæha, nian iækuvnæ, kæni kæsalkut minian o noriarunian ræfin mæni.

³ Kæni otæfu pætigæm itæmah næuvein mæmæ okotos mæni mæhuvæn. Kæni nian iækuvnæ, iækætei nauæuæ mæni pætigæm ilah kæm nætæm Jerusilæm, kæni mahli=pæn ilah kotæmki mæni mæhuvæn æpæha ikin.

⁴ Næmæ iækeruh mæmæ tæuvir mæmæ iæu min iækuvæn, kæni ilah okotohtæu=pa iæu.

Naliuækiæn min ræha nætæmi asoli min næuvein

⁵ Uærisig iæmanuvnæ mæsal=pinæ e tæmah, iækuvæn=pæn Masetonia, mætæu-inu iækaupæn muvæn mæsal=pæn e nimæfaki min æpæha ikin.

⁶ Kæni næmæ tæhro iækætiæg næuuetin min kitah min itæmah, mæ kæmæ tæhro, kotætiæg æmæ motætæuarus nætæpuian tol naunun. Tol lanæha, nækotæhrun nasiruiæn lak e ræhak naliuækiæn iætæm iætuvæn=pæn ikin.

⁷ Iæsolkeikeiæn mæmæ iækuvnæ meruh itæmah ko miet min uæhai æmæ, mætæu iækolkeikei mæmæ iækuvnæ kotætiæg næuuetin næmæ Iærmænig tegæhan lak.

⁸ Mætæu iætætiæg æmæ Efæsis mætæuarus nian ræha Pentekos, lafet ræha Nauænian Vi,

⁹ mætæu-inu Uhgîn tæmeræh e suaru asoli ohniæu mæmæ iækol uæk tæuvir iætæm otæuæ e næuan tepæt, nati ænnapin nætæmimi tepæt kæutalkut mæmæ kotæiu-æpæsig lak o nollian uæk.

¹⁰ Næmæ Timoti tuvæ meruh itæmah, otol tæuvir kæm in motæfæn nisiaiæn kæm in, sotolian nati kæti iætæm otol nikin tærah o tæmah, mætæu-inu in tatol uæk ræha Iærmænig tæhmen æmæ lak.

¹¹ Sotolian mæmæ itæmah kæti oteh iæhu in. Otahli=pa tuva kæni motasiru lan e ræhan naliuækiæn mæmæ otitælig=pa ohniæu. Iætæhtæhnin piatah min ilah Timoti mæmæ okæhuvæ moteh iæu.

¹² Kæni e piatah Apolos, iætætapuæh æskasik mæmæ in otækeikei mitæu=pæn piatah min muvnæ meruh itæmah. In tæsolkeikei pikian mæmæ otuvnæ æha ræueiu, mætæu in otuvnæ e nian iætæm otæhræhu ohni.

¹³ Onækæutair, mæutæhtul æskasik e næhatætæian ræhatæmah. Mæsetæginian, motol nætæligiæn ræhatæmah tæskasik.

¹⁴ Natimnati ræfin agin iætæm itæmah nautol, otol e nolkeikeiæn.

¹⁵ Itæmah nækotæhrun mæmæ Stefænæs mine ræhan min, ilah kæmotaupæn motæni nipæhriænian e Iesu æpæha Akæia, kæni ilah kæutalkut æskasik o nasiruiæn e næfaki min. Iætæni æskasik kæm tæmah piak min mæmæ,

¹⁶ otisiai ilah motol næuialah, mine nætæmimi ræfin nætæm kautol pik uæk o nimæfaki.

¹⁷ Nikik tæmagiæn nian Stefænæs, mine Fotunætæs, mine Akækæs kæmhliet pætigæm, mætæu-inu nati ænnapin itæmah nækohkæ, mætæu nian iæmeruh ilahal, tæhmen æmæ mæmæ iæmeruh itæmah.

¹⁸ Ilahal kæmlæfæri pik ræhak nætæligiæn tæhmen æmæ mæmæ kæmhlol e tæmah. Nætæmi kotol lanæha, okækeikei kisiai ilah.

Naunun nəghatiən rəha Pol

¹⁹ Niməfaki min u ikinu e profens əpəha Esiə kəutəni təuvir kəm təmah. Akuilə mine Prisilə kuolkeikei pik məmə okuəni təuvir kəm təmah e nərği İərməniğ ilah nəfaki min nətəm kəmotuhapumın e nimə rəhalau.

²⁰ Piak min rəfin ikinu kəutəni təuvir kəm təmah. Otəni təuvir kəm təmah min təhmen məmə itəmah kətiəh əmə e Kristo.

²¹ İəu Pol, iatos pen o iətəmi u tətətei nauəuə u, kəni mətətei əmə e nəhlmək nəghatiən u rəha nəniən təuvir kəm təmah.*

²² Nəmə iətəmi kəti təsolkeikeiən İərməniğ, pəh nalpinian rəha Uhgın tatuvən ohni.

!İərməniğ rəhatimah, va-tə!

²³ Pəh İərməniğ İesu təfinə rəhan nəuviriən kəm təmah.

²⁴ İəkahli=pinə rəhak nolkeikeiən kəm təmah rəfin e Kristo İesu. Əuəh.

16:19 Uək 18:2,18,26 * **16:21** E nian əha, nian tepət nətəmiimi kotəhmen e Pol kəutəni rəhalah nəghatiən kəm iətəmiimi kəti, kəni in tətei rəkis. E fes 21 u, Pol aru tatos pen mətətei nəghatiən rəhan.
16:22 Kəl 1:8-9; Nəh 22:20

2 Korən

**Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Pol təmətei tuvən
kəm nəfaki min ikin Korən**

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 2 Korən

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm niməfaki rəha Korən, mine nəfaki min rəha Akaiə profens rəfin. Korən in əpəha Akaiə profens.

?Natigiən təhro lanu nian təmətei? Pol təmətei rəkis nauəuə kisił mahli=pən kəm niməfaki rəha Korən. Inu nauəuə iətəm tatol kuvət lan. Mətəu nauəuə iətəm tatol kətiəh, mine nauəuə iətəm tatol kisił, ilau kəmiaka. Nauəuə iətəm tatol keiu, kətəni məmə 1 Korən, kəni e nauəuə u in təməghati əskasik kəm lah məmə okotəgəu əhruahru nolian tərəh min rəhalah, kəni in təməgətun min ilah e natimnati pisin min nəuvein. İlah tərət e niməfaki kautətəu=pən nətəligiən rəha Pol iətəm təmətei e nauəuə 1 Korən. Mətəu nəuvein əha ikin, ilah kəutəni məmə Pol in səniəmə iətəmi asoli, kəni təəhruahruian məmə in otəghati lanəha. Kəni ilah kəutəni məmə in tatol uək rəhan o nosiən əmə məni.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol in təmətei nauəuə u mətəgətun məmə in aposil kəti, kəni Uhgın in təməfən uək u kəm in, kəni təhruahru əmə məmə in otəghati lanəha kəm lah. Kəni in tolkeikei məmə otəniəhu nəgətuniən eiüə min iətəm kəutatig Korən.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, iətəm Uhgın təmītəpin e nəuiən məmə iəu aposil rəha Kristo İesu, iətətei nauəuə u itimlau piatah Timoti. Nauəuə u tatuvnə kəm təmah, niməfaki rəha Uhgın əpəha Korən, mine nəfaki min ilah rəfin əpəha ikin Akaiə.

² Pəh Uhgın Tatə rəhatah mine İərməniğ İesu Kristo, okuəfinə nəuviriən mine nəməlinuian kəm təmah.

Uhgın iətəm tətəfəri nətəligiən rəha nətəmimi

³ Pəh kotəni-vivi Uhgın, u in Uhgın mine Tatə rəha İərməniğ rəhatah İesu Kristo. In Tatə iətəm in nəukətəni nasəkəhruiniən, kəni in Uhgın iətəm nasiruiən rəfin o nəfəriən nətəligiən tatsipən ohni.

⁴ In tətəfəri nətəligiən rəhatah e nərahian rəfin rəhatah məmə kitah kotəhruən nəfəriən nətəligiən rəha nətəmimi e nərahian pisin pisin min. Kəni kitah kotəfəri nətəligiən rəhalah e nolian rəha nəfəriən nətəligiən iətəm Uhgın təmol kəm tah.

⁵ Təhmen əmə e nəhməiən iətəm Kristo təmos, təmuva min e nəmiəgəhian rəhatah. Kəni e nolian əhmen əmə, Kristo in suaru məmə nasiruiən o nəfəriən nətəligiən rəhatah təmuva pik e nəmiəgəhian rəhatah, kəni rəueiu nasiruiən rəhatah o nəfəriən nətəligiən tatuvən min o nətəmimi pisin pisin min.

⁶ Nəmə itimah iəutətəu nəhməiən, nəhməiən əha tətəuə o timah nian iəutəni pətiğəm nanusiən təuvir, kəni nanusiən təuvir əha tətəfəri nətəligiən rəhatəmah mosmiəgəh itəmah. Nəmə Uhgın təməfəri nətəligiən rəhatimah, tatol məmə itimah iəkotəhruən nəfəriən nətəligiən rəhatəmah. Kəni nəuan rəha nəfəriən nətəligiən əha, tətəuə e nəmiəgəhian rəhatəmah, məmə otətasiru e təmah məmə onəkotəhtul əskasik əmə lanko nian nəutatig e nəhməiən kətiəh əmə iətəm kitah kəutatig lan.

⁷ Itimah iəmotəluhu=pən əskasik rəhatimah nətəligiən e Uhgın o təmah məmə onəkotəhtul əskasik. Tol lanəha mətəu-inu kitah rəfin kəutatig e natigian kətiəh əmə məmə, itəmah nəkotətəu nahməən iətəm iəutatig lan. Kəni təhmen əmə məmə Uhgın otəfəri nətəligiən rəhatah, kəni in otəfəri min nətəligiən rəhatəmah.

⁸ Piak min mine nəuvirik min, iəkotolkeikei məmə nəkotəhrun vivi nian əskasik min iətəm iəmotatig lan e profens ikin Esia. Nərahian asoli min kəmotəfigəm pik o timah, tapirəkis nəsanəniən rəhatimah, təmol nikitimah təhti məmə no-iəkohmis.

⁹ Nipəhriənian, itimah iəmotətəu məmə kəmegəhan rəkis e timah məmə iəkohmis. Mətəu nian əskasik min əha kəməhuva məmə iəotarəriəniən e timah, mətəu iəutarəriə e Uhgın iətəm tatol iətəmi təmimis təmiəgəh min.

¹⁰ In təmosmiəgəh itimah e nərahian asoli əha iətəm təmatuvən o nimisiən, kəni in otosmiəgəh itimah e nərahian iətəm otəmanuva. Iəmotəluhu=pən əskasik rəhatimah nətəligiən lan məmə in otosmiəgəh min itimah.

¹¹ Kəni in otol lanəha nian nəutəfaki o timah məmə, nətəmimi tepət okotəni-vivi Uhgın o natimnati təuvir iətəm in otol kəm təmah mətəu-inu nətəmimi tepət kəmotəfaki o timah.

Pol təməuhlin rəhan nətəligiən o rəhan naliuəkiən

¹² Rəueiu iəkəni nəghatiən u mətagiən əmə lan. Iəkotəhrun vivi e nikitimah məmə iətotoliən nati kəti tərah e noliən rəhatimah. E noliən min rəfin iətəm iəmotol, itimah iəmotəhtəu=pən suaru iətəm Uhgın təmitəpin məmə iəmotəghati əhruahru əmə məutəni tagəhag nəghatiən. Iəmotol noliən əha kəm nətəmi əpnəpin əmə rəha nəhue niftəni, kəni məutol tapirəkis kəm təmah. Iətotəghatiən e nəhrunian əmə rəhatimah rəha nəhue niftəni, mətəu iəotarəriə əmə e nəuviriən rəha Uhgın.

¹³⁻¹⁴ İətəni lanəha mətəu-inu, iətotəiən nəghatiən kəti iətəm tiəkis o təmah o nəfiniən, uə nəhrunian nipətin. Rəueiu, nəkotəhrun nipilgan nətəligiən rəhatimah, mətəu iəkolkeikei pik məmə nian kəti onəkotəhrun rəfin. Kəni e noliən əha, nian İərməniğ İesu otuva min, itəmah onəkotəgiən o timah təhmen min məmə itimah iəutəgiən o təmah.

¹⁵⁻¹⁶ Mətəu-inu inəhrun məmə nəkotəgiən o timah, əupən ikin nikik təhti məmə nian iəkuvən Masetoniə, iəkaupən muvnə meruh itəmah, kəni nian iəkitalig Masetoniə, iəkuvnə min meruh itəmah. Tol lanəha, nəkotos nəuviriən mətəu keiu. Kəni uərisig lanko itəmah min, onəkotasiru lak mətəhli=pən iəu iəkuvən e nitəni Jutiə.

¹⁷ ? Nikitəmah təhti məmə, nian iəmol nətəligiən min əha, mətəu iəmol əpnəpin əmə? Uə, kəmə təhro nətəligiən rəhak təmsipən e noliən rəha nəhue niftəni, təhmen e nətəmimi nətəm kəutəni “əuəh” mine “kəpə” e nəghatiən kətiəh əmə?

¹⁸ İtəmah nəkotəhrun məmə Uhgın nian rəfin tatol rəhan nəghatiən, kəni iəu min, rəhak nəghatiən kəm təmah səniəmə, “əuəh” mine “kəpə,”

¹⁹ mətəu-inu rəhak nəghatiən o Nəti Uhgın İesu Kristo, iətəm iəməhləni pətigəm kəm təmah itimahal Sailəs* mine Timoti, səniəmə, “əuəh” mine “kəpə,” mətəu e Kristo, nian rəfin rəhak nəghatiən in “əuəh,” in nipəhriənian.

²⁰ Tol lanəha mətəu-inu, nəniəskasikiən min rəfin iətəm Uhgın təmol, ilah rəfin kəutəhuva nipəhriənian e Kristo, inu nəghatiən “əuəh” rəha Uhgın. Tol

1:8 Uək 19:23; 1Kor 15:32 1:10 2Tim 4:18 1:13-14 2Kor 5:12; Fil 2:16 1:15-16 1Kor 16:5-6

* 1:19 Nəghatiən Kris tətəni nərgin u məmə, “Silfanus” iətəm in nərgin əkuəkir u “Sailəs.” 1:19 Uək 18:5

lanəha, e Kristo, kitah kəutəni “Amen, Əuəh” kəm Uhgın, kəni mautəfəri nərgin lan.

²¹ Uhgın əmə tatol itimah iəutəhtul əskasik e Kristo kitah min itəmah. In təmitəpın itah,

²² kəni təmol mak e nəmiəgəhiən rəhatah məmə kitah rəhan min, kəni təmələhu=pən rəhan Narmın e nikitah məmə kitah okotəhrun rəueiu məmə rəhan nəniəskasikiən min, ilah rəfin okəhuva nıpəhrıənıən e nəmiəgəhiən rəhatah o nian kəti.

²³ Uhgın əmə təhrun məmə rəhak nəghatiən in nıpəhrıənıən. İəməsuvaıən Korən, mətəu nəmə iəkuvnə, iəkəkeikei məfınə nəghatiən əskasik kəm təmah o noliən rəhatəmah, kəni iəməsolkeikeiən məmə iəkol lanəha.

²⁴ İəsotolkeikeiən məmə iəkotarməniğ e nəhatətəiən rəhatəmah, kəpə. Mətəu iəutol uək kitah min itəmah o nəgiənıən rəhatəmah, mətəu-inu itəmah nınautəhtul əskasik rəkis e nəhatətəiən rəhatəmah.

2

¹ Tol lanəha, inəni rəkis e nıkiik məmə ko iəsuvnə minıən meruh itəmah mol nıkitəmah təhmə.

² ?İəməni lanəha mətəu-inu, nəmə iəkol nıkitəmah təhmə, pəh u ikin ko otol iəu nıkiik tagiən? İtəmah əmə, nətəm iəkol nıkitəmah təhmə.

³ Kəni iəmətei nauəuə əha, məmə nian iəkuvnə, iəsətəuiən tərəh e nıkiik mətəu-inu nəmə mətə iəkəkeikei məni nəghatiən əskasik kəm təmah. İəsolkeikeiən məmə nətəmimi nətəm okotəkeikei motol nıkiik tagiən, ilah okotol məmə iəkətəu tərəh. İəmətei nauəuə kəha e noliən əha, mətəu-inu inəhrun məmə kitah kətiəh əmə, kəni nian nıkiik tagiən, kəni nıkitəmah min tagiən.

⁴ Tol lanəha, nian iəmətei nauəuə əha kəm təmah, nıkiik təpəou pik o təmah, kəni nıkiik titəğit, nəhu nəhmtək təiəh o təmah. İəsətəiən nauəuə əha məmə otol nıkitəmah təpəou. !Kəpə! Mətəu iəmətei məmə onəkotəhrun rəhak nolkeikeiən asoli o təmah.

Alu e noliən tərəh min rəha nol təfagə

⁵ İətəmimi iətəm təmol nərahiən, təmol iəu iəkətəu tərəh, mətəu təmol itəmah rəfin nəkotətəu tərəh pik, mətəu iəsolkeikeiən məmə nəghatiən rəhak e nati u in təskasik pik.*

⁶ Nəpıniən iətəm itəmah tepət nəmotəfən kəm in tinəhmen.

⁷ Mətəu rəueiu əha, nəkotəkeikei motalu e rəhan noliən tərəh kəni motol vivi nıkin, məmə nıkin otəsəpəou pikıən mol təmei e rəhan nəmiəgəhiən.

⁸ İətəpuəh əskasik o təmah məmə nəkəhuvən motol təuvir kəm in məmə in otəhrun rəhatəmah nolkeikeiən ohni.

⁹ İəmətei nauəuə əha kəm təmah məmə iəkəruh məmə onəkotol nəuiak e natimnati rəfin, uə kəpə.

¹⁰ Nəmə itəmah nəkotalu e noliən tərəh rəha iətəmi kəti, iəu min iəkalu e rəhan noliən. Nəmə iətəmi kəti əha təmol nati tərəh nəuvein məmə iəu iəkəkeikei malu e rəhan noliən, mətəu inalu rəkis e rəhan noliən e nəhmti Kristo. İəmol lanəha məmə otasıru e təmah

¹¹ məmə Setən otəsəuiəiən e tah kəni rəhan nərahiən min məmə təsərəkinıən itah lan, mətəu-inu kitah kotəhrun rəkis rəhan nətəliğiən o noliən nərahiən.

Nətəmimi nətəm kəutəni pətigəm nanusiən təuvir

¹² Nian iəmuvən əpəha Troas o nəni pətigəmian nanusiən təuvir rəha Kristo, iəmeruh məmə İərməniğ təmol suaru kəm iəu.

¹³ Mətəu iəsətiğ əməlinuəi e rəhak nətəliğin mətəu-inu, iəməseruhiən piak Taitəs ikin əha.† Kəni iəmauiəhruin ilah, miğ muvən Masetonia.

¹⁴ Pəh kotəni-vivi Uhgın, mətəu-inu in təmol win e rəhan tikiəmir min e nəluəğiniən. Kəni təhmen e kiğ kəti iətəm təmol win e nəluəğiniən minitəliğ matit rəhan soldia min mine rəhan min tikiəmir, Uhgın tatit itimah e Kristo. Kəni itimah rəhan min nətəmimi nətəm iəutəni pətigəm neinatigian rəha Kristo, kəni neinatigian əha in təhmen e nəmiəvi səntə kəti iətəm tatuvən ikin pisin pisin min.

¹⁵ E nəhmti Uhgın, itimah iəmətəhmen e nəmiəvi səntə rəha Kristo kəm nətəmimi rəfin, nətəmimi nətəm Uhgın tatosmiəğəh ilah, mine nətəmimi nətəm okəhuva e nəlpiniən rəha Uhgın.

¹⁶ Itimah nəmiəvin rəha nımisiən kəm nəuvein iətəm tətəğətuən ilah məmə okəhmis. Kəni itimah nəmiəvin rəha nəmiəğəhiən kəm nəuvein, iətəm tətəğətuən ilah məmə Uhgın otosmiəğəh ilah. ?Kəni pəh u təhrun nolian uək əsoli əha?

¹⁷ Mətəu itimah iəsotəhmenian e nətəmi tēpət min, nətəm kəutəni pətigəm nəğhatian rəha Uhgın o nos əməiən məni. Kəpə, mətəu Uhgın təmahli=pən itimah, kəni e Kristo, itimah iəutəni pətigəm nanusiən təuvir e nəhmti Uhgın, kəni nəğhatian rəhatimah təmsipən e nikitimah iətəm təhruahru əmə.

3

¹ Nəmə təhro nikitamah təhti məmə inəutəfəri itimah* məmə itamah onəkotəğəhan lan. Nətəmimi nəuvein okotəkeiki motos nauəuə kəti iətəm kəmətei e lah nian kəutəhuvən o nətəm kotəruru ilah. ?Təhro nikitamah təhti məmə iətəmi kəti otəkeiki mətei nauəuə lanəha e timah kəm təmah? ?Uə, təhro itimah əmə nəkotolkeiki məmə onəkotətei? !Kəpə!

² Itamah aru əmə nəkotəhmen e nauəuə iətəm tatol əpu uək rəhatimah. Nauəuə kəha kəmətei=pən e nikitimah. Nian nətəmimi kəuteruh itimah, kəni kəutəfin nauəuə u mautəhrun.

³ Itamah nəua uək rəhatimah. Kəni nəmiəğəhiən rəhatəmah tətəğətuən məmə itəmah nauəuə kətafin iətəm Kristo təmətei. Kristo təmətei nauəuə kəha e Narmin Rəha Uhgın iətəm tətəmiəğəh, mətəu təsətəiən e nəhlmi iətəmimi. Kəni in təməsətəi-pəniən e kəpiəl epin-epin, mətəu təmətei=pən e niki nətəmimi.†

⁴ Itimah iəsotəğiniən o nəniən lanəha kəm təmah mətəu-inu itimah iəutatig e Kristo, kəni məutəhatətə əskasik e Uhgın.

⁵ Nikitimah təsəhtiən məmə itimah əmə iəkotəhmen o nolian uək u, kəni mautəruh nəuan rəha uək. Mətəu Uhgın əmə tatol məmə itimah iəkotəhrun nolian uək.

⁶ In təmol məmə itimah iəkotəhmen məmə iəkəhuva rəhan nolua kə min rəha nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən iətəm Uhgın təməni. Nəniəskasikiən vi əha təsisipəniən e Lou iətəm kəmətei, mətəu təmsipən e Narmin Rəha Uhgın. Mətəu-inu Lou iətəm kəmətei tatol məmə nətəmimi kəutəhuvən e nımisiən, mətəu Narmin Rəha Uhgın tətəfa nəmiəğəhiən.

2:12 Uək 14:27; 1Kor 16:9 † **2:13** Aupən ikin, Pol təmahli=pən Taitəs e Korən. Nəmə təhro, rəueiu Pol tolkeiki məmə Taitəs otos nəğhatian kəti rəha Korən. **2:13** Uək 20:1 **2:16** Luk 2:34; 2Kor 3:5-6 * **3:1** E fes 1, nian Pol tətəni "itimah," in tətəğhati aru əmə lan. **3:1** Uək 18:27; 2Kor 5:12 **3:2** 1Kor 9:2 † **3:3** Nian Pol tətəğhati e nəğhatian "kəməsətəi-pəniən e kəpiəl epin-epin," tətəğhati e Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis, kəni Mosis təmətei=pən e kəpiəl. **3:3** Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27 **3:6** Jer 31:31; Jon 6:63; 1Kor 11:25

Nəhagəhagian rəha Nəniəskasikian Vi Rəha Nasiruian

7 Otətəlig-to lan. Nian Uhgın təmətəi Lou e kəpiel, məfən kəm Mosis, nəhagəhagian əha ikin rəha Uhgın, kəni nəhagəhagian əha təmauveg nəhmti Mosis, kəni nətəm Isrel kəməsotafuian nəhmtin, nati ənpərin nəhagəhagian tinatəuauu. Kəni uək rəha Lou in suaru iətəm tatuvən o nimisiən, kəni in təhagəhag.

8 Mətəu uək rəha Narmın Rəha Uhgın otəhagəhag pik.

9 !Nəmə uək iətəm tatol nətəmimi məmə okotəkəikei möhmis, in təhagəhag, kəni uək iətəm tatol nətəmimi kətəhruahru e nəhmti Uhgın, in tətəhagəhag pik əgin!

10 Nipəhriənən, nəniəskasikian əuas rəha nasiruian iətəm təməhagəhag əupən, rəueiu in təsəhagəhagian, mətəu-inu nəniəskasikian vi iətəm təhagəhag pik əgin, tinapirəkis in əupən.

11 !Kəni nəmə uək rəha Lou iətəm otəpanikə, tinuva e nəhagəhagian, kəni uək rəha Narmın Rəha Uhgın iətəm otatig itulin, təhagəhag pik əgin pəhriən!

12 Tol lanəha, mətəu-inu iəmotələhu=pən əskasik rəhatimah nətəligian e uək əha rəha Narmın Rəha Uhgın, nətəligian rəhatimah təskasik e Uhgın, kəni məsotəginian o nəni pətigəm rəhan nəghatian.

13 İtimah iəsotəhmenian e Mosis, iətəm tətətəuveg nəhmtin e napən əgeiəgei məmə nətəm Isrel okəsoteruhian məmə nipəhriənən, nəhagəhagian tiəuauu muvən mikə.

14 Mətəu Uhgın təmol nətəligian rəhalah təskasik. Kəni mətəuarus=pa əha rəueiu, nati kəti tətəuveg nətəligian rəhalah nian kotafin Nauəuə Rəha Nəniəskasikian Əuas, kotəhrun nəniən məmə napən, təhmen e napən iətəm tətətəuveg nəhmti Mosis. † Napən əha təsiet rəkis əhanəhian, mətəu-inu tiet rəkis əmə e Kristo.

15 Əuəh, mətəuarus=pa kəha rəueiu mine, nian kotafin Lou rəha Mosis, napən kəti tətəhtərain əhanəh nikilah.

16 Mətəu nəmə iətəmimi pəh təuhlin məsal=pən o İərmənig, napən əha otiet rəkis.

17 Otətəlig-to, İərmənig əha, in Narmın. Kəni ikin Narmın rəha İərmənig tətətig ikin, in tatitis itah.

18 Kəni kitah, nətəm kəsotəhtərainian nəhmtitah e napən, kauteruh nəhagəhagian əsoli rəha İərmənig, kəni nətəmimi kauteruh nəhagəhagian əha e nəmiəgəhian rəhatah. Kəni in tətəuhlin nəmiəgəhian rəhatah məmə okəhuva motəhmen lan. Kəni nəhagəhagian rəha İərmənig e nəmiəgəhian rəhatah tətəri mətəri pik isəu. Kəni nəhagəhagian əha təmsipən o İərmənig iətəm in Narmın Rəha Uhgın.

4

Nati keikei e kəpəhau əuas

1 Tol lanəha, nikitəmah təsəpəouian o uək mətəu-inu itimah iəmotos e nasəkəhruiən rəha Uhgın.

2 İəsotəlian uək rəha Uhgın təhmen e nətəmimi nəuvein nətəm kautol e noliən tərəh. Mətəu e noliən rəhatimah, iəsotəgəhanian e noliən iətəm tətəhluəig mine noliən aulis min. Ko iəsotəuəian məsotəuhlinian nəghatian rəha Uhgın. !Kəpə! Mətəu itimah iəutəni əhruahru əmə nipəhriənən, kəni e noliən əha, e nəhmti Uhgın, iəmotol pətigəm e nəhmti nətəmimi rəfin məmə rəhatimah noliən in təhruahru.

³ Kəni nəmə təhro nanusiən təuvir iətəm iətəni pətigəm in tətəhluaiğ o nətəmimi nəuvein, mətəu kəpə, tətəhluaiğ əmə o nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən suaru o nuvəniən e niğəm asoli.

⁴ İlah kəsotəhatətəiən e Kristo, məutohtəu=pən suaru əha mətəu-inu Setən, u in İərmis iətəm tətərməniğ e nəhue niftəni u, təməuveğ nətəliğian rəhalah, məmə kəsoteruhiən nəhəgəhəgiən təuvir rəha nanusiən təuvir iətəm tatuu mətəsiəgəpən ilah. Nəhəgəhəgiən əha təmsipən e Kristo. Kəni nian kitah koteruh Kristo, kəni kitah koteruh məmə Uhgın in təhro lanu.

⁵ İtimah iəsotəni pətigəm aruiən itimah, mətəu iəutəni pətigəm İesu Kristo məmə in İərməniğ, kəni itimah noluk min rəhatəmah o nərgi İesu.

⁶ Tol lanəha mətəu-inu Uhgın u təməni məmə, “Pəh nəhəgəhəgiən tuəu məsiəgəpən ikin tapinəpu ikin,” in təməsiəgəpən nikitah məmə kitah kotəhrun nəhiən nəpətəiən əhəgəhəg rəha Uhgın, kəni kitah kauteh natimnati min əha e nəhmti Kristo.

⁷ Mətəu kitah kautos nati keikei əhanəh e kipəhau əuas, inu nipətətah.* Tol lanəha məmə otəgətun məmə nəsanəniən təuvir əha tapirəkis, təmsipən e Uhgın, təsisipəniən o təmah.

⁸ Nərahian təpət kəutələs pikin itimah e suaru min rəfin, mətəu təsərəkinian itimah. Nian nəuvein iəkotəruuru suaru, mətəu iəsotəpəhiən nalkutian.

⁹ Nətəmimi kautol nərahian kəm timah, mətəu Uhgın təsəpəhiən itimah. Kautoh itimah, mətəu kəsotərəkinian itimah.

¹⁰ İkin pəhruvən iəutəhuvən ikin, katohamu nipətətimah təhmen e kəmohamu İesu. Tol lanəha məmə, nətəmimi okoteruh nəmiəgəhiən rəha İesu e nipətətah.

¹¹ Kəni itimah nətəm iəutəmiəgəh, nian rəfin iuəkir iəkohmis o nərgi İesu. Tol lanəha məmə nətəmimi okoteruh rəhan nəmiəgəhiən e nipətətah iətəm otəpanimis nian kəti.

¹² Konu, nian rəfin itimah iəutələs pikin nimisiən məmə itəmah onəkotəhrun nəmiəgəhiən itulin.

¹³ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “İəməhatətə, kəni tol lanəha iətəghati.” Kəni e nolian kətiəh əmə rəha nəhatətəiən, itimah min iəkotəhatətə, kəni tol lanəha iəutəghati,

¹⁴ mətəu-inu itimah iəkotəhrun məmə, iətəmi təmol İərməniğ İesu təmiəgəh min e nimisiən, in otol itimah min itəmah, kitah rəfin kotəmiəgəh min e nimisiən kitah İesu, kəni məfu pətigəm itah e nəhmtin.

¹⁵ Natimnati rəfin u o nəuviriən rəhatəmah, kəni nian nəuviriən rəha Uhgın tatiuvı=pa nətəmimi təpət təhmin min okəhuva o Kristo, kəni okotəfən nənivian təpət kəm Uhgın, kəni okotəfəri nərgin ilis ilis agin.

¹⁶ Tol lanəha, nikitəmah təsəpəuiən. Nati əpnəpən məmə nipətətah tətəuəiu əha rəueiu, mətəu Uhgın tatol nikitəmah tatiuvı rəueiu matuvən nian rəfin əmə.

¹⁷ Tol lanəha mətəu-inu, nərahian iətəm kəutatig lan, ilah nati əpnəpən əmə, kəsotətiğian tuvəh. Mətəu nəualah in nəhəgəhəgiən təuvir iətəm otətətiğ itulin, kəni in təuvir məfiğəm tapirəkis ilah.

¹⁸ Kəni tol lanəha, nəhmtiləh kəsotəhtulian e nati iətəm kəteruh, mətəu kəutəhtul e nati iətəm kəsehiən. Mətəu-inu nati iətəm kəteruh in nati rəha rəueiu əmə, otəpanikə, mətəu nati iətəm kəsehiən in naunun tikə.

4:4 Efəs 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3 4:6 Jen 1:3; Aes 9:2; 2Kor 3:18 * 4:7 Nəghatən Kris əhruahru tətəni məmə, “kautos nati u e nilosi nati kəmol e nəriəpig.” 4:7 2Kor 5:1 4:8 2Kor 1:8; 7:5 4:10 1Kor 15:31 4:11 Rom 8:36 4:13 Sam 116:10 4:14 1Kor 6:14 4:16 Efəs 3:16 4:17 Rom 8:17-18 4:18 Kol 1:16

5

*Nipətin vi əpəha
e negəu e neai*

¹ Tol lanəha, kotəhrun məmə nipətətah təhmen e nımauvluvlı* iətəm kitah kəutatig lan u ikinu e nəhue nıftəni, kəni nian kəti otərah məmnəmıt mıkə. Kəni nian nımauvluvlı əha tıkə e nəhue nıftəni, mətəu əpəha e negəu e neai, rəhatah nımə vi əha ikin iətəm səniəmə iətəmimi təmol, mətəu Uhgın əmə təmol, nipətətah vi iətəm otatig itulın.

² Mətəu rəueiu e nipətətah rəha nəhue nıftəni, kəutəhgi nikitah, kəni kətolkeikei pik məmə nian otuva iətəm kitah okotos nipətətah vi o negəu e neai, təhmen mə kəutəhuvən e nəpən vi.

³ Tol lanəha mətəu-inu səniəmə kitah okəhıva narmin əmə nipətin tıkə, mətəu okotos nipətin vi rəha negəu e neai.

⁴ Nipətətah iətəm otimis tol itah kəutətəu tərəh pik məutəhgi nikitah e nəpəouiən, mətəu səniəmə kəutəhkeikei əmə məmə okohmis kəni nipətətah otıkə, kəpə. Mətəu kitah kətolkeikei məmə okəhuvən e nipətətah vi məmə nəmiəgəhiən itulın otəuiək agin e nipətətah rəha nəhue nıftəni iətəm otimis.

⁵ Kəni Uhgın pisin əmə təmol itah o natimnati min əha, kəni təməfa Narmin Rəhan məmə otəgətun vivi kəm tah məmə rəhan nəniəskasikiən min otuva pəhriən.

⁶ Kəni tol lanəha, nətəligiən rəhatah təskasik, kəni kitah kotəhrun vivi məmə nian kəutatig əhanəh u ikinu maotos əmə nipətin rəha nəhue nıftəni u, kitah kəutəhtul əhanəh ihluə ima İərmənig ikin rəhatah.

⁷ İateruh nipətik, kəni nian rəfin rətauəhli kəni mətəpəou təhmen, mətəu rəhak nəhatətəiən in e Uhgın, kəni iəu iətətig nian min rəfin mətəhatətə lan, kəni mətəhatətə məmə in otəfa kəm iəu nipətik vi. Rəhatah nəhatətəiən tatit itah e nəmiəgəhiən u ikinu e nəhue nıftəni, səniəmə natimnati iətəm kəuteruh.

⁸ İətəni məmə nətəligiən rəhatah təskasik, kəni kətolkeikei məmə kotəpəh nipətətah məhuvən e nipətin vi rəhatah, inəha nımə vi rəhatah, kitah İərmənig.

⁹ Tol lanəha, nəmə kotatig e nipətətah u rəha nəhue nıftəni u, uə nəmə kotəpəh nipətətah, kitah kətalkut pik məmə kətol natimnati iətəm kəutol niki İərmənig tagiən.

¹⁰ Kətol lanəha mətəu-inu kitah rəfin okətəkeikei mətəhtul əupən e Kristo məmə in otakil rəhatah nolıən min, kəni kitah kətiəh kətiəh okotos nətəouiən tıtəu=pən natimnati iətəm kəmotol e nəhue nıftəni, nəmə nati təuvir uə nati tərəh.

İəni əhruin min rəha Uhgın

¹¹ Kəni rəueiu əha, mətəu-inu iəutəgin məutisiəi İərmənig, kəni mətalkut məmə iəkotiıvi=pa nətəmimi. Uhgın təhrun itimah mine uək rəhatimah, kəni iəkətolkeikei məmə itəmah min onəkəotəhrun vivi itimah.

¹² İəstətolkeikiən məmə iəkətəfəri itəmah e nəhmtitəmah, mətəu iəkətəfinə rəhatimah nətəligiən məmə nəmə təhro nikitəmah otəgiən o timah. Kəni rəueiu, nəkəotəhrun nuhalpiniən nəghatiən rəha nətəmimi nətəm kəutəfəri o nolıən iətəm nətəmimi kəuteruh, mətəu nıkilah təsəhtiən nati iətəm tətətig e niki iətəmimi.

¹³ Nəmə itimah ialməli min, mətəu o nərgi Uhgın. Kəni nəmə rəhatimah nətəligiən təhruəhru əmə, in nati kəti iətəm otəsiru e təmah.

* **5:1** Nəghatiən Kris əhruəhru tətəni məmə, “nipətətah təhmen e nıma tapolin.” **5:1** 2Kor 4:7 **5:2** Rom 8:23 **5:6** Hip 11:13-16 **5:8** Fil 1:23 **5:9** Kol 1:10; 1Tas 4:1 **5:10** Pri 12:14

¹⁴ Tol lanæha mæþu-inu, nolkeikeiæn ræha Kristo tæarmænig e timah, mæþu-inu itimah iækotæhrun vivi mæmæ iætæmi kætiah æmæ tæmimis o nætæmimi ræfin, kæni tol lanæha, nætæmimi ræfin kinohmis.

¹⁵ Kæni tæmimis o nætæmimi ræfin mæmæ ilah nætæm kautæmiægæh, okotæpæh nolien natimnati iætæm ilah æmæ kotalkeikei, mæþu ilah kotækeikei motol nolien min iætæm Iesu tolkeikei, u iætæm tæmimis o lah kæni mæmiægæh min e nimisian.

¹⁶ Tol lanæha, ræueiu mine, itimah iæstokilien nætæmimi e nolien iætæm nætæmimi ræha næhue niftæni kotakil nætæmimi lan. Nati ænnapin nian kæti iæmotakil Kristo e nolien æha, mæþu ræueiu iæstolien.

¹⁷ Tol lanæha, næmæ iætæmi kæti tæmuva kætiah ilau Kristo, in tæmuva iætæmimi vi. !Nati æuas tæmika, kæni nati vi tinuva!

¹⁸ Natimnati ræfin min æha tatsipæn e Uhgîn. Aupæn kitah tikimîr min kitah Uhgîn, mæþu e Kristo, in tæmæmki itah kæhuva iuækir ohni, mol itah ræhn-niæli min. Kæni tæmæfa kæm timah uæk u ræha niuvi=païæn tikimîr min ræha Uhgîn okæhuva ræhn-niæli min.

¹⁹ Inu tætæni mæmæ Uhgîn tæmiuvi=pa ræhan tikimîr min e næhue niftæni mæmæ okæhuva ræhn-niæli min e Kristo, kæni mæsafin minian ræhalah nolien tærah min. Kæni tæmæfa kæm timah næghatien u ræha niuvi=païæn tikimîr min ræhan okæhuva ræhn-niæli min.

²⁰ Tol lanæha, itimah iæni æhruin min ræha Kristo, kæni tæhmen mæmæ Uhgîn tætuin e nætæmimi e næuiatimah. Kæni iætætapuæh æskasik o tæmah e nærgi Kristo mæmæ nækotæpæh nolien tikimîr, kæni mæhuva niæli min ræha Uhgîn.

²¹ Uhgîn tæmol iætæmi u ræhan nolien tærah tikæ, mæmæ in sakrifais ræha nolien tærah min ræhatah, mæmæ e Iesu, kitah okotæhruahru e næhmti Uhgîn.

6

¹ Mæþu-inu itimah iautol uæk kætiah itimah Uhgîn, iækotætapuæh æskasik o tæmah mæmæ nian Uhgîn tætæfinæ ræhan næuvirien kæm tæmah, næsotosien tæhmen e nati ænnapin æmæ,

² mæþu-inu Uhgîn tætæni mæmæ,

“E nian æhruahru, iæmæþu ik,
kæni e nian ræha nosmiægæhien, iæmasiru lam.”

Iækæni kæm tæmah, mæmæ ræueiu, in nian æhruahru ræha Uhgîn, ræueiu in nian ræha nosmiægæhien.

Nian æskasik min e næmiægæhien ræha Pol

³ Iæsolien nati kæti iætæm iætæmi kæti otæmei lan e ræhan næhatæþien, mæþu-inu iæstolkeikeien mæmæ okæni rah uæk ræhatimah.

⁴ Mæþu nolien min ræfin e næmiægæhien ræhatimah kautægætun mæmæ itimah noluek min pæhrien ræha Uhgîn: itimah iætæhtul æskasik e nian ræha nærahien, mine nian iækis min, mine nian itimah iækotæþu tærah.

⁵ Nætæmimi kæmotoh itimah, kæni kæmki=pæn itimah e kalæpus, kæni katitæu itimah mæmæ okoh itimah. Iæmotol pik uæk, mæstapilien lapin, kæni næumis tus itimah.

⁶ Iæstolien nolien kæti iætæm tatol nikitimah tamikmik, itimah iækoteinatig, nætæligien ræhatimah tæfæmæh, iautol tæuvir kæm nætæmimi, Narmin Ræha Uhgîn tæteri e nikitimah, kæni iækotolkeikei nætæmimi e nolkeikeien pæhrien.

⁷ Iætæni æmæ nīpæhrīanīan, kæni næsanæniān ræha Uhgīn tətätig e timah. Soldiæ min kætæmki natimnati min ræha næluaginīan o nohiān mine nælæhu pæsigīan. Mætæu nīan kitah kætōhtæu=pæn suaru ræha Uhgīn, noliān æhruahru min ræhatah kotæhmen e natimnati min ræha næluaginīan nīan nætæmimi kætæni rah næghatiān ræha Uhgīn.

⁸ Nætæmimi næuvein kauteh iahu itimah, næuvein kautisiai itimah, næuvein kautæni rah itimah, næuvein kautæni-vivi itimah, næuvein kautæni mæmæ itimah iauteiuæ mæmæ itimah noluæk min ræha Uhgīn, mætæu itimah noluæk min pæhrīan ræhan.

⁹ Nætæmimi næuvein kæsotegæhaniān mæmæ itimah aposil min pæhrīan, mætæu nætæmimi tepæt kautæni mæmæ itimah aposil min pæhrīan. Nīan ræfin nīmisian tətatu itimah, mætæu iætæmiægæh æhanæh. Katoh itimah, mætæu kësohamu æhanæhiān itimah.

¹⁰ Nikitimah tæpæou, mætæu nīan ræfin iætægīan æhanæh. Ræhatimah nautæ tikæ, mætæu itimah iækotol nætæmimi tepæt ræhalah nautæ tepæt. Ræhatimah nati kæti tikæ, mætæu iautos natimnati min ræfin.

¹¹ Piak min æpæha Koræn, iæmotæni ræfin næghatiān kæm tæmah mæsotæpæhiān kæti, kæni iækotolkeikei itimah e nikitimah ræfin.

¹² Itimah iæsotahtipæsigīan e nolkeikeiān ræhatæmah o timah, mætæu itæmah nætahtipæsig e ræhatæmah o timah.

¹³ Ræueiu æha, iætæghati kæm tæmah mæmæ itæmah nenætik æhruahru min. Tæhruahru æmæ mæmæ itæmah min, nækotolkeikei itimah e nikitæmah ræfin.

¹⁴ Sotæniān kæm nætæm kæsotæfakiān mæmæ nautol uæk kæti itæmah min ilah. ?Noliān æhruahru mine noliān tærah kuæhrun nol pætiān nati kæti? ? Uæ, næhagæhagiān mine napinæpuiān kuæhrun niæuvaian muæharæg pæti muæghati? !Kæpæ!

¹⁵ Kæni e noliān kætiah æmæ, Kristo mine Setæn, ko ilau kæsuæniān næghatiān kætiah nīan kæti. ? Iæfaki mine iætæmi tæsæfakiān kuæhrun noliān nati e nætægīan kætiah? Kæpæ!

¹⁶ E Nimæ Ræha Uhgīn, ikin kæti tikæ æha ikin o narmi nati min, mætæu-inu kitah u Nimæ Ræha Uhgīn u iætæm tætæmiægæh. Kæni Uhgīn tæmæni mæmæ, “Iækätig itimah min ilah, kæni maliuæk itimah min ilah, kæni iækuva iæu Uhgīn ræhalah, kæni ilah okæhuva ræhak min nætæmimi.”

¹⁷ Kæni Iærmænig tæmæni mæmæ, “Tol lanæha, ohiet rækis e nætæm kæsotæfakiān, motan isæu o lah. Kæni mæsotekiān nati iætæm tamikmik e næhmti Uhgīn, kæni nikik tagiān mæ iækos itimah.”

¹⁸ “Kæni iækuva ræhatæmah tata, kæni itæmah onækæhuva nenætik min.” Inu næghatiān ræha Iærmænig iætæm in ilis agin tətæskælim næsanæniān min ræfin.

7

¹ Ræhk-iæli min. Næniæskasikiān min u ræhatah. Kæni tol lanæha, pæh kotafæl nikitah, motos rækis natimnati min ræfin iætæm kautol nīpætītah mine narmītah kætæmikmik. Kæni pæh kotælæhu kalin itah mæmæ ræha Uhgīn æmæ motōhtæu=pæn ræfin suaru iætæm nikin otægīan lan. Kæni okautol mætæu-inu kautisiai Uhgīn.

Niki Pol təməgən o lah

² Oterəh e nikitəmah kəm tımah. İəsotolıan tərəh kəm iətəmi kəti, iəsotıuvi-pənıan iətəmi kəti tərəh ikın, iəsotalkutıan məmə iəkotos nati kəti rəhatəmah e noliən ekəu-ekəu.

³ İəsənıan nəghatıən u məmə inu nəmotol noliən tərəh. İəməni rəkis kəm təmah məmə iəkotolkeikei pik itəmah nıan rəfin, kəni nati əpnəpın nımısiən uə nəuviriən otuva e nəmiəgəhiən rəhatımah, mətəu itəmah əpəha imə e nikitımah.

⁴ İəu iətəhatətə əskasik e təmah. İətəfəri o təmah. İtəmah nəmotəfəri pik rəhak nətəligiən. İəmos nərahıən tepət təmuva e rəhak nəmiəgəhiən, mətəu nikik tagiən mapirəkis o təmah.

⁵ Tol lanəha mətəu-inu, nıan iəməhuva Masetoniə, iəsotəmeigıən, mətəu nıan rəfin, nərahıən tətələs itimah təmsipən ikın pisin pisin min. E nəmiəgəhiən rəhatımah, nətəmimi kəmotorgəhu motol nərahıən kəm tımah, kəni itimah iəkotəgin.

⁶ Mətəu Uhgın tatol vivi niki nətəmimi nətəm nətəligiən rəhalah təpəu, kəni təmol vivi nikitımah e nuvaiən rəha Taitəs u təmsipinə e təmah.

⁷ Kəni səniəmə e nuvaiən əmə rəhan iətəm təmol nikitımah tagiən, mətəu e nəghatıən təuvir rəha nol vıviən iətəm nəmotəni=pən kəm in. In təməni=pə kəm tımah məmə itəmah nəkotolkeikei pik məmə nəkotəruh iəu, kəni məmə nikitəmah tətətəu tərəh o nəghatıən rəhak, kəni məni məmə nəkotolkeikei pik iəu məutəhtul əskasik o nərgək. Nıan iəmətəu, nəgiənıən e nikik təməri məriəuəh.

⁸ Nati əpnəpın nəmə rəhak nauəuə əupən təmol itəmah nəkotətəu tərəh, mətəu iəsətəuən tərəh ohni. Mətəu əupən, iəmotətəu tərəh ohni, mətəu-inu iəmeruh məmə nauəuə u təmol itəmah nəkotətəu tərəh, mətəu rəha nıan əkuəkir əmə.

⁹ Mətəu rəueiu, nikik tətəgiən, kəni səniəmə məmə nəmotətəu tərəh, kəpə. Nikik tagiən məmə nıan nəmotətəu tərəh, e nıan əkuəkir əmə, nəmotəuhlin itəmah e rəhatəmah noliən tərəh min. Nipəhriənıən, Uhgın tolkeikei məmə kitəh okotətəu tərəh o noliən min lanu lan. Kəni mətəu-inu nəmotəuhlin itəmah, kəni natımnati iətəm iəmotəni əupən kəm təmah təməsolıən məmə itəmah nəmotəmkarəpən e rəhatəmah nəhatətəiən.

¹⁰ Kəni nıan kəutətəu tərəh e noliən iətəm Uhgın tolkeikei, kəni kotəuhlin itəh e rəhatəh noliən tərəh, kəni Uhgın tatosmiəgəh itəh. Kəni nipəhriənıən nikitəh otəsəpəuəiən o noliən əha. Mətəu nıan kəutətəu tərəh e noliən rəha nəhue nıftəni, kəni noliən əha təsəuhliniən iətəmi kəti e rəhan noliən tərəh titəlig=pən o Uhgın, kəni noliən əha tatiuvi=pən nətəmimi e nımısiən.

¹¹ Oteruh-to nəmiəgəhiən rəhatəmah nıan nəmotətəu tərəh e noliən iətəm Uhgın tolkeikei. Noliən əha, nəuan tepət: nəritəmah təmiuvig nəmotəuit motəgin e noliən tərəh min, kəni mətəməki e noliən tərəh min, kəni motəlkut əskasik məmə nəkotəgəu əhruahru rəhatəmah noliən tərəh min, kəni nəkotolkeikei motəlkut əskasik məmə nəkotol noliən əhruahru. Nəmotolkeikei məmə nəkotəruh min iəu, kəni nəmotolkeikei pik məmə nəkotəhtul əskasik o nərgək. Kəni nəməutəhtul maru məmə nəkotol nəlpiniən kəm nətəm kəutol noliən tərəh. E noliən min rəfin rəhatəmah, nəmotəgətun məmə nəsotolıən nati kəti tərəh e natımnati u.

¹² İətəmi kəti e nıməfəki rəhatəmah təmol noliən tərəh. Kəni iəmətei nauəuə u kəm təmah. Mətəu iəməsətəiən nauəuə u o iətəmi u iətəm təmol noliən tərəh, kəni iəməsətəiən o iətəmi in təmərəkin. * Kəpə. İəmətei pəhriən məmə iətəm onəkotəruh əsas e nəhmti Uhgın məmə nəutəhtul əskasik o nərgək.

¹³ Natimnati ræfin min æha kautæfæri nætelligiæn ræhatimah.

Sæniæmæ itimah æmæ nætæm næmautæfæri nætelligiæn, mætæu nikitimah tagiæn pik o Taitæs, mætæu-inu nikin tagiæn mæmæ næmautæfæri min nætelligiæn ræhan.

¹⁴ Iæmæni=þæn kæm in mæmæ iætæfæri pik o tæmah, kæni itæmah næmasotoliæn iæu iækaulis. Natimnati ræfin iætæm iæmotæni kæm tæmah, ilah niþæhriæniæn. Kæni e noliæn kætiæh æmæ, natimnati ræfin iætæm iæmotæni kæm Taitæs e tæmah, kæni motæfæri ohni, ilah min niþæhriæniæn.

¹⁵ Taitæs, nikin tæthæti æhanæh mæmæ itæmah ræfin agin næmotol næuiæn, kæni maütægin maütæmrumin nian næmotegæhan lan mæmæ otuva meruh itæmah. Kæni nian nikin tæthæti natimnati min æha, nolkeikeiæn ræhan o tæmah tæteri tæhmin.

¹⁶ Nikik tagiæn pik mætæu-inu iætæhatætæ æskasik e tæmah mæmæ nækotol nak iætæm tæhruahru.

8

Pol tæmætapuæh mæmæ okotæfæn mæni kæm næfaki min æþæha Jerusilæm

¹ Piak min mine næuvinik min, iækotolkeikei mæmæ nækotæhrun næuviæn ræha Uhgîn iætæm tæmæfæn kæm nimæfaki min æþæha Masetoniæ. Næuviæn ræhan tæmol mæmæ ilah kotæhrun nasiruiæn e nætæmimi næuvein min.

² Ilah kæmotatig e nærahien asoli kæti mine nian æskasik min, kæni nati ænnapin ilah nanrah, kæni ræhalah nautæ tikæ agin, mætæu næmiægæhiæn ræhalah tæriaush vivi e nagienien. Kæni nanrahien mine nagienien kæmuæuæ e noliæn tæuuir. E noliæn æha, kæmotæraiki e mæni tæpæt motæfæn kæm næfaki min æþæha Jerusilæm nætæm kæutatig ikin motolkeikei nasiruiæn.

³ Iætæni pætigæm kæm tæmah mæmæ ilah kæmotæfæn tæpæt, tapirækis iætæm nætæmimi nikilah tæhti. Kæni ilah aru kæmotol.

⁴ Kæmotætapuæh pæhriæn o timah mæmæ itimah iækotegæhan pæh ilah kotasiru e uæk ræha næfæniæn mæni kæm næfaki min æþæha Jerusilæm.

⁵ Kæmotaupæn motæfæn næmiægæhiæn ræhalah kæm Iærmæniig, kæni uærisig, kæm timah, e noliæn iætæm Uhgîn tolkeikei. Nikitimah tæmæsæhtien mæmæ okotol tæpæt lanæha, mætæu kæmotol.

⁶ Kæni tol lanæha, iæmotuh niki Taitæs mæmæ otitælig=pinæ o tæmah. In tæmaupæn næghati kæm tæmah o noliæn nati u, kæni tol lanæha, iæmotætapuæh mæmæ in otæghati kæm tæmah mæmæ nækotækeikei motol naunun e uæk tæuuir ræha næfæniæn æha iætæm næmotætuæuin.

⁷ E natimnati ræfin min u, itæmah næmotol tæuuir pik mapirækis, inu næhatætæien ræhatæmah, mine næghatien ræhatæmah, mine næhrunien ræhatæmah, mine noliæn ræha næhtul æskasikien, mine nolkeikeiæn ræhatæmah o timah. Kæni ræueiu, iækolkeikei mæmæ nækotol uæk kæti min e noliæn tæuuir pik mapirækis, inu uæk tæuuir ræha næfæniæn.

⁸ Iæsanien mæmæ nækotækeikei motol. Mætæu iæmotægætun itæmah mæmæ nætæmi pisin pisin min nikilah tagiæn o nasiruiæn e uæk æha. Kæni ræueiu æha, iækolkeikei mæmæ iækeruh vivi mæmæ nolkeikeiæn ræhatæmah in niþæhriæniæn tæhmen e lah, uæ kæpæ.

⁹ Itæmah nækotæhrun vivi næuviæn ræha Iærmæniig Iesu Kristo iætæm tæmæfinæ kæm tæmah, mæmæ nati ænnapin ræhan nautæ tæpæt, mætæu tæmol o tæmah mæmæ in ræhan nautæ tikæ. Kæni mætæu-inu tæmol mæmæ ræhan nautæ tikæ, kæni mol itæmah ræhatæmah nautæ tæpæt e narmin e Iesu Kristo.

¹⁰ Kəni inu rəhak nətəligiən e natimnati min u, iətəm otasiru e təmah. Otol naunun e uək rəha nəfəniən rəhatəmah məni iətəm nəmotətuəuin e nu uərisig. E niməfaki min rəfin, nikitəmah təmaupən məhti məmə nəkotol uək əha, kəni itəmah nəmotaupən motətuəuin motol.

¹¹ Tol lanəha, rəueiu otol naunun e uək rəha nəfəniən. Kəni rəhatəmah nətəligiən o noliən uək iətəm nəkotolkeikei pik məmə nəkotol, in otuva nıphəriən, kəni itəmah onəkotəfən məni iətəm nəkotəhrun nəfəniən e nahgitəmah.

¹² Nəmə nikitəmah tagiən o nəfəniən, kəni Uhgın nikin tagiən əmə o nosiən natimnati nautos mətəfən. Kəni in otəsətapuəhiən e natimnati iətəm tikə o təmah.

¹³ İəsolkeikeiən məmə nəmiəgəhiən rəha nətəmimi nəuvein otimətig mətəu-inu kəmotos rəhatəmah məni, kəni tol lanu lan, nəmiəgəhiən rəhatəmah otikis mətəu-inu nəmotasiru e lah. Kəpə. İəkolkeikei məmə təhmen-əhmen əmə o təmah rəfin.

¹⁴ Rəueiu, itəmah nautos tepət kəni motəhrun nasiruiən e lah. Kəni o nian min nəuvein, ilah kotəhrun nəuəriən kəm təmah nəmə rəhatəmah tikə. Kəni itəmah nəkotəhmen-əhmen əmə,

¹⁵ təhmen e iətəm Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Nətəmimi nətəm kəmotəülək tepət, təhmen əmə, təsapirəkisiən. Kəni nətəmimi nətəm kəmotəülək təkəku, rəhan nauəniən təhmen əmə, təsikəiən.”

Taitəs təmuvən Korən otem əskasik ilah o nəfəniən məni

¹⁶ İətəni-vivi Uhgın məmə təmələhu=pən e niki Taitəs nətəligiən o nasiruiən e təmah, təhmen-əhmen e rəhak.

¹⁷ Tol lanəha mətəu-inu, nian iəməni=pən kəm Taitəs məmə tuvnə meruh itəmah nikin tagiən. Kəni mətəu nikin tagiən məpirəkis agin o nasiruiən e təmah, kəni in rəhan əmə nətəligiən məmə in otuvnə meruh itəmah.

¹⁸ Kəni itəmah iəutahli=pinə min piatah kəti min tuvnə ilau min. Suah u, nətəmimi e niməfaki min kəutisiai o rəhan uək o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir.

¹⁹ Kəni tapirəkis agin inu, niməfaki min kəmotitəpin məmə otuva itəmah min o nosiən məni u muvən əpəha. Kəni itəmah iəkotarməniğ lan o nəuəriən məmə otəfəri nərgi İərməniğ, kəni mətəgətuən məmə nikitəmah otagiən pik o nasiruiən.

²⁰ İtimah iəsotolkeikeiən məmə iətəmi kəti otəni rah itəmah o noliən rəha nəuəriən məni asoli əha.

²¹ Tol lanəha, itəmah iətalkut pik məmə iəkotol nati əhruahru, mətəu səniəmə e nəhmti İərməniğ əmə, mətəu e nəhmti nətəmimi min.

²² Kəni iəutahli=pinə piatah kəti min ilahal suah mil u. İətəmimi əha, e uək tepət mine noliən tepət, iəmoteruh vivi məmə in tolkeikei pik məmə otasiru. Kəni rəueiu, in tolkeikei pik məmə otasiru mətəu-inu in tətəhatətə pik e təmah məmə onəkotəfən məni tepət.

²³ Kəni Taitəs, itimlau min iəkuol uək kətiəh əmə, kəni in min tatol uək e nikitəmah o nasiruiən e təmah. Kəni piatah mil u ilahal Taitəs, ilau iəni əhruiən mil rəha niməfaki min, kəni noliən təuvir min e nəmiəgəhiən rəhalau kətiəsiəi Kristo.

²⁴ Tol lanəha, otəfən tepət mətəgətuən kəm lahal məmə nəkotolkeikei pəhriən nəfaki min. Kəni ilahal okiləhrun məmə nak itəmah nikitəmah tagiən o təmah, kəni niməfaki min okoteruh min.

9

1 Nämä iäsäteian nauuä u kəm təmah, in təuvir əmə mətəu-inu ninotəhrun rəkis uək u rəha nasiruiän e nəfaki min əpəha Jerusiləm.

2 İatəni lanəha mətəu-inu iəu iəkəhrun məmə nəkotolkeikei məmə onəkotasiru. Kəni iəmətəfəri nolian təuvir rəhatəmah o nətəm Masetoniə, mətəni kəm lah məmə e nu iətəm tınuvən rəkis, itəmah əpəha Akaiə, nəmautəhtul maru o nəfəniän. Kəni nian kəmoteruh məmə nikitəmah tagiän pik o nasiruiän, təmol min ilah tepət kotolkeikei məmə okotasiru min.

3 Mətəu rəueiu, iətəhli=pinə piatah milahal u məmə ilahal okihleruh itəmah məmə itəmah onəkotol nati iətəm nəmotəni, təhmen əmə məmə iəməni mine, kəni tol lanəha rəhatiməh nəghatiän o nəfəriän nolian təuvir rəhatəmah, səniəmə nati əpnəpən əmə.

4 Mətəu nəmə nəsotoliän, kəni nian iəkuvnə itimah nətəm Masetoniə nəuvein, kəni okoteruh məmə itəmah nəsotol əhanəhiän, kəni nolian əha otol itimah iəkotaulis, mətəu-inu itimah inətəfəri rəkis itəmah. Kəni otol itəmah nəkotaulis tapirəkis.

5 Tol lanəha, nikik təhti məmə iəkəkeikei mətəpuəh o piatah milahal məmə okihlaupən mihlumnə rəkis pipim mihleruh itəmah, kəni mihlol naunun uək o nəmki=paian məni asoli iətəm nəmotəni-əskasik məmə nəkotəfən. Mətəu iəkolkeikei məmə in nəfəniän kəti iətəm tatsipən aru e nikitəmah, səniəmə iətəmi kəti tətəkeikei kəm təmah məmə nəkotəfən.

Nolian rəha nəfəniän

6 Sotaluiän e nati u. İətəm tətərfei nati nəuan nəuvetin, mətəulək e nəuan nəuvetin əmə. Kəni iətəm tətərfei nati tepət, mətəulək lan tepət.

7 İtəmah kətiəh kətiəh nəkotəkeikei mətəfən nati nak nəməni e nikim məmə nəkəfən. Nəmə nikim təsəgiəniän ohni, təsəuvirian məmə nəkəfən. Kəni nəmə nəkəfən mətəu-inu iətəmi kəti tətəkeikei kəm ik məmə nəkəfən, in min təsəuvirian. İəkəni lanəha mətəu-inu Uhgın tolkeikei iətəmiimi u tətəfən e nikin pəhriän.

8 Kəni Uhgın təhrun nəfəniän nəuvirian rəfin əgin kəm təmah məmə e nian rəfin e natimnati rəfin, nəkotos natimnati rəfin iətəm təhruahru məmə nəkotəkeikei motos, kəni mautos tepət min əha ikin məmə nəkotəuəri kəm nətəmiimi.

9 Nauuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“In tətəuəri rəhan natimnati tepət kəm nanrah min,

kəni rəhan nolian əhruahru tətətig itulin.”

10 Kəni Uhgın iətəm tətəfinə nikiti nati o iətəm tətərfei, kəni mətəfinə nauəniän o nunian, e suaru kətiəh əmə in otəfinə nati tepət kəm təmah mol in tepət min məmə, itəmah nəkotəhrun nasiruiän e nətəmiimi nəuvein min, kəni in otol nəuan tepət iətəm təmsipən e nolian əhruahru rəhatəmah.

11 E natimnati rəfin e nəmiəghian rəhatəmah, Uhgın otəfinə rəhan nəuvirian kəm təmah məmə itəmah nəkotəhrun nəfəniän nian rəfin. Kəni nian iətəuəri rəhatəmah nasiruiän, nətəmiimi okotəni-vivi Uhgın ohni.

12 Uək u iətəm itəmah nautol, tətəfən məni o nauəniän kəm nətəmiimi rəha Uhgın u nəumis tatus ilah, mətəu tatol nati təuvir kəti min tapirəkis, inu nəni-vivian iətəm təməri məriəuəh e niki nətəmiimi matuvən o Uhgın.

13 Nian nəkotol uək u, natol pətigəm nolian rəhatəmah kəm nətəmiimi tepət. Kəni ilah okotəfəri nərgi Uhgın ohni, mətəu-inu itəmah nautol pəhriän nolian rəha nətəmiimi nətəm kəutəni nipəhriənian e nanusian təuvir rəha Kristo.

Kəni okotəfəri nərgi Uhgın o nəfəniən rəhatəmäh məni asoli kəm lah mine nətəmimi rəfin.

¹⁴ Kəni nian kautəfaki o təmah, nikilah tuvən o təmah mətəu-inu Uhgın təməfinə rəhan nəuviriən kəm təmah tapirəkis agin məmə nəmotasiru pik e lah.

¹⁵ !Pəh kotəni kəm Uhgın məmə nikitah tagiən o Nətin iətəm təməfa kəm tah, u in nati təuvir agin tapirəkis!

10

Pol təmuhalpın nəghatiən rəha nəgətun eiua mın e rəhan uək

¹ Kristo, in rəhan nətəligiən ləhtəni, kəni in iətəmi mətig. Kəni nətəmimi nəuvein kautəni məmə nian kitah min itəmah, rəhak noliən in timətig əmə, mətəu nian iəkiet rəkis e təmah, rəhak noliən təskasik pik agin. İəu Pol, iəu aru, iətəkeikei e nati kəti kəm təmah e noliən mətig rəha Kristo.

² İətətapuəh o təmah məmə, onəkotol noliən rəhatəmäh təhruahru məmə nian iəkuvnə, məsahi pikien itəmah. Mətəu iəkəhrun məmə iəkahi nətəmimi nəuvein u kautəni məmə iautohtəu=pən noliən rəha nəhue niftəni u,

³ mətəu-inu nati əpnəpın iəutatig e nəhue niftəni u, itimah iəsotəluaginien e noliən rəha nəhue niftəni u.

⁴ Nətimnati rəha nəluaginien iətəm itimah iəutəluagin lan, səniəmə nati iətəm nəhue niftəni tətəluagin lan. Kəpə, nətimnati rəhatimah, ilah kautos nəsanəniən rəha Uhgın o nərəkiniən ikin tiəkis o nuvəniən ikin ima tikimır mın.

⁵ İtimah iautosiahu nəghatiən eiua mın mine nətəligiən əfəri mın, nətimnati mın u kautəniəhu nətəmimi o nəhruniən Uhgın. Nətəligiən mın rəfin u tikimır mın rəha Uhgın, itimah iətəlis-ərain ilah, mautehpahu ilah, motol məmə ilah rəfin okotol nəuia Kristo.

⁶ Kəni nian itəmah nəkotohtəu=pən vivi nəuia Kristo, itimah iəutəhtul maru o noliən nalpiniən kəm nətəmimi rəfin nətəm kəutəhti nəuiən.

⁷ İtəmah nauteruh nati iətəm ihluə, mətəu nəkotəruru nikilah. Nəmə iətəmi kəti təhrun pəhriən məmə in iətəmi rəha Kristo, kəni in otətəlig vivi mın məmə itimah mın rəha Kristo təhmen lan.

⁸ Nati əpnəpın iətəghati əfəri nəuvetin o nəpətiən iətəm İərmənig təməfa, kə iəsaulisiən ohni. Təməfa o nuvləkiniən itəmah, səniəmə o nələs iəhuiən itəmah.

⁹ İəsolkeikeiən məmə nikitəmah təhti məmə iəkətei nauəuə mın kəm təmah e noliən iətəm nətəmimi nəuvein kautəni, məmə otol itəmah nəkotəgin.

¹⁰ İlah kəutəni rah iəu məmə, “Rəhan nauəuə təfigəm kəni məsilə, mətəu nian tətən kitah min, in səniəmə iətəmi əskasik kəti, kəni rəhan nəghatiən in nati əpnəpın əmə.”

¹¹ Nətəmimi kotol lanəha kotəkeikei motəhrun məmə, noliən rəhatimah iətəm kəuteruh e nauəuə mın iəmotəhli=pinə nian itimah isəu, mətəu nian iəkəhuvnə, iəkotol rəfin noliən mın əha.

¹² İəsotolkeikeiən məmə iəkoteruh əhmen itimah mine nətəmi pisin nəuvein nətəm kəutəfəri aru ilah. !Kəsi, itimah iəsotəhmeniən! !Kəpə, iətəuvsan əmə! Nian ilah aru əmə kəuteruh əhmen ilah mın, kəni kəutakil aru əmə ilah mın, tol rəhalah nəhruniən talməli.

13 Mətəu itimah, iəsotəghati əfəriən tapirəkis nepətiən rəhatimah, mətəu iəutəghati əfəri e uək iətəm Uhgın təmələhu=pən məmə rəhatimah, kəni uək u, itəmäh min əpəha ikin.

14 Kəni nəghatiən əfəri e nepətiən rəhatimah o təmäh in təhruahru əmə, in təsepət pikian. Nəmə iəsəhuvnəiən o təmäh, ko iəsotəghatiən lanu. Mətəu nıpəhrinən, iəmotəupən məhuva motətəuarus=pa itəmäh nian iəməutan mətəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Kristo.*

15 Nətəmimi nəuvein kəutəghati əfəri o uək iətəm iətəmi pisin təmol. Mətəu iəutəghati əfəri əmə e uək iətəm Uhgın təmələhu=pən kəm timah. Itimah iəmotələhu=pən əskasik nətəligiən rəhatimah məmə nəhatətələn rəhatimah oteviə təhmın min, kəni tol lanəha, rəhatimah uək e nikitəmäh otol iahgin mepət,

16 kəni tol lanəha, iəkotəhrun nuvəniən motəni pətigəm nanusiən təuvir e ikin min e nikali imatəmäh ikin muvən təhmın min. Kəni e nolien əha, itimah iəsotolien uək e ikin kəti iətəm iətəmi kəti tinol rəkis uək ikin, kəni məsotəghati əfəriən o uək rəha iətəpisin, təhmen e nolien rəha nəgətun eiuə min.

17 Mətəu Nauəə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Pəh iətəmimi tətəghati əfəri, in otəghati əfəri əmə e natimnati iətəm İərməniğ təmol.”

18 İətəni lanəha mətəu-inu, kəsisiaien iətəmimi iətəm tətəfəri aru in, mətəu katisiaı əmə iətəmimi iətəm İərməniğ tətəfəri.

11

Pol mine aposil eiuə min

1 İəkolkeikei məmə nəkotəgəhan lak pəh iəkəni rəhak nəuvetin nalməliən kəm təmäh. Mətəu pəhrin, nautol rəkis.

2 İateh vivi itəmäh, məsolkeikeien məmə iətəmi kəti min otəmki rəkis itəmäh e nəhlmək, kəni nolien əha rəhak təmsipən əmə o Uhgın. İəu tatə rəhatəmäh, kəni itəmäh nəkotəhmen e pətan mıtə kəti iətəm kinəni rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otitəu=pən suah kətiəh əmə, nərgin u Kristo. Kəni iateh vivi rəhak pətan mıtə əha məmə iəkegəhan=pən lan kəm rəhan iərman, kəni in təruru əhanəh iərman.

3 Mətəu iətəgin məmə onəkotəhmen e pətan u İv iətəm Setən təmeiüə lan e nəghatiən ətəhiən. İətəgin məmə iətəmi kəti otiuvi=pən rəhatəmäh nətəligiən tuvən ikin pisin, kəni nəkotəpəh rəhatəmäh nolkeikeien e Kristo, iətəm in təhruahru məpiə vivi.

4 İətəni lanəha mətəu-inu nian iətəmi kəti tətüva o təmäh mətəni pətigəm İesu iətəm tol pisin e İesu iətəm iəutəni pətigəm, uə nəmə itəmäh nautos narmin iətəm tol pisin e Narmin nəmotos rəkis, uə nəkotətəu nanusiən təuvir iətəm tol pisin e iətəm nəmotos rəkis, mətəu itəmäh ialməli min, nəkotəgəhan əmə lan.

5 Aposil min əha nətəm itəmäh nəutəni məmə ilah “aposil min ilis pik,” mətəu e rəhak nətəligiən, ilah ko kəsotəpırəkisien iəu e nati kəti.

6 Nəmə təhro kəsəgətun vivien iəu e nəghatiən, mətəu iəkəhrun vivi nəukəti nanusiən təuvir. Itimah iəmotəgətun nati əha kəm təmäh e nolien min rəfin nian tepət.

10:13 Rom 12:3 * **10:14** Pol in tətəməni məmə nəgətun eiuə min ilah kəutəgət əfəri o uək u səniəmə rəhalah, nəuvein e ikin min ilah kəshuvənian ikin. **10:17** Jer 9:24; 1Kor 1:31 **10:18** 1Kor 4:4

11:2 Efəs 5:26-27 **11:3** Jen 3:4,13 **11:4** Kəl 1:8-9 **11:5** 1Kor 15:10; 2Kor 12:11 **11:6** 1Kor 2:1,13

7 Nian iəmotəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Uhgın kəm təmah, iəsoliən məmə nəkotətəu nati kəti. İəu aru əmə iəmosiahu iəu o nəfəriən itəmah. ? Kəni təhro? ?Noliən əha in təfagə tərəh kəti? !Kəpə!

8 Nian iəmatol uək kitah min itəmah, niməfaki min ikin pişin kəməutətəu iəu. İuəkir təhmen məmə iəmaklah kəm lah məmə iəkəsiru e təmah.

9 Kəni nian kəməutan, kəni rəhak nati kəti tikə, iəsətapuəhiən o iətəmi kəti o nasiruiən mətəu-inu piatah min nətəm kəmotsipən Masetoniə kəmotəfa natimnati iətəm rəhak tikə. Tol lanəha, iəsətapuəhiən o nati kəti o təmah, kəni məsəfiən iən uək əskasik kəm təmah o nehien iəu, kəni iəkol lanəha nian rəfin.

10 Təhmen e niphəriən iən rəha Kristo tətətig lak, iətəni pəhriən məmə iətəmi kəti tikə ikin min rəfin əpəha Akaiə o nəniəhüiən iəu o nəghati əfəriən məmə iəməsətapuəhiən o təmah o nasiruiən.

11 ?Kəni təhro iəsətapuəhiən o nati kəti o təmah? Nikitəmah təhti məmə iəsəlkeikeiən itəmah? !Kəpə! Uhgın təhrun məmə iəkolkeikei pik itəmah.

12 Nətəmimi nəuvein kətolkeikei məmə nikitəmah təhti ilah məmə kotəhmen e timah e uək iətəm kəutəghati əfəri ohni. Mətəu iətəkeikei o noliən rəha nəsətapuəhiən o natimnati məmə rəhalah nəghatiən otəmei.

13 Nətəmimi kətol lanəha, ilah aposil eiue min, kəni kəuteiue e nətəmimi e uək rəhalah. !Kəni ilah kəutan təhmen məmə ilah aposil min pəhriən rəha Kristo, mətəu kəpə!

14 Mətəu kəsətauitiən e noliən əha, mətəu-inu Setən aru, tətən təhmen e agelo kəti rəha nəhəgəhəgəiən.

15 Kəni səniəmə in nati kəti məmə okətauit lan, nəmə noluək min rəha Setən kotən təhmen məmə ilah noluək min rəha noliən əhruahru. E naunun nian, ilah okotos rəhalah nətəouiən titəu=pən əmə noliən rəhalah.

16 İəkisimaru min. Pəh iətəmi kəti tikə nikin təhti məmə iəu iəlməli. Mətəu nəmə nikitəmah təhti lanəha, kəni oteghəhan lak pəh iəkol noliən rəha iəlməli nəuветin, kəni pəh iəkəghati əfəri nəuветin.

17 Nəghatiən u rəhak səniəmə nati iətəm İərmənig təməni=pa kəm iəu məmə iəkəni. Mətəu iətəghati əmə təhmen e iəlməli kəti.

18 Nətəmimi tətət kəutəghati əfəri o noliən min rəha nəhue niftəni, kəni tol lanəha, iəu min, iəkəghati əfəri.

19 !E! !Nəkəteinatig vivi, kəni tol lanəha, motegəhan lan məmə nəlməli min kotəgətun itəmah!*

20 Nəkəteghəhan əmə məmə iətəmi əpnəpin kəti tatol itəmah slef, uə nəmə tatos nati kəti rəhatəmah e noliən ekəu-ekəu, uə tətəfəri aru in, uə tətəm=pən nəhmtitəmah.

21 !İətəulis məmə nətəligiən rəhatiməh təpəu pik məmə iəsətol iən noliən tərəh min əha!

Rəhak nəghatiən in təlməli, mətəu noliən nak iətəm nətəmimi min əha kotəni məmə okəteghati əfəri ohni, iəu min, iəkəghati əfəri ohni.

22 ?Təhro? ?İlah kəutəni məmə ilah nətəm Hipru? İəu min. ?Kəutəni məmə ilah nətəm İsrəl? İəu min. Kəutəni məmə ilah nəmipi Eprəham? İəu min.

23 ?Kəutəni məmə ilah noluək min rəha Kristo? İəu min, mətəu iəkəpirəkis ilah. Kəsi, iətəghati təhmen e iəlməli kəti. İəmol pik uək tapirəkis ilah, kəni kləfən iəu e kaləpus nian tətət tapirəkis ilah, kəni kəmalis iəu tapirəkis ilah, kəni iuəkir iəkimis nian tətət.

11:7 1Kor 9:18 11:9 2Kor 12:13; Fil 4:15-16

* 11:19 E fes 19-21, Pol tətəghati əuvsan e lah.

Niphəriən iən, in tətəniəhu ilah.

11:22 Fil 3:5

11:23 Uək 16:23

²⁴ Nian faif, nətəm Isrel kəmotalis iəu motau tate-nain.†

²⁵ Nian kisil, kəmalis iəu e nikilkil. Nian kəti kəməhti iəu e kəpiel arin. Nian kisil iəumvən e negəu kəni negəu tamnim, kəni nian kəti iəmeai əpəha itəhi lokamnim o nian ariəriə kəti, lapin mine nərauia.

²⁶ Nian rəfin iətaliuək o nolian uək rəhak. Kəni iuəkir naruah asoli tələs iəu iəkimis, kəni iəmətətig ikin tasilə ikin ima nakləh min, kəni ikin tasilə ikin ima nətənimak min nətəm Isrel, kəni ikin tasilə ikin ima Nanihluə min, kəni ikin tasilə ikin e taun asoli, kəni ikin tasilə ikin əpəha təpiə-məpiə ikin, kəni ikin tasilə ikin əpəha itəhi, kəni ikin tasilə ikin ima piak eiua min.

²⁷ Iəmol pik uək, kəni nian tepət iəsapilən lapin. Nian min nəuvein, nəumis tus iəu, kəni mətəuauə, kəni nian tepət nəgək nauənian tikə. Kəni nian tepət iətətpu, kəni rəhak napən təsəhmenian o nətəpuian.

²⁸ Kəni tapirəkis natimnati min əha, nian rəfin nikik təhti pik niməfaki min rəfin.

²⁹ Nəmə iətəmi kəti rəha niməfaki rəhan nəmiəgəhian teiuaiu, kəni iəu min, rəhak nəmiəgəhian teiuaiu. Nəmə iətəmi kəti tatit iətəmi kəti min e təfagə tərəh, kəni nikik tahmə pik ohni.

³⁰ Nəmə iəkəkeikei məghati əfəri, kəni iəkəghati əfəri o nati iətəm tətəgətun məmə rəhak nəsanəniən tikə.

³¹ Kəni Ughin, u in Ughin mine Tatə rəha Iərməniğ Iesu, iətəm kətəfəri nərgin nian min rəfin naunun tikə, in təhrun məmə iəu, iəseiuiəiən.

³² Əpəha Təmaskis, iətəmi asoli rəha Kig Aretəs təməlin rəhan soldia min o neruh vivian namtiəluə rəha taun məmə okotəsal lak motaskəlim iəu motləfən iəu e kaləpu.

³³ Mətəu kəmləfən iəu e kətim asoli kəti, kətu=pən niləuis lan, kləfən e wintə e nipai asoli kəmol e kəpiel, kəni kəhlman-əhlman teiuaiu muvən əpəha ləhtəni, kəni inəha suaru iəməgim lan.

12

Nihlin kəti mine nati təhmen e nəməhlairiən

¹ Iəkəkeikei mətəghati əfəri, nati ənnapin təsolian win e nati kəti ikin, mətəu iəkəkeikei mətəni natimnati min təhmen e nəməhlairiən mine nəghatiən vi min iətəm Iərməniğ təmol əpu kəm iəu.

² Iəkəhrun iəfaki kəti iətəm tətəhatə e Kristo.* E nu fotin tinuvən rəkis, Ughin təmələs muvən əpəha ilis e negəu e neai ima Ughin.† Iəkəruuru nəmə nipətin tinatuvən, uə narmin əmə, Ughin əmə təhrun.

³ Kəni iəkəni min məmə iəkəruuru nəmə nipətin tinatuvən, uə narmin əmə, Ughin əmə təhrun. Mətəu iəkəhrun məmə iətəmi kəha,

⁴ Ughin təmələs muvən əpəha iman ikin.‡ Kəni in təmətəu nati oneuən min iətəm təsəhruahruian məmə iətəmmi rəha nəhue niftəni otəni.

⁵ Iəkəhrun nəghati əfəriən o iətəmi tol lanəha, mətəu iəsəghati əfəri aruiən ohniəu, mətəu iəkəghati əfəri əmə o rəhak nolian min iətəm nəsanəniən tikə e lah.

† **11:24** Lou rəha Mosis tətəni məmə nəmə kol nalpinian kəm iətəmmi kəti məmə okalis, okəsalisian motapirəkis motau fote. Iətəm tətəkil iətəmi təsolkeikeian məmə otatgəhli lou, kəni kol məmə nəmə kalis kəsəpirəkisian kau fote, kotalis kau tate-nain, nəmə mətə kotəmkarəpən e nafinən. **11:24** Dut 25:3

11:25 Uək 16:22; 14:19 **11:26** Uək 9:23; 14:5 **11:33** Uək 9:23-25 * **12:2** Pol tətəghati aru lan. † **12:2** Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, “neai tatol kisil lan.” Mətəu nipətin tətəni məmə, “negəu e neai ima Ughin.” ‡ **12:4** Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, “Paradais” iətəm nipətin tətəni məmə “negu e neai,” ikin iətəm nətəmmi nətəm kotəhruahru kəutəhuvən ikin nian okohmis.

6 Mətəu nəmә iätəghati əfəri, ko iəsalməliän, mətəu-inu iätəghati e nıphəriänän. Mətəu iəsəghati əfəriän lanəha, kəni tol lanəha, iätəmi kəti tikə iätəm otəfəri iəu ilis tapirəkis nati iätəm təhruahru. İəkolkeikei məmә otəruh əhmen iəu e nati nak iätəm iəkəni, uə iəkol.

7 Uhgın təsolkeikeiän məmә iätəfəri o nəghatiän vi min iätəm in təmol əpu kəm iəu, kəni nəghatiän min əha kotəuvir motapirəkis. Kəni tol lanəha təmahli=pa nərəhiän kəm iəu təhmen e nihlin kəti tətəu nıpətik. Nərəhiän əha in iol əhruin kəti rəha Setən məmә tol nahməliän e nıpətik, kəni tol lanəha iəsəfəriän.

⁸ İəmeasiə o Uhgın mau kisił məmә otos rəkis ohniəu.

9 Mətəu təni kəm iəu məmә, “Rəhak nəuviriän asoli təhrun naskəlimiän ik, mətəu-inu nian rəham nəsanəniän tikə, nəsanəniän rəhak təhrun nuvaiän mol iahgin e rəham nəmiəghian.” Tol lanəha, iätəgiän pik məmә iəghati əfəri e rəhak nəmiəghian iätəm nəsanəniän tikə, məmә nəsanəniän rəha Krısto otatig e nəmiəghian rəhak.

10 O nati əha, iätəgiän nian nəsanəniän tikə e nıpətik, kəni iätəgiän nian kətəni rah iəu, kəni iätəgiän e nian iəkis min, kəni iätəgiän nian katol nərəhiän kəm iəu. İätəgiän e lah rəfin o nərgi Krısto, mətəu-inu nian rəhak nəsanəniän tikə, kəni iätəsanən.

11 İəmol nolian rəha ialməli, mətəu itəmah əmə nəmotəkeikei kəm iəu məmә iəkol. Nəməotəfəriän nərgək, mətəu təməuvir pik nəmə nəmotol, mətəu iəu səniəmә lähtni e “aposil min ilis pik min” e nati əkəku əmə kəti, nati əpnəpin iəu iätəmi əpnəpin ətah.

12 Nian iəmətan kitəh min itəmah, iəmatol natimnati iätəm tətəgətun iəu məmә iəu aposil pəhriän kəti. İəmatol nəmtətiän min, mine nati asoli min iätəm tol nərmi nətəmiimi tatiuvig, mine nati apıspis min e nikitəmah, kəni iəmol e nətəligiän rəhak təfəməh nati əpnəpin iəmətatig e nian iəkis min.

13 Nati kətiəh əmə iəməsoliän e nikitəmah, iəməsətapuəhiän e məni kəti o təmah. !Otalı e təfəgə tərah u rəhak!§

14 Rəueiu iətəhtul maru məmә iəkuvnə məsal=pinə e təmah iätəm otol kisił lan. Kəni iəsətapuəhiän o məni kəti o təmah, mətəu-inu iəsolkeikeiän rəhatəmah nautə, mətəu iəkolkeikei əmə itəmah. Otətəlig-to. Səniəmә uək rəha iəpəou məmә oteh vivi rəhan tatə mine məmә. Mətəu in uək rəha tatə mine məmә okueruh vivi rəhalau iəpəou.

15 Tol lanəha, nikił tagiän məmә iəkəfinə rəfin rəhak natimnati o təmah, kəni məfinə min rəhak nəmiəghian o təmah. Rəhak nolkeikeiän o təmah in tərət. Mətəu rəhatəmah ohniəu in təkəku əmə. !Inu təsəhruahruin!

16 Nəutəgəhan məmә iəsətapuəhiän e məni o təmah. Mətəu itəmah nəuvein kautəni məmә iəmos natimnati o təmah e nolian ekəu-ekəu.

17 ?Təhrö? ?İəu iəmos natimnati e nolian ekəu-ekəu nian iəmahli=pinə nətəmiimi kəm təmah, uə kəpə? !Kəpə!

18 İəmuh niki Taitəs məmә otuvnə o təmah, kəni mahli=pinə piatah kəti ilau min. ?Taitəs təsosiän natimnati o təmah e nolian ekəu-ekəu, uə kəpə? ?Nəkotəhrun uə kəpə məmә, rəhatimlau nətəligiän kətiəh əmə, kəni matuol nolian kətiəh əmə?

19 Nəmә təhro nikitəmah təhti məmә e nəghatiän min rəfin əha, iəmautalkut e nuhalpiniän nəghatiän kəm təmah iätəm iätəmi kəti təməni kəm timah. Kəpə. E nəhmti Uhgın, iəmautəghati təhmen e nətəmiimi rəha Krısto. Kəni niəli min, natimnati rəfin iätəm kautol, kautol məmә itəmah nəkotəsanən.

²⁰ Iætəni lanu mətəu-inu iətəgin məmə nian iəkuvnə, kəni nəmə təhro iəkəruh məmə nəsolian məmə inu iəkolkeikei. (Kəni itəmāh min nəkotəruh məmə iəu iəsolian məmə inu nəkotolkeikei.) Iətəgin məmə iəkəruh itəmāh nəuvein kotərgəhu, nəuvein kautetət, nəuvein kautəmərət e niəməha, nəuvein kautəhapu-əhapu ilah min, nəuvein kautəni rah nətəmimi, nəuvein kautəni nīkali nətəmimi, nəuvein kautəfəri, nəuvein kautol əpnəpin nati.

²¹ Iətəgin məmə nian iəkuvnə min, rəhak Uhgīn otələs iəhu iəu e nəhmtitəmāh, kəni nīkik otitəgīt kəni otəkəsək o tēmāh nəuvein nətəm nəmotol nolian tərāh əpən, kəni məsotəuhlian ilah e nolian tərāh min rəhalah iətəm kautol nian rəfin, inu kautol nolian tərāh iətəm tol naulisian o nəniən, kəni nəman mine nīpətan kəutan oneuən, kəni kautol lanəha əpnəpin əmə.

13

Naunun nəghatian rəha Pol o nəhgi-pəriən ilah.

¹ Inu rəhak naliuəkian iətəm tatol kisil lan o tēmāh. Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Nian iətəmi kəti tətətu=pən nəghatian e iətəmi kəti min, iətəmimi keiu uə kisil okotəkeikei motəni nəghatian kətiah, kəni tol lanəha nətəmimi kotəhrun məmə nəghatian kautətu=pən lan, in nīpəhriənən.”*

² Nian iəmuvnə o tēmāh iətəm tatol keiu lan, iəməni pətīgəm rəkis nəghatian o nəhgi-pəriən e nətəmimi nətəm kautol təfagə tərāh min mine itəmāh rəfin məmə onəkotəpəh təfagə tərāh min. Kəni rəueiu iəkəni min nian iəu əpəha isəu. Nian iəkuvnə min, iəkol nalpīnən kəm lah nətəm kəsotəpəhian təfagə tərāh.

³ Iatol lanəha mətəu-inu nīkitəmāh təhti məmə rəhak nəsanəniən tikə, kəni itəmāh nəkotəkeikei motəhrun əsas məmə nian iətəghati, in nəghatian rəha Kristo əmə. In təsəpəuian o nolian uək itīmāh min, mətəu rəhan nəsanəniən tēpət e nīkitəmāh.

⁴ Nīpəhriənən, nian kəmətu-pəri e nīgi kəluau, rəhan nəsanəniən tikə e nīpətīn. Mətəu tətəmiəgəh rəueiu e nəsanəniən rəha Uhgīn. Kəni e nolian əhmen əmə, rəhatimāh nəsanəniən tikə e nīpətītīmāh, mətəu itīmāh iəutəmiəgəh itīmāh Kristo e nəsanəniən rəha Uhgīn, kəni nian iəkəhuvnə motəghati kəm tēmāh, onəkoteruh nəsanəniən əha.

⁵ Itəmāh aru, otakil vivi nəmiəgəhian rəhatəmāh. ?Nəhatətəiən rəhatəmāh in pəhriən, uə kəpə? Itəmāh aru, nəkotəruh vivi rəhatəmāh nolian. ? Nəkotəhrun uə kəpə, məmə Kristo Iesu tətətig e nəmiəgəhian rəhatəmāh? ! Mətəu nəmə rəhatəmāh nəmiəgəhian təsītəu-pəniən nolian rəha nəhatətəiən, kəni Kristo təsətiəgīən e nəmiəgəhian rəhatəmāh!

⁶ Kəni iəmələhu=pən əskasik rəhak nətəliəgīən məmə nian nauteruh mətīg nəmiəgəhian rəhatīmāh, kəni motəhrun məmə itīmāh aposil min pəhriən.

⁷ Kəni rəueiu, iəutəfaki kəm Uhgīn məmə itəmāh kəti təsolian nati kəti tərāh. Iəsotolkeikeian lanəha məmə otəgətun məmə rəhatīmāh uək e nīkitəmāh in təuivir məhruahru. Mətəu iəkotolkeikei əmə məmə itəmāh onautol nolian iətəm təhruahru, nati əpnəpin nətəmimi nəuvein kautəni məmə uək rəhatīmāh tərāh.

⁸ Tol lanəha mətəu-inu ko itīmāh iəsotolian nati kəti iətəm tahtipəsīg e nīpəhriənən, mətəu iəkotəhrun nolian əmə nati iətəm tətəfəri nīpəhriənən.

12:21 2Kor 13:2 * **13:1** Dut 19:15 Kəmə təhro, Pol tətəni məmə rəhan naliuəkian kisil təhmen e nəghatian rəha iətəmimi keiu uə kisil. **13:1** Dut 19:15; Mat 18:16; 1Tim 5:19 **13:4** Fil 2:7-8 **13:5** 1Kor 11:28

⁹ Nikitimah tagiən nian rəhatimah nəsanəniən tiki, mətəu itəmah nəkotəsanən. Kəni nəfakiən rəhatimah o təmah məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah təhmen o nitəu-pəniən suaru əhruahru.

¹⁰ Nian iəu əpəha isəu o təmah, iəkətei lanəha o nati kəti. İərmənig tinəfa rəkis nepətiən kəm iəu, mətəu iəsolkeikeiən məmə nian iəkuvnə o təmah, məkeikei məfinə təfigəm kəm təmah e nepətiən əha. In təməfa nepətiən əha məmə iəkəfəri itəmah, səniəmə məmə iəkərəkən itəmah lan.

Naunun nəghatiən

¹¹ Piak min mine nəuvirik min. Inu rəhak naunun nəghatiən. Otəgiən. Otəuhlin rəhatəmah nolian min. Otətəu rəhak nəghatiən. Əhuva e nətəligiən kətiəh. Otətig e nəməlinuiən. Kəni Uhgın rəha nolkeikeiən mine nəməlinuiən otətig itəmah min.

¹² Otəni təuvir kəm təmah min təhmen məmə itəmah kətiəh əmə e Kristo.

¹³ Nəfaki min rəfin kautəni təuvir kəm təmah.

¹⁴ Pəh İərmənig İesu Kristo otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah rəfin. Kəni pəh Uhgın otəfinə rəhan nolkeikeiən kəm təmah rəfin. Kəni pəh Narmın Rəha Uhgın otol nikitəmah rəfin tol kətiəh.

Kālesia Nauəuə iətəm Pol tāmətei tuvən kəm nəfaki mīn ikin Kālesia Nəghatiən əkuəkīr rəha nauəuə u Kālesia

?Pəh tāmətei nauəuə u? Aposil Pol tāmətei nauəuə u.

?Tāmətei tatuvən kəm pəh? Tāmətei tatuvən kəm niməfaki mīn u kəutatig pəsi ikin e nitəni Kālesia, inu Ikoniam, Litra, mine Terpe. Pol in tāmətuəin niməfaki mīn əha nian in təmaupən maliuək e rəhan naliuəkian mīn.

?Natigian təhro lanu nian tāmətei? Nərahian asoli kəti e niməfaki e nian əha rəha Pol. Nətəm Ianihluə tepət kəmautəni nīpəhriənian e Iesu Kristo. Kəni nətəm Isrel tepət kəutəni nīpəhriənian e Iesu. Mətəu nətəm Isrel nəuvein kəutəni məmə Nanihluə* mīn nətəm kotəni nīpəhriənian e Iesu, okotəkeikei motətəu=pən lou mīn rəha Mosis, təhmen e nəhgi-pəniən. Ilah kəmautəni məmə Nanihluə mīn okəkeikei kəhgi=pən ilah nəmə kotolkeikei məmə okəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgīn. Nian Pol tāmətei nauəuə u, in tāmətəu tərəh mətəu-inu nətəmimi nəuvein kəmotəni rah nərgin, mətəgəgətun nəghatiən eiūə mīn.

?Tāmətei nauəuə u o nak? Pol in tāmətei nauəuə u, məmə otəgəu əhruahru nətəligian rəha nətəm Isrel nətəm kəutəni məmə Nanihluə mīn okotəkeikei motətəu=pən lou rəha Mosis nəmə ilah kotolkeikei məmə Uhgīn in otosmiəgəh ilah. Pol tolkeikei məmə nəfaki mīn okotəhruən məmə nəhatətəian in suaru iətəm Uhgīn təmol məmə iətəmimi otəhruahru e nəhmtin, kəni in tatosmiəgəh ilah e nikin agiən. Mətəu nolian rəha nəhgi-pəniən, u nolian rəha uək askasik mīn, uə nolian rəha nitəu-pəniən lou, kəsotosmiəgəhian iətəmimi. Nətəmi asoli rəha niməfaki u nətəm Isrel kəmautəharəg əpəha Jeruslām mətəgəghati e nətəligian mīn əha. Kəni mautəni məmə təuvir əmə məmə Nanihluə mīn okəsotohtəu-pəniən lou rəha Mosis. Afīn e Uək Mīn 15:1-35.

Pol tāmətuəin mətəghati kəm lah

¹⁻² Piak mīn mine nəuvinik mīn nətəm kəutəfaki lahuənu pisin pisin mīn ikin Kālesia, iəu Pol, iəu aposil kəti rəha Uhgīn, iətəm Iesu Kristo mine Tatə Uhgīn kəmuəfəri iəu məmə iəu rəhalau aposil. Səniəmə iətəmimi ənrapin əmə kəti təmauən lak kəni məfəri iəu, mətəu Uhgīn. Uhgīn u, in təməfəri Iesu tair=pa mīn e rəhan nīmisiən. !Tol lanəha, onəkotəkeikei motətəu!

Iəkətei nauəuə u, mətəhli=pinə kəm təmah. Iəu mine piatah mīn nəuvein nətəm kautəfaki u ikinu, iəkotolkeikei məmə iəkotəni “təuvir” kəm təmah.

³ Pəh Uhgīn, u Tatə rəhatah, mine Iesu Kristo, u Iərməniəg rəhatah, ilau okuəfinə nəuvirian rəhalau kəm təmah, kəni muələhu nəməlinuəin tatətig o təmah.

⁴ Iesu Kristo təmegəhan aru lan məmə in otimis o nolian tərəh rəhatah, kəni miuvi rəkis itah e nolian tərəh mīn mine nətəligian tərəh mīn rəha nəhue niftəni. In təmimis mətəu-inu Tatə Uhgīn tolkeikei məmə in otol lanəha.

⁵ Kəni tol lanəha, təuvir məmə kitah okotəni-vivi pik Uhgīn u rəhatah, tatuvən, mətuvən, naunun tikə. Əuəh.

Nanusian Təuvir kətəh əmə

* : Nanihluə, Ianihluə – Afīn-to e tiksənəri. **1:4** Kəl 2:20

⁶ İəmauit pik o təmah mətəu-inu rəueiu aɡin uəha Uhgın təmauin pau e təmah e nəuvirən rəha İesu, təməfinə əpnəpin əmə kəm təmah. Mətəu rəueiu itəmah ninotəpəh Uhgın, məutəɡim, mautohtəu=pən nəghatən eiua min.

⁷ Nəghatən min əha səniəmə Nanusiən Təuvir rəha Uhgın. Nətəmimi nəuvein kəmotəuhlin Nanusiən Təuvir rəha Uhgın məutəni in pisin, kəni məutəni məmə nanusiən təuvir, kəni məutiuvı kalın itəmah lan, kəni məutərəkin rəhatəmah nətəligiən lan. !Mətəu Nanusiən Təuvir kətiəh əmə, kəni kəti min tikə!

⁸ Nati əpnəpin nəmə iəu, uə aɡelo kəti rəha nəɡəu e nəai, uə nətəmi əpnəpin kəutanus pətigəm nəghatən kəti min, iətəm təsəhmenian e inu iəmətəni pətigəm rəkis kəm təmah əupən, pəh Uhgın otləfən e nigəm asoli.

⁹ Kəni iəkisimaru min, mətəni məmə, nəmə iətəmi kəti otanus pətigəm nəghatən pisin u, təsəhmenian e Nanusiən Təuvir iətəm itəmah nəmotəhrun rəkis, pəh Uhgın otləfən e Nigəm Asoli.

¹⁰ Rəhak nəghatən əha in təskasik, kəni nati əpnəpin əmə nəmə nətəmimi nəuvein kəmotəgiənian ohniəu ohni. İəkolkeikei əmə məmə niki Uhgın otəgiən o nəghatən rəhak. Nəmə iətəghati əhanəh məmə nətəmimi nəuvein nikilah otəgiən ohniəu ohni, kəni ko səniəmə iəu iəluək pəhriən kəti rəha Kristo.†

Uhgın təmauin e Pol

¹¹ Piak min mine nəuvirik min, iəkolkeikei məmə iəkəni=pinə əhruahru kəm təmah məmə Nanusiən Təuvir iətəm iətəni pətigəm nian rəfin səniəmə nati kəti iətəm təmsipən e nətəligiən rəha iətəmimi əmə.

¹² Nanusiən Təuvir u, səniəmə iətəmi kəti təməfa kəm iəu, kəni məɡətun iəu lan, mətəu İesu Kristo əmə in təmerəh e rəhk-kapə.

¹³ İtəmah ninotəhrun rəkis rəhak nolian min iətəm iəmatol əupən e nian iəmətəfaki itəmah nətəm İsrəl. Kəni iəməni məmə oiekoh rəfin nətəmimi min rəha İesu, mərəkən-ərəkin aɡin niməfaki, kəni matol nalpinian əskasik kəm lah.

¹⁴ E nian əha, iəməhrun tapirəkis iəu min nəuvein, nətəm iəmotair əhmen. Kəni iəu iəmətəhtul əskasik o nəukəti kastim rəha nətəm İsrəl, iətəm rəhak kəha min kəmotəɡətun iəu lan əupən.

¹⁵ Nati əpnəpin iəmətərəkin pau rəhan min nətəmimi, mətəu Uhgın təməsəkəhruin iəu. In təmitəpən rəkis iəu nian iəmətan əhanəh e nərfi rəhak məmə. Kəni təmuva e nian əhruahru rəhan, in təmauin lak məmə iəkuva iəu, rəhan iətəmimi.

¹⁶ Kəni Uhgın təmerəh e rəhk-kapə, məɡətun iəu e nətin İesu, məmə oiekəhrun vivi in, kəni muvən manus pətigəm Nanusiən Təuvir rəhan kəm nətəmimi min u səniəmə ilah nətəm İsrəl, kətəni ilah məmə Nanihlua‡ min. E nian əha, iəu iəməsuvənian meh iətəmi kəti məmə otəɡətun iəu e Nanusiən Təuvir əha.

¹⁷ Kəni iəu iəməsuvənian əpəha ilis Jerusiləm məmə oiekəruh nətəmimi min u kəmatol aposil əupən. İəməsuvənian məmə okotəɡətun iəu e Nanusiən Təuvir rəha İesu. E nian əha, iəu iəməsəu-pesi=pən əpəha ikin kəti Arepiə§,

1:7 Uək 15:1,24 **1:8** 1Kor 16:22 **1:10** 1Təs 2:4 † **1:10** Nəghatən rəha Pol u ikinu tətəɡətun məmə in tətəhəlpin nəghatən eiua min nəuvein. Nətəmimi nəuvein kəutəni lan məmə in tətəghati əmə məmə otol nətəmimi kəutətəu təuvir əmə lan. **1:11** Mat 16:17 **1:13** Uək 8:3 **1:14** Uək 22:3 **1:15** Aes 49:1; Kəl 2:7 ‡ **1:16** Nanihlua, İanihlua – Afın-to e tiksınəri. § **1:17** Məta nətəmimi nəuvein kəutəni məmə Pol təmos rəhan nanusiən təuvir o iətəmi pisin kəti, kəni tol lanəha rəhan nəghatən təsəhruahruin. Mətəu nian təmerəh rəkis İesu, in təmuvən isəu kəti e nitəni Arepiə, kəni nətəmimi kohkə ikin məmə okotəfən nanusiən təuvir kəm in, mətəu Kristo əmə.

käni matig tuväh näuvetin konu mitälig=pa min muväh ämä lahuänu käti, närgin u Tämaskis.

¹⁸ Matuvän, matuvän nu kisil kinluva minluvän räkis käni ko, iäu iämatig mitälig=pän min Jerusiläm mämä iäkeh Pitä. Käni iämasatigian tuväh, iämuatig muos nian fiftin ämä.

¹⁹ Käni e nian äha, iämeh ämä Jemis u, pia Iesu, Iärmänig rähatah, mätäu iämäsehian aposil min u näuvein.

²⁰ Iätäni pähriän e nähmti Uhgän mämä näghatän u, nöpähriänian, säniämä neiuiän. Iämos näghatän u o Uhgän ämä, mätäu säniämä o iätämi käti.

²¹⁻²² Iämasatigian tuväh äpäha ilis Jerusiläm. Käni ko uärisig, iämuvän äpäha nitäni Siria ämine Silisia. Käni e nian äha, nätämimi nätäm kätäfaki käm Kristo lahuänu pisin pisin min e nitäni Jutiä, (nitäni asoli rähä Jerusiläm), ilah kämasoteruh ähanähian iäu motäruru nähmtäk.

²³ Mätäu kämotätäu ämä nanusian u, nätämimi näuvein kämotäni mämä, “Suah äpäha in äpäha, rähatah tikimär, tämatoh itah o näfakian, mätäräkin nämiägähian rähatah, käni mätalkut mämä otäräkin min rähatah nähätätäian. !Mätäu räueiu äha, in min tinätäni pätigäm Nanusian Täuvir rähä Iesu!”

²⁴ Käni ilah kämotäni-vivi pik Uhgän o natimnati min iätäm in tämol e rähak nämiägähian, in tämählin iäu iäkol lanu.

2

Aposil min näuvein kämotegähän e uäk rähä Pol

¹ Nian nu fotin tämuva muvän, käni iämuvän min äpäha ilis Jerusiläm itimlau Panäpäs, käni miet Taitäs itimahäl min mihluvän.

² Iämuvän mätäu-inu Uhgän tämäni=pa räkis käm iäu mämä iäkäkeikei muvän ikin. E nian iämhlit=pän käni iämotuhapumin itimah nätämimi ämä nätäm kätäni mämä nätämi asoli min rähä nimäfaki. Nian iämotäharäg e nuhapuminian äha, iäu iämotäni=pän vivi näghatän min iätäm iäkuvän mätäni pätigäm käm Nanihluä min, ilah säniämä nätäm Isrel. Iämäni=pän vivi natimnati min räfin agin käm lah mätäu-inu iämasolkeikeian mämä rähak näghatän täsähruahruän, käni uäk räfin rähak tol näti äpnäpin ämä lan.

³ Käni e nian äha, nikik tämähti pik mämä kätä kotahi iäu mämä iäkäkeikei mäni=pän käm Nanihluä min, mämä okäkeikei kähgi=pän ilah. Mätäu kämosotäniän. Käni iäu käti u, Taitäs itimlau min, in iätäm Kris, säniämä iätäm Isrel, käsäghi-pänian äha. Mätäu ilah kämasotäniän mä okäkeikei kähgi=pän.

⁴ Näniän rähä nähgi-pänian tämsipän e nätämimi näuvein kämauteiuä ämä mämä ilah piatah min. Käni ilah kämäütäsäl vivi mämä okotäh to mämä itimah iäutätäu=pän ähanäh Lou, uä käpä. Mätäu itimah inohiet räkis minähuvän o Iesu Kristo, käni minotol kätiah itimah min, käni itimah säniämä slef rähä Lou. Mätäu nätämimi min äha, nikilah tämäsgänian o rähätimah näghatän min u iätäm tätäni mämä täuvir ämä nämä iäsität-pänian Lou, käni motolkeikei mämä okotägäsu=pän itah räfin e Lou mine kastim rähä näfakian rähä nätäm Isrel. Käni kämotäni mämä okäkeikei kähgi=pän Nanihluä min tähmen e Taitäs.

⁵ Mätäu iämotäniähu ilah mäsolitian mämä ko rähalah näghatän otäri mäpiräkis rähätimah. Käni itimah iämotaskelim äskasik näghatän pähriän tätäpig e Nanusian Täuvir, mämä itamah onäkotätäu näghatän ähruahru u iätäm nätämimi käsolählinian.

⁶ Käni nätämimi min äha, kätäni ilah mämä ilah nätämi asoli min rähä nimäfaki, (mätäu e nehian rähak, iätämi tatos närgin asoli, mine iätäm täsosian

nərgin asoli, ilau kuəhmen-əhmen əmə. Kəni e nəhmti Uhgın, in təseruhian nərgin min əha). Kəni nətəmi min əha kəməsotəgətunian iəu e nəghatian vi kəti, məmə iəkuvən manus pətigəm.

7-8 ! Kəpə! Kəməsotəliən, mətəu-inko ilah kəmotəhrun əmə məmə, e nəsanəniən rəha Uhgın, in təməfəri iəu məmə iəu aposil, kəni mətəhli-pəniən iəu məmə iəkuvən məni pətigəm Nanusian Təuvir kəm Nanihluə min. Kəni e nəsanəniən əha, tinəfəri min Pitə lanəha, məmə in min in aposil, kəni otəni pətigəm Nanusian Təuvir kəm nətəm Isrel.

9 Kəni Jemis mine Pitə* mine Jon, kətəni ilahal məmə nəukəti niməfaki milahal. Nian kəmle ruh, kəni müləhrun məmə e nəuviriən rəha Uhgın, in təməfa uək u e nəhlmək. Kəni kihluva mihlalofə e timlau Panəpəs məmə itimah iəkotol əmə kətiəh. Kəni iəmotəni məmə iəkotəuəri uək min. Itimlau oiklian muanus pətigəm Nanusian Təuvir kəm Nanihluə min, kəni ilahal okihluvən məhləni pətigəm kəm nətəm Isrel.

10 Kəni ilah kəmotəni=pa əskasik nəghatian kətiəh əmə məmə nikitimlau otəkeikei mətəhti nanrah min əpəha Jerusiləm məmə iəkuəsiru e lah. Mətəu, niki tinəgən rəkis o uək əha.

Pol təməhi Pitə

11 Nian Pitə təmuərisig muva Antiok, iəu iəməhtul e nəhmtin, kəni mahi məniəhu əskasik, mətəu-inu in təməmkarəpən.

12 Pitə təmətəuən ilah nətəm kəutəfaki, mətəu ilah Nanihluə min. Kəni nian nətəmimi min rəha Jemis, nətəm kəmotəsipən Jerusiləm mohietigəm=pa, kəni Pitə təpəh nauəniən ilah Nanihluə min mətəu-inu ilah kəmotəhi Pitə, motəni məmə, “Nanihluə min u, okəkeikei kəhgi=pən ilah.” Kəni in təməgin e lah. Kəni nəghatian u kəməutəni təmərəkən Pitə, mol taulis kəni məgin e nuvən minian mauən ilah nətəmi kəsəhgi-pəniən ilah.

13 Kəni piatah min nəuvein u nətəm Isrel, ilah min kəmotəgin, kəni kəmotol kəuit kəsua məhuərisig lan. Kəni Panəpəs min təmitəu=pən ilah mol kəuit kəsua min.

14 Mətəu nian imeruh məmə ilah kəsotaliəkiən e suaru əhruahru, titəu=pən Nanusian Təuvir u, mol iəkəgət əskasik e Pitə e nəhmtilah rəfin. İəməni məmə, “İk iətəm Isrel, mətəu nəməs rəkis noliən rəha İanihluə. İk nəəsəkəlimiən noliən rəha nətəm Isrel. ?Təhro nətəkeikei kəm piatah min u səniəmə nətəm Isrel məmə okotos noliən rəha nətəm Isrel?”

İətəmimi iətəm otəhatətə e İesu, Uhgın otəsiru lan

15 Kəni e nian əha, iəu iəməni=pən vivi kəm Pitə məmə niphəriənian məmə itimlau iəmiəsipən əhruahru e nətəm Isrel. Itimlau səniəmə İanihluə mil iətəm nətəm Isrel nikilah tətəhti məmə ilah rəfin nol təfəgə mətəu-inu kəsotohtəu-pəniən lou.

16 Mətəu rəuei iəkuəhrun məmə Uhgın təsəfiniən iətəmimi kəti məmə in təhruahru e nəhmtin mətəu-inu in tətətəu=pən əhruahru Lou rəha nətəm Isrel. İətəmimi iətəm tətəhatətə pəhriən e İesu Kristo, in əmə u, u təhruahru e nəhmti Uhgın. Nətəligiən əha inəha, tol itimah min nətəm Isrel, iəkotəkeikei motəhatətə əmə e İesu Kristo məmə iəkotəhruahru e nəhmti Uhgın. Uhgın təsəfiniən itimah mətəu-inu iəutohtəu=pən Lou, mətəu in tətəfin əmə itimah mətəu-inu iəutəhatətə e İesu Kristo. Ko iətəmimi kəti tikə otəhruahru e nəhmti Uhgın mətəu-inu in tatitəu=pən Lou.

17 İtimah u nətəm Isrel, kəni iəkotəhatətə e İesu Kristo məmə iəkəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgın. Mətəu nətəm Isrel nəuvein, nikilah tətəhti

mämə räueiu itimah nol təfagə mətəu-inu iəsotohtəu-pəniən lou təhmen e nətəm e lah. !Inu təhmen mämə Kristo in tatol mämə itimah nol təfagə! !Kəpə! Səniəmə tol min lanəha.

¹⁸ Mətəu təfagə pəhriən in tol min lanəha, nämə iəkəitəu=pən nətəligiən rəhalah mitəlig=pən min mətəitəu=pən lou mämə iəkəhruahru e nəhmti Uhgın. Nämə iatol min lanəha, kəni iəu iəsəhruahruin e nəhmti Uhgın. Noliən əha tətəgətun pətigəm əmə mämə iəu iol təfagə tərəh.

¹⁹ Lou təməni mämə iəkəkeikei mīmīs. Kəni tol lanəha e nikalın rəha lou, iəu iəmi mīs rəkis, in əha, iəsalkutiən mämə iatol nəghatiən min rəfin agin rəhan. Kəni räueiu, nəmiəgəhiən rəhak in rəha Uhgın, kəni natimnati rəfin iatol, iatol rəhan.

²⁰ Təhmen mämə kəmətəu-pəri iəu e nigı kəməluau itimlau Kristo, kəni iəkimīs itimlau min. Kəni räueiu u, səniəmə iəu iatəmiəgəh, mətəu Kristo in tətəmiəgəh e nikik. Kəni e nəmiəgəhiən rəfin rəhak, iətəhatətə əmə e Nəti Uhgın, iətəm təmolkəikei pik iəu, kəni muva mīmīs mos miəgəh iəu.

²¹ Nolkeikeiən u, Uhgın təməfa kəm tah, in iahgin agin. Kəni ko iəsəəkiniən nolkeikeiən əha u Uhgın təməfa əpnəpın əmə. Mətəu nāmə nəutohtəu=pən nəgətun eiua min, mōtohtəu=pən Lou mämə otol itəmāh nəkotəhruahru e nəhmti Uhgın, kəni itəmāh nautol nati əpnəpın əmə e nīmisiən rəha Kristo.

3

Nətəm Kəlesiə kəmotəpəh suaru

¹ !Nətəm Kəlesiə, itəmāh nınotalməli pik! ?Pəh təmasig itəmāh nınautəhuvən e suaru ekəu-ekəu lanko? İəmotəni pətigəm vivi pau kəm təmāh mämə İesu təmos nəhməiən e nigı kəməluau mämə otəfəl rəkis təfagə tərəh min rəhatəmāh. ?Mətəu təhro? ?Nəmə təhro iətəmi kəti təmeiua rəkis e təmāh kəni miuvi rəkis itəmāh mol itəmāh nınotalməli pik?

² !! Uhgın təsəfinəiən Narmın Rəhan kəm təmāh mətəu-inu itəmāh nau-tohtəu=pən Lou!! !! Kəpə!! In təməfinə kəm təmāh mətəu-inu itəmāh nəutəhatətə e Nəniəniən Təuvir rəha İesu Kristo.

³ ? Təhro? ? Nəutalməli pik lan əpətu lan? ! İtəmāh nəmotətəuəin vivi nəmiəgəhiən vi rəhatəmāh e İesu Kristo e nasiruiən rəha Narmın Rəha Uhgın, kəni mətəu räueiu, itəmāh nınəutalkut mämə onəkotəpəh, kəni məhuva nətəmi əhruahru e rəhatəmāh əmə nəsanəniən!

⁴ Nəmutətəu nəhməiən tēpət mətəu-inu nəmotəhatətə e Nəniəniən Təuvir. ? Nəmutətəu nəhməiən əha əpnəpın əmə? !Kəpə! !Nəhməiən əha səniəmə rəha nati əpnəpın əmə!

⁵ Uhgın təməsəfinəiən Narmın Rəhan kəm təmāh mol nati apispis min kəm təmāh mətəu-inu nəutohtəu=pən Lou. In təmol mətəu-inu itəmāh nəmotətəu Nəniəniən Təuvir rəha İesu Kristo kəni itəmāh nəutəhatətə lan.

Nitəu-pəniən Lou, mine nəhatətəiən e İesu

⁶ Otətəlig-to e tipitah asoli, Epraham. Nauəuə Rəha Uhgın təməghati pətigəm rəkis lanu lan mämə:

“Epraham in təmāhatətə əskasik e Uhgın, kəni tol lanəha, Uhgın təməni mämə in təhruahru e nəhmtin,”

⁷ Kəni təuvir, mämə itəmāh onəkotəkeikei mōtəhrun mämə nətəmi nətəm kəutəhatətə e Uhgın, ilah min u, in tətəfin ilah mämə nənəti Epraham pəhriən min e narmın, mətəu səniəmə ilah nətəm kəutarəriə e Lou.

8 Nauəuə Rəha Uhgın təməni rəkis aupən məmə Uhgın otos Nanihlua min, kəhuva ohni mol ilah kotəhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən rəhalah. Aupən, Uhgın təməni pətigəm nanusiən təuvir kəm Epraham məmə:
 “İəu oiəkol nəuviriən tisipən lam muvən o nəuaniləuis min rəfin e nəhue nitəni min.”

9 Kəni Uhgın təməfən rəhan nəuviriən kəm Epraham mətəu-inu in təməhatətə əskasik lan. Kəni nətəmimi okotəhatətə pəhriən lan kotos nəuviriən təhmen lan.

10 Mətəu nətəmimi min u, nətəm nikilah təhti məmə ilah okotos nəmiəgəhiən mətəu-inu ilah kəutohtəu=pən rəfin nati nak iətəm Lou tətəni, nətəmimi min əha, ilah kinotatig rəkis e nəhlmi nərahien. Tol lanəha mətəu-inu, Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə:

“Nətəmimi nətəm kəsotol əhruahruieən natimnati min rəfin iətəm kəutatig e nauəuə rəha Lou, ilah kinotatig rəkis e nəhlmi nərahien, kəni okotəkeikei motos nalpinieən kəti.”

11 Kəni nati kəti min, təhlan vivi əmə o tah məmə iətəmi kəti tikə iətəm tətəva mətəhruahru e nəhmti Uhgın mətəu-inu in təmītəu=pən Lou. Mətəu in tətəhruahru mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni min lanəha məmə:

“İətəmimi iətəm tətəhatətə e Uhgın, iətəmimi əha inəha, in tətəva mətəhruahru e nəhmtin, kəni in otos nəmiəgəhiən pəhriən.”

12 Nəghatiən əha, tətəghati e nəhatətəiən rəhatah e Uhgın. Suaru rəha nitəu-pəniən Lou, in suaru rəha nolieən natimnati, mətəu in təsəhmen-əhmenieən e suaru rəha nəhatətəiən e Uhgın. Inəha, mətəu-inu suaru rəha nitəu-pəniən Lou, təhmen=pən əmə lanəha, Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə:

“İətəmimi iətəm tolkeikei məmə otos nəmiəgəhiən pəhriən mətəu-inu tətītəu=pən əhruahru Lou, in otəkeikei mol natimnati min rəfin əgin iətəm Lou tətəni.”

13 Nətəmimi rəfin əgin kəsotol əhruahruieən nati nak iətəm Lou tətəni. Tol lanəha, Lou in təmələhu nalpinieən tətətig o tah rəfin, kəni kitah rəfin kəutatig e nəhlmi nərahien. Mətəu İesu Kristo təmimis e nigı kəmləuu, mos nalpinieən o tah, kəni miuvi rəkis itah e nəhlmi nərahien əha. Təhmen=pən əmə e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“İətəmimi kəti, iətəm kəmoəhamu kətu-pəri e nigı, nolieən əha tətəgətən=pən məmə Uhgın in təmol nalpinieən kəm in.”

14 Mətəu rəueiu, İesu təmimis lanəha məmə Nanihlua min, ilah kotəhrun nosieən nəuviriən iətəm Uhgın təməni kəm Epraham məmə, in otəfən kəm nəuaniləuis min rəhan. Kəni nati əha tol lanəha məmə rəueiu u kitah nətəm kətəhatətə e İesu, kitah kotəhrun nosieən Narmin Rəha Uhgın iətəm Uhgın təməni məmə otəfən kəm nətəmimi.

*Uhgın təmaupən mol nəniəskasikieən rəhan,
 mətəu Lou təmuərisig təsəfəliən*

15-16 Piak min mine nəuvirik min, pəh iəkəghati e natigieən rəhatah rəueiu. Kitah kotəhrun nolieən u rəha nəniəskasikieən. Nian iətəmi kəti tatol, ko kəsərəpei rəkisieən, kəsətu-pəniən nəghatiən kəti min lan. Təhmen əmə lanəha, Uhgın təmol nəniəskasikieən kəti kəm Epraham mine rəhan kəti nəuaniləuis. Kəni e nəghatiən əha, təməsəniən məmə Uhgın təməni kəm nətəmimi tepət, mətəu təməni əmə kəm iətəmimi kətiəh əmə otsipən lan, iətəmimi u, in İesu Kristo.

17 Kəni rəhak nəghatiən, nipətin tol lanu lan məmə, aupən, Uhgın təmənəskasik məmə otəskəlīm nəghatiən rəhaləu Epraham, mətəu uərisig

nu fo-hanrit-tate təmuvən rəkis, kəni Lou təmuva. Mətəu Lou əha, iətəm təmuərisig e nəniəskasikian əha, ko təsərəkinian nəghatian iətəm in təməni kəm Epraham, ko təsərəpei rəkisian nəniəskasikian rəhan, ko təsətu-pəniən lan.

¹⁸ Kəni nəmə nıphəriənian məmə kitah kəutatig e nəuvirian rəha Uhgın mətəu-inko kitah kəutohtəu=pən Lou u, tətəgətun=pən məmə nəniəskasikian iətəm Uhgın təmol aupən in nati əpnəpin əmə. Mətəu təsolian lanəha. Mətəu-inu kitah koteruh Epraham in təmətatig e nəuvirian min rəha Uhgın mətəu-inu in təmaskəlīm iəkis nəniəskasikian rəha Uhgın.

Lou rəhan əha ikin uək

¹⁹ İətəmi kəti otəpanətəpuəh məmə, “?Nəmə tol lanəha, kəni konu Uhgın təməfən Lou o nak?” Kəni iəkəhrun nəniən kəm təmah u rəueiu məmə nəniəskasikian iətəm Uhgın təmol kəm Epraham in təmaupən matig, mətəu Lou in təmuərisig lan. Təmuva məmə otəgətun əmə itah nətəmimi məmə okotəhrun məmə kitah nol təfagə tərəh. Mətəu Uhgın təmələhu Lou əha məmə otatig matuvən əmə lanko mətəuarus iətəmimi u otsipən e Epraham otair=pa o tah. Kitah kotəhrun məmə Lou əha, rəhan uək təuvir, mətəu nikitah otəkeikei matəhti məmə Lou əha, Uhgın təmaupən məfən kəm nagelo min, uərisig təmənfən kəm iətəmimi kəti u Mosis. Mosis, in suaru o nəfaiən min Lou kəm tah. Mətəu nian Uhgın təmol nəniəskasikian ilau Epraham, təməsolian lanəha.

²⁰ Kəni nian Uhgın təməghati kəm Epraham, təsəghatian e suaru kəti təhmen e nagelo min uə iətəmi kəti təhmen e Mosis. Mətəu in əhruahru əmə təməghati məni=pən nəniəskasikian rəhan e nəhmti Epraham əmə.

²¹ Kəni səniəmə Lou əha təmuva mə otərəkin nəniəskasikian rəha Uhgın. Kəpə, təsolian lanəha. Nəmə Lou təhrun nəfaiən nəniəgəhiən vi kəm tah, kəni kitah okotəhrun nəhuvaian motəhruahru e nəhmti Uhgın. Mətəu təsolian lanəha.

²² Mətəu Lou kəti tol lanəha tikə. Mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə nolian tərəh təməlis rəfin itah, kəni otəkeikei mol pəhriən lanəha. Tol lanəha məmə, suaru kətiəh əmə məmə kitah okotos nəuvirian min rəha Uhgın iətəm təməni əskasik rəkis. Kəni suaru u məmə kəutəhatətə e İesu Kristo.

Nian u rəueiu rəha nəhatətəian e İesu Kristo

²³ Aupən, Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis, in təmaskəlīm itah tiəkis, təhmen əmə məmə kitah kəmotatig e kaləpus, mətəuarus=pa u rəueiu, Uhgın təmərah e nəhmtitah koteruh suaru rəha nəhatətəian.

²⁴ Kəni Lou əha, in təhmen əmə e hedmasta kəti iətəm tətərmənig e tah muva mətəuarus kəutul naunun e skul. Kəni təhmen əmə, Lou təmətərmənig e tah muva mətəuarus=pən nian Kristo təmuva, məmə e nian əha, kəti kınəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgın, mətəu-inu, kitah kəmotəhatətə lan.

²⁵ Mətəu rəueiu əha, Lou ko təsərmənig minian e tah, mətəu-inu nian rəha nəhatətəian e İesu Kristo tinuva rəkis.

İtəmah rəfin kətiəh əmə e İesu

²⁶ Kəni mətəu-inu itəmah nəmotəhatətə e İesu Kristo, itəmah rəfin nənəti Uhgın min.

²⁷ Kəni kınol bəptais rəkis e təmah, məmə itəmah nəkəhuva motol kətiəh əmə itəmah min. Tol lanəha məmə, itəmah ninotos nolian təuvir min rəha İesu təhmen əmə məmə nəməhuvən e nəpən vi.

²⁸ Kəni itəmäh rəfin aġin nəmähuva motol əmə kətiəh itəmäh İesu Kristo, kəni itəmäh rəfin nənötəhmen əmə. Təuvir məmə kitah kəsotəuəri minian nətəmimi, nati əpnapin nəmə in iətəm İsrəl uə in İanihluə kəti, in slef kəti uə in səniəmə slef kəti, in iərman kəti uə pətan kəti.

²⁹ İtəmäh rəfin nətəmimi rəha İesu. Tol lanəha, itəmäh nəuaniləuis pəhriən rəha Epraham. Kəni e suaru kətiəh əmə, nəuviriən min iətəm Uhgın təməni rəkis kəm Epraham, itəmäh onəkotos motatig lan.

4

Kitah nənəti Uhgın

¹ Rəueiu əha, oiakəghati nəuuetin min e nolian rəhatah. Pəh iəkəghati lan e naghatiən əuhlin. Nəmə iətəmi kəti in otimis, kəni nətin in otos rəhan nəuviriən min rəfin, mətəu nəmə nətin tətəkəku əhanəh, kəni ko təsos pipimiən nəuviriən rəhan. Nətin təhmen əmə e slef kəti, nati əpnapin rəhan nəuviriən min rəfin.

² In otəkəikei mətatig əmə e nəhlmi rəhan min, mətəuarus=pən nian rəhan tatə təməni in təhrun nosiən natimnati min iətəm rəhan tatə təmələhu kəm in.

³ Kəni kitah min kotəhmen=pən əmə lanəha. Aupən kitah kəmotəhmen əmə e suakəku əha. Kitah slef min rəha nəukəti lou* min iətəm tətəghati e natimnati rəha niftəni əmə.

⁴ Mətəu tinuva e nian əhruahru iətəm Uhgın təməni, kəni Uhgın təmahli=pa nətin tuva, pətan kəti təmələs tair=pa e nəhue niftəni, kəni təkəkəikei mətitəu=pən Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis.

⁵ Tol lanəha məmə otitis rəkis itah u, Lou təməlis-ərain itah, konu Uhgın otəhli itah, mələs rəkis itah təhmen əmə e nənətin əhruahru min.

⁶ Konu rəueiu əha, Uhgın tolkeikei məmə in otol pəh kitah kotəhrun məmə kitah nənətin min, kəni tol lanəha, təmahli=pa Narmin rəha Nətin təmuva e nikitah min rəfin, kəni matol itah kəutəuin e Uhgın məmə, “Tatə.”

⁷ Kəni inəha, kitah səniəmə slef min əmə, mətəu nənəti Uhgın pəhriən min. In tətəfa natimnati təuvir min kəm tah, iətəm in təməni rəkis məmə otəfən kəm nənətin min.

Pol nikin tətəhmə

o nətəm Kəlesiə

⁸ Aupən itəmäh nəmotəruru Uhgın. İtəmäh nəmətəfəki əmə kəm natimnati min məmə rəhatəmäh uhgın min. İlah kəmotəlis-ərain itəmäh, mətəu ilah, səniəmə ilah uhgın pəhriən min.

3:28 Rom 10:12 **3:29** Rom 4:13 * **4:3** “Nəukəti lou min” — E nian əha, Nanihluə min nikilah təhti məmə iətəmimi kəti təkəikei mītəu=pən suaru kəti mol lou min nəuvein, kəni “nəsanəniən min,” ilah okəsotolian nərəhian kəm in, mətəu okotol nəuviriən kəm in motəfən natimnati təuvir kəm in. “Nəsanəniən min” əha təhmen e uhgın min rəhalah, uə iərmiş min, uə nati kəti əpəha e neai. Məta nolian təuvir min u iətəm suah kəha təkəikei mol kotəhmen məmə suah kəha təkəikei məfəki kəm narmi nati kəti, uə məta in təkəikei mətuakəm (afin-to fes 10), uə məta in təkəikei mohamu nati miəgəh kəti məfən kəm rəhan uhgın. Nətəligiən rəhalah məmə iətəmimi təkəikei mol nolian min tol lanəha, kəni in otos nəuviriən min. Nətəm İsrəl tətət, rəhalah nətəligiən iuəkir əmə e nətəligiən rəha Nanihluə min e nati u. Nikilah təhti məmə kəkəikei məhgi=pən suah kəti, kəni in təkəikei mītəu=pən lou min rəha Mosis. Kəni nian otitəu=pən nolian min u, kəni Uhgın otosmiəgəh in, mol təuvir kəm in. Kəni lou min əha kəutarmanig e nətəmimi, motol məmə nətəmimi min u slef rəhalah. Nətəmimi kəutəkəikei motol natimnati iətəm lou min kəutəni. Mətəu Pol təməni məmə nətəm İsrəl u kəutətalk pik o nītəu-pəniən lou rəha Mosis mine Nanihluə min nətəm kəutətalk pik o nolian natimnati təuvir min, suaru mīl u kasuolian nikitəmi kəti tatuvī min, məsolian məmə in təhruahru e nəhmti Uhgın. **4:3** Kol 2:20 **4:5** Jon 1:14; Rom 1:3 **4:7** Rom 8:15-17

⁹ Mətəu rəueiu əha, ninotəhrun Uhgın. (Uə təuvir pəhriən məmə iəkəni lanəha məmə Uhgın tinəhrun rəkis itəmah.) !?Kəni təhro nautohtəlig=pən o nəukəti lou min o nak!? Rəhalah nəsanəniən tikə o nasiruiən e təmah, kəni ko kəsotoliən nati təuvir kəti kəm təmah nian kəti mine. Təhro nəkotəni məmə ilah okautəlis min itəmah?

¹⁰ ?Təhro itəmah nəutohtəu=pən nətuakəmiən rəhalah e nian min rəhalah, mine məuig min rəhalah, mine nian asim min rəhalah, mine nu min rəhalah? ?Nikitəmah təhti məmə ko Uhgın nikin tagiən o təmah ohni?

¹¹ !Kəsi nəman! !İəu iətəgin agin o təmah! !Nəmə təhro iəmol pik uək e təmah o nati əpnəpin əmə!

¹²⁻¹³ Piak min mine nəuvinik, iəu iətəni əskasik kəm təmah məmə, əupən itəmah nəməsotətiəni e Lou kəti, kəni nian iəu iəmuva meh natigien rəhatəmah, iəu iəmos noliən rəhatəmah. İəməsitəu-pəniən Lou. Kəni rəueiu, iəkölkeikei məmə itəmah min onəkotos noliən rəhak, iəsoliən məmə Lou otəskəlim pik iəu tiəkis. Otətəlig e nati u məmə, əupən, iəmatimis kəni imətətiəg kitah min itəmah məmə oiəkəsanən. Kəni nian iəmətətiəg, mətəni pətiəgəm Nanusiən Təuvir kəm təmah. Mətəu nati əpnəpin məmə iəu iəmatimis e nian əha, mətəu itəmah nəməsotoliən iəu iəkətəu tərəh.

¹⁴ Nəmisian rəhak təmol mirə itəmah, mətəu nikitəmah təməsəhti rəhiən iəu, kəni nəməsotəni rəh minian iəu. Itəmah nəmautos vivi iəu məutəhuvən e nime min rəhatəmah, təhmen əmə məmə iəu əgelo kəti rəha Uhgın, uə iəu, iəu İesu Kristo.

¹⁵ Əupən itəmah nəmautölkeikei pik iəu, kəni mə nəkotəhrun noliən nati əsoli agin kəti kəm iəu. İəmeruh məmə ko nəmətəhrun noliən nati u, nəmotiəlgə rəkis nəhmtitəmah mətəfa. ?Mətəu tinəhrol əha rəueiu?

¹⁶ İəməni nəghatiən pəhriən min kəm təmah. !?Nati u tatol məmə iətuva tikimir rəhatəmah!?

¹⁷ Nəgətun eiə min ko, kəutalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmah nətəliəni məutohtəu=pən ilah. Mətəu ilah kəsotoliən məmə okotasirə e təmah. Kotölkeikei əmə məmə okotiəvi rəkis itəmah ohniəu məmə itəmah onəkotalkut pik o nitəu-pəniən ilah.

¹⁸ !Əui! İn nati təuvir məmə nəkotalkut pik o noliən natimnati, mətəu nəkotəkeikei mətəlkut o nati iətəm təuvir, inu nəgətuniən rəhak, mətəu səniəmə rəhalah! Kəni onəkotəkeikei mətul nian min, nati əpnəpin iətətiəg kitah min itəmah, uə iəsətiəniən kitah min itəmah.

¹⁹ İəu min nəuvein, iəu iətətəu tərəh agin min o təmah, təhmen=pən əmə e pətan iətəm nəmtəhn tinətəhmə məmə otemək, mətəuəruş itəmah nəkotos noliən əhrəuhrə rəha İesu Kristo e rəhatəmah nəmiəgəhiən.

²⁰ İəkölkeikei pik məmə iətətiəg kitah min itəmah u rəueiu mətəu-inu nəmə iətətiəg, ko iəsəgət pikien e təmah. Mətəu rəueiu iətətiəg isəu o təmah lanəha, kəni məruuru məmə iəkəhro lanə masirə e təmah.

Namsu rəha Həkər mine Serə

²¹ Onəkotəuhəlin-to rəhak nəghatiən. ? Nipəhriəniən məmə itəmah nəkotölkeikei pik nitəu-pəniən Lou? !Mətəu itəmah nəməsotəhruniən nati Lou tətəni! Rəueiu pəh iəkəni kəm təmah.

²² Nəuəuə Rəha Uhgın tətəni məmə Əprəham təmələs nətin iərman keiu. Kəti iətəm slef rəha pətan rəhan təmələs, kəni kəti rəhan pətan əhrəuhrə təmələs, səniəmə in slef mətəu pətan əhanəh rəhan.

²³ Suəkəku iətəm pətan slef təmələs in təməir e nətəliəniən əmə rəha nətəmini. Mətəu suəkəku iətəm pətan əhrəuhrə əha rəhan təmələs, in təməir mətəu-inu Uhgın in təməni rəkis məmə pətan əha otələs, kəni in təmol nati əpispis lan.

24-25 Kəni kitah kotəhrun nəniən namsu rəha pəta mil əha kəni motəuhlin=pa nıpətin e tah. Pəta mil əha ilau kətuəgətun nəniən mil əha iətam Uhgın təmol kəm nətəmimi. Pətan u Hekər, in mine nətin min ilah slef min əmə, okatol mirə ilah. Kəni pətan əha Hekər, in təhmen e nəniən iətam Uhgın təmol e nıtəuət Sainai əpəha e nıtəni asoli Arepia, ikin əha inəha Uhgın təməfən Lou ikin kəm Mosis. Kəni in təhmen min e taun asoli kəti u Jerusiləm iətam nətəm ikin kəutaskəlīm əskasik Lou, kəni ilah kotəhmen e slef min iətam Lou tətəlis-ərain ilah.

26 Mətəu Jerusiləm kəti min əpəha ilis e neai, in təhmen e pətan iətam səniəmə slef, iətam Lou təsəlis-ərainiən, kəni in mamə rəhatah.

27 Inu nəghatiən kəti e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni lanəha məmə, “!Ik u inu, nəseməkian. !Agian!†

Ik u inu, nəməsosian nəhməiən kəti o neməkian. !Agət əfəmäh, mətəu-inu nıkim tətəgian!

Ik nəməsələsian iəpəu nian kəti mine, mətəu rəueiu əha, nənətim min tinol tətət pik agin, tapirəkis nənəti pətan iətam tətətig ilau rəhan iərman nian rəfin.”

28 Piak min mine nəuvinik min, itəmäh nənəti Uhgın min mətəu-inko təməni əskasik məmə otol. Itəmäh onəkotəhmen e Aisək u aupən, nəti Serə.

29 Kəni suakəku u Ismael, nəti Hekər, iətam təmair e nətəligiən əmə rəha iətamimi, in təmatərəkın pik suakəku u Aisək iətam təmair e nəhgin rəha Narmın Rəha Uhgın. Konu rəueiu əha mine, nolian əha tətuvən əmə lanəha, ilah nətəm slef min rəha Lou kəutərəkın itah nətəm kəmotair vi e Narmın Rəha Uhgın e nəhatətələn.

30 ?Mətəu Nauəuə Rəha Uhgın təməni məmə nak? In təməni məmə, “!Ik onəkəkeikei mahli pətigəm pətan u slef mine nətin. Ilau kuagim rəkis u ikinu mətəu-inko, nəti pətan əha, in ko təsosian nəuviriən kəti rəha tatə. Nəuviriən min rəfin rəha tatə otuvən kəm nəti pətan iətam səniəmə slef.”

31 Mətəu kitah u, kitah səniəmə nənəti pətan slef, kitah nənəti pətan iətam səniəmə slef.

5

Iesu təmitis

rəhan min nətəmimi

¹ Nian Iesu Kristo təmitis rəkis itah, təmol məmə nati kəti tikə təhrun nəlis-ərainiən min itah. O nati əha inəha, itəmäh onəkotəkeikei motəhtul əskasik. Sotohtəu-pəniən Lou, məmə otarmənig e təmah. Lou əha, tatol mirə itəmäh, məmə itəmäh onəkəhuvən motol uək min rəhan.

² Otətəlig-to lak. İəu Pol iətəni nəghatiən u kəm təmah. Nəmə itəmäh onəkotəgəhan məmə ilah okotəhgi=pən itəmäh, konu nati u iətam Iesu təmol təsasiruən agin e təmah.

³ Kəni iəu iətagət əskasik o təmah məmə iətamimi iətam oteğəhan məmə okəhgi=pən* in, in otəfən aru əmə in e nəhlmı Lou. Kəni iətamimi iətam tətətig e nəhlmı Lou, otəkeikei mıtəu=pən rəfin agin natimnati min iətam Lou tətəni məmə otol.

⁴ Itəmäh u, nətəm nəutalkut-alkut o nıtəu-pəniən Lou məmə otol itəmäh nəkotəhruahru e nəhmti Uhgın, itəmäh ninotətəi rəkis aru itəmäh e Iesu Kristo. Itəmäh ninotəuhlin=pən rəkis nəmtəhtəmäh o nəuviriən rəha Uhgın.

† 4:27 Aes 54:1. Serə təməseməkian mətəuərus təni məmə pətəuəhli. Mətəu Hekər təməmək uəhai əmə.

* 5:3 E nauəuə u, nian Pol tətəghati e nolian rəha nəhgi-pəniən, in tətəghati e nolian rəha nəhgi-pəniən rəha nətəm İsrel. Nolian rəhalah in tol pisin e nolian rəha nətəm Entəni. Afin-to “əhgi=pən” e tiksınəri.

⁵ Kəni mətəu kitah u, okotələhu=pən əmə rəhatah nətəligiən e Uhgın, pəh in otol itah kotəhruahru e nəhmtin, mətəu-inu kitah kəutəhatətə əmə e İesu Kristo. Narmın Rəha Uhgın, in otol itah kəutəhtul əskasik kəni məutəhtahnin mətəuarus nati konu otiet pətigəm=pa.

⁶ Nian kitah kəhuva motəhkul=pən e İesu Kristo, nati əpnəpin nəmə iətəmimi kəməhgi=pən uə kəsəhgi-pəniən, mətəu nati asoli konu, in rəhatah əmə nəhatətəiən e İesu Kristo. Nəhatətəiən əha, in tol itah kotolkeikei Uhgın, motətig mautil mın nolkeikeiən kəm nətəmimi mın.

⁷⁻⁸ Aupən, iəmeruh itəmah məhrun məmə itəmah nəutaiu əsanən e suaru əhruahru e nəmiəgəhiən rəhatəmah, məmə nəkotətəuarus mak, mətəu rəueiu, nəmohtəlig. Uhgın təmauin rəkis e təmah. ?Tol lanəha, iəkolkeikei məmə iəkətapuəh-to məmə, pəh mın kəutaiu pəsige e rəhatəmah suaru, mautiuvı kəlin itəmah məmə onəkotohtəu=pən mın Lou? !İəkəhrun məmə ko Uhgın tısəniəhuıən itəmah lanəha!

⁹ In təhmen e nəghatiən kəti iətəm kətəni lanəha məmə, “İlah kəmoəhsuv nəuan nigı tərəh kəti, tinateviə, mətərəkin nətəligiən rəfin rəhatəmah.”

¹⁰ Mətəu iəkəhrun məmə niyəhrıəniən İərməniğ otol nətəligiən rəhatəmah tuva mın mol kətəiəh kitah mın iəu. Kəni iəkəhrun viui məmə iətəmimi u iətəm tətərəkin rəhatəmah nətəligiən lanko, nati əpnəpin in iətəmi asoli uə in iətəmi əhro kəti, mətəu Uhgın otol nalpiniən kəm in.

¹¹ Piak mın mine nəuvini kəni, nəghatiən nəuvein kətəni məmə iəu, iətəni pətigəm əhanəh məmə nətəmi kəmotəhatətə e Uhgın okəkeikei kəhgi=pən ilah məmə Uhgın otasiru e lah. Mətəu nəghatiən əha səniəmə niyəhrıəniən. Nəmə iəu iətəni pətigəm lanəha, kəni nətəmimi mın u nətəm kəutan itəmah mın ilah, nikiləh otəgiən əmə ohniəu. !Mətəu oteruh-to! Nətəm İsrəl nəuvein, kəutərəkin əhanəh iəu, kəutohtəu iəu, mautoh iəu, mətəu-inu iəu iətəni pətigəm məmə nimisiən rəha İesu e nigı kəməluəu, in əmə u, in otosmiəgəh itah.

¹² ! E rəhak nətəligiən, nətəmimi mın ko nətəm kəutərəkin nətəligiən rəhatəmah mautəni məmə okəkeikei kəhgi=pən itəmah, təuvir məmə ilah okəhuvən motətəi motərəkin aru ilah mın!

¹³ Mətəu piak mın mine nəuvini kəni, Uhgın təmauin e təmah, kəni mıtis rəkis itəmah, məmə Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis in otəsələsiən itəmah. !Onəutətəu viui itəmah! Nikitəmah otəsəhtiən məmə, “Təuvir, iəu inəgin rəkis e Lou əha. Rəueiu əha, iəu iəkəhrun noliən natimnati rəfin iətəm nikik aupən tolkeikei.” İtəmah, onəsotəniən lanəha. Mətəu nolkeikeiən rəhatəmah otəkeikei mol itəmah nikitəmah tagiən məmə onəkotasiru e təmah mın.

¹⁴ Noliən əha, in tatitəu=pən viui nəghatiən kəti rəha Lou, u iətəm tətəmkərain rəfin nəghatiən pişin pişin mın rəha Lou, in tətəni məmə, “İk, onəkolkeikei nətəmimi rəfin, kəni matol təuvir kəm lah, təhmen əmə mə ik natol aru kəm ik.”

¹⁵ İtəmah onəkotəkeikei motətəu viui itəmah. Nəmə itəmah nautol tərəh kəm təmah mın, nəkotəhmen əmə e kəi mın, kəutus aru əmə ilah mın, kəni nəghatiən rəhatəmah otərəkin itəmah.

Noliən rəha

Narmın Rəha Uhgın mine

noliən rəha nətəmimi

¹⁶ İəu, iəkolkeikei mə iəkəni nəghatiən kəti kəm təmah. İtəmah, Narmın Rəha Uhgın otəkeikei matit itəmah kəni itəmah nəkotəhtəu=pən, kəni itəmah məsotələsiən noliən tərəh aupən rəhatəmah, iətəm nəmotos motair mohtigəm=pa.

¹⁷ Noliən tərəh aupən əha, inu u, nautol natimnati tərəh iətəm nətəligiən əuas rəhatəmah tolkeikei. Mətəu noliən əha, in təməki e noliən rəha Narmın

Rəha Uhgın in təsolkeikei minian noliən tərəh aupən kəmotos motair=pa mautil. Noliən mil əha katuol tikimir kəm lau min, kəni tatol məmə nəsololiən noliən təuvir min iətəm nəkotolkeikei məmə onəkotol.

¹⁸ Sotaliən e nati u. Nəmə Narmin Rəha Uhgın tatit itəmah, konu Lou in təsəlis-ərain minian itəmah.

¹⁹ Kitah kotəhrun əmə noliən tərəh aupən rəha nətəmimi nətəm kəmotos motair=pa mautil. Nipətan mine nəman mine, kautit oneuan ilah min; kəni ilah kautol noliən tərəh rəfin iətəm tol naulisiən o nəniən; rəhalah nətəligiən tatuvən pik o noliən tərəh min əha.

²⁰ İlah kəutəfaki kəm narmi nati min, məutəmki nərək, mautil təməfə tərəh min, mautil kləpə, mine. Kəni mautil min timəti, mautiləu, mautilət, mautil niəməha, məutəfəri aru əmə ilah, mautiləuəri ilah min, kəni nəmə rəhalah nətəligiən tol pisin pisin, kəni ilah kəutahi ilah min.

²¹ Nihilah tətəkləh e natimnati rəha nətəmimi pisin, məutəmniəm nənmimian min nətapis lan, kəni mautil lafet məutəgiən lan o noliən tərəh min əmə, mautil min natimnati tətət min tol lanəha. İlatəni min təhmen=pən əmə məmə iəməni aupən məmə, autətəu vivi itəmah! Mətəu nətəmimi kəutil noliən min əha, ko ilah kəsəhuvaian motatig əhgəl narmənigiən Rəha Uhgın iətəm tatol əpenə-pənə lan.

²² Mətəu nəua Narmin rəha Uhgın iətəm tətəviə e nəmiəgəhiən rəha nətəmimi rəha Uhgın, in tol lanu lan. İlah kətolkeikei nətəmimi, kəni nihilah tətəgiən, konu nəməliniən tətəti e nihilah, kəni rəhalah nətəligiən tətəməh, kəni məutasəkəhruiən iətəmimi, kəni rəhalah noliən in təuvir pik. Kəni nətəmimi kotəhrun məmə ilah nətəmi əhruahru, kəutil nəua.

²³ Kəni ilah nətəmi mətiğ min. Kəni ilah kəutarmənig e nətəligiən min mine noliən min rəfin rəhalah. Nəmə nautol noliən min u, kəni nautol natimnati min rəfin agin iətəm Lou tətəni!

²⁴ Kitah u nətəmimi rəha İesu Kristo, kitah kinotəpəh rəkis noliən tərəh min rəhatah, u kəmautil natimnati min iətəm nətəligiən tərəh əmə rəhatah tolkeikei. Təhmen əmə lanəha məmə, kəməhti=pən nətəligiən tərəh min rəhatah e nigə kəməluau.

²⁵ !Koteruh-to! Narmin Rəha Uhgın in təməfə rəkis nəmiəgəhiən kəti kəm tah, kəni təuvir məmə kitah okotaliəək e noliən təuvir min rəhan.

²⁶ Tərəh məmə kitah okotəfəri kəni motəfəri aru itah, motiuvipəri nərahian, kəni mautilət itah min.

6

Təuvir məmə kotasiru e katipə əfiğəm rəhatah min

¹ Piak min mine nəuvinik min, nəmə itəmah kəti təmei e rəhan nəmiəgəhiən, təuvir məmə itəmah ko, Narmin Rəha Uhgın tatit itəmah, onəkotəkeikei motasiru lan motəgəu əhruahru. Mətəu onəsotəgət pikian lan, onəkotəghati mətiğ əmə kəm in, motol məmə nikitəmah min tətəhmə ohni. Mətəu autətəu min itəmah, məmə nati kətəh əmə iətəm itəmah onəkotəniəhu itəmi ohni, otəsekəu=pa minian o təmah.

² İtəmah onəkotasiru lanəha e təmah min. Onəkotəlis pəti nati fiğəm rəhatəmah min. Nəmə nautol lanəha, kəni itəmah nəkotətəu=pən vivi nati nak iətəm Lou rəha Kristo tətəni.

³ Təsəuviriən məmə kitah okotəfəri aru itah. Nəmə iətəmi kəti nikin təhti məmə "İəu, iəu iətəmi agin kəti," iətəmimi u, nikin tətəiəu lan, mətəu in təruru məseruhiən məmə in nati ənapin əmə.

4⁵ Mətəu itəmah onəkotəkeikei moteruh vivi-to natimnati iətəm nautol. Tol lanəha məmə, ko nəsakil aruiən rəham uək mine uək rəha iətəmimi kəti mın. Mətəu nateruh vivi əmə rəham uək. Mətəu-inu, nətəmimi rəhalah uək mın tol pisin pisin. Kəni ilah kautos katipə figəm pisin pisin mın e nəmiəgəhiən rəhalah kətiəh kətiəh. Mətəu təuvir məmə nikim otagiən o rəham uək, nəmə rəham uək təuvir əmə.

6 İtəmah u, təuvir məmə itəmah nəkotətuati e natimnati mın nəuvein kəm rəhatəmah nəgətun mın, nətəm kəutəgətun itəmah e nəghatiən rəha Uhgın.

7 Əutətəu itəmah, soteiua aruiən e təmah mın məmə itəmah nəkotəhrun nolian nati əpnəpın kəti iətəm nikitəmah tərəh əupən tolkeikei. Kəni ko nəsotolian ialməli e Uhgın. Nikitəmah təsəhtiən məmə Uhgın otəsəliən nalpiniən kəm təmah. İk nəmisuv nəua nigı nak e rəham nasumiən, kəni onəkəhli aru mın nəuan, mun.

8 İtəmimi iətəm tətəsum e nolian tərəh əupən, iətəm kəmotos motair=pə mautil, təhmen e nəua nigı tərəh e rəhan nəmiəgəhiən, in otəkeikei məhli nəuan tərəh mun, konu nəua nigı u, otəuə e nəuan, nıpətın u, Nımisiən. Mətəu iətəmimi iətəm tətərfei nəua nigı təuvir, iətəm Narmin Rəha Uhgın təməfən, Narmin Rəha Uhgın otol təuə e nəuan təuvir kəti, kəni in otəhli. Nərgi nəua nigı u, in Nəmiəgəhiən Itulin iətəm naunun tikə.

9 Sotəpəouien e nolian iətəm təuvir, mətəu-inu kitah okotəhli nəua nigı təuvir əha, e nian əhruahru rəhan, nəmə kəsotəpəhiən uək.

10 Kəni tol lanəha, nian mın rəfin iətəm kotəhrun nolian, pəh kautol təuvir kəm nətəmimi rəfin, kəni motatig mautil tepət mın kəm nətəmi mın u kotəhmen e piatah mın mine nəuvinitah mın e İesu Kristo.

Naunun nəghatiən rəha Pol

11 Oikətəi rəkis naunun nəghatiən rəhak e nauəuə e nəhlmək əmə.* İtəmah onəkoteruh məmə letə mın rəhak, ilah iahgin mın.

12 Nətəm İsrəl u kəutəni məmə okəkeikei kəhgi=pən itəmah, ilah kotolkeikei məmə okəutəfəri əmə e nəhmti ilah mın nəuvein o nati u. Mətəu ilah kəutəni lanəha o nati kətiəh əmə. Nəmə kəutəni pətigəm məmə nımisiən rəha Kristo əmə əpəha e nigı kəməluau təhrun nosmiəgəhiən nətəmimi, kəni nətəm İsrəl nəuvein mın okautol nərahian kəm lah.

13 Kəni mine nati kəti mın, nətəmi mın əha, kotolkeikei məmə okəhgi=pən itəmah mətəu-inu kəutəfəri əmə məmə okotiuvı kalin nətəligiən rəhatəmah lan. Kəni motiuvı kalin itəmah, nəkotəhtəlig məhuvən mın e nəhlmı Lou rəha nətəm İsrəl. Mətəu oteruh-to, ilah mın kəsotohtəu=pən vıviən natimnati mın iətəm Lou tətəni.

14 Mətəu iəu rəhak, iəu iəsəni-vivi aruiən iəu o nati kəti iəu iəmol. Mətəu iəkolkeikei məmə iəkəni-vivi əmə nati nak İərmənig İesu Kristo təmol e nian in təmimis e nigı kəməluau. Nati əha inəha, iəsolkeikei minian nati kəti rəha nəhue nıftəni u, kəni nətəmimi rəha nəhue nıftəni u, kəsotolkeikeian məmə kotəhrun iəu.

15 Nəmə Uhgın otol iətəmi kəti tuva in iətəmimi vi, kəni in otol iətəmi əha təhruahru e nəhmtin, nati əpnəpın nəmə kəməhgi=pən uə kəməsəhgi-pəniən.

16 Kəni rəueiu, iətəfaki o nətəmimi mın u kəutohtəu=pən vivi nəghatiən u, ilah nəuaniləuis əhruahru mın rəha Uhgın. İətəfaki məmə, pəh nəməlinuian rəha Uhgın mine rəhan nasəkəhruiən otatig o lah.

17 Rəhak u naunun nəghatiən. İəu iəsolkeikeian məmə iətəmi kəti otəni mın nati tərəh lak. Mətəu-inkonu iatəmki əhanəh nimeı nıməgim iətəm kəməhti

* **6:11** Pol təhrun əmə nəteien nauəuə, mətəu e nian əha, nətəmimi tepət kəməutos iətəmi kəti mın məmə otətəte nəghatiən mın rəhalah. Suah kəti təməharəg ilau Pol məteı nəghatiən rəhan. Kəni Pol aru təməteı fes 11 u.

iəu e kəpiel apin kəni kəmalis iəu. Nime i niməgim min u, tətəgətun məmə iəu, slef rəha İesu.

¹⁸ Piak min mine nəuvinik min, iətəfaki məmə İərməniğ İesu Kristo otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah. Əuəh.

Efəsis

Nauəuə iətəm Pol təmətəi tuvən kəm nəfaki min ikin Efəsis

Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Efəsis

?Pəh təmətəi nauəuə u? Aposil Pol təmətəi nauəuə u.

?Təmətəi tatuvən kəm pəh? Təmətəi nauəuə u tatuvən kəm niməfaki əpəha Efəsis, kəni molkeikei məmə ilah okotafin kəni motahli=pən tuvən kəm niməfaki pisin pisin min iuəkir.

?Natigian təhro lanu nian təmətəi? Pol təmətəuəuin niməfaki əpəha Efəsis, kəni mətətig ilah min ilah o nu kisil. Kəni in tolkeikei pik ilah, kəni ilah kotolkeikei pik in. Efəsis in taun asoli kəti e nitəni asoli u Esia, kəni in ikin təuvir kəti məmə Pol otəni pətigəm nəghatian ikin rəha Ughin.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Pol tolkeikei məmə otəfəri nətəligian rəhalah. In tolkeikei məmə otəni pətigəm noliən əhruahru, mine uək rəha niməfaki, kəni nəghatian u tatuvən kəm niməfaki e ikin min rəfin.

¹ İəu Pol, u iəu aposil kəti rəha Kristo İesu, iətəm Ughin təmitəpin rəkis məmə iəu rəhan aposil. İətəni təuvir kəm təmah rəfin nəfaki min əpəha Efəsis iətəm nauəuə kəlim əskasik nəhatətəian rəhatəmah e Kristo İesu.

² Pəh Ughin u Tatə rəhatah, mine İərmənig İesu Kristo, okuətuati e nəuviriən mine nəməlinuian kəm təmah.

Nəuviriən iətəm Ughin təməfən e Kristo

³ Nəni-viviən tatuvən o Ughin u Tatə rəha İərmənig İesu Kristo rəhatah. E Kristo, in təmətuati e narmitah nəuviriən rəfin əha iətəm təmsipən e negəu e neai.

⁴ Tol lanu, mətəu-inu nian Ughin təməsol əhanəhian neai mine niftəni, mətəu in təmitəpin itah məmə kəhuva kətiəh kitah Kristo, kəni məmə e nəhmtin, kitah kotəhruahru kəni kəseh-pəniən noliən tərəh kəti e kitah.

⁵ Mətəu-inu Ughin tolkeikei pik itah, uərisig in təmol natimnati, mətəu in təmitəpin rəkis itah məmə okəhuva nenətin min e İesu Kristo. Nati əha tatitəu=pən əmə nəuian mine nati nak iətəm in tolkeikei.

⁶ Təmol lanəha məmə kitah okotəni-vivi Ughin o rəhan nəuviriən iətəm in təuvir tapirəkis, nəuviriən əha iətəm təmətuati əpnəpin əmə kəm tah e Nətin iətəm in tolkeikei pik.

⁷ Mətəu-inu nira Kristo təmaiu, kitah kəməhuva kətiəh lan, kəni Ughin təmitis itah e rəhatah noliən tərəh min, inəha təməfəl rəkis noliən tərəh min rəhatah. !Nipəhriənian, nəuviriən rəha Ughin in iahgin tapirəkis!

⁸ Kəni təməfa nəuviriən əha iətəm təfigəm məpirəkis.

E neinatigian mine nəhrunian min rəfin rəhan,

⁹ nikin tagiən məmə təmol əpu kəm tah nati oneuən e nəlpəkəuian e rəhan nəghatian, iətəm in otol e Kristo.

¹⁰ Kəni inu nətəligian rəha nəlpəkəuian inəha. O nian kəti, e nian əhruahru rəhan, in otəhlman e natimnati rəfin e neai mine niftəni okəhuva məutətig əhgəl e narmənigian rəha Kristo.

¹¹ Uhgın tatol natimnati rəfin tətüva təhmen əmə məmə inu təməni tol lanəha. Aupən aupən agin in təmätəpın itah məmə okəhuva rəhan mın nian təmüvi=pa itah kəhuva motol kətiah kitah Kristo.

¹² Təmol lanəha məmə itimah nəuaniləuis mın rəha Isrel u iəmotəupən mətəhatətə e Kristo, itimah iəkotol məmə nətəmimi okotləfəri nərgi Uhgın iətəm nəsanəniən asoli rəha nəhagəhəgiən tətətiq lan.

¹³ Kəni itəmah Nanihlua* mın, nəməhuva kətiah itəmah Kristo nian itəmah mın nəmotətəu nəghatiən pəhriən, nanusiən rəha nosmiəgəhiən. Nəmotəhatətə lan, kəni Uhgın təfinə Narmın Rəhan kəm təmah təhmen e nəmtətiən kəti məmə itəmah rəhan mın.

¹⁴ Mətəu-inu kitah kəmos Narmın Rəha Uhgın, kəni kitah kotəhrun vivi məmə Uhgın otəfa natimnati təuvir mın kəm tah iətəm in təməniəkis məmə in otol. Kitah okotos natimnati mın əha nian Uhgın otitis itah u rəhan mın. Inu otol məmə nətəmimi okotəni-vivi Uhgın mətəu-inu in ilis tapirəkis.

Nəni-viviən mine nəfakiən rəha Pol

¹⁵⁻¹⁶ Mətəu-inu o natimnati mın u, iətəfaki o təmah nian rəfin mətəuarus=pa u rəueiu, kəni iətəni tagkiu kəm Uhgın o təmah nian rəfin. Noliən əha iəmətuəuin nian iəmətuəu nanusiən e rəhatəmah nəhatətəiən e İərmənig İesu, mın rəhatəmah nolkeikeiən o nətəm kəutəfaki mın rəfin.

¹⁷ İətəfaki o təmah kəm Uhgın iətəm in Uhgın rəha İərmənig İesu Kristo rəhatah, kəni in Tatə iətəm kətəni-vivi kətsiəi pik agin. İətəfaki məmə in otəfinə narmın rəha nəinatigəiən mine nəhruəniən məmə nəkotəhrun vivi in təhmın mın.

¹⁸ Kəni iətəfaki mın məmə in oterəh e rəhatəmah nətəligiən məmə onəkotəhrun nati nak nəmotələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligiən lan, itəmah nətəm Uhgın təmauın e təmah. Kəni iətəfaki mın məmə onəkotəhrun məmə Uhgın otəfinə nati təuvir tapirəkis kəm təmah u nəutəhatətə e Kristo.†

¹⁹ Kəni iətəfaki mın məmə onəkotəhrun nəsanəniən rəhan məmə in iəghin pik agin, kəni nəsanəniən əha tatol uək e nəmiəgəhiən rəhatah nətəm kəutəni nəpəhriən e İesu. Kəni nəsanəniən əha in təhmen əmə e rəhan nəsanəniən asoli

²⁰ iətəm təmol İesu təmiəgəh mın e nimisiən, kəni təmol məmə in təmuva mətəharəg e nıkali Uhgın maru e negəu e neai, ikin ima nəsanəniən mine nisiəiən.

²¹ Kəni İesu in ilis e nətəmi asoli mın mine nəpətəiən mın rəfin, mine narmənigəiən mın rəfin, mine nəsanəniən mın rəfin, mine nərgin mın rəfin, e nian u rəueiu, mine e nian iətəm otəpanuva.

²² Kəni Uhgın təmələhu=pən natimnati rəfin agin kəutətiq əhgəl narmənigəiən rəhan, kəni mol in tuva rəhn-kapə natimnati rəfin, kəni inu otəsiu e niməfaki.

²³ Kəni niməfaki in nəpəti İesu, kəni nəlpəkəuiən rəha Uhgın e Kristo tətüva nəpəhriən e niməfaki, kəni e noliən mın əmə əha, nəlpəkəuiən rəha Uhgın o natimnati rəfin tətüva pəhriən e Kristo.

2

Nəmiəgəhiən vi e İesu

1:11 Rom 8:28-29 * **1:13** Nanihlua, İanihlua – Afın-to e tiksinəri. **1:14** 2Kor 1:22 **1:17** Kol 1:9 † **1:18** Nati təuvir u tətəghati e nəmiəgəhiən itulin itəmah Uhgın əpaha e negəu e neai. **1:19** Kol 1:11 **1:20** Sam 110:1; 2Kor 13:4; Kol 2:12 **1:21** Kol 1:16; 2:10 **1:22** Sam 8:6 **1:23** Rom 12:5; Efəs 4:10,15; Kol 1:18

¹ İtəmah u, aypən təhmen əmə məmə nəmohmis e narmitəmah mətəu-inu nəmotəhti nəuia Uhgın, kəni motol noliən tərəh min.

² Nəmautan mautil noliən tərəh rəha niftəni, kəni mautil nəuia iətəmi tətərməniğ e nəsanənən rəha nərahian rəha nıməgəuəgəu, u Setən. In əmə əha narmın tərəh iətəm tatol uək rəueiu e nəmiəgəhian rəha nətəmi u kəutəhti nəuia Uhgın.

³ İtimah min iəmautatig lanəha təhmen əmə e lah nian kəti aypən. Nikitimah tolkeikei noliən tərəh min, kəni itimah iəmautil nərahian əha iətəm kəmotol nikitimah tagiən. Nati nak iətəm təmsipən e nikitimah mine nətəligiən tərəh min rəhatimah, mətəu itimah iəmautohtəu=pən əmə ilah. Kəni nian iəmotair, mətəu noliən tərəh tinatig rəkis e nikitəmah, təhmen əmə məmə noliən tərəh tinatig rəkis e nətəmi əpnəpin min. Kəni niki Uhgın tətəhmə o noliən tərəh min rəhatimah, kəni in otəkeikei mol nalpiniən kəm timah.

⁴ Mətəu Uhgın, in təriauəh e nolkeikeiən o tah, kəni rəhan nasəkəhruiən o tah in iahgin pik.

⁵ Kəni nati əpnəpin e nian əha təhmen məmə kəmohtis e narmitəh o noliən tərəh min, mətəu in təmol itah kotəmiəgəh kitah Kristo mətəu-inu in tolkeikei pik itah. (Otətəlig-to lan. E nəuviriən rəhan, in təmosmiəgəh itəmah.)

⁶ Kəni Uhgın təməfəri itah, kitah Kristo, kəni təmol məmə kitah kotəharəğ kitah Kristo e nəgəu e neai.

⁷ Uhgın təmol lanəha məmə e nian iətəm otəpanuva, in otəgətun rəhan nəuviriən iətəm in iahgin tapirəkis agin, kəni kitah kəuteruh rəhan nəuviriən e noliən təuvir rəhan kəm təh e Kristo İesu.

⁸ E nəuviriən asoli rəha Uhgın iətəm in təmətuati lan kəm təmah, in təmosmiəgəh itəmah e nəhatətəən, kəni natimnati min əha, səniəmə itəmah aru nəmotol, mətəu in nati kəti iətəm Uhgın tətəfa əpnəpin əmə kəm təmah,

⁹ səniəmə e uək kəti iətəm itəmah nəmotol, kəni tol lanəha ko iətəmi kəti təsəfəri aruiən in ohni.

¹⁰ Tol lanəha mətəu-inu in Uhgın iətəm tatol uək e nəmiəgəhian rəhatah, kəni in təmol itah e Kristo məmə kitah okotol uək min iətəm kotəuvir. Uək min u, Uhgın tinol əpenə-penə rəkis lan məmə kitah okotol ilah.

İlah kəməhuva kətiəh e Kristo

¹¹ Tol lanəha, itəmah onəsotaluiən məmə nian nəmotair, kəni itəmah səniəmə nəuaniləuis rəha İsrəl. Kəni nətəm İsrəl nətəm kənəhgi=pən rəkis ilah, ilah kəmotəni məmə itəmah Nanihluə min mətəu-inu kəsəhgi-pəniən itəmah. Mətəu nati u, in nati kəti iətəm katol əmə e niyəti iətəmini, mətəu təsekian nikilah.

¹² Kəni onəsotaluiən məmə e nian əha, itəmah nəmotəhtul isəu o Kristo, itəmah səniəmə nətəm İsrəl əhruahru, mətəu itəmah Nanihluə min əmə, kəni nəniəskasikiən min rəha nasiruiən rəha Uhgın kəm nətəm İsrəl aypən iətəm kəməlis ilah lan e Uhgın, ko təsuvaian məmə rəhatəmah. Nəmiəgəhian rəhatəmah e nəhue nitəni u in təmol lanəha məmə, itəmah nəmotəruru agin Uhgın, kəni rəhatəmah nuhuiniən tikə agin məmə onəkəhuvən məutatig itəmah Uhgın əpəha e nəgəu e neai.

¹³ Mətəu itəmah min u aypən nəmotan isəu o Uhgın, nəməhuva kətiəh itəmah Kristo İesu, kəni rəueiu nəməhuva pəhriən o Uhgın e nira Kristo.

¹⁴ Tol lanəha mətəu-inu Kristo pisin əmə təmələhu nəməlinuiən, təməlis nəuaniləuis rəha İsrəl mine Nanihluə min kəhuva kətiəh məmə ilah nətəm kətiəh min əmə. Aypən, Lou rəha nəuaniləuis min rəha İsrəl təməuəri ilah

mīne Nanihlua min matol mēmə ilah kautol tikiṃir; təhmen=pən əmə e niṓəgləuahtəniəkis kəti tətəuəri nətəmimi əṓaha e niṓəuət kəti mīne nətəmimi əṓaha e niṓəuət kəti min. Mətəu Kristo təmirəuei niṓəgləuahtəni əha.

¹⁵ Təmol lanəha nian in təmimis e nigī kəməluau, kəni təmol mēmə kitah okotəṓəh niṓəu-pəniən Lou min rəfin rəha nətəm Isrel mēmə okotəṓəruahru e nəhmti Uhgīn. Kristo təmol lanəha mēmə in otol nətəm Isrel mīne Nanihlua min kəhuva kətiəh lan. Kəni e nolīən əha, in təmələhu nəməlinuian.

¹⁶ Kəni e nimisiən rəhan e nigī kəməluau, Kristo təmos ilah kəhuva kətiəh, kəni mit ilah mohtəlig=pən o Uhgīn, kəni mol rəhalah timəti tamis.

¹⁷ In təmuva mətəni pətigəm nəməlinuian kəm təmah u əupən nəməutətig isəu o Uhgīn, kəni mətəni pətigəm nəməlinuian kəm timah u iəməutətig iuəkīr o Uhgīn.

¹⁸ Kəni rəueiu e nati nak iətəm Kristo təmol, kitah rəfin nətəm Isrel mīne Nanihlua min, kotəhrun nuvaiən o Tatə Uhgīn e Narmīn Rəhan kətiəh əmə.

¹⁹ Kəni tol lanəha, səniəmə itəmah iapispis min uə nətəm ihluə, mətəu rəueiu itəmah natig min e negəu e neai itəmah nətəm kəutəhatətə e Iesu, kəni itəmah nenəti Uhgīn min.

²⁰ Kitah kotəhmen e nimə kəti rəha Uhgīn iətəm nəhlki nimə in Kristo Iesu, kəni aposil min mīne iəni min, ilah nəhlmi nimə asoli min,

²¹⁻²² kəni Kristo tatilṓin itəmah Nanihlua min e nimə əha təhmen e nəhlmi nimə min, kəni tatuvləkin nəhlmi nimə min rəfin mēmə ilah okəhuva nimə əṓruahru rəha nəfakiən kəm İərməniḡ, iətəm Uhgīn tətətig ikin e Narmīn Rəhan.

3

Pol təməni pətigəm nəṓṓəkəuiən oneuən rəha Uhgīn

¹ İəu Pol, iəməni pətigəm nanusiən rəha Kristo Iesu kəm təmah Nanihlua min, kəni kəməfa iəu e kaləṓus ohni, kəni iətətig ikinu rəueiu.

² İtəmah nəkotəhrun rəkis mēmə Uhgīn təməfa uək asoli u kəm iəu mēmə iəkəni pətigəm nəuṓviriən rəhan kəm təmah.

³ Təhmen e nəghatiən iətəm iəmətei rəkis kəm təmah, iətəni mēmə Uhgīn pişin əmə təmol əṓu nati oneuən rəhan kəm iəu.

⁴ Nian onəkotəfin nəghatiən əha, kəni onəkotəhrun rəhak nəṓṓruian e niṓəti nəghatiən rəha nəṓṓəkəuiən oneuən rəha Uhgīn e Kristo.

⁵ Uhgīn təməsol əṓuiən nati u kəm nətəm əupən, mətəu rəueiu tinol əṓu e Rəhan Narmīn kəm rəhan min aposil min mīne iəni min iətəm təmitəṓin rəkis.

⁶ Nati oneuən əha mēmə e nanusiən təuṓir əmə, Nanihlua min, ilah min kəməhuva motəhmen e nətəm Isrel o nosiən nəuṓviriən rəha Uhgīn, kəni ilah kəməhuva kətiəh, kəni kautos ṓəti nəuṓviriən rəha Uhgīn e nəniəskəsiṓiən rəhan e Kristo Iesu.

⁷ E nəuṓviriən asoli iətəm Uhgīn təməfa əṓnapin əmə kəm iəu e nəsanəniən asoli rəhan, in təməfa uək u rəha nəni pətigəmiən nanusiən təuṓir əha.

⁸ Nati əṓnapin iəu ləhtəni aḡin e nətəmimi rəfin rəha Uhgīn, mətəu e nəuṓviriən rəhan, Uhgīn təməfa uək u, mēmə iəkəni pətigəm kəm təmah u Nanihlua min, nəuṓviriən min rəha Kristo iətəm ko kitah kəsotəṓruian ilah rəfin mətəu-inu ilah tepət naunun tika,

⁹ kəni iəkol əpu kəm nətəmimi rəfin noliən iətəm Uhgın təmol rəhan nəlpəkəuiən oneuən otuva miet pətigəm. Uhgın u təmol natimnati rəfin, in təmətəhluaiğ e nəlpəkəuiən əha nuvəh rəkis.

¹⁰ In təmol lanəha məmə rəueiu in otol pətigəm kəm iərmənig min mine nepətəiən min əpəha e magəuagəu rəhan neinatigian iətəm suaru rəhan tepət tepət. Kəni ilah okoteruh rəhan neinatigian nian okoteh niməfaki.

¹¹ Inu nəlpəkəuiən rəhan iətəm tətətig itulin, kəni təmuva nıpəhrıənıən e Kristo İesu, lərmənig rəhatah.

¹² Kəni mətəu-inu e Kristo mine rəhatah nəhatətəiən lan, kitah kotəhrun nuvaiən nian rəfin otəhtul e nəhmti Uhgın məsotəginian.

¹³ Tol lanəha, iəkətapuəh o təmah məmə sotolıən məmə nətəligian rəhatəmah teiuiəu e nəhməiən iətəm iətətig lan ikınu. İətətəu nəhməiən o təmah, kəni in otasıru e rəhatəmah nəmiəğhiən.

Nəfakian rəha Pol

¹⁴ Mətəu e natimnati min əha iətəm iəu iəməni rəkis, kəni iətəsiulın mətəfaki kəm Uhgın Tata,

¹⁵ iətəm in təmol nətəmimi min rəfin e nəhue nıtəni min mine əpəha e nəgəu e neai.

¹⁶ Nəsanəniən mine nolkeikeiən mine neinatigian rəha Uhgın in tepət təuvir tapirəkis, kəni iəkətapuəh o Uhgın məmə Narmın Rəhan otol nikitəmah təsanən e nati təuvir min əha rəhan

¹⁷ məmə e nəhatətəiən rəhatəmah e Kristo, in otətig kətiəh e nikitəmah. Kəni iətəfaki min məmə nəmiəğhiən rəhatəmah oteuiəu mamnım vivi e nolkeikeiən rəha Uhgın

¹⁸ məmə itəmah nətəmi rəfin iətəm nəutəhatətə e Kristo, onəkoteh vivi nolkeikeiən asoli rəha Kristo iətəm naunun tikə. In teiuiəu tapirəkis lokamnım apın. In təri tapirəkis məhau min. Suaru rəhan taiu tapirəkis suaru rəha mıtigar. In iahgin tapirəkis nəhue nıftəni rəfin aɡin.

¹⁹ Nolkeikeiən əha rəha Kristo, ko kəsotəhrun rəfinian mətəu-inu in iahgin pik, mətəu iətəfaki məmə onəkotəhrun vivi nolkeikeiən əha məmə Uhgın otəriəuəh e nəmiəğhiən rəhatəmah e noliən təuvir min rəfin rəhan.

²⁰ !Kəni pəh kotəfəri nərgi Uhgın! E nəsanəniən rəhan iətəm tatol uək e nəmiəğhiən rəhatah, in təhrun noliən natimnati tapirəkis aɡin natimnati rəfin iətəm nikitah tətəhti uə kəutətapuəh ohni.

²¹ Pəh kitah niməfaki kotol kətiəh kitah Kristo İesu mautəni-vivi Uhgın nian rəfin matuvən matuvən əmə lanko naunun tikə. !Əuəh!

4

Kitah kətiəh e Kristo

¹ Uhgın aru təmauin e təmah məmə itəmah nəkəhuva rəhan min nətəmimi, kəni təmauin itəmah məmə nəkətəliuək e nəmiəğhiən iətəm təhrəuhru aɡin. Tol lanəha, iəu Pol u iətətig e kaləpus o lərmənig, iəkətapuəh əskasik o təmah məmə onəkotətig e nəmiəğhiən təuvir kəti tol lanəha.

² Otosiəhu aru itəmah e natimnati rəfin, kəni məhuva itəmah nətəmi mətig, kəni nətəligian rəhatəmah otəfəməh, kəni nian suah kəti otol nati kəti təsəhmenian e nəhmtitəmah, kəni nikitəmah otəsəhmə uəhaiən ohni e nolkeikeiən rəha Uhgın.

³ Narmın Rəha Uhgın təmuhəpumın itəmah, tol lanəha onəkotətkut əskasik məmə nəkotətig kətiəh e nəməlinuiən.

⁴ Kitah nīpətin kətiəh əmə, kəni Narmīn Rəha Uhgīn kətiəh əmə, kəni itəmah nautəluh=pən əskasik rəhatəmah nətəligiən e nati kətiəh əmə, nəuviriən iətəm Uhgīn təmauin e təmah ohni.

⁵ Kəni Iərməniḡ kətiəh əmə, nəḡətuniən kətiəh əmə, bəptais kətiəh əmə;

⁶ Kəni kitah kəutəfaki kəm Uhgīn kətiəh əmə u in rəhatah rəfin Tata. In tətərməniḡ rəfin e tah, kəni tatol rəhan uək e nəmiəḡəhiən rəfin rəhatah, kəni mətətiḡ e nikitah rəfin.

⁷ Mətəu Kristo təməuəri rəhan nəsanəniən kəm kitah rəfin agin kətiəh kətiəh o nolien uək pisin pisin min.

⁸ Tol lanəha, Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə,
 “Nian in təməri ilis agin,
 kəni miti pətigəm rəhan tikimir min iətəm təmehpahu ilah.
 Kəni təməfən nati təuvir kəm nətəmimi.”

⁹ Eruh to nəḡhatiən əha məmə, “In təməri.” Nipətin təni məmə, Kristo təmaupən meiuaiu ləhtəni agin, ikinu e nəhue niftəni.

¹⁰ Suah u iətəm təmeiuaiu=pa, in iətəmi kətiəh əmə iətəm in təməri min ilis agin mapirəkis neai məmə in otəriəuəh e ikin min rəfin.

¹¹ In iətəmi kətiəh əmə iətəm in təməfən nəsanəniən rəhan kəm nətəmimi pisin pisin min məmə nəuvein okəhuva aposil min, nəuvein okəhuva iəni min, nəuvein okəhuva nətəmimi rəha nəni pətigəmiən nənusiən təuvir, nəuvein okəhuva pastə min mine nəḡətun min.

¹² Kristo təmol lanəha məmə ilah okotasiru motol əpenə-penə e nətəmimi rəha niməfaki, kəni nətəmimi rəha niməfaki okotol uək rəha Uhgīn məmə nipəti Kristo otəskasik,

¹³ mətəuərus kitah rəfin kəhuva motol kətiəh e nəhatətəiən rəhatah, mine nəhruniən e Nəti Uhgīn, kəni motepət məhuva motəhmen e Kristo iətəm in təhruahru agin.

¹⁴ Kəni kitah okotəpəh nolien min rəha kəlkələh min u nian rəfin kəutəuhlin rəhalah nətəligiən e nati kinotəhatətə rəkis lan, təhmen e kinu kəti iətəm naiəh tatos. Nətəligiən rəhatəmah tatol lanəha mətəu-inu suah kəti tətəḡətun nati pisin, uə suah kəti min tatiuvi rəhatəmah nətəligiən e nəḡhatiən rəhan iətəm nikitəmah təhti məmə in təuvir, mətəu nipəhriənəiən, suah kəha tətəiua.

¹⁵ Mətəu kəpə, kitah okəsotoliən lanəha. E nolkeikeiən, okotəni əmə nipəhriənəiən. Kəni e nolien əha, e natimnati rəfin iətəm kautol, okotepət məhuva motəhmen e Kristo, iətəm in rəhn-kəpə niməfaki.

¹⁶ Kəni Kristo tatol məmə rəhan min nətəmimi kəhuva kətiəh, təhmen=pən əmə e nəuaniləuis min iətəm kautilpin nipəti iətəmimi. Nian nəuəli-nəuəli nipətin kautol vivi uək əhruahru rəhalah e nolkeikeiən, mol nipətin tatəpət mətəskasik.

Nolien vi rəha iəfaki min

¹⁷ E nəḡi Iərməniḡ iətəni əskasik kəm təmah məmə onəsotohtəu=pən minian nolien rəha nətəmi min u kəsotəniən nipəhriənəiən e Uhgīn. Nətəligiən rəhalah tol nati əpnəpin lan.

¹⁸ Nəhruniən rəhalah tətən əmə əpəha tapinəpu ikin, kəni mautan isəu o nəmiəḡəhiən iətəm Uhgīn tətəfa mətəu-inu rəhn-kəpə lah tiəkis kəni kəsotolkeikeiən məmə okotəhrun Uhgīn, kəni kinotəruu nati.

¹⁹ Kəni məsotaulisiən e rəhalah nolien tərəh min, kəni minotəḡəhan e nolien tərəh min kəutərməniḡ e nəmiəḡəhiən rəhalah, təhmen e niftəiən nipətan,

mine noliän min lanəha. Kəni nian rəfin kaulolkeikei min məmə okotol təhmin min.

²⁰ Mətəu nian kəmotəgətun itəmah e Kristo, nəgətunian əha in tol pisin agin e inəha!

²¹ Kəmətəgətun itəmah e noliän rəha Kristo, kəni itəmah rəhan min, kəni kəgətun itəmah e niphəriənian iətəm tətətig lan.

²² Kəni kəməgətun itəmah məmə onəkotəhlman e rəhatəmah noliän əuas min u kotərəh, təhmen e nati pien kəti. Kəni motəpəh nətəligiən əuas min u kotərəh. Nəlkeikeiən tərəh min mine neiuə min koatərəkin noliän min mine nətəligiən min.

²³ Nəmiəgəhiən mine nətəligiən rəhatəmah otəkeikei muva məuvir vivi min.

²⁴ Kəni itəmah onəkotəkeikei məhuva nətəmimi vi min e noliän min mine nətəligiən min rəhatəmah, iətəm Uhgın təmol məmə okotəhmen lan, inu noliän min iətəm nikin tətəgiən lan, mine noliän min əhruahru pəhriən.

²⁵ Tol lanəha, itəmah rəfin nəkotəkeikei motəpəh noliän rəha neiuəiən, mətəu nəkotəni niphəriənian kəm təmah min, mətəu-inu kətah nəuəli-nəuəli niphəti Kristo.

²⁶ Nian nikim tətəhmə, solian noliän tərəh, kəni alu uəhai əmə məsolian niəməha tətətig lam mətəuarus mitigar tuvən miuvig,

²⁷ kəni məsəfəniən nəua nımahan kəti kəm Setən.

²⁸ İətəm tətəkləh otəkeikei məhlan e noliän əha, mətəu in aru otəkeikei mol uək kəti e nəhlmın məmə otos məni nəuvein iətəm təhrun nəfəniən nasiruiən kəm ianrah min.

²⁹ Səniən nəghatiən tərəh e nohlım, mətəu əni əmə nati təuvir iətəm otasiru e nətəmimi nian kotaliuek e suaru pisin pisin min, məmə nəghatiən min əha otasiru e lah.

³⁰ Sotolien Narmin Rəha Uhgın tətəu nəhməiən o noliän rəhatəmah, mətəu-inu in nəmtətiən rəhatəmah məmə itəmah rəha Uhgın, kəni in otos rəkis itəmah e noliän tərəh min e nian rəha nosmiəgəhiən.

³¹ Kəni əraki rəfin e natimnati min u: nəhməiən e nikitəmah iətəm tətətig tətuvəh o nati kəti tərəh iətəmi təmol e təmah; kəni əraki min e noliän niəməha; mine noliän rəha nəni rahien nətəmimi; mine noliän rəha nikitəmah mine nohlitəmah titatiperəh pik təhmen e kaluəluə; mine noliän rəha norgəhuiən; mine noliän min rəfin iətəm okotol nərahien kəm nətəmimi.

³² Mətəu otəuvir o təmah min, kəni motol nikitəmah timətətəg o təmah min. Kəni nəmə itəmah kəti otol nati tərəh kəti kəm təmah kəti min, kəni otalu əmə lan, təhmen=pən əmə məmə Uhgın təmalu e rəhatəmah noliän tərəh min mətəu-inu Kristo təmimis o təfəgə tərəh min rəhatəmah.

5

Nəmiəgəhiən e nəhəgəghəgiən

¹ Tol lanəha, otalkut əskasik məmə onəkotisikəuvin Uhgın mətəu-inu itəmah nenəti Uhgın min iətəm in tolkeikei pik itəmah.

² Kəni otəskəlim əskasik noliän rəha nolkeikeiən, təhmen əmə məmə Kristo təmolkeikei itah lan kəni muva mimis o tah, kəni nımisiən rəhan təhmen e sakrifais kəti iətəm kəmuvan e nigəm nəmiəvi nəhniyəm təuvir iətəm kətəfən kəm Uhgın mol nikin tagiən lan.*

4:22 Rom 8:13; Kol 3:9 **4:23** Rom 12:2 **4:24** Jen 1:26; Kol 3:10 **4:25** Sek 8:16; Kol 3:8-9

4:26 Sam 4:4; Jem 1:19-20 **4:29** Kol 4:6 **4:30** Aes 63:10; Efəs 1:13-14; 1Təs 5:19 **4:31** Kol 3:8

4:32 Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 **5:1** Mat 5:48 * **5:2** Uvən meruh e tiksınəri nəghatiən u

“sakrifais.” **5:2** Eks 29:18; Hip 10:10

³ Mætəu-inu itəmah nətəmimi rəha Uhgín iətəm nəkotəhruahru, kəni itəmah onəsotol agínian noliən nati kəti məmə okəni rah itəmah ohni. Iatəni noliən tərəh mìn təhmen e nípətan mīne nəmān mīne, kautit oneuən ilah mìn; mīne noliən tərəh rəfin iətəm tol naulisīən o nənīən; mīne nətəmimi mìn u navərəs mìn.

⁴ Kəni təsəuvírīən məmə nəkotəni nəghatīən iətəm taulis o nənīən, uə nəghatīən alməli mìn, uə nəuvsanīən tərəh, uə nəpauəiən. Təsəhruahruīən məmə nəkotəni nəghatīən tərəh mìn əha. Mætəu otəni nəghatīən təuvír mìn kəm Uhgín, məmə nikitəmah tagiən o natimnati iətəm in təmōl o təmah.

⁵ Kəni nəkotəkeikei motəhrun nati u məmə, nətəmimi nətəm kautohtəu nípətan, uə nətəmimi nətəm kautol noliən tərəh iətəm tol naulisīən o nənīən, uə nətəm kəutaumis, ilah mìn əha ko kəsəhuvənīən e negəu rəha Kristo mīne Uhgín, (nətəm kəutaumis kotəhmen e nətəmimi kəutəfaki kəm narmi nati mìn, rəhalah nautə in uhgín rəhalah).

⁶ Sotegəhanīən məmə suah kəti otiuvi=pən itəmah e nəghatīən eiua mìn rəhan u nípəhrīən lan tikə. Mætəu-inu o noliən tərəh mìn əha, Uhgín nīkin otərəh kəni tol nalpinīən kəm nətəmimi iətəm kəutəhti nəuiən.

⁷ Tol lanəha, nəśəhuvənīən motan pəti itəmah mìn ilah motol noliən tərəh mìn iətəm kautol.

⁸ Nīan kəti aupən, napinəpuīən təmatarməniɡ e təmah, mætəu rəueiu itəmah nīnəhuva o Kristo kəni nəhagəhagiən tīnətarməniɡ e təmah. Tol lanəha, otəni təhmen e nətəmi rəha nəhagəhagiən,

⁹ mætəu-inu nəhagəhagiən e nəmiəgəhīən rəhatəmah tətəuə e nəuvírīən, mīne nəhruahruīən, mīne nípəhrīənīən.

¹⁰ Kəni otalkut məmə onəkotəsal motəhrun noliən mìn iətəm okotol Uhgín nīkin tagiən lan.

¹¹ Sotohtəu-pənīən nətəmimi rəha napinəpuīən motol noliən tərəh mìn itəmah mìn ilah. Nati təuvír mìn e noliən mìn əha tikə. Mætəu otəmki=pa noliən mìn əha e nəhagəhagiən, kəni nətəmimi okotun məmə noliən mìn əha kotərəh.

¹² Noliən oneuən mìn rəha nətəmi u nətəm kəutəhti nəuia Uhgín, ilah noliən mìn rəha naulisīən, kəni naulisīən əsoli o nəni pətīgəmiən noliən mìn əha.

¹³ Mætəu natimnati rəfin iətəm kəhuva e nəhagəhagiən, nətəmimi koteruh vivi məmə ilah kotəhro lanu.

¹⁴ Tol lanəha mætəu-inu nīan nəhagəhagiən tətasiəgəpīn nati kəti, kəni nətəmimi kauteruh əhruahru. O nati u kətəni məmə, "Itəmah u nəutapīli, otair-tə, otəmiəgəh e nīmīsīən, pəh Kristo tətasiəgəpīn itəmah."

¹⁵ Kəni əutətəu vivi itəmah o rəhatəmah noliən mìn, məsotatīgiən məmə nətəm kəutalməli mīne, mætəu nəkotatīɡ e neinatīgiən,

¹⁶ kəni nīan rəfin okəmə nəkoteruh suaru o noliən nəuvírīən kəti, autol, mætəu-inu rəueiu kəutatīɡ e nīan rəha nərahīən tēpət.

¹⁷ Kəni tol lanəha, sotəlməliən-tə, mætəu otəkeikei motalkut məmə onəkotəhrun nati nak iətəm Iərməniɡ tolkeikei.

¹⁸ Sotəpīsīən e wain mætəu-inu otiuvi=pən itəmah e nalməliən, mætəu təuvír məmə nəmiəgəhīən rəhatəmah otəriəuəh əmə e Narmīn Rəha Uhgín.

¹⁹ Otəghati kəm təmah mìn e nəpuən mìn e Nauəuə rəha Nəpuən, mīne nəpuən mìn rəha nīməfaki, mīne nəpuən mìn iətəm tatsīpən e Narmīn Rəha Uhgín. Otəni, kəni otəni nəpuən mìn e nikitəmah kəm Iərməniɡ,

²⁰ kəni nəkotəkeikei məutəni kəm Tatə Uhgın məmə nikitəmah tagiən o natimnati rəfin, kəni otəni e nərgi İərməniğ İesu Kristo.

Noliən rəha nətəm kəmotol marit

²¹ Nian itəmah kəti tətəghati, sotaskəlīmian e rəhatəmah əmə nətəligiən, mətəu otətəlig-to e nəghatiən rəhan, kəni motol mətəu-inu nəkotisiyai Kristo.

²² Itəmah niyətan nətəm ninotol rəkis marit, otətəlig kəni motol nəghatiən rəha nəman min rəhatəmah təhmen məmə nautol kəm İərməniğ.

²³ Otol lanəha mətəu-inu iərman in tərməniğ e rəhan pətan təhmen e Kristo in tərməniğ e niməfaki u niyətin, kəni in rəhan İosmiəgəh.

²⁴ Niməfaki tətətəlig lan kəni matol nəghatiən rəha Kristo, kəni təhmen-əhmen əmə, niyətan nətəm kinotol rəkis marit okotəkeikei məutətəlig lan kəni motol nəghatiən rəha rəhalah min nəman e natimnati rəfin.

²⁵ Kəni itəmah nəman nətəm ninotol rəkis marit, otolkeikei rəhatəmah niyətan təhmen əmə məmə Kristo təmolkeikei niməfaki, kəni məfən rəhan nəmiəgəhiən ohni.

²⁶ Təmol lanəha məmə in otol niməfaki otəhruahru, kəni təmeikuas lan e nəghatiən rəha Uhgın, təhmen e nəhu tətəikuas e nətəmimi.

²⁷ Təmol min lanəha məmə Kristo təhrun nosiən rəhan niməfaki muva ohni, kəni niməfaki u təhruahru vivi, kəni kəseh-pəniən noliən tərəh kəti lan, kəni in təvür məhəgəhəg. Niməfaki əha in təhmen e pətan kəti iətəm kəmol=pən malə-malə kəm in məmə otol marit, kəni nati kəti tikə e niyətin iətəm təsəhruahruian.

²⁸ Kəni təhmen əmə lanəha, nəman okotəkeikei motolkeikei rəhalah niyətan min təhmen məmə kəutolkeikei aru əmə niyətilah. İətəmi u in tolkeikei pik rəhan pətan, tolkeikei aru in.

²⁹ Otətəlig-to, iətəmi kəti tikə iətəm tətəməki aru e niyətin, mətəu in tətəugin vivi kəni materuh vivi, təhmen əmə məmə Kristo tatol kəm niməfaki,

³⁰ mətəu-inu kitah nəuветin niyətin.

³¹ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Kəni o nati əha, suah kəti otiet rəkis e rəhan tatə mine məmə, kəni mol kətiəh ilau rəhan pətan, kəni ilau okiəuva matuol kətiəh e niyətilau mine nəmiəgəhiən rəhalau.”

³² Nəghatiən əha in nəghatiən təvür kəti iətəm təfigəm, kəni niyətin tətəhluəg. Mətəu iətəni məmə in nəghatiən əuhlin kəti məmə Kristo mine niməfaki, ilau kətiəh.

³³ Mətəu nəghatiən əha tətəuə min o təmah. Kəni itəmah nəman kətiəh kətiəh onəkotolkeikei rəhatəmah niyətan min təhmen e nautolkeikei aru min itəmah. Kəni niyətan, nəkotəkeikei motisiyai rəhatəmah nəman.

6

Noliən rəha kəlkələh min mine tatə mine məmə

¹ Itəmah kəlkələh min. Otol nəuiə tatə min mine məmə min rəhatəmah mətəu-inu itəmah rəha İərməniğ, kəni noliən u in təhruahru məmə itəmah onəkotol.

² Nəghatiən kəti e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Otəfən nisiəiən kəm rəhatəmah tatə mine məmə.” Nian Uhgın təməni lou u, məfən nəniəskasikiən tatig lan. Kəni lou u, təmaupən miet e lah iətəm nəniəskasikiən tətətig e lah.*

5:20 Kol 3:17 **5:31** Jen 2:24; Mat 19:5 **6:1** Kol 3:20 * **6:2** Uhgın təməfən lou tətəp, kəni nəuəvin nəniəskasikiən tikə e lah. Mətəu nian təməni lou u, məfən nəniəskasikiən tatig lan. Uərisig e lou u, təməni lou min nəuəvin iətəm nəniəskasikiən tətətig e lah. Mətəu lou u, təmaupən miet e lah iətəm nəniəskasikiən tətətig e lah.

³ Nəmə nəkotol lou əha, nəniəskasikiən əha tətəni lanəha məmə, “natimnati min e nəmiəgəhiən rəhatəmah otaiu təuvir, kəni natigiən rəhatəmah e nəhue niftəni u otəfəməh.”

⁴ Tatə min. Sotoliən təskasik e nenətītəmah min məmə otol nīkilah təpəou mahmə, mətəu oteh vivi ilah, motəgəu ilah e noliən rəhalah kəni motəgətun ilah e suaru rəha İərməniğ.

Noliən rəha slef min mine rəhalah iətəmi asoli min

⁵ Slef min. Onəkotol nəuia nətəmi asoli min rəhatəmah e nəhue nītəni u, onəkotol e nisiaiən, mine nəginiən, kəni onəkotol e nikitəmah pəhriənən təhmen əmə məmə rəhatəmah iətəmi asoli in Kristo.

⁶ Kəni onəkotol nəuialah, mətəu səniəmə nian əmə iətəm ilah kauteruh itəmah lan məmə nīkilah otagiən o təmah. Mətəu onəkotol nəuialah təhmen məmə itəmah slef min rəha Kristo, kəni mautil noliən min iətəm Uhgīn tolkeiki e nikitəmah pəhriən.

⁷ Onəkotol rəhatəmah uək e nikitəmah rəfin, təhmen=pən əmə İərməniğ in rəhatəmah iətəmi asoli, səniəmə iətəmmi kəti əmə in rəhatəmah iətəmi asoli,

⁸ mətəu-inu nəkotəhrun məmə İərməniğ otəfinə nətəouiən kəm nətəmmi ərafīn e nati təuvir min iətəm kəmotol, nati əpnəpin nəmə in slef uə in iətəmi əpnəpin əmə kəti.

⁹ Kəni itəmah nətəmi asoli min. Onəkoteh vivi min əmə rəhatəmah slef min lanəha. Məsotəğhəti əskasikiən kəm lah məmə ilah okotol nəuiətəmah, mətəu-inu nəkotəhrun məmə İətəmi asoli rəhatəmah min ilah kətiəh əmə əpəha e negəu e neai, kəni in tatol təhmen-əhmen əmə kəm nətəmmi rəfin.

Nuvəniən e natimnati rəha Uhgīn o nəluəginiən

¹⁰ Naunun nəghatiən rəhak tol lanu. Otəhtul əskasik e İərməniğ mine rəhan nəsanəniən asoli.

¹¹ Əhuvən e natimnati rəfin rəha Uhgīn o nəluəginiən məmə nəkotəhrun nosiən nəhtuliən rəhatəmah nian Setən tatol nəlpəkəuiən eiua o nohiən itəmah.

¹² İətəni lanu mətəu kitah kəsotəluəginiən kitah nətəmmi rəha niftəni, mətəu kətəluəgīn kitah nati pisin iətəm kəsotəfuiən, inəha iərməniğ min, mine nepətiən min, mine nati iətəm kotəsanən e nərahien rəha napinəpuiən rəueiu e niftəni, mine iərmis min mine narmin min e niməgəuəgəu.

¹³ Tol lanəha, əhuvən e natimnati rəfin rəha Uhgīn o nəluəginiən məmə nian nərahien iətəm Setən tatol otuva, nəkotəhrun nəluəginiən o nərahien əha, kəni nian nəmotol əpenə-penə rəfin o nəluəginiən, nəkotəhrun nosiən nəhtuliən rəhatəmah.

¹⁴!Kəni, otol əpenə-penə! Nian nəkotəhtul əskasik o nəluəginiən, rəhatəmah natimnati rəha nəluəginiən tol lanu:

Otaskəlim əskasik nəghatiən pəhriən, inu təhmen e kətəuti iətəm nəmotəlis nəlugitəmah lan.

Otol noliən rəhatəmah otəhruahru e nəhmti Uhgīn e nəhatətəiən, inu təhmen e aiən iətəm tatol pəsīg e mankilahətəmi.

¹⁵ Otol rəhatəmah nətəligiən təskasik e nanusiən təuvir rəha nəməlinuiən, inu təhmen e put əskasik iətəm tətəsiro e təmah o nəhtul əskasikiən.

¹⁶ Kəni mine, nati kəti min, otəhatətə əskasik e Uhgīn, inu təhmen e sil u in timpə asoli kəti iətəm təhrun nəuiəpisiən nifəgə rəha Setən iətəm tatuəu.

¹⁷ Otəni nıpəhriənıən məmə Uhgın təmosmiəgəh itəmah. Inu təhmen məmə natuvən e kəfəfau əskasik kəmol e aiən iətəm tətəhtərain rəhn-kapə təmi.

Otəhrun vivi Nauəuə Rəha Uhgın, inu təhmen məmə natos e nau rəha nəluaginıən iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəfinə kəm təmah.

¹⁸ Kəni otegəhan=pən məmə Narmın Rəha Uhgın otit itəmah e rəhatəmah nəghatiən kəm Uhgın e nian rəfin, kəni otəghati kəm Uhgın e nəfakiən e nolıən pısın pısın mın mine nətapuəhiən mın. Tol lanu, otəsal vivi, kəni motəfaki nian rəfin o iəfaki mın rəfin.

¹⁹ Kəni otəfaki mın ohniəu məmə nian rəfin iətəghati, kəni Uhgın otəfa nəghatiən kəm iəu, məmə iəkəni pətigəm e nıkin əsanən rəfin rəhak nati onəuən rəha nəniən təuvir iətəm Uhgın təmol əpu kəm tah.

²⁰ Kəni rəueiu, iəu iəni əhruin rəha İesu Kristo, mətəu iətətig əmə e kaləpus kəməlis iəu e sen u aiən, mətəu-inu iətəni pətigəm nəniən təuvir əha. İəkəkeikei məni pətigəm nəniən təuvir əha məsəginıən. Kəni otəfaki ohniəu məmə iəkol lanu.

Naunun nəghatiən rəha Pol

²¹⁻²² İəu iəkolkeikei məmə itəmah nəkotətəu nəniən rəhak, kəni tol lanəha, iəkahlı=pına Tikikəs tuvnə. In piatah keikei kəti iətəm tətəiu əskasik o uək rəha İərmənig ikinu. In otəni pətigəm nəniən rəhatəmah kəm təmah məmə iəu iətəhratig lanu, kəni nəniən əha otəfəri nətəligiən rəhatəmah.

²³ Pəh Uhgın Tatə mine İərmənig İesu Kristo okuəfinə nəməlinuıən, mine nolkeikeiən, mine nəhatətəiən.

²⁴ Pəh Uhgın otətuati e nəuviriən rəhan kəm nətəmimi rəfin iətəm kolkeikei rəhatah İərmənig İesu Kristo e nolkeikeiən iətəm naunun tikə.

Filipai

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki min ikin Filipai

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Filipai

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm niməfaki əpəha Filipai.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nətəm Isrel, kəməhgi=pən ilah, mətəu Nanihlua* min tepət, kəməsəhgi-pəniən ilah. Pol in təməm niməfaki əpəha Filipai e rəhan naliuəkian iətəm tatol keiu lan. Əpəha e niməfaki əpəha Filipai, nətəm Isrel mine Nanihlua min kəutəfaki pəti, nati əpnəpin Nanihlua min tepət, kəməsəhgi-pəniən ilah. Mətəu e nian əha, nəgətun eiuə min nəuvein kəməhuva motəni məmə okəkeikei kəhgi=pən ilah, kəni nəmə kəsotolien, Uhgın otəsosmiəghian ilah.

?Təmətei nauəuə u o nak? 1. Nian Pol təmətətig e kaləpus əpəha Rom, nətəmimi rəha niməfaki əpəha Filipai, kəmotahli=pən Erafrotaetəs məmə otəmki məni nəuvein muvən kəm in. Niməfaki əha inəha, əpəha Filipai in təmaupən mahli=pən məni kəm Pol. Pol təmətei nauəuə u məmə otəni tagkiu o niməfaki əpəha Filipai o natimnati iətəm kəmotahli=pən kəm in. 2. E nauəuə u, Pol təmahtipəsəg e nəgətun eiuə min u kəutəni məmə Nanihlua min okəkeikei kəhgi=pən ilah məmə Uhgın təhrun nosmiəghian ilah. 3. Pol tolkeikei məmə otəfəri nətəligian rəhalah, kəni məni=pən kəm lah məmə suaru kətiəh əmə məmə okotagian lan. Iesu Kristo pisin əmə təhrun nolien nıkilah tagian, nati əpnəpin məmə kəutatig e nian təuvir uə nian iəkis min.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, mine Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iəutəni təuvir kəm təmah rəfin nətəm kəutəfaki kəm Kristo Iesu əpəha Filipai, mine nətəmi asoli rəha niməfaki, mine dikon min.

² Pəh Uhgın u Tatə rəhatah, mine İərməniğ Iesu Kristo, otətəuati e nəuviriən mine nəməlinuian kəm təmah.

Pol təməfaki o nətəm Filipai

³ İəkolkeikei məmə iəkəni kəm təmah məmə nian min rəfin iətəm nıkil tətəhti itəmah, iətəni kəm rəhak Uhgın məmə nıkil tagian o təmah.

⁴ Kəni nian rəfin e rəhak rəfin nəfakian o təmah rəfin, iətəfaki əmə e nəgianiən,

⁵ mətəu inko rəhatəmah nasiruiən lak e uək rəha nəni pətiğəmiən nanusiən təuvir, e nətuəuinian, nian nəmotəhatətə e nanusiən təuvir, mətəuarus=pa u rəueiu.

⁶ Tol lanəha iəkəhrun vivi məmə Uhgın iətəm təmətuəuin uək təuvir e nəmiəghian rəhatəmah, in otəkeikei matol lanəha, kəni otəpanol naunun lan e nian Kristo Iesu otitəlig=pa min.

⁷ Nian rəfin, iəkolkeikei pik itəmah, kəni iəkəkeikei mətəu nəgianiən lanu mətəu-inko Uhgın təməfa rəhan nəuviriən nian təməfa uək u kəm tah. E nian iəmətatig e kaləpus, mine nian iəmətan əmə mətəhtul pətiğəm o nanusiən təuvir məmə in nıpəhrianiən, mətəu itəmah nəmotəsiru lak.

* : Nanihlua, İanihlua – Afin-to e tiksinəri. 1:6 1Kor 1:8

⁸ Uhgīn tǎhrun mǎmǎ iǎtǎni pǎhriǎn mǎmǎ iǎkolkeikei mǎmǎ iǎkeruh itǎmah, mǎtǎu-inu iǎkolkeikei pik itǎmah tǎhmen ǎmǎ mǎmǎ Iesu Kristo tolkeikei itǎmah.

⁹ Kǎni inu rǎhak nǎfakiǎn mǎmǎ rǎhatǎmah tolkeikeiǎn oteviǎ tǎhmīn mīn e nǎhruniǎn nati mine neiǎnatiǎn rǎfin

¹⁰ mǎmǎ itǎmah onǎkotǎhrun neruhiǎn nati nak u in tǎuvīr pik aǎin, kǎni mǎmǎ onǎkotǎhruahru vivi, kǎseruh-pǎniǎn nati tǎrah kǎti e tǎmah rǎueiu mǎtǎuarus nian iǎtǎm Kristo otuva mīn lan.

¹¹ Pǎh rǎhatǎmah nǎmiǎǎghiǎn otǎuǎ e nǎuan nǎuviriǎn mīne nǎhruahruǎn iǎtǎm Iesu Kristo tatol e nǎmiǎǎghiǎn rǎhatǎmah, o nǎni-viviǎn mīne nǎfǎriǎn nǎrgi Uhgīn.

Nian Pol ǎpǎha e kalǎpus, nǎtǎmimi kǎmotǎtǎu nanusiǎn tǎuvīr

¹² Iǎu mīn nǎuvein, iǎkolkeikei mǎmǎ onǎkotǎhrun mǎmǎ nati ǎpnǎpīn nǎhmǎiǎn u kǎmol lak, mǎtǎu tǎmasiru pik o nǎni pǎtigǎmiǎn nanusiǎn tǎuvīr kǎm nǎtǎmimi tepǎt,

¹³ mǎtǎu-inu tol lanǎha, soldiǎ mīn iǎtǎm kautol kat o nimǎ rǎha Sisǎ, mīne nǎtǎmi pīsin pīsin mīn tepǎt, kīnotǎhrun rǎkis mǎmǎ iǎu iǎtatig e kalǎpus mǎtǎu iǎu ioluǎk rǎha Kristo.

¹⁴ Kǎni rǎhak natigīn e kalǎpus tǎmol mǎmǎ iǎkǎfaki mīn iuǎkīr ilah rǎfin kǎmotǎhatǎtǎ ǎskasik tǎhmīn mīn e Iǎrmǎnig, kǎni matol nǎtǎligīn rǎhalah tǎskasik o nǎni pǎtigǎmiǎn nǎghatiǎn rǎha Uhgīn masotǎginǎn.

¹⁵ Nīpǎhriǎniǎn, nǎuvein kǎmotǎni pǎtigǎm nanusiǎn tǎuvīr rǎha Kristo mǎtǎu-inu kǎutetet iǎu kǎni motolkeikei mǎmǎ okotepǎt lak. Mǎtǎu nǎuvein kǎutǎni pǎtigǎm ǎmǎ nanusiǎn tǎuvīr rǎha Kristo e nǎtǎligīn ǎhruahru.

¹⁶ Nǎtǎmi mīn u nǎtǎligīn rǎhalah tǎhruahru ǎmǎ, ilah kǎutǎni pǎtigǎm nanusiǎn tǎuvīr mǎtǎu-inu kotalkeikei iǎu, kǎni motǎhrun mǎmǎ Uhgīn tǎmǎlǎhu=pǎn iǎu ikinu e kalǎpus mǎmǎ iatǎhtul pǎtigǎm o nanusiǎn tǎuvīr mǎmǎ in nīpǎhriǎniǎn.

¹⁷ Mǎtǎu nǎuvein iǎtǎm kǎutetet iǎu, kǎsotǎni pǎtigǎmiǎn Kristo e nīkilah pǎhriǎn, mǎtǎu kautol ǎmǎ mǎtǎu-inu kotalkeikei mǎmǎ okǎfǎri aru ilah, kǎni nīkilah tǎhti mǎmǎ okotol nǎrahǎn kǎm iǎu rǎueiu, nian iǎtatig e kalǎpus.

¹⁸ Mǎtǎu nati ǎha, in nati ǎpnǎpīn ǎmǎ. Nǎmǎ kautol e nīkilah pǎhriǎn uǎ kǎpǎ, mǎtǎu nati asoli mǎmǎ kǎutǎni pǎtigǎm nanusiǎn tǎuvīr rǎha Kristo, kǎni inu tatol nīkik tǎtagīn.

¹⁹ Pǎhriǎn, kǎni nīkik otagiǎn mīn mǎtǎu iǎkǎhrun mǎmǎ e nǎua nǎfakiǎn rǎhatǎmah, mīne nasiruǎn rǎha Narmīn rǎha Iesu Kristo, in otǎmiǎǎgh iǎu e nǎrahǎn u,

²⁰ tǎhmen ǎmǎ mǎmǎ iǎkǎhrun vivi kǎni matǎlǎhu=pǎn rǎhak nǎtǎligīn mǎmǎ Uhgīn otǎsǎǎghaniǎn mǎmǎ oiǎkol nati kǎti iǎtǎm otol aulis iǎu e nǎhmti Uhgīn, kǎni iǎkǎhrun mǎ iǎu oiǎsǎǎginǎn o nǎni pǎtigǎmiǎn nanusiǎn tǎuvīr rǎha Kristo. Mǎtǎu rǎueiu mīne nian mīn rǎfin, nīkik tǎskasik mǎmǎ, nǎmǎ iatǎmiǎǎgh uǎ iǎkīmīs, mǎtǎu iatīsiǎi Kristo e nǎmiǎǎghiǎn rǎhak.

²¹ Tol lanǎha mǎtǎu-inu nǎmiǎǎghiǎn rǎhak in Kristo ǎmǎ, kǎni nǎmǎ iǎkīmīs, in nati tǎuvīr tapīrǎkis.

²² Okǎmǎ iǎtǎmiǎǎgh ǎhanǎh, in tǎuvīr o nolīǎn uǎk nǎuvetin mīn rǎha Uhgīn e nǎhue nītǎni. ?Kǎni iǎkitǎpīn iǎtǎm pǎhruvǎn? !Iǎkǎruru!

²³ Rǎueiu ǎha suaru keiu kǎtuamǎhli ǎupǎn lak, mǎtǎu iǎkolkeikei ilau pǎti. Iǎkolkeikei pik mǎmǎ iǎkǎpǎh natigīn u ikinu muvǎn meruh Kristo iǎtǎm in tǎuvīr aǎin mapīrǎkis natigīn u ikinu.

²⁴ Kəni iəkafu məmə iəkəkeikei matəmiəgəh e nəhue nītəni u o nasiruiəh e təmah.

²⁵ Kəni mətəu-inu iəkəhrun məmə inu in nīpəhriənīən, kəni iəkəhrun məmə oīəkəmiəgəh o nasiruiəh e təmah məmə nəhatətəiən rəhatəmah oteviə, kəni onəkotəgiən e nəhatətəiən rəhatəmah.

²⁶ Kəni e nolīən əha, nīən iəkuvə mīn meruh itəmah, nīkitəmah otagiən nəkotəni-vivi Krīsto Iesu, mətəu-inu iəu iəmitəlig=pə mīn o təmah.

Nəhtulīən əskasik

²⁷ Kəni nati asoli, itəmah onəkotəkeikei motol məmə nolīən mīn rəfin e nəmiəgəhiən rəhatəmah okotəfən nīsiəiən kəm nanusiən təuvir rəha Iesu Krīsto. Kəni nati əpnəpīn nəmə iəkuvnə uə iəsuvnəiən, pəh oīəkətəu məmə nəutalkut əskasik e nətəligiən kətiəh əmə, kəni məmə itəmah rəfin, itəmah nəutalkut e nətəligiən kətiəh əmə o nəhtul əskasikiən o nanusiən təuvir,

²⁸ kəni məmə nəsotəgiənīən e rəhatəmah mīn tikimīr. Inu nəmtətīən pəhriən kəti o lah məmə Uhgīn otərəkin ilah, mətəu in otosmiəgəh itəmah. Uhgīn otol natimnati mīn əha rəfin.

²⁹ Otol lanəha mətəu-inu in təmegəhan məmə onəkotəhatətə e Krīsto, kəni nati kəti mīn, məmə onəkotos mīn nəhməiən ohni.

³⁰ Kitah rəfin, nərahīən əhmen əmə tatos itah, iətəm itəmah nəmoteruh e rəhak nəmiəgəhiən əupən, kəni rəueiu nəutətəu məmə iətətiɡ əhanəh lan.

2

Kotəkeikei məutohtəupən suaru rəha Iesu Krīsto

¹ ?Nīkitəmah təskasik e Krīsto mətəu-inu nautol kətiəh itəmah mīn, uə kəpə? !Əuəh! ?Nəutətəu təuvir e nolkeikeiən rəhan, uə kəpə? !Əuəh! ?Məutauiim itəmah Nərmin Rəha Uhgīn, uə kəpə? !Əuəh! ?Mautol təuvir kəm təmah mīn kəni məutasəkəhruin pik itəmah mīn, uə kəpə? !Əuəh!

² Təuvir, pəh nətəligiən rəhatəmah tuva matol kətiəh; kəni motolkeikei itəmah mīn; kəni mautol pəti uək e nətəligiən kətiəh mīne nīkin təuvir. Konu, nəmə nautol natimnati mīn əha, in otol nīkik tagiən pik əgin.

³ E nolīən kətiəh əmə, sotoliən nati məmə itəmah nəkotəuvir motəpirəkis itəmah mīn nəuvein, kəni sotoliən nati kəti məmə nəkotəfəri aru itəmah lan. Mətəu otosiahu aru itəmah, kəni otətəlig pik e təmah mīn nəuvein tapirəkis itəmah əmə.

⁴ Kəni otasiru e təmah mīn e nəmiəgəhiən rəhatəmah. Təsəuviriən məmə suah kəti tateh aru əmə rəhan nəmiəgəhiən.

⁵ Rəhatəmah nətəligiən otəkeikei məhmen e nətəligiən rəha Krīsto Iesu iətəm tol lanu lan:

⁶ Krīsto in təhmen əmə e Uhgīn

mətəu in təməsalkutiən məmə in otəskəlim nepətiən rəha Uhgīn,

⁷ mətəu təməpəh rəhan nepətiən, kəni təmuva məhmen e ioluək əmə kəti, kəni təməir e nəhue nīftəni muva iətəmiimi əmə kəti.

⁸ Kəni nīən in iətəmi kəti, nīpətīn təhmen əmə e tah, in təmosiahu aru in, mol nəuia Tatə Uhgīn e natimnati rəfin muva mətəuarus mīmīs. Kəni kəmol aulis in e nīmisiən e nīgi kəmləuau.

⁹ Mətəu-inu təmol lanəha, Uhgīn təmləfəri əgin in, kəni məfən nərgin kəm in iətəm tapirəkis nərgin mīn rəfin,

- 10 māmā e nārgi Iesu, natimnati rāfin iētām kēutāmīgāh ikin mīn rāfin e neai, mīne nāhue niftāni, mīne nīki nītāni lāhtāni u ikin nētāmi kāmohmīs ikin, okotasiāulīn motāfan nīsiaiān kām in,
 11 kēni ilah rāfin okotāni pētīgām māmā Iesu Kristo in Iārmānīg. Kēni nolīān āha tātāfan nīsiaiān kām Tatā Uhgīn.

Itāmāh nākotāhmen e nāhagāhagiān

12 Rāhak nētāmimi mīn iētām iākolkeikei pik, nīān kitāh kāmāutan, itāmāh nāmāutol nāuiak nīān mīn rāfin. Kēni rāueiū, mātāu-inu iētātig isāu o tāmāh, itāmāh aru nākotākeikei māutalkut pik tāhmin māmā nākotol nāuiak e natimnati mīn u: mātāu-inu nīnotāhrun rākīs nolīān āha rāha Kristo, otalkut āskasik o nītāu-pānīān suaru rāha nosmīgāhīān. Otītāu=pān suaru āha e nāhmti Uhgīn motārēmrumīn motāgīn.

13 Kēni otītāu=pān suaru āha mātāu Uhgīn tatol uāk e nāmīgāhīān rāhatāmāh māmā onākotolkeikei māmā nākotol nāuiān, kēni tātāfīnā nāsānānīān kām tāmāh māmā onākotol pāhriān nāuiān.

14 E natimnati rāfin iētām nautol, sotāgahti-āghatīān ohni, kēni māсотorgāhuiān itāmāh mīn ohni

15 māmā nāmīgāhīān rāhatāmāh otāhruāhru vivi, kēni kāseh-pānīān nārāhīān kēti lan, kēni itāmāh nenāti Uhgīn nētām nolīān ekāu-ekāu tikā e tāmāh, nīān nāutatīg e nālugi nētām kotekāu-ekāu, iāpīnāpu mīn. Kēni itāmāh nākotāgāhag tāhmen e māhau mīn e nāhue niftāni,

16 nāutaskālim vivi nāghatīān e nāmīgāhīān. Kēni otol natimnati ārāfin māmā nīān Kristo tuva mīn, kēni iākāfāri o tāmāh kēni oiākāhrun māmā iāsāiu āpnāpīān, nāhgīk tāsīkīān o nātī āpnāpīn āmā.

17 Nolīān rāhatāmāh rāha nāhatātāiān e Uhgīn tāhmen e sakrifais* kēti kām Uhgīn. Nāmā iākīmīs, kēni muva māhmen e sakrifais e wain iētām katiuvi=pān ilāu sakrifais rāhatāmāh. Mātāu nātī āpnāpīn āmā, nīkīk tagīān āmā kitāh mīn itāmāh.

18 Kēni e nolīān kātīāh āmā, nīkitāmāh tākeikei māgīān kitāh mīn itāmāh.

Timoti mīne Epafrotaetās

19 Nāmā Iārmānīg Iesu tegāhan, iākolkeikei māmā iākāhli=pīnā Timoti tuvna meruh itāmāh māmā nīān iākātāu nānusiān e tāmāh, iāu mīn, nīkīk otāgīān.

20 Suāh kēti tikā mīn u ikinu rāhan nātāligīān tāhmen e rāha Timoti, iētām nīkīn tāhti pik itāmāh.

21 Nētāmi pīsīn pīsīn kēutātālig aru e uāk mīn rāhalāh, māсотātāligīān e uāk rāha Iesu Kristo.

22 Mātāu itāmāh nākotāhrun māmā nīān rāfin Timoti tatol āhro uāk rāha Uhgīn lanu, kēni rāhan uāk in tāvūr, kēni tāhmen e suākāku tatol uāk ilāu rāhan tātā, in tāmāsīru lak e uāk rāha nānusiān tāvūr.

23 Mātāu-inu o nātī āha, nīkīk tātāhti māmā nīān oiākāhrun māmā rāhak nātīgīān otāhro lanu, oiākāhli=pīnā uāhai āmā tuvān meh itāmāh,

24 kēni iētāhatātā e Iārmānīg māmā otāsuvāhīān iāu mīn iākuvnā meh itāmāh.

25 Mātāu nīkīk tāhti māmā oiākākeikei māhli=pīnā Epafrotaetās tītālig=pīnā meh itāmāh. In piāk iētām iētīāuva kātīāh mātuol uāk kātīāh, kēni mātuāluāgīn

2:10 Rom 14:11 **2:11** Rom 10:9 **2:16** Dan 12:3; Fil 1:10; 1Tās 2:19 * **2:17** Nīān tepēt nētām Isrel kotoh nātī miāgāh mīn māutuāvan e nīgām āpāha e Nīmā Rāha Uhgīn māmā okotāfāki. Nīān nāuvein katiuvi=pān wain o nāhu e nātī miāgāh iētām nīgām tātus tāhmen e nāfēnīān kām Uhgīn. **2:18** Fil 3:1; 4:4 **2:21** 2Tim 4:10

e naluaginian katiash raha Uhgîn. Aupân, nâmotahli=pa e nârgitâmah mêmâ otuva mâni pâtigâm kâm iâu nanusiân râhatâmah, kâni mêmâ otasiru lak.

²⁶ Mâtâu râueiu, in tolkeikei pik mêmâ oteruh râfin itamah, kâni mâtâtâu târah pik mâtâu-inu itamah nânôtâtâu râkis mêmâ in tatimis.†

²⁷ Pâhriân, in tâtâtimis pik, iuâkir âmâ timis. Mâtâu Uhgîn tâmasâk âhruin pik in. Kâni masâk âhruin min iâu, nian tâmol vivi in e nimisiân râhan. Mâtâu nâmâ tâmimis pâhriân, otol nikik titâgit pik.

²⁸ Mâtâu-inu Uhgîn tâmol vivi in, kâni nikik tagiân pik o nahli-pinâiân mêmâ nikitâmah otagiân nian onâkoteruh, kâni mêmâ iâu iâkalu lan nikik tâsâhti minian nimisiân âha tâmos.

²⁹ Nikitâmah otâkeikei magiân mêmâ onâkoteruh min, tâhmen mêmâ in piatâmah kâti e Iârmânig. Kâni otâfân nisiâiân kâm nâtâmi kotâhmen âmâ lan,

³⁰ mâtâu-inu iuâkir in timis o uâk râha Kristo, mäsâginian o râhan nâmiâgâhian e nian âskasik min mêmâ in otasiru lak nian râhatâmah suaru tikâ o nasiruân.

3

Suaru pâhriân o nosiân noliân âhruahru

¹ Râhak min nâtâmimi iâtâm iâkolkeikei pik, pâh iâkâni nipilga nâghatiân nâuveitin min. Otagiân o Iârmânig. Kâni iâkâti min âmâ nâghatiân katiash iâtâm iâmâtei kâm tâmah aupân, mâtâu sâniâmâ in nati tiâkis ohniâu, kâni in otasiru e tâmah mahtipâsig e tâmah o nâghatiân eiâu min.

² Râueiu, iâtâni kâm tâmah mêmâ, !Onâutâtâu itamah o nâtâmi u kâutâni mêmâ okâkeikei kâhgi=pân suah kâti mêmâ in otâhruahru e nâhmti Uhgîn! !Nâtâligiân râhalah târah! !Ilah kâutuh mâtûrâkin âmâ nâman! !Ilah kotâhmen e kuri arpîn min!*

³ Mâtâu kitah u nenâti Uhgîn pâhriân min iâtâm in tâmâtei râkis noliân târah min e nikitah, kâni Nârmîn Râha Uhgîn tatol mêmâ kitah kotâhruin nâfakiân kâm Uhgîn e râhatah nâmiâgâhian. Kâni kitah okotâfâri pik itah o Kristo Iesu kâni moutârâriâ âmâ lan, mâtâu sâniâmâ in nati kâti iâtâm kitah aru kâmotol e nipâtitah o nosmiâgâhian itah.

⁴ Mâtâu aupân, râhak natimnati lanâha iâtâm iâmâtârâriâ lan o nosmiâgâhian iâu, nâtâm Isrel kâmotakil mêmâ ilah kotâuvir agin.

Kâni nâmâ suah kâti nâkin tâhti mêmâ tâhruin narâriâiân âmâ e natimnati tol lanâha, mâtâu râhak natimnati kotal lanâha tapirâkis agin.

⁵ Tipik min ilah nâtâm Isrel âhruahru, kâni iâmsipân e nâuanilâuis râha Benjâmin. Nian iâmos nian eit âhruahru, kâni kâhgi=pân iâu.† Nâmâ kâni nâtâm Isrel âhruahru, mâ iâu kâti u! Aupân, iâu Farâsi kâti, kâni iâmatitâu=pân vivi Lou.

⁶ Iâmolkeikei pik mêmâ nâfakiân kâm Uhgîn in tâhruahru agin, tol lanâha, iâmol nârahian kâm nâtâm kâutâhatâtâ e Iesu. Mâtâu-inu e râhak nâtâligiân, ilah kâmotol nâfakiân kâm Uhgîn tamâkmik.‡ Kâmâseh=pâiân nati târah kâti

2:25 Fil 4:18 † 2:26 Mâta Epafrotaetas tâmâtâu târah mâtâu-inu tâsolkeikeian mêmâ nikilah otahmâ ohni o râhan nimisiân. *

3:2 Nâtâmimi nâuvein râha Isrel kâmâutâgâtun nimâfaki mêmâ okâkeikei kâhgi=pân suah kâti, kâni in tâkeikei mitâu=pân Lou râha nâtâm Isrel mêmâ in otâhruahru e nâhmti Uhgîn. Mâtâu Pol tâsolkeikeian ilah mâtâu ilah kâuteiâu mâtûrâkin nâhatâtâiân râha nimâfaki. Nâtâmi min âha kotâhmen e kuri arpîn min u kâutol nârahian. 3:3 Rom 2:29 3:4 Uâk 22:3 † 3:5 Lou râha nâtâm Isrel tâtâni mêmâ nian iâpâou iâрман tinos nian eit âhruahru, kâni okâkeikei kâhgi=pân in.

3:5 Luk 1:59; Uâk 23:6; 2Kor 11:22 ‡ 3:6 Aupân Pol nâkin tâhti mêmâ Iesu Kristo in ieiâu kâti, kâni tol lanâha, Pol tâmol nârahian kâm nimâfaki. Afin-to Uâk 8:3; 22:4; 26:9-11.

mine e nemiəgəhiən rəhak mətəu-inu iəmitəu=pən rəfin lou min rəha nati Isrel.

⁷ Mətəu natimnati min rəfin əha iətəm iəmətarəriə e lah aupən, kəni nikik təhti ilah kotəuvir pik agin, mətəu rəueiu əha iateruh məmə ilah nati əpnəpin əmə mətəu-inu inəhrun nati iətəm Kristo təmol.

⁸ Mətəu təsolian naunun əha ikin əha. Kəni rəueiu iətakil məmə natimnati rəfin agin, ilah nati əpnəpin əmə mətəu-inu iateruh nati kəti iətəm in təuvir pik agin, məmə iəkəhrun Kristo Iesu, Iərməniğ rəhak. Iəməpəh rəfin ilah o Iesu. Iətakil ilah təhmen e nimənərik məmə iəkəhrun vivi Kristo,

⁹ kəni məmə iəkuol kətiəh itimlau min. Kəni nəmə iəu aru iətalkut məmə iəkītəu=pən Lou, kəni Uhgīn təseruhiən iəu məmə iəkəhruahru. Mətəu nəmə iətəhatətə əmə e Kristo, kəni in tətəruh iəu məmə iəkəhruahru. Uhgīn tatol əmə iəu iətəmi əhruahru e nəhatətiən rəhak.

¹⁰ Iəkolkeikei məmə iəkəhrun təhmin min Kristo, mine nəsanəniən iətəm Uhgīn təmol in təmiəgəh min e nimisiən. Kəni iəkolkeikei məmə iəkuva iuəkir ohni nian iəkətəu nəhməiən təhmen e nəhməiən iətəm in tətəməu. Kəni iəkolkeikei məmə iəkuva məhmen lan e nimisiən rəhan,

¹¹ kəni e suaru əha, iəkəhrun nələhu-pəniən əskasik rəhak nətəligiən lan məmə, iəu min, Uhgīn otol iəkəmiəgəh min.

Pol təmalkut əskasik məmə in otəhrun təhmin Kristo

¹² Iəsanəniən məmə inos rəkis natimnati min əha, kəni məmə e nemiəgəhiən rəhak əha rəueiu, iəu iəkəhruahru vivi. Kəpə. Mətəu iəmitəu mətətalkut pik məmə iəkos maskəlim natimnati min əha rəhak, mətəu-inu Kristo Iesu təmitəu iəu kəni maskəlim tiəkis. Məl iəu rəhan, məmə iəkos natimnati min əha.

¹³ Piak min, iəsanəniən məmə inos rəkis natimnati min əha. Kəpə. Mətəu iəu iəkəhmen e suah kəti tətəiu e naiuəniən kəti, kəni nati kətiəh əmə iətəm iətalkut ohni, məmə iəkalu e natimnati e nəmtəhk, mətətalkut pik matos nəmnəhəgiən o nati iətəm tətəməhli aupən lak,

¹⁴ kəni təhmen e suah kəti iətəm tətəiu məmə otaupən mos nətəouəniən, kəni iəu iətəiu o nosiən nəua nəlkutiən rəhak. Kəni nəua nəlkutiən əha in nəmiəgəhiən vi e Kristo Iesu iətəm Uhgīn təmauin lak məmə iəkos.

¹⁵ Kəni kitəh rəfin nətəm kinotəskasik rəkis e nemiəgəhiən rəhatah, okotəkeikei motəskəlim nətəligiən min əha. Mətəu nəmə itəmah nəuvein nətəligiən rəhatəmah tol pisin e nati u, pəh Uhgīn otol tagəhəg kəm təmah nətəligiən iətəm təhruahru.

¹⁶ Mətəu nati agin ko məmə kotohtəu=pən suaru iətəm kinotəhrun rəkis.

¹⁷ Piak min, əhuva kətiəh məutohtəu=pən nime iəhəlkək, iətəm iəu inol rəkis nəkotəruh, kəni motəruh mətiğ nətəm kəutohtəu=pən nime iəhəlkətimah.

¹⁸ Otitəu=pən nime iəhəlkətimah mətəu-inu inəni=pinə rəkis kəm təmah nian tepət, kəni rəueiu nəhu nəhmtək tətəiu ohni məmə, nətəmiimi tepət rəhalah naliuəkian tətəgətun məmə ilah tikimīr min rəha nənusiən təuvir rəha Kristo məmə in təmimis e niğ kəməluau.

¹⁹ Uhgīn otərəkin ilah. Kautətiğ pik əmə e natimnati min tərəh u nikilah tolkeikei. Kəni natimnati min əha, in uhgīn rəhalah, kəni məutəfəri ilah o nolian natimnati iətəmi tol nəulisian, kəni motəfəri ilah o natimnati rəha nəhue niftəni.

²⁰ Mətəu kitəh nətəmi rəha negəu e neai, kəutəhtəhniin Iosmiəgəh iətəm otsipən e negəu e neai, u Iərməniğ Iesu Kristo.

²¹ Kəni in otəuhlin nīpətītah əpəou rəha nəhue niftəni u, kəni mol təhmen e rəha Kristo nian təməmīəgəh e nīmīsīən. In otol lanəha e nəsanəniən rəhan iətəm otələhu=pən natimnati rəfin e rəhan narmənīgīən.

4

¹ Tol lanəha, rəhak mīn, otəhtul əskasik lankonu lan e Iərmənīg. Iəkolkeikei itəmāh kəni molkeikei pik məmə iəkəruh mīn itəmāh. Rəhak mīn nətəmimi, nəmīəgəhiən rəhatəmāh iətəm təhruahru tatol nīkik tətəgiən, kəni itəmāh nəua nalkutiən rəhak iətəm təuvir agin.

Pol təməfəri nətəlīgīən rəhalah

² Iuotīə mīne Sintike, iəkəni=pīnə əskasik kəm təlau məmə nəkuəpəh nolīən u məmə nəsuətəlīgīən e təlau mīn, mətəu-inu Iərmənīg rəhatəlau pəti.

³ Əuəh, kəni ik mīn,* iətəm kilau mīn ik kəmuol uək nuvəh rəkis, iəkolkeikei məmə nəkasīru e pəta mil u, mətəu-inu iəmol pik uək itīmāhal mil lau. Kəmuasīru lak mətəuəni pətīgəm nanusīən təuvir rəha Iesu Kristo, itīmāh Klemən mīne piak mīn nəuvein mīn iətəm kəmotasīru e uək. Uhgīn təmətēi nərgīlah e nauəuə rəha nəmīəgəhiən.

⁴ Otəgiən o Iərmənīg nian rəfin. !Kəni iəkəni mīn, otəgiən!

⁵ Otol kəm nətəmimi məmə okoteruh məmə itəmāh nətəmi rəhatəmāh nətəlīgīən tīmətīg. Kəni məsotaluīən məmə otəsuvəhiən Iərmənīg tītəlīg=pə mīn.

⁶ Nīkitəmāh təsəhti pikiən natimnati mīn, nati əpnəpīn in nati asoli uə nati əkəku əmə, mətəu e natimnati mīn rəfin, otəfəki=pən əmə kəm Uhgīn o nati itəmāh nəkotolkeikei. Kəni nian nəkotəfəki motətapuəh ohni, motəni kəm in məmə nīkitəmāh tagiən o rəhan nəuviriən.

⁷ Kəni Uhgīn otəfīnə kəm təmāh nəməlīnuīən iətəm iahgīn pik tapirəkis nəhrunīən rəfin rəha nətəmimi. Kəni nəməlīnuīən əha otərmənīg vivi e nīkitəmāh mīne nətəlīgīən rəhatəmāh mətəu-inu nəutəhatətə e Kristo Iesu.

⁸ Kəni rəueiu piak mīn, otətəlīg e natimnati mīn iətəm tol nīpəhriənīən, iətəm tətəskəlīm nīsīaiən, iətəm təhruahru, iətəm nolīən tərāh tikə lan, iətəm kītah kotolkeikei, iətəm nərgīlah kotəuvir, iətəm kotəuvir pik, iətəm nətəmimi kətəni-vivi. Otətəlīg e natimnati mīn əha.

⁹ Otol nati nak iətəm iəməgətun itəmāh lan, iətəm nəmotos e nəmīəgəhiən rəhatəmāh, kəni otol mīn nati nak iətəm iəu iəməni, kəni otol nati nak nəmoteh=pə lak. Nian nəkotol lanəha, kəni Uhgīn iətəm tətəfīnə nəməlīnuīən kəm təmāh, otətən itəmāh mīn e nian mīn rəfin.

Pol nīkin tagiən o nasīruīən rəhalah

¹⁰ Nīkik tagiən iətəni-vivi Iərmənīg mətəu-inu nuvəh nəuvētīn nəməsotasīruīən lak, mətəu əha rəueiu nīkitəmāh təhti mīn iəu. Nīpəhriənīən nəməutətəlīg pik lak, mətəu suaru tikə məmə nəkotasīru lak.

¹¹ Iəsənīən nati u mətəu-inu natimnati iətəm iəu iəkolkeikei tikə ohniəu, kəpə. Mətəu-inu rəueiu iəkəhrun suaru məmə nīkik tagiən əmə nian rəfin, nati əpnəpīn rəhak natīgīən in təuvir uə tərāh.

¹² Iäkəhrun suaru rəha nağianian nəmə rəhak natimnati tikə, uə nəmə rəhak natimnati tepət. Inəhrun rəkis suaru oneuən əha e nian rəfin, nəmə nəgək nauənian tepət uə təkəku əmə, nəmə rəhak nautə tepət uə təkəku əmə.

¹³ Mətəu-inu Kristo tətəfa rəhan nəsanənian kəm iəu, kəni iäkəhrun naliuəkian e nəuvirian uə nərahian.

¹⁴ Mətəu itəmah nəmotol noliən təuvir nian nəmotasiru lak e nərahian iətəm iəmatig lan.

¹⁵ Nipəhrinian, itəmah nətəm Filipai ninotəhrun rəkis məmə nian nəmotəuəuin mətətəu nanusian təuvir e İesu Kristo, nian iəmiet imatəmah ikin Masetoniə, itəmah əmə u nəmotasiru lak e məni. Niməfaki kəti min tikə iətəm təməfa natimnati nəuvein kəm iəu.

¹⁶ Kəni nian iəmuvən iuəkir əmə, e taun Təsalonaikə, mətətig əpəha ikin, nəmotahli=pa min məni kəm iəu, kəni səniəmə mau kətiəh əmə.

¹⁷ Səniəmə iətəsal e məni məmə nəkotəfa kəm iəu, mətəu iəkolkeikei məmə Uhgın oteruh nəuvirian əha kəni mətəu itəmah lan.

¹⁸ İəmos rəfin məni iətəm nəmotahli=pa kəm iəu, kəni in təhmen mapirəkis, mətəu nian Epafrotaetəs təmos natimnati min u muva kəm iəu, rəueiu rəhak natimnati rəfin tepət. Itəmah nəmotəfən nati kəti kəm Uhgın təhmen e sakrifais iətəm nəmiəvin təuvir. In tatos əmə, nikin tətəgian ohni.

¹⁹ Kəni Uhgın rəhak in otəfinə kəm təmah natimnati rəfin iətəm təhruahru o nəmiəgəhian rəhatəmah. Kəni rəhan rəfin nəfənian kəutsipən e rəhan nautə tepət təuvir, kəni məutsipən e Kristo İesu.

²⁰ Pəh nətəmimi rəfin okotisiai Uhgın Tatə rəhatah tatuvən mətuvən nau-nun tikə. Əuəh.

Nauun nəghatian rəha Pol

²¹ İətəni təuvir kəm təmah rəfin iətəm nəutəhatətə e Kristo İesu. Piatah min, itimah milah u ikinu kəutəni min təuvir kəm təmah.

²² Nətəmimi min rəfin iətəm kəutəhatətə e Kristo İesu, kəutəni=pinə təuvir kəm təmah, kəni ilah min əpəha e nimə rəha Sisə kəutəni təuvir pik kəm təmah.

²³ Pəh İərməniğ İesu Kristo otətuati e rəhan nəuvirian kəm təmah rəfin.

Kolosi

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki mın ikin Kolosi

Nəghatiən əkuəkır rəha nauəuə u Kolosi

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm niməfaki əpəha Kolosi, taun asoli kəti əpəha nitəni asoli Esia.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Kətəni məmə nəmə təhro Epafras təmətuəuin niməfaki əha Kolosi. Pol təsuvəniən meruh niməfaki əha, mətəu nəgətun eiuə nəuvein kəməhuva e niməfaki. Kəutəni məmə okotəkeikei mətəhtəu=pən suaru nəuvein rəha nətuakəmian rəha nauəniən mine nəmnimian, kəni mətəfaki kəm nəgelo mın, mautəni məmə Kristo in səniəmə ilis pik. Kəutəni məmə kəutos nəhrunian nəuvein iətəm kəutəhluaig, mautəni məmə nəhrunian mine nolian rəha iətəmimi in nati kəti iətəm tətət pik.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təmətei nauəuə u məmə otətei rəkis nəgətunian eiuə mın iətəm kəutatig e niməfaki. Molkeikei məmə otəni pətigəm məmə Kristo in ilis tapirəkis natimnati rəfin, kəni nəfaki mın okəsotarəria e nəgətunian eiuə mın əha, mətəu-inu ilah nati əpnəpin əmə.

Pol təmətuəuin rəhan nəghatiən

¹ İəu Pol, u iəu aposil kəti rəha Kristo İesu, iətəm Uhgın təmitəpin rəkis iəu. İtimlau piatah Timoti iətuatig,

² kəni nikitimlau tətagiən məmə iəkuəghati kəm təmah e nauəuə u, iətəm iətətei mətəuəhli=pinə kəm təmah nətəmimi rəha Uhgın əpəha Kolosi, inu piak mın mine nəuvirik mın e Kristo iətəm nəutəhatətə əskasik lan. İtimlau iətəufaki məmə nəuvirən mine nəməlinuian rəha Uhgın Tatə rəhatah in otəkeikei mətətatig o təmah.

Pol təməni-vivi Uhgın o nətəm Kolosi

³ Nian iəkəutəfaki o təmah kəm Uhgın u tatə rəha İərməniğ İesu Kristo, kəni nian rəfin iətəni tagkiu kəm in o rəhan uək e nəmiəgəhiən rəhatəmāh,

⁴ mətəu-inu itimah iəmotətəu məmə rəhatəmāh nəhatətəiən təskasik ohni mine nolkeikeiən rəhatəmāh tatuvən o nətəmimi nətəm kəutəfaki.

⁵ Nəhatətəiən mine nolkeikeiən rəhatəmāh tol lanu lan mətəu itəmah nəkotəhrun vivi e nikitəmāh məmə Uhgın otəfinə kəm təmah nati nak iətəm tətəl openə-penə lan əpəha ilis e negəu e neal. Nəmotətəu rəkis natimnati mın əha e nəghatiən pəhriən, inu nənusiən təuvir rəha İesu Kristo.

⁶ İkin mın rəfin e nəhue nitəni mın, nətəmimi kəutəni pətigəmian nənusiən təuvir, kəni tətəuə e nəuan məteviə matol vivi nəmiəgəhiən rəha nətəmimi tətət. Tol əmə məmə inu nian itəmah nəmotətəu mətəhrun nıpəhriənian əha e nəuvirən rəha Uhgın, kəni tətəviə mın matəuə e rəhatəmāh nəmiəgəhiən.

⁷ Inu suah u Epafras, tinəni rəkis nəghatiən u kəm təmah. In iətəmimi təuvir kəti iətəm in slef kəti rəha Kristo itimlau mın iətəm tatos rəhatimlau nəghatiən. In iətəmimi kəti tətəhtul əskasik o nolian uək rəha Kristo, kəni mətasiru e təmah.

⁸ In təməni kəm timlau nolkeikeiən rəhatəmāh iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəfinə kəm təmah, kəni nautolkeikei nətəmimi lan.

⁹ Tol lanu, nian itimah iəmotətəu nanusiən əha, kəni iəutəfaki e nian rəfin o təmah. Iəutətapuəh o Uhgın məmə in otətəlmin itəmah e rəhan nətəligiən mine neinatigiən pəh nəkotəhrun vivi rəfin nəuiən.

¹⁰ Iəutəfaki lanu məmə naliuəkiən rəhatəmah otəfən nisiəiən kəm Uhgın pəh tol nikin tətəgiən ohni, kəni məmə rəhatəmah nəmiəgəhiən otəuə e nəuan iətəm təuvir o uək rəfin rəha Uhgın iətəm nautol. Pəh Uhgın otasiru e təmah məmə nəkotəhrun vivi in.

¹¹ Iəutəfaki məmə nəsanəniən asoli rəha Uhgın otol itəmah nəkotəsanən e nian nərahien otuva. Pəh onəutəhtul əskasik kəni nətəligiən rəhatəmah təfəməh, kəni nagəniən tətətig e təmah,

¹² kəni nəkotəni kəm Tatə Uhgın məmə nikitəmah tətəgiən o natimnati iətəm təmol. In təmol itəmah nəkotəhruahru, məmə nəkotəhrun nosiən nautə rəha Uhgın iətəm otəpanuva. Onəkotos rəhatəmah nautə təhmen e nətəmimi rəfin iətəm kəutəfaki mautiliuek e nəhəgəhəgiən rəha Uhgın.

¹³ Kəni Uhgın təmol lanəha nian in təmos rəkis itah e narməniəgiən rəha napinəpuəiən, minol itah kinəhuva e narməniəgiən rəha Nətin iətəm in tolkeikei pik.

¹⁴ Nətin təmos nimeitah, mos nalpiniən rəhatah, kəni mitis itah e nalpiniən rəha təfagə, inəha təmafəl itah e təfagə tərəh min rəhatah.

Kristo in ilis tapirəkis natimnati rəfin

¹⁵ Nəti Uhgın iətəm nətəmimi kəmoteruh, in təhmen=pən əmə e rəhan tata iətəm nətəmimi kəsotehiən.

Aupən aupən aəin, nian niftəni mine neai mine natimnati min rəfin kəmautohkə əhanəh, mətəu Nətin, in təmaupən matig rəkis. Kəni tol=pən in, in ilis tətarməniə e natimnati min rəfin u.

¹⁶ In ilis mətəu-inu in təmol natimnati min rəfin e nəhue niftəni u, mine neai, natimnati iətəm kateh ilah uə kəsehien ilah, u nagelo min, mine iərmis min, mine narmin tərəh min, mine iərməniə min rəfin. Kəni in təmol natimnati min rəfin u məmə rəhan.

¹⁷ Kəni in təmaupən matig rəkis e natimnati min rəfin. Kəni natimnati min rəfin kəutatig mətəu-inu nəsanəniən rəhan tətəskəlīm ilah.

¹⁸ Kəni in əmə tətəhtul aupən o niməfaki, kəni niməfaki in tatol uək təhmen=pən e nipətin, kəni in rəhn-kapə.

Kəni in nəukəti niməfaki, inəha in iətəmi iətəm in təmaupən məmiəgəh itulən e nimisiən.

Tol lanəha, in ilis e natimnati min rəfin.

¹⁹ Uhgın nikin tagiən məmə e nətəligiən rəhan, nəmiəgəhiən mine nəsanəniən rəfin rəhan tətətig əmə e Kristo, kəni tol lanəha Kristo in ilis e natimnati min rəfin.

²⁰ Kəni e Kristo, Uhgın təmələhu nəməlinuiən nian nira Kristo təmaui e nigı kəməluau, kəni nətəmimi, mine nati miəgəh min, mine nagelo min, mine iərmis min, mine natimnati min rəfin kəməhuva motuhapumın ilah min e Narməniəgiən Rəha Uhgın.

E Kristo əmə Uhgın təmol natimnati min əha.

²¹ Aupən ikin, itəmah nəməutan isəu o Uhgın, kəni itəmah tikimır min rəhan e nətəligiən rəhatəmah, kəni nəmautol təfagə tərəh.

²² Mətəu rəueiu əha, Uhgın təmol məmə itəmah nəməhuva motol kətiəh e təmah min e nimisiən rəha Kristo u nipətin təməhkul e nigı kəməluau. Uhgın

tamol lanəha məmə otos itəmah nəkəhuva iuəkir ohni, kəni məutəhruahru e nəhmtin, kəni rəhatəmah nolian tərəh min tikə, kəni Uhgın otəsəruhian nıpəgnəmtin tərəh kəti e təmah mətəu nəkotəpia.

²³ Natimnati min u tol lanəha nəmə itəmah nəutəhtul əskasik e rəhatəmah nəhatətəian e Iesu. Nəmotətəu nanusian təuvir iətəm tətəgətun natimnati iətəm Uhgın otol kəm təmah əpəha e negəu e neai, kəni rəhatəmah nətəligian otakeikei mətəhtul əskasik e natimnati min əha. Nanusian təuvir u, iətəm nəməutətəu rəkis, kəmətanus pətigəm ikin min e nitəni min, kəni iəu Pol, Uhgın təmauin lak məmə iətəni pətigəm nanusian təuvir əha.

Pol tatol uək rəha niməfaki

²⁴ Nıkkı tagian məmə iəkətəu nahməian e nıpətik o rəhatəmah nəhatətəian. Kristo təmətəu nahməian e nıpətin məmə niməfaki otair. Kəni e suaru kətiəh əmə, iəu min iətətəu nahməian e nıpətik o nıpəti Kristo, u inu in niməfaki, məmə oteviə məskasik. Kəni tol lanu, uək iətəm Iesu təmətuəuin, iəkölkeikei məmə iəkəsiru e uək rəha Iesu o niməfaki, kəni mətətəu nəməhian ohni.

²⁵ Uhgın əmə təmləfəri iəu məmə iəköl uək e niməfaki rəhan. Rəueiu əha, iəkəhrun nasiruiən e təmah e uək iətəm Uhgın təmələhu=pən e nəhlmək. Rəhak uək məmə iətəni pətigəm nəghatian min rəfin rəha Uhgın pəh nəkotəhrun vivi,

²⁶ nəghatian əha in nəlpəkəuiən oneuən rəha Uhgın iətəm təmətəluaig o nətəmimi rəfin aupən ikin, mətəu rəueiu əha Uhgın tinitis nıpətin kəm rəhan min nətəmimi.

²⁷ Kəni Uhgın nıkin tagian əmə məmə otəni pətigəm natimnati təuvir min rəha Iesu kəm təmah, nətəm Nanihluə* min u kəsəniə məmə itəmah nətəm Isrel, məmə onəkotəhrun min. Nəlpəkəuiən oneuən iətəm təuvir rəha Uhgın, tol lanəha, Kristo təmos nıkitəmah, kəni nəkotəhrun motəhatətə lan məmə onəkotos rəhan nəuvirian iətəm təuvir agin u əpəha e negəu e neai.

²⁸ Kəni itəmah iəutəni pətigəm Kristo kəm nətəmimi rəfin. Kəni iəutəni əskasik məutəhgi-pəri nıkilah lan, kəni məutəgətun ilah e neinatigian təuvir, məmə ilah kəhuva nəfaki min iətəm kəutəhtul əskasik e rəhalah nəhatətəian e Kristo.

²⁹ İatol uək əskasik o nati əha, kəni nian rəfin iatol uək əskasik pik e nəsanəniən asoli rəha Kristo iətəm tatol uək e nəmiəgəhian rəhak.

2

Nəkotəkeikei mətəhatətə əskasik e Iesu

¹ İəkölkeikei məmə nəkotəhrun məmə iəu iatol uək əskasik agin o təmah nətəm Kolosi, mine nətəm Laotisiə, mine nəuvein min nətəm kəutəfaki mətəu iəsehən ilah.

² İatol uək lanu o nəfəriən nətəligian rəhatəmah rəfin, kəni məmə nıkitəmah rəfin otəsanən. İəkölkeikei məmə itəmah onəkotölkeikei itəmah min, kəni tol lanəha, onəkəhuva kətiəh e nətəligian mine nıkin. İatol uək o təmah məmə onəkotəhrun vivi motəhrun rəfin nəghatian pəhriən rəha Uhgın iətəm aupən təmətəluaig mətəu rəueiu tinitigəm=pa. Kəni nəlpəkəuiən oneuən əha, in Kristo,

³ iətəm Uhgın təmoriarun neinatigian mine nəhrunian təuvir min rəfin rəhan tətətig lan.

⁴ İəu iətəghati lanu kəm təmah o nasisiğian e nəghatian eiə min rəha nətəmimi iətəm tətəhian o niuvi rəkisiən rəhatəmah nətəligian.

1:22 Rom 5:10; Efəs 5:27 1:26 Rom 16:25-26; Efəs 3:2-9 * 1:27 Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. 1:29 Efəs 3:7,20; Fil 4:13 2:3 1Kor 1:24,30 2:4 Rom 16:18

⁵ Tol mæ iætatiḡ pau isæu o tæmah, mætæu nîkik tæhti pik itæmah. Kæni nîkik tagiæn pik mætæu-inu iætætæu mæmæ ræhatæmah nætæligiæn kætiæh æmæ, kæni itæmah næutæhatætæ æskasik æmæ e Kristo.

Ræhatæmah næmiægæhiæn otækeikei matatiḡ æmæ e Kristo.

⁶ Mætæu inko itæmah næmotos Kristo Iesu mæmæ in Iærmæniḡ ræhatæmah, kæni onækotækeikei mæutohtæu=pæn æskasik in.

⁷ Otaskælim Kristo tiækis tæhmen e noki niḡi tæteiuaiu mælæs niiftæni, kæni pæh ræhatæmah næmiægæhiæn teviæ mæskasik lan. Pæh ræhatæmah næhatætæiæn otækeikei meviæ mætæskasik e nian ræfin, næhatætæiæn inu kæmægætun itæmah lan aupæn. Kæni nian ræfin otækeikei mæutæni kæm Uhgîn mæmæ nikitæmah tæmæri mæriauæ e nægiæniæn o natimnati iætæm tæmol o tæmah.

⁸ Otætæu vivi itæmah mæmæ nætæmimi kæsotaskælimiæn kæni mæsotiui vi minian itæmah e nægætuniæn eiua min ræhalah. Nægætun eiua min æha tatitæu=pæn nætæligiæn ræha nætæmimi æmæ mine næukæti lou min iætæm tætæghati e natimnati ræha niiftæni æmæ. Næghatiæn min æha tatsipæn e nætæligiæn æuas min ræha nætæmimi, mætæu kæsotsipæniæn e Kristo.

⁹ Kæni Kristo in Uhgîn. Kæni in tæmuva mos niipæti iætæmimi tæhmen e tah, kæni natimnati ræfin ræha Uhgîn tætatig lan.

¹⁰ Kæni nian næmotæhatætæ e Kristo, kæni Uhgîn in tæmæfæn natimnati ræfin ræha næuviriæn kæm tæmah. Kæni Kristo tætærmæniḡ e nætæmimi mine natimnati ræfin u kæutærmæniḡ e næhue niiftæni mine neai.

¹¹ Kæni nati kæti min e Kristo. Nian itæmah næmotæhatætæ lan, kæni in tæmæhgi=pæn itæmah. Mætæu sæniæmæ næhgi-pæniæn ræha niipætin u nætæmimi kautol, mætæu næhgi-pæniæn ræha nikitæmah iætæm Iesu tæmol. In tæmætei rækis nætæligiæn mine nolian tærah min e ræhatæmah næmiægæhiæn.

¹² Kæni e nian kæmæueiu itæmah e næhu, in næmtætiæn kæti mæmæ næmiægæhiæn aupæn ræha tæfagæ tærah ræhatæmah kæutohmis kæni katitanim ilah Iesu. Kæni Uhgîn tæmæmiægæh min itæmah e næmiægæhiæn vi min itæmah Iesu, mætæu-inu næmæutæhatætæ e næsanæniæn asoli ræha Uhgîn iætæm tæmol Iesu tæmiægæh min e nimisiæn.

¹³ Aupæn ikin, nian Uhgîn tæmæsætei rækis æhanæhiæn nolian tærah min e nikitæmah, kæni e næhmtin, tæhmen mæmæ itæmah næmohmis rækis e nolian tærah min æha.* Mætæu nian næmæhuva motol kætiæh itæmah Iesu, kæni Uhgîn tæmosmiægæh min itæmah min. Uhgîn tæmafæl rækis nolian tærah min ræhatah malu lan.

¹⁴ Nian kitah kæmautol nolian tærah, kæni kæmæutæhti Lou ræha Mosis iætæm tætæni mæmæ okohmis o nolian tærah min æha, kæni tatætu=pæ niipægnæmti næghatiæn min kæm tah. Mætæu Uhgîn tæmæhti=pæn næghatiæn min æha e niḡi kæmaluau, kæni næsanæniæn ræhalah tikæ.

¹⁵ E niḡi kæmaluau æha, Kristo in tæmehpahu næsanæniæn ræha iærmæniḡ min ræfin, kæni tæmærekin nærmæniḡiæn ræha iærmis min tæhmen=pæn mæmæ in tæmehpahu ilah e næluagiæniæn asoli kæti. Kæni ræueiu æha, in tæmol ræhan tikimir min kæmæhuva nati æpnæpin æmæ e næhmti nætæmimi.

Iesu tætærmæniḡ e tæmah

¹⁶ Tol min lanæha, næsotæligiæn e næghatiæn ræha nætæmimi nætæm kæutælæhu pæsig mæmæ næsotoliæn natimnati næuvein, mæsotuniæn nauæniæn kæti uæ næsotæmmiæn næmmiæniæn kæti. Sotæligiæn e næghatiæn ræhalah iætæm

2:5 1Kor 5:3 2:7 Efæs 3:17 2:9 Jon 1:14,16 2:10 Efæs 1:21-22 2:11 Rom 2:29 2:12 Rom 6:4 * 2:13 Nian iætæmimi kæti tæsatætæ æhanæhiæn e Iesu Kristo, ræhan tæfagæ taskælim matig isæu o Uhgîn. Ræhan næmiægæhiæn pahriæn ilau Uhgîn tikæ, kæni tæhmen mæmæ nærmin tæmimis. 2:13 Efæs 2:1,4-5 2:14 Efæs 2:14-16; 1Pitæ 2:24

kəutəni məmə nəkol natimnati mın u e nian asim mın, uə e nian rəha məuig vi mın, uə e nian rəha Sapət.

¹⁷ Lou mın u rəhalah əha kəutəghati lan, kəutəgətun=pən nıpəhrıanıən kəti iətəm tətuva, mətəu nıpəhrıanıən əha, in Kristo pısın əmə.

¹⁸ Nətəmimi nəuvein kəutəfəri pik mətəu-inu ilah kəutəni məmə kınauteruh nəməhlairıən mın nəuvein iətəm nıpətılal tatig. İlah kəutəni kəm təmah məmə nəkotəkeikei motol natimnati nəuvein iətəm tətəgətun məmə rəhatəmah nətəligıən teıuıuı, kəni itəmah onəkotəkeikei məutəfaki kəm nagelo mın. Sotohtəu-pənıən nətəligıən rəhalah. Nətəligıən mın əha iətəmimi əmə tatol. Kəni nəmə nəkotohtəu=pən nəghatıən rəhalah, itəmah onəkotəmkarəpən e rəhatəmah nəmiəğəhiən. Mətəu nətəmi mın əha kəutəfəri ilah o nati nıpətın tıkə.

¹⁹ Nətəmi mın əha kəsotaskəlımıən nəgətunıən pəhrıən rəha Kristo tıakis məsotolıən kətıəh ilah Kristo. Mətəu İesu təhmen=pən məmə in rəhn-kapə nıməfaki konu nıməfaki in nıpəti Kristo. E nolıən kətıəh mın təhmen=pən e nıpəti iətəmimi, u iətəm tatılpin ikın e nəuanıləuis mın tatuvən e nıkilkilin, kəni Kristo tatol mın nati kətıəh e nıməfaki rəhan məmə nıməfaki otəskasik, kəni məteviə e nəmiəğəhiən vi iətəm Uhgın tatol tateviə.

Nəmotos nəmiəğəhiən vi mətəu itəmah nəmotol kətıəh e Kristo

²⁰ Nian nəmotəhatətə e Kristo, in təhmen məmə nəmohmis itəmah mın. Kəni mətəu-inu lou təsuvaıən o iətəmimi iətəm təmımis, kəni nəukəti lou mın iətəm tətəghati e natimnati rəha nəhue nıftəni əmə, nəsanəniən rəhalah tıkə məmə okotarməniğ e təmah. Tol lanəha, iətətapuəh o təmah məmə, təhro itəmah nautohtəu=pən lou mın rəha nəhue nıftəni mıne, inəha nəghatıən əuas mın iətəm kəutəni məmə,

²¹ “Saskəlımıən nati u,” uə “Sun askəuvıniən nati u,” uə “Sekıən nati u.”

²² Mətəu nəghatıən mın u təmsıpən e nətəligıən rəha iətəmimi. İlah kəutəghati əmə e natimnati rəha nəhue nıftəni u, təhmen=pən e nauəniən nəuvein, mıne nəmnımıən nəuvein. Mətəu natimnati mın u, ko təsasırıuən, kəni təsərəkınıən nıkitəmah, mətəu-inu e nian onəkotos uə nəkotun, kəni tıkə mın.

²³ İəkəhrun məmə nian nəuteruh nəghatıən mın əha, nəkotəni məmə kəta nəghatıən ağın mın nəuvein. İlah kəutəni məmə nətəmimi okotəfaki lanu lan uə lanəha lan, kəni ilah kəutəni məmə okotol rəhalah nətəligıən teıuıuı lanu uə lanəha, kəni ilah kəutəni mın məmə nətəmimi okotəkeikei məuteruh nıvi nıpətılal mın lanu uə lanəha e nolıən iətəm in tıakis o nıpətılal. Mətəu iətəni=pınə kəm təmah məmə nəghatıən mın əha, rəhalah nəsanəniən tıkə məmə otəhtıpəsıg e nətəligıən tərəh mın mıne nolıən tərəh mın u nətəmimi kəutol e nıpətılal.

3

¹ Mətəu-inu Uhgın təmosmiəğəh mın itəmah mın Kristo, kəni tol lanəha, rəueıu əha itəmah onəkotəkeikei mautil nıkitəmah tətətig əskasik e natimnati iətəm tətətig əpəha e negəu rəha Uhgın, ikın əha İesu tətəharəg ikın e nıkalı Uhgın maru, ikın əha, ikın imə nəsanəniən mıne nısiəıən.

² İtəmah onəkotəkeikei mautil rəhatəmah nətəligıən tətətig əmə e negəu rəha Uhgın, kəni pəh nətəligıən rəhatəmah otəsətigıən e natimnati rəha nəhue nıftəni u,

³ mätəu-inu itəmah nəmohmis itəmah Kristo, inəha noliən rəha nemiəgəhiən əwas rəhatəmah kəmoħmis, kəni nemiəgəhiən pəħriən rəhatəmah kəutəħluaig ilah Kristo iətəm tətətig e negəu e neai ilau Uħgin. Nemiəgəhiən vi u, nətəmimi kəsoteruhiən.

⁴ Nemiəgəhiən pəħriən rəhatəmah in e Kristo əmə. Kəni nian Kristo otitəlig=pa mīn, kəni Uħgin otəgətun Kristo kitah mīn kəm nətəmimi rəfin, kəni ilah okoteruh nəuviriən mīne nəsanəniən rəhan.

Suaru əhruahru

⁵ Mətəu itəmah onəkotəkeikei motəpəh agin noliən tərəh mīn rəha nəhue niftəni, noliən tərəh tol mīn lanu; niyətan mīne nəman mīne, kautit oneuən ilah mīn; ilah kautol noliən tərəh tol naulisiən o nəniən; ilah kotalkeikei pik ilah mīn o noliən tərəh; təfagə tərəh tətə e rəhalah nətəligiən; ilah navərəs, kəni noliən əha təħmen=pən məmə kəutəfaki kəm narmpi nati mīn, inəha, kəutləfəri natimnati mīn rəha nəhue niftəni ilis tapirəkis Uħgin.

⁶ Noliən tərəh mīn əha tatol niki Uħgin tətəhmə, kəni in otol nalpiniən asoli kəm nətəmimi nətəm kautol noliən tərəh mīn əha.

⁷ Aupən ikin, noliən tərəh mīn əha kəutarməniğ e rəhatəmah nemiəgəhiən, nəmautol ilah nian rəfin.

⁸ Mətəu rəueiu əha, nəkotəkeikei motos rəkis ilah e rəhatəmah nemiəgəhiən, kəni otol mīn lanəha: niyəmə təsol mīniən itəmah; nikitəmah mīne noħlitəmah təsatipahal-atipahal pikien təħmen e kaluəlu; solian tərəh kəm nətəmimi; səni rahiən nətəmimi; səniə nəghatiən iətəm tol naulisiən o nəniən.

⁹ Soteiuəiən e təmah mīn mətəu-inu itəmah nəmotəpəg rəkis nətəligiən əwas rəhatəmah, kəni motəpəh rəhan noliən tərəh mīn,

¹⁰ kəni nəməhuvən e nətəligiən vi. Uħgin tətəfinə nemiəgəhiən vi u kəm təmah, matol məmə itəmah onəkəhuva motol əmə məmə in mīne. Kəni pəh nəkotəħrun vivi in.

¹¹ Mətəu e natimnati mīn əha, in nati əpnəpin əmə nəmə ik iətəm Isrel, uə səniəmə ik iətəm Isrel; nəmə kəməħgi=pən ik uə kəsəħgi-pəniən ik; nəmə nəmol vivi skul uə nəsol viviən skul; nəmə ik slef əmə kəti uə ik səniəmə slef kəti. Mətəu nati asoli in Kristo, kəni tətətig e nemiəgəhiən rəhatah rəfin u kəutəhatətə lan.

¹² Uħgin təmolkeikei itəmah, kəni miyəpin itəmah məmə rəhan mīn. Kəni tol mīn lanu: nikitəmah otəkeikei matitəgit o nətəmimi; mautol təuvir kəm nətəmimi; rəhatəmah nətəligiən otəkeikei mətatig ləhtəni; itəmah nətəm mətig; kəni nətəligiən rəhatəmah otəfəməħ. Otol nəghatiən mīn əha, təħmen=pən məmə nəutəhuvən e napən vi rəha Uħgin.

¹³ Nian suah kəti otol nati kəti otəsəħmeniən e nəħmtitəmah, kəni nikitəmah otəsəhmə uəhaiən ohni. Nəmə suah kəti tatol tərəh e təmah kəti, pəh nəsotalpiniən motos əmə timis e nikitəmah, mətəu nəkotəkeikei məutalu lan kəni mautol təuvir əmə kəm iətəmi u. Sotaskəlim iəkisiən noliən tərəh rəha iətəmimi təmol kəm təmah e nikitəmah, mətəu nəkotol təuvir kəm in, təħmen=pən əmə məmə İərməniğ təsaskəlim iəkisiən noliən tərəh rəhatah e niki, mətəu in tatol təuvir əmə kəm tah.

¹⁴ Nati agin u iətəm otəkeikei mətatig e nikitəmah, in nolkeikeiən. Otos məhuvən lan təħmen=pən məmə napən təuvir rəha Uħgin. Nian onəkotalkeikei itəmah mīn, kəni tol itəmah nəkəhuva kətiəh.

¹⁵ Otos nəməlinuəiən rəha Kristo pəh in tətərməniğ e nikitəmah, mətəu inko Uħgin təmauin e təmah məmə nəkəhuva motol kətiəh, kəni məutatig əmə e

nəməlinuian. Kəni nian rəfin otəni kəm Uhgın məmə nikitəmah tətəgiən o natimnati iətəm in təmol kəm təmah.

¹⁶ Otəgətun itəmah min e nəghatiən rəha Kristo, kəni motəni e nətəligiən təuvir kəm təmah min məmə nəkotəkeikei mautil, məsotəpəhiən. Otani nəpuən min e Nauəuə rəha Nəpuən, mine nəpuən min rəha niməfaki, mine nəpuən min iətəm tatsipən e Narmın Rəha Uhgın. Otani ilah rəfin təhmen=pən e nəni-viviən kəti iətəm tatsipən e nikitəmah matuvən kəm Uhgın. Inəha e noliən nian əha, pəh nəghatiən təuvir rəha Kristo tətətiḡ matəmiəḡəh matevia vivi e nikitəmah e nian min rəfin.

¹⁷ Kitah u nəhlmi İərməniḡ İesu min, kəni tol lanəha, natimnati rəfin u nautol, mine nəghatiən min rəfin u nautəni, mətəu nəkotol əmə e nərḡi İərməniḡ İesu. Kəni nian rəfin itəmah onəkotəkeikei motəni kəm Uhgın, tatə rəhatah, məmə nikitəmah tətəgiən o natimnati iətəm İesu təmol kəm təmah.

Noliən əhruahru rəha tatə, mine mamə, mine kəlkələh min

¹⁸ Nipətan, otisiai narməniḡiən rəha nəman min rəhatəmah, təhmen=pən əmə məmə pətan u in tətəfaki in otəkeikei mol lanəha.

¹⁹ Kəni nəman, otolkeikei rəhatəmah nipətan, kəni motol təuvir kəm lah, mətəu sotoliən rəhatəmah narməniḡiən məmə nəkotol=pən əmə rəhatəmah nipətan.

²⁰ Kəlkələh min, otisiai rəhatəmah tatə mine mamə nian rəfin, mətəu-inu İərməniḡ rəhatah nikin otəgiən o noliən əha.

²¹ Itəmah tatə min, sotoliən nalpinian tapirəkis nərəhiən iətəm kəlkələh min kautol, məmə nikilah otahmə ohni. Mətəu nəmə nəkotol lanəha e lah, kəni rəhalah nətəligiən in oteiuaiu.

Noliən rəha slef mine rəhan iərməniḡ

²² Slef min, nian rəfin onəkotəkeikei motol nəuia nətəmi asoli min rəhatəmah, mətəu səniəmə nian əmə iətəm ilah kəuteh itəmah lan məmə nikilah otəgiən o təmah. Mətəu itəmah onəkotəkeikei motol uək e nikitəmah pəhriən o nəfəniən nisaiən kəm Uhgın.

²³ Uək nak iətəm nautol, otol e nikitəmah rəfin təhmen əmə məmə nautol uək rəha İərməniḡ rəhatah, səniəmə nautol uək rəha iətəmiimi əmə.

²⁴ Mətəu-inu onəkotəkeikei motəhrun vivi məmə İərməniḡ rəhatah in otəfinə nətəouiən əhruahru rəha natimnati min iətəm nautol ilah. Nətəouiən əha Uhgın tinəni rəkis məmə otəfinə kəm nenətin min. ?Kəni nəkotəhrun nati u? Nautol uək rəha suah əha İərməniḡ pəhriən rəhatah, in İərməniḡ Kristo.

²⁵ Mətəu iətəmiimi iətəm tatol tarah, in otos əhruahru min nəuan nətəouiən rəhan o noliən tərəh, mətəu-inu Uhgın, in tatol təhmen-əhmen əmə kəm nətəmiimi rəfin.

4

¹ Itəmah nətəmi asoli min u nəutarməniḡ, onəkotəkeikei mautil təhruahru kəni məhmen o rəhatəmah slef min, mətəu-inu itəmah min nəkotəkeikei motəhrun məmə rəhatəmah min iətəmi asoli in tətətiḡ min əpəha e nərḡəu e neai.

Pol təməgətun ilah

² Itəmah onəkotəkeikei məutəghati=pən kəm Uhgın e nəfəkiən e nian rəfin. Kəni nian onətəfaki, rəhatəmah nətəligiən otəkeikei mətətiḡ lan, kəni nian

rəfin agin nəkotəkeikei məutəni kəm Uhgın məmə nikitəmah tətəgiən o natimnati iətəm in təmol kəm təmah.

³ Kəni iəu iəkolkeikei məmə itəmah nəkotəkeikei maufəki min o təmah min, məmə Uhgın oterəh e suaru məmə iəkotəni pətigəm nəlpəkəuian oneuən rəha Uhgın e Kristo. İəmatəni pətigəm nəghatiən u inu, kəni kahtipəsəg=pən lak ohni e kaləpus.

⁴ Otəfaki məmə iətəni pətigəm nəghatiən əha təhrəuhru kəni məpəiə vivi təhmen əmə məmə iəkəkeikei mol lanəha.

⁵ İtəmah nətəm nəutəfaki, pəh nətəm kəsotəfakiən kotəh=pən İesu e nolian min rəhatəmah, kəni e nian rəfin onəkotəkeikei mauteh vivi məmə nolian min mine nəghatiən min rəhatəmah otuvi Nanihlua min kəhuva o İesu.

⁶ İtəmah nəkotəkeikei məutəghati vivi kəm lah e nəghatiən min əmə u iətəm təuvir kəni mətəhian, kəni pəh ilah okotətəu nəghatiən min əha məmə kotəuvir. Kəni itəmah onəkotəkeikei mətəhrun vivi suaru min o nuhalpiniən nəghatiən min rəhalah iətəm kəutətapuəh o rəhatəmah nəhatətəiən e İesu.

Pol təmahlipən

suah mil kətian o lah

⁷⁻⁸ İtəhli=pinə piatah iətəm təuvir, Tikikəs, in tatuvnə o təmah o nati keiu əmə məmə in otanun nəghatiən rəfin rəhatiməh kəm təmah, kəni in otəfəri nətəligiən rəhatəmah. In piatah kəti iətəm iəu iəkolkeikei pik. Nian rəfin in tətəhtul maru o nasiruən lak e uək rəha lərmənig.

⁹ In tatuvnə ilau piatah Onesiməs. Nian rəfin in tətəhatətə əskasik e İesu, kəni itimah iəkotəkeikei pik in. In iətəmi kəti rəhatəmah. İlau okuəni kəm təmah nənusiən rəha natimnati rəfin u ikinu.

Naunun nəghatiən rəha Pol

¹⁰ Aristakəs in tətətig e kaləpus itimlau min. In tətəhli=pinə nəghatiən təuvir kəm təmah. Kəni Mak, in pia Panəpəs, in min tətəhli=pinə nəghatiən təuvir rəhan kəm təmah. İtəmah nəmotos rəkis rəhak nəghatiən ohni. Nəmə in otuvnə imatəmah ikin, kəni nəkotit məhuvən mauteh vivi.

¹¹ Kəni Josuə Jastəs, in min tətəhli=pinə nəghatiən təuvir rəhan kəm təmah. E nəuaniləuis min rəha İsrəl iətəm kəutəhatətə e İesu, suah milalah əmə əha, ilahal kəhləsiru lak e uək rəha negəu rəha Uhgın. Kəni suah milalah əha, ilahal kəhləsiru pik lak e nian əskasik min iətəm tətəva e rəhak nəmiəghian.

¹² Epəfras in rəhatəmah kəti iətəmini, in min tətəhli=pinə nəghatiən təuvir kəm təmah. In iətəmini kəti nian rəfin tatol uək rəha İesu Kristo, kəni e nian rəfin in tətəfaki əskasik o təmah. In tətətapuəh o Uhgın məmə itəmah onəkotəhtul əskasik, kəni mohməhtə motəhrun vivi natimnati rəfin iətəm Uhgın tolkeikei.

¹³ İəkəhrun nəniən kəm təmah məmə suah u in tatol uək əskasik o nasiruən e təmah, mine nətəm Laotisiə, mine nətəm Hierapolis.

¹⁴ Toktə Luk iətəm kitab kotolkeikei pik, mine suah u Timəs, ilau min kətuahli=pinə nəghatiən təuvir kəm təmah.

¹⁵ Otəhli=pən min rəhak nəghatiən təuvir kəm piatah mine nəuvinitəh min əpəha Laotisiə, mine pətan əha Nimfa, mine nətəm kəutəfaki e nian min rəfin əha iman ikin.

¹⁶ Mətəu e nian onəkotəfin rəkis rəhak u nauəuə, kəni motəkeikei motəhli=pən kəm nətəm Laotisiə məmə ilah okotəfin min kəm nətəmini rəha niməfaki əha ikin. Kəni e nolian kətiəh min, itəmah onəkotəkeikei motəfin min nauəuə rəha nətəm Laotisiə.

¹⁷ Kəni itəmah nəkotəkeikei motəni=pən kəm Akipəs məmə in otəkeikei mol rəfin uək iətəm İərməniğ rəhatah in təməfən kəm in məmə otol.

¹⁸ İəu Pol, iatos pen mətətei əmə e nəhlmək nəghatiən u rəha nəniən təvür kəm təmah. Sotaluən məmə kəməfən iəu e kaləpus, kəni kəlis iəu e sen, kəni iətətiğ əhanəh.

Pəh Uhgın otətuati e rəhan nəuviriən tətətiğ o təmah.

1 Təsalonaikə

Nauəuə iətəm Pol təmaupən mətei tuvən kəm nəfaki min ikin Təsalonaikə

Nəghatən əkuəkir rəha nauəuə u 1 Təsalonaikə

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm niməfaki əpəha Təsalonaikə.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Pol təmətuəuin niməfaki əpəha Təsalonaikə e nu keiu o ksil əmə tinuvən rəkis, kəni in niməfaki vi kəti. Nətəmimi rəha niməfaki okotəkeikei moteviə e nəmiəgəhian rəhalah. İlah nəuvein, kəməhuvən e nian iəkis min mətəu-inu kəutəhatətə e Kristo. Kəni nəuvein kəsotəhrun vivian nian iətəm İesu otitəlig=pa min lan e nəhue niftəni. Nəuvein nikilah təhti məmə İesu otuva uəhai min əmə. Kəni motəruru məmə nətəmimi kəmohmis uərisig e İesu titəlig=pa min, otəhro e lah.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təmətei nauəuə u məmə otəfəri nətəligian rəhalah, kəni mol nəhatətəian rəhalah təskasik. Kəni molkeikei məmə otəfən nəgətunian nəuvein iətəm təhruahru o nitəlig=pa minian rəha İesu Kristo.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, mine Sailəs,* mine Timoti, iəhləni təuvir kəm təmah min u niməfaki ikin Təsalonaikə, u itəmah u nətəmimi rəha Tatə Uhgın mine İərmənig İesu Kristo.

Pəh Uhgın otətuati e rəhan nəuviriən mine nəməlinuiən kəm təmah.

² Nian rəfin, iəhləni=pən kəm Uhgın məmə nikitimahal tətagian o təmah rəfin, kəni məhləfaki o təmah e nəfakian rəhatimahal.

³ Nian iəhləfaki kəm Tatə Uhgın, nikitəmahal tagian mətəu-inu nian rəfin nikitimahal tətəhti nati ksil, kəti u rəhatamah uək iətəm tatsipən e nəhatətəian rəhatəmah, mine rəhatəmah uək əskasik o nasiruiən e nətəmimi iətəm tatsipən e nolkeikeian rəhatəmah, mine nolian rəha nəhtul əskasikian rəhatəmah e nian iəkis min iətəm kəutəhuva e rəhatəmah nəmiəgəhian, kəni nəkotol lanəha mətəu-inu nəmotələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligian e İərmənig İesu Kristo.

⁴ Piak min mine nəuvirik min iətəm Uhgın tolkeikei itəmah. Nikitimahal tagian min o təmah mətəu-inu iəkləhrun məmə Uhgın təmitəpin itəmah.

⁵ Kəni iəkləhrun nati u, mətəu-inu nanusian təuvir iətəm iəməhləni kəm təmah, səniəmə təmuva e nəghatən əmə, mətəu təmuva min e nəsanəian, mine Narmin Rəha Uhgın, kəni kitah kotəhrun vivi məmə in nipiəhriənian. Kəni nian kitah kəməutatig, nəkotəhrun məmə nolian rəhatimahal in təuvir məmə otasiru e təmah.

⁶ Kəni iəmleruh məmə itəmah nəmotisikəuvin itimahal mine İərmənig e nolian u: nəmotos pau nəhməian asoli, mətəu nəmotos nəghatən e nikin agian iətəm Narmin Rəha Uhgın təməfinə.

⁷ Tol lanəha, e nolian rəhatəmah nəmotəgətun suaru təuvir kəti kəm nəfaki min əpəha Masetoniə mine Akaiə kotisikəuvin itəmah.

⁸ Nəmotəni pətigəm nəghatən rəha Uhgın təhmen e təui təmasək kətəu ikin min rəfin, kəni səniəmə əpəha Masetoniə mine Akaiə əmə, mətəu nətəmimi ikin min rəfin kinotəhrun rəkis rəhatəmah nəhatətəian. Tol lanəha, iəsləni pətigəmian nanusian rəha nəhatətəian rəhatəmah,

* 1:1 E nəghatən Kris, nərgin u Sailəs in "Silfanus"

⁹ mətəu-inu nətəmimi rəha Masetoniə mine Akaiə, ilah aru kəutəni pətigəm məmə nian iəməhuva moteruh itəmah, nikitəmah tagiən o nətəuiən nəghatiən rəhatimahal. Kəutəni pətigəm məmə itəmah nəmotəuhlin nəmtəhtəmah e narmi nati min u kəmol əmə ilah, kəni mautəhuərisig e Uhgın iətəm tətəmiəgəh, kəni in Uhgın pəhrinən,

¹⁰ kəni nəutəhtahnin Nətin məmə otitəlig=pa min e negəu e neai muva min e nəhue niftəni. Nətin u in Iesu, iətəm təmimis e nigı kəluau, kəni Uhgın təmosmiəgəh in e nımisiən. Kəni in otosmiəgəh itah e nəlpiniən mine niəməha rəha Uhgın iətəm tətəva.

2

Uək rəha Pol

əpəha Təsəlonaike

¹ Piak min mine nəuvinik min. Nəkotəhrun məmə nian itimahal iəmluva mihleruh itəmah, nuvaiən rəhatimahal, in səniəmə tol nati əpnəpin əmə lan, mətəu təmol nəuan.

² Kəni itəmah nəkotəhrun məmə inəha Filipai, nətəmimi kəmotol tərəh e timahal, kəni motəhi motəni rah itəmahal, mətəu Uhgın rəhatah təmasiru e timahal, kəni itimahal iəsləgininən e nəni pətigəmiən rəhan nanusiən təuvir kəm təmah, nati əpnəpin nətəmimi kəmotalkut məmə okotəniəhu itimahal.

³ Tol lanəha mətəu-inu rəhatimahal nəghatiən o niuviən rəhatəmah nətəligiən təsisipəniən e nətəligiən tərəh min uə nikin iətəm təsəhruahruinən, kəni iəsləkutinən o neiuəlin e təmah.

⁴ Kəpə, iəsləlinən lanəha. Mətəu nian iəhləghati, iəkləhrun məmə Uhgın tətəsəl=pən rəkis e nikitimahal, kəni məni məmə itimahal iəkləhmen məmə iəkləni pətigəm nanusiən təuvir, kəni in təmələhu=pən e nəhlmitimahal. Kəni iəsləghatiən məmə nətəmimi nikilah otəgiən o timahal, mətəu iəhləghati məmə Uhgın nikin otəgiən o timahal, kəni in Uhgın iətəm tətəsəl=pən e nikitimahal.

⁵ Nəkotəhrun məmə itimahal iəsluvinən o təmah məmə iəkliuvi nətəligiən rəhatəmah e nəghatiən ətəhiən min. Kəni iəsləni pətigəmiən nanusiən təuvir kəm təmah məmə iəkləs rəhatəmah məni. Kəni Uhgın, in təhrun nikitimahal məmə nəghatiən u in nipəhrinən.

⁶ Itimahal iəsluvinən məmə itəmah kəti uə iətəmimi əpnəpin əmə kəti otəfəri itimahal.

⁷ Kəni nati kəti min, mətəu-inu itimahal aposil miləhal rəha Kristo, iəkləhrun nəniən məmə nəkotəkeikei motisiiə itimahal təhmen e iətəmi əsoli miləhal, mətəu iəməsləlinən. Nian kəməutatig, noliən rəhatimahal timətig təhmen e məmə kəti iətəm tətəh vivi nənətin min, matol timətig o lah.

⁸ Nikitimahal tagiən məmə iəkləni pətigəm nanusiən təuvir, mətəu səniəmə məmə iəhləni pətigəm əmə, mətəu iəmhəl natimnati rəfin iətəm iəkləhrun noliən məmə otəsiru e təmah. In təhmen məmə iəmhəlinə nəmiəgəhiən rəhatimahal, mətəu-inu itimahal iəmhəlkeikei itəmah, kəni nəməhuva rəhatimahal nətəmimi.

⁹ Piak min mine nəuvinik min. ?Nikitəmah təhti, uə kəpə, uək əskasik iətəm iəməhlol? Nian itimahal iəməhləni pətigəm nanusiən təuvir rəha Uhgın kəm təmah, itimahal iəməhlol uək e nəhlmitimahal ləpləpin mətəuarus=pən lapin o nosiən məni məmə iəslətapuəhiən o məni o təmah.

¹⁰ Itəmah mine Uhgın, nəmoteruh kəni motəhrun nəni pətigəmiən məmə nian iəməhlətiğ kitah min itəmah nəfəki min, noliən rəhatimahal in

təhruahru, kəni Uhgın tətəgiən lan, kəni iətəmimi kəti təsosian nıpəgnəmtin kəti iətəm tərəh o timahal.

¹¹ Itəmah nəkotəhrun məmə itimahal iəmahlol təuvir kəm təmah rəfin təhmen e tatə kəti tətəh vivi nenətin min.

¹² Kəni e nolian kətiəh əmə, iahlem əskasik itəmah, kəni mahləfəri rəhatəmah nətəligiən, məhlətapuəh əskasik məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah otəhruahru e nəhmti Uhgın, kəni nikin tagiən lan. Uhgın u, tətəuin e təmah məmə nəkəhuva e narməniğiən mine nəuviriən rəhan.

¹³ Kəni nian rəfin, itimahal iəhləni tagkiu kəm Uhgın mətəu-inu nian nəmotos nəghatiən rəha Uhgın iətəm nəmotətəu o timahal, kəni motos tatig e nikitəmah, kəni nikitəmah təsəhtiən məmə in nəghatiən rəha nətəmimi əmə, mətəu nikitəmah təhti məmə in nəghatiən rəha Uhgın, kəni pəhriən in nəghatiən rəhan. Kəni nəghatiən u tatol uək e nəmiəgəhiən rəhatəmah, u nətəm nəutəni nıpəhriəniən lan.

¹⁴ Kəni piak min mine nəuvirik min. Nətəmimi imatəmah əhruahru ikin, kəmotol tərəh e təmah mətəu-inu nəməutəhatətə e Kristo İesu. Itəmah nəkotəhmen e nətəmimi rəha nıməfaki min rəha Uhgın əpəha ikin Jutiə. İlah nətəm İsrəl əhruahru, mətəu rəhalah aru nətəmi əsoli min kəmotol nərahian e lah nian kəmotəhatətə e Kristo İesu.

¹⁵ Nətəmi əsoli min u, kəmotuhamu İərməniğ İesu, mine iəni min, kəni motəhi pətigəm itimah iəkohiet. Noliən rəhalah tatol niki Uhgın təsəgiəniən, kəni ilah tikimir min o nətəmimi rəfin,

¹⁶ mətəu-inu nətəmi əsoli min u kəutalkut məmə okotəniəhu itimah o nəghatiən kəm Nanihlua* min məmə Uhgın otosmiəgəh ilah. E nolian əha, ilah kətoriarun rəhalah nolian tərəh mətəuarus təhmen. Mətəu rəuei əha, niəməha mine nalpiniən rəha Uhgın tinuva o lah.

Pol təmolkeikei məmə oteruh ilah

¹⁷ Piak min mine nəuvirik min. Nian iəmhluvən isəu o təmah nian nəuan nəuvetin əmə, mətəu iəmhlokeikei pik məmə iəkleruh min itəmah. Nıpəhriəniən, nıpətitah isəu o tah min mətəu nətəligiən rəhatəh kətiəh. Kəni iəmhlokkut pik məmə iəklitəlig mihleruh itəmah,

¹⁸ mətəu-inu iəmhlokeikei məmə iəkluvnə o təmah. İəu, Pol, iəmallkut nian tətəp, mətəu Setən təmahtipəsig e suaru o timahal.

¹⁹ ?Təhro iəklolkeikei pik məmə iəkleruh min itəmah? ?Tol lanəha mətəu-inu, nian İərməniğ İesu otuva min, pəh min u iəmlələhu=pən nətəligiən əskasik rəhatiməhəl e lah məmə ilah nəua uək təuvir rəhatiməhəl? ?Kəni nikitiməhəl otəgiən min o pəh min? ?Kəni pəh min u in rəhatiməhəl nətəuiən iətəm nikitiməhəl otəgiən e lah? ?İtəmah, uə kəpə? Əuəh, itəmah u.

²⁰ Nıpəhriəniən, itimahal iəhlətəu təuvir o təmah, kəni nikitiməhəl tagiən o təmah.

3

¹ Tol lanəha, nian nikitiməhəl təməpəou kəni iuəkir nikitiməhəl titəgit, mətəu-inu itimahal iəkləruru məmə nəutatig təuvir uə kəpə, kəni itimahal iəmhlegəhan məmə iəu mine Sailəs iəkuatig Atens,

² iəmuahli=pinə Timoti məmə in otuvnə meruh itəmah. In piatah kəti iətəm tatol uək rəha Uhgın itimahal min o nəni pətigəmiən nənuşien təuvir rəha Kristo. In təmuvnə o təmah məmə otasiru e təmah məfəri rəhatəmah nətəligiən, kəni mol itəmah nəutəhtul əskasik e rəhatəmah nəhatətəiən,

2:12 Uək 20:31 2:13 2Təs 2:13 2:14 Uək 17:5 2:15 Uək 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19 * 2:16 Nanihlua, İanihlua – Afın-to e tiksinəri. 2:19 Fil 2:15-16; 4:1; 2Təs 1:4 3:1 Uək 17:15 3:2 Uək 16:1-3

³ məmə nərahian iətəm tətüva o təmah rəueiu, ko təsolian nikitəmah təhti pik. Nəkotəhrun rəkis məmə in nətəligian rəha Uhgın məmə nətəmimi okotol tərəh e tah lanəha.

⁴ Nipəhriənən, nian iəməhlatig kitah min itəmah, iəməhləkeikei məhləni kəm təmah məmə okol tərəh e təmah. Kəni itəmah nəkotəhrun vivi məmə tinuva mol nipəhriən lan təhmen əmə məmə itimahal iəmhləni mine.

⁵ Kəni o nati əha, nian iəməsəhrunian məmə natigian rəhatəmah təhro, kəni nikiik təməpəou kəni iuəkir nikiik titəgit, kəni iəmahlı=pinə Timoti məmə otuvnə meruh-to rəhatəmah nəhatətəian, məmə tatəskasik əhanəh, uə kəpə. İəməgin məmə e suaru kəti, Setən u iətəmimi rəha nəfən-əfəniən, in təməfən-əfən kəm təmah, kəni nəkotəmkarəpən e nəhatətəian rəhatəmah, kəni uək rəhatimahal in tol nati əpnəpin əmə.

Timoti təməni pətigəm nanusian təuvir

⁶ Kəni rəueiu əha, Timoti təmətəlig=pa min o timlau, kəni matos nanusian təuvir e rəhatəmah nəhatətəian mine nolkeikeian. Təməni=pa kəm timlau məmə nikitəmah təhtəi əhanəh itimahal, təhmen əmə məmə itimahal iəklolkeikei məmə iəkləruh itəmah.

⁷ Tol lanəha, piak min mine nəuvinik min, nati əpnəpin iəmhlətig e nərahian, kəni mihlətəu nəhməian, mətəu nanusian rəha nəhatətəian rəhatəmah təməfəri rəhatimahal nətəligian o təmah.

⁸ Nian iəkləhtul e nəhmti Uhgın, nagianian rəhatimahal o təmah in iahgin, kəni iəkləni kəm Uhgın məmə nikitimahal tagian pik o təmah.

⁹ Nian iəkləhtul e nəhmti Uhgın, nagianian rəhatimahal o təmah in iahgin, kəni iəkləni kəm Uhgın məmə nikitimahal tagian pik o təmah.

¹⁰ E nian rəfin, lənian mine ləpin, iəhləfəki əskasik məmə iəkləruh min itəmah, kəni mihləgətun itəmah e nati nak nəkotərruru əhanəh məmə rəhatəmah nəhatətəian otevia məskasik.

¹¹ Kəni pəh rəhatah Uhgın aru, u Tatə rəhatah, mine İərməniig İesu rəhatah, kuol suaru rəhatimahal məmə iəkləvənə mihləh itəmah.

¹² Pəh İərməniig otol nolkeikeian rəhatəmah otepət məri məriaueh o təmah mine nətəmimi rəfin, təhmen e nolkeikeian rəhatimahal o təmah tepət.

¹³ Pəh in otol nikitəmah otesənən məmə, nian İərməniig İesu tətüva min ilah rəhan min nətəmimi, kəni nəkotəhtul e nəhmti rəhatah Uhgın u Tatə rəhatah, kəni nəkotəhlan kəni nolian tərəh tikə e təmah.

4

Nəmiəgəhian rəhatəmah təkeikei mol Uhgın nikin tagian

¹ Piak min mine nəuvinik min, rəueiu iəkəkeikei məghati e natimnati min nəuvein. İəmləgətun rəkis itəmah e nolian iətəm nəkotol məmə Uhgın nikin otəgian o təmah. Kəni pəhriən, onəkotol lanəha. Kəni rəueiu iəhləfəpuəh o təmah kəni məhlətapuəh əskasik e İərməniig İesu məmə nautol təhmən min lanko.

² Otol lanəha mətəu-inu itəmah nəkotəhrun suaru iətəm iəmləgətun itəmah lan, kəni İərməniig İesu təməfa nəpətiən məmə iəkləgətun itəmah lan.

³ Nətəligian rəha Uhgın məmə in təmələhu kalin itəmah məmə rəhan min məmə nəkotol nati iətəm təhruahru vivi: sotohtəu-pəniən suaru rəha nipətan mine nəman iətəm kəuit onəuən ilah min.

⁴ Itəmah kətiəh kətiəh nəkotəkeikei motərməniig e nipətiəmah e nolian iətəm təuvir məhruahru kəni kisiai.

⁵ Sotolian noliən rəha nitəu-pəniən nətəligiən əskasik o nit oneuəniən pətan uə iərman. Noliən əha rəha nətəm kəsotəfakiən motəruru Uhgın.

⁶ Kəni e natimnati min əha, sotolian tərəh e piatəmah min e nakləhiən e pətan rəha iətəmi pisin. İərməniğ otol nalpinian kəm nətəmimi min u iətəm kəutol noliən min iətəm tol lanəha, kəni iəhləni rəkis nati u kəm təmah o nəhgi-pəriən itəmah.

⁷ Tol lanəha mətəu Uhgın təməsauniən e təh məmə okotəmiəkmik e nəhmtin, okotətiğ e nəmiəgəhiən iətəm kəmotələhu kalın məmə rəhan.

⁸ Tol lanəha, iətəm tətəuhlin nəmtahn e nəghatiən əha, səniəmə tətəuhlin nəmtahn kəm iətəmimi, mətəu tətəuhlin nəmtahn kəm Uhgın iətəm təməfa Nərmın Rəhan kəm təmah.

⁹ Nəkotəhrun rəkis noliən rəha nolkeikeiən itəmah iəfaki min, kəni təsəhmenian min məmə iəkətei e nauəuə, mətəu Uhgın tinəgətun rəkis itəmah o nolkeikeiən itəmah min.

¹⁰ Kəni pəhriən, nəkotləkeiki piatah min rəfin ikin Masetoniə. Mətəu, piak min mine nəuvinik min, iəklətapuəh əskasik məmə nəkəutol təskasik təhmın lanko lan.

¹¹ Itəmah nəkotəkeiki motalkut o nitəu-pəniən suaru rəha nəmiəgəhiən iətəm in təməlinu, kəni motol aru rəhatəmah uək, kəni nəkəutol uək e nəhlmitəmah məmə nauəniən rəhatəmah mine natimnati min otəhmen, təhmen əmə məmə iəhləni mine kəm təmah.

¹² Otol lanəha məmə rəhatəmah nəmiəgəhiən otiuvi=pa nisialən rəha nətəm ihluə min, kəni itəmah nəsotərəiəniən e suah kəti.

Nuvaian rəha İərməniğ

¹³ Piak min mine nəuvinik min. İəklölkeikei məmə itəmah onəkotəhrun itəmah min nəuvein u kinohmis rəkis, məmə kinəhro e lah. Kəni iəslölkeikeiən məmə itəmah nəkotəsək təhmen e nətəmimi nətəm kəsotələhu-pəniən rəhalah nətəligiən e Uhgın u təhrun nauməhtulian e nətəmimi e nimisiən. İlah okotəkeiki motəsək pik. Mətəu kitah okəsotəsək pikian, mətəu inu

¹⁴ Kitah kəutəhatətə məmə İesu təmimis kəni məmiəgəh min, kəni nikitah təhrun məmə nian İesu otuva min, kəni Uhgın otol məmə, nətəmi min u nətəm kinotəhatətə rəkis e İesu nian kəmoəhmis, okəhuva min ilah İesu.

¹⁵ Kəni iəhləni kəm təmah nəghatiən əhruahru rəha İərməniğ məmə, kitah u nətəm kəutəmiəgəh əhanəh məutətiğ mətəuarus nuvaian rəha İərməniğ, pəhriən kitah okəsotaupəniən e nətəmi min u nətəm kəmotəupən mohmis.

¹⁶ Mətəu İərməniğ əhruahru əmə otsipəri e negəu e neai meiuaiu=pa, kəni məni pətiğəm əfəməh, kəni iətəmi asoli rəha nagelo min otəgət əfəməh, kəni nətəmimi okotətəu təui rəha Uhgın, kəni nətəmi min u nətəm kinotəhatətə rəkis İesu nian kəmoəhmis, okotəmiəgəh motəupən motəri.

¹⁷ Kəni uərisiğ lan, kitah nətəm kəutəmiəgəh əhanəh, okotəri kitah min ilah e nimali nəpəuə məmə okoteruh İərməniğ e magəuəgəu. Kəni tol lanəha, okotətiğ kitah İərməniğ naunun tikə.

¹⁸ Tol lanəha, otəfəri nətəligiən rəhatəmah min e nəghatiən min u.

5

¹ Piak min mine nəuvinik min. Təuvir əmə məmə iəsətəiən kəm təmah e nian əhruahru rəha natimnati min əha,

² Mətəu-inu itəmäh nəkotəhrun rəkis məmə nian iətəm İərmənig otuva min e nəhue niftəni u təhmen e iakləh iətəm tətuvə lapin, nian nətəmimi əpnəpin kotəruu məsotəhtul maruian öhni.

³ Nian nətəmimi kəutəni məmə, “Natimnati rəfin təməlinu, kəni nərahian tikə,” kəni nalpiniən mine niəməha rəha Uhgın otuva uəhai əmə o lah, kəni ko nətəmimi kəsotəgimiən, təhmen e pətan iətəm nəmtahn tətəhmə o neməkian, nahməian tətuvə uəhai əmə, kəni ko pətan əha otəsəgimiən.

⁴ Mətəu piak min mine nəuvinik min, iateruh məmə nəsotəhtulian e napinəpuian e natimnati min əha, kəni nuvaiən rəha nian əha otəsəlian itəmäh nəkotəuit təhmen e nətəmimi u kotəuit nian iakləh kəti təmuva.

⁵ Itəmäh rəfin nenəti nəhəgəhəgian mine nenəti nianian. Kitah səniəmə nətəmimi rəha lapin mine napinəpuian.

⁶ Kəni tol lanəha, pəh kəsotəlian təhmen e nətəmi min u kəutəpili, mətəu pəh kotair kəni mauteruh vivi rəhatah nətəligian mine rəhatah nolian min,

⁷ mətəu nətəmimi min u kəutəpili, ilah kəutəpili lapin, kəni nətəmi min u kəutəpis, ilah kəutəpis lapin.

⁸ Mətəu pəh kitah kotərmənig e nolian min rəhatah, mətəu-inu kitah nətəmi rəha nianian. Pəh kotəskəlim nolian rəha nəhatətəian mine nolkeikeian məmə nəpalian kəti, inu təhmen e soldia kəti iətəm tətəfən napən təhmen e aian iətəm tətəməhli pəsig e nımankiləhatəmi məmə nəpalian kəti. Kəni pəh kotəlu=pən əskasik rəhatah nətəligian e Uhgın məmə nəpalian kəti, inu təhmen e soldia kəti iətəm titəharu=pən kəfəfau əskasik kəmol e aian iətəm tətəhtərain rəhn-kəpə təmi məmə nəpalian kəti.

⁹ Pəh kotol lanəha mətəu Uhgın təməsuin rəkisian e tah məmə niəməha mine nalpiniən rəhan otuva o tah, mətəu təmitəpin itah məmə in otəsmiəgəh itah e rəhatah İərmənig İesu Kristo.

¹⁰ Təmimis o tah məmə kitah kotəhrun natigian pəti kitah min nəmə kəutəmiəgəh uə kəməhmis.

¹¹ Tol lanəha, onəkotəfəri rəhatəmah min nətəligian, kəni otəsiru e təmah min məmə nəkotol nəhatətəian rəhatəmah təkəsik. Pəhriən, inu nolian itəmäh nəkotol u rəueiu.

Naunun nəghatian rəha Pol

¹² Piak min mine nəuvinik min. Rəueiu iəklətapuəh o təmah məmə nəkotisaiə nətəmi min u kəutol uək əskasik itəmäh min ilah, kəni məutərmənig e təmah e İərmənig, kəni məutəgət əsoli e təmah nian nəkotəmkərapən motol tərəh.

¹³ Otisaiə vivi ilah motolkeikei ilah o uək iətəm kəutol, kəni motətig e nəməlinuian kəni məsotətəian e təmah min.

¹⁴ Kəni piak min mine nəuvinik min, iəhlətapuəh əskasik məmə nəkotəgət əskasik e nətəmi min u kəutəlpəh məsotəlian nati kəti. Otəfəri nətəligian rəha nətəmi nikiləh təpəu. Otəsiru e nətəmi rəhalah nəsanənian tikə. Otol rəhatəmah nətəligian təfəməh o nətəmimi rəfin.

¹⁵ Nəmə iətəmi kəti otol nati kəti təsəhmenian e təmah, kəni itəmäh nəsotəlpiniən nitai nərahian, mətəu nian rəfin, itəmäh nəkotəkeikei motəlkut məmə nəkotol təuvir kəm təmah min mine nətəpisin pisin min.

¹⁶ Nikiəmah otəkeikei mətəgian nian rəfin;

¹⁷ kəni motəghati kəm Uhgın e nəfəkian nian rəfin;

¹⁸ kəni nian rəfin otəni kəm Uhgın məmə nikitəmah tagiən, nati əpnəpən nəkotatig e nəuviriən, uə nərahian. Otol nati milahal əha mətəu-inu ilahal nəuia Uhgın o təmah e Kristo Iesu.

¹⁹ Sotalifu əpisiən nigəm rəha Narmin Rəha Uhgın;

²⁰ sotəniən məmə nəghatiən iətəm Uhgın təməfən kəm iətəmi kəti in tol nati əpnəpən əmə lan.

²¹ Otaupən pipim moteruh kəni motakil vivi natimnati rəfin, kəni otaskəlim tiəkis nati iətəm təuvir,

²² kəni motəpəh natimnati rəfin iətəm tərah.

²³ Pəh Uhgın pisin əmə iətəm in Uhgın rəha nəməlinuiən, otol itəmah məmə rəhan pisin əmə u itəmah. Pəh Uhgın otol məmə nəmiəgəhiən rəfin rəhatəmah okotəhruahru, e narmitəmah mine e nətəligiən rəhatəmah mine e niyətitəmah. Kəni niyəgnəmtin kəti tikə mə otəhkul=pən e təmah, nian rəhatah İərməniğ Iesu Kristo tətuva min.

²⁴ İətəm tətauin e təmah, nian rəfin tatol rəhan nəghatiən, kəni in otol natimnati min əha.

²⁵ Piak min mine nəuvinik min. Otəfaki o timah.

²⁶ Otəni təuvir kəm təmah min təhmen məmə itəmah kətiəh əmə e Kristo.

²⁷ E nərgi İərməniğ, iətəni əskasik kəm təmah məmə nəkotafin nauəuə u kəm piak min mine nəuvinik min rəfin.

²⁸ Pəh rəhatəmah İərməniğ Iesu Kristo otətuati e rəhan nəuviriən kəm təmah.

2 Təsəlonaiyə

Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki min ikin Təsəlonaiyə Nəghatien əkuəkir rəha nauəuə u 2 Təsəlonaiyə

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm niməfaki əpəha Təsəlonaiyə.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nətəmimi tepət e niməfaki, kautol nəruruian e nuvaian rəha Iesu. Kəutos nian iəkis tepət, kəni nəuvein nikilah təhti məmə inəha nəmtətian iətəm tətəgətun məmə otəsuvəhian, Iesu titəlig=pa min. Kəsotəhrun vivian nipəti nauəuə aupən rəha Pol (inu 1 Təsəlonaiyə). Kəni nəuvein kəutəni məmə Iesu otitəlig=pa uəhai əmə, kəni ko kəsotol uək pikian. Mətəu ilah kəuteiuə əmə məutəlpah, məutəpəh nolian rəha uək. Kəni Pol tətəni kəm lah məmə ilah kotəkeikei mautil uək nian kəutəhtahnin nitəlig=paian rəha Iesu.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təmətei nauəuə u məmə otələhu əhruahru nətaligian rəhalah e nitəlig=paian rəha Iesu. Kəni in təmolkeikei məmə ilah okotəhtul əskasik mitəu=pən suaru əhruahru.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, mine Sailəs*, mine Timoti, iəhləni təuvir kəm təmah u niməfaki ikin Təsəlonaiyə. İtəmah nəməhuva kətiah o Uhgın rəhatəh Tatə, mine İərmənig Iesu Kristo.

² Pəh Uhgın Tatə, mine İərmənig Iesu Kristo okuətəuati e rəhaləu nəuvirian nati nəməlinuian kəm təmah.

Nəni-vivian mine nəfakian rəha Pol

³ Piak min mine nəuvinik min. Nian rəfin itimahal iəhlətəu məmə iəkləkeikei məhləni kəm Uhgın məmə nikitimahal tagian o təmah. Kəni təhruahru əmə məmə iəklol lanəha, mətəu-inu nian rəfin nəhatətəian rəhatəmah tətəva mətəskasik, kəni nian rəfin itamah rəfin nautolkeikei pik itəmah min, kəni nolkeikeian mine nəhatətəian əha katueviə mətuəri mətuəskasik.

⁴ Tol lanəha, itimahal iəhləni pətigəm kəm nətəmimi rəha niməfaki rəha Uhgın e ikin min rəfin məmə nikitimahal tagian pik o təmah. İtimahal iəhləni lanəha mətəu-inu nian rəfin, itəmah nautəhtul əskasik e nəmiəgəhian rəhatəmah e Kristo, kəni məutəskəlim əskasik əhanəh nəhatətəian rəhatəmah, nati əpnəpin nətəmi ihluə kautol tərah e təmah, kəni mol itəmah nəutətəu nəhməian tepət.

⁵ Natimnati min əha tətəgətun məmə nolian rəha Uhgın o nakilian nətəmimi, in təhruahru əmə. Nəutos nəhməian o Nərmənigian Rəha Uhgın, kəni nəuan nəhtulian əskasik e nərahian rəhatəmah, okeruh=pən itəmah məmə itəmah nəkotəhruahru o nuvəian e Nərmənigian Rəha Uhgın.

⁶ Tol lanəha mətəu-inu nolian rəha Uhgın in təhruahru, kəni in otol nalpinian kəm nətəmi min u kautol nərahian kəm təmah,

⁷ Kəni o nian kəti in otəfinə nəmeigian kəm təmah iətəm nəutos nəhməian, kitəh min itəmah. Natimnati min əha okəhuva motol nipəhriəian nian

* 1:1 E nəghatien Kris, nərgin u Sailəs in "Silfanus." 1:2 Rom 1:7 1:4 2Kor 7:4; 1Təs 2:19 1:6 Rom 12:19

Uhgın otol pətigəm İərmənig İesu iətəm otsipən e negəu e neai. In otuva e nigəm iətəm tatuəu pik ilah rəhan nagelo min iətəm kətəsanən.

⁸ In otol nalpinian kəm iətəmi min u kotəruru Uhgın kəni məsotohtəuənən nanusian təuvir rəha İərmənig İesu rəhatah.

⁹ Uhgın otol nalpinian kəm lah e nərahian iətəm naunun tikə. Kəni otahtipəsığ itulin ilah e nəhmti İərmənig mine nəhagəhagian asoli rəha nəsanəniən asoli rəhan.

¹⁰ Nati u otuva e nian İesu tətuva min. In otos nəni-vivian o natimnati iətəm təmol kəm nəfaki min rəhan, kəni narmilah otuivig ohni, itəmah min itəmah min ilah mətəu-inu nəmotəhatətə e rəhatimahal nəghatian iətəm iəmhlanı kəm təmah.

¹¹ Kəni o natimnati min u, nian rəfin iəhləfaki o təmah məmə okeruh=pən itəmah məmə itəmah nəkotəruahru o nuvəniən e Nərmənigian Rəha Uhgın. Kəni iəhləfaki məmə Uhgın otol uək e nəsanəniən rəhan məmə, nətəligian təuvir iətəm nəkotolkeikei məmə nəkotohtəu=pən, mine uək min iətəm tatsipən e nəhatətəian rəhatəmah, okotol nəuan.

¹² İtimahal iəhləfaki lanəha məmə kəfəri nərgi İərmənig İesu o natimnati iətəm təmol e nəmiəgəhian rəhatəmah, kəni in otəfəri itəmah. Natimnati min əha otuva e nəuvirian rəha Uhgın rəhatah mine İərmənig İesu Kristo.

2

Iətəmi Tatol Təfagə Tərah Ağin Nian Rəfin

¹ Piak mine nəuvinik min. Pəh iəkləghati o nian rəha İərmənig İesu Kristo otuva min lan, kəni Uhgın otuhapumın kitab min Kristo lan.

² İəhlətapuəh məmə nikitəmah təsəhti pikian, kəni məsotauitian e nəghatian eiuə kəti u nətəmimi nəuvein kətəni məmə Nian Rəha Uhgın tinuva rəkis.* Kəpə, neiuəian əmə. Mətəu kətəni məmə itimahal iəmhlətei nəghatian u e nauəuə kəti, uə məhləni pətigəm nəghatian kəti rəha Uhgın, uə məhləni pətigəm nanusian kəti. Mətəu kəpə, nəghatian əha təsisipəniən e timahal.

³⁻⁴ Sotolian iətəmimi kəti teiuə e təmah e nəghatian kəti e Nian Rəha Uhgın, mətəu-inu nian əha otəsuvaiən mətəuarus nian nətəmimi okəhuvə tikimır min rəha Uhgın motol nəluəginian ilah min. Kəni Uhgın otol pətigəm iətəm Tatol Təfagə Tərah Ağin Nian Rəfin, In otuva tikimır e natimnati min rəfin iətəm nətəmimi kəutəfaki ohni, mine natimnati rəfin iətəm kəutəni məmə rəhalah uhgın min. In əmə u otəfəri aru in ilis e natimnati min rəfin. Kəni in otuvən məharəg e Nime Rəha Uhgın, kəni məni məmə in Uhgın. Mətəu Uhgın otərəkin pəhriən tətəu=pən əmə rəhan nəlpəkəuəian aupən rəkis.

⁵ ?Təhro? ?Nəmotalu məmə nian iəmətatig kitab min itəmah, iəmətəni=pinə natimnati min u?

⁶ Kəni ninotəhrun nati nak iətəm tətahtipəsığ e iətəmi əha rəueiu, məmə Uhgın otol pətigəm in e nian əhruahru rəhan.

⁷ Nəsanəniən oneuən rəha Təfagə Tərah Ağin tinatol rəkis uək. Mətəu iətəmi iətəm tətahtipəsığ e nəsanəniən əha, in otol lanəha mətəuarus=pən Uhgın otos rəkis.

⁸ Kəni Uhgın otol pətigəm iətəm Tatol Təfagə Tərah Ağin Nian Rəfin. Nian İərmənig İesu otuva min, in otərəkin suah u e nimətəgi e nəhlin, kəni mərəkin əgin e nəhagəhagian rəhan.

1:7 1Təs 3:13 **1:8** Aes 66:15 **1:9** Aes 2:10 **1:10** Kol 3:4 **1:11** Kol 1:9; 1Təs 1:2-3 * **2:2**
Nian Rəha Uhgın, in nian iətəm İərmənig İesu Kristo otitəlig=pa min lan makil nətəmimi rəfin. **2:3-4**
1Tim 4:1; **1Jon** 2:18; **4:3** **2:3-4** Esik 28:2; **Dan** 11:36 **2:8** Aes 11:4; **Nəh** 19:15

⁹ İətəm Tatol Təfagə Tərah Agin Nian Rəfin otuva mol uək rəha Setən e nəsanənən rəhan, kəni in otol nati apispis eiua min, mine nəmtətən eiua min, mine nati eiua min iətəm otol narmin nətəmimi tiuvig,

¹⁰ mine nərahən pisin pisin min rəfin iətəm kəuteiua e nətəmi min u kəutaliuək e suaru tatuvən e nalpinən. Uhgın otərəkin ilah mətəu-inu kəmotəni əskasik məmə kəsotolkeikeiən nıpəhrənən iətəm təhrun nosmiəgəhən ilah.

¹¹ O nətəligən əha, Uhgın tahlı=pən kəm lah nati kəti təsanən iətəm tatol nətəligən rəhalah tətəlməli məmə okotəni nıpəhrənən e neiuəiən.

¹² Kəni tahlı=pən məmə otəni pətəgəm nalpinən rəha nətəmimi rəfin nətəm kəsotənən nıpəhrənən e nıpəhrənən, mətəu kəutətəu təuvir agin e nolən tərəh min.

Nəfaki min okotəkeikei motəhtul əskasik

¹³ Piak min mine nəuvinik min iətəm İərmənig tolkeikei itəmah. Nian rəfin iəkləkeikei məhləni tagkiu kəm Uhgın o təmah, mətəu-inu e nətuəuinən Uhgın təmitəpin itəmah məmə otosmiəgəh itəmah. In otol lanəha e uək rəha Narmin Rəhan iətəm tətəluə kalın itəmah məmə rəhan, kəni otosmiəgəh itəmah e nəhatətəiən rəhatəmah e nıpəhrənən.

¹⁴ Uhgın təmauin e təmah o natimnati min əha e nanusiən təuvir iətəm iəhləni pətəgəm, məmə kitah kəhuva kətəiəh kitah rəhatah İərmənig İesu Kristo e rəhan nisaiən, mine nəsanənən, mine nəhəgəhagin.

¹⁵ Tol lanəha, piak min mine nəuvinik min, otəhtul əskasik kəni mətaskəlim nəgətunən iətəm iəmhləfinə kəm təmah e nəghatən iətəm təmiet e nohlitəmahal, mine nəghatən iətəm nəmotəfin e nauəuə iəmlahlı=pinə.

¹⁶ Uhgın rəhatah Tətə təmolkeikei itah, kəni e nəuviriən rəhan təməfəri nikitah naunun təkə, kəni təmol məmə kitah okotəluə=pən əskasik rəhatah nətəligən lan. Kəni pəh rəhatah İərmənig İesu Kristo aru ilau Uhgın Təta,

¹⁷ okuəfəri nikitəmah kəni muol itəmah nəkotəsanən e nolən təuvir min rəfin iətəm nautol, mine nəghatən təuvir min rəfin iətəm nautəni.

3

Pol təmətapuəh o nəfakiən

¹ Piak min mine nəuvinik min. Inu naunun nəghatən. Otəfaki o timahal məmə nəghatən rəha İərmənig otuvən uəhai əmə ikin min rəfin, kəni nətəmimi okotəsiəiə motohtəu=pən, təhmen əmə e təmah nətəm nəmotəsiəiə in mətohtəu=pən.

² Kəni otəfaki o timahal məmə Uhgın otos rəkis itəmahal o nətəm kotərəh, mətəu-inu səniəmə nətəmimi rəfin kəutəhatətə e İərmənig.

³ Mətəu İərmənig, nian rəfin tatol rəhan nəghatən, kəni in otol itəmah nəkotəsanən, kəni məteh vivi itəmah o Setən məmə otəsərəkinən itəmah.

⁴ Kəni kitah kotəhrun vivi e İərmənig məmə rəueiu itəmah nautol nati nak itəmahal iəmhləni=pinə kəm təmah, kəni onəkotəkeikei məutol lankonu.

⁵ Pəh Uhgın otit nikitəmah e suaru rəha nolkeikeiən rəha Uhgın mine nolən rəha Kristo o nəhtul əskasikiən nian nərahən otuva.

Solien nolən rəha nəlpahən

⁶ Piak min mine nəuvinik min. E nərgi İərmənig İesu Kristo, iəhləni əskasik kəm təmah məmə nəkotəhtul isəu o piatah min iətəm kəutol nolən rəha nəlpahən, kəni məsotətiğən mətəiəu=pən nəgətunən iətəm nəmotos o timahal.

7 Itəmah aru nəkotəhrun məmə nəkotəkeikei məutohtəu=pən noliən iətəm iəmahlol. Nian iəməhlatig kitah min itəmah, iəməsləpəhiən,

8 kəni iəmləslə nəhmti nauəniən o nətəmimi, iəməslə əpnəpiniən. Mətəu iəmahlol uək pik, lapin mine ləniən, iəmahlol uək e nəhlməitiməhal məhlos məni o nauəniən məmə iəsləfinəniən uək əskasik o təmah e nəhiən itiməhal.

9 Təhruahru o təmahal məmə iəklətapuəh o təmah məmə nəkotəruh itiməhal, mətəu itiməhal iəməsləliən lənəha mətəu-inu itəmahal iəkləkeikei məmə iəkləgətun itəmah e noliən iətəm təhruahru məmə nəkotəhtəu=pən.

10 Kəni nian iəməhlatig əha kitah min itəmah, iəmhləfinə lou u məmə, “Nəmə iətəmi təlah, kəni kəsəfəniən nauəniən kəm in.”

11 İəhləni lanu mətəu-inu iəmlətəu məmə nətəmimi nəuvein ko itəmah min ilah kəutəlah, ilah kəsotoliən uək kəti, ilah kəutəfən rəhalah kərəsei məmə kotəu rəkis nəghatiən min lan, mətəu kəsotoliən uək.

12 E nərgi İərməniğ İesu Kristo, iəhləni kəni məhləkeikei kəm nətəmimi iətəm kotol lənəha məmə okotəkeikei mətəpəh nəgəsiən motatig mətig əmə, kəni motol uək o nətəuəniən nauəniən niglah

13 Kəni itəmah piak min mine nəuvirik min, sotəpəuəniən e noliən nati əhruahru.

14 Nəmə nətəmimi nəuvein kəsotəhtəu-pəniən rəhatiməhal nəghatiən e nauəuə u, kəni nəkotəkeikei motol məmə nətəmimi okotəhrun məmə ilah pəh. Kəni nəsotəghatiən ağin kəm lah pəh nəkotol ilah kotəulis o nələpəhiən rəhalah.

15 Mətəu nəsotəruhiən ilah məmə rəhatəmah tikimər min, mətəu ilah piatəmah min, kəni təuvir məmə nəkotəgət əsoli e lah məmə okotair əsoli e rəhalah nətəligiən.

Nəunən nəghatiən

16 Kəni pəh İərməniğ rəha nəməlinuəniən, in pisin əmə otəfinə nəməlinuəniən nian rəfin e noliən min rəfin. Pəh İərməniğ tətətig itəmah min itəmah.

17 İəu Pol, iatos pen mətətəi əmə e nəhlmək nəghatiən u rəha nəniən təuvir kəm təmah. Kəni e nauəuə min rəfin iəkətəi lanu məmə nəkotəhrun in rəhak nauəuə. Inu noliən rəha nətəiən rəhak.

18 Pəh rəhatah İərməniğ İesu Kristo otətəuati e rəhan nəuviriən kəm təmah rəfin.

1 Timoti

Nauəuə iətəm Pol təmaupən mətei tuvən kəm Timoti Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u 1 Timoti

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm Timoti. Timoti in iətəm aluə kəti iətəm təmair e taun u Ljistra. Mamə rəhan in nəuaniləuis kəti rəha Isrel, kəni rəhan tatə in Ianihlua* kəti. Timoti in niəli kəti rəha Pol, kəni nian rəfin kətian əpəha ikin min matuəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Iesu Kristo. Pol tolkeikei pik Timoti, tol lanəha kəni in tətəuin e Timoti məmə təhmen e nətin əhruahru.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Pol təmətəu məmə nəgətun eiua nəuvein e niməfaki əpəha Efəsis, kəni mol in tahlipən Timoti məmə otuvən mələhu əhruahru nəfəuəiən əha. Nəmə təhro, Timoti təmuva təhmen e pastə rəha niməfaki əha Efəsis, nati əpnəpin məmə in iətəm aluə əmə. Nəgətun eiua iən min əha kəutəgətun məmə nətəmimi okotəkeikei motətəu=pən nətəligian rəhalah e noliən rəha nətəmimi o nosiən nəmiəgəhian iətəm nauun tikə. Kəutəni məmə nətəmimi okotəkeikei motəhrun nipei nəghatian oneuən min, kəni motol natimnati nəuvein iətəm ilah kəmutəni.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təmətei nauəuə u mətəni pətigəm nətəligian nəuvein rəhan kəm Timoti mətəfəri rəhan nətəligian, kəni məmə otasiru e niməfaki rəha Efəsis. Pol tətəghati e noliən təuvir min rəha nəfakian, mine neruh vivian nətəm kəutəfaki. Kəni mətəni pətigəm noliən təuvir min iətəm nətəmi asoli min rəha niməfaki mine nəfaki min u okotohtəu=pən. Kəni nauun nəghatian iətəm Pol məməni kəm Timoti tətəni məmə, in otəkeikei muva iətəmi təuvir kəti rəha noliən uək rəha Iesu Kristo. Kəni rəhan noliən otəkeikei məhruahru vivi.

Pol məməni təuvir kəm Timoti

¹ Timoti. İəu Pol, iətəni təuvir kəm ik. Kəni iəu aposil kəti rəha Kristo İesu mətəu-ınu Uhgın u iətəm təmosmiəgəh itah, mine Kristo İesu iətəm tətəfa nuhuiniən, ilau əmə kəmuahli=pa iəu məmə iəköl uək u.

² Rəhalau nəhatətəian e Kristo təhmen-əhmen əmə, kəni tol lanəha, in təhmen=pən əmə məmə ik nətik pəhriən.

Pəh Uhgın Tatə rəhatah ilau Kristo İesu, İərmənig rəhatah, okuətəuati e rəhalau nəuviriən kəm ik, kəni muasəkəhruin ik, kəni muələhu nəməlinuiən tətətig ohnik.

Pol təmolkeikei məmə Timoti otəhtipəsig

e nəgətun eiua min

³ Aupən ikin e nian iəmatuvən Masetoniə, kəni iəu iəməni kəm ik məmə iəu iəkölkeikei pik məmə onətətig Efəsis, kəni rəhak nətəligian tatöl əmə lankonu lan. Nətəmimi nəuvein əha ikin kəutatig nətəm ilah kəutəgəu nəgətuniən pəhriən rəha Uhgın məutəgətun nətəmimi lan. Mətəu ik onakəhtipəsig e lah məmə okəsotoliən noliən əha.

⁴ İlah okotəkeikei motəpəh noliən min əha iətəm kəutəni namsu eiua min məutos nərgi lus min aupən min ikin məutöl məmə nərgi lus min rəhalah təfəməh. Kəni okotəfəri ilah aru lan. Nəghatian min əha kəutiuvipə

* : Nanihlua, Ianihlua – Afin-to e tiksinəri. 1:2 Uək 16:1-3; Tait 1:4

əmə timəti, mətəu inko kəsotasiruian e nətəmimi məmə ilah okotəhrun nəlpəkauian rəha Uhgın inu okotəhatətə əmə lan.

⁵ Mətəu nəua nəghatian u rəhalau məmə nolkeikeian tətəri e nikitəmah. Nolkeikeian tətəri e niki iətəmi kəti nian nolian təräh min rəfin iətəm təhrun məmə kəməutatig lan aupən, in təməpəh rəkis ilah, nikin təuvir vivi, kəni tətəhatətə pəhriən əmə e Iesu.

⁶ Nətəmimi nəuvein kinotəpəh nolian əhruahru u, kəni ilah kinotəruru rəkis rəhalah suaru, mətəu kəutohtəu=pən nəghatian alməli min əha.

⁷ İlah kotolkeikei məmə nətəmimi kəutəni məmə ilah koteinatig vivi e Lou rəha Uhgın, mətəu ilah kəsotəhrun aɡinian nipəti nəghatian iətəm kəutəni, nati əpnəpin nikilah təhti məmə kotəhrun aɡin.

⁸ Kitah kotəhrun vivi lou rəha Uhgın məmə təuvir nəmə kitah kotəhrun vivi uək rəha Lou kəni mautohtəu=pən e nolian iətəm Uhgın tolkeikei.[†]

⁹ Nian rəfin kitah okotəkeikei motəhrun məmə Lou təməsuvaian o nətəm kotəhruahru, mətəu Lou təmuva məmə otəɡətun kəm nətəmimi məmə ilah nətəmimi rəha nol rəhian: nətəm kəsotisiaian Uhgın mine nol təfəɡə təräh; nətəm rəhalah nolian tekəu-ekəu kəutəuhlin nəmtəhlah o nəfəkiən; nətəm kəmotuhamu rəhalah tatə mine məmə; nətəm kəutuhamu əhanəh itəmi;

¹⁰ nəman mine nipətan nətəm kinotol rəkis marit, mətəu kəutan əpnəpin; nəman kəutit aru ilah min kəni nipətan kəutit aru ilah min; nətəmimi kəutələs iətəmi kəti motəskəlim mautol səlimin təhmen e iol əhruin; mine nətəm kəuteiuə e nian kəutəghati e kot; mine nətəm kəuteiuə əpnəpin əmə; mine nətəm kəutol nolian təräh pisin min nəuvein. Əuəh, in nipəhriənian məmə Lou in rəha nətəmimi nətəm kəutol natimnati rəfin əha iətəm tətərəkın nəghatian əhruahru min.

¹¹ Nəghatian əhruahru min u, kəutəni pətigəm nanusian təuvir rəha nəsanəniən əhəɡəhəɡ rəha Uhgın, Uhgın u iətəm təuvir məhruahru. Nanusian u in təməfa kəm iəu məmə iəkəni pətigəm.

Pol nikin təməɡian o Kristo

¹² İəu iətəni təɡkiu kəm Kristo İesu, İərmənig rəhatah, iətəm tətəfa nəsanəniən kəm iəu o uək u, mətəu-inu in tətəh iəu məmə iəkəskəlim vivi rəhan uək məsəpəhiən, kəni in təmələhu=pa uək u mətəhli=pa iəu məmə iəköl.

¹³ Aupən iəmətəghati rah e nərgin, kəni iəmatoh nətəm kəutəfəki matol təräh e Iesu. Nati əpnəpin iəu iəmatol pau lanu lan, mətəu in təməsək ohniəu mətəu-inu iəməsəni əhanəhiən nipəhriənian lan, kəni iəməruu məmə nati nak iətəm iəu iəmatol in təräh.

¹⁴ Mətəu nolkeikeian rəha İərmənig rəhatah in iahgin pik ohniəu, məpirəkis nolian təräh min rəhak. Kəni tatətəlmın nikik o nəhatətəian lan mine nolkeikeian iətəm tatsipən e Kristo İesu.

¹⁵ İnu nəghatian tətəni pəhriən, kəni kitah kotəkeikei motəni nipəhriənian lan: Kristo İesu təmuva e nəhue niftəni məmə otosmiəɡəh nətəm kotərah. Kəni iəu iətəmi iəkərah aɡin məpirəkis rəfin ilah.

¹⁶ Mətəu Uhgın təməsək ohniəu, iətəm iəkərah aɡin, təhmen e nəmtətian kəti iətəm tətəɡətun məmə nətəligian rəhan təfəməh, nəunun tika, tatuvən o nətəm kotərah, pəh nətəmimi nəuvein koteruh kəni məhuərisig e suaru kətiah əmə məmə okotəhatətə e İesu kəni in tosmiəɡəh ilah məfən nəmiəɡəhiən itulin kəm lah.

1:4 1Tim 4:7; Tait 1:14 [†] **1:8** Nəɡətun eiəu min əha, nian rəfin kəutəghati pik e Lou. Kəni məutəni məmə ilah kəutəhruahru mətəu-inu ilah kotəhrun vivi Lou. Mətəu nol rah nati min, Uhgın təməfən Lou kəm lah məmə Lou otəɡətun ilah məmə ilah nətəm kotərah. **1:8** Rom 7:12,16 **1:12** Uək 9:15; 1Kor 15:9-10; Kəl 1:15-16 **1:13** Uək 8:3; 9:1-5 **1:15** Luk 19:10

17 !Kotani-vivi Uhgín! Pəh kotisiai Uhgín rəhatah. In Iərməniġ itulin; in təsimisiən; kəsəruhian in; kəni in pisin əmə in Uhgín. Pəh kotəfəri nərgin tatuvən matuvən matuvən naunun tikə. Əuəh.

18 Kəni inəha nətik Timoti. Inu rəhak nəghatiən təhmen=pən e nəghatiən rəha iəni min nətəm kəmautəni kəm ik aupən. Ik onəkəkeikei maskəlīm nəghatiən min əha pəh tol rəham nətəligiən təskasik, kəni ik onəkəluagin vivi e nəluaginiən rəha nəhatətəiən.

19 Askəlīm rəham nəhatətəiən təskasik, kəni ol nolien iətəm ik nəkəhrun məmə in təhruahru e nəhmti Uhgín. Mətəu nətəmimi nəuvein ilah kautol nolien nəuvein iətəm ilah kotəhrun məmə tərəh, kəni kəmotərəkin rəkis rəhalah nəhatətəiən, təhmen e iətəmi kəti təmləfən negəu təri e nimas təhapu-əhapu aġin marah.

20 Suah mil u Haemeneəs mine Aleksantə ilau kəmian motol kətiəh əmə ilah nətəmi min u. Iəu inegəhan=pən rəkis e lau e nəhlmi Setən məmə okuəhrun məmə okuəkeikei məsuəni rəhiən Uhgín.

2

Nolien rəha nəfakiən

1 Nati aupən iətəm iəkolkeikei məmə iəkəni, in tol lanu lan. Iəu iətəni əskasik kəm təmah məmə itamah nəkotəkeikei motəfaki kəm Uhgín o nətəmimi rəfin, kəni motəni tagkiu kəm Uhgín o natimnati iətəm in təmol ilah.

2 Kəni e nian rəfin itəmah onəkotəkeikei mautəfaki o nətəm kəutarməniġ mine nətəmi asoli min rəhatah məmə kitah rəfin okotətiġ e nəməlinuian kəni motətiġ mətig, pəh kitah kotisiai vivi Uhgín kəni rəhatah nəliuəkiən in təhruahru.

3 Nolien rəha nəfakiən min u in təuvir pək, kəni in otol Uhgín Iosmiəgəh rəhatah nikin otagiən lan.

4 Uhgín u, in tolkeikei məmə otosmiəgəh nətəmimi rəfin, kəni molkeikei məmə ilah okotəhrun motəni nipehrəniən e nəghatiən pəhriən rəhan.

5 Otəfaki o nətəmimi rəfin məmə ilah okotəhatətə e Uhgín mətəu-inu Uhgín kətiəh əmə tətatig, kəni suah kətiəh əmə tətəhtul in suaru o nosiən nətəmimi muvən motol kətiəh ilah Uhgín, iətəmimi əha Kristo Iesu.

6 E nian əhruahru, in əmə təməfa rəhan nəmiəgəhiən o nətəouiən suaru rəha nətəmimi rəfin məmə otitis ilah e təfagə tərəh rəhalah. Kəni inu tətəgətun məmə Uhgín tolkeikei məmə otosmiəgəh nətəmimi rəfin.

7 Kəni e nəghatiən əha, Uhgín təməfəri iəu məmə iəu aposil kəti rəhan o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir u kəm Nanihluə* min, nətəmimi nətəm kəsəniə məmə nətəm Isrel, kəni təməfəri iəu məmə iəgətun kəti rəha nəhatətəiən pəhriən. Iəu iatəni pəhriən, iəseiuəiən.

8 Kəni ikin min rəfin, iəkolkeikei məmə nəman okotəghati kəm Uhgín e nəfakiən. Kəni nian kautəfəri nəhlmilah məmə okotəfaki kəm Uhgín, iəkolkeikei məmə nəmiəgəhiən rəhalah otəhruahru, kəni nikilah təsəhməiən, kəni məsotəhiən ilah min.

9 Kəni iəu iəkolkeikei məmə nipeətan u nəfaki min okəhuvən e rəhalah napən iətəm təhruahru kəni mətəhtərain vivi ilah, məsotiuvien nətəligiən rəha nəman, kəni məsotolien məmə nətəmimi okotəh o nəfəriən. Kəni ilah kəsotolien nəuanulah məmə okotəfəri ohni. Kəni ilah kəsəhuvəniən e natimnati min o niuviən nətəligiən rəha nətəmimi, iətəni natimnati min

təhmen=pən e napən mīn iətəm nəhmtilah tiəkis, uə nati kəti kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, uə nati kəti kəmol e perəl inu kəpiel iətəm nəhmtin tiəkis.

¹⁰ Mətəu iəkolkeikei məmə nīpətan u nəfaki mīn, rəhalah nətəligiən otəsuvenian o malə-malə rəha nīpətīlah məmə okeruh, mətəu okotol malə-malə e nəmiəgəhian rəhalah, inəha ilah okotol nolian mīn iətəm otasiru e nətəmimi, nolian mīn iətəm təhruahru o nīpətan nətəm kəutəni məmə ilah kəutəfaki kəm Uhgīn.

¹¹ Nian nəman okotəgətan e nīməfaki, nīpətan okotəkeikei mautətəlig məsotagətiən, kəni motəkeikei motosiahu ilah, kəni motisiai nəgətan mīn, kəni motətəu=pən nəgətan mīn əha nətəm kəutəgətan.

¹² Iəu iəsəgəhanian e nīpətan məmə okotəgətan kəni motarmənig e nəman. Ilah okotəkeikei məsotagətiən,

¹³ mətəu-inu aupən ikin, Uhgīn təmaupən mol Atəm, uərisig ikin təpanol Iv.

¹⁴ Kəni səniamə Atəm u Setən təmeiua lan aupən kəni tol nəuian, mətəu Iv u təmol nəuia Setən kəni matgəhli lou rəha Uhgīn.

¹⁵ Mətəu Uhgīn otosmiəgəh nīpətan nian ilah kautol əhruahru uək rəhalah, inu neməkian mine neh vivian kəlkələh mīn. Mətəu ilah kotəkeikei məutaskəlim əskasik nolian rəha nəhatətəian, mine nolian rəha nolkeikeian nətəmimi, mine nolian rəha nəmiəgəhian iətəm təhruahru.

3

Nətəmi asoli mīn rəha nīməfaki

¹ Inu nəghatiən tətəni pəhriən məmə, “Nəmə iətəmimi kəti tolkeikei məmə in otuva iətəmi asoli kəti rəha nīməfaki, kəni uək u, in uək təuvir aɡin kəti iətəm in tolkeikei.”

² Kəni iətəmi asoli tol lanəha:

okəkeikei kəseh-pəniən nolian tərah kəti lan;

in məsəl-pəniən rəhan pətan;

in təhrun nəni aruiən e nīkin məmə otəpəh nolian natimnati iətəm tərah kəni mol əmə nati iətəm təuvir;

tatol natimnati e nəhrunian;

kətsiai in;

təteh vivi nətəmimi nətəm kautəhuvən iman ikin;

in iəgətan təuvir kəti;

³ səniamə iətəmimi kəti rəha napisian uə nəhtian itəmi;

mətəu in iətəmi mətig;

səniamə in iətəmi rəhan nəghatiən titatipərəh pik təhmen e kaluəluə;

nīkin təsuven pikiən e məni;

⁴ in otəkeikei mətarmənig vivi e rəhan mīn, kəni mol məmə rəhan kəlkələh mīn kautol nəuian mautisiai vivi.

⁵ ?Mətəu nəmə in təruru narmənig vivian o rəhan mīn, kəni in otəhro əhanəh marmənig e nīməfaki rəha Uhgīn?

⁶ Iətəmimi tətəhatətə vi əmə e Iesu, in təsəhmenian məmə otos uək u, mətə in tətəfəri pik in, kəni Uhgīn tol nalpiniən kəm in təhmen e inəha təmole e Setən u iəfəri pik.

⁷ Kəni iətəmi asoli, rəhan nolian otəkeikei məuvir məhruahru məmə nətəm kəsotəfakiən okotəni məmə in iətəmi təuvir. Nəmə təsoliən, mətə nəuanikulu rəha Setən toh pikiən, kəni nərgin otərah.

*Dikon min,
nətəm kəutasiru e niməfaki*

⁸ E noliən əhmen əmə, dikon min, rəhalah nəmiəgəhian otəkeikei məhruahru vivi, kəni məutəni əmə nipiəhriənian e nian rəfin. Nətəm kəutəpis uə kotolkeikei pik məni, kəsotəhmenian o naskəlimian uək u.

⁹ Ilah nətəmimi nətəm kotəhrun məmə noliən tərəh kəti təsatigian e lah, kəni məutaskəlim əskasik nəghatian pəhriən min rəha Iesu Kristo iətəm Uhgın təmol əpu.

¹⁰ Nətəmimi kotol lanəha, niməfaki otəkeikei makil vivi rəhalah nəmiəgəhian, nəmə kəseh-pəniən nati kəti tərəh e lah, kəni ilah okotos uək rəha dikon.

¹¹ Kəni təhmen-əhmen əmə, nipiətan rəha dikon min,* ilah min okotəkeikei motol rəhalah nəmiəgəhian təhruahru vivi. Təsəuviriən məmə ilah nipiətan nətəm kəutəni nikalitəmi, uə nipiətan rəha napisian, mətəu ilah nipiətan nətəm nətəmimi kəutəhatətə e lah e nian rəfin.

¹² Suah kəti iətəm tatos uək rəha dikon, in otəkeikei mos rəhan pətan kətiəh əmə, kəni in otəkeikei mətərməniğ vivi e rəhan min kəlkələh min mine rəhan lahuənu.

¹³ Nətəmimi nətəm kəutol vivi uək rəha dikon, nərgilah in təuvir lan, kəni rəhalah nətəligian in otəskasik pik o naskəlimian nəhatətəian rəhalah e Kristo Iesu.

Nəukəti nəhatətəian rəhatah

¹⁴ Rəueiu əha, nian iətətəi nauəuə u kəm ik, nikik tətəhti məmə, otəsuvəhian kəni iəkuvnə meruh ik.

¹⁵ Mətəu nəmə iəsuvnə uəhaiən, kəni nauəuə u in otəni natimnati rəfin iətəm kitah nenəti Uhgın okotohtəu=pən. Inu kitah u nətəm kəutəfaki, kəni Uhgın rəhatah tətəmiəgəh mətatig naunun tikə. Kitah nətəm kəutəfaki u kəutaskəlim nəghatian pəhriən, kəni mauteh vivi.

¹⁶ Nipiəhriənian, nəghatian pəhriən rəha Iesu Kristo iətəm Uhgın təmol əpu, in nati apispis iətəm in iahgin, kəni tol lanəha:

Kristo in təmuva iətəmimi kəni nətəmimi kəmoteruh.

Kəni Narmın Rəha Uhgın tətəgətun vivi məmə Iesu təhruahru vivi pik.

Kəni nagelo min kəmoteruh in.

Kəni nətəmimi kəutəni pətigəm nanusiən təuvir rəhan kəm nətəmimi ikin pisin pisin min.

Kəni nətəmimi rəha nəhue niftəni u kəutəhatətə lan.

Kəni Uhgın təmos muvən ilis e neai mətatig ilau min.

4

Nəgətun eiua min

¹ Narmın Rəha Uhgın tətəni pətigəm vivi məmə e nian min uərisig Iesu otəpanuva lan, nətəmimi nəuvein okotəpəh nitəu-pəniən noliən pəhriən rəha nəhatətəian e Uhgın. Ilah okotohtəu=pən narmın eiua min kəni motohtəu=pən nəgətunian rəha lərmis min.

² Nəgətunian min əha kəutsipən e nəgətun min nətəm kəutəni məmə rəhalah nəghatian in nipiəhriənian, mətəu ilah kəuteiuə, kəni məsotolian nati iətəm kəutəni. Nətəmi min əha, nətəligian rəhalah tekəu-ekəu ağin, kəni kinotəruru nakilian məmə nəghatian pəhriən iə, kəni nəghatian eiua iə.

* **3:11** Suaru keiu o nəuhlinian nəghatian u “nipiətan” e fes u. 1. Nipiətan rəha dikon min 2. Nipiətan nətəm kəutos uək rəha dikon. **3:11** Tait 2:3 **3:16** Mak 16:19; Kol 1:23; 1Jon 2:18

³ Ilah kəutəgəʔun nətəmimi məutəni məmə okəsotolian marit, kəni məutəgəʔun ilah məmə okəsotunian nauəniən min nəuvein. Mətau Uhgın təmol nauəniən min əha məmə okotun ilah. Kəni kitah u kəutəfaki kotəhrun niphəriənian, kotəhrun nosiən, motəfaki motəni tagkiu kəm Uhgın ohni, kəni motun,

⁴ mətau-inu natimnati rəfin iətəm Uhgın təmol ilah kotəuvir əmə. Nati kəti tikə məmə okəsotunian. Kitah kotəhrun nunian natimnati rəfin nəmə kitah kotəfaki motəni tagkiu kəm Uhgın ohni,

⁵ mətau-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə ilah kotəuvir, kəni kitah kəutəfaki ohni. Kəni rəueiu, nauəniən min əha kotəuvir əmə.

Ioluək təuvir rəha Kristo Iesu

⁶ Nəmə nətəni pətigəm nəghatiən u kəm piatah min mine nəuvinitah min, kəni ik ioluək təuvir kəti rəha Kristo Iesu. Kəni tətəgəʔun məmə ik iətəmimi kəti iətəm natun nəghatiən təuvir min rəha nəhatətəiən mine nəgəʔunian əhruahru, kəni mətəmiəgəh lan, kəni rəham nəmiəgəhiən tatitəu=pən nəghatiən rəfin min əha.

⁷ Əpəh, sətəligiən e nəghatiən eiuə min iətəm nətəligiən rəha Uhgın tikə lan, nəghatiən min təhmen e namsu əpnəpən min iətəm niphətin tikə. Mətau əgəʔun aru rəham nəmiəgəhiən məmə tatitəu=pən Nauəuə Rəha Uhgın.

⁸ Noliən rəha neruh viviən niphətin məmə in otəsənən, in təuvir o natimnati min nəuvein, mətau nəmə natəgəʔun aru rəham nəmiəgəhiən e noliən rəha Uhgın, kəni in təuvir məmə otəsiru e natimnati rəfin e nəmiəgəhiən rəha nəhue niftəni u, mine rəha nəmiəgəhiən itulin.

⁹ Inu nəghatiən tətəni pəhriən, kəni kotəkeikei motəni niphəriənian lan.

¹⁰ Konu kitah kautol pik uək o nəgəʔun aruiən rəhatah nəmiəgəhiən e noliən əha, mətau-inu kinotəhatətə rəkis e Uhgın u tətəmiəgəh kəni mətatig itulin, kəni in Iosmiəgəh mətəhan nəhlmin kəm nətəmimi rəfin, mətau in tatosmiəgəh əmə nətəmi min u nətəm kəutəhatətə lan.

¹¹ Əgəʔun natimnati min əha kəm nətəmimi, kəni məni=pən kəm lah məmə okotəkeikei mautohtəu=pən.

¹² Segəhaniən lam məmə nətəmimi okotəh iahu ik mətau-inu ik iətəm aluə əmə kəti. Mətau ol rəham nəmiəgəhiən təhruahru vivi məmə nətəmimi okoteruh məmə ik iətəm təmiməhtə, kəni ilah kotəhrun nitəu-pəniən ik e nəghatiən min, mine naliuəkiən, mine nolkeikeiən, mine nəhatətəiən, mine nol əhruahruian.

¹³ Ol natimnati min əha, kəni nati kisil min əha ikin. Onəkəkeikei mol vivi ilahal mətəuarus iəkuvna: afin Nauəuə Rəha Uhgın kəm nətəmimi, kəni məni pətigəm Nauəuə Rəha Uhgın, kəni məgəʔun Nauəuə Rəha Uhgın.

¹⁴ Timoti. Uhgın təməfinə rəhan nəsanəniən kəm ik o noliən uək rəhan nian eldə min rəha niməfaki kəmotələhu=pən nəhlmilah lam, kəni iəni min nəuvein rəhalah kəmotəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın təməni lam. Səpəhiən nəsanəniən əha, mətau ol uək rəha Uhgın lan.

¹⁵ Ik onəkəkeikei matol uək min u, kəni rəham nətəligiən otəkeikei mətatig əskasik e natimnati min u pəh nətəmimi kotəhrun nehian məmə rəham nəmiəgəhiən mine rəham uək tətəviə vivi.

¹⁶ Ateh vivi noliən min e nəmiəgəhiən rəham, kəni ol rəham nəgəʔunian məmə in tətəhruahru e nian rəfin. Onəkəkeikei mətalkut əskasik məmə onəkəkol natimnati min əha, mətau-inu nəmə nəkol, kəni onəkəkosmiəgəh itəmah nətəm kəutətəlig lam.

5

*Nolian ræha nisaiæn
o næghatiæn kæm nætæmimi*

¹ Sagæt æskasikian e nauæhli min, mætæu æghati kæm lah e nisaiæn mæmæ nækiuvi ræhalah nætæligiæn, tæhmen æmæ mæmæ ilah ræham tatæ æhruahru min. E nolian kætiæh min æmæ, ol tæhmen æmæ kæm nætæm aluæ tæhmen æmæ mæmæ ilah piam æhruahru min.

² Æghati mætig e nisaiæn kæm nipætauæhli min tæhmen mæmæ ræham mæmæ æhruahru min. Ræham næghatiæn mine nolian min kæm nipætan mitæ otækeikei mæhruahru agin, tæhmen mæmæ ilah næuvim min.

Nolian ræha neruh viviæn nipætalimis min

³ Nimæfaki otækeikei mateh vivi nipætalimis min u kæmimis ærin ilah, kæni iætæmi kæti tikæ mæ otateruh ilah.

⁴ Mætæu pætalimis kæti u nenætæn min æha ikin uæ namipin min æha ikin, ilah okotækeikei motaupæn motæhrun mæmæ uæk ræha nætæm kæutæfaki, ilah okotaupæn moteh vivi aru ræhalah min. Nolian u tæhmen æmæ mæmæ kæutæfan nitai nati kæm mæmæ mine tatæ mine kæha min, kæni nati u tatol niki Uhgîn tætagiæn ohni.

⁵ Mætæu pætalimis iætæm tætatig pisin agin æmæ, iætæmimi tikæ o neruhiæn, in tætelæhu=pæn æskasik ræhan nuhuiniæn tætatig e Uhgîn. Inæha e nian ræfin, lapin mine e nærauæ, in tætæfaki kæm Uhgîn mæmæ otætasiru lan. Pætalimis tol lanæha, tæhruahru agin mæmæ nimæfaki otasiru lan.

⁶ Mætæu pætalimis u tætætelig pik e natimnati ræha niftæni o nætæuiæn tæuvir lan, in tætæmiægæh, mætæu e nærmin in ninimis rækis.

⁷ Ik onækeikei mæni=pæn næghatiæn min æha kæm nimæfaki mæmæ ilah okotækeikei motol pæh nætæmimi kæsotæni rahian ilah.

⁸ Suaeh kæti otækeikei meh vivi ræhan min, kæni maupæn meh vivi ræhan æhruahru min. Mætæu næmæ in tæsolian, tætagætun mæmæ tæmæuhliæn næmtahn e nolian ræha næfakiæn, in tærah mapirækis iætæm tæsafakiæn.

⁹ Næmæ nækætei=pæn nærgi pætalimis kæti e nauæuæ ræha nasiruiæn mæmæ nimæfaki otasiru lan, ræhan nu in otækeikei mos sikiste, pætan u tæmætætig vivi ilau ræhan u iærman.

¹⁰ Kæni in pætauæhli kæti iætæm nætæmimi kautisiai in o ræhan nolian tæuvir mine nasiruiæn min iætæm in tatol, tæhmen mæmæ in tateh vivi ræhan næsualkælæh; kæni nian iapispis min okæhuva iman ikin, tatol tæuvir kæm lah; kæni matosiahu aru in mætasiru e nætæm kautæfaki;* kæni mætasiru e ianrah; kæni ræhan nætæligiæn tæskasik mæmæ otol uæk min iætæm tæuvir.

¹¹ Mætæu sætei-pæniæn nærgi pætalimis min nætæm kæsotæpætauæhli æhanæhian e nauæuæ ræha nasiruiæn, mætæu-inu uærisig næmæ nætæligiæn ræha nol minian marit tinuva mæskasik e nikilah e Kristo, kæni ilah kotæni mæmæ okotol min marit.

¹² Kæni Uhgîn in otakil mol nalpinian kæm lah mætæu-inu kæmotatgæhli ræhalah nonauvil iætæm kæmotol kæm in aupæn.†

¹³ Kæni nati tærah kæti min, mæta ilah kotælah kæni motos nolian ræha nuvæniæn e nimæ min ræfin mautæni næghatiæn iætæm nipætæn tikæ. Uærisig

* **5:10** Næghatiæn Kris æhruahru tætæni mæmæ, "Kæni tæteikuas e næhliki nætæmimi ræha Uhgîn." — Nolian æha tætagætun mæmæ in pætan kæti tatosiahu aru in; kæni nikin tagiæn o nasiruiæn e nætæmimi. † **5:12** E nian æha, pætalimis min næuvein kæmotos nonauvil ræhalah kæm Uhgîn mæmæ okasotolian marit, kæni ilah okol æmæ uæk ræha nimæfaki. Kæni næmæ pætalimis kæti tolkeikei mæmæ in otol min marit, kæni in otatgæhli ræhan nonauvil iætæm tæmol kæm Uhgîn.

ilah káhuva motarah pik o nosiæn musmus e næghatiæn ræha iætæpisiin, kæni ilah kotolkeikei mæmæ okotæni pik næghatiæn ræha nætæpisiin, kæni ilah kætæni næghatiæn min næuvein iætæm tæsæhmenian mæmæ okotæni.

¹⁴ Kæni iæu iætæni kæm nipætan mitæ min kæmimis ærin ilah mæmæ tæuvir ilah okotol min marit, kæni motos nætilah min, kæni moteh vivi ilah. Kæni næmæ kotol lanæha, kæni mæsotæfæniæn næua nimahan kæm tikimir mæmæ okotæni rah itah.

¹⁵ Mætæu pætælimis næuvein kinotalelin ilah e suaru tæuvir kæni minautohtæu=pæn Setæn.

¹⁶ Nipætan min u kætæfaki okotækeikei mauseruh vivi pætælimis min ræhalah, mæsotæhlman-pæniæn e lah kæm nimæfaki mæmæ oteruh ilah. Kæni nimæfaki in otæteruh æmæ pætælimis min u ræhalah nætæmimi kohkæ agin mæmæ okæuteruh ilah.

Uæk ræha nætæmi asoli ræha nimæfaki

¹⁷ Eldæ min nætæm kætarmænig vivi e uæk ræha nimæfaki, nimæfaki otækeikei misiai ilah, kæni motætæu ilah. Kæni nægætun min mine nætæm kætæni pætigæm Nauæuæ Ræha Uhgîn, ilah kautæhtul aupæn mæmæ okisiai ilah kætæu ilah.

¹⁸ Mætæu-inu Nauæuæ Ræha Uhgîn tætæni mæmæ, “Nian nati miægæh kæti tatol ræham uæk, kæni nakækeikei maugin.”[‡] Kæni tætæni min mæmæ, “Nian iætæmi kæti tatol uæk, mætæu okækeikei kætæu in lan.”

¹⁹ Sætæligiæn e næghatiæn ræha iætæmimi kætiah æmæ iætæm tætæni mæmæ eldæ kæti ræha nimæfaki tæmol noliæn tærah, mætæu næmæ iætæmimi keiu uæ kisil kæhlani, kæni nætætælig e ræhalahal næghatiæn.

²⁰ Kæni næmæ iætæmi asoli kæti ræha nimæfaki tatol nati kæti tærah, kæni nætægæt æskasik lan e næhmti nætæmimi ræfin ræha nimæfaki, kæni tol lanæha nætæmimi okotægîn e noliæn nati tærah min.

²¹ E næhmti Uhgîn, mine Iesu, mine nagelo min iætæm Uhgîn tæmitæpin rækis ilah, iæu iætæni æskasik kæm ik mæmæ ik onækækeikei mætætæu=pæn næghatiæn ræhak e noliæn iætæm in tæhruahru. Ik onæsoliæn noliæn kæti kæm iætæmi kæti, kæni matig mol noliæn pisiin min kæm iætæmi kæti min. Mætæu onækol tæhmen-æhmen æmæ kæm lah ræfin.

²² Sæfæri uæhaiæn iætæmi kæti mæmæ in otos uæk kæti ræha nimæfaki, inu mæ nækotælæhu=pæn næhlmitæmah motæfaki lan. Mætæu-inu næmæ in iætæmi kæti iætæm ræhan æha ikin noliæn tærah, kæni ræhan noliæn tærah otatig lam, tæhmen lanu mæmæ ik min næmos ræhan noliæn tærah. Mætæu ol æmæ ræham næmiægæhiæn tætæuvir vivi mætæhruahru e nian ræfin.

²³ Sænnim æmæiæn næhu. Os wain næuan næuветin mol o ræham nimisiæn, pæh otasiru e nærfæm.

²⁴ Nætæmimi næuvein kitah ræfin kotæhrun mæmæ ilah nolrah nati, kæni kotæhrun mæmæ Uhgîn otol nalpiniæn kæm lah. Mætæu nætæmimi næuvein min, ræhalah tæfægæ tærah tæthluaig æhanæh æha ræueiu, mætæu uærisig okapaneruh.

²⁵ Kæni tæhmen-æhmen æmæ, nian tæpæt uæk tæuvir min, kitah kotæhrun æmæ. Mætæu næuvein æha ikin iætæm kætæhluaig æha ræueiu, mætæu nipæhriæniæn, okæmaneruh ilah.

5:13 2Tas 3:11 **5:14** 1Kor 7:9 [‡] **5:18** Næghatiæn æhruahru ræha Kris tætæni mæmæ, “Nian kau kæti tatol uæk ræham tætevig-evig e næua wit, kæni næmæ tolkeikei mæmæ otun kæti, kæni sælis-ærainian nohlin.” Eruh mafin e tiksinari e nolian ræha natam Isrel e nolian uæk e wit. Pol tætgæhati e nati miægæh, mætæu nipæhriæniæn, nipæti næghatiæn tætgæhati e nætæmimi. **5:18** Dut 25:4; Mat 10:10; 1Kor 9:9 **5:19** Dut 17:6; 2Kor 13:1 **5:20** Efas 5:11

6

Nolian ahruahru o slefmin

¹ Slef min nətəm kəutəfaki okotəkeikei motisiai nətəmi asoli min rəhalah. Nolian əha in otahtipəsīg e nətəmimi u kəsotəfakiən məmə kəsotəni rahian nərǵi Uhgīn, mine nəgətuniən rəhatah.

² Mətəu slef min nətəm rəhalah nətəmi asoli ilah min nəfaki, ilah okəsotolian nolian əha u kotəni məmə, “Ei. İətəmi asoli əha in piatah əmə kəti,” kəni ilah məsotisiai viviən. Mətəu ilah okotəkeikei motol əhruiin pik nati kəm lah e nikilah pəhriən, mətəu-inu rəhalah nətəmi asoli min ilah nəfaki min nətəm noluək min kotalkeikei ilah.

*Nəgətuniən neiuəian min
mine natimnati vivi min pəhriən*

Natimnati min u, ik onəkəkeikei mətəgətun nətəmimi lan. Kəni e nian rəfin, ik onəkəkeikei mətəghati əskasik kəm lah o nitəu-pəniən.

³ Mətəu nətəmimi nəuvein kəutəgətun nəghatiən nəuvein iətəm tol pisin e nəghatiən əha rəhak, kəni ilah kəutəni məmə nəgətuniən rəha İərməniğ rəhatah İesu Kristo, in neiuəian, mautəni məmə nəgətuniən rəha nolian rəha nəmiəgəhian iətəm Uhgīn tolkeikei, in neiuəian.

⁴ Nətəmimi min əha kautol lanəha ilah kəsotəhrun aginian nati kəti, kəni ilah nətəm kəutəfəri pik ilah. İlah kəutalməli o nuvəniən məghati pik o nəghatiən min iətəm tatiuvi=pa niəməha, o nəghatiən min iətəm nətəmimi kəutəməki e lah min ohni. Nolian u in tatol nətəmimi kəutitgərah ilah min, kəni mətəhəpu-əhəpu ilah min, kəni mətəghati rah e nərgilah min, kəni mətətəlig rah e lah min.

⁵ Kəni e nian rəfin ilah kautol timəti. İnu nolian rəha nətəmimi nətəm rəhalah nətəligiən tərəh, ilah kəutəluəi e nəghatiən pəhriən. İlah, nikilah təhti məmə nolian rəha nəhatətəian e Uhgīn in nolian kəti o nosiən məni mine nautə min.

⁶ Mətəu nati təuvir pik səniəmə kitah kautos məni mine nautə. Nati təuvir pik məmə kitah okotaliuek e nolian iətəm Uhgīn tolkeikei. Kəni məutagiən əmə, nati əpnəpən nəmə rəhatah nautə təkəku uə tətət,

⁷ mətəu-inu nian kitah kəmotair=pa e nəhue niftəni u, kəni kəməsotosiən nati kəti məhuva. Kəni e nian okohmis lan, ko kəsotos minian nati kəti mohtəlig.

⁸ Mətəu nəmə nigtah nauəniən mine napən təhmen əmə, kəni kitah ko-tagiən.

⁹ Nətəmimi nətəm kotalkeikei pik məmə rəhalah nautə otepət, timətig əmə o lah məmə okotal nolian tərəh min tətət. İn təhmen=pən e nalig kəti iətəm otələs ilah e nəuan nalməlian rəha nərahian, kəni ilah kotalkeikei məmə okotal natimnati tətət rəha nalməlian, kəni natimnati tətət iətəm tərəh o lah. Kəni nolkeikeiən rəha natimnati tərəh min əha okotərəkin-ərəkin nəmiəgəhian rəhalah.

¹⁰ Mətəu-inu nolian rəha nolkeikei pikian məni, in nəukəti natimnati tərəh tətət. Kəni nətəmimi nəuvein ilah kəutəhtul iəkis o nitəu-pəniən suaru u, kəni ilah kinəhuvən rəkis isəu o nolian rəha nəhatətəian, kəni ilah kautol natimnati min nəuvein iətəm tətərəkin aru nikilah, kəni kautos nərahian tətət lan.

Nəghatiən təuvir rəha Pol tatuvən kəm Timoti

¹¹ Mətəu ik Timoti, iətəmi rəha Uhgīn, aiu=pən isəu o nolian tərəh min əha. İk onəkəkeikei malkut pik o nitəu-pəniən nolian əhruahru, iətəm

Uhgin tolkeikei. Rəham nəhatətəiən otəkeikei məskasik, kəni ik onəkəkeikei molkeikei nətəmimi. Askəlim əmə rəham nəhatətəiən lanko, tatuvən naunun tikə. Kəni onəkəikei muva ik iətəmi mətig kəti.

12 Onəkəluagin vivi e nəluaginən rəha nəhatətəiən. Kəni maskəlim vivi nəmiəgəhiən itulin iətəm Uhgin təmauin lam ohni. Aupən rəkis, in təmauin lam ohni nian nəməni pətigəm nəhatətəiən rəham e İesu e nəhmti nətəmimi tətət.

13 E nəhmti Uhgin, iətəm tətəfa nəmiəgəhiən kəm natimnati rəfin, kəni e nəhmti Kristo İesu iətəm təməni pətigəm vivi nəghatiən pəhriən e nəhmti Pontias Pailət, iətəghati əskasik kəm ik lanu lan:

14 Ol natimnati mən u, kəni məsəpəhiən kəti mətəuərus=pən İərmənig rəhatah İesu Kristo otuva

15 e nian əhruahru iətəm Uhgin təməni. Uhgin iətəm kitah okotəkeikei məutəni-vivi e nian rəfin, in pisin əmə tətərmənig e natimnati rəfin. In Kig rəha kig mən rəfin, kəni İərmənig rəha iərmənig mən rəfin.

16 In əmə təsimisiən mətatig itulin, rəhan nətuəuiniən tikə, kəni naunun tikə. İkin tətətig ikin, nəhəgəhəgəhiən təsiə matitəlau lan, kəni ko kəsaniən iuəkir ohni. Suah kəti təseh əhanəhiən in, kəni ko iətəmi kəti təsəhruiniən nəhiən nian kəti. Nian rəfin kitah okotəkeikei mətisai in, kəni məutəni pətigəm rəhan nəsanəniən mine narmənigiən məutəhuvən məutəhuvən naunun tikə. Tol lanəha lan. Əuəh.

Nəfaki mən u rəhalah nautə tətət

17 Əghati əskasik kəm nətəm kəutəfaki nətəm rəhalah nautə rəha nəhue nəftəni u tətət. Əni məmə ilah okəsotəfəri pikien ilah, kəni kəsotəhatətəiən e rəhalah məni u tətət. Məni in rəha rəueiu əmə, mətəu olauig mine tikə mən. İlah okotəkeikei mətəhatətə əmə e Uhgin iətəm tətəfa natimnati təuvir tətət kəm təh məmə kitah okotətəu təuvir lan.

18 Əghati əskasik kəm lah məmə rəhalah nolien təuvir mən, mine rəhalah nasiruiən təuvir mən otepet. Kəni nəkilah otəkeikei məgiən o nətuatiən kəm nətəmimi.

19 E nolien əha, in təhmen məmə ilah kəutələhu natimnati təuvir mən tətət, təhmen=pən əmə məmə kəmotasə təuvir o nəmiəgəhiən iətəm otəpanuva. Kəni ilah kotəhrun nosiən nəmiəgəhiən, iətəm nəmiəgəhiən pəhriən.

Naunun nəghatiən rəha Pol

20 Timoti, ik onəkəkeikei məteh vivi natimnati mən iətəm Uhgin təmələhu=pən rəkis e nəhlməm. Əpəh kəni məhtul isəu o nəghatiən mən iətəm nəpətəlah tikə kəni kəsotəfəniən nisaiən kəm Uhgin, kəni nəghatiən mən iətəm kəsotəhruahruin e Nauəuə Rəha Uhgin. Nəghatiən mən əha kətəni məmə kəutəfa nəhruiniən, mətəu kəpə, kəuteiuə.

21 Mətəu nətəmimi nəuvein kəutəhuərisig e nəghatiən eiue mən əha, kəni mən otəmkərəpen e suaru rəha nəhatətəiən pəhriən.

Pəh Uhgin otətəuati e rəhan nəuviriən kəm təmah.

2 Timoti

Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Pol təmətei tuvən kəm Timoti

Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u 2 Timoti

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm Timoti. Kəni in molkeikei məmə ilah min əpəha e niməfaki rəha Efəsis, məmə okotafin. Afin e “Nəghatian Əkuəkir Rəha Nauəuə u 1 Timoti” o nəhrunian məmə Timoti in pəh.

?Natigian təhro lanu lan nian təmətei? Nian kəpmən rəha Rom tətəskəlīm Pol əpəha Rom, in təsatigian e kaləpus, mətəu in təmətətig e rəhan kəti nimə, kəni soldə min kəmautətig ilah min mauteruh vivi məmə in otəşagimian. Naunun jəptə rəha Uək Min tətəghati e nian min əha. Kəni əmeiko kəpmən təmahlı pətigəm in, kəni taliuək əmə mətən o nu keiu. Mətəu rəueiu əha, tinuvən min e kaləpus əpəha Rom, kəni kaləpus əha in tərəh pəhriən ikin. Nauəuə rəha Uək Min təsəghatian e nian əha, nauəuə tinol naunun rəkis. Kaləpus əha in tətəpu ikin, kəni tiəkis o nətəmimi o nuvənian məsal=pən lan. Luk əmə ilau min. Pol təmolkeikei məmə Timoti otuva meh mətəu-inu in rəhan niəli təuvir. Kəni in molkeikei məmə Timoti in otəmki nauəuə min rəhan.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təməhrun məmə otəşuvəhian kohamu in timis. Tol lanəha, in təmətei nauəuə u o nələhu-pəniən niməfaki e nəhlmi nətəmi əsoli pişin min nəuvein təhmen e Timoti. Nian iəkis min kəutəhuva o niməfaki, kəni Pol in tolkeikei məmə Timoti otətəskəlīm Nanusian Təuvir, kəni matəhtul əskasik e nəhatətəin rəhan, kəni məsəginian e nəni pətigəmian Nanusian Təuvir, kəni in otəhtul maru o nətəuian nəhməian e niptəin nəmə nərahian otuva.

Pol təməni təuvir kəm Timoti

¹ İəu Pol, u iəu aposil kəti rəha Kristo İesu, iətəm Ughin təmītəpin rəkis iəu məmə rəhan, kəni mahli=pa iəu məmə iəkəni pətigəm rəhan nəniəşkasikian rəha nəmiəgəhian itulin e Kristo İesu.

² İətəni təuvir kəm ik Timoti, nətik iətəm iəkolkeikei pik ik.

Pəh Ughin Tatə mine Kristo İesu rəhatah İərmənig okuəfinə rəhalau nəuvirən, mine nasəkəhruinian, mine nəməlinuian kəm ik.

Pol təməfəri nətəligian rəha Timoti

³ Nian rəfin lapin mine lənian, iətəfaki ohnik, kəni mətəni tagkiu kəm Ughin ohnik. Kəni iatol uək rəhan təhmen=pən əmə e tişik min, kəni iəkəhrun məmə noliən tərəh kəti təsatigian lak.

⁴ Nikiək tətəhti nəhu nəhmtəm, kəni iəkolkeikei pik məmə iəkeruh min ik pəh nikik otəgian.

⁵ Nikiək tətəhti nəhatətəian pəhriən rəham iətəm təhmen=pən əmə e nəhatətəian iətəm təmaupən mətətig e rəham kəha Lois mine rəham məmə İunis, kəni iəkəhrun pəhriən məmə rəueiu in tinatig lam.

⁶ Kəni tol lanəha, iətəni min kəm ik məmə onəkelel nigəm rəha nəsanənian iətəm Ughin təməfinə o noliən rəhan uək. Ughin təməfinə nəsanənian əha nian iəmələhu=pən nəhlmək mətəfaki=pinə lam.

⁷ Ol uæk e nəsanəniən əha, mətəu-inu Uhgın təsəfaian kəm tah nikin rəha nəginiən, mətəu təməfa nikin rəha nəsənəniən, mine nikin rəha nolkeikeian, mine nikin iətəm tatol nolian min iətəm in təhrun məmə kotəhruahru.

⁸ Kəni inəha, saulisian o nəni pətigəmiən İərməniğ, kəni saulisian lak iətəm iətətiğ e kaləpus o nərgin. İətətəu nəhməian o nanusian təuvir; kəni nəmə nian əskasik tətəuva ohnik, nəkəkeikei mol məmə iəu mine e nəsənəniən iətəm Uhgın tətəfinə kəm ik.

⁹ Uhgın təməsmiəğəh itah kəni mauin e tah məmə kitah okəhuva rəhan min nətəmimi nətəm kotasim, kəni təməsolian o nati kəti iətəm kitah kəmotol, mətəu in təmol e rəhan aru əmə nətəliğin, mine nəuviriən. Nian Uhgın təməsol əhanəhiən niftəni mine, mətəu in təmələhu rəkis nəlpəkəuiən məmə in otəfən rəhan nəuviriən kəm tah e Kristo İesu.

¹⁰ Mətəu rəueiu, in təmol əpu nəuviriən əha kəm tah e nuvaiən rəha İosmiəğəh rəhatah, Kristo İesu. Kəni Kristo təməhapis nimisian mine rəhan nəsənəniən, kəni təməsiəğəpin mol əpu suaru rəha nəmiəğəhiən u naunun tikə, kəni kitah kauteh e nanusian təuvir əha.

¹¹ Kəni Uhgın təmitəpin iəu məmə iəu iəğəhati, mine aposil, mine iəğətun o nanusian təuvir əha.

¹² Tol lanəha iətətəu pik nəhməian ohni u ikinu e kaləpus. Mətəu iəsaulisian, mətəu-inu iəkəhrun məmə pəh u iətəhatətə lan, kəni məhrun vivi məmə in təhrun neh viviən nati nak iətəm in təmələhu=pə e nəhlmək o naunun nian.*

¹³ İtəu=pən əmə suaru rəha nəğətuniən u təhruahru iətəm iəməni kəm ik, kəni ol nati u e nəhatətəian mine nolkeikeian e Kristo İesu.

¹⁴ E nasiruiən rəha Nərmın Rəha Uhgın iətəm tətətiğ e nikitah, kəni atəruh vivi nati təuvir iətəm Uhgın təmələhu=pən e nəhlməm.

¹⁵ Nəkəhrun məmə rəhak min nətəmimi əpəha Esia, ilah Fukeləs mine Hermokenəs, ilah rəfin kəmotəgim rəkis motəpəh iəu.

¹⁶ Pəh İərməniğ otasəkəhruiən Onesiforəs mine rəhan min, mətəu-inu nian tətət təməsar lak mətəfəri rəhak nətəliğin. Kəni təməsaulisian məmə iəmətətiğ e kaləpus.

¹⁷ Nipəhriəniən, nian in təmuva Rom, təməsal pik lak mətəuarus meruh iəu.

¹⁸ İpəh İərməniğ otasəkəhruiən in e naunun nian! İk nəkəhrun vivi natimnati təuvir min iətəm təmol kəm iəu əpəha Efəsīs.

2

Soldia təuvir rəha Kristo İesu

¹ İk u nətik, pəh Uhgın otol niki m təsanən e nəuviriən iətəm tatsipən e Kristo İesu.

² Nəmətəu rəkis natimnati min u iətəm iəməğətun ik lan e nəhmti nətəmimi tətət. Kəni os rəhak nəğətiən mələhu=pən e nəhlmı nətəmimi nəuvein nətəm nətəni nipəhriəniən e lah, kəni ilah okotəhrun nəğətuniən nətəmimi nəuvein min lan.

³ Nian nərahian otəva, mətəu əhtul əskasik kitah min ik, təhmen e soldia təuvir kəti rəha Kristo İesu.

⁴ E nian rəha nəluəginiən, soldia kəti təsolian natimnati rəha nətəmimi əpnəpin əmə, mətəu tatol əmə uæk rəha soldia mətəu-inu, in tolkeikei məmə rəhan iətəmi əsoli rəha soldia min, nikin otəgim lan.

1:7 Rom 8:15 **1:9** Efəs 2:8-9; Tait 3:5 **1:10** Hip 2:14 **1:11** 1Tim 2:7 * **1:12** Suaru pisin o nəuhliniən fes 12b: "kəni məhrun vivi məmə in təhrun neh viviən nati nak iətəm iəu iəmələhu=pən e nəhlməm o naunun nian." **1:14** 1Tim 6:20 **2:3** 2Tim 1:8

⁵ Kəni e noliən əhmen əmə lanəha, iətəmi tətaiu məmə in otol win, in otəkeikei mıtəu=pən lou min rəha naiuiən, mətəu nəmə təsoliən, kəni in otəsosiən nətəouuiən rəha nol winin.

⁶ Təhruahru əmə min lanəha məmə iətəmi tatol pik uək e nasumiən, in otəupən məulək lan.

⁷ Ətəlig vivi e nati nak iətəni kəm ik. İərmənig otasiru lam o nəhruniən niyəti nəghatiən min u.

⁸ Ətətəlig e İesu Kristo u nəuaniləuis rəha Tefit, kəni Uhgın təmosmiəgəh in e nimisiən. Kəni inu nanusiən təuvir iətəni pətigəm.

⁹ Kəni iətətəu nəhməiən o nanusiən təuvir əha, kəni niyəhriən, kəməlis iəu e sen təhmen=pən məmə iəu iəkləh kəti uə iohamu itəmi. Mətəu kəsəlisiən nəghatiən rəha Uhgın.

¹⁰ Tol lanəha, iətəhtul əskasik e nəhməiən min rəfin rəhak o nasiruən e nətəmi nətəm Uhgın təmitəpin ilah, məmə in otosmiəgəh ilah e Kristo İesu, kəni ilah okotətig e nəuviriən əhəgəhəg rəha Uhgın, iətəm naunun tikə.

¹¹ Inu nəghatiən tətəni pəhriən məmə, Okəmə kəhuva kətəh e Kristo e nimisiən rəhan, kəni okotəmiəgəh min kitah min.

¹² Okəmə kəutəhtul əskasik e nian əskasik min, kəni kitah okotərmənig min kitah min.

Okəmə kitah kotəniəpin lan, kəni in otəniəpin e tah.

¹³ Okəmə kitah kəsətoliən rəhatah nonauvil, mətəu in tatol rəhan nonauvil, mətəu-inu Uhgın otəkeikei matol rəhan noliən nian rəfin.

Ioluək təuvir rəha Uhgın

¹⁴ Natimnati min u, onəkəkeikei mətəni mətisimaru lan kəm rəham min nətəmi. Əni əskasik kəm lah lanəha məmə, “İatəni e nərgi Uhgın məmə itəməh nəsotərgəhuiən o niyəti nəghatiən min.” Nərgəhuiən lanəha təsasiruən e iətəmi kəti, mətəu tətərəkən əmə nətəmi nətəm kəutətəu.

¹⁵ Alkut əskasik məmə onəkəuə ioluək təuvir iətəm nian Uhgın tateruh rəham uək, in təhrun nəniən məmə, “Əuəh, nəmol təuvir,” kəni nəsəuliəniən o rəham uək, mətəu-inu nətəgətun əhruahru nəghatiən rəha niyəhriən.

¹⁶ Mətəu əpəh nəghatiən min u tol tanpən əmə iətəm kotərah məsotisiəniən Uhgın, mətəu-inu nətəmi nətəm kəutəghati lanəha, nəmiəgəhiən rəhalah tatuvən matuvən əmə o noliən min iətəm Uhgın təməki lan.

¹⁷ Nəgətuniən rəhalah in təhmen=pən əmə e niməgim piən iətəm tətəmahali matəpət matol iəghin. Suah mil u kuol lanu lan, ilau u Haemeneəs mine Filitəs,

¹⁸ İətəm kinəmkarəpən rəkis e suaru rəha niyəhriən. Katuəni məmə Uhgın təmol itah kotəmiəgəh min rəkis e nimisiən, kəni ko Uhgın təsəfa minian niyətitəh vi nian İesu tuva min. Kəni suah mil u kətuərkən nəhatətəiən rəha nətəmi nətəm.

¹⁹ Mətəu tol pau lanəha, nimə iətəm Uhgın tatuvləkin tətəhtul tiəkis, kəni təməti=pən lan məmə, “İərmənig təhrun nətəmi min u rəhan min,” mine, “Nətəmi min u kəutəni məmə ilah nətəmi rəha İərmənig okotəkeikei mətəpəh noliən tərah min.”

²⁰ Ətəlig-to lan. E nimə rəha iətəmi rəhan nautə tətəpət, kətim pisin pisin min tətəpət. Kəməu nəuvein e nimaniviuəv təuvir əgin. Kəməu nəuvein e nimasiə

mətu. * Uək rəha kətim vi, in uək asoli iətəm katisiai. Kəni uək rəha kətim əuas, in uək əpnəpən əmə iətəm tol naulisiən təhmen əmə o nosiən nīmənərik.

²¹ Okəmə iətəmi kəti tatol rəhan nəmiəgəhiən tətəhlan vivi mətəpəh nolian rəha naulisiən, in təhrun nolian uək asoli iətəm katisiai, kəni Uhgīn otələhu kalin məmə rəhan pisin əmə, kəni mōl əpenə-penə məmə otol uək təuvir mīn.

²² Aiu muvən isəu o nolian tərəh mīn iətəm tateviə e niki nətəm aluə. Kəni itəu=pən vivi suaru rəha natimnati mīn u: nolian iətəm təhruahru, mīne nəhatətəiən, mīne nolkeikeiən, mīne nəməlinuiən. Itəu=pən suaru əha itəmāh nətəmi mīn u nətəm kautətapuəh o nasiruiən rəha İərmənig e nikilah iətəm təuvir.

²³ Əpəh magim rəkis e nəghatiən alməli mīn iətəm nīpətīlah tikə. Nəghatiən mīn əha kautiuvī=pa əmə norgəhuīən.

²⁴ İoluək rəha İərmənig, ko in təsərgəhuīən, mətəu in otəkeikei matol təuvir kəm nətəmimi rəfin, kəni otəkeikei muva iətəmi rəha nəgətuniən, kəni rəhan nətəligiən təfəmāh.

²⁵ Okəmə nətəmimi nəuvein kəutəni rah rəhan nəgətuniən, kəni in otəkeikei məgətun vivi ilah e nolian mətig əmə. Kəni nəmə təhro Uhgīn otegəhan məmə ilah okotəuhlin rəhalah nəmiəgəhiən, məmə ilah okotəhrun nīpəhriənīən.

²⁶ Kəni ilah okəhuva mīn e nətəligiən təuvir, kəni motəgim rəkis e ləlig rəha Setən, iətəm təmaskəlim ilah kəni kautol nəuiən.

3

Nolian tərəh mīn iuəkīr o Naunun Nian

¹ Mətəu onəkəkeikei məhrun nəghatiən u məmə nian əskasik mīn okəhuva iuəkīr o Naunun Nian.

² Tol lanəha mətəu-inu, nətəmimi okautətəlig aru əmə e lah mīn, kəni ilah okotolkeikei pik məni. Nətəmimi nətəm kəutəni aru əmə nati, mətəfu aru ilah mīn, mətəni rah nətəmimi mīne Uhgīn, mətəhtī nəuia tatə mīne məmə, mətəpəh nəniən tagkiu e nikilah, kəni okəsotisiəiən Uhgīn.

³ Rəhalah nolkeikeiən otarfu, məsotaluiən e nərəhiən kəti okol e lah. Okəsotərmənigīən e nolian mīn rəhalah. Nikilah otəgiən o nərəkīniən nətəmimi mīne nərgiləh. Okotəməki e nati iətəm təuvir.

⁴ İlah kəuit kəsue mīn, kəni okotol natimnati tərəh nəuvein mətəu kəsotətəligiən məmə nati nak otiet lan. Kəni ilah okotəfəri aru ilah, kəni ilah okotolkeikei pik natimnati o nətəuiən təuvir e nīpətīlah, mətəu ilah okəsotolkeikeiən Uhgīn.

⁵ Okotol nolian mīn rəha nəfaki mīn məmə nətəmimi okoteruh, mətəu ilah okəsotolkeikeiən məmə nəsanəniən rəha Uhgīn otəuhlin nikilah. Uvən isəu o nətəmimi mīn u.

⁶ Əpəh əmə ilah mətəu-inu nəuvein kauteh suaru o nuvəniən lahuənu mīn, kəni mautiuvī rəkis nətəligiən rəha nīpətan nətəm rəhalah nətəligiən təsəskasikīən. Təfəgə tərəh mīn rəha nīpətan mīn u, in tiəkis pik o lah, kəni nolian tərəh mīn tepət iətəm ilah kautolkeikei, kautiuvī=pən ilah.

⁷ Kəni nīpətan mīn əha kautətəlig vivi e nəghatiən mīn rəfin rəha nətəmi mīn əha, mətəu ko kəsotəhruniən nəghatiən rəha nīpəhriənīən.

⁸ Aupən ikin, Janes mīne Jampres kəmətəməki e Mosis,* kəni e nolian əhmen əmə lanəha, nətəmimi mīn əha kautəhtī nəghatiən rəha nīpəhriənīən.

* **2:20** Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “E nīmə rəha iətəmi rəhan nautə tepət, pilet pisin pisin mīn tepət. Kəmol nəuvein e aian u kol tətəraip-oraip, nəuvein e silfə, nəuvein e nigī, nəuvein e niftəni.” **2:22** 1Tim 6:11 **2:23** 1Tim 4:7 **3:1** 1Tim 4:1 **3:5** Mat 7:15,21; Tait 1:16 * **3:8** Janes mīne Jampres, ilau iəmki nərik mil rəha kig rəha İjip. Nərgiləu tikə e Nauəuə Rəha Uhgīn, mətəu ilau əha ikin e nauəuə pisin mīn rəha nətəm İsrel.

Nətəmimi min u, rəhalah nətəligiən tərīaush e noliən tərāh min, kəni noliən rəha nəhatətəiən rəhalah in neiuəiən əmə in əmə.

⁹ Mətəu nəgətuniən eiua rəhalah, ko təsəhtuliən tuvəh, mətəu-inu nətəmimi rəfin okoteruh məmə ilah kəsotəhrunian nati iətəm kəutəghati lan, kotəhmen=pən əmə e suah mil əha.

Nəghatiən rəha Pol kəm Timoti

¹⁰ Mətəu ik, Timoti, ik nəmətəu=pən rəhak nəgətuniən, mine noliən rəha nəmiəgəhiən rəhak, mine nati nak iətəm iəkolkeikei məmə iəkol, mine rəhak nəhatətəiən, mine noliən rəha nətəligiən rəhak iətəm təfəməh, mine rəhak nolkeikeiən, mine nəhtul əskasikiən rəhak,

¹¹ kəni nəkəhrun nian əskasik min iətəm tətuvə e rəhak nəmiəgəhiən, mine noliən tərāh min iətəm katol lak. Kəni nəkəhrun noliən əskasik min iətəm kəmol lak əpəha Antiok, mine İkoniam, mine Listra. Mətəu İərmənig təmos rəkis iəu e natimnati min rəfin əha.

¹² Nipəhrīəniən, nətəmimi rəfin nətəm kotolkeikei məmə okotol noliən iətəm Uhgīn tolkeikei, kəni motol e Kristo İesu, nətəmimi okotol tərāh kəm lah,

¹³ mətəu nian kətiəh min əmə, nol təfəgə tərāh min mine nətəmimi rəha neiuəiən,[†] ilah okotol noliən tərāh məhuvən motol nətəm kotərəh aɡin. İlah nətəm kəteiuə e lah,[‡] kəni ilah okoteiuə pik aɡin e nətəmimi.

¹⁴ Mətəu ik, Timoti, onəkeikei mətītəu=pən əmə natimnati təuvir min iətəm kəməgətun ik lan nətəm nəməni əskasik rəkis nipəhrīəniən lan, mətəu-inu ik nəkəhrun vivi nətəmimi nətəm kəmotəgətun ik lah.

¹⁵ Kəni nian nəmətəkəku mətəuarus=pa u rəueiu, nəməhrun Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm təhrun nəfinəiən neinatigiən məmə nəkəhrun nosiən nəmiəgəhiən itulin lan o nəhatətəiən e Kristo İesu.

¹⁶ Nəghatiən min rəfin e Nauəuə Rəha Uhgīn, kəmotəpən əmə e nohli Uhgīn, kəni kəutasiru e tah. Kəutəgətun itah natimnati tepət. Mautəni əpu noliən tərāh min rəhatah, mautəgəu əhruahru itah, kəni məutəgətun itah e noliən min iətəm kotəhruahru.

¹⁷ Kautol əpenə-penə itah u nətəmimi rəha Uhgīn məmə kitah kəhuva nətəmimi nətəm kotəhrun noliən uək təuvir min rəfin.

4

¹ Timoti, oiəkəni=pinə nəghatiən keikei kəti kəm ik e nəhmti Uhgīn mine Kristo İesu iətəm otakil noliən rəha nətəmimi rəfin, nətəm kəutəmiəgəh mine nətəm kəməhmis, kəni oiəkəni=pinə nəghatiən u mətəu-inu in otuva min mətərmənig. Kəni inəha, iətəkeikei mətəuvahag əskasik mətəni kəm ik məmə,

² əni pətigəm nəghatiən rəha Uhgīn, kəni əhtul maru o nəni pətigəmiən, nati əpnəpin məmə otimətiɡ əmə, uə tiəkis. Uhalpin nati məgəu əhruahru noliən rəha nətəmimi, əniəhu noliən tərāh rəha nətəmimi, kəni məuvahag məfəri nətəligiən rəha nətəmimi. Kəni nian natol uək min u, rəham nətəligiən otəkeikei məfəmah, kəni rəham nəgətuniən otəkeikei məhruahru vivi məuvir.

³ Nəkəkeikei mol lanəha mətəu-inu, nian iətəm tətuvə, nətəmimi okəsotolkeikeiən məmə okotətəlig e nəghatiən pəhrīən. Mətəu nikiəh əmə otit

3:8 Eks 7:11 **3:11** Uək 13:50; 14:5; 14:19 **3:11** Sam 34:19 **3:12** Mat 16:24; Jon 15:20; Uək 14:22

[†] **3:13** “nətəmimi rəha neiuəiən” – Nipətin məmə ilah nətəmimi nətəm kəutəni məmə ilah kautol nati kəti məmə okoteiuə e nətəmimi nəuvein. İnu təhmen e nətəmimi nətəm Pol tətəni kəm Timoti. İlah kəutəni məmə ilah nəgətun min rəha niməfaki, mətəu kəpə, kəuteiuə. Səniəmə rəha niməfaki. Kəutəni əmə rəhalah əmə nətəligiən min məmə okoteiuə e nətəmimi. [‡] **3:13** Setən uə nətəmimi pisin min okoteiuə e lah. **3:16** Rom 15:4

ilah min, kani ilah okotos iægətun pişin pişin min motolkeikei məmə nəgətun min okotəhli matəlgilah motəgətun nəghatian min iətəm ilah əmə kotolkeikei.

⁴ Kani ilah okotəuhlin nimatəlgilah o nətəligian e nəghatian pəhrian, kani məhuvən məutətəlig e nonagei eiua min.

⁵ Mətəu ik, ateh vivi rəham nətəligian mine rəham noliən min e nian min rəfin, nati ənpəpin nati pişin pişin min kəutəhuva e rəham nəmiəgəhian, kani əhtul əskasik nian nərahian tətuvə, kani uvən məni pətigəm nanusiən təuvir, kani ol rəfin uək iətəm Uhgın təməfinə kəm ik məmə onəkol.

⁶ Timoti, ol natimnati min əha, mətəu-inu otəsuvəhian, iəu iəkimis. Kani rəueiu nəmiəgəhian rəhak təhmen e wain iətəm kinatiuvi=pən e oltə məmə okol sakrifais lan.*

⁷ E rəhak nəluəginian təuvir rəha nəhatətəian, iəmatu vivi e nəhlmək, kani e rəhak naiuiən, iəu iəmaiu vivi rəkis mətəuarus=pa naunun naiuiən, kani iəu iəmətaskəlim vivi noliən əhruahru rəha nəhatətəian kani iəməsəpəhian uək rəha nani pətigəmian nanusiən təuvir.

⁸ Kani rəueiu, İərməniğ iətəm rəhan nakiliən təhruahru vivi, in təmol əpenə-pənə e nətəouiən rəhak, inu kəfəfau rəha iətəm tatol win e rəhan naiuiən, kani in otəfəfau=pa kəm iəu e nian rəha nakiliən mətəu-inu in təmakil iəu məmə rəhak nəmiəgəhian təhruahru. Kani səniəmə iəu pişin əmə, mətəu otəfən kəm nətəmimi rəfin nətəm kotolkeikei məutəhtahnin məmə in otuvə min.

Pol təməni pətigəm nanusiən rəha in min nəuvein

⁹ Əsal uəhai əmə rəham suaru məmə onəkuva meh iəu,

¹⁰ mətəu-inu Timəs, u tolkeikei pik nati rəha niftəni u, in tinəpəh iəu minuvən Təsalonaikə. Kresens tinuvən rəkis Kəlesia, kani Taitəs tinuvən rəkis Talmesia.

¹¹ Mətəu Luk pişin əmə itimlau min. Təuvir məmə nian nətuvə, onəkit Mak itəlu min, mətəu-inu in təhrun nasiruiən e uək rəhak.

¹² İəmahli=pən rəkis Tikikəs tuvən əpəha Efəsis.

¹³ Kani nian nəkuva, onəkos rəhak kot iətəm iəmələhu kəm Karpəs əpəha Troas, kani onəkos min rəhak nauəuə min iətəm kəmaiu-aiu,† kani iəkolkeikei pik min məmə onəkos nauəuə min u kəmol e niłosi sipsip.

¹⁴ Suah u Aleksantə u iətəmimi rəha noliən uək e aiən, in təmatol tərəh lak. İərməniğ otəfən nitai nətəouiən rəhan o natimnati min əha.

¹⁵ Kani ik min, atətəu ik o suah konu, mətəu-inu tətəhtipəsig e nəghatian min rəhatah.

¹⁶ Nian iəmaupən məhtul e kot məmə iəkəni pətigəm nəghatian min rəhak, suah kəti təməsəhtul pətigəmian masiru lak, mətəu nətəmimi rəfin kəmotəgim motəpəh iəu. Pəh Uhgın nikhil otəsəhtiən natimnati rəfin iətəm ilah kəmotol.

¹⁷ Mətəu İərməniğ təməhtul e nikalik məfa nəsanəniən kəm iəu məmə iəkəni pətigəm vivi nəghatian rəhan, kani pəh Nanihluə‡ min okotətəu. Kani təmləfətigəm iəu e nohli laion.§

4:3 1Tim 4:1 **4:6** Fil 2:17 * **4:6** Nian nəuvein, nian nətəm İsrəl kəutul naunun e lafet, kani məutəuvəregin wain məmə kəutul sakrifais lan tatuvən kəm Uhgın. Təsuvəhian nəmiəgəhian rəha Pol tol naunun, kani in təməni məmə nəmiəgəhian rəhan təhmen e wain u tatol naunun e lafet lan. **4:7** 1Tim 6:12 **4:8** 1Kor 9:24-25 **4:11** Uək 15:37-39; 2Kor 8:23; Kol 4:14 † **4:13** E nian əha, nauəuə rəfin kəmaiu-aiu. Kotos məpepe əfəməh kəti kani kəmaiu-aiu. **4:13** Uək 20:6 **4:14** Aes 59:18; Rom 2:6 ‡ **4:17** Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksinəri. § **4:17** Nəghatian min nəuvein e fes min 9-17, təhmen əmə e nəghatian min nəuvein e Sam 22.

¹⁸ Iærmænig otos rækis iæu e nærahian min ræfin iætæm okol kæm iæu, kæni in otaskælim vivi iæu, kæni mos iæu iækuvæn e negæu e neai, ikin tætmænig ikin. Pæh okætæfæri nærgin tatuvæn matuvæn naunun tikæ. Ðuæh.

Naunun næghatæn

¹⁹ Iætæni tæuvir kæm Prisilæ mine Akuilæ, mine Onesiforæs mine ræhan min.

²⁰ Erastæs tæmæsಿತæu=paian iæu, in æpæha Koræn. Kæni nian iæmiet Mælitæs, mupæh Trofimæs tætatig mætæu-inu in tatimis.

²¹ Alkut pik mæmæ nækuva uæhai æmæ u ikinu, uærisig nian ræha nætæpuiæn. Iupulæs tætæni tæuvir kæm ik, kæni Putens, mine Linus, mine Klotiæ, mine piatah min ræfin u ikinu kætæni tæuvir kæm ik.

²² Pæh Iærmænig tætatig itælau min. Pæh Uhgîn otæfinæ ræha næuviræn kæm tæmah.

Taitəs

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm Taitəs Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Taitəs

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Pol təmətei nauəuə u tatuvən kəm Taitəs.

Taitəs in Ianihluə* kəti iətəm təməhatətə e Kristo. Pol təmiuvi=pa in o Kristo, kəni Taitəs təmöl uək tēpət ilau Pol təhmen əmə e Timoti. Kauteh nərgin nian tēpət e Niutestimin.

?Natigian təhro lanu lan nian təmətei? Pol mine Taitəs kəmian e nitəni u Krit, kəni ilau kəmuətuəuin niməfaki kəti u ikinu. Pol təmiet min, mətəu təməni=pən kəm Taitəs məmə in otətətig mōl rəfin uək iətəm tətətig ikin əha. Krit in nitəni kəti iətəm tərīauəh vivi e noliən tərāh min, nətəmimi kauteiua pik nian rəfin, mətəuən pik, kəni mətəlpah. Nəuvein kautəhuva e niməfaki kəni mətəni nəghatian kəuteiua tēpət məmə okotos məni lan.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol tolkeikei məmə otasiru e Taitəs e rəhan min uək əpəha e niməfaki əpəha Krit. Taitəs otəkeikei məfəri nətəmimi məmə okəhuva eldə min o nehian niməfaki. Kəni Pol tətəghati e noliən rəha nəghatian kəm nətəmimi min u kəsotohtəu-pənian nətəligian rəha Taitəs. Kəni məfən nəgətunian nəuvein rəha nəhatətəian mine naliuəkian əhruahru. Kəni in təməni məmə Taitəs otasisig vivian e nəgətunian eiua min. Naunun nəghatian təməni məmə otahlī=pa iətəmimi kəti tuva masiru e niməfaki, kəni Taitəs in otəkeikei muva min masiru e Pol.

Pol təməni təuvir kəm Taitəs

¹ Taitəs. İəu Pol, iətətei nauəuə u kəm ik. İəu slef kəti rəha Ughin, kəni iəu aposil kəti rəha İesu Kristo. Təmahlī=pa iəu məmə iəkasiru e nətəmimi nətəm Ughin təmītəpin rəkis ilah məmə rəhan min, məfəri nəhatətəian rəhalah, masiru e lah məmə okotəhrun nəgətunian pəhriən. Nian nətəmimi kəutohtəu=pən nəgətunian pəhriən əha, kəni rəhalah nəmiəgəhian otəhruahru kotəhmen=pən e noliən iətəm Ughin tolkeikei.

² Kitah kotəhrun nīpəhriənian əha, kəni mətəhatətə lan. Kəni e noliən əha, rəhatah nətəligian tətətig əskasik rəkis məmə okotos nəmiəgəhian itulin. Aupən rəkis agin iətəm Ughin təməsol əhanəhian natimnati rəfin, mətəu Ughin tinəni rəkis nəmiəgəhian itulin əha, məmə in otol lanəha. Kəni kitah kotəhrun əmə in təseiuaian nian kəti mine.

³ Kəni e nian əhruahru iətəm Ughin təməni, in təmöl məmə nətəmimi okotəhrun nəghatian rəhan. İlah kotəhrun mətəu-inu Ughin İosmiəgəh rəhatah təməni mələhu nəghatian kəti məmə təməfa uək u tətətig e nəhlmək məmə iəu iəkəni pətigən nəghatian əha rəha nəmiəgəhian itulin.

⁴ Taitəs, rəhalau nəhatətəian kətiəh, kəni e noliən rəha nəhatətəian, in təhmen əmə məmə ik nətik pəhriən.

Rəhak nəfakian məmə Ughin Tatə rəhatah ilau Kristo İesu, İosmiəgəh rəhatah, pəh okuəfinə rəhalau nəuvirian kəm ik, kəni muələhu nəməlinuian tətətig ohnik.

Uək rəha Taitəs əpəha Krit

* : Nanihluə, Ianihluə – Afin-to e tiksənəri. **1:2** Kol 1:27 **1:4** Rom 1:7; 2Kor 8:23; Kəl 2:3

⁵ E nian iŉmiet Krit, kŉni iŉmŉlŉhu ik nŉtatig mŉmŉ onŉkol rŉfin uŉk iŉtŉm tŉtatig, kŉni mŉmŉ onŉkŉfŉri eldŉ min rŉha nimŉfaki min, e taun min rŉfin e nitŉni Krit tŉhmen ŉmŉ mŉ inu iŉmŉni mine kŉm ik.

⁶ Eldŉ min rŉha nimŉfaki, nŉmiŉgŉhiŉn rŉhalah otŉkeikei mŉhruahru agin, kŉni nolian tarah kŉti tikŉ lan. Kŉni ilah mŉsotol-pŉnian rŉhalah min nipŉtan, kŉni rŉhalah kŉlkŉlŉh min okotŉkeikei motŉhatŉtŉ e Uhgŉn, kŉni mŉsotan Ɖnnapŉniŉn motol natimnati tŉsŉhmenian, kŉni mŉsotŉhtiŉn nŉuia rŉhalah tatŉ mine mamŉ mŉmŉ nŉtŉmimi okotŉni rah ilah ohni.

⁷ Nŉmiŉgŉhiŉn rŉha eldŉ min rŉha nimŉfaki otŉkeikei mŉhruahru vivi mŉtŉu-inu ilah kautos uŉk asoli rŉha Uhgŉn. Ilah nŉtŉm kŉuteh vivi nŉtŉmimi, okotŉkeikei motol lanŉha mŉmŉ kŉsotŉfŉri aruiŉn ilah, mŉutŉkeikei kŉm nŉtŉmimi mŉmŉ okotohtŉu=pŉn nŉtŉligiŉn rŉhan kŉni nikilah tŉsŉmei uŉhaiŉn. Kŉni okasotol uŉhaiŉn niŉmŉha. Sŉniŉmŉ ilah nŉtŉmimi rŉha napisian uŉ nŉmŉuiŉn, kŉni sŉniŉmŉ ilah nŉumis min nŉtŉm kautolkeikei pik mŉni mŉutŉui e nolian tarah min mŉmŉ okotos.

⁸ Mŉtŉu nŉmiŉgŉhiŉn rŉhalah in otŉkeikei mol min lanu. Ilah okotŉkeikei mauteruh vivi nŉtŉmimi nŉtŉm kŉutŉhuva imalah ikin. Ilah nŉtŉm kŉtolkeikei mŉmŉ okotol ŉmŉ natimnati iŉtŉm tŉuvir, kŉni nolian rŉhalah in tŉtŉgŉtun mŉmŉ ilah nŉtŉm mŉtŉh, kŉni kŉteinatig. Ilah nŉtŉmi rŉha nitŉu-pŉniŉn nŉghatiŉn rŉha Uhgŉn. Rŉhalah nŉmiŉgŉhiŉn in otŉkeikei mŉhruahru vivi e nŉhmti Uhgŉn. Ilah kotŉhrun nŉni aruiŉn e nikilah mŉmŉ okotŉpŉh nolian natimnati iŉtŉm tarah kŉni mautol ŉmŉ nati iŉtŉm tŉuvir.

⁹ Ilah okotŉkeikei motŉhatŉtŉ Ɖskasik e nŉghatiŉn rŉha nanusiŉn tŉuvir mŉmŉ in nipŉhriŉniŉn tŉhmen=pŉn mŉmŉ kŉmŉgŉtun ilah lan. Kŉni inŉha, ilah kŉteinatig vivi o nŉgŉtunian nŉtŉmimi e nŉgŉtunian pŉhriŉniŉn iŉtŉm in tŉhruahru mŉmŉ ilah okotohtŉu=pŉn. Kŉni nian nŉtŉmimi nŉuvein okotŉni nŉghatiŉn min iŉtŉm tol pisin e nŉgŉtunian pŉhriŉn, kŉni nŉtŉmi asoli min rŉha nimŉfaki okotŉgŉtun ŉhruahru ilah motŉni=pŉn kŉm lah mŉmŉ rŉhalah nŉgŉtunian in neuŉiŉn.

¹⁰ Iŉtŉghati min lanu mŉtŉu-inu nŉtŉmimi tŉpŉt e nimŉfaki Ɖpŉha Krit kotŉmŉki e nipŉhriŉniŉn u. Ilah, nŉghatiŉn rŉhalah tŉtatipŉrŉh pik tŉhmen e kalualuŉ, mŉtŉu nuhuŉn lan tikŉ, kŉni mautiuvu rŉkis nŉtŉmimi nŉuvein e nŉgŉtunian eiŉu min rŉhalah. Nŉtŉmimi tŉpŉt rŉha Isrel nŉtŉm kŉutŉhatŉtŉ e Kristo, ilah kŉutŉhtul Ɖskasik o Lou rŉhalah, mŉutŉni mŉmŉ okŉkeikei kŉhgi=pŉn nŉtŉmimi mŉmŉ Uhgŉn otosmiŉgŉh ilah. Ilah nŉgŉtun eiŉu min.

¹¹ Ahtipŉsig e nŉghatiŉn rŉhalah mŉmŉ okŉsotŉgŉtunian e nimŉfaki nŉgŉtunian ŉha kotŉrah iŉtŉm kŉsotŉhruahruian mŉmŉ okotŉgŉtun, mŉtŉu-inu nŉgŉtunian rŉhalah tŉtŉrŉkin-rŉkin nŉhatŉtŉiŉn rŉha nŉuanilŉuis min rŉfin rŉha nŉtŉmimi nŉuvein. Ilah kautŉgŉtun neuŉiŉn ŉha mŉtŉu-inu kŉtolkeikei mŉmŉ okotos mŉni lan, mŉtŉu kŉsotŉaulisian ohni.

¹² Iŉtŉm Krit kŉti aupŉn, in iŉni kŉti rŉhalah, in min tŉmŉni min lanu mŉmŉ, “Nŉtŉm Krit, ilah nŉtŉmi rŉha neuŉiŉn nian rŉfin. Kŉni ilah kotŉhmen e kuri arpin min. Kŉni ilah nŉlpŉh, nian rŉfin ilah kŉtolkeikei ŉmŉ mŉmŉ kŉutŉuŉn.”

¹³ Mŉtŉu nŉghatiŉn rŉha iŉni u, in tol ŉmŉ nipŉhriŉniŉn. Kŉni tol lanŉha, ŉhi ilah mŉni=pŉn kŉm lah mŉmŉ rŉhalah nŉgŉtunian in neuŉiŉn, pŉh ilah okotŉhatŉtŉ ŉmŉ e nŉghatiŉn pŉhriŉn,

¹⁴ kŉni ilah okŉsotŉhtŉu-pŉniŉn nonagei rŉha nŉtŉm Isrel mine nŉghatiŉn rŉha nŉtŉm kŉutŉpŉh nŉghatiŉn pŉhriŉn.

¹⁵ Kŉni nŉkotŉhrun mŉmŉ nŉtŉmimi nŉtŉm kotŉhruahru e nŉhmti Uhgŉn, nati tikŉ iŉtŉm otol ilah kotŉmikmik. Mŉtŉu nŉtŉmimi nŉtŉm kŉutamikmik e nŉhmti Uhgŉn mŉtŉu-inu ilah kŉsotŉhatŉtŉiŉn e Iesu, kŉti nolian kŉti tikŉ

iətəm otol ilah kotəhruahru. Kəni tol lanəha, nətəligiən mine nikilah pəti kəsuhruahruian, kəni ilah kotəruru nakiliən nati iətəm təuvir, mine nati iətəm tərəh.

¹⁶ Ilah kəutəni məmə kotəhrun Uhgın, mətəu nolian rəhalah tətəgətun məmə kəuteiua, ilah kəutəuhlin nəmtahlah kəm Uhgın. Nətəmimi min əha kotərəh agın, motalməli məutəhti nəuia Uhgın, kəni ko ilah kəsotolian nati təuvir kəti mine.

2

Nəgətunian iətəm təhruahru

¹ Mətəu ik Taitəs, ik onəkeikei məgətun vivi nətəmimi e nəgətunian iətəm tətītəu=pən nəghatiən əhruahru e İesu.

² Ik onəkəkeikei nəgətun nauəhli min məmə e naliuəkian rəhalah, ilah okotan mətig, kəni məsotəmniim pikian wain, kəni nolian rəhalah otəkeikei məhruahru vivi pəh nətəmimi okotisiai ilah, kəni ilah okotəkeikei mautəni aruiən e nikilah məmə kotəpəh nolian natimnati tərəh kəni mautol əmə nati iətəm təuvir. Nəhatətəian rəhalah otəkeikei mamnim vivi e nəghatiən rəha Uhgın. Kəni ilah okotəkeikei motolkeikei nətəmimi. Kəni motəkeikei motəhtul tiakis e nian iakis min u kəutəhuva e rəhalah nəmiəgəhian.

³ Kəni e nolian əhmen əmə lanəha, nəkəkeikei məgətun vivi nıpətəuəhli min məmə ilah okotəkeikei motol nolian iətəm təhruahru məmə otəfən nisianiən kəm Uhgın. Kəni ilah okəsotəniən nikali nətəmimi. Kəni səniəmə nıpətan rəha napisiən. Mətəu ilah okotəkeikei motəgətun nəmiəgəhian əhruahru.

⁴ İnəha, ilah okotəgətun nıpətan min e suaru iətəm ilah okotolkeikei rəhalah min nəman mine nenətilah min.

⁵ Ilah okotəkeikei motəgətun nıpətan məmə ilah nıpətan mətig nətəm kotəhrun nəni aruiən e nikilah məmə kotəpəh nolian natimnati tərəh kəni mautol əmə nati iətəm təuvir. Kəni ilah kəsotan ənpəpinian, kəni mautisiai rəhalah min nəman, kəni mauteh vivi natimnati min rəha lahuənu, kəni ilah mautol təuvir kəm nətəmimi. Nian kautol nolian tol min lanəha, kəni motəniəhu nətəmimi məmə kəsotəni rəhian nəgətunian rəha Uhgın.

⁶ Kəni təhmen əmə min, otəghati əskasik kəm nətəm aluə məmə ilah kotəhrun nəni aruiən e nikilah məmə kotəpəh nolian natimnati tərəh kəni mautol əmə nati iətəm təuvir.

⁷ Kəni ik, e natimnati rəfin, onəköl əmə nati əhruahru min, pəh ilah okotətəu=pən nati nak natol. Nian onəkəgətun, nəmiəgəhian rəham otəkeikei məhruahru, mol nəghatiən rəham təfigəm.

⁸ Ik onəkəkeikei mətəni əmə nəghatiən pəhriən, məmə nətəmimi okəsotəniən neiuəian lan. Pəh in otol rəham tikimir min okotaulis lan mətəu-inu ilah kəsotəh-pəniən nolian tərəh kəti mine lam, kəni məsotəniən nati tərəh kəti e tah.

⁹ Əgətun vivi slef min məmə ilah okotol nəuia rəhalah iətəmi asoli min e natimnati rəfin, məmə nikilah otəgəian o uək rəhalah. Slef min okəsotəniən nitiə nəghatiən rəha nətəmi asoli min rəhalah,

¹⁰ Kəni məsotəkləhian kəm lah, mətəu nian rəfin ilah okotəkeikei mautol natimnati əhruahru min, məmə rəhalah nətəmi asoli min okotəni nıpəhriəniən e rəhalah uək. Kəni okəkeikei motəhrun məmə nian rəfin uək rəhalah otəkeikei mətəuvir. E nolian iətəm okotol e natimnati rəfin, otəgətun məmə nəgətunian rəha Uhgın İosmiəgəh rəhatah, in təhruahru məuvir, kəni nətəmimi okotolkeikei məutohtəu=pən.

¹¹ Ik onəkəkeiki məgətun natimnati min rəfin əha mətəu-inu Uhgın təmerəh rəkis e suaru o nətəmimi rəfin məmə otosmiəgəh ilah lan nian otəfən rəhan nəuvirən kəm lah.

¹² Nəuvirən əha rəha Uhgın tətəgətun məmə nian kitah kəutatig əhanəh e nəhue niftəni, kotəkeiki motəpəh nətəu-pəniən nolian tərəh min mine natimnati tərəh min rəha nəhue niftəni iətəm kauteviə e nikilah, mətəu okotan mətig, kəni nəmiəgəhiən rəhatah otəhruahru vivi motəhmen=pən məmə kitah nətəmimi rəha Uhgın.

¹³ Nəmiəgəhiən rəhatah in otəkeiki matol min lanu lan nian kitah okautəhtahnin nian İesu Kristo, rəhatah Uhgın əsanən mine rəhatah İosmiəgəh, in otuva min lan e nəpətiən əhagəhag rəhan. Nian əha in təuvir pik ağin, kəni kitah kotəhrun məmə otəpanuva, kəni matol nikitah tətəgiən.

¹⁴ İesu nikin təmagiən məmə otimis o tah, kəni mətəu nəmiəgəhiən rəhatah mos rəkis e nəsanəniən rəha nolian tərəh min rəfin, kəni mafəl vivi itah məmə kitah okəhuva rəhan min nətəmimi nətəm kotolkeiki məmə kautol əmə nati iətəm təuvir.

¹⁵ Natimnati min u, onatəgətun ilah e niməfaki. Əfəri nətəligiən rəhalah məmə okautohtəu=pən İərməniğ, kəni məghati əskasik kəm nətəm kəutohtəu=pən nəghatiən eiuə min. Uhgın təməfinə uək əha kəm ik, kəni əghati min lanu lan. Solian məmə iətəmimi kəti otəni rah ik. Səgəhanian məmə iətəmi kəti otəni məmə rəham nəghatiən in nati əpnəpən əmə. Nətəmimi rəfin okotəkeiki motisiəi rəham nəghatiən.

3

Nolian rəha nəfaki min

¹ Taitəs, əni=pən vivi min kəm rəham nətəmimi məmə okotisiəi nətəmi asoli mine kəpəmən rəhalah. Okotəkeiki mautol nəuialah, kəni mautəhtul maru e nian rəfin o nolian uək iətəm otasiru e nətəmimi.

² Kəni ilah okəsotəghati eiuəniən o nərəkiniən nərgi nətəmimi, kəni okəsotoliən timəti, mətəu ilah nan mətig əmə kəni mautol təuvir kəm nətəmimi, kəni mautosiahu rəhalah nətəligiən mautisiəi nətəmimi rəfin.

³ Kautol min lanu mətəu əpən kitah kotərəh kəmotəhmen əmə e lah. Kəni Uhgın təmasiru e tah nian kitah min kəmautol nolian tərəh min əha, kitah ianməli min. Kəməsotoliən nəuia Uhgın. Nəfən-əfəniən rəha nərəhiən təmərəkin itah. Kəni nolian tərəh min rəhatah iətəm kitah kəmautolkeiki, kəmautarməniğ e tah. Kitah kəmautol əmə nəuialah, kəni kəmautol nolian tərəh rəfin. Kəni kəmautolkeiki natimnati min rəha nətəpəsin. Nolian tərəh rəhatah təmol məmə nətəmimi kotəməki e tah, kəni kitah kəmautəməki e tah min.

⁴ Mətəu nian nolkeikeiən mine nəuvirən rəha Uhgın İosmiəgəh rəhatah təmietigəm=pa,

⁵ kəni in təmosmiəgəh itah, mətəu səniəmə təmol mətəu-inu kitah nətəmi əhruahru. !Kəpə! In təmosmiəgəh itah mətəu-inu təməsəkəhruin itah. In təmosmiəgəh itah nian Narmin Rəha Uhgın təmafəl rəkis nolian tərəh min, kəni kotair vi min, kəni Narmin təməuiək e nikitah.

⁶ İesu Kristo İosmiəgəh rəhatah, in suaru iətəm Uhgın tatətəlmin nikitah tətəri e Narmin Rəhan, kəni tatol e nikin ağin.

⁷ In təmol itah kotəhruahru e nəhmtin e nəuviriən rəhan məmə okotəhatətə e rəhan nəghatiən iətəm təməni kəm tah məmə o nian kəti, kitah kotatig itulin kitah min.

⁸ Inu nəghatiən kəti in nəghatiən pəhriən.

Kəni iəu iəkolkeikei məmə onəkəgəgun vivi nətəmimi lan məmə okotəhrun vivi. Nəgəguniən min əha okotasiru e nəfaki min məmə rəhalah nətəligiən otətətig əskasik əmə e nolien natimnati iətəm təuvir. Nəgəguniən min u ilah kotəuvir kəni okotasiru vivi e nətəmimi.

⁹ Mətəu nəkəpəh nəghatiən alməli min iətəm nətəmimi kəutəni tol min lanu lan: kautos nərgi lus min aupən min ikin mautol məmə nərgi lus min rəhalah təfəməh, kəni okotəfəri ilah aru lan; kəni mautetet ilah min kəni mautəniəhu ilah min o nipiətə nəghatiən rəha Lou rəha Mosis. Əpəh əmə nəghatiən min u mətəu-inu ko təsasruian e iətəmi kəti mine, kəni rəhan nəuviriən tikə.

¹⁰ Nəmə iətəmi kəti tatol nətəmimi kəutəuəri ilah min o nəghatiən tol min lanəha, onəkuvən məghati əskasik kəm in kəni məniəhu. Mətəu nəmə tatol min, kəni nəkuvən min məniəhu min. Nəmə nəməniəhu pau mau keiu, mətəu in tətəkeikei e rəhan nolien, kəni otəhtul=pən isəu ohni motəpəh.

¹¹ Mətəu ik nəkəhrun məmə iətəmi kəti tol lanu lan, rəhan nətəligiən tərəh kəni tatol kekəu-ekəu, kəni matol təfəgə tərəh e nəhmti Uhgın. Rəhan əmə nolien tətəgəgun məmə in iol rah nati.

Naunun nəghatiən rəha Pol

¹² Oiəkahlipinə suah mil u kəti, Ateməs uə Tikikəs otuvnə meh ik. Nian otuvnə, ik onəkəkeikei məsal uəhai əmə e suaru mə onəkuvnə meh iəu əpəha taun Nikopolis, mətəu-inu iəu iəmolkeikei məmə iəkuvən matig ikin e nian rəha nətəpuian.

¹³ Kəni iətəmimi keiu, Apolos mine Sinəs u in ieinatig e lou,* ilau katualiuək e rəhalau naliuəkian, mətəu ik onəkasiru e lau məmə natimnati rəfin rəhalau otəkeikei matig.

¹⁴ Rəhatah nətəmimi okotəkeikei motəhrun vivi suaru o nolien uək kəni mautol nati iətəm təuvir məmə ilah kotəhrun nasiruian e nətəmimi nəuvein nətəm rəhalah natimnati təsəhmenian. Təsəuviriən məmə ilah kotatig əpnəpin əmə.

¹⁵ Nətəmi min u nətəm itimah iəutatig kəutahlipinə nəghatiən təuvir kəm təmah. Kəni əni təuvir kəm nəfaki min nətəm kotolkeikei itimah.

Pəh Uhgın otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah.

3:9 2Tim 2:14,16 **3:10** Mat 18:15-17 **3:12** Efas 6:21-22; Kol 4:7-8 * **3:13** Ieinatig e lou – Suah kəti iətəm təhrun vivi lou rəha kot, kəni in tətəghati rəha nətəmimi nətəm kautəhuvən e kot. **3:13** Uək 18:24; 1Kor 3:5-6 **3:14** Efas 4:28

Fīlimon

Nauəuə iətəm Pol təmətēi tuvən kəm Fīlimon Nəghatiən əkuəkīr rəha nauəuə u Fīlimon

?Pəh təmətēi nauəuə u? Aposil Pol təmətēi nauəuə u.

?Təmətēi tatuvən kəm pəh? Təmətēi tatuvən kəm Fīlimon əpəha e niməfaki ikin Kolosi. Ilau niəli təuvir mil. Fīlimon in iətəmimi kəti iətəm tatos slef min.

?Natigian təhro lanu lan nian təmətēi? E nian əha, nətəmimi tepət kautos slef. Kəni nəfaki min nəuvein min, ilah min kautos slef min. Fīlimon, rəhan kəti əha ikin slef, nərgin u, Onesiməs. Mətəu Onesiməs, mətə in təkəkləh e məni nəuvein rəha Fīlimon, kəni əmeiko, in magin. Nəmə Fīlimon oteruh Onesiməs, lou rəha Rom tətəni məmə Fīlimon təhrun nohamuian timis. Mətəu Onesiməs təmeruh Pol əpəha e kaləpus ikin Rom, kəni Pol təməni pətigam Nanusiən Təuvir kəm in, kəni təməhatətə e Iesu Kristo. Kəni Onesiməs in təmasiru e Pol. Kəni Pol təmahlī=pən in titəlīg=pən o Fīlimon. Pol təməni kəm Fīlimon məmə nati əpnəpin Onesiməs in slef rəhan, mətəu rəueiu in pian e Iesu Kristo.

?Təmətēi nauəuə u o nak? Pol təmətēi nauəuə u mətətapuəh o Fīlimon məmə otalu e noliən rəha Onesiməs, kəni mos in titəlīg=pə min. Nati əpnəpin məmə in rəhan slef, mətəu Pol tolkeikei məmə Fīlimon oteruh Onesiməs təhmen əmə məmə in pian kəti e Iesu Kristo. Nətəmimi nəuvein, nikilah təhti məmə Apia (fes 2) in pətan rəha Fīlimon, kəni Akipəs in nətīn.

¹ Iəu Pol, iətəm iətətig e kaləpus o Kristo Iesu, itimlau piatah Timoti, iətuəni təuvir kəm ik Fīlimon. Ik iətəmi keikei iətəm iəkuolkeikei pik, kəni kitahal kahlol uək kətiah əmə rəha Iesu.

² Kəni iətuəni təuvir kəm nəuvinitah Apia, mine Akipəs iətəm kitah soldia min kəutəluəgin rəha Uhgīn, kəni iətuəni təuvir kəm nətəmimi rəha niməfaki nətəm kəutəhuva mautəfaki e rəham nimə.

³ Pəh Uhgīn u Tatə rəhatah, mine Iərməniḡ Iesu Kristo okuəfinə nəuviriən mine nəməlinuian kəm təmāh.

Nəfakiən rəha Pol

⁴ E nian min rəfin iətəm iətəfaki ohnik, mətəni tagkiu kəm Uhgīn ohnik,

⁵ mətəu-inu iəmətəu nəhatətəiən rəham e Iərməniḡ Iesu, mine nolkeikeiən rəham iətəm tatuvən o niməfaki min rəfin.

⁶ Kəni iateruh noliən rəham, məmə nətəfən e nikim agiən mətəu-inu e rəham nəhatətəiən. Kəni iətəfaki məmə noliən əha otasiru lam məmə onəkəhrun vivi, kəni mos nati vi min rəfin rəha Uhgīn iətəm tətəfa kəm təh e Kristo.

⁷ Piak, iətəfaki lanu lan mətəu-inu rəham nolkeikeiən təmol niki nətəm kəutəfaki kotətəu təuvir, kəni nian iəmətəu, iəu min, nikik təmagiən kəni tətəfəri rəhak nətəligiən.

Nətapuəhiən rəha Pol

⁸ Tol lanəha, e Kristo iəsəginian o nəniən kəm ik məmə onəkol nati kəti iətəm nəkəkeikei mōl,

⁹ mətəu iəsoliən lanəha. Iətətapuəh əmə e nolkeikeiən. Iəu Pol iəuəhli kəti iətətig e kaləpus o Kristo Iesu.

10 Iətətapuəh e suah kəti e rəhak nıpəhrıənıən məmə nəkos e nıkim agıən. Iətəmi əha in təmuva təhmen=pən e nətik nıan iəmətətig e kaləpus, inu Onesiməs, rəham slef.

11 Aupən, in təməsol vıvıən uək kəm ik, mətəu rəueiu in təhrun nol vıvıən uək təuvır kəm lau pəti.*

12 Kəni rəueiu, iətəhli=pınə mın suah u, iətəmımi iətəm iəkölkeıkei pık.

13 Nəmə tətətig itımlau mın, nıkık tagıən ohnı, kəni in otatos nımeım mətəsıru lak nıan iətətig u ikınu e kaləpus o nənusıən təuvır.

14 Mətəu iəsölkeıkeıən məmə iəköl nati kəti ik nəsegəhanıən lan. Kəni nəmə natol nati təuvır, iəkölkeıkei məmə tatsıpən əmə e nıkim agıən, mətəu səniəmə nati iəu iətəkeıkei kəm ik məmə nəkol.

15 İəsəhrunıən, nəmə təhro Onesiməs təmagım o nıan əkuəkır məmə onəkös mın in tıtəlig=pa mın nəutətig agın,

16 mətəu səniəmə in otol mın əmə slef rəham, kəpə. Mətəu rəueiu əha, in iətəmımi təuvır tapırəkıs agın slef kəti, in pıalau təuvır. İəu iəkölkeıkei pık in, mətəu ik onəkölkeıkei pık in tapırəkıs, mətəu-inu in slef rəham, kəni in pıam e İərmənıg.

17 Nəmə nateruh iəu məmə kilau kəmiəuva kətıəh e uək mıne nolkeıkeıən rəha Kristo, kəni tol lanəha, iətətapuəh məmə nıan in otuvnə, nəkos in e nıkim agıən təhmen=pən əmə lak.

18 Nəmə təmol nati kəti tərəh lam, uə təmos nati kəti rəham kəni məsətəouıən, pəh nəkələhu=pən tətətig e kauın rəhak.

19 Kəni inəha rəueiu, İəu Pol, iətətəi e nəhlmək – *pəh iəu iəpanətəou*.† Mətəu təuvır məmə nəsaluıən e rəham kauın asoli agın ohnıəu, u tol lanu məmə, iəmasıru lam kəni nəmos rəham nəmiəgəhıən itulın.

20 Pıak, iəkölkeıkei məmə onəkətuəuın matətəou rəham kauın kəm iəu, kəni ol nati u iətətapuəh ohnı e nərgı İərmənıg, kəni ol nıkık tətəu təuvır e Kristo.

21 İətətəi nauəuə u kəm ik mətəu-inu iəkəhrun məmə onəköl nəuiak, kəni onəköl tapırəkıs nati nak iətəm iətətapuəh ohnı.

22 Kəni nati kəti mın, ol əpenə-penə rəhak kəti rum mətəu-inu iəmələhu=pən rəhak nətəligıən e Uhgın məmə in otos iəu iəkıtəlig=pınə mın o təmah, inu nəua nəfakıən rəhatəmah.

Naunun nəghatıən rəha Pol

23 Epafras, itımlau mın iətuətig e kaləpus o nərgı Kristo İesu, kəni in tətəni təuvır kəm təmah.

24 Kəni Mak, mıne Aristakəs, mıne Timəs, mıne Luk, nətəm itımah iəutul pəti uək, ilah mın kəutəni=pınə təuvır kəm təmah.

25 Pəh İərmənıg İesu Kristo otəfınə rəhan nəuvırıən kəm təmah rəfın.

1:10 1Kor 4:15; Kol 4:9 * 1:11 Nərgın u “Onesiməs” in təni məmə, “iətəmımi iətəm təhrun nolıən uək təuvır.” 1:16 1Tim 6:2 † 1:19 Pol təhrun əmə nəteıəh nauəuə, mətəu e nıan əha, nətəmımi tərət kəməutos iətəmi kəti mın məmə otətətəi nəghatıən mın rəhalah. Suah kəti təmaharəg ilau Pol mətəi nəghatıən rəhan. Kəni Pol aru təməteı fes 19 u. 1:22 Fil 1:25; 2:24 1:23 Kol 1:7 1:24 Kol 4:10-14

Hiprus

Nauəuə iətəm kəmətēi tuvən kəm nətəm Isrel Nəghatiən əkuəkīr rəha nauəuə u Hiprus

?Pəh tāmətēi nauəuə u? Kitah kotəruru məmə pəh tāmətēi nauəuə u. Iətəm tāmətēi nauəuə u tāməsəniən nərgin e nauəuə. Iətəm tāmətēi tāməsəhliən Iesu Kristo. Mətəu tāmətəu Nanusiən Təuvir o nətəmimi pisin pisin min nətəm kəmoteruh Iesu. Kəni iətəmi u, in təhrun nəghatiən rəha Oltestimin, mine noliən rəha nətəm Isrel aupən. Kəmə təhro Panəpəs uə Apolos kəti tāmətēi nauəuə u mətəu-inu ilau kuəhrun natimnati min əha. Kəni ilau kuepət e niməfaki. Nətəmimi nəuvein, nīkilah təhti məmə Pol tāmətēi, mətəu nīkitah təsəhtiən lanəha mətəu-inu e letə tepət rəha Pol, tāmələhu=pən nərgin, mətəu nərgin tikə e nauəuə u.

?Tāmətēi tātuvən kəm pəh? Tāmətēi nauəuə u kəm nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Kristo Iesu, mətəu nəmə təhro nəuvein kəmohtəlig=pən nəuveitin e noliən rəha nitəu-pəniən Lou rəha Mosis. Nəmə təhro ilah kəsotəhrun vivian nəukəti Nanusiən Təuvir.

?Natigian təhro lanu nian tāmətēi? E nian əha, nətəm Isrel kəutərəkīn nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Iesu Kristo. Nīkilah təpəu ohni. Təuvir məmə ilah okotətəu məmə nəhatətəiən rəhalah in nīpəhriənian, kəni Iesu in Kristo iətəm Uhgīn tāməni məmə otahli=pa.

Tāmətēi nauəuə u o nak? E nian əha nətəmimi nəuvein e niməfaki, nīkilah təhti məmə noliən rəha nitəu-pəniən Lou rəha Mosis e Oltestimin, in ilis tapirəkis noliən rəha nəhatətəiən e Iesu Kristo. Mətəu noliən min lanəha rəha Oltestimin, ilah narmin min əmə rəha natimnati min iətəm Iesu otol. Kəmotətēi nauəuə u məmə nətəmimi okoteruh motəhrun məmə Iesu Kristo in ilis tapirəkis natimnati min rəfin, təhmen e iəni min, mine nagelo min, mine Mosis, mine Eron mine pris min. Noliən rəha nəhatətəiən e Iesu Kristo in təuvir pik tapirəkis noliən rəha nitəu-pəniən lou rəha Mosis. Inu, in nīpəhriənian mətəu-inu natimnati rəfin rəha Oltestimin təmuva mol nīpəhriənian lan e Iesu Kristo. Kəni nīmisiən əmə rəhan in təhmen əmə məmə otos rəkis noliən tərəh min rəha nətəmimi.

Kristo təmol əpu Uhgīn kəm tah

¹ Aupən ikin, Uhgīn tāmətəni* nəghatiən rəhan, mətəu tāmətəni asoli əmə kəm tipitah min e iəni min e nian tepət mine e suaru pisin pisin min.

² Mətəu rəueiu əha, kinotevig=pən e naunun nian,† kəni tinətəghati əhruahru kəm tah e Nətin, iətəm in tāməfəri məmə otarməng e nautə rəfin rəha tatə rəhan.‡ Kəni e Nətin əha, in təmol natimnati rəfin e nəhue niftəni.§

³ Nəti Uhgīn in nəhəgəhəgiən rəha nəuviriən mine nəsanəniən rəha Uhgīn.* In təmərū əhruahru əmə rəhan tatə e natimnati rəfin.† In tətəmkərain natimnati rəfin e nəsanəniən rəha nəghatiən rəhan.‡ Nian in tāmimis rəkis məmə otafəl rəkis rəhatah noliən tərəh min,§ kəni in təməharəg e nəven maru rəha kig, ikin ima rəha nepətiən mine nisaiən, e negəu e neai.*

Nəti Uhgīn u, in ilis tapirəkis nagelo min

* 1:1 Hip 2:2 † 1:2 1Pitə 1:20 ‡ 1:2 Sam 2:8 § 1:2 Jon 1:1-3; Kol 1:16 * 1:3 Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 † 1:3 Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2Kor 4:4 ‡ 1:3 Kol 1:17 § 1:3 Tait 2:14 * 1:3 Fil 2:5-11; Kol 1:15-18.

⁴ Tol lanəha, Uhgín təməfəri rəkis Nətin u, kəni in ilis tapirəkis nagelo min, təhmen=pən məmə nərgin u iətəm Uhgín təməfən kəm in, in ilis pik tapirəkis nərgilah rəfin.[†]

⁵ Uhgín təməsəni aginiən kəm agelo kəti rəhan məmə,
“Ik nətik.

Rəueiu inuva rəham tatə əhruahru.”[‡]

Mətəu in təməghati lanəha kəm Iesu. Kəni Uhgín təməsəni aginiən kəm agelo kəti məmə,

“Iəu tatə rəham,

kəni ik onəkuva nətik.”

Mətəu in təməghati lanəha kəm Iesu.[§]

⁶ Mətəu e nian Uhgín tahl=pa Nətin iətəm təmaupən mair* tuva e nətuəuiniən, kəni in təni məmə,

“Pəh rəhak rəfin nagelo min,
nirənəgilah tek niftəni e nisaiən, motəni-vivi in.”

⁷ Nian Uhgín tətəghati e nagelo min, in tətəni məmə,

“Iəu iəmol rəhak nagelo min

ilah kotəhmen e nimətagi iətəm tətən ikin min rəfin, matol rəhak uək.

Ilah noluək min rəhak, təhmen e nigəm.”^{†‡}

⁸ Mətəu təməghati e Nətin kəni mətəni məmə,

“Uhgín, rəham narmənigiən otətətig itulin, naunun tikə.

Nətarməniḡ maskəlim neim rəham, kəni rəham narmənigiən in təhruahru agin.

⁹ Ik nəmolkeikei əmə nəhruahruian

kəni mətəməki e nolian ekəu-ekəu min.

Tol lanəha, iəu u, rəham əhruahru Uhgín,

iəu iəmoləhu aupən ik, kəni ik ilis e ik min nəuvein.

Kəni iəmol=pən kaliku e rəhm-kapə e nisaiən,

matol nikim tagiən tapirəkis ik min nəuvein.”[§]

¹⁰ Kəni Uhgín tətəni=pinə min kəm in məmə,

“Iərməniḡ, e nətuəuiniən, ik nəmol natimnati min e nəhue niftəni u,
mol in təskasik.

Kəni e nəhlməm aru əmə,

ik nəmol natimnati rəfin iətəm kəutatig e neai.

¹¹ Natimnati min rəfin u, ilah okəpanohkə,

ilah okotəuas təhmen e napən iətəm təməmnəmit,

mətəu ik nətatig itulin əmə.*

¹² Ik onəkaiu-aiu ilah,

təhmen əmə məmə iətəmimi təmaiu-aiu rəhan napən.

Ik onəkəuhlin natimnati min u,

təhmen e iətəmimi təmitis rəhan napən,

məmə in otətəuti e in pišin.

Mətəu ik, nətatig itulin əmə lanko,

kəni ko nəsimisiən nian kəti.”^{††}

[†] 1:4 Efəs 1:20-21; Fil 2:9 [‡] 1:5 Sam 2:7; Uək 13:33; Hip 5:5; 1Kron 17:13 [§] 1:5 Mat 3:17 * 1:6

Kətəni məmə in təmaupən mair mətəu-inu tatos nepətiən mine nisaiən lanəha təhmen e iəpəu iətəm təmaupən mair. Kəni natimnati min rəfin, rəhan əmə. Kolosi 1:15 tətəni məmə, “Aupən aupən agin, nian niftəni mine neai mine natimnati min rəfin kəmautohkə əhanəh, mətəu Nətin, in təmaupən matig rəkis. Kəni tol=pən in, in ilis tətərməniḡ e natimnati min rəfin u.” Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29. [†] 1:7

Sam 104:4 [‡] 1:7 Nimətagi mine nigəm kəmiəuva nian Uhgín təməfa Lou. Hip 2:2; 12:18-21. [§] 1:9

Sam 45:6-7 * 1:11 Aes 34:4; 51:6; Nəh 6:12-17 [†] 1:12 Sam 102:25-27

13 Uhgín tәмәsәni=pән aginiәn kәм agelo kәti rәhan mәмә,
“Ik әharәg e rәhak maru, ikin ima rәha nepәtiәn mine nisiaiәn,
kәni mәtәhtahnin.

Pәh iәu iәkosiahu rәham min tikimir min,

mol ilah kotәhmen e napән kәti iәtәm nәfafәl nәhlkәм lan.”‡§

14 Mәtәu nagelo min, ilah noluәk min әmә. Nagelo min, ilah narmin min
nәtәm Uhgín tәmahli=pa ilah mәмә kәutәsal o nәtәmimi nәtәm otosmiәgәh
ilah.

2

Nәniәhuiәn iәtәmi o nuvәniәn e naiәh

1 Iesu in ilis pik. Tol lanәha, tәuvir mәмә kitah okotәtәlig vivi e nati nak iәtәm
kitah kәmotәtәu,* mәмә nәghatiәn eiuә min u otәsәlәsiәn itah tәhmen e naiәh
rәha nitәhi tatәlәs nәhlin.

2 Nәghatiәn rәha Lou† iәtәm nagelo min kәmәutәni pәtigәm‡ in nipәhriәniәn,
kәni nәtәmimi ilah okotos nalpiniәn o nәhtiәn nipilga Lou nati әpnapin iahgin
uә tәkәku agin.

3 ? Tol lanәha, kәni kitah okotәhro lanu motagim nәмә kitah kautol nati
әpnapin әmә e nosmiәgәhiәn asoli әha rәha Iesu? Nosmiәgәhiәn u, Iәrmәniәg
Iesu tәmaupән mәni pәtigәm, kәni nәtәmimi min u nәtәm kәmotәtәu, ilah
kәmotәgәtun kәм tah mәмә in nipәhriәniәn.§

4 Uhgín tәmatig mol min nәfigәmiәn o nәghatiәn әha e noliәn nәmtәtiәn min,
mine natimnati min iәtәm narmi nәtәmimi tatiuvig ohni, mine nati әpiәpiә
min, mine nәfaiәn nәsanәniәn min rәha Narmin Rәha Uhgín o noliәn uәk.*

Iesu tәmuva mәhmen e pian min

5 Nagelo min ko kәsotarmәniәniәn e nәhue niftәni iәtәm otәpanuva, iәtәm
kәutәghati lan.†

6 Mәtәu-inu Nauәuә Rәha Uhgín tәtәni mәмә,

“Iәtәmimi in nati әpnapin әmә,
mәtәu ik, nikim tәtәhti in, ik nәsaluiәn lan,

kәni ik nateh vivi nәti iәtәmimi.‡

7 Ik nәmosiahu in, teiuaiu lәhtәni mәkәku e nagelo min,

konu mәfәn narmәniәniәn mine nepәtiәn mine nisiaiәn kәм in.

8 Kәni ik mәfәn nepәtiәn mәмә in otarmәniәn e natimnati rәfin.”§*

Rәueiu әha, tәtәni mәмә, “natimnati rәfin,” nipәtin u mәмә Uhgín
tәsәpәhiәn nati kәtiәh mine mәмә iәtәmimi tәsarmәniәniәn lan. Mәtәu kitah
kәsәtәh әhanәhiәn natimnati min әha kәhuva.

9 Mәtәu nati kәtiәh kitah kәuteh, inu Iesu, iәtәm “e nian әkuәkir әmә
nәmosiahu in teiuaiu lәhtәni mәkәku e nagelo min,” kәni rәueiu әha “kinәfәn

‡ **1:13** Nәghatiәn Kris әhruahru tәtәni mәмә, “iәkol rәham tikimir min ilah kotәhmen e nati kәti iәtәm
nәtәharәg mәfafu-pәri nәhlkәм lan,” kәni nipәtin u mәмә, “Oiәkol ik ilis agin tapirәkis rәham tikimir
min.” § **1:13** Sam 110:1 * **2:1** Rom 11:22 † **2:2** Nәghatiәn u tәghati lan, in Lou rәha
Mosis. ‡ **2:2** Nәtәm Isrel, ilah kәutәni mәмә nagelo min ilah suaru Uhgín tәmai u lan kәni mәfәn Lou
kәм Mosis, kәni mәutәni mәмә ilah nagelo min ilis pik pәhriәn. Tol lanu, kitah koteruh nәghatiәn asoli
tәgәtun mәмә Iesu in ilis pik agin tapirәkis nagelo min. Uәk 7:53. § **2:3** Hip 10:28-29; 12:25 * **2:4**
Mak 16:20 † **2:5** Nәtәm Isrel ilah kәutәni mәмә nipәhriәniәn mәмә nagelo min ilah kәutarmәniәn
rәueiu ikin min rәfin e nәhue niftәni. ‡ **2:6** “nәti iәtәmimi” – nipәtin keiu: 1. iәtәmimi 2. Iesu. § **2:8**
Sam 8:4-6 * **2:8** Jen 1:26; Nәh 20:4,6; 22:5

nepətian mine nisaiän kəm in" mətəu-inu in tamos nahmäian mimis o tah. Əuəh, e nəuviriän rəha Uhgın, Iesu təmimis o nətəmimi rəfin e nəhue niftəni.†

10 Uhgın təmöl natimnati mın rəfin mətəu-inu in təmölkeikei lanəha, kəni natimnati rəfin kəutatig=pən e nəhlmin.‡ Tol lanəha, in təuvir agin mine məruahru məmə Uhgın təmöl məmə Iesu otuva suaru o nosmiəgəhian nımənin nətəmimi tətət kəhuva nenəti Uhgın məhuva motatig e nəhəgəhəgiän rəha nəuviriän mine nəsanəniän rəhan. Kəni təuvir məruahru məmə e nətəligiän rəha Uhgın, Iesu təkəikei mətəu nahməian e nımisiän məmə in otuva iətəmi təhmen agin məmə otosmiəgəh ilah.§*

11 Iesu in tatol rəhan nətəmimi kotasim, məmə rəha Uhgın əmə, kəni mətəfal rəhalah nolian tərəh mın.† Kəni Iesu mine rəhan mın nətəmimi, rəhalah tatə kətiah əmə. Tol lanəha, kəni Iesu in təsaulisiän məmə otəuin e lah u məmə pian mın mine nəuvinin mın.‡

12 In təməni=pən kəm Uhgın məmə,

"İəu, oiəkəni pətigəm ik mine natimnati mın iətəm ik nəmol kəm piak mın mine nəuvinik mın.

Oiəkəni nəpuən məni-vivi ik e nuhapuminiän asoli e nəhmtiləh."§

13 In tətəni mın məmə,

"İəu oiəkələhu=pən nəhatətəian rəhak e Uhgın."*

Kəni mətəni mın məmə,

"İəu u, itimah kəlkələh mın iətəm Uhgın təməfa kəm iəu."†

14 Kəlkələh mın əha, Iesu tətəghati e lah, ilah nıpətıləh mine nıralah əha ikin. İlah u nətəmimi agin mın. O nati u, Iesu təkəikei muva e nəhue niftəni mos nıpətın mine niran təhmen əmə e lah, məmə in otuva pialah pəhriän.‡ Təmöl lanəha məmə in otımis, kəni nımisiän rəhan, in otəharis oharis nəsanəniän rəha İərmis u Setən, iətəm tətəskəlīm nəsanəniän rəha nımisiän.§

15 Nətəmimi kətəgin e nımisiän,* nəginiän rəhalah tətəskəlīm-ərain ilah nian rəfin, təhmen əmə məmə ilah slef mın. Mətəu Iesu in təmimis məmə otıuvi rəkis nətəmi mın u, məmə səniəmə ilah slef mın. In təmıtis ilah.

16 Kotəhrun əsas məmə səniəmə in təmasiru e nagelo mın, mətəu in təmasiru e nəuaniləuis mın rəha Epraham.†

17 Iesu təkəikei mos nıpətın mine niran lanəha, məmə in otuva mol təhmen e pian mın e nolian mın rəfin,‡ məmə in təhrun nasəkəhruiniän§ itah, kəni kəutarəriə lan. In otəkəikei muva mol lanəha, tətəgətun məmə in pris asoli agin pəhriän, tatol uək rəha Uhgın, kəni məmə in otılıpın niəmaha rəha Uhgın.

18 Kəni rəueiu əha, nian Setən tətən-əfən kəm lah, kəni Iesu təhrun nasiruiän e lah, mətəu-inu in mın, in tinətəu rəkis nahməian nian Setən təməfən-əfən=pən kəm in.*

† 2:9 Fil 2:8-9 ‡ 2:10 Rom 11:36 § 2:10 Iesu Kristo in otəkəikei mos nahməian məmə otəgətun məmə in tatuərisig e Uhgın nian rəfin. (Hip 5:8-9) In tamos nahməian kəni mine nian iəkis, kəni in mimis. Mətəu nian rəfin, in tətəhatətə e Uhgın, kəni matol nəuiän, kəni təməni-vivi Uhgın. In təməsəhti aginiän nəuia Uhgın nian kəti mine, nian rəfin in tətətəu=pən əmə nəuia Uhgın nati ənpənin in tətətig e nərahian. In təmuvən e nərahian asoli tətət, mətəu in tətəmatol nolian təuvir mın əmə, konu in təhmen məmə otuva İosmiəgəh rəhatah, mine in təhmen o nitiän itah məmə kəhuva nenəti Uhgın əhruahru mın, məmə kəhuva motol məmə in mine. (Hip 8:1-2; 12:2-3) * 2:10 Hip 5:8-9; Luk 24:26; Rom 8:17; 2Tas 2:14; 1Pitə 5:1; Hip 2:7; 4:15 † 2:11 Hip 13:12; Efəs 5:26 ‡ 2:11 Mat 28:10 § 2:12 Sam 22:22 * 2:13 Aes 8:17 † 2:13 Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ 2:14 Jon 1:14 § 2:14 Jen 3:15; 1Kor 15:54-57; 2Tim 1:10; 1Jon 3:8 * 2:15 2Tim 1:7 † 2:16 Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ 2:17 Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § 2:17 Hip 5:2 * 2:18 Hip 4:15

3

Iesu in tapirækis Mosis

¹ Piak min mine nauvinik min, Uhgín tæmauin* pæti e tah o nuvænian e negæu e neai, kæni mol mæmæ kitah nætæmi asim. Mætæu-inu Iesu tætasiru lanæha e tah, itæmah onækotækeikei motætælig pik e Iesu æha, in aposil† kæni in pris asoli agin ræha næfakian ræhatah iætæm kitah kautæni pætigæm.

² Uhgín tæmæfæri Iesu mæmæ in otol uæk u, kæni in tæmol næuia Uhgín e natimnati ræfin, tæhmen e Mosis aupæn tæmol næuia Uhgín e ræhan uæk min ræfin, mæmæ in tateh vivi nimæ ræha Uhgín, inu nætæmimi ræha Uhgín.‡

³ Ilau pæti katuol næuia Uhgín, mætæu iætæmi tæmuvlækín nimæ, nætæmimi kautæfæri nærgin ohni tapirækis nimæ iætæm in tæmol. Kæni e noliæn æhmen æmæ, tæhruahru mæmæ Uhgín otæfæri Iesu tapirækis Mosis.

⁴ Kæni nimæ min ræfin, nætæmimi kautuylækín, mætæu Uhgín in tæmuvlækín natimnati ræfin iætæm tætatig.

⁵ Mosis in ioluæk kæti e nipægnæua nimæ ræha Uhgín, iætæm tatol næuia Uhgín, mateh nimæ ræhan, inu nætæmimi ræha Uhgín. Kæni næmiægæhian ræha Mosis tætagætun=pæn natimnati iætæm Uhgín otæpanægætun.

⁶ Kristo, in min tatol næuia Uhgín. Mætæu sæniæmæ in ioluæk æmæ kæti tæhmen e Mosis. In Nætín, kæni tatos nepætian o narmænigian e ræhan nimæ. Kæni næmæ kitah kæsotægian, kæni motalkut mæmæ okotæhtul æskasik§ o nati u iætæm kitah kæmotælhæ=pæn nætæligian ræhatah lan, kæni motæfæri ohni, kæni nipæhrænian mæmæ kitah u, nætæmimi ræhan, kitah ræhan nimæ.*

Auteh mæha-mæha itæmah e næhatætæian ræhatæmah

⁷ Næghatian u inu, Narmin Ræha Uhgín tæmæni kæm iætæmi u tæmætei e Nauæua Ræha Uhgín, kæni Uhgín tæmæni mæmæ,

“Ræueiu æmæ, onækotækeikei mæutætælig e næuiak,

⁸ mæsotoliæn ræhn-kapæ tæmah tæskasik pik,

tæhmen e tipitæmah min ilah kæmautol lanæha aupæn mæutæhti næuiak, Uhgín ræhalah,

nian ilah kæmautek askæuvín iæu, Uhgín ræhalah, æpæha ikin tæpiæ-mæpiæ ikin.
†

⁹ Ikin æha, tipitæmah min kæmotækeikei kæm iæu mæmæ okoteruh ræhak næsanænian,

nati æpnæpin ilah kæmoteruh pau natimnati min iætæm iæmatol o nu fote.‡

¹⁰ Kæni iæu iæmol niæmæha kæm lah, kæni mætæni mæmæ,

‘Nikilah tætan isæu ohniæu nian ræfin.

Kæni ilah motæpæh noliæn nati iætæm iætæni kæm lah.’

¹¹ Niæmæha tæmol iæu,

kæni iæmos nonauvil kæti mæni mæmæ,

‘Ilah ko kæsæhuvænian ikin katos næmeigian ohniæu ikin.’”§*

¹² Piak min mine nauvinik min, auteh vivi itæmah min o nati u. Otol mæmæ nikitæmah aru otæsærahian kæni kæti tæsapæhian næhatætæian, mol mæmæ nækotæuhlin=pæn itæmah isæu o Uhgín iætæm tætæmiægæh mæsanæn agin.

¹³ Uhgín tæmæni “Ræueiu æmæ,” kæni nian u “ræueiu” tætatig æhanæh. Tol lanæha, nækotækeikei mæutæghati ræueiu kæm tæmah min, mauteh mæha-mæha

* 3:1 Rom 8:28 † 3:1 Eruh nipæti næghatian u “aposil” e tiksinari. ‡ 3:2 Nam 12:7 § 3:6 Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 * 3:6 1Kor 3:16; 1Pitæ 2:5 † 3:8 Eks 17:1-7; Nam 20:2-5 ‡ 3:9 Nam 14:3; Dut 1:3; Uæk 7:36 § 3:11 Nam 14:21-23 * 3:11 Sam 95:7-11

itamah min nian rəfin, məmə noliən tərəh otəseiuəiən e təmah kəti mol rəhn-kapə təskasik o Uhgīn.

¹⁴ Mətəu-inu nəmə kitah kotəhtul maha-maha motətəuarus=pən naunun, motəhatətə e Uhgīn təskasik miəkis, təhmen əmə məmə inu kəmotətəuīn motəhatətə vi əmə lan, kəni tətəgətun məmə kitah kinautos pəti natimnati min rəha Kristo.

¹⁵ Mətəu sotaluīn e nəghatiən iətəm kəmāni məmə, “Rəueiu əmə, onəkotəkeikei motətəlig e nəuiak məsotoliən rəhn-kapə təmah təskasik pik, təhmen e tipitəmah min ilah kəmautol lanəha aupən mautəhti nəuiak, Uhgīn rəhatəmah.”†

¹⁶ ?Kəni pəh min u nətəm kəmotətəu pau nəuia Uhgīn, məsotoliən? Ilah u Mosis təmit rəkis ilah Ijip.‡

¹⁷ ?Nipəh min u kəmotol Uhgīn niəmaha tol o nu fote? Ilah u, nətəm kəmotol noliən tərəh, kəni motəmei mohmis mautəməhl-məhli əpnəpīn əmə əpəha təpiə-məpiə ikin.§

¹⁸ ?Kəni nipəh min u Uhgīn təmətəghati e lah, matos nonauvil məmə ilah okəsəhuvəniən mohiet pətīgəm ikin katos nəmeigīən ohni ikin? In təmətəghati kəm nətəmimi nətəm kəmotəhti nəuian.*

¹⁹ Kəni kitah koteruh məmə kəməsəgəhaniən e lah məmə okohiet pətīgəm ikin katos nəmeigīən ikin ohni, mətəu-inu ilah kəsotəhatətəiən lan.

4

Ikin katos nəmeigīən o Uhgīn ikin

¹ Mətəu kitah u, Uhgīn təməni-əskasik rəkis məmə kitah kotəhrun nuvəniən imə ikin katos nəmeigīən ohni ikin, kəni nəniəskasikiən u, tətəhtul əhanəh, materəh o tah. Tol lanəha, pəh kitah kotətəu itah, kəni motəgin məmə kitah kəti kol mətə təsosīən nəmeigīən əha,

² mətəu-inu kitah kīnotətəu rəkis nanusiən təuvir məmə Uhgīn təmol əpenə-penə ikin kəti o nəmeigīən rəhatah, təhmen əmə məmə inu nətəmi aupən kəmotətəu nəghatiən lan. Mətəu nəghatiən əha, təməsasiruiən e lah, mətəu-inu ilah kəmautətəu əmə, məsotəhatətəiən lan.

³ Kitah nətəm kəmotəhatətə əmə lan, kitah kotəhrun nuvəniən imə, ikin katos nəmeigīən ohni ikin. Mətəu rəha nətəmimi min u nətəm kəsotəhatətəiən lan, Uhgīn təməni məmə,

“Nīməha təmol iəu, kəni iəkos nonauvil kəti, məni məmə,

‘Ilah ko kəsəhuvəniən ikin katos nəmeigīən ikin ohniəu ikin.’”*

Təməni lanəha, nati əpnəpīn məmə tinol əpenə-penə rəkis ikin katos nəmeigīən ohni ikin nian in təmətuəuin matol nəhue niftəni.

⁴ Kitah kotəhrun məmə tinol əpenə-penə rəkis lan, mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgīn in tətəghati e Sapət, mətəni məmə, “Təmol nəhue niftəni, kəni e nian əpīn lan, Uhgīn təməmeig e rəhan uək.”†

⁵ Mətəu ikin min nəuvein e Nauəuə Rəha Uhgīn, Uhgīn tətəni məmə, “Ilah ko kəsəhuvəniən ikin katos nəmeigīən ohniəu ikin.”‡

⁶ Tol lanəha, ikin katos nəmeigīən o Uhgīn ikin əha, in tətətig əhanəh məmə nətəmimi okəhuvən ikin. Mətəu nətəmimi min u aupən nətəm kəmotətəu nanusiən təuvir, ilah kəmotəmkarəpən e nuvəniən ikin katos nəmeigīən ohni ikin, mətəu-inu kəmotəhti nəuia Uhgīn.

† 3:15 Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 ‡ 3:16 Nam 14:1-35 § 3:17 Nam 14:29; 1Kor 10:1-13 * 3:18 Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11 * 4:3 Sam 95:11; Hip 3:11 † 4:4 Jen 2:2 ‡ 4:5 Sam 95:11

⁷ Konu, uærisig lan, tol=pæn Uhgîn tæmæləhu min nian kəti min o nuvəniən ikin katos nəmeigian ohni ikin. Nian əha, inu ræueiu. Uhgîn tæmæni pətigəm nati u kəm Tefit mæmə,

“Ræueiu əmə, onəkotəkəikei motətəlig e nəuian məsotolian rəhn-kapə tæmah tæskasik pik.”[§]

⁸ Nikitæmah təhti to suah u Josuə* aupən. Nəmə Josuə tæmfæn nəmeigian pəhriən kəm lah nian in tamit ilah məhuvən Kenan, konu Uhgîn ko tæsəni minian mæmə otələhu nian kəti min mæmə in nian rəha nuvəniən ima ikin katos nəmeigian ohni ikin.[†]

⁹ Kəni tol lanəha, kəni in tæmæni nian pisin kəti min, nian əha ikin tətətig əhanəh o rəhan nətəmiimi mæmə okəhuvən motos nəmeigian, e nolian kətiəh əmə iətəm Uhgîn tæmæmeig lanəha e rəhan uək min aupən, e nian rəha Sapət.

¹⁰ Mətəu-inu iətəmi tatuvən imə mæmə otos nəmeigian u, in otəmeig e rəhan uək, təhmen əmə e Uhgîn iətəm tæmæmeig e rəhan uək aupən.[‡]

¹¹ O nati u, kitah okotalkut əskasik mæmə okəhuvən imə motos nəmeigian u. Təsəuviriən mæmə kitah kəti, otitəu=pæn nolian rəha nətəm aupən nətəm kəmotəhti nəuia Uhgîn, motəmei.

¹² Mətəu-inu Nəghatien Rəha Uhgîn, § in tətəmiəgəh məsanən e uək rəhan.* Kəni in təhmen e nau rəha nəluaginian tasiə e nikalin pəti mil.[†] In təhrun nətarerehien materuh əhruahru nətəligian min mine nikin pisin pisin min e nətəmiimi, təhmen əmə e nau iətəm tətətarereh materuh ikin tətəhtarain min ikin e nikilkilitəmi mine nəhu imə ikin. In tətakil nətəligian min mine nolian oneuən min e nikitəmi.[‡]

¹³ Uhgîn tateruh natimnati min rəfin e nəhue niftəni tətəməhli pətigəm əmə e nəhmtin. Kəni kitah okotəkəikei motəni pətigəm rəfin agin natimnati iətəm kəmotol kəm Uhgîn u inu. §

Iesu in tæmuva pris asoli agin iətəm təuvir mapirəkis

¹⁴ Tol lanəha, pəh kitah kotaskəlim əskasik nəhatətəien rəhatah iətəm kinotəni pətigəm rəkis, mətəu-inu kitah kautos pris asoli agin kəti rəhatah in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgîn, iətəm tinuvən rəkis imə e negəu e neai.*

¹⁵ Rəhatah pris asoli agin, in Pris kəti iətəm tətətəu vivi nikitah, mətətəu vivi mæmə otəhro itah kəsotəhmenien; mətəu-inu natimnati rəfin iətəm tatek askəuvin itah e nəmiəgəhien rəhatah, natimnati kətiəh min əmə, kinotek askəuvin rəkis in e rəhan nəmiəgəhien. Rəhatah pris asoli agin, in tinəhrun rəkis rəhatah nəpəuəniən min.[†] (Mətəu nati kətiəh əmə ko, in təsolian nati tərəh kəti.)

¹⁶ O nati u, pəh kitah kəsotəginian o nuvəniən iuəkir o jeə rəha kig u,[‡] tətəfən rəhan nəuviriən kəm tah. Kəni ikin əha, in otasəkəhruin itah, kəni məfa nəuviriən kəm tah e nikin agin, e nian rəha nərahien otuva o tah. §

§ 4:7 Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 * 4:8 Josuə in nərgin kəti e nəghatien rəha Isrel. Kəni nərgin u Iesu, nərgilau təhmen-əhmen əmə e Josuə e nəghatien rəha nətəm Kris. Nian Josuə tæmfæn nəmeigian kəm nətəm Isrel əpəha Kenan, nəmiəgəhien rəha Josuə in tətəgətun nati iətəm Iesu otəpanol, məfa nəmiəgəhien pəhriən kəm tah. † 4:8 Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ 4:10 Jen 2:2; Hip 4:4 § 4:12 1Pitə 1:23; Aes 49:2; Nəh 19:13-15; Jon 12:48 * 4:12 Aes 55:11; Jer 23:29 † 4:12 Efəs 6:17 ‡ 4:12 1Kor 4:5 § 4:13 Nəh 2:23 * 4:14 Hip 7:25 † 4:15 Hip 2:17 ‡ 4:16 Jeə rəha kig u, in Uhgîn tətəharəg ikin, kəni mətarmanig, mətəu o natimnati min iətəm Iesu təmol, jeə rəha kig u, in tətəva təhmen e Ikin Katilpin Niəməha rəha Uhgîn Ikin iətəm Oltestimin tətəghati lan (Onəkafin e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikin əha inəha, iətəm Uhgîn tətəsəkəhruin konu mətəhlman e nəuviriən rəhan ikin kəm tah kəni mətəfəl rəkis nolian tərəh min rəhatah. In təhrun nolian e nira Iesu iətəm təmaiu o tah, kəni təmosiahu rəhan niəməha. § 4:16 Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5

5

1 Kitah kotàhrun màmə nian rəfin Uhgìn tatitəpin suah kəti kəni mətəfəri in məmə otuva pris asoli agin, məmə in suaru rəha nətəmimi okəhuvən o Uhgìn. In suaru rəhalah o nəfəniən natimnati kəm Uhgìn, kəni in matol sakrifais o rəhalah nolian tərəh min.*

2 Rəueiu əha, pris asoli agin u, in iətəmimi kəti, kəni in təhrun nolian timətig əmə o nətəmimi,† nətəm kotəruru agin nati iətəm təhruahru, ilah kotagin rəkis e suaru. In təhrun nolian timətig o nətəmimi mətəu-inu in min təsəhmenian, mətəu-inu in min təhrun nolian təfagə tərəh.‡

3 In tatol təfagə tərəh lanəha, kəni tol məmə e nian rəha sakrifais, in otəkeikei mol sakrifais o rəhan aru təfagə, kəni matig mol min rəha nətəmimi min.§

4 Iətəmi kəti ko təsəniən məmə in otol uək rəha pris asoli agin, mətəfəri aru in. Kəpə, Uhgìn otəkeikei mauin e rəhan kəti iətəmimi məmə in otol uək u, təhmen əmə məmə inu təmauin e Eron aupən.*†

5 Tol lanəha, Kristo in təməsəfəri aruiən in məmə in pris asoli agin. Mətəu Uhgìn in təmitəpin, kəni məni=pən kəm in məmə, “Ik nətik.

Rəueiu inuva rəham tatə əhruahru.”‡

6 Kəni ikin kəti min e Nauəuə Rəha Uhgìn,§ in tətəni məmə

“Ik pris kəti təhmen e Melkisitek aupən,*†

kəni ik onəkol uək rəha pris nian rəfin,

matuvən matuvən naunun tikə.”

7 E nəmiəgəhian rəha Kristo e nəhue niftəni u, in tətəfaki kəm Uhgìn, mətətapuah o nasiruiən, mətəsək əfəməh, nəhu nəhmtin tataiəh. Uhgìn tatos nəsanəniən o nosmiəgəhian in e nimisian. Kəni in təmatisiai Uhgìn, kəni matol nəuiən,‡ kəni o nati u, Uhgìn təmətəu in.§

8 Nati əpnəpin məmə Kristo in Nəti Uhgìn, mətəu in təmətəu nahməian. Tol lanəha, nahməian rəha Iesu, təmol in təhrun vivi nipəti nolian nəuia Uhgìn,*

9 kəni təmuva iətəmi təhmen agin rəha nolian uək rəha pris asoli agin rəhatah. Kəni in təmol suaru o nosmiəgəhian itulin rəhan nətəmimi min u kautol nəuiən, matos vivi ilah, matuvən matuvən naunun tikə.

10 Kəni Uhgìn təməfən nərgin u kəm in, məmə in pris asoli agin təhmen əmə e suah u Melkisitek aupən.†

11 Itimah iəmotos nəghatian tətət məmə iəkotəni=pinə kəm təmah, məmə Iesu in pris asoli agin təhmen e Melkisitek. Mətəu tiəkis pik o nəni-vivian ilah rəfin kəm təmah, mətəu-inu itəmah nəutəlpah pik o nətəuiən nati kəti kəni motəhrun.

12 Itəmah nəmotəhatətə nuvəh rəkis, kəni təuvir məmə itəmah ninəhuva rəkis nəgətun min rəha nəghatian rəha Uhgìn. Mətəu kəpə, itəmah nautol əmə

* 5:1 Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † 5:2 Hip 2:17-18 ‡ 5:2 Hip 4:15; 7:28 § 5:3 Lev 9:7; 16:6-15;

Hip 7:27; 9:7 * 5:4 Hip 5:1-4 kəutəghati əhruahru e uək iətəm pris asoli agin min kəmotol aupən, muva mətəuarus nian nətəm Rom kəmotərəkin Nimə Rəha Uhgìn e nu fote tinuvən rəkis uərisig Iesu təpanimis. † 5:4 Eks 28:1; Nam 18:7 ‡ 5:5 Sam 2:7; Uək 13:33; Hip 1:5 § 5:6 Sam 110:4

* 5:6 Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † 5:6 Melkisitek (Jen 14:18) in kig rəha Salem (Salem u, nipətin u, Nəməlinuiən) kəni in pris rəha Uhgìn Ilis Pik. In təmətatig e nian rəha Epraham. Kristo in təhmen e Melkisitek mətəu-inu in pris mine in kig min. Mətəu nəuaniləuis rəha Eron min, ilah pris min əmə, mətəu səniəmə kig min; Kəni Melkisitek in pris itulin iətəm Uhgìn təməfəri aupən agin, uərisig tətəri Eron. Hip 7:2. ‡ 5:7 Luk 22:42 § 5:7 Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46

* 5:8 Fil 2:6-8 † 5:10 Sam 110:4; Hip 5:6

lanaha. Ræueiu aha, kækeikei kægætun min itamah, tætuuin min, e næukæti næghatian min ræha Uhgîn. Nipæhrîanîan u, itamah næsotæhmenian o nunian nauænian æskasik min, mætæu nækotæhmen æmæ mæmæ næutæmah æhanæh.‡

13 Mætæu e nætæmimi min u nætæm kæutæmah æhanæh lanaha, ilah u iæpæou mætætæg min, kæutækæku æhanæh, kæsoteinatig vivi æhanæhian o næhrunian nægætunian min ræha nolian æhruahru.

14 Mætæu nauænian æskasik in nig nætæmi ræhalah næhrunian tinimæhtæ rækis, nætæm kæmotægætun ræhalah nætægigian o næhrunian natimnati pisin pisin min iætæm tæhruahru mine iætæm tærah, kæni ilah mautil iætæm tæuvir,§ in æmæ in æmæ.

6

1 Tol lanaha, tæuvir mæmæ kitah okæotægætun minian næukæti* nægætunian ræha næhatætæian e Kristo, mætæu pæh kitah okautækeikei mautil mæmæ okohmæhtæ e Iesu Kristo. Kitah kinotæuhlin rækis itah e nolian min iætæm kotæhrun niti-pænian itæmi e nimisian.† Kitah kinotæhatætæ rækis e Uhgîn. Tæhmen æmæ mæmæ kinotafæl rækis nimeî nimæ. Nian aha ræueiu in ræha nuvlækinian nimæ.

2 Kitah kinotæhrun rækis nægætunian min ræha nolian pisin pisin min ræha næueiuiian mine nælæhu-pænian næhlmitæmi e ræhn-kapæ iætæmimi o næfakian lan. Kæni kitah kinotæhrun rækis mæmæ kitah okotaumæhtul min e nimisian, kæni motæhrun min mæmæ Uhgîn otakil nætæmimi, kæni mæfan nalpinian itulin ræhan kæm nætæm kautol tæfagæ tærah. Natimnati min u, kitah kinotæghati rækis lan, tæsæuvirian mæmæ kitah kæutisimaru e næghatian kætiæh min æmæ nian ræfin.

3 Kæni kitah okæhuva nætæmimi nætæm kinohmætæ rækis okæmæ Uhgîn tæmegahan e tah.

4 ? Okotalkut mæmæ okotol lanu lan, mætæu tæhro e nætæmimi nætæm kæmæhuva o Uhgîn mætæu ræueiu kinotæpæh Uhgîn motæuhlin min næmtahlah o Kristo? Ilah kaha, ilah nætæm kæmotæh næhagæhagian,‡ kæni kinotun askæuvin rækis nauænian e negæu e neai iætæm Uhgîn tætæfa,§ kæni minautæhrun mæmæ in tæuvir, kæni minautos rækis o Narmîn Ræha Uhgîn.*

5 Kæni ilah u, nætæm kinotæhrun askæuvin rækis mæmæ næghatian ræha Uhgîn in tæuvir,† ilah kinotætæu rækis næsanænian ræha Narmænigian Ræha Uhgîn iætæm otæsvæhian tuva.

6 Mætæu næmæ ilah kæmotæuhlin næmtahlah o Uhgîn, suaru kæti tikæ min mæmæ okotæuhlin=pa min ilah o Uhgîn.‡ Ilah kæmotærahin aru æmæ ilah, mætæu-inu tæhmen=pæn æmæ mæmæ kinotæhti=pæn min æmæ Næti Uhgîn e nigî kæmæluau, motæfæri min e næhmti nætæmimi, kæni ilah minætæuvsan min lan, mætærahkin.

7 Nîkim tæhti-to nati u. Niftæni u tatos vivi nuhuæn iætæm tætæfuv, in nauænian tæpæt lan ræha nætæmi min u kautol uæk ikin. Uhgîn nîkin tagian pik ohni, kæni næuvirian ræhan tætatig lan.

8 Mætæu niftæni iætæm kapîli-apîli mine manuvehli tæteviæ æmæ ikin, in tæsæuvirian o nati kæti. Tinætæiu æmæ o nærækinian. E naunun, nigæm otus natimnati iætæm kæutatig lan.

9 Piak min, nati ænnapin iæu iætæghati lanu kæm tæmah, mætæu iækæhrun vivi mæmæ itæmah næsotæhmenian e niftæni tærah kaha. Iækæhrun vivi mæmæ

‡ 5:12 1Pitæ 2:2 § 5:14 Rom 16:19 * 6:1 Hip 5:12 † 6:1 Hip 9:14 ‡ 6:4 Hip 10:32 § 6:4 Efæs 2:8 * 6:4 Kal 3:2 † 6:5 Sam 34:8 ‡ 6:6 2Pitæ 2:21

itamah nautos natimnati min u ietəm təuvir mapirəkis, ietəm Uhgın təməfina kəm tamah mətəu-inko in tatosmiəgəh itamah.

¹⁰ Uhgın ko təsaluian e rəhatamah uək min nəmotol mətəu-inu Uhgın rəhan nolian tərhruahru əmə nian rəfin. Kəni ko in təsolian nati ənpərin e nolian təuvir rəha nolkeikeian ietəm nəmotol kəm in, kəni mautol əhanəh, nian nəmotasiru e rəhan min nətəmimi. §

¹¹ Itimah iəkotolkeikei məmə itamah rəfin nəkautəkeikei mautos nolkeikeian ietəm nəkautol, mautol məmə otatuvən e naunun, kəni itamah nəkotos nati konu ietəm nəmautələhu=pən əskasik rəhatamah nətəligian lan.*

¹² Itimah iəsotolkeikeian məmə nəkotəlpah, mətəu iəkotolkeikei məmə onəkotos nolian† rəha nətəmimi min ko nətəm kəmotaiu aupən. Ilah kəmotəhatətə əskasik e Uhgın kəni mautol rəhalah nətəligian təfəməh.‡ Mau-tol lanəha, kəni rəueiu, ilah kinotos rəkis natimnati ietəm Uhgın təməni əskasik rəkis məmə rəhalah. §

Rəhatah agke tətətig e negəu e neai

¹³ Nəniəskasikian kəti tol lanu, ietəm Uhgın təməni kəm Epraham aupən. Nian Uhgın təmol nəniəskasikian rəhan, kəni nərgin kəti tikə min məmə in otos mol nəniəskasikian lan rəhan təfigəm. Mətəu-inu nərgin in ilis tapirəkis nərgin min rəfin. Tol lanəha, Uhgın təmos nonauvil aru əmə e nərgin, mətəni məmə,*

¹⁴ †Təu oiəkəhlman e rəhak nəuvirian kəm ik, iahgin. Təu oiəkəkol rəham nəuaniləuis otepət.†

¹⁵ Mətəu-inu Epraham rəhan nətəligian təfəməh, in tətətəhtahnin matuvən matuvən, mətəuarus nian in təmos natimnati min u ietəm Uhgın təməniəkis məmə otəfən kəm in.‡

¹⁶ Nian ietəmimi tatos nonauvil e nərgi ietəmi asoli kəti rəhan, § kəni nonauvil u rəhan tətəlis rəhan nəghatian təfigəm. Kəni nətəmimi okotəkeikei motəhatətə e rəhan nəghatian, ko kəsərgəhu minian ohni.*

¹⁷ Uhgın təmos nonauvil e nərgin lanəha, mətəu-inu in tolkeikei məmə otol nətəmimi min u nətəm okotos natimnati min ietəm in təməniaskasik,† ilah okotəhrun vivi məmə rəhan nəlpəkəuiən, ko təsəuhlinian nian kəti.‡

¹⁸ Uhgın tatos nonauvil lanəha məmə otəfəri nətəligian rəhatah u, nətəm kinohiet rəkis motəgim kəni nəutarəriə lan. Kəni pəh kitah kotəskəlim əskasik nolian əha ietəm Uhgın tinəfa rəkis kəm tah, məmə kitah okotarəriə əskasik e nəniəskasikian min rəhan. Nati mil u, nəniəskasikian mine nonauvil rəhan, ilau ko kəsəuhlin minian nian kəti, mətəu-inu Uhgın, təseiuəian nian kəti.

¹⁹ Kitah kotələhu=pən rəhatah nətəligian təskasik o nosian natimnati min əha, tol lanəha, mol məmə nuhuinian u, in təhmen e agke kəti ietəm tətəskəlim vivi rəhatah nəhatətəian, § məmə nati kəti otəsəlauəlian lan kəni məsiuvi rəkis minian itah. Nuhuinian u tatiti=pən itah kəutəhuvən=pən e napən rəha İkin Tasim Agın İkin mautəhuvən ikinu ima Uhgın əpəha ilis e negəu e neai.*

§ 6:10 Mat 10:40,42 * 6:11 Hip 3:6 † 6:12 Hip 13:7 ‡ 6:12 Jem 1:3; Nəh 13:10; 14:12 § 6:12 Hip 10:36 * 6:13 Jen 22:16 † 6:14 Jen 22:17 ‡ 6:15 Jen 21:5 § 6:16 E nolian rəha nəlisian nəghatian təskasik, nəmə kitah kəti tolkeikei məmə otol lanəha, kəni in tatos nonauvil e nəmanin uə nəuvin. Mətəu nətəm İsrəl aupən, ilah kəmautos nonauvil e nərgi ietəmi asim kəti, uə nati kəti ietəm tasim, kəni nian nətəmimi nəuvein kəutətəu, kəni ilah kəutəhatətə e nəghatian ietəm kəutəni. Ko kəsəotərgəhu minian ohni, mətəu-inu nərgin əha kəmotəni, in tətəlis-ərain nəghatian təskasik. * 6:16 Eks 22:11 † 6:17 Rom 4:16 ‡ 6:17 Nam 23:19; Tait 1:2 § 6:19 Fil 3:12 * 6:19 Lev 16:2; Hip 9:2,3,7

20 Ikin əha, Iesu tinuvən rəkis ikin rəhatah lan, məmə oterəh e suaru rəhatah.† In təmuva rəkis pris asoli agin‡ təhmen əmə e pris u Melkisitek§ aupən, kəni in otatos uək u nian rəfin, naunun tikə.

7

Melkisitek

1 Suah u, Melkisitek,* in kig rəha Salem,† kəni in pris rəha Uhgın u Ilis Pık Agin. Aupən, nian Epraham təmuvən e nəluaginən ilah kig mın, kəni in təmol win e lah. Kəni in minitəlig minətuvu. Melkisitek, in təmuvən meruh Epraham e suaru, kəni in təməfaki mətapuəh=pən kəm Uhgın məmə otəhlman e nəuvirən kəm Epraham.

2 Kəni Epraham, təmos rəkis tait‡ e rəhan natimnati mın iətəm təmol win lan e nəluaginən, kəni məfən kəm Melkisitek. Melkisitek u, nıpəti nərgin konu, “Kig rəha Nəhruahruian.” Kəni nərgin kəti mın u, kətuin lan məmə Kig rəha Salem, nıpətin u məmə, “Kig rəha Nəməlinuian.”

3 Nauəuə Rəha Uhgın təməsəghatən e rəhan tatə mine məmə mine nəuaniləuis mın. Kəni təsənən nian təmair lan, mine nian iətəm təmimis lan. Təhmen əmə məmə in təməsimisən, in tatol əhanəh uək rəha pris. Tol lanəha, nəkeruh məmə in təhmen nəuvetin e Nəti Uhgın u in pris itulin kəti.§

4 Nıkim təhti-to Melkisitek. In iətəmi asoli kəti. Nati ənpapın məmə tıpıtah u Epraham in iətəmi asoli, mətəu in təmətisai pık Melkisitek, mətəfən rəhan tait kəm in rəha natimnati mın iətəm təmol win lan e nəluaginən.*

5 Kitah kotəhrun məmə, e nu mın rəfin, nətəm Isrel ilah kotəkeiki mautəfən rəhalah tait kəm nəuaniləuis mın rəha Lifai, ilah u pris mın, təhmen=pən əmə məmə inu Lou rəha Uhgın tətəni mine. Nati ənpapın məmə pris mın əha ilah mın nəuaniləuis mın rəha Epraham, təhmen e nətəmimi mın rəfin rəha Isrel, mətəu pialah mın u nətəm Isrel, kotəkeiki mautəfən tait kəm lah.

6 Melkisitek u, in səniəmə nəuaniləuis kəti rəha Lifai. Mətəu in təmos tait mın u rəha natimnati rəha Epraham. Kəni in təməfaki=pən kəm Uhgın məmə otəhlman e nəuvirən rəhan† kəm Epraham u, Uhgın təməfən rəhan nəniəskasikiən kəm in.

7 Kəni təhruahru agin məmə iətəmimi iətəm tatos nərgin asoli otəfaki məmə Uhgın otəhlman e nəuvirən tatuvən e iətəmimi iətəm ləhtəni əmə lan.

8 Kəni pris mın nətəm kautos tait u, ilah nətəmimi əmə, nətəm okəmanohmis. Mətəu Melkisitek u, in tatos tait, kətəni məmə in tətəmiəgəh.‡§

9 Epraham təmətəu rəhan tait tatuvən kəm Melkisitek lanəha, kəni kəhrun nəniən məmə Lifai iətəm tatos tait rəha Isrel, in mın təməfən tait kəm Melkisitek mətəu-inu Lifai in mıpın tərəh rəha Epraham.

10 Mətəu-inu nian Melkisitek təmeruh Epraham, Lifai təməsair əhanəhiən. Mətəu nian Epraham təmətəu lanəha tait tuvən kəm Melkisitek, in təhmen

† 6:20 Hip 4:14 ‡ 6:20 Hip 2:17 § 6:20 Hip 5:16 * 7:1 Jen 14:17-20 † 7:1 Nərgin əha, Salem, in nərgin əuas rəha Jerusilam aupən. Nərgin əha, Salem, nıpətin u “nəməlinuian.” ‡ 7:2 Tait u məmə: Nəmə iətəmi kəti tatos nati ilah ten, nəmə pikəh uə nəuanigi uə mənı, kəni tos rəkis kətiah e natimnati ten konu məmə təfən kəm Uhgın uə kəm iətəmi kəti, nati kətiah konu kəutəni məmə “tait.” § 7:3 Sam 110:4 * 7:4 Jen 14:20 † 7:6 Jen 14:19,20 ‡ 7:8 Kətəni məmə Melkisitek tətəmiəgəh mətəu inu Nauəuə Rəha Uhgın təsənən məmə təmimis nian kəti mine. Hip 7:3 § 7:8 Hip 5:6

əmə məmə rəhan u nəuaniləuis, Lifai, in min təmətəou=pən tait kəm Melkisitek, mətəu-inko in tənətətig rəkis e nīpəti rəhan kəha.*

Kristo təhmen e Melkisitek

¹¹ Pris min rəfin rəha Isrel kəmətsipən e nəuaniləuis rəha Lifai. Uhgīn təmāni məmə pris min kəha okautol natimnati pisin pisin min. Kəni uək rəhalah, in nəukəti Lou iətəm Uhgīn təməfən kəm nōtəm Isrel. Mətəu uək min rəfin iətəm pris min kəmotol, kəsotəhmenian† o noliən rəfin natimnati iətəm Uhgīn tolkeikei e nətəligian mine niki nətəmimi.‡ Tol lanəha, pris kəti min təkeikei muva. In təsisipəniən e nəuaniləuis rəha Lifai mine Eron,§ mətəu-inu uək rəha pris min əha təsəhmenian. Kəpə. Pris pisin kəti təkeikei muva iətəm in təhmen e Melkisitek.

¹² Nian noliən rəha nītəpiniən pris tətəuhlin, kəni Lou okəkeikei kəuhlin min.

¹³ Otəkeikei mol lanu lan mətəu-inu, kitah kəutəghati e Iərməniḡ rəhatah, iətəm təmsipən e nəuaniləuis pisin kəti iətəm iətəmi kəti tikə e nəuaniləuis əha təmol uək e oltə təhmen e pris kəti.

¹⁴ Kitah kinotəhrun rəkis məmə Iərməniḡ rəhatah in təmsipən e nəuaniləuis rəha Juta,* kəni nian Lou rəha Mosis təmətəghati e uək rəha pris min, in təməsəghati aginian e nəuaniləuis u.

¹⁵ Mətəu təuvir əmə, mətəu-inu kitah kinotəhrun məmə pris kəti min təmuva rəkis, iətəm təhmen e Melkisitek.

¹⁶ Lou təmāni məmə pris min kotəkeikei mōtsipən e nəuaniləuis rəha Lifai, kəni nati əpnəpin Iesu təsisipəniən e nəuaniləuis əha, mətəu in təmuva pris kəti. Kəni in təmos uək rəha pris e nati kəti iətəm təsanən mapirəkis Lou, mapirəkis nəuaniləuis rəha Lifai. In təmos uək rəha pris e nəsanəniən rəha nəmiəḡhian u rəhan iətəm naunun tikə. †

¹⁷ Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Ik pris kəti təhmen e Melkisitek‡ aupən, kəni ik onatol uək rəha pris nian rəfin, matuvən matuvən naunun tikə.”

¹⁸ Kəmələhu kalin Lou aupən, mətəu-inu rəhan nəsanəniən tikə, in təsasiruiən, ko təsoliən nati kəti.§

¹⁹ Mətəu-inu Lou əha, təruru nələhu əhruahruian nati kəti.* Kəni rəueiu əha, noliən pisin kəti iətəm təuvir mapirəkis, in tinos nimein, məmə kitah okotələhu=pən rəhatah nətəligian lan. Kəni in suaru rəhatah u, o nuvəniən iuəkir o Uhgīn.†

²⁰ Uhgīn təmāni əskasik məmə Kristo in otol uək rəha pris matuvən matuvən naunun tikə, kəni təmos nonauvil ohni, məmə rəhan nəghatien otəfigəm. Mətəu təməsosiən nonauvil lanəha o pris min aupən.

²¹ Mətəu Uhgīn təmos əmə nonauvil nian Iesu təmuva pris. Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Iərməniḡ təmos nonauvil kəti,

* **7:10** Nati kisiḡ kəhləḡətun məmə Melkisitek in ilis tapirəkis pris min u nəuaniləuis rəha Lifai. Kətiḡh u, Melkisitek in təməsimisian, tətəmiəḡəh əmə. Keiu u, tipi Lifai u Epraham, in təmətəfən tait rəhan kəm Melkisitek. Kisiḡ u, Melkisitek təməfaki=pən kəm Uhgīn məmə otəhlman e nəuvirian rəhan kəm Epraham, mətəu səniəmə Epraham təməfaki=pən rəha Melkisitek. † **7:11** Hip 7:18,19; 8:7 ‡ **7:11**

Hip 10:1 § **7:11** Nian Uhgīn təməfən Lou kəm Mosis, təmāni məmə pris min rəfin okohiet e nəuaniləuis rəha Lifai. Eron in təmsipən e nəuaniləuis rəha Lifai, kəni in təmaupən pris asoli agin rəha Isrel. * **7:14** Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nəh 5:5 † **7:16** Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 ‡ **7:17** Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 § **7:18** Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1 * **7:19** Rom 3:20 † **7:19** Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8

kəni ko otəsəuhliniən nətəligiən rəhan.‡

In tətəni məmə,

‘Ik onəkol uək rəha pris nian rəfin,§

matuvən matuvən naunun tikə.’”

²² Uhgīn tamos nonauvil lanəha, matol məmə Iesu tuva mol suaru iətəm tatol kitah kotəhrun əsas məmə nəniaskasikiən rəha nasiruiən in təuvir, mapirəkis nəniaskasikiən u aupən.*

²³ Aupən, pris min ilah tepət, mətəu-inu kətiəh tol uək matuvən matuvən mimis ko, kəti tos nimein, mol uək matuvən matuvən, mimis mautil əmə lanəha. Ilah kəsotol ituliniən uək.

²⁴ Mətəu Iesu, in otos uək rəha pris rəhatah matuvən matuvən naunun tikə, mətəu-inko, in tətətig itulin.

²⁵ Tol lanəha, in təhrun nosmiəgəh itulin aginiən itah u, kotilpīn itah min məmə kəhuvən o Uhgīn, mətəu-inu in tətəmiəgəh itulin mətəghati rəhatah lan kəm Uhgīn.†

²⁶ O nati u inu, in pris asoli agin‡ iətəm in təhmen o nasiruiən e tah. In tasim, kəni məhruahru viwi, in təsolien noliən tərəh. In tol pisin agin e nətəm kautol təfagə tərəh, kəni in ilis tapirəkis ilah əpəha e negəu e neai.

²⁷ In tol pisin e pris asoli agin min u aupən. Nian rəfin, e nian ilah kautol sakrifais rəha nian əha, kotəkeiki motaupən mautil sakrifais o nafəl rəkisiən təfagə tərəh rəhalah. § Uərisig lanko, ilah kəpanotol min sakrifais kəti min, o nafəl rəkisiən təfagə tərəh rəha nətəmimi min.* Mətəu nian Iesu tategəhan məmə in otol sakrifais aru e rəhan nəmiəgəhian, o noliən tərəh min rəha nətəmimi, † kəni mau kətiəh əmə‡ in təhmen məuaou.

²⁸ Lou in tətəfəri pris min nətəm kəsotəhmenien. § Mətəu nonauvil rəha Uhgīn, iətəm tatuərisig e Lou, in tətəfəri Nətīn u, * iətəm təuvir məhmen agin‡ o noliən uək u, matuvən naunun tikə.

8

Iesu in pris asoli agin təuvir mapirəkis

¹ Kitah kətaghati e nati u, * mətəu nəukətīn tol lanu. Kitah kautos pris asoli agin kəti, təhruahru əmə e iətəmi u iəmatəni. † In tīnətəharəg rəkis‡ e nīkalīn maru rəha iətəmi asoli əpəha ilis e negəu e neai, ikin ima rəha nepətiən mine nisīaiən.

² In tatol uək əpəha Ikin Tasim Ikin e negəu e neai, inu Nima Tapolin pəhriən § iətəm Uhgīn əmə təmiuvi. Səniəmə iətəmi iətəm təmiuvi Nima Tapolin əha. †

³ Kəməfəri rəfin pris asoli agin min u aupən, məmə okautəfən natimnati min kəm Uhgīn, kəni mautil sakrifais. E suaru kətiəh əmə, rəhatah u pris asoli agin, in min otəkeiki məfən sakrifais kəti kəm Uhgīn.‡

‡ **7:21** 1Saml 15:29; Mal 3:6 § **7:21** Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 * **7:22** Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 † **7:25** Rom 8:34; 1Jon 2:1 ‡ **7:26** Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 § **7:27** Lev 9:8; 16:6, * **7:27** Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 † **7:27** Efəs 5:2 ‡ **7:27** Rom 6:10; Hip 9:12,26,28; 10:10; 1Pitə 3:18 § **7:28** Hip 5:1-2 * **7:28** Hip 1:2 † **7:28** Hip 2:10 * **8:1** Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † **8:1** Hip 7:24-28 ‡ **8:1** Afin-to futnot e 1:3 § **8:2** Hip 3:6; 10:21; 1Pitə 2:5; Nəh 13:6 * **8:2** Nəkeruh məmə e nauəuə u iətəmi təmətei in tətəsal uərisig=pən e Nima Tapolin Rəha Uhgīn aupən, in aupən e Nime Rəha Uhgīn rəha Solomən. In tətəghati nəkeruh nəmə inu katol əhanəh sakrifais kətan lanko, nati əpnəpin in tətətei nauəuə uərisig e AD 70, mətəu-inu in təmitəlig=pən uərisig e nətəligiən rəhan e nətəuəiniən rəha natimnati min əha. † **8:2** Hip 9:11,24 ‡ **8:3** Hip 9:14

4 Nəmә in tətatig əha e nəhue niftəni u, kəni ko səniəmә in pris kəti, mətəu-inu pris mın əpəha ikın kəutatig nətəm kautəfən natimnati kəm Uhgın, təhmen əmә məmә inu Lou təmәni mine.

5 Pris mın u, ilah kautol rəhalah uək e narmi nimә əmә iətəm tatisikəuvin§ natimnati mın iətəm tətatig e negəu e neai. Tol lanəha nian Uhgın təmәni=pən kəm Mosis aupən, məmә otem Nima Tapolin Asim, in təmәni məmә,

“Onəkəkeikei match vivi məmә onəkol natimnati mın u təhruahru təhmen əmә e rəhak mak iətəm iəmol mətəgətun rəkis ik lan əpəha ilis e nitəuət asoli.”*

6 Mətəu rəueiu, Iesu, pris asoli agın u rəhatah, in tinos rəhan uək iətəm təuvir pik agın mapirəkis uək rəha pris mın aupən. Kəni e nolian kətiəh əmә, Iesu in suaru rəha nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən u iətəm in təuvir mapirəkis nəniəskasikiən əuas rəha nasiruiən, mətəu-inu nəniəskasikiən vi u, in tətəhtul-pəri e nəghatiən mın iətəm kotəuvir motapirəkis.†

7 Nəmә nəniəskasikiən əuas təməhmen pəhriən agın, kəni Uhgın təməsəniən məmә nəniəskasikiən vi otuva mos nimein. Mətəu nəniəskasikiən u əuas təsəhmenian,‡ tol lan əha, nəniəskasikiən vi təkəikei muva.

8 Mətəu Uhgın təmeruh nərahian rəha nətəmimi, kəni məni məmә, “Nian əha ikın otəpanuva, iətəm iəu, oiəkol nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən rəha nəuaniləuis mın rəha Isrel mine nəuaniləuis mın rəha Juta.

9 Nəniəskasikiən rəha nasiruiən u, in otol pisin agın e nəniəskasikiən əuas rəha nasiruiən, iətəm iəu iəmol kəm tipilah mın aupən, e nian u iətəm iəu iəmos nəhmlilah matit ilah mohiet rəkis Ijip. Oiəkol nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən, mətəu-inu ilah kəməotaskəlimiən nəniəskasikiən u iətəm iəu iəmol kəm lah aupən,

kəni tol məmә iəu iəməpəh ilah məuhlin=pən nəmtahk kəm lah.§

10 Kəni iəu, İərməniğ, iətəni pətigəm məmә, e nian iətəm otəpanuva,

iəu oiəkol nəniəskasikiən vi kəti rəha nasiruiən* kəm nəuaniləuis mın rəha Isrel.

Oiəkəfən rəhak lou mın e rəhalah nətəligiən,

kəni iəkətei rəkis=pən e nikilah,†

kəni iəu iəkuvu mōl Uhgın əhruahru rəhalah,

kəni ilah okəhuva motol rəhak əhruahru nətəmimi.‡

11 Ilah kəti ko təsuvəniən məgətun nətəm inat ikın məmә,

‘Ik onəkəkeikei məhrun İərməniğ u.’

Kəni iətəmimi kəti ko təsuvəniən məni=pən nəghatiən u kəm pian,

mətəu-inu ilah rəfin okotəhrun iəu,§

tətuəuin e nətəmi əpnəpin mın

muvən mətəuarus=pən nətəm kautos nərgin asoli mın.

12 Mətəu-inko, iəu, oiəkəskəhruin ilah o rəhalah nolian mın iətəm təsəhruahru aginiən.

Iəu oiəkəfəl rəkis nolian tərah mın rəhalah,

kəni iəu oiəkəlu e nolian tərah mın rəhalah.”*†

§ 8:5 Kol 2:17; Hip 9:23 * 8:5 Eks 25:40 † 8:6 Hip 8:8-13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 ‡ 8:7 Hip 7:11,18; 10:1 § 8:9 Eks 19:5-6 * 8:10 Rom 11:27 † 8:10 Lou əuas mın u, kəmətei=pən e kəpiel keiu kuepin-epin. 2Kor. 3:3; Hip 10:16 ‡ 8:10 Esik 11:20 § 8:11 Aes 11:9; Jon 6:45 * 8:12 Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 † 8:12 Hip 10:16

13 Nian Uhgín tətəghati e nəniaskasikian rəha nasiruiən u, məmə in nəniaskasikian vi, in tətəni məmə tateruh nəniaskasikian rəha nasiruiən aupən, tənəuas rəkis, məmə ko təsolan min nati kəti əha rəueiu. Kəni nati u tənəuas u ko təsol minian nati kəti, otəsuvəhiən təsətig minian.

9

Ikin Tasim Ikin e nəhue niftəni mine Ikin Tasim Ikin e negəu e neai

1 Kəni e nəniaskasikian rəha nasiruiən iətəm təmaupən matig, nətəm Isrel kəmotəkeikei motohtəu=pən suaru əhruahru min o nəfakian. Kəni Nima Tapolin Asim, in rəha nəhue niftəni əmə u.

2 Nətəmi aupən u, kəmotiuv Nima Tapolin Asim u,* mautil nəuan kəti əpəha nəlugin əhruahru, kəmotətihli nəuan keiu. Nəuan iətəm tətəupən lan, kəutəni məmə Ikin Tasim Ikin.† E nəuan əha, kəmotələhu=pən nati kətəharu-pəri lait lan‡ ikin, mine tepil kəti iətəm kəmələn-pəri piret asim min lan.§

3 Kəmiuvi pəsīg=pən napən e nəuan uərisig, kəni nəuan əha, kətəni məmə, “Ikin Tasim Agin Ikin.”*

4 Ikin əha, nati kəti əha ikin kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, iətəm kətəmkī=pən nati pien-pien lan, katuvan. Kəni ikin əha, Bokis rəha Nəniaskasikian Rəha Nasiruiən† tətəharəg əha ikin. Bokis u kəmol e nigī, kəni kəuveg e aiən u kol tətəraip-oraip. Kəni e nīpəgnəua Bokis əha, pətəl kəti əha ikin kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, kəmargin=pən piret u mana,‡ nəuan nəuvevin ikin. Konu kəmələhu=pən min kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin u aupən Uhgín təmol teviə min.§ Kəni kəpiəl mil keiu əha ikin, iətəm kuəpin-epin, kəmətei rəkis=pən Lou ilah ten e lau.*

5 Kəni ilis e rəhn-kapə Bokis u, narmi Jerəb rəha Nəhəgəhəgian,† ilau keiu əha ikin. Kətiəuvi pəsīg nimalməliləu o Ikin Katilpin Nīəməha rəha Uhgín Ikin.§ Mətəu ko iəsəniə natimnati min u, mətei əlkələh.

6 Nian kəmotələn vivi rəfin natimnati min u, pris min kotəhrun nuvəniən imə miet e nəuan iətəm tətəupən nian ilah kəutol uək rəha nəfakian.*

7 Mətəu pris asoli agin, in əmə təhrun nuvəniən imə e Ikin Tasim Agin Ikin. Mətəu ko təsuvəniən nian rəfin.† In təhrun nuvəniən nian kətiah əmə e nu min rəfin.‡ Kəni nian in tatuvən, in təkəikei mos nīrə, kəni mol sakrifais lan o noliən tərah rəhan,§ kəni matig mol min o noliən tərah rəha nətəmi,* iətəm ilah kotərru məmə kəutol təfəgə tərah.

* 9:2 Eks 25:8,9 † 9:2 Eks 26:33,34 ‡ 9:2 Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nəh 1:20 § 9:2 Eks 25:23-29;

Jon 6:35,48 * 9:3 Eks 26:31-33 † 9:4 Bokis rəha Nəniaskasikian Rəha Nasiruiən u, in “Covenant Box,” uə “Bokis we i Saen blong Promes.” Eks 25:10-22 ‡ 9:4 E nian rəha Mosis, Uhgín təməfən piret təmsipən e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § 9:4 Nam 17:1-10 * 9:4 Eks 31:18 † 9:5 Jerəb mil u ilau, kətəni məmə Jerəb mil rəha Nəhəgəhəgian, mətəu-inu nəhəgəhəgian asoli rəha nəuvirian mine nəsanəniən rəha Uhgín tətətig e nəlugin e lau. Nian nəuvein ilau kətuos nəhəgəhəgian rəha Uhgín mətəni əha kəti. (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10) ‡ 9:5 Ikin Katilpin Nīəməha rəha Uhgín Ikin, inko, rəhn-kapə Bokis rəha Nəniaskasikian ilis ikin. Ikin əha, nəhəgəhəgian asoli rəha nəuvirian mine nəsanəniən rəha Uhgín tətətig ikin. Nətəmi kotərru nuvəniən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okeruh nati min u, mətəu pris asoli agin əmə. Kəni in təsuvəniən nian rəfin. Nian kətiah əmə e nu kətiah tatuvən. Pris asoli agin təhrun nuvəniən imə Ikin Tasim Agin Ikin, in təkki nīrə rəha sakrifais kəni muvən kəni mol nīrə təfələfəl=pən e rəhn-kapə bokis u. Noliən əha, in nəmtətən təuvir kəti, iətəm tətəgatun məmə nətəmi okotəkeikei mohmis o rəhalah noliən tərah min. Mətəu e nimisən rəha sakrifais iətəm nīrə in nəmtətən lan, in tatilpin nīəməha rəha Uhgín. § 9:5 Eks 25:17-22; Hip 4:16 * 9:6 Nam 28:2-4 † 9:7 Lev 16:2 ‡ 9:7 Lev 16:34 § 9:7 Lev 16:3,11,14;

Hip 5:3 * 9:7 Lev 16:15

⁸ Kəni e natimnati min u, Narmın Rəha Uhgın tətəgətuŋ məmə, nian Nima Tapolin Asim aupən təmətəhtul əhanəh, kəni suaru[†] tikə əhanəh o tah o nuvənian e İkin Təsım Agın İkin.

⁹ In təhmen əmə e narmi nati kəti[‡] iətəm tətəgətuŋ e nian u iətəm kotatig lan u rəueiu. Natimnati min iətəm pris min kautəfəŋ kəm Uhgın, mautil sakrifais lan kəm in,[§] natimnati min u, kəsotəhmenian o nələhu əhruahruian niki nətəmimi nətəm kəutəhuva o nəfakian.

¹⁰ Mətəu-inu nəfakian əuas aupən, in tətəgətuŋ əmə suaru min iətəm kautəni pik nolian rəha nauənian^{*} mine nənmimian[†] mine neikuasian.[‡] Natimnati min u, ilah nati rəha nipətətəmi əmə. Mətəu nolian min əha, ilah katipə figəm əmə kəti rəha nətəmimi, matuvən mətəuarus=pən nian Uhgın otəuhlin natimnati min rəfin kəhuva motivi min.[§]

*Nimisian rəha İesu
in sakrifais kəti iətəm in təuvir mapirəkis agın*

¹¹ Mətəu rəueiu əha, Kristo tinuva rəkis, kəni in pris asoli agın iətəm təməmki natimnati təuvir min, minuva.^{*} Kəni in təmuvən imə e Nima Tapolin Asim iətəm təuvir təhmin min, mapirəkis iətəm təmaupən.[†] Nime əha, in səniəmə nati kəti iətəm nətəmimi kəmotol, kəni səniəmə nati kəti rəha nəhue niftəni u.

¹² Nian Kristo təmuvən imə e İkin Təsım Agın İkin, təməsuvənian e nu min rəfin, təhmen e pris asoli agın min aupən kəmautil. In təmol mau kətiah əmə, kəni təhmen, mətəu-inu in təsosian nira nəni mine nira kau muvən imə məmə otos rəkis təfagə tərah. Kəpə, in təmos aru əmə niran, muvən imə, kəni in əmə təmətəou nəhmıtah mıtis itah e təfagə tərah min.[‡]

¹³ E nolian rəha nəniəskasikian rəha nasiruiən aupən, kəmol=pən nira nəni mine kau, uə nəuanəhmtəu e kau iətəm kəmuvan əhtuv e olta, kol=pən e iətəmi kəti iətəm tamikmik e nəhmti Uhgın məmə nipətin taruətəh, nəmikmikian tikə lan.

¹⁴ Mətəu nira İesu[§] in tatos nəsanənian asoli tapirəkis natimnati min u.^{*} Kristo in təmol aru sakrifais lan, e nəsanənian rəha Narmın iətəm tətətig itulin. In sakrifais kəti iətəm təhruahru agın, nərahian kəti tikə lan. Tol lanəha, kəni niran in tatos nəsanənian, təhmen o nəfəlian nikitəmah[†] o nolian min iətəm kotəhrun niti-pənian iətəmi e nimisian, məmə itəmah onəkotəfaki əmə kəm Uhgın iətəm tətəmiəgəh.[‡]

¹⁵ O natimnati min u iətəm İesu təmol, in suaru o nosian nəniəskasikian vi rəha nasiruiən.[§] Uhgın təmauin e nətəmimi rəhan, kəni məni əskasik kəm lah məmə natimnati təuvir min u, in rəhalah. Kəni natimnati min u, ko kəsokəian nian kəti,^{*} mətəu okəutatig itulin. İlah okotos natimnati min u, mətəu-inu rəueiu nimisian rəha Kristo in tinətəou rəkis nəhmti təfagə tərah rəha nətəmimi min u nətəm kəmotatgəhli Lou rəha nəniəskasikian rəha nasiruiən iətəm təmaupən matig.

¹⁶ Nəmə İesu təsimisian lanəha, kəni rəhan nətəmimi okəsotosian natimnati təuvir min iətəm in təməniəkis məmə rəhalah. Mətəu-inu nəmə iətəmi kəti tol nəniəskasikian kəti məmə rəhan natimnati otuvən o iətəmi pisin kəti nian in

[†] 9:8 Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 [‡] 9:9 Hip 10:1-2 [§] 9:9 Hip 5:1; 8:3 * 9:10 Lev 11:2-23

[†] 9:10 Nam 6:3; Kolosi 2:16 [‡] 9:10 Lev 11:25,28,40 [§] 9:10 "Nian Uhgın otəuhlin natimnati min rəfin kəhuva motivi min" tətəghati e nian Kristo təmimis o nolian tərah. * 9:11 Hip 10:1 [†] 9:11 Hip 8:2; 9:24 [‡] 9:12 Rom 3:25 [§] 9:14 1Pita 1:2,18-19 * 9:14 Hip 10:4 [†] 9:14 Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1Jon 1:7 [‡] 9:14 Tait 2:14 [§] 9:15 Luk 22:20 * 9:15 Hip 10:34

otimis, kəni iətəmi u in otəkeikei mīmīs pīpīm, konu nəniaskasikian rəhan in otətətig mətəmiəgəh.

¹⁷ Nəniaskasikian kəti tol lanəha, təsətiəgian məsəmiəgəhian nian iətəmi təmənī tətətig əhanəh. Rəhan nəniaskasikian in otətətig mətəmiəgəh əmə nian in tīnimīs rəkis.

¹⁸ O natimnati mīn u, e nəniaskasikian rəha nasiruiən aupən, nira nati miəgəh kəti təkəikei māiəh, təgətun məmə nati kəti tāmimīs, kəni otol məmə nəniaskasikian in tətəmiəgəh mətətig.

¹⁹ Tol lanəha, nian Mosis in təmənī pətigəm rəkis nəghatian mīn rəfin rəha Lou kəm nətəmi, kəni uərisig lan, in təmos nimeimeī sipsip kəmol tərərəuv mine nəhlmī nigī u hisop, məuveri=pən e nira nətī kau mine nira nənī mine nəhu, kəni morarəgrəg=pən nirə e nauəuə rəha Lou mine nətəmi mīn.[†]

²⁰ Kəni in təmənī=pən kəm lah məmə, “Inu nira nati miəgəh kəti iətəm tāmimīs o nolian nəniaskasikian rəha nasiruiən rəha Uhgīn tətətig mətəmiəgəh. Kəni itəmah nəkotəkeikei mautisiai, mautol nəuiən.”[‡]

²¹ E nolian kətiah əmə, Mosis təmol=pən nirə e Nima Tapolin Asim mine natimnati mīn iətəm kəmos o nəfakian.

²² Lou tətəni məmə pris otəkeikei matol=pən nirə e natimnati tēpət, iuəkīr natimnati rəfin, məmə ilah okotasim. Kəni nəmə nirə təsaiuiən ohni, kəni Uhgīn ko təsafəlīan təfagə tərəh.[§]

²³ Tol lanəha, nirə rəha nolian sakrifais, in təmāiəh o nolian natimnati mīn u kotasim. Mətəu Nima Tapolin Asim mine natimnati mīn rəhan əha ikin, ilah narmi natimnati mīn əmə* iətəm tatəpsen=pən natimnati iətəm kəutətig e negəu e neai. Mətəu nəfakian o natimnati iətəm tol nīpətī nati agīn mīn, iətəm kəutətig e negəu e neai, nira nati miəgəh təsəhmənīən o nolian ilah kotasim. Okəkeikei kol sakrifais kəti iətəm təuvīr mapirəkis.

²⁴ Iesu in təsuvənīən imə e Ikin Tasim Ikin rəha nəhue niftəni u, iətəm nətəmi əmə kəmotol. Nīmə kəha, in narmi nati əmə rəha Ikin Tasim Ikin pəhriən əpəha ilis e negəu e neai. Mətəu Iesu təmuvən e negəu e neai, kəni rəueiu əha in tətəhtul e nəhmtī Uhgīn, kəni nīmisiən rəhan in sakrifais rəhatah matos nimeitah.[†]

²⁵ Kəni nian Iesu təmol aru sakrifais e rəhan nəmiəgəhian, in rəhan nolian tol pīsīn e pris asoli agīn u aupən. E nəniaskasikian rəha nasiruiən u aupən, pris asoli agīn otəkeikei mūvən imə e Ikin Tasim Agīn Ikin kəni mos nira nati miəgəh, sənīəmə niran aru, mol sakrifais lan. Təkəikei matol lanəha e nu mīn rəfin. Mətəu Kristo təmuvən e Ikin Tasim Agīn Ikin e negəu e neai, təmos aru niran kəni mol sakrifais lan mau kətiah əmə kəni tīnəhmen.

²⁶ Nəmə Kristo təmatol sakrifais lanəha e nu mīn rəfin, təhmen e pris mīn u aupən, in otəkeikei mətəu nəhməiən nian tēpət tətəuūin e nian Uhgīn təmol niftəni. Mətəu rəueiu, kitah kīnotətig e naunūn nian, in təmīet pətigəm=pa mau kətiah əmə,‡ məmə otol aru sakrifais e rəhan nəmiəgəhian o nos rəkisiən təfagə tərəh. Kəni rəhan sakrifais, in naunūn.

²⁷ Kitah nətəmi, Uhgīn tīnələhu nian əhruahru rəhatah kətiah kətiah məmə okohmīs lan, mau kətiah əmə. Kəni uərisig lanko, in otakil rəhatah nolian mīn.[§]

²⁸ Nəlīn Kristo təmol aru sakrifais lan, mau kətiah əmə,* məmə in otatipə e təfagə rəha nətəmi tēpət.[†] Kəni uərisig, nian otatitəlīg=pa mīn,‡ in otəsuvāiən mīn o nos rəkisiən təfagə tərəh. Kəni nətəmi nətəm

[†] 9:19 Eks 24:6-8 [‡] 9:20 Eks 24:8; Luk 22:20 [§] 9:22 Lev 17:11 * 9:23 Hip 8:5 [†] 9:24 1Jon 2:1; Rom 8:34 [‡] 9:26 Hip 9:12,28 [§] 9:27 2Kor 5:10 * 9:28 Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 [†] 9:28 Aes 53:12 [‡] 9:28 Mat 16:27

kəutəhtahnin, nəumis tus ilah ohni, ilah u, Kristo otəsuva minian məmə in otakil ilah, mətəu otuva min məmə in otosmiəgəh ilah. §

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kətiəh əmə, kəni in tinəhmen

¹ Natimnati min rəha Lou, ilah kotəhmen e narmi nati* iətəm otəsuvəhiən kəhuva, mətəu ilah səniəmə nipəti nati. E nu kətiəh kətiəh min rəfin pris min kotəkeikei mautil əmə sakrifais lanko. Mətəu nati əpnəpin məmə ilah kautol sakrifais, mətəu Lou in təruru noliən nəfaki min nətəm kəhuva o Uhgın kotəhruahru e nəhmtin, mətəu-inu ilah narmi sakrifais aɡin əmə, mətəu ilah səniəmə nipəti nati.

² Nəmə sakrifais min ilah kotəhmen, motəhrun noliən nətəmimi kotəhruahru. Kəni nəfaki min kotəhrun nələhuiən motəpəh noliən rəha sakrifais, mətəu-inko nikilah tinəruən rəkis mau kətiəh əmə təhmen. Kəni nəmə tinəfəl rəkis nikilah lanəha, kəni ilah kəsotətəu minian tərəh o rəhalah noliən tərəh. Mətəu, kəpə, ilah kautətəu əhanəh tərəh.

³ Tol lanəha, e nu min rəfin, ilah kautol pau sakrifais, mətəu nati u tatol əmə məmə ilah ko kəsotaluiən e noliən tərəh min rəhalah,

⁴ mətəu-inu nira nəni mine kau in təruru aɡin nos rəkisiən təfagə tərəh. †

⁵ Tol lanəha, nian Kristo tuva e nəhue niftəni, in təməni=pən kəm Uhgın məmə,

“Ik nəkəpəh sakrifais min mine natimnati min kəutəfinə kəm ik.

Mətəu ik nəmol=pən nipətik kəti məmə iəkuvən lan.” ‡

⁶ Kəmotuvan əhtuv natimnati e oltə təhmen e nəfakiən rəhalah otuvnə ohnik, kəni mautil sakrifais o nəfəl rəkisiən təfagə.

Mətəu nati əpnəpin kautol lanəha, mətəu kəsotoliən məmə nikim tagiən o lah.

⁷ Kəni iəu iətəni məmə,

“Kəmətei nəghatiən kəti tətətig e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəghati lak məmə,

“Uhgın, iəu u, iəmuva o noliən rəham nətəligiən.” † §

⁸ E nəghatiən u aupən ikin, Kristo təmaupən məni məmə,

“Ik nəkəpəh sakrifais min

mine natimnati min iətəm kəutəfinə kəm ik,

mine natimnati min iətəm katuvan əhtuv e oltə,

mine sakrifais min iətəm katol o nəfəl rəkisiən təfagə.

Natimnati min u, ik nəkəpəh,

kəni kəsoliən məmə nikim tagiən o lah,”

(nati əpnəpin məmə ilah kəutohtəu=pən suaru iətəm Lou təməni.)

⁹ Kəni uərisig, Kristo tətəni min məmə, “Iəu u, iəmuva məmə iəkol nətəligiən rəham.” E nəghatiən u rəhan, in tatoh rəkis nəniəskasikiən əuas rəha nəsiruiən, məmə in otələhu nəniəskasikiən vi rəha nəsiruiən kəti.

¹⁰ Kəni Iesu Kristo təmol nətəligiən rəha Uhgın tol lanu. In təmol sakrifais aru e nipətin, * mau kətiəh əmə, † məmə otol kitah kotasim, kitah u rəhan min nətəmimi. ‡

¹¹ Nian rəfin, pris min ilah kəutəhtul mautil uək rəha nəfakiən, mautil sakrifais, mautil nati kətiəh əmə nian rəfin, o nəfəl rəkisiən noliən tərəh. Mətəu sakrifais min u, ilah kəsotəhmen aɡiniən o nos rəkisiən təfagə tərəh nian kəti.

§ 9:28 2Tim 4:8 * 10:1 Kol 2:17; Hip 8:5 † 10:4 Hip 9:12-14 ‡ 10:5 Hip 2:14; Sam 40:6-8

§ 10:7 Mat 26:39 * 10:10 Hip 2:14 † 10:10 Hip 7:27 ‡ 10:10 Hip 10:14; Efəs 5:26

12 Mətəu pris u rəhatah, tinol rəkis rəhan sakrifais mau kətiah əmə, kəni sakrifais əha in təhmen məuaou o nafəl rəkisən noliən tərəh rəha nətəmimi tatuvən matuvən naunun tika. Kəni nian tinələhu rəkis lanəha rəhan sakrifais, kəni in tinətəharəğ§ e nəhlmī Uhgīn maru, ikin ima nepətian mīne nisīaiən.

13 Kəni ikin əha, in tətəhtahnin əmə məmə Uhgīn otol rəhan tikimīr mīn kotəhmen e napən iətəm tətəfəl nəhlikīn lan,*

14 mətəu-inu e noliən sakrifais mau kətiah əmə əha, Kristo təmol məmə rəhan nətəmimi nətəm Uhgīn təmələhu məmə rəhan, ilah mīn u kinotəhruahru e nəhmtin, matuvən matuvən, naunun tika.

15 Kəni Narmīn Rəha Uhgīn, in mīn tətəni-vivi natimnati mīn u kəm tah. In təməni məmə,

16 “Iərmənīg tətəni məmə,

‘Nian iətəm otəpanuva,

oiəköl nəniəskasikīn vi rəha nasiruiən kəm rəhak nətəmimi tol lanu lan.

Iəu oiəkəfən lou mīn rəhak e nikilah,

kəni oiəkətei rəkis=pən e nətəligiən rəhalah.’”†

17 Kəni in tətəni mīn məmə,

“Iəu oiəkəlu e rəhalah noliən tərəh mīn,

kəni nikik otəsəhti mīniən noliən mīn rəhalah nətəm kəutatgəhli Lou.”‡

18 Nian Uhgīn tətəfəl rəkis noliən tərəh mīn rəha iətəmi kəti, kəni tol məmə ko təsəhmenīn, məmə in otol mīn sakrifais tuvən kəm Uhgīn ohni.

Pəh kotəhtul əskasik e rəhatah nəhatətəiən

19 Piak mīn mīne nəuvinik mīn. Tol lanəha, kəni nira Iesu təmol məmə kitah kotəhrun nuvəniən imə İkin Tasim Agin İkin, kəni məsotəginīn.

20 Rəueiu əha, Iesu in təmətei suaru vi kəti, iətəm tətəmiəgəh. In təməhapu napən iətəm tətəhkulpəsīg İkin Tasim Agin İkin, tətəgətun=pən nīpətīn. Kəni mōl suaru vi u rəhatah məmə kitah kotəhrun nuvən-pəniən ikin, məhuvən o Uhgīn.§

21 Kəni pris asoli agin rəhatah, in iətəmi asoli iətəm tətərmənīg* e nīmə rəha Uhgīn, inu rəhan nətəmimi.†

22 Tol lanu, pəh kəhuvən iuəkīr e nəhmti Uhgīn,‡ e nikitah iətəm təriauəh e nəhatətəiən pəhriən. Mətəu-inu Kristo təmol=pən nīran e nikitah məmə kitah okotasim.§ Kəni in təməueiu rəkis nīpətītah e nəhu əhlan, in əmə in əmə.*

23 Kitah kotəni məmə kəmotələhu=pən nətəligiən rəhatah e Kristo. Tol lanəha, pəh kotəhtul məha-məha lan, məsotələul-auəliən, mətəu-inu kitah kotəhrun nəhgəliən e rəhan nəghatīn mīn iətəm təməni əskasik rəkis kəm tah.

24 Pəh kotəhgi-pəri nətəligiən rəhatah mīn, məmə kitah okotolkeikei kitah mīn, kəni mautil tūvīr agin kəm tah mīn tatuvən təhmīn mīn lanəha.

25 Təsəuviriən məmə okotəhlman e noliən rəha nuhapumīniən kitah mīn. Nətəmimi nəuvein ilah kəutəl lanəha, mətəu pəh kitah kəutem məha-məha itah mīn nian rəfin.† Kəni rəueiu koteruh məmə nian rəha nuvaiən rəha

§ 10:12 Pris mīn, ilah kəutəhtul əmə nian ilah kinotol rəkis sakrifais mīn rəhalah, mətəu-inko rəhalah sakrifais mīn ko təsoliən naunun nian kəti. Mətəu Iesu in təməharəg, mətəu-inu in, rəhan sakrifais, tatol nian kətiah əmə o nafəliən rəhatah noliən tərəh mīn. Rəhan sakrifais in təhmen agin mapirəkis. Kəni Iesu tətəharəg itulin. Eruh mīn-to Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. * 10:13 Afin-to futnot e

Hip 1:13 † 10:16 Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ 10:17 Jer 31:34; Hip 8:11 § 10:20 Lev 16:2; Mat 27:51;

Efəs 2:18; Hip 9:8 * 10:21 Sek 6:13 † 10:21 Hip 3:6 ‡ 10:22 Hip 7:19; Efəs 3:12 § 10:22

Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * 10:22 1Pitə 3:21 † 10:25 Hip 3:13

Iesu tətuvva iuəkir, təuvir məmə kitah kautəkeikei e nem əskasikian itah min, mautil tətəri təhmin min.

²⁶ Təuvir məmə kaute m əskasik itah min lanəha, mətəu-inu nəmə kitah kinotəhrun rəkis pau niphəriənən, mətəu kitah kautohtəpin suaru pisin mautekeikei e nolian tərəh, kəni tatol məmə sakrifais kəti min tikə agin o nos rəkisian təfagə tərəh rəhatah.‡

²⁷ Kəni nəmə sakrifais kəti min tikə məmə otos rəkis təfagə tərəh rəhatah lanəha, kəni nati kətiah əmə əha ikin tətətig. Inko, kitah kautəgin, məutərəmrumin, mətəu-inko kitah kotəhrun vivi məmə kitah kautəhtahnin əmə nalpinian əskasik, mine nigəm asoli rəha niəməha rəha Uhgın iətəm otəkeikei mus rəhan tikimir min. §

²⁸ E Lou əuas rəha Mosis aupa, nəmə iətəmi kəti tatol nati əpnəpin e Lou matgəhli, kəni iətəmi keiu uə ksil okləni pətigəm in, kəni iətəmi u təkeikei mimis. Ko kəsəginian ohni.*

²⁹ ?Mətəu təhro e iətəmimi u iətəm tatevig-ərain Nəti Uhgın?† Uhgın təmol nəniəskasikian rəha nasiruiən kəm tah, kəni nira Kristo təmol nəniəskasikian u tətətig mətəmiəgəh.‡ Niran əmə u, təhrun nolian iətəmimi tasim, kəni in iətəmimi rəha Uhgın. § ?Mətəu təhro e iətəmimi iətəm tateh əpnəpin nira u, məmə in səniəmə nati asim kəti? ?Narmin Rəha Uhgın in tətəuəri nəuvirian rəhan kəm nətəmimi, mətəu təhro e iətəmimi iətəm tətərəkin əfəməh Narmin əha, mətəu mətəuhlin=pən nəmtahn lan məpəh nəuvirian rəhan? Iətəmi u, təhruhru agin əmə məmə nalpinian rəhan in otəskasik mapirəkis nalpinian rəha iətəm tətəgəhli Lou rəha Mosis.*

³⁰ Mətəu-inu kitah kinotəhrun rəkis Uhgın u iətəm təməni məmə, “Nalpinian nitai nati, inu uək əmə rəhak.

Kəni iəu otəkalpin nitai nolian rəhalah təhmen əhmen əmə.”†

Kəni in təməni məmə,

“Iərməng in otakil nolian rəha nətəmimi rəhan.”‡

³¹ Uhgın u iətəm tətəmiəgəh mətəsanən agin, tətətig mətətig. Kəni nəmə kitah kotətig əhanəh e təfagə tərəh, kəni in otələs itah e nəhlmin mol nalpinian kəm tah. Nati u in nati kəti məmə okəgin pəhrian lan.

³² Təuvir məmə nikitəmah təhti nian u aupa, nian nəhəgəhəgəgin təmətəsiəgəpin itəmah aupa. E nian u, itəmah nəmotətig e nəluəginian asoli e nəmiəgəhian, kəni in nian iəkis kəti, iətəm nəmotətig e nəhməlan asoli. § Mətəu itəmah nəmautəhtul əskasik.

³³ Nian nəuvein nətəmimi kəutəni rah itəmah e nəhmti nətəmimi,* kəni mautil min natimnati tərəh min nəuvein e təmah. Nian nəuvein, itəmah nəmotos mautehtul=pən o nətəmi min ko nətəm katol tərəh e lah lanəha.

³⁴ Itəmah nəmotos mautehtul=pən o lah lanəha, kəni nian kəmahuvən e kaləpus, kəni itəmah nəmotəsiəru e lah motətu tərəh o lah e nian iəkis min rəhalah.† Kəni nian nətəmimi kəmotəkləh e natimnati min rəhatəmah, kəni itəmah nikitəmah təmagian əmə, ‡ mətəu-inu itəmah nəmotəhrun rəkis məmə rəhatəmah natimnati nəuvein əha ikin kəutətig e neai, iətəm kotəuvir motəpirəkis. Kəni natimnati min u, ko kəsəhkəian nian kəti. §

‡ **10:26** Hip 6:4-8; 2Pitə 2:20-21 § **10:27** 2Təs 1:7-9; Hip 12:29 * **10:28** Dut 17:6,7 † **10:29** Hip 6:6 ‡ **10:29** Mat 26:28 § **10:29** Nəh 1:5 * **10:29** Nəmə nətəmimi nəuvein u kəmotəhatətə rəkis e Iesu, konu motətig mohtəlig=pən min e nolian aupa mautil nolian tərəh, ilah kəutol nolian tərəh e fes u tətəghati lan. † **10:30** Dut 32:35 ‡ **10:30** Dut 32:36; Sam 135:14 § **10:32** Fil 1:29,30 * **10:33** 1Pitə 4:14 † **10:34** Hip 13:3 ‡ **10:34** 1Pitə 4:13 § **10:34** Hip 11:16; 1Pitə 1:4,5

³⁵ Inəha, in nətəouiən asoli rəhatəmah iətəm Uhgīn otəpanəfinə kəm təmah. Kəni mətəu-inko o nati təuvir mīn əha iətəm kautəməhli aupən e təmah, təsəuvirən məmə onəkotəmkarəpən e nəhatətəiən əskasik rəhatəmah.

³⁶ Itəmah nəkotəkeikei motol rəhatəmah nətəligiən təfəməh, * məmə nəkotol natimnati iətəm Uhgīn tolkeikei. Kəni itəmah onəpanotos natimnati mīn iətəm in təməni əskasik məmə otəfinə kəm təmah.†

³⁷ Mətəu tol lanu lan, inko Uhgīn təməni mīne məmə,
“Otəsuvəhiən, kəni iətəmi u iətəm tətəuva,
in otiet pətigəm=pa, otəsan təlig-təligiən.‡

³⁸ Mətəu rəhak iətəmimi iətəm təhruahru e nəhmtək,
in otətəkeikei e rəhan nəhatətəiən.§
Mətəu nəmə iakeruh məmə təpəh iəu,
mīnətən təlig-təlig,
kəni nīkik otəsəgəiənəniən ohni.”

³⁹ Mətəu kitah u, kəsotoliən lanəha. Kitah ko kəsotan təlig-təligiən məmə Uhgīn otərəkin itah. Kəpə. Kitah nətəmimi rəha nəhatətəiən e Uhgīn, məmə kitah kautos nəmiəgəhiən.

11

Nəhatətəiən

¹ ? Nati nak u, in nəhatətəiən? Kitah kotələhu=pən rəhatah nətəligiən e natimnati mīn u, iətəm otəpanuva, konu nəhatətəiən rəhatah in tatol məmə kitah okotəhrun vivi məmə natimnati mīn u, ilah nīpəhriənəniən. Nati əpnapin məmə kəsotehiən* natimnati mīn u, mətəu kitah kotəhrun vivi məmə kitah okotos mətəu-inko nəhatətəiən tətəgətun lanəha kəm tah.

² Kəni Uhgīn təməni-vivi nətəmi mīn u aupən o rəhalah nəhatətəiən.

³ Nəhatətəiən tatol məmə kitah kotəhrun vivi məmə natimnati rəha nəhue niftəni u, Uhgīn təməghati əmə, kəni ilah kəmotatig.† Natimnati iətəm kauteruh u rəueiu, in təməsosian nati kəti iətəm tīnatig rəkis mol ilah lan.

⁴ Epil in təməhatətə əskasik e Uhgīn, tol lanəha in təməfən nati kəti kəm Uhgīn iətəm təuvir mapirəkis rəha Ken.‡ Kəni mətəu-inu in təməhatətə əskasik e Uhgīn lanəha, kəni Uhgīn təməni pətigəm məmə in iətəmi əhruahru kəti, kəni nīkin tagiən o nosiən rəhan natimnati. Kəni nati əpnapin məmə iətəmi u təmimis rəkis, mətəu noliən rəha nəhatətəiən rəhan in tətəghati əhanəh kəm tah.§

⁵ Kəni Inok təməhatətə əskasik e Uhgīn, tol lanəha in təməsimisiən. Uhgīn təmos rəkis in e nəhue niftəni u, məmə otəvan əpəha ilis e negəu e neai. Nətəmimi kəsoteh mīniən, mətəu-inu Uhgīn təmos rəkis in.* Mətəu nian Uhgīn təməsos rəkis əhanəhiən, Uhgīn təməgətun kəm in məmə nīkin tagiən ohni.

⁶ Mətəu nəmə iətəmimi təsəhatətəiən e Uhgīn, in təsoliən Uhgīn nīkin tagiən ohni, mətəu-inu nian iətəmi kəti tolkeikei məmə otəva o Uhgīn,† in otəkeikei məhatətə məmə Uhgīn tətətig, kəni mətətəou nətəmimi mīn ko nətəm kotalkut o nəhruniən in.

⁷ Noa in təməhatətə əskasik e Uhgīn. Tol lanəha, nian Uhgīn təmatəni=pən natimnati mīn kəm in aupən, iətəm nətəmimi kəsoteruh əhanəhiən,‡ Noa

* **10:36** Rom 5:3-4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 † **10:36** Hip 6:15; 9:15 ‡ **10:37** Nəh 22:20

§ **10:38** Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kəl 3:11 * **11:1** 2Kor 4:18 † **11:3** Jen 1 ‡ **11:4** Jen 4:4-5

§ **11:4** Hip 12:24 * **11:5** Jen 5:21-24 † **11:6** Hip 7:19 ‡ **11:7** Hip 11:1

təmatisiai matol nəuian. Kəni in təmuvləkin negəu asoli kəti[§] məmə otosmiəgəh rəhan min. E rəhan nəhatətəiən, təhmen əmə məmə Noa təmətakil nətəmimi. Kəni e rəhan nəhatətəiən, Uhgın təmol in təhruahru e nəhmtin.*

⁸ Epraham in təməhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, e nian Uhgın təmauin rəkis lan məmə otuvən e niətəni pisin kəti, in təmol nəuia Uhgın. Niftəni əha, Uhgın təməni əskasik rəkis kəm in məmə otəfən kəm in. Kəni Epraham təmiet, mətəu in təuru məmə tatuvən iə mine.

⁹ Təməhatətə əskasik e Uhgın lanəha, kəni mətatig e niftəni u iətəm Uhgın təməni əskasik əupən məmə otəfən kəm in.[†] Mətəu təmətatig ikin əha e nima tapolin əmə, təhmen e iapispis kəti. Kəni Aisək mine Jekəp iətəm Uhgın təməfən nəniəskasikən u kəm ləhal pəti, ilau min kəmətuatig əmə e nima tapolin.[‡]

¹⁰ Epraham təmol lanəha, mətəu-inu in tətəhtahnin məmə otuvən e taun kəti[§] iətəm nəukətin tiəkis, otətətig təfəməh.* Taun u, Uhgın təmol plan ohni, mol mak e nəmein muvləkin mələhu, kəni minol rəkis təfatig.[†]

¹¹ Serə təməhatətə əskasik e Uhgın nati əpnəpin məmə in tinəpətauəhli əgin, mətəu Uhgın təməfən nəsanənən kəm in məmə in otemək. In təmələs nətin u, mətəu-inu in təməhatətə lan məmə otol nəniəskasikən rəhan tuva miet pətigəm.[‡] §

¹² Epraham tinəuəhli rəkis təsuvəhiən timis,* mətəu nəuaniləuis min tēpət kəmotəpən lan. Nati əpnəpin məmə in iətəmimi kətiəh əmə, mətəu nəuaniləuis min əha rəhan, ilah tēpət pək, təhmen əmə e məhau min e neai mine niyəkil e nikalkali niətəi kəuru nəfiniən.[†]

¹³ Nətəmi min u, ilah kəmotəhatətə əskasik e Uhgın, mətəu nian kəməhmis, ilah kəməsotos əhanəhiən natimnati min u iətəm Uhgın təməni əskasik məmə otəfən kəm lah.[‡] İlah kəuteruh natimnati min u məmə natimnati min kəutan isəu əhanə o lah, mətəu nikilah tagiən məmə okoteruh.[§] Kəni ilah məutəni pətigəm məmə kəutatig e nəhue niftəni u mətəu ilah kətəhmen əmə e iapispis min əmə.* Nəhue niftəni u, səniəmə in imalah pəhriən ikin.

¹⁴ Nian nətəmimi kəutəghati lanəha, in tətəgətun əsas əmə, məmə ilah kəutəsəl e imalah əhruahru ikin.

¹⁵ Rəhalah nətəligiən təsətəlig-pənən e niftəni rəhalah əupən, iətəm kintəpəh rəkis. Nəmə nikilah təhti lanəha, kətəhrun nitəligiən min, mətəu təsəliən lanəha.[†]

¹⁶ İlah kətolkeikei imalah iki pisin kəti iətəm təuvir məpirəkis, inu e negəu e neai.[‡] Kəni o nati u, in təsəulisən[§] məmə okəni məmə in rəhalah Uhgın.* Kəni Uhgın təmol əpenə-pənə rəkis e taun kəti[†] ikin əha o lah.

¹⁷⁻¹⁸ Epraham təməhatətə e nəniəskasikən min iətəm Uhgın təməni=pən kəm in. Kəni nəghatiən kəti iətəm Uhgın təməniəkis kəm in tol lanu, “Kəni okəni Aisək u məmə in nəuaniləuis əhruahru rəham,[‡] kəni e Aisək u, oiəkol rəham nəuaniləuis otepət otepət.” Mətəu e nəhatətəiən rəha Epraham, nian

§ 11:7 Jen 6:13-22 * 11:7 Jen 6:9 † 11:9 Uək 7:5 ‡ 11:9 Jen 12:1-8 § 11:10 Hip 12:22; 13:14

* 11:10 Nəh 21:2,14 † 11:10 Hip 11:16 ‡ 11:11 Suaru kəti min rəha nəuhliniən nəghatiən u tol lanu. “Epraham təməhatətə əskasik e Uhgın, nati əpnəpin Serə tinəpətauəhli rəkis. Mətəu Uhgın təməfən nəsanənən kəm in məmə otol nəfin. In təmələs nətin u mətəu-inu Epraham təməhatətə e Uhgın məmə in otol rəhan nəniəskasikən tuva miet pətigəm.” § 11:11 Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * 11:12 Rom 4:19 † 11:12 Jen 22:17 ‡ 11:13 Hip 11:39 § 11:13 Mat 13:17 * 11:13 Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1Pitə 1:17; 2:11 † 11:15 Jen 24:6-8 ‡ 11:16 2Tim 4:18 § 11:16 Mak 8:38 * 11:16 Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6,15 † 11:16 Hip 11:10; 13:14 ‡ 11:17-18 Jen 21:12; Rom 9:7

Uhgin tæmek askæuvîn in, in tæmæhtul maru æmæ mæmæ tohamu nætîn nœuan kætîæh æmæ[§] u Aisæk mæmæ otol sakrifais lan kæm Uhgin.*

¹⁹ Mætæu-inu Epraham nîkin tətæhti mæmæ Uhgin tæhrun noliæn iætæmimi tæmiægəh min e nimisiæn.† Kæni in tæmos min nætîn, iuækir æmæ tæhmen mæmæ in tæmiægəh min e nimisiæn.

²⁰ Aisæk tæmæhatətæ æskasik e Uhgin, kænî tol lanæha, tæmæfaki mæmæ Uhgin otæhlman e nœuviriæn ræhan tuvæn kæm Jekæp mine Iso, mætæni pætigæm natimnati min iætæm otæpanuva nian kætî.‡

²¹ Jekæp tæmæhatətæ æskasik e Uhgin. Tol lanæha, nian iuækir æmæ in timis, in tæmæfaki mæmæ Uhgin otæhlman e nœuviriæn kæm nætî Josip mil.[§] In tæmfu kasikin, mæhtul æmæhli-æmæhli, kænî in mætæni-vivi Uhgin.*

²² Josip tæmæhatətæ æskasik e Uhgin. Tol lanæha, iuækir æmæ in timis, kænî in tæmætəghati e nian nœuanilæuis min ræha Isrel kæpanohiet Ijip. Kænî in tæmætæni rækis æmæ kæm lah mæmæ okotæhro e nikilkilin.†

²³ Tatæ mine mæmæ ræha Mosis kæmæhatətæ æskasik e Uhgin. Tol lanæha, nian Mosis tæmair,‡ ilau kæmueruh mæmæ in suakæku tæuvir kætî, kænî ilau kæmætuæhluag lan o mœuig kisil. Kænî ilau kæmæsuæginiæn e natgæhliæn næghatiæn ræha kig.[§]

²⁴ Mosis tæmæhatətæ æskasik e Uhgin. Tol lanæha, nian in tæmol iahgin, kænî tæmæsolkeikeiæn mæmæ okænî mæmæ in nætî pætæn Ijip kætî u ræhan tatæ in Fero, kig ræha Ijip.*

²⁵ In tæmæsolkeikeiæn mæmæ otætätig e nagieniæn ræha tæfagə tærah mætæu-inu nagieniæn ræha tæfagə, in tætätig o nian ækuækir æmæ. In nîkin tæmagiæn mæmæ otuvæn mæutätig ilah nætæmimi ræha Uhgin, mautətæu tærah ilah min ilah.

²⁶ Nîkin tæmatæhti mæmæ nœmæ nætæmimi okotaləh æmu† in mætæu-inu in tətæhatətæ e Kristo iætæm otæpanuva, kænî in ko tæsaullisæn. In nîkin otagiæn tæhmin min o nati u tapirækis agin mæmæ otætətæu tæuvir e natimnati tæuvir min e næmiægəhiæn æpæha Ijip.‡ In tæmatol lanæha mætæu-inu nian ræfin in tætasal=pæn o nætæouiæn iætæm Uhgin otæfæn kæm in.[§]

²⁷ Mosis in tæmæhatətæ æskasik lanæha e Uhgin, kænî tæmagim Ijip* mææginiæn e kig u iætæm niæmæha tatol pik. In tæmæseirairiæn mitalig, in tæmækeikei matuvæn, tæhmen mæmæ inu tateruh Uhgin u, iætæm iætæmimi tæseruhiæn e næhmtin.

²⁸ Tæmæhatətæ æskasik e Uhgin lanæha, kænî in tæmætuæuin noliæn lafet ræha Pasova. In tæmæni pætigæm kæm nœuanilæuis min ræha Isrel mæmæ okotækeikei motorin=pæn nira sipsip e doæ e nimæ min ræhalah. Okotol lanæha mæmæ agelo iætæm Uhgin otæhli=pa o nuhamuiæn iætæmi,† in otæsuhamuiæn nenætîlah min u nœman,‡ iætæm kæmotæupæn motair.

²⁹ Nœuanilæuis min ræha Isrel kæmotæhatətæ æskasik e Uhgin. Tol lanæha, ilah kotæhrun nohapuminiæn e Nitæhi Əraræuv, iætæm tæmæuəri, kænî kotaliuæk lan

§ 11:17-18 Nati ærnapin nætîn kætî min u Ismael, ræhan slef tæmæləs, mætæu nætîn u Aisæk kætæni mæmæ in nœuan kætîæh æmæ mætæu-inu Uhgin tæmæni rækis æupæn mæmæ otæfæn kæm Epraham, kænî in nætî pætæn æhruahru ræhan u Seræ. Afîn-to e Jon 3:16. * 11:17-18 Jen 22:1-10; Jem 2:21 † 11:19 Rom 4:21; Jon 5:21 ‡ 11:20 Jen 27:27-29,39,40 § 11:21 Jen 48:1,8-22 * 11:21 Jen 47:31 † 11:22 Josip tæmæni mæmæ nian nætæm Isrel okautohiet Ijip, kotos nikilkilin mæhuvæn e niftæni Uhgin tæmæniækis mæmæ otæfæn kæm lah. Inu kætægatun mæmæ Ijip sæniæmæ imalah æhruahru ikin. Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 ‡ 11:23 Eks 2:2 § 11:23 Eks 1:16,22 * 11:24 Eks 2:10 † 11:26 Hip 13:13 ‡ 11:26 Luk 14:33 § 11:26 Hip 10:35 * 11:27 Eks 12:50-51 † 11:28 1Kor 10:10 ‡ 11:28 Eks 12:21-23

təhmen əmə e nitəni asik. Mətəu nian nətəm Ijip kəmotalkut o nitəu-pəniən ilah, kəni nitəhi təmelərmin ilah, kəni kotamnim. §

³⁰ Nəuaniləuis min rəha Isrel kəmotəhatətə əskasik e Uhgın, kəni tol lanəha, ilah kətomliuək mohtəlau e nıpai asoli e Jeriko. Nıpai asoli u, kəmol e kəpiel. İlah kəmautohtəlau, mautohtəlau e nıpai asoli əha, motətəuarus nian səpin, kəni əmeiko nıpai asoli u, titəgıt mıməris-məris. *

³¹ Rehəp u, pətan e suaru, təməhatətə əskasik e Uhgın. Kəni tol lan əha, nıkin təmagiən məmə otos suah mil u nəuaniləuis mil rəha Isrel, iətəm kəmiəuva oneuən məmə okueruh kəni muəhrun vivi natimnati ikin. İlau kəmiəuva e rəhan nımə. † Kəni o nati u, nəuaniləuis min rəha Isrel kəməsotohamuiən pətan u nian ilah kəmotohamu nətəm ikin əha nətəm kəmotəhti nəuia Uhgın. ‡

³² Mətəu ko iəsəniən tuvən təhmin. Ko iəsəghatiən təfəməh məni Kition, § mine Pərak, * mine Samsın, † mine Jefətə, ‡ mine Tefit, § mine Samuel, * mine iəni min.

³³ İlah u kəmotəhatətə əskasik e Uhgın, kəni tol lanəha, ilah kəmotol natimnati tēpət. İlah kəmotit nəuaniləuis min rəha Isrel məhuvən motəluagiən ilah nətəm iki pisin pisin min, kəni mautil win e lah. † İlah kəmautil nolliən əhruahru min, kəni mautos natimnati təuvır min iətəm Uhgın təməni-əskasik məmə otəfən kəm lah. Kəmotəhtipəsığ e nohli laion min məmə okəsotuniən ilah. ‡

³⁴ Kəni ilah kəmotohapis nigəm asoli iətəm tatuəu, § kəni ilah motəgim rəkis e nətəm kotəni məmə okotohamu ilah e nau u nisə rəha nəluaginiən. * İlah rəhalah nəsanəniən tikə, mətəu Uhgın təməfən nəsanəniən kəm lah. † Kəni ilah kəmotol win e soldia min rəha nitəni pisin pisin min. ‡

³⁵ Nıpətan nəuvein əha ikin nətəm kotəhatətə əskasik e Uhgın, kəni tol lanəha Uhgın tatol nenətilah kotair=pa min e nımisiən. §

Mətəu nətəmimi nəuvein əha ikin nətəm kotəhatətə əskasik e Uhgın, ilah kotəghən e rəhalah tikimır min kəutil nərəhiən mine nəhmiən kəm lah e nıpətilah, kəni nikiləh təsəhtiən nati u. İlah kəməsotəpəhiən rəhalah nəhatətəiən, məmə rəhalah tikimır min okohtis ilah. İlah kəutəhatətə məmə Uhgın in otol ilah kotəmiəgəh min e nəmiəgəhiən kəti iətəm təuvır məpirəkis.

³⁶ Kəni ilah nəuvein, nətəmimi kəutələh əuvsən e lah, kəni kəutalis ilah. * Kəni ilah nəuvein, nətəmimi kəutəlis-ərain ilah e sen, kəni mautəmki=pən ilah e kaləpus. †

³⁷ İlah nəuvein, kəmahtımu ilah e kəpiel apin. ‡ kəni ilah nəuvein, nətəmimi kəmotəatuv ilah e so kohmis. Kəni ilah nəuvein, kəmətamı ilah e nau u nisə rəha nəluaginiən. § Kəni ilah nəuvein kəutəhuvən əmə e nilosi nəni mine sipsip. * İlah nənrah min agin, nian rəfin nətəmimi kəutərəkin ilah, mautil tərəh agin e lah.

³⁸ İlah, nətəmi təuvır min. Nəhue niftəni u, təsəhmeniən məmə ilah okotətig ikin. Mətəu ilah kəmautatig əpnəpin əmə, əpəha ikin təpiə-məpiə ikin mine e nitəuət min, mine e nıpəg kəpiel min, † mine nıpəg min əpəha e niftəni.

§ 11:29 Eks 14:21-31 * 11:30 Jos 6:12-20 † 11:31 Jos 2:1-16 ‡ 11:31 Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemis 2:25 § 11:32 Jaj 6-8 * 11:32 Jaj 4-5 † 11:32 Jaj 13-16 ‡ 11:32 Jaj 11-12 § 11:32 1Saml 16:1,13 * 11:32 1Saml 1:20; 3:19-4:1 † 11:33 2Saml 8:1-3 ‡ 11:33 Dan 6:22 § 11:34 Dan 3:19-27 * 11:34 Eks 18:4 † 11:34 2Kıng 20:7; Jaj 16:28 ‡ 11:34 Jaj 15:8 § 11:35 1Kıng 17:22,23; 2Kıng 4:36-37 * 11:36 Jer 20:2; 37:15 † 11:36 Jen 39:20 ‡ 11:37 2Kron 24:21 § 11:37 1Kıng 19:10; Jer 26:23 * 11:37 2Kıng 1:8 † 11:38 1Kıng 18:4; 19:9

³⁹ Nətəmimi min u, ilah rəfin kəmotəhatətə əskasik lanəha e Uhgın, kəni in təməfən nərgin təuvir kəm lah. † Mətəu ilah kəməsotos əhanəhian nati u iətəm Uhgın təməni əskasik rəkis məmə otəfən kəm lah, § *

⁴⁰ mətəu-inu in tinol rəkis nəlpəkəuiən kəti rəhan, məmə in otol təuvir məpirəkis kəm tah. Kəni e nətəligiən rəhan, in tolkeikei məmə otəpin kitah min ilah u əupən, məmə kitah min ilah min u əmə, otol pəti itah kotəhruahru əgin. † ‡

12

Uhgın tətəgəu əhruahru nenətin min

¹ Kəni nətəmi min u, ilah tēpət pik, kəutatig titəlau e tah, kəutəhtul pətigəm o Uhgın, məutəhatətə əskasik lan, kəni rəhalah nəmiəgəhian in tətəfəri nəhatətəian rəhatah. O nati u, pəh kotəlin rəfin nati figəm iətəm otəskəlim-ərain itah məmə kəsotəiu pikian, mine təfəgə tərəh iətəm tətəpeir=pən e tah. Kəni pəh kitah kotəiu * məsotəpəouian † e naiuiən iətəm Uhgın təmələhu əupən e tah.

² Kotəhrun noliən nian nəhmtitah otəhtul=pən əmə e Iesu, † iətəm in nəukəti nəhatətəian rəhatah, § kəni inko iətəm otol məmə kitah kotətəuarus mak e nəhatətəian rəhatah. Pəh kitah nikitah otəhti nolian rəha Iesu, inkonu in rəhan nətəligiən tətəməh, nian in təmimis e nigı kəməluau, kəni mətəu nəhməian. * Mətəu in təmöl nati əpnapin lan, megəhan e naulisiən rəha nimisiən e nigı kəməluau, mətəu-inu təmöl rəhan nətəligiən təkəsik o nəgəniən iətəm in otəpanos. Kəni rəueiu, in tətəharəg e nəhlmin maru rəha Uhgın u in Kig, † ikın nepətian mine nisiaian tətətig ikin.

³ Təuvir məmə nikitamah otəhti Iesu, mine rəhan nəhtul əskasikian e nian nol təfəgə min kəmotəraki=pən e nəghatiən tərəh min kəm in, məmə nikitamah otəpəouian † kəni motəpəh nəhatətəian rəhatəmah.

⁴ İəkəhrun məmə itəmah, nəutəluagin o noh rəkisiən təfəgə tərəh e nəmiəgəhian rəhatəmah, mətəu itəmah kəti tikə əhanəh iətəm niran təmāiu o nəluaginian u. §

⁵ İtəmah ninotalu rəkis e nəghatiən iətəm tətəfəri nətəligiən rəhatəmah. E nəghatiən u, Uhgın təməghati lanu kəm təmah, təhmen e nenətin əhruahru min, mətəni məmə,

“Nətik, nian İərməniğ tətəgəu əhruahru ik,

mətagət pik lam,

kəni solian nikim təpəou,

məsolian nati əpnapin lan.

⁶ Mətəu-inu nəmə İərməniğ tolkeikei pik iətəmi kəti,

mos in məmə nətın, *

kəni in otəkeikei məgəu əhruahru iətəmi u,

məkeikei mətəlis.” †

‡ **11:39** Hip 11:24 § **11:39** E fes 33 kitah koteruh məmə nətəmi min u nəuvein kəmautos natimnati təuvir min iətəm Uhgın təmāni əskasik məmə otəfən kəm lah. Mətəu nəniəskasikian kəti əha ikın iətəm kəsotos əhanəhian. İlah kotəsal=pən o nian iətəm Uhgın otahli=pa Kristo tuva, mətəu ilah u, kəməsotəhian e rəhalah nəmiəgəhian, * **11:39** Hip 11:13; 10:36 † **11:40** Nəh 6:11; Hip 2:10

‡ **11:40** Suaru kəti min rəha nənian “məmə kitah min ilah min u əmə, otol pəti itah kotəhruahru əgin,” tol lanəha, “məmə kitah min ilah min u, okotətəuarus əhmen əhmen əmə mak e naunun naiuiən.”

* **12:1** 1Kor 9:24 † **12:1** Hip 10:36 ‡ **12:2** Sam 25:15 § **12:2** Hip 2:15 * **12:2** Fil 2:8,9; Hip 2:9 † **12:2** Mak 16:19 ‡ **12:3** Kəl 6:9; Nəh 2:3 § **12:4** Hip 10:32-34 * **12:6** Sam 94:12; 119:75; Nəh 3:19 † **12:6** Prov 3:11-12

⁷ Tol lanəha, otəhtul məha-məha e nian iəkis min. Uhgın tətəfa nian əskasik min u o nəgəu əhruahruian itəmah. Itəmah nenəti Uhgın min, mol məmə in tətəgəu əhruahru lanəha itəmah.‡ ?Mətəu suakəku nak ko iətəm tatə rəhan in tətəgəu əhruahruian?

⁸ Uhgın tətəgəu əhruahru rəfin nenətin əhruahru min. § Nəmə Uhgın təsolian lanəha e təmah, kəni nıpətin u məmə səniəmə itəmah nenətin əhruahru min, itəmah kəlkələh min e suaru.

⁹ Rəhatah tatə min e nəhue nıftəni u, kəutəgəu əhruahru itah. Kəni kitah, kautisiai ilah. ?Kəni okotəhro lanu lan e tatə rəha narmitah* iətəm tətətig e nəgəu e neai? Təuvır məmə okotosiahu agin itah, kəni motatig ahgəl.† Kəni e nolian əha, kitah okotos nəmiəgəhiən.‡

¹⁰ Rəhatah min tatə, kəutəgəu əhruahru itah o nian əkuəkır əmə, e rəhalah əmə nətəligiən. Mətəu Uhgın tətəgəu əhruahru itah məmə otasiru e tah, konu otol itah kotasim təhmen lan. §

¹¹ Nəmə Uhgın tətəgəu əhruahru itah, in təhmen e nati kəti iətəm nian kitah kəmotun, mətəu tisiu, kəni marfu. Mətəu uərisig, nəmə kotegəhan məmə nəgəu əhruahruian əha otiuvi asilə e rəhatah nətəligiən, kəni in otəuə e nəuan təuvır, inu nəməlinuian* iətəm tatsipən e nolian əhruahru.

¹² Tol lanəha, nati əpnəpin məmə itəmah nəutatig e nian iəkis, mətəu otləfəri nəhlmitəmah iətəm təpəou, məmə otəsanən. Mine nəulitəmah iətəm tətəmərumin, kəni nəkotol məmə təsanən o nauian.†

¹³ “Otol suaru rəhatəmah təhruahru vivi,‡ məmə pəh u iətəm nəutaliuək pəti, nəhlkin təmimis, nəhlkin ko təsərah aginiən, miet rəkis, § mətəu in otəpanəuvır min.”*

Iətəmi təsəhatətəian e Uhgın, in otəkeikei mos nalpinian

¹⁴ Otalkut məmə onəkotatig vivi itəmah nətəmimi rəfin e nəməlinuian.† Kəni motalkut məmə nəkotol itəmah məmə rəhatəmah nəmiəgəhiən tasim.‡ Iətəmimi iətəm təsasimiən, ko təseruhiən nəhmti İərməniğ nian kəti. §

¹⁵ Autətəu vivi itəmah məmə məta itəmah kəti iətəm tətəiu matuvən otəpəou e nəlugi suaru, kəni məsosian nəuviriən rəha Uhgın.* Autətəu vivi itəmah məmə noki niği akonə kəti† in otəsuvəniən e nikitəmah, kəni meviə, mol nəuan tətəp e nəmiəgəhiən rəhatəmah. Kəni nəhuin təhrun nərəkiniən nəmiəgəhiən rəha nətəmi asim nəuvein min.

¹⁶ Autətəu vivi itəmah məmə iətəmi kəti təsit əpnəpin iərman uə pətan.‡ İtəmah kəti otəsəhmenian e Iso u rəhan nəmiəgəhiən təsəhruahruian, in tatol nati əpnəpin e Uhgın. In təmaupən mair, mətəu in təmətuati e nepətiən rəha suakəku iətəm təmaupən mair. § Mətəu nəhmti nati u in təmətuati lan, in nəuəniən iətəm təmun mau kətiəh əmə.

¹⁷ İtəmah nəkotəhrun məmə uərisig, nikin təmanuvən min e nepətiən rəha suakəku iətəm təmaupən mair. Kəni təmalkut pik məmə rəhan tatə otəfəki məhlman e nəuviriən kəti kəm in. Mətəu nati əpnəpin məmə təmətasək pik pau ohni,* mətəu nati u iətəm təmol, in təruru nəuhliniən mol nati pişin. Kəni

‡ 12:7 Dut 8:5; 2Saml 7:14; Prov 13:24 § 12:8 1Pitə 5:9 * 12:9 Nam 16:22; 27:16 † 12:9 Jem 4:7 ‡ 12:9 Aes 38:16 § 12:10 2Pitə 1:4 * 12:11 Aes 32:17; Jem 3:17,18 † 12:12 Aes 35:3 ‡ 12:13 Prov 4:26 § 12:13 Kəl 6:1 * 12:13 Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † 12:14 Rom 14:19 ‡ 12:14 Rom 6:22 § 12:14 Mat 5:8 * 12:15 Hip 3:12; 4:1 † 12:15 Dut 29:18; Hip 3:12 ‡ 12:16 1Kor 6:18 § 12:16 Jen 25:29-34 * 12:17 Jen 27:30-40

rəhan tatə ko təsafakian məhlman e nəuviriən kəm in, məruru məfən kəm in nepətiən rəha suakəku iətəm təmaupən mair.

Lou təhro lanu lan mol pisin e nanusiən təuvir

18 Aupən nətəm Isrel kəməhuva e nītəuət asoli Sainai, nītəuət u e nəhue niftəni u iətəm nətəmimi kotəhrun neruhian mine nekian. Kəmoteruh nəmnami nigəm tatuəu, napinəpuian, mine norəuiən mine nīmətəgi asoli,

19 kəmotətəu təui təmasək əfəməh, † kəni motətəu nəuiən kəti tətəghati kəm lah.‡ Kəni nian kəmotətəlig e rəhan nəghatiən min, kəni ilah kəmautəni əskasik məmə ilah kotəpəh agin nətəu minian nəuiən u. §

20 Kəmotəgin pik e nəghatiən u, təməni məmə, “Nəmə nati miəgəh əmə kəti otuvən e nītəuət u, mətəu itəmah onəkotəkeikei motahtimu e kəpiel apin timis.”*

21 Nian Mosis təmeruh natimnati min u, in min təmətəu tərəh kəni məni məmə, “Təu inəgin u inəgin, minətərəmrumin.”†

22 Mətəu itəmah nəsəhuva minian u ikinu, e nītəuət kəti rəha nəhue niftəni.‡ Itəmah nənəhuva rəkis e nītəuət u Saion, § mine taun asoli* u imə Uhgīn ikin iətəm tətəmiəgəh, tətatig itulin. Inu Jerusalem vi əpəha ilis e negəu e neai, † u nagelo min tausin tausin kəmuhapumin ilah ikin o nagianian asoli.

23 Kəni itəmah nəməhuva e nuhapuminian asoli rəha nətəmimi rəha Uhgīn, iətəm kotəhmen e nətəm kəmotəupən motair u rəhan min,‡ nərgilah kəmətei rəkis e negəu e neai. § Kəni itəmah nəməhuva o Uhgīn, iətəm otəpanakil nətəmimi min rəfin.* Itəmah nəməhuva motol kətiəh itəmah narmi nətəmi əhruahru nətəm kinohmis rəkis, kəni Uhgīn tinol ilah kinotətəuarus mak.†‡

24 Itəmah nəməhuva o Iesu u, in suaru rəha nəniəskasikian vi rəha nasiruiən u iətəm Uhgīn təmol kəm tah. Kəni nəməhuva o nira Iesu, iətəm in təmol=pən § mol itəmah nəkotasim. Nirə əha in tətəni pətigəm natimnati min u iətəm kotəuvir motəpirəkis natimnati min iətəm nira Epil təməni pətigəm.*†

25 O natimnati min u, autətəu vivi itəmah, məmə itəmah onəsotəuhlinian nəmtəhtəmah o Uhgīn‡ u tətəghati kəm təmah. § Kitəh kotəhrun məmə nətəmi aupən kəməsotətəligian e nəghatiən rəha Mosis o nəhgi-pəriən ilah. Kəni nati əpnəpin məmə in iətəmimi əmə rəha nəhue niftəni, mətəu ilah kəməsotəgin rəkisian e nalpinian rəhalah. ?Kəni nəmə tol lanəha, kəni okəhro itəh nəmə kəsotətəligian e nəghatiən rəha Uhgīn iətəm təmsipən e negəu e neai muva məmə otəhgi-pəri itəh? *?Kitəh okotəgin rəkis əhro lan lanu?

26 Nian aupən, nəuia Uhgīn təmarigrig e niftəni. † Mətəu rəueiu əha, təməni əskasik kəm tah məmə, “Nian kəti min əha ikin, iəu iəkarigrig min e nəhue niftəni. Kəni o nian əha, səniəmə nəhue niftəni əmə iəkarigrig lan tarigrig, mətəu neai min otarigrig.”‡

27 Nian Uhgīn tətəghati məmə, “Nian kəti min əha ikin,” nīpətin u məmə in otarigrig § e natimnati rəha nəhue niftəni əmə iətəm in təmol, məmə otoh

† 12:19 Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11 ‡ 12:19 Dut 4:12 § 12:19 Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16

* 12:20 Eks 19:12,13 † 12:21 Dut 9:19 ‡ 12:22 Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § 12:22

Aes 24:23; 60:14; Nəh 14:1 * 12:22 Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † 12:22 Kəl 4:26 ‡ 12:23 Eks

4:22 § 12:23 Nəh 20:12 * 12:23 Jen 18:25; Sam 94:2 † 12:23 Fil 3:12 ‡ 12:23 Suaru kəti

min o nəuhlinian nəghatiən u, “Uhgīn tinol ilah kinotəhruahru agin.” § 12:24 Hip 9:19; 10:22; 1Pitə

1:2 * 12:24 Jen 4:10; Hip 11:4 † 12:24 Nira Epil in təməni pətigəm məmə Uhgīn otol nalpinian,

mətəu nira Iesu tətəni pətigəm məmə Uhgīn otoh rəkis nalpinian. ‡ 12:25 Hip 3:12 § 12:25 Hip

1:1 * 12:25 Hip 2:2,3; 10:29 † 12:26 Eks 19:18 ‡ 12:26 Hag 2:6 § 12:27 Aes 34:4; 54:10;

1Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2Pitə 3:10; 1Jon 2:17

rækis ilah. Otoh rækis lanəha natimnati, məmə natimnati iətəm okəsotəlaualə-
əlaualian, ilah okotatig, kəni inu, natimnati iətəm okotatig itulin.

²⁸ O nati u, təuvir məmə kitah kotəni tagkiu o Uhgīn, mətəu-inu kitah kautos
negəu rəha Uhgīn u, kəruru nəlaual-əlaualian lan, kəni ko təsietian nian kəti.*
Təuvir məmə kitah kotəfaki kəm in, e noliən iətəm nīkin tagiən lan, məmə
kitah okotisiai, kəni motəgin min,†

²⁹ mətəu-inu Uhgīn rəhatah, in təhmen e nigəm asoli kəti iətəm tətuvan
əhtuv natimnati rəfin.‡

13

Naunun nəghatian

¹ Təuvir məmə,* nəkotəkeikei mautol nolkeikeiən kəm təmah min təhmen e
piatəmah min.

² Sotaluiən e nehian iapispis min nətəm kətəhuva imatəmah ikin.† !
Nəmə təhro ilah nagelo min! Nətəmimi nəuvein nətəm kəmautol lanu, ilah
kəmauteruh vivi nətəmimi, məsotəhrunian məmə ilah nagelo min.‡

³ Sotaluiən e nətəm kəutatig e kaləpus.§ Nīkitəmah otatəhti ilah, mətəhmə
o lah təhmen əmə məmə inu ik min nətətig e kaləpus. Otətəu pəti nahməiən e
nīkitəmah, itamah nətəmi min ko nətəm katol tərəh e lah, təhmen əmə məmə
inu ik natətəu nahməiən e nīpətim aru.

⁴ Pəh nətəmimi rəfin kotisiai natigian rəha marit, məmə in tasim nian rəfin.*
Pəh nətəmimi rəfin kotəgin o pet rəhalah min, məsotolian tamīkmīk. Uhgīn
otakil iətəm aluə mine pətan mitə iətəm kətuapili pəti, kəni makil min iərman
mine pətan iətəm kətuapili pəti, iərman iətəm tətəpili ilah pətan u səniamə
rəhan pətan, mine pətan iətəm tətəpili ilau iərman u səniamə rəhan əhruahru
iərman.†

⁵ Əhtul=pən isəu o nolkeikeiən rəha mənī.‡ Nīkim təkēikei magiən əmə o
rəham natimnati natos təhmen§ mətəu-inu Uhgīn tətəni məmə,
“Ko iəsəpəhiən ik,

məsəhlmanian lam nian kəti.”*

⁶ Kəni tol lanəha kitah kotəhrun əsas, kəni mautəni məmə,
“Iərmənig in iasiru rəhak,
tol lanəha iəsəginian.

O iəsəginian e nati kəti iətəm iətəmimi əmə otol kəm iəu.”†

⁷ Nīkitəmah otəkēikei mataəhti nətəmi asoli min u rəhatəmah‡ nətəm
kəmotəupən motəgətun itəmah e nəghatian rəha Uhgīn. Otətəlig-to e na-
timnati təuvir min iətəm təmīet e nəmiəgəhian rəhalah, kəni motəhatətə e
Iərmənig təhmen əmə e lah.§

⁸ Iesu Kristo in tatol əmə lankonu lan, nəniuv, mine rəueiu, kəni otəpanatig
əmə lankonu lan, naunun tikə.*

⁹ Sotolien məmə nəgətunian vi pišin pišin min tiuvi rækis itəmah e suaru
əhruahru.† Itəmah otəsal=pən əmə o Uhgīn, iətəm tətəsiru e təmah e nīkin
agiən məmə otol rəhatəmah nətəligian təkəsik.‡ Təsəuviriən məmə kitah

* **12:28** Sam 15:5; Dan 2:44 † **12:28** Mal 2:5; 4:2 ‡ **12:29** Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes
33:14; 2Təs 1:7 * **13:1** Rom 12:10 † **13:2** Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ **13:2** Jen 18:1-33
§ **13:3** Mat 25:36; Hip 10:34 * **13:4** Mal 2:15 † **13:4** Dut 22:22 ‡ **13:5** 1Tim 3:3 § **13:5**
Fil 4:11; 1Tim 6:6-8 * **13:5** Dut 31:6,8; Jos 1:5 † **13:6** Sam 118:6,7 ‡ **13:7** Hip 13:17,24; 1Kor
16:16 § **13:7** Hip 6:12 * **13:8** Sam 102:27; Hip 1:12 † **13:9** Efas 4:14 ‡ **13:9** Kol 2:7

okotohtæu=pæn nætuakæmian ræha nauænian,[§] mæmæ in otol itah kotæskasik, mætæu-inu in nipæhriænian, nætuakæmian æha, ko tæsasiruiæn e nætæm kautol.

¹⁰ Ræhatah olta tatig. Mætæu pris min nætæm kautol uæk ræhalah æpæha imæ e tapolin ræha næhue niftæni u,^{*} ilah u, kæsegæhanian e lah mæmæ okotun[‡] nauænian[‡] kæti e olta u ræhatah.[§]

¹¹ E nolian ræha pris asoli agin, nian in tohamu rækis nati miægæh, kæni matos niran kæni muvæn æpæha imæ e Ikin Tasim Agin Ikin, kæni mæfæn kæm Uhgîn o nafal rækisian tafagæ ræha nætæmimi.^{*} Mætæu uærisig, katilæfatigæm nati miægæh u æpæha ihluæ ikin e nima tapolin min ræhalah, motuvan æhtuv.[†]

¹² E nolian æhmen æmæ, Iesu tæmiet rækis e taun,[‡] kæni ikin æha in tæmætæu nahmæian e nipætîn, kæni mimis ikin æha, mæmæ niran[§] tæhrun nafal rækisian tafagæ tærah ræha nætæmimi, mol ilah kotæhruahru, motasim, mæmæ ilah ræha Uhgîn.^{*}

¹³ Tol lanæha, pæh kitah kotal mæmæ inu okohiet ihluæ imatah ikin, motol kætiah kitah min æpæha ihluæ.^{†‡} Kæni okotækeikei motæhtul maru mæmæ nætæmimi okotol naulisian kæm tah, tæhmen æmæ mæ inu, kæmotol lan.[§]

¹⁴ E næhue niftæni u, ræhatah kæti lahuænu æhruahru imatah ikin tikæ, iætæm otætatis itulin.^{*} Mætæu kitah kæutæsal maru æhanæh o ræhatah lahuænu æhruahru iætæm kotæhrun mæmæ otæpanuva.[†]

¹⁵ Tol lanæha, e nasiruiæn ræha Iesu, pæh kitah kotæfæn sakrifais ræhatah kæm Uhgîn nian ræfin.[‡] Sakrifais min u ræhatah, inu, okautæfæri nærgi Uhgîn nian ræfin, mæutæni pætigæm nærgin.[§]

¹⁶ Sotaluiæn mæmæ nautol nol æhruiæn tæuvir mine nætuatian e natimnati ræhatæmah kæm nætæmi min u ræhalah nati kæti tikæ,^{*} mætæu-inu in min tæhmen e sakrifais[†] iætæm niki Uhgîn tagian ohni.[‡]

¹⁷ Otol næuia nætæmi asoli min e nimæfaki,[§] kæni motatis ahgæl ilah. Ilah u, kæutæsal vivi o næmiægæhian ræhatæmah,^{*} mæsoatæmeigian, mætæu-inu ilah kotæhrun mæmæ okotækeikei motæni=pæn kæm Uhgîn mæmæ ilah kæmotol uæk u, tæhro lanu lan. Itæmah nækotækeikei motol nikilah tagian o uæk u. Næmæ itæmah nautol nikilah tæsagianian ohni, nolian u ko tæsasiru aginian e tæmah.

¹⁸ Otæfaki o timah,[†] mætæu-inu iækotæhrun æsas mæmæ ræhatæmah nolian in tæhruahru æmæ,[‡] kæni iækotolkeikei agin mæmæ nian ræfin itimah iautol nolian tæuvir æmæ.

¹⁹ Iæu iækolkeikei pik mæmæ itæmah onækotækeikei motætapuæh o Uhgîn, mæmæ iæu iækæhrun nitælig=pa uæhai minian æmæ o tæmah.

²⁰ Iætæfaki min o tæmah min mæmæ, Uhgîn otasiru e tæmah. Uhgîn u, in næukæti næmælinuiæn.[§] Kæni in tæmol ræhatah Iærmæng Iesu tæmiægæh min e

§ 13:9 1Kor 8:8; Hip 9:10 * 13:10 Hip 8:5 † 13:10 1Kor 9:13; 10:18 ‡ 13:10 Jon 6:48-58

§ 13:10 "Nauænian" iætæm katol sakrifais lan e "ræhatah olta" inu Kristo pisin æmæ (Jon 6:48-58). Pris min aupæn, ilah kæmotæhrun nunian nahuvegi nati miægæh min e sakrifais min næuvein ilah kautol o nafænian kæm Uhgîn. Mætæu kæsegæhanian e lah o "nunian" Kristo, nipætîn u mæmæ kæsotosian ohni.

* 13:11 Lev 16:15 † 13:11 Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 ‡ 13:12 Jon 19:17 § 13:12 Rom

3:25 * 13:12 Efæs 5:26 † 13:13 Luk 9:23 ‡ 13:13 Nipæti nati u mæmæ, pæh kotæpæh nitæu-pænian nolian ræha sakrifais ræha nætæm Isrel mæmæ kitah kotæhruahru e næhmti Uhgîn, kæni pæh kæhuvan o Iesu motæhatæta lan motæhatæta mæmæ nimisian ræhan in sakrifais iætæm tatol itah kotæhruahru e næhmti Uhgîn. § 13:13 Hip 11:26 * 13:14 Hip 12:27 † 13:14 Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 ‡ 13:15 1Pitæ

2:5 § 13:15 Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 * 13:16 Rom 12:13 † 13:16 Fil 4:18 ‡ 13:16

Sam 50:21-15; Hos 14:2 § 13:17 Hip 13:7,24 * 13:17 Aes 62:6; Uæk 20:28 † 13:18 1Tas 5:25

‡ 13:18 Uæk 23:1 § 13:20 Rom 15:33

nimisian,* mətəu-inu niran təmaiu o noliən nəniaskasikian itulin† in tətətig mətəmiəgəh.‡ Iesu əha, in iətəmi təuvir mapirəkis o neh viviən sipsip min rəhan.§ İətəfaki məmə Uhgın u,

²¹ in otəfinə natimnati təuvir min rəfin kəm təmah, iətəm otol itəmah nəkotəhmen o noliən nati iətəm in tolkeikei. Kəni iətəfaki məmə, Uhgın otol uək e nəmiəgəhian rəhatah kətiəh kətiəh,* kəni e nasiruiən rəha İesu Kristo, in otol rəhatah noliən təuvir vivi, kəni nikin otəgən pik ohni. Kəni pəh kotəfəri nərgi Kristo ilis nian rəfin, matuvən matuvən naunun tikə. Əuəh.†

²² Piak min mine nəuvirik min. Nauəuə u rəhak təsəfəməh pikiən. Mətəu iəkətapuəh əskasik o təmah məmə, otol-to rəhatəmah nətəligiən təfəməh min məmə nəkotətəlig e rəhak nəghatien min iətəm otəfəri nətəligiən rəhatəmah.

²³ İəkolkeikei məmə onəkotəhrun məmə piatah u Timoti, ilah kəmotiləfətigəm e kaləpus. Nəmə in otuva uəhai əmə, kəni itimlau min, iəkiauvnə.

²⁴ İtəmah otəni təuvir kəm nətəmi asoli min rəhatəmah, mine nəfaki min u imatəmah ikin. Nətəm İtali kotəni təuvir kəm təmah.

²⁵ Pəh Uhgın otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah rəfin. Əuəh.

* 13:20 Uək 2:24 † 13:20 Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 ‡ 13:20 Hip 9:20

§ 13:20 Jon 10:11 * 13:21 Fil 2:13 † 13:21 Rom 11:36

Jemis

Nauəuə iətəm Jemis təmətəi

Nəghatjən əkuəkir rəha nauəuə u Jemis

?Pəh təmətəi nauəuə u? Jemis, u in nəuətəha Iesu, in təmətəi nauəuə u. In iətəmi asoli rəha niməfaki əpəha Jerusiləm.

?Təmətəi tatuvən kəm pəh? Jemis təmətəi nauəuə u tatuvən kəm nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Iesu Kristo motatig e nitəni pisin min rəha Nanihluə* min.

?Natigjən təhro lanu nian təmətəi? Nətəmi asoli min rəha nətəm Isrel kəmotəhamu Stipin, uərisig kotal noliən tərəh min e niməfaki min əpəha Jerusiləm. Kəni nətəmi tēpət nətəm kəutəhatətə e Iesu kəməhiet əha Jerusiləm məhuvən ikin pisin pisin min. Mətəu kəutatig e nian əskasik min tēpət.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Jemis təmətəi nauəuə u mətəu-inu nətəmimi nəuvein kautol nərahian kəm nətəmimi rəha niməfaki, kəni nəfaki min kəutatig e nian əskasik min. Kəni Jemis tolkeikei məmə otəfəri nətəligjən rəhalah. Kəni nati kəti min, in molkeikei məmə otəgətun ilah e nəukəti nəhatətəiən iətəm təhruahru. Nian iətəmimi kəti tətəhatətə pəhriən e Iesu Kristo, kəni rəhan noliən tərəh min kəutəuhlin məhuva motəuvir. Tətəpəh noliən tərəh min, kəni matol noliən təuvir min.

Jemis təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Jemis, iəu slef rəha Uhgın mine Iesu Kristo, İərməniğ rəhatah. İətəni təuvir kəm təmah nəuaniləwis min rəha Isrel u tuələf nətəm nəutəhatətə e Iesu, nətəm nəməhiet məutatig ikin min rəfin e nəhue niftəni.

Nəhatətəiən mine neinatigjən

² Piak min mine nəuvinik min. Nian nərahian pisin pisin min kəhuva e rəhatəmah nəmiəğəhiən, kəni oteh natimnati min əha təhmen e natimnati iətəm nikitəmah tətəgən pik əmə lan.

³ Kəni nikitəmah tətəgən əmə mətəu-inu, itəmah nəkotəhrun məmə nian nərahian min kautələs pikin rəhatəmah nəhatətəiən e Uhgın, kəni nian nəutol win lan, ilah okotal məmə nəkotəhrun nəhtul əskasikiən nəuvein min.

⁴ Kəni nian onəkotəhtul əskasik e nərahian min əha, kəni onəkəhuva motəskasik e nəhatətəiən, kəni nikitəmah timəhtə, noliən min mine nətəligjən min rəfin rəhatəmah okotəhruahru motəsanən, kəni nəkotəskəlim noliən təuvir min rəfin.

⁵ Nəmə itəmah kəti, rəhan neinatigjən təsəhmenian, kəni tolkeikei məmə in otəhrun natimnati min iətəm Uhgın tolkeikei məmə otol, pəh in tətəpuəh lan o Uhgın, kəni Uhgın otəfən kəm in e nikin agiən. Uhgın tətəfən natimnati min kəm nətəmimi rəfin e nikin agiən, kəni məsəgət rəkisiən e lah o nati kəutətapuəh ohni.

⁶ Nian iətəmi kəti in tətəpuəh o Uhgın lanəha, in otəkeikei məhatətə lan, kəni rəhan nətəligjən otəsoliən keiu. Mətəu iətəmi rəhan nətəligjən keiu, rəhan nətəligjən tətən əpnəpin əmə, in təhmen e peau-peau min əpəha itəhi nimətəgi tatos ilah.

⁷ Nəmə təhro nikin tətəhti məmə İərməniğ otəfən nati kəti kəm in, mətəu kəpə, otəsosiən.

* : Nanihluə, İanihluə – Afin-to e tiksənəri. **1:1** Mat 13:55; Uək 15:13; Kəl 1:19; 1Pitə 1:1 **1:2** Rom 5:3-5 **1:3** 1Pitə 1:7

⁸ Iätəmimi iätəm tatos nətəligiən keiu lanəha, ko təsəhtul əskasikien e nati kəti iätəm nikin tətəhti məmə otol.

⁹ Piatah kəti uəha in tanpən-tanpən əmə, kəni rəhan nautə tikə, nikin otəkeikei magiən mətəu-inu in iätəmi asoli e nəhmti Uhgın.

¹⁰ Kəni pəh iätəmi u rəhan nautə tepət, nikin tagiən min o nati u in təhrun məmə in nıpəhriənian, məmə Uhgın otosiahu, mətəu-inu in təhmen e nəuginigi iätəm otəpanikə.

¹¹ Nian mitigar tətəri, nəpiapeiən rəhan tepət pik, kəni təhgi nəuginigi taukei məmei, kəni rəhan nəuviriən təmikə. Təhmen əmə e nətəmimi rəhalah nautə tepət. Nian kautol rəhalah uək min mautes nautə tepət lan, kəni ilah min okəpanohkə.

¹² Iätəmimi iätəm tətəhtul əskasik nian nərahian tətəva e rəhan nəmiəgəhiən, in tətətig e nəuviriən pəhriən, mətəu-inu, nian tinol win e nərahian min əha, kəni Uhgın otəfən rəhan nətəouiən kəm in, inu nəmiəgəhiən itulin u, in rəha nətəmimi nətəm kotolkeikei in.

¹³ Nian nati kəti tatiuvi=pən iätəmi kəti məmə in otol təfagə tərəh, ko in təsanian məmə Uhgın tətəfən-əfən kəm in o nolien təfagə tərəh min, mətəu-inu ko nati kəti tasiuvi-pəniən nətəligiən rəha Uhgın məmə in otol təfagə tərəh, kəni Uhgın təsəfən-əfəniən təfagə tərəh kəm iätəmimi.

¹⁴ Mətəu nətəligiən tərəh rəha iätəmimi aru əmə, in tətəfən-əfən kəm in, kəni matiuvi=pən in məmə in otətətəlig lan.

¹⁵ Nətəligiən tərəh tətəuə e təfagə tərəh, kəni nian təfagə tərəh tinuva minepət, kəni tətəuə e nimisiən.

¹⁶ Piak min mine nəuvirik min nətəm iəkölkeikei pik itəmah. Sotegəhanian məmə iätəmi kəti oteuiə e təmah məmə Uhgın in iätəmi rəha nəfən-əfəniən kəm nətəmimi o nolien təfagə tərəh.

¹⁷ Natimnati təuvir min rəfin mine natimnati rəfin iätəm kotəhruahru, kautsi-pən əmə o Uhgın. In təsol pisiñiən kəti. Nian rəfin tatol təuvir kəm tah. In təshmenian e nəhagəhagiən min iätəm in təmol əpəha ilis e neai.[†] İlah kəutaliuək e neai, kəni nian kəti kotasiə, nian kəti kəsotasiəniən. Mətəu Uhgın təhmen əmə nian rəfin.

¹⁸ Kəni e rəhan əmə nətəligiən, Uhgın təmitəpən itah məmə kəməhuva nenətin min nian kəmotəhatətə e nəghatian pəhriən rəhan. In təmol lanəha məmə e nətəmimi rəfin nətəm təmol, kitah kəmotəupən məhuva rəhan pisin əmə.

Ətəlig lan kəni mol nəghatian rəha Uhgın

¹⁹ Piak min mine nəuvirik min nətəm iəkölkeikei pik itəmah. Nikitəmah otəkeikei mətəhti nəghatian u. Pəh itəmah kətiəh kətiəh onəkotəkeikei motətəlig vi nian nətəmimi kəutəghati, mətəu onəsotəuit-əuit pikien o nəghatian, sotolien məmə niəməha tatol uəhai əmə itəmah,

²⁰ mətəu-inu nian niəməha tatol iätəmi kəti, niəməha u, təsəuəiən e nəuan iätəm təhruahru Uhgın tolkeikei.

²¹ Otərəkin rəkis nolien min rəfin iätəm təmikmik, mine təfagə tərəh min u kotepət e nəmiəgəhiən rəhatəmah. Uhgın təmələhu=pən rəhan nəghatian e nikitəmah, kəni nəghatian əha rəhan təhrun nosmiəgəhiən itəmah. Kəni təuvir məmə nəkotosiahu rəhatəmah nətəligiən, kəni motətəlig vivi e nəghatian u.

^{1:11} Aes 40:6-8 [†] ^{1:17} Nəghatian u “nəhagəhagiən min” tətəghati e mitigar, mine məuig, mine mahau min. ^{1:18} Jon 1:13 ^{1:20} Pri 7:9

²² Sotətəligiən əmə e nəghatiən rəha Uhgın, mətəu otətəlig lan kəni motol nati nak iətəm tətəni. Okəmə nautətəlig məsotoliən nəghatiən u, kəni nauteiüə aru əmə e təmah məmə nəutəfaki pəhriən.

²³ İətəm tətətəu kəni məsoliən nəghatiən u, in təhmen=pən e iətəmimi iətəm tətəsal=pən vivi e kilas materuh narmın,

²⁴ kəni nian tineruh rəkis magım, malu mın uəhai əmə məmə nəhmtin təhro lanu.

²⁵ Mətəu iətəmimi iətəm tətəsal=pən əskasik e lou iətəm təhruahru agin u tatitıs nətəmimi, † matol e nian mın rəfin, məsaluieən nati iətəm tətətəu, mətəu in tətəl, in otətətig e nəuviriən pəhriən nian in tətəl lanəha.

²⁶ Nəmə iətəmi kəti nikin təhti məmə in tatitəu=pən vivi noliən mın rəha nəfakiən, mətəu tətəghati=pən əmə, tərruru naskəlimiən rəhan nəghatiən, kəni rəhan noliən mın rəha nəfakiən in nati əpnəpın əmə. In tətəiüə aru əmə lan məmə rəhan noliən rəha nəfakiən in təuvir agin.

²⁷ Noliən mın rəha nəfakiən iətəm rəhatah Tatə Uhgın tateruh məmə in təhruahru vivi kəni nərahieən tikə lanko lanu: iəfaki kəti təkeikei materuh vivi kəlkələh mın u kəmimis ərin mine pətəlimis mın e nərahieən rəhalah. Kəni mətəkeikei mateh vivi nəmiəghəiən rəhan məmə noliən tərah mın rəha nəhue niftəni otəsoliən məmə in otamıkmik lan.

2

Sotehiən nətəmimi nəuvein məmə ilah ilis kotapirəkis nətəmimi nəuvein

¹ Piak mın mine nəuvirik mın. İtəmah nəutəhatətə e İesu Kristo, İərməniğ rəhatah iətəm ilis agin kəni katisiai pik in. Tol lanəha, təsəuviriən məmə nəkəuteh iətəmi kəti məmə in ilis, kəni mautil təuvir kəm in; mətəu mauteh iahu iətəmi kəti mın mautil tərah kəm in.

² Tol mə inu mine. İətəmimi keiu kətiəuva e niməfaki rəhatəmah. Kəti tatuvən e napən təuvir mın u nəhmtiləh tiəkis, mine nəuanati mın kəmol e aieən u kol tətəraip-oraip. Kəni suah kəti mın tatuvən e napən tərah mın əmə.

³ Təsəuviriən məmə nəkotəfən nisialən kəm iətəmimi iətəm tatuvən e napən təuvir mın, motəni=pən məmə, “Va, məharəg u ikin təuvir ikin.” Mətəu iətəm tatuvən e napən tərah mın, nəkotəni=pən kəm in məmə, “Əhtul=pən əpəha,” uə “Əharəg əmə e niftəni.”

⁴ Nian nautol noliən tol mın lanəha, nauteh nətəmimi nəuvein məmə ilah ilis tapirəkis nətəmimi nəuvein mın, kəni nəutakil nətəmimi e rəhatəmah nətəligiən tərah.

⁵ Piak mın mine nəuvirik mın iətəm iəkölkeikei pik. Otətəlig-to. Uhgın tətətəpın rəkis nanrah mın rəha nəhue niftəni məmə rəhalah nəhatətəiən e Kristo otepət. Kəni tətətəpın mın ilah məmə okotos Nərməniğiən Rəha Uhgın iətəm tətəni rəkis məmə rəha nətəmimi nətəm kotölkeikei in.

⁶ Mətəu itəmah nəmoteh iahu nanrah mın. ?Mətəu nətəmimi pəh mın u kautol nəhməiən kəm təmah, kəni mautilüvi=pən itəmah e kot? ?Nətəmi rəhalah nautə tepət, uə kəpə? Əuəh, ilah kəha.

⁷ Kəni nətəmimi mın u kəutəghati rah e nərgin u ilis, nərgi İesu iətəm rəhan u itəmah.

1:22 Mat 7:24-26; Rom 2:13 † **1:25** Nəghatiən u, “lou iətəm təhruahru agin u tatitıs nətəmimi,” tətəghati e suaru rəha nəhatətəiən məmə iətəmi kəti otuva məhruahru e nəhmti Uhgın. Kəni nəmə iətəmi kəti tətətəu=pən suaru əha, Uhgın tatitıs in e nəsanəniən rəha tafəg tərah, kəni tatitıs in e nalpinian iətəm in təkeikei mos. Afın-to Kəl 5:13-14. **1:25** Rom 8:2; Jem 2:12 **2:1** Uək 10:34-35; Jem 2:9 **2:5** Mat 5:3; Luk 6:20; 1 Kor 1:26-28

⁸ Lou ræha Kig iætəm tətatiġ e Nauæuæ Ræha Uhgîn tətəni mæmæ, “Olkeikei ik kəti tæhmen æmæ mæmæ nəkolkeikei aru ik.” Næmæ nəutətəu=pæn pæhræn nəghatiæn u, nəutul nolæn æhruahru.

⁹ Mætəu tæfagæ tærah kəti tol lanu, næmæ nauteh nətəmimi nəuvein mæmæ ilah ilis tapirækis nətəmimi nəuvein min. Kəni nəghatiæn ræha Lou tətəni mæmæ nətəmimi kəutul lanæha, ilah nətəmi ræha natġæhlæn Lou.

¹⁰ Tol lanæha mætəu-inu, næmæ iætəmimi kəti tətatiġəhli nəghatiæn kətiæh æmæ ræha Lou, uæ næmæ in tətatiġəhli nəghatiæn min ræfin aġin ræha Lou, kəni e nəhmti Uhgîn, in iol tæfagæ,

¹¹ mætəu-inu, Uhgîn u iætəm tətəni mæmæ, “Saklæhiæn e pətan,” in Uhgîn kətiæh æmæ iætəm tətəni mæmæ, “Sohamuiæn itəmi.” Kəni næmæ nəsotaklæhiæn e nipətan, mætəu nəmotohamu nətəmimi, itəmah nətəmimi nətəm nəmotatiġəhli Lou.

¹² Nəghatiæn mine nolæn ræhatəmah otækeikei miətəu=pæn lou iætəm təmitis itəmah. Mətol nolæn ræha nətəmimi nətəm kotæhrun mæmæ Uhgîn otakil ilah e lou æha.

¹³ Otol lanæha mætəu-inu næmæ itəmah nəsotasəkæhruiæn nətəmimi, kəni Uhgîn otəsasəkæhruiæn itəmah nian in otakil nətəmimi. Mætəu næmæ itəmah nəutasəkæhruiæn nətəmimi, kəni Uhgîn otəsəkæhruiæn itəmah, kəni mæni=pinə mæmæ onəsotosiæn nalpinæn e nian in otæləhu=pæn nəghatiæn ræha nalpinæn kəm nətəmimi.

Nəhatətəiæn mine uək təuvir min

¹⁴ Piak min mine nəuvirik min. Næmæ iætəmi kəti tətəni mæmæ tətəhatətə e Iesu Kristo, mætəu in təsoliæn uək təuvir min, kəni rəhan nəhatətəiæn tol lanæha, ko təsosmiæġæhiæn iætəmi kəha.

¹⁵ Tol mæ inu mine. Piatah kəti uæ nəuviritah kəti, rəhan napæn tikæ, kəni niġin nauæniæn təsəhmenæn.

¹⁶ Itəmah kəti tətəni=pæn kəm in mæmæ, “Atuvæn, pəh Uhgîn otasiru lam, kəni onəsətpuian, onəkəuæn vivi.” ?Mætəu næmæ in təsoliæn nati kəti mæmæ otasiru lan, in tæmol nati təuvir nak?

¹⁷ E nolæn æha inæha, næmæ iætəmi kəti tatos nəhatətəiæn pişin æmæ, mætəu təsoliæn uək təuvir kəti titəu=pæn, kəni rəhan nəhatətəiæn təmimis, nipətin tikæ.

¹⁸ Mætəu næmæ tæhro iætəmi kəti otəni mæmæ, “Nətəmimi nəuvein kəutos nəhatətəiæn, kəni nətəmimi nəuvein kəutul uək təuvir min.”

Mætəu iætəni kəm ik lanu lan mæmæ, “Næmæ iæsehian rəham uək təuvir min, kəni iæşəhruiæn næmæ rəham nəhatətəiæn in nipəhrænæn, uæ kəpə. Mætəu nian onəkəruh uək təuvir min rəhak, kəni tətəġətun mæmæ nəhatətəiæn rəhak in nipəhrænæn.”

¹⁹ Nətəni mæmæ nəhatətəiæn rəham in nipəhrænæn mætəu-inu nətəni nipəhrænæn e nəghatiæn u mæmæ, “Uhgîn kətiæh æmæ.” !Təuvir ohnik! Mætəu nati ænpapin iærmis min, ilah min kəutəni nipəhrænæn e nəghatiæn æha, mætəu ilah kəutərmrumin mətəġin pik mætəu-inu kotæhrun mæmæ Uhgîn otol nalpinæn kəm lah.

²⁰ !Ik rəhm-kəpə tikæ! Iætəmimi iætəm tətəhatətə, mætəu təsoliæn uək təuvir min, rəhan nəhatətəiæn in nipətin tikæ. Pəh iəkəġətun ik e nati kəti iætəm otəni kəm ik mæmæ inu nipəhrænæn.

²¹ Nikim otəhti tipitah u Epraham. Uhgîn tæmeruh mæmæ in tæhruahru e nəhmtin e uək iætəm tæmol, mætəu-inu tæmos nətin u Aisək, muvæn mæləhu-pəri e oltə.

²² Kəni rəhan nəhatətəiən mine rəhan uək min katul nati kətiah əmə, kəni rəhan nəhatətəiən təməuə e nəuan, inu rəhan uək min.

²³ Kəni nəghatiən u rəha Nauəuə Rəha Uhgın təmuva mol nıpəhrıənıən, tətəni məmə, “Epraham təməhatətə e Uhgın, kəni Uhgın təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtın o nəhatətəiən əha.” Kəni kətəni məmə niəli rəha Uhgın.

²⁴ Kəni rəueiu nəkəhrun nehıən məmə, nəhatətəiən pisin əmə təsəhmenıən məmə otol nətəmimi kotəhruahru e nəhmtı Uhgın, mətəu nətəmimi kotəkeikei motol min nolıən təuvır min, inəha nolıən təuvır min iətəm tatsipən e nəhatətəiən pəhrıən.*

²⁵ Kəni e nolıən əha inəha, Uhgın təmeruh məmə Rehap u, pətan rəha suaru, in təmuva məhruahru e nəhmtı Uhgın o uək iətəm təmol, iətəmimi mil keiu rəha İsrəl kəmiən oneuən əpəha Jeriko məmə oteruh vivi taun əha. Kəni Rehap u, təmateh vivi ilau, kəni mahli=pən ilau e suaru pisin kiətəlig mətiən.

²⁶ Nıpəti iətəmimi, nəmə nəmiəghıən tikə lan, təmimis. Kəni təhmen əmə, kitah kəti iətəm tatos nəhatətəiən, mətəu təsolıən uək təuvır min, rəhan nəhatətəiən təmimis.

3

Namitəmi mine rəhan uək

¹ Piak min mine nəuvinik min. Təsəuviriən məmə itəmah tepət nəkəhuva nəgətun min rəha nıməfaki, mətəu-inu nəkotəhrun məmə Uhgın in oteruh vivi kəni makil nəmiəghıən rəhatəmah nəgətun min, tapırəkis məmə oteruh vivi kəni makil nəmiəghıən rəha nətəmimi əpnəpın.

² Nıpəhrıənıən, kitah rəfin kəutəmei e nəmiəghıən rəhatah nian tepət. Mətəu nəmə iətəmi kəti təsəmeiən e rəhan nəghatiən, nati u tətəgətun məmə in iətəmimi tiniməhtə, kəni nətəligiən rəhan təhrun neh viviən rəhan min nolıən min rəfin.

³ Tol məmə nati min u mine. Kətətu=pən pit e nohli hos məmə otol nəuia iətəmimi, kətealelin rəhn-kapə, kəni tətəuhlin nıpətin rəfin.

⁴ Kəni negəu, in iahgın, kəni nımətəgi asoli tətərag lan, mətəu stiə in nati əkəku kəti iətəm nian kaptın tətalelin, kəni nıpəti negəu asoli rəfin tatuvən=pən əha kaptın tolkeikei məmə okian=pən ikın.

⁵ E nolıən əha inəha, namitəmi in nati kəti təkəku, mətəu təhrun niuvi=paiən nati asoli min. Nikitəmah təhti-to, nəmtahli nigəm əkəku kəti təhrun nuəuiən mol nəmegəm asoli lan mus nati.

⁶ Kəni nıpəhrıənıən, namitəmi in təhmen e nigəm. Namitəmi in nəuəli nıpəti iətəmimi iətəm nərahıən min rəfin rəha nəhue niftəni u kotəriəuah vivi lan. Kəni nərahıən min rəhan kəutərəkin nəmiəghıən rəfin rəhatah. Kəni Setən əmə tətahli=pən nigəm e namitəmi. Kəni namitəmi tətahli=pən nigəm tərəh e suaru rəfin e nəmiəghıən rəhatah.

⁷ Nətəmimi kotəhrun nolıən nati rəpın min məmə okəhuva motəpəu, u natimieghı min, mine məniğ min, mine natimnati min u kəutəlkəu, mine natimnati min kəutan ləuantəhi. Nətəmimi kəmotol ilah kotəpəu.

⁸ Mətəu iətəmi təruru nolıən namitəmi təpəu. In nati rəpın tatol uaiəl, məriəuah e nərahıən mine nakonəiən rəha nımisiən.

⁹ E namitəh, kəutəni-vivi İərməniğ Tatə Uhgın rəhatah, kəni e namitəh kəutəni rah nətəmimi lan iətəm Uhgın təmol ilah kotol məmə in mine.

* **2:23** Jen 15:6 **2:24** Nolıən təuvır min iətəm kəutsipən e nəhatətəiən pəhrıən rəha suah kəti tətəgətun məmə rəhan nəhatətəiən in nıpəhrıənıən. **2:25** Jos 2; Hip 11:31 **3:8** Rom 3:13

¹⁰ Nohlitəmi kətiəh əmə tətəni pətigəm nəni-viviən mine nəni rahian. Piak min mine nəuvinik min. Pəh okəsoliən min lanəha.

¹¹ Nəhu təuvir mine nəhu arfu, ko kəsiasipəniən e nəhmti nəhu kətiəh.

¹² Piak min mine nəuvinik min. ?Nigi u fik otəuə e nəua olif? ?Kəni nıləuis u krep otəuə e nəua fik? !Kəpə! Kəni nəhmti nəhu arfu təsəfaiən nəhu təuvir.

Neinatigian təuvir iətəm tatsipən o Uhgın

¹³ ?Iətəmimi kəti əha ikin e nəlugin e təmah iətəm nikin təhti məmə in teinatig vivi kəni məhrun nati nak iətəm Uhgın tolkeikei? Təuvir. Kəni pəh in otol uək təuvir min e noliən iətəm tatsipən e neinatigian, inəha noliən rəha iətəmimi iətəm rəhan nətəligian ləhtəni. Kəni noliən əhruahru rəhan otəgətun neinatigian mine nəhrunian rəhan.

¹⁴ Mətəu nəmə nikitəmah təhti məmə nəkoteinatig, mətəu nikitəmah təriauəh e netetian, kəni nəutətəlig aru əmə e təmah o nəfəriən itəmah, tol lanəha, nəuteiuə aru əmə e təmah. Sotəghati əfəri pikian o neinatigian eiua rəhatəmah min, mətəu-inu səniəmə noliən u rəha iətəmimi u teinatig.

¹⁵ Neinatigian tol lanəha təsisipəniən e negəu e neai, mətəu rəha nəhue niftəni əmə u, mine nətəligian rəha iətəmimi, mine rəha Setən.

¹⁶ Tol lanəha mətəu-inu nian nətəmimi kəutəhet motolkeikei məmə kəutəfəri aru ilah, kəni nətəmimi kəutohtəu=pən əmə rəhalah aru nətəligian mautil nərahian, kəni noliən tərəh rəfin kohiet pətigəm.

¹⁷ Mətəu iətəmimi iətəm tatos neinatigian iətəm tatsipən e negəu e neai, rəhan noliən tol lanu lan. Nati aupən, rəhan nəmiəgəhiən in təhruahru vivi, kəni in tolkeikei pik nəməlinuiən, kəni in iətəmi mətig, in tətisiə nətəligian rəha nətəmimi pisin pisin min, kəni in təriauəh e nasəkəhruiən, kəni mətəuə e nəuan tətə e nəmiəgəhiən rəhan, in tətəh nətəmimi məmə kotəhmen-əhmen əmə, kəni nian tətəni nati kəti mə otol, matol əmə.

¹⁸ Nətəmimi rəha nəniən nəməlinuiən, kotəhmen=pən e nətəmimi nətəm kəmotəfəri nikitə nati e nasumian, kəni tətəvia mətəuə e nəuan. Nəmə kotol nətimnati min əha motasiru e nətəmimi o nələhuian nəməlinuiən, kəni ilah okoteruh nəuan məmə in nəhruahruian.

4

Noliən rəha nuvaiən iuəkir o nəhue niftəni, uə Uhgın

¹ ?Nak u nəukəti nəməuiən mine norgəhuian rəhatəmah? Natimnati min əha kəutəhuva mətəu-inu itəmah nəkotolkeikei nətəuiən təuvir e nipətətəmah, kəni nətəligian min əha rəha nətəuiən təuvir, ilah kəutəluagin e nikitəmah kətiəh kətiəh məmə okəhuva nətəmi asoli min e nəmiəgəhiən rəhatəmah.

² Nikitəmah tatuvən o natimnati rəha iətə-pisin, mətəu nəsotosian, kəni nau-torgəhu məutəməu ohni. Nautolkeikei natimnati nəuvein, mətəu nəsotosian. Kəni mətə onəkəhamu nətəmimi ohni. Nəsotosian natimnati mətəu-inu nəsotətapuəhiən lan o Uhgın.

³ Kəni nian nəkotətapuəh lan, mətəu nəsotosian, mətəu-inu nəmotətapuəh lan e nətəligian tərəh məmə otol itəmah aru əmə nəkotətu təuvir lan.

⁴ Itəmah nəmotəpəh Uhgın kəni mautohtəu=pən natimnati rəha nəhue niftəni, təhmen e pətən iətəm təsisiəniən rəhan iərman, məpəh kəni mətitəu=pən əpnəpin əmə nəman. Nəkotəhrun uə kəpə məmə, iətəmimi iətəm tolkeikei pik natimnati rəha nəhue niftəni, in tətəməki e Uhgın. Kəni iətəmimi kəti iətəm tətətəpin məmə otolkeikei natimnati rəha nəhue niftəni, in tətəva məmə in tikimir rəha Uhgın.

⁵ Kəni nəghatiən u rəha Nauəuə Rəha Uhgın səniəmə nəghatiən əpnəpən əmə. Tətəni məmə, “Uhgın tolkeikei pik məmə nikitah iətəm in təməfa kəm tah, otolkeikei pik in matuvən əmə ohni.”

⁶ Mətəu Uhgın tətafa əuau rəhan nəuviriən tətəva kəm tah məmə otasiru e tah. Kəni tol lanəha, Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Uhgın tətahtipəsige e nətəmimi min u kəutəfəri, mətəu tətəfən rəhan nəuviriən kəm nətəmimi min u kautosiahu rəhalah nətəligiən.”

⁷ Kəni tol lanəha, otosiahu itəmah kəni mautil nəuia Uhgın. Otəhtul əskasik nian Setən tətəva mətəfən-əfən kəm təmah, kəni in otaiu muvən isəu o təmah.

⁸ Əhuvən iuəkir o Uhgın, kəni in otuva iuəkir o təmah. Itəmah u nol təfagə tərəh, otafəl nəhlmitəmah. Kəni itəmah u rəhatəmah nəhtuliən keiu, otol nikitəmah tuva kətiəh məhruahru.

⁹ Təuvir məmə nikitəmah otahmə məpəou, kəni nəkotəsək əfəməh o rəhatəmah təfagə tərəh. Otəuhlin rəhatəmah naləhiən otuva nasəkiən, kəni rəhatəmah nagləniən otuva misiu.

¹⁰ Otosiahu rəhatəmah nətəligiən tuvən kəm İərmənig, kəni in otəfəri itəmah.

¹¹ Piak min mine nəuvinik min. Sotəni rahien itəmah min. Nəmə iətəni kəti tətəghati rah e pian kəti, uə in tətələhu nəghatiən kəti məmə in təmol təfagə tərəh kəti,* kəni iətəni kəha, in tətəni rah lou† mətələhu nəghatiən məmə lou təsəhmenien məmə otol rəhan uək, uə lou in nati əpnəpən əmə. Kəni nian nəkotələhu=pən lou məmə in təsəhmenien, itəmah nəsotohtəu-pəniən lou, mətəu nəmotəri motəharəg-pəri e lou, kəni məsotatig əhgəliən lou.

¹² Uhgın əmə in təməfa lou, kəni in əmə tətəkil nətəmimi mətələhu nəghatiən lan. Kəni in təhrun nosmiəghien, kəni məhrun nərəkinien. ?Mətəu itəmah, nikitəmah təhti məmə itəmah Uhgın min, məmə nəkotəkil təfagə tərəh min rəha piatəmah min motəni pətigəm nalpiniən rəhalah? !Kəpə!

Nəghatiən əfəri

¹³ Otətəlig-to, itəmah nətəmimi nəutəni məmə, “Rəueiu uə olauig, kəhuvən itaun u uə taun əha, motatig o nu kəti, motol bisnis ikin, kəni motol məni.”

¹⁴ ?Nəkotəhra motəhrun məmə nak otuva olauig? ?Nəmiəghien rəhatəmah in nak? Itəmah nəkotəhmen e nahnigəm iətəm otəmanikə min.

¹⁵ Mətəu nəghatiən iətəm təhruahru məmə onəkotəni in tol lanu, nəkotəkeikei motəni məmə, “Nəmə in nəuia İərmənig pəhriən, kəni iəkotatig kəni motol natimnati min u, uə natimnati min əha.”

¹⁶ Mətəu rəueiu, nəutagət əfəri məutəfəri pik itəmah. Kəni nəghatiən min əha iətəm nəutəni, ilah rəfin kotərəh.

¹⁷ Tol lanəha, in təfagə tərəh kəti nəmə iətəmimi təhrun nati kəti təuvir iətəm təkeikei mol, mətəu təsolian.

5

Nəghatiən tatuvən o nətəmimi rəhalah nautə tepət

4:6 Prov 3:34; 1Pitə 5:5 **4:7** Efəs 6:12 **4:8** Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7 **4:10** Job 5:11; 1Pitə 5:6 * **4:11** Nəghatiən u rəha Jemis nipətin təsəniən məmə kitah okəsotəgətuniən təfagə tərəh rəha nətəmimi. Nəghatiən min tepət e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə kitah kotəkeikei motəgətun təfagə tərəh rəha nətəmimi məmə okohiet rəkis lan. Mətəu kotəkeikei motol e nətəligiən təuvir. Kəl 6:1; Luk 17:3; 2Tim 3:16; Jem 5:20; Kəl 5:21; 1Təs 5:14; 2Təs 3:15; Tait 3:10. † **4:11** “lou” e fes u tətəghati e “lou rəha nolkeikeiən.” Eruh e Jemis 2:8. **4:12** Rom 2:1; 14:4 **4:14** Sam 39:5,11; Prov 27:1 **4:17** Luk 12:47

1 Itamah nətəm rəhatəmah nautə tepət. Otətəlig-to e nəghatiən u. Təuvir məmə nəkotətəu tərəh motasək əfəmäh o nərahian iətəm tətəva o təmah.

2 Rəhatəmah nautə tinəmnəmit rəkis, kəni uvni min kinəutoarehre rəhatəmah napən.

3 Namrəian tatus rəhatəmah aian u kol tətoraip-oraip, mine silfə. Kəni namrəian in otəni pətigəm nolian tərəh min rəhatəmah kəni motus nıpətətəmah təhmen e nigəm. Nian rəha naunun nian tətəva iuəkir, mətəu itamah nəmotoriarun rəhatəmah nautə min.

4 !Otətəlig-to e nati u! Rəhatəmah noluk min kəmotəulək e rəhatəmah nasumian min, mətəu nəməsotətəouiən e məni nəuvetin rəhalah. Kəni nətəouiən iətəm nəməsotəfəniən kəm lah, kəutəni pətigəm rəhatəmah nolian tərəh min. İərmənig Əsanən Pık Agin, tinətətəu nasəkiən rəha noluk min rəhatəmah.

5 E nəhə niftəni u, itamah nəmotatig e natigien iətəm timətig əmə, nəmotol nikitəmah tagien o rəhatəmah nautə e nian iətəm otəsuvəhian Uhgın otakil rəhatəmah nolian min. İtamah nəkotəhmen e nati miəgəh min iətəm kətaugin ilah, kəni kotasisi o nian rəha nuhian ilah.

6 Nəmotiuvi pətigəm nətəmimi nətəm kotəruahru e kot, kəni motakil ilah motəni nalpinian rəhalah, kəni mautohamu ilah, kəni ilah kəməsotolien nati kəti məmə okotəniəhu itamah.

Nətəligian əfəmäh e nian rəha nərahian

7 Piak min mine nəuvinik min. Otol məmə rəhatəmah nətəligian otəfəmäh nian nəutəhtahnin İərmənig otitəlig=pa min. Nikitəmah tətəhti nolian rəha iətəmi kəti rəha nasumian. Tətəhtahnin nian əhruahru rəha nətəian nımai, kəni mətəhtahnin nian rəha nərfəian, kəni mos rəhan nətəligian təfəmäh nian mətəhtahnin mətəuarus=pən timəhtə, kəni matəulək e rəhan nauəniən təuvir agin.

8 E nolian əha təhmen əmə, itamah min, otol məmə rəhatəmah nətəligian otəfəmäh, kəni motəhtul əskasik, mətəu-inu otəsuvəhian İərmənig otitəlig=pa min.

9 Piak min mine nəuvinik min. Sotəghati-əghatiən uə nəni rahian itamah min məmə nikitəmah təsəagianian o natimnati min nəuvein. Nəmə nautollanulan, Uhgın otakil nəghatiən o rəhatəmah nolian tərəh min. !Rəueiu əha in tətəhtul maru, kəni otəsuvəhian tuva mol!

10 Piak min mine nəuvinik min. Nikitəmah tətəhti-to iəni min aupən nətəm kəməutəni pətigəm nəghatiən min e nərgi İərmənig. Rəhalah nəmiəgəhian tətəgətun itah məmə rəhatah nətəligian otəkeikei məfəmäh e nian nərahian tətəva.

11 Kəni nəkotəhrun inu, kətəni məmə nətəmimi nətəm kəutəhtul iəkis e nian nərahian tətəva, ilah kəutatig e nəuvirən pəhriən. Nəmotətəu nanusian rəha job məmə təməhtul əskasik e nian iəkis min, kəni motəhrun nəlpəkəuiən təuvir rəha İərmənig o job, kəni uərisig e nian tepət rəha nərahian, İərmənig təmol təuvir agin kəm in. Kəni tol lanəha, sotaluiən məmə niki İərmənig təməri məriəuəh e nasəkəhruiən itah, kəni nikin tepət o tah.

12 Piak min mine nəuvinik min. Nati u in nati keikei, məmə nəsotosian nonauvil. Sotosian nonauvil e negəu e neai, uə nəhə niftəni, uə nati kəti min. Nian rəfin, otəni əmə nıpəhriənian. Nian itamah kəti otəni məmə, “Əuəh,” kəni rəhan nəghatiən otəkeikei mol nıpəhriənian. Kəni nian itamah kəti otəni məmə, “Kəpə,” kəni rəhan nəghatiən otəkeikei mol nıpəhriənian. Nəmə iətəmi kəti təsolian lanəha, kəni Uhgın otələhu=pən nəghatiən rəha nalpinian kəm in.

Nəfakiən iətəm nəuan əha ikin

¹³ Nəmə itəmah kəti tətətig e nərahian, təuvir məmə otəghati kəm Uhgın e nəfakiən. Nəmə itəmah kəti nikin tagiən, təuvir məmə otani nəpuən min rəha nənı-vivian.

¹⁴ Nəmə iətəmi kəti tatimis, təuvir məmə otəuin e eldə min rəha niməfaki məmə okəhuva motəfaki lan, kəni motol=pən oiel e nərği İərmənig.

¹⁵ Kəni nian ilah kəutəhatətə məmə Uhgın otol vivi iətəmi əha, kəni motəfaki lan, rəhalah nəfakiən in suaru məmə İərmənig otol məmə iətəm tatimis otətəu təuvir min. Kəni nəmə in təmol təfagə tərəh kəti iətəm tatiuvi=pa nımisiən, kəni Uhgın otafəl rəhan təfagə tərəh.

¹⁶ Tol lanəha, təuvir məmə nəkotəni pətigəm rəhatəmah nolian tərəh min kəm təmah min, kəni motəfaki o təmah min pəh motəmiəgəh. İətəmi kəti iətəm təhruahru, rəhan nəfakiən in təsanən, kəni təu e nəuan.

¹⁷ Inu təhmen e Elaijə u aupən. In iətəmi kəti təhmen əmə e tah. Kəni in təməfaki pik məmə otəsəfuvian, kəni nuhuən təməsəfuvian mos nu kisil mine məuig sikis.

¹⁸ Kəni təməfaki min, kəni Uhgın təmahli=pa nuhuən tuva min, kəni nəsumiən rəfin, nauəniən təmatig min e lah.

Iuvipa min nətəmi kəməhuvən isəu e rəhalah nəhatətəin

¹⁹ Piak min mine nəuvinik min. Nəmə itəmah kəti tatekəu mətəpəh suaru rəha nıpəhrinian, kəni nəmə iətəmi kəti min tatiuvi=pa min,

²⁰ təuvir məmə nəkotəhrun nati u məmə, iətəmi u iətəm otol iol təfagə otitəlig=pa min e suaru rəha nıpəhrinian, in otosmiəgəh iol təfagə u e nımisiən, kəni tol suaru məmə Uhgın otafəl rəkis təfagə tərəh min tepət rəha iətəmi kəha.

1 Pitā

Nauəuə iətəm Pitā təmaupən mətei

Nəghatjən əkuəkir rəha nauəuə u 1 Pitā

?Pəh təmətei nauəuə u? Pitā təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tatuvən kəm nətəmimi rəha Uhgjn nətəm kəutatig ikin pişin pişin min e profens min rəha Pontəs, mine Kəlesia, mine Kapətosia, mine Esia, mine Pitinia (1Pitā 1:1). Rəueiu kətəni nərgin niətəni min əha məmə Teki.

?Natigjən təhro lan nian təmətei? E nian əha, iətəmi asoli rəha Rom, nərgin u Niro, təmərəkin pik niməfaki. Təməh nəfaki min nəuvein kohmis, kəni moh nəuvein. Otəsuvəhian toh Pitā.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pitā tolkeikei məmə otəfəri nətəligjən rəha nəfaki min nətəm kəutatig e nərahian. In tolkeikei məmə okotəhtul əskasik e rəhalah nəhatətəiən kəni mautil nati kəti iətəm təuvir; nati əpnəpin nərahian tətuva.

Pitā təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pitā, iəu aposil kəti rəha İesu Kristo. İətəni təuvir kəm təmah nətəmi rəha Uhgjn nətəm nəutatig ikin min rəfin e profens min u Pontəs, mine Kəlesia, mine Kapətosia, mine Esia, mine Pitinia. Uhgjn təmitəpin rəkis itəmah, kəni imatəmah ikin səniəmə nəhue niətəni u, itəmah nəpişpis min əmə u ikinu.

² Tatə Uhgjn təmitəpin itəmah mətəu-inu, aypən aypən agin, təməl rəhan nəlpəkəuiən mələhu, kəni in təməhrun rəkis suaru min rəfin rəha nəmiəgəhian rəhatəmah. Kəni Narmin Rəhan tatol itəmah nəutəhtul pişin motasim məmə, nəkotol nəuia İesu Kristo, kəni niran tafəl itəmah e nolian tərah min rəhatəmah.*

Pəh Uhgjn otəfən rəhan nəuvirjən mine nəməlinuian tepət kəm təmah.

Otəni-vivi Uhgjn

o nəlpəkəuiən rəhan

³ !Pəh kotəni-vivi Uhgjn iətəm in Uhgjn mine Tatə rəha İərməniğ İesu Kristo rəhatah! E nasəkəhruiən asoli rəhan, in təməl məmə kitah kotair=pən e nəmiəgəhian vi, kəni məutələhu=pən əskasik rəhatah nətəligjən lan. Tətuva min lanəha mətəu-inu İesu Kristo təməmiəgəh min e rəhan nimisjən.

⁴ Kəni e nəmiəgəhian vi u, kitah okotos natimnati təuvir min əpəha e negəu e neai iətəm Uhgjn təmələhu pişin məmə rəhatah. Kəni nati u ko təsəmnəmitjən, kəni ko təsamikmikian, kəni ko rəhan nəhəgəhəgjən təsikələn.

⁵ E nəhatətəiən rəhatəmah, nəsanəniən rəha Uhgjn tətəhtul pəsig e təmah mətəuarus=pə in otosmiəgəh itəmah, kəni Uhgjn otol əpu rəhan nosmiəgəhian e naunun nian.

⁶ Nikitamah tətagjən o nati u, nati əpnəpin nəmə nian iəkis pişin pişin min kəhuva pau e rəhatəmah nəmiəgəhian. Mətəu kəhuva o nian əkuəkir əmə.

⁷ Nian iəkis min əha kəutəhuva məmə okotəgətun məmə itəmah nəutəhatətə pəhriən. Aian u kol tətəraip-oraip, in nati kəti iətəm niğəm tatus mətafəl rəkis iətəm tərah min lan. Kəni nian iəkis min əha kotəhmen e niğəm iətəm tatus

* **1:2** Nəghatjən Kris əhrəuru tətəni məmə, Uhgjn “təmorin=pə nira İesu tafəl-afəl itah” u nişətin məmə təteikuas e təmah e nolian tərah min. Afin min e nəghatjən min u “təmorin=pə niran tafəl-afəl” mine “niran təteikuas e nətəmimi”: Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1Jon 1:7. **1:4** Kol 1:12

1:5 Jon 10:28; 17:11 **1:6** Jem 1:2; 1Pitā 5:10

rəhatəmah nəhatətəiən mətafəl rəkis iətəm tərəh min lan. Aiən u kol, in nati təuvir, mətəu otəpanikə min nian kəti. Mətəu rəhatəmah nəhatətəiən, in nati təuvir tapirəkis aign u kol. Kəni e rəhatəmah nəhatətəiən, Uhgın otəni-vivi itəmah, məfəri nərgitəmah, məfən nisaiəən asoli kəm təmah e nian Iesu Kristo otuva mietigəm=pə lan.

⁸Nati əpnəpin nəməsoteruh pauian Iesu Kristo, mətəu nautolkeikei in. Kəni nati əpnəpin nəsotəhiən u rəueiu, mətəu nəutəhatətə lan. Kəni nikitəmah təməri məriauəh e nəgiənian iətəm in təuvir pik aign tapirəkis, kəni ko iətəni kəti təuru nəni ərəfiniən nəuviriən rəha nəgiənian əha.

⁹Nikitəmah tətəgiən lanəha mətəu-inu itəmah nautos nati u iətəm nəutəhatətə lan, u məmə Uhgın otosmiəgəh rəhatəmah nəmiəgəhiən.

¹⁰Suaru rəha Uhgın o nosmiəgəhiən nətəmimi lan, in nati kəti iətəm iəni min əupən kəmotolkeikei pik məmə okotəhrun tuvən təhmin min, kəni tol lanəha kəmotafin motəsal vivi e nəghatiən min lan. Kəni ilah kəməutəghati e nəuviriən u iətəm otuva o təmah.

¹¹Narmin rəha Kristo təmətatig ilah min, kəni mətəghati kəm lah, kəni əupən ikin mətəni pətigəm nəhməiən iətəm otuva e nəmiəgəhiən rəha Iesu, kəni uərisig lan e nəsanəniən asoli rəhan. Mətəu iəni min kəmotalkut o nəhruniən suaru iətəm natimnati min əha okəhuva lan, mine rəhalah nian əhruahru.

¹²Uhgın təmol əpu kəm iəni min əupən məmə, nəghatiən min iətəm ilah kəmotəni, kəməsotəghatiən e nian iətəm ilah kəmotatig lan, mətəu kəmotəghati əmə e nian rəhatah. Kəni rəueiu, nətəmimi kinotəni pətigəm nəghatiən rəha nənusiən təuvir kəm təmah e nəsanəniən rəha Narmin Rəha Uhgın iətəm tatsipən e nəgəu e neai. Kəni natimnati min u kotəuvir aign məmə nəgelo min, ilah min kətolkeikei məmə okoteruh kəni motəhrun natimnati min rəha nosmiəgəhiən e Kristo iətəm kəməhuva.

Nolian rəha nəmiəgəhiən iətəm təhruahru

¹³Tol lanəha, nəkotəkeikei motol rəhatəmah nətəligiən təhtul maru o noliən uək, kəni motəgətun vivi rəhatəmah nətəligiən. Otələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligiən e nəuviriən iətəm Uhgın otəfinə kəm təmah nian Iesu Kristo otuva min.

¹⁴Otol nəuia Uhgın təhmen=pən əmə məmə kəlkələh min nətəm kotəuvir kəutol nəuia tətə min. Əupən rəkis, itəmah nəməsotəhruniən niphəriənian rəha Uhgın, kəni nəməutol noliən tərəh min iətəm nikitəmah əmə tolkeikei. Mətəu rəueiu, sotəgəhanian e nətəligiən min əha okotiuvi rəkis min itəmah.

¹⁵Uhgın u iətəm təmauin e təmah, in tasim məhruahru. Kəni ko itəmah min, onəkotəkeikei motasim motəhruahru e natimnati rəfin iətəm nautol.

¹⁶Nəkotəkeikei motol lanəha mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Nəkotəkeikei motasim motəhruahru mətəu-inu Iəu iəkəsim məhruahru.”

¹⁷Itəmah nəkotətapuəh e nasiruiən o Uhgın u təhmen məmə in rəhatəmah Tətə, mətəu nəsotaluiən məmə Uhgın tətəkil noliən min rəha nətəmimi rəfin, kəni in tatol əmə e noliən iətəm təhmen-əhmen əmə. Tol lanəha, nəsotaluiən məmə itəmah iapispis min əmə e nəhue niftəni u. Sotohtəu-pəniən noliən min rəhan. Mətəu nian nəutəmiəgəh əhanəh e nəhue niftəni u, onəkotəgin motisaii Uhgın e noliən təuvir min rəhatəmah.

¹⁸Nəkotəkeikei motol lanəha mətəu-inu itəmah nəmotəhrun rəkis nati keikei iətəm Uhgın təmətəuə rəkis itəmah lan. Otətəlig-to e noliən rəha nəmiəgəhiən rəhatəmah əupən iətəm niphətən tikə u təmsipən o tipitəmah min.

Mätäu Uhgïn tämätis räkis itamah e noliän täräh kähä. Kəni Uhgïn təməsosiän nəhmti nəmiəgəhiän rəhatəmah e nati kəti rəha nəhue niftəni iətəm otəpanikə, təhmen e silfə mine aiän u kol tətoraip-oraip,

¹⁹ mätäu in təmos nəhmti təmah e nira Kristo iətəm in nati keikei təuvir pik agin. Kristo in təhmen e nati sipsip təuvir iətəm nimisiän uə nərahian tikə agin lan.†

²⁰ Aupən aupən agin, nian Uhgïn təməsol əhanəhiän nəhue niftəni u, təmitəpən räkis Kristo məmə otol uək əha. Mätäu rəueiu iuəkir o naunun nian, Uhgïn təmol əpu in, məmə otuva masiru e təmah.

²¹ Kəni e natimnati min əha Iesu təmol, itamah nəkotəhatətə e Uhgïn, iətəm təmosmiəgəh Iesu Kristo e nimisiän, kəni məfəri in məfən nəsanəniän iətəm təhagəhag mine nisaiän kəm in. Kəni tol lanəha, nəkotəhatətə e Uhgïn, kəni mautiləhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligiän lan.

²² Nəmotəkuas e rəhatəmah nəmiəgəhiän tinuva minivi min räkis mätəu-inu nəmotətəu=pən nəghatiän rəha niphəriəniän. Kəni o natimnati min u, nəkotos nolkeikeiän pəhriän tətuvə o təmah min nəuvein. Kəni tol lanəha, otolkeikei pik itamah min e nikin pəhriän.

²³ Otol lanəha mätəu-inu, nəmotair vi räkis min, kəni nəmiəgəhiän vi rəhatəmah təmsisipəniän o nətəmimi nətəm ilah rəfin okəpanohmis. Mätəu nəmiəgəhiän vi u rəhatəmah in otətətig naunun tikə, mätəu-inu təmsipən e nəghatiän kəti iətəm tətəmiəgəh mətətig naunun tikə, inu nəghatiän rəha Uhgïn.

²⁴ Nauəuə Rəha Uhgïn tətəni məmə,

“Nətəmimi rəfin kotəhmen e nimali nimanuvehli, kəni nəuviriän rəfin rəhalah təhmen əmə e nəuginigi əpəha e nikinati. Nimanuvehli əha tətəukei, kəni nəuginigi min kəutəmei,

²⁵ mätəu nəghatiän rəha İərməniğ tətətig itulin naunun tikə.”

Kəni inu nəghatiän rəha nanusiän təuvir iətəm nətəmimi kəmotəni pətigəm räkis kəm təmah.

2

¹ Mätəu-inu o nəghatiän min əha, otəraki e noliän min u kohiet räkis e rəhatəmah nəmiəgəhiän: noliän rəfin rəha nəməkiän e nətəmimi kəni matol nərahian kəm lah; noliän rəfin rəha neiuəiän; noliän rəha nətəm kəutəni pik nati, mätəu kəsotoliän; noliän rəha netetiän; noliän rəfin rəha nəni rahian nətəmimi.

²⁻³ İtamah nəmotəhrun räkis məmə İərməniğ təmol təuvir kəm təmah. Təhmen=pən məmə nəmotun askəuvin nəua niği iətəm tətəhiän. Kəni rəueiu nəkotəkeikei məhuva motəhmen e iəpəou mətmətig min u kəutasək o nəmahian. İtamah nəkotəkeikei motolkeikei pik nauəniän mine nənnimimi iətəm təhruahru məuvir məmə nəkotaugin nikitəmah lan. Kəni natimnati min əha okotol nəkotepət e rəhatəmah nəmiəgəhiän iətəm Uhgïn təmosmiəgəh itamah lan.

Kəpiəl miəgəh e Nimə Rəha Uhgïn

⁴ Uhgïn tolkeikei məmə otuvləkin rəhan kəti nimə e tah nətəmimi. Kəni təmitəpən Kəpiəl kəti iətəm nətəmimi kəmotəpəh, mätəu in kəpiəl keikei

† **1:19** E nian rəha Oltestimin, nətəmimi kəmautol sakrifais kəm Uhgïn o təfəgə təräh min e nati sipsip min iətəm nərahian tikə e lah. Afin e Eks 12:5. **1:19** Uək 20:28; Hip 9:12-14 **1:20** 2Tim 1:9-10

1:21 Jon 14:6; Rom 5:1-2

1:22 Jon 13:34; Rom 12:10

1:25 Aes 40:6-8

2:1 Efəs 4:22; Jem

1:21 **2:2-3** Sam 34:8

tətəmiəgəh məmə Uhgın otətuəuin nimə lan. Kəni nian nəkəhuva o kəpiel u Kristo e suaru rəha nəhatətəian.

⁵ itəmah min, nəkotəhmen e kəpiel miəgəh min iətəm Narmın Rəha Uhgın tatos itəmah matuvləkin Nimə lan Rəha Uhgın. Kəni itəmah pris asim min, nətəm nautəfən sakrifais min kəm Uhgın iətəm nikin tətəgian ohni mətəu-inu o natimnati iətəm Iesu Kristo təmol.

⁶ Təhmen=pən e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni lanu məmə,

“Oteruh-to. İətəluhu kəpiel əpəha Jerusiləm,*
inu kəpiel keikei pik ağin iətəm iəu iəmitəpin,
kəpiel u in rəha nətuəuinian nimə,
kəni iətəmimi iətəm otəhatətə lan,
in otəsaulisian.”

⁷ Kəpiel u in nati keikei o təmah nətəm nəutəhatətə lan. Mətəu o nətəmimi min nətəm kəsotəhatətəian lan, kəpiel u in təhmen=pən e nəghatian u e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəni məmə,

“Kəpiel u iətəm nətəmimi rəha nuvləkiniən nimə kəmotəraki lan,
mətəu Uhgın təmol tuva kəpiel rəha nətuəuinian nimə,”

⁸ kəni Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“Kəpiel u tatol nətəmimi kautələs pikian,
kəni in kəpiel iətəm tatol məmə nətəmimi kəutəpitətəl lan məutəmei.”
İlah kautələs pikin kəpiel u mətəu-inu kautəhti nəuia nəghatian, kəni inu nəlpəkəuiən iətəm Uhgın təmol o lah.

⁹ Mətəu Uhgın tinitəpin rəkis itəmah məmə rəhan min, kəni itəmah pris min rəha Kig, kəni itəmah nətəmi asim min nətəm Uhgın tətərmənig e təmah, kəni itəmah nəuaniləuis min kəti iətəm Uhgın təmaskəlim məni məmə rəhan. In təmol itəmah lanəha məmə nəkotəhrun nəni pətigəmiən nəni-viviən iətəm tətəfəri in o rəhan nəuviriən mine natimnati iətəm in təmol. In təmauin rəkis e təmah məmə onəkohiet e napinəpuian məmə nəkəhuvən e nəhəgəhəgian təuvir rəhan.

¹⁰ Aupən rəkis, itəmah nətəmimi əpnəpin min əmə, mətəu rəueiu, itəmah nauəniləuis min rəha Uhgın. Aupən ikin, nəməsotəhruniən nasəkəhruniən rəha Uhgın, mətəu rəueiu, nəkotəhrun nasəkəhruniən rəha Uhgın.

¹¹ Rəhak min nətəmimi, nikitəmah otəkeikei mətəhti məmə nəhue niftəni u səniəmə imatah əhruahru ikin. Kitah kotəhmen e iəpispis min mine Nanihluə† min ikinu. Tol lanəha, iətəni əskasik kəm təmah məmə nəkotəhtul əskasik isəu o noliən tərəh min iətəm nətəligian rəhatəmah tolkeikei. Nətəligian min əha, ilah tikimir min rəhatəmah kəni kəutəluəgin e nikitəmah.

¹² Nian rəfin kitah kəutəgin e nəlugin e nətəmimi nətəm rəhalah nəhatətəian tikə. Kəni nəmiəgəhian rəhatəmah in otəkeikei məhruahru vivi ağin məmə nati əpnəpin ilah okotətu=pinə nəghatian tərəh e təmah, mətəu okoteruh noliən təuvir min rəhatəmah, kəni ilah okotəfən nisaiən kəm Uhgın e nian in otuva min makil nətəmimi lan.

Nisiaian nətəmi asoli

¹³ Kitah nətəmimi rəha İərmənig, kəni kətolkeikei məmə okotisiai nərgin. Tollanəha, nəkotol nəuia nətəmi asoli min rəfin nətəm nətəmimi kəutəfəri ilah məmə okotərmənig. İətəghati e nətəmi asoli təhmen e kig, iətəm in iətəmi asoli ağin,

^{2:5} Rom 12:1; Efəs 2:21-22; Nəh 1:6 * ^{2:6} Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, “Saion,” nərgin kəti min rəha Jerusiləm. ^{2:6} Aes 28:16; Efəs 2:20 ^{2:7} Sam 118:22 ^{2:8} Aes 8:14 ^{2:9} Dut 7:6; 14:2; Aes 9:2; Uək 26:18; Efəs 5:8 † ^{2:11} Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksənəri. ^{2:11} Kəl 5:17,24 ^{2:12} Mat 5:16 ^{2:13} Tait 3:1

14 uə təhmen e rəhan nətəmi asoli mīn iətəm tətahli pətigəm ilah o noliən rəhan uək. Ilah okəhuvən motələhu nalpiniən kəm nətəmimi nətəm kəutəhti lou rəhalah, kəni məutəni-vivi nətəm kəutol noliən təuvir.

15 Nautol lanəha mətəu-inu Uhgīn tolkeikei məmə rəhatəmah noliən təuvir mīn okotəniəhu nəghatiən alməli mīn rəha nətəmimi mīn u rəhalah nəhruniən tikə kəni tətəni rah itəmah.‡

16 Itəmah səniamə slef mīn rəha təfagə tərəh mīn, mətəu-inu Uhgīn təmitis rəkis itəmah. Tol lanəha, otətəu=pən noliən rəha iətəmi kəti lanəha. Mətəu sotəniən məmə, “Uhgīn təmitis rəkis iəu, kəni tol lanəha, iəkəhrun noliən nati nak iətəm iəkolkeikei, nati əpnəpīn in təfagə tərəh.” Kəpə. Itəmah slef mīn rəha Uhgīn, kəni tol lanəha, otətəu=pən noliən mīn iətəm kotəhruahru.

17 Otəfən nisaiəiən iətəm təhruahru kəm nətəmimi rəfin. Otolkeikei nəfaki mīn, inu nətəmimi mīn rəha Uhgīn, kəni onəkotəgīn motisaiəi Uhgīn, kəni otisaiəi kīg.

18 Itəmah slef mīn, onəkotəkeikei motol nəuia rəhatəmah nətəmi asoli mīn, kəni motəfən nisaiəiən kəm lah. Nəkotol lanəha kəm lah rəfin, nətəm kəutol tīmətīg kəni motəuvir o təmah, mine nətəmi mīn u kəutol noliən əskasik mīn kəm təmah.

19 Nəmə təhro nautol əmə nati əhruahru mīn əmə, mətəu rəhatəmah nətəmi asoli mīn kəutol tərəh e təmah kəni nəutətəu tərəh lan. Uhgīn otəni-vivi itəmah nəmə nəutos əmə nian iəkis mīn əha kəutəhuva mautohmis əmə e nikitəmah mətəu-inu nətəsəl=pən əmə o Uhgīn.

20 Mətəu kəsənien məmə itəmah nətəm nəkotəuvir nəmə nautol noliən tərəh kəti, kəni nətəmi asoli kəutoh itəmah ohni, kəni nəsotaiuiəiən motəgim. Nalpiniən u, in rəhatəmah aru əmə. Mətəu Uhgīn otəni-vivi itəmah nəmə nautol nəhməiən mətəu-inu nautol nati təuvir əmə, kəni məsotəgimien.

21 Uhgīn təmauin e təmah məmə nautol noliən təuvir u, mətəu-inu Kristo təmos nəhməiən o təmah. In təmaupən məgətun noliən əhruahru əha məmə itəmah nəkotəhtəu=pən əmə nimei nəhlikin.

22 Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə,

“In təməsoliən təfagə tərəh kəti,
kəni in təməsəniən nəghatiən eiua mīn nian kəti mine.”

23 Nian nətəmimi kəmotəghati rah lan, mətəu in təməsəhiən ilah. Nian in təmətəu nəhməiən e nipətin, mətəu in təməsəniən məmə in otəlpin nitai nərahien. Mətəu in təmələhu=pən natimnati rəfin e nəhlimi Uhgīn iətəm nian rəfin rəhan nakiliən in təhruahru əmə.

24 Nian Iesu təməhkul e nigī kəməluau, kəni təmos nalpiniən rəha təfagə tərəh mīn rəfin rəhatah e nipətin. In təmimis məmə təfagə tərəh mīn okohmis e nəmiəgəhiən rəhatah, kəni kitah okotəmiəgəh məmə okotəhtəu=pən suaru rəha nəhruahruieən. Təmosmiəgəh itah e nəhməiən rəha nimegim e nipətin.

25 Aupən, itəmah nəkotəhmen e sipsip mīn iətəm kəmotəluēi. Mətəu rəueiu, nəmotəuhlin itəmah məhuva o Iətəm Tateh Vivi Sipsip, inu Iətəm Tateh Vivi nəmiəgəhiən rəhatəmah.

3

Noliən təuvir rəha iərman mine pətan u kəmuol marit

‡ 2:15 E nian rəha Pita, nətəmimi nauvein kəmotəməki nətəm kəutəfaki motəu=pən nəghatiən mīn e lah məmə ilah kəmautol nati pisin pisin mīn iətəm kəməutəgəhli e lou. 2:15 1Pità 3:16 2:17 Rom 12:10 2:18 Efəs 6:5 2:20 1Pità 3:14,17 2:21 Mat 16:24; Jon 13:15 2:22 Aes 53:9; Jon 8:46; 2Kor 5:21; 1Jon 3:5 2:23 Aes 53:7; 1Pità 3:9 2:24 Aes 53:5-6; Rom 6:11 2:25 Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21

¹ Kəni e noliən əhmen əmə rəha nisialən İərməniğ, itəmah niyətan nəkotəkeikei motol nəuia rəhatəmah min nəman mətəu-inu o nati u. Nəmə ilah kəsotəhatətəniən e nəghatiən rəha Uhgın, kəni rəhatəmah noliən təuvir min əmə okotiuvı=pən rəhalah nətəligiən o Uhgın. Noliən təuvir min rəhatəmah kotəhmen, motapirəkis nəmə nəutəghati kəm lah.

² Nian ilah koteruh məmə noliən rəhatəmah in təhruahru vivi, kəni kauteruh nisialən e nəmiəğəhiən rəhatəmah, inu təhmen əmə məmə otiuvı=pa ilah kəhuva o Uhgın.

³ Pəh malə-malə rəhatəmah in səniəmə rəha niyətəmah, təhmen e noliən rəha nəlisian nəuanutəmi, uə nuvəniən e natimnati kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip,* uə nuvəniən e napən vi min.

⁴ Mətəu otol malə-malə e nikitəmah iətəm nəuviriən rəhan ko təsikəiən. Malə-malə u tol lanu, in noliən əpəu əmə, mine noliən mətiğ nəməlinuiən əha ikin. Noliən əha in noliən keikei kotəuvir e nəhmti Uhgın.

⁵ Inu noliən rəha niyətan nəfaki min əupən nətəm kəmotələhu=pən əskasik rəhalah nətəligiən e Uhgın. İlah kəmotol nəuia rəhalah min nəman, kəni noliən əha, kəmautol malə-malə e nikilah,

⁶ təhmen e Serə iətəm təmol nəuia Epraham, kəni mətauin lan məmə in rəhan iətəmi asoli. Kəni itəmah nənəti Serə nəmə itəmah nautol noliən min iətəm kotəhruahru, kəni məsotəginien.

⁷ Kəni itəmah nəman nətəm nəmotol marit, e noliən əha inəha rəha nisialən İərməniğ, nəkotəkeikei motos nəinatigien o neruh viviən rəhatəmah min niyətan e nəmiəğəhiən rəhatəmah mətəu-inu, ilah kəsotəsiən nəsanəniən təhmen e təmah. Kəni motisiai ilah e rəhatəmah noliən min mətəu-inu ilah min okotos min nati təuvir u, nəmiəğəhiən itulin. Otol lanəha məmə nati kəti otəsisigien e rəhatəmah nəfakiən.

Nəfaki min rəfin

⁸ Naunun nəghatiən əha. İtəmah rəfin nəkotəkeikei motol noliən min u: otos nətəligiən kətiəh, otəsəkəhruin itəmah min, otolkeikei itəmah min, otol nikitəmah timətiğ o təmah min, otosiahu rəhatəmah nətəligiən.

⁹ Nəmə nətəmiimi kəutol tərəh e təmah, mətəu nəsotalpiniən nitai nərahien. Nəmə nətəmiimi kəutəghati rah e təmah, mətəu nəsotalpiniən. Mətəu otəfaki motəni=pən kəm Uhgın məmə in otol təuvir kəm lah. Nəkotol lanəha mətəu-inu Uhgın təmauin e təmah məmə onəkotol noliən əha, pəh onəkotos nəuviriən rəhan.

¹⁰ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “İətəmiimi iətəm tolkeikei nəmiəğəhiən təuvir, kəni molkeikei məmə otətəu təuvir nian rəfin, in otəkeikei məsəniən nəghatiən tərəh min, kəni in otəkeikei məsəniən neiuəlan.

¹¹ In otəkeikei məuhlin in, miet rəkis e noliən tərəh min, kəni mol əmə natimnati min iətəm kotəuvir.

In otəkeikei malkut pik məmə otətiğ ilah nətəmiimi rəfin e nəməlinuiən.

¹² In otəkeikei mol lanəha mətəu-inu İərməniğ tətəh vivi nətəm kotəhruahru, kəni matətəligi vivi e rəhalah nəfakiən, mətəu tatol tikimir ilah nətəm kəutol təfagə tərəh.”

¹³ ? Nəmə nəkotalkut pik o noliən natimnati min iətəm kotəuvir, pəh otol nərahien kəm təmah?

* 3:1 Efəs 5:22 3:3 Nati kətəuan kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, uə iəring, uə ring, uə nəuanati katəlis nəhlmitəmi lan. 3:3 1Tim 2:9 3:6 Jen 18:12 3:7 Efəs 5:25 3:12 Sam 34:12-16

14 Mätəu nəmə nıpəhrıənıən nautətəu nahməıən o nolıən əhruahru rəhatəmäh, kəni nəutatıg e nəuvırıən pəhrıən. Sotəgıniən e nərahıən iətəm nətəmımi kotəhrun nolıən kəm təmäh, kəni pəh nıkıtəmäh təsəhti pikıən.

15 Mätəu e nıkıtəmäh, otısıai Kristo məmə in İərmənıg. Otəhtul maru e nıan rəfin o nuhalpınıən nəghatıən rəhä iətəmımi pəh iətəm tətətapuəh o təmäh məmə təhro nəutələhu=pən əskasık rəhatəmäh nətəlgıən e İesu. Mätəu otəghatı mətıg kəm lah e nısıaiən.

16 Kəni nıan rəfin nəkotəkeıkeı motəhrun e nətəlgıən rəhatəmäh məmə rəhatəmäh nolıən in təhruahru əmə. Kəni nəmə nətəmımi kotəghatı rah e nolıən təuvır mın rəhatəmäh mətəu-inu itəmäh rəhä Kristo, ilah okotaulıs e nəghatıən tərəh mın rəhalah.

17 Nıan nautol nolıən təuvır mın, mətəu nautos nahməıən lan, kəni nahməıən u, in nati təuvır nəmə nahməıən u in nətəlgıən rəhä Uhgın. Mätəu nəmə nautol nolıən tərəh mın, in nati tərəh, nati ənpəpın məmə nautos nahməıən lan.

18 Tol lanəhä mətəu-inu, Kristo təmımsı o təfagə tərəh mın, təmımsı nıan kətıəh əmə tınəhmen, ko təsımsı mınıən nıan kəti. In iətəmi in təhruahru agın, mətəu təmımsı o nətəm kəsotəhruahruıən məmə otos itəmäh muvən kəm Uhgın. Kəmotuhamu in kəni nıpətın tımıs, mətəu Uhgın təmöl məmə in təmıəgəh mın e nımısıən, e nəmıəgəhıən kəti rəhä negəu e neai.

19 Kəni e nəmıəgəhıən əhä, təmuvən məni pətıgəm nəghatıən rəhä Uhgın kəm narmı nətəm kəmoħmıs u kəutatıg e kaləpus,†

20 ilah u kəmautəhti nəuıa Uhgın əupən agın nıan Uhgın təmatos rəhan nətəlgıən əfəməh mətəhtahnın ilah e nıan suah u Noa təmatuvləkin negəu. E nıan əhä rəhä nəhu asılı, Uhgın təmosmıəgəh nətəmımi eıt əmə nətəm ilah kəməutatıg e negəu nıan negəu təmuvən=pən e nəhu.

21 Kəni nəhu əhä, in narmı nolıən bəptais iətəm tatosmıəgəh itəmäh mın rəueıu. Nolıən bəptais u, nıpətın səniəmə tətəfəl rəkıs nəmıt e nıpətı iətəmımi, mətəu in təhmen məmə nəkotətapuəh o Uhgın məmə in otəfa kəm təmäh nəhrunıən məmə rəhatəh təfagə tərəh mın təmıkə. Kəni nəsanənıən asılı iətəm Uhgın təmöl İesu Kristo təmıəgəh mın e nımısıən lan, in nəsanənıən iətəm tatosmıəgəh itəmäh e nolıən bəptais.

22 Kəni İesu Kristo tınuvən rəkıs əpəhä e negəu e neai, kəni mətatıg e nıkalı Uhgın maru, ikın nısıaiən tətətıg ikın, mıne nəsanənıən, mıne nəpətıən. Kəni Uhgın təmöl məmə nagelo mın, mıne natımnatı rəfin iətəm kautos nəpətıən mıne nəsanənıən, ilah rəfin kəutatıg əhgəl narmənıgıən rəhä İesu.

4

Suaru rəhä nolıən nəuıa Uhgın

1 Tol lanəhä natımnatı mın əhä, itəmäh onəkotəkeıkeı motos nətəlgıən rəhä Kristo kəni məutəhtul maru o nətəuıən nahməıən e nıpətıtəmäh, mətəu-inu

3:14 Aes 8:12-13; Mat 5:10; 1Pitë 2:20; 4:14 **3:16** 1Pitë 2:12 † **3:19** Nətəmımi nətəm kotəhrun vıvı Baebol, kəutəni məmə suaru keıu o nəhrunıən fes 19 u. Suaru 1: Əupən suah u Noa təmətəni pətıgəm nəghatıən rəhä Uhgın kəm nətəmımi. Nıan in təmətəni pətıgəm nəghatıən təhmen lanu, təhmen əmə məmə ilau İesu kəmətuən. Kəni nəghatıən rəhä Noa in təhmen əmə e nəghatıən rəhä İesu. Mətu nətəmımi e nıan əhä kəmotəuhlın=pən nəmtəhləh e nəghatıən rəhan, kəni rəueıu əhä ilah kəutəməhlı e kaləpus. Suaru 2: Kəmotətu-pəri İesu e nıgı kəməluau e Fraıde. Kəni e Sarere, nıan nıpətın təmətəməhlı əhanəh e nıpəg, mətəu narmin rəhan təmuvən meruh nətəmımi mın u ilah kəutəməhlı e kaləpus u fes 19 tətəni. Kəni məghatı kəm lah. In təmuvən məmə tənı=pən kəm lah məmə in təmol wın e rəhan uək. Mətu in təməsəgəhanıən e lah məmə okotəuhlın rəhalah nətəlgıən kəni mətəhatətə lan, mətəu ilah kəmotəmkarəpən rəkıs. **3:20** Jen 6-7

in tətəməu nahməiən asoli e nīpətīn. Nautol lanəha mətəu-inu nəmə itəmäh nīnotətəu tərəh e nīpətītəmäh, nati əpnəpīn nautol nolīən təuvīr mīn, kəni tətəgətun məmə nīnotəpəh nolīən rəha təfagə tərəh.

² Tol lanəha, nīn itəmäh nəutətiğ e nəhue nīftəni u, nəsotohtəu-pəniən suaru rəha nolīən natīmna ti tərəh mīn iətəm tətətiğ e rəhatəmäh nətəliğīən, mətəu onəkotohtəu=pən suaru rəha nolīən nəuiə Uhgīn.

³ Nəmotərəkin rəkis nīn tēpət o nītəu-pəniən nolīən mīn rəha nətəmīmi mīn u kəsotəniən nīpəhrīəniən e Uhgīn. Aupən, itəmäh nəməutit əpnəpīn nīpətān; kəni nətəliğīən rəhatəmäh təmətəvən o natīmna ti tərəh mīn; kəni nəməutəpīs; kəni nəməautol lafet rəha nītəuiən nīpətān; kəni nəməutəmīn alikol məutəpīs məutəlməli; kəni nəməutəfaki kəm narmī nati mīn iətəm in nolīən tərəh əgīn.

⁴ Nətəmīmi mīn əha kəsotəniən nīpəhrīəniən e Uhgīn, narmīlah təmīuviğ mətəu-inu itəmäh nəmotəpəh nītəu-pəniən ilah məhuvən motəmīn e təfagə tərəh rəhalah iətəm təhmen e naruəh asoli iətəm tətəui. Kəni ilah kəutəni rah pik itəmäh ohni.

⁵ Mətəu ilah okotəkeiki motəni pətīgəm natīmna ti mīn rəfin e nəmīəgəhiən rəhalah kəm Uhgīn iətəm in tətəhtul maru məmə otakil məni nəghatīən rəha nalpīniən rəha nətəm kəməhmīs, mīnə nətəm kəutəmīəgəh.

⁶ Tol lanəha, nətəmīmi mīn u nətəm kəməhmīs rəkis, ilah kəmotətəu nənəsūiən təuvīr* məmə nati əpnəpīn kəməhmīs təhmen e nətəmīmi rəfin, mətəu Uhgīn təhrun nolīən ilah okotəmīəgəh mīn e narmīn, təhmen lan.

⁷ Kitah kəutəhuva iuəkīr e nīn rəha nənun natīmna ti rəfin. Tol lanəha, otol rəhatəmäh nətəliğīən otərman-ərman məmə nəkotəhrun nəghatīən kəm Uhgīn e nəfakīən iətəm təsənən.

⁸ Kəni nati keikei in ilīs tapirəkis natīmna ti rəfin məmə, nəkətolkeikei itəmäh mīn e nīkītəmäh rəfin mətəu-inu e nīn nautol lanəha, kəni nīn rəfin, nəutəhtul maru o naluiən e nolīən tərəh mīn rəhatəmäh.

⁹ Kəni nəkotəkeikei motit itəmäh mīn məhuvən lahuənu mīn rəhatəmäh məmə nəkotəuən itəmäh mīn, kəni motəgətun ikīn nətəmīmi okotəpīli ikīn. Kəni məsətolīən məmə nīkītəmäh təsəgiəniən ohni.

¹⁰ Uhgīn təməfīnə nəsanəniən pīsīn pīsīn mīn kəm təmah kətīəh kətīəh. Təuvīr məmə nəkotol uək e nəsanəniən mīn əha məutasīru e təmah mīn. Kəni otol uək əha e nolīən rəha nolūək mīn nətəm kəutol uək əhruahru rəha Uhgīn nīn rəfin. Onəkotəuəri nəuvīriən rəhan e suaru pīsīn pīsīn mīn iətəm in tətəfīnə.

¹¹ Tol lanu, nəmə Uhgīn təməfən kəm iətəmi kəti nəsanəniən rəha nəni pətīgəmiən, kəni təuvīr məmə in otəni pətīgəm təhmen əmə məmə rəhan nəghatīən in rəha Uhgīn. Nəmə Uhgīn təməfən kəm iətəmi kəti nəsanəniən rəha nəsīruīən, kəni təuvīr məmə in otasīru e nətəmīmi e nəsanəniən iətəm Uhgīn təməfən məmə, e natīmna ti rəfin, nətəmīmi okotəni-vivi Uhgīn o nati iətəm İesu Kristo təməl. Pəh kitah kəutəni pətīgəm rəhan nəuvīriən mīnə nəsanəniən əmə lənkə mətəvən nənun tīkə. Əuəh.

Nəfaki mīn okotos nahməiən e nīpətīlah

¹² İəu mīn nəuvein nətəm iəkəlkeikei pik itəmäh, iəkəhrun məmə rəueiu nərahīən əskasīk tətələs pikīn itəmäh təhmen e nīgəm, kəni nautətəu nahməiən asoli lan. Mətəu təsəuvīriən məmə narmītəmäh otīuviğ pik o

4:1 Rom 6:2,7 **4:3** Efəs 2:2-3 **4:5** Uək 10:42 * **4:6** Nəmə təhro nəghatīən u, "Nətəmīmi mīn u nətəm kəməhmīs rəkis," tətəghati e nətəmīmi nətəm kəmətəhatətə e Kristo, kəni uərisiğ lan kəhmīs. Uə nəmə təhro tətəghati e nətəmīmi nətəm kəməhmīs e nīn rəha Noa (eruh-to 3:19). **4:7** 1Pitə 1:13; 5:8; Rom 13:11-12 **4:8** 1Pitə 1:22 **4:11** Rom 12:6-8

nərahian min əha. Nərahian min əha kəutəhuva o nətəmimi tēpət, səniəmə itəmah əmə.

¹³ Mətəu təuvir məmə nikitəmah otətagian əmə mətəu-inu nəutətəu nahməian təhmen=pən əmə e Kristo. Kəni nəmə nautol lanəha, kəni nikitəmah otətagian pik aɡin nian in otol əpu rəhan nəhagəhagian asoli rəha nəuvirian mine nəsanəniən rəhan.

¹⁴ Nəmə nətəmimi kəutəni rah itəmah o nərgi Kristo, kəni onəkotətig e nəuvirian pəhrian, mətəu-inu nian kəutəni rah itəmah o Kristo, inu tətəgətun məmə Narmin Rəha Uhgın iətəm təsanən məhagəhag mətətig o təmah.

¹⁵ Tərah məmə itəmah kəti otol nolian rəha nohamuiən itəmi, uə nakləhian, uə natgəhlian lou, uə təfagə tərah əkəku kəti təhmen e nəghati pikian. Nəmə in tatos nalpinian mətətəu nahməian ohni, kəni təhruahru əmə.

¹⁶ Mətəu nəmə itəmah nautos nahməian mətəu-inu itəmah Kristin min, sotausian ohni, mətəu nəkotəkeiki motəni-vivi Uhgın məmə nautos nərgin u Kristin.

¹⁷ Tol lanəha mətəu-inu nian rəha nakilian nətəmimi rəha Uhgın tinətəuin. !Kəni nəmə nakilian əha tinətəuin e nətəmimi rəha Uhgın, kəni okəmanəhro e nətəmimi min u kəutəhti nanusian təuvir rəha Uhgın!

¹⁸ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Nəmə in tiəkis o nətəm kotəhruahru məmə Uhgın otosmiəgəh ilah, kəni otiekis pik o nətəmimi kotəruru Uhgın mautol təfagə tərah məmə in otosmiəgəh ilah.”

¹⁹ Kəni tol lanəha, nətəmimi nətəm kəutətəu nahməian mətəu-inu in nətəligian rəha Uhgın, təuvir məmə ilah okotələhu=pən nəmiəgəhian rəhalah e nəhlmi Uhgın iətəm təmol neai min niftəni mine natimnati rəfin, kəni nian rəfin in tatol rəhan nəghatian. Kəni təuvir məmə ilah okəutəkeiki mautəhtəu=pən min əmə suaru rəha nolian təuvir.

5

Nəghatien tatuvən kəm eldə min mine nətəm aluə

¹ Kəni rəueiu, iəkolkeiki məmə iəkəghati nəvetin kəm təmah eldə min rəha niməfaki. İəu eldə kəti iəkəhmen e təmah, kəni iəu əhruahru iəmeruh nahməian rəha Kristo, kəni Uhgın otəfa kəm tah rəhan nəvetin nəhagəhagian asoli rəha nepətiən mine nəsanəniən rəhan, iətəm in otol əpu.

² Inu rəhak nəghatien kəm təmah məmə, otol uək rəha neh vivian nətəmimi rəha Uhgın nətəm kəutətig e nəhlmitəmah, təhmen e iətəmi rəha sipsip iətəm tateh vivi rəhan sipsip min. Kəni otol e nikin aɡiən mətəu-inu nəkotolkeiki məmə nəkotol. Inu nətəligian iətəm Uhgın tölkeiki. Mətəu təsəuvirian məmə nəkotol nikitəmah təsəgəniən məmə nəkotol. Kəni sotolian mətəu-inu nikitəmah təhti məmə onəkotos pik məni lan. Mətəu otol əmə mətəu-inu nikitəmah tətəgian məmə onəkotasiru.

³ Kəni təsəuvirian məmə itəmah nəkəhuva motəhmen e iətəmi asoli iətəm tatol təksəik kəm rəhan noluek min, mətəu itəmah onəkotol nolian iətəm in təhruahru məuvir məmə iəfaki min kotəhrun neruhian kəni motohtəu=pən nolian rəhatəmah.

⁴ İətəmi asoli rəha nətəmi kəutəsəl vivi o sipsip min otiet pətigəm=pa min, kəni e nian əha, in otəfinə nətəouian təuvir rəha nisaiən kəm təmah iətəm ko rəhan nəuvirian təsikəian.

⁵ Kəni e nolian kətiəh əmə, itəmah nətəm aluə, otisiai motol nəuia eldə min rəha niməfaki. Kəni itəmah rəfin aɡin onəkotosiahu rəhatəmah nətəligian

teiuaiu mautisiai itəmah min rəfin. Otol lanəha mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“Uhgın təsagiəniən e nətəm kəutəfəri mətəhtipəsiz e lah, mətəu tətəfən rəhan nəuviriən kəm nətəm kautosiahu aru ilah.”

⁶ Kəni tol lanəha, otosiahu aru itəmah motatig ahgəl nəhlmi Uhgın əsanən, məmə in otəfəri itəmah e nian əhruahru rəhan.

⁷ Kəni otos rəfin natimnati min nəutətəlig lan məhuva motələhu=pən kəm Uhgın mətəu-inu, in tolkeikei itəmah mətəh vivi itəmah.

⁸ Otair mauteh vivi mətəu-inu rəhatəmah tikiəmir Setən in təhmen=pən e laion kəti iətəm tətəiu oneuən kəni nikin tətərkərik mətəsal e iətəmiimi məmə otun.

⁹ Otəhtul əskasik e nəhatətəiən rəhatəmah nian Setən tətəvu o təmah, mətəu-inu itəmah nəfəki min nəuvein əpəha ikin min rəfin e nəhue niftəni, kautos əmə nəhməiən əhmen əmə.

¹⁰ Mətəu uərisiz lan nəmotətəu rəkis nəhməiən e nian əkuəkir əmə, kəni Uhgın otol nəkotətəu təuvir min e rəhatəmah nəmiəgəhiən, kəni mol nəkotəsanən e rəhatəmah nəhatətəiən, motəhtul əskasik, kəni nati kəti otəsiuvi rəkisən itəmah. Nəuviriən min rəfin tatsipən əmə o Uhgın, kəni in təmauin e təmah nəkəhuva e Kristo məmə nəkəhuvən e nəhəgəhəgiən asoli rəha nəuviriən rəhan, mine rəhan nəsanəniən iətəm tətətig itulin.

¹¹ Pəh kotəni pətigəm nəsanəniən rəha narməniəgiən rəhan, tatuvən əmə lanko naunun tikə. Əuəh.

Naunun nəghatiən

¹² Sailəs* itimlau min, təmasiru e nauəuə u, kəni iatəh məmə in piak təuvir kəti, kəni rəhak niphəriəniən tətətig lan. İətətəi nauəuə əkuəkir u kəm təmah məmə iəkəfəri rəhatəmah nətəligiən, kəni iətəni pətigəm məmə natimnati iətəm iəmətəi rəkis, kəutəghati e nəuviriən pəhriən rəha Uhgın. Otəhtul əskasik lan.

¹³ Piatəmah min mine nəuviritəmah min e niməfəki u ikinu Rom kəutəni təuvir kəm təmah.† Uhgın təmitəpən itəmah min ilah. Kəni nətik u Mak, in min tətəni təuvir kəm təmah.

¹⁴ Otəni təuvir kəm təmah min təhmen məmə itəmah kətiaəh əmə e Kristo. Pəh Uhgın otəfinə rəhan nəməlinuiən kəm təmah rəfin u nətəmiimi rəha Kristo.

5:5 Prov 3:34; Efəs 5:21; Jem 4:6 5:6 Mat 23:12; Luk 14:11; Jem 4:10 5:7 Mat 6:25-30 5:8 1Təs 5:6 5:9 Efəs 6:10-18; Jem 4:7 5:9 Efəs 6:11-13; Jem 4:7 * 5:12 Nəghatiən Kris tətəni nərgin u məmə, “Silfanus” iətəm in nərgin əkuəkir u “Sailəs.” 5:12 Uək 12:2,25; 13:13; 15:22,30 † 5:13 Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Pətan iətəm tətətig Papilon,” mətəu nipətin məmə “niməfəki əpəha Rom.” E nian rəha Oltestimin, Papilon in taun asoli kəti iətəm nəpətiən mine nəsanəniən rəfin rəha nəhue niftəni tətətig lan, kəni nətəmiimi ikin kəutol tikiəmir kəm nətəmiimi min rəha Uhgın. Kəni təhmen=pən əmə e nian rəha Pitə, Rom tətərməniəg e lahuənu min rəfin mətəməki e nətəm kəutəfəki kəm Uhgın. 5:13 Uək 12:2; 2Tim 4:11

2 Pitə

Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Pitə təmətei Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u 2 Pitə

?Pəh təmətei nauəuə u? Pitə təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm nətəmimi rəha niməfaki ikin min rəfin.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Pitə təhrun məmə otəsuvəhian timis, kəni molkeikei məmə otəfən rəhan naunun nəghatian kəm niməfaki.

?Təmətei nauəuə u o nak? Tolkeikei məmə otəhgi-pəri kəni mægətun nətəmimi rəha niməfaki məmə nəgətun eiua min okəhuva e nəlugin e lah. Mətəu niməfaki otəkeikei matəhtul əskasik mətitəu=pən əmə nəgətunian iətəm təhruahru. Kəni molkeikei məmə nəhatətəian rəhalah e Iesu otəkeikei muva məskasik, kəni nəhrunian rəhalah e Iesu otəkeikei mevia.

*Pitə təməni təuvir kəm lah
(Jut 4-13)*

¹ İəu Saimon Pitə, iəu slef mine aposil rəha Iesu Kristo. İətəni təuvir kəm təmah nətəm nəmotos nəhatətəian iətəm in təuvir təhmen e rəhatimah. Nəmotos nəhatətəian əha e suaru rəha Iesu Kristo iətəm təhruahru. In rəhatah Uhgın mine İosmiəgəh.

² Pəh Uhgın otəfinə rəhan nəuvirian mine nəməlinuian tapirəkis agin kəm təmah nian rəhatəmah nəhrunian rəha Uhgın mine Iesu rəhatah İərmənig təveia matepət.

Uhgın təmauin e lah məmə rəhan min nətəmimi

³ E nəsanəniən rəha Uhgın, təməfa kəm tah natimnati rəfin iətəm okotəkeikei motos məmə kitah kautos nəmiəgəhian, kəni məmə kəutaliuək e suaru əhruahru iətəm Uhgın tolkeikei. Tətəfa e nəhrunian rəhatah ohni. In təmauin e tah e rəhan aru əmə nəsanəniən mine nəuvirian.

⁴ Kəni e nəsanəniən mine nəuvirian rəhan, in təməfa rəhan nəniəskasikian min iətəm iahgin kəni məuvir pik. Təməfa lanəha məmə e nəniəskasikian min əha, nəkotəhrun nuvaiən motol kətiəh e noliən rəha Uhgın, kəni motagim rəkis e nərahian rəha nəhue niftəni iətəm təmsipən e nolkeikeian tərəh min e niki nətəmimi.

⁵ Kəni tol lanəha, nəkotəkeikei motalkut pik məmə noliən rəhatəmah otuva məuvir agin. Rəhatəmah nəhatətəian əha ikin, kəni nəkotəkeikei motol min noliən min u: otol təuvir kəm nətəmimi, kəni otos nəhrunian,

⁶ oteh vivi rəhatəmah nətəligian min, kəni otəhtul əskasik e Uhgın nian nərahian tətuva, kəni otəfən rəhatəmah nəmiəgəhian rəfin kəm Uhgın kəni motol nəuian,

⁷ kəni otolkeikei nəfaki min, kəni otolkeikei nətəmimi rəfin.

⁸ Təuvir məmə nəkotol noliən min əha, mətəu-inu nian nautol mautol mautol ilah, kəni rəhatəmah nəhrunian e rəhatah İərmənig Iesu Kristo otəuə e nəuan tepət min e nəmiəgəhian rəhatəmah.

⁹ Mətəu nəmə iətəmimi kəti təsolien natimnati min əha, kəni in təmalu məmə Uhgın təmafəl rəkis noliən tərəh min rəhan aupən, kəni tətəgətun məmə in təhmen e iətəmi kəti iətəm in təruru nəsal-pəniən isəu, uə nəmə təhro nəhmtin təpis.

¹⁰ Tol lanəha piak min mine nəuvinik min, nəkotəkeikei motalkut əskasik məmə nəkotol noliən min əha, kəni ilah okotəgətun məmə nıpəhrinən, Uhgın təmtəpən itəmah, kəni mauin e təmah məmə rəhan nətəmimi. Mətəu-inu nəmə nəkotol natimnati min əha, kəni ko nəsotəmeiən nian kəti,

¹¹ kəni Uhgın nikin otəgən məmə oterəh e doə o təmah məmə nəkotəhrun nuvənən ikin iətəm Iesu Kristo, rəhatah İərmənig mine İosmiəgəh, in otərmənig itulın ikin.

¹² Tol lanəha, nian rəfin iəkəkeikei mətəni=pinə natimnati min u kəm təmah məmə nikitəmah otəhti min, nati əpnəpin nəkotəhrun ilah, kəni motəhtul tiəkis e nıpəhrinən iətəm nəmotos rəkis.

¹³ E nian iətəmiəgəh əhanəh e nəhue niftəni u, niki kə təhti məmə təhruahru məmə iəkəni pətigəm min natimnati min əha məmə nikitəmah otəhti min,

¹⁴ mətəu-inu iəkəhrun məmə otəsuvəhiən iəkimis, təhmen məmə rəhatah İərmənig Iesu Kristo təmol əpu əhruahru kəm iəu.

¹⁵ Kəni iəkəkeikei malkut pik rəueiu məmə onəsotaluiən natimnati min u nian oiəkimis rəkis.

¹⁶ Nian iəmotəni pətigəm kəm təmah məmə Iesu Kristo otuva min e nəsanənən, iəməsənən namsu min iətəm iətəmi kəti təmol e rəhan əmə nətəligiən, mətəu itimahal iəmleruh əhruahru e nəhmətiməhal məmə rəhan nəsanənən min nəhəgəhəgiən in ilis əgin.

¹⁷⁻¹⁸ İtimah Iesu əpəha ilis e nitəuət rəha Uhgın nian Uhgın Tatə təməfən nisaiən kəm in, kəni mol in nəhəgəhəgiən tasiə miət e nıpətən, kəni təmətəu nəuia Uhgın u Nəhəgəhəgiən ASoli təməni kəm in məmə, "İnu nətik iətəm iəkəkeikei, niki kə tagiən pik ohni." İtimahal min iəmhlətəu nəuia əha təmsipən e negu e nəi.

¹⁹ Natimnati min əha təmol itimah iəkəhrun vivi məmə nəghatiən rəha iəni min əpən in nıpəhrinən. Nəghatiən əha təhmen e lait kəti tətasiə e nəpinəpuiən. Kəni təuvir məmə itəmah min onəkəotəu vivi nəghatiən əha mətəuərus=pən Iesu Kristo otuva min. Kəni Iesu Kristo təhmen e fətukai iətəm tətəri, kəni nian rəhan otuva min lan, təhmen e nəhəgəhəgiən rəha nianən. Kəni nəhəgəhəgiən rəhan otasiə e nikitəmah məgətun vivi Uhgın kəm təmah.

²⁰ Kəni nati asoli e natimnati min u, nəkotəkeikei motəhrun məmə nəghatiən rəha iəni min e Nauəuə Rəha Uhgın, səniəmə nətəligiən mine nəghatiən əmə rəhalah,*

²¹ mətəu-inu nəghatiən rəha iəni min təsisipənən e nətəligiən rəha nətəmimi əmə, mətəu nətəmimi kəmotəni pətigəm nəghatiən iətəm təmsipən e Uhgın nian Narmin Rəhan təmek nikiləh masiru e lah o nəghatiən.

2

Nəgətun eiüə min

¹ Mətəu iəni eiüə min əha ikin e niki nətəm İsrəl əpən, kəni e noliən kətiəh əmə, nəgətun eiüə min okəhuva min e nikitəmah. E noliən onəuən, okotəni pətigəm nəgətunən eiüə min iətəm otərəkin rəhatəmah nəhatətəiən, kəni tapirəkis nati u, ilah okotəuhlin nəmtəhlah e rəhalah İətəmi asoli, nati əpnəpin in təmos nəhməti lah. Kəni otəsuvəhiən, Uhgın otərəkin ilah e nalpiniən iətəm ilah aru əmə kəutiüvi=pa.

1:14 Jon 21:18-19; **2Kor 5:1** **1:17-18** Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35 **1:19** Nəh 22:19 * **1:20** Suaru kəti min o nəuhlinən nəghatiən Kris e 1:20 tol lanu: "Kəni nati asoli e natimnati min u, nəkotəkeikei motəhrun məmə iətəmi kəti tikə məmə, in pisin əmə otəni nıpəti nəghatiən rəha iəni min iətəm kəməti e Nauəuə Rəha Uhgın," **1:21** 2Tim 3:16; 1Pitə 1:11-12 **2:1** Mat 24:11; Jut 4

² Kəni nətəmimi tēpət okotohtəu=pən nolian təräh min rəhalah iətəm tol naulisian. Kəni tol lanəha, nətəmimi tēpət okotəni rah suaru rəha nīpəhrīanīan.

³ Kəni mətəu-inu ilah kotolkeikei pik māni, kəni okotos rəhatəmah natimnati e nolian ekəu-ekəu e nəuanagei min iətəm kəmotəpən əmə e nətəligian aru əmə rəhalah. Nuvəh agin, Uhgīn təməni pətīgəm nalpinian rəhalah, kəni otəsuvehian in otərəkīn ilah.

⁴ Itəmah nəkotəhrun məmə in otol nalpinian əha mətəu-inu nəmoteruh nolian rəhan əupən. Nian nagelo min kəmotol təfagə, Uhgīn təsaskəlīm əməian rəhalah nalpinian, mətəu təməraki=pən e lah e nīpəg asoli teiuaui agin, ima nətəm kotəräh, kəni təməlīs ilah e sen, kəni kəutatīg e napinəpuian mətəuarus=pa in otələhu nəghatian o nalpinian rəhalah.

⁵ Kəni Uhgīn təməsaskəlīm əməian nalpinian rəha nətəmimi əupən nətəm kəmautəhti nəuiam e nian rəhah Noa, mətəu təmotəhamu ilah e naruah asoli iətəm təmaui. Mətəu Noa təmətəni pətīgəm nəghatian rəha nolian iətəm təhruahru e nəhmti Uhgīn, kəni Uhgīn təmosmiəgəh in, mine rəhan nətəmimi səpin.

⁶ Kəni Uhgīn təmol nalpinian o nərahian rəha nətəm Sotəm mine Kəmorə, kəni təmuvan taun mil əha e nīgəm, kuol nəhmtəhu e lau. Inu tətəgətun nati nak iətəm otol kəm nətəmimi min u nətəm kəutəhti nəuiam.

⁷ Mətəu in təmosmiəgəh iətəmi u Lot. In iətəmi əhruahru e nəhmti Uhgīn, kəni nīkin tətəhmə o nolian təräh min iətəm tol naulisian rəha nətəmi min əha ikīn əha u kəmautəhti nəuia Uhgīn.

⁸ Kəni in təmətətīg ilah min ilah, kəni nian rəfin in təmeruh nolian təräh min rəhalah, kəni mətətəu nəghatian təräh min rəhalah, kəni nian rəfin əmə, nīkin iətəm təhruahru əmə, təmahmə pik o nolian təräh min rəhalah.

⁹ Natimnati min əha tətəgətun məmə İərmənīg Uhgīn təhrun nosmiəgəhian nətəmimi nətəm kotəhatətə lan, kəni təhrun nəmki rəkisian ilah e nərahian iətəm kəutatīg lan. Mətəu nətəmimi nətəm kəsotəhruahruian, Uhgīn təhrun naskəlīmian mol nalpinian kəm lah rəueiu muvan mətəuarus nian in otələhu nəghatian o nalpinian rəha nətəmimi.

¹⁰ Uhgīn otol nalpinian kəm nətəm kotəräh rəfin, mətəu in otol nalpinian asoli kəm nətəmimi nətəm kəutol natimnati rəha naulisian iətəm nīpətīlah tolkeikei məmə okotol, kəni natimnati u kəutol ilah tamīkmīk, kəni nətəmimi min əha kəsotolkeikeian məmə iətəmimi kəti uə Uhgīn otərmənīg e lah.

Nəgətun eiua min əha kəutəfəri məsotəginian nati kəti, kəni məsotəginian nani rahian natimnati e nəgəu e neai iətəm kəutəmīgəh u ilah ilis pik.

¹¹ Nati əpnəpin nagelo min u ilah kotəsanən kəni nəhgilah tēpət tapirəkis nətəmimi min əha, mətəu nagelo min kəməsotəhian nəgətun eiua min əha,* məsotəu-pənian nəghatian kəti e lah e nəhmti İərmənīg Uhgīn.

¹² Mətəu nəgətun eiua min əha kəutəni rah natimnati min iətəm ilah kəsotəhrunian. Ilah kotəhmen e nati arpin min, iətəm rəhalah nətəligian tikə, mətəu kəutol əmə nati iətəm nīpətīlah tolkeikei. Nati arpin min əha kəmotair məmə nətəmimi okotaiu o lah mətəhamu ilah. Kəni Uhgīn otərəkīn min nətəm kotəräh min əha təhmen e nətəmimi motərpīn kəni mətəhamu nati rərpīn min əha.

¹³ Uhgīn otətəu ilah e nərahian mətəu-inu ilah kəmotol nərahian kəm nətəmimi.

2:4 Jut 6 **2:5** Jen 6-8; 2Pitə 3:6 **2:6** Jen 19:24; Jut 7 **2:7** Jen 19:1-16 **2:10** Jut 7-8,16 * **2:11** Suaru kəti min o nəuhlīnīan fes u təhmen inu: Nati əpnəpin nagelo min u ilah kotəsanən kəni nəhgilah tēpət tapirəkis nətəmimi min əha, mətəu nagelo min kəməsotəhian natimnati ilis pik əha. **2:11** Jut 9
2:12 Jut 10

Kəni nəgətun eiuə min əha, nıkilah tagiən məmə okotauən mine motəmniim pik, səniəmə lapin əmə mətəu e nərauiə. İlah kotəhmen e napiniən e napən, uə kotəhmen e nıməgim iətəm tatol aulis itamah, mautərəkin nərgi nıməfaki. Kəhuva motauən itamah min ilah, mətəu kəuteiuə e təmah, mautol nolian tərəh.

¹⁴ Nian rəfin rəhalah nətəligiən tatuvən o nakləhiən e nıpətan u rəhalah nətəligiən timətig əmə. Kəni nian rəfin kautol təfagə tərəh məsotəpəhiən. Kau-tiivi kalin rəkis nətəmimi nətəm rəhalah nətəligiən təsəskasikiən kautəhuvən o nolian tərəh. İlah kəutəgətun aru ilah e nolian rəha nəvərəsiən. Uhgın təməni rəkis nalpiniən rəhalah.

¹⁵ İlah kəmotəpəh suaru iətəm təhruahru, kəni motekəu motohtəu=pən suaru rəha Paləm nəti Peor, iətəm təmolkeikei pik nosiən məni e nolian tərəh.

¹⁶ Mətəu togki kəti təmahı o rəhan nolian tərəh min. Kitah kotəhrun məmə togki min kəsotəghatiən, mətəu Uhgın təmol togki rəha Paləm təghati e niki iətəmimi məmə otəniəhu nolian ekəu-ekəu rəha iəni u.

¹⁷ Nəgətun eiuə min əha kotəhmen e nəhmti nəhu iətəm təmamir, uə kotəhmen e nəpuə iətəm nımətagi asoli təməmki rəkis kəni nuhuən tikə lan, mətəu-inu nəgətuniən rəhalah kotərəh. Uhgın təmələhu kalin napinəpuian asoli məmə okotətig lan.

¹⁸ İlah kəutəgət əfəri e nəghatiən iətəm nıpətin tikə. Kəutəghati e nəghatiən min rəha nolian min iətəm nıpəti nətəmimi kətolkeikei, kəni mautiivi=pə nətəmimi kəhuva e nərahian iətəm kəməhiet vi əmə lan.

¹⁹ Kəutəni əskasik məmə nətəmimi kotəhrun nıtəu-pəniən natimnati iətəm ilah kətolkeikei, lou kəti tikə lan. Mətəu ilah aru slef min rəha nolkeikeiən tərəh min rəhalah, mətəu-inu iətəmi kəti in slef rəha nati nak iətəm tətərməniğ lan.

²⁰ Mətəu nəmə kotəgim rəkis e nərahian rəha nəhue niftəni nian kotəhrun İərməniğ mine İosmiəgəh rəhatah İesu Kristo, kəni uərisiğ lan kohtəlig e nolian rəha təfagə tərəh, məhuva slef rəhan, ilah kotətig e nərahian iətəm in tərəh tapirəkis in aıpən.

²¹ Nəmə ilah kəmotəruru ağin suaru rəha nol-əhruahruian, kəsi, in nati tərəh nəuəvetin o lah. Mətəu tərəh pik ağin o lah nəmə ilah kinotəhrun suaru əha rəha nol-əhruahruian, kəni uərisiğ lan kotəuhlin nəmtəhlah e nəghatiən rəha Uhgın iətəm təməfən kəm lah.

²² Nolian rəhalah kotəhmen e nəghatiən əuhlin mil u keiu, “Kuri kəti təmitəlig muvən maton nati iətəm in təmeuə rəkis lan,” mine “Pikəh iətəm təmaig, kəni mitəlig min muvən təmaig e nəmit.”

3

Nian rəha İərməniğ

¹ Rəhk-ialı min, inu rəhak nauəuə iətəm tatol keiu lan tatuvnə o təmah. İəmətei ilau pəti məmə nıkitəmah otəti min natimnati min əha, kəni məmə okuəhgi-pəri itəmah muol nətəligiən rəhatəmah təhruahru.

² İəkolkeikei məmə onəkotətəlig min e nəghatiən min iətəm iəni min rəha Uhgın kəmotəni aıpən, mine nəghatiən rəha İərməniğ İosmiəgəh rəhatah iətəm rəhatəmah aposil min kəmotəni pətiğəm kəm təmah.

³ Nati kəti iətəm nəkətaupən motəhrun məmə, e nian Naunun Nian tətəuva iuəkir, nətəmimi nəuəvin okəhuva nətəm kəutətəu=pən əmə nati nıpətilah tolkeikei məmə okotol, kəni ilah okotəgət əfəri motəni rah nəghatiən rəha Uhgın.

⁴ Okotəni məmə, “?Təhro? ?Təməni-əskasik rəkis məmə otuva min, mətəu in iə? E nian iətam tipitah min kəmoħmīs mətəuarus=pa u rəueiu, natimnati rəfin təsol pisinian kəti tatol əmə lanko. Kəni aupən aupən agin, nian Uħgin təmol niftəni mətəuarus=pa rəueiu, natimnati rəfin kautol əmə nati kətiəh.”

⁵ Kəutəni lanəha, mətəu ilah kəsotolkeikeiən məmə okotətəlig e nıpəhrıənıən u məmə Uħgin təməghati, kəni təmol neai mine niftəni e nəghatıən rəhan. Kəni mol niftəni tiet e nəlugi nəhu, kəni mos nəhu mol ikin min rəfin e nəhue niftəni.

⁶ Kəni təmatig mos min nəhu əha mauitarmin mərəkin niftəni aupən ikin lan.

⁷ Kəni nəghatıən əha rəha Uħgin tətaskəlim neai min niftəni kətuatig rəueiu, kəni ilau okuatig muətəuarus=pa nian in otuvan ilau e nigəm e nian rəha nəkilıən mine nalpinian rəha nətəm kəutəhti nəuia Uħgin.

⁸ Mətəu iəu min nəuvein, sotaluiən e nati kətiəh u məmə, e nətəligiən rəha İərmənig Uħgin, nian kətiəh in təhmen e nu uan-tausin, kəni nu uan-tausin in təhmen e nian kətiəh.

⁹ Nətəmimi nəuvein, nikilah təhti məmə Uħgin təpəou o nol uəhaiən nəniəskasikıən min rəhan, mətəu səniəmə tol lanəha. Rəhan nətəligiən təfəməh o təmah, kəni nıkin təsagiənıən məmə in otəkeikei mol nalpinian kəm nətəmimi, mətəu tolkeikei məmə nətəmimi rəfin okotəuhlin nəmtahlah e nolıən tərəh min rəhalah mohtəlig=pən ohni.

¹⁰ Mətəu Nian Rəha İərmənig otuva təhmen e iətəmimi təmuva məmə otakləh, otuva e nian iətəmi təruru. E nian əha, kotətəu nərkərikıən asoli, kəni neai otikə. Kəni nigəm otus nəhue niftəni mine natimnati min rəfin kəutatig lan, kohkə agin.

¹¹ Kəni mətəu-inu Uħgin otərəkin rəfin agin natimnati min əha e nolıən əha, itəmah nəkotəkeikei motətəlig e nolıən rəha nəmiəghıən rəhatəmah. Nəkotəkeikei motohtəu=pən suaru iətəm nəmiəghıən rəhatəmah otəhruahru e nəhmti Uħgin motasim.

¹² Nıkitəmah otəkeikei magiən o nian əha iətəm tətuva, kəni motol natimnati iətəm okotol nian əha otuva uəhai əmə. E nian əha, nigəm otus mərəkin neai, kəni nəpiapəiən otol mitigar, mine məuig, mine məhau min okotəlah mohkə.

¹³ Mətəu Uħgin təməniəkis məmə otol neai vi mine niftəni vi, ikin rəha nətəmimi nətəm kotəhruahru e nəhmtin. Kəni kəutəhtahnin nati əha o nəniəskasikıən əha.

¹⁴ Tol lanəha, iəu min nəuvein. Kəni mətəu-inu nəkəutəhtahnin nian əha iətəm tətuva, otalkut əskasik o nati milahal u məmə, aupən Uħgin otəsehıən nəpinian kəti e nəmiəghıən rəhatəmah, kəni uərisig məmə təfəgə tərəh kəti tikə lan, kəni naunun nəkotatig e nəməlinuıən itəmah min.

¹⁵ Nəkotəkeikei motos e rəhatəmah nətəligiən nati u məmə, nolıən rəha nətəligiən əfəməh rəha İərmənig o tah, tatol məmə in otosmiəgəh nətəmimi nəuvein min. Inu təhmen e nəghatıən iətəm piatah təuvir Pol təmətei kəm təmah e neinatıgiən iətəm Uħgin təməfən kəm in.

¹⁶ Tətəghati e natimnati min əha e nauəuə min rəfin rəhan. E nauəuə min əha, natimnati nəuvein əha ikin iətəm tiəkis məmə okotəhrun. Kəni nətəmi kotənəu-enəu məsotəhrunıən nati, kəni rəhalah nətəligiən tətəliuək-alıuək, ilah kautəuhlin nəghatıən min rəha Pol, e nolıən kətiəh əmə iətəm kautəuhlin nəghatıən rəha nauəuə nəuvein min rəha Uħgin. Kəni Uħgin otərəkin ilah ohni.

Naunun nəghatiən

¹⁷ Kəni tol lanəha, iəu min nəuvein. Mətəu-inu nəkotəhrun rəkis nati u, otair məmə nəghatiən alməli rəha nətəmimi nətəm kəutəhti nəuia Uhgın, okəsotiuvi rəkisiən itəmah e ikin rəhatəmah nəhatətəiən təskasik ikin, kəni nəkotəmei e rəhatəmah nəhatətəiən.

¹⁸ Mətəu otol rəhatəmah nəhatətəiən teviə məskasik e nəhruniən rəha İərmənig mine İosmiəgəh rəhatah İesu Kristo, kəni teviə min e nəuviriən iətəm təməfinə kəm təmah. !Pəh kotəni-vivi in nian rəfin, rəueiu tatuvən matuvən əmə lanko naunun tikə! Əuəh.

1 Jon

Nauəuə iətəm Jon təmaupən mətei

Nəghatien əkuəkir rəha nauəuə u 1 Jon

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Jon təmətei nauəuə u. In pia Jemis, kəni ilau nəti Səpəti mil. In kəti rəha nətəmi tueləf rəha Iesu. Kəni in iətəmi u iətəm Iesu tolkeikei pik. In təmətei nauəuə min u: Nanusiən Təuvir İətəm Jon Təmətei, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, mine Nol Əpuian.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tatuvən kəm nətəmimi rəha niməfaki min ikin min rəfin. In tolkeikei məmə nətəmimi ikin kətiəh kətiəh okotafin, kəni motahli=pən nauəuə u tatuvən e niməfaki min ikin pisin pisin min.

?Natigien təhro lanu nian təmətei? Nətəmimi nəuvein kotəni məmə Iesu Kristo səniəmə in Nəti Uhgın pəhriən iətəm təmuva iətəmimi pəhriən kəti. Kəutəni məmə narmin rəha Kristo təmuva e nipəti suah kəha Iesu nian Jon Bəptais təmol bəptais lan. Kəni narmin rəha Kristo tiet e nipəti Iesu, uərisig timis e nigı kəməluau. Mətəu nəgətunian əha in neiusiən. Kəni mautəgətun məmə noliən tərəh in tikə. İlah nəuvein kotəni məmə təuvir əmə məmə nətəmimi okotol əpnəpin əmə noliən tərəh mətəu-inu e rəhalah nəgətunian, nipəti iətəmimi in nati əpnəpin əmə. Nərgi nəgətunian min əha, kətəni məmə “Nəstisisim.”

?Təmətei nauəuə u o nak? Təmətei nauəuə u məmə otəgətun min nəghatien iətəm təhruahru, kəni məmə otəni pətigəm neiuə minian rəha nəgətun eiua min. Kəni təməgətun məmə nolkeikeiən in nati asoli. Kəni molkeikei məmə otasiru, kəni mol nəhatətəiən rəha nəfaki min tuva məskasik kəni motəhrun vivi məmə Uhgın təmosmiəgəh pəhriən ilah, kəni ilah mautos nəmiəgəhiən itulın.

Nəghatien Miəgəh

1 Nəghatien iətəm in Nəukəti Nəmiəgəhiən* təmaupən matig e nətuəuinian nian,† inu, itimah‡ iəmotətəu kəni moteruh e nəhmtitimah əhruahru.§ İəmotəh, kəni motek e nəhlmitimah əhruahru.* Inu u, in Nəghatien iətəm in Nəukəti Nəmiəgəhiən iətəm iəutəghati lan, məutəni pətigəm.

2 Nəukəti Nəmiəgəhiən əha təmietetigəm=pa;† iəmoteruh kəni mautəhtul pətigəm o nəni pətigəmiən,‡ kəni məutəni=pinə kəm təmah məmə in nəmiəgəhiən itulın, in təmətatig ilau Tatə Uhgın kəni təmietetigəm=pa o timah.§

3 İəutəni pətigəm kəm təmah natimnati min iətəm iəmotəh kəni motətəu rəkis, məmə itəmah min onəkəhuva motol kətiəh kitah min itəmah. Okəhuva kətiəh kitah Tatə Uhgın mine Nətin, Iesu Kristo.*

4 İəutətei natimnati min u məmə otol nəgiənian e nikitimah təri məriəuəh.

Okotaliək e nəhəgəhəgəhian

5 Nəghatien u inu, itimah iəmotətəu ohni kəni iəutəni=pinə kəm təmah, məmə Uhgın in nəhəgəhəgəhian,† kəni napinəpuian tikə agin lan.

* 1:1 Jon 14:6 † 1:1 Jon 1:1,3 ‡ 1:1 Nauəuə u, Aposil Jon in təmətei. Nati əpnəpin məmə in tətəni pik “itimah,” mətəu Jon pisin əmə təmətei. Nian təmətei nəghatien u “itimah,” nian nəuvein tətəghati aru əmə lan, kəni nian nəuvein tətəghati aru lan mine aposil min nəuvein. § 1:1 Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2Pitə 1:16; 1Jon 4:14 * 1:1 Jon 20:27 † 1:2 Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ‡ 1:2 Jon 15:27 § 1:2 Jon 1:1-4 * 1:3 1Kor 1:9 † 1:5 1Tim 6:16

6 Nəmə kitah kotəni məmə kinautol kətiah kitah min, mətəu kitah kəutaliuək əhanəh e napinəpuian,‡ kəni kitah kəuteiuə, kəni məsotatigian e nipəhrrianian.§

7 Mətəu in tətatig e nəhagəhagian, kəni nəmə kotaliuək e nəhagəhagian təhmen lan,* kəni kitah kautol kətiah kitah min, kəni nira Nətin, Iesu, tətəruətuəh e tah o nolian tərəh min rəfin.†‡

8 Nəmə kitah kotəni məmə səniəmə kitah nol təfagə tərəh,§ kitah kauteiuə aru əmə e tah min, kəni nipəhrrianian tikə e tah.*

9 Uhgın in iətəm kitah kotəhrun narərian lan, kəni rəhan nolian in təhruahru əmə.† Tol lanəha, nəmə kitah kotəni=pən nolian tərəh min rəhatah kəm Uhgın,‡ kəni in otafəl itah kəni malu e rəhatah nolian tərəh min, kəni maruətuəh rəkis e nolian tərəh min rəfin rəhatah məmə okotəhruahru e nəhmtin.§

10 Mətəu nəmə kitah kotəni məmə kəsotol aginian nolian tərəh, kəni kitah kəutəni məmə Uhgın tateiuə, kəni rəhan nəghatian təsatig aginian e nəmiəgəhian rəhatah.*

2

Iesu Kristo in iətəmi rəha nasiruiən e tah

1 Rəhak min kəlkələh min,* iətətei natimnati min u kəm təmah, mətəniəhu itəmah məmə onəsotolian təfagə tərəh. Mətəu nəmə iətəmi kəti otol təfagə tərəh, rəhatah kəti əha ikin iətəm tətəghati rəhatah lan kəm Tatə Uhgın,† inu Iesu Kristo in iətəmi Təhruahru.

2 In ko, iətəm təmol sakrifais aru e rəhan nəmiəgəhian o rəhatah nolian tərəh min, kəni o nati u, niəməha otəsəl minian Uhgın.§ Kəni təməsolian o rəhatah pişin əmə nolian tərəh min, mətəu rəha nətəmiimi min rəfin agin e nəhue niftəni.*

3 Kitah okotəhrun əsas məmə kotəhrun Uhgın† nəmə kitah kautol nəuiən.‡§

‡ 1:6 Jon 3:19-21; 8:12; Efəs 5:8; 1Jon 2:11 § 1:6 1Jon 2:4; 4:20 * 1:7 Aes 2:5 † 1:7 Nəmə kəutəhlan vivi e nəhmti Uhgın, okotəni pətigəm əmə təfagə tərəh min kəmautol kəsotəhmenian e nəhmti Uhgın. Mətəu səniəmə təhmen e naruətuəhian iətəm kətaig e nien o nos rəkisian nətuəkəmiən kəti e nipətəmi. Nira Iesu otəkeikei maruətuəh e tah, məmə in otos rəkis nolian tərəh min rəhatah. (Nipəti nəghatian u "nira Iesu" tətəni məmə Iesu təmimis təhmen e sakrifais kəti təmol o təfagə tərəh min.) Tol lanəha, kitah kəutəhlan vivi, motəhruahru e nəhmti Uhgın, kəni in təseruhian nolian tərəh rəhatah, mətəu-inu nira Iesu təmafəl rəkis. ‡ 1:7 Hip 9:14; Nəh 7:14 § 1:8 Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2 * 1:8 1Jon 2:4 † 1:9 Uhgın tətalı təfagə tərəh min rəha nol təfagə min, mətəu in tatol e nəhruahruian, mətəu-inu nimisian rəha Iesu in təmətəou rəkis nolian tərəh min. Tol lanəha, təhruahru məmə Uhgın otalu nolian tərəh min rəhatah məfafəl rəkis. ‡ 1:9 Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13 § 1:9 Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22 * 1:10 Jon 5:38 * 2:1 1Təs 2:11 † 2:1 Rom 8:34; 1Tim 2:5; Hip 7:25 ‡ 2:2 Rom 3:25; 1Jon 4:10 § 2:2 Iesu in təmol sakrifais aru e nəmiəgəhian rəhan o rəhatah nolian tərəh min, kəni nati əha, niəməha təsolian minian Uhgın. Iesu in sakrifais, kəni in pris min iətəm təmol sakrifais u. Iesu təsətapuəhian o Uhgın məmə otəni məmə kitah kəməsotolian nolian tərəh kəti, mətəu təmətapuəh o Uhgın məmə oteruh itah məmə kitah nətəmiimi rəhalah nolian tərəh min kəmotos rəkis nalpinian. Inu nətəligian min rəfin rəha Uhgın, kəni nati u, in təməhmen. * 2:2 Jon 3:17 † 2:3 1Jon 4:13; 5:2 ‡ 2:3 Nolian nəuiən u, təsolian itah kotəhruahru, mətəu tətəgatun əmə məmə kitah kotəhrun Uhgın. § 2:3 Jon 14:15

⁴ Iätəmi u tətəni məmə “Iəkəhrun Uhgın,”* mətəu təsoliən nəuiən, in ieiua, kəni nīpəhrīənīən tikə lan.†‡

⁵⁻⁶ Mətəu iätəmi u tatol rəhan nəghatīən,§ nolkeikeiən rəha Uhgın təmatig mīnpi vivi pəhrīən e nīkin.* Iätəmi u tətəni məmə tətəhtul=pən lan,† otəkeikei mītəu suaru kətīəh əmə iätəm Iesu təmitəu.‡ Noliən u tətəgətun əsas§ məmə kitah kautatig lan.*

Kitah kotəkeikei motol nolkeikeiən kəm tah mīn

⁷ Nīkik keikei mīn, iəu iəsətēiən nəghatīən vi kətī kəm təmah məmə onəkotol, kəni mətəu iätətēi in əuas† iätəm nəmotos rəkis e nətuəuiənīən, nīən nəmotətəu nənusiən təuvir;‡ nəghatīən əuas u in nəghatīən nīnotəhrun rəkis məmə nəkotolkeikei itəmah mīn.

⁸ Mətəu e neruhīən kətī mīn, nəghatīən u iätəm iätətēi tatuvnə o təmah məmə onəkotol, in tətəuhllin məmə nəghatīən vi,§ mətəu-inu kineruh e suaru vi kətī e nəmiəgəhīən rəha Iesu mīne rəhatəmah. Mətəu-inu rəueiu, napinəpuīən tīnətəgim,* konu nəhəgəhəgīən pəhrīən† tīnətəsīə rəkis.‡

⁹ Kəni iätəmi u tətəni məmə in tətətig e nəhəgəhəgīən mətəu tətəməkī e pian,§ in tətətig əhanəh e napinəpuīən.*

¹⁰ Iätəmi u iätəm tolkeikei pian, in tətəhtul e nəhəgəhəgīən,† kəni nati kətī tikə e nīkin məmə otapitətəl lan, morin.‡

¹¹ Mətəu iätəmimi u iätəm tətəməkī e pian, in tətətig e napinəpuīən,§ kəni mətən e napinəpuīən, kəni məruru ikin tatuvən=pən ikin, mətəu-inu napinəpuīən tətəuveg nəhmtin.*

¹² Rəhak kəlkələh mīn, iätətēi nauəua u kəm təmah, mətəu-inu Uhgın təmafəl rəkis noliən tərəh mīn rəhatəmah e nati u iätəm Iesu təmol.

¹³ Tatə mīn, iätətēi nati u kəm təmah, mətəu-inu itəmah nəkotəhrun in, iätəm təmaupən matig e nətuəuiənīən.†

Nətəm aluə mīn, iätətēi nati u kəm təmah, mətəu-inu itəmah nəmotəhpəhu rəkis‡ iätəmi tərəh, Setən.

¹⁴ Kəlkələh mīn, iätətēi nati u kəm təmah, mətəu-inu nəkotəhrun Tatə Uhgın.

Tatə mīn, iätətēi nati u kəm təmah,

mətəu-inu itəmah nəkotəhrun in, iätəm təmaupən matig e nətuəuiənīən.§

Nətəm-aluə mīn, iätətēi nati u kəm təmah, mətəu-inu itəmah nəkotəsənən,* kəni nəghatīən rəha Uhgın tətətig e nikitəmah, kəni nəmotol win e iätəmi tərəh, Setən.†

Sotolkeikeiən natimnati rəha nəhue niftəni

* **2:4** Tait 1:16; 1Jon 3:6; 4:7,8 † **2:4** Nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən Nostisisim, kəutəni məmə ilah kəutəhrun vivi Uhgın, mətəu noliən rəhalah təsəhruhruiən. Afin-to e Nəghatīən Əkuəkir Rəha Nauəua u 1 Jon məmə nəkəhrun nətəligiən rəha Nostisisim. ‡ **2:4** 1Jon 1:6,8 § **2:5-6** Jon 14:15 * **2:5-6** 1Jon 4:12 † **2:5-6** Nīən tətəni məmə suah iätəmi kətī tətəhtul=pən e Iesu, nīpətin u məmə in tətətig lan məsītiən, tatsipən lan, tatos rəfin nəsanəniən rəhan ohni, tətəhgəl lan, tatilpin ilau mīn. ‡ **2:5-6** Mat 11:29 § **2:5-6** 1Jon 2:3 * **2:5-6** Jon 15 † **2:7** Dut 6:5; Lev 19:18 ‡ **2:7** 1Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2Jon 5,6 § **2:8** Jon 13:34 * **2:8** Rom 13:12 † **2:8** Jon 1:9 ‡ **2:8** Efəs 5:8; 1Təs 5:5 § **2:9** 1Jon 3:10,15,16; 4:20,21 * **2:9** 1Jon 1:5 † **2:10** 1Jon 3:14 ‡ **2:10** Sam 119:165 § **2:11** 1Jon 1:6 * **2:11** Jon 11:9; 12:35 † **2:13** Jon 1:1 ‡ **2:13** Jon 16:33 § **2:14** Jon 1:1 * **2:14** Efəs 6:10 † **2:14** 1Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1Jon 1:10

15 Sotolkeikeian nãhue niftãni[‡] uã natimnati min rãha nãhue niftãni. Nãmã iãtãmi kãti tatolkeikei nãhue niftãni, kãni nolkeikeian rãha Tatã Uhgìn tãsatigian e nikin. §

16 Mõtãu-inu natimnati rãfin u rãha nãhue niftãni, ilah u, kãsotsipãnian o Tatã Uhgìn, mõtãu kautsipãn e nãhue niftãni ãmã. Natimnati rãfin u rãha nãhue niftãni, ilah u, nolkeikei pikian natimnati rãha nãhuvegin ãmã,* kãni nolkeikeian natimnati iãtãm tãtiuvirãkis nãhmtitãmi,[†] mine nãfãrian o rãhalah nautã, mine nepãtãn.

17 Kãni nãhue niftãni u otãpanikã. Kãni nolkeikei pikian nautã min otãpanikã. Kãni nolkeikei pikian o nolian min rãha nãhue niftãni iãtãm kautiuvu nãtãligian rãha nãtãmimi otãpanikã.[‡] Mõtãu iãtãmimi iãtãm tatol nãuia Tatã Uhgìn, § in otãtatig itulin.

Tikimír min rãha Kristo kinãhuva rãkis

18 Kãlkãlãh min, kinotevig=pãn e naunun nian.* Nãmõtãtu mãmã Tikimír rãha Kristo[†] otuva.[‡] Kãni rãueiu tikimír min rãha Kristo tẽpãt, kinãhuva rãkis. § Tol lanãha, kitah kotãhrun mãmã, kinotevig=pãn e naunun nian.

19 Nãtãmi min u, kãmõtãpãh rãhatah nimãfaki min* mõtãu ilah sãniãmã rãhatah agin min, aupãn agin mõtãuãrus=pa u rãueiu mine. Nãmã rãhatah agin min, kãmãsohietian e tah. Mõtãu ilah kãmohiet e tah, kãni tãtãgãtun mãmã ilah sãniãmã rãhatah min ãhruahru.

20 Mõtãu itãmah ko, Iãtãmi Æhruahru, in tãmãliku=pinã[†] kãm tãmãh e Nãrmin Rãha Uhgìn,[‡] kãni itãmãh rãfin nãkotãhrun nati u.

21 Iãtãtei nati u kãm tãmãh, sãniãmã nãkotãruru nipãhrãnian, mõtãu itãmãh ninõtãhrun rãkis nipãhrãnian, kãni mõtãhrun mãmã nipãhrãnian tãsãuãian e neiuãian. §

22 Pãh u in ieiũ? Iãtãmimi u iãtãm tãtãni mãmã Iesu sãniãmã in Kristo iãtãm Uhgìn tãmãni mãmã otãhli=pa. Iãtãmimi u inu, tikimír rãha Kristo. In tãsãnian nipãhrãnian e Tatã Uhgìn mine Nãtin.*

23 Iãtãmi tãsãnian nipãhrãnian e Nãtin tãruru nosian Tatã. Iãtãmi tãtãni nipãhrãnian e Nãtin, in tãtos min Tatã Uhgìn.[†]

24 Otãskãlim tiãkis mautil nati nak nãmõtãtu e nãtuãuinian, nian nãmõtãtu nanusian tãuvir. Nãmã nãutil, kãni itãmãh onãkotãhtul=pãn e Nãtin, mine Tatã Uhgìn.[‡]

25 Kãni nati u inu, nãmiegãhian itulin, in tãmãni ãskãsik mãmã otãfa kãm tah.

26 Iãtãtei nãghãtãn min u kãm tãmãh mãmãni pãtigãm nãtãmimi min u nãtãm okotiuvu rãkis itãmãh. §

27 Mõtãu Nãrmin Rãha Uhgìn iãtãm nãmotos e Kristo,* in tãtatig ãhanãh e nãkitãmãh. ?Tol lanãha, pãh min tãhrun nãgãtunian nati vi kãti kãm tãmãh?

‡ 2:15 Rom 12:2 § 2:15 Jem 4:4 * 2:16 Jen 3:6; Rom 13:14; Efãs 2:3 † 2:16 Prov 27:20 ‡ 2:17 Hip 12:27 § 2:17 Mat 12:50 * 2:18 Rom 13:11 † 2:18 Tikimír rãha Kristo in "antichrist" e Inglis. ‡ 2:18 1Jon 2:22; 4:3; 2Jon 1:7 § 2:18 1Jon 4:1 * 2:19 Uãk 20:30 † 2:20 Nãtãm Isrel kautãliku=pãn e rãhn-kapã pris min e oiell, mautil kãni tãtãgãtun mãmã ilah u, sãniãmã nãtãmimi ãpnãpin ãmã, mõtãu ilah u, nãtãmimi rãha Uhgìn ãmã, nãtãm in tãmitãpin o nolian uak u. Kãni e nolian ãhmen ãmã, Iesu in tãtãfa Nãrmin Rãha Uhgìn kãm nãtãmimi min ãha nãtãm kãutãni nipãhrãnian lan, mãmãgãtun mãmã Kristo tãmitãpin ilah mãmã rãhan ãmã. Nãtãmimi min u nãtãm kautos nalikuãian e Nãrmin Rãha Uhgìn, in tãhmen e nãmtãtãn kãti mãmã ilah u, rãhan min nãtãmimi. Tãtãliku=pãn e Nãrmin Rãha Uhgìn e lah mãmã ilah kotãhmen o nolian uak rãhan. ‡ 2:20 1Jon 2:27; 2Kor 1:21-22 § 2:21 2Pitã 1:12 * 2:22 1Jon 4:3; 2Jon 1:7 † 2:23 Jon 8:19; 14:7; 1Jon 4:15; 5:1; 2Jon 1:9 ‡ 2:24 Jon 14:23; 15:4; 1Jon 1:3; 2Jon 9 § 2:26 1Jon 3:7 * 2:27 1Jon 2:20

Narmin Raha Uhgîn tətəgətun natimnati rəfin kəm təmah,† kəni nəgətuniən əha rəhan, in nīpəhrīniən, səniəmə neiuiən. Tol lanəha, otəhtul=pən əskasik e Kristo,‡ təhmen=pən əmə məmə Narmin rəhan təməgətun itəmah məmə nəkotol.

²⁸ Kəni rəueiu əha, kəlkələh min, otəhtul=pən lan, məmə nian in otuva§ kəni kitah kəsotəginian məsotaulisiən e nəhmtin* e rəhan nuvaiən.

²⁹ Nəmə nəkotəhrun məmə in təhruahru,† onəkotəhrun əsas məmə nətəmimi rəfin nətəm kautol nolian əhruahru, ilah u, nenətin min.‡

3

Kitah u nenəti Uhgîn min

¹ !Oteh-to! !Nolkeikeiən asoli agin Tatə Uhgîn təmolkeikei itah lan,* məmə tətəuin e tah məmə nenətin min!† Kəni nīpəhrīniən məmə kitah əha. Nətəmimi rəha nəhue niftəni kəsotəhrunian məmə kitah nenətin min,‡ mətəu-inu ilah kotəruu Uhgîn.§

² Nīkik min, kitah nenəti Uhgîn min u rəueiu. Kitah kəsotəhrunian məmə okotəhro lanu motol pişin nian Kristo otitəlig=pa. Mətəu kitah kotəhrun məmə nian otitəlig=pa,* kitah okotəhmen lan,† mətəu-inu e nian əha, okotəhr əhruahru məmə in tol lanəha.‡

³ Kəni iətəmimi iətəm tatuhuin məmə otəhmen e Kristo, in otəkeikei mol nəmiəgəhiən rəhan təhlan məuvir§ aru nolian min rəhan,* mətəu-inu Kristo in min in təhruahru vivi agin.

⁴ Iətəmimi iətəm tatol nolian tərəh, in tətəgəhli min lou rəha Uhgîn, mətəu-inu nəgətiən u nolian tərəh, nīpətin u, natgəhliən lou rəha Uhgîn.

⁵ Kəni itəmah nəkotəhrun məmə Kristo təmuva məmə otos rəkis rəhatəmah nolian tərəh min,† kəni nolian tərəh tikə lan.‡

⁶ Tol lanəha, nəmə kitah kətəhtul=pən lan, tol=pən ko kəsotəkeikeiən e nolian tərəh min. Mətəu nətəmimi min u nətəm kautəkeikei e nolian tərəh min, tol=pən kotəruu agin in, məsotəruhiən in.§

⁷ Kəlkələh min, sotoliən iətəmi kəti teiua e təmah e nati u. Iətəmi tatol nati əhruahru, nīpətin u məmə in iətəmi əhruahru təhmen e Kristo məmə in iətəmi əhruahru.

⁸ Mətəu iətəmimi iətəm tətəkeikei əhanəh e nolian tərəh min, tətəgətun məmə in rəha Setən, u iətəm təmatol nolian tərəh e nətuəuiniən mətəuarus=pa u rəueiu mine.* Mətəu Nəti Uhgîn təmuva o nərəkiniən uək min əha rəha Setən.†

⁹ Nətəmimi min u nətəm kəmotair vi min məhuva nenəti Uhgîn min,‡ ilah ko kəsotəkeikeiən e nolian tərəh,§ mətəu-inu ilah kautos nian miə rəha Uhgîn. Kəni o nati u, ko ilah kəsotəkeikeiən e nolian tərəh, mətəu-inu ilah nenəti Uhgîn min.*

† 2:27 1Kor 2:12 ‡ 2:27 Jon 15:4 § 2:28 1Jon 3:2; Kol 3:4 * 2:28 Efəs 3:12 † 2:29 1Jon 3:7 ‡ 2:29 Jon 1:13 * 3:1 Jon 3:16 † 3:1 Jon 1:12 ‡ 3:1 Jon 15:21; 16:2,3 § 3:1 Jon 15:21; 16:2,3 * 3:2 Kol 3:4; 1Jon 2:28 † 3:2 Rom 8:29; 2Pitə 1:4 ‡ 3:2 Jon 17:24; 2Kor 3:18 § 3:3 Təhlan məuvir, nīpətin u, tətəfəl rəkis. * 3:3 2Kor 7:1; 1Jon 1:7; 2Pitə 3:13,14 † 3:5 1Jon 3:8 ‡ 3:5 2Kor 5:21 § 3:6 1Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3Jon 1:11 * 3:8 Jon 8:44 † 3:8 Hip 2:14 ‡ 3:9 Jon 1:13 § 3:9 1Jon 5:18 * 3:9 Nīkiti nati tateviə mətəua e nəuan. E suaru əhmen əmə, Uhgîn tətəluh=pən rəhan nian miə e iətəmi kəti, kəni in tateviə təhmen e nīkiti nati iətəm kəmərfəi e nəmiəgəhiən rəha iətəmimi u, kəni mətuə e nəuan e nolian min rəha Uhgîn. Tol lanəha, nətəmimi min u nətəm kəmotair vi min motuva nenəti Uhgîn min, ilah kəsotəkeikeiən e nolian tərəh.

10 Tol mə, kotəhrun nəniən məmə pəh mīn u nenəti Uhgīn,† kəni pəh mīn u nenəti Setən.‡ İətəmimi u iətəm təsol əhruahruən, kəni in məsolkeikeiən pian kəti,§ in səniəmə nəti Uhgīn kəti.

Kitah kotəkeikei motolkeikei itah mīn

11 Nəghatiən u inu, nəmotətəu e nətuəuinian e nanusiən təuvir,* məmə kitah okotəkeikei motolkeikei itah mīn.†

12 Sotolian nitai Ken, iətəm in iətəmimi rəha Setən kəni təhuamu pian.‡ ? Kəni təmohamu pian o nak? Təmohamu mətəu-inu rəhan nolian mīn tərəh, konu rəha pian, nolian mīn in təhruahru.§

13 Piak mīn, narmitəmah təsiuvig pikian nəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni u kəutəməki e təmah.*

14 Nəmə kitah kotalkeikei piatah mīn, tətəgətun məmə kitah kinotəpirəkis rəkis nimisiən, minotəvig=pən e nəmiəgəhiən.† Mətəu iətəmi u nolkeikeiən tika lan, in tətətig əhanəh e nimisiən.‡

15 İətəmimi u iətəm tətəməki e pian§ in təhmen e iətəm tətəhuamu iətəmi,* kəni itəmah nəkotəhrun məmə iətəm tətəhuamu itəmi, in təsosian nəmiəgəhiən itulīn.†

16 Kitah kotəhrun vivi məmə nolkeikeiən in tol lanu, mətəu-inu İesu təməfa rəhan nəmiəgəhiən o tah.‡ Kəni təhmen əmə lanəha, təuvir məmə kitah mīn kotəfən nəmiəgəhiən rəhatah o piatah mīn.§

17 ?Nəmə iətəmi kəti rəhan natimnati tēpət kəni pian kəti rəhan nati kəti tika, mətəu in təsolkeikeiən məmə təhrun e pian,* məsolian nati əgin lan, nolkeikeiən rəha Uhgīn otəhro lanu matig e iətəmi u?†

18 Nənətik mīn, pəh kitah kəsotəniən nolkeikeiən e nohlitah əmə, mətəu okotol əpu nolkeikeiən pəhriən e nolian mīn rəhatah.‡

19 Nolian mīn rəhatah kəutəgətun məmə kitah nətəmimi rəha nīpəhriənian, kəni tol lanəha, nian okotəhtul e nəhmti Uhgīn, kəni kəsotəginiən.

20 Kəni nati əpnəpin nəmə kotətəu=pən e nikitah məmə okotos nalpiniən o natimnati nəuvein, mətəu Uhgīn in ilis təpirəkis nikitah, kəni in təhrun natimnati rəfin, kəni otəni məmə kitah kotəhruahru uə kəpə.

21 Piak mīn, nəmə kotətəu=pən e nikitah məmə okəsotosian nalpiniən, kitah okəsotəginiən e nəhmti Uhgīn,§

22 kəni motos natimnati rəfin ohni iətəm kəutətapuəh=pən ohni,* mətəu inu kitah kəutol nəuiən† kəni məutol nolian iətəm in tolkeikei.‡

23 Konu nəghatiən u rəhan tətəni məmə kotəkeikei motəhatətə e Nətin,§ İesu Kristo,* kəni motolkeikei itah mīn, təhmen məmə inu in təməni kəm tah.†

24 Nətəmimi mīn u nətəm kəutol nəuiən,‡ ilah kəutəhtul=pən vivi lan,§ kəni in tətəhtul=pən vivi e lah. Kəni kitah kotəhrun məmə in tətətig e nikitah, mətəu-inu Narmīn Rəha Uhgīn iətəm in təməfa, in tətəgətun kəm tah.*

† 3:10 1Jon 3:1,2; Jon 1:12 ‡ 3:10 1Jon 3:8 § 3:10 1Jon 2:9; 4:8 * 3:11 1Jon 2:7 † 3:11 Jon 13:34-35; 15:12; 1Jon 4:7,11,21; 2Jon 1:5 ‡ 3:12 Jen 4:8 § 3:12 Prov 29:10 * 3:13 Jon 15:18,19; 17:14 † 3:14 Jon 5:24 ‡ 3:14 1Jon 2:9 § 3:15 1Jon 2:9 * 3:15 Mat 5:21,22; Jon 8:44 † 3:15 Kəl 5:20,21 ‡ 3:16 Jon 10:11 § 3:16 Jon 15:13; 1Təs 2:8 * 3:17 Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 † 3:17 1Jon 4:20 ‡ 3:18 Esik 33:31; Rom 12:9 § 3:21 Efəs 3:12; 1Jon 5:14 * 3:22 Mat 7:7 † 3:22 Jon 14:15 ‡ 3:22 Hip 13:21 § 3:23 Jon 6:29 * 3:23 Jon 1:12; 3:18; 20:31 † 3:23 Jon 13:34 ‡ 3:24 1Jon 2:3 § 3:24 1Jon 2:6; 4:15 * 3:24 1Jon 4:13

4

Onækakil meruh mätig narmin min

¹ Nikik min, nәмә iәtәmimi kәti tәtәni mәмә Narmin rәha Uhgин tәtәtig lan, matol in tәtәni pәtigәm rәhan nәghatiәn, kәni tәuvir pik mәмә onәkotәruh vivi motakil mätig mәмә narmin әha tәtәtig lan, in rәha Uhgин pәhriәn, uә sәniәmә rәha Uhgин.* Kitah okotәkeikei moteh vivi mätәu-inu iәni eiуә min tәpәt kinohiet rәkis mәutәghati e nәhue niftәni.†

² Tol lanәha, itәmah onәkotәhrun vivi mәмә in Narmin Rәha Uhgин iәtәm tәtәtig e iәtәmimi kәti, inu, Narmin iәtәm tәtәni pәtigәm mәмә Iesu in Kristo iәtәm Uhgин tәmәni mәмә otahli=pa, kәni in tәmuva e nipәtin,‡ narmин әha in Narmin әhruahru rәha Uhgин.§*

³ Mätәu iәtәmimi kәti iәtәm tәsәni pәtigәmiәn mәмә Iesu in Kristo iәtәm Uhgин tәmәni mәмә otahli=pa, narmин rәha iәtәmimi әha, sәniәmә rәha Uhgин. Inәha, in narmin rәha tikimir rәha Kristo,†‡ iәtәm nәmotәtәu rәkis mәмә in otәpanuva, kәni rәueiu tinәtәtig rәkis e nәhue niftәni.§

⁴ Kәlkәlәh min, itәmah nәtәmimi rәha Uhgин min, kәni nәmotәghi rәkis iәni eiуә min әha,* mätәu-inu Narmin iәtәm tәtәtig e nikitәmah in tapirәkis narmin iәtәm tәtәtig e nәhue niftәni u.†

⁵ Ilah nәtәmimi rәha nәhue niftәni u,‡ tol lanәha, nәghatiәn min rәhalah kәutәni, ilah rәha nәhue niftәni әmә, kәni nәtәm kәutәtәlig e lah, ilah min nәtәmi rәha nәhue niftәni u.

⁶ Mätәu itәmah rәha Uhgин. Tol lanәha, nәtәmimi nәtәm kotәhrun Uhgин, ilah kotәtәlig e timah. Mätәu nәtәmimi nәtәm ilah sәniәmә rәha Uhgин, ilah kәsotәtәligiәn e tәmah.§ Kәni tol lanәha rәueiu, kitah okotәhrun әhruahru nәtәmimi nәtәm Narmin rәha nipәhriәniәn tәtәtig e lah,* mine nәtәmimi nәtәm narmin rәha neiuәiәn tәtәtig e lah.†

Nolkeikeiәn rәha Uhgин mine rәhatah

⁷ Nikik min, pәh kitah kotәkeikei mautolkeikei itah min,‡ mätәu-inu nolkeikeiәn in tatsipәn e Uhgин, kәni iәtәm tatol nolkeikeiәn, in tәmair vi min muva nati Uhgин kәti,§ kәni tәhrun Uhgин.*

⁸ Mätәu iәtәmi u rәhan nolkeikeiәn tikә, in tәruru Uhgин, mätәu-inu Uhgин in nәukәti nolkeikeiәn.

⁹ Uhgин tәmol әpu rәhan nolkeikeiәn kәm tah lanu, mәмә in tәmahli=pa Nәtin nәuan kәtiәh әmә,† tuva e nәhue niftәni, mәмә kitah okotos nәmiәghiәn ohni.‡

¹⁰ Nati u in nolkeikeiәn pәhriәn, sәniәmә kitah kәmotolkeikei Uhgин, mätәu in tәmolkeikei itah.§ Uhgин tәmahli=pa Nәtin tuva, kәni in tәmol sakrifais aru e rәhan nәmiәghiәn o rәhatah noliәn tәrah min, mәмә niәmәha otәsol mininәn Uhgин.*

* 4:1 Jer 29:8 † 4:1 Mat 7:15; 1Jon 2:18 ‡ 4:2 Jon 1:14; 1Jon 2:23 § 4:2 Jon tәmәni tol lanu mätәu-inu nәtәmimi nәtәm kәmәutohtәu=pәn Nostisisim, nәghatiәn rәhalah tәtәni mәмә Iesu, nipәtin pәhriәn tikә, mätәu in narmin әmә, kәni in tәmos narmi iәtәmi kәti. Mätәu nipәhriәniәn, nipәtin әha ikin.

Nipәhriәniәn, Iesu Kristo in iәtәmimi pәhriәn, kәni in min Uhgин pәhriәn. * 4:2 1Kor 12:3 † 4:3 1Jon 2:22; 2Jon 1:7 ‡ 4:3 E Inglis, kәtәni mәмә "antichrist," kәni nipәtin u mәмә in tikimir rәha Kristo.

§ 4:3 1Jon 2:18 * 4:4 Jon 16:33 † 4:4 2King 6:16; Rom 8:31 ‡ 4:5 Jon 15:19; 17:14,16 § 4:6

Jon 8:47 * 4:6 Jon 14:17 † 4:6 Mak 13:5 ‡ 4:7 1Jon 3:11 § 4:7 Jon 1:15 * 4:7 1Jon 2:4

† 4:9 Jon 1:18 ‡ 4:9 Jon 3:16,17; 1Jon 5:11 § 4:10 Rom 5:8,10 * 4:10 Rom 3:25

¹¹ Piak min, Uhgín tæmolkeikei pik itah lanu,† káni tol lanu lan, kitah min okotakeikei motol min nolkeikeiæn aha kãm tah min.‡

¹² Iætæmi kæti tæsehian Uhgín nian kæti mine.§ Mætæu nãmæ kitah kotalkeikei itah min, káni Uhgín tatig e nikitah, káni nolkeikeiæn ræhan tæmatig minpi vivi pæhriæn e nikitah.*

¹³ Kitah kotæhrun† mãmæ kitah kotatig lan, káni in tætatig e tah, mætæu-inu tinæfa rækis ræhan Narmin kãm tah.‡

¹⁴ Káni itimah iæmoteruh rækis mæutæni pætigæm§ mãmæ Tatæ Uhgín in tæmahli=pa Nætín mãmæ in Iosmiægah ræha næhue niftæni.*

¹⁵ Iætæmimi iætæm tætæni pætigæm mãmæ Iesu in Næti Uhgín, káni Uhgín tætatig lan, káni in min tætatig=pæn e Uhgín.†

¹⁶ Káni tol lanæha, kitah kotæhrun nolkeikeiæn ræha Uhgín o tah, káni mæutaræriæ lan.

Uhgín in nolkeikeiæn.‡ Iætæmi tætatig e nolkeikeiæn, tætatig=pæn e Uhgín, káni Uhgín min tætatig lan.§

¹⁷ Nian kæutatig lanæha e Uhgín, káni nolkeikeiæn ræhan tæmatig minpi vivi pæhriæn e nikitah,* mãmæ kitah kæsotæginiæn† e nian Uhgín otakil iætæmi, mætæu-inu e næhue niftæni u ræhatah nolian tæhmen e Kristo.

¹⁸ Iætæmi u tæriauah e nolkeikeiæn, ko tææginiæn e Uhgín. Mætæu-inu nolkeikeiæn pæhriæn u, iætæm tinatæuæ rækis e nikitah, tæthægi rækis næginiæn.‡ Nætaliægian ræha nosiæn nalpiniæn tatol itah kæutægín, káni nati u tætgætun mãmæ ræhan nolkeikeiæn pæhriæn tæsæuæ æhanæhian e nikitah.

¹⁹ Kitah kotalkeikei itah min mine Uhgín mætæu-inu Uhgín tæmaupæn molkeikei itah.

²⁰ Mætæu nãmæ iætæmi kæti tæni mãmæ, “Iæu iækolkeikei Uhgín,” mætæu tætæmæki æhanæh e pian u tæhatahætæ min e Kristo,§ in iæiuæ,* mætæu-inu iætæmi tæsolkeikeiæn pian u in tateh e næhmtin,† ko tæsolkeikeiæn Uhgín, iætæm in tæsehian.‡§

²¹ Káni in tæmæfa ræhan næghatiæn kãm tah mãmæ: iætæmimi pæh tolkeikei Uhgín in otækeikei molkeikei min pian.*

5

Kitah kautol win mætæu-inu kitah kæutæhatætæ e Iesu

¹ Iætæmimi iætæm tæhatahætæ* e Iesu mãmæ in Kristo iætæm Uhgín tæmæni mãmæ otahli=pa, iætæmi inu, in næti Uhgín,† káni iætæmimi iætæm in tolkeikei Tata Uhgín, in tolkeikei min nenætín min.‡

² Káni nãmæ kotalkeikei Uhgín káni mautil næuiæn,§ konu kitah kotæhrun mãmæ kotalkeikei min nenætín min.*

† 4:11 Jon 3:16 ‡ 4:11 Jon 15:12; 1Jon 3:11 § 4:12 Jon 1:18 * 4:12 1Jon 4:17; 2:5 † 4:13 1Jon 2:3 ‡ 4:13 1Jon 3:24 § 4:14 Jon 15:27 * 4:14 Luk 2:11; Jon 3:17 † 4:15 1Jon 3:24 ‡ 4:16 1Jon 4:8 § 4:16 1Jon 3:24 * 4:17 1Jon 4:12; 2:5 † 4:17 Efes 3:12 ‡ 4:18 Rom 8:15 § 4:20 1Jon 2:9 * 4:20 1Jon 1:6; 2:4 † 4:20 1Jon 3:17 ‡ 4:20 Rahatah nolian tætgætun æhruahru nati nak tætatig e nikitah. Nãmæ iætæmimi kæti in tolkeikei pik Uhgín, nolkeikeiæn ræha Uhgín tatig e nikin, kani ko in otolkeikei min nætæmimi, káni in otol nolian tæuivir min æmæ kãm lah. Mætæu nãmæ kitah kæsotalkeikeiæn Uhgín, kani ko kitah kæsotalkeikeiæn minian nætæmimi. Káni nãmæ kitah kæsotalkeikeiæn nætæmimi, tætgætun mãmæ kæsotalkeikeiæn Uhgín § 4:20 1Jon 4:12; Jon 1:18 * 4:21 1Jon 2:7,9 * 5:1 Jon 3:15 † 5:1 Jon 1:13; 1Jon 2:22; 1Jon 2:23 ‡ 5:1 1Jon 2:23 § 5:2 1Jon 2:3 * 5:2 1Jon 3:14

³ Mætəu-inu nəmə kotołkeikei Uhgín, nípətin u məmə, okotoł nəuian.† Kəni rəhan nəghatiən otəhmen e katipə iətəm təhvevig əmə.‡

⁴ Nətəmi mìn u ilah nenəti Uhgín mìn,§ ilah kautol win e noliən mìn rəha nəhue niftəni. Konu nəhatətəiən rəhatah in tətəfa nəsanəniən o noliən win e noliən mìn rəha nəhue niftəni.

⁵ Pəh mìn u ilah kəutəhtul əskasik motol win e noliən mìn rəha nəhue niftəni u? Ilah əmə əha, nətəm kəutəhatətə məmə Iesu in Nəti Uhgín.

Iəruəsan kisil kahlol əpu Iesu Kristo kəm tah

⁶ Iesu Kristo, in iətəmi u iətəm təmuva, kəni nəhu mìnə niran* katuoł əpu in kəm tah məmə in Nəti Uhgín. Səniəmə nəhu əmə iətəm tatol əpu in, mətəu nəhu mìnə niran. Narmin Rəha Uhgín in tətəruəsan nəghatiən mil u rəha nəhu mìnə nirə, mətəni pətigəm, kəni rəhan nəghatiən in nípəhrriənian mətəu-inu Narmin Rəha Uhgín in nípəhrriənian.

⁷ Kəni nuhapuminiən kisil kəhləruəsan ilahal mìn.†

⁸ Ilahal u, Narmin Rəha Uhgín, mìnə nəhu, mìnə nirə. Kəni ilahal u, kəhlegəhan lan mahlol əpu nəghatiən rəhalahal mìn.

⁹ Nian mìn, kitah kautətu nəghatiən mìn iətəm nətəmiimi kəutəni pətigəm, mətəhatətə e lah.‡ Mətəu nian Uhgín tətəni pətigəm nati kəti, in iahgin tapirəkis, kəni kitah okotəhrun nəhatətə təhmìn mìn e rəhan nəghatiən, mətəu-inu in Uhgín,§ kəni in tətəhtul pətigəm o Nətin.

¹⁰ Iətəmiimi iətəm tətəhatətə e Nəti Uhgín, in tətəni nípəhrriənian e nikin o nəghatiən u rəha Uhgín. Mətəu iətəmiimi iətəm təsəhatətəiən e nəghatiən u rəha Uhgín, təhmen əmə məmə in tətəni məmə Uhgín in iəiuə əmə,* mətəu-inu Uhgín təməhtul pətigəm o Nətin, məni pətigəm Nətin kəm in, mətəu in təsəniən nípəhrriənian lan.

¹¹ Konu nəghatiən iətəm Uhgín təməni pətigəm o Nətin, in tol lanu. Uhgín təməfən nəmiəgəhiən itulin† kəm tah, konu nəmiəgəhiən u, katos o Nətin.‡

¹² Iətəm tatos Nəti Uhgín, in tatos nəmiəgəhiən. Mətəu iətəm təsosian Nəti Uhgín, in təsosian nəmiəgəhiən.§

Naunun nəghatiən

¹³ Iətətəi nəghatiən mìn u kəm təmah nətəm nəutəhatətə e Nəti Uhgín, məmə onəkotəhrun məmə itəmah nəkotos nəmiəgəhiən itulin.*

¹⁴ Pəh kəsotəginian,† mətəu kotəskasik o nətapuəhiən o nati kəti e nəhmti Uhgín. Nian okotətapuəh o nati kəti kəm in iətəm təuvir e rəhan nətəligiən, kəni kitah kotəhrun vivi məmə in otətəu rəhatah nəfakiən.‡

¹⁵ Kəni nəmə kotəhrun məmə in otətəu itah, kəni nati nak okoteasie=pən ohni, kəni kinotəhrun rəkis məmə okotos.§

¹⁶ Nəmə koteh piatah kəti tatol noliən tərəh, mətəu səniəmə noliən tərəh iətəm təhrun niti-pəniən e nīmisiən, ik onəkəfaki ohni, kəni Uhgín otəfən nəmiəgəhiən kəm iətəmi u.* Mətəu noliən tərəh kəti əha ikin iətəm tatiti=pən

† 5:3 Jon 14:15 ‡ 5:3 Mat 11:30 § 5:4 Jon 1:13 * 5:6 Jon 19:34,35 † 5:7 Jon 14:17 ‡ 5:9 Jon 5:33,34 § 5:9 Mat 3:16,17; Jon 5:32,37; 8:17,18 * 5:10 Jon 3:33; 1Jon 1:10 † 5:11 Mat 25:46 ‡ 5:11 Jon 1:4 § 5:12 Jon 3:15,16,36 * 5:13 1Jon 5:11 † 5:14 Efəs 3:12; 1Jon 3:21 ‡ 5:14 Mat 7:7 § 5:15 1King 3:12 * 5:16 Jem 5:15

iätəmi e nımısiän,† kəni iəu iəsəniän məmə onəkotəfaki o nətəmi min iätəm kautol noliän əha.‡§

17 Noliän tərəh min rəfin, ilah təfagə tərəh,* kəni mətəu təfagə tərəh min əha ikın iätəm kəsotiti-pəniän iätəmi e nımısiän.†

18 Kitah kotəhrun məmə iätəm tətair e Uhgın‡ təsəkeikeiän e təfagə tərəh, mətəu-inu Nəti Uhgın tətəkəlim-ərain vivi in, kəni iätəmi tərəh u Setən, təruru nekian.§

19 Kitah kotəhrun məmə kitah nenəti Uhgın min,* mətəu nətəmi rəha nəhue niftəni rəfin, ilah u kəutatig e nəhlmi Setən.†

20 Kitah kotəhrun min məmə Nəti Uhgın təmuva kəni məfa neinatigian kəm tah,‡ məmə kitah okotəhrun in, u in nıpəhriəniän.§ Konu kitah kautəhtul=pən e Uhgın u in nıpəhriəniän, mətəu-inu kitah kautəhtul=pən e Nətin İesu Krišto. In u, in Uhgın pəhriän, kəni in nəukəti nəmiəgəhiän itulin.*

21 Nənətik min, otəgim rəkis e natimnati min iätəm okotos nimeı Uhgın e nikitəmah.†‡

† 5:16 Hip 6:4-6; 10:26 ‡ 5:16 Jer 7:16; 14:11 § 5:16 E fes u, mine fes 17, Jon tətəghati e təfagə tərəh iätəm tatiti=pən itəmi e nımısiän. Jon tətəghati e təfagə tərəh iätəm kətəuhlin nəmtəhtəmi o Krišto. Noliän tərəh əha, tətəgətu n məmə nətəmi kautol ilah kəsotosan nəmiəgəhiän itulin, konu nəuəvetin min u məmə narmiləh tinimis. Nati u inu, Jon tətəni əhəgəhəg kəm tah e 1Jon 5:12 mine 1Jon 3:14. E Mat 12:31-32 kitah kəutəfin nəuəvetin min e nol təfagə u, nəni rahian Narmin Rəha Uhgın. * 5:17 1Jon 3:4 † 5:17 1Jon 5:16; 1Jon 2:1 ‡ 5:18 Jon 1:13 § 5:18 Jon 14:30 * 5:19 1Jon 4:6 † 5:19 Jon 12:31; 14:30; 17:15 ‡ 5:20 Luk 24:45 § 5:20 Jon 17:3 * 5:20 1Jon 5:11 † 5:21 1Kor 10:14; 1Təs 1:9 ‡ 5:21 Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, “onəkəgim e narmin nati min.” Mətəu Jon tətəghati e təfagə tərəh, məmə in təhmen e narmi nati. Nəmə kotolkeikei rəhatah təfagə tərəh, kəni in təhmen e narmi nati. In tatos nimeı Uhgın e nikitah.

2 Jon

Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Jon təmətəi Nəghatien əkuəkir rəha nauəuə u 2 Jon

?Pəh təmətəi nauəuə u? Aposil Jon təmətəi nauəuə u.

?Təmətəi tatuvən kəm pəh? Təmətəi tatuvən kəm pətan kəti rəha niməfaki. Mətəu nəmə təhro nəghatien u “pətan,” nipətin təni məmə niməfaki kəti. Kəni “nenətin min,” ilah nətəmimi rəha niməfaki. Jon təmətəi nəghatien min əha, təhmen e nəghatien kəti tətəhluaig. Təsolkəikein məmə otəni pətigəm nərgin mətəu-inu, kol mətə nətəmimi nəuvein kotol nolian tərəh e lah.

?Natigien təhro lanu nian təmətəi? E nian əha, nəgətin min tepət kəutaliuək e ikin pisin pisin min. Nətəmimi nətəm kəmotətəu nəghatien rəhalah kinotəfən nəuənian kəm lah. Kəni motəfən ikin min rəha napiliən, kəni məutasiru e lah. Mətəu nəgətin eiua min kəutəhuvən əpnəpin min o niuvi rəkisian nətəmimi rəha niməfaki məmə okotəpəh nəghatien pəhriən.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Nian nəgətin eiua min kəutəhuvə, Jon təni məmə nətəmimi nətəm kəutəhatətə e nəghatien pəhriən rəha Ughin, okotəkəikei motəhtipəsig e nəgətin eiua min əha, kəni motəpəh nolian mine nəgətinian rəhalah, kəni məsotasiruiən e lah. Mətəu Jon tolkəikei məmə nətəmimi rəha niməfaki okotəkəikei motolkəikei nətəmimi pəhriən rəha niməfaki. Inu nəlpəkəuiən rəha Ughin.

Nətuəuinian

1 Nauəuə u rəha eldə tatuvən kəm pətan Ughin təmitəpin* mine nenətin min. Nipəhriənian məmə iəkolkəikei pik itəmah. Mətəu səniəmə iəu pisin əmə iəkolkəikei itəmah, mətəu nətəmimi min rəfin u nətəm kotəhrun min nipəhriənian,† kotolkəikei itəmah.

2 Kəni iəkotolkəikei itəmah, mətəu-inu o nipəhriənian iətəm tətətig e nikitah‡ kəni otətig itulin e nikitah.

3 Pəh Tatə Ughin mine Nətin Iəsu Kristo okuəfinə rəhaləu nəuviriən, mine nasəkəhruiən, mine nəməlinuiən kəm tah nətəm kotohtəu=pən suaru rəha nipəhriənian mine nolkeikeiən.

Kitah okotohtəupən nəghatien pəhriən min

4 Nənik təmagiən asoli nian iəmeruh nenətim min nəuvein, kəni meruh məmə kəutaliuək e suaru rəha nipəhriənian,§ təhmen əmə məmə inu, Tatə Ughin təməni kəm tah məmə kotəkəikei motol.

5 Kəni rəueiu əha, nəuvinik, iəu iəsətəien nəghatien vi kəti kəm təmah, mətəu in əmə u kinotətəu rəkis e nətuəuinian.* Kəni iəkətapuəh məmə okotol əmə nolkeikeiən kəm tah min.

6 Kəni nolkeikeiən u, nipətin u nolian nəuia Ughin. Kəni in tətəni məmə kitah okotəkəikei motohtəu=pən suaru rəha nolkeikeiən, təhmen əmə məmə inu nəmotətəu e nətuəuinian.

7 Mətəu-inu nəgətin eiua min tepət kəutan e nəhue niftəni.† Ilah kəsətəhatətəiən məmə Iəsu in Kristo iətəm Ughin təməni məmə otahli=pa,‡ in

* 1:1 1Pitə 5:13 † 1:1 Jon 8:32 ‡ 1:2 Jon 14:17 § 1:4 3Jon 1:3,4 * 1:5 1Jon 2:7 † 1:7 1Jon 4:1 ‡ 1:7 1Jon 2:22; 4:2,3

təmuva iətəmimi pəhriən, e nipətin pəhriən. §* Iətəmimi tol lanəha in ieiua kəni in tikimir rəha Kristo. †

⁸ Tol lanəha, autətəu itəmah məmə nəsoətəmkarəpənian e nəua uək asoli rəhatah, pəh itəmah onəkotos nətəouiən rəfin lan. ‡

⁹ Nəmə iətəmi tətətu=pən aru əmə nəgətuniən kəti rəhan e nəgətuniən rəha Kristo, kəni məsəkeikeian e nəgətuniən rəha Kristo, § nolian rəhan tətəgətun məmə Uhgın təsətiğin e nikin. Mətəu iətəmimi pəh iətəm tətətiğ əskasik e nəgətuniən rəha Kristo, in tatos Tatə Uhgın mine Nətin ilau pəti e nikin.*

¹⁰ Nəmə iətəmi kəti tuva ohnik, kəni məsəniən nəgətuniən əhruahru rəha Kristo, nəsitian in muvən imam ikin, məsəniən “təuvir” kəm in. †

¹¹ Mətəu-inu iətəmi tətəni “təuvir” kəm in, tətəsiru lan matol suaru o rəhan nəgətuniən tərəh. ‡

Naunun nəghatian

¹² Iatos nəghatian tətəpət məmə iəkətəi kəm təmah, mətəu iəsolkeikeian məmə iəkətəi e nima nauəuə mine pen. Mətəu niki kətəhtəi pik məmə iəkuva meruh itəmah kəni məghati əhruahru kəm təmah e nəhmtitəmah, pəh nagianian rəhatah otəriəuəh. §

¹³ Nənəti pian nətəm Uhgın təmītəpən, ilah kətəni təuvir kəm ik.

§ 1:7 Jon təməni tol lanu mətəu-inu nətəmimi nətəm kəməutohtəu=pən Nostisisim, nəgətuniən rəhalah tətəni məmə Iesu, rəhan nipətin pəhriən tikə, mətəu in narmın əmə, kəni in təmos narmi iətəmimi kəti. Mətəu nipəhriənian, nipətin əha ikin. Nipəhriənian, Iesu Kristo in iətəmimi pəhriən, kəni in Uhgın pəhriən e nian kətəh əmə. * 1:7 Jon 1:14 † 1:7 1Jon 2:18 ‡ 1:8 1Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26 § 1:9 Jon 8:31 * 1:9 1Jon 2:23 † 1:10 Rom 16:17 ‡ 1:11 1Tim 5:22 § 1:12 Jon 3:29 * 1:13 Pia pətan əha in niməfaki kəti min, Jon in tətətiğ ikin əha. Kəni nənəti pian u, ilah nimənin rəha niməfaki əha.

3 Jon

Nauəuə iətəm tatol kisil lan iətəm Jon təmətei Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 3 Jon

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Jon təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm Kaeəs u in iətəmi asoli kəti rəha niməfaki, kəni in təhrun Jon.

?Natigiən təhro lanu nian təmətei? E nian əha, nəgətun min rəha niməfaki kautəhuvən iki pisin pisin min, kəni məutəgətun. Nətəmi nətəm kautətəu rəhalah nəgətuniən kəutəfən nauəniən kəm lah, kəni məutəfən ikin rəha napiliən, kəni mətasiru e lah.

?Təmətei nauəuə u o nak? Kaeəs, in iətəmi kəti iətəm tətəsiru e nəgətun min iətəm kəutəliuək iki pisin pisin min. Jon təmətəu nanusiən kəti e noliən təuvir rəha Kaeəs, kəni Jon təmətei nauəuə u məmə otəfəri nətəligiən rəhan.

Nətuəuniən nəghatiən

¹ Kaeəs, ik piak keikei kəti. İəu, eldə* rəha niməfaki, iətətei nauəuə u kəm ik. Nipəhriənən u, məmə iəu iəkolkeikei pik ik.†

² Piak keikei, iəu inəhrun rəkis məmə nikim təsanən məuvir e nəhmti Uhgın, kəni iətəfaki məmə onəsimisiən mətatig vivi əmə, kəni natigiən rəfin rəham otəuvir.

³ Nikik təmagiən pik nian iəmətəu piatah min nəuvein kəməhuva məutəni məmə nətəhtul əskasik o nipəhriənən, kəni mətəkeikei mətəliuək e nipəhriənən.‡

⁴ Nian iətətəu məmə nenətik min kəutəliuək e nipəhriənən, kəni nikik tagiən pik məriəuəh mətapirəkis natimnati min rəfin.

Kaeəs təmol uək təuvir

⁵ Piak ruən, ik nətəhtul əskasik o nati nak iətəm ik natol kəm piatah min nətəm kautəhuvnə, nati əpnapin məmə ilah nətəm iki pisin.§

⁶ İlah kəmotanus rəham nolkeikeiən u ikinu e niməfaki. İk nəmol təuvir kəm lah, masiru e lah. Kəni nian okəutəhuvən e rəhalah suaru, təuvir məmə onəkəsiru e lah* e noliən iətəm Uhgın tolkeikei,

⁷ mətəu-inu ilah kəutəliuək o nəni pətigəmiən nəghatiən rəha İesu Kristo, kəni məsotosiən nasiruiən kəti o nətəm kəsotəfakiən.

⁸ Tol lanəha, kəni kitah u, kotəkeikei mətasiru e nətəmi kətol lanəha, məmə kitah okotos nəhlmitah min kətiəh o nəni pətigəmiən nipəhriənən.

Tiotrefes mine Temetrius

⁹ İəmətei nauəuə kəti kəm niməfaki rəham, mətəu Tiotrefes, in tolkeikei pik məmə otəfəri aru in, məmə in iətəmi asoli kəti, kəni in təsətəligiən e timah.

¹⁰ Nəmə iəu iəkuvnə, kəni iəu oiəkanus əhruahru natimnati min nəuvein iətəm in tatol, mine nəni oneuəniən nikəlitiməh iətəm in tətəni. In səniəmə təsitiən əmə piatah min muvən iman ikin, mətəu tətəniəhu min nətəmi min u nətəm kətolkeikei məmə okotit piatah min məhuvən imalah ikin, kəni mətəhli pətigəmi ilah e niməfaki.

* **1:** 2Jon 1:1 † **1:** İnu nauəuə rəha aposil Jon, mətəu in təsəni pətigəmiən in, mətəu təmətəhluəig lan, təhmen=pən əmə e noliən kətiəh əmə iətəm in təmol e Nanusiən Təuvir iətəm Jon Təmətei. ‡ **1:** 2Jon 1:4 § **1:** 5 Rom 12:13; Hip 13:2 * **1:** 6 1Kor 16:11; 2Kor 1:16

¹¹ Piak ruən, sosian o nolian təräh rəha nətəmimi, tərəkın ik. Os əmə o iətəmimi iətəm rəhan nolian təuvir: Ətəlig-to lan məmə nətəmimi min u nətəm kautol təuvir; tətəgətun məmə ilah nenəti Uhgın min,[†] mətəu nətəmimi min əha nətəm kautol təräh, tətəgətun məmə ilah kotəruru Uhgın.

¹² Mətəu Temetrius, nətəmimi rəfin kəutəni-vivi in.[‡] Kəni rəhan nolian min u nian rəfin kəutəgətun min məmə tatitəu=pən nəghatian pəhriən. Kəni itimah min iəutəni pətigəm kəm nətəmimi məmə in iətəmi təuvir, kəni nəkotəhrun məmə itimah iəutəni nıpəhriənian.[§]

Naunun nəghatian

¹³ İatos nəghatian tepət məmə oiəkətei məni=pinə kəm ik, mətəu iəsolkəikəian məmə oiəkətei e pen,

¹⁴ mətəu-inu nikik tətəhti pik məmə otəsuvəhian iəkəruh ik, kəni kilau kuəghati əhruahru kəm lau min.

¹⁵ İətəfaki məmə pəh Uhgın otəfinə kəm təmah rəhan nəməlinuian.*

Ik min nəuvein kəutəni=pinə “təuvir” kəm ik. Kəni onakəni=pən “təuvir” rəhatimah kəm piatah min nəuvein ko ikin ko.

Jut

Nauəuə iətəm Jut təmətei

Nəghatjən əkuəkir rəha nauəuə u Jut

?Pəh təmətei nauəuə u? Jut təmətei nauəuə u. In pia Jemis mine Iesu. Nətəmimi nəuvein, nikilah təhti məmə Jut təmos nauəuə rəha 2 Pitə, kəni mafin nian in təmətei nauəuə u rəhan.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Kitah kotəruru əhruahru məmə Jut təmətei nauəuə u tatuvən kəm pəh. Nəmə təhro təmətei tatuvən kəm nətəm İsrəl nətəm kəutəni nıpəhrjənjan e Iesu Kristo.

?Natigjən təhro lanu nian təmətei? E nian əha, nəgətun eiuə min nəuvein kəməhuvən motaliuək iki pisin pisin min, məutəgətun nətəmimi. Mətəu ilah kəməutəgətun rah ilah, məutəni məmə təuvir əmə məmə nətəmimi rəha niməfaki kəutol noliən tərəh ənpəpin min. İlah kəutəni məmə təuvir əmə o noliən lanəha, mətəu-inu nəuvirjən rəha Uhgjn in iahgin, kəni ko təsəliən nalpinjən kəm lah.

?Təmətei nauəuə u o nak? Jut tolkeikei məmə iəfaki min ikin min rəfin okotətəu məmə nəghatjən rəha nəgətun eiuə min in tərəh, kəni in neiuəlan əmə. Kəni tolkeikei məmə niməfaki otəhtul əskasik e nəghatjən iətəm in nıpəhrjənjan.

Jut təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Jut, slef rəha Iesu Kristo, kəni iəu pia Jemis, iətəni təuvir kəm təmah u Uhgjn təmauin e təmah. Uhgjn Tatə tolkeikei pik itəmah, kəni Iesu Kristo taskəlim vivi itəmah.

² Pəh nasəkəhruinjən, mine nəməlinuinjən, mine nolkeikeinjən rəha Uhgjn otəri məriauah e nəmiəgəhiən rəhatəmah.

Noliən min rəha nətəm kəutəuhlin nəmtahlah e Uhgjn

(2Pitə 2:1-17)

³ İəu min nəuvein, əupən, iəmolkeikei pik məmə iəkətei nauəuə u tuvnə o təmah o nəghatjən e suaru iətəm Uhgjn tatos o nosmiəgəhiən itah. Mətəu rəueiu, iətətəu məmə iəkəkeikei mətei nəghatjən u tuvnə o təmah məmə iəkəkol əskasik nikitəmah məmə onəkotəluagin əskasik o naskəliminjən nəghatjən pəhrjən rəha nəhatətəinjən rəhatah. Uhgjn təmələhu=pən nəghatjən u e nəhlmi iəfaki min e nian kətiəh əmə, kəni ko təsəuhlininjən.

⁴ İatəni lanu mətəu-inu nətəmimi nəuvein kəməhuva oneuən e nikitəmah. Kəmətei əupən agjn məmə ilah okotos nalpinjən. İlah kəutəhti nəuia Uhgjn, kəni məutəuhlin nəghatjən pəhrjən rəha nəhatətəinjən rəhatah məutəni məmə tətegehan e nakləhiən e pətən mine noliən əhmen min lanu nəuvein. Kəni kəmotəuhlin nəmtahlah e Iesu Kristo iətəm in pisin əmə in Kig mine İərmənig rəhatah.

⁵ Nəghatjən u, nəkotəhrun rəkis ilah rəfin, mətəu iəkəkolkeikei məmə iəkəni misimaru min kəm təmah məmə İərmənig təmosmiəgəh rəhan nətəmimi mohiet İjip, mətəu uarisig təmərəkin ilah u nətəm kəsotəhatətəinjən lan.

⁶ Kəni otətəlig-to e nagelo min nətəm kəmotəmkarəpən e nəpətjən rəhalah, mətəu kəmotəpəh ikin əhruahru rəhalah. Uhgjn təməlis ilah e sen iətəm ko

tasätägitiän nian kätì, kəni mahtipəsìg e lah e napinəpuian mətəuarus=pa Nian Asoli iətəm okakil ilah lan, kəni mol nalpinian kəm lah.

⁷ Kəni təhmen əmə e Sotəm mine Kəmorə mine taun min titəlau e lau. Nətəmimi ikin min əha kəmotəpəh noliən əhruahru mautəhuvən e noliən rəha nakləhian e pətan mine noliən rəha nəman kautit aru ilah min mine nipətan kautit aru ilah min. Kəni Uhgìn təmol nalpinian kəm lah e nigəm iətəm ko təsəpisiän nian kätì mine, məmə nətəmimi okoteruh nəua noliən tərəh min əha kəni məutəgin e nalpinian rəha Uhgìn.

⁸ Nati əpnəpin nətəmimi min əha kotəhrun natimnati min əha, mətəu e noliən kətiəh əmə, ilah kəutəni məmə kəmoteruh nati kätì təhmen e nəməhlairian iətəm təmegəhan e noliən tərəh min rəhalah, kəni tol lanəha kotəni məmə təuvir əmə məmə kautol noliən tərəh e nipətìlah mautəhuvən əmə lanəha, kəni kəutəpəh narməniğin min rəfin, kəni kəutəni rah nagelo min u ilah ilis pik.

⁹ Mətəu Maikil, nati əpnəpin in iətəmi asoli rəha nagelo min, təməsoliən lanəha nian in mine Setən kəmatuorgəhu o nipətì Mosis. Təməsahian Setən məsətu-pənian nəghatiän kätì lan, mətəu təməni əmə məmə, “!Pəh İərməniğ otəni rəham nalpinian!”

¹⁰ Mətəu nətəmi min əha kəutəni rah nətəmimi nətəm kotərru. Kəni e noliən rəha nati miəgəh min, ilah kautol natimnati min iətəm nipətìlah tolkeikei məmə okotol, kəni noliən əha tətərkən ilah.

¹¹ !Kəsì, nərahian asoli o lah! Ilah kautohtəu=pən suaru iətəm nətì Atəm u Ken təmitəu=pən. Kəni ilah kinotəfan rəfin nikilah e noliən tərəh iətəm Paləm təmol əupən mətəu-inu in tolkeikei pik məni. Kəni ilah kəmotol noliən rəha Kora məutəhti nəuia nətəmi asoli min, kəni e noliən əmə əha iətəm Uhgìn təmərkən Kora mine rəhan min, Uhgìn otərkən ilah.

¹² Nian nautol lafet təuvir min mətəu-inu itəmah nəkotolkeikei itəmah min, kəni ilah kəhuva motəuən pik əpnəpin əmə itəmah min ilah, nikilah təsəhtiän nətəmimi nəuvein, mətəu ilah kotəhmen e nimas kətì əpəha ihluə iətəm tətəhluaig iətəm negəu təhrun nələs pikinian kəni məhapu. Ilah nətəm kəsoteruhian sipsip min, mətəu kautun pik əmə sipsip min. Ilah kotəhmen e nimali nəpuə iətəm nimətəgi təmələs muva, mətəu ko nuhuən təsəfuvian. Ilah kotəhmen e nigì min iətəm tinuva e nian əhruahru rəhalah məmə okotəuə, mətəu kəsotəuəian, kəni in təhmen əmə məmə kəməhmis, kəni nətəmimi kotiuvi-pəri ilah kəni kohmis əgin.

¹³ Peau-peau ləuantəhi kəutorasilig məutəruən əpnəpin əmə, kəni kitah rəfin kəuteruh əmə. Kəni təhmen əmə, kəuteruh naulisiän rəha nətəmimi əha nətəm kautol pətiğəm əmə noliən tərəh e rəhalah nəmiəgəhian. Ilah kotəhmen e məhau min iətəm kəmotəmkərapən e suaru rəhalah. Tol lanəha, Uhgìn tətaskəlīm imalah ikin əpəha e napinəpuian iətəm nəhəgəhəgiän tikə əgin ikin.

¹⁴ Suah u Inok u əupən, in nəuaniləuis iətəm tatol səpin lan e nəuaniləuis min rəha Atəm, təməni pətiğəm nəghatiän rəha Uhgìn iətəm təməfan kəm in məmə, “Oteruh-to, İərməniğ tətəuva ilah rəhan min nagelo min tausin tausin min tətət pəhriən,

¹⁵ tətəuva məmə otakil nətəmimi rəfin, kəni otəni pətiğəm nalpinian rəha nətəmimi rəfin min u nətəm kəutəhti nəuian. In otol nalpinian mətəu-inu kəmotol nərahian tərəh min e noliən tərəh pik, kəni nol təfəgə min əha kəmotərakì e nəghatiän min iətəm tərəh kəm Uhgìn.”

1:6 2Pitə 2:4 **1:7** Jen 19:1-25; 2Pitə 2:6,10 **1:9** Dan 10:13,21; 12:1; Sek 3:2; 2Pitə 2:11; Nəh 12:7

1:10 2Pitə 2:12 **1:11** Jen 4:7-8; Nam 16:1-35; 2Pitə 2:15; 1Jon 3:12 **1:12** 2Pitə 2:13,17 **1:14**

Jen 5:18,21-24

¹⁶ Nian rəfin, nətəmimi mīn əha kəməutəghati-əghati kəm lah mīn məmə nīkilah təsəgīnīən o natimnati, kəni məutəni rah natimnati rəfin. İlah kəutətəu=pən aru nətəligiən tərəh e nīkilah iətəm ilah aru kotolkeikei məmə okotol, kəni məutəghati əuvsan e lah mīn, kəni kəutəghati e nəghatiən tətəhiən məmə okotol nətəmimi okotohtəu=pən rəhalah nətəligiən.

Nəghatiən o nəhgi-pəriən ilah

¹⁷ Mətəu rəhak mīn nətəmimi, nīkitəmah tətəhti nati nak aposil mīn rəha rəhatah İərmənig İesu Kristo kəmotəni əupən, məmə otuva.

¹⁸ Kəmotəni kəm təmah məmə, “E nian iətəm naunun nian tətəva iuəkir, nətəmimi nətəm kəutəghati əuvsan məutəni rah natimnati rəfin, ilah okotohtəu=pən aru əmə rəhalah nətəligiən tərəh e nīkilah iətəm ilah aru kotolkeikei məmə okotol.”

¹⁹ İnu nətəmimi nətəm kəutəharu itəmah. İlah kəutohtəu=pən aru əmə rəhalah nətəligiən rəha nəhue niftəni, kəni Narmīn Rəha Uhgīn tikə e lah.

²⁰ Mətəu itəmah, rəhak mīn nətəmimi, otol itəmah motəsanən e rəhatəmah nəhatətəiən iətəm təhrəhru vivi, iətəm təmsipən o Uhgīn. Kəni otəghati kəm Uhgīn e Narmīn Rəhan.

²¹ Kəni motos nolkeikeiən rəha Uhgīn tətətig o təmah nian nəutəhtəhniən nasəkəhrūiən rəha İərmənig İesu Kristo məmə in otos itəmah nəkəhuvən e nəmiəghīən itulin.

²² Onəkotasəkəhrūin nətəmimi mīn u nətəm rəhalah nəhatətəiən təsəskasik pikīən motəruru nəgətunīən nak in nīpəhrīnīən.

²³ Motəmkirəkis uəhai nətəm kəutatig iuəkir o nigəm asoli motosmiəgh ilah. Otasəkəhrūin nəuvein mīn, mətəu nəkotəgin pik e nolīən tərəh mīn rəhalah, iətəm kautol nəmiəghīən rəhalah rəfin tamīkmīk. Autətəu itəmah məmə nolīən tərəh rəhalah otəsekīən nəmiəghīən rəhatəmah.

Nəfakīən o nəni-viviən Uhgīn

²⁴ Pəh kotəni-vivi Uhgīn iətəm in təhrun naskəlīmīən itəmah məmə onəsotəmeiən, kəni təhrun nolīən itəmah məmə nimei təfəgə tərəh tikə agīn e nəmiəghīən rəhatəmah, nian otos itəmah nəkəhuvən e nəhəgəhagīən rəha nəhmtīn, kəni nīkitəmah otəgīən pik agīn ikīn əha.

²⁵ Uhgīn kətīah əmə, kəni in İosmiəgh rəhatah. Kəni İesu Kristo rəhatah İərmənig in suaru rəhan o nosmiəghīən itah. Pəh kotəni məmə nəni-viviən, mīne nəpətīən, mīne nəsanənīən, mīne narmənigīən rəfin agīn, in rəha Uhgīn, əupən agīn mətəuarus=pa u rəueiu, matuvən naunun tikə. !Əuəh!

Nəhan-əhanian Nəhan-əhanian natimnati kəm Jon Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Nəhan-əhanian

?Pəh təmətəi nauəuə u? İətəmi kəti nərgin u Jon təmətəi nauəuə u. Məta suah u inu in aposil Jon, uə məta Jon pisin kəti təmətəi. Kəsotəhrun vivian.

?Təmətəi tatuvən kəm pəh? In təmətəi nauəuə u tatuvən kəm niməfaki səpin, ilah kəutatig e nitəni min ikin Esia, (rəueiu, kətəni ikinu məmə Wes Teki – Western Turkey), mine matuvən min kəm niməfaki min ikin min rəfin.

?Natigian təhro lanu nian təmətəi? Nian u iətəm təmətəi nauəuə lan, kəpmən rəha Rom təməni məmə nətəmimi okotəkeikei motəfaki kəm iətəmi asoli rəha kəpmən təhmen əmə məmə in uhgin rəhalah. Mətəu nətəmimi rəha niməfaki kəmotəni məmə iətəmimi kətiəh əmə in ilis agin, iətəmimi u in İesu Kristo. In əmə u, in İərməniğ. Kəni kəutəni məmə okəsotəfakian kəm iətəmi asoli rəha Rom. Tol lanəha, kəpmən rəha Rom tinol nərahian kəm nəfaki min. Kəmotahli=pən Jon tuvən isəu e nitəni kəti u, kətəni məmə Patmos, məmə otətətig pisin əmə. Uhgin təfən nəməhlairian təuvir agin kəti kəm Jon məmə oteruh İesu Kristo əpəha e nəgəu e neai. Kəni in mafu min natimnati iətəm otəpanuva, təhmen əmə məmə inu: nolian iətəm Uhgin otol win e Setən mine rəhan min nətəmimi e nəluaginian; mine nolian rəha Uhgin o nakilian nətəmimi e naunun nian.

?Təmətəi nauəuə u o nak? In təmətəi nauəuə u məmə otol əpu məmə İesu Kristo in İərməniğ, konu məgəturən rəhan nəsanəniən. Kəni in tolkeikei məmə otəni kəm nəfaki min məmə okotəhtul əskasik nəmə nian iəkis min okəhuva, konu ilah okəsotəfakian kəm iətəmi asoli rəha Rom məmə in Uhgin. Otəsuvəhian konu Setən otol nərahian kəm nəfaki min mətəu ilah okotəkeikei motəhtul əskasik, kəni in tolkeikei məmə otəfəri nətəligian rəha nəfaki min mine nətəmimi u ilah kəutatig e nian iəkis min u rəueiu. Nian İesu Kristo otitəlig=pə min, kəni in otəfəri ilah, mol nəlpinən kəm rəhan tikimər min.

Nəghatian min mine nətəligian min tepət kəutəfin e nauəuə u Nəhan-əhanian kəutsipən e nauəuə min u rəha Oltestimin: İsikial, Daniəl, Aiseə, mine Jeriməiə.

?Okəfin əhro nauəuə u? Nauəuə u, in tol pisin e nauəuə min e Niutestimin mətəu-inu İesu təməgəturən natimnati tepət e Jon u kotol pisin agin. Tol lanəha, in otəkeikei mos narmı nati kəti məghati lan. Nəghatian min u ilah nıpətəlah tətig, təhmen e nəghatian əuhlin. Konu, nian kitah kotəfin nauəuə u, koteruh nəghatian əuhlin min u, təuvir məmə kitah kotətəlig e nıpətəlah min kətiəh kətiəh. Təuvir məmə kotəfin futnot ko ləhtəni e nimali nauəuə o nəhrəniən məmə narmı nati min nıpəti lah tənı məmə nak. Kəni kotəkeikei motəupən motətəlig e nıpəti nəghatian min u Kristin min e nian əha kəmotəhrun vıvi.

Nauəuə u səniəmə in təhmen e suaru kəti uə kalendə, məmə kotəhrun neruhian məmə nati nak otuva e nu nak, konu nati nak min otuva e nu təm tətəva, mətəva mətəuarus nian İesu otuva min lan. Mətəu e nauəuə u, kotəhrun neruhian nəukəti nətəligian asoli tol lanu lan:

- Uhgin in ilis in tepət pik mine nəsanəniən rəhan tepət, mine rəhan nətəligian təuvir e natimnati min rəfin;
- Setən in tatol nəhməiən asoli e nəhue niftəni;
- Kristin min okotəkeikei motəhtul əskasik e rəhalah nəhatətəiən məmə okəsotəginian, nati əpnəpin ilah kəutatig e nian rəha nərahian;

- otəsuvəhiən Uhgın otələs iahu Setən kəni məfən nalpiniən kəm Setən mine iərmis min rəhan;
- e Nian Uərisig, Uhgın o tol nalpiniən kəm nətəmimi min kəsotəhatətəiən e Iesu;
- Iesu Kristo otarməniğ e natimnati min rəfin;
- Iesu otos nətəmimi rəhan məhuvən məutatig e neai, ikin tətətig ikin.

Nətuəuinian nəghatiən

¹ Nauəuə u, in tətəghati e natimnati min iətəm Iesu Kristo təmol əpu.* Natimnati min u, Uhgın təməfən kəm Iesu, məmə in otəgətun kəm rəhan noluək min natimnati iətəm otəsuvəhiən təkeikei muva. Kristo təmahli=pən rəhan kəti agelo tuva, kəni məgətun natimnati min u kəm rəhan ioluək, Jon.

² Jon təməhtul pətiğəm o nəni əhruahruian natimnati rəfin iətəm in təmeruh, kəni mətei rəkis ilah e nauəuə u. Natimnati min u iətəm in təmeruh, in nəghatiən rəha Uhgın mine nəni pətiğəmiən rəha Iesu Kristo.

³ İətəmi u iətəm tətəfin pətiğəm nəghatiən min u, iətəm Uhgın təməfa, in otətiğ e nəuviriən pəhriən. Kəni nətəmimi min u nətəm kəutətəu kəni maautos e nikilah kəni mautil, okotətiğ min e nəuviriən pəhriən, mətəu-inu nian rəha natimnati min u nauəuə u tətəghati e lah, tinuvə iuəkir agin.

Jon təmətei nauəuə

kəm niməfaki min ilah səpin

⁴ İəu Jon, iətəhli=pinə nauəuə u tatuvnə kəm niməfaki min ilah səpin əpəha e nitəni Esia.

Pəh Uhgın u iətəm tətətiğ u rəueiu, təmətətiğ itulin, kəni otəpanətiğ itulin min, in otəfinə rəhan nəuviriən mine nəməlinuiən kəm təmah. Kəni pəh narmin ilah səpin† iətəm kəutətiğ əupən e jeə rəha kig, ilah min okotol lanko e təmah.

⁵ Kəni Iesu Kristo min, in otəfinə min lanko kəm təmah. Kristo ko təməhtul pətiğəm əskəsik o nipəhriənian, konu inəha, in iətəmimi iətəm in təmaupən məmiəğəh itulin e nimisiən,‡ kəni in tətarməniğ e kig min rəha nitəni min.§

Pəh nəni-viviən tuvən o Iesu Kristo u, in təmolkeikei itah, kəni niran təməiəh məmə otitis itah e noliən rəha təfəğə tərəh.

⁶ In Kig rəhatah, kəni təmol məmə kitah kotətiğ əhğəl rəhan narməniğian, kəni mol itah kəhuva pris min rəha Uhgın rəhan, kəutil uək rəha Tətə rəhan. ! Pəh nəni-viviən o rəhan nəpətiən mine nəsanəniən tuvən o Iesu Kristo, naunun tikə! !Pəh in otarməniğ itulin! Pəh otol lanu lan. Əuəh. Amen.

⁷ !Oteruh-to! In tətuvə e nəpuə, * kəni nətəmimi rəfin okotəsəl=pən moteruh e nəhmtilah əhruahru, kəni nətəmi min əupən u kəmotəni məmə okəu, okoteruh min, kəni nətəmimi e nəuaniləuis min rəfin e nitəni min, nikilah otahmə, motasək əfəməh mətəu-inu kəmotafu.†

In otəkeikei mol lanu lan. !Əuəh! !Amen!

* **1:** "Təmol əpu," nipətin u, məmə tətəgətun nati kəti iətəm əupən, nipətin tətəhluəiğ. E Bislama, kətəni məmə, "rivilem" uə "soem." † **1:4** Narmin ilah səpin iətəm kəutətiğ əupən e rəhan tron, (Nəh 3:1; 4:4; 5:6), nəmə təhro in suaru rəha nəniən Narmin Rəha Uhgın; mətəu nəmə təhro ilah nəgelo səpin u kotəsanən (Nəh 1:20; 8:2) iətəm kəutətiğ əupən e tron. Nəmpə səpin u, kəməh kau fifti-fo e nauəuə u Nəhan-əhaniən. E Nauəuə Rəha Uhgın, nian nəuvein tətəni "ilah səpin" mətəu nipətin məmə ilah rəfin agin. ‡ **1:5** Kol 1:18; Sam 89:27 § **1:5** Sam 89:27; Nəh 17:14; 19:16 * **1:7** Dan 7:13; Uək 1:9 † **1:7** Sek 12:10

8 İərməniğ Uhgın tətəni məmə, “İəu Nəukətın mine Naunun.‡ İəu u iətatig rəueiu, kəni iəmətatig itulin, kəni iəpənətətatig itulin mın, kəni iəu u, Nahgik Tepət Pık Agin.”

Jon təmeruh Nəti İətəmini

9 İəu Jon, piatəmah u, iətəm kitah kautos pəti nəhlmitah mın kətiəh e İesu o nəhməiən, mine natigən e narmənigiən rəhan, mine nəhtul əskəsikiən e nian rəha nəhməiən. Kəməraki=pən lak e nitəni u Patmos,§ mətəu-inu iətəni pətigəm nəghatiən mın u iətəm Uhgın təməfa, kəni mətəhtul pətigəm o İesu.

10 In Nian rəha İərməniğ rəhatah,* kəni iəməriəuəh e Narmin Rəha Uhgın, u rəhan nəsanənən təmol kəm iəu, kəni iəkətəu nəuiən asoli kəti e nəmtəhk, təhmen əmə e təui,

11 kəni nəuiən u tətəni məmə, “Ətei rəkis e nauəuə natimnati mın rəfin iətəm nateruh, kəni məhli=pən kəm niməfaki səpin. Nauəuə mın u okəhuvən kəm Efəsis, kəni Smanə, kəni Perkaməm, kəni Tuatirə, mine Satis, mine Filitelfiə, mine Laotisiə.”

12 Kəni əmeiko, iəkeirair məmə iəkeruh-to, məmə pəh tətəghati kəm iəu. Kəni nian iəmeirair, mafu nati kətətu-pəri lait lan, ilah səpin, kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, 13 kəni e nəlugi nati kətəharu-pəri lait mın u lan, mafu suah kəti təhmen e Nəti İətəmini,† rəhan napən təfəməh u təfəməh pəhriən. Kəni kəməlis mankilahan e kətəuti, kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip.‡

14 Rəhn-kapə mine nəuanun tərūən tərūən təhmen e nəuəui nitəhi,§ * kəni nəhmtin təhmen e nəmmami nigəm.†

15 Nəhlkin təhmen e prons,‡ iətəm kəmuəvən e nigəm məmə otaiəh rəkis e nəmrəiən, məfəl iətəm təuəir, kəni uərisig ko, kərapəi məmə otəuəir mətəraip-oraip. Kəni nəuiən iahgin təhmen e nitəhi asoli kəti tatitəgit e nimas;

16 In tatos məhau ilah səpin e nəhlmin maru, konu nau kəti rəha nəluəginiən in tasilə e nikəlin pəti mıl,§ tatsipən e nıpəgnəuan, kəni iətəmi u təhəgəhəg mətəsiə, təhmen e mıtigar əpə e nərauə.

17 Nian iəmafə iətəmi əha, iəmeiəuiə morin iəu əha e nəhlkin, təhmen əmə məmə iəmmimis.* Mətəu in təmə=pa mek iəu e rəhan maru kəni məni məmə, “Səginiən. İəu u, iəu iəmaupən matig, kəni iəu matol naunun agin.

18 İəu u, İətəm Tətəmiəgəh.† †İəmmimis əupən, kəni mətəu eruh-to, iətəmiəgəh itulin! Kəni iəu iatos ki rəha Nimmisiən mine ki rəha Nəuan=pən.‡

19 “Tol lanəha, ətei rəkis nati nak iətəm nateruh, inu natimnati mın rəha rəueiu, mine natimnati nəuəvin mın iətəm tətuəa.

20 Mətəu iəkuəhpik e nıpəti nati təməhluəig, u məhau mın ilah səpin iətəm nəmeruh iatos e nəhlmək maru, mine nati kətəharu-pəri lait lan, ilah səpin, kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip. Məhau mın u ilah səpin, nıpətin u nəgelo

‡ 1:8 Nəghatiən əhrəuhru u rəha İesu tətəni məmə, “İəu u, Alfə mine Omekə.” Alfə u, in letə tətəhtul əupən e alfəbit rəha nəghatiən Kris, kəni Omekə u, in letə iətəm tatol naunun lan, təhmen e A mine Z e Inglis. § 1:9 Nitəni u Patmos, in ailən kəti isəu agin o ima Jon. * 1:10 Nian rəha İərməniğ u, in Sante. † 1:13 Kitah kəuteruh nərgin u “Nəti İətəmini” e nauəuə rəha Daniel (Dan 7:13), mine e nauəuə mın rəha Matiu, Mak, Luk, Jon, Uək mine Ol Sam. ‡ 1:13 Napən əha kətəni, in napən rəha pris asoli agin. İesu in rəhatah pris asoli agin. § 1:14 Nəghatiən Kris əhrəuhru tətəni məmə, “in tərūən tərūən təhmen e sno.” * 1:14 Dan 7:9 † 1:14 Esik 1:28 ‡ 1:15 Prons, in aiən kəti, kalə rəhan təhmen e kol. § 1:16 Hip 4:12; Jon 12:48 * 1:17 Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 † 1:18 Sam 42:2 ‡ 1:18 “İəu iatos ki rəha Nimmisiən mine ki rəha Nəuan=pən,” nıpətin u məmə iatos nəpətiən o nəhtipəsigiən mine nərəhiən e ket rəha İma Nətəm Kəmoəmmis İkin, kəni mol nətəmini kəmoəmmis ilah kotəmiəgəh mın.

mın rəha niməfaki səpin. Konu nati kətaharu-pəri lait lan, ilah səpin, kəmol e kol, nıpətin u, niməfaki mın u ilah səpin.

2

Nəghatiən təmuvən

kəm nəfaki mın ikin Efəsis

¹ “Ətei nauəuə u kəti tuvən o agelo* rəha niməfaki e taun Efəsis, məni=pən məmə,

Nəghatiən u rəhan, iətəm tatos məhau səpin e nəhlmin maru† kəni matalıuək e nəlugin e nati kətaharu-pəri lait lan,‡ u iətəm kəmol e aien u kol tətəraip-oraip, kəni ilah səpin.

² İəu iəkəhrun rəhatəmah nolian mın. İəkəhrun nalkut pikian o uək mın rəhatəmah, kəni məhrun mın məmə nautəhtul əskasik. İəkəhrun məmə itəmah nəsoətagianian o nətəm kautol nolian tərəh. Nəmotakil nətəmimi mın u nətəm ilah kətəni məmə ilah aposil mın, mətəu səniəmə ilah aposil pəhrin mın, kəni nəmoteruh rəkis məmə ilah neiuə mın.

³ İəkəhrun mın məmə itəmah nautos nətəligian əfəməh. Nərəhian təmələs pau itəmah, mətəu nautəhtul əskasik o nərgək, məsoəpəouian.

⁴ Mətəu iateh nıpəgnəmtin kəti əha ikin nəmotol, təsəhmenian e nəhmtək.

Nəmotəpəh nolkeikeian§ aupən rəhatəmah.

⁵ Nıkitəmah təhti-to nolkeikeian iətəm nəməutətig lan aupən. Otəuhlin itəmah, kəni motol natimnati mın u nəməutul aupən. Nəmə nəsoətolian, kəni iəkuva, mələs rəkis rəhatəmah nati kətaharu-pəri lait lan e nimein.

⁶ Mətəu nati kətiah əha ikin, nautol təuvir. İtəmah nəkotəməki e nolian tərəh mın rəha nətəmimi rəha Nikoləs,* təhmen əmə lak, təhmen mə inu iatol mine.

⁷ İtəmah rəfin matəlgitəmah tətig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mın u iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm niməfaki mın. İətəm otol win e nəluəginian u, iəu iategəhan lan məmə in otun nəuanigi rəha nəmiəgəhian iətəm tatevıə e nasumian rəha Uhgın.”†

Nəghatiən təmuvən

kəm nəfaki mın ikin Smanə

⁸ Kəni in tətəghati əhanəh mətəni=pa kəm iəu məmə, “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun Smanə, məni=pən məmə,

Nəghatiən u rəhan, iətəm təməupən matig, kəni in otol naunun əgin. In təmimis kəni məmiəgəh mın,‡ kəni in tətəni məmə,

⁹ Nətəm Smanə, iəkəhrun rəhatəmah nəhməian. İəkəhrun məmə itəmah nanrah mın, mətəu səniəmə itəmah nanrah mın pəhrin. ! İtəmah, rəhatəmah nautə təpət əgin! İəkəhrun məmə neiuə mın nəuvein nətəm kautəni nəghatiən mətauvlək e təmah lan, məutəni məmə ilah nətəm İsrəl,

* **2:1** Nian iətəmi u tətəni “agelo,” nəmə təhro tətəghati e agelo pəhrin, uə nəmə təhro tətəghati e pastə rəha niməfaki. † **2:1** Nəh 1:16 ‡ **2:1** Nəh 1:12-13 § **2:4** Jon 13:35; Jer 2:2-5 * **2:6** Nətəmimi rəha Nikoləs mın əha, kitah kəsotəhrun vivian natimnati təpət e lah uə rəhalah iətəmi asoli. İlah nətəmimi nəuvein rəha niməfaki, mətəu ilah kautəni məmə kəhrun nəfəkian kəm narmi nati mın, konu kəhrun nit əpnəpinian itəmi. İlah kautəni məmə nolian mın əha, təsərəkinian narmitəmi. † **2:7** Jen 2:9; 3:22-24; Luk 23:43; Rom 5:12,18; 6:23; Nəh 22:2 ‡ **2:8** Nəh 1:17-18

mətəu kəpə. § Rəhalah nimə rəha nuhapuminiən in nuhapuminiən rəha Setən əmə.*

¹⁰ Sotəginian e nahməian min iətəm otəsuvəhian kəhuva e təmah. İətəni=pinə kəm təmah, məmə Setən otəpanəmki=pən itəmah nəuvein e kaləpus məmə otek askəuvin nəhatətəian rəhatəmah, kəni itəmah onəkotatig e nahməian o nian ilah ten. † Otəhtul əskasik, nati əpnəpin nəmə itəmah nəuvein okohmis, kəni iəu iəkəfinə rəhatəmah nətəouiən, təhmen=pən əmə məmə kətəfəfau=pən e nati kəti e rəhn-kəpə iətəm təmol win e naiuiən, kəni rəhatəmah nətəouiən in nəmiəgəhian itulin.

¹¹ İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatian min u iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm niməfaki min. Nətəmiimi okotol win e nəluəginian u, nian nimisiən tisimaru min muva, ko kəsəhmis minin. İnəha, okəsəhuvəniən e nəmnami nigəm asoli, inu nimisiən tatol keiu.” ‡

Nəghatian təmuvən kəm niməfaki min ikin Perkaməm

¹² Kəni in tətəghati əhanəh mətəni=pa kəm iəu məmə, “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun Perkaməm, məni=pən məmə,

Nəghatian u rəhan, iətəm tatos nau rəha nəluəginian kəti iətəm tasilə e nəven pəti mil. §

¹³ İəkəhrun ikin nəutatig ikin. İkin əha, Setən tətəharəg, mətərmənig ikin.* Mətəu itəmah nautəhtul iəkis ohniəu. Nəməsotəuhlinian rəhatəmah nəhatətəian lak. İmatəmah Setən tətətatig ikin, kəni kəməhamu rəhak iətəmiimi Antipas, iətəm təməhtul əskasik o nəni pətigəmiən iəu. Nati əpnəpin məmə nian əha təmiəkis pau o təmah, mətəu itəmah nəmotəhatətə əskasik lak.

¹⁴ Mətəu in əmə ko, iateh nipəgnəmtin min nəuvein iətəm itəmah nautol iətəm təsəhruahruian e nəhmətək. İtəmah nəuvein u ko ikin ko, nəutəgətun nətəmiimi ko ikin ko məmə okotos nəgətuniən rəha Paləm. Paləm u, in təmol suaru kəm Kig Palək məmə in otəfən-əfən kəm nətəm İsrəl, kəni pəh ilah kotol nolian tərəh, mautun nauəniən iətəm kəmol sakrifais lan tatuvən kəm narmi nati iətəm kəmisikəuvin e nigə, kəni mautit əpnəpin ilah min. †

¹⁵ Kəni e nolian kətəih əmə ilah nətəm İsrəl min əha, itəmah nəuvein u ikin nautəhtəu=pən nəghatian rəha nətəmiimi rəha Nikoləs. ‡

¹⁶ !Tol lanəha, onəkotəkeikei motəuhlin uəhai əmə nətəligian rəhatəmah e nolian tərəh min rəhatəmah! Nəmə nəsotolian, otəsuvəhian otəkuvnə o təmah, kəni iakoh nətəmiimi min ko, kəni mətəi ilah e nau rəha nəluəginian iətəm tatsi=pən e nipəgnəuak.

¹⁷ İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatian min u iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm niməfaki min. İtəmiimi iətəm tatol win e nəluəginian, iəu iəkəfən nauəniən oneuən u mana § kəm in. O iəkəfən min kəpiel ruən kəti kəm in, iətəm kəmətəi=pən nərgin vi lan, kəni in pisin əmə kəha iətəm otos, təhrun nərgin.”

§ 2:9 ?Nəghatian u, “mətəni məmə ilah nətəm İsrəl, mətəu kəpə,” nipətin nak? In tətəghati əhruahru nətəmi min u nəuaniləuis rəha İsrəl. Mətəu nian İesu tətəni məmə ilah səniəmə nətəm İsrəl pəhriən, nipətin u məmə nətəmiimi pəhriən rəha Uhgın, inu, nətəmi kəutəfaki kəm in, mətəu səniəmə “nəuaniləuis min rəfin rəha İsrəl” u ilah nətəmiimi min əhruahru rəha Uhgın. (Kəl 6:15-16). * 2:9 Jon 8:33-47

† 2:10 “Nian ten” nipətin ko, məmə nian rəha nahməian otəkeikei mol naunun mətəu-inu Uhgın təməni lanəha. ‡ 2:11 Nəh 20:11-15; 21:8 § 2:12 Nəh 1:16 * 2:13 İtəmi asoli rəha Rom, kətəni məmə Empərə, in təhmen e kig asoli kəti. Nətəmiimi tēpət tēpət kəutəfaki kəm in əha Perkaməm. † 2:14 Nam 22:24; 25:1-2; 31:16 ‡ 2:15 Afın-to futnot e Nəh 2:6. § 2:17 Jon 6:31-33,35,48,51

*Nəghatiən təmuvən
kəm nəfaki min ikin Tuatirə*

18 Kəni in tətəghati əhanəh mətəni=pa kəm iəu məmə, “Ətei nauəuə kəti tuvən o aghelo rəha niməfaki e taun Tuatirə, məni=pən məmə,

Nəghatiən u, in nəghatiən rəha Nəti Uhgün. Nəhmtin təhmen e nəmnamı nigəm, mine nəhlkin təhmen e prons* iətəm tətoraip-oraip.† Tətəni məmə,

19 Inəhrun rəkis nolian min rəhatəmah, nətəm Tuatirə. İəkəhrun rəhatəmah nolkeikeian mine nəhatəian, mine nasiruiən e nətəmimi, kəni iəkəhrun min məmə nətəligiən rəhatəmah təfəməh o nəhtul əskasikiən. İəkəhrun məmə nolian min rəhatəmah nautol u rəueiu, təuvir mapirəkis aghin nolian min rəhatəmah aıpən.

20 Mətəu iateh nıpəgnəmtin kəti əha ikin nautol iətəm təsəhruahruian e nəhmtək. İtəmah nauteğəhan e nolian rəha pətan əha iətəm təhmen e pətan aıpən u, Jesepel.‡ In tətəni məmə in iəni kəti, mətəu nəğətuniən rəhan tatit rah rəhak min noluək, matol məmə ilah kautit əpnapin ilah min, kəni mautun nauəniən u iətəm katol sakrifais lan kəm narmi nati iətəm kəmisikəuvin e nigı.

21 İəmətəhtahnin pətan əha məmə in otəuhlin rəhan nolian rəha nıtəu=pən əpnapiniən nəman, mətəu in təpəh.

22 Tol lanəha, rəueiu əha, iəköl in timis pik e rəhan pet. Kəni nətəmimi min u nətəm kəmotit əpnapin ilah min, ilah Jesepel u, nəmə ilah kəsotəuhliniən ilah e nosiən nolian rəha pətan əha, oiəköl ilah min kotətəu tərəh pik, kəni misuə e lah e pet u rəha nəhməiən.

23 Kəni oiəkəu kətiəh əmə e nenətin min, moh ilah kohmis.§ Tol lanəha, kəni niməfaki min rəfin okotəhrun məmə iəu əmə u, iəkəhrun nətəligiən min rəha nətəmimi, mine nikilah. Kəni iəu iəkəfinə nətəouiən rəhatəmah tətəu=pən əmə rəhatəmah nolian min iətəm nəmautol.*

24 Mətəu itəmah u, nətəm Tuatirə nətəm nəməsotosiən o nəğətun min rəha Jesepel əha, iətəghati kəm təmah rəueiu. İəkəhrun məmə itəmah nəməsotosiən natimnati iətəm kətəni məmə nati aghin min rəha Setən iətəm tətəhluəig e nəmtahn. İəsələhu-pəniən nati figəm kəti min kəm təmah, mətəu iəkölkeikei məmə nəkotol nati kətiəh əmə, inko,

25 İtaskəlim tiəkis əmə e nati iətəm ninotos rəkis, mətəuarus iəu iəkitalig=pa.

26-27 İətəm tatol win e nəluəginiən u, kəni tətəhtul əskasik o nolian nəuiak, matuvən, matuvən mətəuarus naunun, kəni iəu iəkəfən nepətiən u kəm in, iətəm rəhak tatə təməfa kəm iəu, məmə in otarmanig e kəntri pisin pisin min. Kəni in otos rəhan neim iətəm in nəmtətiən rəha nərgin asoli rəhan, kəmol e aian, kəni in otatğəhli-atğəhli nətəm e nəhue niftəni, təhmen=pən əmə məmə aian iətəm təmohaplis-ohaplis sospən kəmol e nəriəpig.

28 Kəni iəu iəkəfinə min məhau u fətukai kəm in.†

29 İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u iətəm Narmın Rəha Uhgün tətəni=pinə kəm niməfaki min.

* 2:18 Prons, in aian kəti, mətəu rəhan kalə təhmen e kol. † 2:18 Dan 10:6; Nəh 1:14-15 ‡ 2:20 Jesepel u aıpən, in pətan rəha Kig Ehap (1King 21:25-26). In təmit nətəmimi e suaru kəti məmə okotol sakrifais kəm narmın nati min, kəni motohtəu=pən nolian rəha nıt əpnapin nəman mine nıpətan. Pətan kəti rəha Tuatirə təmol nolian əha, kəni Jon tətəni lan məmə Jesepel. Nəmə təhro nolian rəhan təhmen e Nikoləs iətəm təməni e Nəh 2:6,15. § 2:23 Nəghatiən u “nenətin min” tətəğətun nətəmimi u kəutohtəu=pən in. * 2:23 Jer 17:10 † 2:28 Nəh 22:16

3

*Nəghatiən təmuvən**kəm nəfaki min ikin Satis*

¹ “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun u Satis, məni=pən məmə,

Nəghatiən u rəhan, iətəm tatos narmin rəha Uhgın ilah səpin,* kəni matos min məhau səpin.† Nəghatiən u rəhan iətəm tətəni=pinə kəm təmah məmə,

Iəkəhrun rəhatəmah noliən min. Iəkəhrun məmə kətəni məmə itəmah nautəmiəgəh, mətəu kəpə, itəmah ninohmis rəkis.

² !Otair-tə! Noliən təuvir min rəhatəmah nəmautol əupən, otəsuvəhiən tikə agin. Mətəu itəmah nəkotəkeikei mətalkut məmə onəkotəfəri min noliən rəhatəmah, mətəu tuva məskasik, mətəu-inu rəhatəmah noliən təuvir min iətəm təhruahru e nəhmti Uhgın, iəseh əhanəhiən kəti iətəm nəmotol məhuvən mətəu naunun lan.

³ Tol lanəha, nikitəmah təhti nəghatiən iətəm nəmotos, kəni mautətəu əupən. Otol, kəni mətəuhlin itəmah. Mətəu nəmə nəkotəpili alu, oiəkiet pətigəm o təmah təhmen e iakləh, kəni itəmah ko nəsotəhrunian məmə nian nak iəkuvnə o təmah.

⁴ Mətəu itəmah nəuan nəuvein əmə ko Satis, iətəm kəməsotoliən napən rəhalah tamikmik. İlah kotəhruahru, mətəhmen o naliuəkian itəmah min iəu e napən ruən.‡

⁵ İətəm in otol win e nəluəginian, in otuvən lanəha e napən ruən. Kəni ko iəsafəl rəkisian nərgin e nauəuə rəha nəmiəgəhiən, kəni iəu iəkəni pətigəm nərgin e nəhmti rəhak Tatə mine rəhan nagelo min, məmə in rəhak əhruahru iətəmini.§

⁶ İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni mətəhrun nəghatiən min u iətəm Narmin Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm niməfaki min.”

*Nəghatiən təmuvən**kəm nəfaki min ikin Filitelfiə*

⁷ “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun Filitelfiə, məni=pən məmə,

Nəghatiən u rəhan, İətəm Tasim, kəni in Nipəhriənian. Kəni in tatos ki rəha Təfit u əupən.* Nəmə in terəh e doə kəti, kəni ko iətəmi kəti təsahtipəsigiən. Kəni nəmə in təhtipəsig e doə kəti, kəni ko iətəmi kəti təserəhiən lan.† Nəghatiən u rəhan iətəm in tətəni=pinə kəm təmah məmə,

⁸ Iəkəhrun rəhatəmah noliən min, nətəm Filitelfiə. Iəkəhrun məmə rəhatəmah nəsanəniən in nəuan nəuvetin əmə, mətəu itəmah nəmautol nəuiak məsotəpəhiən, kəni məsotəhluaigian məmə rəhak u itəmah. Oteruh-to. İəmerəh e doə o təmah. Ko iətəmi kəti təsahtipəsigiən.

⁹ Oteruh-to. Nətəmini min ko e Nuhapuminiən rəha Setən, ilah kəutəni məmə ilah nətəm İsrəl, mətəu kəpə. İlah neiuə min.‡ Oteruh-to. Oiəkol

* 3:1 Afın-to futnot e Nəh 1:4 † 3:1 Nəh 1:16 ‡ 3:4 E fes u, “napən” tətəgətun noliən min rəhalah.

§ 3:5 Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1Jon 2:23 * 3:7 “Ki rəha Təfit” u, tətəgətun=pən nepətiən iətəm otos e Jerusiləm vi. In ko, in tatos nepətiən məmə oterəh kəni mahtipəsig e iətəmi kəti iətəm tatuvən imə; Nəh 1:18. † 3:7 Aes 22:22 ‡ 3:9 Nəghatiən u “kəutəni məmə ilah nətəm İsrəl, mətəu kəpə,” in tətəghati əhruahru e nətəmi min u nəuaniləvis rəha İsrəl min. Mətəu nian İesu tətəni məmə ilah səniəmə nətəm pəhriən, nipətin ko məmə nətəmini pəhriən rəha Uhgın, inu, nətəm kəutəfaki kəm in. Mətəu səniəmə nəuaniləvis rəha İsrəl u ilah nətəmini min əhruahru rəha Uhgın (Kəl 6:15-16).

ilah kəhuva motasiəulin-pinə e nəhlikilah e nisaiəən, kəni okotəni məmə nıpəhrıənıən iəu iəkolkeikei itəmah.[§]

¹⁰ İəməni=pinə kəm təmah məmə itəmah onəkotos nətəligiən əfəməh o nəhtul əskasikıən, təhmen əmə lak, kəni itəmah nəmautol rəhak nəghatiən.* O nati u, iəu oiəkəpali vivi o təmah e nian iətəm nərahian otəsuvəhiən tuva e nəhue nıftəni min rəfin,[†] məmə otek askəuvın-to nətəmimi rəha nəhue nıftəni.

¹¹ Otəsuvəhiən iəkuva. Otəskəlim iəkis natimnati min iətəm itəmah nınotos rəkis, məmə iətəmi kəti otəsosiən rəham nətəouiən[‡] iətəm nınol win rəkis lan.

¹² İətəm otol win e nəluəginıən, kəni iəu oiəköl in təhmen e niği asoli kəti iətəm tətəruəsən Nımə Rəha Uhgın rəhak. Kəni in ko təsietıən e Nımə əha nian kəti. Kəni iəu, iəkətei=pən nərği Uhgın rəhak lan, mine nərği taun rəha Uhgın rəhak lan. Taun u, in Jerusiləm vi, iətəm Uhgın rəhak otahli=pa, otisi-pəri e nəgəu e neai, meiuaiu=pa. Kəni iəu oiəkətei=pən min nərğək vi e iətəmi u.

¹³ İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm nıməfaki min.”

Nəghatiən təmuvən

kəm nəfaki min ikin Laotisiə

¹⁴ “Ətei nauəə kəti tuvən o agelo rəha nıməfaki e taun Laotisiə, məni=pən məmə,

! Nəghatiən u rəhan, iətəm kətəni məmə in Nıpəhrıənıən! In ko, in iətəm kəhrun narəriəiən lan məmə tətəhtul pətigəm o nəni pətigəmiən nıpəhrıənıən əmə, kəni in nəukəti natimnati rəfin iətəm Uhgın təmol.[§] * Nəghatiən u rəhan iətəm in tətəni=pinə kəm təmah məmə,

¹⁵ İəkhərun rəhatəmah nolıən min, nətəm Laotisiə. İəkhərun məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah təhmen e nəhu iətəm tareuan əmə. Təuvır məmə onəkotəhtul əmə e kətiəh, onəkotətəpu uə onəkotəpiəpei.

¹⁶ İtəmah nəutəhtul əmə e nəlugın, nəkotəruən əmə – nəsotəpiəpeiən məsotətəpuıən – tol lanəha, oiəkəgəh rəkis e təmah rəueiu,

¹⁷ mətəu-inu itəmah nəkotəni məmə, ‘Rəhatımah nautə tepət, iautos məni asoli, rəhatımah nəmiəgəhiən təuvır, natimnati rəfin tatig, kəni nati kəti təsikəiən o tımah.’ Mətəu itəmah nəkotəruu məmə itəmah nınotatig rəkis e nərahian; nətəmimi okotasəkhəruin o təmah; rəhatəmah nautə tikə agın; nəhmtitəmah təpis; kəni nəutəiu piəpiə əmə.[†]

¹⁸ O nati u, iətəni=pinə əhruahru kəm təmah, təuvır məmə onəkotos nəhmti aiən u kol tətəraip-oraip ohniəu, iətəm kəmuvan e niğəm tus rəkis nəmrəiən lan,[‡] kəni pəh itəmah, rəhatəmah nautə otepət. Kəni onəkotos nəhmtin min napən ruən o nuvəniən lan, məmə onəkotəuveg nıpətitəmah ko, iətəm tol naulisıən. Kəni mautes nəhmtin min mərsin ohniəu, motol=pən e nəhmtitəmah, məmə nəhmtitəmah otəhlan, nəkotəruh vivi nati lan.

§ 3:9 Jon 8:44; Nəh 2:9 * 3:10 Hip 12:1-3 † 3:10 Jon 17:15 ‡ 3:11 “Nətəouiən” əha, tətəghati lan, in kəfəfau kəti kəmol e nımalı niği, uə narmi nımalı niği kəmol e kol, kəni kətəfəfau=pən e rəhn-kapə iətəm təmol win e naiuiən. Kəni Kristo otəfəfau=pinə kəfəfau e rəhn-kapə iətəmimi o rəhan nəhtul əskasikıən. İtəməmi u otəkeikei mətəh vivi o nətəmi min ko nətəm kəkolkeikei məmə okotos rəkis ohni. İnu, in nəghatiən əuhlin məmə ilah okəsotəpəhiən nəhtul əskasikıən məmə ilah okəsotəmkərəpəiən e nətəouiən rəhalah, inu, nəmiəgəhiən itulin ilah Kristo. § 3:14 “Nəukəti natimnati rəfin iətəm Uhgın təmol,” nıpətın keiu e nəghatiən Kris. İesu in Nəukətin, nıpətın ko, in təmol natimnati rəfin; kəni in min in İərməniğ e natimnati rəfin. * 3:14 Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nəh 1:17 † 3:17 Jon tətəni nəghatiən əuhlin u nıpətın təni məmə, e nəhmti Uhgın, nəmiəgəhiən rəhalah təsəhruahruin məshəmenian. ‡ 3:18 Job 23:10; Mal 3:2-3; 1Pitə 1:6-9

19 Nətəmimi min ko rəfin nətəm iəkolkeikei pik ilah, iəu iətəghati əskasik kəm lah mətəgəu əhruahru ilah. Tol lanəha, təuvir məmə nikitəmah otimis=pa lak, kəni motəuhlin=pa e nolian tərəh min rəhatəmah.

20 !Otətəlig-to! İəu iatəhtul e namtiəluə, mətəhti-əhti doə o nuvənəian imə. Nəmə iətəmi kəti tətəu nəuiak kəni tərəh e doə, kəni iəkuvən imə kəni mauən itimlau min.

21 İəu iəmol win e nəluəginian kəni mətəharəg-pəri itimlau rəhak Tata e rəhan jeə, mətuarmanig. Kəni e nolian kətiəh əmə, iətəmi otol win e nəluəginian, iəu iəkəgəhan məmə otəharəg itimlau min e rəhak jeə, mətuarmanig itimlau min.

22 İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatian min u iətəm Narmin Rəha Uəgin tətəni=pinə kəm niməfaki min."

4

Nəfakian e negəu e neai

1 ! Uərisig e natimnati min u, iəməsal=pən əha, kəni mafu doə kəti təmerəh=pən əpəha e neai! Kəni nəuiən kətiəh əmə iətəm iəmətəu əupən, inko iətəm in iahgin iahgin təhmen əmə e təui, tinatəghati min kəm iəu, kəni tətəni=pa məmə, "Əri-to muva ikinu, iəkəgətun ik e natimnati min u, iətəm okəpanol."

2 E nian kətiəh əmə, nəsanənian rəha Narmin Rəha Uəgin təmol kəm iəu, kəni iəkəsal=pən əpəha əupən mafu kig, tətəharəg-pəri e rəhan jeə, mətarmənig e negəu e neai.*

3 Kəni iətəmi tətəharəg ikin əha, iəmeruh in təuvir matəlu, mətoraip-oraip, təhmen e kəpiel təuvir keiu nərgiləu ko jaspə mine kanilian. Kəni mərai-mərai kəti təmuvən mitaləu e jeə rəhan, kəni mərai-mərai əha tətəsiə təhəgəhəg təhmen e kəpiel təuvir kəti u, emirəl.†

4 Kəni mitaləu e jeə asoli rəha kig əha, jeə nəuvein min ilah tuenti-fo, kautəhtul, kəni nətəmi asoli min nətəm kəmotəhuitən, ilah tuenti-fo, kəutəharəg-pəri e jeə. Kəməhuvən e napən ruən, kəni motəfəfəu e hat min rəha nisaiəni, iətəm kəmol e aian u kol tətoraip-oraip.

5 Kəni ikin əha, jeə rəha kig tətətig ikin, tətoraip, kəni kaluəluə titatipərəh matiet ikin. Əupən e jeə rəha kig, nəuanisə ilah səpin kautohuəu. İnəha, narmin rəha Uəgin ilah səpin.‡

6 Kəni ikin əha əupən e jeə rəha kig, nati kəti min əha ikin təhmen e nitəhi, mətəu təhmen e kilas, iətəm tətəlu, mətoraip-oraip.

E nəlugin ikin əha, kəni titaləu e jeə rəha kig u, nati nəuvein əha ikin, ilah kuvət, iətəm kautəmiəgəh, kautəhtul. Kəni nəhmtiləh tətət tətət, tətəpeir=pən əmə e nərfiləh mine nəmtahləh mine.

7 In əupən, təhmen e laion, kəni iətəm tol keiu lan, təhmen e kau iərman nəhgin tətət, kəni iətəm tatol kisil lan, rəhn-kapə təhmen e iətəmimi, kəni iətəm tatol kuvət lan, təhmen e məlikim iətəm tatiuvig.

8 Nati min əha iətəm kautəmiəgəh, ilah kuvət, mətəu niməlməliəh kətiəh kətiəh ilah sikis, kəni nəhmtiləh tirəuei əpnəpin əmə ilah, muvən əpəha e nəve niməlməliəh ləhtəni ikin mine. Nian rəfin ilah kəutani nəpuən lapin mine lənian, məsotəmeigian, kəutani məmə:

"İərmənig Uəgin Nahgin Tətət Pik Agin
in tasim, tasim, tasim pik agin,

* 4:2 Esik 1:26-28 † 4:3 Jaspə nəmə təhro in kəpiel əmehmtə, kəni kanilian nəmə təhro in kəpiel ərarəuv. Emirəl min əha, kəpiel əmehmtə min. Kitəh kotəruu əhruahru kalə rəhaləh iətəm in tətəni, mətəu nati nək iətəm Jon təmeruh, inko, kalə təuvir min, kotəuvir, mətoraip-oraip. ‡ 4:5 Afın-to futnot e Nəh 1:4.

iātəm in tətətiḡ rəueiu,
təmətətiḡ itulin,
otəpanətiḡ itulin!”[§]

⁹ Kəni nati min kəha u kəutəmiəḡəh, kəutəni nīpəhrīənīən e nepətīən rəha Uḡiḡ, kəni mautəfən nīsiāiən kəm in, kəni mautəni tagkiu kəm kiḡ iātəm tətəharəḡ-pəri e rəhan jeə, mətərmənīḡ, mətətiḡ itulin, naunun tīkə.

¹⁰ Kəni nian nati min kəha u kəutəmiəḡəh kəutol lanəha, kəni nətəmi asoli nətəm kəmotəhuitən, ilah tuenti-fo, koteiuaiu mautisin nəulilah kəm in, iātəm tətəharəḡ-pəri e rəhan jeə, mətərmənīḡ, kəni mautəfaki kəm in iātəm tətətiḡ itulin, naunun tīkə. Ilah kəutisin nəulilah kəm in, kəni nīpənəḡilah təou nīftəni, kəni ilah kəutəpəḡ rəkis rəhalah kəfəfau min rəha nīsiāiən, kəni mautəlīn aupən e rəhan jeə, kəni mautəni məmə,

¹¹ “Rəhatimah Iərmənīḡ Uḡiḡ,

Ik nəkəhruahru, məhmen aḡin məmə onəkos nəni-viviən rəfin,

mine nīsiāiən rəfin,

mine nəsanənīən rəfin,

mətəu-inu ik nəmol natimnati rəfin.

Ik nəmol ilah mətəu-inu ik nəmolkeikei məmə ilah okotətiḡ.

Kəni mətəu-inu ik nəmolkeikei lanəha lan, ilah kəutətiḡ əhanəh.”

5

Nəti sipsip təmuahru

e nauəuə iātəm kəmaiū-aiū

¹ Kəni əmeiko, iəmafū kiḡ tətəharəḡ-pəri e rəhan jeə, kəni matos nauəuə kəti e nəhlmīn maru iātəm kəmaiū-aiū, kəni nauəuə ko kəmətəi-pən nati e nīkalīn pəti mil, kəni kəmaiū-aiū kuvan-ərain kau səpin məmə otaskəlīm tīkīs.*

² Kəni iəmeruh aḡelo əsanən kəti tətəḡət əfəməh mətəni pətiḡəm məmə, “?Pəh u in təhmen məhruahru məmə otoh rəkis nati iātəm kəmuvən-ərain e nauəuə u lan, kəni migaru lan?”

³ Mətəu iātəmimi kəti tīkə u ilis e nəḡəu e neai, uə ləhtəni e nəhue nīftəni, uə nīki nīftəni, kəti ko in təsəhruahruīən o nīgaruīən e nauəuə u, mafīn.

⁴ Kəni iəmətasək mətasək, mətəu-inu kəsehīən iātəmimi kəti iātəm təhmen məhruahru o nīgaruīən e nauəuə u mafīn.

⁵ Kəni eldə asoli min u kəti iəhuitən təni=pa kəm iəu məmə, “! Sasəkīən! Məsəl=pən-to meruh, Laiən rəha Nəuaniləuis rəha Juta,[†] in nəukəti Tefit,[‡] in tīnol win rəkis e nəluāḡinīən rəhan. Tol lanəha, in təhruahru aḡin o nīgaruīən e nauəuə kəha, kəni meatuv rəkis nati əha ilah səpin iātəm kəmuvən-ərain lan.”

⁶ Kəni əmeiko iəkafu Nəti Sipsip, tətəhtul əpəha e nəluḡin e jeə rəha kiḡ mine nati kuvət u kəutəmiəḡəh mine nətəmi asoli min nətəm kəmotəhuitən. Nəti Sipsip u, nəkafu məmə kəməhamu rəkis. Kəni rəhnəpati ilah səpin,[§] kəni nəhmtīn ilah səpin min, ilah kəha, kəutəhtul o narmin rəha Uḡiḡ ilah səpin iātəm təmahli pətiḡəm ilah kəhuvən e nəhue nīftəni.

⁷ Nəti Sipsip əha, təmuvən meapən mos rəkis nauəuə u e rəhn maru kiḡ iātəm tətəharəḡ-pəri e rəhan jeə.

[§] 4:8 Eks 3:14 * 5:1 E nian əha, nauəuə rəfin kəmaiū-aiū. Kotos mapepe əfəmāh kəti kəni kaiū-aiū. Kəni nəmə iətəmi asoli kəti tolkeikei məmə nətəmimi əpnāpīn əmə okəsotafinīən, kəni in tuvan-ərain=pən nati kəti e nīfīfīn, məmə taskəlīm tīkīs mapepe. † 5:5 Jen 49:9-10 ‡ 5:5 Aes

11:1 § 5:6 Afīn-to futnot e Nəh 1:4

8 Kəni nian in tinaskəlīm nauəuə kəha, kəni nati mīn əha u kəutəmiəgəh ilah kuvət, mine nətəmi asoli nətəm kəmotos nəhuitən ilah tuenti-fo, ilah kəutasəulīn nəulilah o Nəti Sipsip, moteiuaiu, nīpənəgilah tatek niftəni. Ilah rəfin kautos hap* mīn mine pesin mīn iətəm kəmōl e aīən u kol tətoraip-oraip, tərīauəh e nati pien-pien mīn iətəm nəmiəvin təuvir. Kəni nati pien-pien u, in təhmen e nəfakīən mīn rəha nətəmimi rəha Uhgīn.†

9 Kəni nati mīn kəha kəutəmiəgəh ilah kuvət mine nətəmi asoli nətəm kəmotəhuitən, kəmautani nəpuən vī kəti məmə, “Ik nəkəhruahru, məhmen agin o nələsiən nauəuə u, kəni meatuv rəkis nati mīn iətəm kəmuvan-ərain lan, mətəu-inu kəmoəhamu ik, kəni məmos nəhmti nətəmimi e nīram məmə ilah rəha Uhgīn.

Kəni ilah kəmotəsi=pən e nəuaniləuis mīn rəfin,

mīne nəghatīən mīn rəfin,

mīne nītəni mīne rəfin,

mīne nətəmi nīlosilah tol pisin pisin mīn,

10 kəni nəmol ilah kotatīg ahgəl rəhan narmənīgīən,

kəni ilah rəham pris mīn,

kautol uək rəha Uhgīn rəhatimah.

Ilah okotarmənīg e nəhue nītəni.”

11 Kəni iəkəsal-pen mīn mafu, kəni mətəu mīn nəuia nagelo mīn tepət tepət, ko kəruru nəfiniən. Kəmotəhtul, motitələu e jeə rəha kīg, mine nati mīn iətəm kəutəmiəgəh, mine nətəmi asoli mīn nətəm kəmotəhuitən.

12 Kəni ilah kəutani əfəməh nəpuən məmə:

“!Nəti Sipsip iətəm kəmoəhamu,

in təhruahru məhmen agin məmə kotəni-vivi in,

mətəu-inu tatos rəfin nəsanəniən,

mīne nautə, mīne neinatīgīən,

mīne nəhgin, mīne nəpətīən əhagəhag!

!Təuvir agin məmə kautisiəi in!”

13 Kəni iəmətəu mīn natimnati rəfin iətəm Uhgīn təmol e negəu e neai, mīne nəhue niftəni, mīne Ima Nətəm Kəmoəhmīs Ikin, mīne e niki nītəhi, mīne natimnati mīn rəfin iətəm kautatīg e lah, ilah rəfin kəutəni məmə:

“Pəh nəni-viviən mīne nisīaiən tatuvən o kīg iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə mīne Nəti Sipsip,

mətəu-inu in tatos nəpətīən əhagəhag mīne narmənīgīən.

!Pəh nəni-viviən mīne nisīaiən tuvən o lau,

kəni tatuvən, matuvən, matuvən, naunun tikə!”

14 Kəni nati mīn kəha ilah kuvət u kəutəmiəgəh, kotəni məmə, “!Əuəh!” kəni nətəmi asoli mīn nətəm kəmotəhuitən kotīsīn nəulilah ohni, məuteiuaiu, nīpənəgilah tatek niftəni, məutəfaki kəm in.

6

Nəti Sipsip təmatgəhli nati iətəm kəmuvan-ərain e nauəuə iətəm kəmaiu-aiu lan

1 Kəni iəmeruh Nəti Sipsip nian in təmatgəhli rəkis nati kəti iətəm kəmuvan-ərain e nauəuə kəmaiu-aiu lan. Kəni əmeiko, nati kəutəmiəgəh u kəti ilah kuvət tagət əfəməh e nəuiən kəti təhmen e kaluəluə, məmə, “!Va-tol!”

* 5:8 “Hap,” in nati kəti katoh tətəni nəpuən, təhmen e kitar. † 5:8 Sam 141:2

² Iəkəsəl-pəri mafu əhos kəruən kəti. Iətəm tətəsüə lan tətələs nifagə, kəni kəməfəfəu=pən e hat rəha nisīaiən kəm in, təhmen e hat rəha iətəm tīnol win rəkis e nəluaginīən. In təmaiu matuvən təhmen e iətəm təmōl win e nəluaginīən, kəni matuvən mīn məmə otol mīn win.

³ Nīan Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol keiu lan, iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, kəni iəmətəu nati miəgəh u iətəm tatol keiu lan təni məmə, “!Va-to!”

⁴ Kəni əhos pīsīn kəti mīn iətəm tərəuvarəuv təhmen e nīrə, təmaiu muva. Iətəmi tətəsüə lan, kəməfən nisə asoli rəha nəluaginīən kəm in. Kəni Uhgīn təmegəhan=pən e nepətīən məmə otos rəkis nəməlinuīən iətəm tətətig e nəhue niftəni, məmə nətəmimi kəutəluagin əmə mautohamu ohamu ilah mīn ikīn mīn rəfin.

⁵ Kəni nīan Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol kisil lan, kəni iəkətəu nati miəgəh iətəm tatol kisil lan, təni məmə, “!Va-to!” Kəni iəkəsəl-pəri mafu əhos kapīn kəti. Iətəm tətəsüə lan tətələs skel* kəti.

⁶ Konu iəmətəu nəuiən kəti tatsi=pən e nəlugīn e nati kəutəmiəgəh mīn ilah kuvət, mətəni məmə, “Uvən, kəmegəhan lam məmə nəkəhrun nosīən nəumis e nītəni mīn, kəni ilah okotəkēikei motərəkīn mənī asoli o nosīən nauəniən nəuan nəuətīn əmə. Mətəu onəsərəkīniən nəukətī nigī olif mīn iətəm katol oiel e nəuan, kəni nəsərəkīniən nəukətī nīləuis u krep iətəm katol wain lan.”

⁷ Nīan Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol kuvət lan, iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, kəni iəkətəu nati miəgəh iətəm tatol kuvət lan, tətəni məmə, “!Va-to!”

⁸ ! Kəni iəkəsəl-pəri mafu əhos kəhmtau kəti! Iətəm tətəsüə lan, nərgīn u Nīmīsīən, ilau iətəmimi kəti, nərgīn u, Nəuanpən tatuərisig lan mətīən. Kəmuos nepətīən məmə okohamu nətəmimi e nau mīne nəumis mīne nīmīsīən mīne nati miəgəh arpin mīn. Kəmuos nepətīən lanəha, təhmen e nəven nəhue niftəni kətīəh, muəpəh əmə nəuətīn kisil.

⁹ Kəni nīan Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol faif iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, iəkəsəl=pən əpəha e nəve olta,† ləhtəni ikīn, mafu nətəm kəmohamu ilah mətəu-inu ilah kəmotətəhtul əskasik o nāni pətīgəmiən nəghatīən rəha Uhgīn.

¹⁰ Ilah kəutəuin əfəməh mautəni=pən kəm Uhgīn məmə, “Ik nəkarmənīg e natīmīnati rəfin, ik nəkasim, kəni ik nīpəhriənīən. ? O nəhgīn mīne kəni ik onəkələhu nəghatīən məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni kəmotol tərāh, kəni mōl nəlpīniən kəm lah o nati iətəm kəmotol e timah? ?Onəhgīn nəkalpin nītai nīratīmāh e nətəmi mīn əha?”

¹¹ Kəmotəni lanəha, kəni kəməfən napən ruən kəm lah rəfin. Mətəu kəmāni=pən kəm lah məmə okotəmeig mīn nəuan nəuətīn əmə mətəuarus nəmpə əpiəpiə rəha pialah mīn mīne nəuvinīlah mīn, otuva pipim məhmen. Pialah mīn mīne nəuvinīlah mīn u, nətəmimi mīn rəha Iesu, nətəm okəpanohamu ilah o rəhalah nəhatətəiən.

¹² Kəni nīan Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol sikis iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, kəni əmeiko, nəmig asoli kəti təməluəul. Mītīgār təmapīnəpu agīn, kəni məuīg təmərərəuv agīn təhmen e nīrə.‡

¹³ Kəni məhau mīn əpəha ilis e neai kəmotəmei=pən e nəhue niftəni, təhmen e nəua nigī iətəm nīmətāgi asoli təmarīgriḡ e nəuan pikis timərəgrəḡ.

* **6:5** E nīan rəha nəumis, kəni nətəmimi kotakil natīmīnati o nəuəriən nauəniən. † **6:9** Olta u, in tepil kəti tətəhtul əpəha e Nīmə Rəha Uhgīn, kəni katol sakrifais mīn ikīn. Kəni nətəmi mīn u, nəmə təhro ilah kotəhmen əhruahru e sakrifais kəti iətəm tatuvən o Uhgīn. ‡ **6:12** Joel 2:31; Uək 2:20

14 Kəni neai təmikə təhmen e napən kəmaiu-aiu kələs kəgim. § Kəni nitəuat mən mine niftəni mən kəmotəgim e nimeillah mən.

15 Kəni nətəmiimi rəfin ağin, inu kig mən rəha nəhue niftəni mine iərmənig mən, nətəmi asoli mən rəha soldia mən, nətəmi rəhalah nautə tepət, mine nətəmi kautos nəpətian, mine slef mən rəfin, mine nətəmi səniəmə slef mən, ilah rəfin kəmotəhluaig e nıpəg kəpiel asoli mən, mine nıkali kəpiel asoli mən, mine nıkali kəpiel mən əpəha e nıkalkali nitəuat asoli mən.*

16 Kəni ilah kəmotasək əfəməh=pən o nitəuat mən mine kəpiel asoli mən məmə, “Okotəmei, motəh-ərain itimah, motəhluaig e timah o nəhmti kig u iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə, mine o niəməha rəha Nəti Sipsip, †

17 mətəu-inu nian asoli kəgim ağin lan rəha niəməha rəhalau tinuva. ?Kəni pəh u in təhrun nəhtulian?”‡

7

144,000 kəmol mak e lah məmə rəha Uhgın

1 Kəni əmeiko iəkafu agelo kuvət kəutəhtul=pən e kaugə ilah kuvət e nəhue niftəni. Kəmotəmkərain rəfin nimətəgi kuvət e kaugə kuvət rəha nəhue niftəni, məmə nimətəgi otikə e nəhue niftəni, mine nitəhi, mine nigı mən.*

2 Kəməfən nəsanəniən kəm lah o nərəkiniən niftəni mine nitəhi. Kəni iəkəsəl=pən mafu agelo kəti mən tatsi-pah, tatələs nati kəti iətəm Uhgın u iətəm tətəmiəgəh, otos o nolian mak rəhan lan. Kəni in tətəghati əfəməh=pən kəm nagelo mən u kuvət, məmə,

3 “!Otəpəh pipim! Sotəhlmanian e nimətəgi məmə otəsərəkiniən nəhue niftəni mine nitəhi mine nigı mən, pəh iəkotol=pən pipim mak rəha Uhgın rəhatah e nıpənəgi noluk mən rəhan.”†

4-8 Kəni iəmətəu nəmpə rəha nətəm kəmotos mak u rəha Uhgın. Nətəmiimi 144,000 kəməhiet rəkis e nəuaniləuis mən rəha Isrel, ilah kəmotos mak əha:‡

rəha Juta	12,000
rəha Rupin	12,000
rəha Kat	12,000
rəha Aser	12,000
rəha Napтали	12,000
rəha Mənase	12,000
rəha Simion	12,000
rəha Lifai	12,000
rəha Isəkar	12,000
rəha Sepulun	12,000
rəha Josip	12,000
rəha Bənjamın	12,000

§ 6:14 Aes 34:4 * 6:15 Aes 2:10,19-22 † 6:16 Hos 10:8 ‡ 6:17 Joel 2:11; Mal 3:2 * 7:1 Nimətəgi kuvət əha, ilah nimətəgi rəha nərəkiniən təhmen əmə e inəha e Dan 7:2 mine Jer 49:36-38.

† 7:3 2Kor 1:22; Efəs 1:13 ‡ 7:4-8 144,000=12×12×1000. Nəmpə u 12 tətəgətun nətəmiimi rəha Uhgın, təhmen e nəuaniləuis mən rəha Isrel e Oltestimin, mine 12 aposil mən e Niutestimin. 1,000=10×10×10. Kəni nəmpə u 10 tətəgətun nətəligian u “təməhmen vivi.” Kəni ko tol lanu məmə 144,000 tətəgətun “nətəmiimi mən rəfin rəha Uhgın.”

Nimənin nətəmimi nətəm kəməhuvən e napən ruən

⁹ Uərisig e natimnati min u, iəməsal=pən əpəha aupən, mafu nimənin nətəmimi tēpət tēpət, ko kəruru nāfiniən.[§] İlah kautsi=pən e nətəni min rəfin, mine nəuaniləuis min rəfin, mine nəghatıən min rəfin, kəni nilosilah tol pisin pisin min. İlah kautəhtul aupən e jeə rəha kig, mine Nəti Sipsip. İlah kautəhuvən e napən ruən min, kəni maufos nimali nəmil e nəhlmilah.

¹⁰ Kəni mautagət əfəməh mautəni məmə,
“Uhgın rəhatah iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə, mətərməniğ, ilau Nəti Sipsip,
ilau əha kəmuol suaru o nosmiəğəhiən itah.”

¹¹ Nagelo min rəfin ilah kautəhtul motitəlau e jeə rəha kig, kəni mitəlau min e nətəmi asoli min nətəm kəmotos nəhuitən, mine nati kəutəmiəğəh min u, ilah kuvət. İlah mautisin=pən nəulilah aupən e jeə rəha kig, moteiuaiu, nipiənəğilah tatek niftəni, kəni məutəfaki kəm Uhgın,

¹² mautəni məmə:

!“İuəh! Amen! Nipiəhriənien! Rəhatah Uhgın təuvir pik, mətəhəğəhəh vivi.
!In teinatig teinatig, təsanən, nahgin tēpət!
!Pəh kotəni-vivi in, motisiai in, kəni motəni tagkiu kəm in mautəhuvən
mautəhuvən naunun tikə! İuəh!”

¹³ Kəni əmeiko, nətəmi asoli nətəm kəmotos nəhuitən min u kəti tətəpuəh ohniəu məmə, “? Pəh min əha kautəhuvən e napən ruən? ? Kəni ilah kəmotisi=pən iə?”

¹⁴ Kəni iəkuhalpin məmə, “İtəmi asoli. İk əmə nəkəhrun.”

Kəni in təni məmə, “Nətəmi min əha, ilah kəha kəməhiet rəkis e nəhməiən asoli; ilah kəmotəikuas e rəhalah napən kəni motol təruən e nira Nəti Sipsip.

¹⁵ Kəni tol lanəha,
ilah kautəhtul aupən e nəhmti Uhgın, iətəm tətəharəg mətərməniğ,
kəni məutəfaki kəm in e nərauiə mine lapin e Rəhan Nimə;
kəni kig u Uhgın iətəm tətəharəg-pəri e jeə,
in otahgəl kəm lah min nian rəfin.

¹⁶ İlah, ko nəumis təsus minien ilah,
kəni ko kəsotəuauə minien.

Kəni nərauiə təsəhgi minien ilah,
nəpiəpeien asoli rəha mitəgar otəsəhgi minien ilah,

¹⁷ mətəu-inu, Nəti Sipsip iətəm tətəharəg e nəlugin e jeə rəha kig,
in otəteh ilah təhmen e iətəmimi rəha nəhiən sipsip.

In otit ilah, matuvən o nəhmti nəhu miəğəh,*
kəni Uhgın otafəl rəfin nəhu nəhmtilah.”

8

Pesin rəha nati pien-pien

¹ Nian Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol səpin iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, kəni nəğatıən təmikə əpəha e nəğəu e neai o nian əkuəkir kəti, təhmen e uan haf auə.*

² Kəni əmeiko iəkafu nagelo min səpin u kəutəhtul aupən e nəhmti Uhgın,
kəni ilah rəfin kautos təui.†

³ Kəni əgelo kəti min, in tatitol pesin kəti iətəm kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, kəməmkı=pən nati pien-pien lan. Təmitol muva məhtul aupən e oltə.

§ 7:9 Jen 15:5 * 7:17 Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nəh 22:1,17 * 8:1 Hab 2:20; Sef 1:7-8; Sek 2:13 † 8:2 Təui min e Baebol, səniəmə nilosi nati itəhi, mətəu təui əha kəmol e rəhnəpati nati kəti. Mətəu kəruru məmə e nəğəu e neai kəmol təui e nak.

Kəməfən nati pien-pien tepət[‡] kəm in, məmə otol=pən e nəfakian min rəha nətəmimi rəha Uhgın, kəni məfən ilau kəm Uhgın, muvan əpəha e oltə kəmol e aian u kol tətoraip-oraip, iətəm tətəhtul aypən e jeə rəha kig.

⁴ Nəhanigəm rəha nati pien-pien min, mine nəfakian min rəha nətəmimi rəha Uhgın, iətəm agelo tətəmki e nəhlmin, kəmotari məhuvan o Uhgın.

⁵ Kəni əmeiko agelo təmitol pesin, kəni məmki=pən nigəm lan, iətəm tatuəu e oltə, kəni mauvəregin pətigəm e nəhue niftəni. Kəni əmeiko, kaluəluə təmatiperəh, kəni nəmig təmələuəl. §

Təui min

⁶ Kəni nagelo səpin nətəm kautos təui min, kəmotəhtul maru o nəhliən təui.

⁷ Kəni agelo iətəm tətəupən, təmahlı rəhan təui. Kəni əmeiko, nıpıspısi ais mine nigəm iətəm kəmol filəh-filəh ilahəl nıərə, kəmauvəregin=pən e nəhue niftəni. Təmuəu mus nəuветi niftəni kətiah, məpəh əmə nəuветin keiu, konu təmuəu mus nigı min nəuветin kətiah, məpəh əmə nəuветin keiu, kəni təmuəu mus nımanuvehli mıtə tuəu rəfin.

⁸ Kəni agelo iətəm tatol keiu lan in təmahlı rəhan təui, kəni nati kəti təhmen e nıtəuət asoli, iətəm tatuəu, kəməraiki=pən lan əpəha itəhi. Kəni nəuветi nıtəhi kətiah təmol nıərə, məpəh əmə nəuветin keiu.

⁹ Kəni təmərəkin nati miəgəh min iətəm kautatig itəhi nəuветin kətiah, məpəh əmə nəuветin keiu, kəni mərəkin min negəu min nəuветin kətiah, məpəh əmə nəuветin keiu.

¹⁰ Kəni agelo iətəm tatol kisil lan, təmahlı rəhan təui. Kəni məhau asoli kəti təmsipəri, matuəu təhmen e nəuanisiə. Təmsipəri əpəha ilis e neai, meiuaiu mımərəgrəg mus nəuветi nəhu min mine nəhmti nəhu min nəuветin kətiah, məpəh əmə nəuветin keiu.

¹¹ Məhau u, nərgin u Tarfu Tarfu. Kəni əmeiko, nəhu min nəuветin kətiah kəmotarfu, motarfu, məpəh əmə nəuветin keiu. Kəni nətəmimi tepət nətəm kəmotəmmim nəhu arfu, kəməhmis.

¹² Agelo iətəm tatol kuvət lan, təmahlı rəhan təui. Kəni nati kəti təmoh mıtigar, mine məuig mine məhau min, mol nəuветi mıtigar kətiah təmapinəpu, məpəh əmə nəuветin keiu kətiauəu. Kəni nəuветi məuig kətiah təmapinəpu, məpəh əmə nəuветin keiu kətiauəu, kəni nəuветi məhau min kətiah kəməhmis, kəni nəuветin keiu əmə kautohuəu. E nərauiə, kəni tətərauiə e nəuветin keiu əmə, məpəh kətiah. Kəni nian lapin, tatimihli e nəuветin keiu əmə, məpəh kətiah.*

¹³ Kəni əmeiko iəməsal=pən, kəni mətəu məlikim kəti tatiuvig ilis e nəpuə, kəni mətasək əfəməh mətəni məmə, "İəui! İəui! İəui! İmətəu-inko nagelo kisil min əha ikın okəpanəhlahlı min rəhalahl təui rəueiu, mənahlol nərahian asoli okəpanluva e nətəmimi rəha nəhue niftəni!"

9

Agelo iətəm tatol faiflan təmahlı təui

¹ Agelo iətəm tatol faif lan, təmahlı rəhan təui, kəni iəmafı məhau kəti iətəm tinsi-pəri e neai məmei=pən e nəhue niftəni. Kəməfən ki kəti kəm məhau kəha, o nərahian e nıpəg asoli iətəm teiuaiu agin.

² Nian təmerəh e nıpəg əha, nəhanigəm təməri, təhmen e nəhanigəm rəha iəhuei. Mıtigar mine nəpuə kəmuapinəpu e nəhanigəm rəha nıpəg asoli.

[‡] **8:3** Nati pien-pien təhmen e nigıpsı, kəni kətuvan məmə nəhanigəm lan otos nəmiavin u iətəm tətəpien vivi muvən o Uhgın. § **8:5** Eks 19:16-18 * **8:12** Aes 13:10; Mak 13:24

³ Konu nati kəti təhmen e pitu, ilah tərət agin əha, kəməhiet rəkis e nəhanigəm əha, moteiuaiu e niftəni, kəni kəməfən nəsanəniən kəm lah o nusian itəmi e nikipilah kəni tətəhmə tətəhmə.

⁴ Kəmənə=pən kəm pitu min məmə kəsotərəkiniən nimanuvehli mine nigə min, mine natimnati iətəm kauteviə e nəhue niftəni, mətəu okotərəkən əmə nətəmi min ko nətəm kəsotosian mak rəha Uhgən e nipənəgilah.

⁵ Kəni kəmegəhan e nəsanəniən kəm lah məmə okotus nətəmimi motol nahməian kəm lah o məuig faif, mətəu kəsotohamuiən ilah. Kəni nahməian əha, iətəm ilah okotətəu tərəh lan, tapirəkis agin nəmə nikipi velau tətəi itəmi, kətəhmə.*

⁶ E nian min əha, nətəmimi okotəsal e suaru o nīmisiən, mətəu ko kəsotəhian. Okotolkeikei məmə okohmis, mətəu ko kəsohmisiən.

⁷ İəmafə pitu asoli min əha, ilah kotəhmen e əhos min iətəm kəmotəhtul maru o nəluaginiən. İlah kəmotəfəfəu e nati kəti təhmen e kəfəfəu rəha kig iətəm kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, kəni rəhn-kapə lah təhmen e rəha iətəmimi.

⁸ Nəuanulah təfəməh təhmen e nəuanu pətan, kəni nəhluvlah tasilə təhmen e nəhluy laion.

⁹ Nilosilah tikimkim təhmen e nati katuvən lan o nəluaginiən, kəmol e aiən, kəni nīməlməilah kəutəlipə təhmen e niləkət-ləkətiən rəha əhos min kəutiuvə jarıot min tərət kəutəiu e nəluaginiən.

¹⁰ Nikipilah tatus itəmi kətəhmə tapirəkis agin nian velau tətəi itəmi e nikipikən.† İlah kəutos nəsanəniən e nikipilah o nolien nahməian kəm nətəmimi o məuig faif.

¹¹ İlah, rəhalah kəti əha ikin iətəmi asoli, in iərmənig rəha nipəg asoli iətəm teiuaiu agin. E nəghatiən rəha nətəm İsrəl, kətəni nərgin məmə Apaton, nipətən u İərəkin, kəni e nəghatiən Kris, kətəni məmə Apolion.

¹² !Əui! Nərəhian əupən tinol naunun, mətəu əui, əui, nərahian keiu min əha ikin okəpaniəuva.

¹³ Kəni əmeiko, agelo iətəm tatol sikis lan təmahlı rəhan təui. Kəni iəmətəu nəuiən kəti təmsi=pən əpəha e niki rəhnəpati ilah kuvət rəha oltə u kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, kəni təhtəhtul əupən e nəhmətə Uhgən.‡

¹⁴ Kəni nəuiən əha təməni=pən kəm agelo iətəm tatol sikis lan u tətələs təui, məmə, "İtis nagelo min u ilah kuvət iətəm kəməlis ilah kəmkə=pən əpəha e nəhu asoli İufretis."

¹⁵ Tol lanəha, təmītis ilah. Nagelo min əha, ilah kuvət, kəməlin ilah kəutəhtul maru u rəueiu o əuə əhruahru u, mine nian əhruahru u, mine məuig əhruahru u, mine nu əhruahru u, məmə okotohamu nətəmimi rəha nəhue niftəni nəuветin kətəh, motəpəh keiu.

¹⁶ Kəni iəmətəu nəmpə rəha soldia min rəhalah, nətəm kəutasuə e əhos, kəni ilah rəfin tu-hanrit-miliən nətəmimi.

¹⁷ Kəni e nəməhlairiən rəhak, iəmafə əhos min əha mine nətəmimi kəutasuə e lah kotol lanu lan. Rəhalah aiən iətəm tətəuveg nīmankiləhalah, in tərəvarəuv təhmen e nigəm, mol vivi nəugi naris, kəni mauiəh. Rəhn-kapə əhos min u, kotəhmen e rəhn-kapə laion min, kəni nigəm mine nəpieniən tərəh§ mine nəhanigəm kəhalisi=pən e nipəgnəualah.

* **9:5** Nəghatiən Kris əhruahru təmənsian nahməian rəha nikipi velau. In təməni nahməian rəha "skopion," in nati kəti tətəu itəmi e nikipikən. † **9:10** Afin-to futnot rəha Nəh 9:5. ‡ **9:13** Oltə u, in tepil kəti tətəhtul əpəha e Nīmə Rəha Uhgən, kəni katol sakrifais min ikin. Rəhnəpati min əpəha e kaugə min. § **9:17** Nəpieniən tərəh əha, in təhmen e nəmiəvi nəruəus.

18 Kəni nərahian asoli milahal u iətəm kəmhljet e nıpəgnəualah, ilahal kəmlohamu nətəmimi e nəhue niftəni nəuветin kətiəh, mıləpəh əmə nəuветin keju.

19 Nəsanəniən rəha əhos min əha, tatsi=pən e nıpəgnəualah mine nıpikilah. Mətəu-inu nıpikilah təhmen e sineik, iətəm rəhn-kapə tətətig e nıpikilah. Kəni əhos min əha, kautus min nətəmimi e nıpikilah.

20 Kəni nətəmimi min u, nərahian milahal əha kəməsohamuiən ilah, ilah kəməsotəuhliniən nətəligiən rəhalah e natimnati min iətəm ilah kautol. Kəməsotəpəhiən nəfakiən kəm iərmis min mine narmi nati min iətəm kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, mine silfə, mine prons,* mine kəpiel, mine nigı, nati əpnəpin məmə, ilah u narmi nati əmə, iətəm kəsotəfuiən nati, mine məsotətəulən nati, mine məsotaliuekiən.

21 Kəni ilah kəməsotəuhliniən nətəligiən rəhalah o nohamuiən itəmi, nəmkian nərik, nolien kləpə, nolien masig, nitəuiən iərman mine nıpətan, mine nakləhian.

10

Agelo iətəm təmos nauəuə əkəku

1 Kəni əmeiko iəkəfu agelo kəti min nahgin tətəpə tatsi-pəri e negəu e neai. Tatuvən e nəpuə təhmen e rəhan napən, kəni mərai-mərai titəlau e rəhn-kapə. Kəni in təhəgəhəg mətəsiə, təhmen e mıtigar, kəni nəhlkin təhmen e pos asoli mıl u kətiəuə e nigəm.

2 In tətos nauəuə əkəku kəti iətəm kinəg rəkis tətəməhli=pən e nəhlmin. In təməfu=pən nəhlkin maru e nitəhi kəni məfu=pən nəhlkin məuil e niftəni,

3 kəni in təmagət əfəməh, nəkətəu nəuiən təhmen e laion. Nian təmagət əfəməh, kəni kaluəluə təmatipərəh mau səpin məutuhalpin.

4 Kəni nian kaluəluə təmatipərəh mau səpin məutuhalpin rəhan nəghatien, kəni nıkkik natəhti məmə oiəkətəi rəkis nəghatien iətəm in tətəni. Mətəu inətəu nəuiən kəti tatsi-pəri e negəu e neai mətəni məmə, “Əhluəig e nəghatien u iətəm kaluəluə tətəni, sətei rəkisiən.”

5 Kəni əmeiko, agelo əpəha iətəm iəmafu tətəhtul=pən e nitəhi mine niftəni, tıləfəri nəhlmin maru, mətəgətun pəri e negəu e neai.

6 Kəni matos nonauvil e iətəmi tətətig itulin, iətəm təmol negəu e neai mine natimnati rəfin iətəm kəutətig lan, mine nitəhi mine natimnati rəfin iətəm kəutətig lan, kəni məni məmə, “!Uhgın otəsəhtahnin minian!

7 Mətəu nian agelo iətəm tatol səpin lan otahli rəhan təui, kəni nəlpəkəuiən oneuan rəhan Uhgın iətəm tətəhluəig lan, in otuva mol nıpəhrənien lan u rəueiu. In otiet pətigəm=pa təhmen əmə məmə in təməni pətigəm əupən kəm rəhan noluək min u, iəni min rəhan.”

8 Kəni əmeiko, iəkətəu min nəuiən əha təmsi=pən e negəu e neai, mətəni=pa min kəm iəu məmə, “Uvən, mələs nauəuə iətəm kəmeg tətəməhli=pən e nəhlmi agelo iətəm tətəhtul=pən e nitəhi mine niftəni.”

9 Kəni əmeiko, iəkuvən mətapuəh o agelo məmə otəfa nauəuə əkəku kəm iəu. In tənı=pa kəm iəu məmə, “Os mun. Nati u otərəkin nərfəm, mətəu nian onəkun, tətəhian təhmen e sukəpak.”

10 Kəni əmeiko iəkələs rəkis e nəhlmi agelo, kəni mun mərgəi. İəmun mətəu taurehi taurehi, təhmen e sukəpak, mətəu nian iəmərgəi, təmərəkin nərfək, nərfək təmərah lan.

11 Kəni kəmənı=pa kəm iəu məmə, “Ik onəkəkeikei məni pətigəm min nəghatien iətəm Uhgın təməfinə kəm ik kəm nətəmimi nılosilah tol pisin pisin

* 9:20 Prons, in aiən kəti, mətəu rəhan kalə təhmen e kol.

mın, mine nətəmimi e nitəni pisin pisin mın, mine nətəmimi kəutəni nəghatiən pisin pisin mın, mine kig mın.”

11

Iətəmimi mil iətəm kəmuəhtul pətigəm o İesu

¹ Kəni əmeiko kəməfa nəua niuig kəti rəha nosiən mak e nati, kəni kəni=pa kəm iəu, məmə “Uvən, mos mak e Nimə Rəha Uhgın, mine oltə, konu mafın rəfin nətəmi kəutəfaki əha imə.

² Sosiən mak e iat, mətəu natos əmə mak e nimə. Sosiən mak lan mətəu-inko kinəfən rəkis iat əha kəm Nanihluə mın. İlah okotevig əpevin e rəhak taun asim mautəhuvən mautəhuvən motos məuig ilah fote-tu.*

³ Kəni iəu iəkəfən nəsanəniən kəm rəhak iətəmimi mil iətəm kətuəhtul pətigəm ohniəu. Kəni okatuos əmə nati apın, matuəhtul pətigəm o nəni pətigəmiən rəhak nəghatiən mın o nian uan-tausin tu-hanrit sikiste.”

⁴ İlau u, nəukəti nigı olif mil, mine nati kətaharu-pəri lait mil lan, iətəm kətuəhtul əpən e İərmənig rəha nəhue niftəni.

⁵ Nəmə iətəmi tətəkut o nərəkiniən ilau, kəni nəmnamı nigəm otisi=pən e nəhliəu, kəni mus rəhalau tikimır mın.† İətəmimi iətəm tolkeikei nərəkiniən ilau, in otəkeikei mımis lanəha.

⁶ İətəmimi mil u, ilau kətuos nəsanəniən o nəhtipəsigiən e nəpuə məmə nuhuən otəsəfuvien nian ilau okatueghati matuəni pətigəm nəghatiən mın rəha Uhgın.‡ Kəni ilau matuos mın nəsanəniən məmə okuəuhlin nəhu mın kəhuva nırə§, konu muəhrun mın nərəkiniən nətəmimi rəha nəhue niftəni e nərahien pisin pisin mın iətəm ilau kuolkeikei məmə okuol.*

⁷ Konu nian ilau kinətuəhtul pətigəm rəkis, kinuəni rəkis natimnati rəfin, kəni nati miəgəh† iətəm otəri=pa e nıpəg teiuaui agin, məriaueh kəni moh ilau, mol win e lau mohamu ilau.

⁸ Nıpətəilau otəməhli əpəha e suaru rəha taun asoli əha, ikin əha kəməhti=pən mın rəhalau İərmənig e nigı kəməluəu‡ ikin, kəməuhlin nərgin, məmə Sotəm uə İjip, tətəgətun=pən noliən tərəh ikin əha.

⁹ Kəni nətəmimi nilosilah pisin pisin mın, nətəmimi e nəuaniləuis rəfin, mine nətəmimi e nəghatiən mın rəfin, mine e kəntri mın rəfin, okotarfu əmu nıpətəilau, motos nian apiəpiə kisil, kəni mine nıpilgan, kəni okəsotegəhanien məmə kitənim ilau.

¹⁰ Kəni nətəmimi rəfin rəha nəhue niftəni okotol lafet, motagiən mətəu-inu ilau kiniamis, kəni məutəfən natimnati kəm lah mın, məutagiən mətəu-inu iəni mil iətəm kəmatuol pik nərahien kəm lah, kiniamis.

¹¹ Mətəu uərisig e nian apiəpiə kisil mine nıpilgan tinuvən rəkis, kəni Uhgın təməfən nehagiən e nıpətəilau kəni ilau kəmuəhtul e nəhlikilau. Kəni nətəmimi rəfin nətəm kəmoteruh ilau, nəhmtilah təməpis, narmilah tikə.

¹² Kəni ilah kəmotətəu nəuiən asoli kəti təmsipəri e negəu e neai, mətəni=pən kəm lau məmə, “Uəri miəuva u ikin u.” Kəni nəpuə təmələs ilau məri müvən e neai. Kəni rəhalau tikimır mın kəmotəhtul mauteruh ilau.

* **11:2** “Məuig fote-tu” (11:2; 13:5), in təhmen əmə e “nu kisil mine nıpilgan,” kəni kuəhmen əhmen mın e “nian uan-tausin tu-hanrit sikiste (1,260),” kəni kihləhmen əhmen e “nian kətəh, mine nian keiu mın, mine nian nıpilgan” (12:14). Nəmpə u təsəghatiən e nəmpə əhruaəru əmə kəti, mətəu tətəgətun=pən məmə nian kəti tətəuva o nian rəha nian iəkis mın mine nərahien, mətəu otol naunun nian kəti. † **11:5** 2King 1:10,12 ‡ **11:6** 1King 17:1 § **11:6** Eks 7:17-21 * **11:6** Suah mil u rəhalau nəsanəniən təhmen e Mosis mine Elaija. † **11:7** Dan 7 ‡ **11:8** “İkin əha kəməhti=pən mın İərmənig e nigı kəməluəu,” tətəghati e Jerusiləm.

¹³ Kəni e nian əhruahru əha, nəmig asoli kəti təman mərəkin nıpılga lahuənu əha kətiəh mupəh əmə nain. Nəmig təmohamu nətəmimi ilah rəfin səpın-tausin, kəni nətəmimi rəfin nətəm kəməsohmisiən, kəmotəgin motərəmrumin, kəni motəni nıpəhriənən məmə Uhgın e negəu e neai tatos nepətiən.

¹⁴ !Əui! Nərahien asoli iətəm tatol nəmpə tu lan, tınol naunun. Mətəu, nərahien iətəm tatol kisil lan otəsuvəhien tuva.

Agelo iətəm tatol səpın lan təmahli təui

¹⁵ Agelo iətəm tatol səpın lan təmahli rəhan təui, kəni əmeiko nəuiən asoli min kəmotı=pən e negəu e neai motəni məmə,

“Narməniğin e nəhue nıftəni rəfin agin tinuva rəha İərməniğin Uhgın rəhatah mine rəha Kristo rəhan. Kəni in otarməniğin itulin, naunun tikə.”

¹⁶ Kəni nətəmi asoli nətəm kəmotos nəhuitən min ilah tuenti-fo, nətəm kəutəharəg-pəri e rəhalah jeə min aupən e nəhmti Uhgın, ilah kəmotisin nəulilah, məuteiuaiu, nıpənəgilah tatek nıftəni, kəni məutəfaki kəm Uhgın,

¹⁷ motəni məmə,

“İəkotəni tagkiu kəm ik, İərməniğin Uhgın Nəhgin Təpət Pik Agin, iətəmi ko ik nətatig ko iətəm nətatig rəueiu, kəni nəmətatig aupən,

mətəu-inu ik nəmos rəham nəsanəniən asoli, kəni minətuəuin mətarməniğin.

¹⁸ Kəntri min, kəutol pik niəməha, mətəu ik rəham niəməha asoli tinuva.

Nian tinuva o nakiliən nətəm kəmoħmis.

Kəni onəkətəu iəni min u ilah rəham noluək min, kəni mətəu min nətəmimi rəham, mine nətəm kəutisiəi ik, ilah rəfin, nati əpnəpın nəmə ilah kəutos nepətiən asoli uə nepətiən əkəku.

Kəni nian u rəham, o nərəkinien nətəmi min u kəutərəkin nətəmimi e nəhue nıftəni.”

¹⁹ Nian kəmerəh e Nımə Rəha Uhgın əpəha ilis e neai, kəni kəmafı Bokis rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruiən[§] tətəharəg əpəha imə. Kəni təmatoraip mətasiə, kəni kaluəluə təmatatıperəh, kəni iəmətəu nəgətiən asoli min, kəni təmatəmiğin, kəni ais tənimərəgrəg.

12

Pətan mine ialkitə asoli

¹ Kəni nəmtətiən asoli kəti təmiət e neai. Pətan kəti təmuvən e mitigar təhmen e napən, kəni təməharəg məfu-pəri nəhlkin e məuiğ, kəni mətəfəfu e hat rəha nisiaiən kəti, kəmol=pən məhau tuələf lan.

² In tətasək əfəməh, tətəu nəhməiən mətəu-inko in tinamki-amki otəsuvəhien temək.

³ Kəni əmeiko nəmtətiən kəti min təmiət min əpəha ilis e neai, iətəm tuhapıspis ohniəu. İnəha, ialkitə asoli kəti, tərəuvarəu, təhmen e niğəm, rəhn-kapə təmisim-isim ilah səpın, kəni rəhnəpati ilah ten, kəni kəməfəfu=pən hat ilah səpın e rəhn-kapə min, kəni hat min əha rəha kig asoli agin.

⁴ Nıpikin tətəh rəkis məhau min əpəha ilis e neai, mətəmkiahu=pa ilah nıpılğan kətiəh e nəhue nıftəni, məpəh nıpılğan keiu. Kəni e nian əha, ialkitə əha təmuva məhtul aupən e pətan u iətəm otəsuvəhien temək, məmə nəmə nətin tinair, kəni in ton.*

⁵ Pətan əha təmələs nətin iərman, iətəm in otarməniğin e kəntri min rəfin, konu nəmtətiən rəha narməniğin rəhan təhmen e neim kəti kəmol e aiən.

[§] 11:19 Bokis rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruiən u, in “Ark of the Covenant.” Eks 25:10-22. * 12:4 Mat 2:13-14

Mətəu Uhgın təmiuvi rəkis suakəku u o ialkitə, müləfəri ilis e rəhan jəə, məmə otarməniğ.

⁶ Pətan u, təmagim=pən əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, iətəm Uhgın təmol əpenə-penə lan məmə otətətiğ ikin, kəni kateh, kətəuarus=pən nian uan-tausin tu-hanri sikiste (1,260) tinuva minuvən rəkis.†

⁷ Kəni əmeiko, nəluaginian kəti tinəhtul əpəha e negəu e neai. Maikil ‡ mine rəhan nəgelo min, kinautəluagin ilah ialkitə, kəni ialkitə mine rəhan min nəgelo kinautoh min ilah.

⁸ Mətəu ialkitə, nəhgin tikə, təsəhmenian. Kəni əmeiko, Maikil mine kinotol win e lah, kəni kəmahli pətiğəm ilah əpəha e negəu e neai.

⁹ Kəmotələs ialkitə asoli kəha, motəraki iahu=pən e nəhue niftəni. Kəni inu, in sineik nuvəh əha əupən, § kətəni məmə İərmis, uə Setən, iətəm təmeiua e nəhue niftəni rəfin ağin. Kəməraiki pətiğəm lan, * tuva e nəhue niftəni, ilah rəfin nəgelo min rəhan.

¹⁰ Kəni əmeiko iəmətəu nəuian asoli kəti əpəha ilis e negəu e neai. Təmə, “!Rəueiu əha, Uhgın rəhatah in tinosmiəgəh itah!

!Rəueiu əha in tinol pətiğəm məmə in tatos nəsanənian, kəni rəueiu əha, in tinətarməniğ!

Kəni rəueiu əha, Kristo rəhan təmol məmə in tatos min nəsanənian mine nepətiən e natimnati min rəfin.

Tol lanəha mətəu-inu rəueiu əha, kinəraki iahu e Setən e nəhmti Uhgın. Setən u, iətəm tətəni rah piatah min lapin mine lənian, mətəni pətiğəm nipiğnəmtin min rəhalah mətətu=pən e lah e nəhmti Uhgın.

¹¹ Kəni piatah min kəmotəməu ilah min, kəni motol win rəkis lan e nəsanənian rəha nımisiən rəha Nəti Sipsip o nosmiəgəhiən nətəmiimi nian niran təmaiu e niği kəməluau, motətiğ motol win min lan e nəhtul əskasikiən o nəni pətiğəmiən nəghatiən rəha Nəti Sipsip.

Motol win min lan mətəu-inu nikilah təməsəhti pikien nəmiəgəhiən rəhalah, mətəu kəmotəhtul maru əmə məmə okohmis.

¹² !Negəu e neai, mine itəmah u nəutatig ikin, otəgiən mətəu-inu kinəraki pətiğəm e ialkitə!

!Mətəu əui, kəsi o nəhue niftəni mine nitəhi, mətəu-inu Setən təmeiuaui muvnə ohnik!

In, niəməha təməu pik,

mətəu-inko in təhrun məmə nian rəhan təkuəkir əmə.”

¹³ Nian ialkitə asoli u, təmafu minəhrun məmə kinəraki pətiğəm lan tuvən e nəhue niftəni, əmeiko minatitəu pətan u iətəm təmələs nətin iərman.

¹⁴ Kəni kəməfən nıməlməli məlikim keiu kəm pətan u, məmə in otos miuvig lan muvən əpəha ikin kəmol əpenə-penə rəkis ikin təpiə-məpiə ikin. İkin əha, otətətiğ ikin, kəni in tətəgim o sineik, kəni kateh vivi in o nian kətiəh, mine nian keiu min, mine nian nipiłan.

¹⁵ Kəni sineik u, təmeuə təhmen e naruəh asoli kəti, məmə otelərmin pətan u mələs magim.

¹⁶ Mətəu niftəni təmasiru e pətan u. Niftəni təməuag kəni mərgei rəfin nəhu iətəm ialkitə təmeuə lan e nipiğnəuan.

¹⁷ Kəni əmeiko, ialkitə əpəha, niəməha təmol təmol o pətan u, kəni in təgim muvən məmə otəluagin ilah rəhan min nəuvein nəuaniləuis, ilah u nətəm kautol nəuia Uhgın, kəni mautəhtul əskasik o nəni pətiğəmiən məmə ilah nətəmiimi rəha İesu Kristo.

† 12:6 Afin-to futnot rəha Nəh 11:2. ‡ 12:7 Dan 10:13,21; 12:1 § 12:9 Jen 3:1 * 12:9 Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

¹⁸ Kəni in təməhtul əpəha e nıpəkil itəhi.

13

Nati miəgəh

iətəm təməgərə nıtəhi məri

¹ Konu iəmafı nati miəgəh asoli kəti təməhapu nıtəhi məri. Rəhnəpati ten, rəhn-kapə təmisim-isim ilah səpin, kəməfəfau=pən e hat min rəha kig asoli agin e rəhnəpati min. Kəni kəmətəi=pən nərgin min e rəhn-kapə lah kətiəh kətiəh, nərgin min u kotəuiakən e Uhgın e rəhn-kapə min.

² Nati miəgəh əha iəmafı, təhmen e pusi asoli agin kəti, lepət, mətəu nəhlkin min kotəhmen e nati miəgəh kəti u, beə. Kəni nıpəgnəuan təhmen e laion. Kəni ialkitə u, təməfən rəhan nəsanəniən mine narməniğən mine nepətən asoli kəm nati miəgəh u.

³ Rəhn-kapə nati miəgəh u kəti, nati kəti təmol, kəni nəkafı məmə tınatol pau o nımisiən, mətəu nəuvir min. Kəni əmeiko, nətəmimi rəfin e nəhue niftəni narmilah təmiuvig pik ohni, kəni mautəhuarisig e nati miəgəh kəha.

⁴ Kəni ilah rəfin kəmotəfaki kəm ialkitə, mətəu-inu təməfən nepətən rəhan kəm nati miəgəh u. Kəni ilah kəmotəfaki min kəm nati miəgəh u, kəni motəni məmə, “?Pəh in təhmen e nati miəgəh u? ?Pəh təhrun nohiən?”

⁵ Kəni kəmegəhan e nati miəgəh u, məmə in otəghati əfəri, mətəuiakən e Uhgın. Kəni kəmegəhan=pən e nepətən kəm in, məmə təhrun nolən nati nak in tolkeikei o məuig fote-tu.*†

⁶ Kəni in təməni nəghatən tərəh tepət e Uhgın, mine nərgin,‡ mine nətəmimi nətəm kəutatig e negəu e neai,§ ilah u rəhan nıməfaki.

⁷ Kəməfən min nəsanəniən kəm in, məmə otəluagin ilah nətəmimi rəha Uhgın, kəni mol win e lah. Kəni kəməfən min nepətən kəm in o narməniğən e nətəmimi e nəuaniləuis min rəfin, mine nətəmimi nilosilah tol pisin pisin min, mine nətəmimi e nəghatən min rəfin, mine kəntri min rəfin.

⁸ Nətəmimi rəfin rəha nəhue niftəni, okotəfaki kəm nati miəgəh u, inəha, nətəmimi rəfin nətəm kəməsətəiən nərgilah e Nauəuə rəha Nəmiəgəhiən, nian nəhue niftəni təmatikə əhanəh. Nauəuə u, in nauəuə rəha Nəti Sipsip iətəm kəmohamu.

⁹ Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatən min u.

¹⁰ Nəmə iətəmi kəti otuvən e kaləpus, pəh in otuvən əmə.

Nəmə okohamu iətəmi kəti e nau, pəh okohamu əmə e nau.

Nəghatən u, nıpətin u məmə nətəmimi rəha Uhgın okotəkeikei motol tikuvhuv, kəni motəhatətə əmə e Uhgın.

Nati miəgəh

iətəm təməhapu niftəni məri

¹¹ Kəni əmeiko, iəmafı min nati miəgəh kəti min iətəm təməhapu niftəni məri. Rəhnəpati keiu təhmen e nəti sipsip kəti, mətəu tətəghati, nəuiən təhmen e ialkitə kəti.

¹² Nati miəgəh iətəm rəhn-kapə səpin, tətəfən rəfin rəhan nepətən kəm in, kəni nian nati miəgəh iətəm rəhn-kapə keiu tətətig ilah nati miəgəh rəhn-kapə səpin, in tatol nəuiən. Kəni nati miəgəh iətəm rəhn-kapə keiu tətəkeikei kəm

* 13:5 Afin-to futnot e Nəh 11:2. † 13:5 2Təs 2:1-12 ‡ 13:6 Dan 8:10-11 § 13:6 Efəs 2:6

nətəmimi rəfin e nəhue niftəni, məmə ilah okotəfaki kəm nati miəgəh iətəm təmaupən, iətəm rəhn-kapə kəti tinol pau o nimisiən mətəu tinəuvir min.

13 Kəni nati miəgəh u iətəm rəhn-kapə keiu, tatol nəmtətian asoli min mine nati apispis min tepət, matig mol min nigəm tatsi-pəri e neai, mətuvə e nəhue niftəni, matol e nəhmti nətəmimi.

14 Uhgın təmegəhan=pən e nəsanəniən kəm nati miəgəh u iətəm rəhnəpati keiu, məmə təhrun nolən nəmtətian min nian tətətig ilah nati miəgəh rəhn-kapə ilah səpin. Kəni in təmateiua e nətəmimi rəha nəhue niftəni e nəmtətian min əha in təmöl, kəni məni=pən kəm lah məmə okotəkeikei motətəi narmin iətəm tatisikəuvin nati miəgəh əha iətəm rəhn-kapə səpin, nati miəgəh u, iətəm kəməu pau rəhn-kapə e nisə, mətəu tətəmiəgəh.

15 Kəni Uhgın təmegəhan=pən e nəsanəniən kəm nati miəgəh iətəm rəhnəpati keiu, məmə otehg=pən e narmin iətəm kəmisikəuvin e nigı, pəh təghati. Kəni narmin iətəm kəmisikəuvin e nigı kəha, təməghati, məni əskasik məmə okəkeikei kohamu nətəmimi rəfin nətəm kəsotəfakiən kəm in.

16 Kəni in tətətəkeikei kəm nətəmimi rəfin məmə okotos mak kəti rəhan e nəhlmlah maru uə e nıpənəgilah. Nətəmimi rəfin agin kotəkeikei motos, ilah u, nətəmimi asoli min, mine nətəmimi əpnəpin əmə, nətəmimi rəhalah nautə tepət, mine nətəmi rəhalah nautə tikə, slef min, mine nətəmi səniəmə slef min, məmə okotos mak kəti rəhan e nəhlmlah maru uə e nıpənəgilah.

17 Nəmə iətəmi təsosiən mak u, təruru nosiən nəhmti nati kəti, mine nolien səlim mətəuarus in təkəikei mos mak rəhan. Mak u, in nərgi nati miəgəh iətəm rəhn-kapə ilah səpin, uə nəmpə iətəm tətəgətun=pən nərgin.

18 O nati u, onəkeikei mos neinatigian tepət o nəhruniən nəmpə rəha nati miəgəh u. Kəni nəmə ik nəkeinətig təhmen, kəni nəkəhrun nəniən nıpətın. Kəni nəmpə u, in sikis-hanrit-sikiste-sikis (666), kəni in tətəgətun=pən iətəmimi kəti.*

14

Nəti Sipsip mine nətəmimi 144,000

1 Kəni əmeiko, iəkəsal=pən əpəha aupən lak mafu nəti Sipsip tətəhtul-pəri əpəha e Nitəuat Saion, kəni nətəmimi 144,000 kəutəhtul ilah min. Kəni kəmətəi=pən nərgi Nəti Sipsip mine rəhan Tatə e nıpənəgilah.*

2 Kəni iəkətəu nati kəti əpəha ilis e nəgəu e neai tətəgət, nəuiən təhmen e nitəhi tatem nəuanaluə, kəni məhmen min e kaluəluə titatiperəh, kəni iəkətəu təhmen min e nəuia hap† tepət, nətəmimi kəutoh.

3 Kəni ilah kəutani nəpuən vi kəti əpəha aupən e jeə rəha kig, mine nati min kəutəmiəgəh kuvət, mine nətəmi asoli nətəm kəmotos nəhuitən min. Iətəmi kəti təsəhruniən nəpuən əha, nətəmimi min əmə kəha ilah 144,000 nətəm Uhgın təmos nəhmti lah,‡ mos rəkis ilah e nəhue niftəni. Nətəmi min əmə kəha ilah əmə, ilah kotəhrun nəniən nəpuən əha.

* **13:18** E nian əha ilah kəməsəteien nəmpə min u 1, 2, 3, təhmen e tah u rəueiu, mətəu ilah kəmautos əmə letə min rəha nəmpə; kəni ko nərgi nətəmimi rəfin tatos nəfigəmiən rəha nəmpə. Nərgin u Niro in tatos nəfigəmiən rəha sikis-hanrit sikiste sikis (666). Niro u in iətəmi asoli rəha Rom e nian əha. Suah u in təmatol nərahian asoli kəm nətəm kəutəfaki kəm İesu. † **14:1** Afın-to e futnot rəha Nəh 7:8. In təhmen əmə e inu. Nəmpə u 144,000 tətəgətun “nətəmimi min rəfin rəha Uhgın.” ‡ **14:2** Hap min əha, nati katoh ilah o nəniən nəpuən, təhmen e kitar. † **14:3** 1Pitə 1:19

4 Nətəmi min u ilah u, nətəm kəmotəh vivi rəhalah nəmiəgəhiən, məmə namikmikian tikə e lah, kəni ilah kəməsotitəh pətan, ilah nətəmi vi.[§] İlah kautəhuərisig e Nəti Sipsip u, mautəhuvən ikin min rəfin iətəm in tatuvən ikin. Uhgın tinos rəkis nəhmti nətəmimi min əha. İlah rəha Uhgın əmə, mine Nəti Sipsip u. İlah kotəhmen e nauəniən iətəm kəməfaki vi əmə e nasumiən, iətəm kətəfən kəm Uhgın mine Nəti Sipsip.

⁵ İlah kəsoteiuəhən e nian kəti mine, kəni nati əkəku kətiah mine tikə məmə tol ilah kotamikmik e nəhmti Uhgın.

Nagelo kisił

6 Kəni əmeiko iəkatig mafu min agelo kəti min, tatiuvig əpəha ilis e nimagəuəgəu. In tətəni pətigəm nanusiən təuvir iətəm otətətig naunun tikə* kəm nətəmimi rəha nəhue niftəni, e kəntri min rəfin, e nəuaniləuis min rəfin, mine nəghatian min rəfin, mine nətəmimi niłosilah tol pisin pisin min.

7 In tətəni əfəməh məmə, “Otəgin motisiai Uhgın, kəni motəni niyəhriənien e rəhan nerpətiən, mətəu-inu nian əhruahru rəhan tinuva, o nəfəniən nalpinien kəm nətəmimi. Otəfaki kəm in, iətəm təmol natimnati rəfin agin: neai mine niftəni, nitəhi mine nəhmti nəhu min.”

8 Kəni agelo kəti min, iətəm tatol nəmpə tu lan, tətəu=pən mətəni məmə, “! Pəpilon təməmei! !Pəpilon təməmei! !Pəpilon Əsanən Nəhgın Təpət təməmei, meiuəu! In təhmen e pətan rəha suaru iətəm təmiuvi=pa nəman e kəntri min rəfin kəhuva motənmim wain ilah min. Wain u nimir, inko, nitəuian nalməliən min, mətəkeikei kəm nətəmimi məmə kautol nolien tərəh ilah min. Kəni nian nəman kotənmim wain u, ilah kautiuvi=pa niəməha rəha Uhgın o lah.”

9 Kəni agelo kəti min, iətəm tatol kisił lan, tatuərisig e lau, kəni mətəni əfəməh məmə, “Nəmə iətəmi kəti təfaki kəm nati miəgəh əha rəhn-kəpə səpin, mine narmi nati iətəm kəmisikəuvin e nigı, kəni matos rəhan mak e niyənəgin uə nəhlmin,

¹⁰ kəni in təkeikei mənmim min wain u inu, in niəməha rəha Uhgın. Wain u inu, kəməsəgələkləkiən e nəhu. In otətəu nahməiən e nigəm mine nəruəas iətəm tatuəu okios in əpəha e nəhmti nagelo asim min mine Nəti Sipsip.

¹¹ Kəni nəhanigəm rəha nigəm iətəm tatus ilah matol nahməiən kəm lah u, in tətəri nian rəfin, naunun tikə. Nətəmimi min kəha kətəfaki kəm nati miəgəh rəhn-kəpə ilah səpin mine narmim iətəm kəmisikəuvin e nigı, kəni motos mak rəha nəgin, ilah okəsotəmeigian e nəruəuə mine lapin.”

¹² Nəghatian u, niyətin u məmə nətəmimi rəha Uhgın nətəm kəutohtəu=pən nəuia Uhgın, kəni məutəhatətə e İesu, ilah kətəkeikei motəhtul əskasik.

¹³ Kəni əmeiko iəmətəu nəuiən kəti təmsipəri e negəu e neai mətəni məmə, “Ətei rəkis nati u: rəueiu mine matuvən, nətəmimi rəha İərməng, mətəu nəmə okohmis, ilah okotətig e nəuvirien pəhriən.”

Kəni Narmim Rəha Uhgın təni məmə, “!Əuəh! İlah okotəmeig e rəhalah uək, mətəu-inu okotos nəua rəhalah uək min.”

Nəuləkiən e nətəmimi e nəhue niftəni

§ 14:4 Inu təsəniən məmə nətəmimi min u kəmotol marit ko kəsəhuvəniən e negəu e neai, kəpə. Inu in nəghatian əuhlin min kəti. Inu tətəni məmə, nətəmi kətəfaki okəsotamikmikian e nolien tərəh min təhmen nətəmimi nətəm kətəfaki kəm narmi nati min. Mətəu kəutaskəlim məha-məha İesu əmə. İlah kotəhmen e iətəmimi kəti u in təsapilən ilah niyətan əpnəpin min, in təhlan əmə. 2Kor 11:2; Əfəs 5:25-27; Nəh 21:9 * 14:6 Kətəghati lanəha məmə Nanusiən Təuvir naunun tikə mətəu-inu in tətəghati e nəlpəkəuiən itulin min rəha Uhgın, kəni mətəu-inu in tətəni niyəhriənien nian rəfin.

14 Iġmġsal=pġn min ġpġħa ġupġn lak mafu nimali nġpuġ kġti tġruġn, kġni iġtġmi kġti tġtġħarġg-pġri e nimali nġpuġ kġħa. Iġtġmi u, tġħmen e Nġti Iġtġmimi. In tġtġfġfau e hat rġħa kig, kġmol e aiġn u kol tġtoraip-oraiġp, kġni mġtġlġs nau ekġu kġti iġtġm tġsilġ.

15 Kġni ġmeiko ġgelo kġti min tġmsipġn ġpġħa e Nimġ Rġħa Uġġin muva, kġni mauin ġfġmġħ e iġtġmi u, tġtġħarġg-pġri e nimali nġpuġ mġmġ, “Os rġħam nau ekġu mġs muvġn mġulġk, mġtġu-inu nġan rġħa nġulġkġn tinuva, kġni nauġniġn ġpġħa e nġħue nġftġni tġnimġħtġ.”

16 Kġni ġmeiko iġtġmi u iġtġm tġtġħarġg-pġri e nimali nġpuġ, tġmauġħ e nġħue nġftġni e rġħan nau ekġu, kġni mġulġk e nġtġmimi e nġħue nġftġni, tġħmen e nauġniġn iġtġm tġnimġħtġ o nosġn.

17 Kġni ġgelo kġti min tġmġet e Nimġ Rġħa Uġġin ġpġħa e negġu e neai. In tġtġlġs min rġħan kġti nau ekġu iġtġm tġsilġ.

18 ġgelo kġti min, iġtġm tġtos nepġtġn rġħa nġġm e oltġ, tġmsi=pġn ġpġħa e oltġ, kġni mauin ġfġmġħ e ġgelo iġtġm tġtġlġs nau ekġu mġmġ, “Ělġs rġħam nau ekġu ko, muvġn e nġħue nġftġni, kġni mġtei rġkis nġtġmimi nġtġm kotġħmen e nġua krep mġrġg u nġmiġvin min, ġpġħa e nġukġtin. Nġħue nġftġni tġħmen e nġukġtin.”

19-20 Tol lanġħa, ġgelo kġħa tġmauġħ e rġħan nau ekġu, tuvġn e nġħue nġftġni, kġni mġtei rġkis nġtġmi min ġħa kotġħmen e nġua krep iġtġm tġnimġrġg rġkis. Kġni in mġrġki=pġn e iġin kġtevig-evig e nġua krep min iġin, mġmġ nġħuin otiet. Iġin ġħa, in ihluġ e taun, Uġġin tġtġfġtigġm rġħan nġmġħa, kġni natol nalpġniġn iġin kġm nġtġmimi. Kġni kġtevig-ġrain nġtġmimi min u, kġni nġralah iġtġm tġtġiġħ mġtaiu iġin ġħa, in tġħmen e nġħu asoli kġti nġfġmġħġn rġħan tġħmen e 1,600 statġ,† kġni mol lokamnim ġġin lan. Nġmġ ġħos kġti tiuvġg=pġn iġin, nġrġ tġħrun nġriġn mek nohlin.‡§

15

Nġtġmimi rġħa Uġġin kġmotġni-vivi in

1 Iġmġsal=pġn ġpġħa e negġu e neai mafu min nġmtġtġn kġti min iġtġm tuġapġspis ohniġu. Nagelo ilah sġpġn kautos nauu nalpġniġn min, ilah sġpġn. Nalpġniġn min ġħa, ilah kautol nġmġħa ġpiġpiġ rġħa Uġġin tol nauun lan.

2 Kġni ġmeiko, iġmafu nġti kġti tġħmen e nġtġħi, mġtġu kġmol e kilas mine nġġm filġħ-filġħ, kġni nġtġmimi nġuvein kautġhtul e nikalkali nġtġħi u, ilah kġħa nġtġm kġmotġluġġin ilah nġti miġġħ kġħa rġħn-kapġ sġpġn mine narmin iġtġm kġmisġkġuvġn e nġġi, kġni kotol win e lau, mine nġmpġ iġtġm tġtġhtul o nġrgġn. Kġni Uġġin tġmġfġn ġap* min kġm lah,

3 kġni kautoh, mġutani nġpuġn rġħa Nġti Sipsip mine Mosis u, ioluġk rġħa Uġġin, kġutani mġmġ,

“Iġrmġnġg Uġġin Nahġim Tepġt Pik ġġin
Rġħam nolġn min kotuġapġspis e timah.

!Kġġ itulin, nolġn min rġħam kotġħruahru pġħriġn!

4 ?Pġħ otġsġġinġn lam, Iġrmġnġg?†

?Kġni pġħ otġsġfinġn nġni-viviġn o nġrgġm?

† 14:19-20 1,600 statġ tġħmen e 300 kilomġt. 1,600=4×4×10×10. Nġmpġ u 4 tġtġġtġn “nġħue nġftġni rġfin.” Kitah kotafġn e nauġu u kaugġ 4 rġħa nġħue nġftġni, mine nimġtġġi 4. Nġmpġ u 10 tġtġġtġn “ilah rġfin.” Ko nġħtġn e fes u tġtġġtġn ġpiġpiġ rġfin nalpġniġn rġħa Uġġin tatuvġn o nġtġmimi rġfin iġin min rġfin e nġħue nġftġni iġtġm ihluġ e taun rġħa Uġġin. ‡ 14:19-20 Nġtġm Isrel ilah kautevġg-evig e nġua krep mġmġ nġħuin otiet; inu katos nġmtġtġn lan mġmġ tġtġġtġn nalpġniġn rġħa nġtġm kotġrġħ.

§ 14:19-20 Aes 63:1-6 * 15:2 ġap min kġħa, nġti katoh ilah o nanġn nġpuġn, tġħmen e kġtar.

† 15:4 Jer 10:7; Sam 86:9-10

Mətəu-inu ik pisin əmə nəkasim.

Nətəmimi e kəntri min rəfin okəhuva

kəni motəfaki e nəhmtəm,

mətəu-inkonu nəmol pətigəm rəham nolian əhruahru min.”

⁵ Kəmotani rəkis nəpuən əha, iəməsal-pəri e negəu e neai, mafu kəmerəh=pən İkin Uhgın Tətətig İkin, inu, Nima Tapolin rəha Uhgın.

⁶ Nagelo min ilah səpin kəməhiet e İkin Uhgın Tətətig İkin, kautos nalpiniən min ilah səpin. İlah kəutəhuvən e nəpən təuvir u, linən, iətəm tatipitipit, kəni kəməlis nımankiləhalah e kətəuti iətəm kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip.

⁷ Kəni əmeiko, nati miəgəh min kəha ilah kuvət kəti təməfən pesin min iətəm kəmol e aiən u kol ilah səpin, kəm nagelo min u səpin. Pesin min u, kotəriəuəh e niəməha rəha Uhgın u, iətəm tətətig itulin.†

⁸ Kəni nəhanigəm təməriəuəh əha İkin Uhgın Tətətig İkin, nəhanigəm in nepətiən əhagəhəg rəha Uhgın mine nəsanəniən rəhan, kəni ko iətəmi kəti təsuvəniən əha imə e İkin Uhgın Tətətig İkin mətəuərus nalpiniən min ilah səpin iətəm nagelo səpin kəutəmki, okotol naunun.

16

Pesin ilah səpin, kəmotəriəuəh e niəməha rəha Uhgın

¹ Kəni əmeiko, iəmətəu nəuiən kəti təməgət əfəməh əpəha e İkin Uhgın Tətətig İkin, mətəni=pən kəm nagelo min u səpin məmə, “Əhuvən, mətəuvəregin pətigəm e nəhue niftəni pesin ilah səpin iətəm kəmotəriəuəh e niəməha rəha Uhgın.”

² Agelo iətəm tətəupən, təmuvən məuvəregin pətigəm pesin rəhan e niftəni. Kəni əmeiko, nətəmimi nətəm kautos mak rəha nati miəgəh e rəhn-kapə lah səpin, kəni məutəfaki kəm narmin iətəm kəmisikəvün e nigı, nıməgim təməmirəuei nipətilah.

³ Kəni agelo nəmpə tu, təməuvəregin pətigəm rəhan pesin əpəha itəhi. Kəni nitəhi təmol nırə lan, təhmen e nira iətəmi təmimis. Kəni nati itəhi min rəfin kəməhmis.

⁴ Kəni agelo nəmpə tri, təməuvəregin pətigəm rəhan pesin e nəhmti nəhu min mine nəlugi nəhu min, kəni ilah kəməhuva motol nırə e lah.

⁵ Kəni əmeiko iəmətəu agelo iətəm tətərmənig e nəhu min təni məmə,

“İk pisin əmə ik Uhgın, nəkəhruahru,

ik ko iətəm nətətig kəni nəmətətig,

kəni təhruahru əmə məmə onəkol nalpiniən kəm lah lanəha.

⁶ Rəhalah aru əmə,

mətəu-inu ilah kəmotiuvı nira rəham nətəmimi min mine iəni min,

kəni ik nəkəfən nira nımlah məmə okotəmnim.”

⁷ Kəni iəkətəu olta tətəghati əfəməh məmə,

“İ əuəh! İərmənig Uhgın Nahgin Təpət Pık Agın, rəham nəghatien nəməh nətəmimi lan, in təhruahru agın, kəni nipəhrriən.”

⁸ Kəni əmeiko, agelo nəmpə fo, təməuvəregin pətigəm rəhan pesin e mitigar, kəni kəməfən nəsanəniən kəm mitigar məmə otəghi nətəmimi təhmen e nigəm.

⁹ Kəni nəpiəpeiiən təmus ilah, kəni kotəuiakən e nərgi Uhgın, iətəm in tətərmənig e nalpiniən min u, mətəu ilah kotəpəh nəuhliniən nətəligiən rəhalah, kəni motisiəi rəhan nepətiən.

† 15:7 Təuvir məmə koteruh məmə, nati ilah səpin iətəm kəmvən-arain nauəuə lan, təui səpin, mine təhro lanu, pesin səpin rəha nalpiniən; ilahal kəhləgətun məmə nati kətiəh əmə kətsimaru kəni o nolian təhəgəhəg o nəhruniən. İnəha tətəni nalpiniən rəha Uhgın.

10 Kēni agelo nēmpə faif tauvəregin pētīgəm rəhan pesin əpəha nati miəgəh tətarməniġ ikin, kēni əmeiko, ikin min rəfin in tətarməniġ ikin in təmapinəpu. Kēni nətəmimi kautətəu nahməiən, maustus namilah məutaəuhtuv-əuəhtuv.

11 Kēni ilah məutəuiakən e Uhgīn əpəha e negəu e neai o nahməiən min mine nīməġim min rəhalah, mətəu ilah kəməsətəuhliniən nətəliġiən rəhalah o nati iətəm kəmotol.

12 Kēni agelo nēmpə sikis, təmauvəregin rəkis rəhan pesin e nəhu asoli, nərgin u, Iufretis, kēni əmeikonu nəhu təmamir mol suaru rəha kig min kotaliuək lan maustipah.

13 Kēni əmeiko, iəkəfu min narmin tərəh kisil kihləhmen e firok. Kəti təmiet e nīpəgnəua ialkitə, kəti tiet e nīpəgnəua nati miəgəh rəhn-kapə lah səpin, kēni kəti tiet e nīpəgnəua iəni eiua.*

14 Ilahal narmi iərmis min, iətəm kautol nəmtətiən min, kēni ilahal kihliet mihlūvən o kig min e nəhue niftəni rəfin, məhluhapumim ilah məmə okotəluagin e Nian Asoli rəha Uhgīn Nahgin Təpət Pik Agin.

15 Kēni Iesu təməni məmə, “!Əsal=pa-to! !Iətuva təhmen e iakləh! Iətəmimi iətəm təsapiliən mətair, məsəpəġiən rəhan napən o napiliən məmə in otəsaiu piəpiəiən kēni maulis ohni, in otatig e nəuviriən pəhriən.”†

16 Kēni ilah kəmotoriarun rəfin kig min əpəha ikin kəti, kətəni e nəghatiən rəha nətəm Isrel, məmə, “Armaketon.”

17 Kēni naunu agelo iətəm in nēmpə səpin, təmauvəregin rəkis=pən rəhan pesin əpəha e nīməġəuagəu, kēni əmeiko əpəha e Ikin Uhgīn Tətətiġ Ikin, nəuiən asoli kəti tisipən əpəha e jeə rəha kig məmə, “!Tīnol naunun!”

18 Kēni əmeiko təmoraip, kəmətəu nəġətiən asoli, kēni kaluəluə təmatipərəh atipərəh, kēni nəmīġ asoli təməluə e niftəni. Nəmīġ u, in iaħgin iaħgin, kəseh əhanəhiən nəmīġ kəti iaħgin tol lanəha nian kəti.

19 Kēni taun asoli təməhapu nəuətin kisil, kēni taun min e kəntri min rəfin kəmoħmərəġrəġ motol nati tikə e lah. Uhgīn, nīkin təməhti nolīən tərəh min rəha Pəpilon Asoli, kēni tətən kap iətəm təməriəuəh e wain e niəməha rəhan, təməkeikei kəm in məmə otəmnim rəfin agin.

20 Nītəni əlkələh min rəfin kəmotəġim, moħkə, kēni nītəuət min kəseh minīən ilah.

21 Ais u iətəm təhmen e kəpiəl asoli kautisi=pən e nimali nəpuə, kəmotəmei=pən e nətəmimi. Ais u, kətiəh əmə təhmen e fiŋti kilo, kēni nətəmimi kəmotəuiakən e Uhgīn o nahli=paiən ais iətəm təməmei=pən e lah, mətəu-inu nalpiniən u in tərəh tərəh agin.

17

Pəta-ionəhan tərəh agin

1 Kēni əmeiko, agelo min səpin əha kəti u kəutəmki pesin ilah səpin təmuva məni=pa kəm iəu məmə, “Va-to, pəh iəkəġətuən kəm ik nalpiniən rəha pəta-ionəhan* tərəh agin, iətəm tətəharəġ=pən e nəhu tēpət.

2 Pətan əha, kig min rəha nəhue niftəni ilah kəməutit, kēni nətəmimi rəha nəhue niftəni ilah kəməutəmnim nīmīn wain, məutəpis ilah min kēni məutit.”

3 Kēni nəsanəniən rəha Narmin Rəha Uhgīn təmol kəm iəu, kēni agelo təmit rəkis iəu iəkian əpəha ikin təpiə-məpiə ikin. Kēni ikin əha, iəmafə pətan əha

* **16:13** “!əni eiua” u, in nati miəgəh iətəm təməhapu niftəni məri, rəhnəpati keiu, iətəm təməghati lan e Nəh 13:11-18. † **16:15** Inu nəghatiən əuhlin. Nolīən rəha nəfəniən napən in tətəġətuən məmə iətəmimi in tatol nolīən təuvir mine mətəhtul maru o Iesu nian otitəliġ=pa. Mətəu nolīən rəha nəpəġiən napən tətəġətuən nolīən rəha tafəġə tərəh.

* **17:1** Pəta-ionəhan, nīpətin pətan rəha suaru.

tətasuə e nati miəgəh ərarəuv kəti. Kəmətəi=pən nərgin mın iətəm tətəni rah Uhgın, tirəuei rəfin nıpətın, kəni rəhn-kapə təmisim ilah səpin, konu rəhnəpati ten.

⁴Pətan əha, tatuvən e napən iətəm tol nəugi naris mine mərarəuv təhmen e kwin kəti, in təmol malə-malə e nıpətın, tətəuan nəuanati mine iəring, iətəm kəmol e aian u kol, mine kəpiel iətəm nəhmtin tiəkis, mine nati kəti təuvir pik u, pəral.[†] Kəni in tatos kap kəti e nəhlmin, iətəm kəmol e aian u kol, kəni təriaueh e nati tərəh mın, iətəm kotamikmik agin e nəhmti Uhgın, kəni ilah kəha nəua noliən tərəh rəhan.

⁵Kəni inəha e nıpənəgin, kəmətəi=pən nərgin kəti əha ikın, iətəm nıpətın tətəhluaig u, tətəni məmə,

TAUHN ƏSANƏN NAHGİN TEPƏT U PAPILON.

IN İTİ NİPƏTA-İONƏHAN MİN RƏFIN.

KƏNI IN NƏUKƏTİ NOLİƏN NATI KOTAMİKMIK AGİN MİN.

⁶Kəni iəkafu məmə pətan u, in tinəpis e nira nətəmimi mın rəha Uhgın, nira nətəmimi kəmautəhtul pətigəm o nəni pətigəmiən İesu.

Nian iəmafı, kəni narmək təmiuvig pik pəhriən.

⁷Kəni əmeiko agelo təməni=pa kəm iəu məmə, “?Narməm tatiuvig lankonu lan o nak? İəu iəkitis nəghatıən oneuən e pətan u mine nati miəgəh iətəm tətasuə-pəri lan, iətəm rəhn-kapə təmisim ilah səpin kəni rəhnəpati ten.

⁸Nati miəgəh iətəm nəmeruh, təmətatig, kəni təsatigıən rəueiu, kəni otasuvəhiən otəri e nıpəg asoli iətəm teiuaıu agin, kəni tinətaiu matuvən məmə Uhgın otərəkin.

“Kəni nətəmimi rəha nəhue niftəni nətəm kəməsətəiən nərgilah e nauəə rəha nəmiəgəhiən, ilah, narmilah otıuvig pik nian okotafu nati miəgəh u, mətəu-inu aıpən in təmətəmiəgəh, mətəu təsatigıən əha rəueiu, mətəu in otiet pətigəm mın.

⁹“İətəmimi otəkeikei mos neinatigıən o nəhruniən nıpəti nəghatıən u. Rəhn-kapə nati miəgəh u, ilah səpin, kəutəgətun=pən nıtəuət mın iətəm pətan əha tətəharəg-pəri e lah.[‡]

¹⁰Kəutəgətun=pən mın kig ilah səpin. Kig faif ilah kınohiet rəkis, kətiəh tətəmiəgəh rəueiu, kəni kəti mın təsuva əhanəhiən. Mətəu nian tuva, in otəkeikei mətatig o nian əkuəkir əmə.

¹¹Nati miəgəh u iətəm təmətatig, kəni rəueiu in təsatigıən, in mın in kig kəti, iətəm tatol nəmpə eit lan, mətəu in mın in kig kəti rəha kig mın u ilah səpin, kəni tinətaiu minatuvən e naunun suaru kəti məmə Uhgın otərəkin mau kətiəh lan.

¹²“Rəhnəpati ilah ten iətəm nəmafı ilah, kəutəgətun=pən kig ilah ten, iətəm ilah kəsotos əhanəhiən narmənigıən rəhalah. Mətəu ilah okəpanotos nəpətıən məmə ilah kig mın, motarmənig ilah nati miəgəh, mətəu o nian əkuəkir əmə.

¹³Nətəligıən rəhalah kətiəh əmə o nəfənıən rəhalah nəsanəniən mine nəpətıən kəm nati miəgəh.

¹⁴İlah okotəluagin ilah Nəti Sipsip, mətəu Nəti Sipsip otol win e lah, mətəu-inu Nəti Sipsip in İərmənig rəha İərmənig mın, mine Kig rəha kig mın. Kəni in otuva ilah mın nətəmi mın u təmıtəpin ilah, kəni ilah kəutəhtul əskasik e rəhalah nəhatətəiən.”

¹⁵Kəni əmeikonu, agelo tənı=pa mın kəm iəu məmə, “Nəhu mın u nəmafı, iətəm pəta-ionəhan tətəharəg-pəri e lah, tətəgətun=pən nətəmimi nilosilah tol pisin pisin, nımənın nətəmimi, kəntri mın, mine nəghatıən pisin pisin mın.

[†] 17:4 Pəral u, in kəpiel təuvir əpəha e niki kəuvin. [‡] 17:9 Nətəmimi tepət nikilah təhti məmə nati u tətəgətun Rom, in kəmuvləkin-pəri e nıtəuət ilah səpin lan.

¹⁶ Nati miəgəh mine rəhnəpati ilah ten iətəm nəmafı, ilah okotəməki e pəta-ionəhan u. Kəni ilah okotərəkin in, motol in taiu piəpiə. İlah okoton niyətin kəni motuvan aru niyətin e nigəm.

¹⁷ Okotol lanəha, mətəu-inu Uhgın təmələhu=pən nati u e nikilah, məmə okotol nətəligiən rəhan, kəni mol nikilah kətiəh əmə o nəfəniən rəhalah nəsanəniən kəm nati miəgəh, məmə in otarməniğ, mətəuarus nəghatiən rəha Uhgın tuva mol niyətriəniən lan.

¹⁸ “Pətan əha nətafu, in taun nahgin tepət iətəm tətarməniğ e kig mın rəha nəhue niyəti.”

18

Papilon təməmei

¹ Uərisig e natimnati mın u, iəmafı agelo kəti mın təmsipəri e neai. In tatos nəpətiən asoli, kəni in tətasiəgəpin rəfin nəhue niyəti e rəhan nəhagəhagiən.

² Təməmarit əfəməh e nəuiən kəti iətəm iahgin, məmə,

“!Təməmei! !Papilon Əsanəh Nahgin Tepət təməmei!

İərmis tərəh mın kinəhuva motatig ikin.

In nəuaniprasın rəha narmın tərəh mın.

In nəuaniprasın rəha məniğ tərəh mın, kəsuniən,

iətəm kotamikmik e nəhmti Uhgın.

³ Mətəu-inko kəntri mın rəfin kinotapis e nımın wain u, mautitəu nalməliən, mautit in.

Kig mın rəha nəhue niyəti kəmotit mın,

kəni nətəmi kautol səlim e natimnati mın e nəhue niyəti,

rəhalah nautə nəpət rəkis e rəhan noliən iətəm

tətaumis o natimnati rəhan.”

⁴ Kəni əmeiko iəmətəu nəuiən kəti mın e negəu e neai təni məmə,

“Ohiet rəkis lan, rəhak mın nətəmimi,

məmə rəhan noliən tərəh otəsələs pikiniən itəmah,

kəni itəmah nəsotosiən rəhan kəti nalpiniən,

⁵ mətəu-inko in təmətoriərun rəhan noliən tərəh təri iuəkər əmə tek neai, mol

Uhgın təsaluiən e rəhan noliən tərəh mın.

⁶ Otəlpin nitai nati təhmen e iətəm in təmol kəm rəham nətəmimi.

Otəfən rəhan nətəouiən mau keiu.

Otiuvi rəkis nımın wain iətəm in tarfu məskasik,

rəhan nəsanəniən tepət məpirəkis iətəmi ko iətəm in təməfən kəm lah.

⁷ Pətan konu, təmətəfəri aru in, mətətəu təuvir e nautə rəhan,

mətəu rəueiu əha, əfən nətəouiən rəhan e nəhməiən mine nəsəkiən,

mətəu-inu tətəghati əfəri e nikin mətəni məmə, ‘İəu kwın kəti. İkinu iətəharəg,

mətərməniğ. Səniəmə iəu pətəlimis. Ko iəsəsəkiən nian kəti.’

⁸ O nəfəriən rəhan, rəhan nalpiniən mın otələs in o nian kətiəh əmə.

In otətimis, mətətəu tərəh mətasək.

Kəni in otətiğ e nian iəkis o nosiən nəuəniən,

kəni nigəm otus in,

mətəu-inu İərməniğ Uhgın əha, nahgin tepət,

in tətəfən rəhan nalpiniən.”

⁹ “Kəni nian kig mın rəha nəhue niyəti nətəm kəmautit kəni mautos pəti nautə mın rəhan, koteruh nəhanigəm e nigəm iətəm tatus, kəni ilah okotasək, mautətəu tərəh ohni.

¹⁰ Rəhan nəhməiən otol ilah kotəgin, kəni mətəhtul=pən əmə isəu məutəni məmə,

‘!Kəsi! !Kəsi o taun asoli!’

!Əui, Papilon, taun iətəm tətəsanən pik! Mətəu rəueiu agin uəha, kəmau kətiəh əmə lan, in tınatos rəhan nalpiniən!'

¹¹ "Nətəmimi kautol səlim e natimnati e nəhue niftəni, ilah min okotasək motasək o pətan u, mətəu-inu iətəmimi kəti min tikə o nosiən nəhmti rəhalah natimnati.

¹² İətəmi kəti min otəsosiən nəhmti aiən u kol, mine silfə, mine kəpiel təuvir min, mine perəl* rəhalah, kəni iətəmi kəti otəsosiən nəhmti napən təuvir u linən, mine napən təuvir u silik, mine napən u iətəm tətərarəuv, iətəm nəhmtiləh tiəkis agin. İətəmimi otikə o nosiən nəhmtin nigı pisin pisin min iətəm kəutəpien vivi, mine natimnati min iətəm katol e rəhnəpati eləfən, mine nigı əskasik min u nəhmtin tiəkis agin, mine prons,† mine aiən, mine kəpiel təuvir kəti u, mapil.

¹³ İətəmimi otikə o nosiən nəhmti nati nəmiəvilah tətəpien vivi min, inu sinəmon, mine səntə, mine insens, mine frankinsens, mine fomat u mir. Nətəmimi okohkə o nosiən nəhmti wain mine oiel mine flauə mine wit rəhalah. Kəni iətəmimi otikə min o nosiən nəhmti kau min, mine sipsip min, mine əhos min, mine kat min, mine slef min rəhalah.

¹⁴ "Kəni nətəmimi rəha nolıən səlim e natimnati min, ilah okotasək pik, nıkilah təhmə. İlah okotəni məmə, 'Nəua uək asoli min rəham iətəm ik rəham nətəligiən təmuvən pik lan, kəni nəmatol, ilah kinotagin motəpəh ik. Rəham nautə min mine malə-malə min rəham kinotagin, ko nəsos minian ilah.'

¹⁵ Nətəmimi kautol səlim e natimnati min rəhalah kəm pətan u, mautos nautə asoli min lan, ilah kautəhtul=pən isəu ohni, məutərəmrumin o rəhan nəhməiən. İlah nıkilah otahmə kəni kotasək motasək əfəməh,

¹⁶ motəni məmə,

'!Əui, kəsi! Taun əsanən iətəm təmatuvən e napən təuvir min u linən, iətəm tatol nəugi naris min tərərəuv mine, kəni matol malə-malə e nıpətin tətəuan nəuanati mine iəring, iətəm kəmol e aiən u kol, mine kəpiel min nəhmtin tiəkis, mine nati təuvir min u perəl mine.

¹⁷ Mətəu rəueiu agin uəha, kəmau kətiəh əmə lan, kəmərəkın rəfin nautə asoli min rəhan.

"Kəni əmeikonu nətəmi kautələs negəu min rəfin, nətəmi kəutaliuək e negəu, mine kiru min rəha negəu, mine nətəmimi rəfin iətəm kautos məni rəhalah o natigıən e nəhue nıtəhi, ilah okotəhtul=pən isəu ohni.

¹⁸ Nian kotafu nəhanigəm lan tatuəu, kəni ilah okotəni məmə, '!Kəsehiən taun kəti təsənən təhmen e taun asoli u!'

¹⁹ Kəni ilah okotatu rəhn-kapə lah e nıməulul, tətəgətun=pən məmə nıkilah təahmə, kəni motasək pik məmə,

'!Əui, kəsi! !Taun asoli u iətəm nətəmimi rəfin iətəm kautos negəu min itəhi, ilah rəhalah nautə təməpət e rəham natimnati!

Mətəu rəueiu agin uəha, kəmau kətiəh əmə lam, kəmərəkın agin ik.'

²⁰ !Mətəu itəmah e negəu e neai, itəmah nətəmimi rəha Uhgın, mine aposil min mine iəni min,

itəmah nıkitəmah təkeikei magiən,

mətəu-inu Uhgın təmos rəkis neim e təmah mələhu=pən o pətan u!"

²¹ Kəni əmeiko, agelo əsanən kəti təmələs kəpiel asoli kəti, matu=pən e nəhgin rəfin əpəha itəhi, kəni məni məmə,

"Kəmərəki=pən lanəha Papilon Əsanən Nəhgin Təpət əpəha itəhi.

Kəni okol in təsəhtul minian.

* **18:12** Perəl u, in kəpiel təuvir əpəha e niki kəuvin. † **18:12** Prons in aiən kəti, mətəu rəhan kala təhmen e kol.

22 Kəni ko kəsətəu minian nəuia hap[‡] mine nəpuən min, mine nəuia nahliən nau mine təui u ikin u.

Iətəmimi rəha nəlpekəuiən təuvir e natimnati otikə u ikin u, kəni okəsətəu minian nərəkərikiən rəha kəpiel min iətəm kətəuei əris-əris wit katol flauə lan. §

23 Nəhagəhagiən rəha lait min ko kəsotasiə minian, kəni ko kəsətəu minian nəuia pətan mine iərman iətəm katuol nəniəskasikiən rəhalau e nian rəha marit, mətəu-inu aupən, nətəmimi u kautol səlim e natimnati rəham, ilah kautol win e nəhue niftəni min rəfin, kəni ik nətaugin asim nətəmimi e kəntri pisin pisin min məmə kəhuva o rəham narməniğiən, e nolian masig rəham.

24 Taun asoli u Papilon in təmos nalpiniən mətəu-inu kəmatiuvi nira iəni min mine nətəmimi min rəhan Uhgın ikin min rəfin e nəhue niftəni.

Nipəhriənian, nira nətəmimi rəfin nətəm kəmoəhamu ilah, in tətətig e taun asoli u.”

19

Nətəmimi ilis e negəu e neai

kəmotəni-vivi Uhgın

1 Uərisig e nəghatiən rəha agelo kəha, iəkətəu nəuiən asoli kəti təhmen e nətəmimi tepət tepət kəutağət əfəməh, əpəha e negəu e neai, mautəni məmə, “!Aleluia! !Pəh kotəni-vivi lərməniği!

!In Uhgın u, təmosmiğəh itah!

Nepətiən əhagəhag mine nəsanəniən in rəhan pisin əmə,

2 mətəu-inu nakiliən rəhan in təhruahru pəhriən.

Rəhan nəghatiən tinoh rəkis pəta-ionəhan u, iətəm təmit əpnəpin nətəmimi, kəni tinətalpin nira rəhan noluək min.”

3 Kəni kəmotəgət əfəməh min motəni məmə,

“!Pəh kotəni-vivi lərməniği Uhgın! Nəhanigəm e niğəm iətəm tatus pətan u, tətəri tətəri naunun tikə.”

4 Nətəmi asoli nətəm kəmotəhuitən min ilah tuenti-fo, mine nati miğəh ilah kuvət, kəmotasiəulin nəlillah kəm Uhgın. Ilah kəmotəiuaiu, nipənəgilah tek niftəni, motəfaki kəm in, iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə, mətərməniği. Kəni ilah motəni məmə,

“!Əuəh! !Pəh Kotəni-vivi lərməniği!”

Marit rəha Nəti Sipsip

5 Kəni əmeiko, nəuiən kəti təmsi=pən əpəha e jeə rəha kig, mətəni məmə,

“!Otəni-vivi Uhgın rəhatah!

!İtəmah rəhan noluək min rəfin, otəni-vivi in!

!İtəmah u, nəutisiai, mautəğin e Uhgın, otəni-vivi in!

!Nati əpnəpin nəmə itəmah nautos nepətiən asoli min, o nətəmi əpnəpin əmə, mətəu otəni-vivi Uhgın!”

6 Kəni əmeiko iəmətəu nəuia nati kəti təhmen e nətəmimi tepət kəutağət, kəni məhmen min e nitəhi iətəm tatem nəuanaluəluə, mine kaluəluə tətətipərəh atipərəh motəni məmə,

“!Pəh kotəni-vivi lərməniği!”

‡ 18:22 Hap in nati kəti katoh o naniən nəpuən, təhmen e kitar. § 18:22 Aupən ikin, kəmotos kəpiel keiu, motəluə=pən nikiti wit e nəlugilau motəuei əris-əris nikiti wit lan məmə otol niauin mol flauə lan. Suaru kəti o nəuhlinian fes u məmə, “kəni okəsətəu minian kəkiəh nien.”

Mətəu-inu İərməniġ Uġin rəhatah, Nahġin Təpət Pik Agin, in tınətarməniġ.

⁷ Pəh nikitah tərıauəh e naġiəniən,

kəni mətəni nıpəhrıriən e rəhan nöpətıən,

mətəu-inu tınuva e nıan əhruahru rəha marit rəha Nəti Sipsip.

Kəni rəhan pətan tətəhtul maru mətəhtahnın əmə.

⁸ Kəni Uġin təməfən napən təuvır kəm in, məmə otuvən lan.

Napən təuvır u linən, tətəraip-oraip, məruən.”

(Napən təuvır u linən, tətəġətun=pən nolıən əhruahru rəha nətəmimi rəha Uġin.)

⁹ Konu agelo u, təni=pa kəm iəu məmə, “Ətei rəkis natimnati mın u. ‘Nətəmi mın u inu nətəm kəmauın e lah məmə okəhuvən e nauəniən rəha marit rəha Nəti Sipsip, ilah okotatıġ e nəuvırıən pəhrıən.’”

Kəni matıġ məni məmə, “Nəġhatıən mın u, ilah nəġhatıən pəhrıən rəha Uġin.”

¹⁰ Təməni lanəha, kəni iəmisin=pən nəulık e nəhlkın, meıuıuı, nıpənəġək tek nıftəni, məmə iəkəfaki kəm in. Mətəu in təni=pa kəm iəu məmə, “İsəfakıən kəm iəu! Kilau mın ik ioluək mıl əmə, kitah pıam mın nətəm ilah kautəhtul əskasıġ o nəni pətıġəmıən nanusıən təuvır rəha İesu. Əfaki əmə kəm Uġin, mətəu-inu nəhtul-pətıġəmıən rəha İesu, in nəukəti nəġhatıən mın rəha iəni mın.”

İətəm təmasuə e əhos kəruən

¹¹ Kəni əmeiko iəkəfu nəġəu e neai təmerəh, kəni mafu əhos kəruən kəti. İətəm tətəsüə-pəri lan, nərgin ko, “İətəmi Kəhrun Nəhatətə Əskasıġıən Lan, kəni in Nıpəhrıriən.” In tətəməu, kəni mətəfən nalpınıən kəm nətəmimi e nolıən iətəm təhruahru əmə.

¹² Nəhtmın təhmen e nəmnamı nıġəm, kəni kəməfəfau=pən kəfəfau təpət təpət e rəhn-kapə, kəfəfau mın u, ilah kəfəfau mın rəha kıġ asoli aġin. Kəmətəi=pən nərgin kəti lan, mətəu iətəmi kəti təsəhrıniən nərgin əha, in pısın əmə təhrun.

¹³ In tatuvən e napən kəti iətəm kəmel e nıərə,* kəni nərgin kəha, Nəġhatıən Rəha Uġin.†

¹⁴ Kəni soldıə mın rəha nəġəu e neai kautəhuərisıġ lan. İlah rəfin kəutəharəġ e əhos kəruən mın, kəni mautəhuvən e napən təuvır u, linən, təruən məuvır.

¹⁵ İətəmi kəha, rəhan kəti əha ikın nau iətəm tatsıpən e nıpəġnəuan.‡ Kəni in otətəmu nətəmimi e kəntri mın e nau əha. “In otərməniġ e lah, kəni nəmtətıən rəha nöpətıən u, in neim iətəm kəmol e aiən.”§ In otol təkasıġ aġin kəm lah, təhmen əmə məmə katol e nəua krep mın iətəm nətəmimi kautevıġ-evıġ lan məmə nəhuın otaiəh kəni kol wain lan. Nolıən əha inəha, Uġin Nahġin Təpət Pik Agin tatol pətıġəm rəhan nıəməha asoli.

¹⁶ Kəmətəi=pən nərgin e rəhan napən, mıne nuvan, məmə,

KIG RƏHA KIG MİN MİNE İƏRMƏNİġ RƏHA İƏRMƏNİġ MİN*

¹⁷ Kəni əmeikonu iəkəsəl=pən mafu agelo kəti tətəhtul=pən e mıtıġar, in tətəsək əfəməh mətəni=pən kəm məniġ mın iətəm kautıuvıġ əpəha e nımagəuəġəu, məmə, “Əhuva, motuhapumın itəmah mın o nauəniən asoli rəhan Uġin,

¹⁸ məmə itəmah onəkoton nəhuveġi kıġ mın, mıne nətəmi asoli rəha soldıə mın, mıne nətəmi nahġilah təpət, mıne əhos mın, mıne nətəmi kəutasüə-pəri e lah, mıne nəhuveġi nətəmimi rəfin, nətəmi səniəmə slef, mıne slef mın, nətəmi kautos nöpətıən asoli mın, mıne nətəmi əpnarıp əmə.”

* 19:13 Aes 63:1-6 † 19:13 Jon 1:1,14 ‡ 19:15 Aes 49:2; Hip 4:12; Nəh 1:16; 2:12 § 19:15 Sam

2:9 * 19:16 1Tim 6:15; Nəh 17:14

¹⁹ Kėni ămeikonu, iăkatig mafu min nati miăgăh ăpələ, mine kig min rəha năhue niftăni, mine rəhalah soldia min. Ilah kămotuhapumin ilah min mămă okotăluagin ilah iătăm tătasuă e ăhos kăruən, mine rəhan soldia min.

²⁰ Mătəu kămotaskəlim nati miăgăh kəha, mine iəni eiua min iătăm tămatol nămtătian ăpispis min nian tămătatig ilau nati miăgăh. In tămatol nămtătian min ăha, o neiuăian e nătămimi min u nătăm kautos mak rəha nati miăgăh, kəni mătəfaki kăm narmin iătăm kămisikăuvin e nigĭ. Kămotăraki=pən ilau pəti kătuămiăgăh ămă, ăpəha e nĭpəgnəua nămnami nigəm asoli iătăm tăpiapei matuəu matăpien.

²¹ Iătăm tătasuă e ăhos kăruən, tămohamu kig min mine soldia min rəfin e nau rəha năluaginian iătăm tatsipən e nĭpəgnəuan kəni mənig min rəfin kămoton nĭpətĭlah, moton, nărfĭlah tasisi vivi.

20

Kristo tămuva mol Kig kəni marmənig e nătămimi mătəuaruspən nu uan-tausin

¹ Kəni ămeikonu, iămafu agelo kəti tatsipəri e negəu e neai, tatos ki rəha nĭpəg asoli iătăm teiuaiu agin,* mine sen asoli kəti.

² Kəni in tămaskəlim ialkită asoli u, sineik nuvəh ăpələ ăupən, in Iərmis, uə Setən, kəni məlis-ərain o nu uan-tausin.

³ Tămăraki=pən lan e nĭpəg asoli iătăm teiuaiu agin, kəni mahtĭpəsĭg lan tiăkis, mămă in otăseiuă minian e nătămimi rəha kəntri min mătəuarus=pən nu uan-tausin otol naunun. Nu uan-tausin otol naunun rəkis, okăkeikei kerəh min lan o nian ăkuăkir min ămă.

⁴ Kəni ămeiko, iăkafu jeă rəha kig min năuvein, kəni nătămimi nătăm kăutəharəg-pəri e lah. Uhgĭn tămăfən nepătian kăm lah mămă ilah okotakil nătămimi. Kəni iăkafu min nătămimi nătăm kămătəhtuv nentăuilah mătəu kămotăhtul pătĭgəm o nəni pătĭgəmiən nanusian tăuvĭr rəha Iesu mine nəghatĭn rəha Uhgĭn. Ilah kămăsotăfakiən kăm nati miăgăh mine narmin iătăm kămisikăuvĭn nati miăgăh mine narmin iătăm kămisikăuvĭn e nigĭ, kəni măsotosian rəhan mak e nĭpənăgilah mine năhlmlah. Kəni răueiu ilah kămotămiăgăh min, kəni mătarmənig ilah Kristo u nu uan-tausin.

⁵ Nati ăha, in nair=pa minian e nĭmisian iătăm otaupən. Mătəu nătămimi min năuvein nătăm kămohmis rəkis, ilah kămotos mak rəha nati miăgăh ăpəha, kămăsotămiăgăh minian mătəuarus nu uan-tausin.

⁶ Nătămimi min kəha, nătăm kămaupən kos ilah e nair=pa minian e nĭmisian, ilah okotatig e năuvĭrian pəhrĭn, mătəu-inu ilah nătəmi asim min rəha Uhgĭn. Ilah okăśəhuvənian e nămnami nigəm asoli, mătəu ilah okăhuva motol pris min rəha Uhgĭn mine rəha Kristo, kəni ilah okotarmanig ilah min o nu uan-tausin.

Uhgĭn tămol nalpinian kăm Setən

⁷ Nian nu uan-tausin tinol naunun, okahli pătĭgəm min Setən e nĭpəg asoli.

⁸ Kəni in otuvən ăpəha e kaugă kuvət rəha năhue niftăni, o nătămimi iătăm kătəni mămă Kok mine Makok,† mămă oteiuă e lah, kəni mos rəfin ilah mōriarun ilah o năluaginian. Ilah rəfin otepət otepət, nămpə rəhalah in təhmen e nĭpəkĭl ăpəha e nikali nĭtăhi.

⁹ Ilah kămotăliuak măhuvən isəu isəu min mohrăuei rəfin năhue niftăni. Kəni ilah kămotăhtul mohtălau e ikĭn nătămimi rəha Uhgĭn okotatig ikĭn, mine

* 20:1 Nəh 1:18 † 20:8 Esik 38:2,9,15

taun asoli u iətəm Uhgın tolkeikei pik.‡ Mətəu nigəm kəti təmsipəri e negəu e neai, muva mus ilah.

¹⁰ Kəni kəməraki=pən e İərmis iətəm təmətəfən-əfən kəm lah, kəməraki=pən əpəha e nəmnamı nigəm asoli iətəm tətəpien. İkin əha, kəməraki=pən rəkis nati miəgəh mine iəni eiua. İlahal okəhlətəu nahməiən itulin e nərauiə mine lapin, naunun tikə.

Naunun nakiliən

¹¹ Kəni əmeiko iəkafu min jeə asoli kəti, təruan. Kəni kig tətəharəg-pəri lan. Nəhue niftəni mine neai kəmuagim e nəhmtin, miakə agin.

¹² Kəni əmeikonu iəkafu nətəmi kəmoħmis, nətəmi kautos nepətian asoli, mine nətəmi əpnarın əmə. İlah rəfin kəutəhtul əupən e jeə rəha kig u, kəni kəmeg nauəuə min.‡ Kəni kəmeg min nauəuə kəti, inu nauəuə rəha nəmiəgəhiən. Okəh nakiliən rəha nətəm kəmoħmis e nauəuə min u, kəni kinətakil ilah kətiəh kətiəh o nati ilah kəmotol.

¹³ Nıtəhi təməhlman e nətəmi kəmoħmis=pən itəhi, kəni Nimişian mine Nəuanpən kəmuəhlman min lah, ilah kinohiet rəkis e lau, kəni kinətakil ilah kətiəh kətiəh o nati ilah kəmotol.

¹⁴ Kəni kəmələs Nimişian mine Nəuanpən, kəraki=pən e lau e nəmnamı nigəm asoli. Nəmnamı nigəm asoli u, in nimişian mau keiu.

¹⁵ Nəmə kəsehian nərgi iətəmi kəti e nauəuə rəha nəmiəgəhiən, kəni okəraki=pən lan e nəmnamı nigəm asoli.

21

Jerusiləm vi

¹ Kəni əmeiko iəkafu neai vi mine nəhue niftəni vi, mətəu-inu neai əuas mine nəhue niftəni əuas kiniakə. Kəni nıtəhi təmikə min.

² Kəni əmeiko iəkafu taun asim rəha Uhgın, inko Jerusiləm vi, tatsi-pəri o Uhgın e negəu e neai məteuiəu=pa. Kəmol malə-malə lan təhmen e pətan iətəm kəmol malə-malə kəm in məmə otuvən meh rəhan iərman muol marit.

³ Kəni əmeikonu iəkətəu nəuiən asoli kəti təmsipəri əpəha e jeə rəha kig mətəni məmə, “İafu-to! Rəueiu əha, Uhgın tinol lahuənu rəhan ilah nətəmi. İn otətətig ilah min, kəni ilah okəhuva rəhan min nətəmi. Kəni Uhgın əhruahru otətətig ilah min, kəni in rəhalah Uhgın.

⁴ İn atəfal rəkis rəfin nəhu nəhmtilah. Nimişian mine nasəkiən mine nahməiən min okəhkə. Natimnati nuvəh min u, ilah kinəhuvən rəkis, ko kəsəhuva minian.”

⁵ Kig iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə, təni məmə, “İatəuhlin natimnati min rəfin kəhuva motuvi.” Kəni məni məmə, “Ətei rəkis natimnati min u, mətəu-inu nəghatian min u, kəhrun narəriən e lah məmə nipəhriənən.”

⁶ Kəni matig məni=pa min kəm iəu məmə, “Kinol naunun e natimnati rəfin. İəu Nəukətin mine Naunun.* İəu nətuəuinian, kəni iəu iatol naunun lan. Nətəmi nətəm kətuəuəu, iəu oiəkəfən nəhu kəm lah, nətəmi okotəmnim məsotəsiən nəhmtin. Kəni nəhu u tatsipən e nəhmti nəhu iətəm tətəri mətəfən nəmiəgəhiən itulin.†

‡ **20:9** “Taun asoli u, iətəm Uhgın tolkeikei pik,” in tətəghati e Jerusiləm. § **20:12** Natimnati rəfin iətəm nətəmi kəmotol, kəməti rəkis e nauəuə min u. * **21:6** Nəghatian əhruahru u rəha İesu, “İəu u, Alfə mine Oməkə.” Alfə ko, in letə tətəhtul əupən e alfəbit rəha nəghatian Kris, kəni Oməkə ko, in letə iətəm tatol naunun lan, təhmen e A mine Z e Inglis. † **21:6** Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

⁷ İətəmimi iətəm otatəhtul iäkis mol win e nəluaginian rəhan, iəu iəkəfən natiṁnati iətəm iəməni iäkis räkis kəm in. İəu iəkuva rəhan Uhgın, kəni in otuva nətik.

⁸ Mətəu nətəmi kəutəgin, nətəmi kəsotəhtul əskasikiən e rəhalah nəhatətəian məutəpəh iəu, nətəmi kotəmikmik, nətəmi kəutohamu itəmi, nətəmi kəuitit oneuən əmə ilah mın, nətəmi kəutol kləpə, nətəmi kəutəmki nərik, nətəmi kəutəfaki kəm narmi nati mın, mine neiuə mın rəfin, imalah əhruahru u in nənnəmi nigəm əsoli, tətəpien ikin. Nati u, in nəmpə tu nımisiən.”

⁹ Kəni əmeikonu, əgelo əupən u kəti tətəghati kəm iəu. In əgelo səpin mın u kəti iətəm kəməutəmki pesin ilah səpin iətəm kotəriəuəh e naunu nəlpriən ilah səpin iətəm Uhgın otöl kəm nətəmimi. In təmuva məni=pə kəm iəu məmə, “Va-to, pəh iəkəgətun pətən rəha Nəti Sipsip kəm ik, iətəm okuol marit ilau mın.”

¹⁰ Kəni nəsanəniən rəha Nərin Rəha Uhgın təmol kəm iəu, əmeiko əgelo tit räkis iəu iəkian əpəha e nitəuət əsoli kəti, nitəuət kəha, in ilis ilis pəhriən. Kəni in təgətun kəm iəu Taun Asim rəha Uhgın u, Jerusiləm vi, iətəm təmsipəri o Uhgın əpəha ilis e negəu e neai.

¹¹ In təhəgəhəg e nəpətiən rəha Uhgın. Tatipitipit təhmen e kəpiel təuvir kəti u jaspə, iətəm təhlan məhmen e kilas.

¹² Nəkalin təfəməh məri ilis, mitaləu e taun, ket lan ilah tuələf. Nəgelo mın tuələf kəutəhtul o ket mın u. Kəmətəi=pən nərgi nəuaniləuis rəha nənəti İsrəl ilah tuələf e ket mın u.

¹³ Ket kisil e nəkalin pah ikin, ket kisil mın e nəkalin pahav ikin, ket kisil mın e nəkalin pesi ikin, kəni ket kisil mın e nəkalin pari ikin.

¹⁴ Nəukəti nəkali taun u kəmotəhtul pəri e kəpiel əsoli ilah tuələf. Konu kəmətəi räkis=pən nərgi tuələf əposil rəha Nəti Sipsip e kəpiel mın u.

¹⁵ Əgelo iətəm tətəghati kəm iəu, in tatos nati kəti kəmol e aiən u kol, o nosiən mak rəha taun əha, mine ket mın, mine nəkalin rəhan.

¹⁶ Taun u, kəugə lan kuvət. Mak rəha nəkalin mın rəfin kotəhmen əhmen əmə. Taun əha təfəməh, kəni mak rəha nəkalin mın rəfin mine nəfəməhiən rəhan, ilah rəfin tuələf-təusin (12,000).‡

¹⁷ Nəkalin u, tikimkim, mak rəhan nəhlmin uan-hanrit-fote-fo (144). § Əgelo əha, təmos mak lan e nolien rəha nətəmimi, nətəm ilah kəutos mak lanəha e nati.

¹⁸ Nəkalin u, kəmol e kəpiel təuvir u jaspə, kəni kəmol taun e aiən u kol, in əmə in əmə. Kəni kol u in təuvir, in təhlan məmə kilas.

¹⁹ Nəpiel mın iətəm kəmuvləkin nəukəti nəkalin lan, kəmol malə-malə e lah e kəpiel təuvir mın. Kəmotəupən mətəlin=pən kəpiel təuvir mın u jaspə; kəni nəmpə tu lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir mın u safəia; kəni nəmpə tri lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir mın u akat; kəni nəmpə fo lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir mın u emirəl.

²⁰ Nəmpə faif lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u oniks; kəni nəmpə sikis lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u kanilian; kəni nəmpə səpin lan, kəmotəlin=pən

‡ 21:16 Nəghatien əhruahru tənə məmə “tuələf-təusin (12,000) statia,” təhmen e tu təusin tu-hanrit-tuənti kilomitə (2,220 km). Mak əhruahru rəha nəfəməhiən səniəmə nati kəti, mətəu nəmpə u 12,000, nəpətin əha ikin. Nətəmimi nəuvein kotəni məmə nəmpə u tətəgətun məmə taun u in iahgin iahgin kəni təuvir pik əgin, məhruahru əgin. Nətəmimi nəuvein kəutəni məmə nəmpə u tətəgətun nətəmimi rəfin əgin rəha Uhgın. $12,000=12 \times 1,000=12 \times 10^3=12 \times 10^3$. Nəmpə mın u 12 mine 10, ilau nəmpə kətuəgətun nati təuvir əhruahru əgin kəti. Afın-to Nəh 7:8.

§ 21:17 Mak u “nəhlmin uan-hanrit-fote-fo (144)” təhmen e sikiste-faif mitə (65 m). “Nəhlmin,” in mak tətuəuin e nəuanəhlmin mətuərus nəkinəhlmin, təhmen e 500 cm. $144=12 \times 12$. Nəmpə u 12 tətəgətun nətəmimi rəha Uhgın. Kəni mine nəmpə u 144 tətəgətun nətəmimi rəfin əgin rəha Uhgın.

kəpiel təuvir u krisolait; kəni nəmpə eit lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u malakait; nəmpə nain lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u topəs. Kəni nəmpə ten lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u kalsetoni; kəni nəmpə lepin lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u takuoēs; kəni nəmpə tueləf lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u ametis.

²¹ Ket asoli min u kəmol e perəl ilah tueləf. Kəmol ket kətiah kətiah e perəl* kətiah kətiah. Kəni suaru min əpəha imə e taun u, kəmol e aiən u kol in əmə in əmə, təhlan vivi, təhmen e kilas.

²² İkin əha, iəməsafuiən nimə kəti okətəfaki ikin kəm Uhgın, mətəu-inu Uhgın əmə, iətəm Nahgın Təpət Pik Agın, mine Nəti Sipsip, ilau nimə rəha nəfakiən.

²³ Kəni ikin əha, nikitəmi təsəhtian miğigar mine məuiğ, mətəu-inu nepətiən əhagəhag rəha Uhgın in tətasiəgəpin rəfin taun u, konu Nəti Sipsip kəha, in lait rəhan.†

²⁴ Kəni kəntri min e nəhue niftəni okotaliuek e nəhagəhagiən rəhan, kəni iərməniğ min rəha nəhue niftəni okəhuva, kəni motos rəhalah nautə təuvir min, məhuva e nisaiəni motələhu e taun u.

²⁵ Kəsasiğigian e rəhan ket min nian kəti, mətəu-inu lapin tikə ikin əha.

²⁶ Nətəmi e kəntri pisin pisin min e nəhue niftəni, okotos nautə təuvir min rəhalah, ilah okotəmki məhuva o nisaiiən, motələhu e taun u.

²⁷ Mətəu natimnati min iətəm kotəmikmik e nəhmti Uhgın, mine nətəmi nətəm kəntri nati iətəm tol naulisiən, mine nətəm kəuteiue, nətəmi min u ko ilah kəsəhuvəniən imə e taun asoli u. Nətəmi min əmə ko nətəm kəntri rəkis=pən nərgilah e nauəuə rəha nəmiəgəhiən iətəm Nəti Sipsip tatos, ilah əmə kəha kotəhrun nūvniən imə.

22

Nəhu miəgəh

¹ Kəni nian agelo təməgətun rəkis taun vi kəm iəu, kəni təməgətun min nəhu miəgəh kəm iəu iətəm tətaiu. In təhlan təhlan təhmen e kilas. Tatsi=pən əpəha e jeə rəha Uhgın mine Nəti Sipsip,

² maiu matuvən mətələs nəlugi suaru asoli rəha taun u. Nigi rəha nəmiəgəhiən tətəhtul u e nikalkali nəhu u, in tətəuə mətəu tueləf e nu min rəfin, e məuiğ min rəfin. Kəni nətəmi e kəntri min rəfin kəntri nimalin o nol vivian nimisiən.

³ Nati tikə agin ikin əha iətəm təkeikei mos nalpiniən rəha Uhgın. Kəni jeə rəha Uhgın mine Nəti Sipsip in əha ikin əha, kəntri nimalin ikin. Kəni rəhan noluək min okotəfaki kəm in.

⁴ İlah okotəfaki nəhmtin,* kəni okətəi=pən nərgin e nipiənəgilah.

⁵ Nian lapin otikə. Nikilah otəsəhtian lait kəti o nasipəniən lan, kəni nikilah otəsəhtian min nəhagəhagiən rəha miğigar, mətəu-inu iərməniğ Uhgın in lait rəhalah. İlah okotəfaki itulin, naunun tikə.

⁶ Kəni agelo tənəi=pa kəm iəu məmə, “Nəghatiən min u inu, kəhrun narəriəniən e lah məmə nipiəhriəniən. İərməniğ Uhgın tənəi=pən kəm rəhan iəni min əupən natimnati min iətəm okəpanəhuva, kəni in təməhli=pən rəhan agelo məmə otəgətun kəm rəhan noluək min natimnati min iətəm otəsuvəhiən təkeikei muva.”

⁷ Kəni əmeiko, İesu tənəi məmə, “! Otətəliğ-to! ! Otəsuvəhiən iəkiet pətigəm=pinə! Nətəm min u nətəm kəntri məntol nəghatiən iətəm Uhgın tənəi pətigəm əupən e nauəuə u, ilah okotətiğ e nəuviriən pəhriən.”

* 21:21 Perəl u, in kəpiel təuvir əpəha e niki kəuvin † 21:23 Aes 60:19 * 22:4 Mat 5:8; 2Kor 4:6

⁸ İəu Jon, iəu u iəmətəu kəni mafu natimnati mın u. Kəni nian iəmətəu kəni mafu rəkis ilah, kəni iəmisin nəulik e nəhlki agelo iətəm təmit iəu muvən mətəgətun ilah kəm iəu. Kəni iəmeiuiəu, niyənəgək tek niftəni, məmə iəkəfaki kəm in.

⁹ Mətəu in təni=pa kəm iəu məmə, “İsəfakiən kəm iəu! Kilau mın ik u ioluək mil əmə rəha Uhgın, kitah piəm mın u iəni mın, mine nətəmi mın u nətəm kəutaskəlīm nəghatiən mın e nauəuə u. İəfaki əmə kəm Uhgın!”

¹⁰ Kəni in tətəni=pa kəm iəu məmə, “Suvan-ərainian nati kəti e nauəuə u məmə otaskəlīm tiəkis, mətəu-inu natimnati mın u, otəsuvəhiən, kohiet pətigəm=pa.

¹¹ Nətəmi kəutol nərahiən, pəh ilah kotəkeikei mautol nərahiən. Nətəmi rəhalah nətəligiən tamikmik, pəh ilah kotəkeikei e nətəligiən amikmik rəhalah. Mətəu nətəmi kotəuvir, pəh ilah kotəkeikei e noliən əhruahru. Kəni pəh nətəmi asim rəha Uhgın, okotəhruahru nian rəfin, motəkeikei e nasimiən rəhalah.”

¹² Kəni İesu tatig məni mın kəm iəu, “İAfu-to! İOtəsuvəhiən iəkuvnə! Kəni iatos rəhak nətəouiən təuvir kəni iəkəfən kəm nətəmimi mın rəfin u, titəu=pən natimnati mın iətəm ilah kəmotol.

¹³ İəu Nəukətin mine Naunun.[†] İəu iəmaupən matig, kəni iəu oiəköl naunun agin. İəu nətuəuiniən, kəni iəu iətol naunun lan.

¹⁴ “Nətəmimi nətəm koteikuas e rəhalah nəpən tərüən, ilah okotatig e nəuviriən pəhriən, məmə inu, okegəhan e nəpətiən kəm lah məmə kotun nəua niği rəha nəmiəgəhiən, kəni məhuvən=pən e ket mın rəha taun u.

¹⁵ Mətəu nətəmimi nəuvein mın əha ikin nətəm ko kəsəhuvaiən imə. İlah u, nətəm kotamikmik, mine nətəmi mın ko nətəm kəutol kləpə mine mautəmki nərik, mine kəutit oneuən ilah mın, mine mautəhamu itəmi, məutəfaki kəm narmi nati mın, mine nətəmi rəfin nətəm kotolkeikei neiuəiən.

¹⁶ “İəu İesu, iəmahli=pinə rəhak agelo məmə otəni pətigəm natimnati mın u kəm niməfaki mın. İəu u, Nəukəti Təfit, mətəu Nəuaniləuis mın rəhan. İəu iəkəhmen e məhau u fətukai iətəm tətasiə vivi.”

¹⁷ Narmın Rəha Uhgın iləu Pətan rəha Nəti Sipsip kətuəni məmə, “İVa!” Kəni pəh nətəmi mın u kotətəu, ilah mın kotəni məmə, “İVa!” İətəmimi pəh iətəm tətəuəuə, pəh in tuva. Kəni iətəmimi pəh iətəm in tolkeikei, pəh in otənmim nəhu miəgəh kəsosiən nəhmtin.[‡]

¹⁸ İəu Jon, iətəghati əskasik mətəni kəm nətəmimi nətəm kəmotətəu nəghatiən rəha Uhgın iətəm tətətig e nauəuə u. Nəmə iətəmimi kəti tətəuəuə aru nəghatiən kəti rəhan e nauəuə u, Uhgın otəfən nəlpiniən mın u nauəuə u tətəghati, kəni miłpin=pən e nəlpiniən rəha iətəmi u.

¹⁹ Nəmə iətəmimi kəti tatos rəkis nəghatiən nəuvein e nauəuə u, Uhgın otos rəkis nəuviriən mın iətəm nauəuə u in tətəghati lan məmə rəha iətəmimi u. İnu, nəua niği rəha nəmiəgəhiən, kəni məsəgəhaniən məmə otatig e taun asim əha.

²⁰ İətəmimi iətəm tətəni pətigəm natimnati mın u, təni məmə, “Əuəh, otəsuvəhiən iəkuvnə.”

İəuəh! Va-tə İərmənig İesu.

²¹ Pəh Uhgın tətəti e nəuviriən rəha İərmənig İesu tuvən kəm nətəmimi rəhan. Pəh otol lanəha. Əuəh.

[†] 22:13 Nəghatiən əhruahru u rəha İesu, “İəu ko, Alfə mine Oməkə.” Alfə ko, in letə tətəhtul aupən e alfəbit rəha nəghatiən Kris, kəni Oməkə ko, in letə iətəm tatol naunun lan, təhmen e A mine Z e Inglis.

[‡] 22:17 Aes 55:1; Jon 7:37

Nauəuə Asim Rəha Uhgın
Nəmtətien Vi
Nauəuə Asim Rəha Uhgın Nəmtətien Vi
White=sands Tanna

TIKSINƏRI

əhgi=pən, nəhgi-pənən Nəhgi-pənən in noliən kəti nətəm Isrel kəmautol nuvəh muva mətauarus=pa u rəueiu. Tol pisin e kastim rəha nətəm Entəni. Aupən agin, Uhgın təmol nəniəskasikiən kəti ilau Epraham məmə in rəhan Uhgın, kəni Epraham mine namipin min ilah nenəti Uhgın min. Uhgın təməni=pən kəm in mine namipin min mine rəhan min noluək min məmə okəkeikei kəhgi=pən ilah. Okəkeikei kəhgi=pən ilah kol məmə nəmtətiən kəti məmə ilah kotaskəlīm mauteğəhan e nəniəskasikiən əha. Kəni noliən rəha nəuaniləuis min rəha Isrel, nian rəfin ilah kotaskəlīm əskasik nəniəskasikiən iətəm Uhgın təmol kəm rəhalah kəha tərəh. Nian suakəku iərman kəti tair mos nian eit, kəni kəhgi=pən, katətei katol mak lan tətəgətun məmə in nəuaniləuis kəti rəha Epraham. Kəni in min otaskəlīm nəniəskasikiən əha rəha Uhgın. Kəni kətauin e nərgin. Afın e Jenesis 17.

Nian Iesu Kristo təmuva, natimnati min u təməuhlin. Nəhgi-pənən təsoliən məmə iətəmi kəti in təhruahru e nəhmti Uhgın. Mətəu nian iətəmi kəti tətəhatətə e Iesu Kristo, kəni in tətəva iətəmimi kəti rəha Uhgın. Mətəu nəfaki min nəuvein u ilah nətəm Isrel, ilah kəmautəni əhanəh məmə Nanihluə min okəkeikei kəhgi=pən ilah məmə ilah okotəhruahru e nəhmti Uhgın. Aposil Pol təmə, kəpə. Iətəmi kəti tətəva mətəhruahru e nəhmti Uhgın nian in tətəhatətə əmə e Iesu Kristo.

aposil In iətəmi kəti iətəm Uhgın təmahli=pa o nəni pətigəmiən rəhan nəghatiən, təhmen e iəni əhruin. (Mat 10:1-4; Mak 3:13-19; Luk 6:12-16) Iesu təmauin e nətəmimi min nəuvein məmə ilah okotaliuek ikin pisin pisin min e nəhue niftəni. Uək kisil rəha aposil min: 1. Ilah kəmoteruh e nəhmtilah məmə Iesu in təmisiən məmiəh min e nimisiən. 2. Ilah kəmotəni pətigəm Nanusiən Təuvir, kəni kəmotətəuain niməfaki vi min, kəni nian tətət, ilah kəmotol nati apispis min. 3. Ilah kəməhuva nətəmi asoli min rəha niməfaki, kəni mautəni nəgətuniən əhruahru mine noliən rəha niməfaki.

Nian Iesu təməmiəgəh min e nimisiən, təmuva meruh Pol, kəni mauin lan məmə in otos uək rəha aposil. Nətəmimi kətiəh kətiəh min əha ikin təhmen e Panəpəs iətəm nətəmimi kətauin e lah məmə aposil, nati əpnəpin ilah kəməsoteruhiən Iesu Kristo.

aruətuəh, naruətuəhiən Nətəm Entəni kəutol kaliku e nien məmə okotaruətuəh. Mətəu e nian rəha Iesu, nətəmimi kəutaig e nəhu. Kəni inu nəmtətiən kəti o nətəligiən asoli kəti məmə kəutafəl rəkis noliən tərəh min rəhalah.

Bokis Rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruviən Bokis u, in nəmtətiən rəha nəniəskasikiən iətəm Uhgın təmol kəm nətəm Isrel (Eks 25:10-22; 9:4). Kəmuvləkin e timpə kəni kəhtərain e aien u kol tətəraip-oraip. Əpəha imə e bokis u, kəməhluəig=pən e kəpiel mil iətəm kuepin-epin, kəmətei rəkis=pən Lou ilah ten e lau. Kəni kəməhluəig=pən e piret nəuvein iətəm Uhgın təməfən kəm lah iətəm kətəni məmə “mana” (Eks 16:31-33). Kəni kəməhluəig=pən e kasikin rəha Eron (Hip 9:4).

Nian nətəm Isrel kəməhiet ikin kəti məhuvən əpəha ikin kəti min, kəni ilah kəmotələs bokis u. Nian kotatig ikin kəti, kəni kotələhu=pən bokis e Nima Tapolin Asim. Bokis u mine natimnati min əha kəməfən ilah ikin imə, ilah rəfin kotasim mətəu-inu ilah nəmtətiən rəha nəniəskasikiən rəha Uhgın. Nian kəmotuyləkin Nimə Rəha Uhgın əpəha Jerusiləm, kəni bokis u tinətəharəg əpəha Ikin Tasim Agin Ikin e imə Rəha Uhgın. [Eruh-to narmin e Hip 9:4, pəj #/, mine map rəha Nimə Rəha Uhgın.]

dikon Iətəmi tətəsiru e uək rəha niməfaki (Fil 1:1; 1Tim 3:8,10-12; Rom 16:1).

Epikiuriən mine Sitoik İlah u nətəm Kris. İlah nəgətun mın nəuvein nətəm kəütəsəl e nıpəhrıənıən. Nətəm Kris tepət kəməütətəu=pən nəgətunıən rəhalah. İlah Epikiuriən kəütəni məmə nəükəti nəmiəgəhiən təuvır məmə nətəmimi okotasal e natımmarı iətəm tatol iətəmi kəti nıkin tətəgiən. İlah Sitoik kəütəni məmə təuvır nəmə iətəm kəti təsətəuiən nəgiənıən mine nəhməiən e nıkin, nati əpnarıpın nəuvırıən o nərahıən tətəva e nəmiəgəhiən rəhan.

Fərantə Rəha Kig Solomən İnu ikın kəti imə e Nımə Rəha Uhgın. İkin əha inəha, nıan rəfin nətəmi asoli rəha nəuanıləuis mın rəha İsrəl kəütəghati lan e Lou rəha Uhgın. E nıan rəha İesu, kəmaharu kəpiəl titələu e Nımə Rəha Uhgın. In əha imə kəmöl fərantə kəti e nıkalın rəfin. E nıkalın Is ikın, kətəni məmə Fərantə rəha Kig Solomən. Kəmöl pos tepət e kəpiəl o naskəlım əskasikiən nəhi fərantə. İkin əha, nətəmimi kəutos nəhmti nati miəgəh mın o nəhamuiən o sakrifais mın. Kəni ikın əha, kətol jənis e məni ikın. (Luk 9:45-16; Jon 2:14-16) [Eruh-to narmın e Jon 10:23, pej #/.]

Farəsi Farəsi mın, mine nəgətun mın rəha Lou, ilah nətəmi asoli mın İsrəl e nıan rəha İesu. İlah kotəhrun vivi lou mın rəfin agın iətəm Uhgın təməfan kəm Mosis. Kəni məutəgətun məmə nətəmimi kotəkəikei məutətəu=pən əskasik ilah rəfin e noliən əhruahru məhruahru vivi. Kəni kəməutəgətun noliən mın mine lou mın nəuvein iətəm kəmötılpin e Lou iətəm Uhgın təməfan. İlah kəütəfəri pik, kəni nıkilah təhti məmə ilah ilis e nətəmimi rəfin. Kəməutəni məmə noliən rəhalah in təuvır, mətəu ilah tepət, nıpəhrıənıən nıkilah tamıkmik, kəni kəmötöl təfəgə tərəh tepət. Kəmötəməki e İesu, kəni mətölkeikei məmə okotohamu İesu. Afın mın nəghatiən u “Satısi” e tiksınəri u.

fik, nigı u fik Nigi fik mın, ilah nigı kətu mın e nasumiən ikın İsrəl. Nətəmimi kəutun nəualah, kəni məutəharəg əhgəl pik nigı fik iuəkır o nımə rəhalah kəni məutəfəki məmə nıkilah otətəhti nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın. [Eruh-to narmın e pej #/(PicDict p09b).]

frankınsens Nigi kəti kətol səntə lan. (Mat 2:11)

hap Hap in nati kəti təhmen e kitar. Katoh o naniən nəpuən.

hat rəha nısiəiəiən İnu hat kəti kəmöl e nımalı nigı uə narmı nımalı nigı kəmöl e kol, kəni kətəfəfau=pən e rəhn-kapə iətəm təmöl win e nıaiuiən. Hat kəti mın, in rəha Kig iətəm kəmöl e aiən u kol.

Herot E Nıutəstimin kətauin e nətəmimi kuvət nərgiləh u Herot.

1. *Herot Asoli* – In kig rəha nıtəni Jutiə nıan İesu təmair. In təmalkut məmə otəhamu İesu nıan in iəpəou (Mat 2:1-22; Luk 1:5)
2. *Herot Antipas in nəti Herot Asoli* – In tətərməniğ e nıtəni u Kaləli nıan İesu təmətəliuək mətəni pətiğəm nəghatiən rəha Uhgın mətol nati apıspis mın. In təmol marit e pətan u Herotias, kəni in təmahli=pən soldıə kəti məmə otətəi rəkis rəhn-kapə Jon Bəptais nıan in təmətəməhli e kaləpus (Mak 6:14-29).
3. *Herot Akripə Uan* – In nəti Aristopulus u in pia Antipas. In təmol nərahıən kəm nəfəki mın nıan İesu tınəmiəgəh rəkis mın e nımisıən. Təməhamu Jemis u pia Jon (Uək Mın 12:23).
4. *Herot Akripə Tu* – in nəti Herot Akripə Uan. Uarısiğ Pol təmuvən Rom məmə otəhtul e kot rəha Sisə, Herot u təmətəu nəghatiən rəha Pol e kot rəha Festas (Uək 25:13-26:19,27-32).

hisop Hisop in nigı kəti kətos o narıtuəhiən e nəfəkiən rəha nətəm İsrəl (Hip 9:19).

hosana Aupən ikın, nıpətəi nəghatiən u “Hosana” təmə, “Asıru, Uhgın, osmiəgəh itimah,” mətəu e nıan rəha İesu, nəghatiən u, ilah kəməutəuhlin

məmə nıpətin tətəni məmə, “Əni-vivi Uhgın!”

İətəmi asoli rəha soldia min E Nimə Rəha Uhgın, soldia min nəuvein kauteh vivi Nimə Rəha Uhgın mətəu-inu nətəmimi tepət kəutəhuvə mautəhuvən nian rəfin. Nəmə İətəmi kəti tatol nati tərəh kəti, mətəu ilah kotəhrun nələhu əhruahruian, kəni motəmki=pən nətəmimi nətəm kəutol nati tərəh e kaləpus. İətəm tətərmənig soldia min əha, in nəuaniləuis kəti rəha pris min rəha Uhgın.

Ianihlua, Nanihlua Nanihlua min, ilah nətəmi min u səniəmə nəuaniləuis əhruahru rəha Isrel. Nətəm Isrel kəutəfəri pik mətəu-inu Uhgın təmauin e lah məmə rəhan. Kəni məsotolkeikeian Nanihlua min. E nətəligian rəha nətəm Isrel, Nanihlua min ilah rəfin kotərəh, mətəu-inu kəsotəhtəu-pəniən lou rəha nətəm Isrel.

Iesu Nipəti nərgin u Iesu təmə “iosmiəgəh,” uə “Uhgın in iosmiəgəh rəhatah.” Uhgın təmauin e nəti Meri məmə Iesu, mətəu-inu in otosmiəgəh nətəmimi e nollian tərəh min rəhalah (Mat 1:21). Nərgin min nəuvein rəha Iesu kətəni məmə: Iesu Kristo, Nəti Uhgın, Nəti İətəmimi, Nəti Təfit.

Iesu Kristo – Nian nəuvein e Niutestimin, kəutəfin “Iesu Kristo” uə “Kristo Iesu.” Nərgin mil u kətuəghati e İətəmimi kətiəh əmə, Iesu, Nəti Uhgın. Nəmə təhro, İətəmimi u tətətiə nauəə tolkeikei məmə kitah kotətəlig e nati keiu nian kəutəfin nərgi Iesu. Nian nəuvein, nəmə kəutəfin “Iesu Kristo,” tolkeikei məmə kotətəlig e Iesu təhmen əmə məmə in İətəmimi. Nian nəuvein, nəmə kəutəfin “Kristo Iesu,” tolkeikei məmə kotətəlig e Iesu təhmen əmə məmə in “Kristo,” uə Məsaiə, İətəmimi İətəm Uhgın tətəni məmə otahli=pa.

İkin Katilpın Niəməha İkin rəha Uhgın İkin Katilpın Niəməha İkin rəha Uhgın, inəha, rəhn-kapə Bokis rəha Nəniəkisian Rəha Nasiruiən ilis İkin. İkin əha, nətətiən əhagəhəg mine nəsanəniən rəha Uhgın tətətiğ İkin. Nətəmimi əpnəpın ko kəsəhuvəniən imə İkin Tasim Agin İkin məmə okoteruh natimnati min u, mətəu pris asoli agin əmə. Kəni in təsuvəniən nian rəfin. Tatuvən İkin nian kətiəh əmə e nu min rəfin. Pris asoli agin təhrun nuvəniən imə İkin Tasim Agin İkin, in tatos nira sakrifais kəni matuvən, kəni matol=pən nira e rəhn-kapə bokis u. Nollian əha, in nəmtətiən təuvir kəti, İətəm tətəgətun məmə nətəmimi okotəkeikei kımis o rəhalah nollian tərəh min. Mətəu e nira kəha rəha sakrifais, in tətilpın niəməha rəha Uhgın (Hip 9:5). Aupən agin, nətəm Isrel kəmautol nollian əha, mətəu rəueiu, kitah kəsotəhtəu-pəniən nollian u mətəu Iesu Kristo təmos nimei pris asoli, kəni təmos nimei nati miəgəh min İətəm kəmotəhamu o sakrifais.

İkin təpiə məpiə İkin Nian kətəghati e İkin təpiə məpiə İkin e Niutestimin, nıpətin təmə İkin əha, nətəmimi kəhkə İkin, kəni İkin əha tasik İkin, kəni tol lanəha, natimnati nəuan nəuvein əmə tətəviə İkin.

İkin Tasim Agin İkin Nəuan asim agin əpəha e Nimə Rəha Uhgın. Afın “Nimə Rəha Uhgın” e tiksınəri.

İkin Tasim İkin Nəuan kəti e Nimə Rəha Uhgın İətəm kətuvan nati pien pien tatuvən o Uhgın. Afın “Nimə Rəha Uhgın” e tiksınəri.

Isrel Jekəp in nəti Aisək mine Rəpekə, kəni Aisək in nəti Epraham. Uhgın təmauin ərəgrəg e Jekəp mauin=pən e Isrel kəm in. Isrel u tətələs nətın nəman ilah tuələf, kəni ilah u tipi nəuaniləuis rəha Isrel. İkin İətəm kəutatig İkin, kətauin lan məmə Isrel. Aupən İkin, nərgi nıtəni u Kenan, kəni rəueiu nərgin kəti min u Paləstain.

kaməl Inu nati miəgəh kəti İətəm kətəsuə lan təhmen e əhos, mətəu in İahgin min e əhos. Təhmen o naliuəkiən əpəha təpiə məpiə İkin. Tətələs nati figəm min. Katol napən e nimeimein. [Eruh-to narmin e pej #/(PicDict p3, 12).]

kaunsil Kaunsil, in kot kəti rəha Isrel. Nətəmi asoli səpinte-uan rəha Isrel kəutəharəg lan. İlah nəuvein, pris asoli agin min aupən, kəni ilah nəuvein nətəmi asoli rəha Isrel, nəuvein nəgətun min rəha Lou uə Farəsi min uə

Satusi min. Kaunsil in tətəsal vivi o natigian rəha nəuaniləuis min rəha Isrel. Nian nəuvein kəutəghati e nolian rəha nəfakian, kəni nian nəuvein kəutakil nətəmimi nətəm kəutətgəhli lou. Pris asoli agin in tətərməniğ e nuhapuminiən min rəhalah. Kaunsil u inu tətəməni məmə İesu Kristo otəkeikei mimiis, kəni mahli=pən kəm Pailət u in kəpmən rəha Rom, məmə otətu-pəri İesu e niği kəməluau. (Mat 26:59; Mak 14:55; 15:1; Luk 22:47; Wək Min 4:15; 5:21; 6:12; 22:30; 23:1; 24:20)

lafet rəha Nauəniən Vi kətəni məmə Pentekos Afin “Pentekos” e tiksiniəri. **lafet rəha Nolian Nimauvlul** Lafet rəha Nolian Nimauvlul in lafet kəti tol nati agin lan o nətəm Isrel. Lafet u, katol əpəha Jerusiləm e nitəni asoli u Jutiə. E lafet əha, nətəm Isrel kəutəhli nəua krep mine nəua olif, məutəfaki lan. Kəni ilah məutəpili e nimauvlul mitə mitə min. Kautol məmə nikilah tətəhti rəhalah kəha min nətəm kəməutətig ikin təpiə məpiə ikin o nu fote (Lev 23:33-36; 39-43; Dut 16:13-16). Nətəm Isrel tətət kəməhiet məutəhuvən Jutiə məutəhuvən e tauin u Jerusiləm məmə okotol pəti lafet u. Lafet u katol katos nian eit, kəni katol e məuig iətəm tatol sikis lan, uərisig e lafet rəha Pasova.

lafet rəha Pasova Lafet rəha Pasova in lafet asoli rəha nətəm Isrel. E lafet u, nikilah tətəhti nian əupən ilah slef min əpəha nitəni İjip. E nian əha, Uhgın tətəməni məmə otitis ilah məhlman pətigəm e lah e nitəni İjip məmə ilah okəhuvən e nitəni kəti rəhalah əmə. Uhgın tətəməni məmə in otəhli=pən rəhan əgelo məmə otəhamu iərman min nətəm kəmətaupən motair e nimə min rəfin əha İjip, inu kəlkələh min muvən mətəuarus iəuəhli min mine nati miəgəh min. Mətəu in tətəməni kəm nətəm Isrel məmə ilah okotəkeikei motəhamu nati sipsip min, kəni motos niralah motol=pən e nikali doə min rəhalah, mine ilis ikin. Kəni nian əgelo rəha nimisiən oteruh nira, in otuivigəu e nimə kəha, məpəh, kəni məsohamuiən iərman kəti əha ikin. Kəni kəməni=pa lauig lan, nətəm Isrel kəməhiet İjip. Kəni Uhgın tətəməni məmə ilah okotol lafet kəti e nu min rəfin məmə nikilah otətəhti nian lapin əha. Tol lanəha, e məuig əhruaru rəhan, nətəm Isrel kəutohamu nati sipsip min, məutuvan, məutun pəti. (Luk 22:7-8; Eks 12:21-30; Dut 16:1-8).

lafet rəha Piret U Is Tikə Lan Inu lafet rəha nətəm Isrel iətəm tətəupən lafet rəha Pasova. Nian nətəm Isrel kəməhiet İjip, kəmotol piret u is tikə lan məmə ilah okotol uəhai əmə məmə okohiet İjip, mətəu-inu piret u is tikə lan tətəpə uəhai əmə. Nati kəti min, is in nəmtətian kəti rəha namikmikiən, kəni ilah kəmotəraki rəfin e nimə rəhalah, təhmen e nəmtətian məmə ilah kəmotəraki rəfin e nərahian e nəmiəgəhian rəhalah. (Mat 26:17; Mak 14:1,12; Luk 22:1,7).

Lek Kaləli, Lek Taipiriəs Inu nəhu asoli əpəha pahav e nitəni u Isrel. Nəfəməhiən rəhan təhmen e 22 kilomitə, kəni nepətian rəhan təhmen e 12 kilomitə. Nərgin kəti min kətəni məmə Lek Kenesəret e Luk 5:1.

leprosi E Nauəuə Rəha Uhgın, nəghatian u “leprosi” tətəghati e nimisiən pisin pisin min rəha nilositəmi. Nimiisən min u tətərakin nilositəmi, kəni Lou rəha Mosis tətəni məmə iətəmi kəti iətəm təmos nimisiən lanəha, in tamikmik e nəhmti Uhgın. Kəni in təkəikei matig isəu o nətəmimi rəfin. Nəmə nimisiən tamikə lan, in təkəikei muvən meh pris məmə in otəni pətigəm kəm nətəmimi rəfin məmə nimisiən tənikə mine namikmikiən tikə. Afin Levitikas iətəm tətət 13-14.

Lifait İlah nətəmimi min u kəutasiru e pris min e uək rəhalah, kəni kautol uək pisin pisin min əpəha e Nimə Rəha Uhgın. İlah səniəmə pris min, mətəu ilah kəutsipən e nəuaniləuis rəha Lifai əupən təhmen əmə e pris min.

Lou; Lou rəha Mosis Nəghatian əha “Lou,” iətəm kəmətei asoli, niətən u təmə Uhgın təməfən lou min kəmə nətəm Isrel. Nian rəfin kətəni “Lou” məmə nərgi nauəuə faif iətəm tətətig e Oltestimin, nərgiləh u, Jenesis, Eksodas, Levitikas, Namba, mine Dutronome. Nauəuə min u faif, ilah kotəhmen e nəukəti lou

min rəfin rəha nətəm Isrel.

mastət Mastət in nigı kəti iətəm katol=pən nikitin e nauəniən məmə təpien vivi. Nikitin in natiəkəku agin (Mat 13:31).

nəghatiən Kris, Aram, Hipru E nian rəha Iesu, nəghatiən Kris təhmen e Bislama rəha nətəmimi min rəfin ikın min Rom tətarməniğ lan. Aupən ikın, kəmətəi Niutestimin e nəghatiən Kris, kəni nəghatiən kətiəh kətiəh əmə e Niutestimin kəmətəi e nəghatiən Aram (Aramaik). Nətəmimi rəfin e Isrel e nian rəha Iesu kəməutəghati e nəghatiən Aram. Kəmətəi Oltestimin e nəghatiən Hipru, iətəm aupən ikın nətəmimi rəha Isrel kəmotəghati lan.

nəghi-pəniən Afın nəghatiən u “əhgi=pən” e tiksınəri.

Nəniəskasikiən rəha Nasiruian Nəniəskasikiən asoli keiu e Nauəuə Rəha Uğin, kəti u kətəni məmə Nəniəskasikiən Əuas (Oltestimin) mine kəti min u kətəni məmə Nəniəskasikiən Vi (Niutestimin). Uğin təmol Nəniəskasikiən Əuas əpəha e niəuət Sainai. In təməni əskasik məmə in otol nətəm Isrel məmə kəhüva ilah rəhan min nətəmimi nəmə ilah okotəu=pən əhruahru lou min iətəm in təməni kəm Mosis. Mətəu iətəmimi tikə iətəm təhrun noliən əhruahru ilah rəfin, kəni tol lanəha, iətəmi kəti tikə iətəm tuva mətəhruahru e nəhmti Uğin e noliən rəha niəu-pəniən lou. Nəniəskasikiən Vi tətəni məmə Iesu Kristo təmimis e nigı kəməluəu o noliən tərəh min rəha nətəmimi. In aru təmos nalpiniən rəhatah. Nian iətəmi kəti tətəhatətə e Iesu məmə in təmol lanəha, kəni Uğin tatol məmə iətəmimi əha in tətəhruahru e nəhmtin, təhmen əmə məmə in təməsolian noliən tərəh kəti. (Nəniəskasikiən Əuas – Luk 1:72; Uək 3:25; 7:8; Kal 3:17; Hip 9:1. Nəniəskasikiən Vi – Mat 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; Rom 11:27; 1Kor 11:25; 2Kor 3:14; Hip 7:22; 8:6-13; 10:16; 29; 12:24; 12:20). Nəniəskasikiən rəha nasiruian nəuvein tol lanu lan: (Noa) Jen 9:8-17; (Eraham) Jen 12:2-4; 15:9-21; 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2 Sam 7:5-16; (Isrel – in vi) Jer 31:31-34.

nətəliğin tərəh rəha iətəmimi Nətəmimi rəfin kətul təfagə tərəh mətəu-inu nətəliğin tərəh rəha iətəmimi tətətig e tah rəfin. Nətəliğin tərəh əha tatiuvi=pən itah məmə kətul təfagə tərəh. Rəhatah nəsanəniən tikə məmə kəsotolian təfagə tərəh motol noliən təuvir. Uğin əmə təhrun noliən nətəliğin tərəh rəha iətəmimi tuva matuva vi min. (Rom 7:5).

Nəti Sipsip rəha Uğin Jon Bəptais təmauin e Iesu Kristo məmə nəti sipsip rəha Uğin (Jon 1:29,36). E nian rəha Oltestimin, nətəm Isrel kəməutos nəti sipsip min məutəhuvən e Nimə Rəha Uğin məmə pris kəti otətuhamu ilah mətəfən kəm Uğin. In təmol sakrifais lan məmə Uğin otəfəl noliən tərəh rəhalah min. Nəti sipsip u təmos nime iətəm Isrel, mos nalpiniən rəhan. Kəni nian nira nəti sipsip təmaui, kəni nəti sipsip timis, kəni iətəmimi u təmos muva, Uğin tətəfəl noliən tərəh min rəhan. Kətauin e Iesu məmə nəti sipsip mətəu-inu təməfən nəmiəğəhiən rəhan təhmen e sakrifais kəti iətəm təhruahru vivi, kəni sakrifais u otəfəl noliən tərəh min rəha nətəmimi rəfin nətəm kəutəhatətə lan. E nauəuə rəha Nəhan-əhaniən, japtə 5, Jon təmafə Iesu təhmen e nəti sipsip.

Nənihluə Afın-to “Tanihluə” e tiksınəri u.

nərd Nərd in nati kəti nəmiəvin tətəpien vivi, təhmen e nigipisi.

Narməniğin Rəha Uğin Nətəmimi nətəm kəutəhatətə e Iesu Kristo kəni məutitəu=pən in, ilah nətəmimi rəha Uğin, kəni ilah kəutəhüva məutəhgal e narməniğin rəha Uğin. In kig rəhalah. In tateh vivi ilah, mətəfən natimnati kəm lah rəha nəmiəğəhiən rəhalah, matit ilah e noliən iətəm in təuvir o lah, kəni mətarməniğ e lah. Aupən agin nətəmimi rəfin kəutəhtul isəu o Uğin mətəu-inu ilah rəfin nol təfagə min. Mətəu nian Iesu təmimis e nigı kəməluəu, kəni nəmiəğəh min e nimisiən, in təmol suaru vi məmə nətəmimi kotəhrun

nitəlig=pa minian o Uhgın. Nian nətəmimi kəutəhatətə e Iesu Kristo, kəni Uhgın tatol məmə ilah kəutəhruahru e nəhmtin, matol ilah nenətin min, kəni rəueiu ilah kotəhrun nəghatien kəm in e nəfakiən, kəni motəhrun nətəuian nəuan, kəni motəhrun nitəu-pəniən in.

narmi nati min E Bislama, kətəni narmi nati lanu məmə, “aedol.” Narmi nati min nəuvein kəmisikəuvin nati miəgəh min lan təhmen e kau. Kəni nəuvein kəmisikəuvin nətəmimi lan, uə uhgın əlkələh min, uə nati pisin kəti. Narmın nati in nati kəti nətəmimi kautol e nigı uə aian kəti. Nətəmimi kautol, kəni mautəfaki kəm narmi nati min, mautol sakrifais min kəm lah məmə narmi nati otasiru e lah, nati əpnəpin in nigı əmə uə aian əmə iətəm təsətəuian nati, kəni rəhan nəsanəniən tikə.

narəutuəhian Afin-to “aruətuəh” e tiksınəri u.

nasumian rəha krep Niləuis kəti nərgin u, krep. In niləuis kəti nətəmimi kəməutərfei e nian rəha Bəəbol, kəni kətərfei əhanəh kətəuarus=pa u rəueiu. Nəuan tətəhian kəni təuvir o nunian. Nian nəuvein kətətərauıə lan tasik məmə təhrun nəməhliən tuvəh nəuətin. Kəni katol wain e nəuan. İuəkir nətəmimi e nian əha ilah kəutəmnim wain. Nian rəha nolien wain, ilah kautos nəuan nati u tepət, kəni motəuvəregin=pən e nipəg kəmol e kəpiel. Konu motevig-əvig lan məmə nəhun otiet. Kəni ko, kotos pətəl min iətəm kəmol e nilosı nəni, uə nilosı nati kəmol e nəriəpig, kəni motətəlmın=pən nəhu nati u lan, konu motəharu məmə otuva mol wain lan. Nian nəuvein, katol nimə əpəha e nasumian rəha krep. Nəfəməhian rəhan təhmen e 5 mitə, kəni nikəlin təhmen e 2 mitə. Konu motol=pən nəhgı nimə. İətəmimi kəti otəkeikei mətəharəg əha ikin mətə nakləh min kotəkləh lan, uə nati miəgəh kəti, uə mənig tuvən imə e nasumian. E Mat 21:33, Mak 12:1, mine Luk 20:9, Iesu təməni nəghatien əuhlin kəti mətəghati e nasumian kəti rəha krep. İətəmi kəti təmol nasumian kəti lanu, uərisig təhlman=pən lan kəm nətəmimi nəuvein məmə okəutəsəl vivi ohni. Nian nəuan niləuis u timarəg, ilah okotəkeikei motəfən kəti kəm in mətəu-inu rəhan nasumian, konu motəskəlim rəhalah nipilgan məmə rəhalah nətəouian. Nian kəti kotəhrun nəfənin krep, uə wain, uə vatu. [Eruh-to narmin e Mat 21:33, pej #/(PicDict pp 3,7).]

Nauəniən Rəha Nəmtətien Rəha Iesu Uərisig Iesu otimis e nigı kəməluau, in təmauin e rəhan nətəmimi kəməhuva motəuən ilah min e Lafet Rəha Pasova. Təmos pıret məgəuvahli, (e nian əha, kəsətəiən e nau, mətəu kətəghali əmə), kəni məni məmə, “İnu təhmen e nipətik.” Pıret u tətəgətun=pən nipətı Iesu iətəm təmimis o tah. Kəni təmos wain, kəni məni məmə, “İnu təhmen e nırak iətəm otəiu o nosmiəgəhian nətəmimi.” Kəni pıret mine wain, kətuəgətun=pən nimisian rəha Iesu. Kəni təməni məmə nian okotun pıret kəni motəmnim wain əha, kitəh nətəmimi rəha niməfaki, kitəh nıkitəh otəkeikei mətəhti nimisian rəhan e nigı kəməluau. (Mak 14:12-26; Mat 26:17-30; Luk 22:7-23; 1Kor 11:23-25). [Eruh-to narmin e Mat 26:20-29, pej #/]

nəuəuə kəmaiu-aiu E nian əha, nəuəuə rəfin kəmaiu-aiu. Kotos məpepe əfəməh kəti kəni kaiu-aiu. Kəni nəmə iətəmi əsoli kəti tolkeikei məmə nətəmimi əpnəpin əmə okəsotəfinian, kəni in tuvan-ərain=pən nati kəti e nıfifin, məmə taskəlim tiəkis məpepe.

negəu e neai E Bislama, kətəni məmə “heven.” İnu ikin iətəm kitəh nəfaki min okəhuvən motətig ikin kitəh Uhgın o nian kəti. Negəu e neai səniəmə neai u iətəm kitəh kəutəfu məuig mine məhau min lan, kəpə. Negəu e neai in ikin iətəm Uhgın tətətig ikin.

nimə rəha nuhapuminian E təuin kətəiəh kətəiəh rəha İsrəl, nimə rəha nuhapuminian əha ikin. Kəni nimə min əha, nəuan əha ikin rəha nətəmimi nətəm kəutəhapumin ilah min ikin o nəfakiən kəm Uhgın, kəni mətəfın Nauəuə Rəha Uhgın. İkin əha, kətəghati min o natimnati pisin pisin min, təhmen əmə

e imaim. Nətəm Isrel kəmotuvləkin min nimə min u e tauin min iətəm ihluə e nitəni u Isrel, təhmen e Rom. [Eruh-to narmin e pej #/(PictDict p2)]

Nimə Rəha Uğın Inu ikin nətəm Isrel kəutəhuva məutəfaki ikin kəm Uğın. Inu əpəha Jerusiləm. Iat asoli kəti titələu e Nimə Rəha Uğın. Nətəmimi rəha kəntri min rəfin kotəhrun nuvənian ikin. Kəni əpəha imə agin e iat u, in iat kəti min iətəm nətəm Isrel əmə kotəhrun nuvənian ikin. Kəni əpəha imə e iat u, in iat kəti min iətəm iərman min əmə kotəhrun nuvənian ikin. Kəni əpəha imə e iat u, in iat kəti min iətəm pris min əmə kotəhrun nuvənian ikin. Ikin əha, kəutoh nati miəgəh min, məuteikuas e lah, kəni mautil sakrifais lan e oltə. Nimə əhruahru tətətig e iat əha. Nəuan keiu əha ikin, Ikin Tasim Ikin mine Ikin Tasim Agin Ikin. Nəuan iətəm tətəpən lan, kəutəni məmə Ikin Tasim Ikin. E nəuan əha, kəmotələhu=pən nati kətəharu-pəri lait lan ikin, mine tepil kəti iətəm kətəlin-pəri piret asim min lan. Kəni kətuvan nati pien-pien ikin. Nəuan iətəm tətərisig lan, kəutəni məmə Ikin Tasim Agin Ikin. Ikin əha, Bokis Rəha Nəniəskasikian Rəha Nasiruiən tətətig ikin. Pris asoli agin əmə təhrun nuvənian ikin, kəni tatuvən ikin nian kətiah əmə e nu min rəfin, matos nərə sakrifais kəti o nolian tərəh min rəhan, mine nolian tərəh min rəha nətəm Isrel.

Əpəha e iat asoli titələu e Nimə Rəha Uğın, nətəmimi rəha kəntri min rəfin kotəhrun nuvənian ikin. Mətəu nətəm Isrel kəmotol u ikinu tuva məmə makit kəti, məmə nətəmimi kotəhrun nosian nəhmti nati miəgəh min, oiel, wain, mine sol o nolian sakrifais lan. Nətəmimi nətəm kəmotəpən isəu məhuva matos məni pisin pisin min e profens min rəhalah. Tol lanəha okotəkeiki motos məni əhruahru rəha Nimə Rəha Uğın. Konu nətəmimi nəuvein ilah kəutoh bisnis e nolian jenis e məni. Nətəmimi tepət kəutəpən isəu məutəhuva məmə kotol sakrifais, kəni kəutəkeiki mautil nəhmti natimnati pisin pisin min. Konu inu ikin u e Nimə Rəha Uğın tuva məmə ikin tətəvir kəti ikin məmə kol makit ikin, nati əpnəpən məmə ikinu in ikin kəti rəha nətəmimi e nitəni min rəfin məmə kotəfaki ikin.

Kitah kəutəfin e Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; mine Jon 2:13-22 məmə ikin əha, Iesu təməgəu pətigəm nətəmimi nətəm kəmautil səlim e nati miəgəh min rəha sakrifais mine nətəm kəməutəliuvə e məni. Nian kotol lanu lan, nəghatian rəha iəni Səkarəea tuva matol nərəhrinian lan. (Sek 14:21. Afın min e Jer 26:1-15; Hos 9:15-16; mine Mal 3:1-5).

E nu AD 66, nətəm Isrel kəmotorgəhu e kəpmən rəha Rom, kəni ami rəha Rom kəmotol win, kəni kotərekin agin Nimə Rəha Uğın. [Eruh-to map rəha Nimə Rəha Uğın e pej #.]

nolian rəha nitənimian iətəmimi Nətəm Isrel e nian əha kəsotitənimian iətəmimi e nitəni. İlah kəuteikuas e nərətilah, kəni mətəuveg ilah e nəpən u kəmotol=pən nati pien-pien u tətəpien təuvir (Afin-to Jon 12:7; 19:39-40), konu mətəfən e nərəg kəpiel, kəni mətəhtipəsig=pən nərəg e kəpiel asoli kəti. [Eruh-to narmin e Luk 23:53, pej #, mine kalə foto rəha nərəg kəpiel.]

pauis Pauis, in bokis əkəku kəti kəmol e nilosi kau. Kəmotətəi rəkis əlkələh nəghatian nəuvein rəha Nauəuə Rəha Uğın mətəveipei lan (Eks 13:1-10, 11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Nətəmimi kəmotol lanəha mətəu-inu kotolkeiki məmə okotol nəghatian iətəm tətətig e Dut 6:8 mine 11:18. Kəni nətəm Isrel rəfin u nəman nətəm kinotos rəkis nu tatin, ilah okotol pauis min əha nian tepət, kəni nian rəfin e nian rəha nəfakian. Kəutəlis=pən min e nərənəgilah mine nəhlmilah məuil. E nəghatian İnglis, kətəni paus əha məmə, “Phylactery.”

Pentekos In lafet kəti rəha nətəm Isrel. İlah kəutoh lafet asoli əha nian ilah fiiti uərisig e lafet rəha Pasova. E nian rəha Iesu, nauəniən asoli əha, in nian iətəm kətəni-vivi Uğın o nauəniən vi rəha nasumian. Rəueiu, kitah kəutoh

lafet rəha Pentekos Sante mətəu-inu e nian əha Narmın Rəha Uhgın təmuva mırəuei nətəmimi rəha İesu (Uək 2:1-4; 20:16; 1Kor 16:8). [Eruh-to narmın e Uək 2, pej #/.]

perəl Perəl u, in kəpiel təuvir əpəha e niki kəuvin. [Eruh-to narmın e Mat 13:46, pej #/.]

pris Nətəmimi u, ilah suaru rəha nətəm İsrəl o nuvənian o Uhgın. İlah kautos nəfakian, kəni kautol sakrifais mın mautoh nati miəgəh mın e Nimə Rəha Uhgın o nəfanian kəm in. Pris mın nəuvein kautol uək pisin mın. Nəuvein kəutasiəpən e lait mın, nəuvein kəutuvan nati pien pien mın.

pris asoli İnu pris kəti İətəm tətarmənig e pris mın nəuvein rəha nətəm İsrəl.

pris asoli aɡin İnu pris kətiəh əmə İətəm in ilis e pris mın rəfin. E nu mın rəfin, e nian kətiəh əmə, in tatos nira sakrifais matuvən İkin Tasim Aɡin İkin e Nimə Rəha Uhgın məmə otafəl nolian tərəh mın rəha nətəm İsrəl. [Eruh-to narmın e Hip 9:7, pej #/.]

prons Prons, in aian kəti, mətəu rəhan kalə tauiah təhmen e kol. Nian kəmətəruu əhanəh aian, kəni kəmaupən katol natimnati e prons.

Səmeriə, İətəm Səmeriə Nətəm İsrəl kəutəməki e nətəm Səmeriə. E nian əha, tiəkis o nətəm İsrəl məmə okəhuvən ima nətəm Səmeriə, mətəu-inu e rəhalah nehian, nətəm Səmeriə ilah kotamikmik e nəhmti Uhgın. Nəmə okəhuvən imalah İkin, kəni ilah mın okotamikmik.

sakrifais E nian rəha Oltestimin, Uhgın təməni kəm nətəm İsrəl məmə ilah okotəkeiki motol sakrifais mın kəm in. Sakrifais pisin pisin mın. Nətəmimi kəmautol sakrifais mın nəuvein o nənian tagkiu o Uhgın o rəhan nəuvirian kəm lah. Kəni kautol sakrifais kəti məmə Uhgın otafəl nolian tərəh mın. İətəmimi İətəm tatol nolian tərəh, otəkeiki mos nalpinian, kəni nalpinian u in nımision. Nian İesu Kristo təmasuva əhanəhian e nəhue niftəni, nətəm İsrəl kəmautos nati miəgəh mın maütəhuvən e Nimə Rəha Uhgın. Kəni nati miəgəh u otos nimeilah, kəni pris mın okotohamu. Nətəmi əpnəpin əmə kəsotohamuian nati miəgəh mın əha, mətəu pris mın əmə. Nati miəgəh mın u təhmen e sipsip uə nəni uə kau İətəm təuvir. Nəmə nati miəgəh tatos nıməɡim uə in tatimis, kəni ko kəsotosian o sakrifais.

Sapət Sapət in nian İətəm nətəm İsrəl kəutəfaki lan. Sapət tatətuəuin e 6 klok lapin e Fraide nian mițigar tıneiuaiu rəkis, muvən mətəuarus 6 klok lapin e Sarere. E Sapət, nətəmimi kəsotolian uək kəti mine. İlah kəutəmeig əmə. Nian u, in nian asim rəha nətəm İsrəl. Nəghatian u Sapət, e nəghatian rəha nətəm İsrəl aupən, nıpətin tətəni məmə, “əmeig.” Nian Uhgın təmol nəhue niftəni aupən, Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə in təmol uək nian sikis, kəni nian tatol səpin lan, rəhan uək təmol naunun. Kəni in təməmeig. Konu tol u, in təmələhu nian tatol səpin lan e wik, məmə in nian təuvir kəti rəhan. Kəni e Lou mın İətəm in təməfən kəm Mosis, in tətəni pətigəm məmə nian tatol səpin lan, in nian asim rəhan, İətəm rəhan nətəmimi mın okəsotolian uək kəti lan. Kəni nolian İətəm nətəmimi okotəmeig e nian əha, in tətəɡətun rəkis ilah məmə ilah nətəmimi rəha Uhgın.

E Niutestimin, İesu in təməni pətigəm məmə in Nəti İətəmimi, kəni in tepət məpirəkis nian rəha Sapət. In İərmənig rəha nian rəha Sapət. Mətəu nətəmi asoli rəha nətəm İsrəl, ilah kautol nıməməhə kəm in, mətəu in tatol vıvi nətəmimi nətəm kəutohmis e nian rəha Sapət, kəni ilah kəmotəni məmə nolian u in uək, kəni uək təmatgəhli lou rəha nəmeigian. Kəni matol mın natimnati mın nəuvein İətəm nikilah təhti məmə təsəhruahruian məmə okul e nian u.

Satusi İlah u nətəmimi nəuvein rəha nətəmi asoli mın rəha İsrəl. E nian rəha İesu, pris mın tepət, ilah Satusi mın. Satusi mın, ilah kotal pisin e Fərəsi mın. E nətəligian rəhalah, kəutəhatətə əmə e Nauəuə Mın Rəha Mosis, ilah u,

Jenesis, Eksodas, Levitikas, Namba, Dutronome. Kəsotəniən nıpəhriənıən e nəghatıən məmə nıan kəti nətəmımi rəfın okotəmiəgəh mın e nımısiən, mıne nəghatıən məmə e naunun nıan, Uhgın otol nalpınıən kəm nətəmımi o nolıən tərəh mın rəhalah, kəni otətəou nətəmımi o nolıən təuvır mın. Kəni Satusı mın kəutəni məmə nagelo mın mıne narmın tərəh mın kohkə.

Selot Selot in pati kəti rəha nətəm Isrel nətəm kotolkeikei məmə otahlı pətıgəm nətəm Rom, kəni Selot mın əha kəutol nəluəgıniən lanəha kəm nətəmi Rom.

Setən Nəghatıən u Setən, tatsıpən e nəghatıən Hipru, nəghatıən rəha nətəm Isrel, kəni nıpətın tətəni məmə, “tikimır.” Setən u, aıpən in əgelo kəti rəha Uhgın, mətəu Uhgın təmahlı pətıgəm in e Negəu e Neai mətəu-inu in təmətəluəgın ilau Uhgın məmə in otarmənıg e Uhgın. Afın mın Aes 14:12-15; Esik 28:11-19; Mat 13:38-40; Luk 11:15; Jut 6, Nəh 12.

skopion Skopion in nati kəti təhmen e tupə əkəku kəti iətəm tətəlkəu e nıftəni. Tatus iətəmi, kəni təahmə pik əgın tapırəkis nılpat uə pıtımar. (Luk 10:19) [Eruh-to narmın e pej #/.]

slef Slef in iətəmımi kəti iətəm iətəmi kəti təmos nəhmtın, kəni mətərmənıg lan. Slef tatol uək kəm rəhan iətəmi asoli, mətəu iətəmi asoli təsətəouıən in. Mətəu slef in otəkeikei mol natımnati rəfın iətəm rəhan iətəmi asoli tətəni. Iətəmi asoli rəhan təhrun nolıən səlim lan, uə nohamuıən, təhmen əmə e rəhan kəti nati miəgəh.

soldiə mın nətəm kəutəhtul o Nimə Rəha Uhgın Soldiə mın nəuvein kəutəhtul o nəsal vıvıən o Nimə Rəha Uhgın mətəu-inu nətəmımi tətət kəutəhuva məutəhuvən nıan rəfın. Nəmə iətəmi kəti tol nati tərəh kəti e Nimə Rəha Uhgın, mətəu ilah kotəhrun nələhu əhrıahruıən, kəni motələs iətəmi iətəm tatol nati tərəh mın məhuvən e kaləpus. Iətəmi iətəm tətərmənıg e soldiə mın əha, in nəuanıləuis kəti rəha pris mın rəha Uhgın, kəni in iətəmi asoli kəti.

tənarıəs E nıan rəha İesu, iətəmi kəti tatol uək nıan apıəpiə kətiəh, kəni kətətəou e koin məni kəti, nərgın u “tənarıəs,” təhmen e 1,000 vatu.

tait Tait u tol lanu lan: Iətəmi kəti tatos nati ilah ten, nəmə pikəh uə nəuanıgı uə məni. Kəni tos rəkis kətiəh e natımnati ten konu məmə təfən kəm Uhgın uə kəm iətəmi kəti. Nati kətiəh konu kəutəni məmə “tait.” Tol lanu lan məmə iətəmi kəti tatos 100 vatu, in tətəfən 10 vatu kəm Uhgın. Uə tatos 1,000 vatu, tətəfən 100 vatu kəm Uhgın. Uə tatos 10,000 vatu, tətəfən 1,000 vatu kəm Uhgın.

wit Wit in nati kəti təhmen e rais. Nıan tətəviə, təhmen e manıvehli kəti iətəm tatol nəuan ilis əgın. Nıan tınıməhtə vıvi, kəni nətəmımi kotətəi motəlin məmə otımətı vıvi. Konu motəmki manıvehli məhuvən ikın okəhli nəualah ikın. Nolıən rəha nəhliən nəua wit tol lanu lan. Kotasıg kau mın kəutalıuək e lah. Kəni nəua wit tıet rəkis e nıkılın. Kəni kəutəraki pəri e nəua wit məmə nımətəgi otahlıfu rəkis nılosilah məpəh nıpətın. Kəni kəhrun nıniən nəuan. Nıan nəuvein, katol flauə lan rəha nolıən pıret. Nıan nəuvein kəutıvın e sospən o nolıən sup. [Eruh-to narmın e pej #/.]

Nəukəti nəghatiən min e Nauəuə Rəha Ughin

Dick Lloyd mine Ross Webb kəmuətei

Nəghatiən tətaupən

Inu nauəuə tətəni nəukəti nəghatiən pisin-pisin min kətafin e ikin pisin-pisin min e Nauəuə Rəha Ughin. Nəukəti nəghatiən min nəuvein kəmotispən e nauəuə u *One Hundred Bible Lessons* u Alban Douglas təmətei. Nəuvein min kəmotispən e nauəuə u *The Topical Bible Concordance* u D M Miller təmətei. Nəuvein min kəmotispən e nauəuə u *Let's Look in the Bible* u Barbara Arnold təmətei (CBM PNG 1990). Nəuvein min kəmotispən e nauəuə u *The Treasury of Scripture Knowledge* u kampani Bagster, London təmətei.

Nəukəti nəghatiən min e Nauəuə Rəha Ughin

1. Ughin tol mə nak
Ughin tətəlig e natimnati, mətətəu nərahian, kəni mətəghati
Ughin təhmen e nımətəgi, in nıpətın tikə
Ughin in kətiəh
2. Nəghi Ughin
Ughin nətuəuinian lan tikə mine naunun lan tikə
Ughin in tatol əmə lanko kəni mətətig itulin
Ughin in nəukəti nəhəgəhəgian mine natimnati ərəfin
Ughin u ikinu, mine əpəha, mine ikin min rəfin
Ughin təhrun vivi aghin natimnati min rəfin
3. Nəliən min rəha Ughin
Nati nak Ughin tatol in tatol mətəuei-pən
Ughin in tasim aghin
Ughin in təhruahru aghin
Ughin təsalpiniən nitai təfagə rəhatah
Ughin nikin tətəhti pik itah e rəhan nolkeikeian
Nati nak Ughin tətəni in otol, in matol əhruahru
4. Kətəni lanu e Ughin; Timin, Nətin, Nərmın
In tətətig naunun tikə
In nəukəti nəhəgəhəgian mine nəsanəniən
In nəukəti nəhrunian rəfin
Inu ikinu, əpəha, mine ikin min rəfin
In tasim aghin, kəni məhruahru aghin
In nəukəti nəghatiən əhruahru
In nəukəti nəuvirian
In nəukəti natigian e nikitəmi (nəməlinuian)
5. Nəti Ughin ko Kristo, In iətəmi Ughin təmıtəpin
Aupən aupən aghin Ughin təməniəskasik məmə otol nati u
Kristo in Ughin
6. Kristo təmuva iətəmi
Iesu rəhan əha ikin nəuaniləuis min
Iesu təmuva matig e nıpətın
Nətəmi kəutətəlig mine mautol natimnati, kəni Iesu təhmen əmə
7. Kristo təmimis
8. Kristo təməmiəgəh min e nımisiən
9. Kristo in tətəghati o rəhan min nətəmi
Kristo təmegəhan e nıpətın mə timis o nosmiəgəhian rəhan nətəmi

- Kristo tətəfa nasiruiən pisin pisin min tepət
10. Kristo otuva min
?Onəhgın tuva?
?E nian əha, nati nak otiet=pa?
?Otuva əhruahru əhro lanu?
 11. Nəukəti nənian e Narmın Asim
 12. Narmın Asim in Uhgın
Narmın Asim təhmen e nimətagi
Narmın Asim təhmen e nəhmti nəhu
 13. ?Uək nak Narmın Asim tatol e nikalin rəhatah?
 14. ?Kotəhrun nosəhroiən Narmın Asim?
 15. Noliən pəhriən rəha Narmın Asim tətəfa o nəfəriən nəmiəgəhiən rəhatah
 16. Nəsanəniən Narmın Asim tətəfa kəm tah kətiəh kətiəh u kitah
kəutəhatətə
 17. Nagelo min
 18. Setən
 19. Nətəmimi rəha Setən
 20. Nəghatiən rəha Uhgın
 21. Kitah okotəgin motisiəi Uhgın əmə
 22. Suaru o noliən təfagə
 23. Nəghatiən o nimisiən rəhatah
 24. Nauməhtuliən min e nimisiən
 25. Nian asoli rəha nosiən nətəouiən o noliən təuvir uə noliən tərəh
 26. Nəmnami nigəm asoli
 27. Negəu e Neai
 28. Nəghatiən o Uhgın in tətəpəh nalpiniən təfagə
Uhgın tətələhu nəməlinuiən o nətəmimi
?Nian nəməkiən rəhatah min Uhgın otikə, kəni nati nak otuva?
Afin nəghatiən u kəni mol əhruahru nati tətəni.
 29. Nənian o nitəligiən e noliən tərəh
 30. ?Nəmə iətəmi tələhu=pən rəhan nəhatətəiən e Iesu, kəni nati nak otuva
ohni?
 31. Nəghatiən rəha nian Uhgın təni pətigəm məmə kitah kənotəhruahru
 32. Uhgın otəfən kəm rəhan min nətəmimi nəhtul əskasikiən
Nəliuəkiən məha-məha e suaru rəha nəhatətəiən o nəhtul əskasikiən
 33. Nian Uhgın tətəsəl vivi o tah, ko tikimir təsərəkiniən itah
 34. Natigian e nəhatətəiən təhmen e nəluəginian
 35. ?Nati nak kəutəliuək məha-məha ohni, kəni məutəhtahnin nak?
 36. Nəghatiən o tah o nəpəhiən nalpiniən təfagə rəha nətəmimi kəutol e tah
Suaru nak okotohtəu=pən o nəpəhiən nalpiniən rəhalah təfagə
 37. Nəghatiən o nuərisigian e Iesu
 38. Nəghatiən o natigian u tasim
 39. Nəmənin min rəha Iesu
 40. Nəghatiən o nəfəki min, nətəm kəutəsəl mine nətəm kəutol uək
 41. Nəpəhiən nətəligiən mine nautə rəha nəhue niftəni, mine natigian u
iətəm in tasim
 42. Nəghatiən o nəliuək kaliniən e təfagə tərəh
 43. ?Kotəhro lanu motaliuək kalin e nəfən-əfəniən?
 44. Nəghatiən o nəgəu əhruahruian iəfəki kəti u rəhan natigian tekəu
 45. Nəfəkiən kəm Uhgın
 46. Suaru rəha Uhgın o nitəu-pəniən
 47. Suaru rəha nəuia Uhgın
Iesu təmol əhruahru nəuia rəhan tətə
Nətəmimi kəutəhatətə pəhriən okotol min lanəha

48. Kitah okotolkeikei Uhgın mine Iesu
 49. Suaru rəha nəfəniən məni
 50. Suaru rəha nəfəniən e nikin agiən
 Uhgın in nəukəti nəfəniən e nikin agiən
 Kəni nətəm kəutəhatətə okotol təhmen əmə, kotohtəu=pən suaru əhmen əmə
 51. Təmə Uhgın təfa nati təuvir əkəku kəti kəm tah, nikitah otagiən əmə ohni
 52. Nikin agiən
 53. Nəghatiən o nəniən tagkiu o Uhgın
 54. Okəsotəginian
 55. Nətəm kəutəhatətə okotos nahməiən o nəhatətəiən rəhalah
 56. Nəgiəniən e nian rəha nərahian
 57. Nimiəniən min
 58. Nəghatiən o nəghatiən iətəm tatsipən e nohliatəh
 Nəghatiən təuvir
 Nəghatiən tərəh
 Nəghatiən eiüə
 59. Kitah nəfaki min okəsotəlpahian motol pik uək
 Nəghatiən o nətəm kəutəlpah
 60. Nəmiəghian o natigian rəha iərman mine pətan u kəmuol marit
 61. Fəmlı min okotəhratig lanu
 62. Nəghatiən o Uhgın u tətərməniğ kəni mətəsal vivi o uək
 63. Nəghatiən o noliən o nəpətiən mine natigian e nisiaiian
 64. Nəghatiən o nosiən nətəlig təuvir
 65. Nəghatiən o iəni eiüə min
 66. Nəniəskasikiən min nəuvein rəha Uhgın
 Uhgın təseiüəiən – nati nak təməni məmə otol, in tatol
 Nəghatiən o nati asoli min nəuvein Uhgın təməni məmə otəpanol
 Natimnati min nəuvein Uhgın təməniəskasik məmə otol kəm tah

Fes min rəha nəukəti nəghatiən min

1. Uhgın tol mə nak

Jen 1:1	Jon 1:18	1Jon 4:12	Eks 33:20
Jon 17:3			

Uhgın tətəlig e natimnati, mətətəu nərahian, kəni mətəghati

Uək 14:15	1Təs 1:9	Sam 94:11	Jer 10:10
-----------	----------	-----------	-----------

Uhgın təhmen e nimətəgi, in nipiətın tikə

Jon 14:15	1Tim 1:17	1Tim 6:16	
-----------	-----------	-----------	--

Uhgın in kətiəh

Dut 6:4	Aes 44:6		
---------	----------	--	--

2. Nahgi Uhgın

Uhgın nətuəuiniən lan tikə mine naunun lan tikə

Sam 90:2	1Tim 1:17	Jen 1:1	
----------	-----------	---------	--

Uhgın in tatol əmə lanko kəni mətatig itulın

Jem 1:17	1Saml 15:29	Mal 3:6	
----------	-------------	---------	--

Uhgın in nəukəti nəhagəhagın mine natimnati ərəfin

Jen 1:1	Jen 1:3	Sam 33:9	Hip 11:3
Job 26:7	Job 42:2	Jer 32:27	

Uhgın u ikinu, mine əpəha, mine ikin min rəfin

Sam 139:7-9	Efəs 1:23	Jer 23:23,24	
-------------	-----------	--------------	--

Uhgın təhrun vivi agın natimnati min rəfin

Sam 94:11	Sam 139:4	Dan 2:20	Aes 40:28
1Kron 28:9	2Kron 16:9		

3. Noliən min rəha Uhgın
Nati nak Uhgın tatol in tatol mətəuei-pən

Sam 94:11	Sam 139:4	Dan 2:20	Aes 40:28
1Kron 28:9	2Kron 16:9		

Uhgın in tasim agın

1Pitə 1:16	Eks 15:11	1Saml 2:2	Aes 6:3
------------	-----------	-----------	---------

Uhgın in təhruahru agın

1Pitə 1:16	Eks 15:11	1Saml 2:2	Aes 6:3
------------	-----------	-----------	---------

Uhgın təsalpiniən nitai təfagə rəhatah

Sam 103:8	Rom 9:18	1Pitə 1:16	Eks 15:11
1Saml 2:2	Aes 6:3		

Uhgın nıkin tətəhti pik itah e rəhan nolkeikeiən

1Jon 4:8-16	Jon 3:16	Jon 16:27	
-------------	----------	-----------	--

Nati nak Uhgın tətəni in otol, in matol əhruahru

1Kor 1:9	2Tim 2:13	Dut 7:9	
----------	-----------	---------	--

4. Kətəni lanu e Uhgın; Timin, Nətin, Narmin

Mat 3:16-17	Mat 28:19	2Kor 13:14	Jen 1:1
Jon 1:1,3	Jen 1:2	Jen 1:26	Efəs 2:18
Efəs 1:13	Hip 9:14		

In tətətig naunun tikə

Sam 90:2	Nəh 1:8-17,18		
----------	---------------	--	--

In nəukəti nəhagəhagian mine nəsanəniən

1Pitə 1:5	2Kor 12:9	Rom 15:19	
-----------	-----------	-----------	--

In nəukəti nəhruniən rəfin

Jer 17:10	Nəh 2:23	1Kor 2:11	
-----------	----------	-----------	--

Inu ikinu, əpəha, mine ikin min rəfin

Jer 23:24	Mat 18:20	Efəs 1:23	Sam 139:7
-----------	-----------	-----------	-----------

In tasim agin, kəni məhruahru agin

Nəh 15:4	Uək 3:14	Luk 1:15	Luk 1:35
----------	----------	----------	----------

In nəukəti nəghatiən əhruahru

Jon 7:28	Nəh 3:7	1Jon 5:6	
----------	---------	----------	--

In nəukəti nəuviriən

Rom 2:4	Efəs 5:25	Uək 10:38	Neh 9:20
---------	-----------	-----------	----------

In nəukəti natigian e nikitəmi (nəməlinuian)

1Jon 1:3	2Kor 13:14		
----------	------------	--	--

5. Nəti Uhgın ko Kristo, In iətəmi Uhgın təmitəpin
Aupən aupən agin Uhgın təməniaskasik məməə otol nati u

Hos 11:1	Mat 2:15	Aes 53:4-6	2Kor 5:21
Sek 9:9	Mat 21:2-5	Sam 69:21	Mat 27:34
Sam 34:20	Jon 19:33-36	Eks 12:46	Jon 19:33-36
Sam 22:18	Jon 19:24	Sam 22:1	Mak 15:34
Sam 16:10	Uək 2:31		

Kristo in Uhgın

Jon 1:1	Sam 110:1	Mat 22:41-46	Mak 12:35,36
Luk 20:39-44	Uək 2:34	Aes 7:14	Aes 9:6,9
Jon 10:30	Maeka 5:2	Eks 3:14	Jon 10:9,11
Jon 8:50	Mak 2:5,7	Mat 28:19	2Kor 13:14
Mat 18:20	Jon 1:3	Rom 1:4	

6. Kristo təmuva iətəmi

1Tim 2:5	Hip 2:17	Kəl 4:4,5	1Kor 15:21
Mat 1:29	Luk 19:10		

Iesu rəhan əha ikin nəuaniləuis min

Luk 2:7	Uək 13:23	Mat 1:1-16	Luk 3:23-38
---------	-----------	------------	-------------

Iesu təmuva matig e nipətin

Jon 1:14	Hip 2:14	1Jon 4:2	Luk 2:40,52
Hip 5:8	Hip 2:18	Hip 2:10	Mak 6:3
Mat 4:1	Mak 1:13		

Nətəmiimi kəutətəlig mine mautil natimnati, kəni Iesu təhmen əmə

Mat 4:2	Jon 19:28	Jon 4:6	Mat 8:24
Mak 10:21	Mat 9:36	Mak 3:5	Jon 11:33
Jon 11:35	Mat 14:23	Mak 15:37	Hip 4:15

7. Kristo təmimis

Aes 53:8	Dan 9:26	Sek 13:7	Mat 26:31
Mak 14:27	Aes 53:6	Aes 53:10	Uək 2:23
Rom 5:11	1Jon 2:2	Jon 10:11	1Pitə 1:18,19
Rom 5:10	Mat 20:28	Mat 27:35	Mak 15:14
Luk 23:33	Nam 21:8	Jon 3:14	Hip 12:2
Kəl 3:13	Jon 10:18	Rom 6:23	Esik 18:4
1Tim 4:10	Hip 9:22	Mat 16:21	1Pitə 2:24

8. Kristo təməmiəgəh min e nimisən

1Kor 15:16-19	Mat 16:21	Mat 28:6	Luk 24:3
Luk 24:34	1Kor 15:5	Mak 16:9	Jon 20:14
Luk 24:15	Jon 20:28	Jon 20:24-28	Luk 24:39,42
1Kor 15:6	Uək 7:56	Uək 9:5	Uək 1:3
Luk 24:25	Fil 3:21	Rom 6:9	1Kor 15:44
Jon 20:19	Uək 2:24	Jon 10:18	1Pitə 3:18
Rom 1:4	Fil 3:10	Efəs 1:19,20	1Kor 15:55

9. Kristo in tətəghati o rəhan min nətəmiimi

Hip 7:25			
----------	--	--	--

Kristo təməgəhan e nipətin mətimis o nosmiəgəhiən rəhan nətəmiimi

Jon 10:18	Jon 10:11	Hip 9:14	Hip 9:12
Hip 10:12	Hip 7:27	Jon 19:30	Jon 17:4
Hip 5:6	Hip 9:24	Hip 7:24,25	

Kristo tətəfa nasiriən pisin pisin min tepət

2Kor 12:9	Jon 17:11	Jon 17:15	1Jon 1:9
Uək 1:8	Rom 8:29	1Jon 2:1	Hip 4:15,16
Hip 2:17,18	Luk 22:31		

10. Kristo otuva min

Mak 13:26	Mat 25:31	Luk 17:24,26	Jon 14:3
Uək 1:9-11	Fil 3:20	1Tim 6:14	1Təs 1:10
1Təs 3:13	1Təs 4:14,16,17	1Pitə 1:7	2Pitə 3:13,14
Jem 5:7	Taet 2:13	1Jon 2:28	Nəh 1:7,8

?Onəhgin tuva?

Mat 24:36	Mat 25:13	Mak 13:32	Luk 12:20
Uək 1:7	1Təs 5:2,3	1Tim 6:15	

?E nian əha, nati nak otiet=pa?

Hip 9:28	2Təs 1:10	1Kor 4:5	2Tim 4:1
Nəh 11:15	Jon 14:3	1Kor 15:25,26	

?Otuva əhruahru əhro lanu?

1Təs 5:2	Mat 24:44,50	Mak 13:33	Nəh 1:7
Mat 24:30	1Təs 4:17	Mat 24:30	Mat 16:27
Mat 25:31	1Təs 4:16	1Təs 3:13	Mak 13:36
2Təs 1:7,8	2Tim 3:1-7	Mat 24:5-7	Mat 24:12-38
Rom 11:25,26	Mat 24:14	2Təs 2:3-8	Nəh 22:20

11. Nəukəti nəniən e Narmin Asim

Jon 15:26	Jon 16:8	Jon 16:13	Jon 16:14
1Kor 12:11	Neh 9:20	Jon 14:26	Jon 16:12-14
1Kor 2:10-12	Uək 1:8	Rom 15:30	Efəs 4:30
Aes 63:10	Nəh 2:7	Kəl 4:6	Rom 8:26
Jon 15:26	Rom 8:14	Uək 16:6,7	Uək 13:2
Uək 20:28	Jon 14:16	Uək 5:3	Uək 7:51
1Təs 5:19,20	Hip 10:29	Mat 12:31,32	

12. Narmin Asim in Uhgın

Hip 9:14	Sam 139:7-10	1Kor 2:10,11	Luk 11:13
1Jon 5:6	1Kor 6:11	Jon 6:63	2Pitə 1:21
Jon 16:8-11	Jon 16:13,14	Luk 11:13	Jon 3:6
Aes 11:2	Aes 61:1	2Kor 3:3	Rom 8:9
Kəl 4:6	Fil 1:19	Uək 16:7	Rom 1:4
Efəs 1:13	Jon 14:16	Jon 15:26	Jon 16:13
Rom 8:2	Aes 11:2	Hip 10:29	1Pitə 4:14

Narmin Asim təhmen e nimətagi

Jon 3:8

Narmin Asim təhmen e nəhmti nəhu

Jon 4:14 | Jon 7:38,39

13. ?Uək nak Narmin Asim tatol e nikalin rəhatah?

2Kor 1:22	Rom 8:11	Efəs 1:13,14	Efəs 5:18
Uək 1:4-8	1Pitə 1:2	2Təs 2:13	Jon 14:16
1Kor 2:13	Jon 14:26	Jon 15:26	Jon 16:13,14
Rom 8:2-4	Kəl 5:18	2Kor 3:17	Rom 8:13
Rom 8:26,27	Kəl 5:16,17	Kəl 5:22,23	Efəs 4:30
Jem 4:7	1Kor 12:3	Rom 5:5	Efəs 3:16
Rom 14:17	1Kor 2:1-4	Efəs 2:18	1Kor 12:7-11

14. ?Kotəhrun nosəhroiən Narmin Asim?

Uək 2:38	Kəl 4:6	Jon 7:37-39	Kəl 3:13,14
Uək 5:32	Luk 11:9-13	Uək 4:31	Jon 1:12
Jon 3:3-8	Efəs 1:13,14	2Kor 1:22	2Kor 5:5
Efəs 1:13	Rom 8:9	1Kor 12:13	Luk 4:18
2Kor 1:21	1Jon 2:20,27	Uək 2:4	Efəs 5:18

15. Noliən pəhriən rəha Narmin Asim tətəfa o nəfəriən nəmiəgəhian rəhatah

Kəl 5:22,23	1Jon 4:16	1Kor 13	Fil 4:4
Kol 3:15	2Tim 2:25	Jon 12:24	Jon 15:2
Luk 13:9	Mat 12:33	Mat 7:16-20	Jem 3:9-12
Jon 15:4	Kol 1:10		

16. Nəsanəniən Narmin Asim tətəfa kəm tah kətiəh kətiəh u kitah kəutəhatətə

1Kor 12:8-10	1Kor 12:28	Efəs 4:11-16	Rom 12:6-8
1Kor 12:11	Efəs 1:21,22	1Kor 12:7	1Kor 12:31
1Kor 14:1,39	1Kor 7:7	1Tim 4:14	2Tim 1:6
Kol 1:29			

17. Nagelo min

Jen 16:7	Hip 1:14	Sam 104:4	Uək 12:6,7
Uək 5:19	Jaj 13:20	Sam 103:20	2King 19:35
2Saml 24:15,16	Nəh 20:1,2	Jut 9	Dan 10:12,21
Luk 20:35,36	Mat 22:30	Nəh 5:11	Hip 12:22
2King 6:17	Mak 8:38	Luk 9:26	1Tim 5:21
2Pitə 2:4	Jut 6	Mat 25:41	Nəh 5:12
Nəh 8:3,4	Mat 18:10	Uək 8:26	Mat 4:11
Luk 22:43	Luk 16:22	Mat 25:31	Hip 2:2
Mat 22:30	1Kor 6:3	Nəh 22:8,9	Hip 1:4-6

18. Setən

Kol 1:16	Esik 28:12-17	Aes 14:12-17	Job 1:6
Mat 4:1-11	Mat 13:19	2Kor 11:3	Jon 8:44
Nəh 12:9	2Kor 11:13-15	1Pitə 5:8	Efəs 2:2
Kol 1:13	Jon 14:30	2Kor 4:4	Nəh 9:11
1Pitə 5:8	Mat 13:25	Mat 13:30	2Kor 4:4
Nəh 12:10	Luk 22:31	1Kor 5:5	Nəh 12:7
Nəh 12:12	Nəh 20:1-3	Nəh 20:7,8	Nəh 20:9,10
Nəh 12:11	Jem 4:7	Efəs 6:10-18	Rom 13:14
Efəs 4:27	Luk 11:21,22		

19. Nətəməmi rəha Setən

Nəh 9:20	Mat 8:16	Mak 1:23,24	Efəs 6:12
Mak 5:10	Mat 10:1	Nəh 12:10	Luk 13:16
Nəh 16:13-16	Nəh 12:4-7	Efəs 6:12	Mat 12:26
Nəh 9:11	Mat 8:29	Mat 25:41	Lev 20:6,27
1Saml 28:7,8	2Kron 33:6	Esik 21:21	Jen 41:8
Aes 47:12,13	Aes 8:19	Kəl 5:20	1Saml 15:23
1Jon 4:3	Nəh 12:11		

20. Nəghatən rəha Ughin

2Tim 3:16	2Pitə 1:21	1Kor 2:13	2Pitə 3:2	Jut 17
Hip 4:12	Jer 23:29	Mat 24:35-109	Mak 13:31	
Luk 21:33	1Pitə 1:23-25	Jem 1:23,25	Jer 20:9	
Sam 119:105	Sam 119	1Pitə 2:2	Hip 5:12-14	
1Kor 3:2	Rom 10:17	Aes 40:8	1Pitə 1:24,25	
2Kor 7:1	1Jon 5:13	1Təs 4:18	Uək 17:11	
Jer 15:16				

21. Kitah okotəgin motisiai Ughin əmə

Jer 7:23	Maeka 6:8	1Jon 5:3	Dut 6:13
Sam 34:9	Sam 128:1	Jer 32:39	Uək 9:31
1Pitə 1:17	Jos 22:5	1Pitə 1:16	Mat 22:37
Mak 12:29	Mak 12:33	Rom 8:28	1Jon 2:15
Hip 12:28	Sam 36:1	Sam 40:3	Sam 64:9
Sam 66:16	Sam 67:7	2Kor 5:11	1Pitə 2:17
Nəh 14:7-19:5			

22. Suaru o nolən təfəgə

Aes 14:12-14	Jem 1:14,15	Rom 5:12	Jen 3:1-6
1Jon 3:4	Sam 51:1	Sam 51:9	1Jon 5:17
Rom 3:23	1Tim 1:9	Hip 3:12	1Kor 6:9,10
Rom 1:29-31	1Tim 1:9,10	Kol 3:5-8	Kəl 5:19-21
Mak 7:20-23	Hip 5:12-14	1Kor 3:2	Rom 10:17
Aes 40:8	1Pitə 1:24,25	2Kor 7:1	1Jon 5:13
1Təs 4:18	Uək 17:11		

23. Nəghatən o nımisiən rəhatah

Luk 16:23	Luk 16:22	Luk 23:43	Jen 2:17
Efəs 2:1	Jen 4:8	Jem 1:15	Esik 18:20
Rom 6:23	Hip 9:27	Jon 11:11	1Təs 4:14
Luk 12:20	2Kor 5:1	2Pitə 1:14	Job 16:22
Luk 16:31	Sam 115:17	Luk 23:46	2Təs 1:9
Hip 9:27	Jon 5:24	Hip 2:9	Luk 24:46
1Kor 15:1-4	Sam 116:15	Esik 33:11	Pri 12:7

24. Nauməhtulian min e nimisian

Job 19:26	1Kor 15:20	Jon 11:25	Jon 20:17
Mak 16:1-3	Luk 24:34	1Kor 15:5	Luk 24:16
Luk 24:33,36	Uək 1:23-26	Jon 20:25-28	1Kor 15:5
Jon 21:1	Mat 28:16,17	1Kor 15:6	Luk 24:36-51
Uək 1:8-12	1Kor 15:17,18	1Kor 15:20	Jon 5:28,29
Nəh 20:5	Nəh 20:13	1Kor 15:35	1Kor 15:37
1Kor 15:38	1Jon 3:2	1Kor 15:41,42	1Kor 15:42
1Kor 15:43	1Kor 15:44	Luk 24:39,42,43	1Kor 15:51
1Kor 15:52	1Kor 15:53	1Kor 15:54-57	1Təs 4:13-18
Fil 3:10,11			

25. Nian asoli rəha nosian nətəouiən o nolian təuvir uə nolian tərəh

Mat 25:32-34	Hip 9:27	Uək 10:42	1Kor 6:2
2Kor 5:10	2Tim 4:1,8	1Pitə 5:4	2Pitə 3:7
Luk 14:14	Mat 16:27	Hip 9:27	Hip 10:17
1Jon 1:9	1Kor 3:12,13	Mat 12:36,37	Rom 2:16
Kəl 6:7,8	1Kor 3:14,15	Uək 24:15,16	1Kor 4:5
Pri 12:14	Jon 5:22,28,29	Uək 17:31	Rom 2:5,6,11
Rom 14:10,12	Jut 6,15	Nəh 6:17	Nəh 16:7
Nəh 20:4,12	Hip 2:3	1Pitə 4:5,17	

26. Nəmnamı nigəm asoli

2Pitə 2:4	Sam 9:17	2Təs 1:9	Luk 16:23
Esik 32:18	Esik 32:27	Mat 25:41	Aes 5:14
Mat 25:46	Mat 13:42	Nəh 20:10,15	Nəh 14:10
Mat 3:12	Aes 33:14	Mat 13:50	Mak 9:44,46-48
Luk 16:23	Luk 24:27	Rom 6:23	Hip 9:27
Mak 9:42-50	Mat 18:8,9	Mat 18:25-46	Mat 10:15
Mak 6:11	Luk 10:12	Hip 2:3	

27. Negəu e Neai

2Kor 5:1	Jon 14:2	Mat 6:9	Efəs 5:5
Hip 4:9	2Kor 12:3,4	Luk 23:43	Jer 31:37
Aes 57:15	Sam 20:6	Nəh 7:17	Nəh 21:1,2,4
Nəh 21:22,23,27	Nəh 22:3-5,14	Nəh 7:16	Nəh 21:7
Uək 3:21	Mat 18:10,11	Mat 26:53	1Təs 4:14
Nəh 22:1,2			

28. Nəghatiən o Uhgın in tətəpəh nalpinian təfəgə

Aes 1:18	Hip 8:12	Jem 31:34	Hip 10:4
Lev 17:11	Hip 9:22	Hip 10:4	Sek 13:1
1Jon 1:7	Dan 9:9	Mak 2:7	1Jon 1:9
Uək 5:31	Mak 2:5	Luk 7:48	Mak 2:9
Luk 1:77	Uək 13:38	Mat 26:28	Rom 3:25
Kol 1:14	1Jon 2:12	Sam 78:38	1Jon 1:9
Efəs 1:7	Aes 43:25	Neh 9:17	Aes 55:7
Rom 5:20	Sam 103:3	Kol 2:13	Mat 12:31
1Jon 2:12	Efəs 1:7	Luk 7:36-50	Rom 4:7
Mat 6:12	Luk 11:4	Jem 5:15	1Jon 5:16
Sam 103:12	Aes 44:22	Sam 32:1,2	Uək 3:19
Maeka 7:19	Rom 4:8	Hip 10:17	Uək 5:31
Uək 2:38	Luk 7:50	Uək 10:43	1Jon 1:9
Sam 32:5	Mat 6:15	Efəs 4:32	Mat 1:21-35
Mak 11:26	Luk 6:37	Jon 8:21,24	Luk 13:2-5
Hip 10:26,27	1Jon 5:16	Luk 18:14	Nəh 21:27

Uhgın tətələhu nəməlinuian o nətəmimi

Efəs 2:16	Kol 2:14	2Kor 5:19	Hip 2:17
Rom 5:10	Efəs 2:16	Kol 1:21,22	Efəs 2:13
Kol 1:20	Kol 1:21	Rom 5:10	2Kor 5:18,19
2Kor 5:20			

?Nian nəməkian rəhatah min Uhgın otikə kəni nati nak otuva?

Efəs 2:16,17	Efəs 2:18	Efəs 2:14	Kol 1:20
Efəs 1:10	Rom 5:10		

Afin nəghatiən u kəni mol əhruahru nati tətəni

Mat 5:24-26			
-------------	--	--	--

29. Nəniən o nitəligiən e noliən tərəh

Uək 20:21	Uək 11:18	2Kor 7:10	Hip 12:17
Mat 21:28-32	Mat 4:17	Mak 1:15	Luk 24:47
Uək 3:19	Uək 17:30	Mat 3:1,2	Mak 6:12
Uək 2:38-45	Uək 20:21	2Pitə 3:9	Luk 13:3
2Kor 7:9	1Təs 1:9	Uək 26:18	2Tim 2:25
Rom 2:4	Nəh 3:19	Luk 15:7,10	Aes 55:7
Uək 2:38			

30. ?Nəmə iətəmi tələhu=pən rəhan nəhatətəiən e İesu, kəni nati nak otuva ohni?

Efəs 2:18	Efəs 3:12	Kəl 4:5	Efəs 1:5
Rom 8:17	Kəl 3:29	Jon 1:12	1Jon 3:1
1Pitə 1:2	Efəs 1:4	Jon 15:16	Fil 3:20
Uək 26:18	2Kor 5:17	Rom 6:22	1Pitə 2:9
1Pitə 2:5	Rom 5:10	Efəs 2:12,13	1Kor 6:11
Uək 26:18	Efəs 1:6	1Kor 12:13	Kəl 3:27
Rom 6:4	Kol 3:3	Jon 17:9	Uək 16:31
Uək 4:12	Nəh 3:20	Jon 14:23	Jon 10:28
1Jon 5:13	Jon 14:27	Fil 4:7	Jon 15:15
Luk 10:20	Fil 4:3	Nəh 13:8	Efəs 2:6
Taet 2:13	1Jon 1:3	Jon 14:2	Jon 3:3,7
Jon 3:5	1Pitə 1:23	1Jon 2:27	Jon 14:26
Jon 16:13	1Kor 6:19	1Kor 12:11	Rom 8:16
Rom 8:9	Efəs 1:13	Luk 7:48	Efəs 1:7
Rom 5:1	Rom 4:5	Nəh 5:9	1Pitə 1:18,19
1Jon 2:1	1Jon 5:4	2Kor 5:20	Efəs 1:3

31. Nəghatən rəha nian Ughin təni pətigəm məmə kitah kınotəruahru

Esik 18:4	Eks 23:7	Aes 5:22,23	Luk 16:15
Rom 2:13	Rom 3:23	Rom 4:3	Rom 4:5
Maeka 7:18,19	Uək 13:38,39	Rom 3:22	Kəl 2:16
Rom 3:26	Rom 4:5	Rom 8:33	Rom 3:24
Rom 5:9	Rom 4:25	Taet 3:7	Jem 2:21,23
Aes 53:11	Rom 5:1	Rom 5:2	Rom 5:3
1Kor 6:9-11			

32. Ughin otəfən kəm rəhan mən nətəmimi nəhtul əskasikən

Jon 10:28,29	Jon 1:12	Jon 3:16	Jon 3:36
Rom 8:16	Kəl 4:6	1Jon 5:10	1Jon 5:12-13
Jon 5:24	Uək 13:39	Luk 7:48	Rom 10:13
1Jon 3:14	2Kor 5:17	Jon 7:37-39	Efəs 5:18
1Jon 1:9			

Naliuəkən məha-məha e suaru rəha nəhatətəiən o nəhtul əskasikən

Hip 3:6	Hip 3:14	Hip 4:11	Hip 6:11
Hip 10:23	Hip 10:35	Hip 10:39	Mat 10:22
Mat 24:13	Kol 1:22,23	Nəh 2:25	Nəh 3:11
Rom 12:12			

33. Nian Ughin tətəsal vivi o tah, ko tikimər təsərəkiniən itah

1Pitə 1:5	Jut 24	1Təs 5:23,24	2Təs 3:3
Sam 127:1	Sam 46:1	Dut 31:6	Jon 1:5
Jon 10:28-30	2Kor 12:9	Sam 121:3	Aes 41:10
Aes 50:7	Sam 121:8	1Saml 17:45	2Kron 14:11
Prov 1:33	2Kron 16:9	Sam 14:6	Sam 9:9
Sam 48:3	Sek 2:5	Lev 26:14,15,17	Mat 23:37,38
Sam 145:20	2Tim 4:17	Sam 37:17,23,24	Sam 63:8
1Saml 2:9	Prov 3:25,26	2Təs 3:3	Jut 24
Eks 23:20	Nəh 3:10	Prov 14:26	Aes 4:6
Aes 32:2	Dut 33:27	1Kor 10:13	2Pitə 2:9
Luk 21:16-19	Sam 57:1	Sam 59:16	Sam 91:3-6
Jen 28:15	2Kron 16:9	Sam 3:5	Sam 4:8
Prov 3:24	Sam 23:4	Sam 18:2	Sam 62:2
Sam 17:8	Aes 51:9	Sam 5:11	Dut 32:37,38
Aes 46:7	Sam 146:3	Prov 11:4,28	Sef 1:18
Jos 11:4,6,8	Sam 33:16,17	Prov 21:31	Dut 32:11
Sam 125:1,2	Prov 18:10	Aes 25:4	Aes 31:5
Luk 13:15,16	Jen 15:1	Sam 18:1,2	Dan 6:22
Uək 12:4-7	Uək 18:10	Uək 26:17	

34. Natigian e nəhatətəian təhmen e nəluaginian

2Kor 10:3,4	1Tim 1:18,19	1Tim 6:12	2Kor 2:11
2Kor 4:4	Efəs 6:12	Jem 4:7	1Pitə 5:8
Nəh 12:17	Efəs 4:26,27	Rom 7:23	1Kor 9:25-27
2Kor 12:7	Kəl 5:17	1Pitə 2:11	Sam 38:19
Sam 56:2	Sam 59:1,2	Jon 16:33	1Jon 5:4,5
1Kor 15:26	Hip 2:14,15	Maeka 7:6	Mat 10:35,36
Hip 2:10	Sam 60:4	1Tim 1:18,19	1Kor 16:13
1Pitə 5:9	Hip 10:23	Jut 3	1Pitə 5:8
1Təs 5:6	2Tim 2:3,10	1Kor 9:25-27	Sam 27:1-3
Sam 35:1-3	Efəs 6:18	2Tim 2:4	Fil 1:30
Efəs 6:13,14	1Tim 6:12	Jut 3	Aes 41:11,12
Aes 51:12	Maeka 7:8	1Jon 4:4	Sam 118:13
Aes 41:13,14	Sam 140:7	2Kor 7:5,6	Aes 41:10
2Kor 13:9	2Tim 4:17,18	Rom 7:25	1Kor 15:57
Efəs 6:14	Efəs 6:15	Efəs 6:16	Efəs 6:17
1Təs 5:8	Efəs 6:11	2Kor 6:7	Rom 13:12
2Kor 10:4,5	Efəs 6:13	Rom 13:12,14	Efəs 6:11
2Kor 6:7	2Kor 2:14	1Kor 15:57	Rom 7:25
Nəh 12:11	2Kor 12:9	Hip 11:33-37	1Jon 5:4,5
Rom 16:20	1Jon 2:14	Rom 7:24,25	Kəl 5:24
1Jon 5:4,5	2Kor 10:5	Aes 25:8	Aes 26:19
1Kor 15:54,55	Rom 8:37	2Kor 10:5	Nəh 2:7
Nəh 2:11	Nəh 2:17	Nəh 2:26	Nəh 2:28
Nəh 3:5	Nəh 3:12	Nəh 3:21	Nəh 21:7

35. ?Nati nak kəutaliuək məha-məha ohni, kəni məutəhtahnin nak?

Sam 25:3,5	Sam 31:24	Sam 33:17-22	Sam 42:5
Rut 1:12	Job 8:13	Job 13:15	Job 27:8
Sam 62:5	Sam 69:6	Sam 130:7	Aes 42:4
Jer 14:22	Mat 12:21	Uək 26:6	Rom 4:18
Rom 5:2,4,5	Rom 8:24	Rom 15:13	1Kor 13:13
2Kor 1:10	Kəl 5:5	Kol 1:5	Kol 1:23
Kol 1:27	1Təs 1:3	1Təs 4:13	1Təs 5:8
2Təs 2:16	1Tim 4:10	1Tim 5:5	1Tim 6:17
Taet 1:2	Taet 2:13	Taet 3:7	Hip 3:6
Hip 6:11,19	Hip 10:23	1Pitə 1:13,21	1Pitə 3:15

36. Nəghatıən o tah o nəpəhiən nalpiniən təfagə rəha nətəmimi kautol e tah

Luk 23:34	Mak 11:25	Rom 12:19	Mat 18:22
Luk 17:4	Luk 6:36	Mak 11:25	Efəs 4:32
Kol 3:13	Prov 19:11		

Suaru nak okotohtəu=pən o nəpəhiən nalpiniən rəhalah təfagə

Kol 3:13	Jen 45:5-11	Rom 12:20	Mat 5:44
Mat 6:14	Luk 6:37	Mat 6:15	Jem 2:13
Mat 18:23-25	Uək 7:60	2Tim 4:16	

37. Nəghatıən o nuərisigıən e Iesu

Mat 4:17,19	Mat 6:24	Mat 7:14,21	Mat 10:37,38
Mat 11:28-30	Mat 16:16	Mat 22:37	Mak 10:43
Luk 5:8	Luk 6:46	Luk 9:61,62	Luk 14:33
Luk 17:10	Luk 22:42	Jon 1:12	Jon 3:7
Jon 6:60,65,66	Jon 8:31	Jon 14:6	Jon 15:5
Rom 8:9,29	Rom 10:17	Rom 12:1,2	1Kor 2:12
1Kor 4:2	1Kor 6:20	2Kor 3:18	Kəl 5:16,22
Efəs 2:10	Efəs 4:13,15	Efəs 6:11	Fil 2:5
Kol 3:16	1Təs 5:17,18	2Tim 3:12	Hip 6:1
Hip 10:24	Hip 12:11	1Pitə 2:21	1Pitə 4:8
1Pitə 5:6	1Jon 2:3	1Jon 5:3	1Jon 5:4
Nəh 12:11			

38. Nəghatıən o natigıən u tasim

Hip 12:14	1Təs 4:3	2Tim 2:21	1Təs 5:23,24
Efəs 5:26	2Təs 2:13	Jon 17:17	Hip 13:12
Hip 12:10,11	Rom 6:19	2Kor 7:1	1Kor 6:11
1Jon 3:2	Fil 3:12-14	Hip 10:14	Rom 6:22
Jem 4:7	Uək 26:18	1Təs 5:24	

39. Nımənin mın rəha Iesu

1Kor 1:2	1Kor 1:2	1Kor 11:20-34	1Kor 12:1-31
1Kor 15:9	1Təs 5:9-11	2Kor 11:2	Uək 20:28
Uək 1:8	Uək 10:47,48	Uək 2:38-47	Uək 20:7
Uək 22:16	Uək 8:36-40	Kol 1:18	Kol 2:19
Kol 4:15	Efəs 1:22,23	Efəs 1:4-6	Efəs 2:20,21
Efəs 3:8	Efəs 3:21	Efəs 4:11-15	Efəs 5:25
Efəs 5:7	Efəs 5:25-27	Hip 10:25	Hip 10:36
Jon 17	Jon 3:29	Mat 16:16-18	Mat 28:18-20
Mak 16:15,16	Flm 2	Fil 4:3	Fil 3:12-15
Nəh 2:7	Nəh 19:7	Nəh 21:27	

40. Nəghatıən o nəfaki mın, nətəm kəütəsəl mınə nətəm kəutol uək

1Kor 12:28-29	1Kor 3:7,9	1Kor 4:1	1Kor 9:16,18
1Pitə 5:1-3	1Təs 2:4	1Tim 1:7	1Tim 3:1-12
1Tim 4:16	2Kor 10:8	2Kor 3:6	2Kor 5:20
2Tim 2:2	2Tim 2:24	2Tim 4:2	2Tim 2:5
3Jon 1:1	Uək 14:22	Uək 20:28	Uək 13:2
Uək 20:19-21	Efəs 4:11	Hip 13:7-8	Hip 5:4
Jem 3:1	Kol 1:24-27	Mak 12:38	Mat 20:26
Mat 23:13	Nəh 4:10	Nəh 5:14	Rom 12:8
Rom 1:1	Rom 10:14,17	Taet 1:6-7	

41. Nəpəhiən nətəligiən mınə nautə rəha nəhue niftəni, mınə natigıən u iətəm in tasim

Dut 18:10	Dut 18:14	1Jon 2:15	1Jon 2:16
Jon 12:1,2	Luk 7:36	Mak 6:31	2Kor 6:14-17
1Kor 7:39	1Tim 6:11	1Tim 1:4	1Tim 4:7
Kəl 3:2	2Jon 9-11	1Pitə 1:16	1Kor 8:13
Rom 14:21	Uək 24:16	Kol 3:17	Jem 4:17
Rom 14:23	Aes 1:18	1Kor 6:19,20	1Pitə 2:21
Rom 12:2	Jem 4:4	Hip 11:25	2Kor 6:17

42. Nəghatıən o naliuək kaliniən e təfagə tərəh

1Jon 5:4	Jon 7:37,38	Jon 10:10	Rom 6:14
2Kor 2:14	1Kor 10:13	Rom 8:37	Kəl 5:16
Rom 1:17	Kəl 3:11	Hip 10:38	2Kor 12:9
Rom 6:4-6	Kəl 2:20	Rom 6:8-13	Rom 6:16-18
Kol 1:27	1Jon 1:9	Kəl 2:20	

43. ?Kotəhro lanu motaliuək kalin e nəfən-əfəniən?

Mat 6:13	Jem 1:12	1Kor 10:13	Jem 1:13
Job 1:12	Job 2:6	Mat 4:1	Jem 1:14
1Jon 2:16	Prov 1:10	Mat 16:22,23	Jem 1:2,3
Jen 22:1	Prov 30:9	Nam 22:17	Sam 42:11
1King 19:4	Job 2:9	Mat 4:6,7	Mat 4:9
Dan 4:30	2Tim 4:10	Uək 8:19	Jen 19:17-26
Jos 7:21	2Saml 11:2-4	Jon 12:6	Jon 13:27,28
Jon 18:3	1Tim 6:9	Nəh 3:10	1Kor 1:9
Mat 4:1-11	Luk 22:31,32	Mat 26:41	2Tim 2:22
Jem 4:7	1Jon 1:9		

44. Nəghatiən o nəgəu əhruahruian iəfaki kəti u rəhan natigian tekəu

1Kor 6:1-3	Mat 18:15-17	Taet 1:13	1Tim 5:20
1Kor 5:1-5	1Kor 5:13	1Tim 1:20	1Kor 10:12
Mat 7:3-5	1Kor 13:4	Kəl 6:1	Uək 20:28

45. Nəfakian kəm Uhgın

Sam 95:6	Sam 32:5	Fil 4:6	1Tim 2:1
Uək 12:5	Jon 14:13	Efəs 6:18	1Tim 2:8
Mat 6:6	Luk 18:10	Sam 26:12	Luk 18:1
1Təs 5:17	Sam 5:3	Sam 55:17	Sam 86:3
Mat 6:9-13	Jem 5:13-16	1Tim 2:1-4	Aes 38:1-5
Dan 6:18-23	1King 3:5-9	Mat 6:25-34	Rom 1:10
Kol 1:28	Mat 5:38-48	1Təs 5:12,13	Rom 8:26,27
Hip 11:6	Luk 18:1-8	Luk 11:1-13	2Kron 7:14
Rom 8:27	Mat 26:39	Mak 11:24,25	Jem 1:6,7
1Jon 3:22	Jon 15:7	Jut 20	Jon 16:24
Sam 66:18	Jem 4:3	Mak 11:24	Jon 15:7
1Jon 5:14,15	Efəs 3:12,20	Fil 4:19	Fil 4:6
Mat 7:7,8	Luk 11:9-13	Hip 4:16	Aes 65:24
2Kor 12:7-10	Luk 18:13	2Pitə 3:9	Sam 5:3
Luk 6:12	Mat 14:23	Efəs 6:12,13	Sam 46:10
Sam 51:17	Sam 50:15		

46. Suaru rəha Uhgın o nitəu-pəniən

Hip 10:7	Uək 22:14	Sam 32:8	Sam 37:23
Aes 58:11	Aes 30:21	Rom 12:2	Jer 10:23
1Təs 4:3,4	1Təs 5:17,18	1Pitə 2:12-15	1Pitə 4:2
Sam 37:3-5	Sam 37:7	Rom 12:1,2	Rom 16:13
Uək 16:9,10	Efəs 6:6	Mat 7:26	Efəs 5:6-17
Jon 5:30			

47. Suaru rəha nəuia Uhgın

Iesu təmol əhruahru nəuia rəhan tata

Hip 10:5-7	Aes 50:6	Mat 3:15	Jon 4:34
Jon 6:38	Jon 15:10	Fil 2:8	Jon 8:29
Jon 12:49	Jon 14:31		

Nətəmimi kəutəhatətə pəhriən okotol min lanəha

Sam 103:18	Sam 119:4,5	Sam 119:44	Sam 119:57
Sam 119:60	Sam 119:100,101	Sam 119:129	Mat 19:17
Mat 28:20	Mak 1:27	Mak 4:41	Luk 11:28
Jon 14:15	Jon 14:21	Jon 14:23	Jon 14:24
Jon 17:6	Uək 5:29	Uək 5:32	Uək 7:39
Uək 7:53	Rom 1:5	Rom 2:13	Rom 5:19
Rom 6:12	Rom 6:16,17	Rom 15:18	Rom 16:19
Rom 16:26	2Kor 9:13	2Kor 10:5	Kəl 5:7
Efəs 6:1	Efəs 6:5,6	2Təs 1:8	1Tim 3:4
Taet 3:1	Hip 4:2	Hip 5:8,9	Hip 11:8
Hip 13:17	1Pitə 1:2	1Pitə 1:14	1Pitə 1:22
1Pitə 3:6	1Pitə 4:17	1Jon 2:3	1Jon 2:5
1Jon 3:22-24	1Jon 5:3	2Jon 1:6	Nəh 3:3
Nəh 14:12			

48. Kitah okotolkeikei Uhgın mine Iesu

Eks 20:6	Dut 6:5	Dut 30:20	Sam 5:11
Sam 18:1	Sam 116:1	Sam 145:20	Mat 22:37
Mat 24:12	Jon 5:42	Jon 14:21	Jon 15:10
Jon 17:26	Jon 21:15	Rom 8:35	1Kor 2:9
1Pitə 1:8	1Jon 4:18,19	1Jon 5:3	Nəh 2:4

49. Suaru rəha nəfəniən mənı

2Kor 8:7	Uək 20:35	Mat 2:1-11	Rom 12:1
1Tim 4:15	1Tim 4:13	Hip 2:1	Uək 6:4
1Təs 5:18	2Kor 8:2-4	1Kor 16:2	2Kor 9:7
Luk 21:1-4	Fil 4:18	Mat 6:20	Mal 3:10
Jem 1:27	Mat 5:42		

50. Suaru rəha nəfəniən e nıkin agiən
Uhgın in nəukəti nəfəniən e nıkin agiən

Efəs 2:7	Efəs 1:7	Efəs 3:8	Eks 33:19
Eks 34:6,7	Sam 51:1	Sam 86:5	Sam 86:15
Sam 103:8	Sam 103:11	Sam 145:8	Aes 55:6,7
Maeka 7:18	Luk 1:78	Rom 2:4	1Tim 1:14
1Pitə 1:3	Dut 7:8	Jer 31:3	Jon 3:16,17
Rom 5:8	Rom 9:15	Taet 3:4	1Jon 4:10,11
1Jon 4:16	1Jon 4:18		

Kəni nətəm kəutəhatətə okotol təhmen əmə, kotohtəu=pən suaru əhmen əmə

1Jon 3:16,17	1Jon 3:21	1Jon 3:23	1Jon 4:11
1Jon 4:19	Mat 18:32	Mat 18:33	Jon 13:34
Jon 15:12,13	Efəs 4:32	Efəs 5:1,2	Kol 3:13
Kəl 6:2	1Jon 2:9,10	1Jon 3:14,15	1Jon 3:18
Lev 19:18	Lev 19:34	Sam 16:3	Sam 119:63
Rom 12:10	1Kor 12:26,27	1Kor 13:4-7	Kəl 5:6
Kəl 5:13,14	Kəl 5:22	Kəl 6:10	Fil 2:2-4
Kol 3:13	1Təs 3:12	2Təs 1:3	Hip 13:1
Jem 2:8	1Pitə 1:22	1Jon 4:7,8	1Jon 5:1

51. Təmə Uhgın təfa nati təuvir əkəku kəti kəm tah, nikitah otagiən əmə ohni

Luk 3:14	Fil 4:11,12	1Tim 6:6,8,9	Hip 13:5
1Kor 4:11,12	Fil 3:8	Hip 10:34	Mat 6:31-34
Sam 37:3	Sam 55:22	Sam 78:30,31	1Pitə 5:7
Pri 4:8			

52. Nikin agiən

Sam 2:11	Sam 5:11	Sam 9:2	Sam 9:14
Sam 31:7	Sam 32:11	Sam 33:21	Sam 34:2
Sam 35:9	Sam 64:10	Sam 68:3	Sam 96:11
Sam 97:1	Sam 97:12	Sam 104:34	Sam 105:3
Sam 118:24	Sam 119:14	Sam 119:162	Rom 12:12
Rom 5:2,3	1Təs 5:16-18	Jem 1:2	Fil 3:1
Fil 4:4	2Kor 6:10	Luk 10:20	1Jon 1:4
Jon 16:24	Jon 16:33	Jon 17:13	Rom 15:13
2Kor 1:24	Efəs 5:18	Fil 1:25	1Pitə 1:8

53. Nəghatiən o nəniən tagkiu o Uhgın

Sam 7:17	Sam 28:7	Sam 30:12	Sam 35:18
Sam 69:30	Sam 75:1	Sam 95:2	Sam 100:4
Sam 105:1	Sam 106:1	Sam 107:1	Sam 118:21,28
Sam 147:7	Jona 2:9	Mak 14:23	Luk 2:38
Rom 1:21	Rom 6:17	Rom 7:25	Rom 14:6
1Kor 10:16	1Kor 15:57	2Kor 2:14	2Kor 4:15
2Kor 9:11,12	2Kor 9:15	Efəs 1:16	Efəs 5:4,20
Kol 1:12	Fil 4:6	Kol 3:16,17	1Tim 2:1
1Tim 4:3,4	1Təs 5:18	Nəh 4:9	Nəh 7:12
Nəh 11:17			

54. Okəsotəginian

Jen 15:1	Jen 22:12	Jen 26:24	Eks 14:13
Eks 20:20	Lev 26:6	Dut 1:29	Dut 3:22
Dut 31:8	1Saml 12:20	2King 6:16	Sam 3:6
Sam 23:4	Sam 27:1	Sam 34:4	Sam 46:2
Sam 56:3,11	Aes 44:8-51:12	Mat 10:28	Mat 10:31
Mat 14:27	Mak 4:40	Mak 5:36	Luk 12:4
Luk 12:32	Uək 18:9	Uək 27:24	Rom 8:15
Efəs 6:19,20	Fil 1:14	Hip 2:15	Hip 10:27
1Pitə 3:14	1Jon 4:18	Nəh 2:10	

55. Nətəm kəutəhatətə okotos nahməian o nəhatətəian rəhalah

Mak 4:17	Uək 8:1	Uək 11:19	Uək 13:50
1Təs 3:7	Hip 10:33	Nəh 2:10	Luk 6:22
Jon 15:18,19	Jon 17:14	1Jon 3:13	Mat 10:39
Mat 5:11	Jon 15:21	Uək 9:16	2Kor 4:11
Nəh 2:3	Mat 24:13	Nəh 2:10	

56. Nəgəniən e nian rəha nərahian

Luk 6:23	Uək 5:41	Uək 16:25	Rom 5:3
2Kor 4:17	Fil 2:17	Kol 1:24	Jem 1:2
1Pitə 4:13	Rom 12:12	Rom 5:3	Jem 1:2-4
1Pitə 4:13			

57. Nimişian min

Jen 3:16	Eks 15:26	Job 2:7; 42:11	Sam 38:3
Sam 41:3	Sam 41:10	Sam 102:23	Sam 103:3
Uək 5:5,10	Uək 12:23	Uək 13:11	1Kor 11:30
2Kor 12:7	2Tim 4:20	Mat 4:24	Mat 8:15
Mat 9:29	Mat 10:1	Mak 1:25	Mak 10:52
Luk 9:42	Luk 11:14	Jon 9:3	Jon 11:4
Uək 5:16	Uək 14:9	Rom 8:23	2Kor 1:4
2Kor 12:9,10	Hip 12:5-11	Jem 5:10,14	1Pitə 1:7

58. Nəghatian o nəghatian iətəm tatsipən e nohlitah
Nəghatian təuvir

Sam 19:14	Sam 141:3	Prov 12:25	Prov 15:23
Prov 24:26	Efəs 4:15,29	Fil 1:4	Kol 3:17
1Təs 5:17	1Tim 4:12	2Tim 4:2	Taet 3:2
Nəh 12:11			

Nəghatian tərəh

Eks 20:7	Nam 11:1	Sam 5:9	Sam 35:11
Sam 74:10	Prov 21:9	Mat 12:36	Mat 15:8
Mat 26:74	Mak 7:21	Efəs 4:25,29,31	Efəs 5:4,6
Kol 3:8,9	1Tim 1:13,20	1Tim 6:1	Taet 3:2
Jem 3:4	1Jon 3:18	Jut 16,18	Nəh 13:6

Nəghatian eiua

Eks 20:6	Sam 52:3	Sam 119:63	Prov 12:17,19
Prov 13:5	Prov 14:5	Prov 30:8	Jer 23:25
Jon 8:44	Uək 5:3,4	Rom 1:25	Efəs 4:25
Kol 3:9	1Tim 4:2	1Jon 1:6	1Jon 2:4
Nəh 2:2	Nəh 21:8	Nəh 2:15	

59. Kitah nəfaki min okəsotəlpahian motol pik uək

Efəs 4:28	1Təs 4:11	Jen 2:15	Jen 3:17-19
Eks 29:10	Uək 20:34	1Təs 2:9	Uək 20:35
Prov 13:11	Prov 6:6-8	Uək 9:39	Uək 18:3
2Təs 3:6-15	Rom 12:11	Hip 6:12	

Nəghatian o nətəm kəutəlpah

2Təs 3:10	Prov 12:27	Prov 26:15,16	Prov 10:4
Prov 20:13	Prov 20:4	Prov 19:15	Prov 12:24
Prov 13:4	Pri 10:18	1Tim 5:13	Mat 25:18,26

60. Nəmiəgəhiən o natigian rəha iərman mine pətan u kəmuol marit

Jen 1:28	Jen 2:18	Jen 2:22-25	Efəs 5:31
Prov 18:22	2Kor 6:14-17	Efəs 5:22	Efəs 5:25
Taet 2:4	Dut 24:5	Eks 20:14	Eks 20:17
Lev 20:10	Eks 21:10	Mat 19:9	1Kor 6:9-10
Kol 3:5	Uək 15:20	Mat 19:8	Mat 19:6
Mat 19:9	Rom 1:26	Rom 1:27	1Təs 4:3-5
Hip 13:4	1Kor 7:3-5	1Kor 7:10	1Kor 7:15
1Kor 7:39	Prov 5:18,19	Sing 2:6,7	

61. Famli min okotəhratig lanu

1Kor 11:7	Efəs 5:23	Efəs 5:25	Luk 14:26
Efəs 5:28,29	Efəs 5:22	1Pitə 3:6	1Tim 2:11-15
1Tim 2:9	1Pitə 3:4,5	Efəs 5:33	Kol 3:18
Efəs 5:22-24	Kol 3:19	Efəs 5:25-33	Sam 127:3
1Təs 2:11	Mat 19:13,14	Prov 22:6	Dut 6:2,7
Prov 22:15	Prov 23:13	Prov 29:15	Efəs 6:4
Kol 3:21	Eks 20:12	Luk 2:51	Prov 17:6
Pri 11:9	Kol 3:20	Efəs 6:1-3	1Tim 5:8
Taet 2:9,10	Kol 3:22-25	Efəs 6:5-8	Kol 4:1
Efəs 6:9			

62. Nəghatian o Ughin u tətarmənig kəni mətəsal vivi o uək

Mat 12:28	Mat 19:24	Mat 21:31	Mat 21:43
Mak 1:15	Mak 4:11	Mak 4:26	Mak 4:30
Mak 9:1	Mak 9:47	Mak 10:14	Mak 10:15
Mak 10:23,24	Mak 12:34	Mak 14:25	Mak 15:43
Luk 4:43	Luk 6:20	Luk 7:28	Luk 8:1
Luk 9:27	Luk 9:60	Luk 9:62	Luk 10:9
Luk 10:11	Luk 11:20	Luk 13:28	Luk 13:29
Luk 14:15	Luk 16:16	Luk 17:20,21	Luk 18:29
Luk 19:11	Luk 21:31	Jon 3:3	Jon 3:5
Uək 1:3	Uək 8:12	Uək 14:22	Uək 28:23
Rom 14:17	1Kor 4:20	1Kor 6:9,10	1Kor 15:50
Kəl 5:20,21	Kol 4:11	2Təs 1:5	

63. Nəghatian o noliən o nepətian mine natigian e nisaiian

Sam 18:27	Sam 25:9	Sam 45:4	Sam 51:17
Sam 138:6	Sam 147:6	Sam 149:4	Aes 57:15
Mat 5:3,4,5	Mat 11:29	Mat 23:8-12	Mat 25:44
Mat 27:55	Mak 9:35	Mak 10:43,45	Luk 1:51-53
Luk 14:8-11	Luk 18:14	Jon 18:36	Uək 20:19
Rom 15:1	1Kor 13:4,5	Kəl 5:22,23	Kəl 6:2
Efəs 4:2	Fil 2:3	Kol 2:18	Kol 3:12
Taet 3:2	Jem 1:9	Jem 1:21	Jem 3:13,16,17
Jem 4:6,10	1Pitə 3:8-5:6	1Pitə 4:11	1Pitə 5:3,5

64. Nəghatıən o nosıən nətəlig təuvır

Jen 3:6	Dut 4:6	1Kron 3:1	1Kron 3:9
Sam 51:6	Sam 53:2	Sam 111:10	Sam 119:66
Sam 119:104	Sam 119:169	Prov 8:1	Prov 9:1
Prov 9:6	Prov 9:9	Prov 9:10	Prov 9:10
Prov 9:11	Prov 9:12	Aes 9:6	Aes 11:2
Jer 23:5	Dan 12:3	Amos 5:13	Mat 11:19
Luk 2:40	Luk 10:7	Luk 11:31	Luk 12:42
Luk 20:4	Jon 17:22	Uək 6:3	Uək 6:10
Uək 7:10	Uək 7:22	Uək 9:22	Rom 2:19
Rom 8:6	Rom 12:2	Rom 12:2	Rom 14:13
Rom 15:14	1Kor 1:24	1Kor 2:5	1Kor 2:6
1Kor 3:1	1Kor 3:3	1Kor 3:18	1Kor 3:19
1Kor 7:32	1Kor 12:2	2Kor 6:6	Efəs 1:17
Efəs 5:16	Fil 1:9	Fil 3:15	Kol 1:9
Kol 2:3	Kol 3:16	1Təs 4:7	1Tim 2:15
1Tim 3:2	2Tim 2:22	Hip 10:22	Jem 1:5
Jem 3:17	Jem 4:3	2Pitə 1:3	1Jon 2:27

65. Nəghatıən o iəni eiüə min

Sam 12:3	Mat 7:15	Mat 18:6	Mat 18:7
Mat 24:11	Mak 9:42	Luk 13:15	Uək 20:29-31
Rom 1:29	1Kor 6:9	2Kor 4:2	2Kor 5:12
2Kor 6:8	2Kor 10:5	2Kor 11:13	Kəl 2:4
Efəs 4:14	Kol 2:8	2Təs 2:9	2Təs 2:10
1Tim 4:1-3	2Tim 3:1-9	2Tim 3:13	Taet 1:10-11
Taet 2:7	2Pitə 2:1	2Pitə 2:12,14	2Pitə 2:17,18
1Jon 4:1	1Jon 4:4,5	2Jon 1:7-9	Jut 1:16
Nəh 12:8	Nəh 16:13	Nəh 18:23	Nəh 19:20
Nəh 20:10			

66. Nəniəskasikıən min nəuvein rəha Uhgın
Uhgın təseiuəiən – nati nak təməni məməə otol, in tatol

Mat 24:35	Rom 3:4	1Kor 1:9	Nəh 3:4
2Tim 2:13	Taet 1:2	1King 8:23,24	Jos 23:14,15
Sam 119:140	Aes 49:7	Aes 55:11	Hip 6:18

Nəghatıən o nati asoli min nəuvein Uhgın təməni məməə otəpanol

Jen 15:18	Jen 18:19	Jen 21:1	Jen 22:18
Jen 26:3	Jen 28:15	Eks 6:4	Dut 8:15
Dut 30:9	Dut 30:16	Aes 25:8	Aes 45:23
Aes 61:8	Jer 1:8	Jer 23:4	Jer 31:31-34
Jer 33:14-16	Esik 34:15	Esik 34:24	Amos 5:16
Luk 1:71-72	Uək 1:4	Uək 2:30	Uək 2:39
Uək 3:25	Rom 4:16	Rom 4:18	Kəl 3:14
Kəl 3:22	Efəs 1:13	Efəs 1:18	Efəs 3:6
2Tim 1:1	Taet 1:2	Hip 7:21	Hip 8:6
Hip 10:23	Hip 10:36	Hip 11:13	Hip 11:39
Jem 1:12	Jem 2:5	2Pitə 1:4	

Natimnati min nəuvein Uhgın təməniəskasik məmə otol kəm tah

Sam 23	Sam 33:20	Sam 54:4	Mat 6:25-34
Mat 10:42	Mat 19:29	Mat 28:20	Mak 8:35
Mak 16:16	Jon 1:12	Jon 6:37	Jon 10:28-29
Jon 14:2,3	Rom 8:28-35	Rom 8:32	Rom 10:9
1Kor 2:9,10	1Kor 10:13	2Kor 5:1	Fil 1:6
Fil 2:13	1Təs 4:16,17	1Tim 4:16	Hip 13:5,6
Hip 15:5	Jem 4:7,8	1Pitə 1:5	2Pitə 2:9
2Pitə 3:13	1Jon 2:1	1Jon 5:14,15	1Jon 5:18
Nəh 7:16,17	Nəh 22:5	Nəh 22:12	